నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

వినయపిటకే

వినయాలఙ్కార-టీకా (పఠమో భాగో)

గన్థారమ్భకథా

ముత్తహారాదినయగాథా

యో లోకే లోకలోకో వరతరపరదో రాజరాజగ్గజఞ్ఞో;

ఆకాసాకారకారో పరమరతిరతో దేవదేవన్తవఞ్ఞో.

సంసారాసారసారో సునరనమనతో మారహారన్తరట్ఠో;

లోకాలఙ్కారకారో అతిసతిగతిమా ధీరవీరత్తరమ్మో.

సీహనివత్తననయగాథా

సంసారచక్కవిద్ధంసం, సమ్బుద్ధం తం సుమానసం;

సంనమామి సుగుణేసం, సందేసితసుదుద్దసం.

అనోతత్తోదకావత్తనయగాథా

యేన విద్ధంసితా పాపా, యేన నిబ్బాపితా దరా;

యేన లోకా నిస్సరిసుం, యేన చాహం నమామి తం.

చతుదీపచక్కవత్తననయగాథా

సఙ్ఘం ససఙ్ఘం నమామి, వన్తన్తవరధమ్మజం;

మగ్గగ్గమనఫలట్ఠం, సుసంసం సుభమానసం.

అబ్యపేతచతుపాదఆదియమకగాథా

వినయం వినయం సారం, సఙ్గహం సఙ్గహం కరం;

చరియం చరియం వన్దే, పరమం పరమం సుతం.

బ్యపేతచతుపాదఆదిఅన్తయమకగాథా

పకారే బహుపకారే, సాగరే గుణసాగరే;
గరవో మమ గరవో, వన్దామి అభివన్దామి.

వత్థుత్తయే గన్థకారే, గరూసు సాదరం మయా;
కతేన నమక్కారేన, హిత్వా సబ్బే ఉపద్దవే.

సిక్ఖాకామేహి ధీరేహి, జినసాసనకారిభి;
భిక్ఖూహి వినయఞ్ఞూహి, సాదరం అభియాచితో.

వణ్ణయిస్సామి **వినయ-సఙ్గహం** పీతివడ్ఢనం;
భిక్ఖూనం వేనయికానం, యథాసత్తిబలం అహం.

పోరాణేహి కతా టీకా, కిఞ్చాపి అత్థి సా పన;
అతిసఙ్ఖేపభావేన, న సాధేతి యథిచ్ఛితం.

తస్మా హి నానాసత్థేహి, సారమాదాయ సాధుకం;
నాతిసఙ్ఖేపవిత్థారం, కరిస్సం **అత్థవణ్ణనం**.

వినయాలఙ్కారం నామ, పేసలానం పమోదనం;
ఇమం పకరణం సబ్బే, సమ్మా ధారేన్తు సాధవోతి.

గన్థారమ్భకథావణ్ణనా

వివిధవిసేసనయసమన్నాగతం కాయవాచావినయనకరణసమత్థం లజ్జిపేసలభిక్ఖూనం సంసయవినోదనకారకం యోగావచరపుగ్గలానం సీలవిసుద్ధిసమ్పాపకం జినసాసనవుడ్ఢిహేతుభూతం పకరణమిదమారభితుకామో అయమాచరియాసభో పఠమం తావ రతనత్తయపణామపణామారహభావఅభిధేయ్యకరణహేతు కరణప్పకారపకరణాభిధాననిమిత్తపయోజనాని దస్సేతుం ‘‘**వత్థుత్తయం నమస్సిత్వా**’’తిఆదిమాహ. ఏత్థ హి **వత్థుత్తయం నమస్సిత్వా**తి ఇమినా రతనత్తయపణామో వుత్తో పణామేతబ్బపణామఅత్థదస్సనతో. **సరణం సబ్బపాణిన**న్తి ఇమినా పణామారహభావో పణామహేతుదస్సనతో. **పాళిముత్తవినిచ్ఛయ**న్తి అభిధేయ్యో ఇమస్స పకరణస్స అత్థభావతో. **విప్పకిణ్ణమనేకత్థా**తి కరణహేతు తేనేవకారణేన పకరణస్స కతత్తా. **సమాహరిత్వా ఏకత్థ, దస్సయిస్సమనాకుల**న్తి కరణప్పకారో తేనాకారేన పకరణస్స కరణతో. పకరణాభిధానం పన సమాహరితసద్దస్స సామత్థియతో దస్సితం సమాహరిత్వా దస్సనేనేవ ఇమస్స పకరణస్స వినయసఙ్గహాఇతి నామస్స లభనతో.

నిమిత్తం పన అజ్ఝత్తికబాహిరవసేన దువిధం. తత్థ అజ్ఝత్తికం నామ కరుణా, తం దస్సనకిరియాయ సామత్థియతో దస్సితం తస్మిం అసతి దస్సనకిరియాయ అభావతో. బాహిరం నామ సోతుజనసమూహో, తం **యోగావచరభిక్ఖూన**న్తి తస్స కరుణారమ్మణభావతో. పయోజనం పన దువిధం పణామపయోజనపకరణపయోజనవసేన. తత్థ పణామపయోజనం నామ అన్తరాయవినోసనపసాదజననాదికం, తం **సరణం సబ్బపాణిన**న్తి ఇమస్స సామత్థియతో దస్సితం హేతుమ్హి సతి ఫలస్స

అవినాభావతో. వుత్తఞ్హి అభిధమ్మటీకాచరియేన "గుణవిసేసవా హి పణామారహో హోతి, పణామారహే చ కతో పణామో వుత్తప్పయోజనసిద్ధికరోవ హోతీ"తి (ధ॰ స॰ మూలటీ॰ ౧). పకరణపయోజనమ్పి దువిధం ముఖ్యానుసఙ్గికవసేన. తేసు ముఖ్యపయోజనం నామ బ్యఞ్జనానురూపం అత్థస్స పటివిజ్ఝనం పకాసనఞ్చ అత్థానురూపం బ్యఞ్జనస్స ఉద్దిసనం ఉద్దేసాపనఞ్చ, తం **వినయే పాటవత్థాయా**తి ఇమినా వుత్తం. అనుసఙ్గికపయోజనం నామ సీలాదిఅనుపాదాపరినిబ్బానన్తో అత్థో, తం **సమాహరిత్వా ఏకత్థ దస్సయిస్స**న్తి ఇమస్స సామత్థియేన దస్సితం ఏకత్థ సమాహరిత్వా దస్సనే సతి తదుగ్గహపరిపుచ్ఛాదినా కతపయోగస్స అనన్తరాయేన తదత్థసిజ్ఝనతోతి.

కిమత్థం పనేత్థ రతనత్తయపణామాదయో ఆచరియేన కతా, నను అధిప్పేతగన్థారమ్భోవ కాతబ్బోతి? వుచ్చతే – ఏత్థ రతనత్తయపణామకరణం తబ్బిహతన్తరాయో హుత్వా అనాయాసేన గన్థపరిసమాపనత్థం. పణామారహభావవచనం అత్తనో యుత్తపత్తకారితాదస్సనత్థం, తం విఞ్ఞూనం తోసాపనత్థం, తం పకరణస్స ఉగ్గహణత్థం, తం సబ్బసమ్పత్తినిప్ఫాదనత్థం. అభిధేయ్యకథనం విదితాభిధేయ్యస్స గన్థస్స విఞ్ఞూనం ఉగ్గహధారణాదివసేన పటిపజ్జనత్థం. కరణహేతుకథనం అకారణే కతస్స వాయామస్స నిప్ఫలభావతో తప్పటిక్ఖేపనత్థం. కరణప్పకారకథనం విదితప్పకారస్స గన్థస్స సోతూనం ఉగ్గహణాదీసు రుచిజననత్థం. అభిధానదస్సనం వోహారసుఖత్థం. నిమిత్తకథనం ఆసన్నకారణదస్సనత్థం. పయోజనదస్సనం దువిధపయోజనకామీనం సోతూనం సముస్సాహజననత్థన్తి.

రతనత్తయపణామపయోజనం పన బహూహి పకారేహి విత్థారయన్తి ఆచరియా, తం తత్థ తత్థ వుత్తనయేనేవ గహేతబ్బం. ఇధ పన గన్థగరుభావమోచనత్థం అట్ఠకథాచరియేహి అధిప్పేతపయోజనమేవ కథయిస్సామ. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాచరియేన –

> "నిపచ్చకారస్సేతస్స ;
> కతస్స రతనత్తయే;
> ఆనుభావేన సోసేత్వా;
> అన్తరాయే అసేసతో"తి. (ధ॰ స॰ అట్ఠ॰ గన్థారమ్భకథా ౭);

అయమేత్థ సముదాయత్థో, అయం పన అవయవత్థో – అహం సబ్బపాణీనం సరణం సరణీభూతం వత్థుత్తయం నమస్సామి, నమస్సిత్వా యోగావచరభిక్ఖూనం వినయే పాటవత్థాయ అనేకత్థవిప్పకిణ్ణం పాళిముత్తవినిచ్ఛయం ఏకత్థ సమాహరిత్వా అనాకులం కత్వా దస్సయిస్సం దస్సయిస్సామీతి యోజనా.

తత్థ వసన్తి ఏత్థాతి వత్థు. కిం తం? బుద్ధాదిరతనం. తఞ్హి యస్మా సరణగతా సప్పురిసా సరణగమనసమఙ్గినో హుత్వా బుద్ధాదిరతనం ఆరమ్మణం కత్వా తస్మిం ఆరమ్మణే వసన్తి ఆవసన్తి నివసన్తి, తస్మా "వత్థూ"తి వుచ్చతి. ఆరమ్మణఞ్హి ఆధారో, ఆరమ్మణికం ఆధేయ్యోతి. ఇతో పరానిపి వత్థుసద్దస్స వచనత్థాదీని ఆచరియేహి వుత్తాని, తానిపి తత్థ తత్థ వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బాని. ఇధ పన గన్థవిత్థారపరిహారణత్థం ఏత్తకమేవ వుత్తన్తి వేదితబ్బన్తి. తిణ్ణం సమూహోతి తయం, తయో అంసా అవయవా అస్సాతి వా తయం. కిం తం? సముదాయో. వత్థూనం తయన్తి **వత్థుత్తయం**. కిం తం? బుద్ధాదిరతనత్తయం. నమస్సామీతి **నమస్సిత్వా**, అనమిన్తి **నమస్సిత్వా**. బుద్ధాదిరతనఞ్హి ఆరమ్మణం కత్వా చిత్తస్స ఉప్పజ్జనకాలే త్వా-పచ్చయో పచ్చుప్పన్నకాలికో హోతి, తస్మా పఠమో విగ్గహో కతో, పాళిముత్తవినిచ్ఛయం ఏకత్థ

దస్సనకాలే అతీతకాలికో, తస్మా దుతియో విగ్గహో. తేనేవ చ కారణేన అత్థయోజనాయపి పచ్చుప్పన్నకాలఅతీతకాలవసేన యోజనా కతా.

సరతి హింసతీతి **సరణం**. కిం తం? బుద్ధాదిరతనత్తయం. తఞ్హి సరణగతానం సప్పురిసానం భయం సన్తాసం దుక్ఖం దుగ్గతివినిపాతం సంకిలేసం సరతి హింసతి వినాసేతి, తస్మా ''సరణ''న్తి వుచ్చతి. వుత్తఞ్హి భగవతా –

''యస్మిం, మహానామ, సమయే అరియసావకో తథాగతం అనుస్సరతి, నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతీ''తిఆది (అం. ని. ౬.౧౦; ౧౧.౧౧),

''ఏవం బుద్ధం సరన్తానం;
ధమ్మం సఙ్ఘఞ్చ భిక్ఖవో;
భయం వా ఛమ్భితత్తం వా;
లోమహంసో న హేస్సతీ''తి చ. (సం. ని. ౧.౨౪౯);

యస్మా పన ''సరణ''న్తి ఇదం పదం ''నాథ''న్తి పదస్స వేవచనభూతం కితసుద్ధనామపదం హోతి, న కితమత్తపదం, తస్మా ధాత్వత్థో అన్తోనీతో. ''సర హింసాయ''న్తి హి వుత్తం హింసత్థం గహేత్వా సబ్బపాణీనం సరణం హింసకం వత్థుత్తయం నమస్సిత్వా విఞ్ఞాయమానే అనిట్ఠప్పసఙ్గతో సబ్బపాణీనం సరణం సరణీభూతం నాథభూతం వత్థుత్తయం నమస్సిత్వాతి విఞ్ఞాయమానేయేవ యుజ్జతి, తేనేవ చ కారణేన అత్థయోజనాయమ్పి తథా యోజనా కతా. **సబ్బ**-సద్దో నిరవసేసత్థవాచకం సబ్బనామపదం. సహ అవేన యో వత్తతీతి సబ్బోతి కతే పన సకల-సద్దో వియ సముదాయవాచకం సమాసనామపదం హోతి. పాణో ఏతేసం అత్థీతి పాణినో, పాణోతి చేత్థ జీవితిన్ద్రియం అధిప్పేతం. సబ్బే పాణినో సబ్బపాణినో, తేసం **సబ్బపాణీనం**. ఏత్తావతా వత్థుత్తయస్స సబ్బలోకసరణభావం, తతోయేవ చ నమస్సనారహభావం, నమస్సనారహే చ కతాయనమస్సనకిరియాయ యథాధిప్పేతత్థసిద్ధికరభావం, అత్తనో కిరియాయ చ ఖేత్తఙ్గతభావం దస్సేతి.

ఏవం సహేతుకం రతనత్తయపణామం దస్సేత్వా ఇదాని పకరణారమ్భస్స సనిమిత్తం ముఖ్యపయోజనం దస్సేతుమాహ ''**వినయే పాటవత్థాయ, యోగావచరభిక్ఖున**''న్తి. ఏత్థ చ **వినయే పాటవత్థాయా**తి ముఖ్యపయోజనదస్సనం, తందస్సనేన చ అనుసఙ్గికపయోజనమ్పి విభావితమేవ హోతి కారణే సిద్ధే కారియస్స సిజ్ఝనతో. **యోగావచరభిక్ఖున**న్తి బాహిరనిమిత్తదస్సనం, తస్మిం దస్సితే అజ్ఝత్తికనిమిత్తమ్పి దీపితమేవ హోతి ఆరమ్మణే ఞాతే ఆరమ్మణికస్స ఞాతబ్బతో. తత్థ వివిధా నయా ఏత్థాతి వినయో, దువిధపాతిమోక్ఖదువిధవిభఙ్గపఞ్చవిధపాతిమోక్ఖుద్దేసపఞ్చఆపత్తిక్ఖన్ధసత్తఆపత్తిక్ఖన్ధాదయో వివిధా అనేకప్పకారా నయా ఏత్థ సన్తీతి అత్థో. అథ వా విసేసా నయా ఏత్థాతి వినయో, దళ్హీకమ్మసిథిలకరణపయోజనా అనుపఞ్ఞత్తినయాదయో విసేసా నయా ఏత్థ సన్తీతి అత్థో. అథ వా వినేతీతి వినయో. కాయో వినేతి కాయవాచాయో, ఇతి కాయవాచానం వినయనతో వినయో. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం –

''వివిధవిసేసనయత్తా ;
వినయనతో చేవ కాయవాచానం;

వినయత్థవిదూహి అయం;

వినయో 'వినయో'తి అక్ఖాతో"తి. (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.పఠమమహాసఙ్గీతికథా; ధ॰ స॰ అట్ఠ॰ నిదానకథా; దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.పఠమమహాసఙ్గీతికథా);

కో సో? వినయపిటకం. తస్మిం **వినయే**. పటతి వియత్తభావం గచ్ఛతీతి పటు. కో సో? పణ్డితో. పటునో భావో పాటవం. కిం తం? ఞాణం. అసతి కారణానురూపం భవతీతి అత్థో. కో సో? పయోజనం. పాటవమేవ అత్థో పాటవత్థో, తస్స **పాటవత్థాయ,** వినయపిటకే కోసల్లఞాణపయోజనాయాతి వుత్తం హోతి. యుఞ్జనం యోగో, కమ్మట్ఠానమనసికారో. అవచరన్తీతి అవచరా, యోగే అవచరా యోగావచరా, కమ్మట్ఠానికా భిక్ఖూ. సంసారే భయం ఇక్ఖన్తీతి భిక్ఖూ, యోగావచరా చ తే భిక్ఖూ చాతి యోగావచరభిక్ఖూ, తేసం **యోగావచరభిక్ఖూనం**. ఏతేన వినయే పటుభావో నామ భిక్ఖూనంయేవ అత్థో హోతి, న గహట్ఠతాపసపరిబ్బాజకాదీనం. భిక్ఖూసు చ కమ్మట్ఠానే నియుత్తానం లజ్జిపేసలభిక్ఖూనంయేవ, న విస్సట్ఠకమ్మట్ఠానానం అలజ్జిభిక్ఖూనన్తి ఇమమత్థం దస్సేతి.

ఏవం పకరణారమ్భస్స సనిమిత్తం పయోజనం దస్సేత్వా ఇదాని సహేతుకం అభిధేయ్యం దస్సేతుం ''**విప్పకిణ్ణమనేకత్థ, పాళిముత్తవినిచ్ఛయ**''న్తి ఆహ. తత్థ **విప్పకిణ్ణం అనేకత్థా**తి ఇమినా పకరణారమ్భస్స హేతుం దస్సేతి హేతుమన్తవిసేసనత్తా, ఇమస్స అనేకత్థవిప్పకిణ్ణత్తాయేవ ఆచరియస్స ఆరమ్భో హోతి, న అవిప్పకిణ్ణే సతి. వక్ఖతి హి "సమాహరిత్వా ఏకత్థ దస్సయిస్స"న్తి (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ గన్థారమ్భకథా). **పాళిముత్తవినిచ్ఛయ**న్తి ఇమినా పకరణాభిధేయ్యం. తత్థ కిరతి విక్ఖిపతీతి కిణ్ణో, పకారేన కిణ్ణో పకిణ్ణో, వివిధేన పకిణ్ణో విప్పకిణ్ణో. కో సో? పాళిముత్తవినిచ్ఛయో, తం **విప్పకిణ్ణం**.

అనేకత్థాతి ఏత్థ సఙ్ఖ్యావాచకో సబ్బనామికో ఏక-సద్దో, న ఏకో అనేకే. బహ్వత్థవాచకో అనేకసద్దో. ఏకన్తఏకవచనన్తోపి ఏక-సద్దో న-ఇతినిపాతేన యుత్తత్తా బహువచనన్తో జాతోతి. తత్థ **అనేకత్థ** బహూసూతి అత్థో, పారాజికకణ్డట్ఠకథాదీసు అనేకేసు పకరణేసూతి వుత్తం హోతి. పోరాణటీకాయం పన **అనేకత్థా**తి అనేకేసు సిక్ఖాపదపదేసేసూతి అత్థో దస్సితో, ఏవఞ్చ సతి ఉపరి "సమాహరిత్వా ఏకత్థా"తి వక్ఖమానత్తా "అనేకత్థవిప్పకిణ్ణం ఏకత్థ సమాహరిత్వా"తి ఇమేసం పదానం సహయోగీభూతత్తా అనేకేసు సిక్ఖాపదపదేసేసు విప్పకిణ్ణం ఏకస్మిం సిక్ఖాపదపదేసే సమాహరిత్వాతి అత్థో భవేయ్య, సో చ అత్థో అయుత్తో. కస్మా? అనేకేసు పకరణేసు విప్పకిణ్ణం ఏకస్మిం పకరణే సమాహరిత్వాతి అత్థో అమ్హేహి వుత్తో. అథ పన "ఏకత్థా"తి ఇమస్స "ఏకతో"తి అత్థం వికప్పేత్వా అనేకేసు సిక్ఖాపదపదేసేసు విప్పకిణ్ణం ఏకతో సమాహరిత్వాతి అత్థం గణ్హేయ్య, సో అత్థో యుత్తో భవేయ్య.

పకట్ఠానం ఆళీతి పాళి, ఉత్తమానం వచనానం అనుక్కమోతి అత్థో. అథ వా అత్తత్థపరత్థాదిభేదం అత్థం పాలేతి రక్ఖతీతి పాళి, ళకారస్స ళకారాదేసో. కా సా? వినయతన్తి. ముచ్చతీతి ముత్తో, పాళితో ముత్తో పాళిముత్తో. ఛిన్దియతే అనేనాతి ఛయో, నీహరిత్వా ఛయో నిచ్ఛయో, విసేసేన నిచ్ఛయో వినిచ్ఛయో, ఖిలమద్దనాకారేన పవత్తో సద్దనయో అత్థనయో చ. పాళిముత్తో చ సో వినిచ్ఛయో చాతి పాళిముత్తవినిచ్ఛయో, తం **పాళిముత్తవినిచ్ఛయం**. ఇదఞ్చ "అనగరా ఖదిరవన"న్తిఆదీసు వియ యేభుయ్యనయవసేన వుత్తం కత్థచి పాళివినిచ్ఛయస్సపి దిస్సనతో. పోరాణటీకాయం పన పాళివినిచ్ఛయో చ పాళిముత్తవినిచ్ఛయో చ పాళిముత్తవినిచ్ఛయోతి ఏవం ఏకదేససరూపేకసేసవసేన వా ఏతం వుత్తన్తి దట్ఠబ్బన్తి దుతియనయోపి వుత్తో, ఏవఞ్చ సతి పాళివినిచ్ఛయపాళిముత్తవినిచ్ఛయేహి అఞ్ఞస్స వినిచ్ఛయస్స అభావా

కిమేతేన గన్థగరుకరేన పాళిముత్తగ్గహణేన. విసేసనఞ్హి సమ్భవబ్యభిచారే చ సతి సాత్థకం సియాతి పఠమనయోవ ఆరాధనీయో హోతి.

ఏవం సహేతుకం అభిధేయ్యం దస్సేత్వా ఇదాని కరణప్పకారం దస్సేతి **"సమాహరిత్వా"**తిఆదినా. దువిధో హేత్థ కరణప్పకారో ఏకత్థసమాహరణఅనాకులకరణవసేన. సో దువిధోపి తేన పకారేన పకరణస్స కతత్తా "కరణప్పకారో"తి వుచ్చతి. తత్థ సమాహరిస్సామీతి **సమాహరిత్వా**, సం-సద్దో సఙ్ఖేపత్థో, తస్మా సఙ్ఖిపియ ఆహరిస్సామీతి అత్థో. అనాగతకాలికవసేన పచ్చమానేన "దస్సయిస్స"న్తి పదేన సమానకాలత్తా అనాగతకాలికో ఇధ త్వా-పచ్చయో వుత్తో. **ఏకత్థా**తి ఏకస్మిం ఇధ వినయసఙ్గహప్పకరణే. **ఏకత్థా**తి వా ఏకతో. **దస్సయిస్స**న్తి దస్సయిస్సామి, ఞాపయిస్సామీతి అత్థో. ఆకులతి బ్యాకులతీతి ఆకులో, న ఆకులో అనాకులో, పుబ్బాపరబ్యాకిణ్ణవిరహితో పాళిముత్తవినిచ్ఛయో. **అనాకుల**న్తి పన భావనపుంసకం, తస్మా కరధాతుమయేన కత్వాసద్దేన యోజేత్వా దస్సనకిరియాయ సమ్బన్ధితబ్బం.

ఏవం రతనత్తయపణామాదికం పుబ్బకరణం దస్సేత్వా ఇదాని యే పాళిముత్తవినిచ్ఛయే దస్సేతుకామో, తేసం అనుక్కమకరణత్థం మాతికం ఠపేన్తో **"తత్రాయం మాతికా"**తిఆదిమాహ. మాతికాయ హి అసతి దస్సితవినిచ్ఛయా వికిరన్తి విధంసేన్తి యథా తం సుత్తేన అసఙ్గహితాని పుప్ఫాని. సన్తియా పన మాతికాయ దస్సితవినిచ్ఛయా న వికిరన్తి న విధంసేన్తి యథా తం సుత్తేన సఙ్గహితాని పుప్ఫాని. తం తం అత్థం జానితుకామేహి మాతికానుసారేన గన్త్వా ఇచ్ఛితిచ్ఛితవినిచ్ఛయం పత్వా సో సో అత్థో జానితబ్బో హోతి, తస్మా సుఖగ్గహణత్థం మాతికా ఠపితా. తత్థ **తత్రా**తి తస్మిం పాళిముత్తవినిచ్ఛయే. **అయ**న్తి అయం మయా వక్ఖమానా. మాతా వియాతి **మాతికా**. యథా హి పుత్తా మాతితో పభవన్తి, ఏవం నిద్దేసపదాని ఉద్దేసతో పభవన్తి, తస్మా ఉద్దేసో మాతికా వియాతి "మాతికా"తి వుచ్చతి.

దివాసేయ్యాతిఆదీసు **దివాసేయ్యా** దివాసేయ్యవినిచ్ఛయకథా. **పరిక్ఖారో** పరిక్ఖారవినిచ్ఛయకథా…పే.… **పకిణ్ణకం** పకిణ్ణకవినిచ్ఛయకథాతి యోజనా. తేనేవ వక్ఖతి "దివాసయనవినిచ్ఛయకథా సమత్తా"తిఆది. **ఇతి**-సద్దో ఇదమత్థో వా నిదస్సనత్థో వా పరిసమాపనత్థో వా. తేసు ఇదమత్థే కా సా? దివాసేయ్యా…పే.… పకిణ్ణకం ఇతి అయన్తి. నిదస్సనత్థే కథం సా? దివాసేయ్యా…పే.… పకిణ్ణకం ఇతి దట్ఠబ్బాతి. పరిసమాపనత్థే సా కిత్తకేన పరిసమత్తా? దివాసేయ్యా…పే.… పకిణ్ణకం ఇతి ఏత్తకేన పరిసమత్తాతి అత్థో. ఇమేసం పన దివాసేయ్యాదిపదానం వాక్యవిగ్గహం కత్వా అత్థే ఇధ వుచ్చమానే అతిపపఞ్చో భవిస్సతి, సోతూనఞ్చ దుస్సల్లక్ఖణీయో, తస్మా తస్స తస్స నిద్దేసస్స ఆదిమ్హియేవ యథానురూపం వక్ఖామ.

గన్థారమ్భకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧. దివాసేయ్యవినిచ్ఛయకథా

౧. ఏవం పాళిముత్తవినిచ్ఛయకథానం మాతికం ఠపేత్వా ఇదాని యథాఠపితమాతికానుక్కమేన నిద్దిసన్తో ''**తత్థ దివాసేయ్యాతి దివానిపజ్జన**''న్తిఆదిమాహ. తత్థ **తత్థాతి** తేసు మాతికాపదేసు సమభినివిట్ఠస్స "దివాసేయ్యా"తి పదస్స "దివానిపజ్జన"న్తి అత్థో దట్ఠబ్బోతి యోజనా. తత్థ **దివా**-సద్దో అహవాచకో ఆకారన్తో నిపాతో. వుత్తఞ్హి అభిధానప్పదీపికాయం "అనుకూల్యేతు సద్ధఞ్చ, నత్తం దోసో దివా త్వహే"తి. సయనం సేయ్యా, కరజకాయగతరూపానం ఉద్ధం అనుగ్గన్త్వా దీఘవసేన విత్థారతో పవత్తనసఙ్ఖాతో ఇరియాపథవిసేసో. దివాకాలస్మిం సేయ్యా **దివాసేయ్యా**. అరుణుగ్గమనతో పట్ఠాయ యావ సూరియత్థఙ్గమనా, ఏతస్మిం కాలే సయనఇరియాపథకరణన్తి. తేనాహ "దివానిపజ్జనన్తి అత్థో"తి.

తత్రాతి తస్మిం దివాసయనే అయం వక్ఖమానో వినిచ్ఛయో వేదితబ్బోతి యోజనా. ''**అనుజానామి...పే.... వచనతో**''తి (పారా. ౭౭) అయం పఠమపారాజికసిక్ఖాపదస్స వినీతవత్థూసు ఆగతో భగవతా ఆహచ్చభాసితో ఞాపకపాఠో. తత్థ **దివా పటిసల్లీయన్తేనాతి** దివా నిపజ్జన్తేన. **ద్వారం సంవరిత్వా పటిసల్లీయితున్తి** ద్వారం పిదహిత్వా నిపజ్జితుం. ''**దివా...పే.... నిపజ్జితబ్బన్తి** ఞాప్యం. నను పాళియం "అయం నామ ఆపత్తీ"తి న వుత్తా, అథ కథమేత్థ ఆపత్తి విఞ్ఞాయతీతి చోదనం సన్ధాయాహ ''**ఏత్థ చ కిఞ్చాపీ**''తిఆది. తత్థ **ఏత్థాతి** ఏతస్మిం దివానిపజ్జనే. **చ**-సద్దో వాక్యారమ్భజోతకో, **కిఞ్చాపి**-సద్దో నిపాతసముదాయో, యదిపీత్యత్థో. పాళియం అయం నామ ఆపత్తీతి కిఞ్చాపి న వుత్తా, పన తథాపి అసంవరిత్వా నిపజ్జన్తస్స అట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౭౭) దుక్కటం యస్మా వుత్తం, తస్మా ఏత్థ ఆపత్తి విఞ్ఞాయతీతి యోజనా. ఏవం సన్తేపి అసతి భగవతో వచనే కథం అట్ఠకథాయం వుత్తం సియాతి ఆహ ''**వివరిత్వా...పే.... అనుఞ్ఞాతత్తా**''తి. ఏతేన భగవతో అనుజాననమ్పి తం అకరోన్తస్స ఆపత్తికారణం హోతీతి దస్సేతి.

తత్థ ''**ఉప్పన్నే వత్థుమ్హీతి** ఇత్థియా కతఅజ్ఝాచారవత్థుస్మి''న్తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౭౭) వుత్తం, సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౭౭) పన "మేథునవత్థుస్మిం ఉప్పన్నే"తి వుత్తం, పోరాణటీకాయమ్పి తమేవ గహేత్వా "ఉప్పన్నే మేథునవత్థుస్మి"న్తి వుత్తం, తదేతం విచారేతబ్బం మేథునలక్ఖణస్స అభావా. నను సిక్ఖాపదపఞ్ఞాపనం నామ బుద్ధవిసయో, అథ కస్మా అట్ఠకథాయం దుక్కటం వుత్తన్తి ఆహ ''**భగవతో**''తిఆది. న కేవలం ఉపాలిత్థేరాదీహి ఏవ అట్ఠకథా ఠపితా, అథ ఖో పాళితో చ అత్థతో చ బుద్ధేన భగవతా వుత్తో. న హి భగవతా అబ్యాకతం తన్తిపదం నామ అత్థి, సబ్బేసంయేవ అత్థో కథితో, తస్మా సమ్బుద్ధేనేవ తిణ్ణం పిటకానం అత్థవణ్ణనక్కమోపి భాసితోతి దట్ఠబ్బం. తత్థ తత్థ హి భగవతా పవత్తితా పకిణ్ణకదేసనాయేవ అట్ఠకథాతి.

కిం పనేత్థ ఏతం దివా ద్వారం అసంవరిత్వా నిపజ్జన్తస్స దుక్కటాపత్తిఆపజ్జనం అట్ఠకథాయం వుత్తత్తా ఏవ సిద్ధం, ఉదాహు అఞ్ఞేనపీతి ఆహ ''**అత్థాపత్తీ**''తిఆది. ఏతం దుక్కటాపత్తిఆపజ్జనం న కేవలం అట్ఠకథాయం వుత్తత్తా ఏవ సిద్ధం, అథ ఖో "అత్థాపత్తి దివా ఆపజ్జతి, నో రత్తి"న్తి (పరి॰ ౩౨౩) ఇమినా పరివారపాఠేనపి సిద్ధం హోతీతి యోజనా. కతరస్మిం పన వత్థుస్మిం ఇదం సిక్ఖాపదం వుత్తన్తి? "తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖు వేసాలియం మహావనే కూటాగారసాలాయం దివా విహారగతో ద్వారం వివరిత్వా నిపన్నో అహోసి. తస్స అఙ్గమఙ్గాని వాతుపత్థద్ధాని అహేసుం. తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా ఇత్థియో గన్ధఞ్చ మాలఞ్చ ఆదాయ విహారం ఆగమింసు విహారపేక్ఖికాయో. అథ ఖో తా ఇత్థియో తం భిక్ఖుం

పస్సిత్వా అజ్ఝజాతే అభినిసీదిత్వా యావదత్థం కత్వా ‘పురిసుసభో వతాయ’న్తి వత్వా గన్ధఞ్చ మాలఞ్చ ఆరోపేత్వా పక్కమింసు. భిక్ఖూ కిలిన్నం పస్సిత్వా భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం. పఞ్చహి, భిక్ఖవే, ఆకారేహి అఙ్గజాతం కమ్మనియం హోతి రాగేన, వచ్చేన, పస్సావేన, వాతేన, ఉచ్చాలిఙ్గపాణకదట్ఠేన. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహాకారేహి అఙ్గజాతం కమ్మనియం హోతి. అట్ఠానమేతం, భిక్ఖవే, అనవకాసో, యం తస్స భిక్ఖునో రాగేన అఙ్గజాతం కమ్మనియం అస్స, అరహం సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు, అనాపత్తి భిక్ఖవే తస్స భిక్ఖునో. అనుజానామి భిక్ఖవే దివా పటిసల్లీయన్తేన ద్వారం సంవరిత్వా పటిసల్లీయితు”న్తి (పారా. ౭౭) ఏతస్మిం వత్థుస్మిం ఇదం వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

౨. ఇదాని ద్వారవిసేసం దస్సేతుం ‘‘**కీదిస**’’న్తిఆదిమాహ. తత్థ **పరివత్తకద్వారమేవాతి** సంవరణవివరణవసేన ఇతో చితో చ పరివత్తనయోగ్గద్వారమేవ. **రుక్ఖసూచికణ్టకద్వారన్తి** రుక్ఖసూచిద్వారం కణ్టకద్వారఞ్చ. “రుక్ఖసూచిద్వారకణ్టకద్వార”మిచ్చేవ వా పాఠో. యం ఉభోసు పస్సేసు రుక్ఖత్థమ్భే నిఖనిత్వా తత్థ విజ్ఝిత్వా మజ్ఝే ద్వే తిస్సో రుక్ఖసూచియో పవేసేత్వా కరోన్తి, తం **రుక్ఖసూచిద్వారం** నామ. పవేసననిక్ఖమనకాలే అపనేత్వా థకనయోగ్గం ఏకాయ, బహూహి వా కణ్టకసాఖాహి కతం **కణ్టకద్వారం** నామ. గామద్వారస్స పిధానత్థం పదరేన వా కణ్టకసాఖాదీహి వా కతస్స కవాటస్స ఉదుక్ఖలపాసకరహితతాయ ఏకేన సంవరితుం వివరితుఞ్చ అసక్కుణేయ్యస్స హేట్ఠా ఏకం చక్కం యోజేన్తి, యేన పరివత్తమానకకవాటం సుఖథకనకం హోతి, తం సన్ధాయ వుత్తం ‘‘**చక్కలకయుత్తద్వార**’’న్తి. చక్కమేవ హి లాతబ్బత్థేన సంవరణవివరణత్థాయ గహేతబ్బత్థేన చక్కలకం, తేన యుత్తకవాటమ్పి చక్కలకం నామ, తేన యుత్తద్వారం **చక్కలకయుత్తద్వారం**.

మహాద్వారేసు పన ద్వే తీణి చక్కలకాని యోజేతీతి ఆహ ‘‘**ఫలకేసూ**’’తిఆది. **కిటికాసూతి** వేళుపేసికాదీహి కణ్టకసాఖాదీహి చ కతథకనకేసు. **సంసరణకిటికద్వారన్తి** చక్కలకయన్తేన సంసరణకిటికాయుత్తమహాద్వారం. **గోప్ఫేత్వాతి** ఆవుణిత్వా, రజ్జూహి గన్థేత్వా వా. **ఏకం దుస్ససాణిద్వారమేవాతి** ఏత్థ కిలఞ్జసాణిద్వారమ్పి సఙ్గహం గచ్ఛతి. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. పారాజిక ౭౬-౭౭) పన “దుస్సద్వారం సాణిద్వారఞ్చ దుస్ససాణిద్వారం. దుస్ససాణి కిలఞ్జసాణీతిఆదినా వుత్తం సబ్బమ్పి దుస్ససాణియమేవ సఙ్గహేత్వా వుత్తం, ఏకసదిసత్తా ఏకన్తి వుత్త”న్తి వుత్తం.

౩. ఏవం ద్వారవిసేసం దస్సేత్వా ఇదాని యత్తకేన ద్వారం సంవుతం హోతి, తం పమాణం దస్సేతుం ‘‘**కిత్తకేన**’’త్యాదిమాహ. తత్థ **సూచీతి** మజ్ఝే ఛిద్దం కత్వా పవేసితా. **ఘటికాతి** ఉపరి యోజితా. ఇదాని యత్థ ద్వారం సంవరిత్వా నిపజ్జితుం న సక్కా హోతి, తత్థ కాతబ్బవిధిం దస్సేతుం ‘‘**సచే బహూనం వళఞ్జనట్ఠానం హోతీ**’’తిఆది వుత్తం. బహూనం అవళఞ్జనట్ఠానేపి ఏకం ఆపుచ్ఛిత్వా నిపజ్జితుం వట్టతియేవ. **అథ భిక్ఖూ...పే.... నిసిన్నా హోన్తీతి** ఇదం తత్థ భిక్ఖూనం సన్నిహితభావదస్సనత్థం వుత్తం, న సేసఇరియాపథసమఙ్గితానివత్తనత్థం, తస్మా నిపన్నోపి ఆభోగం కాతుం వట్టతి. నిపజ్జిత్వా నిద్దాయన్తే పన ఆభోగం కాతుం న వట్టతి. అసన్తపక్ఖే ఠితత్తా రహో నిసజ్జాయ వియ ద్వారసంవరణం నామ మాతుగామానం పవేసనివారణత్థం అనుఞ్ఞాతన్తి ఆహ ‘‘**కేవలం భిక్ఖునిం వా**’’తిఆది.

ఏత్థ చ తం యుత్తం, ఏవం సబ్బత్థపి యో యో థేరవాదో వా అట్ఠకథావాదో వా పచ్ఛా వుచ్చతి, సో సోవ పమాణన్తి గహేతబ్బన్తి ఇదం అట్ఠకథావచనతో అతిరేకం ఆచరియస్స వచనం. ఇతో పుబ్బాపరవచనం అట్ఠకథావచనమేవ. తత్థ **తం యుత్తన్తి** “కురున్దట్ఠకథాయం పన...పే.... న వత్తతీ”తి యం వచనం అట్ఠకథాచరియేహి వుత్తం, తం వచనం యుత్తన్తి అత్థో. **ఏవం...పే.... గహేతబ్బన్తి** యథా చేత్థ కురున్దియం వుత్తవచనం యుత్తం, ఏవం సబ్బత్థపి వినిచ్ఛయే యో యో థేరవాదో

వా అట్ఠకథావాదో వా పచ్ఛా వుచ్చతి, సో సోవ పమాణన్తి గహేతబ్బం, పురే వుత్తో థేరవాదో వా అట్ఠకథావాదో వా పమాణన్తి న గహేతబ్బన్తి అధిప్పాయో. ఇదం వచనం అట్ఠానే వుత్తం వియ దిస్సతి. కథం? యం తావ వుత్తం, తం యుత్తన్తి. తం ఇమస్మిం ఆపుచ్ఛనఆభోగకరణవినిచ్ఛయే అఞ్ఞస్స అయుత్తస్స అట్ఠకథావాదస్స వా థేరవాదస్స వా అభావా వత్తుం న సక్కా. న హి పుబ్బవాక్యే "భిక్ఖూ ఏవా"తి అవధారణం కతం, అథ ఖో ఆసన్నవసేన వా పట్ఠానవసేన వా "భిక్ఖూ చీవరకమ్మం"ఇచ్చాదికంయేవ వుత్తం. యమ్పి వుత్తం "ఏవం సబ్బత్థపీ"త్యాది, తమ్పి అనోకాసం. ఇమస్మిం వినిచ్ఛయే అఞ్ఞస్స అట్ఠకథావాదస్స వా ఆచరియవాదస్స వా అవచనతో పురే పచ్ఛాభావో చ న దిస్సతి, అయం "పమాణ"న్తి గహేతబ్బో, అయం "న గహేతబ్బో"తి వత్తబ్బభావో చ.

ఉపరి పన "కో ముచ్చతి, కో న ముచ్చతీ"తి ఇమస్స పఞ్హస్స విస్సజ్జనే మహాపచ్చరివాదో చ కురున్దివాదో చ మహాఅట్ఠకథావాదో చాతి తయో అట్ఠకథావాదా ఆగతా, ఏకో మహాపదుమత్థేరవాదో, తస్మా తత్థేవ యుత్తాయుత్తభావో చ పమాణాపమాణభావో చ గహేతబ్బాగహేతబ్బభావో చ దిస్సతి, తస్మా తస్మింయేవ ఠానే వత్తబ్బం సియా, సువిమలవిపులపఞ్ఞావేయ్యత్తియసమన్నాగతేన పన ఆచరియాసభేన అవత్తబ్బట్ఠానే వుత్తం న సియా, తస్మా ఉపరి అట్ఠకథావాదసంసన్దనావసానే మహాపదుమత్థేరేన వుత్తన్తి ఇమస్స వచనస్స పచ్ఛతో వుత్తం సియా, తం పచ్ఛా లేఖకేహి పరివత్తేత్వా లిఖితం భవేయ్య, పారాజికకణ్డట్ఠకథాయఞ్చ ఇదం వచనం వుత్తం. టీకాయఞ్చ ఇమస్మిం ఠానే న వుత్తం, ఉపరియేవ వుత్తం, "యో చ యక్ఖగహితకో, యో చ బన్ధిత్వా నిపజ్జాపితో"తి ఇమస్స అట్ఠకథావాదస్స పచ్ఛిమత్తా సోయేవ పమాణతో గహేతబ్బో. తథా చ వక్ఖతి "సబ్బత్థ యో యో అట్ఠకథావాదో వా థేరవాదో వా పచ్ఛా వుచ్చతి, సో సోయేవ పమాణతో దట్ఠబ్బో"తి, తస్మా ఇదమేత్థ విచారేత్వా గహేతబ్బం.

౪. ఇదాని ద్వారం సంవరణస్స అన్తరాయే సతి అసంవరిత్వాపి నిపజ్జితుం వట్టతీతి దస్సేతుం "**అథ ద్వారస్స**"త్యాదిమాహ. **నిస్సేణిం ఆరోపేత్వా**తి ఉపరిమతలం ఆరోపేత్వా విసఙ్ఖరిత్వా భూమియం పాతేత్వా, ఛడ్డేత్వా వా నిపజ్జితుం వట్టతి. ఇదం ఏకాబద్ధతాయ వుత్తం. **ద్వేపి ద్వారాని జగ్గితబ్బానీ**తి ఏత్థ సచే ఏకస్మిం ద్వారే కవాటం వా నత్థి, హేట్ఠా వుత్తనయేన సంవరితుం వా న సక్కా , ఇతరం ద్వారం అసంవరిత్వా నిపజ్జితుం వట్టతి. **ద్వారపాలస్సా**తి ద్వారకోట్ఠకే మహాద్వారే, నిస్సేణిమూలే వా ఠత్వా ద్వారజగ్గనకస్స. **పచ్ఛిమానం భారో**తి ఏకాబద్ధవసేన ఆగచ్ఛన్తే సన్ధాయ వుత్తం. అసంవుతద్వారే అన్తోగబ్భే వాతి యోజేతబ్బం. **బహి వా**తి గబ్భతో బహి. **నిపజ్జనకాలేపి...పే.... వట్టతియేవా**తి ఏత్థ ద్వారజగ్గనకస్స తదధీనత్తా తదా తస్స తత్థ సన్నిహితాసన్నిహితభావం అనుపధారేత్వాపి ఆభోగం కాతుం వట్టతియేవాతి వదన్తి.

యేన కేనచి పరిక్ఖిత్తేతి ఏత్థ పరిక్ఖేపస్స ఉబ్బేధతో పమాణం సహసేయ్యప్పహోనకే వుత్తసదిసమేవ. వుత్తఞ్హి సమన్తపాసాదికాయం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౧) "యఞ్హి సేనాసనం ఉపరి పఞ్చహి ఛదనేహి అఞ్ఞేన వా కేనచి సబ్బమేవ పటిచ్ఛన్నం, అయం సబ్బచ్ఛన్నా నామ సేయ్యా...పే.... యం పన సేనాసనం భూమితో పట్ఠాయ యావ ఛదనం ఆహచ్చ పాకారేన వా అఞ్ఞేన వా కేనచి అన్తమసో వత్థేనపి పరిక్ఖిత్తం, అయం సబ్బపరిచ్ఛన్నా నామ సేయ్యా. ఛదనం అనాహచ్చ సబ్బన్తిమేన పరియాయేన దియడ్ఢహత్థుబ్బేధేన పాకారాదినా పరిక్ఖిత్తాపి సబ్బపరిచ్ఛన్నాయేవాతి కురున్దట్ఠకథాయం వుత్త"న్తి. "దియడ్ఢహత్థుబ్బేధో వడ్ఢకిహత్థేన గహేతబ్బో"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౫౧)

విమతివినోదనియఞ్చ (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౧౦-౧౧) వుత్తం. **మహాపరివేణన్తి** మహన్తం అఙ్గణం. తేన బహుజనసఞ్చరణట్ఠానం దస్సేతి. తేనాహ ''**మహాబోధీ**''తిఆది.

అరుణే ఉగ్గతే వుట్ఠాతి, అనాపత్తి అనాపత్తిఖేత్తభూతాయ రత్తియా సుద్ధచిత్తేన నిపన్నత్తా. **పబుజ్ఝిత్వా పున సుపతి, ఆపత్తీతి** అరుణే ఉగ్గతే పబుజ్ఝిత్వా అరుణుగ్గమనం ఞత్వా వా అఞత్వా వా అనుట్ఠహిత్వా సయితసన్తానేన సుపతి, ఉట్ఠహిత్వా కత్తబ్బస్స ద్వారసంవరణాదినో అకతత్తా అకిరియసముట్ఠానా ఆపత్తి హోతి అనాపత్తిఖేత్తే కతనిపజ్జనకిరియాయ అనఙ్గత్తా. అయఞ్హి ఆపత్తి ఈదిసే ఠానే అకిరియా, దివా ద్వారం అసంవరిత్వా నిపజ్జనక్ఖణే కిరియాకిరియా చ అచిత్తకా చాతి వేదితబ్బా. పురారుణా పబుజ్ఝిత్వాపి యావ అరుణుగ్గమనా సయన్తస్సపి పురిమనయేన ఆపత్తియేవ.

అరుణే ఉగ్గతే వుట్ఠహిస్సామీతి…పే.… ఆపత్తియేవాతి ఏత్థ కదా అస్స ఆపత్తీతి? వుచ్చతే – న తావ రత్తియం, ''దివా ఆపజ్జతి, నో రత్తి''న్తి (పరి॰ ౩౨౩) వుత్తత్తా అనాదరియదుక్కటా న ముచ్చతీతి వుత్తదుక్కటం పన దివాసయనదుక్కటమేవ న హోతి అనాదరియదుక్కటత్తా ఏవ. ''అరుణుగ్గమనే పన అచిత్తకం అకిరియసముట్ఠానం ఆపత్తిం ఆపజ్జతీతి వేదితబ్బ''న్తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౭౭) వుత్తం, సారత్థదీపనియమ్పి (సారత్థ॰ టీ॰ పారాజిక ౨.౭౭) ''యథాపరిచ్ఛేదమేవ వుట్ఠాతీతి అరుణే ఉగ్గతేయేవ ఉట్ఠహతి. తస్స ఆపత్తీతి అసుద్ధచిత్తేనేవ నిపన్నత్తా నిద్దాయన్తస్సపి అరుణే ఉగ్గతే దివాపటిసల్లానమూలికా ఆపత్తి. 'ఏవం నిపజ్జన్తో అనాదరియదుక్కటాపి న ముచ్చతీ'తి వుత్తత్తా అసుద్ధచిత్తేన నిపజ్జన్తో అరుణుగ్గమనతో పురేతరం ఉట్ఠహన్తోపి అనుట్ఠహన్తోపి నిపజ్జనకాలేయేవ అనాదరియదుక్కటం ఆపజ్జతి, దివాపటిసల్లానమూలికం పన దుక్కటం అరుణేయేవ ఆపజ్జతీ''తి వుత్తం, తస్మా ఏవం నిపజ్జన్తస్స ద్వే దుక్కటాని ఆపజ్జన్తీతి వేదితబ్బం.

సచే ద్వారం సంవరిత్వా అరుణే ఉగ్గతే ఉట్ఠహిస్సామీతి నిపజ్జతి, ద్వారే చ అఞ్ఞేహి అరుణుగ్గమనకాలే వివటేపి తస్స అనాపత్తియేవ ద్వారపిదహనస్స రత్తిదివాభాగేసు విసేసాభావా. ఆపత్తిఆపజ్జనస్సేవ కాలవిసేసో ఇచ్ఛితబ్బో, న తప్పరిహారస్సాతి గహేతబ్బం. ''ద్వారం సంవరిత్వా రత్తిం నిపజ్జతీ''తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౭౭) హి వుత్తం. దివా సంవరిత్వా నిపన్నస్స కేనచి వివటేపి ద్వారే అనాపత్తియేవ, అత్తనాపి అనుట్ఠహిత్వావ సతి పచ్చయే వివటేపి అనాపత్తీతి వదన్తి, ఇదమ్పి విమతివినోదనియమేవ (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౭౭) వుత్తం.

యథాపరిచ్ఛేదమేవ వుట్ఠాతీతి అరుణే ఉగ్గతేయేవ వుట్ఠాతి, ఆపత్తియేవాతి మూలాపత్తిం సన్ధాయ వుత్తం. అనాదరియఆపత్తి పన పురారుణా ఉట్ఠితస్సపి తస్స హోతేవ ''దుక్కటా న ముచ్చతీ''తి వుత్తత్తా. **దుక్కటా న ముచ్చతీతి** చ పురారుణా ఉట్ఠహిత్వా మూలాపత్తియా ముత్తోపి అనాదరియదుక్కటా న ముచ్చతీతి అధిప్పాయో.

౨. నిద్దావసేన నిపజ్జతీతి నిద్దాభిభూతతాయ ఏకపస్సేన నిపజ్జతి. ''నిద్దావసేన నిపజ్జతీ''తి వోహారవసేన వుత్తం, పాదానం పన భూమితో అమోచితత్తా అయం నిపన్నో నామ హోతీతి తేనేవ అనాపత్తి వుత్తా. **అపస్సాయ సుపన్తస్సాతి** కటిట్ఠితో ఉద్ధం పిట్ఠికణ్టకే అప్పమత్తకం పదేసం భూమిం అఫుసాపేత్వా సుపన్తస్స. కటిట్ఠిం పన భూమిం ఫుసాపేన్తస్స సయనం నామ న హోతి. పిట్ఠిపసారణలక్ఖణా హి సేయ్యా దీఘా, వన్దనాదీసుపి తిరియం పిట్ఠికణ్టకానం పసారితత్తా నిపజ్జనమేవాతి ఆపత్తి పరిహరితబ్బావ. వన్దనాపి హి పాదమూలే నిపజ్జతీతిఆదీసు నిపజ్జనమేవ వుత్తా. **సహసా వుట్ఠాతీతి**

పక్ఖలితా పతితో వియ సహసా వుట్ఠాతి, **తస్సపి అనాపత్తి** పతనక్ఖణే అవిసయత్తా, విసయే జాతే సహసా వుట్ఠితత్తా చ. యస్స పన విసఞ్ఞితాయ పచ్ఛాపి అవిసయో ఏవ, తస్స అనాపత్తియేవ పతనక్ఖణే వియ. **తత్థేవ సయతి, న వుట్ఠాతీతి** ఇమినా విసయేపి అకరణం దస్సేతి, తేనేవ తస్స ఆపత్తీతి వుత్తం.

ఇదాని అట్ఠకథావాదసంసన్దనం కాతుం **"కో ముచ్చతి, కో న ముచ్చతీ"**తిఆదిమాహ. తత్థ **మహాపచ్చరియన్తి**ఆదీసు **పచ్చరీతి** ఉళుమ్పం వుచ్చతి, తస్మిం నిసీదిత్వా కతత్తా తమేవ నామం జాతం. కురున్దివల్లివిహారో నామ అత్థి, తత్థ కతత్తా **కురున్దీ**తి నామం జాతం. **మహాఅట్ఠకథా** నామ సఙ్గీతిత్తయమారుళ్హా తేపిటకస్స బుద్ధవచనస్స అట్ఠకథా. యా మహామహిన్దత్థేరేన తమ్బపణ్ణిదీపం ఆభతా, తమ్బపణ్ణియేహి థేరేహి పచ్ఛా సీహళభాసాయ అభిసఙ్ఖతా చ హోతి. **ఏకభఙ్గేనా**తి ఏకపస్సభఞ్జనేన పాదే భూమితో అమోచేత్వా ఏకపస్సేన సరీరం భఞ్జిత్వా నిపన్నోతి వుత్తం హోతి. మహాఅట్ఠకథాయం పన మహాపదుమత్థేరేన వుత్తన్తి సమ్బన్ధో. తేన మహాఅట్ఠకథాయ లిఖితమహాపదుమత్థేరవాదే "అయ"న్తి దస్సేతి. "ముచ్ఛిత్వా పతితత్తా అవిసయత్తా ఆపత్తి న దిస్సతీ"తి థేరేన వుత్తం. ఆచరియా పన యథా యక్ఖగహితకో బన్ధిత్వా నిపజ్జాపితో చ పరవసో హోతి, ఏవం అపరవసత్తా ముచ్ఛిత్వా పతితో కఞ్చికాలం జానిత్వా నిపజ్జతీతి అనాపత్తిం న వదన్తి, విసఞ్ఞితే పన సతి అనాపత్తియేవ.

ద్వే జనాతిఆది మహాఅట్ఠకథాయమేవ వచనం, తదేవ పచ్ఛా వుత్తత్తా పమాణం. యక్ఖగహితగ్గహణేనేవ చేత్థ విసఞ్ఞిభూతోపి సఙ్గహితో, ఏకభఙ్గేన నిపన్నో పన అనిపన్నత్తా ఆపత్తితో ముచ్చతియేవాతి గహేతబ్బం. సారత్థదీపనియఞ్చ (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౭౭) "యో చ యక్ఖగహితకో, యో చ బన్ధిత్వా నిపజ్జాపితో"తి ఇమస్స అట్ఠకథావాదస్స పచ్ఛిమత్తా సోయేవ పమాణతో గహేతబ్బో, తథా చ వక్ఖతి "సబ్బత్థ యో యో అట్ఠకథావాదో వా పచ్ఛా వుచ్చతి, సో సోయేవ పమాణతో గహేతబ్బో"తి. ఇమస్మిం ఠానే ఇమస్స అట్ఠకథాపాఠస్స ఆనీతత్తా ఇమస్మిం వినయసఙ్గహప్పకరణేపి ఇమస్మింయేవ ఠానే సో పాఠో వత్తబ్బోతి నో ఖన్తి. ఏత్థ చ "రత్తిం ద్వారం వివరిత్వా నిపన్నో అరుణే ఉగ్గతే ఉట్ఠాతి, అనాపత్తీ"తిఆదివచనతో అరుణుగ్గమనే సంసయవినోదనత్థం అరుణకథా వత్తబ్బా. తత్రిదం వుచ్చతి –

> "కో ఏస అరుణో నామ;
> కేన సో అరుణో భవే;
> కీదిసో తస్స వణ్ణా తు;
> సణ్ఠానం కీదిసం భవే.
>
> "కిస్మిం కాలే చ దేసే చ, అరుణో సముగచ్ఛతి;
> కిం పచ్చక్ఖసిద్ధో ఏసో, ఉదాహు అనుమానతో"తి.

తత్థ **కో ఏస అరుణో నామాతి** ఏత్థ ఏస అరుణో నామ సూరియస్స పభావిసేసో. వుత్తఞ్హేతం అభిధానప్పదీపికాయం –

> "సూరస్సోదయతో పుబ్బుట్ఠితరంసి సియారుణో"తి;

తట్టీకాయఞ్చ "సూరస్స ఉదయతో పుబ్బే ఉట్ఠితరంసి అరుణో నామ సియా"తి. విమతివినోదనీనామికాయం వినయటీకాయఞ్చ (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౬౩) "అరుణోతి చేత్థ సూరియుగ్గమనస్స పురేచరో వడ్ఢనఘనరత్తో పభావిసేసోతి

దట్ఠబ్బో”తి వుత్తం, తస్మా సూరియప్పభాయేవ అరుణో నామ, న అఞ్ఞోతి దట్ఠబ్బం. **కేన సో అరుణో భవేతి** ఏత్థ అరుణో వణ్ణో అస్సాతి అరుణో, కిఞ్చిరత్తవణ్ణసమన్నాగతోతి అత్థో. అథ వా అరతి గచ్ఛతి రత్తవణ్ణభావేన పవత్తతీతి అరుణో. వుత్తఞ్హేతం అభిధానప్పదీపికాటీకాయం “అరుణవణ్ణతాయ అరతి గచ్ఛతీతి అరుణో”తి. **కీదిసో తస్స వణ్ణోతి** ఏత్థ అబ్యత్తరత్తవణ్ణో తస్స వణ్ణో భవే. వుత్తఞ్హి అభిధానప్పదీపికాయం “అరుణో కిఞ్చిరత్తోథా”తి. తట్టీకాయఞ్చ “కిఞ్చిరత్తో అబ్యత్తరత్తవణ్ణో అరుణో నామ యథా మచ్ఛస్స అక్ఖీ”తి. విమతివినోదనియఞ్చ (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౬౩) “వడ్ఢనఘనరత్తో పభావిసేసో”తి, తస్మా సూరియస్స రత్తప్పభాయేవ అరుణో నామ, న సేతప్పభాదయోతి దట్ఠబ్బం. యది ఏవం పాతిమోక్ఖట్ఠపనక్ఖన్ధకవణ్ణనాయ విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౩౮౩) “పాళియం పన **నన్దిముఖియాతి** ఓదాతదిసాముఖతాయ తుట్ఠముఖియా”తి వుత్తం, తం కథం యుజ్జేయ్యాతి, నో న యుజ్జేయ్య. తత్థ హి అరుణుగ్గతకాలే అరుణోభాసేన ఓదాతదిసాముఖభావో వుత్తో, న అరుణోభాసస్స ఓదాతభావో. వుత్తఞ్హేతం ఉదానట్ఠకథాయం (ఉదా॰ అట్ఠ॰ ౨౩) “**నన్దిముఖియాతి** అరుణస్స ఉగ్గతత్తా ఏవ అరుణోభాయ సూరియాలోకూపజీవినో సత్తే నన్దాపనముఖియా రత్తియా జాతాయ విభాయమానాయాతి అత్థో”తి.

జాతకట్ఠకథాయఞ్చ –

> “జిఘఞ్ఞరత్తిం అరుణస్మిముహతే;
> యా దిస్సతి ఉత్తమరూపవణ్ణినీ;
> తథూపమా మం పటిభాసి దేవతే;
> ఆచిక్ఖ మే తం కతమాసి అచ్ఛరా”తి. (జా॰ అట్ఠ॰ ౫.౨౧.౨౫౪);

ఇమస్స గాథాయ అత్థవణ్ణనాయం “తత్థ **జిఘఞ్ఞరత్తిన్తి** పచ్ఛిమరత్తిం, రత్తిపరియోసానేతి అత్థో. **ఉహతేతి** అరుణే ఉగ్గతే. **యాతి** యా పురత్థిమా దిసా రత్తవణ్ణతాయ ఉత్తమరూపధరా హుత్వా దిస్సతీ”తి. ఏవం అరుణుగ్గతసమయే పురత్థిమదిసాయ రత్తవణ్ణతా వుత్తా, తస్మా తస్మిం సమయే అరుణస్స ఉట్ఠితత్తా పురత్థిమాయ దిసాయ రత్తభాగో సూరియాలోకస్స పత్థటత్తా సేసదిసానం ఓదాతభావో విఞ్ఞాయతి.

సణ్ఠానం కీదిసం భవేతి ఏత్థ అరుణస్స పాటేక్కం సణ్ఠానం నామ నత్థి రస్మిమత్తత్తా. యత్తకం పదేసం ఫరతి, తత్తకం తస్స సణ్ఠానన్తి దట్ఠబ్బం. అథ వా పురత్థిమదిసాసణ్ఠానం. వుత్తఞ్హి జాతకట్ఠకథాయం (జా॰ అట్ఠ॰ ౫.౨౧.౨౨౫) “పురత్థిమదిసా రత్తవణ్ణతాయ ఉత్తమరూపధరా హుత్వా దిస్సతీ”తి.

కిస్మిం కాలే చ దేసే చ, అరుణో సముగచ్ఛతీతి ఏత్థ ఏస అరుణో సూరియుగ్గమనస్స పురే కాలే పురత్థిమదిసాయం ఉగ్గచ్ఛతి. వుత్తఞ్హేతం ఉదానట్ఠకథాయం (ఉదా॰ అట్ఠ॰ ౨౩) “**ఉద్ధస్తే అరుణేతి** ఉగ్గతే అరుణే, అరుణో నామ పురత్థిమదిసాయం సూరియోదయతో పురేతరమేవ ఉట్ఠితోభాసో”తి. అభిధానప్పదీపికాయఞ్చ “సూరస్సోదయతో పుబ్బుట్ఠితరంసీ”తి.

కిం పచ్చక్ఖసిద్ధో ఏసో, ఉదాహు అనుమానతోతి ఏత్థ అయం అరుణో నామ పచ్చక్ఖసిద్ధో ఏవ , న అనుమానసిద్ధో. కస్మా విఞ్ఞాయతీతి చే? చక్ఖువిఞ్ఞాణగోచరవణ్ణాయతనభావతో. అక్ఖస్స పతీతి పచ్చక్ఖం, చక్ఖురూపానం అభిముఖభావేన

ఆపాథగతత్తా చక్ఖువిఞ్ఞాణం హోతి. వుత్తఞ్హేతం భగవతా “చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణ”న్తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౦౪, ౪౦౦; ౩.౪౨౧, ౪౨౫, ౪౨౬; సం॰ ని॰ ౨.౪౩, ౪౪, ౪౫, సం॰ ని॰ ౪.౬౦; కథా॰ ౪౬౫, ౪౬౭), తస్మా అయం అరుణవణ్ణో చక్ఖునా దిస్వా జానితబ్బతో పచ్చక్ఖసిద్ధోయేవ హోతి, న ఏవం సతి ఏవం భవేయ్యాతి అనుమానేన పునప్పునం చిన్తనేన సిద్ధోతి. ఇమం పఞ్హవిస్సజ్జనం సాధుకం మనసి కరిత్వా పణ్డితేహి రత్తోభాసోయేవ అరుణోతి పచ్చేతబ్బో సల్లక్ఖేతబ్బోతి.

కస్మా పన ఇమస్మిం ఠానే అరుణకథా వుత్తాతి? ఇమిస్సా అరుణకథాయ మహావిసయభావతో. కథం? ఉపోసథికా ఉపాసకా చ ఉపాసికాయో చ అరుణుగ్గమనం తథతో అజానన్తా అనుగ్గతేయేవ అరుణే ఉగ్గతసఞ్ఞాయ ఖాదనీయం వా ఖాదన్తి, భోజనీయం వా భుఞ్జన్తి, మాలాగన్ధాదీని వా ధారేన్తి, తతో తేసం సీలం భిజ్జతి. సామణేరా తథేవ వికాలభోజనం భుఞ్జిత్వా సీలవినాసం పాపుణన్తి. నిస్సయపటిపన్నకా భిక్ఖూ ఆచరియుపజ్ఝాయేహి వినా బహిసీమే చరన్తా నిస్సయప్పస్సమ్భనం పాపుణన్తి, అన్తోవస్సే భిక్ఖూ ఉపచారసీమతో బహిగచ్ఛన్తా వస్సచ్ఛేదం, తేచీవరికా భిక్ఖూ అబద్ధసీమాయం చీవరేన విప్పవసన్తా నిస్సగ్గియపాచిత్తియం, తథా సత్తబ్భన్తరసీమాయం, సహసేయ్యప్పహోనకట్ఠానే అనుపసమ్పన్నమాతుగామేహి సహ సయన్తా పాచిత్తియం, తథా యావకాలికం భుఞ్జన్తా భిక్ఖూ, పారివాసికాదయో వత్తం నిక్ఖిపన్తా రత్తిచ్ఛేదం. ఏవమాదిఅనేకాదీనవసమ్భవతో లజ్జిపేసలానం భిక్ఖూనం తథతో అరుణుగ్గమనస్స జాననత్థం వుత్తాతి దట్ఠబ్బా.

కేచి పన భిక్ఖూ అడ్ఢరత్తిసమయే ఘటిసుఞ్ఞత్తా అడ్ఢరత్తికాలం అతిక్కమ్మ అఞ్ఞదివసో హోతి, తస్మా తస్మిం కాలే అరుణం ఉట్ఠితం నామ హోతీతి మఞ్ఞమానా అడ్ఢరత్తిం అతిక్కమ్మ ఖాదనీయభోజనీయాదీని భుఞ్జన్తి, తే పన బుద్ధసమయం అజానన్తా వేదసమయమేవ మనసి కరోన్తా ఏవం కరోన్తి, తస్మా తేసం తంకరణం పమాణం న హోతి. బహవో పన భిక్ఖూ అరుణస్స పచ్చక్ఖభావం అజానన్తా అనుమానవసేన చిన్తితుఞ్చ అసక్కోన్తా అనుస్సవవసేనేవ పరవచనం సద్దహన్తా అమ్హాకం ఆచరియా అరుణుగ్గమనవేలాయం ఉట్ఠాయ గచ్ఛన్తా సూరియుగ్గమనవేలాయం ద్విసహస్సదణ్డప్పమాణం ఠానం పాపుణన్తి, తిసహస్సదణ్డప్పమాణం ఠానం పాపుణన్తీతి చ వదన్తి. ఇమమ్హా విహారా అసుకం నామ విహారం అసుకం నామ చేతియం అసుకం నామ గామం పాపుణన్తీతిఆదీని చ వదన్తీతి ఏవం అనుస్సవవచనం వదన్తి, తమ్పి అప్పమాణం. కస్మా? అద్ధానం నామ బలవన్తస్స జవసమ్పన్నస్స చ రస్సం హోతి, దుబ్బలస్స సన్తస్స చ దీఘం హోతి. వుత్తఞ్హి భగవతా –

> “దీఘా జాగరతో రత్తి, దీఘం సన్తస్స యోజనం;
>
> దీఘో బాలాన సంసారో, సద్ధమ్మం అవిజానత”న్తి. (ధ॰ ప॰ ౬౦);

తస్మా అద్ధానం నామ సబ్బేసం ఏకసదిసం న హోతీతి అరుణుగ్గమనస్స లక్ఖణం భవితుం న సక్కా, న చ తే ఆయస్మన్తో పిటకత్తయతో కిఞ్చి సాధకభూతం వచనం ఆహరన్తి, అసక్ఖికం అడ్డం కరోన్తి వియ యథాజ్ఝాసయమేవ వదన్తీతి పమాణం న హోతి.

అఞ్ఞో పన –

> “అతీతరత్తియా యామో;

పచ్ఛిమోద్ధమముస్స వా;

భావినియాదిప్పహారో;

తదడ్ఢం వాజ్జతేహ్యా హోతి –

కచ్చాయనసారప్పకరణాగతం గాథం వత్వా అతీతరత్తియా పచ్ఛిమో యామో అజ్జ పరియాపన్నో, తస్మా పచ్ఛిమయామస్స ఆదితో పట్ఠాయ అరుణం ఉగ్గచ్ఛతీ"తి వదన్తి. అయం వాదో సకారణసఞ్ఞాపకత్తా పురిమేహి బలవా హోతి, ఏవం సన్తేపి అయుత్తోయేవ. కస్మా? అయఞ్హి గాథా బాహిరసద్దసత్థే జజ్జదాసప్పకరణే వుత్తనయేన అజ్జ భవా అజ్జతనీతి వుత్తఅజ్జవోహారస్స పవత్తనకాలం దస్సేతుం వుత్తా, న పిటకత్తయే వుత్తస్స అరుణుగ్గమనస్స కాలం దస్సేతుం, తస్మా అఞ్ఞసాధ్యస్స అఞ్ఞసాధకేన సాధితత్తా అయుత్తోయేవ.

అపరే పన "పహారో యామసఞ్ఞితో"తి అభిధానప్పదీపికాయం వుత్తత్తా పహారయామసద్దానం ఏకత్థత్తా తత్థేవ "తియామా సంవరీ భవే"తి వుత్తత్తా రత్తియా చ తియామభావతో పాళియఞ్చ (ఉదా॰ ౪౫; చూళవ॰ ౩౮౩) "అభిక్కన్తా , భన్తే, రత్తి, నిక్ఖన్తో పచ్ఛిమో యామో, ఉద్ధస్తో అరుణో"తి ఆగతత్తా ఇదాని రత్తియా చతూసు పహారేసు తతియప్పహారస్స అవసానే అరుణో ఉగ్గతో, తస్మా అవసేసఏకప్పహారమత్తో కాలో దివసభాగం భజతీతి వదేయ్యుం, అయం వాదో తతియవాదతోపి బలవతరో. కస్మా? ఞాపకఞాప్యానం అనురూపభావతో. తథా హి "పహారో యామసఞ్ఞితో"తి అయం ఞాపకో పహారయామానం ఏకత్థభావస్స అనురూపో, "తియామా సంవరీభవే"తి అయం రత్తియా తియామభావస్స, "పాళియఞ్చా"తిఆది తతియప్పహారస్స అవసానే అరుణుగ్గమనస్స, తథాపి అయుత్తోయేవ హోతి. కస్మా? "అవసేసఏకప్పహారమత్తో కాలో దివసభాగం భజతీ"తి వచనస్స విరుద్ధత్తా. మజ్ఝిమదేసే హి దసఘటికాపమాణస్స కాలస్స ఏకప్పహారత్తా సబ్బా రత్తి తియామావ హోతి, న చతుయామా, ఇదాని పన పచ్చన్తవిసయేసు సత్తట్ఠఘటికామత్తస్స కాలస్స ఏకప్పహారకతత్తా చతుప్పహారా భవతి, తస్మా మజ్ఝిమదేసవోహారం గహేత్వా అభిధానప్పదీపికాయఞ్చ "తియామా సంవరీ భవే"తి వుత్తం, పాళియఞ్చ (ఉదా॰ ౪౫; చూళవ॰ ౩౮౩) "నిక్ఖన్తో పచ్ఛిమో యామో, ఉద్ధస్తో అరుణో"తి, తస్మా రత్తిపరియోసానేయేవ అరుణో ఉగ్గతోతి దట్ఠబ్బో. తథా హి వుత్తం విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౨౦౧) "తథా పారివాసికాదీనమ్పి అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా వత్తం నిక్ఖిపన్తానం రత్తిచ్ఛేదో వుత్తో, ఉగ్గతే అరుణే నిక్ఖిపితబ్బన్తి హి వుత్త"న్తి.

సహసేయ్యసిక్ఖాపదేపి (పాచి॰ ౫౨-౫౪) "అనుపసమ్పన్నేహి సహ నివుత్థభావపరిమోచనత్థం పురారుణా నిక్ఖమిత్వా"తిఆది వుత్తం. ఏవం చీవరవిప్పవాసాదీసు చ సబ్బత్థ రత్తిపరియోసానే ఆగమనవసేన అరుణుగ్గమనం దస్సితం, న అతీతారుణవసేనాతి. జాతకట్ఠకథాయమ్పి (జా॰ అట్ఠ॰ ౫.౨౧.౨౨౫) "రత్తిపరియోసానేతి అత్థో"తి. న కేవలం మజ్ఝిమదేసేసు రత్తియాయేవ తిప్పహారభావో హోతి , అథ ఖో దివసస్సపి. తథా హి వుత్తం అట్ఠసాలినియం (ధ॰ స॰ అట్ఠ॰ నిదానకథా) "సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అభిధమ్మదేసనాపరియోసానఞ్చ తేసం భిక్ఖూనం సత్తప్పకరణఉగ్గహణఞ్చ ఏకప్పహారేనేవ హోతీ"తి, మూలటీకాయఞ్చ (ధ॰ స॰ మూలటీ॰ నిదానకథావణ్ణనా) "**ఏకప్పహారేనాతి** ఏత్థ **పహారోతి** దివసస్స తతియభాగో వుచ్చతీ"తి, తస్మా ఏకో రత్తిదివో ఛప్పహారో హోతీతి విఞ్ఞాయతి. ఏవం మజ్ఝిమదేసవోహారేన తియామసఙ్ఖాతస్స తిప్పహారస్స అవసానే సబ్బరత్తిపరియోసానే ఉట్ఠితం అరుణం పచ్చన్తదేసవోహారేన తిప్పహారస్స అవసానేతి గహేత్వా ఏకప్పహారావసేసకాలే అరుణో ఉగ్గతోతి వుత్తత్తా అయమ్పి వాదో అయుత్తోయేవ హోతీతి దట్ఠబ్బో.

బహవో పన పణ్డితా “ఖుద్దసిక్ఖానిస్సయే వుత్తం –

> ‘సేతరుణఞ్చ పఠమం, దుతియం నన్దియావట్టం;
>
> తతియం తమ్బవణ్ణఞ్చ, చతుత్థం గద్రభం ముఖ’న్తి. –

ఇమం గాథం నిస్సాయ ఏకరత్తియం అరుణో చతుక్ఖత్తుం ఉట్ఠహతి, తత్థ పఠమం సేతవణ్ణం హోతి, దుతియం నన్దియావట్టపుప్ఫవణ్ణం హోతి, తతియం తమ్బవణ్ణం హోతి, చతుత్థం గద్రభముఖవణ్ణం హోతీ”తి వత్వా రత్తోభాసతో పురేతరం అతీతరత్తికాలేయేవ వత్తనిక్ఖిపనాదికమ్మం కరోన్తి. తేసం తం కరణం అనిసమ్మకారితం ఆపజ్జతి. అయఞ్హి గాథా నేవ పాళియం దిస్సతి, న అట్ఠకథాయం, న టీకాసు, కేవలం నిస్సయే ఏవ, నిస్సయేసు చ ఏకస్మింయేవ ఖుద్దసిక్ఖానిస్సయే దిస్సతి, న అఞ్ఞనిస్సయేసు, తత్థాపి నేవ పుబ్బాపరసమ్బన్ధో దిస్సతి, న హేతుఫలాదిభావో, న చ లిఙ్గనియమోతి న నిస్సయకారాచరియేన ఠపితా భవేయ్య, అథ ఖో పచ్ఛా అఞ్ఞేహి లేఖకేహి వా అత్తనో ఇచ్ఛానురూపం లిఖితా భవేయ్య, తస్మా అయం గాథా కుతో ఆభతా పాళితో వా అట్ఠకథాతో వా టీకాతో వా వినయతో వా సుత్తన్తతో వా అభిధమ్మతో వాతి పభవం అపరియేసిత్వా నిస్సయే దిట్ఠమత్తమేవ సారతో గహేత్వా పాళియట్ఠకథాటీకాసు వుత్తవచనం అనిసామేత్వా కతత్తా అనిసమ్మకారితం ఆపజ్జతి.

తత్రాయం పాళి “తేన ఖో పన సమయేన బుద్ధో భగవా సీతాసు హేమన్తికాసు రత్తీసు అన్తరట్ఠకాసు హిమపాతసమయే రత్తిం అజ్ఝోకాసే ఏకచీవరో నిసీది, న భగవన్తం సీతం అహోసి. నిక్ఖన్తే పఠమే యామే సీతం భగవన్తం అహోసి, దుతియం భగవా చీవరం పారుపి, న భగవన్తం సీతం అహోసి. నిక్ఖన్తే మజ్ఝిమే యామే సీతం భగవన్తం అహోసి, తతియం భగవా చీవరం పారుపి, న భగవన్తం సీతం అహోసి. నిక్ఖన్తే పచ్ఛిమే యామే ఉద్ధస్తే అరుణే నన్దిముఖియా రత్తియా సీతం భగవన్తం అహోసి, చతుత్థం భగవా చీవరం పారుపి, న భగవన్తం సీతం అహోసీ”తి. అయం మహావగ్గే (మహావ॰ ౩౪౮) చీవరక్ఖన్ధకాగతా వినయపాళి. పాళియం **నన్దిముఖియాతి** తుట్ఠిముఖియా, పసన్నదిసాముఖాయాతి అత్థో. అయం తంసంవణ్ణనాయ విమతివినోదనీపాఠో (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౩౪౮).

“తేన ఖో పన సమయేన బుద్ధో భగవా సావత్థియం విహరతి పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే . తేన ఖో పన సమయేన భగవా తదహుపోసథే భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో నిసిన్నో హోతి. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో అభిక్కన్తాయ రత్తియా నిక్ఖన్తే పఠమే యామే ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – అభిక్కన్తా, భన్తే రత్తి, నిక్ఖన్తో పఠమో యామో, చిరనిసిన్నో భిక్ఖుసఙ్ఘో, ఉద్దిసతు, భన్తే, భగవా భిక్ఖూనం పాతిమోక్ఖన్తి. ఏవం వుత్తే భగవా తుణ్హీ అహోసి. దుతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో అభిక్కన్తాయ రత్తియా నిక్ఖన్తే మజ్ఝిమే యామే ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – అభిక్కన్తా, భన్తే, రత్తి, నిక్ఖన్తో మజ్ఝిమో యామో, చిరనిసిన్నో భిక్ఖుసఙ్ఘో, ఉద్దిసతు, భన్తే, భగవా భిక్ఖూనం పాతిమోక్ఖన్తి. దుతియమ్పి భగవా తుణ్హీ అహోసి. తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో అభిక్కన్తాయ రత్తియా నిక్ఖన్తే పచ్ఛిమే యామే ఉద్ధస్తే అరుణే నన్దిముఖియా రత్తియా ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – అభిక్కన్తా, భన్తే, రత్తి, నిక్ఖన్తో పచ్ఛిమో యామో, ఉద్ధస్తం అరుణం, నన్దిముఖీ రత్తి, చిరనిసిన్నో భిక్ఖుసఙ్ఘో, ఉద్దిసతు భన్తే భగవా

భిక్ఖూనం పాతిమోక్ఖన్తి. అపరిసుద్ధా, ఆనన్ద, పరిసా”తి (చూళవ॰ ౩౮౩). అయం చూళవగ్గే పాతిమోక్ఖట్ఠపనక్ఖన్ధకాగతా అపరాపి వినయపాళి.

నన్దిముఖియా రత్తియాతి అరుణుట్ఠితకాలే పీతిముఖా వియ రత్తి ఖాయతి. తేనాహ “నన్దిముఖియా”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౮౩) అయం తంసంవణ్ణనాభూతసమన్తపాసాదికట్ఠకథాపాఠో. **అభిక్కన్తా**తి పరిక్ఖీణా. **ఉద్ధస్తే అరుణే**తి ఉగ్గతే అరుణసీసే. **నన్దిముఖియా**తి తుట్ఠిముఖియా. అయం తంసంవణ్ణనాభూతసారత్థదీపనీపాఠో (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౩౮౩). పాళియం **నన్దిముఖియా**తి ఓదాతదిసాముఖితాయ తుట్ఠముఖియా. అయం తంసంవణ్ణనాయ (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౨౮౩) విమతివినోదనీపాఠో.

“తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో అభిక్కన్తాయరత్తియా నిక్ఖన్తే పచ్ఛిమే యామే ఉద్ధస్తే అరుణే నన్దిముఖియా రత్తియా ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం చీవరం కత్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – అభిక్కన్తా, భన్తే, రత్తి, నిక్ఖన్తో పచ్ఛిమో యామో, ఉద్ధస్తో అరుణో, నన్దిముఖీ రత్తి, చిరనిసిన్నా ఆగన్తుకా భిక్ఖూ, పటిసమ్మోదతు, భన్తే, భగవా ఆగన్తుకే భిక్ఖూ”తి. అయం ఉదానాగతా సుత్తన్తపాళి (ఉదా॰ ౪౧). **ఉద్ధస్తే అరుణే**తి ఉగ్గతే అరుణే. అరుణో నామ పురత్థిమదిసాయం సూరియోదయతో పురేతరమేవ ఉట్ఠితోభాసో. **నన్దిముఖియా రత్తియా**తి అరుణస్స ఉగ్గతత్తా ఏవ అరుణోభాయ సూరియాలోకూపజీవినో సత్తే నన్దాపనముఖియా రత్తియా జాతాయ, విభాయమానాయాతి అత్థో. అయం తంసంవణ్ణనాభూతా ఉదానట్ఠకథా (ఉదా॰ అట్ఠ॰ ౨౩).

ఇతి ఏత్తకాసు వినయసుత్తన్తాగతాసు పాళియట్ఠకథాటీకాసు ఏకస్మిమ్పి ఠానే అరుణో చతుక్ఖత్తుం ఉగ్గతోతి నత్థి, ఏకవారమేవ వుత్తో. చతుబ్బిధవణ్ణసమన్నాగతోతిపి నత్థి, ఏకవణ్ణో ఏవ వుత్తో. జాతకట్ఠకథాయమ్పి (జా॰ అట్ఠ॰ ౧.౨౧.౨౧౧) రత్తవణ్ణో ఏవ వుత్తో, న సేతవణ్ణాదికో. **నన్దిముఖీ**తి చ సత్తే నన్దాపనదిసాముఖీ రత్తి ఏవ వుత్తా, న అరుణస్స నన్దియావట్టపుప్ఫసదిసవణ్ణతా. తేనాహ “సత్తే నన్దాపనముఖియా రత్తియా”తి. ఏవం అభిధానప్పదీపికాపకరణవచనేన విరుద్ధత్తా పాళియట్ఠకథాదీహి అసంసన్దనతో దుబ్బలసాధకత్తా చ అయమ్పి వాదో అయుత్తోయేవాతి దట్ఠబ్బో, తస్మా సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఆణం అనతిక్కన్తేన లజ్జిభిక్ఖునా యది కేనచి అప్పటిచ్ఛన్నే వివటోకాసే హోతి, మచ్ఛక్ఖిసమానఅబ్యత్తరత్తోభాసస్స పఞ్ఞాయమానకాలతో పట్ఠాయ వత్తనిక్ఖిపనాదికమ్మం కాతబ్బం.

యది పన పబ్బతాదినా పటిచ్ఛన్నట్ఠానం హోతి, యత్తకేన కాలేన వివటట్ఠానే రత్తోభాసో పఞ్ఞాయతి, సూరియమణ్డలస్స దిస్సనకాలతో ఏకఘటికామత్తేన వా ద్విఘటికామత్తేన వా తత్తకం కాలం సల్లక్ఖేత్వా ఇమస్మిం కాలే అరుణో ఉగ్గతో భవేయ్యాతి తక్కేత్వా కాతబ్బం, సంసయం అనిచ్ఛన్తేన తతోపి కఞ్చికాలం అధివాసేత్వా నిస్సంసయకాలే కత్తబ్బం, అయం తత్థ సామీచి. అయం పన వాదో యథావుత్తప్పకరణవచనేహి సుట్ఠు సంసన్దతి యథా గఙ్గోదకేన యమునోదకం, తస్మా పణ్డితేహి పునప్పునం పుబ్బాపరం ఆలోళేన్తేన మనసి కాతబ్బో. ఏవం మనసి కరిత్వా అరుణపటిసంయుత్తేసు ఠానేసు సంసయో ఛిన్దితబ్బో, సంసయం ఛిన్దిత్వా విసారదేన హుత్వా తం తం కమ్మం కాతబ్బన్తి.

విసుద్ధత్థాయ సీలస్స, భిక్ఖూనం పియసీలినం;
కతారుణకథా ఏసా, న సారమ్భాదికారణా.

తస్మా సుత్తూపధారేత్వా, యుత్తం గణ్హన్తు సాధవో;
అయుత్తఞ్చే ఛడ్డయన్తు, మా హోన్తు దుమ్మనాదయోతి.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

దివాసేయ్యవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

పఠమో పరిచ్ఛేదో.

౨. పరిక్ఖారవినిచ్ఛయకథా

౬. ఏవం దివాసేయ్యవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని పరిక్ఖారవినిచ్ఛయం కథేతుం ‘‘**పరిక్ఖారోతి సమణపరిక్ఖారో**’’తిఆదిమాహ. తత్థ దివాసేయ్యవినిచ్ఛయకథాయ ఆదిమ్హి వుత్తం “తత్థా”తి పదం ఆనేత్వా తత్థ తేసు మాతికాపదేసు సమభినివిట్ఠస్స “పరిక్ఖారో”తి పదస్స “సమణపరిక్ఖారో”తి అత్థో దట్ఠబ్బోతి యోజనా, ఏస నయో ఇతో పరేపి. సమణపరిక్ఖారో వుత్తో, న గిహిపరిక్ఖారోతి అధిప్పాయో. పరిసమన్తతో కరియతేతి **పరిక్ఖారో,** ఛత్తాదికో. **తత్రాతి** సమణపరిక్ఖారే. కప్పతీతి కప్పియో, న కప్పియో అకప్పియో, కప్పియో చ అకప్పియో చ కప్పియాకప్పియో, సమాహారద్వన్దేపి పుల్లిఙ్గమిచ్ఛన్తి పణ్డితా. కప్పియాకప్పియో చ సో పరిక్ఖారో చేతి తథా, తస్స వినిచ్ఛయో **కప్పియాకప్పియపరిక్ఖారవినిచ్ఛయో**.

కేచి తాలపణ్ణచ్ఛత్తన్తి ఇదం ఉపలక్ఖణమత్తం. సబ్బమ్పి హి ఛత్తం తథాకరియమానం న వట్టతి. తేనేవాహ వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౮౫) “సబ్బపరిక్ఖారేసు వణ్ణమట్ఠవికారం కరోన్తస్స దుక్కటన్తి దీపేస్తేన న వట్టతీతి వుత్తన్తి వేదితబ్బ”న్తి. **న వణ్ణమట్ఠత్థాయా**తి ఇమినా థిరకరణత్థం ఏకవణ్ణసుత్తేన వినన్ధియమానం యది వణ్ణమట్ఠం హోతి, తత్థ న దోసోతి దస్సేతి. **ఆరగ్గేనా**తి నిఖాదనముఖేన. యది న వట్టతి, తాదిసం ఛత్తదణ్డం లభిత్వా కిం కాతబ్బన్తి ఆహ ‘‘**ఘటకం వా**’’తిఆది. **సుత్తకేన వా దణ్డో వేఠేతబ్బో**తి యథా లేఖా న పఞ్ఞాయతి, తథా వేఠేతబ్బో. **దణ్డబున్దే**తి దణ్డమూలే, ఛత్తదణ్డస్స హేట్ఠిమకోటియన్తి అత్థో. **ఛత్తమణ్డలిక**న్తి ఛత్తస్స అన్తో ఖుద్దకమణ్డలం, ఛత్తపఞ్జరే మణ్డలాకారేన బద్ధదణ్డవలయం వా. **ఉక్కిరిత్వా**తి నిన్నం, ఉన్నతం వా కత్వా ఉట్ఠాపేత్వా. **సా వట్టతీ**తి సా లేఖా రజ్జుకేహి బన్ధన్తు వా మా వా, బన్ధితుం యుత్తట్ఠానత్తా వట్టతి. తేన వుత్తం ఆచరియబుద్ధదత్తమహాథేరేన –

“ఛత్తం పణ్ణమయం కిఞ్చి, బహి అన్తో చ సబ్బసో;
పఞ్చవణ్ణేన సుత్తేన, సిబ్బితుం న చ వట్టతి.

“ఛిన్దితుం అడ్ఢచన్దం వా, పణ్ణే మకరదన్తకం;
ఘటకం వాళరూపం వా, లేఖా దణ్డే న వట్టతి.

“సిబ్బితుం ఏకవణ్ణేన, ఛత్తం సుత్తేన వట్టతి;
థిరత్థం పఞ్చవణ్ణేన, పఞ్జరం వా వినన్ధితుం.

“ఘటకం వాళరూపం వా, లేఖా వా పన కేవలా;
ఛిన్దిత్వా వాపి ఘంసిత్వా, ధారేతుం పన వట్టతి.

“అహిచ్ఛత్తకసణ్ఠానం , దణ్డబున్దమ్హి వట్టతి;
ఉక్కిరిత్వా కతా లేఖా, బన్ధనత్థాయ వట్టతీ”తి.

తస్స వణ్ణనాయమ్పి **ఛత్తం పణ్ణమయం కిఞ్చీ**తి తాలపణ్ణాదిపణ్ణచ్ఛదనం యం కిఞ్చి ఛత్తం. **బహీ**తి ఉపరి. **అన్తో**తి హేట్ఠా. **సిబ్బితు**న్తి రూపం దస్సేత్వా సూచికమ్మం కాతుం. **పణ్ణే**తి ఛదనపణ్ణే. **అడ్ఢచన్ద**న్తి అడ్ఢచన్దాకారం. **మకరదన్తక**న్తి మకరదన్తాకారం, యం "గిరికూట"న్తి వుచ్చతి. ఛిన్దితుం న వట్టతీతి సమ్బన్ధో. ముఖవట్టియా నామేత్వా బద్ధపణ్ణకోటియా వా మత్థకమణ్డలకోటియా వా గిరికూటాదిం కరోన్తి, ఇమినా తం పటిక్ఖిత్తం. **దణ్డే**తి ఛత్తదణ్డే. **ఘటక**న్తి ఘటాకారో. **వాళరూపం వా**తి బ్యగ్ఘాదివాళానం రూపకం వా. **లేఖా**తి ఉక్కిరిత్వా వా ఛిన్దిత్వా వా చిత్తకమ్మవసేన వా కతరాజి. పఞ్చవణ్ణానం సుత్తానం అన్తరే నీలాదిఏకవణ్ణేన సుత్తేన థిరత్థం ఛత్తం అన్తో చ బహి చ సిబ్బితుం వా ఛత్తదణ్డగ్గాహకసలాకపఞ్జరం థిరత్థం వినన్ధితుం వా వట్టతీతి యోజనా. **పఞ్చవణ్ణానం ఏకవణ్ణేన థిరత్థ**న్తి ఇమినా అనేకవణ్ణేహి సుత్తేహి వణ్ణమట్ఠత్థాయ సిబ్బితుఞ్చ వినన్ధితుఞ్చ న వట్టతీతి దీపేతి. పోత్థకేసు పన "పఞ్చవణ్ణేనా"తి పాఠో దిస్సతి, తస్స ఏకవణ్ణేన పఞ్చవణ్ణేన వా సుత్తేన థిరత్థం సిబ్బితుం వినన్ధితుం వా వట్టతీతి యోజనా కాతబ్బా హోతి.

ఏత్థ చ హేట్ఠా వుత్తేన "పఞ్చవణ్ణేన సుత్తేన సిబ్బితుం న చ వట్టతీ"తి పాఠేన చ "కేచి తాలపణ్ణచ్ఛత్తం అన్తో వా బహి వా పఞ్చవణ్ణేన సుత్తేన సిబ్బేత్వా వణ్ణమట్ఠం కరోన్తి, తం న వట్టతి, ఏకవణ్ణే పన నీలేన వా పీతకేన వా యేన కేనచి సుత్తేన అన్తో వా బహి వా సిబ్బితుం, ఛత్తదణ్డగ్గాహకం సలాకపఞ్జరం వా వినన్ధితుం వట్టతి, తఞ్చ ఖో థిరకరణత్థం, న వణ్ణమట్ఠత్థాయా"తి అట్ఠకథాపాఠేన చ విరుజ్ఝతి, తస్మా సో న గహేతబ్బో.

లేఖా వా పన కేవలాతి యథావుత్తప్పకారా సకలా లేఖా వా. **ఛిన్దిత్వా**తి ఉక్కిరిత్వా కతం ఛిన్దిత్వా. **ఘంసిత్వా**తి చిత్తకమ్మాదివసేన కతం ఘంసిత్వా. **దణ్డబున్దమ్హీ**తి ఛత్తదణ్డస్స పఞ్జరే గాహణత్థాయ ఫాలితబున్దమ్హి, మూలేతి అత్థో. అయమేత్థ నిస్సన్దేహే వుత్తనయో. ఖుద్దసిక్ఖాగణ్ఠిపదే పన "ఛత్తపిణ్డియా మూలే"తి వుత్తం. **అహిచ్ఛత్తకసణ్ఠాన**న్తి ఫుల్లఅహిచ్ఛత్తకాకారం. రజ్జుకేహి గాహాపేత్వా దణ్డే బన్ధన్తి, తస్మిం బన్ధనట్ఠానే **వలయమివ ఉక్కిరిత్వా**తి వలయం వియ ఉపట్ఠాపేత్వా. **బన్ధనత్థాయా**తి వాతేన యథా న చలతి, ఏవం రజ్జూహి దణ్డే పఞ్జరస్స బన్ధనత్థాయ. ఉక్కిరిత్వా కతా లేఖా వట్టతీతి యోజనా. యథా వాతప్పహారేన అచలనత్థం ఛత్తమణ్డలికం రజ్జుకేహి గాహాపేత్వా దణ్డే బన్ధన్తి, తస్మిం బన్ధనట్ఠానే వలయమివ ఉక్కిరిత్వా లేఖం ఠపేన్తి, సా వట్టతీతి. సచేపి న బన్ధతి, బన్ధనారహట్ఠానత్తా వలయం ఉక్కిరిత్వా వట్టతీతి గణ్ఠిపదే వత్తన్తీతి ఆగతం, తస్మా పక్ఖరణేసు ఆగతనయేనేవ ఛత్తే పటిపజ్జితబ్బన్తి.

౭. చీవరే పన **నానాసుత్తకేహీ**తి (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౮౫; వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౮౫) నానావణ్ణేహి సుత్తేహి. ఇదఞ్చ తథా కరోన్తానం వసేన వుత్తం, ఏకవణ్ణసుత్తకేనపి న వట్టతియేవ. "పకతిసూచికమ్మమేవ వట్టతీ"తి హి వుత్తం. **పట్టముఖే**తి ద్విన్నం పట్టానం సఙ్ఘటితట్ఠానం సన్ధాయేతం వుత్తం. **పరియన్తే**తి చీవరపరియన్తే. అనువాతం సన్ధాయేతం వుత్తం. **వేణీ**తి వరకసీసాకారేన సిబ్బనం. **సఙ్ఖలిక**న్తి ద్విగుణసఙ్ఖలికాకారేన సిబ్బనం, బిళాలసఙ్ఖలికాకారేన సిబ్బనం వా. వేణిం వా సఙ్ఖలికం వా కరోన్తీతి కరణకిరియాయ సమ్బన్ధో. **అగ్ఘియం** నామ చేతియసణ్ఠానం , యం "అగ్ఘియత్థమ్భో"తి వదన్తి. **గయా** నామ మూలే తనుకం అగ్గే మహన్తం కత్వా గదాకారేన సిబ్బనం. **ముగ్గరో** నామ మూలే చ అగ్గే చ ఏకసదిసం కత్వా ముగ్గరాకారేన సిబ్బనం. **కక్కటక్ఖీని ఉక్కిరన్తీ**తి గణ్ఠికపట్టపాసకపట్టానం అన్తే పాళిబద్ధం కత్వా కక్కటకానం అక్ఖిసణ్ఠానం పట్ఠపేన్తి, కరోన్తీతి అత్థో. "**కోణసుత్తపిళకా**తి గణ్ఠికపాసకపట్టానం కోణేహి నీహటసుత్తానం కోటియో"తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. కథం పన తా పిళకా దువిఞ్ఞేయ్యరూపా కాతబ్బాతి? కోణేహి నీహటసుత్తానం అన్తేసు ఏకవారం గణ్ఠికకరణేన వా పున నివత్తేత్వా సిబ్బనేన వా దువిఞ్ఞేయ్యసభావం కత్వా సుత్తకోటియో రస్సం కత్వా ఛిన్దితబ్బా. ధమ్మసిరిత్థేరేన పన "కోణసుత్తా చ పిళకా,

దువిఞ్ఞేయ్యావ కప్పరే”తి వుత్తం, తథా ఆచరియబుద్ధదత్తత్థేరేనపి “సుత్తా చ పిళకా తత్థ, దువిఞ్ఞేయ్యావ దీపితా”తి వుత్తం, తస్మా తేసం మతేన కోణసుత్తా చ పిళకా చ కోణసుత్తపిళకాతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో.

విమతివినోదనియమ్పి (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౮౫) **కోణసుత్తపిళకాతి** గణ్ఠికపాసకపట్టానం కోణేహి బహి నిగ్గతసుత్తానం పిళకాకారేన ఠపితకోటియోతి కేచి వదన్తి, తే పిళకే ఛిన్దిత్వా దువిఞ్ఞేయ్యా కాతబ్బాతి తేసం అధిప్పాయో. కేచి పన “కోణసుత్తా చ పిళకా చాతి ద్వేయేవా”తి వదన్తి, తేసం మతేన గణ్ఠికపాసకపట్టానం కోణతో కోణం నీహటసుత్తా కోణసుత్తా నామ. సమన్తతో పన పరియన్తేన గతా చతురస్ససుత్తా పిళకా నామ. తం దువిధమ్పి కేచి చీవరతో విసుం పఞ్ఞానత్థాయ వికారయుత్తం కరోన్తి, తం నిసేధాయ “దువిఞ్ఞేయ్యరూపా వట్టతీ”తి వుత్తం, న పన సబ్బథా అచక్ఖుగోచరభావేన సిబ్బనత్థాయ తథాసిబ్బనస్స అసక్కుణేయ్యత్తా, యథా పకతిచీవరతో వికారో న పఞ్ఞాయతి, ఏవం సిబ్బితబ్బన్తి అధిప్పాయో. రజనకమ్మతో పుబ్బే పఞ్ఞాయమానోపి విసేసో చీవరే రత్తే ఏకవణ్ణతో న పఞ్ఞాయతీతి ఆహ “**చీవరే రత్తే**”తి.

౮. మణినాతి నీలమణిఆదిపాసాణేన, అంసబద్ధకకాయబన్ధనాదికం అచీవరత్తా సఙ్ఖాదీహి ఘంసితుం వట్టతీతి వదన్తి. **కణ్ణసుత్తకన్తి** చీవరస్స దీఘతో తిరియఞ్చ సిబ్బితానం చతూసు కణ్ణేసు కోణేసు చ నిక్ఖన్తానం సుత్తసీసానమేతం నామం, తం ఛిన్దిత్వావ పారుపితబ్బం. తేనాహ “**రజితకాలే ఛిన్దితబ్బ**”న్తి. భగవతా అనుఞ్ఞాతం ఏకం కణ్ణసుత్తమ్పి అత్థి, తం పన నామేన సదిసమ్పి ఇతో అఞ్ఞమేవాతి దస్సేతుం “**యం పనా**”తిఆది వుత్తం. **లగ్గనత్థాయాతి** చీవరరజ్జుయం చీవరబన్ధనత్థాయ. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౮౫) ఏత్తకమేవ వుత్తం.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౮౫) పన “**పాసకం కత్వా బన్ధితబ్బన్తి** రజనకాలే బన్ధితబ్బం, సేసకాలే మోచేత్వా ఠపేతబ్బ”న్తి వుత్తం. వినయసఙ్గహప్పకరణస్స పోరాణటీకాయమ్పి ఇదమేవ గహేత్వా వుత్తం, తం పన చీవరక్ఖన్ధకే (మహావ॰ ౩౪౪) “మజ్ఝేన లగ్గేన్తి, ఉభతో గలతి, భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం. అనుజానామి, భిక్ఖవే, కణ్ణే బన్ధితున్తి. కణ్ణో జీరతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం. అనుజానామి, భిక్ఖవే, కణ్ణసుత్తక”న్తి ఏవం అనుఞ్ఞాతచీవరరజ్జుయం రజిత్వా పసారితచీవరస్స ఓలమ్బకసుత్తం సన్ధాయ వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

గణ్ఠికేతి చీవరపారుపనకాలే పాసకే లగ్గాపనత్థం కతే దన్తాదిమయే గణ్ఠికే. **పిళకాతి** బిన్దుం బిన్దుం కత్వా ఉట్ఠాపేతబ్బపిళకా. వుత్తఞ్హేతం వినయవినిచ్ఛయప్పకరణే –

> “నానావణ్ణేహి సుత్తేహి, మణ్డనత్థాయ చీవరం;
> సమం సతపదాదీనం, సిబ్బితుం న చ వట్టతి.
>
> “పత్తస్స పరియన్తే వా, తథా పత్తముఖేపి చ;
> వేణిం సఙ్ఖలికం వాపి, కరోతో హోతి దుక్కటం.
>
> “పట్టమ్పి గణ్ఠిపాసానం, అట్ఠకోణాదికం విధిం;
> తత్థగ్ఘియగదారూపం, ముగ్గరాదిం కరోన్తి చ.
>
> “తత్థ కక్కటకక్ఖీని, ఉట్ఠాపేన్తి న వట్టతి;

సుత్తా చ పిళకా తత్థ, దువిఞ్ఞేయ్యావ దీపితా.

“చతుకోణావ వట్టన్తి, గణ్ఠిపాసకపట్టకా;
కణ్ణకోణేసు సుత్తాని, రత్తే ఛిన్దేయ్య చీవరే.

“సూచికమ్మవికారం వా, అఞ్ఞం వా పన కిఞ్చిపి;
చీవరే భిక్ఖునా కాతుం, కారాపేతుం న వట్టతి.

“యో చ పక్ఖిపతి భిక్ఖు చీవరం,
కఞ్జిపిట్ఠఖలిఅల్లికాదిసు;
వణ్ణమట్ఠమభిపత్థయం పరం;
తస్స నత్థి పన ముత్తి దుక్కటా.

“సూచిహత్థమలాదీనం, కరణే చీవరస్స చ;
తథా కిలిట్ఠకాలే చ, ధోవనత్థం తు వట్టతి.

“రజనే పన గన్ధం వా, తేలం వా లాఖమేవ వా;
కిఞ్చి పక్ఖిపితుం తత్థ, భిక్ఖునో న చ వట్టతి.

“సఙ్ఖేన మణినా వాపి, అఞ్ఞేనపి చ కేనచి;
చీవరం న చ ఘట్టేయ్య, ఘంసితబ్బం న దోణియా.

“చీవరం దోణియం కత్వా, నాతిఘట్టేయ్య ముట్ఠినా;
రత్తం పహరితుం కిఞ్చి, హత్థేహేవ చ వట్టతి.

“గణ్ఠికే పన లేఖా వా, పిళకా వా న వట్టతి;
కప్పబిన్దువికారో వా, పాళికణ్ణికభేదతో”తి.

వినయసారత్థసన్దీపనియమ్పి **సమం సతపదాదీన**న్తి సతపదాదీహి సదిసం. తుల్యత్థే కరణవచనప్పసఙ్గే సామివచనం. **పట్టస్స పరియన్తే వా**తి అనువాతస్స ఉభయపరియన్తే వా. **పట్టముఖేపి వా**తి ద్విన్నం ఆయామవిత్థారపట్టానం సఙ్ఘటితట్ఠానే, కణ్ణేపి వా ఏకస్సేవ వా పట్టస్స ఊనపూరణత్థం ఘటితట్ఠానేపి వా . **వేణీ**తి కుద్రూససీసాకారేన సిబ్బనం. కేచి “వరకసీసాకారేనా”తి వదన్తి. **సఙ్ఖలిక**న్తి బిళాలదామసదిససిబ్బనం. కేచి “సతపదిసదిస”న్తి వదన్తి.

పట్టమ్పీతి పత్తమ్పి. అట్ఠకోణాదికో విధి పకారో ఏతస్సాతి **అట్ఠకోణాదికవిధి,** తం. **అట్ఠకోణాదిక**న్తి వా గాథాబన్ధవసేన నిగ్గహితాగమో. “అట్ఠకోణాదికం విధి”న్తి ఏతం “పట్ట”న్తి ఏతస్స సమానాధికరణవిసేసనం, కిరియావిసేసనం వా. “కరోన్తీ”తి ఇమినా సమ్బన్ధో. అథ వా **పట్ట**న్తి ఏత్థ భుమ్మత్థే ఉపయోగవచనం, పట్టేతి అత్థో. ఇమస్మిం పక్ఖే **అట్ఠకోణాదిక**న్తి ఉపయోగవచనం. **విధి**న్తి ఏతస్స విసేసనం. ఇధ వక్ఖమానచతుకోణసణ్ఠానతో అఞ్ఞం అట్ఠకోణాదికం నామ. **తత్థా**తి తస్మిం

పట్టద్వయే. **అగ్ఘియగదారూప**న్తి అగ్ఘియసణ్ఠానఞ్చేవ గదాసణ్ఠానఞ్చ సిబ్బనం. **ముగ్గర**న్తి లగుళసణ్ఠానసిబ్బనం. **ఆది**-సద్దేన చేతియాదిసణ్ఠానానం గహణం.

తత్థాతి పట్టద్వయే తస్మిం ఠానే. **కక్కటకక్ఖీనీ**తి కుళీరకచ్ఛిసదిసాని సిబ్బనవికారాని. **ఉట్ఠాపేన్తీ**తి కరోన్తి. **తత్థా**తి తస్మిం గణ్ఠికపాసకపట్టకే. **సుత్తా**తి కోణతో కోణం సిబ్బితసుత్తా చేవ చతురస్సే సిబ్బితసుత్తా చ. **పిళకా**తి తేసమేవ సుత్తానం నివత్తేత్వా సిబ్బితకోటియో చ. **దువిఞ్ఞేయ్యా**వాతి రజనకాలే దువిఞ్ఞేయ్యరూపా అనోళారికా దీపితా వట్టన్తీతి. యథాహ "కోణసుత్తపిళకా చ చీవరే రత్తే దువిఞ్ఞేయ్యరూపా వట్టన్తీ"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫).

గణ్ఠికపట్టికా పాసపట్టికాతి యోజనా. **కణ్ణకోణేసు సుత్తానీ**తి చీవరకణ్ణే సుత్తా చేవ పాసకపట్టానం కోణేసు సుత్తాని చ అచ్ఛిన్దతి. ఏత్థ చ చీవరే ఆయామతో విత్థారతో చ సిబ్బిత్వా అనువాతతో బహి నిక్ఖమితసుత్తం చీవరం రజిత్వా సుక్ఖాపనకాలే రజ్జుయా వా చీవరవంసే వా బన్ధిత్వా ఓలమ్బితుం అనువాతే బన్ధసుత్తాని చ కణ్ణసుత్తాని నామ. యథాహ "చీవరస్స కణ్ణసుత్తకం న చ వట్టతి, రజితకాలే ఛిన్దితబ్బం, యం పన 'అనుజానామి భిక్ఖవే కణ్ణసుత్తక'న్తి ఏవం అనుఞ్ఞాతం, తం అనువాతే పాసకం కత్వా బన్ధితబ్బం రజనకాలే లగ్గనత్థాయా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫).

సూచికమ్మవికారం వాతి చీవరమణ్డనత్థాయ నానాసుత్తకేహి సతపదిసదిసం సిబ్బన్తా ఆగన్తుకపట్టం ఠపేన్తి, ఏవరూపం సూచికమ్మవికారం వా. **అఞ్ఞం వా పన కిఞ్చిపీ**తి అఞ్ఞమ్పి యం కిఞ్చి మాలాకమ్మమిగపక్ఖిపదాదికం సిబ్బనవికారం. **కాతు**న్తి సయం కాతుం. **కారాపేతు**న్తి అఞ్ఞేన వా కారాపేతుం.

యో భిక్ఖు పరం ఉత్తమం వణ్ణమట్ఠమభిపత్థయన్తో కఞ్జికపిట్ఠఖలిఅల్లికాదీసు చీవరం పక్ఖిపతి, తస్స పన భిక్ఖునో దుక్కటా మోక్ఖో న విజ్జతీతి యోజనా. **కఞ్జిక**న్తి వాయనతన్తమక్ఖనం కఞ్జికసదిసా సులాకఞ్జికం. **పిట్ఠ**న్తి తణ్డులపిట్ఠం. తణ్డులపిట్ఠేహి పక్కా **ఖలి. అల్లికా**తి నియ్యాసో. **ఆది**-సద్దేన లాఖాదీనం గహణం. చీవరస్స కరణే కరణకాలే సముట్ఠితానం సూచిహత్థమలాదీనం కిలిట్ఠకాలే ధోవనత్థఞ్చ కఞ్జికపిట్ఠఖలిఅల్లికాదీసు పక్ఖిపతి, వట్టతీతి యోజనా.

తత్థాతి యేన కసావేన చీవరం రజతి, తస్మిం రజనే చీవరస్స సుగన్ధభావత్థాయ **గన్ధం వా** ఉజ్జలభావత్థాయ **తేలం వా** వణ్ణత్థాయ **లాఖం వా. కిఞ్చీ**తి ఏవరూపం యం కిఞ్చి. **మణినా**తి పాసాణేన. **అఞ్ఞేనపి చ కేనచీ**తి యేన ఉజ్జలం హోతి, ఏవరూపేన ముగ్గరాదినా అఞ్ఞేనపి కేనచి వత్థునా. **దోణియా**తి రజనమ్బణే **న ఘంసితబ్బం** హత్థేన గాహాపేత్వా న గహేతబ్బం. రత్తం చీవరం హత్థేహి కిఞ్చి థోకం పహరితుం వట్టతీతి యోజనా. యత్థ పక్కరజనం పక్ఖిపన్తి, సా రజనదోణీ. తత్థ అంసబద్ధకకాయబన్ధనాదిం ఘట్టేతుం వట్టతీతి గణ్ఠిపదే వుత్తం.

గణ్ఠికేతి వేళుదన్తవిసాణాదిమయగణ్ఠికే. **లేఖా వా**తి వట్టాదిభేదా లేఖా వా. **పిళకా**తి సాసపబీజసదిసా ఖుద్దకబుబ్బుళా. **పాళికణ్ణికభేదతో**తి మణికావళిరూపపుప్ఫకణ్ణికరూపభేదతో. "కప్పబిన్దువికారో వా న వట్టతీతి యోజనా"తి వుత్తం, తస్మా తథేవ చీవరే పటిపజ్జితబ్బం.

౯. **పత్తే వా థాలకే వా**తిఆదీసు **థాలకే**తి తమ్బాదిమయే పుగ్గలికే తివిధేపి కప్పియథాలకే. **న వట్టతీ**తి మణివణ్ణకరణపయోగో న వట్టతి, తేలవణ్ణపయోగో పన వట్టతి. **తేలవణ్ణో**తి సమణసారుప్పవణ్ణం సన్ధాయ వుత్తం, మణివణ్ణం పన పత్తం అఞ్ఞేన కతం లభిత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి వదన్తి. **పత్తమణ్డలే**తి తిపుసీసాదిమయే పత్తట్ఠపనకమణ్డలే. "న

భిక్ఖవే విచిత్రాని పత్తమణ్డలాని ధారేతబ్బాని రూపకాకిణ్ణాని భిత్తికమ్మకతానీ"తి (చూళవ॰ ౨౫౩) వుత్తత్తా "**భిత్తికమ్మం న వట్టతీ**"తి వుత్తం. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, మకరదన్తకం ఛిన్దితు"న్తి (చూళవ॰ ౨౫౩) వుత్తత్తా "**మకరదన్తకం పన వట్టతీ**"తి వుత్తం. తేనాహు పోరాణా –

"థాలకస్స చ పత్తస్స, బహి అన్తోపి వా పన;
ఆరగ్గేన కతా లేఖా, న చ వట్టతి కాచిపి.

"ఆరోపేత్వా భమం పత్తం, మజ్జిత్వా చే పచన్తి చ;
'మణివణ్ణం కరిస్సామ', ఇతి కాతుం న వట్టతి.

"పత్తమణ్డలకే కిఞ్చి;
భిత్తికమ్మం న వట్టతి;
న దోసో కోచి తత్థస్స;
కాతుం మకరదన్తక"న్తి.

వినయసారత్థసన్దీపనియమ్పి **ఆరగ్గేనా**తి ఆరకణ్టకగ్గేన, సూచిముఖేన వా. **కాచిపి లేఖా**తి వట్టకగోముత్తాదిసణ్ఠానా యా కాచిపి రాజి. **భమం ఆరోపేత్వా**తి భమే అల్లీయాపేత్వా. **పత్తమణ్డలకే**తి పత్తే ఛవిరక్ఖణత్థాయ తిపుసీసాదీహి కతే పత్తస్స హేట్ఠా ఆధారాదీనం ఉపరి కాతబ్బే పత్తమణ్డలకే. **భిత్తికమ్మ**న్తి నానాకారరూపకకమ్మవిచిత్తం. యథాహ "న, భిక్ఖవే, విచిత్రాని పత్తమణ్డలాని ధారేతబ్బాని రూపకాకిణ్ణాని భిత్తికమ్మకతానీ"తి. **తత్థా**తి తస్మిం పత్తమణ్డలే. **అస్సా**తి భిక్ఖుస్స. **మకరదన్తక**న్తి గిరికూటన్తి వుత్తం, తస్మా ఏవం పత్తథాలకాదీసు పటిపజ్జితబ్బం.

ధమకరణ...పే.... లేఖా న వట్టతీతి ఆరగ్గేన దిన్నలేఖా న వట్టతి, జాతిహిఙ్గులికాదివణ్ణేహి కతలేఖా పన వట్టతి. **ఛత్తముఖవట్టియ**న్తి ధమకరణస్స హత్థేన గహణత్థం కతస్స ఛత్తాకారస్స ముఖవట్టియం. "పరిస్సావనబన్ధట్ఠానే"తి కేచి. వినయవినిచ్ఛయేపి –

"న ధమ్మకరణచ్ఛత్తే, లేఖా కాచిపి వట్టతి;
కుచ్ఛియం వా ఠపేత్వా తం, లేఖం తు ముఖవట్టియ"న్తి. –

వుత్తం. తట్టీకాయం పన "ముఖవట్టియా యా లేఖా పరిస్సావనబన్ధనత్థాయ అనుఞ్ఞాతా, తం లేఖం ఠపేత్వా ధమకరణచ్ఛత్తే వా కుచ్ఛియం వా కాచి లేఖా న వట్టతీతి యోజనా"తి వుత్తం, తస్మా తత్థ వుత్తనయేనేవ ధమకరణే పటిపజ్జితబ్బం.

౧౦. కాయబన్ధనే పన **కక్కటక్ఖీనీ**తి కక్కటకస్స అక్ఖిసదిసాని. **మకరముఖ**న్తి మకరముఖసణ్ఠానం. **దేడ్డుభసీస**న్తి ఉదకసప్పసీససదిససణ్ఠానాని. **అచ్ఛీనీ**తి కుఞ్జరచ్ఛిసణ్ఠానాని. **ఏకమేవ వట్టతీ**తి ఏత్థ ఏకరజ్జుకం ద్విగుణతిగుణం కత్వా బన్ధితుం న వట్టతి, ఏకమేవ పన సతవారమ్పి సరీరం పరిక్ఖిపిత్వా బన్ధితుం వట్టతి. "బహురజ్జుకే ఏకతో కత్వా ఏకేన నిరన్తరం వేఠేత్వా కతం బహురజ్జుకన్తి న వత్తబ్బం, తం వట్టతీ"తి వుత్తత్తా తం మురజసఙ్ఖం న గచ్ఛతీతి వేదితబ్బం.

మురజఙ్హి నానావణ్ణేహి సుత్తేహి మురజవట్టిసణ్ఠానం వేఠేత్వా కరోన్తి. ఇదం పన మురజం మద్దవీణసఙ్ఖాతం పామఙ్గసణ్ఠానఞ్చ దసాసు వట్టతి “కాయబన్ధనస్స దసా జీరన్తి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, మురజం మద్దవీణ”న్తి (చూళవ. ౨౭౮) వుత్తత్తా.

విధేతి దసాపరియోసానే థిరభావాయ దన్తవిసాణసుత్తాదీహి కతే విధే. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౮౫) పన “కాయబన్ధనస్స పాసన్తే దసామూలే తస్స థిరభావత్థం కత్తబ్బే దన్తవిసాణాదిమయే విధే”తి వుత్తం. **అట్ఠమఙ్గలాని** నామ సఙ్ఖో, చక్కం, పుణ్ణకుమ్భో, గయా, సిరివచ్ఛో, అఙ్కుసో, ధజం, సోవత్థికన్తి. మచ్ఛయుగళఛత్తనన్దియావట్టాదివసేనపి వదన్తి. **పరిచ్ఛేదలేఖామత్తన్తి** దన్తాదీహి కతస్స విధస్స ఉభోసు కోటీసు కాతబ్బపరిచ్ఛేదరాజిమత్తం. వినయవినిచ్ఛయప్పకరణేపి –

“సుత్తం వా దిగుణం కత్వా, కోట్టేన్తి చ తహిం తహిం;
కాయబన్ధనసోభత్థం, తం న వట్టతి భిక్ఖునో.

“దసాముఖే దళ్హత్థాయ, ద్వీసు అన్తేసు వట్టతి;
మాలాకమ్మలతాకమ్మ-చిత్తికమ్పి న వట్టతి.

“అక్ఖీని తత్థ దస్సేత్వా;
కోట్టితే పన కా కథా.
కక్కటక్ఖీని వా తత్థ;
ఉట్ఠాపేతుం న వట్టతి.

“ఘటం దేడ్డుభసీసం వా, మకరస్స ముఖమ్పి వా;
వికారరూపం యం కిఞ్చి, న వట్టతి దసాముఖే.

“ఉజుకం మచ్ఛకణ్టం వా, మట్ఠం వా పన పట్టికం;
ఖజ్జూరిపత్తకాకారం, కత్వా వట్టతి కోట్టితం.

“పట్టికా సూకరన్తన్తి, దువిధం కాయబన్ధనం;
రజ్జుకా దుస్సపట్టాది, సబ్బం తస్సానులోమికం.

“మురజం మద్దవీణఞ్చ, దేడ్డుభఞ్చ కలాబుకం;
రజ్జుయో చ న వట్టన్తి, పురిమా ద్వేదసా సియుం.

“దసా పామఙ్గసణ్ఠానా, నిద్దిట్ఠా కాయబన్ధనే;
ఏకా ద్వితిచతస్సో వా, వట్టన్తి న తతో పరం.

“ఏకరజ్జుమయం వుత్తం, మునినా కాయబన్ధనం;
తఞ్చ పామఙ్గసణ్ఠానం, ఏకమ్పి చ న వట్టతి.

“రజ్జుకే ఏకతో కత్వా, బహూ ఏకాయ రజ్జుయా;

నిరన్తరఞ్హి వేఠేత్వా, కతం వట్టతి బన్ధితుం.

“దన్తకట్ఠవిసాణట్ఠి-లోహవేళునళబ్భవా;

జతుసఙ్ఖమయా సుత్త-ఫలజా విధకా మతా.

“కాయబన్ధనవిధేపి , వికారో న చ వట్టతి;

తత్థ తత్థ పరిచ్ఛేద-లేఖామత్తం తు వట్టతీ”తి. –

వుత్తం.

వినయసారత్థసన్దీపనియమ్పి **తహిం తహి**న్తి పట్టికాయ తత్థ తత్థ. **తన్తి** తథాకోట్టితదిగుణసుత్తకాయబన్ధనం. అన్తేసు దళ్హత్థాయ దసాముఖే దిగుణం కత్వా కోట్టేన్తి, వట్టతీతి యోజనా. **చిత్తకమ్పీ**తి మాలాకమ్మలతాకమ్మచిత్తయుత్తమ్పి కాయబన్ధనం. **అక్ఖీనీ**తి కుఞ్జరక్ఖీని. **తత్థా**తి కాయబన్ధనే న వట్టతీతి కా కథా. **ఉట్ఠాపేతు**న్తి ఉక్కిరితుం.

ఘటన్తి ఘటసణ్ఠానం. **దేడ్డుభసీసం వా**తి ఉదకసప్పసీసం ముఖసణ్ఠానం వా. యం కిఞ్చి వికారరూపం దసాముఖే న వట్టతీతి యోజనా. ఏత్థ చ ఉభయపస్సేసు మచ్ఛకణ్టకయుత్తం మచ్ఛస్స పిట్ఠికణ్టకం వియ యస్సా పట్టికాయ వాయనం హోతి, ఇదం కాయబన్ధనం **మచ్ఛకణ్టకం** నామ. యస్స ఖజ్జూరిపత్తసణ్ఠానమివ వాయనం హోతి, తం **ఖజ్జూరిపత్తకాకారం** నామ.

పకతివికారా పట్టికా **సూకరన్తం** నామ కుఞ్చికాకోససణ్ఠానం. **తస్స** దువిధస్స కాయబన్ధనస్స. తత్థ రజ్జుకా సూకరన్తానులోమికా, దుస్సపట్టం పట్టికానులోమికం. **ఆది**-సద్దేన ముద్దికకాయబన్ధనం గహితం, తఞ్చ సూకరన్తానులోమికం. యథాహ “ఏకరజ్జుకం పన ముద్దికకాయబన్ధనఞ్చ సూకరన్తం అనులోమేతీ”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౭౮). తత్థ రజ్జుకా నామ ఏకావట్టా, బహురజ్జుకస్స అకప్పియభావం వక్ఖతి. ముద్దికకాయబన్ధనం నామ చతురస్సం అకత్వా సజ్జితన్తి గణ్ఠిపదే వుత్తం.

మురజం నామ మురజవట్టిసణ్ఠానం వేఠేత్వా కతం. **వేఠేత్వా**తి నానాసుత్తేహి వేఠేత్వా. సిక్ఖాభాజనవినిచ్ఛయే పన “బహుకా రజ్జుయో ఏకతో కత్వా ఏకాయ రజ్జుయా వేఠిత”న్తి వుత్తం. **మద్దవీణం** నామ పామఙ్గసణ్ఠానం. **దేడ్డుభకం** నామ ఉదకసప్పసదిసం. **కలాబుకం** నామ బహురజ్జుకం. **రజ్జుయో**తి ఉభయకోటియం ఏకతో అబన్ధా బహురజ్జుయో, తథాబన్ధా కలాబుకం నామ హోతి. **న వట్టన్తీ**తి మురజాదీని ఇమాని సబ్బాని కాయబన్ధనాని న వట్టన్తి. **పురిమా ద్వే**తి మురజం మద్దవీణనామఞ్చాతి ద్వే. “దసాసు సియు”న్తి వత్తబ్బే గాథాబన్ధవసేన వణ్ణలోపేన “దసా సియు”న్తి వుత్తం. యథాహ “మురజం మద్దవీణన్తి ఇదం దసాసుయేవ అనుఞ్ఞాత”న్తి.

పామఙ్గసణ్ఠానాతి పామఙ్గదామం వియ చతురస్ససణ్ఠానా. **ఏకరజ్జుమయ**న్తి నానావట్టే ఏకతో వట్టేత్వా కతం రజ్జుమయం కాయబన్ధనం వత్తుం వట్టతీతి “రజ్జుకా దుస్సపట్టాదీ”తి ఏత్థ ఏకవట్టరజ్జుకా గహితా. ఇధ పన నానావట్టే ఏకతో

వట్టేత్వా కతా ఏకావ రజ్జు గహితా. **తఞ్చాతి** తం వా నయమ్పి ఏకరజ్జుకకాయబన్ధనం పామఙ్గసణ్ఠానేన గన్థితం. **ఏకమ్పి చ న వట్టతీ**తి కేవలమ్పి న వట్టతి.

బహూ రజ్జుకే ఏకతో కత్వాతి యోజనా. **వట్టతి బన్ధితు**న్తి మురజం కలాబుకఞ్చ న హోతి, రజ్జుకకాయబన్ధనమేవ హోతీతి అధిప్పాయో. అయం పన వినిచ్ఛయో “బహురజ్జుకే ఏకతో కత్వా ఏకేన నిరన్తరం వేఠేత్వా కతం బహురజ్జుకన్తి న వత్తబ్బం, తం వట్టతీ”తి అట్ఠకథాగతో ఇధ వుత్తో. సిక్ఖాభాజనవినిచ్ఛయే “బహురజ్జుయో ఏకతో కత్వా ఏకాయ వేఠితం మురజం నామా”తి యం వుత్తం, తం ఇమినా విరుజ్ఝనతో న గహేతబ్బం.

దన్త-సద్దేన హత్థిదన్తా వుత్తా. **జతూ**తి లాఖా. **సఙ్ఖమయ**న్తి సఙ్ఖనాభిమయం. **విధకా మతా**తి ఏత్థ **వేధికా**తిపి పాఠో, విధపరియాయో. **కాయబన్ధనవిధే**తి కాయబన్ధనస్స దసాయ థిరభావత్థం కట్ఠదన్తాదీహి కతే విధే. **వికారో** అట్ఠమఙ్గలాదికో. **తత్థ తత్థా**తి తస్మిం తస్మిం ఠానే. **తు**-సద్దేన ఘటాకారోపి వట్టతీతి దీపేతీతి అత్థో పకాసితో, తస్మా తేన నయేన కాయబన్ధనవిచారో కాతబ్బోతి.

౧౧. **అఞ్జనియం** “ఉజుకమేవా”తి వుత్తత్తా చతురస్సాదిసణ్ఠానాపి వఙ్కగతికా **న వట్టతి. సిపాటికాయా**తి వాసిఆదిభణ్డపక్ఖిపనే. వినయవినిచ్ఛయప్పకరణే పన –

“మాలాకమ్మలతాకమ్మ-నానారూపవిచిత్తితా;
న చ వట్టతి భిక్ఖూనం, అఞ్జనీ జనరఞ్జనీ.

“తాదిసం పన ఘంసిత్వా, వేఠేత్వా సుత్తకేన వా;
వళఞ్జన్తస్స భిక్ఖుస్స, న దోసో కోచి విజ్జతి.

“వట్టా వా చతురస్సా వా, అట్ఠంసా వాపి అఞ్జనీ;
వట్టతేవాతి నిద్దిట్ఠా, వణ్ణమట్ఠా న వట్టతి.

“తథాఞ్జనిసలాకాపి, అఞ్జనిథవికాయ చ;
నానావణ్ణేహి సుత్తేహి, చిత్తకమ్మం న వట్టతి.

“ఏకవణ్ణేన సుత్తేన, సిపాటిం యేన కేనచి;
యం కిఞ్చి పన సిబ్బేత్వా, వళఞ్జన్తస్స వట్టతీ”తి. –

ఆగతం.

తట్టికాయమ్పి **మాలా…పే.… చిత్తితా**తి మాలాకమ్మలతాకమ్మేహి చ మిగపక్ఖిరూపాదినానారూపేహి చ విచిత్తితా. **జనరఞ్జనీ**తి బాలజనపలోభినీ. **అట్ఠంసా వాపీ**తి ఏత్థ **అపి**-సద్దేన సోళసంసాదీనం గహణం. **వణ్ణమట్ఠా**తి మాలాకమ్మాదివణ్ణమట్ఠా. అఞ్జనీసలాకాపి తథా వణ్ణమట్ఠా న వట్టతీతి యోజనా. అఞ్జనీథవికాయ చ నానావణ్ణేహి సుత్తేహి

చిత్తకమ్మం న వట్టతీతి పాఠో యుజ్జతి, “ధవికాపి వా”తి పాఠో దిస్సతి, సో న గహేతబ్బో. “పీతాదినా యేన కేనచి ఏకవణ్ణేన సుత్తేన పిలోతికాదిమయం కిఞ్చిపి సిపాటికం సిబ్బేత్వా వళఞ్జన్తస్స వట్టతీతి యోజనా”తి ఆగతం.

౧౨. **ఆరకణ్టకాదీసు ఆరకణ్టకేతి** పోత్థకాదిఅభిసఙ్ఖరణత్థం కతే దీఘముఖసత్థకే. భమకారానం దారుఆదిలిఖనసత్థకన్తి కేచి. **వట్టమణికన్తి** వట్టం కత్వా ఉట్ఠాపేతబ్బబుబ్బుళకం. **అఞ్ఞన్తి** ఇమినా పిళకాదిం సఙ్గణ్హాతి. **పిప్ఫలికేతి** యం కిఞ్చి ఛేదనకే ఖుద్దకసత్థే. **మణికన్తి** ఏకవట్టమణి. **పిళకన్తి** సాసపమత్తికాముత్తరాజిసదిసా బహూవట్టలేఖా. ఇమస్మిం అధికారే అవుత్తత్తా లేఖనియం యం కిఞ్చి వణ్ణమట్ఠం వట్టతీతి వదన్తి. వజిరబుద్ధిటీకాయం పన “కుఞ్చికాయ సేనాసనపరిక్ఖారత్తా సువణ్ణరూపియమయాపి వట్టతీతి ఛాయా దిస్సతి. ‘కుఞ్చికాయ వణ్ణమట్ఠకమ్మం న వట్టతీ’తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫) వచనతో అఞ్ఞో కప్పియలోహాదిమయావ కుఞ్చికా కప్పన్తి పరిహరణీయపరిక్ఖారత్తా”తి వుత్తం. **ఆరకణ్టకో** పోత్థకాదికరణసత్థకజాతి, **ఆమణ్డసారకో** ఆమలకఫలమయోతి వదన్తి.

వలితకన్తి నఖచ్ఛేదనకాలే దళ్హగ్గహణత్థం వలియుత్తమేవ కరోన్తి. **తస్మా తం వట్టతీతి** ఇమినా అఞ్ఞమ్పి వికారం దళ్హీకమ్మాదిఅత్థాయ కరోన్తి, న వణ్ణమట్ఠత్థాయ, తం వట్టతీతి దీపితం, తేన చ కత్తరదణ్డకోటియం అఞ్ఞమఞ్ఞం సఙ్ఘట్టనేన సద్దనిచ్ఛరణత్థాయ కతవలయాదికం అవుత్తమ్పి యతో ఉపపన్నం హోతి. ఏత్థ చ **దళ్హీకమ్మాదీతి ఆది**-సద్దేన పరిస్సయవినోదనాదిం సఙ్గణ్హాతి, తేన కత్తరయట్ఠికోటియం కతవలయానం అఞ్ఞమఞ్ఞసఙ్ఘట్టనేన సద్దనిచ్ఛరణం దీఘజాతికాదిపరిస్సయవినోదనత్థం హోతి, తస్మా వట్టతీతి దీపేతి. తేనాహ ఆచరియవరో –

> “మణికం పిళకం వాపి, పిప్ఫలే ఆరకణ్టకే;
> ఠపేతుం పన యం కిఞ్చి, న చ వట్టతి భిక్ఖునో.
>
> “దణ్డకేపి పరిచ్ఛేద-లేఖామత్తం తు వట్టతి;
> వలిత్వా చ నఖచ్ఛేదం, కరోన్తీతి హి వట్టతీ”తి.

తస్స వణ్ణనాయమ్పి **మణికన్తి** థూలబుబ్బుళం. **పీళకన్తి** సుఖుమబుబ్బుళం. **పిప్ఫలేతి** వత్థచ్ఛేదనసత్థే. **ఆరకణ్టకేతి** పత్తధారవలయానం విజ్ఝనకణ్టకే. **ఠపేతున్తి** ఉట్ఠాపేతుం. **యం కిఞ్చీతి** సేసవణ్ణమట్ఠమ్పి చ. **దణ్డకేతి** పిప్ఫలిదణ్డకే. యథాహ “పిప్ఫలికేపి మణికం వా పిళకం వా యం కిఞ్చి ఠపేతుం న వట్టతి, దణ్డకే పన పరిచ్ఛేదలేఖా వట్టతీ”తి. **పరిచ్ఛేదలేఖామత్తన్తి** ఆణిబన్ధనట్ఠానం పత్వా పరిచ్ఛిన్దనత్థం ఏకావ లేఖా వట్టతీతి. **వలిత్వాతి** ఉభయకోటిముఖం కత్వా మజ్ఝే వలియో గాహేత్వా నఖచ్ఛేదం యస్మా కరోన్తి, తస్మా వట్టతీతి యోజనాతి ఆగతా.

ఉత్తరారణియం మణ్డలన్తి ఉత్తరారణియా పవేసనత్థం ఆవాటమణ్డలం హోతి. దన్తకట్ఠచ్ఛేదనవాసియం ఉజుకమేవ బన్ధితున్తి సమ్బన్ధో. ఏత్థ చ **ఉజుకమేవాతి** ఇమినా వఙ్కం కత్వా బన్ధితుం న వట్టతీతి దస్సేతి, తేనేవ అఞ్ఞనియమ్పి తథా దస్సితం. **ఉభోసు పస్సేసు** ఏకపస్సే వాతి వచనసేసో, వాసిదణ్డస్స ఉభోసు పస్సేసు దణ్డకోటీనం అచలనత్థం బన్ధితున్తి అత్థో. కప్పియలోహేన చతురస్సం వా అట్ఠంసం వా కాతుం వట్టతీతి యోజనా.

౧౩. **ఆమణ్డసారకేతి** ఆమలకఫలాని పిసిత్వా తేన కక్కేన కతతేలభాజనే. తత్థ కిర పక్ఖిత్తం తేలం సీతం హోతి. తథా హి వుత్తం ఆచరియేన –

“ఉత్తరారణియం వాపి, ధనుకే పేల్లదణ్డకే;

మాలాకమ్మాది యం కిఞ్చి, వణ్ణమట్ఠం న వట్టతి.

“సణ్డాసే దన్తకట్ఠానం, తథా ఛేదనవాసియా;

ద్వీసు పస్సేసు లోహేన, బన్ధితుం పన వట్టతి.

“తథా కత్తరదణ్డేపి, చిత్తకమ్మం న వట్టతి;

వట్టలేఖావ వట్టన్తి, ఏకా వా ద్వేపి హేట్ఠతో.

“విసాణే నాళియం వాపి, తథేవామణ్డసారకే;

తేలభాజనకే సబ్బం, వణ్ణమట్ఠం తు వట్టతీ”తి.

టీకాయమ్పి అరణిసహితే భన్తకిచ్చకరో దణ్డో **ఉత్తరారణీ** నామ. **వాపీతి పి**-సద్దేన అధరారణిం సఙ్గణ్హాతి. ఉదుక్ఖలదణ్డస్సేతం అధివచనం. అఞ్ఛనకయన్తధను **ధనుకం** నామ. ముసలమత్థకపీళనదణ్డకో **పేల్లదణ్డకో** నామ. **సణ్డాసేతి** అగ్గిసణ్డాసే. దన్తకట్ఠానం ఛేదనవాసియా తథా యం కిఞ్చి వణ్ణమట్ఠం న వట్టతీతి సమ్బన్ధో. **ద్వీసు పస్సేసూతి** వాసియా ఉభోసు పస్సేసు. **లోహేనాతి** కప్పియలోహేన. **బన్ధితుం వట్టతీ**తి ఉజుకమేవ వా చతురస్సం వా అట్ఠంసం వా బన్ధితుం వట్టతి. **సణ్డాసేతి** అగ్గిసణ్డాసేతి నిస్సన్దేహే వుత్తం. అట్ఠకథాయం పనేత్థ సూచిసణ్డాసో దస్సితో . **హేట్ఠాతి** హేట్ఠా అయోపట్టవలయే. “ఉపరి అహిచ్ఛత్తకమకుళమత్త”న్తి అట్ఠకథాయం వుత్తం. **విసాణేతి** తేలాసిఞ్చనకగవయమహింసాదిసిఙ్గే. **నాళియం వాపీ**తి వేళునాళికాదినాళియం. **అపి**-సద్దేన అలాబుం సఙ్గణ్హాతి. **ఆమణ్డసారకేతి** ఆమలకచుణ్ణమయతేలఘటే . **తేలభాజనకేతి** వుత్తప్పకారేయేవ తేలభాజనే. **సబ్బం వణ్ణమట్ఠం వట్టతీ**తి పుమిత్థిరూపరహితం మాలాకమ్మాది సబ్బం వణ్ణమట్ఠం వట్టతీతి ఆగతం.

భూమత్థరణేతి కటసారాదిమయే పరికమ్మకతాయ భూమియా అత్థరితబ్బఅత్థరణే. **పానీయఘటేతి** ఇమినా సబ్బభాజనే సఙ్గణ్హాతి. **సబ్బం...పే... వట్టతీ**తి యథావుత్తేసు మఞ్చాదీసు ఇత్థిపురిసరూపమ్పి వట్టతి. తేలభాజనేసుయేవ ఇత్థిపురిసరూపానం పటిక్ఖిపితత్తా తేలభాజనేన సహ అగణేత్వా విసుం మఞ్చాదీనం గహితత్తా చాతి వదన్తి. కిఞ్చాపి వదన్తి, ఏతేసం పన మఞ్చాదీనం హత్థేన ఆమసితబ్బభణ్డత్తా ఇత్థిరూపమేత్థ న వట్టతీతి గహేతబ్బం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. పారాజిక ౮౫) పన “తాలవణ్టబీజనిఆదీసు వణ్ణమట్ఠకమ్మం వట్టతీ”తి వుత్తం. కిఞ్చాపి తాని కుఞ్చికా వియ పరిహరణీయాని, అథ ఖో ఉచ్చావచాని న ధారేతబ్బానీతి పటిక్ఖేపాభావతో వుత్తం. కేవలఞ్హి తాని “అనుజానామి భిక్ఖవే విధూపనఞ్చ తాలవణ్టఞ్చా”తిఆదినా వుత్తాని. గణ్ఠిపదే పన “తేలభాజనేసు వణ్ణమట్ఠకమ్మం వట్టతి, సేనాసనపరిక్ఖారత్తా వుత్త”న్తి వుత్తం. ఆచరియబుద్ధదత్తత్థేరేనపి వుత్తమేవ –

“పానీయస్స ఉళుఙ్కేపి, దోణియం రజనస్సపి;

ఘటే ఫలకపీఠేపి, వలయాధారకాదికే.

“తథా పత్తపిధానే చ, తాలవణ్టే చ బీజనే;

పాదపుఞ్ఛనియం వాపి, సమ్ముఞ్జనియమేవ చ.

“మఞ్చే భూమత్థరే పీఠే, భిసిబిమ్బోహనేసు చ;
మాలాకమ్మాదికం చిత్తం, సబ్బమేవ చ వట్టతీ”తి.

౧౪. ఏవం సమణపరిక్ఖారేసు కప్పియాకప్పియం కథేత్వా ఇదాని సేనాసనే కథేతుం **‘‘సేనాసనే పనా’’**త్యాదిమాహ. ఏత్థ **పన**-సద్దో విసేసజోతకో. తేన సబ్బరతనమయమ్పి వణ్ణమట్ఠకమ్మం వట్టతి, కిమఙ్గం పన అఞ్ఞవణ్ణమట్ఠకమ్మన్తి అత్థం జోతేతి. యది ఏవం కిస్మిఞ్చి పటిసేధేతబ్బే సన్తేపి తథా వత్తబ్బం సియాతి ఆహ **‘‘సేనాసనే కిఞ్చి పటిసేధేతబ్బం నత్థీ’’**తి. వుత్తమ్పి చేతం ఆచరియబుద్ధదత్తత్థేరేన –

‘‘నానామణిమయత్థమ్భ-కవాటద్వారభిత్తికం ;
సేనాసనమనుఞ్ఞాతం, కా కథా వణ్ణమట్ఠకే.

‘‘సోవణ్ణియం ద్వారకవాటబద్ధం;
సువణ్ణనానామణిభిత్తిభూమిం;
న కిఞ్చి ఏకమ్పి నిసేధనీయం;
సేనాసనం వట్టతి సబ్బమేవా’’తి.

సమన్తపాసాదికాయమ్పి పఠమసఙ్ఘాదిసేసవణ్ణనాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౮౧) ‘‘సేనాసనపరిభోగో పన సబ్బకప్పియో, తస్మా జాతరూపరజతమయా సబ్బేపి సేనాసనపరిక్ఖారా ఆమాసా. భిక్ఖూనం ధమ్మవినయవణ్ణనట్ఠానే రతనమణ్డపే కరోన్తి ఫలికత్థమ్భే రతనదామపటిమణ్డితే. తత్థ సబ్బుపకరణాని భిక్ఖూనం పటిజగ్గితుం వట్టన్తీ’’తి ఆగతం. తస్సా వణ్ణనాయం పన విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౨౮౧) **‘‘సబ్బకప్పియోతి** యథావుత్తసువణ్ణాదిమయానం సేనాసనపరిక్ఖారానం ఆమసనగోపనాదివసేన పరిభోగో సబ్బథా కప్పియోతి అధిప్పాయో. తేనాహ ‘తస్మా’తిఆది. ‘భిక్ఖూనం ధమ్మవినయవణ్ణనట్ఠానే’తి వుత్తత్తా సఙ్ఘికమేవ సువణ్ణమయం సేనాసనం సేనాసనపరిక్ఖారా చ వట్టన్తి, న పుగ్గలికానీతి వేదితబ్బ’’న్తి వణ్ణితం.

సేనాసనక్ఖన్ధకవణ్ణనాయమ్పి సమన్తపాసాదికాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౦) **‘సబ్బం పాసాదపరిభోగ**న్తి సువణ్ణరజతాదివిచిత్రాని కవాటాని మఞ్చపీఠాని తాలవణ్టాని సువణ్ణరజతమయపానీయఘటపానీయసరావాని యం కిఞ్చి చిత్తకమ్మకతం, సబ్బం వట్టతి. పాసాదస్స దాసిదాసం ఖేత్తం వత్థుం గోమహింసం దేమాతి వదన్తి, పాటేక్కం గహణకిచ్చం నత్థి, పాసాదే పటిగ్గహితే పటిగ్గహితమేవ హోతి. గోనకాదీని సఙ్ఘికవిహారే వా పుగ్గలికవిహారే వా మఞ్చపీఠేసు అత్థరిత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టన్తి, ధమ్మాసనే పన గిహివికతనీహారేన లబ్భన్తి, తత్రాపి నిపజ్జితుం న వట్టతీ’’తి ఆగతం. తస్సా వణ్ణనాయం పన విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౩౨౦) **‘‘సువణ్ణరజతాదివిచిత్రానీ**తి సఙ్ఘికసేనాసనం సన్ధాయ వుత్తం, పుగ్గలికం పన సువణ్ణాదివిచిత్రం భిక్ఖుస్స సమ్పటిచ్ఛితుమేవ న వట్టతి ‘న త్వేవాహం భిక్ఖవే కేనచి పరియాయేన జాతరూపరజతం సాదితబ్బ’న్తి (మహావ॰ ౨౯౯) వుత్తత్తా, తేనేవేత్థ అట్ఠకథాయం ‘సఙ్ఘికవిహారే వా పుగ్గలికవిహారే వా’తి న వుత్తం, గోనకాదిఅకప్పియభణ్డవిసయేవ ఏవం వుత్తం, ఏకభిక్ఖుస్సపి తేసం గహణే దోసాభావా’’తి వణ్ణితం.

తస్మింయేవ ఖన్ధకే అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) “సచేపి రాజరాజమహామత్తాదయో ఏకప్పహారేనేవ మఞ్చసతం వా మఞ్చసహస్సం వా దేన్తి, సబ్బే కప్పియమఞ్చా సమ్పటిచ్ఛితబ్బా, సమ్పటిచ్ఛిత్వా వుడ్ఢపటిపాటియా సఙ్ఘికపరిభోగేన పరిభుఞ్జథాతి దాతబ్బా, పుగ్గలికవసేన న దాతబ్బా”తి ఆగతం. తస్సా వణ్ణనాయంయేవ విమతివినోదనియం “**కప్పియమఞ్చా సమ్పటిచ్ఛితబ్బా**తి ఇమినా సువణ్ణాదివిచిత్తం అకప్పియమఞ్చం ‘సఙ్ఘస్సా’తి వుత్తేపి సమ్పటిచ్ఛితుం న వట్టతీతి దస్సేతి, ‘విహారస్స దేమా’తి వుత్తే సఙ్ఘస్సేవ వట్టతి, న పుగ్గలస్స ఖేత్తాది వియాతి దట్ఠబ్బ”న్తి వణ్ణితం, తస్మా భగవతో ఆణం సమ్పటిచ్ఛన్తేహి లజ్జిపేసలబహుస్సుతసిక్ఖాకామభూతేహి భిక్ఖూహి సుట్ఠు మనసికాతబ్బమిదం ఠానం.

నను చ సేనాసనే విరుద్ధసేనాసనం నామ పటిసేధేతబ్బం అత్థి, అథ కస్మా “సేనాసనే కిఞ్చి పటిసేధేతబ్బం నత్థీ”తి వుత్తన్తి చోదనం సన్ధాయాహ “**అఞ్ఞత్ర విరుద్ధసేనాసనా**”తి. తస్సత్థో – **విరుద్ధసేనాసనా** విరుద్ధసేనాసనం **అఞ్ఞత్ర** ఠపేత్వా అఞ్ఞం వణ్ణమట్ఠకమ్మాదికమ్మం సన్ధాయ సేనాసనే కిఞ్చి పటిసేధేతబ్బం నత్థీతి వుత్తం, న తదభావోతి. యది ఏవం తం విరుద్ధసేనాసనం ఆచరియేన వత్తబ్బం, కతమం విరుద్ధసేనాసనం నామాతి పుచ్ఛాయమాహ “**విరుద్ధ...పే॰... వుచ్చతీ**”తి. తత్థ **అఞ్ఞేస**న్తి సీమస్సామికానం. **రాజవల్లభేహీ**తి లజ్జిపేసలానం ఉపోసథాదిఅన్తరాయకరా అలజ్జినో భిన్నలద్ధికా చ భిక్ఖూ అధిప్పేతా తేహి సహ ఉపోసథాదికరణాయోగతో. తేన చ “సీమాయా”తి వుత్తం. **తేసం లజ్జిపరిసా**తి తేసం సీమస్సామికానం అనుబలం దాతుం సమత్థా లజ్జిపరిసా. **భిక్ఖూహి కత**న్తి యం అలజ్జీనం సేనాసనభేదనాదికం లజ్జిభిక్ఖూహి కతం, **తం** సబ్బం **సుకతమేవ** అలజ్జినిగ్గహత్థాయ పవత్తేతబ్బతో.

ఏత్థ చ సియా – “అఞ్ఞేసం సీమాయా”తి అట్ఠకథాయం వుత్తం, సీమా నామ బహువిధా, కతరసీమం సన్ధాయాతి? బద్ధసీమం సన్ధాయాతి దట్ఠబ్బం. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “మా అమ్హాకం ఉపోసథపవారణానం అన్తరాయమకత్థా”తి అట్ఠకథాయమేవ వుత్తత్తా, సారత్థదీపనియమ్పి (సారత్థ॰టీ॰ ౨.౮౫) “ఉపోసథపవారణానం అన్తరాయకరా అలజ్జినో రాజకులూపకా వుచ్చన్తీ”తి వుత్తత్తా, ఉపోసథాదివినయకమ్మఖేత్తభూతాయ ఏవ సీమాయ ఇధ అధిప్పేతత్తా . యది ఏవం గామసీమసత్తబ్భన్తరసీమఉదకుక్ఖేపసీమాయోపి తంఖేత్తభూతా ఏవ, తస్మా తాపి సన్ధాయాతి వత్తబ్బన్తి? న వత్తబ్బం తాసం అబద్ధసీమత్తా, న తే తాసం సామికా, బద్ధసీమాయేవ భిక్ఖూనం కిరియాయ సిద్ధత్తా తాసంయేవ తే సామికా. తేన వుత్తం “**యం పన సీమస్సామికేహి భిక్ఖూహీ**”తి. యం పన వదన్తి “ఉపచారసీమాపి తంఖేత్తభూతా”తి, తం న గహేతబ్బం, తస్సా తదక్ఖేత్తభావం ఉపరి సీమావినిచ్ఛయకథాదీసు (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౧౭౬ ఆదయో) కథయిస్సామ. అపిచ గామసీమాయ అఞ్ఞేసం సేనాసనకరణస్స పటిసేధితుమయుత్తత్తా సత్తబ్భన్తరఉదకుక్ఖేపసీమానఞ్చ సబ్బదా అతిట్ఠనతో బద్ధసీమాయేవ అధిప్పేతాతి విఞ్ఞాయతీతి.

ఛిన్దాపేయ్య వా భిన్దాపేయ్య వా, అనుపవజ్జోతి ఇదం సబ్బమత్తికామయకుటీ వియ సబ్బథా అనుపయోగారహం సన్ధాయ వుత్తం. యం పన పఞ్చవణ్ణసుత్తేహి వినద్ధఛత్తాదికం, తత్థ అకప్పియభాగోవ ఛిన్దితబ్బో, న తదవసేసో, తస్స కప్పియత్తాతి ఛిన్దన్తో ఉపవజ్జోవ హోతి. తేనేవ వుత్తం “ఘటకమ్పి వాళరూపమ్పి ఛిన్దిత్వా ధారేతబ్బ”న్తిఆది.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

పరిక్ఖారవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

దుతియో పరిచ్ఛేదో.

౩. భేసజ్జాదికరణవినిచ్ఛయకథా

౧౩. ఏవం పరిక్ఖారవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని భేసజ్జకరణపరిత్తపటిసన్థారానం వినిచ్ఛయం కథేతుం ‘‘**భేసజ్జా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ భిసక్కస్స ఇదం కమ్మం భేసజ్జం. కిం తం? తికిచ్ఛనం . కరియతే కరణం, భేసజ్జస్స కరణం **భేసజ్జకరణం,** వేజ్జకమ్మకరణన్తి వుత్తం హోతి. పరిసమన్తతో తాయతి రక్ఖతీతి **పరిత్తం,** ఆరక్ఖాతి అత్థో. పటిసన్థరణం **పటిసన్థారో,** అత్తనా సద్ధిం అఞ్ఞేసం సమ్బన్ధకరణన్తి అత్థో. తత్థ యో వినిచ్ఛయో మాతికాయం ‘‘భేసజ్జకరణమ్పి చ పరిత్తం, పటిసన్థారో’’తి (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ గన్థారమ్భకథా) మయా వుత్తో , తస్మిం సమభినివిట్ఠే భేసజ్జకరణవినిచ్ఛయే. సహధమ్మో ఏతేసన్తి **సహధమ్మికా,** తేసం, ఏకస్స సత్థునో సాసనే సహసిక్ఖమానధమ్మానన్తి అత్థో. అథ వా సహధమ్మే నియుత్తా **సహధమ్మికా,** తేసం, సహధమ్మసఙ్ఖాతే సిక్ఖాపదే సిక్ఖమానభావేన నియుత్తానన్తి అత్థో. వివట్టనిస్సితసీలాదియుత్తభావేన సమత్తా **సమసీలసద్ధాపఞ్ఞానం**. ఏతేన దుస్సీలానం భిన్నలద్ధికానఞ్చ అకాతుమ్పి లబ్భతీతి దస్సేతి.

ఞాతకపవారితట్ఠానతో వాతి అత్తనో వా తేసం వా ఞాతకపవారితట్ఠానతో. న కరియిత్థాతి అకతా, అయుత్తవసేన అకతపుబ్బా విఞ్ఞత్తి **అకతవిఞ్ఞత్తి**. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౧౮౬) పన ‘‘**అకతవిఞ్ఞత్తియా**తి న విఞ్ఞత్తియా. సా హి అననుఞ్ఞాతత్తా కతాపి అకతా వియాతి **అకతవిఞ్ఞత్తి,** ‘వదేయ్యాథ భన్తే యేనత్థో’తి ఏవం అకతట్ఠానే విఞ్ఞత్తి అకతవిఞ్ఞత్తీతి లిఖిత’’న్తి వుత్తం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౧౮౫) ‘‘గిలానస్స అత్థాయ అప్పవారితట్ఠానతో విఞ్ఞత్తియా అనుఞ్ఞాతత్తా కతాపి అకతా వియాతి **అకతవిఞ్ఞత్తి,** ‘వద భన్తే పచ్చయేనా’తి ఏవం అకతపవారణట్ఠానే చ విఞ్ఞత్తి **అకతవిఞ్ఞత్తీ**’’తి.

౧౬. పటియాదియతీతి సమ్పాదేతి. **అకాతుం న వట్టతీ**తి ఏత్థ దుక్కటన్తి వదన్తి, అయుత్తతావసేన పనేత్థ అకరణప్పటిక్ఖేపో వుత్తో, న ఆపత్తివసేనాతి గహేతబ్బం. **సబ్బం పరికమ్మం అనామసన్తేనా**తి మాతుగామసరీరాదీనం అనామాసత్తా వుత్తం. **యావ ఞాతకా న పస్సన్తీ**తి యావ తస్స ఞాతకా న పస్సన్తి. ‘‘తిత్థియభూతానం మాతాపితూనం సహత్థా దాతుం న వట్టతీ’’తి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౧౮౬) వుత్తం.

౧౭. పితు భగినీ **పితుచ్ఛా**. మాతు భాతా **మాతులో. నప్పహోన్తీ**తి కాతుం న సక్కోన్తీతి టీకాసు వుత్తం. ‘‘తేసంయేవ సన్తకం భేసజ్జం గహేత్వా కేవలం యోజేత్వా దాతబ్బ’’న్తి వత్వా ‘‘సచే పన నప్పహోన్తి యాచన్తి చ, దేథ నో భన్తే, తుమ్హాకం పటిదస్సామా’’తి వుత్తత్తా పన తేసం భేసజ్జస్స అప్పహోనకత్తా భేసజ్జమేవ యాచన్తీతి అట్ఠకథాధిప్పాయో దిస్సతి, వీమంసితబ్బో. **న యాచన్తీ**తి లజ్జాయ న యాచన్తి, గారవేన వా. ‘‘ఆభోగం కత్వా’’తి వుత్తత్తా అఞ్ఞథా దేన్తస్స ఆపత్తియేవ. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౧౮౫) పన ‘‘**ఆభోగం కత్వా**తి ఇదం కత్తబ్బకరణదస్సనవసేన వుత్తం, ఆభోగం పన అకత్వాపి దాతుం వట్టతీతి తీసు గణ్ఠిపదేసు లిఖిత’’న్తి వుత్తం. పోరాణటీకాయమ్పి తదేవ గహేత్వా లిఖితం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౧౮౫) పన తం వచనం పటిక్ఖిత్తం. వుత్తఞ్హి తత్థ కేచి పన ‘‘ఆభోగం అకత్వాపి దాతుం వట్టతీతి వదన్తి, తం న యుత్తం భేసజ్జకరణస్స, పాళియం ‘అనాపత్తి భిక్ఖు పారాజికస్స, ఆపత్తి దుక్కటస్సా’తి ఏవం అన్తరాపత్తిదస్సనవసేన సామఞ్ఞతో పటిక్ఖిత్తత్తా, అట్ఠకథాయం అవుత్తప్పకారేన కరోన్తస్స సుత్తేనేవ ఆపత్తిసిద్ధాతి దట్ఠబ్బా. తేనేవ అట్ఠకథాయమ్పి ‘తేసఞ్ఞేవ సన్తక’న్తిఆది వుత్త’’న్తి.

ఏతే దస ఞాతకే ఠపేత్వాతి తేసం పుత్తనత్తాదయోపి తప్పటిబద్ధత్తా ఞాతకా ఏవాతి తేపి ఏత్థేవ సఙ్గహితా. తేన **అఞ్ఞే**సన్తి ఇమినా అఞ్ఞాతకానం గహణం వేదితబ్బం . తేనేవాహ ''**ఏతేసం పుత్తపరమ్పరాయా**''తిఆది. **కులపరివట్టా**తి కులానం పటిపాటి, కులపరమ్పరాతి వుత్తం హోతి. **భేసజ్జం కరోన్తస్సా**తి యథావుత్తవిధినా కరోన్తస్స, "తావకాలికం దస్సామీ"తి ఆభోగం అకత్వా దేన్తస్సపి పన అన్తరాపత్తిదుక్కటం వినా మిచ్ఛాజీవనం వా కులదూసనం వా న హోతియేవ. తేనాహ ''**వేజ్జకమ్మం వా కులదూసకాపత్తి వా న హోతీ**''తి. ఞాతకానఞ్హి సన్తకం యాచిత్వాపి గహేతుం వట్టతి, తస్మా తత్థ కులదూసనాది న సియా. సారత్థదీపనియమ్పి (సారత్థ. టీ. ౨.౧౮౫) "మయ్హం దస్సన్తి కరిస్సన్తీతి పచ్చాసాయ కరోన్తస్సపి యాచిత్వా గహేతబ్బట్ఠానతాయ ఞాతకేసు వేజ్జకమ్మం వా కులదూసకాపత్తి వా న హోతీతి వదన్తీ"తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. పారాజిక ౧౮౬) పన "వేజ్జకమ్మం వా కులదూసకాపత్తి వా న హోతీతి వచనతో యావ సత్తమో కులపరివట్టో, తావ భేసజ్జం కాతుం వట్టతీతి వదన్తీ"తి ఏత్తకమేవ వుత్తం. **సబ్బపదేసు వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో**తి "చూళమాతుయా"తిఆదీసు సబ్బపదేసు చూళమాతుయా సామికోతిఆదినా యోజేత్వా హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

ఉపజ్ఝాయస్స ఆహరామాతి ఇదం ఉపజ్ఝాయేన మమ ఞాతకానం భేసజ్జం ఆహరథాతి ఆణత్తేహి కత్తబ్బవిధిదస్సనత్థం వుత్తం. ఇమినా చ సామణేరాదీనం అపచ్చాసాయపి పరజనస్స భేసజ్జకరణం న వట్టతీతి దస్సేతి. **వుత్తనయేనేవ పరియేసిత్వా**తి ఇమినా "భిక్ఖాచారవత్తేన వా"తిఆదినా, "ఞాతిసామణేరేహి వా"తిఆదినా చ వుత్తమత్థం అతిదిసతి. **అపచ్చాసీసన్తేనా**తి (వి. వి. టీ. ౧.౧౮౫) ఆగన్తుకచోరాదీనం కరోన్తేనపి మనుస్సా నామ ఉపకారకా హోన్తీతి అత్తనో తేహి లాభం అపత్థయన్తేన, పచ్చాసాయ కరోన్తస్స పన వేజ్జకమ్మకులదూసనాదినా దోసో హోతీతి అధిప్పాయో. ఏవఞ్హి ఉపకారే కతే సాసనస్స గుణం ఞత్వా పసీదన్తి, సఙ్ఘస్స వా ఉపకారకా హోన్తీతి కరణే పన దోసో నత్థి. కేచి పన "అపచ్చాసీసన్తేన ఆగన్తుకాదీనం పటిక్ఖిత్తపుగ్గలానమ్పి దాతుం వట్టతీ"తి వదన్తి, తం న యుత్తం కత్తబ్బాకత్తబ్బట్ఠానవిభాగస్స నిరత్థకత్తప్పసఙ్గతో అపచ్చాసీసన్తేన "సబ్బేసమ్పి దాతుం కాతుఞ్చ వట్టతీ"తి ఏత్తకమత్తస్సేవ వత్తబ్బతో. అపచ్చాసీసనఞ్చ మిచ్ఛాజీవకులదూసనాదిదోసనిసేధనత్థమేవ వుత్తం న భేసజ్జకరణసఙ్ఖాతాయ ఇమిస్సా అన్తరాపత్తియా ముచ్చనత్థం ఆగన్తుకచోరాదీనం అనుఞ్ఞాతానం దానేనేవ తాయ ఆపత్తియా ముచ్చనతోతి గహేతబ్బం.

౧౮. తేనేవ అపచ్చాసీసన్తేనపి అకాతబ్బట్ఠానం దస్సేతుం ''**సద్ధం కుల**''న్తిఆది వుత్తం. ''**భేసజ్జం ఆచిక్ఖథా**''తి వుత్తేపి ''**అఞ్ఞమఞ్ఞం పన కథా కాతబ్బా**''తి ఇదం పరియాయత్తా వట్టతి. ఏవం హేట్ఠా వుత్తనయేన **ఇదఞ్చిదఞ్చ గహేత్వా కరోన్తీ**తి ఇమినా పరియాయేన కథేన్తస్సపి నేవత్థి దోసోతి ఆచరియా. **పుచ్ఛన్తీ**తి ఇమినా దిట్ఠదిట్ఠరోగీనం పరియాయేనపి వత్వా విచరణం అయుత్తన్తి దస్సేతి. పుచ్ఛితస్సపి పన పచ్చాసీసన్తస్స పరియాయకథాపి న వట్టతీతి వదన్తి. **సముల్లపేసీ**తి అపచ్చాసీసన్తో ఏవ అఞ్ఞమఞ్ఞం కథం సముట్ఠాపేసి. **ఆచరియభాగో**తి వినయాచారం అకోపేత్వా భేసజ్జాచిక్ఖణేన వేజ్జాచరియభాగో అయన్తి అత్థోతి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౧౮౫) వుత్తం.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౧౮౫) పన "వినయలక్ఖణం అజానన్తస్స అనాచరియస్స తదనురూపవోహారాసమ్భవతో ఈదిసస్స లాభస్స ఉప్పత్తి నామ నత్థీతి 'ఆచరియభాగో నామ అయ'న్తి వుత్తం. వినయే పకతఞ్ఞునా ఆచరియేన లభితబ్బభాగో అయన్తి వుత్తం హోతీ"తి వుత్తం. "పుప్ఫపూజనత్థాయ దిన్నేపి అకప్పియవోహారేన విధానస్స అయుత్తత్తా 'కప్పియవసేనా'తి వుత్తం, 'పుప్ఫం ఆహరథా'తిఆదినా కప్పియవోహారవసేనాతి అత్థో"తి

సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౧౮౫) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౧౮౫) పన "పుప్ఫపూజనత్థాయపి సమ్పటిచ్ఛియమానం రూపియం అత్తనో సన్తకత్తభజనేన నిస్సగ్గియమేవాతి ఆహ **'కప్పియవసేన గాహాపేత్వా'**తి. 'అమ్హాకం రూపియం న వట్టతి, పుప్ఫపూజనత్థం పుప్ఫం వట్టతీ'తిఆదినా పటిక్ఖిపిత్వా కప్పియేన కమ్మేన గాహాపేత్వాతి అత్థో"తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౧౮౯) పన "**కప్పియవసేనా**తి అమ్హాకం పుప్ఫం ఆనేథాతిఆదినా. 'పూజం అకాసీ'తి వుత్తత్తా సయం గహేతుం న వట్టతీతి వదన్తీ"తి ఏత్తకమేవ వుత్తం. అయమేత్థ భేసజ్జకరణవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో.

౧౯. ఏవం భేసజ్జకరణవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని పరిత్తకరణవినిచ్ఛయం కథేతుమాహ "**పరిత్తే పనా**"తిఆది. తత్థ యది "పరిత్తం కరోథా"తి వుత్తే కరోన్తి, భేసజ్జకరణం వియ గిహికమ్మం వియ చ హోతీతి "న కాతబ్బ"న్తి వుత్తం. "పరిత్తం భణథా"తి వుత్తే పన ధమ్మజ్ఝేసనత్తా అనజ్ఝిట్ఠేనపి భణితబ్బో ధమ్మో, పగేవ అజ్ఝిట్ఠేనాతి "కాతబ్బ"న్తి వుత్తం, **చాలేత్వా సుత్తం పరిమజ్జిత్వా**తి పరిత్తం కరోన్తేన కాతబ్బవిధిం దస్సేతి. **చాలేత్వా సుత్తం పరిమజ్జిత్వా**తి ఇదం వా "పరిత్తాణం ఏత్థ పవేసేమీ"తి చిత్తేన ఏవం కతే పరిత్తాణా ఏత్థ పవేసితా నామ హోతీతి వుత్తం. **విహారతో...పే॰... దుక్కట**న్తి ఇదం అఞ్ఞాతకే గహట్ఠే సన్ధాయ వుత్తన్తి వదన్తి. **పాదేసు ఉదకం ఆకిరిత్వా**తి ఇదం తస్మిం దేసే చారిత్తవసేన వుత్తం. తత్థ హి పాళియా నిసిన్నానం భిక్ఖూనం పాదేసు రోగవూపసమనాదిఅత్థాయ ఉదకం సిఞ్చిత్వా పరిత్తం కాతుం సుత్తఞ్చ ఠపేత్వా "పరిత్తం భణథా"తి వత్వా గచ్ఛన్తి. ఏవఞ్హి కరియమానే యది పాదే అపనేన్తి, మనుస్సా తం "అవమఙ్గల"న్తి మఞ్ఞన్తి "రోగో న వూపసమేస్సతీ"తి. తేనాహ "**న పాదా అపనేతబ్బా**"తి.

మతసరీరదస్సనే వియ కేవలే సుసానదస్సనేపి ఇదం జాతానం సత్తానం వయగమనట్ఠానన్తి మరణసఞ్ఞా ఉప్పజ్జతీతి ఆహ "**సీవథికదస్సనే...పే॰... మరణస్సతిం పటిలభిస్సామాతి గన్తుం వట్టతీ**"తి. లేసకప్పం అకత్వా సముప్పన్నసుద్ధచిత్తేన "పరివారత్థాయ ఆగచ్ఛన్తూ"తి వుత్తేపి గన్తుం వట్టతీతి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౧౮౫) వుత్తం. ఏతేన అసుభదస్సనన్తి వచనమత్తేన లేసకప్పం కత్వా ఏవం గతే మతస్స ఞాతకా పసీదిస్సన్తి, దానం దస్సన్తి, మయం లాభం లభిస్సామ, ఉపట్ఠాకం లభిస్సామాతి అసుద్ధచిత్తేన గన్తుం న వట్టతీతి దస్సేతి. కమ్మట్ఠానసీసేన పన "మరణస్సతిం లభిస్సామా"తిఆదినా సుద్ధచిత్తేన పక్కోసితేపి అపక్కోసితేపి గన్తుం వట్టతీతి దీపేతి. తాలపణ్ణస్స పరిత్తలేఖనట్ఠానత్తా పరిత్తసుత్తస్స పరిత్తకరణసఞ్ఞాణత్తా తాని దిస్వా అమనుస్సా పరిత్తసఞ్ఞాయ అపక్కమన్తీతి ఆహ "**తాలపణ్ణం పన పరిత్తసుత్తం వా హత్థే వా పాదే వా బన్ధితబ్బ**"న్తి.

ఏత్థ చ ఆదితో పట్ఠాయ యావ "ఆటానాటియపరిత్తం (దీ॰ ని॰ ౩.౨౭౫ ఆదయో) వా భణితబ్బ"న్తి ఏత్తకోయేవ వినయట్ఠకథాభతో పాళిముత్తపరిత్తకరణవినిచ్ఛయో, న పన తతో పరం వుత్తో, తస్మా "ఇధ పనా"తిఆదికో కథామగ్గో సమన్తపాసాదికాయం నత్థి, తీసు టీకాసుపి తంసంవణ్ణనానయో నత్థి, తథాపి సో సుత్తట్ఠకథాయం ఆగతోవాతి తం దస్సేతుం "**ఇధ పన ఆటానాటియసుత్తస్స పరికమ్మం వేదితబ్బ**"న్తిఆదిమాహ. తత్థ **ఇధా**తి "ఆటానాటియపరిత్తం వా భణితబ్బ"న్తి వచనే. **పనా**తి విసేసత్థే నిపాతో. దీఘనికాయే పాథికవగ్గే ఆగతస్స ఆటానాటియపరిత్తస్స పరికమ్మం ఏవం వేదితబ్బన్తి యోజనా. యది పఠమమేవ న వత్తబ్బం, అథ కిం కాతబ్బన్తి ఆహ "**మేత్తసుత్త**"న్తిఆది. ఏవఞ్హి లద్ధాసేవనం హుత్వా అతిఓజవన్తం హోతి.

పిట్ఠం వా మంసం వాతి వా-సద్దో అనియమత్థో, తేన మచ్ఛఖణ్డపూవఖజ్జకాదయో సఙ్గణ్హాతి. **ఓతారం లభన్తీ**తి అత్తనా పియాయితఖాదనీయనిబద్ధవసనట్ఠానలాభతాయ అవతారణం లభన్తి. **హరితూపలిత్త**న్తి అల్లగోమయలిత్తం. ఇదఞ్హి పోరాణకచారిత్తం భూమివిసుద్ధకరణం. **పరిసుద్ధం...పే.... నిసీదితబ్బ**న్తి ఇమినా పరిత్తకారకస్స భిక్ఖునో మేత్తాకరుణావసేన చిత్తవిసుద్ధిపి ఇచ్ఛితబ్బాతి దస్సేతి. ఏవఞ్హి సతి ఉపరి వక్ఖమానఉభయతో రక్ఖాసంవిధానేన సమేతి. టీకాయం (దీ. ని. టీ. ౩.౨౮౨) పన ‘‘సరీరసుద్ధిపి ఇచ్ఛితబ్బాతి దస్సేతీ’’తి వుత్తం. తదేతం విచారేతబ్బం. న హి ‘‘కాయసుద్ధిమత్తేన అమనుస్సానం పియో హోతీ’’తి వుత్తం, మేత్తావసేనేవ పన వుత్తం. వుత్తఞ్హేతం భగవతా ‘‘మేత్తాయ, భిక్ఖవే, చేతోవిముత్తియా...పే.... ఏకాదసానిసంసా పాటికఙ్ఖా. కతమే ఏకాదస? సుఖం సుపతి, సుఖం పటిబుజ్ఝతి, న పాపకం సుపినం పస్సతి, మనుస్సానం పియో హోతి, అమనుస్సానం పియో హోతీ’’తిఆది (అ. ని. ౧౧.౧౫; పరి. ౩౩౧; మి. ప. ౪.౪.౬).

పరిత్తకారకో...పే.... సమ్పరివారితేనాతి ఇదం పరిత్తకరణో బాహిరతో ఆరక్ఖాసంవిధానం, ‘‘మేత్త...పే.... వత్తబ్బ’’న్తి అబ్భన్తరతో ఆరక్ఖాసంవిధానం, ఏవం ఉభయతో రక్ఖాసంవిధానం హోతి. ఏవఞ్హి అమనుస్సా పరిత్తకారకస్స అన్తరాయం కాతుం న విసహన్తి. **మఙ్గలకథా వత్తబ్బా**తి అమనుస్సానం తోసనత్థాయ పణ్ణాకారం కత్వా మహామఙ్గలకథా కథేతబ్బా. ఏవం ఉపరి వక్ఖమానేన ‘‘**తుయ్హం పణ్ణాకారత్థాయ మహామఙ్గలకథా వుత్తా**’’తి వచనేన సమేతి. టీకాయం పన ‘‘పుబ్బుపచారవసేన వత్తబ్బా’’తి వుత్తం. **సబ్బసన్నిపాతో**తి తస్మిం విహారే తస్మిం గామక్ఖేత్తే సబ్బేసం భిక్ఖూనం సన్నిపాతో **ఘోసేతబ్బో** ‘‘చేతియఙ్గణే సబ్బేహి సన్నిపతితబ్బ’’న్తి. **అనాగన్తుంనామ న లభతీ**తి అమనుస్సో బుద్ధాణాభయేన రాజాణాభయేన అనాగన్తుం న లభతి చతున్నం మహారాజూనం ఆణాట్ఠానియత్తా. గహితకాపదేసేన అమనుస్సోవ పుచ్ఛితో హోతీతి ‘‘**అమనుస్సగహితకో ‘త్వం కో నామో’తి పుచ్ఛితబ్బో**’’తి వుత్తం. **మాలాగన్ధాదీసూ**తి మాలాగన్ధాదిపూజాసు. **ఆసనపూజాయా**తి చేతియే బుద్ధాసనపూజాయ. **పిణ్డపాతే**తి భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పిణ్డపాతదానే. ఏవం వత్థుప్పదేసేన చేతనా వుత్తా, తస్మా పత్తిదానం సమ్భవతి.

దేవతానన్తి యక్ఖసేనాపతీనం. వుత్తఞ్హి ఆటానాటియసుత్తే (దీ. ని. ౩.౨౮౩, ౨౯౩) ‘‘ఇమేసం యక్ఖానం మహాయక్ఖానం సేనాపతీనం మహాసేనాపతీనం ఉజ్ఝాపేతబ్బ’’న్తిఆది. **ఆటా**తి దబ్బిముఖసకుణా. తే ఆటా నదన్తి ఏత్థాతి ఆటానాదం, దేవనగరం, ఆటానాదే కతం **ఆటానాదియం,** సుత్తం. టీకాయం (దీ. ని. టీ. ౩.౨౮౨) ‘‘**పరిత్తం భణితబ్బ**న్తి ఏత్థాపి ‘మేత్తచిత్తం పురేచారికం కత్వా’తి చ ‘మఙ్గలకథా వత్తబ్బా’తి చ ‘విహారస్స ఉపవనే’తి చ ఏవమాది సబ్బం గిహీనం పరిత్తకరణే వుత్తం పరికమ్మం కాతబ్బమేవా’’తి వుత్తం, ఏవం సతి అట్ఠకథాయం (దీ. ని. అట్ఠ. ౩.౨౮౨) ‘‘ఏతం తావ గిహీనం పరికమ్మ’’న్తి వత్వా ‘‘సచే పన భిక్ఖూ’’తిఆదినా విసేసత్థజోతకేన పన-సద్దేన సహ వుచ్చమానం ‘‘ఇదం భిక్ఖూనం పరికమ్మ’’న్తి వచనం నిరత్థకం వియ హోతి. అవిసేసే హి సతి భేదో కాతబ్బో న సియా. భిక్ఖూనఞ్చ యథావుత్తావ బాహిరారక్ఖా దుక్కరా హోతి, తస్మా గిహీనం పరిత్తకరణే వుత్తపరికమ్మే అసమ్పజ్జమానేపి అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ కాతుం వట్టతీతి నో మతి.

ఇదం పన ఇధ ఆగతం ఆటానాటియసుత్తపరికమ్మం సుత్వా ‘‘ఇదం సుత్తం అమనుస్సానం అమనాపం, సజ్ఝాయన్తస్స పరిత్తం కరోన్తస్స అమనుస్సా అన్తరాయం కరేయ్యు’’న్తి మఞ్ఞమానా పోరాణా చతూహి మహారాజేహి ఆరోచితం సబ్బఞ్ఞుబుద్ధేన దేసితం మూలభూతం దీఘనికాయే ఆగతం ఆటానాటియసుత్తం (దీ. ని. ౩.౨౭౫ ఆదయో) పహాయ

మూలసుత్తతో గాథాఛక్కమేవ గహేత్వా అవసేసం సబ్బం సుత్తం ఠపేత్వా అఞ్ఞగాథాయో పక్ఖిపిత్వా "ఆటానాటియపరిత్త"న్తి ఠపేసుం, తమ్పి పరిత్తం అమూలభూతత్తా ఏకేనాకారేన ధారేతుం అసక్కోన్తా కేచి సంఖిత్తేన ధారేన్తి, కేచి విత్థారేన, కేచి ఏకచ్చా గాథాయో పక్ఖిపన్తి, కేచి నిక్ఖిపన్తి, కేచి భిక్ఖూ తంమిస్సకపరిత్తమ్పి మఙ్గలకరణకాలాదీసు వత్తుమవిసహన్తా తం ఠపేత్వా అఞ్ఞసుత్తానియేవ భణన్తి, సబ్బమేతం అయుత్తం వియ దిస్సతి. కస్మా? చత్తారోపి మహారాజానో ఇమం ఆటానాటియం రక్ఖం సంవిదహమానా బుద్ధసాసనే అమనుస్సానం పసాదాయ, చతస్సన్నం పరిసానం అవిహేఠనాయ ఏవ సంవిదహింసు , న అఞ్ఞేన కారణేన. వుత్తఞ్హి తత్థ "తత్థ సన్తి ఉళారా యక్ఖానివాసినో, యే ఇమస్మిం భగవతో పావచనే అప్పసన్నా, తేసం పసాదాయ ఉగ్గణ్హాతు భన్తే భగవా ఆటానాటియం రక్ఖం భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం గుత్తియా రక్ఖాయ అవిహింసాయ ఫాసువిహారాయా"తి (దీ. ని. ౩.౨౭౬).

సమ్మాసమ్బుద్ధేనపి ఇమస్స సుత్తస్స నిగమనే "ఉగ్గణ్హాథ భిక్ఖవే ఆటానాటియం రక్ఖం, పరియాపుణాథ భిక్ఖవే ఆటానాటియం రక్ఖం, ధారేథ భిక్ఖవే ఆటానాటియం రక్ఖం, అత్థసంహితా భిక్ఖవే ఆటానాటియా రక్ఖా భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం గుత్తియా రక్ఖాయ అవిహింసాయ ఫాసువిహారాయా"తి (దీ. ని. ౩.౨౯౫) భిక్ఖూనం ధారణం ఉయ్యోజితం ఆనిసంసఞ్చ పకాసితం. అట్ఠకథాచరియేహి చ "బుద్ధభాసితే ఏకక్ఖరమ్పి ఏకపదమ్పి అపనేతబ్బం నామ నత్థీ"తి వుత్తం , తస్మా చతూహి మహారాజేహి సంవిదహితం సమ్మాసమ్బుద్ధేన ఆహచ్చభాసితం తిస్సో సఙ్గీతియో ఆరుళ్హం పకతిఆటానాటియసుత్తమేవ ధారేతుం సజ్ఝాయితుఞ్చ యుత్తం, న భగవతా అభాసితం తిస్సో సఙ్గీతియో అనారుళ్హం మిస్సకసుత్తన్తి. దీఘనికాయట్ఠకథాయం (దీ. ని. అట్ఠ. ౩.౨౮౨) ఆగతం ఇదం ఆటానాటియపరిత్తపరికమ్మం పన పకతిసజ్ఝాయనవాచనాదిం సన్ధాయ అట్ఠకథాచరియేహి న వుత్తం, అథ ఖో గహట్ఠం వా పబ్బజితం వా అమనుస్సేహి గహితకాలే మోచాపనత్థాయ లోకియేహి మన్తం వియ భణనం సన్ధాయ వుత్తం. వుత్తఞ్హి తత్థ "అమనుస్సగహితకో త్వం కో నామోసీతి పుచ్ఛితబ్బో"తిఆది (దీ. ని. అట్ఠ. ౩.౨౮౨).

ఆటానాటియా రక్ఖా చ నామ న సకలసుత్తం, అథ ఖో "విపస్సిస్స చ నమత్థూ"తి పదం ఆదిం కత్వా చతున్నం మహారాజూనం వసేన చతుక్ఖత్తుం ఆగతం "జినం వన్దామ గోతమ"న్తి పదం పరియోసానం కత్వా వుత్తసుత్తేకదేసోయేవ. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? "అథ ఖో వేస్సవణో మహారాజా భగవతో అధివాసనం విదిత్వా ఇమం ఆటానాటియం రక్ఖం అభాసీ"తి ఆరభిత్వా యథావుత్తసుత్తేకదేసస్స అవసానే "అయం ఖో మారిసా ఆటానాటియా రక్ఖా"తి నియ్యాతితత్తా. తస్మా యథా నామ బ్యగ్ఘాదయో అత్తనో భక్ఖం విలుమ్పన్తానం బలవదుట్ఠచిత్తా భవన్తి, ఏవం అత్తనా గహితమనుస్సం మోచాపేన్తానం అమనుస్సా పదుట్ఠచిత్తా హోన్తి. ఇతి తథా మోచాపేతుం ఆరద్ధకాలే భిక్ఖూనం పరిస్సయవినోదనత్థం ఇమం ఆటానాటియపరిత్తపరికమ్మం అట్ఠకథాచరియేహి వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. అయం పరిత్తకరణవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో.

౨౦. అనామట్ఠపిణ్డపాతోతి (వి. వి. టీ. ౧.౧౮౫) ఏత్థ అమసియిత్థాతి ఆమట్ఠో, న ఆమట్ఠో **అనామట్ఠో**. పిణ్డం పిణ్డం హుత్వా పతతీతి **పిణ్డపాతో**. అనామట్ఠో చ సో పిణ్డపాతో చాతి తథా, అగ్గహితఅగ్గో, అపరిభుత్తో పిణ్డపాతోతి అత్థో. సచేపి **కహాపణగ్ఘనకో హోతీ**తి ఇమినా దాయకేహి బహుబ్యఞ్జనేన సమ్పాదేత్వా సక్కచ్చం దిన్నభావం దీపేతి. తేన వుత్తం "**సద్ధాదేయ్యవినిపాతనం నత్థీ**"తి, ఏవం సక్కచ్చం సద్ధాయ దిన్నం మహగ్ఘభోజనమ్పి మాతాపితూనం దత్వా సద్ధాదేయ్యవినిపాతనం నామ న హోతి, పగేవ అప్పగ్ఘభోజనేతి అధిప్పాయో. మాతాదిపఞ్చకంయేవ వత్వా భేసజ్జకరణే వియ అపరేసమ్పి దసన్నం దాతుం వట్టతీతి అవుత్తత్తా అఞ్ఞేసం ఞాతకానమ్పి పేసేత్వా దాతుం న వట్టతీతి సిద్ధం, "విహారం

సమ్పత్తస్స పన యస్స కస్సచి ఆగన్తుకస్స వా”ఇచ్చాదివక్ఖమానత్తా విహారం సమ్పత్తానం ఞాతకానమ్పి ఆగన్తుకసామఞ్ఞేన దాతుం వట్టతీతి చ. **థాలకే**తి సఙ్ఘికే కంసాదిమయే థాలకే. పత్తోపి ఏత్థ సఙ్గయ్హతి. **న వట్టతీ**తి ఇమినా దుక్కటన్తి దస్సేతి. **దామరికచోరస్సా**తి రజ్జం పత్థేన్తస్స పాకటచోరస్స. అదీయమానేపి “న దేన్తీ”తి కుజ్ఝన్తీతి సమ్బన్ధో.

ఆమిసస్స ధమ్మస్స చ అలాభేన అత్తనో పరస్స చ అన్తరే సమ్భవన్తస్స ఛిద్దస్స వివరస్స పటిసన్థరణం పిదహనం **పటిసన్థారో**. సో పన ధమ్మామిసవసేన దువిధో. తత్థ ఆమిసపటిసన్థారం సన్ధాయ ‘‘**కస్స కాతబ్బో, కస్స న కాతబ్బో**’’తి వుత్తం. **ఆగన్తుకస్స వా...పే.... కాతబ్బోయేవా**తి వుత్తమత్థం పాకటం కాతుం ‘‘**ఆగన్తుకం తావా**’’తిఆదిమాహ. **ఖీణపరిబ్బయ**న్తి ఇమినా అగతిభావం కరుణాట్ఠానతఞ్చ దస్సేతి. తేన చ తబ్బిధురానం సమిద్ధానం ఆగన్తుకత్తేపి దాతుం న వట్టతీతి సిద్ధం హోతి. ‘‘**అపచ్చాసీసన్తేనా**’’తి వత్వా పచ్చాసీసనప్పకారం దస్సేతుం ‘‘**మనుస్సా నామా**’’తిఆది వుత్తం. అననుఞ్ఞాతానం పన అపచ్చాసీసన్తేనపి దాతుం న వట్టతి సద్ధాదేయ్యవినిపాతత్తా, పచ్చాసాయ పన సతి కులదూసనమ్పి హోతి. **ఉబ్బాసేత్వా**తి సమన్తతో తియోజనం విలుమ్పన్తే మనుస్సే పలాపేత్వా. **వరపోత్థకచిత్తత్థరణ**న్తి అనేకప్పకారం ఇత్థిపురిసాదిఉత్తమరూపవిచిత్తం అత్థరణం. అయం పటిసన్థారవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

భేసజ్జాదివినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

తతియో పరిచ్ఛేదో.

౪. విఞ్ఞత్తివినిచ్ఛయకథా

౨౧. ఏవం భేసజ్జాదివినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని విఞ్ఞత్తివినిచ్ఛయం కథేతుం **"విఞ్ఞత్తీతి యాచనా"**తిఆదిమాహ. తత్థ విఞ్ఞాపనా **విఞ్ఞత్తి**, "ఇమినా నో అత్థో"తి విఞ్ఞాపనా, యాచనాతి వుత్తం హోతి. తేనాహ "విఞ్ఞత్తీతి యాచనా"తి. **తత్ర** విఞ్ఞత్తియం **అయం** మయా వక్ఖమానో **వినిచ్ఛయో** వేదితబ్బోతి యోజనా. **మూలచ్ఛేజ్జాయాతి** (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౩౪౨) పరసన్తకభావతో మోచేత్వా అత్తనో ఏవ సన్తకకరణవసేన. ఏవం యాచతో అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిదుక్కటఞ్చేవ దాసపటిగ్గహదుక్కటఞ్చ హోతి "దాసిదాసపటిగ్గహణా పటివిరతో (దీ॰ ని॰ ౧.౧౦, ౧౯౪) హోతీ"తి వచనం నిస్సాయ అట్ఠకథాయం పటిక్ఖిత్తత్తా. ఞాతకపవారితట్ఠానతో పన దాసం మూలచ్ఛేజ్జాయ యాచన్తస్స సాదియనవసేనేవ దుక్కటం. **సకకమ్మన్తి** పాణవధకమ్మం. ఇదఞ్చ పాణాతిపాతదోసపరిహారాయ వుత్తం, న విఞ్ఞత్తిపరిహారాయ. **అనియమేత్వాపి న యాచితబ్బాతి** సామీచిదస్సనత్థం వుత్తం, సుద్ధచిత్తేన పన హత్థకమ్మం యాచన్తస్స ఆపత్తి నామ నత్థి. **యదిచ్ఛకం కారాపేతుం వట్టతీతి** "హత్థకమ్మం యాచామి, దేథా"తిఆదినా అయాచిత్వాపి వట్టతి, సకిచ్చపసుతమ్పి ఏవం కారాపేన్తస్స విఞ్ఞత్తి నత్థి ఏవ, సామీచిదస్సనత్థం పన విభజిత్వా వుత్తం.

సబ్బకప్పియభావదీపనత్థన్తి సబ్బసో కప్పియభావదస్సనత్థం. **మూలం దేథాతి వత్తుం వట్టతీతి** "మూలం దస్సామా"తి పఠమం వుత్తత్తా విఞ్ఞత్తి వా "మూల"న్తి వచనస్స కప్పియాకప్పియవత్థుసామఞ్ఞవచనత్తా అకప్పియవచనం వా నిట్ఠితభతికిచ్చానం దాపనతో అకప్పియవత్థుసాదియనం వా న హోతీతి కత్వా వుత్తం. **మూలచ్ఛేజ్జాయ వాతి** ఇదం ఇధ ధమ్మాదీనం దాసిదాసాదిభావాభావతో వుత్తం. **అనజ్ఝావుత్థకన్తి** అపరిగ్గహితం, అస్సామికన్తి అత్థో.

౨౨. న కేవలఞ్చ...పే॰... **చీవరాదీని కారాపేతుకామేనాతిఆదీసు** చీవరం కారాపేతుకామస్స అఞ్ఞాతకఅప్పవారితతన్తవాయేహి హత్థకమ్మయాచనవసేన వాయాపనే విఞ్ఞత్తిపచ్చయా దుక్కటాభావేపి చీవరవాయాపనసిక్ఖాపదేన యథారహం పాచిత్తియదుక్కటాని హోన్తీతి వేదితబ్బం. **అకప్పియకహాపణాది న దాతబ్బన్తి** కప్పియముఖేన లద్ధమ్పి తత్థ కమ్మకరణత్థాయ ఇమస్స కహాపణం దేహీతి వత్వా "దాతుం వట్టతీ"తి వుత్తం. పుబ్బే కతకమ్మస్స దాపనే కిఞ్చాపి దోసో న దిస్సతి, తథాపి అసారుప్పమేవాతి వదన్తి. కతకమ్మత్థాయపి కప్పియవోహారేన పరియాయతో భతిం దాపేన్తస్స నత్థి దోసో, సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౧.౩౪౨) పన **"అకప్పియకహాపణాది న దాతబ్బన్తి** కిఞ్చాపి అకప్పియకహాపణాదిం అసాదియన్తేన కప్పియవోహారతో దాతుం వట్టతి, తథాపి సారుప్పం న హోతి, మనుస్సా చ ఏతస్స సన్తకం కిఞ్చి అత్థీతి విహేఠేతబ్బం మఞ్ఞన్తీతి అకప్పియకహాపణాదిదానం పటిక్ఖిత్త"న్తి వుత్తం. **తథేవ పాచేత్వాతి** హత్థకమ్మవసేనేవ పాచేత్వా. "కిం భన్తే"తి ఏత్తకేపి పుచ్ఛితే యదత్థాయ పవిట్ఠో, తం కథేతుం లభతి పుచ్ఛితపఞ్హత్తా.

౨౩. **వత్తన్తి** చారిత్తం, ఆపత్తి పన న హోతీతి అధిప్పాయో. **కప్పియం కారాపేత్వా పటిగ్గహేతబ్బానీతి** సాఖాయ మక్ఖికబీజనేన పణ్ణాదిభేదే బీజగామకోపనస్స చేవ తత్థ లగ్గరజాదిఅప్పటిగ్గహితకస్స చ పరిహారత్థాయ వుత్తం, తదుభయాసఙ్కాయ అసతి తథా అకరణే దోసో నత్థి. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౧.౩౪౨) పన **"కప్పియం కారాపేత్వా పటిగ్గహేతబ్బానీతి** సాఖాయ లగ్గరజస్మిం పత్తే పతితేపి సాఖం ఛిన్దిత్వా ఖాదితుకామతాయపి సతి సుఖపరిభోగత్థం వుత్త"న్తి వుత్తం. నదియాదీసు ఉదకస్స అపరిగ్గహితత్తా **"ఆహరాతి వత్తుం వట్టతీ"**తి వుత్తం. **గేహతో...పే॰... నేవ వట్టతీతి**

పరిగ్గహితుదకత్తా విఞ్ఞత్తియా దుక్కటం హోతీతి అధిప్పాయో. ''**న ఆహటం పరిభుఞ్జితు**''న్తి వచనతో విఞ్ఞత్తియా ఆపన్నం దుక్కటం దేసేత్వాపి తం వత్థుం పరిభుఞ్జన్తస్స పరిభోగే పరిభోగే దుక్కటమేవ, పఞ్చన్నమ్పి సహధమ్మికానం న వట్టతి.

''**అలజ్జీహి పన భిక్ఖూహి వా సామణేరేహి వా హత్థకమ్మం న కారేతబ్బ**''న్తి సామఞ్ఞతో వుత్తత్తా అత్తనో అత్థాయ యం కిఞ్చి హత్థకమ్మం కారేతుం న వట్టతి. యం పన అలజ్జీ నివారియమానోపి బీజనాదిం కరోతి, తత్థ దోసో నత్థి, చేతియకమ్మాదీని పన తేహి కారాపేతుం వట్టతీతి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౩౪౨) వుత్తం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౩౪౨) పన ''**అలజ్జీహి...పే.... న కారేతబ్బ**న్తి ఇదం ఉత్తరిభఙ్గాధికారత్తా అజ్ఝోహరణీయం సన్ధాయ వుత్తం, బాహిరపరిభోగేసు పన అలజ్జీహిపి హత్థకమ్మం కారేతుం వట్టతీ"తి వుత్తం. ఏత్థ చ "అలజ్జీహి సామణేరేహీ"తి వుత్తత్తా "సఞ్చిచ్చ ఆపత్తిం ఆపజ్జతీ"తి (పరి. ౩౫౯) అలజ్జిలక్ఖణం ఉక్కట్ఠవసేన ఉపసమ్పన్నే పటిచ్చ ఉపలక్ఖణతో వుత్తన్తి తంలక్ఖణవిరహితానం సామణేరాదీనం లిఙ్గత్థేనగోత్రభుపరియోసానానం భిక్ఖుపటిఞ్ఞానం దుస్సీలానమ్పి సాధారణవసేన అలజ్జిలక్ఖణం యథారపితపటిపత్తియా అతిట్ఠనమేవాతి గహేతబ్బం.

౨౪. గోణం పన...పే.... ఆహరాపేన్తస్స దుక్కటన్తి విఞ్ఞత్తిక్ఖణే విఞ్ఞత్తిపచ్చయా, పటిలాభక్ఖణే గోణానం సాదియనపచ్చయా చ దుక్కటం. గోణఞ్హి అత్తనో అత్థాయ అవిఞ్ఞత్తియా లద్ధమ్పి సాదితుం న వట్టతి "హత్థిగవాస్సవళవపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతీ"తి (దీ. ని. ౧.౧౦, ౧౯౪) వుత్తత్తా. తేనేవాహ ''**ఞాతకపవారితట్ఠానతోపి మూలచ్ఛేజ్జాయ యాచితుం న వట్టతీ**''తి. ఏత్థ చ విఞ్ఞత్తిదుక్కటాభావేపి అకప్పియవత్థుయాచనేపి పటిగ్గహణేపి దుక్కటమేవ. **రక్ఖిత్వా**తి చోరాదిఉపద్దవతో రక్ఖిత్వా. **జగ్గిత్వా**తి తిణఅన్నాదీహి పోసేత్వా. **న సమ్పటిచ్ఛితబ్బ**న్తి అత్తనో అత్థాయ గోసాదియనస్స పటిక్ఖిత్తత్తా వుత్తం.

౨౫. ఞాతకపవారితట్ఠానే పన వట్టతీతి సకటస్స సమ్పటిచ్ఛితబ్బత్తా మూలచ్ఛేజ్జవసేన యాచితుం వట్టతి. **తావకాలికం వట్టతీ**తి ఉభయత్థాపి వట్టతీతి అత్థోతి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౩౪౨) వుత్తం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౩౪౨) పన ''**సకటం దేథాతి...పే.... న వట్టతీ**తి మూలచ్ఛేజ్జవసేన సకటం దేథాతి వత్తుం న వట్టతి. **తావకాలికం వట్టతీ**తి తావకాలికం కత్వా సబ్బత్థ యాచితుం వట్టతీ"తి వుత్తం. వాసిఆదీని పుగ్గలికానిపి వట్టన్తీతి ఆహ ''**ఏస నయో వాసీ**''తిఆది. వల్లిఆదీసు చ పరపరిగ్గహితేసు ఏస నయోతి యోజేతబ్బం. **గరుభణ్డప్పహోనకేసుయేవా**తి ఇదం విఞ్ఞత్తిం సన్ధాయ వుత్తం, అదిన్నాదానే పన తిణసలాకం ఉపాదాయ పరపరిగ్గహితం థేయ్యచిత్తేన గణ్హతో అవహారో ఏవ, భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో. **వల్లిఆదీసూ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన పాళిఆగతానం వేళుముఞ్జపబ్బజతిణమత్తికానం సఙ్గహో దట్ఠబ్బో. తత్థ చ యస్మిం పదేసే హరితాలజాతిహిఙ్గులికాది అప్పకమ్పి మహగ్ఘం హోతి, తత్థ తం తాలపక్కప్పమాణతో ఊనమ్పి గరుభణ్డమేవ, విఞ్ఞాపేతుఞ్చ న వట్టతి.

౨౬. సాతి విఞ్ఞత్తి. **పరికథాదీసు** "సేనాసనం సమ్బాధ"న్తిఆదినా పరియాయేన కథనం **పరికథా** నామ. ఉజుకమేవ అకథేత్వా "భిక్ఖూనం కిం పాసాదో న వట్టతీ"తిఆదినా అధిప్పాయో యథా విభూతో హోతి, ఏవం కథనం **ఓభాసో** నామ. సేనాసనాదిఅత్థం భూమిపరికమ్మాదికరణవసేన పచ్చయుప్పాదాయ నిమిత్తకరణం **నిమిత్తకమ్మం** నామ. తీసు పచ్చయేసు విఞ్ఞత్తిఆదయో దస్సేతా, గిలానపచ్చయే పన కథన్తి ఆహ ''**గిలానపచ్చయే పనా**''తిఆది. తథా ఉప్పన్నం పన భేసజ్జం రోగే వూపసన్తే భుఞ్జితుం వట్టతి, న వట్టతీతి? తత్థ వినయధరా "భగవతా రోగసీసేన పరిభోగస్స ద్వారం దిన్నం, తస్మా

అరోగకాలేపి భుఞ్జితుం వట్టతి, ఆపత్తి న హోతీ”తి వదన్తి, సుత్తన్తికా పన “కిఞ్చాపి ఆపత్తి న హోతి, ఆజీవం పన కోపేతి, తస్మా సల్లేఖపటిపత్తియం ఠితస్స న వట్టతి, సల్లేఖం కోపేతీ”తి వదన్తీతి.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

విఞ్ఞత్తివినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

చతుత్థో పరిచ్ఛేదో.

౫. కులసఙ్గహవినిచ్ఛయకథా

౨౭. ఏవం విఞ్ఞత్తివినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని కులసఙ్గహవినిచ్ఛయం కథేతుం ''**కులసఙ్గహో**''తిఆదిమాహ. తత్థ సఙ్గణ్హనం సఙ్గహో, కులానం సఙ్గహో **కులసఙ్గహో,** పచ్చయదాయకాదీనం గిహీనం అనుగ్గహకరణం. అనుగ్గహత్థో హేత్థ సఙ్గహ-సద్దో యథా "పుత్తదారస్స సఙ్గహో"తి (ఖు॰ పా॰ ౫.౬; సు॰ ని॰ ౨౬౫).

౨౮. తత్థ **కోట్టన**న్తి సయం ఛిన్దనం. **కోట్టాపన**న్తి "ఇమం ఛిన్దా"తి అఞ్ఞేసం ఛేదాపనం. **ఆళియా బన్ధన**న్తి యథా గచ్ఛమూలే ఉదకం సన్తిట్ఠతి, తథా సమన్తతో బన్ధనం. **ఉదకస్సా**తి అకప్పియఉదకస్స "కప్పియఉదకసిఞ్చన"న్తి విసుం వక్ఖమానత్తా, తఞ్చ ఆరామాదిఅత్థం రోపనే అకప్పియవోహారేసుపి కప్పియవోహారేసుపి కప్పియఉదకసిఞ్చనాది వట్టతీతి వక్ఖమానత్తా ఇధాపి విభాగం కత్వా కప్పియఉదకసిఞ్చనాది విసుం దస్సితం. ఏత్థ చ కతమం అకప్పియఉదకం, కతమం పన కప్పియఉదకన్తి? సప్పాణకం అకప్పియఉదకం, అప్పాణకం కప్పియఉదకన్తి. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే, "యో పన భిక్ఖు జానం సప్పాణకం ఉదకం తిణం వా మత్తికం వా సిఞ్చేయ్య వా సిఞ్చాపేయ్య వా పాచిత్తియ"న్తి వచనతో. యథా కోట్టనఖణనాదికాయికకిరియాపి అకప్పియవోహారే సఙ్గహితా, ఏవం మాతికాఉజుకరణాదికప్పియవోహారేపీతి ఆహ ''**సుక్ఖమాతికాయ ఉజుకరణ**''న్తి. **హత్థపాదముఖధోవననహానోదకసిఞ్చన**న్తి ఇమినాపి పకారన్తరేన కప్పియఉదకసిఞ్చనమేవ దస్సేతి. అకప్పియవోహారే కోట్టనఖణనాదివసేన సయం కరణస్సపి కథం సఙ్గహోతి? అకప్పియన్తి వోహరియతీతి **అకప్పియవోహారో**తి అకప్పియభూతం కరణకారాపనాది సబ్బమేవ సఙ్గహితం, న పన అకప్పియవచనమత్తన్తి దట్ఠబ్బం. కప్పియవోహారేపి ఏసేవ నయో. **సుక్ఖమాతికాయ ఉజుకరణ**న్తి ఇమినా పురాణపణ్ణాదీనం హరణమ్పి సఙ్గహితన్తి దట్ఠబ్బం. కుదాలాదీని భూమియం ఠపేత్వా ఠానతో హత్థేన గహేత్వా ఠానమేవ పాకటతరన్తి ''**ఓభాసో**''తి వుత్తం.

౨౯. మహాపచ్చరివాదం పతిట్ఠాపేతుకామో పచ్ఛా వదతి. **వనత్థాయా**తి ఇదం కేచి "వతత్థాయా"తి పఠన్తి, తేసం వతిఅత్థాయాతి అత్థో. వజిరబుద్ధిటీకాయమ్పి తథేవ వుత్తం, "ఆరామరోపా వనరోపా, యే నరా సేతుకారకా"తి (సం॰ ని॰ ౧.౪౭) వచనతో పన తం విచారేతబ్బం. అకప్పియవోహారేపి ఏకచ్చం వట్టతీతి దస్సేతుం ''**న కేవలఞ్చ సేస**''న్తిఆదిమాహ. **యం కిఞ్చి మాతిక**న్తి సుక్ఖమాతికం వా అసుక్ఖమాతికం వా. **కప్పియఉదకం సిఞ్చితు**న్తి ఇమినా "కప్పియఉదకం సిఞ్చథా"తి వత్తుమ్పి వట్టతీతి దస్సేతి. **సయం రోపేతుమ్పి వట్టతీ**తి ఇమినా "రోపేహీ"తి వత్తుమ్పి వట్టతీతిపి సిద్ధం.

౩౦. **పాచిత్తియఞ్చేవ దుక్కటఞ్చా**తి పథవీఖణనపచ్చయా పాచిత్తియం, కులసఙ్గహపచ్చయా దుక్కటం. **అకప్పియవోహారేనా**తి "ఇదం ఖణ, ఇదం రోపేహీ"తి అకప్పియవోహారేన. **దుక్కటమేవా**తి కులసఙ్గహపచ్చయా దుక్కటం. **ఉభయత్రా**తి కప్పియాకప్పియపథవియం.

సబ్బత్థాతి కులసఙ్గహపరిభోగఆరామాదిఅత్థాయ రోపితే. **దుక్కటమ్పీ**తి న కేవలం పాచిత్తియమేవ. **కప్పియేనా**తి కప్పియఉదకేన. **తేసంయేవ ద్విన్న**న్తి కులసఙ్గహపరిభోగానం. **దుక్కట**న్తి కులసఙ్గహత్థాయ సయం సిఞ్చనే, కప్పియవోహారేన వా అకప్పియవోహారేన వా సిఞ్చాపనే దుక్కటం, పరిభోగత్థాయ సయం సిఞ్చనే, అకప్పియవోహారేన సిఞ్చాపనే చ దుక్కటం. **పయోగబహులతాయా**తి సయం కరణే, కాయపయోగస్స కారాపనే వచీపయోగస్స బహుత్తేన.

ఆపత్తిబహులతా వేదితబ్బాతి ఏత్థ సయం సిబ్బనే ధారాపచ్ఛేదగణనాయ ఆపత్తిగణనా వేదితబ్బా. సిబ్బాపనే పన పునప్పునం ఆణాపేన్తస్స వాచాయ వాచాయ ఆపత్తి, సకిం ఆణత్తస్స బహుసిబ్బనే ఏకావ.

ఓచిననే దుక్కటపాచిత్తియానీతి కులసఙ్గహపచ్చయా దుక్కటం, భూతగామపాతబ్యతాయ పాచిత్తియం. **అఞ్ఞత్థా**తి వత్థుపూజాదిఅత్థాయ ఓచినసే. **సకిం ఆణత్తో**తి అకప్పియవోహారేన ఆణత్తో . **పాచిత్తియమేవా**తి అకప్పియవోహారేన ఆణత్తత్తా భూతగామసిక్ఖాపదేన (పాచి. ౯౦-౯౧) పాచిత్తియం. కప్పియవచనేన పన వత్థుపూజాదిఅత్థాయ ఓచినాపేన్తస్స అనాపత్తియేవ.

౩౧. గన్థనేన నిబ్బత్తం దామం **గన్థిమం.** ఏస నయో సేసేసుపి. **న వట్టతీ**తి కులసఙ్గహత్థాయ, వత్థుపూజాదిఅత్థాయ వా వుత్తనయేన కరోన్తస్స కారాపేన్తస్స చ దుక్కటన్తి అత్థో. **వట్టతీ**తి వత్థుపూజాదిఅత్థాయ వట్టతి, కులసఙ్గహత్థాయ పన కప్పియవోహారేన కారాపేన్తస్సపి దుక్కటమేవ. **పురిమనయేనేవా**తి "భిక్ఖుస్స వా"తిఆదినా వుత్తనయేన. ధమ్మాసనవితానే బద్ధకణ్టకేసు పుప్ఫాని వినివిజ్ఝిత్వా ఠపేన్తీతి సమ్బన్ధో. ఉపరూపరి విజ్ఝిత్వా ఛత్తసదిసం కత్వా ఆవుణనతో **"ఛత్తాధిఛత్తం వియా"**తి వుత్తం. "కదలిక్ఖన్ధమ్హీ"తిఆదినా వుత్తం సబ్బమేవ సన్ధాయ **"తం అతిఓళారికమేవా"**తి వుత్తం, సబ్బత్థ కరణే, అకప్పియవోహారేన కారాపనే చ దుక్కటమేవాతి అత్థో. **పుప్ఫవిజ్ఝనత్థం కణ్టకమ్పి బన్ధితుం న వట్టతీ**తి ఇమస్స ఉపలక్ఖణత్తా పుప్ఫదామోలమ్బకాదిఅత్థాయ రజ్జుబన్ధనాదిపి న వట్టతీతి కేచి వదన్తి. అఞ్ఞే పన "పుప్ఫవిజ్ఝనత్థం కణ్టకన్తి విసేసితత్తా తదత్థం కణ్టకమేవ బన్ధితుం న వట్టతి, తఞ్చ అట్ఠకథాపమాణేనా"తి వదన్తి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం. **పుప్ఫపటిచ్ఛకం** నామ దన్తాదీహి కతం పుప్ఫాధానం. ఏతమ్పి నాగదన్తకమ్పి సఛిద్దమేవ గహేతబ్బం. **అసోకపిణ్డియా**తి అసోకసాఖానం, పుప్ఫానం వా సమూహే. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౪౩౧) పన **"అసోకపిణ్డియా**తి అసోకపుప్ఫమఞ్జరికాయా"తి వుత్తం. **ధమ్మరజ్జు** నామ చేతియం వా బోధిం వా పుప్ఫప్పవేసనత్థం ఆవిజ్ఝిత్వా బన్ధరజ్జు. విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౪౩౧) పన **"ధమ్మరజ్జు** నామ చేతియాదీని పరిక్ఖిపిత్వా తేసఞ్చ రజ్జుయా చ అన్తరా పుప్ఫప్పవేసనత్థాయ బన్ధరజ్జు. సిథిలవట్టితాయ వా వట్టియా అబ్భన్తరే పుప్ఫప్పవేసనత్థాయ ఏవం బన్ధాతిపి వదన్తీ"తి వుత్తం.

మత్థకదామన్తి ధమ్మాసనాదిమత్థకే పలమ్బకదామం. **తేసంయేవా**తి ఉప్పలాదీనం ఏవ. **వాకేన వా**తి పుప్ఫనాళం ఫాలేత్వా పుప్ఫేన ఏకాబద్ధట్ఠితవాకేన దణ్డేన చ ఏకాబద్ధేనేవ. ఏతేన పుప్ఫం బీజగామసఙ్గహం న గచ్ఛతి పఞ్చసు బీజేసు అపవిట్ఠత్తా పణ్ణం వియ, తస్మా కప్పియం అకారాపేత్వాపి వికోపనే దోసో నత్థి. యఞ్చ ఛిన్నస్సపి మకుళస్స వికసనం, తమ్పి అతితరుణస్స అభావా వుడ్ఢిలక్ఖణం న హోతి, పరిణతస్స పన మకుళస్స పత్తానం సినేహే పరియాదానం గతే విసుంభావో ఏవ వికాసో, తేనేవ ఛిన్నమకుళవికాసో అఛిన్నమకుళవికాసతో పరిహీనో, మిలాతనియుత్తో వా దిస్సతి. యఞ్చ మిలాతస్స ఉదకసఞ్ఞోగే అమిలానతాపజ్జనం, తమ్పి తమ్బులపణ్ణాదీసు సమానం వుడ్ఢిలక్ఖణం న హోతి. పాళిఅట్ఠకథాసు చ న కత్థచి పుప్ఫానం కప్పియకరణం ఆగతం, తస్మా పుప్ఫం సబ్బథా అబీజమేవాతి విఞ్ఞాయతి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం.

"పసిబ్బకే వియా"తి వుత్తత్తా పుప్ఫం పసిబ్బకే వా పసిబ్బకసదిసం బన్ధే యత్థ కత్థచి చీవరే వా పక్ఖిపితుం వట్టతీతి సిద్ధం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౪౩౧) పన **"ఖన్ధే ఠపితకాసావస్సా**తి ఖన్ధే ఠపితసఙ్ఘాటిం సన్ధాయ వుత్తం. తఞ్హి తథాబన్ధితుం సక్కా భవేయ్య. ఇమినా చ అఞ్ఞమ్పి తాదిసం కాసావం వా వత్థం వా వుత్తనయేన బన్ధిత్వా తత్థ పుప్ఫాని

పక్ఖిపితుం వట్టతీతి సిద్ధం. అంసభణ్డికపసిబ్బకే పక్ఖిత్తసదిసత్తా వేఠిమం నామ న జాతం, తస్మా సిథిలబన్ధస్స అన్తరన్తరా పక్ఖిపితుమ్పి వట్టతీతి వదన్తీ''తి వుత్తం. **హేట్ఠా దణ్డకం పన బన్ధితుం న వట్టతీ**తి రజ్జుఆదీహి బన్ధనం సన్ధాయ వుత్తం, పుప్ఫస్సేవ పన అచ్ఛిన్నదణ్డకేహి బన్ధితుం వట్టతి ఏవ.

పుప్ఫపటే చ దట్ఠబ్బన్తి పుప్ఫపటం కరోన్తస్స దీఘతో పుప్ఫదామస్స హరణపచ్చాహరణవసేన పూరణం సన్ధాయ వుత్తం, తిరియతో హరణం పన వాయిమం నామ హోతి, న పురిమం. ''**పురిమట్ఠానం అతిక్కామేతీ**''తి సామఞ్ఞతో వుత్తత్తా పురిమం పుప్ఫకోటిం ఘటేత్వా వా అఘటేత్వా వా పరిక్ఖిపనవసేన అతిక్కామేన్తస్స ఆపత్తియేవ. **బన్ధితుం వట్టతీ**తి పుప్ఫరహితాయ సుత్తవాకకోటియా బన్ధితుం వట్టతి. **ఏకవారం హరిత్వా పరిక్ఖిపిత్వా**తి ఇదం పుబ్బే వుత్తచేతియాదిపరిక్ఖేపం పుప్ఫపటకరణఞ్చ సన్ధాయ వుత్తం, తస్మా చేతియం వా బోధిం వా పరిక్ఖిపన్తేన ఏకవారం పరిక్ఖిపిత్వా పురిమట్ఠానం సమ్పత్తే అఞ్ఞస్స దాతబ్బం, తేనపి ఏకవారం పరిక్ఖిపిత్వా తథేవ కాతబ్బం. పుప్ఫపటం కరోన్తేన చ హరిత్వా అఞ్ఞస్స దాతబ్బం, తేనపి తథేవ కాతబ్బం. సచేపి ద్వేయేవ భిక్ఖూ ఉభోసు పస్సేసు ఠత్వా పరియాయేన హరన్తి, వట్టతియేవాతి వదన్తి.

పరేహి పూరితన్తి దీఘతో పసారితం. **వాయితు**న్తి తిరియతో హరితుం, తం పన ఏకవారమ్పి న లభతి. **పుప్ఫాని ఠపేన్తేనా**తి అగన్థితాని పాకతికపుప్ఫాని అఞ్ఞమఞ్ఞం ఘటేత్వాపి ఠపేన్తేన. పుప్ఫదామం పన పూజనత్థాయ భూమియం ఠపేన్తేన ఘటేత్వా వా అఘటేత్వా వా దిగుణం కత్వా ఠపేతుం న వట్టతీతి వదన్తి.

౩౨. **ఘటికదామఓలమ్బకో**తి హేట్ఠాభాగే ఘటికాకారయుత్తో, దారుఘటికాకారో వా ఓలమ్బకో. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౪౩౧) పన ''**ఘటికదామఓలమ్బకో**తి అన్తే ఘటికాకారయుత్తో యమకదామఓలమ్బకో''తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౪౩౧) పన ''**ఘటికదామఓలమ్బకో**తి యమకదామఓలమ్బకోతి లిఖిత''న్తి వుత్తం, ఏకేకం పన దామం నిక్ఖన్తసుత్తకోటియావ బన్ధిత్వా ఓలమ్బితుం వట్టతి, పుప్ఫదామద్వయం సఙ్ఘటితుకామేనపి నిక్ఖన్తసుత్తకోటియావ సుత్తకోటిం సఙ్ఘటితుం వట్టతి. **అడ్ఢచన్దాకారేన మాలాగుణపరిక్ఖేపో**తి అడ్ఢచన్దాకారేన మాలాగుణస్స పునప్పునం హరణపచ్చాహరణవసేన పూరేత్వా పరిక్ఖిపనం, తేనేవ తం పురిమే పవిట్ఠం, తస్మా ఏతమ్పి అడ్ఢచన్దాకారం పునప్పునం హరణపచ్చాహరణవసేన పూరేతుం న వట్టతి. ఏకవారం పన అడ్ఢచన్దాకారకరణే మాలాగుణం హరితుం వట్టతీతి వదన్తి. **పుప్ఫదామకరణ**న్తి ఏత్థ సుత్తకోటియం గహేత్వాపి ఏకతో కాతుం న వట్టతీతి వదన్తి. సుత్తమయం గేణ్డుకం నామ, గేణ్డుకఖరపత్తదామానం పటిక్ఖిత్తత్తా చేలాదీహి కతదామమ్పి న వట్టతి అకప్పియానులోమత్తాతి వదన్తి. **పరసన్తకం దేతి, దుక్కటమేవా**తి విస్సాసగ్గాహేన పరసన్తకం గహేత్వా దేన్తం సన్ధాయ వుత్తం. **థుల్లచ్చయ**న్తి ఏత్థ భణ్డదేయ్యమ్పి హోతి.

౩౩. **తఞ్చ ఖో వత్థుపూజనత్థాయా**తి మాతాపితూనమ్పి పుప్ఫం దేన్తేన వత్థుపూజనత్థాయేవ దాతబ్బన్తి దస్సేతి. ''**మణ్డనత్థాయ పన సివలిఙ్గాదిపూజనత్థాయా**''తి ఏత్తకమేవ వుత్తత్తా ''ఇమం విక్కిణిత్వా జీవిస్సన్తీ''తి మాతాపితూనం వట్టతి, సేసఞాతకానం తావకాలికమేవ దాతుం వట్టతి. **కస్సచిపీ**తి ఞాతకస్స వా అఞ్ఞాతకస్స వా కస్సచిపి. **ఞాతిసామణేరేహేవా**తి తేసం గిహిపరికమ్మమోచనత్థం వుత్తం. **ఇతరేతి** అఞ్ఞాతకా. తేహిపి సామణేరేహి ఆచరియుపజ్ఝాయానం వత్తసీసేన హరితబ్బం. **సమ్పత్తానం సామణేరానం ఉపడ్ఢభాగం దాతుం వట్టతీ**తి సఙ్ఘికస్స లాభస్స ఉపచారసీమట్ఠసామణేరానమ్పి సన్తకత్తా తేసమ్పి ఉపడ్ఢభాగో లబ్భతేవాతి కత్వా వుత్తం. **చూళక**న్తి ఉపడ్ఢభాగతోపి ఉపడ్ఢం.

చతుత్థభాగస్సేతం అధివచనం. **సామణేరా...పే.... లభన్తీ**తి ఇదం అరక్ఖితఅగోపితం సన్ధాయ వుత్తం. సారత్థదీపనియం పన "వస్సగ్గేన అభాజనీయం సన్ధాయ వుత్త"న్తి వుత్తం. **తత్థ తత్థా**తి మగ్గే వా చేతియఙ్గణే వా.

౩౪. సామణేరేహి దాపేతుం న లభన్తీతి ఇదం సామణేరేహి గిహికమ్మం కారితం వియ హోతీతి వుత్తం, న పన పుప్ఫదానం హోతీతి సామణేరానమ్పి న వట్టనతో. వుత్తఞ్చ **''సయమేవా''**తిఆది. న హి తం పుప్ఫదానం నామ సియా. యది హి తథా ఆగతానం తేసం దానం పుప్ఫదానం నామ భవేయ్య , సామణేరేహిపి దాతుం న లబ్భేయ్య. **సయమేవాతి** సామణేరా సయమేవ. **యాగుభత్తాదీని ఆదాయా**తి ఇదం భిక్ఖూనం అత్థాయ యాగుభత్తాదిసమ్పాదనం సన్ధాయ వుత్తత్తా **''న వట్టతీ''తి అవిసేసేన వుత్తం. అవిసేసేన వుత్త**న్తి ఇమినా సబ్బేసమ్పి న వట్టతీతి దస్సేతి.

౩౫. వుత్తనయేనేవాతి "మాతాపితూనం తావ హరిత్వాపి హరాపేత్వాపి పక్కోసిత్వాపి పక్కోసాపేత్వాపి దాతుం వట్టతి, సేసఞాతకానం పక్కోసాపేత్వావ. మాతాపితూనఞ్చ హరాపేన్తేన ఞాతిసామణేరేహేవ హరాపేతబ్బం. ఇతరే పన యది సయమేవ ఇచ్ఛన్తి, వట్టతీ"తి ఇమం పుప్ఫదానే వుత్తనయం ఫలదానేపి అతిదిసతి, తస్మా ఫలమ్పి మాతాపితూనం హరణహరాపనాదినా దాతుం వట్టతి, సేసఞాతీనం పక్కోసాపేత్వావ. ఇదాని "యో హరిత్వా వా హరాపేత్వా వా...పే.... ఇస్సరవతాయ దదతో థుల్లచ్చయ"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౬-౪౩౭) ఇమం పుప్ఫదానే వుత్తనయం ఫలదానే సఙ్ఖిపిత్వా దస్సేన్తో **''కులసఙ్గహత్థాయ పనా''**తిఆదిమాహ. **ఖీణపరిబ్బయాన**న్తి ఆగన్తుకే సన్ధాయ వుత్తం. **ఫలపరిచ్ఛేదేనా**తి "ఏత్తకాని ఫలాని దాతబ్బానీ"తి ఏవం ఫలపరిచ్ఛేదేన వా. **రుక్ఖపరిచ్ఛేదేన వా**తి "ఇమేహి రుక్ఖేహి దాతబ్బానీ"తి ఏవం రుక్ఖపరిచ్ఛేదేన వా. పరిచ్ఛిన్నేసుపి పన రుక్ఖేసు "ఇధ ఫలాని సున్దరాని, ఇతో గణ్హథా"తి వదన్తేన కులసఙ్గహో కతో నామ హోతీతి ఆహ **''ఏవం పన న వత్తబ్బ''**న్తి. **రుక్ఖచ్ఛల్లీ**తి రుక్ఖత్తచో, సా "భాజనీయభణ్డ"న్తి వుత్తా. **వుత్తనయేనా**తి పుప్ఫఫలాదీసు వుత్తనయేన కులసఙ్గహో హోతీతి దస్సేతి.

౩౬. తేసం తేసం గిహీనం గామన్తరదేసన్తరాదీసు సాసనపటిసాసనహరణం **జఙ్ఘపేసనియం**. తేనాహ **''గిహీనం దూతేయ్యం సాసనహరణకమ్మ''**న్తి. దూతస్స కమ్మం **దూతేయ్యం. పఠమం సాసనం అగ్గహేత్వాపి...పే.... పదే పదే దుక్కట**న్తి ఇదం "తస్స సాసనం ఆరోచేస్సామీ"తి ఇమినా అధిప్పాయేన గమనం సన్ధాయ వుత్తం. తస్స పన సాసనం పటిక్ఖిపిత్వా సయమేవ కారుఞ్ఞేన గన్త్వా అత్తనో పతిరూపం సాసనం ఆరోచేతి, అనాపత్తి. గిహీనఞ్చ కప్పియసాసనం హరితుం వట్టతీతి సమ్బన్ధో. **ఇమేహి పన అట్ఠహి కులదూసకకమ్మేహీ**తి పుప్ఫదానం ఫలదానం చుణ్ణదానం మత్తికదానం దన్తకట్ఠదానం వేళుదానం పణ్ణదానం జఙ్ఘపేసనికన్తి ఇమేహి యథావుత్తేహి. **పబ్బాజనీయకమ్మకతో**తి కులదూసనపచ్చయా కతపబ్బాజనీయకమ్మో.

౩౭. సేక్ఖభూమియం వాతి ఇమినా ఝానభూమిమ్పి సఙ్గణ్హాతి. **తిణ్ణం వివేకాన**న్తి కాయచిత్తఉపధివివేకభూతానం తిణ్ణం వివేకానం. పిణ్డాయ చరణస్స భోజనపరియోసానత్తా వుత్తం **''యావ భోజనపరియోసాన''**న్తి. భుత్వా ఆగచ్ఛన్తస్సపి పున వుత్తనయేనేవ పణిధాయ చీవరసణ్ఠాపనాదీని కరోన్తస్స దుక్కటమేవాతి దట్ఠబ్బం.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

కులసఙ్గహవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

పఞ్చమో పరిచ్ఛేదో.

౬. మచ్ఛమంసవినిచ్ఛయకథా

౩౦. ఏవం కులసఙ్గహవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని మచ్ఛమంసవినిచ్ఛయం కథేతుం ‘‘**మచ్ఛమంసేసు పనా**’’తిఆది వుత్తం. తత్థ థలే ఠపితమత్తే మరతి, కేవట్టాదీహి వా మారియతీతి మచ్ఛో. మచ్ఛస్స ఇదన్తి మచ్ఛం, మసియతే ఆమసియతేతి మంసం, మచ్ఛఞ్చ మంసఞ్చ **మచ్ఛమంసాని,** తేసు. మచ్ఛమంసేసు పన వినిచ్ఛయో ఏవం వేదితబ్బోతి యోజనా. **మచ్ఛగ్గహణేనా**తి ఏత్థ నిద్ధారణం న కాతబ్బం. **పన**-సద్దో పక్ఖన్తరత్థో, దివాసేయ్యాదీసు వినిచ్ఛయతో అపరో మచ్ఛమంసేసు వినిచ్ఛయో వేదితబ్బోతి అత్థో. గయ్హతే అనేనాతి గహణం. కిం తం? సద్దో, మచ్ఛ ఇతి గహణం మచ్ఛగ్గహణం, తేన **మచ్ఛగ్గహణేన,** మచ్ఛసద్దేనాతి అత్థో. **మంసేసు పన...పే.... అకప్పియానీ**తి ఏత్థ మనుస్సమంసం సమానజాతిమంసతో పటిక్ఖిత్తం. హత్థిఅస్సానం మంసాని రాజఙ్గతో, సునఖఅహీనం జేగుచ్ఛభావతో, సేసానం వాళమిగత్తా భిక్ఖూనం పరిబన్ధవిమోచనత్థం పటిక్ఖిత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

తికోటిపరిసుద్ధన్తి దిట్ఠసుతపరిసఙ్కితసఙ్ఖాతాహి తీహి కోటీహి తీహి ఆకారేహి తీహి కారణేహి పరిసుద్ధం, విముత్తన్తి అత్థో. తత్థ అదిట్ఠఅసుతాని చక్ఖువిఞ్ఞాణసోతవిఞ్ఞాణానం అనారమ్మణభావతో జానితబ్బాని. అపరిసఙ్కితం పన కథం జానితబ్బన్తి ఆహ ‘‘**అపరిసఙ్కితం పనా**’’తిఆది, తీణి పరిసఙ్కితాని ఞత్వా తేసం పటిపక్ఖవసేన అపరిసఙ్కితం జానితబ్బన్తి అత్థో. ఇదాని తాని తీణి పరిసఙ్కితాని చ ఏవం పరిసఙ్కితే సతి భిక్ఖూహి కత్తబ్బవిధిఞ్చ తేన విధినా అపరిసఙ్కితే సతి కత్తబ్బభావఞ్చ విత్థారతో దస్సేతుం ‘‘**కథ**’’న్తిఆదిమాహ . తత్థ దిస్వా పరిసఙ్కితం **దిట్ఠపరిసఙ్కితం** నామ. సుత్వా పరిసఙ్కితం **సుతపరిసఙ్కితం** నామ. అదిస్వా అసుత్వా తక్కేన అనుమానేన పరిసఙ్కితం **తదుభయవినిముత్తపరిసఙ్కితం** నామ. తం తివిధమ్పి పరిసఙ్కితసామఞ్ఞేన ఏకా కోటి హోతి, తతో విముత్తం **అపరిసఙ్కితం** నామ. ఏవం అదిట్ఠం అసుతం అపరిసఙ్కితం మచ్ఛమంసం తికోటిపరిసుద్ధం హోతి.

జాలం మచ్ఛబన్ధనం. **వాగురా** మిగబన్ధినీ. **కప్పతీ**తి యది తేసం వచనేన సఙ్కా నివత్తతి, వట్టతి, న తం వచనం లేసకప్పం కాతుం వట్టతి. తేనేవ వక్ఖతి “యత్థ చ నిబ్బేమతికో హోతి, తం సబ్బం కప్పతీ”తి. **పవత్తమంస**న్తి ఆపణాదీసు పవత్తం విక్కాయికం వా మతమంసం వా. **మఙ్గలాదీన**న్తి **ఆది**-సద్దేన ఆహునపాహునాదికే సఙ్గణ్హాతి. **భిక్ఖూనంయేవ అత్థాయ అకత**న్తి ఏత్థ అట్ఠానప్పయుత్తో **ఏవ**-సద్దో, భిక్ఖూనం అత్థాయ అకతమేవాతి సమ్బన్ధితబ్బం, తస్మా భిక్ఖూనఞ్చ మఙ్గలాదీనఞ్చాతి మిస్సేత్వా కతమ్పి న వత్తతీతి వేదితబ్బం. కేచి పన “యథారితవసేన అవధారణం గహేత్వా వట్టతీ”తి వదన్తి, తం న సున్దరం. **యత్థ చ నిబ్బేమతికో హోతీ**తి భిక్ఖూనం అత్థాయ కతేపి సబ్బేన సబ్బం పరిసఙ్కితాభావమాహ.

౩౧. తమేవత్థం ఆవికాతుం ‘‘**సచే పనా**’’తిఆది వుత్తం. **ఇతరేసం వట్టతీ**తి అజానన్తానం వట్టతి, జానతోయేవేత్థ ఆపత్తి హోతీతి. **తేయేవా**తి యే ఉద్దిస్స కతం, తేయేవ. ఉద్దిస్స కతమంసపరిభోగతో అకప్పియమంసపరిభోగే విసేసం దస్సేతుం ‘‘**అకప్పియమంసం పనా**’’తిఆది వుత్తం. పురిమస్మిం సచిత్తకాపత్తి, ఇతరస్మిం అచిత్తకా. తేనాహ ‘‘**అకప్పియమంసం అజానిత్వా భుఞ్జన్తస్సపి ఆపత్తియేవా**’’తి. “పరిభోగకాలే పుచ్ఛిత్వా పరిభుఞ్జిస్సామీతి వా గహేత్వా పుచ్ఛిత్వావ పరిభుఞ్జితబ్బ”న్తి (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౩౧) వచనతో అకప్పియమంసం అజానిత్వా పటిగ్గణ్హన్తస్స పటిగ్గహణే అనాపత్తి సిద్ధా. అజానిత్వా పరిభుఞ్జన్తస్సేవ హి ఆపత్తి వుత్తా. **వత్తన్తి వదన్తీ**తి ఇమినా ఆపత్తి నత్థీతి దస్సేతి.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

మచ్ఛమంసవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

ఛట్ఠో పరిచ్ఛేదో.

౭. అనామాసవినిచ్ఛయకథా

౪౦. ఏవం మచ్ఛమంసవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని అనామాసవినిచ్ఛయం కథేతుం ‘‘**అనామాస**’’న్తిఆదిమాహ. తత్థ ఆమసియతేతి ఆమాసం, న ఆమాసం **అనామాసం,** అపరామసితబ్బన్తి అత్థో. **పారిపన్థికా**తి వికుప్పనికా, అన్తరాయికాతి వుత్తం హోతి. **నదీసోతేన వుయ్హమానం మాతర**న్తి ఏతం ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదదస్సనత్థం వుత్తం. అఞ్ఞాసు పన ఇత్థీసు కారుఞ్ఞాధిప్పాయేన మాతరి వుత్తనయేన పటిపజ్జన్తస్స నేవత్థి దోసోతి వదన్తి. “మాతర”న్తి వుత్తత్తా అఞ్ఞాసు న వట్టతీతి వదన్తాపి అత్థి. **ఏత్థ గణ్హాహీతి న వత్తబ్బా**తి గేహస్సితపేమేన కాయప్పటిబద్ధేన ఫుసనే దుక్కటం సన్ధాయ వుత్తం. కారుఞ్ఞేన పన వత్థాదిం గహేతుం అసక్కోన్తిం “గణ్హాహీ”తి వదన్తస్సపి అవసభావప్పత్తితో ఉదకే నిముజ్జన్తిం కారుఞ్ఞేన సహసా అనామాసన్తి అచిన్తేత్వా కేసాదీసు గహేత్వా మోక్ఖాధిప్పాయేన ఆకడ్ఢతోపి అనాపత్తియేవ. న హి మీయమానం మాతరం ఉపేక్ఖితుం వట్టతి. అఞ్ఞాతికాయ ఇత్థియాపి ఏసేవ నయో. ఉక్కట్ఠాయ మాతుయాపి ఆమాసో న వట్టతీతి దస్సనత్థం “మాతర”న్తి వుత్తం. తస్స కాతబ్బం పన అఞ్ఞాసమ్పి ఇత్థీనం కరోన్తస్సపి అనాపత్తియేవ అనామాసత్తే విసేసాభావా.

తిణణ్డుపకన్తి హిరివేరాదిమూలేహి కేసాలఙ్కారత్థాయ కతచుమ్బటకం. **తాలపణ్ణముద్దిక**న్తి తాలపణ్ణేహి కతం అఙ్గులిముద్దికం. తేన తాలపణ్ణాదిమయం కటిసుత్తకణ్ణపిళన్ధనాది సబ్బం న వట్టతీతి సిద్ధం. **పరివత్తేత్వా**తి అత్తనో నివాసనపారుపనభావతో అపనేత్వా, చీవరత్థాయ పరిణామేత్వాతి వుత్తం హోతి. **చీవరత్థాయ పాదమూలే ఠపేతీ**తి ఇదం నిదస్సనమత్తం. పచ్చత్థరణవితానాదిఅత్థమ్పి వట్టతియేవ, పూజాదిఅత్థం తావకాలికమ్పి ఆమసితుం వట్టతి. **సీసపసాధనదన్తసూచీ**తి ఇదం సీసాలఙ్కారత్థాయ పటపిలోతికాహి కతసీసపసాధనకఞ్చేవ దన్తసూచిఆది చాతి ద్వే తయో. సీసపసాధనం సిపాటికోపకరణత్థాయ చేవ దన్తసూచిం సూచిఉపకరణత్థాయ చ గహేతబ్బన్తి యథాక్కమం అత్థం దస్సేతి. కేసకలాపం బన్ధిత్వా తత్థ తిరియం పవేసనత్థాయ కతా సూచి ఏవ సీసపసాధనకదన్తసూచీతి ఏకమేవ కత్వా సిపాటికాయ పక్ఖిపిత్వా పరిహరితబ్బసూచియేవ తస్స తస్స కిచ్చస్స ఉపకరణన్తి సిపాటికసూచిఉపకరణం, ఏవం వా యోజనా కాతబ్బా.

పోత్థకరూపన్తి సుధాదీహి కతం పారాజికవత్థుభూతానం తిరచ్ఛానగతిత్థీనం సణ్ఠానేన కతమ్పి అనామాసమేవ . ఇత్థిరూపాని దస్సేత్వా కతం వత్థుభిత్తిఆదిఞ్చ ఇత్థిరూపం అనామసిత్వా వళఞ్జేతుం వట్టతి. ఏవరూపే హి అనామాసే కాయసంసగ్గరాగే అసతి కాయప్పటిబద్ధేన ఆమసతో దోసో నత్థి. **భిన్దిత్వా**తి ఏత్థ హత్థేన అగ్గహేత్వావ కేనచి దణ్డాదినా భిన్దితబ్బం. ఏత్థ చ అనామాసమ్పి దణ్డపాసాణాదీహి భేదనస్స అట్ఠకథాయం వుత్తత్తా, పాళియమ్పి ఆపదాసు మోక్ఖాధిప్పాయస్స ఆమసనేపి అనాపత్తియా వుత్తత్తా చ సప్పినిఆదివాళమిగీహి గహితపాణకానం మోచనత్థాయ తం తం సప్పినిఆదివత్థుం దణ్డాదీహి పటిక్ఖిపిత్వా గహేతుం, మాతుఆదిం ఉదకే మీయమానం వత్థాదీహి గహేతుం, అసక్కోన్తిం కేసాదీసు గహేత్వా కారుఞ్ఞేన ఉక్ఖిపితుఞ్చ వట్టతీతి అయమత్థో గహేతబ్బోవ. “అట్ఠకథాయం ‘**న త్వేవ ఆమసితబ్బా**’తి ఇదం పన వచనం అమీయమానం వత్థుం సన్ధాయ వుత్తన్తి అయం అమ్హాకం ఖన్తీ”తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౨౮౧) వుత్తం.

౪౧. మగ్గం అధిట్ఠాయాతి “మగ్గో అయ”న్తి మగ్గసఞ్ఞం ఉప్పాదేత్వాతి అత్థో. **పఞ్ఞపేత్వా దేన్తీ**తి ఇదం సామీచివసేన వుత్తం, తేహి పన “ఆసనం పఞ్ఞపేత్వావ నిసీదథా”తి వుత్తే సయమేవ పఞ్ఞపేత్వా నిసీదితుం వట్టతి. **తత్థ జాతకానీ**తి అచ్ఛిన్దిత్వా భూతగామభావేనేవ ఠితాని. ‘‘**కీళన్తేనా**’’తి వుత్తత్తా సతి పచ్చయే ఆమసన్తస్స అనాపత్తి, ఇదఞ్చ గిహిసన్తకం

సన్ధాయ వుత్తం, భిక్ఖుసన్తకం పన పరిభోగారహం సబ్బథా ఆమసితుం న వట్టతి దురూపచిణ్ణత్తా. **తాలపనసాదీనీ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన నాళికేరలబుజతిపుసఅలాబుకుమ్భణ్డపుస్సఫలఏళాలుకఫలానం సఙ్గహో దట్ఠబ్బో. “యథావుత్తఫలానంయేవ చేత్థ కీళాధిప్పాయేన ఆమసనం న వట్టతీ”తి వుత్తత్తా పాసాణసక్ఖరాదీని కీళాధిప్పాయేనపి ఆమసితుం వట్టతి. **అనుపసమ్పన్నానం దస్సామీ**తి ఇదం అపటిగ్గహేత్వా గహణం సన్ధాయ వుత్తం. అత్తనోపి అత్థాయ పటిగ్గహేత్వా గహణే దోసో నత్థి అనామాసత్తాభావా.

౪౨. ముత్తాతి (మ॰ ని॰ టీ॰ ౧.౨ పథవీవారవణ్ణనా; సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౨౮౧) హత్థికుమ్భజాతికా అట్ఠవిధా ముత్తా. తథా హి హత్థికుమ్భం, వరాహదాఠం, భుజగసీసం, వలాహకం, వేళు, మచ్ఛసిరో, సఙ్ఖో, సిప్పీతి అట్ఠ ముత్తాయోనియో. తత్థ **హత్థికుమ్భజా** పీతవణ్ణా పభాహీనా. **వరాహదాఠా** వరాహదాఠావణ్ణావ. **భుజగసీసజా** నీలాదివణ్ణా సువిసుద్ధా వట్టలా చ. **వలాహకజా** భాసురా దుబ్బిభాగా రత్తిభాగే అన్ధకారం విధమేన్తియో తిట్ఠన్తి, దేవూపభోగా ఏవ చ హోన్తి. **వేళుజా** కరకఫలసమానవణ్ణా న భాసురా, తే చ వేళూ అమనుస్సగోచరేయేవ పదేసే జాయన్తి . **మచ్ఛసిరజా** పాఠీనపిట్ఠిసమానవణ్ణా వట్టలా లఘవో చ తేజవన్తా హోన్తి పభావిహీనా చ, తే చ మచ్ఛా సముద్దమజ్ఝేయేవ జాయన్తి. **సఙ్ఖజా** సఙ్ఖఉదరచ్ఛవివణ్ణా కోలఫలప్పమాణాపి హోన్తి పభావిహీనావ. **సిప్పిజా** పభావిసేసయుత్తా హోన్తి నానాసణ్ఠానా. ఏవం జాతితో అట్ఠవిధాసు ముత్తాసు యా మచ్ఛసఙ్ఖసిప్పిజా, తా సాముద్దికా. భుజగజాపి కాచి సాముద్దికా హోన్తి, ఇతరా అసాముద్దికా. యస్మా బహులం సాముద్దికావ ముత్తా లోకే దిస్సన్తి, తత్థాపి సిప్పిజావ, ఇతరా కదాచి కాచి, తస్మా సమ్మోహవినోదనియం (విభ॰ అట్ఠ॰ ౧౭౩) “ముత్తాతి సాముద్దికా ముత్తా”తి వుత్తం.

మణీతి వేళురియాదితో అఞ్ఞో జోతిరసాదిభేదో సబ్బో మణి. **వేళురియో**తి అల్లవేళువణ్ణో మణి, “మజ్జారక్ఖిమణ్డలవణ్ణో”తిపి వదన్తి. **సఙ్ఖో**తి సాముద్దికసఙ్ఖో. **సిలా**తి ముగ్గవణ్ణా అతిసినిద్ధా కాళసిలా. మణివోహారం అగతా రత్తసేతాదివణ్ణా సుమట్ఠాపి సిలా అనామాసా ఏవాతి వదన్తి. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౨౮౧) పన ‘‘**సఙ్ఖో**తి సాముద్దికసఙ్ఖో. **సిలా**తి కాళసిలాపణ్డుసిలాసేతసిలాదిభేదా సబ్బాపి సిలా”తి వుత్తం. **పవాళం** సముద్దతో జాతనాతిరత్తమణి. **రజత**న్తి కహాపణమాసాదిభేదం జతుమాసాదిం ఉపాదాయ సబ్బం వుత్తావసేసరూపియం గహితం. **జాతరూప**న్తి సువణ్ణం. **లోహితఙ్కో**తి రత్తమణి. **మసారగల్ల**న్తి కబరవణ్ణో మణి. “మరకత”న్తిపి వదన్తి.

భణ్డమూలత్థాయాతి పత్తచీవరాదిమూలత్థాయ. **కుట్ఠరోగస్సా**తి నిదస్సనమత్తం. తాయ వూపసమేతబ్బస్స యస్స కస్సచి రోగస్స అత్థాయ వట్టతియేవ. “భేసజ్జత్థఞ్చ అవిద్ధాయేవ ముత్తా వట్టతీ”తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తా. భేసజ్జత్థాయ పిసిత్వా యోజితానం ముత్తానం రతనభావవిజహనతో గహణక్ఖణేపి రతనాకారేన అపేక్ఖాభావా ‘‘**భేసజ్జత్థాయ పన వట్టతీ**’’తి వుత్తం. యావ పన తా ముత్తా రతనరూపేన తిట్ఠన్తి, తావ ఆమసితుం న వట్టన్తి. ఏవం అఞ్ఞమ్పి రతనపాసాణం పిసిత్వా భేసజ్జే యోజనత్థాయ గహేతుం వట్టతి ఏవ. జాతరూపరజతం పన మిస్సేత్వా యోజనభేసజ్జత్థాయపి సమ్పటిచ్ఛితుం న వట్టతి. గహట్ఠేహి యోజేత్వా దిన్నమ్పి యది భేసజ్జే సువణ్ణాదిరూపేన తిట్ఠతి, వియోజేతుఞ్చ సక్కా, తాదిసం భేసజ్జమ్పి న వట్టతి. తం అబ్బోహారికత్తగతఞ్చే వట్టతి. ‘‘**జాతిఫలికం ఉపాదాయా**’’తి వుత్తత్తా సూరియకన్తచన్దకన్తాదికం జాతిపాసాణం మణిమ్హి ఏవ సఙ్గహితన్తి దట్ఠబ్బం. **ఆకరముత్తో**తి ఆకరతో ముత్తమత్తో. **భణ్డమూలత్థం సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతీ**తి ఇమినావ ఆమసితుమ్పి వట్టతీతి దస్సేతి. **పచిత్వా కతో**తి కాచకారేహి పచిత్వా కతో.

ధమనసఙ్ఖో చ ధోతవిద్ధో చ రతనమిస్సో చాతి యోజేతబ్బం. **విద్ధో**తిఆదిభావేన కతఛిద్దో. **రతనమిస్సో**తి కఞ్చనలతాదివిచిత్తో ముత్తాదిరతనఖచితో చ. ఏతేన ధమనసఙ్ఖతో అఞ్ఞో రతనసమ్మిస్సో అనామాసోతి దస్సేతి. సిలాయమ్పి ఏసేవ నయో. **పానీయసఙ్ఖో**తి ఇమినా థాలకాదిఆకారేన కతసఙ్ఖమయభాజనాని భిక్ఖూనం సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టన్తీతి సిద్ధం. **సేస**న్తి రతనమిస్సం ఠపేత్వా అవసేసం. ముగ్గవణ్ణంయేవ రతనసమ్మిస్సం కరోన్తి, న అఞ్ఞన్తి ఆహ ''**ముగ్గవణ్ణావా**''తి, ముగ్గవణ్ణా రతనసమ్మిస్సావ న వట్టతీతి వుత్తం హోతి. **సేసా**తి రతనసమ్మిస్సం ఠపేత్వా అవసేసా సిలా.

బీజతో పట్ఠాయాతి ధాతుపాసాణతో పట్ఠాయ. **సువణ్ణచేతియ**న్తి ధాతుకరణ్డకం. **పటిక్ఖిపీ**తి "ధాతుట్ఠపనత్థాయ గణ్హథా"తి అవత్వా "తుమ్హాకం గణ్హథా"తి పేసితత్తా పటిక్ఖిపి. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౫౮౧) పన ''**పటిక్ఖిపీ**తి సువణ్ణమయస్స ధాతుకరణ్డకస్స బుద్ధాదిరూపస్స చ అత్తనో సన్తకకరణే నిస్సగ్గియత్తా వుత్త"న్తి వుత్తం. **సువణ్ణబుబ్బుళక**న్తి సువణ్ణతారకం. ''**రూపియఛడ్డకట్ఠానే**''తి వుత్తత్తా రూపియఛడ్డకస్స జాతరూపరజతం ఆమసిత్వా ఛడ్డేతుం వట్టతీతి వుత్తం. **కేళాపయితు**న్తి ఆమసిత్వా ఇతో చితో చ సఞ్చారేతుం. **వుత్త**న్తి మహాఅట్ఠకథాయం వుత్తం. **కచవరమేవ హరితుం వట్టతీ**తి గోపకా వా హోన్తు అఞ్ఞే వా, హత్థేనపి పుఞ్ఛిత్వా కచవరం అపనేతుం వట్టతి, "మలమ్పి పమజ్జితుం వట్టతియేవా"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౫౮౧) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౫౮౧) పన ''**కచవరమేవ హరితుం వట్టతీ**తి గోపకా వా హోన్తు అఞ్ఞే వా, హత్థేనపి పుఞ్ఛిత్వా కచవరం అపనేతుం వట్టతి, మలమ్పి మజ్జితుం వట్టతి ఏవాతి వదన్తి, తం అట్ఠకథాయ న సమేతి కేళాయనసదిసత్తా"తి వుత్తం. కథం న సమేతి? మహాఅట్ఠకథాయం చేతియఘరగోపకా రూపియఛడ్డకట్ఠానే ఠితాతి తేసంయేవ కేళాయనం అనుఞ్ఞాతం, న అఞ్ఞేసం, తస్మా "గోపకా వా హోన్తు అఞ్ఞే వా"తి వచనం మహాఅట్ఠకథాయ న సమేతి.

కురున్దియం పన తమ్పి పటిక్ఖిత్తం, సువణ్ణచేతియే కచవరమేవ హరితుం వట్టతీతి ఏత్తకమేవ అనుఞ్ఞాతం, తస్మా సావధారణం కత్వా వుత్తత్తా "హత్థేనపి పుఞ్ఛిత్వా"తి చ "మలమ్పి పమజ్జితుం వట్టతి ఏవా"తి చ వచనం కురున్దట్ఠకథాయ న సమేతి, తస్మా విచారేతబ్బమేతన్తి. **ఆరకూటలోహ**న్తి సువణ్ణవణ్ణో కిత్తిమలోహవిసేసో. తివిధఞ్హి కిత్తిమలోహం – కంసలోహం వట్టలోహం ఆరకూటలోహన్తి. తత్థ తిపుతమ్బే మిస్సేత్వా కతం **కంసలోహం** నామ, సీసతమ్బే మిస్సేత్వా కతం **వట్టలోహం,** రసతుత్థేహి రఞ్జితం తమ్బం **ఆరకూటలోహం** నామ. "పకతిరసతమ్బే మిస్సేత్వా కతం ఆరకూట"న్తి చ సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౫౮౧) వుత్తం. తం పన "జాతరూపగతిక"న్తి వుత్తత్తా ఉగ్గణ్హతో నిస్సగ్గియమ్పి హోతీతి కేచి వదన్తి, రూపియేసు పన అగణితత్తా నిస్సగ్గియం న హోతి, ఆమసనే సమ్పటిచ్ఛనే చ దుక్కటమేవాతి వేదితబ్బం. **సబ్బోపి కప్పియో**తి యథావుత్తసువణ్ణాదిమయానం సేనాసనపరిక్ఖారానం ఆమసనగోపనాదివసేన పరిభోగో సబ్బథా కప్పియోతి అధిప్పాయో. తేనాహ ''**తస్మా**''తిఆది. "భిక్ఖూనం ధమ్మవినయవణ్ణనట్ఠానే"తి వుత్తత్తా సఙ్ఘికమేవ సువణ్ణాదిమయం సేనాసనం సేనాసనపరిక్ఖారా చ వట్టన్తి, న పుగ్గలికానీతి గహేతబ్బం. **పటిజగ్గితుం వట్టన్తీ**తి సేనాసనపటిబన్ధతో వుత్తం.

౪౩. **సామికానం పేసేతబ్బ**న్తి సామికానం సాసనం పేసేతబ్బం. **భిన్దిత్వా**తి పఠమమేవ అనామసిత్వా పాసాణాదినా కిఞ్చిమత్తం భేదం కత్వా పచ్ఛా కప్పియభణ్డత్థాయ అధిట్ఠహిత్వా హత్థేన గహేతుం వట్టతి. తేనాహ ''**కప్పియభణ్డం కరిస్సామీతి సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతీ**''తి. ఏత్థాపి తఞ్చ వియోజేత్వా ఆమసితబ్బం. **ఫలకజాలికాదీనీ**తి ఏత్థ సరపరిత్తాణాయ హత్థేన గహేతబ్బం. కిటికాఫలకం అక్ఖిరక్ఖణత్థాయ అయలోహాదీహి జాలాకారేన కత్వా సీసాదీసు పటిముఞ్చితబ్బం జాలికం నామ. **ఆది**-సద్దేన కవచాదికం సఙ్గణ్హాతి. **అనామాసానీ**తి మచ్ఛజాలాదిపరూపరోధం సన్ధాయ వుత్తం, న సరపరిత్తాణం

తస్స ఆవుధభణ్డత్తాభావా. తేన వక్ఖతి “పరూపరోధనివారణఞ్హీ”తిఆది (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ४३). **ఆసనస్సా**తి చేతియస్ససమన్తా కతపరిభణ్డస్స. **బన్ధిస్సామీ**తి కాకాదీనం అదూసనత్థాయ బన్ధిస్సామి.

‘‘**భేరిసఙ్ఘాటో**తి సఙ్ఘటితచమ్మభేరీ. **వీణాసఙ్ఘాటో**తి సఙ్ఘటితచమ్మవీణా”తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౨౮౧) వుత్తం. “చమ్మవినద్ధా వీణాభేరిఆదీనీ”తి మహాఅట్ఠకథాయం వుత్తవచనతో విసేసాభావా ‘‘**కురున్దియం పనా**’’తిఆదినా తతో విసేసస్స వత్తుమారద్ధత్తా చ భేరిఆదీనం వినద్ధోపకరణసమూహో భేరివీణాసఙ్ఘాటోతి వేదితబ్బో “సఙ్ఘటితబ్బోతి సఙ్ఘాటో”తి కత్వా. **తుచ్ఛపోక్ఖర**న్తి అవినద్ధచమ్మభేరివీణానం పోక్ఖరం. **ఆరోపితచమ్మ**న్తి పుబ్బే ఆరోపితం హుత్వా పచ్ఛా తతో అపనేత్వా విసుం ఠపితముఖచమ్మమత్తం, న సేసోపకరణసహితం, తం పన సఙ్ఘాతోతి అయం విసేసో. **ఓనహితు**న్తి భేరిపోక్ఖరాదీని చమ్మం ఆరోపేత్వా చమ్మవద్ధిఆదీహి సబ్బేహి ఉపకరణేహి వినన్ధితుం. **ఓనహాపేతు**న్తి తథేవ అఞ్ఞేహి వినన్ధాపేతుం.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

అనామాసవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

సత్తమో పరిచ్ఛేదో.

౮. అధిట్ఠానవికప్పనవినిచ్ఛయకథా

౪౪. ఏవం అనామాసవినిచ్ఛయకథం కథేత్వా ఇదాని అధిట్ఠానవికప్పనవినిచ్ఛయం కథేతుం **''అధిట్ఠానవికప్పనేసు పనా''**తిఆదిమాహ. తత్థ అధిట్ఠియతే అధిట్ఠానం, గహణం సల్లక్ఖణన్తి అత్థో. వికప్పియతే వికప్పనా, సఙ్కప్పనం చిన్తనన్తి అత్థో. తత్థ **''తిచీవరం అధిట్ఠాతు**న్తి నామం వత్వా అధిట్ఠాతుం. **న వికప్పేతు**న్తి నామం వత్వా న వికప్పేతుం. ఏస నయో సబ్బత్థ. తస్మా తిచీవరం అధిట్ఠహన్తేన 'ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ'తిఆదినా నామం వత్వా అధిట్ఠాతబ్బం. వికప్పేన్తేన పన 'ఇమం సఙ్ఘాటి'న్తిఆదినా తస్స తస్స చీవరస్స నామం అగ్గహేత్వావ 'ఇమం చీవరం తుయ్హం వికప్పేమీ'తి వికప్పేతబ్బం. తిచీవరం వా హోతు అఞ్ఞం వా, యది తం తం నామం గహేత్వా వికప్పేతి , అవికప్పితం హోతి, అతిరేకచీవరట్ఠానే తిట్ఠతీ"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౪౬౯) వుత్తం.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౬౯) పన **''తిచీవరం అధిట్ఠాతు**న్తి సఙ్ఘాటిఆదినామేన అధిట్ఠాతుం. **న వికప్పేతు**న్తి ఇమినా నామేన న వికప్పేతుం, ఏతేన వికప్పితతిచీవరో తేచీవరికో న హోతి, తస్స తస్మిం అధిట్ఠితతిచీవరే వియ అవిప్పవాసాదినా కాతబ్బవిధి న కాతబ్బోతి దస్సేతి, న పన వికప్పనే దోసో"తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౪౬౯) పన **''తిచీవరం అధిట్ఠాతు**న్తి ఏత్థ తిచీవరం తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠాతబ్బయుత్తకం, యం వా తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతుం అనుజానామి, తస్స అధిట్ఠానకాలపరిచ్ఛేదాభావతో సబ్బకాలం ఇచ్ఛన్తస్స అధిట్ఠాతుంయేవ అనుజానామి, తం కాలపరిచ్ఛేదం కత్వా వికప్పేతుం నానుజానామి, సతి పన పచ్చయే యదా తదా వా పచ్చుద్ధరిత్వా వికప్పేతుం వట్టతీతి 'అనాపత్తి అన్తోదసాహం అధిట్ఠేతి వికప్పేతీ'తి వచనతో సిద్ధం హోతీ"తి వుత్తం.

ఇమేసు పన తీసు టీకావాదేసు తతియవాదో యుత్తతరో వియ దిస్సతి. కస్మా? పాళియా అట్ఠకథాయ చ సంసన్దనతో. కథం? పాళియఞ్హి కతపరిచ్ఛేదాసుయేవ ద్వీసు వస్సికసాటికకణ్డుపటిచ్ఛాదీసు తతో పరం వికప్పేతున్తి వుత్తం, తతో అఞ్ఞేసు న వికప్పేతుం ఇచ్ఛేవ, తస్మా తేసు అసతి పచ్చయే నిచ్చం అధిట్ఠాతబ్బమేవ హోతి, న వికప్పేతబ్బన్తి అయం పాళియా అధిప్పాయో దిస్సతి, ఇతరాసు పన ద్వీసు అనుఞ్ఞాతకాలేయేవ అధిట్ఠాతబ్బం, "తతో పరం వికప్పేతు"న్తి ఏవం పాళియా సంసన్దతి, అట్ఠకథాయం తిచీవరం తిచీవరసఙ్ఖేపేన పరిహారతో అధిట్ఠాతుమేవ అనుజానామి, న వికప్పేతుం. వస్సికసాటికం పన చాతుమాసతో పరం వికప్పేతుమేవ, న అధిట్ఠాతుం, ఏవఞ్చ సతి యో తిచీవరే ఏకేన చీవరేన విప్పవసితుకామో హోతి, తస్స చీవరాధిట్ఠానం పచ్చుద్ధరిత్వా విప్పవాససుఖత్థం వికప్పనాయ ఓకాసో దిన్నో హోతీతి.

పఠమవాదే "న వికప్పేతు"న్తి నామం వత్వా "న వికప్పేతు"న్తి అత్థో వుత్తో, ఏవం సన్తే "తతో పరం వికప్పేతు"న్తి ఏత్థ తతో పరం నామం వత్వా వికప్పేతున్తి అత్థో భవేయ్య, సో చ అత్థో వికప్పనాధికారేన వుత్తో, "నామం వత్వా"తి చ విసేసనే కత్తబ్బే సతి "న వికప్పేతు"న్తి చ "తతో పరం వికప్పేతు"న్తి చ భేదవచనం న సియా, సబ్బేసుపి చీవరేసు నామం అవత్వావ వికప్పేతబ్బతో, దుతియవాదే చ "న వికప్పేతు"న్తి ఇమినా నామేన న వికప్పేతున్తి వుత్తం, న అనుజానామీతి పాఠసేసో. పఠమే చ "తిచీవరం వా హోతు అఞ్ఞం వా, యది తం తం నామం గహేత్వా వికప్పేతి, అవికప్పితం హోతి, అతిరేకచీవరట్ఠానే తిట్ఠతీ"తి. దుతియే చ "న పన వికప్పనే దోసో"తి, తఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞవిరుద్ధం వియ దిస్సతి, తస్మా విచారేతబ్బమేతం.

తతో పరం వికప్పేతున్తి చాతుమాసతో పరం వికప్పేత్వా పరిభుఞ్జితున్తి తీసు గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. కేచి పన “తతో పరం వికప్పేత్వా యావ ఆగామిసంవచ్ఛరే వస్సానం చాతుమాసం, తావ ఠపేతుం అనుఞ్ఞాత”న్తిపి వదన్తి. “తతో పరం వికప్పేతుం అనుజానామీతి ఏత్తావతా వస్సికసాటికం కణ్డుపటిచ్ఛాదిఞ్చ తం తం నామం గహేత్వా వికప్పేతుం అనుఞ్ఞాతన్తి ఏవమత్థో న గహేతబ్బో. తతో పరం వస్సికసాటికాదినామస్సేవ అభావతో, కస్మా తతో పరం వికప్పేన్తేనపి నామం గహేత్వా న వికప్పేతబ్బం. ఉభిన్నమ్పి తతో పరం వికప్పేత్వా పరిభోగస్స అనుఞ్ఞాతత్తా తథావికప్పితం అఞ్ఞనామేన అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జితబ్బన్తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్త”న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౪౬౯) వుత్తం. విమతివినోదనియమ్పి (వి. వి. టీ. ౧.౪౬౯) “**తతో పర**న్తి చాతుమాసతో పరం వికప్పేత్వా పరిభుఞ్జితుం అనుఞ్ఞాతన్తి కేచి వదన్తి. అఞ్ఞే పన ‘వికప్పేత్వా యావ ఆగామివస్సానం తావ ఠపేతుం వట్టతీ’తి వదన్తి. అపరే పన ‘వికప్పనే న దోసో, తథా వికప్పితం పరిక్ఖారాదినామేన అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జితబ్బ’న్తి వదన్తీ”తి వుత్తం.

వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. పారాజిక ౪౬౯) పన “వస్సికసాటికం తతో పరం వికప్పేతుంయేవ, నాధిట్ఠాతుం. వత్థఞ్హి కతపరియోసితం అన్తోచాతుమాసే వస్సానదివసం ఆదిం కత్వా అన్తోదసాహే అధిట్ఠాతుం అనుజానామి, చాతుమాసతో ఉద్ధం అత్తనో సన్తకం కత్వా ఠపేతుకామేన వికప్పేతుం అనుజానామీతి అత్థో”తి వుత్తం. ఇధాపి పచ్ఛిమవాదో పసత్థతరోతి దిస్సతి, కస్మా? సువిఞ్ఞేయ్యత్తా, పురిమేసు పన ఆచరియానం అధిప్పాయోయేవ దువిఞ్ఞేయ్యో హోతి నానావాదస్సేవ కథితత్తా. **ముట్ఠిపఞ్చక**న్తి ముట్ఠియా ఉపలక్ఖితం పఞ్చకం ముట్ఠిపఞ్చకం, చతుహత్థే మినిత్వా పఞ్చమం హత్థముట్ఠిం కత్వా మినితబ్బన్తి అధిప్పాయో. కేచి పన “ముట్ఠిహత్థానం పఞ్చకం ముట్ఠిపఞ్చకం. పఞ్చపి హత్థా ముట్ఠీ కత్వావ మినితబ్బా”తి వదన్తి. **ముట్ఠిత్తిక**న్తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. ద్విహత్థేన అన్తరవాసకేన తిమణ్డలం పటిచ్ఛాదేతుం సక్కాతి ఆహ “**పారుపనేనపీ**”తిఆది. **అతిరేక**న్తి సుగతచీవరతో అతిరేకం. **ఊనక**న్తి ముట్ఠిపఞ్చకాదితో ఊనకం. తేన చ తేసు తిచీవరాధిట్ఠానం న రుహతీతి దస్సేతి.

ఇమం సఙ్ఘాటిం పచ్చుద్ధరామీతి ఇమం సఙ్ఘాటిఅధిట్ఠానం ఉక్ఖిపామి, పరిచ్చజామీతి అత్థో. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౪౬౯) పన “**పచ్చుద్ధరామీ**తి ఠపేమి, పరిచ్చజామీతి వా అత్థో”ఇచ్చేవ వుత్తం. **కాయవికారం కరోన్తేనా**తి హత్థేన చీవరం పరామసన్తేన, చాలేన్తేన వా. **వాచాయ అధిట్ఠాతబ్బా**తి ఏత్థ కాయేనపి చాలేత్వా వాచమ్పి భిన్దిత్వా కాయవాచాహి అధిట్ఠానమ్పి సఙ్గహితన్తి వేదితబ్బం, “కాయేన అఫుసిత్వా”తి వత్తబ్బత్తా అహత్థపాసహత్థపాసవసేన దువిధం అధిట్ఠానం. తత్థ “**హత్థపాసో** నామ అడ్ఢతేయ్యహత్థో వుచ్చతి. ‘ద్వాదసహత్థ’న్తి కేచి వదన్తి, తం ఇధ న సమేతీ”తి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౪౬౯) వుత్తం. “ఇదాని సమ్ముఖాపరమ్ముఖాభేదేన దువిధం అధిట్ఠానం దస్సేతుం “**సచే హత్థపాసే**తిఆది వుత్తం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౪౬౯) పన “హత్థపాసేతి చ ఇదం ద్వాదసహత్థం సన్ధాయ వుత్తం, తస్మా ద్వాదసహత్థబ్భన్తరే ఠితం ‘ఇమ’న్తి వత్వా అధిట్ఠాతబ్బం, తతో పరం ‘ఏత’న్తి వత్వా అధిట్ఠాతబ్బన్తి కేచి వదన్తి, గణ్ఠిపదేసు పనేత్థ న కిఞ్చి వుత్తం, పాళియం అట్ఠకథాయఞ్చ సబ్బత్థ ‘హత్థపాసో’తి అడ్ఢతేయ్యహత్థో వుచ్చతి, తస్మా ఇధ విసేసవికప్పనాయ కారణం గవేసితబ్బ”న్తి వుత్తం. ఏవం పాళియట్ఠకథాసుపి అడ్ఢతేయ్యహత్థమేవ హత్థపాసో వుత్తో, టీకాచరియేహి చ తదేవ సమ్పటిచ్ఛితో, తస్మా అడ్ఢతేయ్యహత్థబ్భన్తరే ఠితం చీవరం “ఇమ”న్తి, తతో బహిభూతం “ఏత”న్తి వత్వా అధిట్ఠాతబ్బం.

‘‘**సామన్తవిహారే**తి ఇదం ఠపితట్ఠానసల్లక్ఖణయోగ్గే ఠితం సన్ధాయ వుత్తం, తతో దూరే ఠితమ్పి ఠపితట్ఠానం సల్లక్ఖేన్తేన అధిట్ఠాతబ్బమేవ. తత్థాపి చీవరస్స ఠపితభావసల్లక్ఖణమేవ పమాణం. న హి సక్కా నిచ్చస్స ఠానం సల్లక్ఖేతుం, ఏకస్మిం విహారే ఠపేత్వా తతో అఞ్ఞస్మిం ఠపితన్తి అధిట్ఠాతుం న వట్టతి. కేచి పన ‘తథాపి అధిట్ఠితే న దోసో’తి వదన్తి, తం అట్ఠకథాయ న సమేతి, వీమంసితబ్బ’’న్తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౬౯) వుత్తం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౪౬౯) పన ‘‘**సామన్తవిహారో** నామ యత్థ తదహేవ గన్త్వా నివత్తేతుం సక్కా. సామన్తవిహారేతి ఇదం దేసనాసీసమత్తం, తస్మా ఠపితట్ఠానం సల్లక్ఖేత్వా దూరే ఠితమ్పి అధిట్ఠాతబ్బన్తి వదన్తి. **ఠపితట్ఠానం సల్లక్ఖేత్వా**తి చ ఇదం ఠపితట్ఠానసల్లక్ఖణం అనుచ్ఛవికన్తి కత్వా వుత్తం, చీవరసల్లక్ఖణమేవేత్థ పమాణ’’న్తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయఞ్చ (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౪౬౯) ‘‘సఙ్ఘాటి ఉత్తరాసఙ్గో అన్తరవాసకన్తి అధిట్ఠితానధిట్ఠితానం సమానమేవ నామం. ‘అయం సఙ్ఘాటీ’తిఆదీసు అనధిట్ఠితా వుత్తా. ‘తిచీవరేన విప్పవసేయ్యా’తి ఏత్థ అధిట్ఠితా వుత్తా. **సామన్తవిహారే**తి గోచరగామతో విహారేతి ధమ్మసిరిత్థేరో. దూరతరేపి లబ్భతేవాతి ఆచరియా. అనుగణ్ఠిపదేపి ‘సామన్తవిహారేతి దేసనాసీసమత్తం, తస్మా ఠపితట్ఠానం సల్లక్ఖేత్వా దూరే ఠితమ్పి అధిట్ఠాతబ్బ’న్తి వుత్తం. **సామన్తవిహారో** నామ యత్థ తదహేవ గన్త్వా నివత్తితుం సక్కా. రత్తివిప్పవాసం రక్ఖన్తేన తతో దూరే ఠితం అధిట్ఠాతుం న వట్టతి, ఏవం కిర మహాఅట్ఠకథాయం వుత్తన్తి. కేచి ‘చీవరవంసే ఠపితం అఞ్ఞో పరివత్తేత్వా నాగదన్తే ఠపేతి, తం అజానిత్వా అధిట్ఠహన్తస్సపి రుహతి చీవరస్స సల్లక్ఖితత్తా’తి వదన్తీ’’తి, తస్మా ఆచరియానం మతభేదం సంసన్దిత్వా గహేతబ్బం.

అధిట్ఠహిత్వా ఠపితవత్థేహీతి పరిక్ఖారచోళనామేన అధిట్ఠహిత్వా ఠపితవత్థేహి. తేనేవ ‘‘ఇమం పచ్చుద్ధరామీ’’తి పరిక్ఖారచోళస్స పచ్చుద్ధారం దస్సేతి, ఏతేన చ తేచీవరికధుతఙ్గం పరిహరన్తేన పంసుకూలాదివసేన లద్ధం వత్థం దసాహబ్భన్తరే కత్వా రజిత్వా పారుపితుమసక్కోన్తేన పరిక్ఖారచోళవసేన అధిట్ఠహిత్వావ దసాహమతిక్కమాపేతబ్బం, ఇతరథా నిస్సగ్గియం హోతీతి దస్సేతి, తేనేవ ‘‘రజితకాలతో పన పట్ఠాయ నిక్ఖిపితుం న వట్టతి, ధుతఙ్గచోరో నామ హోతీ’’తి విసుద్ధిమగ్గే (విసుద్ధి॰ ౧.౨౫) వుత్తం. **పున అధిట్ఠాతబ్బానీ**తి ఇదఞ్చ సఙ్ఘాటిఆదితిచీవరనామేన అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జితుకామస్స వసేన వుత్తం, ఇతరస్స పన పురిమాధిట్ఠానమేవ అలన్తి వేదితబ్బం. **పున అధిట్ఠాతబ్బ**న్తి ఇమినా కప్పబిన్దుపి దాతబ్బన్తి దస్సేతి. **అధిట్ఠానకిచ్చం నత్థీ**తి ఇమినా కప్పబిన్దుదానకిచ్చమ్పి నత్థీతి దస్సేతి, **మహన్తతరమేవా**తిఆది సబ్బాధిట్ఠానసాధారణలక్ఖణం. తత్థ పున అధిట్ఠాతబ్బన్తి అనధిట్ఠితచీవరస్స ఏకదేసభూతత్తా అనధిట్ఠితఞ్చే, అధిట్ఠితస్స అప్పభావేన ఏకదేసభూతం అధిట్ఠితసఙ్ఖమేవ గచ్ఛతి, తథా అధిట్ఠితఞ్చే, అనధిట్ఠితస్స ఏకదేసభూతం అనధిట్ఠితసఙ్ఖం గచ్ఛతీతి లక్ఖణం. న కేవలఞ్చేత్థ దుతియపట్టమేవ, అథ ఖో తతియపట్టాదికమ్పి. యథాహ ‘‘అనుజానామి భిక్ఖవే…పే॰… ఉతుద్ధటానం దుస్సానం చతుగ్గుణం సఙ్ఘాటిం…పే॰… పంసుకూలే యావదత్థ’’న్తి (మహావ॰ ౩౪౮).

ముట్ఠిపఞ్చకాదితిచీవరప్పమాణయుత్తం సన్ధాయ ‘‘**తిచీవరం పనా**’’తిఆది వుత్తం. **పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠాతు**న్తి పరిక్ఖారచోళం కత్వా అధిట్ఠాతుం. **అవసేసా భిక్ఖూ**తి వక్ఖమానకాలే నిసిన్నా భిక్ఖూ. **తస్మా వట్టతీ**తి యథా ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిచీవరం అధిట్ఠాతుం, న వికప్పేతు’’న్తి (మహావ॰ ౩౫౮) వుత్తం, ఏవం పరిక్ఖారచోళమ్పి వుత్తం, న చస్స ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదో వుత్తో, న చ సఙ్ఖాపరిచ్ఛేదో, తస్మా తీణిపి చీవరాని పచ్చుద్ధరిత్వా ఇమాని చీవరాని పరిక్ఖారచోళాని అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి అత్థో. **నిధానముఖమేత**న్తి ఏతం పరిక్ఖారచోళాధిట్ఠానం నిధానముఖం ఠపనముఖం, అతిరేకచీవరట్ఠపనకారణన్తి అత్థో. కథం ఞాయతీతి చే, తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూనం పరిపుణ్ణం హోతి తిచీవరం, అత్థో చ

హోతి పరిస్సావనేహిపి ధవికాహిపి. ఏతస్మిం వత్థుస్మిం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, పరిక్ఖారచోళక”న్తి అనుఞ్ఞాతత్తా భిక్ఖూనఞ్చ ఏకమేవ పరిస్సావనం, ధవికా వా వట్టతి, న ద్వే వా తీణి వాతి పటిక్ఖేపాభావతో వికప్పనూపగపచ్ఛిమప్పమాణాని, అతిరేకప్పమాణాని వా పరిస్సావనాదీని పరిక్ఖారాని కప్పన్తీతి సిద్ధం. పఠమం తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠాతబ్బం, పున పరిహరితుం అసక్కోన్తేన పచ్చుద్ధరిత్వా పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠాతబ్బం , న త్వేవ ఆదితోవ ఇదం వుత్తం. బద్ధసీమాయ అవిప్పవాససీమాసమ్ముతిసమ్భవతో చీవరవిప్పవాసే నేవత్థి దోసోతి న తత్థ దుప్పరిహారోతి ఆహ “**అబద్ధసీమాయ దుప్పరిహార**”న్తి.

౪౫. అతిరిత్తప్పమాణాయ ఛేదనకం పాచిత్తియన్తి ఆహ “**అనతిరిత్తప్పమాణా**”తి. **తతో పరం పచ్చుద్ధరిత్వా వికప్పేతబ్బా**తి వస్సికమాసతో పరం అధిట్ఠానం పచ్చుద్ధరిత్వా వికప్పేతబ్బా, ఇమినా చతున్నం వస్సికమాసానం ఉపరి అధిట్ఠానం తిట్ఠతీతి విఞ్ఞాయతి, అసతో పచ్చుద్ధరాయోగా, యఞ్చ మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) “వస్సికసాటికా వస్సానమాసాతిక్కమేనాపి కణ్డుపటిచ్ఛాది ఆబాధవూపసమేనాపి అధిట్ఠానం విజహన్తీ”తి వుత్తం, తం సమన్తపాసాదికాయం నత్థి, పరివారట్ఠకథాయఞ్చ “అత్థాపత్తి హేమన్తే ఆపజ్జతి, నో గిమ్హే”తి ఏత్థ న తం వుత్తం, కత్తికపుణ్ణమాసియా పచ్ఛిమే పాటిపదదివసే వికప్పేత్వా ఠపితం వస్సికసాటికం నివాసేన్తో హేమన్తే ఆపజ్జతి. కురున్దియం పన “కత్తికపుణ్ణమదివసే అపచ్చుద్ధరిత్వా హేమన్తే ఆపజ్జతీ”తి వుత్తం, తమ్పి సువుత్తం. “చాతుమాసం అధిట్ఠాతుం, తతో పరం వికప్పేతు”న్తి హి వుత్తం. తత్థ మహాఅట్ఠకథాయం నివాసనపచ్చయా దుక్కటం వుత్తం, కురున్దట్ఠకథాయం పన అపచ్చుద్ధారపచ్చయా, తస్మా కురున్దియం వుత్తనయేనపి వస్సికసాటికా వస్సానాతిక్కమేపి అధిట్ఠానం న విజహతీతి పఞ్ఞాయతి. అధిట్ఠానవిజహనేసు చ వస్సానమాసఆబాధానం విగమే విజహనం మాతికాట్ఠకథాయమ్పి న ఉద్ధటం, తస్మా సమన్తపాసాదికాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯) ఆగతనయేన యావ పచ్చుద్ధారా అధిట్ఠానం తిట్ఠతీతి గహేతబ్బం.

నహానత్థాయ అనుఞ్ఞాతత్తా “**వణ్ణభేదమత్తరత్తాపి చేసా వట్టతీ**”తి వుత్తం. **ద్వే పన న వట్టన్తీ**తి ఇమినా సఙ్ఘాటిఆదీసుపి దుతియఅధిట్ఠానం న రుహతి, తం అతిరేకచీవరం హోతీతి దస్సేతి. మహాపచ్చరియం చీవరవసేన పరిభోగకిచ్చస్స అభావం సన్ధాయ “అనాపత్తీ”తి వుత్తా సేనాసనపరిభోగత్థాయ దిన్నపచ్చత్థరణే వియ. యం పన “పచ్చత్థరణమ్పి అధిట్ఠాతబ్బ”న్తి వుత్తం, తం సేనాసనత్థాయేవాతి నియమితం న హోతి నవసు చీవరేసు గహితత్తా, తస్మా అత్తనో నామేన అధిట్ఠహిత్వా నిదహిత్వా పరిక్ఖారచోళం వియ యథా తథా వినియుజ్జితమేవాతి గహేతబ్బం, **పావారో కోజవోతి** ఇమేసమ్పి పచ్చత్థరణాదినా లోకేపి వోహరణతో సేనాసనపరిక్ఖారత్థాయ దిన్నపచ్చత్థరణతో విసుం గహణం కతం. సచే అవసానే అపరావస్సికసాటికా ఉప్పన్నా హోతి, పురిమవస్సికసాటికం పచ్చుద్ధరిత్వా వికప్పేత్వా అధిట్ఠాతబ్బాతి వదన్తి.

నిసీదనమ్పి **పమాణయుత్త**న్తి “దీఘతో సుగతవిదత్థియా ద్వే విదత్థియో, విత్థారతో దియడ్ఢం, దసా విదత్థీ”తిఇమినా పమాణేన యుత్తం, తం పన మజ్ఝిమపురిసహత్థసఙ్ఖాతేన వడ్ఢకీహత్థేన దీఘతో తిహత్థం హోతి, విత్థారతో ఛళఙ్గులాధికద్విహత్థం, దసా విదత్థాధికహత్థం, ఇదాని మనుస్సానం పకతిహత్థేన దీఘతో విదత్థాధికచతుహత్థం హోతి, విత్థారతో నవఙ్గులాధికతిహత్థం, దసా ఛళఙ్గులాధికద్విహత్థా, తతో ఊనం వట్టతి, న అధికం “తం అతిక్కామయతో ఛేదనకం పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౫౩౩) వుత్తత్తా. కణ్డుపటిచ్ఛాదియా **పమాణికా**తి “దీఘతో చతస్సో విదత్థియో సుగతవిదత్థియా, తిరియం ద్వే విదత్థియో”తి (పాచి॰ ౫౩౮) వుత్తత్తా ఏవం వుత్తప్పమాణయుత్తా, సా పన వడ్ఢకీహత్థేన దీఘతో ఛహత్థా హోతి, విత్థారతో తిహత్థా, ఇదాని పకతిహత్థేన పన దీఘతో నవహత్థా హోతి, తిరియతో విదత్థాధికచతుహత్థాతి వేదితబ్బా.

వికప్పనూపగపచ్ఛిమచీవరప్పమాణం పరిక్ఖారచోళన్తి ఏత్థ పన వికప్పనూపగపచ్ఛిమచీవరప్పమాణం నామ సుగతఙ్గులేన దీఘతో అట్ఠఙ్గులం హోతి, తిరియతో చతురఙ్గులం, వడ్ఢకీహత్థేన దీఘతో ఏకహత్థం హోతి, తిరియతో విదత్థిప్పమాణం, ఇదాని పకతిహత్థేన పన దీఘతో విదత్థాధికహత్థం హోతి, తిరియతో ఛళఙ్గులాధికవిదత్థిప్పమాణం. తేనాహ ''**తస్స పమాణ**''న్తిఆది.

భేసజ్జత్థాయాతిఆదీసు అత్తనో సన్తకభావతో మోచేత్వా ఠపితం సన్ధాయ ''**అనధిట్ఠితేపి నత్థి ఆపత్తీ**''తి వుత్తం, ''ఇదం భేసజ్జత్థాయ, ఇదం మాతుయా''తి విభజిత్వా సకసన్తకభావతో మోచేత్వా ఠపేన్తేన అధిట్ఠానకిచ్చం నత్థీతి అధిప్పాయో. ''ఇమినా భేసజ్జం చేతాపేస్సామి, ఇదం మాతుయా దస్సామీ''తి ఠపేన్తేన పన అధిట్ఠాతబ్బమేవాతి వదన్తి. **సేనాసనపరిక్ఖారత్థాయ దిన్నపచ్చత్థరణే**తి ఏత్థ అనివాసేత్వా అపారుపిత్వా కేవలం మఞ్చపీఠేసుయేవ అత్థరిత్వా పరిభుఞ్జియమానం పచ్చత్థరణం అత్తనో సన్తకమ్పి అనధిట్ఠాతుం వట్టతీతి వదన్తి, హేట్ఠా పన పచ్చత్థరణమ్పి అధిట్ఠాతబ్బమేవాతి అవిసేసేన వుత్తత్తా అత్తనో సన్తకం అధిట్ఠాతబ్బమేవాతి అమ్హాకం ఖన్తి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం. **తస్మింయేవ అధిట్ఠాతబ్బ**న్తి ఏత్థ పచ్ఛా వీతట్ఠానం అధిట్ఠితమేవ హోతి, పున అధిట్ఠానకిచ్చం నత్థి. సచే పన పరిచ్ఛేదం దస్సేత్వా అన్తరన్తరా వీతం హోతి, పున అధిట్ఠాతబ్బన్తి వదన్తి. **ఏసేవ నయో**తి వికప్పనూపగప్పమాణమత్తే వీతే తస్మింయేవ అధిట్ఠాతబ్బన్తి అత్థో.

౪౬. ''**హీనాయావత్తనేనా**తి 'సిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయ గిహిభావూపగమనేనా'తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం, తం యుత్తం అఞ్ఞస్స దానే వియ చీవరే నిరాలయభావేనేవ పరిచ్చత్తత్తా. కేచి పన 'హీనాయావత్తనేనాతి భిక్ఖునియా గిహిభావూపగమనేనేవాతి ఏతమత్థం గహేత్వా భిక్ఖు పన విబ్భమన్తోపి యావ సిక్ఖం న పచ్చక్ఖాతి, తావ భిక్ఖుయేవాతి అధిట్ఠానం న విజహతీ'తి వదన్తి, తం న గహేతబ్బం 'భిక్ఖునియా హీనాయావత్తనేనా'తి విసేసేత్వా అవుత్తత్తా. భిక్ఖునియా హి గిహిభావూపగమనేన అధిట్ఠానవిజహనం విసుం వత్తబ్బం నత్థి తస్సా విబ్భమనేనేవ అస్సమణీభావతో. **సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేనా**తి పన ఇదం సచే భిక్ఖులిఙ్గే ఠితోవ సిక్ఖం పచ్చక్ఖాతి, తస్స కాయలగ్గమ్పి చీవరం అధిట్ఠానం విజహతీతి దస్సనత్థం వుత్త''న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౪౬౯) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౬౯) పన ''**హీనాయావత్తనేనా**తి ఇదం అన్తిమవత్థుం అజ్ఝాపజ్జిత్వా భిక్ఖుపటిఞ్ఞాయ ఠితస్స చేవ తిత్థియపక్కన్తస్స చ భిక్ఖునియా చ భిక్ఖునిభావే నిరపేక్ఖతాయ గిహిలిఙ్గతిత్థియలిఙ్గగహణం సన్ధాయ వుత్తం. సిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయ గిహిభావూపగమనం సన్ధాయ వుత్తన్తి కేచి వదన్తి, తం న యుత్తం, తదాపి తస్స ఉపసమ్పన్నత్తా చీవరస్స చ తస్స సన్తకత్తా విజహనతో''తి వుత్తం, ఇతి ఇమాని ద్వే వచనాని అఞ్ఞమఞ్ఞవిరుద్ధాని హుత్వా దిస్సన్తి.

అట్ఠకథాయం పన ''హీనాయావత్తనేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేనా''తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯) విసుం వుత్తత్తా హీనాయావత్తన్తే సతి సిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖన్తేపి చీవరం అధిట్ఠానం విజహతి, సిక్ఖం పచ్చక్ఖన్తే సతి హీనాయ అనావత్తన్తేపీతి అధిప్పాయో దిస్సతి, తస్మా సిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయ కేవలం గిహిభావం ఉపగచ్ఛన్తస్స కిఞ్చాపి భిక్ఖుభావో అత్థి, చీవరస్స చ తస్స సన్తకత్తా విజహనం, తథాపి ''హీనాయావత్తనేనా''తి వుత్తత్తా గిహిభావూపగమనేనేవ అధిట్ఠానవిజహనం సియా యథా తం లిఙ్గపరివత్తనేన. గిహిభావం అనుపగన్త్వా చ కేవలం సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం కరోన్తస్స కిఞ్చాపి భిక్ఖులిఙ్గం అత్థి, చీవరస్స చ తస్స సన్తకత్తా విజహనం, తథాపి ''సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేనా''తి వుత్తత్తా సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేనేవ అధిట్ఠానవిజహనం సియా యథా తం పచ్చుద్ధరణే, తస్మా భిక్ఖు వా హోతు భిక్ఖునీ వా, హీనాయావత్తిస్సామీతి చిత్తేన గిహిలిఙ్గగహణేన చీవరం అధిట్ఠానం విజహతి. సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేన పన భిక్ఖుస్సేవ చీవరం భిక్ఖునియా సిక్ఖాపచ్చక్ఖానాభావాతి అయమమ్హాకం ఖన్తి.

అన్తిమవత్థుఅజ్ఝాపన్నకతిత్థియపక్కన్తకానం పన చీవరస్స అధిట్ఠానవిజహనం అట్ఠకథాయం అనాగతత్తా తేసఞ్చ హీనాయావత్తానవోహారాభావా విచారేతబ్బం.

కనిట్ఠఙ్గులినఖవసేనాతి హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదం దస్సేతి. **ఓరతో పరతోతి** ఏత్థ చ ''**ఓరతో ఛిద్దం అధిట్ఠానం భిన్దతి, పరతో న భిన్దతీ**''తి వుత్తం. కథం ఓరపరభావో వేదితబ్బోతి? యథా నదీపరిచ్ఛిన్నే పదేసే మనుస్సానం వసనదిసాభాగే తీరం ఓరిమం నామ హోతి, ఇతరదిసాభాగే తీరం పారిమం నామ, తథా భిక్ఖూనం నివాసనపారుపనట్ఠానభూతం చీవరస్స మజ్ఝట్ఠానం యథావుత్తవిదత్థిఆదిప్పమాణస్స పదేసస్స ఓరం నామ, చీవరపరియన్తట్ఠానం పరం నామ, ఇతి లోకతో వా యథా చ ఓరతో భోగం పరతో అన్తం కత్వా చీవరం ఠపేతబ్బన్తి వుత్తే భిక్ఖునో అభిముఖట్ఠానం ఓరం నామ, ఇతరట్ఠానం పరం నామ, ఏవం భిక్ఖూనం నివాసనపారుపనట్ఠానం ఓరం నామ, ఇతరం పరం నామ. ఏవం సాసనతో వా ఓరపరభావో వేదితబ్బో. తేనేవ **యో పన దుబ్బలట్ఠానే పఠమం అగ్గళం దత్వా పచ్ఛా దుబ్బలట్ఠానం ఛిన్దిత్వా అపనేతి, అధిట్ఠానం న భిజ్జతి. మణ్డలపరివత్తనేపి ఏసేవ నయోతి** సకలస్మిం చీవరే అధిట్ఠానభిజ్జనాభిజ్జనభావో దస్సితో. తేన వుత్తం విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౬౯) ''**ఏస నయోతి** ఇమినా పమాణయుత్తేసు యత్థ కత్థచి ఛిద్దే అధిట్ఠానం విజహతీతిఆదిఅత్థం సఙ్గణ్హాతీ''తి.

ఖుద్దకం చీవరన్తి ముట్ఠిపఞ్చకాదిభేదప్పమాణతో అనూనమేవ ఖుద్దకచీవరం. **మహన్తం వా ఖుద్దకం కరోతీతి** ఏత్థ తిణ్ణం చీవరానం చతూసు పస్సేసు యస్మిం పదేసే ఛిద్దం అధిట్ఠానం న విజహతి, తస్మిం పదేసే సమన్తతో ఛిన్దిత్వా ఖుద్దకం కరోన్తస్స అధిట్ఠానం న విజహతీతి అధిప్పాయో. విమతివినోదనియం పన వుత్తం ''**మహన్తం వా ఖుద్దకం వా కరోతీతి** ఏత్థ అతిమహన్తం చీవరం ముట్ఠిపఞ్చకాదిపచ్ఛిమప్పమాణయుత్తం కత్వా సమన్తతో ఛిన్దనేనపి విచ్ఛిన్దనకాలే ఛిజ్జమానట్ఠానం ఛిద్దసఙ్ఖం న గచ్ఛతి, అధిట్ఠానం న విజహతి ఏవాతి సిజ్ఝతి, 'ఘటేత్వా ఛిన్దతి న భిజ్జతీ'తి వచనేన చ సమేతి. పరిక్ఖారచోళం పన వికప్పనూపగపచ్ఛిమప్పమాణతో ఊనం కత్వా ఛిద్దం అధిట్ఠానం విజహతి అధిట్ఠానస్స అనిస్సయత్తా, తాని పున బద్ధాని ఘటితాని పున అధిట్ఠాతబ్బమేవాతి వేదితబ్బం. కేచి పన 'వస్సికసాటికచీవరే ద్విధా ఛిన్నే యదిపి ఏకేకం ఖణ్డం పచ్ఛిమప్పమాణం హోతి, ఏకస్మింయేవ ఖణ్డే అధిట్ఠానం తిట్ఠతి, న ఇతరస్మిం, ద్వే పన న వట్టన్తీ'తి వుత్తత్తా నిసీదనకణ్డుపటిచ్ఛాదీసుపి ఏసేవ నయోతి వదన్తీ''తి.

౪౭. సమ్ముఖే పవత్తా **సమ్ముఖాతి** పచ్చత్తవచనం, తఞ్చ వికప్పనావిసేసనం, తస్మా ''సమ్ముఖే''తి భుమ్మత్థే నిస్సక్కవచనం కత్వాపి అత్థం వదన్తి, అభిముఖేతి అత్థో. అథ వా సమ్ముఖేన అత్తనో వాచాయ ఏవ వికప్పనా **సమ్ముఖావికప్పనా**. పరమ్ముఖేన వికప్పనా **పరమ్ముఖావికప్పనాతి** కరణత్థేనపి అత్థో దట్ఠబ్బో. అయమేవ పాళియా సమేతి. **సన్నిహితాసన్నిహితభావన్తి** ఆసన్నదూరభావం. **ఏత్తావతా నిధేతుం వట్టతీతి** ఏత్తకేనేవ వికప్పనాకిచ్చస్స నిట్ఠితత్తా అతిరేకచీవరం న హోతీతి దసాహాతిక్కమే నిస్సగ్గియం న జనేతీతి అధిప్పాయో. **పరిభుఞ్జితుం...పే.... న వట్టతీతి** సయం అపచ్చుద్ధారణపరిభుఞ్జనే పాచిత్తియం, అధిట్ఠహనే పరేసం విస్సజ్జనే చ దుక్కటఞ్చ సన్ధాయ వుత్తం. **పరిభోగాదయోపి వట్టన్తీతి** పరిభోగవిస్సజ్జనఅధిట్ఠానాని వట్టన్తి. **అపి**-సద్దేన నిధేతుమ్పి వట్టతీతి అత్థో. ఏతేన పచ్చుద్ధారేపి కతే చీవరం అధిట్ఠాతుకామేన వికప్పితచీవరమేవ హోతి, న అతిరేకచీవరం, తం పన తిచీవరాదినామేన అధిట్ఠాతుకామేన అధిట్ఠహితబ్బం, ఇతరేన వికప్పితచీవరమేవ కత్వా పరిభుఞ్జితబ్బన్తి దస్సేతి.

కేచి పన “యం వికప్పితచీవరం, తం యావ పరిభోగకాలా అపచ్చుద్ధరాపేత్వా నిదహేతబ్బం, పరిభోగకాలే పన సమ్పత్తే పచ్చుద్ధరాపేత్వా అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం. యది హి తతో పుబ్బేపి పచ్చుద్ధరాపేయ్య, పచ్చుద్ధారేనేవ వికప్పనాయ విగతత్తా అతిరేకచీవరం నామ హోతి, దసాహాతిక్కమే పత్తేవ నిస్సగ్గియం, తస్మా యం అపరిభుఞ్జిత్వా ఠపేతబ్బం, తదేవ వికప్పేతబ్బం. పచ్చుద్ధారే చ కతే అన్తోదసాహేయేవ అధిట్ఠాతబ్బం. యఞ్చ అట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯) ‘తతో పరం పరిభోగాది వట్టతీ’తిఆది వుత్తం, తం పాళియా విరుజ్ఝతీ”తి వదన్తి, తం తేసం మతిమత్తమేవ. పాళియఞ్హి “అన్తోదసాహం అధిట్ఠేతి వికప్పేతీ”తి (పారా॰ ౪౬౯) చ “సామం చీవరం వికప్పేత్వా అపచ్చుద్ధారణం పరిభుఞ్జేయ్య పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౩౭౩) చ “అనాపత్తి సో వా దేతి, తస్స వా విస్సాసన్తో పరిభుఞ్జతీ”తి (పాచి॰ ౩౭౬) చ సామఞ్ఞతో వుత్తత్తా, అట్ఠకథాయఞ్చ (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯) “ఇమం చీవరం వా వికప్పనం వా పచ్చుద్ధరామీ”తిఆదినా పచ్చుద్ధారం అదస్సేత్వా “మయ్హం సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం కరోహీ”తి ఏవం అత్తనో సన్తకత్తం అమోచేత్వావ పరిభోగాదివసేన పచ్చుద్ధారస్స వుత్తత్తా, “తతో పభుతి పరిభోగాదయోపి వట్టన్తీ”తి అధిట్ఠానం వినాపి విసుం పరిభోగస్స నిధానస్స చ వుత్తత్తా వికప్పనానన్తరమేవ పచ్చుద్ధరాపేత్వా అనధిట్ఠహిత్వా ఏవ చ తిచీవరరహితం వికప్పనారహం చీవరం పరిభుఞ్జితుఞ్చ నిదహితుఞ్చ ఇదం పాటేక్కం వినయకమ్మన్తి ఖాయతి. అపిచ బహూనం పత్తానం వికప్పేతుం పచ్చుద్ధరేతుఞ్చ వుత్తత్తా పచ్చుద్ధారే తేసం అతిరేకపత్తతా దస్సితాతి సిజ్ఝతి తేసు ఏకస్సేవ అధిట్ఠాతబ్బతో, తస్మా అట్ఠకథాయం ఆగతనయేనేవ గహేతబ్బం.

మిత్తోతి దళ్హమిత్తో. **సన్దిట్ఠో**తి దిట్ఠమత్తో, న దళ్హమిత్తో. **పఞ్ఞత్తికోవిదో న హోతీ**తి ఏవం వికప్పితే అనన్తరమేవ ఏవం పచ్చుద్ధరితబ్బన్తి వినయకమ్మం న జానాతి. తేనాహ ‘‘**న జానాతి పచ్చుద్ధరితు**’’న్తి. ఇమినాపి చేతం వేదితబ్బం “వికప్పనాసమనన్తరమేవ పచ్చుద్ధారో కాతబ్బో”తి. **వికప్పితవికప్పనా నామేసా వట్టతీ**తి అధిట్ఠితఅధిట్ఠానం వియాతి అధిప్పాయో.

౪౮. ఏవం చీవరే అధిట్ఠానవికప్పనానయం దస్సేత్వా ఇదాని పత్తే అధిట్ఠానవికప్పనానయం దస్సేన్తో ‘‘**పత్తే పనా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ పతతి పిణ్డపాతో ఏత్థాతి పత్తో, జినసాసనభావో భిక్ఖాభాజనవిసేసో. వుత్తఞ్హి “పత్తం పక్ఖే దలే పత్తో, భాజనే సో గతే తిసూ”తి, తస్మిం **పత్తే. పనా**తి పక్ఖన్తరత్థే నిపాతో. **నయో**తి అధిట్ఠానవికప్పనానయో. చీవరే వుత్తఅధిట్ఠానవికప్పనానయతో అఞ్ఞభూతో అయం వక్ఖమానో పత్తే అధిట్ఠానవికప్పనానయో వేదితబ్బోతి యోజనా. పత్తం అధిట్ఠహన్తేన పమాణయుత్తోవ అధిట్ఠాతబ్బో, న అప్పమాణయుత్తోతి సమ్బన్ధో. తేన పమాణతో ఊనాధికే పత్తే అధిట్ఠానం న రుహతి, తస్మా తాదిసం పత్తం భాజనపరిభోగేన పరిభుఞ్జితబ్బన్తి దస్సేతి. వక్ఖతి హి “ఏతే భాజనపరిభోగేన పరిభుఞ్జితబ్బా, న అధిట్ఠానూపగా న వికప్పనూపగా”తి.

ద్వే మగధనాళియోతి ఏత్థ మగధనాళి నామ యా మాగధికాయ తులాయ అడ్ఢతేరసపలపరిమితం ఉదకం గణ్హాతి. సీహళదీపే పకతినాళితో ఖుద్దకా హోతి, దమిళనాళితో పన మహన్తా. వుత్తఞ్హేతం సమన్తపాసాదికాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౦౨) “మగధనాళి నామ అడ్ఢతేరసపలా హోతీతి అన్ధకట్ఠకథాయం వుత్తం. సీహళదీపే పకతినాళి మహన్తా, దమిళనాళి ఖుద్దకా, మగధనాళిపమాణయుత్తా, తాయ మగధనాళియా దియడ్ఢనాళి ఏకా సీహళనాళి హోతీతి మహాఅట్ఠకథాయం వుత్త”న్తి. అథ వా మగధనాళి నామ యా పఞ్చ కుడువాని ఏకఞ్చ ముట్ఠిం ఏకాయ చ ముట్ఠియా తతియభాగం గణ్హాతి. వుత్తఞ్హేతం సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౫౯౮-౬౦౨) “మగధనాళి నామ ఛపసతా నాళీతి కేచి. ‘అట్ఠపసతా’తి అపరే.

తత్థ పురిమానం మతేన తిపసతాయ నాళియా ద్వే నాళియో ఏకా మగధనాళి హోతి. పచ్ఛిమానం చతుపసతాయ నాళియా ద్వే నాళియో ఏకా మగధనాళి. ఆచరియధమ్మపాలత్థేరేన పన పకతియా చతుముట్ఠికం కుడువం, చతుకుడువం నాళికం, తాయ నాళియా సోళస నాళియో దోణం, తం పన మగధనాళియా ద్వాదస నాళియో హోన్తీతి వుత్తం, తస్మా తేన నయేన మగధనాళి నామ పఞ్చ కుడువాని ఏకఞ్చ ముట్ఠిం ఏకాయ ముట్ఠియా తతియభాగఞ్చ గణ్హాతీతి వేదితబ్బ''న్తి. తత్థ కుడువోతి పసతో. వుత్తఞ్హి అభిధానప్పదీపికాయం –

> ''కుడువో పసతో ఏకో;
> పత్థో తే చతురో సియుం;
> ఆళ్హకో చతురో పత్థా;
> దోణం వా చతురాళ్హక''న్తి.

అథ వా మగధనాళి నామ యా చతుకుడువాయ నాళియా చతస్సో నాళియో గణ్హాతి. వుత్తఞ్హేతం విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౬౦౨) ''**దమిళనాళీ**తి పురాణకనాళిం సన్ధాయ వుత్తం. సా చ చతుముట్ఠికేహి కుడువేహి అట్ఠకుడువా, తాయ నాళియా ద్వే నాళియో మగధనాళి గణ్హాతి, పురాణా పన సీహళనాళి తిస్సో నాళియో గణ్హాతీతి వదన్తి, తేసం మతేన మగధనాళి ఇదాని వత్తమానాయ చతుకుడువాయ దమిళనాళియా చతునాళికా హోతి, తతో మగధనాళితో ఉపడ్ఢఞ్చ పురాణదమిళనాళిసఙ్ఖాతం పత్థం నామ హోతి, ఏతేన చ ఓమకో నామ పత్తో పత్థోదనం గణ్హాతీతి పాళివచనం సమేతి. లోకియేహిపి –

> 'లోకియం మగధఞ్చేతి, పత్థద్వయముదాహటం;
> లోకియం సోళసపలం, మాగధం దిగుణం మత'న్తి. (వి. వి. టీ. ౧.౬౦౨) –

ఏవం లోకే నాళియా మగధనాళి దిగుణాతి దస్సితా. ఏవఞ్చ గయ్హమానే ఓమకపత్తస్స చ యాపనమత్తోదనగాహికా చ సిద్ధా హోతి. న హి సక్కా అట్ఠకుడువతో ఊనోదనగాహినా పత్తేన అథూపీకతం పిణ్డపాతం పరియేసిత్వా యాపేతుం. తేనేవ వుత్తం వేరఞ్జకణ్డట్ఠకథాయం 'పత్థో నామ నాళిమత్తం హోతి, ఏకస్స పురిసస్స అలం యాపనాయా'తి''. వుత్తమ్పి హేతం జాతకట్ఠకథాయం (జా. అట్ఠ. ౫.౨౧.౧౯౨) ''పత్థోదనో నాలమయం దువిన్న''న్తి, ''ఏకస్స దిన్నం ద్విన్నం తిణ్ణం పహోతీ''తి చ, తస్మా ఇధ వుత్తనయానుసారేన గహేతబ్బన్తి. **ఆలోపస్స ఆలోపస్స అనురూప**న్తి ఓదనస్స చతుభాగమత్తం. వుత్తఞ్హేతం మజ్ఝిమనికాయే బ్రహ్మాయుసుత్తసంవణ్ణనాయం (మ. ని. అట్ఠ. ౨.౩౮౭) ''బ్యఞ్జనస్స మత్తా నామ ఓదనచతుత్థభాగో''తి. **ఓదనగతికానీ**తి ఓదనస్స గతి గతి యేసం తాని ఓదనగతికాని. **గతీ**తి చ ఓకాసో ఓదనస్స అన్తోపవిసనసీలత్తా ఓదనస్స ఓకాసోయేవ తేసం ఓకాసో హోతి, న అఞ్ఞం అత్తనో ఓకాసం గవేసన్తీతి అత్థో. **భాజనపరిభోగేనా**తి ఉదకాహరణాదినా భాజనపరిభోగేన.

ఏవం పమాణతో అధిట్ఠానూపగవికప్పనూపగపత్తం దస్సేత్వా ఇదాని పాకతో మూలతో చ తం దస్సేతుం ''**పమాణయుత్తానమ్పీ**''తిఆదిమాహ. తత్థ **అయోపత్తో పఞ్చహి పాకేహి పత్తో**తి కమ్మారపక్కంయేవ అనధిట్ఠహిత్వా సమణసారుప్పనీలవణ్ణకరణత్థాయ పునప్పునం నానాసమ్భారేహి పచితబ్బో, అయోపత్తస్స అతికక్ఖళత్తా కమ్మారపాకేన సద్ధిం పఞ్చవారపక్కోయేవ సమణసారుప్పనీలవణ్ణో హోతి. **మత్తికాపత్తో ద్వీహి పాకేహి పక్కో**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. తస్స

పన ముదుకత్తా కుమ్భకారకపాకేన సద్ధిం ద్వివారపక్కోపి సమణసారుప్పనీలవణ్ణో హోతి. ఏవం కతోయేవ హి పత్తో అధిట్ఠానుపగో వికప్పనుపగో చ హోతి, నాకతో. తేన వక్ఖతి "పాకే చ మూలే చ సునిట్ఠితేయేవ అధిట్ఠానుపగో హోతి. యో అధిట్ఠానుపగో, స్వేవ వికప్పనుపగో"తి (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౪౮). **నో హత్థం ఆగతోపి అనాగతోపి అధిట్ఠాతబ్బో వికప్పేతబ్బోతి** ఏతేన దూరే ఠితమ్పి అధిట్ఠాతుం వికప్పేతుఞ్చ లభతి, ఠపితట్ఠానసల్లక్ఖణమేవ పమాణన్తి దస్సేతి. ఇదాని తమేవత్థం విత్థారేతుమాహ "**యది హీ**"తిఆది. **హి**-సద్దో విత్థారజోతకో. తత్థ **పచిత్వా ఠపేస్సామీతి** కాళవణ్ణపాకం సన్ధాయ వుత్తం.

ఇదాని పత్తాధిట్ఠానం దస్సేతుమాహ "**తత్థ ద్వే పత్తస్స అధిట్ఠానా**"తిఆది. తత్థ **సామన్తవిహారేతి** ఇదం ఉపలక్ఖణవసేన వుత్తం, తతో దూరే ఠితమ్పి అధిట్ఠాతబ్బమేవ. **ఠపితట్ఠానం సల్లక్ఖేత్వాతి** ఇదమ్పి ఉపచారమత్తం, పత్తసల్లక్ఖణమేవేత్థ పమాణం.

ఇదాని అధిట్ఠానవిజహనం దస్సేతుం "**ఏవం అప్పమత్తస్స**"త్యాదిమాహ. తత్థ **పత్తే వా ఛిద్దం హోతీతి** ముఖవట్టితో హేట్ఠా ద్వఙ్గులమత్తోకాసతో పట్ఠాయ యత్థ కత్థచి ఛిద్దం హోతి.

సత్తన్నం ధఞ్ఞానన్తి –

> "సాలి వీహి చ కుద్రూసో;
> గోధూమో వరకో యవో;
> కఙ్గూతి సత్త ధఞ్ఞాని;
> నీవారాదీ తు తబ్భిదా"తి. –

వుత్తానం సత్తవిధానం ధఞ్ఞానం.

౪౯. ఏవం పత్తాధిట్ఠానం దస్సేత్వా ఇదాని పత్తవికప్పనం దస్సేతుం "**వికప్పనే పన**"తిఆదిమాహ. తం చీవరవికప్పనే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

౫౦. ఏవం వికప్పనానయం దస్సేత్వా ఇదాని పత్తే భిన్నే కత్తబ్బవిధిం దస్సేతుమాహ "**ఏవం అధిట్ఠహిత్వా**"ఇచ్చాది. తత్థ **అపత్తోతి** ఇమినా అధిట్ఠానవిజహనమ్పి దస్సేతి. పఞ్చబన్ధనేపి పత్తే అపరిపుణ్ణపాకే పత్తే వియ అధిట్ఠానం న రుహతి. "**తిపుపట్టేన వా**"తి వుత్తత్తా తమ్బలోహాదికప్పియలోహేహి అయోపత్తస్స ఛిద్దం ఛాదేతుం వట్టతి. తేనేవ "**లోహమణ్డలకేనా**"తి వుత్తం. **సుద్ధేహి...పే.... న వట్టతీతి** ఇదం ఉణ్హభోజనే పక్ఖిత్తే విలీయమానత్తా వుత్తం. **ఫాణితం ఝాపేత్వా పాసాణచుణ్ణేన బన్ధితుం వట్టతీతి** పాసాణచుణ్ణేన సద్ధిం ఫాణితం పచిత్వా తథాపక్కేన పాసాణచుణ్ణేన బన్ధితుం వట్టతి. **అపరిభోగేనాతి** అయుత్తపరిభోగేన. "**అనుజానామి భిక్ఖవే ఆధారక**"న్తి వుత్తత్తా మఞ్చపీఠాదీసు యత్థ కత్థచి ఆధారకం ఠపేత్వా తత్థ పత్తం ఠపేతుం వట్టతి ఆధారకట్ఠపనోకాసస్స అనియమితత్తాతి వదన్తి.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

అధిట్ఠానవికప్పనవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

అట్ఠమో పరిచ్ఛేదో.

౯. చీవరవిప్పవాసవినిచ్ఛయకథా

౭౧. ఏవం అధిట్ఠానవికప్పనవినిచ్ఛయకథం దస్సేత్వా ఇదాని చీవరేన వినావాసవినిచ్ఛయకరణం దస్సేతుం ‘‘**చీవరేనవినావాసో**’’త్యాదిమాహ. తత్థ చీయతీతి చీవరం, చయం సఞ్చయం కరీయతీతి అత్థో, అరియద్ధజో వత్థవిసేసో. ఇధ పన తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠహిత్వా ధారితం చీవరత్తయమేవ. **వినాతి** వజ్జనత్థే నిపాతో. వసనం వాసో, వినా వాసో వినావాసో, చీవరేన వినావాసో **చీవరవినావాసో,** ‘‘చీవరవిప్పవాసో’’తి వత్తబ్బే వత్తిచ్ఛావసేన, గాథాపాదపూరణత్థాయ వా అలుత్తసమాసం కత్వా ఏవం వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. తథా చ వక్ఖతి ‘‘తిచీవరాధిట్ఠానేన...పే.... విప్పవాసో’’తి, ‘‘ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామి, ఇమం ఉత్తరాసఙ్గం అధిట్ఠామి, ఇమం అన్తరవాసకం అధిట్ఠామీ’’తి ఏవం నామేన అధిట్ఠితానం తిణ్ణం చీవరానం ఏకేకేన విప్పవాసోతి అత్థో, ఏకేనపి వినా వసితుం న వట్టతి, వసన్తస్స భిక్ఖునో సహ అరుణుగ్గమనా చీవరం నిస్సగ్గియం హోతి, పాచిత్తియఞ్చ ఆపజ్జతీతి సమ్బన్ధో. **వసితబ్బన్తి** ఏత్థ వసనకిరియా చతుఇరియాపథసాధారణా, తస్మా కాయలగ్గం వా హోతు అలగ్గం వా, అడ్ఢతేయ్యరతనస్స పదేసస్స అన్తో కత్వా తిట్ఠన్తోపి చరన్తోపి నిసిన్నోపి నిపన్నోపి హత్థపాసే కత్వా వసన్తో నామ హోతి.

ఏవం సామఞ్ఞతో అవిప్పవాసలక్ఖణం దస్సేత్వా ఇదాని గామాదిపన్నరసోకాసవసేన విసేసతో దస్సేతుమాహ ‘‘**గామి**’’చ్చాది. తత్థ **గామనివేసనాని** పాకటానేవ. **ఉదోసితో** నామ యానాదీనం భణ్డానం సాలా. **అట్టో** నామ పటిరాజాదిపటిబాహనత్థం ఇట్ఠకాహి కతో బహలభిత్తికో చతుపఞ్చభూమికో పతిస్సయవిసేసో. **మాళో** నామ ఏకకూటసఙ్గహితో చతురస్సపాసాదో. **పాసాదో** నామ దీఘపాసాదో. **హమ్మియం** నామ ముణ్డచ్ఛదనపాసాదో, **ముణ్డచ్ఛదనపాసాదో**తి చ చన్దికఙ్గణయుత్తో పాసాదోతి వుచ్చతి. **సత్థో** నామ జఙ్ఘసత్థో వా సకటసత్థో వా. **ఖేత్తం** నామ పుబ్బణ్ణాపరణ్ణానం విరుహనట్ఠానం. **ధఞ్ఞకరణం** నామ ఖలమణ్డలం. **ఆరామో** నామ పుప్ఫారామో ఫలారామో. **విహారా**దయో పాకటా ఏవ. తత్థ నివేసనాదీని గామతో బహి సన్నివిట్ఠాని గహితానీతి వేదితబ్బం. అన్తోగామే ఠితానఞ్హి గామగ్గహణేన గహితత్తా గామపరిహారోయేవాతి. గామగ్గహణేన చ నిగమనగరానిపి గహితానేవ హోన్తి.

పరిఖాయ వా పరిక్ఖిత్తోతి ఇమినా సమన్తా నదీతళాకాదిఉదకేన పరిక్ఖిత్తోపి పరిక్ఖిత్తోయేవాతి దస్సేతి. **తం పమాణం అతిక్కమిత్వా**తి ఘరస్స ఉపరి ఆకాసే అడ్ఢతేయ్యరతనప్పమాణం అతిక్కమిత్వా. **సభాయే వా వత్థబ్బన్తి** ఇమినా సభాసద్దస్స పరియాయో సభాయసద్దో నపుంసకలిఙ్గో అత్థీతి దస్సేతి. సభాసద్దో హి ఇత్థిలిఙ్గో, సభాయసద్దో నపుంసకలిఙ్గోతి. **ద్వారమూలే వా**తి నగరస్స ద్వారమూలే వా. **తేసన్తి** సభాయనగరద్వారమూలానం. తస్సా వీథియా సభాయద్వారానం గహణేనేవ తత్థ సబ్బానిపి గేహాని, సా చ అన్తరవీథి గహితాయేవ హోతి. ఏత్థ చ ద్వారవీథిఘరేసు వసన్తేన గామప్పవేసనసహసేయ్యాదిదోసం పరిహరిత్వా సుప్పటిచ్ఛన్నతాదియుత్తేనేవ భవితబ్బం. సభా పన యది సబ్బేసం వసనత్థాయ పపాసదిసా కతా, అన్తరారామే వియ యథాసుఖం వసితుం వట్టతీతి వేదితబ్బం. **అతిహరిత్వా ఘరే నిక్ఖిపతీతి** వీథిం ముఞ్చిత్వా ఠితే అఞ్ఞస్మిం ఘరే నిక్ఖిపతి. తేనాహ ‘‘**వీథిహత్థపాసో న రక్ఖతీ**’’తి. **పురతో వా పచ్ఛతో వా హత్థపాసే**తి ఘరస్స హత్థపాసం సన్ధాయ వదతి.

ఏవం గామవసేన విప్పవాసావిప్పవాసం దస్సేత్వా ఇదాని నివేసనవసేన దస్సేన్తో ‘‘**సచే ఏకకులస్స సన్తకం నివేసనం హోతీ**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **ఓవరకో** నామ గబ్భస్స అబ్భన్తరే అఞ్ఞో గబ్భోతి వదన్తి, గబ్భస్స వా పరియాయవచనమేతం.

ఇదాని ఉదోసితాదివసేన దస్సేన్తో "**ఉదోసితి**"చ్చాదిమాహ. తత్థ **వుత్తనయేనేవా**తి "ఏకకులస్స సన్తకో ఉదోసితో హోతి పరిక్ఖిత్తో చా"తిఆదినా నివేసనే వుత్తనయేన. **ఏవ**-సద్దో విసేసనివత్తి అత్థో. తేన విసేసో నత్థీతి దస్సేతి.

ఇదాని యేసు విసేసో అత్థి, తే దస్సేన్తో "**సచే ఏకకులస్స నావా**"తిఆదిమాహ. తత్థ **పరియాదియిత్వా**తి వినివిజ్ఝిత్వా, అజ్ఝోత్థరిత్వా వా. వుత్తమేవత్థం విభావేతి "**అన్తోపవిట్ఠేనా**"తిఆదినా. తత్థ **అన్తోపవిట్ఠేనా**తి గామస్స, నదియా వా అన్తోపవిట్ఠేన. "సత్థేనా"తి పాఠసేసో. **నదీపరిహారో లబ్భతీ**తి ఏత్థ "విసుం నదీపరిహారస్స అవుత్తత్తా గామాదీహి అఞ్ఞత్థ వియ చీవరహత్థపాసోయేవ నదీపరిహారో"తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. అఞ్ఞే పన "ఇమినా అట్ఠకథావచనేన నదీపరిహారోపి విసుం సిద్ధోతి నదీహత్థపాసో న విజహితబ్బో"తి వదన్తి. యథా పన అజ్ఝోకాసే సత్తబ్భన్తరవసేన అరఞ్ఞపరిహారో లబ్భతి, ఏవం నదియం ఉదకుక్ఖేపవసేన నదీపరిహారో లబ్భతీతి కత్వా అట్ఠకథాయం నదీపరిహారో విసుం అవుత్తో సియా సత్తబ్భన్తరఉదకుక్ఖేపసీమానం అరఞ్ఞనదీసు అబద్ధసీమావసేన లబ్భమానత్తా. ఏవఞ్చ సతి సముద్దజాతస్సరేసుపి పరిహారో అవుత్తసిద్ధో హోతి నదియా సమానలక్ఖణత్తా, నదీహత్థపాసో న విజహితబ్బోతి పన అత్థే సతి నదియా అతివిత్థారత్తా బహుసాధారణత్తా చ అన్తోనదియం చీవరం ఠపేత్వా నదీహత్థపాసే ఠితేన చీవరస్స పవత్తిం జానితుం న సక్కా భవేయ్య. ఏస నయో సముద్దజాతస్సరేసుపి. అన్తోఉదకుక్ఖేపే వా తస్స హత్థపాసే వా ఠితేన పన సక్కాతి అయం అమ్హాకం అత్తనోమతి, విచారేత్వా గహేతబ్బం. **విహారసీమ**న్తి అవిప్పవాససీమం సన్ధాయాహ. ఏత్థ చ విహారస్స నానాకులసన్తకభావేపి అవిప్పవాససీమాపరిచ్ఛేదబ్భన్తరే సబ్బత్థ చీవరఅవిప్పవాససమ్భవతో పధానత్తా తత్థ సత్థపరిహారో న లబ్భతీతి "**విహారం గన్త్వా వసితబ్బ**"న్తి వుత్తం. **సత్థసమీపే**తి ఇదం యథావుత్తఅబ్భన్తరపరిచ్ఛేదవసేన వుత్తం.

యస్మా "నానాకులస్స పరిక్ఖిత్తే ఖేత్తే చీవరం నిక్ఖిపిత్వా ఖేత్తద్వారమూలే వా తస్స హత్థపాసే వా వత్థబ్బ"న్తి వుత్తం, తస్మా ద్వారమూలతో అఞ్ఞత్థ ఖేత్తేపి వసన్తేన చీవరం నిక్ఖిపిత్వా హత్థపాసే కత్వాయేవ వసితబ్బం.

విహారో నామ సపరిక్ఖిత్తో వా అపరిక్ఖిత్తో వా సకలో ఆవాసోతి వదన్తి. **యస్మిం విహారే**తి ఏత్థ పన ఏకగేహమేవ వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౯౧-౪౯౪) పన "**విహారో** నామ ఉపచారసీమా. **యస్మిం విహారే**తి తస్స అన్తోపరివేణాదిం సన్ధాయ వుత్త"న్తి వుత్తం. ఏకకులాదిసన్తకతా చేత్థ కారాపకానం వసేన వేదితబ్బా.

యం మజ్ఝన్హికే కాలే సమన్తా ఛాయా ఫరతీతి యదా మహావీథియం ఉజుకమేవ గచ్ఛన్తం సూరియమణ్డలం మజ్ఝన్హికం పాపుణాతి, తదా యం ఓకాసం ఛాయా ఫరతి, తం సన్ధాయ వుత్తం. విమతివినోదనియం పన "**ఛాయాయ ఫుట్ఠోకాసస్సా**తి ఉజుకం అవిక్ఖిత్తలేడ్డుపాతబ్భన్తరం సన్ధాయ వదతీ"తి వుత్తం. **అగమనపథే**తి తదహేవ గన్త్వా నివత్తేతుం అసక్కుణేయ్యకే సముద్దమజ్ఝే యే దీపకా, తేసూతి యోజనా. **ఇతరస్మి**న్తి పురత్థిమదిసాయ చీవరే.

౫౩. నదిం ఓతరతీతి హత్థపాసం ముఞ్చిత్వా ఓతరతి. **నాపజ్జతీ**తి పరిభోగపచ్చయా దుక్కటం నాపజ్జతి. తేనాహ "**సో హీ**"తిఆది. **అపరిభోగారహత్తా**తి ఇమినా నిస్సగ్గియచీవరం అనిస్సజ్జిత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స దుక్కటం అచిత్తకన్తి సిద్ధం. **ఏకం పారుపిత్వా ఏకం అంసకూటే ఠపేత్వా గన్తబ్బ**న్తి ఇదం బహూనం సఞ్చరణట్ఠానే ఏవం అకత్వా గమనం న సారుప్పన్తి కత్వా వుత్తం, న ఆపత్తిఅఙ్గత్తా. బహిగామే ఠపేత్వాపి అపారుపితబ్బతాయ వుత్తం "**వినయకమ్మం కాతబ్బ**"న్తి. అథ వా విహారే సభాగం భిక్ఖుం న పస్సతి, ఏవం సతి ఆసనసాలం గన్త్వా వినయకమ్మం కాతబ్బన్తి యోజనా. ఆసనసాలం గచ్ఛన్తేన కిం తీహి చీవరేహి గన్తబ్బన్తి ఆహ "**సన్తరుత్తరేనా**"తి నట్ఠచీవరస్స సన్తరుత్తరసాదియనతో. సఙ్ఘాటి పన కిం కాతబ్బాతి ఆహ

‘‘**సఙ్ఘాటిం బహిగామే ఠపేత్వా**’’తి. ఉత్తరాసఙ్గే చ బహిగామే ఠపితసఙ్ఘాటియఞ్చ పఠమం వినయకమ్మం కత్వా పచ్ఛా ఉత్తరాసఙ్గం నివాసేత్వా అన్తరవాసకే కాతబ్బం. ఏత్థ చ బహిగామే ఠపితస్సపి వినయకమ్మవచనతో పరమ్ముఖాపి ఠితం నిస్సజ్జితుం, నిస్సట్ఠం దాతుఞ్చ వట్టతీతి వేదితబ్బం.

దహరానం గమనే సఉస్సాహత్తా ‘‘**నిస్సయో పన న పటిప్పస్సమ్భతీ**’’తి వుత్తం. **ముహుత్తం...పే.... పటిప్పస్సమ్భతీ**తి సఉస్సాహత్తే గమనస్స ఉపచ్ఛిన్నత్తా వుత్తం, తేసం పన పురారుణా ఉట్ఠహిత్వా సఉస్సాహేన గచ్ఛన్తానం అరుణే అన్తరా ఉట్ఠితేపి న పటిప్పస్సమ్భతి ‘‘యావ అరుణుగ్గమనా సయన్తీ’’తి వుత్తత్తా. తేనేవ ‘‘**గామం పవిసిత్వా...పే.... న పటిప్పస్సమ్భతీ**’’తి వుత్తం. **అఞ్ఞమఞ్ఞస్స వచనం అగ్గహేత్వా**తిఆదిమ్హి సఉస్సాహత్తా గమనక్ఖణే పటిప్పస్సద్ధి న వుత్తా. **ధేనుభయేనా**తి తరుణవచ్ఛగావీనం ఆధావిత్వా సిఙ్గేన పహారణభయేన. **నిస్సయో చ పటిప్పస్సమ్భతీ**తి ఏత్థ ధేనుభయాదీహి ఠితానం యావ భయవూపసమా ఠాతబ్బతో ‘‘అన్తోఅరుణేయేవ గమిస్సామీ’’తి నియమేతుం అసక్కుణేయ్యత్తా వుత్తం. యత్థ పన ఏవం నియమేతుం సక్కా, తత్థ అన్తరా అరుణే ఉగ్గతేపి నిస్సయో న పటిప్పస్సమ్భతి భేసజ్జత్థాయ గామం పవిట్ఠదహరానం వియ.

అన్తోసీమాయం గామన్తి అవిప్పవాససీమాసమ్ముతితో పచ్ఛా పతిట్ఠాపితగామం సన్ధాయ వదతి గామఞ్చ గామూపచారఞ్చ ఠపేత్వా సమ్మన్నితబ్బతో. **పవిట్ఠాన**న్తి ఆచరియన్తేవాసికానం విసుం విసుం గతానం అవిప్పవాససీమత్తా **నేవ చీవరాని నిస్సగ్గియాని హోన్తి**, సఉస్సాహతాయ **న నిస్సయో పటిప్పస్సమ్భతి. అన్తరామగ్గే**తి ధమ్మం సుత్వా ఆగచ్ఛన్తానం అన్తరామగ్గే.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

చీవరవిప్పవాసవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

నవమో పరిచ్ఛేదో.

౧౦. భణ్డపటిసామనవినిచ్ఛయకథా

౨౩. ఏవం చీవరవిప్పవాసవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని భణ్డపటిసామనవినిచ్ఛయం కథేతుం ‘‘**భణ్డస్స పటిసామన**’’న్తిఆదిమాహ. తత్థ భడితబ్బం భాజేతబ్బన్తి **భణ్డం,** భడితబ్బం ఇచ్ఛితబ్బన్తి వా **భణ్డం,** భణ్డన్తి పరిభణ్డన్తి సత్తా ఏతేనాతి వా **భణ్డం,** మూలధనం, పరిక్ఖారో వా. వుత్తఞ్హి అభిధానప్పదీపికాయం –

> ‘‘భాజనాదిపరిక్ఖారే, భణ్డం మూలధనేపి చా’’తి.

తస్స భణ్డస్స, పటిసామియతే **పటిసామనం,** రక్ఖణం గోపనన్తి అత్థో. తేనాహ ‘‘**పరేసం భణ్డస్స గోపన**’’న్తి. **మాతు కణ్ణపిళన్ధనం తాలపణ్ణమ్పీ**తి పి-సద్దో సమ్భావనత్థో. తేన పగేవ అఞ్ఞాతకానం సన్తకన్తి దస్సేతి. **గిహిసన్తక**న్తి ఇమినా పఞ్చన్నం సహధమ్మికానం సన్తకం పటిసామేతుం వట్టతీతి దీపేతి. **భణ్డాగారికసీసేనా**తి ఏతేన విస్సాసగ్గాహాదినా గహేత్వా పటిసామేన్తస్స అనాపత్తీతి దస్సేతి. తేన వక్ఖతి ‘‘అత్తనో అత్థాయ గహేత్వా పటిసామేతబ్బ’’న్తి. **ఛన్దేనపి భయేనపీ**తి వడ్ఢకీఆదీసు ఛన్దేన , రాజవల్లభాదీసు భయేన బలక్కారేన పాతేత్వా గతేసు చ పటిసామేతుం వట్టతీతి యోజేతబ్బం.

సఙ్గోపనత్థాయ అత్తనో హత్థే నిక్ఖిత్తస్స భణ్డస్స గుత్తట్ఠానే పటిసామనపయోగం వినా ‘‘నాహం గణ్హామీ’’తిఆదినా అఞ్ఞస్మిం పయోగే అకతే రజ్జసఙ్ఖోభాదికాలే ‘‘న దాని తస్స దస్సామి, న మయ్హం దాని దస్సతీ’’తి ఉభోహిపి సకసకట్ఠానే నిసీదిత్వా ధురనిక్ఖేపే కతేపి అవహారో నత్థి. కేచి పనేత్థ ‘‘పారాజికమేవ పటిసామనపయోగస్స కతత్తా’’తి వదన్తి, తం తేసం మతిమత్తం, న సారతో పచ్చేతబ్బం. పటిసామనకాలే హిస్స థేయ్యచిత్తం నత్థి, ‘‘న దాని తస్స దస్సామీ’’తి థేయ్యచిత్తుప్పత్తిక్ఖణే చ సామినో ధురనిక్ఖేపచిత్తప్పవత్తియా హేతుభూతో కాయవచీపయోగో నత్థి, యేన సో ఆపత్తిం ఆపజ్జేయ్య. న హి అకిరియసముట్ఠానా అయం ఆపత్తీతి. **దానే సఉస్సాహో, రక్ఖతి తావా**తి అవహారం సన్ధాయ అవుత్తత్తా ‘‘నాహం గణ్హామీ’’తిఆదినా ముసావాదకరణే పాచిత్తియమేవ హోతి, న దుక్కటం థేయ్యచిత్తాభావేన సహపయోగస్సపి అభావతోతి గహేతబ్బం.

యదిపి ముఖేన దస్సామీతి వదతి…పే.… పారాజికన్తి ఏత్థ కతరపయోగేన ఆపత్తి, న తావ పఠమేన భణ్డపటిసామనపయోగేన తదా థేయ్యచిత్తభావా, నాపి ‘‘దస్సామీ’’తి కథనపయోగేన తదా థేయ్యచిత్తే విజ్జమానేపి పయోగస్స కప్పియత్తాతి? వుచ్చతే – సామినా ‘‘దేహీ’’తి బహుసో యాచియమానోపి అదత్వా యేన పయోగేన అత్తనో అదాతుకామతం సామికస్స ఞాపేసి, యేన చ సో అదాతుకామో అయం విక్ఖిపతీతి ఞత్వా ధురం నిక్ఖిపతి, తేనేవ పయోగేనస్స ఆపత్తి. న హేత్థ ఉపనిక్ఖిత్తభణ్డే పరియాయేన ముత్తి అత్థి. అదాతుకామతాయ హి ‘‘కదా తే దిన్నం, కత్థ తే దిన్న’’న్తిఆదిపరియాయవచనేనపి సామికస్స ధురేనిక్ఖిపాపితే ఆపత్తియేవ. తేనేవ అట్ఠకథాయం వుత్తం ‘‘కిం తుమ్హే భణథ… పే.… ఉభిన్నం ధురనిక్ఖేపేన భిక్ఖునో పారాజిక’’న్తి. పరసన్తకస్స పరేహి గణ్హాపనే ఏవ హి పరియాయతో ముత్తి, న సబ్బత్థాతి గహేతబ్బం. **అత్తనో హత్థే నిక్ఖిత్తత్తా**తి ఏత్థ అత్తనో హత్థే సామినా దిన్నతాయ భణ్డాగారికట్ఠానే ఠితత్తా చ ఠానాచావనేపి నత్థి అవహారో, థేయ్యచిత్తేన పన గహణే దుక్కటతో న ముచ్చతీతి వేదితబ్బం. **ఏసేవ నయో**తి అవహారో నత్థి, భణ్డదేయ్యం పన హోతీతి అధిప్పాయో.

౨౪. **పఞ్చన్నం సహధమ్మికానన్తి** భిక్ఖుభిక్ఖునీసిక్ఖమానసామణేరసామణేరీనం. ఏతేన న కేవలం గిహీనం ఏవ, అథ ఖో తాపసపరిబ్బాజకాదీనమ్పి సన్తకం పటిసామేతుం న వట్టతీతి దస్సేతి. **నట్ఠేపి గీవా న హోతి,** కస్మా? అసమ్పటిచ్ఛాపితత్తాతి అత్థో. దుతియే **ఏసేవ నయోతి** గీవా న హోతి, కస్మా? అజానితత్తా. తతియే చ **ఏసేవ నయోతి** గీవా న హోతి, కస్మా? పటిక్ఖిపితత్తా. ఏత్థ చ కాయేన వా వాచాయ వా చిత్తేన వా పటిక్ఖిత్తేపి పటిక్ఖిత్తోయేవ నామ హోతి.

తస్సేవ గీవా హోతి, న సేసభిక్ఖూనం, కస్మా? తస్సేవ భణ్డాగారికస్స భణ్డాగారే ఇస్సరభావతో. **భణ్డాగారికస్స గీవా న హోతి** అలసజాతికస్సేవ పమాదేన హరితత్తా. దుతియే **భణ్డాగారికస్స గీవా న హోతి** తస్స అనారోచితత్తా. **నట్ఠే తస్స గీవా** తేన ఠపితత్తా. **తస్సేవ గీవా,** న అఞ్ఞేసం తేన భణ్డాగారికేన సమ్పటిచ్ఛితత్తా ఠపితత్తా చ. **నత్థి గీవా** తేన పటిక్ఖిపితత్తా. **నట్ఠం సునట్ఠమేవ** భణ్డాగారికస్స అసమ్పటిచ్ఛాపనతో. **నట్ఠే గీవా** తేన ఠపితత్తా. **సబ్బం తస్స గీవా** తస్స భణ్డాగారికస్స పమాదేన హరణతో. **తత్థేవ ఉపచారే విజ్జమానేతి** భణ్డాగారికస్స సమీపేయేవ ఉచ్చారపస్సావట్ఠానే విజ్జమానే.

౨౫. **మయి చ మతే సఙ్ఘస్స చ సేనాసనే వినట్ఠేతి** ఏత్థ కేవలం సఙ్ఘస్స సేనాసనం మా వినస్సీతి ఇమినా అధిప్పాయేన వివరితుమ్పి వట్టతియేవాతి వదన్తి. "తం మారేస్సామీ"తి ఏత్తకే వుత్తేపి **వివరితుం వట్టతి** "గిలానపక్ఖే ఠితత్తా అవిసయో"తి వుత్తత్తా. మరణతో హి పరం గేలఞ్ఞం అవిసయత్తఞ్చ నత్థి. "ద్వారం ఛిన్దిత్వా హరిస్సామా"తి ఏత్తకే వుత్తేపి వివరితుం వట్టతియేవ. **సహాయేహి భవితబ్బన్తి** తేహిపి భిక్ఖాచారాదీహి పరియేసిత్వా అత్తనో సన్తకమ్పి కిఞ్చి కిఞ్చి దాతబ్బన్తి వుత్తం హోతి. **అయఞ్హి సామీచీతి** భణ్డాగారే వసన్తానం ఇదం వత్తం. **లోలమహాథేరోతి** మన్దో మోమూహో ఆకిణ్ణవిహారీ సదా కీళాపసుతో వా మహాథేరో.

౨౬. **ఇతరేహీతి** తస్మింయేవ గబ్భే వసన్తేహి భిక్ఖూహి. విహారరక్ఖణవారే నియుత్తో **విహారవారికో,** వుడ్ఢపటిపాటియా అత్తనో వారే విహారరక్ఖణకో. **నివాపన్తి** భత్తవేతనం. **చోరానం పటిపథం గతేసూతి** చోరానం ఆగమనం ఞత్వా "పఠమతరంయేవ గన్త్వా సద్దం కరిస్సామా"తి చోరానం అభిముఖం గతేసు. "చోరేహి హటభణ్డం ఆహరిస్సామా"తి తేసం అనుపథం గతేసుపి ఏసేవ నయో. **నిబద్ధం కత్వాతి** "అసుకకులే యాగుభత్తం విహారవారికానంయేవా"తి ఏవం నియమనం కత్వా. **ద్వే తిస్సో యాగుసలాకా చ చత్తారి పఞ్చ సలాకభత్తాని చ లభమానోవాతి** ఇదం నిదస్సనమత్తం, తతో ఊనం వా హోతు అధికం వా, అత్తనో చ వేయ్యావచ్చకరస్స చ యాపనమత్తం లభనమేవ పమాణన్తి గహేతబ్బం. **నిస్సితకే జగ్గాపేన్తీతి** అత్తనో అత్తనో నిస్సితకే భిక్ఖాచరియాయ పోసేన్తా నిస్సితకేహి విహారం జగ్గాపేన్తి. **అసహాయస్సాతి** సహాయరహితస్స. "అసహాయస్స అదుతియస్సా"తి పాఠో యుత్తో. పచ్ఛిమం పురిమస్సేవ వేవచనం. అసహాయస్స వా అత్తదుతియస్స వాతి ఇమస్మిం పన పాఠే ఏకేన ఆనీతం ద్విన్నం నప్పహోతీతి అత్తదుతియస్సపి వారో నివారితోతి వదన్తి, తం "యస్స సభాగో భిక్ఖు భత్తం ఆనేత్వా దాతా నత్థీ"తి ఇమినా న సమేతి, వీమంసితబ్బం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౧౧౨) పన "**అత్తదుతియస్సాతి** అప్పిచ్ఛస్స. అత్తాసరీరమేవ దుతియో, న అఞ్ఞోతి హి అత్తదుతియో, తదుభయస్సపి అత్థస్స విభావనం 'యస్సా'తిఆది. ఏతేన సబ్బేన ఏకేకస్స వారో న పాపేతబ్బోతి దస్సేతీ"తి వుత్తం.

పాకవత్తత్థాయాతి నిచ్చం పచితబ్బయాగుభత్తసఙ్ఖాతవత్తత్థాయ. **ఠపేన్తీతి** దాయకా ఠపేన్తి. **తం గహేత్వాతి** తం ఆరామికాదీహి దీయమానం భాగం గహేత్వా. **ఉపజీవన్తేన ఠాతబ్బన్తి** అబ్భోకాసికరుక్ఖమూలికేనపి పాకవత్తం ఉపనిస్సాయ జీవన్తేన అత్తనో పత్తచీవరరక్ఖణత్థాయ విహారవారే సమ్పత్తే ఠాతబ్బం. **న గాహాపేతబ్బోతి** ఏత్థ యస్స అబ్భోకాసికస్సపి

అత్తనో అధికపరిక్ఖారో చే రపితో అత్థి, చీవరాదిసజ్జికభాగేపి ఆలయో అత్థి, సోపి గాహాపేతబ్బో . **పరిపుచ్ఛన్తి** పుచ్ఛితపఞ్హావిస్సజ్జనం, అట్ఠకథం వా. **దిగుణన్తి** అఞ్ఞేహి లబ్భమానతో ద్విగుణం. **పక్ఖవారేనాతి** అడ్ఢమాసవారేన.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

భణ్డపటిసామనవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

దసమో పరిచ్ఛేదో.

౧౧. కయవిక్కయసమాపత్తివినిచ్ఛయకథా

౩౬. ఏవం భణ్డపటిసామనవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని కయవిక్కయవినిచ్ఛయం కథేన్తో ‘‘**కయవిక్కయసమాపత్తీ**’’తిఆదిమాహ. తత్థ కయనం కయో, పరభణ్డస్స గహణం, విక్కయనం విక్కయో, సకభణ్డస్స దానం, కయో చ విక్కయో చ **కయవిక్కయం**. సమాపజ్జనం **సమాపత్తి**, తస్స దువిధస్స కిరియస్స కరణం. తస్సరూపం దస్సేతి ‘‘**ఇమినా**’’తిఆదినా.

సేసఞాతకేసు సద్ధాదేయ్యవినిపాతసమ్భవతో తదభావట్ఠానమ్పి దస్సేతుం ‘‘**మాతరం వా పన పితరం వా**’’తిఆది వుత్తం. తేన విఞ్ఞత్తిసద్ధాదేయ్యవినిపాతనఞ్చ న హోతి “ఇమినా ఇదం దేహీ”తి వదన్తోతి దస్సేతి, కయవిక్కయం పన ఆపజ్జతి “ఇమినా ఇదం దేహీ”తి వదన్తోతి దస్సేతి. ఇమినా చ ఉపరి అఞ్ఞాతకన్త్యాదినా చ సేసఞాతకం “ఇమం దేహీ”తి వదతో విఞ్ఞత్తి న హోతి, “ఇమం గణ్హాహీ”తి పన దదతో సద్ధాదేయ్యవినిపాతనం, “ఇమినా ఇమం దేహీ”తి కయవిక్కయం ఆపజ్జతో నిస్సగ్గియన్తి అయమ్పి అత్థో దస్సితో హోతి మిగపదవలఞ్జనన్యాయేన. **తస్మా**ఇచ్చాదికేపి “మాతాపితూహి సద్ధిం కయవిక్కయం, సేసఞాతకేహి సద్ధిం ద్వే ఆపత్తియో, అఞ్ఞాతకేహి సద్ధిం తిస్సో ఆపత్తియో”తి వత్తబ్బే తేసేవ న్యాయేన ఞాతుం సక్కాతి కత్వా న వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం, అఞ్ఞథా అబ్యాపితదోసో సియా.

“ఇదం భత్తం భుఞ్జిత్వా ఇదం కరోథా”తి వుత్తే పుబ్బాపరసమ్బన్ధాయ కిరియాయ వుత్తత్తా “ఇమినా ఇదం దేహీ”తి వుత్తసదిసం హోతి. ఇదం భత్తం భుఞ్జ, ఇదం నామ కరోహీ”తి వా, “ఇదం భత్తం భుత్తోసి, ఇదం నామ కరోహి, ఇదం భత్తం భుఞ్జిస్ససి, ఇదం నామ కరోహీ”తి పన వుత్తే అసమ్బన్ధాయ కిరియాయ వుత్తత్తా కయవిక్కయో న హోతి. విఘాసాదానం భత్తదానే చ అనపేక్ఖత్తా సద్ధాదేయ్యవినిపాతనం న హోతి, కారాపనే హత్థకమ్మమత్తత్తా విఞ్ఞత్తి న హోతి, తస్మా వట్టతి. ‘‘**ఏత్థ చా**’’తిఆదినా అసతిపి నిస్సగ్గియవత్థుమ్హి పాచిత్తియం దేసేతబ్బన్తి దస్సేతి.

అగ్ఘం పుచ్ఛితుం వట్టతి, ఏత్తావతా కయవిక్కయో న హోతీతి అత్థో. **గణ్హితుం వట్టతీ**తి “ఇమినా ఇదం దేహీ”తి అవుత్తత్తా కయవిక్కయో న హోతి, మూలస్స అత్థితాయ విఞ్ఞత్తిపి న హోతి. **పత్తో న గహేతబ్బో** పరభణ్డస్స మహగ్ఘతాయ. ఏవం సతి కథం కాతబ్బోతి ఆహ ‘‘**మమ వత్థు అప్పగ్ఘన్తి ఆచిక్ఖితబ్బ**’’న్తి. **భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా కారేతబ్బతం ఆపజ్జతి** థేయ్యావహారసమ్భవతో, ఊనమాసకం చే అగ్ఘతి, దుక్కటం. మాసకతో పట్ఠాయ యావ ఊనపఞ్చమాసకం చే అగ్ఘతి, థుల్లచ్చయం. పఞ్చమాసకం చే అగ్ఘతి, పారాజికన్తి వుత్తం హోతి. **దేతి, వట్టతి** పుఞ్ఞత్థాయ దిన్నత్తా అధికస్స. **కప్పియకారకస్స పన...పే.... వట్టతి** ఉభతో కప్పియభణ్డత్తా. ఏకతో ఉభతో వా చే అకప్పియభణ్డం హోతి, న వట్టతి. ‘‘**మా గణ్హాహీ**’’**తి వత్తబ్బో**, కస్మా? కప్పియకారకస్స అఛేకత్తా.

అఞ్ఞేన అప్పటిగ్గహితేన అత్థో, కస్మా? సత్తాహకాలికత్తా తేలస్స. పటిగ్గహితతేలం సత్తాహపరమం ఏవ ఠపేతబ్బం, తస్మా తతో పరం ఠపితుకామస్స అప్పటిగ్గహితతేలేన అత్థో హోతి. **అప్పటిగ్గహితం దూసేయ్య**, అనియమితకాలం అప్పటిగ్గహితతేలం నాళియం అవసిట్ఠపటిగ్గహితతేలం అత్తనో కాలం వత్థాపేయ్య.

౩౮. ఇదం పత్తచతుక్కం వేదితబ్బన్తి అకప్పియపత్తచతుక్కం వుత్తం, పఞ్చమో పన కప్పియో. తేన వక్ఖతి “అయం పత్తో సబ్బకప్పియో బుద్ధానమ్పి పరిభోగారహో”తి. **అయం పత్తో మహాఅకప్పియో నామ,** కస్మా? రూపియం ఉగ్గణ్హిత్వా

అయబీజం సముట్ఠాపేత్వా తేన లోహేన పత్తస్స కారితత్తా, ఏవం బీజతో పట్ఠాయ దూసితత్తా. యథా చ తతియపారాజికవిసయే థావరపయోగేసు పాససూలాదీసు మూలతో పట్ఠాయ కారితేసు కిస్మిఞ్చి దణ్డమత్తే వా వాకమత్తే వా అవసిట్ఠే సతి న ముచ్చతి, సబ్బస్మిం నట్ఠేయేవ ముచ్చతి, ఏవమిధాపి బీజతో పట్ఠాయ కతత్తా తస్మిం పత్తే కిస్మిఞ్చి పత్తే అవసిట్ఠేపి కప్పియో భవితుం న సక్కా. తథా చ వక్ఖతి "సచేపి తం వినాసేత్వా థాలకం కారేతి, తమ్పి అకప్పియ"న్త్యాది. ఏవం సన్తేపి దుతియపత్తే వియ మూలే చ మూలస్సామికానం, పత్తే చ పత్తస్సామికానం దిన్నే కప్పియో కాతుం సక్కా భవేయ్య ను ఖోతి ఆసఙ్కాయమాహ ''**న సక్కా కేనచి ఉపాయేన కప్పియో కాతు**''న్తి. తస్సత్థో – దుతియపత్తం రూపియం పటిగ్గణ్హిత్వా గిహీహి పరినిట్ఠాపితమేవ కిణాతి, న బీజతో పట్ఠాయ దూసేతి, తస్మా దుతియపత్తో కప్పియో కాతుం సక్కా, ఇధ పన బీజతో పట్ఠాయ దూసితత్తా తేన భిక్ఖునా తం పత్తం పున అయపాసాణబీజం కాతుం అసక్కుణేయ్యత్తా, పటిగ్గహితరూపియస్స చ వళఞ్జితత్తా పున సామికానం దాతుం అసక్కుణేయ్యత్తా న సక్కా కేనచి ఉపాయేన కప్పియో కాతున్తి.

ఇదాని తం అసక్కుణేయ్యత్తం అఞ్ఞేన పకారేన విత్థారేతుం ''**సచేపీ**''తిఆదిమాహ. ఇమినా కిఞ్చిపి అయవత్థుమ్హి అవసిట్ఠే సతి అకప్పియోవ హోతీతి దస్సేతి. తేన వుత్తం విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౫౮౧) ''**రూపియం ఉగ్గణ్హిత్వా**తి ఇదం ఉక్కట్ఠవసేన వుత్తం, ముత్తాదిదుక్కటవత్థుమ్పి ఉగ్గణ్హిత్వా కారితమ్పి పఞ్చన్నం న వట్టతి ఏవ. **సముట్ఠాపేతీ**తి సయం గన్త్వా వా 'ఇమం కహాపణాదిం కమ్మకారానం దత్వా బీజం సముట్ఠాపేహీ'తి అఞ్ఞం ఆణాపేత్వా వా సముట్ఠాపేతి. **మహాఅకప్పియో**తి అత్తనావ బీజతో పట్ఠాయ దూసితత్తా అఞ్ఞస్స మూలస్సామికస్స అభావతో వుత్తం. సో హి చోరేహి అచ్ఛిన్నోపి పున లద్ధో జానన్తస్స కస్సచీపి న వట్టతి. యది హి వట్టేయ్య, తళాకాదీసు వియ 'అచ్ఛిన్నో వట్టతీ'తి ఆచరియా వదేయ్యుం. **న సక్కా కేనచి ఉపాయేనా**తి సఙ్ఘస్స విస్సజ్జనేన చోరాదిఅచ్ఛిన్దనేనపి కప్పియో కాతుం న సక్కా, ఇదఞ్చ తేన రూపేన ఠితం తమ్బూలకేన వత్థముత్తాదిరూపేన ఠితఞ్చ సన్ధాయ వుత్తం. దుక్కటవత్థుమ్పి హి తమ్బూలకకప్పియవత్థు చ న సక్కా కేనచి తేన రూపేన కప్పియం కాతుం. యది పన సో భిక్ఖు తేన కప్పియవత్థునా, దుక్కటవత్థునా వా పున రూపియం చేతాపేయ్య, తం రూపియం నిస్సజ్జాపేత్వా అఞ్ఞేసం కప్పియం కాతుమ్పి సక్కా భవేయ్యాతి దట్ఠబ్బ"న్తి. యం పన సారత్థదీపనియం పపఞ్చితం, యఞ్చ తమేవ గహేత్వా పోరాణటీకాయం పపఞ్చితం, తం విత్థారేత్వా వుచ్చమానం అతివిత్థారితఞ్చ భవిస్సతి, సోతూనఞ్చ దుబ్బిఞ్ఞేయ్యం, తస్మా ఏత్తకమేవ వదిమ్హ, అత్థికేహి పన తేసు తేసు పకరణేసు ఓలోకేత్వా గహేతబ్బన్తి.

దుతియపత్తే **పఞ్చన్నమ్పి సహధమ్మికానం న కప్పతీ**తి రూపియస్స పటిగ్గహితత్తా, కయవిక్కయస్స చ కతత్తా. **సక్కా పన కప్పియో కాతు**న్తి గిహీహి పరినిట్ఠాపితపత్తస్సేవ కిణితత్తా , బీజతో పట్ఠాయ అదూసితత్తా, మూలమూలస్సామికానఞ్చ పత్తపత్తస్సామికానఞ్చ విజ్జమానత్తా. యథా పన సక్కా హోతి, తం దస్సేతుం ''**మూలే**''తిఆదిమాహ.

తతియపత్తే **సదిసోయేవా**తి "పఞ్చన్నమ్పి సహధమ్మికానం న వట్టతి, సక్కా పన కప్పియో కాతు"న్తి ఇమం నయం నిద్దిసతి. నను తతియపత్తో కప్పియవోహారేన గహితో, అథ కస్మా అకప్పియోతి చోదనం సన్ధాయాహ ''**కప్పియవోహారేన గహితోపి దుతియపత్తసదిసోయేవ, మూలస్స సమ్పటిచ్ఛితత్తా అకప్పియో**''తి. దుతియచోదనం పన సయమేవ వదతి. ఏత్థ చ "దుతియపత్తసదిసోయేవా"తి వుత్తత్తా మూలే చ మూలస్సామికానం, పత్తే చ పత్తస్సామికానం దిన్నే కప్పియో హోతి,

కప్పియభణ్డం దత్వా గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి దట్ఠబ్బో. **మూలస్స అనిస్సట్ఠత్తా**తి యేన ఉగ్గహితమూలేన పత్తో కీతో, తస్స మూలస్స సఙ్ఘమజ్ఝే అనిస్సట్ఠత్తా. ఏతేన రూపియమేవ నిస్సజ్జితబ్బం, న తమ్మూలకం అరూపియన్తి దస్సేతి. యది హి తేన సమ్పటిచ్ఛితమూలం సఙ్ఘమజ్ఝే నిస్సట్ఠం సియా, తేన కప్పియేన కమ్మేన ఆరామికాదీహి గహేత్వా దిన్నపత్తో రూపియపటిగ్గాహకం ఠపేత్వా సేసానం వట్టేయ్య.

చతుత్థపత్తే **దుబ్బిచారితత్తా**తి "ఇమే కహాపణే దత్వా ఇదం దేహీ"తి గహితత్తా గిహిసన్తకానం కహాపణానం దుట్ఠువిచారితత్తా ఏతస్స విచారణకస్స భిక్ఖునో ఏవ న వట్టతీతి అత్థో. **మూలస్స అసమ్పటిచ్ఛితత్తా**తి ఏతేన మూలస్స గిహిసన్తకత్తం దస్సేతి, తేనేవ పత్తస్స రూపియసంవోహారేన అనుప్పన్నతఞ్చ దస్సేతి, తేన చ తస్స పత్తస్స నిస్సజ్జియాభావం, భిక్ఖుస్స చ పాచిత్తియాభావం దీపేతి, తేన చ దుబ్బిచారితమత్తేన దుక్కటమత్తభావం పకాసేతి. **నిస్సజ్జీ**తి ఇదఞ్చ దానవసేన వుత్తం, న వినయకమ్మవసేన. తేనేవ చ ''**సప్పిస్స పూరాపేత్వా**''తి వుత్తం.

పఞ్చమపత్తే **సబ్బకప్పియో**తి అత్తనో చ పఞ్చన్నం సహధమ్మికానఞ్చ బుద్ధపచ్చేకబుద్ధానఞ్చ కప్పియో. తేనాహ ''**బుద్ధానమ్పి పరిభోగారహో**''తి.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

కయవిక్కయసమాపత్తివినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

ఏకాదసమో పరిచ్ఛేదో.

౧౨. రూపియాదిపటిగ్గహణవినిచ్ఛయకథా

౫౯. ఏవం కయవిక్కయసమాపత్తివినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని రూపియాదిపటిగ్గహణవినిచ్ఛయం కథేన్తో **''రూపియాదిపటిగ్గహో''**తిఆదిమాహ. తత్థ సఞ్ఞాణత్థాయ కతం రూపం ఏత్థ అత్థీతి రూపియం, యం కిఞ్చి వోహారూపగం ధనం. తేన వుత్తం సమన్తపాసాదికాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౮౩-౫౮౪) ''ఇధ పన యం కిఞ్చి వోహారగమనీయం కహాపణాది అధిప్పేత''న్తి. పఠమం ఆదీయతీతిఆది, కిం తం? రూపియం, రూపియం ఆది యేసం తేతి రూపియాదయో, దాసిదాసఖేత్తవత్థుఆదయో, పటిగ్గహణం పటిగ్గహో, సమ్పటిచ్ఛనన్తి అత్థో. రూపియాదీనం పటిగ్గహో **రూపియాదిపటిగ్గహో**. జాతసమయే ఉప్పన్నం రూపమేవ రూపం అస్స భవతి, న వికారమాపజ్జతీతి **జాతరూపం,** సువణ్ణం. ధవలసభావతాయ సత్తేహి రఞ్జియతేతి **రజతం,** సజ్ఝు. జాతరూపేన కతో మాసకో **జాతరూపమాసకో**. రజతేన కతో మాసకో **రజతమాసకో**తి ఇదం చతుబ్బిధమేవ నిస్సగ్గియవత్థు హోతి, న లోహమాసకాదయోతి ఆహ **''తమ్బలోహాదీహి...పే॰... సఙ్ఘహితో''**తి. **తమ్బలోహాదీహీతి ఆది**-సద్దేన కంసలోహవట్టలోహతిపుసీసాదీహి కతోపి **లోహమాసకోయేవా**తి దస్సేతి. కిం ఇదమేవ నిస్సగ్గియవత్థు హోతి, ఉదాహు ముత్తాదయోపీతి ఆహ **''ముత్తా...పే॰... దుక్కటవత్థూ''**తి. ఇమేసం ద్విన్నం వత్థూనం కో విసేసోతి ఆహ **''తత్థ నిస్సగ్గియవత్థుం...పే॰... దుక్కటమేవా''**తి. తత్థ నిస్సగ్గియవత్థు అత్తనో అత్థాయ నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం, సేసానం అత్థాయ దుక్కటం, దుక్కటవత్థు సబ్బేసం అత్థాయ దుక్కటమేవాతి యోజనా.

ఇదాని తేసు వత్థూసు కప్పియాకప్పియవినిచ్ఛయం విత్థారతో దస్సేతుం ఆహ **''తత్రాయం వినిచ్ఛయో''**తి. తత్థ **సమ్పటిచ్ఛితుం న వట్టతి,** కస్మా? ''ఇదం సఙ్ఘస్స దమ్మీ''తి అకప్పియవోహారేన దిన్నత్తా. **దత్వా పక్కమతి, వట్టతి,** కస్మా? సఙ్ఘస్స హత్థే అదత్వా వడ్ఢకీఆదీనం హత్థే దిన్నత్తా. **ఏవమ్పి వట్టతి** గిహీనం హత్థే ఠపితత్తా. **పటిక్ఖిపితుం న వట్టతి** సఙ్ఘగణపుగ్గలానం అనామసితత్తా. **''న వట్టతీ''తి పటిక్ఖిపితబ్బం** ''తుమ్హే గహేత్వా ఠపేథా''తి వుత్తత్తా. **పటిగ్గహణేపి పరిభోగేపి ఆపత్తీ**తి ''సఙ్ఘస్స దమ్మీ''తి వుత్తత్తా పటిగ్గహణే పాచిత్తియం, పరిభోగే దుక్కటం. **స్వేవ సాపత్తికో**తి దుక్కటాపత్తిం సన్ధాయ వదతి. **వదతి, వట్టతి** ''తుమ్హే పచ్చయే పరిభుఞ్జథా''తి కప్పియవోహారేన వుత్తత్తా. **చీవరత్థాయ దిన్నం చీవరేయేవ ఉపనేతబ్బం,** కస్మా? యథా దాయకా వదన్తి, తథా పటిపజ్జితబ్బత్తా. సేనాసనపచ్చయస్స ఇతరపచ్చయత్తయతో విసేసం దస్సేన్తో **''సేనాసనత్థాయా''**తిఆదిమాహ. ఇమినా అవిస్సజ్జియఅవేభఙ్గియభావం దస్సేతి. ఏవం సన్తేపి ఆపదాసు కత్తబ్బవిధిం దస్సేన్తో **''సచే పనా''**తిఆదిమాహ.

౬౦. ఏవం నిస్సగ్గియవత్థూసు కత్తబ్బవిధిం దస్సేత్వా ఇదాని దుక్కటవత్థూసు కత్తబ్బవిధిం దస్సేన్తో **''సచే కోచి మయ్హ''**న్త్యాదిమాహ. ఏత్థ పన **పటిగ్గహణేపి పరిభోగేపి ఆపత్తీ**తి దుక్కటమేవ సన్ధాయ వుత్తం. తళాకస్సపి ఖేత్తసఙ్గహితత్తా తస్స పటిగ్గహణేపి ఆపత్తి వుత్తా. **''చత్తారో పచ్చయే పరిభుఞ్జథాతి దేతీ**తి ఏత్థ 'భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చత్తారో పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం తళాకం దమ్మీ'తి వా 'చతుపచ్చయపరిభోగత్థం తళాకం దమ్మీ'తి వా వదతి, వట్టతియేవ. 'ఇతో తళాకతో ఉప్పన్నే పచ్చయే దమ్మీ'తి వుత్తే పన వత్తబ్బమేవ నత్థీ''తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౫౩౭-౫౩౯) వుత్తం. విమతివినోదనియమ్పి (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౫౩౮-౫౩౯) తథేవ వత్వా ''ఇదఞ్చ సఙ్ఘస్స దీయమానఞ్ఞేవ సన్ధాయ వుత్తం, పుగ్గలస్స పన ఏవమ్పి దిన్నం తళాకఖేత్తాది న వట్టతి. సుద్ధచిత్తస్స పన ఉదకపరిభోగత్థం కూపపోక్ఖరణిఆదయో వట్టన్తి. 'సఙ్ఘస్స తళాకం అత్థి, తం కథ'న్తి హి ఆదినా సబ్బత్థ సఙ్ఘవసేనేవ వుత్త''న్తి వుత్తం. **హత్థే భవిస్సతీ**తి వసే భవిస్సతి.

కప్పియకారకం ఠపేథాతి వుత్తేతి సామీచివసేన వుత్తం, అవుత్తేపి ఠపేన్తస్స న దోసో అత్థి. తేనాహ ‘‘**ఉదకం వారేతుం లబ్భతీ**’’తి. యస్మా పరసన్తకం భిక్ఖూనం నాసేతుం న వట్టతి, తస్మా ‘‘**న సస్సకాలే**’’తి వుత్తం. సస్సకాలేపి తాసేత్వా ముఞ్చితుం వట్టతి, అముఞ్చతో పన భణ్డదేయ్యం. **జనపదస్స సామికోతి** ఇమినావ యో తం జనపదం విచారేతి, తేనపి అచ్ఛిన్దిత్వా దిన్నం వట్టతియేవాతి వదన్తి. **పున దేతీతి** అచ్ఛిన్దిత్వా పున దేతి, ఏవమ్పి వట్టతీతి సమ్బన్ధో. ఇమినా యేన కేనచి ఇస్సరేన “పరిచ్చత్తమిదం భిక్ఖూహి అస్సామిక”న్తి సఞ్ఞాయ అత్తనో గహేత్వా దిన్నం వట్టతీతి దస్సేతి. **ఉదకవాహకన్తి** ఉదకమాతికం. కప్పియవోహారేపి వినిచ్ఛయం వక్ఖామీతి పాఠసేసో. **ఉదకవసేనాతి** ఉదకపరిభోగత్థం. **సుద్ధచిత్తానన్తి** ఉదకపరిభోగత్థమేవ. ఇదం సహత్థేన చ అకప్పియవోహారేన చ కరోన్తే సన్ధాయ వుత్తం. “సస్ససమ్పాదనత్థ”న్తి ఏవం అసుద్ధచిత్తానమ్పి పన సయం అకత్వా కప్పియవోహారేన ఆణాపేతుం వట్టతి ఏవ. **కప్పియకారకం ఠపేతుం న వట్టతీతి** ఇదం సహత్థాదినా కతతళాకత్తా అస్సారుప్పన్తి వుత్తం. ఠపేన్తస్స పన తం పచ్చయం పరిభుఞ్జన్తస్స వా సఙ్ఘస్స ఆపత్తి న పఞ్ఞాయతి, అట్ఠకథాపమాణేన వా ఏత్థ ఆపత్తి గహేతబ్బా. అలజ్జినా కారాపితే వత్తబ్బమేవ నత్థీతి ఆహ ‘‘**లజ్జిభిక్ఖునా**’’తి, మత్తికుద్ధరణాదీసు కారాపితేసూతి అధిప్పాయో.

౬౧. **నవసస్సేతి** అకతపుబ్బే కేదారే. **కహాపణేతి** ఇమినా ధఞ్ఞుట్ఠాపనే తస్సేవ అకప్పియన్తి దస్సేతి. **అపరిచ్ఛిన్నభాగేతి** “ఏత్తకే భూమిభాగే ఏత్తకో భాగో దాతబ్బో”తి ఏవం అపరిచ్ఛిన్నభాగే. ధఞ్ఞుట్ఠాపనే కసతి, పయోగేపి దుక్కటమేవ, న కహాపణుట్ఠాపనే వియ. “కసథ వపథా”తి వచనేన సబ్బేసమ్పి అకప్పియం సియాతి ఆహ ‘‘**అవత్వా**’’తి. **ఏత్తకో నామ భాగోతి** ఏత్థ ఏత్తకో కహాపణోతి ఇదమ్పి సన్ధాయ వదతి. తథావుత్తేపి హి తదా కహాపణానం అవిజ్జమానత్తా ఆయతిం ఉప్పజ్జమానం అఞ్ఞేసం వట్టతి ఏవ. తేనాహ ‘‘**తస్సేవ తం అకప్పియ**’’న్తి. తస్స పన సబ్బపయోగేసు పరిభోగే చ దుక్కటం. కేచి పన ధఞ్ఞపరిభోగే ఏవ ఆపత్తి, న పుబ్బభాగేతి వదన్తి, తం న యుత్తం, యేన మిననరక్ఖణాదినా పయోగేన పచ్ఛా ధఞ్ఞపరిభోగే ఆపత్తి హోతి తస్స పయోగస్స కరణే అనాపత్తియా అయుత్తత్తా. పరియాయకథాయ పన సబ్బత్థ అనాపత్తి. తేనేవ ‘‘**ఏత్తకేహి వీహీహి ఇదఞ్చిదఞ్చ ఆహరథా**’’తి నియమవచనే అకప్పియం వుత్తం. కహాపణవిచారణేపి ఏసేవ నయో. “వత్థు చ ఏవరూపం నామ సంవిజ్జతి, కప్పియకారకో నత్థీతి వత్తబ్బ”న్తిఆదివచనఞ్చేత్థ సాధకం. **రజ్జుయా వా దణ్డేన వాతి** ఏత్థ “పాదేహిపి మినితుం న వట్టతీ”తి వదన్తి. **ఖలే వా ఠత్వా రక్ఖతీతి** ఏత్థ పన థేనేత్వా గణ్హన్తే దిస్వా “మా గణ్హథా”తి నివారేన్తో రక్ఖతి నామ, సచే పన అవిచారేత్వా కేవలం తుణ్హీభూతోవ రక్ఖణత్థాయ ఓలోకేన్తో తిట్ఠతి, వట్టతి. “సచేపి తస్మిం తుణ్హీభూతే చోరికాయ హరన్తి, ‘మయం భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఆరోచేస్సామా’తి ఏవం వత్తుమ్పి వట్టతీ”తి వదన్తి. **నీహరాపేతి పటిసామేతీతి** ఏత్థాపి “సచే పరియాయేన వదతి, వట్టతీ”తి వదన్తి. అపుబ్బస్స అనుప్పాదితత్తా అఞ్ఞేసం వట్టతీతి ఆహ ‘‘**తస్సేవేతం అకప్పియ**’’న్తి.

సబ్బేసం అకప్పియం, కస్మా? కహాపణానం విచారితత్తాతి ఏత్థ సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౫౩౭-౫౩౯) ఏవం విచారణా కతా – నను చ దుబ్బిచారితమత్తేన తస్సేవేతం అకప్పియం, న సబ్బేసం రూపియసంవోహారే చతుత్థపత్తో వియ. వుత్తఞ్హి తత్థ (పారా. అట్ఠ. ౨.౫౮౯) “యో పన రూపియం అసమ్పటిచ్ఛిత్వా ‘థేరస్స పత్తం కిణిత్వా దేహీ’తి పహితకప్పియకారకేన సద్ధిం కమ్మారకులం గన్త్వా పత్తం దిస్వా ‘ఇమే కహాపణే గహేత్వా ఇమం దేహీ’తి కహాపణే దాపేత్వా గహితో, అయం పత్తో ఏతస్సేవ భిక్ఖునో న వట్టతి దుబ్బిచారితత్తా , అఞ్ఞేసం పన వట్టతి మూలస్స అసమ్పటిచ్ఛితత్తా”తి, తస్మా **యం తే ఆహరన్తి, సబ్బేసం అకప్పియం. కస్మా? కహాపణానం విచారితత్తాతి** ఇదం కస్మా వుత్తన్తి? ఏత్థ కేచి వదన్తి “కహాపణే సాదియిత్వా విచారితం సన్ధాయ ఏవం వుత్త”న్తి, సఙ్ఘికత్తా చ నిస్సజ్జితుం న సక్కా, తస్మా సబ్బేసం న కప్పతీతి

తేసం అధిప్పాయో. కేచి పన "అసాదియిత్వాపి కహాపణానం విచారితత్తా రూపియసంవోహారో కతో హోతి, సఙ్ఘికత్తా చ నిస్సజ్జితుం న సక్కా, తస్మా సబ్బేసం న కప్పతీ"తి వదన్తి. గణ్ఠిపదేసు పన తీసుపి ఇదం వుత్తం "చతుత్థపత్తో గిహిసన్తకానంయేవ కహాపణానం విచారితత్తా అఞ్ఞేసం కప్పతి, ఇధ పన సఙ్ఘికానం విచారితత్తా సబ్బేసం న కప్పతీ"తి. సబ్బేసమ్పి వాదో తేన తేన పరియాయేన యుత్తోయేవాతి.

౬౨. **చతుసాలద్వారే**తి భోజనసాలం సన్ధాయ వుత్తం.

౬౩. ''**వనం దమ్మి, అరఞ్ఞం దమ్మీ**''**తి వుత్తే పన వట్టతీ**తి ఏత్థ నివాసట్ఠానత్తా పుగ్గలస్సపి సుద్ధచిత్తేన గహేతుం వట్టతి. **సీమం దేమా**తి విహారసీమాదిసాధారణవచనేన వుత్తత్తా "వట్టతీ"తి వుత్తం. **పరియాయేన కథితత్తా**తి "గణ్హాహీ"తి అవత్వా "సీమా గతా"తి పరియాయేన కథితత్తా. పకతిభూమికరణత్థం ''**హేట్ఠా గహితం పంసు**''న్తిఆది వుత్తం. **దాసం దమ్మీ**తి ఏత్థ "మనుస్సం దమ్మీతి వుత్తే వట్టతీ"తి వదన్తి. **వేయ్యావచ్చకర**న్తిఆదినా వుత్తే పుగ్గలస్సపి దాసం గహేతుం వట్టతి "అనుజానామి భిక్ఖవే ఆరామిక"న్తి విసేసేత్వా అనుఞ్ఞాతత్తా. తఞ్చ ఖో పిలిన్దవచ్ఛేన గహితపరిభుత్తక్కమేన, న గహట్ఠానం దాసపరిభోగక్కమేన. ఖేత్తాదయో పన సబ్బే సఙ్ఘస్సేవ వట్టన్తి పాళియం పుగ్గలికవసేన గహేతుం అననుఞ్ఞాతత్తాతి దట్ఠబ్బం. **కుక్కుటసూకరే...పే.... వట్టతీ**తి ఏత్థ కుక్కుటసూకరేసు దీయమానేసు "ఇమేహి అమ్హాకం అత్థో నత్థి, సుఖం జీవన్తు, అరఞ్ఞే విస్సజ్జేథా"తి వత్తుం వట్టతి . **విహారస్స దేమా**తి సఙ్ఘికవిహారం సన్ధాయ వుత్తం. "ఖేత్తవత్థుపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతీ"తిఆదినా (దీ. ని. ౧.౧౦, ౧౯౪) సుత్తన్తేసు ఆగతపటిక్ఖేపో భగవతా ఆపత్తియాపి హేతుభావేన కతోతి భగవతో అధిప్పాయం జానన్తేహి సఙ్గీతికారకమహాథేరేహి ఖేత్తపటిగ్గహణాదినిస్సితో అయం సబ్బోపి పాళిముత్తవినిచ్ఛయో వుత్తోతి గహేతబ్బో.

౬౪. **చీవరచేతాపన్న**న్తి చీవరమూలం. **పహిణేయ్యా**తి పేసేయ్య. **చేతాపేత్వా**తి పరివత్తేత్వా. **అచ్ఛాదేహీ**తి వోహారవచనమేతం, ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దేహీతి అయం పనేత్థ అత్థో. **ఆభత**న్తి ఆనీతం.

ఇమస్మిం ఠానే సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౫౩౮-౫౩౯) ఏవం విచారణా కతా – ఏత్థ చ యం వుత్తం మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా. అట్ఠ. రాజసిక్ఖాపదవణ్ణనా) "ఇమినా చీవరచేతాపన్నేన చీవరం చేతాపేత్వా ఇత్థన్నామం భిక్ఖుం చీవరేన అచ్ఛాదేహీతి ఇదం ఆగమనసుద్ధిం దస్సేతుం వుత్తం. సచే హి 'ఇదం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దేహీ'తి పేసేయ్య, ఆగమనస్స అసుద్ధత్తా అకప్పియవత్థుం ఆరబ్భ భిక్ఖునా కప్పియకారకోపి నిద్దిసితబ్బో న భవేయ్యా"తి, తత్థ ఆగమనస్స సుద్ధియా వా అసుద్ధియా వా విసేసప్పయోజనం న దిస్సతి. సతిపి హి ఆగమనస్స అసుద్ధభావే దూతో అత్తనో కుసలతాయ కప్పియవోహారేన వదతి, కప్పియకారకో న నిద్దిసితబ్బోతి ఇదం నత్థి, న చ దూతేన కప్పియవోహారవసేన వుత్తే దాయకేన "ఇదం కథం పేసిత"న్తి ఈదిసీ విచారణా ఉపలబ్భతి, అవిచారేత్వా చ తం న సక్కా జానితుం. యది పన ఆగమనస్స అసుద్ధత్తా కప్పియకారకో నిద్దిసితబ్బో న భవేయ్య, చీవరానం అత్థాయ దూతస్స హత్థే అకప్పియవత్థుమ్హి పేసితే సబ్బత్థ దాయకేన కథం పేసితన్తి పుచ్ఛిత్వావ కప్పియకారకో నిద్దిసితబ్బో భవేయ్య, తస్మా అసతిపి ఆగమనసుద్ధియం సచే సో దూతో అత్తనో కుసలతాయ కప్పియవోహారవసేన వదతి, దూతస్సేవ వచనం గహేతబ్బం. యది హి ఆగమనసుద్ధియేవేత్థ పమాణం, మూలస్సామికేన కప్పియవోహారవసేన పేసితస్స దూతస్స అకప్పియవోహారవసేన వదతోపి కప్పియకారకో నిద్దిసితబ్బో భవేయ్య, తస్మా సబ్బత్థ దూతవచనమేవ పమాణన్తి గహేతబ్బం. **ఇమినా చీవరచేతాపన్నే**నాతిఆదినా పన

ఇమమత్థం దస్సేతి “కప్పియవసేన ఆభతమ్పి చీవరమూలం ఈదిసేన దూతవచనేన అకప్పియం హోతి, తస్మా తం పటిక్ఖిపితబ్బ”న్తి. తేనేవాహ “తేన భిక్ఖునా సో దూతో ఏవమస్స వచనీయోతిఆదీ”తి.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౫౩౭-౫౩౯) పన ఏవం వుత్తం – యం వుత్తం మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ రాజసిక్ఖాపదవణ్ణనా) “ఇమినా చీవరచేతాపన్నేన చీవరం చేతాపేత్వా ఇత్థన్నామం భిక్ఖుం చీవరేన అచ్ఛాదేహీతి ఇదం ఆగమనసుద్ధిం దస్సేతుం వుత్తం. సచే హి ‘ఇదం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దేహీ’తి పేసేయ్య, ఆగమనస్స అసుద్ధత్తా అకప్పియవత్థుం ఆరబ్భ భిక్ఖునా కప్పియకారకోపి నిద్దిసితబ్బో న భవేయ్యా”తి, తం నిస్సగ్గియవత్థుదుక్కటవత్థుభూతం అకప్పియచీవరచేతాపన్నం “అసుకస్స భిక్ఖునో దేహీ”తి ఏవం ఆగమనసుద్ధియా అసతి, సిక్ఖాపదే ఆగతనయేన దూతవచనే చ అసుద్ధే సబ్బథా పటిక్ఖిపోయేవ కాతుం వట్టతి, న పన “చీవరఞ్చ ఖో మయం పటిగ్గణ్హామా”తి వత్తుం, తదనుసారేన వేయ్యావచ్చకరఞ్చ నిద్దిసితుం ఆగమనదూతవచనానం ఉభిన్నం అసుద్ధత్తా, పాళియం ఆగతనయేన పన ఆగమనసుద్ధియా సతి దూతవచనే అసుద్ధేపి సిక్ఖాపదే ఆగతనయేన సబ్బం కాతుం వట్టతీతి దస్సనత్థం వుత్తం. తేన చ యథా దూతవచనాసుద్ధియమ్పి ఆగమనే సుద్ధే వేయ్యావచ్చకరం నిద్దిసితుం వట్టతి, ఏవం ఆగమనాసుద్ధియమ్పి దూతవచనే సుద్ధే వట్టతి ఏవాతి అయమత్థో అత్థతో సిద్ధోవ హోతి. ఉభయసుద్ధియం వత్తబ్బమేవ నత్థీతి ఉభయాసుద్ధిపక్ఖమేవ సన్ధాయ మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ రాజసిక్ఖాపదవణ్ణనా) “కప్పియకారకోపి నిద్దిసితబ్బో న భవేయ్యా”తి వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

యం పనేత్థ సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౫౩౭-౫౩౯) “ఆగమనస్స సుద్ధియా వా అసుద్ధియా వా విసేసప్పయోజనం న దిస్సతీ”తిఆది వుత్తం, తం మాతికాట్ఠకథావచనస్స అధిప్పాయం అసల్లక్ఖేత్వా వుత్తం యథావుత్తనయేన ఆగమనసుద్ధిఆదినా సప్పయోజనత్తా. యో పనేత్థ “మూలస్సామికేన కప్పియవోహారవసేన, పేసితదూతస్స అకప్పియవోహారేన వదతోపి కప్పియకారకో నిద్దిసితబ్బో భవేయ్యా”తి అనిట్ఠప్పసఙ్గో వుత్తో, సో అనిట్ఠప్పసఙ్గో ఏవ న హోతి అభిమతత్తా. తథా హి సిక్ఖాపదే ఏవ “పటిగ్గణ్హతు ఆయస్మా చీవరచేతాపన్న”న్తి అకప్పియవోహారేన వదతో దూతస్స కప్పియేన కమ్మేన వేయ్యావచ్చకరో నిద్దిసితబ్బో వుత్తో ఆగమనస్స సుద్ధత్తా, ఆగమనస్సపి అసుద్ధియం పన కప్పియేనపి కమ్మేన వేయ్యావచ్చకరో న నిద్దిసితబ్బోవాతి అత్థేవ ఆగమనస్స సుద్ధిఅసుద్ధియా పయోజనం. కథం పన దూతవచనేన ఆగమనసుద్ధి విఞ్ఞాయతీతి? నాయం భారో. దూతేన హి అకప్పియవోహారేన వుత్తే ఏవ ఆగమనసుద్ధి గవేసితబ్బా, న ఇతరత్థ. తత్థ చ తస్స వచనక్కమేన పుచ్ఛిత్వా చ యుత్తిఆదీహి చ సక్కా విఞ్ఞాతుం. ఇధాపి హి సిక్ఖాపదే “చీవరచేతాపన్నం ఆభత”న్తి దూతవచనేనేవ చీవరం కిణిత్వా దాతుం పేసితభావో విఞ్ఞాయతి. యది హి సబ్బథా ఆగమనసుద్ధి న విఞ్ఞాయతి, పటిక్ఖిపో ఏవ కత్తబ్బోతి.

సువణ్ణం రజతం కహాపణో మాసకోతి ఇమాని హి చత్తారి నిస్సగ్గియవత్థూని, ముత్తా మణి వేళురియో సఙ్ఖో సిలా పవాళం లోహితఙ్కో మసారగల్లం సత్త ధఞ్ఞాని దాసిదాసం ఖేత్తం వత్థు పుప్ఫారామఫలారామాదయోతి ఇమాని దుక్కటవత్థూని చ అత్తనో వా చేతియసఙ్ఘగణపుగ్గలానం వా అత్థాయ సమ్పటిచ్ఛితుం న వట్టన్తి, తస్మా తం సాదితుం న వట్టతీతి దస్సనత్థం “న ఖో మయం ఆవుసో చీవరచేతాపన్నం పటిగ్గణ్హామా”తి వుత్తం. చీవరఞ్చ ఖో మయం పటిగ్గణ్హామా”తిఆది దూతవచనస్స అకప్పియత్తేపి ఆగమనసుద్ధియా పటిపజ్జనవిధిదస్సనత్థం వుత్తం. **కాలేన కప్పియ**న్తి యుత్తపత్తకాలేన యదా నో అత్థో హోతి, తదా కప్పియం చీవరం పటిగ్గణ్హామాతి అత్థో. **వేయ్యావచ్చకరో**తి కిచ్చకరో,

కప్పియకారకోతి అత్థో. ''**వేయ్యావచ్చకరో నిద్దిసితబ్బో**''తి ఇదం "అత్థి పనాయస్మతో కోచి వేయ్యావచ్చకరో"తి కప్పియవచనేన వుత్తత్తా అనుఞ్ఞాతం. సచే పన దూతో "కో ఇమం గణ్హాతి, కస్స వా దేమీ"తి వదతి, న నిద్దిసితబ్బో. **ఆరామికో వా ఉపాసకో వా**తి ఇదం సారుప్పతాయ వుత్తం, ఠపేత్వా పన పఞ్చ సహధమ్మికే యో కోచి కప్పియకారకో వట్టతి. **ఏసో ఖో ఆవుసో భిక్ఖూనం వేయ్యావచ్చకరో**తి ఇదం దూతేన "అత్థి పనాయస్మతో కోచి వేయ్యావచ్చకరో"తి పుచ్ఛితత్తా పుచ్ఛాసభాగేన భిక్ఖుస్స కప్పియవచనదస్సనత్థం వుత్తం. ఏవమేవ హి భిక్ఖునా వత్తబ్బం, న వత్తబ్బం ''**తస్స దేహీ**''తిఆది. తేనేవ పాళియం "న వత్తబ్బో తస్స దేహీ"తిఆదిమాహ. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౫౩౭-౫౩౯) పన "ఏసో ఖో... పే॰... న వత్తబ్బో తస్స దేహీతిఆది అకప్పియవత్థుసాదియనపరిమోచనత్థం వుత్త"న్తి వుత్తం.

ఆణత్తో సో మయాతి యథా తుమ్హాకం చీవరేన అత్థే సతి చీవరం దస్సతి, ఏవం వుత్తోతి అత్థో. విమతివినోదనియం పన "సఞ్ఞత్తోతిఆది ఏవం దూతేన పున వుత్తే ఏవ చోదేతుం వట్టతి, న ఇతరథాతి దస్సనత్థం వుత్త"న్తి వుత్తం. ఏత్థ పన పాళియం "సఞ్ఞత్తో సో మయా"తి ఆగతత్తా ఏవం వుత్తో, పురిమవాక్యే పన వినయసఙ్గహప్పకరణే (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౬౪) "ఆణత్తో సో మయా"తి పరియాయవచనేన పరివత్తిత్వా ఠపితత్తా తథా వుత్తో, తేన చ కప్పియకారకస్స సఞ్ఞాపితభావే దూతేన భిక్ఖుస్స పున ఆరోచితే ఏవ భిక్ఖునా కప్పియకారకో చోదేతబ్బో హోతి, న అనారోచితేతి దస్సేతి.

అత్థో మే ఆవుసో చీవరేనాతి చోదనాలక్ఖణనిదస్సనమేతం. ఇదం వా హి వచనం వత్తబ్బం, తస్స వా అత్థో యాయ కాయచి భాసాయ వత్తబ్బో. **దేహి మే చీవర**న్తిఆదీని పన న వత్తబ్బాకారదస్సనత్థం వుత్తాని. ఏతాని హి వచనాని, ఏతేసం వా అత్థో యాయ కాయచి భాసాయ న వత్తబ్బో. "ఏవం వదన్తో చ పటిక్ఖిత్తత్తా వత్తభేదే దుక్కటం ఆపజ్జతి, చోదనా పన హోతియేవా"తి మహాగణ్ఠిపదే మజ్ఝిమగణ్ఠిపదే చ వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౫౩౭-౫౩౯) పన "న వత్తబ్బో 'దేహి మే చీవరం...పే॰... చేతాపేహి మే చీవర'న్తి ఇదం దూతేనాభతరూపియం పటిగ్గహేతుం అత్తనా నిద్దిట్ఠకప్పియకారకత్తావ 'దేహి మే చీవరం...పే॰... చేతాపేహి మే చీవర'న్తి వదన్తో రూపియస్స పకతత్తా తేన రూపియేన పరివత్తేత్వా 'దేహి చేతాపేహీ'తి రూపియసంవోహారం సమాపజ్జన్తో నామ హోతీతి తం దోసం దూరతో పరివజ్జేతుం వుత్తం రూపియపటిగ్గాహకేన సఙ్ఘమజ్ఝే నిస్సట్ఠరూపియే వియ. వుత్తఞ్హి తత్థ 'న వత్తబ్బో ఇమం వా ఇమం వా ఆహరా'తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౮౩-౫౮౪), తస్మా న ఇదం విఞ్ఞత్తిదోసే పరివజ్జేతుం వుత్తన్తి వేదితబ్బం 'అత్థో మే ఆవుసో చీవరేనా'తిపి అవత్తబ్బతాప్పసఙ్గతో. తేనేవ దూతనిద్దిట్ఠేసు రూపియసంవోహారసఙ్కాభావతో అఞ్ఞం కప్పియకారకం ఠపేత్వాపి ఆహరాపేతబ్బ"న్తి వుత్తం. తత్థాపి "దూతేన ఠపితరూపియేన చేతాపేత్వా చీవరం ఆహరాపేహీ"తి అవత్వా కేవలం "చీవరం ఆహరాపేహీ"తి ఏవం ఆహరాపేతబ్బన్తి అధిప్పాయో గహేతబ్బోతి వుత్తం.

ఇచ్చేతం కుసలన్తి ఏవం యావతతియం చోదేన్తో తం చీవరం అభినిప్ఫాదేతుం సక్కోతి అత్తనో పటిలాభవసేన, ఇచ్చేతం కుసలం సాధు సుట్ఠు సున్దరం. **చతుక్ఖత్తుం పఞ్చక్ఖత్తుం ఛక్ఖత్తుపరమం తుణ్హీభూతేన ఉద్దిస్స ఠాతబ్బ**న్తి ఠానలక్ఖణనిదస్సనమేతం. **ఛక్ఖత్తుపరమ**న్తి చ భావనపుంసకవచనమేతం. **ఛక్ఖత్తుపరమ**న్తి ఏతేన చీవరం ఉద్దిస్స తుణ్హీభూతేనేవ ఠాతబ్బం, న అఞ్ఞం కిఞ్చి కాతబ్బన్తి ఇదం ఠానలక్ఖణం. తేనేవ ''**న ఆసనేతిఆదీ**''తి అట్ఠకథాయం వుత్తం. సద్దసత్థే పన –

"కిరియావిసేసనం సత్థే, వుత్తం ధాతువిసేసనం;

భావనపుంసకన్త్వేవ, సాసనే సముదీరిత”న్తి. –

వచనతో కిరియావిసేసనమేవ సాసనవోహారేన భావనపుంసకం నామ జాతం;

“ముదుం పచతిఇచ్చత్ర, పచనం భవతీతి చ;

సుఖం సయతిఇచ్చత్ర, కరోతి సయనన్తి చా”తి. –

వచనతో కిరియావిసేసనపదేన తుల్యాధికరణభూతం కిరియావిసేస్యపదం అకమ్మకమ్పి సకమ్మకమ్పి భూధాతుకరధాతూహి సమ్బన్ధితబ్బం హోతీతి ఇమినా ఞాయేన ఛక్ఖత్తుపరమం ఠానం భవితబ్బం, ఛక్ఖత్తుపరమం ఠానం కాతబ్బన్తి అత్థో. ఏతేన ఛక్ఖత్తుపరమం ఏవం ఠానం భవితబ్బం, న తతో అధికం , ఛక్ఖత్తుపరమం ఏవ ఠానం కాతబ్బం, న తతో ఉద్ధన్తి ఇమమత్థం దస్సేతి. **న ఆసనే నిసీదితబ్బన్తి** “ఇధ భన్తే నిసీదథా”తి వుత్తేపి న నిసీదితబ్బం. **న ఆమిసం పటిగ్గహేతబ్బన్తి** “యాగుఖజ్జకాదిభేదం కిఞ్చి ఆమిసం గణ్హథ భన్తే”తి యాచియమానేనపి న గణ్హితబ్బం. **న ధమ్మో భాసితబ్బో**తి “మఙ్గలం వా అనుమోదనం వా భాసథా”తి యాచియమానేనపి కిఞ్చి న భాసితబ్బం, కేవలం “కింకారణా ఆగతోసీ”తి పుచ్ఛియమానేన “జానాహి ఆవుసో”తి వత్తబ్బో.

ఠానం భఞ్జతీతి ఆగతకారణం భఞ్జతి కోపేతి. **ఠానన్తి** ఠితియా చ కారణస్స చ నామం, తస్మా ఆసనే నిసీదనేన ఠానం కుప్పతి, ఆగతకారణమ్పి, ఆమిసపటిగ్గహణాదీసు పన ఆగతకారణమేవ భఞ్జతి, న ఠానం. తేనాహ “ఆగతకారణం భఞ్జతీ”తి. కేచి పన “ఆమిసపటిగ్గహణాదినా ఠానమ్పి భఞ్జతీ”తి వదన్తి, తం అట్ఠకథాయ న సమేతి, టీకాయమ్పి నానావాదే దస్సేత్వా ఠానభఞ్జనం వుత్తం, తం అట్ఠకథావచనేన అసంసన్దనతో గన్థగరుభయేన న వదిమ్హ. ఇదాని యా తిస్సో చోదనా, ఛ చ ఠానాని వుత్తాని, తత్థ వుడ్ఢిహానిం దస్సేన్తో **‘‘సచే చతుక్ఖత్తుం చోదేతీ’’**తిఆదిమాహ. యస్మా చ ఏకచోదనావుడ్ఢియా ద్విన్నం ఠానానం హాని వుత్తా, తస్మా చోదనా ద్విగుణం ఠానన్తి లక్ఖణం దస్సితం హోతి. ఇతి ఇమినా లక్ఖణేన తిక్ఖత్తుం చోదేత్వా ఛక్ఖత్తుం ఠాతబ్బం, ద్విక్ఖత్తుం చోదేత్వా అట్ఠక్ఖత్తుం ఠాతబ్బం, సకిం చోదేత్వా దసక్ఖత్తుం ఠాతబ్బం.

తత్ర తత్ర ఠానే తిట్ఠతీతి ఇదం చోదకస్స ఠితట్ఠానతో అపక్కమ్మ తత్ర తత్ర ఉద్దిస్స ఠానంయేవ సన్ధాయ వుత్తం. **కో పన వాదో నానాదివసేసూ**తి నానాదివసేసు ఏవం కరోన్తస్స కో పన వాదో, వత్తబ్బమేవ నత్థీతి అధిప్పాయో. **‘‘సామం వా గన్తబ్బం, దూతో వా పాహేతబ్బో**తి ఇదం సభావతో చోదేతుం అనిచ్ఛన్తేనపి కాతబ్బమేవా”తి వదన్తి. **న తం తస్స భిక్ఖునో కిఞ్చి అత్థం అనుభోతీ**తి తం చీవరచేతాపన్నం అస్స భిక్ఖునో కిఞ్చి అప్పమత్తకమ్పి కమ్మం న నిప్ఫాదేతి.

యుఞ్జన్తాయస్మన్తో సకన్తి ఆయస్మన్తో అత్తనో సన్తకం ధనం పాపుణన్తు. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౨౩౭-౨౩౯) పన **‘‘యతస్స చీవరచేతాపన్న**న్తిఆది యేన అత్తనా వేయ్యావచ్చకరో నిద్దిట్ఠో, చీవరఞ్చ అనిప్ఫాదితం, తస్స కత్తబ్బదస్సనం. ఏవం భిక్ఖునా వత్థుసామికానం వుత్తే చోదేత్వా దేన్తి, వట్టతి ‘సామికా చోదేత్వా దేన్తీ’తి (పారా॰ ౨౪౧) అనాపత్తియం వుత్తత్తా. తేనేవ సో సయం అచోదేత్వా ఉపాసకాదీహి పరియాయేన వత్వా చోదాపేతి , తేసు సతక్ఖత్తుమ్పి చోదేత్వా చీవరం దాపేన్తేసు తస్స అనాపత్తి సిద్ధా హోతి సిక్ఖాపదస్స అనాణత్తికత్తా”తి వుత్తం.

౬౨. కేనచి అనిద్దిట్ఠో అత్తనో ముఖేనేవ బ్యావటభావం వేయ్యావచ్చకరత్తం పత్తో **ముఖవేవటికో, అవిచారేతుకామతాయా**తి ఇమినా విజ్జమానమ్పి దాతుం అనిచ్ఛన్తా అరియాపి వఞ్చనాధిప్పాయం వినా వోహారతో నత్థీతి వదన్తీతి దస్సేతి. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౨౩౭-౨౩౯) పన **‘‘అవిచారేతుకామతాయా**తి ఇమస్మిం పక్ఖే ‘నత్థమ్హాకం

కప్పియకారకో’తి ఇదం తాదిసం కరోన్తో కప్పియకారకో నత్థీతి ఇమినా అధిప్పాయేన వుత్త”న్తి వుత్తం. భేసజ్జక్ఖన్ధకే మేణ్డకసేట్ఠివత్థుమ్హి (మహావ. ౨౯౯) వుత్తం “సన్తి భిక్ఖవే”తిఆదివచనమేవ **మేణ్డకసిక్ఖాపదం** నామ. తత్థ హి మేణ్డకేన నామ సేట్ఠినా “సన్తి హి భన్తే మగ్గా కన్తారా అప్పోదకా అప్పభక్ఖా న సుకరా అపాథేయ్యేన గన్తుం, సాధు భన్తే భగవా భిక్ఖూనం పాథేయ్యం అనుజానాతూ”తి యాచితేన భగవతా “అనుజానామి భిక్ఖవే పాథేయ్యం పరియేసితుం. తణ్డులో తణ్డులత్థికేన, ముగ్గో ముగ్గత్థికేన, మాసో మాసత్థికేన, లోణం లోణత్థికేన, గుళో గుళత్థికేన, తేలం తేలత్థికేన, సప్పి సప్పిత్థికేనా”తి వత్వా ఇదం వుత్తం “సన్తి, భిక్ఖవే, మనుస్సా సద్ధా పసన్నా, తే కప్పియకారకానం హత్థే హిరఞ్ఞం ఉపనిక్ఖిపన్తి ‘ఇమినా యం అయ్యస్స కప్పియం, తం దేథా’తి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, యం తతో కప్పియం, తం సాదితుం, న త్వేవాహం, భిక్ఖవే, కేనచి పరియాయేన జాతరూపరజతం సాదితబ్బం పరియేసితబ్బన్తి వదామీ”తి. “కప్పియకారకానం హత్థే హిరఞ్ఞం నిక్ఖిపన్తీ”తి ఏత్థాపి భిక్ఖుస్స ఆరోచనం అత్థియేవ, అఞ్ఞథా అనిద్దిట్ఠకప్పియకారకపక్ఖం భజతీతి న చోదేతబ్బో సియా, ఇదం పన దూతేన నిద్దిట్ఠకప్పియకారకే సన్ధాయ వుత్తం, న పన భిక్ఖునా నిద్దిట్ఠే వా అనిద్దిట్ఠే వా. తేనేవాహ **“ఏత్థ చోదనాయ పరిమాణం నత్థీ**”తిఆది. యది మూలం సన్ధాయ చోదేతి, తం సాదితమేవ సియాతి ఆహ **“మూలం అసాదియన్తేనా**”తి.

అఞ్ఞాతకఅప్పవారితేసు వియ పటిపజ్జితబ్బన్తి ఇదం అత్తనా చోదనాట్ఠానఞ్చ న కాతబ్బన్తి దస్సనత్థం వుత్తం. **పిణ్డపాతాదీనం అత్థాయాతి** ఇమినా చీవరత్థాయేవ న హోతీతి దస్సేతి. **ఏసేవ నయోతి** ఇమినా వత్థుసామినా నిద్దిట్ఠకప్పియకారకేసుపి పిణ్డపాతాదీనమ్పి అత్థాయ దిన్నే చ ఠానచోదనాదిసబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ కాతబ్బన్తి దస్సేతి.

౬౬. **ఉపనిక్ఖిత్తసాదియనే పనాతిఆదీసు** “ఇదం అయ్యస్స హోతూ”తి ఏవం సమ్ముఖా వా “అముకస్మిం నామ ఠానే మమ హిరఞ్ఞసువణ్ణం అత్థి, తం తుయ్హం హోతూ”తి ఏవం పరమ్ముఖా వా ఠితస్స కేవలం వాచాయ వా హత్థముద్దాయ వా “తుయ్హ”న్తి వత్వా పరిచ్చత్తస్స కాయవాచాహి అప్పటిక్ఖిపిత్వా చిత్తేన సాదియనం ఉపనిక్ఖిత్తసాదియనం నామ. **సాదియతీతి** వుత్తమేవత్థం విభావేతి **“గణ్హితుకామో హోతీ**”తి.

ఇదం గుత్తట్ఠానన్తి ఆచిక్ఖితబ్బన్తి పచ్చయపరిభోగంయేవ సన్ధాయ ఆచిక్ఖితబ్బం. “ఇధ నిక్ఖిపా”తి వుత్తే “ఉగ్గణ్హాపేయ్య వా”తి వుత్తలక్ఖణేన నిస్సగ్గియం హోతీతి ఆహ **“ఇధ నిక్ఖిపాహీతి న వత్తబ్బ**”న్తి. అథ వా “ఇదం గుత్తట్ఠాన”న్తి ఆచిక్ఖన్తో ఠానస్స గుత్తభావమేవ దస్సేతి, న వత్థుం పరామసతి, తస్మా ఆచిక్ఖితబ్బం. “ఇధ నిక్ఖిపాహీ”తి పన వదన్తో నిక్ఖిపితబ్బం వత్థుం నిక్ఖిపాహీతి వత్థుం పరామసతి నామ, తస్మా న వత్తబ్బం. పరతో **ఇదం గణ్హాతి** ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. **కప్పియఞ్చ అకప్పియఞ్చ నిస్సాయ ఠితం హోతీతి** యస్మా తతో ఉప్పన్నపచ్చయపరిభోగో కప్పతి, తస్మా కప్పియం నిస్సాయ ఠితం, యస్మా పన దుబ్బిచారణాయ తతో ఉప్పన్నపచ్చయపరిభోగో న కప్పతి, తస్మా అకప్పియం నిస్సాయ ఠితన్తి వేదితబ్బం. అథ వా ఇదం ధనం యస్మా “నయిదం కప్పతీ”తి పటిక్ఖిత్తం, తస్మా కప్పియం నిస్సాయ ఠితం, యస్మా పన సబ్బసో అవిస్సజ్జితం, తస్మా అకప్పియం నిస్సాయ ఠితం. అథ వా తం ధనం యస్మా పచ్ఛా సుట్ఠువిచారణాయ సతియా కప్పియం భవిస్సతి, దుబ్బిచారణాయ సతియా అకప్పియం భవిస్సతి, తస్మా కప్పియఞ్చ అకప్పియఞ్చ నిస్సాయ ఠితం హోతీతి. విమతివినోదనియం పన **“ఏకో సతం వా సహస్సం వాతిఆది** రూపియే హేట్ఠిమకోటియా పవత్తనాకారం దస్సేతుం వుత్త”న్తి చ “న పన ఏవం పటిపజ్జితబ్బమేవాతి దస్సేతుం, ‘ఇధ నిక్ఖిపాహీ’తి వుత్తే ఉగ్గణ్హాపనం హోతీతి ఆహ ‘ఇధ నిక్ఖిపాహీ’తి న వత్తబ్బ”న్తి చ “కప్పియఞ్చ…పే.… హోతీతి యస్మా అసాదితత్తా తతో ఉప్పన్నపచ్చయా వట్టన్తి, తస్మా కప్పియం నిస్సాయ

ఠితం, యస్మా పన దుబ్బిచారణాయ సతి తతో ఉప్పన్నం న కప్పతి, తస్మా అకప్పియం నిస్సాయ ఠితన్తి వేదితబ్బ"న్తి చ వుత్తం.

౬౭. సఙ్ఘమజ్ఝే నిస్సజ్జితబ్బన్తి యస్మా రూపియం నామ అకప్పియం, తస్మా సఙ్ఘస్స వా గణస్స వా పుగ్గలస్స వా నిస్సజ్జితబ్బన్తి న వుత్తం. యస్మా పన తం పటిగ్గహితమత్తమేవ హోతి, న తేన కిఞ్చి కప్పియభణ్డం చేతాపితం, తస్మా ఉపాయేన పరిభోగదస్సనత్థం "సఙ్ఘమజ్ఝే నిస్సజ్జితబ్బ"న్తి (పారా॰ ౫౮౪) వుత్తం. **న తేన కిఞ్చి కప్పియభణ్డం చేతాపిత**న్తి ఇమినా చేతాపితఞ్చే, నత్థి పరిభోగూపాయో ఉగ్గహేత్వా అనిస్సట్ఠరూపియేన చేతాపితత్తా. ఈదిసఞ్హి సఙ్ఘమజ్ఝే నిస్సజ్జనం కత్వావ ఛడ్డేత్వా పాచిత్తియం దేసాపేతబ్బన్తి దస్సేతి. కేచి పన "యస్మా నిస్సగ్గియవత్థుం పటిగ్గహేత్వాపి చేతాపితం కప్పియభణ్డం సఙ్ఘే నిస్సట్ఠం కప్పియకారకేహి నిస్సట్ఠరూపియేన పరివత్తేత్వా ఆనీతకప్పియభణ్డసదిసం హోతి, తస్మా వినావ ఉపాయం భాజేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతీ"తి వదన్తి, తం పత్తచతుక్కాదికథాయ న సమేతి. తత్థ హి రూపియేన పరివత్తితపత్తస్స అపరిభోగోవ దస్సితో, న నిస్సజ్జనవిచారోతి. **కప్పియం ఆచిక్ఖితబ్బ**న్తి పబ్బజితానం సప్పి వా తేలం వా వట్టతి ఉపాసకాతి ఏవం ఆచిక్ఖితబ్బం.

ఆరామికానం వా పత్తభాగన్తి ఇదం గిహీనం హత్థగతోపి సోయేవ భాగోతి కత్వా వుత్తం. సచే పన తేన అఞ్ఞం పరివత్తేత్వా ఆరామికా దేన్తి, పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి మజ్ఝిమగణ్ఠిపదే చూళగణ్ఠిపదే చ వుత్తం. **తతో హరిత్వా**తి అఞ్ఞేసం పత్తభాగతో హరిత్వా. **కసిణపరికమ్మ**న్తి ఆలోకకసిణపరికమ్మం. **మఞ్చపీఠాదీని వా**తి ఏత్థ తతో గహితమఞ్చపీఠాదీని పరివత్తేత్వా అఞ్ఞం చే గహితం, వట్టతీతి వదన్తి. **ఛాయాపీ**తి భోజనసాలాదీనం ఛాయాపి. **పరిచ్ఛేదాతిక్కన్తా**తి గేహపరిచ్ఛేదం అతిక్కన్తా, ఛాయాయ గతగతట్ఠానం గేహం న హోతీతి అధిప్పాయో. **మగ్గేనపీ**తి ఏత్థ సచే అఞ్ఞో మగ్గో నత్థి, మగ్గం అధిట్ఠహిత్వా గన్తుం వట్టతీతి వదన్తి. **కీతాయా**తి తేన వత్థునా కీతాయ. **ఉపనిక్ఖేపం ఠపేత్వా సఙ్ఘో పచ్చయే పరిభుఞ్జతీతి** సచే ఉపాసకో "అతిబహు ఏతం హిరఞ్ఞం, ఇదం భన్తే అజ్జేవ న వినాసేతబ్బ"న్తి వత్వా సయం ఉపనిక్ఖేపం ఠపేతి, అఞ్ఞేన వా ఠపాపేతి, ఏవం ఉపనిక్ఖేపం ఠపేత్వా తతో ఉప్పన్నపచ్చయం పరిభుఞ్జన్తో సఙ్ఘో పచ్చయే పరిభుఞ్జతి, తేన వత్థునా గహితత్తా "**అకప్పియ**"న్తి వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౫౮౩-౫౮౪) పన "**ఉపనిక్ఖేపం ఠపేత్వా**తి కప్పియకారకేహి వడ్ఢియా పయోజనం సన్ధాయ వుత్తం. **అకప్పియ**న్తి తేన వత్థునా గహితత్తా వుత్త"న్తి వుత్తం.

సచే నో ఛడ్డేతీతి యత్థ కత్థచి ఖిపతి, అథాపి న ఛడ్డేతి, సయం గహేత్వా గచ్ఛతి, న వారేతబ్బో. **నో చే ఛడ్డేతీ**తి అథ నేవ గహేత్వా గచ్ఛతి, న ఛడ్డేతి, "కిం మయ్హం ఇమినా బ్యాపారేనా"తి యేనకామం పక్కమతి, తతో యథావుత్తలక్ఖణో రూపియఛడ్డకో సమ్మన్నితబ్బో. **యో న ఛన్దాగతి**న్తిఆదీసు లోభవసేన తం వత్థుం అత్తనో వా కరోన్తో అత్తానం వా ఉక్కంసేన్తో ఛన్దాగతిం నామ గచ్ఛతి. దోసవసేన "నేవాయం మాతికం జానాతి, న వినయ"న్తి పరం అపసాదేన్తో దోసాగతిం నామ గచ్ఛతి. మోహవసేన పముట్ఠో పముట్ఠస్సతిభావం ఆపజ్జన్తో మోహాగతిం నామ గచ్ఛతి. రూపియపటిగ్గాహకస్స భయేన ఛడ్డేతుం అవిసహన్తో భయాగతిం నామ గచ్ఛతి. ఏవం అకరోన్తో న ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, న దోసాగతిం గచ్ఛతి, న మోహాగతిం గచ్ఛతి, న భయాగతిం గచ్ఛతి నామాతి వేదితబ్బో.

౬౮. పతితోకాసం అసమన్నాహరన్తేన ఛడ్డేతబ్బన్తి ఇదం నిరపేక్ఖభావదస్సనపరన్తి వేదితబ్బం, తస్మా పతితట్ఠానే ఞాతేపి తస్స గూథం ఛడ్డేన్తస్స వియ నిరపేక్ఖభావోయేవేత్థ పమాణన్తి వేదితబ్బం. **అసన్తసమ్భావనాయా**తి అత్తని అవిజ్జమానఉత్తరిమనుస్సధమ్మారోచనం సన్ధాయ వుత్తం. **థేయ్యపరిభోగో** నామ అనరహస్స పరిభోగో. భగవతా హి అత్తనో

సాసనే సీలవతో పచ్చయా అనుఞ్ఞాతా, న దుస్సీలస్స. దాయకానమ్పి సీలవతో ఏవ పరిచ్చాగో, న దుస్సీలస్స అత్తనో కారానం మహప్ఫలభావస్స పచ్చాసీసనతో. ఇతి సత్థారా అననుఞ్ఞాతత్తా దాయకేహి చ అపరిచ్చత్తత్తా దుస్సీలస్స పరిభోగో థేయ్యపరిభోగో. ఇణవసేన పరిభోగో **ఇణపరిభోగో,** పటిగ్గాహకతో దక్ఖిణావిసుద్ధియా అభావతో ఇణం గహేత్వా పరిభోగో వియాతి అత్థో. **తస్మా**తి "సీలవతో"తిఆదినా వుత్తమేవత్థం కారణభావేన పచ్చామసతి. **చీవరం పరిభోగే పరిభోగే**తి కాయతో మోచేత్వా పరిభోగే పరిభోగే. పురేభత్త...పే.... పచ్ఛిమయామేసు పచ్చవేక్ఖితబ్బన్తి సమ్బన్ధో. తథా అసక్కోన్తేన యథావుత్తకాలవిసేసవసేన ఏకస్మిం దివసే చతుక్ఖత్తుం తిక్ఖత్తుం ద్విక్ఖత్తుం సకింయేవ వా పచ్చవేక్ఖితబ్బం.

సచస్స అప్పచ్చవేక్ఖతోవ అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి, ఇణపరిభోగట్ఠానే తిట్ఠతీతి ఏత్థ హియ్యో యం మయా చీవరం పరిభుత్తం, తం యావదేవ సీతస్స పటిఘాతాయ...పే.... హిరికోపినపటిచ్ఛాదనత్థం. హియ్యో యో మయా పిణ్డపాతో పరిభుత్తో, సో నేవ దవాయాతిఆదినా సచే అతీతపరిభోగపచ్చవేక్ఖణం న కరేయ్య, ఇణపరిభోగట్ఠానే తిట్ఠతీతి వదన్తి, తం వీమంసితబ్బం. **సేనాసనమ్పి పరిభోగే పరిభోగే**తి పవేసే పవేసే. ఏవం పన అసక్కోన్తేన పురేభత్తాదీసు పచ్చవేక్ఖితబ్బం, తం హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ సక్కా విఞ్ఞాతున్తి ఇధ విసుం న వుత్తం. **సతిపచ్చయతా**తి సతియా పచ్చయభావో. పటిగ్గహణస్స పరిభోగస్స చ పచ్చవేక్ఖణసతియా పచ్చయభావో యుజ్జతి, పచ్చవేక్ఖిత్వావ పటిగ్గహేతబ్బం పరిభుఞ్జితబ్బఞ్చాతి అత్థో. తేనేవాహ "**సతిం కత్వా**"తిఆది. **ఏవం సన్తేపీ**తి యదిపి ద్వీసుపి ఠానేసు పచ్చవేక్ఖణా యుత్తా, ఏవం సన్తేపి . అపరే పనాహు "**సతిపచ్చయతా**తి సతి భేసజ్జపరిభోగస్స పచ్చయభావే, పచ్చయేతి అత్థో. **ఏవం సన్తేపీ**తి పచ్చయే సతిపీ"తి, తం తేసం మతిమత్తం. తథా హి పచ్చయసన్నిస్సితసీలం పచ్చవేక్ఖణాయ విసుజ్ఝతి, న పచ్చయసబ్భావమత్తేన.

నను చ "**పరిభోగే కరోన్తస్స అనాపత్తీ**"తి ఇమినా పాతిమోక్ఖసంవరసీలం వుత్తం, తస్మా పచ్చయసన్నిస్సితసీలస్స పాతిమోక్ఖసంవరసీలస్స చ కో విసేసోతి? వుచ్చతే – పురిమేసు తావ తీసు పచ్చయేసు విసేసో పాకటోయేవ, గిలానపచ్చయే పన యథా వతిం కత్వా రుక్ఖమూలే గోపితే తస్స ఫలానిపి రక్ఖితానేవ హోన్తి, ఏవమేవ పచ్చవేక్ఖణాయ పచ్చయసన్నిస్సితసీలే రక్ఖితే తప్పటిబద్ధం పాతిమోక్ఖసంవరసీలమ్పి నిప్ఫన్నం నామ హోతి. గిలానపచ్చయం అప్పచ్చవేక్ఖిత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స సీలం భిజ్జమానం పాతిమోక్ఖసంవరసీలమేవ భిజ్జతి, పచ్చయసన్నిస్సితసీలం పన పచ్ఛాభత్తపురిమయామాదీసు యావ అరుణుగ్గమనా అప్పచ్చవేక్ఖన్తస్సేవ భిజ్జతి. పురేభత్తఞ్హి అప్పచ్చవేక్ఖిత్వాపి గిలానపచ్చయం పరిభుఞ్జన్తస్స అనాపత్తి, ఇదమేతేసం నానాకరణన్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౫౮౫) ఆగతం.

విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౫౮౫) పన "**థేయ్యపరిభోగో**తి పచ్చయస్సామినా భగవతా అననుఞ్ఞాతత్తా వుత్తం. **ఇణపరిభోగో**తి భగవతా అనుఞ్ఞాతమ్పి కత్తబ్బం అకత్వా పరిభుఞ్జనతో వుత్తం. తేన చ పచ్చయసన్నిస్సితసీలం విపజ్జతీతి దస్సేతి. **పరిభోగే పరిభోగే**తి కాయతో మోచేత్వా మోచేత్వా పరిభోగే. పచ్ఛిమయామేసు పచ్చవేక్ఖితబ్బన్తి యోజనా. **ఇణపరిభోగట్ఠానే తిట్ఠతీ**తి ఏత్థ 'హియ్యో యం మయా చీవరం పరిభుత్త'న్తిఆదినాపి అతీతపచ్చవేక్ఖణా వట్టతీతి వదన్తి. **పరిభోగే పరిభోగే**తి ఉదకపతనట్ఠానతో అన్తోపవేసనేసు నిసీదనసయనేసు చ. **సతిపచ్చయతా వట్టతీ**తి పచ్చవేక్ఖణసతియా పచ్చయత్తం లద్ధుం వట్టతి. పటిగ్గహణే చ పరిభోగే చ పచ్చవేక్ఖణాసతి అవస్సం లద్ధబ్బాతి దస్సేతి. తేనాహ '**సతిం కత్వా**'తిఆది. కేచి పన 'సతిపచ్చయతా పచ్చయే సతి భేసజ్జపరిభోగస్స కారణే సతీ'తి ఏవమ్పి అత్థం వదన్తి, తేసమ్పి పచ్చయే సతీతి పచ్చయసబ్భావసల్లక్ఖణే సతీతి ఏవమత్థో గహేతబ్బో పచ్చయసబ్భావమత్తేన సీలస్స అసుజ్ఝనతో. **పరిభోగే అకరోన్తస్సేవ ఆపత్తీ**తి ఇమినా పాతిమోక్ఖసంవరసీలస్స భేదో దస్సితో, న పచ్చయసన్నిస్సితసీలస్స తస్స

అతీతపచ్చవేక్ఖణాయ విసుజ్ఝనతో. ఏతస్మిం పన సేసపచ్చయేసు చ ఇణపరిభోగాదివచనేన పచ్చయసన్నిస్సితసీలస్సేవ భేదోతి ఏవమిమేసం నానాకరణం వేదితబ్బ"న్తి ఆగతం.

ఏతేసు ద్వీసు పకరణేసు "ఇణపరిభోగట్ఠానే తిట్ఠతీ"తి ఏత్థ హియ్యో యం మయా చీవరం పరిభుత్తన్తి...పే.... వదన్తీతి ఆగతం. ఇమం పన నయం నిస్సాయ ఇదాని ఏకచ్చే పణ్డితా "అజ్జపాతో పరిభుత్తం సాయం పచ్చవేక్ఖన్తేన అజ్జ యం మయా చీవరం పరిభుత్తన్తిఆదినా అతీతవసేన పచ్చవేక్ఖణా కాతబ్బా"తి వదన్తి. కేచి "హియ్యో పరిభుత్తమేవ అతీతవసేన పచ్చవేక్ఖణా కాతబ్బా, న అజ్జ పరిభుత్తం, తం పన పచ్చుప్పన్నవసేన పచ్చవేక్ఖణాయేవా"తి వదన్తి. తత్థ మూలవచనే ఏవం విచారణా కాతబ్బా. కథం? ఇదం హియ్యోత్యాదివచనం సుత్తం వా సుత్తానులోమం వా ఆచరియవాదో వా అత్తనోమతి వాతి. తత్థ న తావ సుత్తం హోతి "సుత్తం నామ సకలే వినయపిటకే పాళీ"తి వుత్తత్తా ఇమస్స చ వచనస్స న పాళిభూతత్తా. న చ సుత్తానులోమం "సుత్తానులోమం నామ చత్తారో మహాపదేసా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౪౫) వుత్తత్తా ఇమస్స చ మహాపదేసభావాభావతో. న చ ఆచరియవాదో "ఆచరియవాదో నామ ధమ్మసఙ్గాహకేహి పఞ్చహి అరహన్తసతేహి ఠపితా పాళివినిముత్తా ఓక్కన్తవినిచ్ఛయప్పవత్తా అట్ఠకథాతన్తీ"తి వచనతో ఇమస్స చ అట్ఠకథాపాఠభావాభావతో. న చ అత్తనోమతి "అత్తనోమతి నామ సుత్తసుత్తానులోమఆచరియవాదే ముఞ్చిత్వా అనుమానేన అత్తనో బుద్ధియా నయగ్గాహేన ఉపట్ఠితాకారకథనం, అపిచ సుత్తన్తాభిధమ్మవినయట్ఠకథాసు ఆగతో సబ్బోపి థేరవాదో అత్తనోమతి నామా"తి వుత్తత్తా ఇమస్స చ అట్ఠకథాసు ఆగతత్థేరవాదభావాభావతో.

ఇతి –

> "చతుబ్బిధఞ్హి వినయం, మహాథేరా మహిద్ధికా;
> నీహరిత్వా పకాసేసుం, ధమ్మసఙ్గాహకా పురా"తి. (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౪౫) –

వుత్తేసు చతుబ్బిధవినయేసు అనన్తోగధత్తా ఇదం వచనం విచారేతబ్బం. తేన వుత్తం సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౨౫౮) టీకాచరియేన "తం వీమంసితబ్బ"న్తి. అథ వా "నయగ్గాహేన ఉపట్ఠితాకారకథన"న్తి ఇమినా లక్ఖణేన తేసం తేసం ఆచరియానం ఉపట్ఠితాకారవసేన కథనం అత్తనోమతి సియా, ఏవమ్పి విచారేతబ్బమేవ. "అత్తనోమతి ఆచరియవాదే ఓతారేతబ్బా. సచే తత్థ ఓతరతి చేవ సమేతి చ, గహేతబ్బా. సచే నేవ ఓతరతి న సమేతి, న గహేతబ్బా. అయఞ్హి అత్తనోమతి నామ సబ్బదుబ్బలా"తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౪౫) వచనతో ఇమస్స చ వచనస్స అట్ఠకథావచనే అనోతరణతో అప్పవిసనతో. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం "సచస్స అప్పచ్చవేక్ఖతోవ అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి, ఇణపరిభోగట్ఠానే తిట్ఠతీ"తి.

అపరో నయో – కిం ఇదం వచనం పాళివచనం వా అట్ఠకథావచనం వా టీకావచనం వా గన్థన్తరవచనం వాతి. తత్థ న తావ పాళివచనం, న అట్ఠకథావచనం, న గన్థన్తరవచనం, అథ ఖో టీకావచనన్తి. హోతు టీకావచనం, సకవచనం వా పరవచనం వా అధిప్పేతవచనం వా అనధిప్పేతవచనం వాతి. తత్థ న సకవచనం హోతి, అథ ఖో పరవచనం. తేనాహ "వదన్తీ"తి. న టీకాచరియేన అధిప్పేతవచనం హోతి, అథ ఖో అనధిప్పేతవచనం. తేనాహ "తం వీమంసితబ్బ"న్తి. తేహి పన ఆచరియేహి అతీతపరిభోగపచ్చవేక్ఖణాతి ఇదం అతీతపఅభోగవసేన పచ్చవేక్ఖణా అతీతపరిభోగపచ్చవేక్ఖణాతి పరికప్పేత్వా అతీతవాచకేన సద్దేన యోజేత్వా కతం భవేయ్య. అతీతే పరిభోగో అతీతపరిభోగో, అతీతపరిభోగస్స పచ్చవేక్ఖణా అతీతపరిభోగపచ్చవేక్ఖణాతి ఏవం పన కతే అతీతపరిభోగస్స పచ్చుప్పన్నసమీపత్తా పచ్చుప్పన్నవాచకేన సద్దేన కథనం

హోతి యథా తం నగరతో ఆగన్త్వా నిసిన్నం పురిసం “కుతో ఆగచ్ఛసీ”తి వుత్తే “నగరతో ఆగచ్ఛామీ”తి పచ్చుప్పన్నవాచకసద్దేన కథనం.

వినయసుత్తన్తవిసుద్ధిమగ్గాదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౨౩; విసుద్ధి॰ ౧.౧౮) చ “పటిసఙ్ఖా యోనిసో చీవరం పటిసేవతీ”తి వత్తమానవచనేనేవ పాఠో హోతి, న అతీతవచనేన, అతీతపరిభోగోతి చ ఇమస్మింయేవ దివసే పచ్ఛాభత్తాదికాలం ఉపాదాయ పురేభత్తాదీసు పరిభోగో ఇచ్ఛితబ్బో, న హియ్యో పరిభోగో. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? అట్ఠకథాపమాణేన. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౮౫) “పిణ్డపాతో ఆలోపే ఆలోపే, తథా అసక్కోన్తేన పురేభత్తపచ్ఛాభత్తపురిమయామపచ్ఛిమయామేసు. సచస్స అప్పచ్చవేక్ఖతోవ అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి, ఇణపరిభోగట్ఠానే తిట్ఠతీ”తి. ఏతేన పిణ్డపాతం ఆలోపే ఆలోపే పచ్చవేక్ఖన్తో భోజనకిరియాయ అపరినిట్ఠితత్తా ముఖ్యతో పచ్చుప్పన్నపచ్చవేక్ఖణా హోతి, పురేభత్తాదీసు చతూసు కోట్ఠాసేసు పచ్చవేక్ఖన్తో భోజనకిరియాయ పరినిట్ఠితత్తా అతీతపచ్చవేక్ఖణా హోతీతి దస్సేతి. సా పన పచ్చుప్పన్నసమీపత్తా వత్తమానవచనేన విధీయతి. యది హి హియ్యో పరిభుత్తాని అతీతపచ్చవేక్ఖణేన పచ్చవేక్ఖితబ్బాని సియుం, అతీతదుతియదివసతతియదివసాదిమాససంవచ్ఛరాదిపరిభుత్తానిపి పచ్చవేక్ఖితబ్బాని సియుం, ఏవఞ్చ సతి యథావుత్తఅట్ఠకథావచనం నిరత్థకం సియా, తస్మా అట్ఠకథావచనమేవ పమాణం కాతబ్బం. యథాహ –

> “బుద్ధేన ధమ్మో వినయో చ వుత్తో;
> యో తస్స పుత్తేహి తథేవ ఞాతో;
> సో యేహి తేసం మతిమచ్చజన్తా;
> యస్మా పురే అట్ఠకథా అకంసు.
>
> “తస్మా హి యం అట్ఠకథాసు వుత్తం;
> తం వజ్జయిత్వాన పమాదలేఖం;
> సబ్బమ్పి సిక్ఖాసు సగారవానం;
> యస్మా పమాణం ఇధ పణ్డితాన”న్తి. (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.గన్థారమ్భకథా);

యస్మా చ సబ్బాసవసుత్తాదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౨౩) భగవతా దేసితకాలే భిక్ఖుకత్తుకత్తా నామయోగత్తా వత్తమానపఠమపురిసవసేన “పటిసఙ్ఖా యోనిసో చీవరం పటిసేవతీ”తి దేసితా, తదనుకరణేన భిక్ఖూనం పచ్చవేక్ఖణకాలే అత్తకత్తుకత్తా అమ్హయోగత్తా వత్తమానఉత్తమపురిసవసేన “పటిసఙ్ఖా యోనిసో చీవరం పటిసేవామీ”తి పచ్చవేక్ఖితబ్బా హోతి, “సీతస్స పటిఘాతాయా”తిఆదీని తదత్థసమ్పదానపదాని చ “పటిసేవతి, పటిసేవామీ”తి వుత్తపటిసేవనకిరియాయమేవ సమ్బన్ధితబ్బాని హోన్తి, తాని చ కిరియాపదాని పచ్చుప్పన్నవసేన వా పచ్చుప్పన్నసమీపఅతీతవసేన వా వత్తమానవిభత్తియుత్తాని హోన్తి, తస్మా పచ్చుప్పన్నపరిభుత్తానం వా అతీతపరిభుత్తానం వా పచ్చయానం పచ్చవేక్ఖణకాలే “పటిసేవామీ”తి వచనం భగవతో వచనస్స అనుగతత్తా ఉపపన్నమేవాతి దట్ఠబ్బం.

అనువచనేపి ఏవం విచారణా కాతబ్బా – “అజ్జ పాతో పరిభుత్తం సాయం పచ్చవేక్ఖన్తేన అజ్జ యం మయా చీవరం పరిభుత్తన్తిఆదినా అతీతవసేన పచ్చవేక్ఖణా కాతబ్బా”తి యే వదన్తి, తే ఏవం పుచ్ఛితబ్బా – కిం భవన్తో భగవతా అతీతపరిభుత్తేసు అతీతవసేన పచ్చవేక్ఖణా దేసితాతి? న దేసితా. కథం దేసితాతి? “పచ్చవేక్ఖతీ”తి పచ్చుప్పన్నవసేనేవ

దేసితాతి. కిం భోన్తో భగవతో కాలే అతీతపరిభుత్తేసు పచ్చవేక్ఖణా నత్థీతి? అత్థి. అథ కస్మా భగవతా పచ్చుప్పన్నవసేనేవ పచ్చవేక్ఖణా దేసితాతి? పచ్చుప్పన్నసమీపవసేన వా సామఞ్ఞవసేన వా దేసితాతి. ఏవం సన్తే భగవతో అనుకరణేన ఇదానిపి అతీతపరిభుత్తానం పచ్చయానం పచ్చుప్పన్నవసేన పచ్చవేక్ఖణా కాతబ్బాతి. యే పన ఏవం వదన్తి "హియ్యో పరిభుత్తానమేవ అతీతపచ్చవేక్ఖణా కాతబ్బా, న అజ్జ పరిభుత్తానం, తేసం పన పచ్చుప్పన్నపచ్చవేక్ఖణాయేవా"తి, తే ఏవం వత్తబ్బా – కిం భోన్తో యథా తుమ్హే వదన్తి, ఏవం పాళియం అత్థీతి? నత్థి. అట్ఠకథాయం అత్థీతి? నత్థి. ఏవం సన్తే సాట్ఠకథేసు తేపిటకేసు బుద్ధవచనేసు అసంవిజ్జమానం తుమ్హాకం వచనం కథం పచ్చేతబ్బన్తి? ఆచరియపరమ్పరావసేన. హోతు తుమ్హాకం ఆచరియలద్ధివసేన కథనం, కాలో నామ తివిధో అతీతో అనాగతో పచ్చుప్పన్నోతి. తత్థ పరినిట్ఠితకిరియా అతీతో నామ, అభిముఖకిరియా అనాగతో నామ, ఆరద్ధఅనిట్ఠితకిరియా పచ్చుప్పన్నో నామ. తేనాహు పోరాణా –

> "ఆరద్ధానిట్ఠితో భావో, పచ్చుప్పన్నో సునిట్ఠితో;
> అతీతానాగతుప్పాద-మప్పత్తాభిముఖా కిరియా"తి.

తత్థ అజ్జ వా హోతు హియ్యో వా తతో పుబ్బే వా, పరిభుత్తపచ్చయో సుపరినిట్ఠితభుఞ్జనకిరియత్తా అతీతో నామ. తత్థ హియ్యో వా తతో పుబ్బే వా పరిభుత్తపచ్చయో అతిక్కన్తఅరుణుగ్గమనత్తా న పచ్చవేక్ఖణారహో, పచ్చవేక్ఖితోపి అప్పచ్చవేక్ఖితోయేవ హోతి, ఇణపరిభోగట్ఠానే తిట్ఠతి. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం "సచస్స అప్పచ్చవేక్ఖతోవ అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి, ఇణపరిభోగట్ఠానే తిట్ఠతీ"తి. అజ్జేవ పన చీవరఞ్చ సేనాసనఞ్చ పరిభోగే పరిభోగే, పిణ్డపాతం ఆలోపే ఆలోపే, భేసజ్జం పటిగ్గహణే పరిభోగే చ పచ్చవేక్ఖతో అపరినిట్ఠితభుఞ్జనకిరియత్తా పచ్చుప్పన్నపరిభుత్తపచ్చవేక్ఖణా నామ హోతి. పురే పరిభుత్తం తతో పచ్ఛా చతూసు కోట్ఠాసేసు పచ్చవేక్ఖతో సుపరినిట్ఠితభుఞ్జనకిరియత్తా అతీతపరిభుత్తపచ్చవేక్ఖణా నామ హోతి. ఏత్తకం పచ్చవేక్ఖణాయ ఖేత్తం, న తతో పుబ్బే పచ్ఛా వా. యథాహ అట్ఠకథాయం "సీలవతో అప్పచ్చవేక్ఖితపరిభోగో ఇణపరిభోగో నామ. తస్మా చీవరం పరిభోగే పరిభోగే...పే.... భేసజ్జస్స పటిగ్గహణేపి పరిభోగేపి సతిపచ్చయతా వట్టతీ"తి, తస్మా హియ్యో పరిభుత్తస్స ఇణపరిభోగత్తా తం అనామసిత్వా అజ్జ పరిభుత్తేసు అతీతపచ్చుప్పన్నేసు భగవతో వచనస్స అనుకరణేన వత్తమానవిభత్తియుత్తేన "పటిసేవామీ"తి కిరియాపదేన పచ్చవేక్ఖణా సూపపన్నా హోతీతి దట్ఠబ్బా. ఈదిసపచ్చవేక్ఖణమేవ సన్ధాయ విమతివినోదనియాదీసు (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౩౹౮౩౹) "పచ్చయసన్నిస్సితసీలస్స అతీతపచ్చవేక్ఖణాయ విసుజ్ఝనతో"తి వుత్తం.

ఏవం పచ్చయసన్నిస్సితసీలస్స సుద్ధిం దస్సేత్వా ఇదాని తేనేవ పసఙ్గేన సబ్బాపి సుద్ధియో దస్సేతుం **"చతుబ్బిధా హి సుద్ధీ"**తిఆదిమాహ. తత్థ సుజ్ఝతి ఏతాయాతి సుద్ధి, యథాధమ్మం దేసనావ సుద్ధి **దేసనాసుద్ధి**. వుట్ఠానస్సపి చేత్థ దేసనాయ ఏవ సఙ్గహో దట్ఠబ్బో. ఛిన్నమూలాపత్తీనం పన అభిక్ఖుతాపటిఞ్ఞాయేవ దేసనా. అధిట్ఠానవిసిట్ఠో సంవరోవ సుద్ధి **సంవరసుద్ధి**. ధమ్మేన సమేన పచ్చయానం పరియేట్ఠి ఏవ సుద్ధి **పరియేట్ఠిసుద్ధి**. చతూసు పచ్చయేసు వుత్తవిధినా పచ్చవేక్ఖణావ సుద్ధి **పచ్చవేక్ఖణసుద్ధి**. ఏస తావ సుద్ధీసు సమాసనయో. సుద్ధిమన్తేసు సీలేసు పన దేసనా సుద్ధి ఏతస్సాతి **దేసనాసుద్ధి**. సేసేసుపి ఏసేవ నయో. **న పునేవం కరిస్సామీ**తి ఏత్థ **ఏవ**న్తి సంవరభేదం సన్ధాయాహ. **పహాయా**తి వజ్జేత్వా, అకత్వాతి అత్థో. విమతివినోదనియం పన "సుజ్ఝతి దేసనాదీహి, సోధీయతీతి వా సుద్ధి, చతుబ్బిధసీలం. తేనాహ **'దేసనాయ సుజ్ఝనతో'**తిఆది. ఏత్థ దేసనాగ్గహణేన వుట్ఠానమ్పి ఛిన్నమూలానం అభిక్ఖుతాపటిఞ్ఞాపి సఙ్గహితా. ఛిన్నమూలాపత్తీనమ్పి

హి పారాజికాపత్తివుట్ఠానేన హేట్ఠాపరిరక్ఖితం భిక్ఖుసీలం విసుద్ధం నామ హోతి. తేన తేసం మగ్గపటిలాభోపి సమ్భవతీ”తి వుత్తం.

తత్థ దేసీయతి ఉచ్చారీయతీతి **దేసనా,** దిసీ ఉచ్చారణేతి ధాతు, దేసీయతి ఞాపీయతి ఏతాయాతి వా **దేసనా,** దిస పేక్ఖనేతి ధాతు. ఉభయథాపి విరతిపధానకుసలచిత్తసముట్ఠితో దేసనావచీభేదసద్దో. సంవరణం **సంవరో,** సం-పుబ్బ వర సంవరణేతి ధాతు, సతిపధానో చిత్తుప్పాదో. పరియేసనా **పరియేట్ఠి,** పరి-పుబ్బ ఇస పరియేసనేతి ధాతు, వీరియపధానో చిత్తుప్పాదో. పటి పునప్పునం ఓగాహేత్వా ఇక్ఖనా **పచ్చవేక్ఖణా,** పటి-పుబ్బ అవ-పుబ్బ ఇక్ఖ దస్సనఙ్కేసూతి ధాతు, పఞ్ఞాపధానో చిత్తుప్పాదో. తేసు దేసనాయ వచీభేదసద్దభావతో వచీభేదం కాతుం అసక్కోన్తస్స చ దుతియకం అలభన్తస్స చ న సమ్పజ్జతి, సేసా పన చిత్తుప్పాదమత్తభావతో వచీభేదం కాతుం అసక్కోన్తస్సపి దుతియకం అలభన్తస్సపి సమ్పజ్జన్తి ఏవ, తస్మా గిలానాదికాలేసు పచ్చవేక్ఖణాపాఠం పఠితుమసక్కోన్తేనపి అత్థం మనసి కత్వా చిత్తేనేవ పచ్చవేక్ఖణా కాతబ్బాతి.

దాతబ్బట్ఠేన దాయం, తం ఆదియన్తీతి **దాయాదా,** అననుఞ్ఞాతేసు సబ్బేన సబ్బం పరిభోగాభావతో అనుఞ్ఞాతేసుయేవ చ పరిభోగసబ్భావభావతో భిక్ఖూహి పరిభుఞ్జితబ్బపచ్చయా భగవతో సన్తకా. **ధమ్మదాయాదసుత్తఞ్చేత్థ సాధకన్తి** “ధమ్మదాయాదా మే, భిక్ఖవే, భవథ, మా ఆమిసదాయాదా , అత్థి మే తుమ్హేసు అనుకమ్పా, కిన్తి మే సావకా ధమ్మదాయాదా భవేయ్యుం, నో ఆమిసదాయాదా”తి ఏవం పవత్తం ధమ్మదాయాదసుత్తఞ్చ (మ॰ ని॰ ౧.౨౯) ఏత్థ ఏతస్మిం అత్థే సాధకం. అవీతరాగానం తణ్హావసికతాయ పచ్చయపరిభోగే సామిభావో నత్థి, తదభావేన వీతరాగానం తత్థ సామిభావో యథారుచి పరిభోగసబ్భావతో. తథా హి తే పటికూలమ్పి అప్పటికూలాకారేన అప్పటికూలమ్పి పటికూలాకారేన తదుభయమ్పి వజ్జేత్వా అజ్ఝుపేక్ఖణాకారేన పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తి, దాయకానఞ్చ మనోరథం పరిపూరేన్తి. తేనాహ “**తే హి తణ్హాయ దాసబ్యం అతీతత్తా సామినో హుత్వా పరిభుఞ్జన్తీ**”తి. యో పనాయం సీలవతో పుథుజ్జనస్స పచ్చవేక్ఖితపరిభోగో, సో ఇణపరిభోగస్స పచ్చనీకత్తా ఆనణ్యపరిభోగో నామ హోతి. యథా పన ఇణాయికో అత్తనో రుచియా ఇచ్ఛితం దేసం గన్తుం న లభతి, ఏవం ఇణపరిభోగయుత్తో లోకతో నిస్సరితుం న లభతీతి తప్పటిపక్ఖత్తా సీలవతో పచ్చవేక్ఖితపరిభోగో ఆనణ్యపరిభోగోతి వుచ్చతి, తస్మా నిప్పరియాయతో చతుపరిభోగవినిముత్తో విసుంయేవాయం పరిభోగోతి వేదితబ్బో, సో ఇధ విసుం న వుత్తో, దాయజ్జపరిభోగేయేవ వా సఙ్గహం గచ్ఛతీతి. సీలవాపి హి ఇమాయ సిక్ఖాయ సమన్నాగతత్తా సేక్ఖోత్వేవ వుచ్చతి.

సబ్బేసన్తి అరియానం పుథుజ్జనానఞ్చ. కథం పుథుజ్జనానం ఇమే పరిభోగా సమ్భవన్తీతి? ఉపచారవసేన. యో హి పుథుజ్జనస్సపి సల్లేఖపటిపత్తియం ఠితస్స పచ్చయగేధం పహాయ తత్థ అనుపలిత్తేన చిత్తేన పరిభోగో, సో సామిపరిభోగో వియ హోతి. సీలవతో పన పచ్చవేక్ఖితపరిభోగో దాయజ్జపరిభోగో వియ హోతి దాయకానం మనోరథస్సావిరాధనతో. తేన వుత్తం “దాయజ్జపరిభోగేయేవ వా సఙ్గహం గచ్ఛతీ”తి. కల్యాణపుథుజ్జనస్స పరిభోగే వత్తబ్బమేవ నత్థి తస్స సేక్ఖసఙ్గహతో. సేక్ఖసుత్త ఞ్చేతస్స (అ॰ ని॰ ౩.౮౬) అత్థస్స సాధకం.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౨౮౨) పన “దాతబ్బట్ఠేన దాయం, తం ఆదియన్తీతి **దాయాదా. సత్తన్నం సేక్ఖానన్తి** ఏత్థ కల్యాణపుథుజ్జనాపి సఙ్గహితా తేసం ఆనణ్యపరిభోగస్స దాయజ్జపరిభోగే సఙ్గహితత్తాతి వేదితబ్బం. **ధమ్మదాయాదసుత్తన్తి** “ధమ్మదాయాదా మే, భిక్ఖవే, భవథ, మా ఆమిసదాయాదా”తిఆదినా పవత్తం సుత్తం (మ॰ ని॰ ౧.౨౯). తత్థ “మా మే ఆమిసదాయాదాతి ఏవం మే-సద్దం ఆనేత్వా అత్థో వేదితబ్బో. ఏవఞ్హి యథావుత్తత్థసాధకం హోతీ”తి

వుత్తం. తత్థ మే మమ ఆమిసదాయాదా చతుపచ్చయభుఞ్జకాతి భగవతో సమ్బన్ధభూతస్స సమ్బన్ధీభూతా పచ్చయా వుత్తా, తస్మా దాయకేహి దిన్నాపి పచ్చయా భగవతా అనుఞ్ఞాతత్తా భగవతో పచ్చయాయేవ హోన్తీతి ఏతస్స అత్థస్స ధమ్మదాయాదసుత్తం సాధకం హోతీతి అత్థోతి వుత్తం.

లజ్జినా సద్ధిం పరిభోగో నామ లజ్జిస్స సన్తకం గహేత్వా పరిభోగో. **అలజ్జినా సద్ధిన్తి** ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. **ఆదితో పట్ఠాయ హి అలజ్జీ నామ నత్థీతి** ఇమినా దిట్ఠదిట్ఠేసుయేవ ఆసఙ్కా న కాతబ్బాతి దస్సేతి. **అత్తనో భారభూతా** సద్ధివిహారికాదయో. తేపి నివారేతబ్బాతి యో పస్సతి, తేన నివారేతబ్బాతి పాఠో. అట్ఠకథాయం పన ''**యోపి అత్తనో భారభూతేన అలజ్జినా సద్ధిం పరిభోగం కరోతి, సోపి నివారేతబ్బో**''తి పాఠో దిస్సతి, తథాపి అత్థతో ఉభయథాపి యుజ్జతి. అత్తనో సద్ధివిహారికాదయోపి అలజ్జిభావతో నివారేతబ్బా. అలజ్జీహి సద్ధివిహారికాదీహి ఏకసమ్భోగం కరోన్తా అఞ్ఞోపి నివారేతబ్బావ. **సచే న ఓరమతి, అయమ్పి అలజ్జీయేవ హోతీతి** ఏత్థ ఏవం నివారితో సో పుగ్గలో అలజ్జినా సద్ధిం పరిభోగతో ఓరమతి విరమతి, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే ఓరమతి, అయమ్పి అలజ్జీయేవ హోతి, తేన సద్ధిం పరిభోగం కరోన్తో సోపి అలజ్జీయేవ హోతీతి అత్థో. తేన వుత్తం ''**ఏవం ఏకో అలజ్జీ అలజ్జిసతమ్పి కరోతీ**''తి. **అధమ్మియోతి** అనేసనాదీహి ఉప్పన్నో. **ధమ్మియోతి** భిక్ఖాచరియాదీహి ఉప్పన్నో. **సఙ్ఘస్సేవ దేతీతి** భత్తం అగ్గహేత్వా అత్తనా లద్ధసలాకంయేవ దేతి.

విమతివినోదనియం పన ''**లజ్జినా సద్ధిం పరిభోగో**తి ధమ్మామిసవసేన మిస్సీభావో. **అలజ్జినా సద్ధిన్తి** ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. **ఆదితో పట్ఠాయ హి అలజ్జీ నామ నత్థీతి** ఇమినా దిట్ఠదిట్ఠేసు ఆసఙ్కా నామ న కాతబ్బా, దిట్ఠసుతాదికారణే సతి ఏవ కాతబ్బాతి దస్సేతి. **అత్తనో భారభూతా** సద్ధివిహారికాదయో. **సచే న ఓరమతీతి** అగతిగమనవసేన ధమ్మామిసపరిభోగతో న ఓరమతి. **ఆపత్తి నామ నత్థీతి** ఇదం అలజ్జీనం ధమ్మేనుప్పన్నపచ్చయం ధమ్మకమ్మఞ్చ సన్ధాయ వుత్తం. తేసమ్పి హి కులదూసనాదిసముప్పన్నం పచ్చయం పరిభుఞ్జన్తానం వగ్గకమ్మాదీని కరోన్తానఞ్చ ఆపత్తి ఏవ.
'**ధమ్మియాధమ్మియపరిభోగో పచ్చయవసేనేవ వేదితబ్బో**'తి వుత్తత్తా హేట్ఠా లజ్జిపరిభోగాలజ్జిపరిభోగా పచ్చయవసేన ఏకకమ్మాదివసేన చ వుత్తా ఏవాతి వేదితబ్బం. తేనేవ దుట్ఠదోససిక్ఖాపదట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౮౫-౩౮౬) చోదకచుదితకభావే ఠితా ద్వే అలజ్జినో ధమ్మపరిభోగమ్పి సన్ధాయ 'ఏకసమ్భోగపరిభోగా హుత్వా జీవథా'తి వుత్తా తేసం అఞ్ఞమఞ్ఞం ధమ్మామిసాపరిభోగే విరోధాభావా. లజ్జీనమేవ హి అలజ్జినా సహ తదుభయపరిభోగో న వట్టతీ''తి వుత్తం.

సచే పన లజ్జీ అలజ్జిం పగ్గణ్హాతి...పే.... అన్తరధాపేతీతి ఏత్థ కేవలం పగ్గణ్హితుకామతాయ ఏవం కాతుం న వట్టతి, ధమ్మస్స పన సాసనస్స సోతూనఞ్చ అనుగ్గహత్థాయ వట్టతీతి వేదితబ్బం. పురిమనయేన ''**సో ఆపత్తియా కారేతబ్బో**''తి వుత్తత్తా ఇమస్స ఆపత్తియేవాతి వదన్తి. ఉద్దేసగ్గహణాదినా ధమ్మస్స పరిభోగో **ధమ్మపరిభోగో**. ధమ్మానుగ్గహేన గణ్హన్తస్స ఆపత్తియా అభావేపి థేరో తస్స అలజ్జిభావంయేవ సన్ధాయ ''**పాపో కిరాయ**''న్తిఆదిమాహ. **తస్స పన సన్తికేతి** మహారక్ఖితత్థేరస్స సన్తికే.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౨౮౫) పన ఇమస్మిం ఠానే విత్థారతో వినిచ్ఛితం. కథం? **ధమ్మపరిభోగోతి** ''ఏకకమ్మం ఏకుద్దేసో''తిఆదినా వుత్తసంవాసో చేవ నిస్సయగ్గహణాదికో సబ్బో నిరామిసపరిభోగో చ వేదితబ్బో. ''**న సో ఆపత్తియా కారేతబ్బో**''తి వుత్తత్తా లజ్జినో అలజ్జిపగ్గహే ఆపత్తీతి వేదితబ్బం. **ఇతరోపీతి** లజ్జీపి. తస్సాపి అత్తానం పగ్గణ్హన్తస్స అలజ్జినో, ఇమినా చ లజ్జినో వణ్ణభణనాదిలాభం పటిచ్చ ఆమిసగరుకతాయ వా గేహస్సితపేమేన వా తం అలజ్జిం పగ్గణ్హాతో

లజ్జీ సాసనం అన్తరధాపేతి నామాతి దస్సేతి. ఏవం గహట్ఠాదీసు ఉపత్థమ్భితో అలజ్జీ బలం లభిత్వా పేసలే అభిభవిత్వా న చిరస్సేవ సాసనం ఉద్ధమ్మం ఉబ్బినయం కరోతీతి.

ధమ్మపరిభోగోపి తత్థ వట్టతీతి ఇమినా ఆమిసపరిభోగతో ధమ్మపరిభోగోవ గరుకో, తస్మా అతివియ అలజ్జీవివేకేన కాతబ్బోతి దస్సేతి. "ధమ్మానుగ్గహేన ఉగ్గణ్హితుం వట్టతీ"తి వుత్తత్తా అలజ్జుస్సన్నతాయసాసనే ఓసక్కన్తే, లజ్జీసు చ అప్పహోన్తేసు అలజ్జిం పకతత్తం గణపూరకం గహేత్వా ఉపసమ్పదాదికరణేన చేవ కేచి అలజ్జినో ధమ్మామిసపరిభోగేన సఙ్గహేత్వా సేసాలజ్జిగణస్స నిగ్గహేన చ సాసనం పగ్గణ్హితుమ్పి వట్టతి ఏవ.

కేచి పన "కోటియం ఠితో గన్థోతి వుత్తత్తా గన్థపరియాపుణనమేవ ధమ్మపరిభోగో, న ఏకకమ్మాది, తస్మా అలజ్జీహి సద్ధిం ఉపోసథాదికం కమ్మం కాతుం వట్టతి, ఆపత్తి నత్థీ"తి వదన్తి, తం న యుత్తం, ఏకకమ్మాదీసు బహూసు ధమ్మపరిభోగేసు అలజ్జినాపి సద్ధిం కత్తబ్బావత్థాయత్తం ధమ్మపరిభోగం దస్సేతుం ఇధ నిదస్సనవసేన గన్థస్సేవ సముద్ధటత్తా. న హి ఏకకమ్మాదికో విధి ధమ్మపరిభోగో న హోతీతి సక్కా వత్తుం అనామిసత్తా ధమ్మామిసేసు అపరియాపన్నస్స చ కస్సచి అభావా. తేనేవ అట్ఠసాలినియం ధమ్మపటిసన్థారకథాయం (ధ॰ స॰ అట్ఠ॰ ౧౩౫౧) "కమ్మట్ఠానం కథేతబ్బం, ధమ్మో వాచేతబ్బో…పే॰… అబ్భానవుట్ఠానమానత్తపరివాసా దాతబ్బా, పబ్బజ్జారహో పబ్బాజేతబ్బో, ఉపసమ్పదారహో ఉపసమ్పాదేతబ్బో…పే॰… అయం ధమ్మపటిసన్థారో నామా"తి ఏవం సఙ్ఘకమ్మాదిపి ధమ్మకోట్ఠాసే దస్సితం. తేసు పన ధమ్మకోట్ఠాసేసు యం గణపూరకాదివసేన అలజ్జినో అపేక్ఖిత్వా ఉపోసథాది వా తేసం సన్తికా ధమ్ముగ్గహణనిస్సయగ్గహణాది వా కరీయతి, తం ధమ్మో చేవ పరిభోగో చాతి ధమ్మపరిభోగోతి వుచ్చతి, ఏతం తథారూపపచ్చయం వినా కాతుం న వట్టతి, కరోన్తస్స అలజ్జిపరిభోగో చ హోతి దుక్కటఞ్చ. యం పన అలజ్జిసతం అనపేక్ఖిత్వా తజ్జనీయాదినిగ్గహకమ్మం వా పరివాసాదిఉపకారకమ్మం వా ఉగ్గహపరిపుచ్ఛాదానాది వా కరీయతి, తం ధమ్మో ఏవ, నో పరిభోగో, ఏతం అనురూపానం కాతుం వట్టతి, ఆమిసదానే వియ ఆపత్తి నత్థి. నిస్సయదానమ్పి తేరససమ్ముతిదానాది చ వత్తపటిపత్తిసాదియనాదిపరిభోగస్సపి హేతుత్తా న వట్టతి.

యో పన మహాఅలజ్జీ ఉద్ధమ్మం ఉబ్బినయం సత్థుసాసనం కరోతి, తస్స సద్ధివిహారికాదీనం ఉపసమ్పదాది ఉపకారకమ్మమ్పి ఉగ్గహపరిపుచ్ఛాదానాది చ కాతుం న వట్టతి, ఆపత్తి ఏవ హోతి, నిగ్గహకమ్మమేవ కాతబ్బం. తేనేవ అలజ్జిపగ్గహోపి పటిక్ఖిత్తో. ధమ్మామిసపరిభోగవివజ్జనేనపి హి దుమ్మఙ్కూనం పుగ్గలానం నిగ్గహోవ అధిప్పేతో, సో చ పేసలానం ఫాసువిహారసద్ధమ్మట్ఠితివినయానుగ్గహాదిఅత్థాయ ఏతదత్థత్తా సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియా, తస్మా యం యం దుమ్మఙ్కూనం ఉపత్థమ్భాయ, పేసలానం అఫాసువిహారాయ, సద్ధమ్మపరిహానాదిఅత్థాయ హోతి, తం సబ్బమ్పి పరిభోగో వా హోతు అపరిభోగో వా కాతుం న వట్టతి, ఏవం కరోన్తా సాసనం అన్తరధాపేన్తి, ఆపత్తిఞ్చ ఆపజ్జన్తి, ధమ్మామిసపరిభోగేసు చేత్థ అలజ్జీహి ఏకకమ్మాదిధమ్మపరిభోగో ఏవ పేసలానం అఫాసువిహారాయ సద్ధమ్మపరిహానాదిఅత్థాయ హోతి, న తథా ఆమిసపరిభోగో. న హి అలజ్జీనం పచ్చయపరిభోగమత్తేన పేసలానం అఫాసువిహారాది హోతి, యథావుత్తధమ్మపరిభోగేన పన హోతి. తప్పరివజ్జనేన చ ఫాసువిహారాదయో. తథా హి కతసిక్ఖాపదవీతిక్కమా అలజ్జిపుగ్గలా ఉపోసథాదీసు పవిట్ఠా "తుమ్హే కాయద్వారే చేవ వచీద్వారే చ వీతిక్కమం కరోథా"తిఆదినా భిక్ఖూహి వత్తబ్బా హోన్తి. యథా వినయఞ్చ అతిట్ఠన్తా సఙ్ఘతో బహికరణాదివసేన సుట్ఠు నిగ్గహేతబ్బా, తథా అకత్వా తేహి సహ సంవసన్తాపి అలజ్జినోవ హోన్తి "ఏకోపి అలజ్జీ అలజ్జిసతమ్పి కరోతీ"తిఆదివచనతో (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౮౫). యది హి తే ఏవం అనిగ్గహితా సియుం, సఙ్ఘే కలహాదిం

వడ్ఢేత్వా ఉపోసథాదిసామగ్గికమ్మపటిబాహనాదినా పేసలానం అఫాసుం కత్వా కమేన తే దేవదత్తవజ్జిపుత్తకాదయో వియ పరిసం వడ్ఢేత్వా అత్తనో విప్పటిపత్తిం ధమ్మతో వినయతో దీపేన్తా సఙ్ఘభేదాదిమ్పి కత్వా న చిరస్సేవ సాసనం అన్తరధాపేయ్యుం. తేసు పన సఙ్ఘతో బహికరణాదివసేన నిగ్గహితేసు సబ్బోపి అయం ఉపద్దవో న హోతి. వుత్తఞ్హి "దుస్సీలపుగ్గలే నిస్సాయ ఉపోసథో న తిట్ఠతి, పవారణా న తిట్ఠతి, సఙ్ఘకమ్మాని న పవత్తన్తి, సామగ్గీ న హోతి...పే.... దుస్సీలేసు పన నిగ్గహితేసు సబ్బోపి అయం ఉపద్దవో న హోతి, తతో పేసలా భిక్ఖూ ఫాసు విహరన్తీ"తి, తస్మా ఏకకమ్మాదిధమ్మపరిభోగోవ ఆమిసపరిభోగతోపి అతివియ అలజ్జీవివేకేన కాతబ్బో, ఆపత్తికరో చ సద్ధమ్మపరిహానిహేతుత్తాతి వేదితబ్బం.

అపిచ "ఉపోసథో న తిట్ఠతి, పవారణా న తిట్ఠతి, సఙ్ఘకమ్మాని న పవత్తన్తీ"తి ఏవం అలజ్జీహి సద్ధిం సఙ్ఘకమ్మాకరణస్స అట్ఠకథాయం పకాసితత్తాపి చేతం సిజ్ఝతి. తథా పరివత్తలిఙ్గస్స భిక్ఖునో భిక్ఖునుపస్సయం గచ్ఛన్తస్స పటిపత్తికథాయం "ఆరాధికా చ హోన్తి సఙ్గాహికా లజ్జినియో, తా కోపేత్వా అఞ్ఞత్థ న గన్తబ్బం. గచ్ఛతి చే, గామన్తరనదీపారరత్తివిప్పవాసగణమ్హా ఓహీయనాపత్తీహి న ముచ్చతి...పే.... అలజ్జినియో హోన్తి, సఙ్గహం పన కరోన్తి, తాపి పరిచ్చజిత్వా అఞ్ఞత్థ గన్తుం లభతీ"తి ఏవం అలజ్జినీసు దుతియికాగహణాదీసు సంవాసాపత్తిపరిహారాయ నదీపారాగమనాదిగరుకాపత్తిట్ఠానానం అనుఞ్ఞాతత్తా తతోపి అలజ్జిసంవాసాపత్తి ఏవ సద్ధమ్మపరిహానియా హేతుభూతో గరుకతరాతి విఞ్ఞాయతి. న హి లహుకాపత్తిట్ఠానం వా అనాపత్తిట్ఠానం వా పరిహరితుం గరుకాపత్తిట్ఠానవీతిక్కమం ఆచరియా అనుజానన్తి. తథా అసంవాసపదస్స అట్ఠకథాయం "సబ్బేహిపి లజ్జిపుగ్గలేహి సమం సిక్ఖితబ్బభావతో సమసిక్ఖాతా నామ. ఏత్థ యస్మా సబ్బేపి లజ్జినో ఏతేసు కమ్మాదీసు సహ వసన్తి, న ఏకోపి తతో బహిద్ధా సన్దిస్సతి, తస్మా తాని సబ్బానిపి గహేత్వా ఏసో సంవాసో నామా"తి ఏవం లజ్జీహేవ ఏకకమ్మాదిసంవాసో వట్టతీతి పకాసితో.

యది ఏవం కస్మా అసంవాసికేసు అలజ్జీ న గహితోతి? నాయం విరోధో, యే గణపూరకే కత్వా కతం కమ్మం కుప్పతి, తేసం పారాజికాదిఅపకతత్తానఞ్ఞేవ అసంవాసికత్తేన గహితత్తా. అలజ్జినో పన పకతత్తభూతాపి సన్తి, తే చే గణపూరకా హుత్వా కమ్మం సాధేన్తి, కేవలం కత్వా అగతిగమనేన కరోన్తానం ఆపత్తికరా హోన్తి సభాగాపత్తిఆపన్నా వియ అఞ్ఞమఞ్ఞం. యస్మా అలజ్జితఞ్చ లజ్జితఞ్చ పుథుజ్జనానం చిత్తక్ఖణపటిబద్ధం, న సబ్బకాలికం. సఞ్చిచ్చ హి వీతిక్కమచిత్తే ఉప్పన్నే అలజ్జినో "న పున ఈదిసం కరిస్సామీ"తి చిత్తేన లజ్జినో హోన్తి.

తేసు చ యే పేసలేహి ఓవదియమానాపి న ఓరమన్తి, పునప్పునం కరోన్తి, తే ఏవ అసంవసితబ్బా, న ఇతరే లజ్జిధమ్మే ఓక్కన్తత్తా, తస్మాపి అలజ్జినో అసంవాసికేసు అగణేత్వా తప్పరివజ్జనత్థం సోధేత్వావ ఉపోసథాదికరణం అనఞ్ఞాతం. తథా హి "పారిసుద్ధిం ఆయస్మన్తో ఆరోచేథ, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసిస్సామీ"తిఆదినా (మహావ. ౧౩౪) అపరిసుద్ధాయ పరిసాయ ఉపోసథకరణస్స అయుత్తతా పకాసితా, "యస్స సియా ఆపత్తి, సో ఆవికరేయ్య...పే.... ఫాసు హోతీ"తి (మహావ. ౧౩౪) ఏవం అలజ్జిమ్పి లజ్జిధమ్మే పతిట్ఠాపేత్వా ఉపోసథకరణప్పకారో చ వుత్తో, "కచ్చిత్థ పరిసుద్ధా...పే.... పరిసుద్ధేత్థాయస్మన్తో"తి (పారా. ౨౩౩) చ పారిసుద్ధిఉపోసథే "పరిసుద్ధో అహం, భన్తే, పరిసుద్ధోతి మం ధారేథా"తి (మహావ. ౧౬౮) చ ఏవం ఉపోసథం కరోన్తానం పరిసుద్ధతా చ పకాసితా, వచనమత్తేన అనోరమన్తానఞ్చ ఉపోసథపవారణట్ఠపనవిధి చ వుత్తో, సబ్బథా లజ్జిధమ్మం అనోక్కమన్తేహి సంవాసస్స అయుత్తతాయ నిస్సయదానగ్గహణపటిక్ఖేపో, తజ్జనీయాదినిగ్గహకమ్మకరణఉక్ఖేపనీయకమ్మకరణేన సానువత్తకపరిసస్స అలజ్జిస్స అసంవాసికత్తపాపనవిధి చ వుత్తో,

తస్మా యథావుత్తేహి సుత్తన్తనయేహి, అట్ఠకథావచనేహి చ పకతత్తేహిపి అపకతత్తేహిపి సబ్బేహి అలజ్జీహి ఏకకమ్మాదిసంవాసో న వట్టతి, కరోన్తానం ఆపత్తి ఏవ దుమ్మఙ్కూనం పుగ్గలానం నిగ్గహత్థాయేవ సబ్బసిక్ఖాపదానం పఞ్ఞత్తత్తాతి నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం. తేనేవ దుతియసఙ్గీతియం పకతత్తాపి అలజ్జినో వజ్జిపుత్తకా యసత్థేరాదీహి మహన్తేన వాయామేన సఙ్ఘతో వియోజితా. న హి తేసు పారాజికాదిఅసంవాసికాపత్తి అత్థి, తేహి దీపితానం దసన్నం వత్థూనం లహుకాపత్తివిసయత్తాతి వుత్తం.

తస్స సన్తికేతి మహారక్ఖితత్థేరస్స సన్తికే.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

రూపియాదిపటిగ్గహణవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

ద్వాదసమో పరిచ్ఛేదో.

౧౩. దానలక్ఖణాదివినిచ్ఛయకథా

౬౯. ఏవం రూపియాదిపటిగ్గహణవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని దానవిస్సాసగ్గాహలాభపరిణామనవినిచ్ఛయం కథేతుం **‘‘దానవిస్సాసగ్గాహేహీ’’**తిఆదిమాహ. తత్థ దీయతే **దానం,** చీవరాదివత్థుం ఆరమ్మణం కత్వా పవత్తో అలోభప్పధానో కామావచరకుసలకిరియచిత్తుప్పాదో. ససనం **సాసో,** సస హింసాయన్తి ధాతు, హింసనన్తి అత్థో, విగతో సాసో ఏతస్మా గాహోతి **విస్సాసో**. గహణం గాహో, విస్సాసేన గాహో **విస్సాసగ్గాహో**. విసేసనే చేత్థ కరణవచనం, విస్సాసవసేన గాహో, న థేయ్యచిత్తవసేనాతి అత్థో. లబ్భతీతి లాభో, చీవరాదివత్థు, తస్స **లాభస్స**. పరిణమియతే **పరిణామనం,** అఞ్ఞేసం అత్థాయ పరిణతస్స అత్తనో, అఞ్ఞస్స వా పరిణామనం, దాపనన్తి అత్థో. **దానవిస్సాసగ్గాహేహి లాభస్స పరిణామన**న్తి ఏత్థ ఉద్దేసే సమభినివిట్ఠస్స ‘‘దాన’’న్తి పదస్స అత్థవినిచ్ఛయో తావ పఠమం ఏవం వేదితబ్బోతి యోజనా. అత్తనో సన్తకస్స చీవరాదిపరిక్ఖారస్స దానన్తి సమ్బన్ధో. **యస్స కస్సచీ**తి సమ్పదాననిద్దేసో, యస్స కస్సచి పటిగ్గాహకస్సాతి అత్థో.

యదిదం ‘‘దాన’’న్తి వుత్తం, తత్థ కిం లక్ఖణన్తి ఆహ **‘‘తత్రిదం దానలక్ఖణ’’**న్తి. ‘‘ఇదం తుయ్హం దేమీ’’తి వదతీతి ఇదం తివఙ్గసమ్పన్నం దానలక్ఖణం హోతీతి యోజనా. తత్థ **ఇద**న్తి దేయ్యధమ్మనిదస్సనం. **తుయ్హ**న్తి పటిగ్గాహకనిదస్సనం. **దేమీ**తి దాయకనిదస్సనం. **దదామీ**తిఆదీని పన పరియాయవచనాని. వుత్తఞ్హి ‘‘దేయ్యదాయకపటిగ్గాహకా వియ దానస్సా’’తి, ‘‘తిణ్ణం సమ్ముఖీభావా కుసలం హోతీ’’తి చ. ‘‘వత్థుపరిచ్చాగలక్ఖణత్తా దానస్సా’’తి ఇదం పన ఏకదేసలక్ఖణకథనమేవ, కిం ఏవం దీయమానం సమ్ముఖాయేవ దిన్నం హోతి, ఉదాహు పరమ్ముఖాపీతి ఆహ **‘‘సమ్ముఖాపి పరమ్ముఖాపి దిన్నంయేవ హోతీ’’**తి. **తుయ్హం గణ్హాహీ**తిఆదీసు అయమత్థో – ‘‘గణ్హాహీ’’తి వుత్తే ‘‘దేమీ’’తి వుత్తసదిసం హోతి, తస్మా ముఖ్యతో దిన్నత్తా **సుదిన్నం** హోతి, ‘‘గణ్హామీ’’తి చ వుత్తే ముఖ్యతో గహణం హోతి, తస్మా **సుగ్గహితం** హోతి. ‘‘తుయ్హం మయ్హ’’న్తి ఇమాని పన పటిగ్గాహకపటిబన్ధతాకరణే వచనాని. **తవ సన్తకం కరోహీ**తిఆదీని పన పరియాయతో దానగ్గహణాని, తస్మా **దుదిన్నం దుగ్గహితఞ్చ** హోతి. లోకే హి అపరిచ్చజితుకామాపి పున గణ్హితుకామాపి ‘‘తవ సన్తకం హోతూ’’తి నియ్యాతేన్తి యథా తం కుసరఞ్ఞో మాతు రజ్జనియ్యాతనం. తేనాహ **‘‘నేవ దాతా దాతుం జానాతి, న ఇతరో గహేతు’’**న్తి. **సచే పనా**తిఆదీసు పన దాయకేన పఞ్ఞత్తియం అకోవిదతాయ పరియాయవచనే వుత్తేపి పటిగ్గాహకో అత్తనో పఞ్ఞత్తియం కోవిదతాయ ముఖ్యవచనేన గణ్హాతి, తస్మా **‘‘సుగ్గహిత’’**న్తి వుత్తం.

సచే పన ఏకోతిఆదీసు పన దాయకో ముఖ్యవచనేన దేతి, పటిగ్గాహకోపి ముఖ్యవచనేన పటిక్ఖిపతి, తస్మా దాయకస్స పుబ్బే అధిట్ఠితమ్పి చీవరం దానవసేన అధిట్ఠానం విజహతి, పరిచ్చత్తత్తా అత్తనో అసన్తకత్తా అతిరేకచీవరమ్పి న హోతి, తస్మా దసాహాతిక్కమేపి ఆపత్తి న హోతి. పటిగ్గాహకస్సపి న పటిక్ఖిపితత్తా అత్తనో సన్తకం న హోతి, తస్మా అతిరేకచీవరం న హోతీతి దసాహాతిక్కమేపి ఆపత్తి నత్థి. **యస్స పన రుచ్చతీ**తి ఏత్థ పన ఇమస్స చీవరస్స అస్సామికత్తా పంసుకూలట్ఠానే ఠితత్తా యస్స రుచ్చతి, తేన పంసుకూలభావేన గహేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం, పరిభుఞ్జన్తేన పన దాయకేన పుబ్బఅధిట్ఠితమ్పి దానవసేన అధిట్ఠానస్స విజహితత్తా పున అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం ఇతరేన పుబ్బే అనధిట్ఠితత్తాతి దట్ఠబ్బం.

ఇత్థన్నామస్స దేహీతిఆదీసు పన ఆణత్యత్థే పవత్తాయ పఞ్చమీవిభత్తియా వుత్తత్తా ఆణత్తేన పటిగ్గాహకస్స దిన్నకాలేయేవ పటిగ్గాహకస్స సన్తకం హోతి, న తతో పుబ్బే, పుబ్బే పన ఆణాపకస్సేవ, తస్మా **‘‘యో పహిణతి, తస్సేవ సన్తక’’**న్తి వుత్తం. **ఇత్థన్నామస్స దమ్మీ**తి పన పచ్చుప్పన్నత్థే పవత్తాయ వత్తమానవిభత్తియా వుత్తత్తా తతో పట్ఠాయ

పటిగ్గాహకస్సేవ సన్తకం హోతి, తస్మా ‘‘**యస్స పహీయతి, తస్స సన్తక**’’న్తి వుత్తం. **తస్మా**తి ఇమినా ఆయస్మతా రేవతత్థేరేన ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స చీవరపేసనవత్థుస్మిం భగవతా దేసితేసు అధిట్ఠానేసు ఇధ వుత్తలక్ఖణేన అసమ్మోహతో జానితబ్బన్తి దస్సేతి.

తత్థ **ద్వాధిట్ఠితం, స్వాధిట్ఠిత**న్తి చ న తిచీవరాధిట్ఠానం సన్ధాయ వుత్తం, అథ ఖో సామికే జీవన్తే విస్సాసగ్గాహచీవరభావేన చ సామికే మతే మతకచీవరభావేన చ గహణం సన్ధాయ వుత్తం, తతో పన దసాహే అనతిక్కన్తేయేవ తిచీవరాధిట్ఠానం వా పరిక్ఖారచోళాధిట్ఠానం వా వికప్పనం వా కాతబ్బం. **యో పహిణతీ**తి దాయకం సన్ధాయాహ, **యస్స పహీయతీ**తి పటిగ్గాహకం.

పరిచ్చజిత్వా…పే… న లభతి, ఆహరాపేన్తో భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బోతి అత్థో. **అత్తనా…పే… నిస్సగ్గియ**న్తి ఇమినా పరసన్తకభూతత్తం జానన్తో థేయ్యపసయ్హవసేన అచ్ఛిన్దన్తో పారాజికో హోతీతి దస్సేతి. పోరాణటీకాయం పన ‘‘సకసఞ్ఞాయ వినా గణ్హన్తో భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా ఆపత్తియా కారేతబ్బో’’తి వుత్తం. సకసఞ్ఞాయ వినాపి తావకాలికపంసుకూలసఞ్ఞాదివసేన గణ్హన్తో ఆపత్తియా న కారేతబ్బో. అట్ఠకథాయం పన పసయ్హాకారం సన్ధాయ వదతి. తేనాహ ‘‘**అచ్ఛిన్దతో నిస్సగ్గియ**’’న్తి. **సచే పన…పే… వట్టతీ**తి తుట్ఠదానం ఆహ, **అథ పనా**తిఆదినా కుపితదానం. ఉభయథాపి సయం దిన్నత్తా వట్టతి, గహణే ఆపత్తి నత్థీతి అత్థో.

మమ సన్తికే…పే… ఏవం పన దాతుం న వట్టతీతి వత్థుపరిచ్చాగలక్ఖణత్తా దానస్స ఏవం దదన్తో అపరిచ్చజిత్వా దిన్నత్తా దానం న హోతీతి న వట్టతి, తతో ఏవ దుక్కటం హోతి. **ఆహరాపేతుం పన వట్టతీ**తి పుబ్బే ‘‘అకరోన్తస్స న దేమీ’’తి వుత్తత్తా యథావుత్తఉపజ్ఝాయగ్గహణాదీని అకరోన్తే ఆచరియస్సేవ సన్తకం హోతీతి కత్వా వుత్తం. కరోన్తే పన అన్తేవాసికస్స సన్తకం భవేయ్య సబ్బసో అపరిచ్చజిత్వా దిన్నత్తా. సకసఞ్ఞాయ విజ్జమానత్తా ‘‘ఆహరాపేతుం వట్టతీ’’తి వుత్తం సియా. టీకాయం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౬౩౧) పన ‘‘ఏవం దిన్నం భతిసదిసత్తా ఆహరాపేతుం వట్టతీ’’తి వుత్తం. భతిసదిసే సతిపి కమ్మే కతే భతి లద్ధబ్బా హోతి, తస్మా ఆరోపేతుం న వట్టేయ్య. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౬౩౧) పన ‘‘**ఆహరాపేతుం వట్టతీ**తి కమ్మే అకతే భతిసదిసత్తా వుత్త’’న్తి వుత్తం, తేన కమ్మే కతే ఆహరాపేతుం న వట్టతీతి సిద్ధం. ఉపజ్ఝం గణ్హిస్సతీతి సామణేరస్స దానం దీపేతి, తేన చ సామణేరకాలే దత్వా ఉపసమ్పన్నకాలే అచ్ఛిన్దతోపి పాచిత్తియం దీపేతి. **అయం తావ దానే వినిచ్ఛయో**తి ఇమినా దానవినిచ్ఛయాదీనం తిణ్ణం వినిచ్ఛయానం ఏకపరిచ్ఛేదకతభావం దీపేతి.

విస్సాసగ్గాహలక్ఖణవినిచ్ఛయకథా

౭౦. **అనుట్ఠానసేయ్యా** నామ యాయ సేయ్యాయ సయితో **యావ జీవితిన్ద్రియుపచ్ఛేదం న పాపుణాతి,** తావ వుచ్చతి. **దదమానేన చ మతకధనం తావ యే తస్స ధనే ఇస్సరా గహట్ఠా వా పబ్బజితా వా, తేసం దాతబ్బ**న్తి ఏత్థ కే గహట్ఠా కే పబ్బజితా కేన కారణేన తస్స ధనే ఇస్సరాతి? గహట్ఠా తావ గిలానుపట్ఠాకభూతా తేన కారణేన గిలానుపట్ఠాకభాగభూతే తస్స ధనే ఇస్సరా, యేసఞ్చ వాణిజానం హత్థతో కప్పియకారకేన పత్తాదిపరిక్ఖారో గాహాపితో, తేసం యం దాతబ్బమూలం, తే చ తస్స ధనే ఇస్సరా, యేసఞ్చ మాతాపితూనం అత్థాయ పరిచ్ఛిన్దిత్వా వత్థాని ఠపితాని, తేపి తస్స ధనస్స ఇస్సరా. ఏవమాదినా యేన యేన కారణేన యం యం పరిక్ఖారధనం యేహి యేహి గహట్ఠేహి లభితబ్బం హోతి, తేన తేన కారణేన తే తే గహట్ఠా తస్స తస్స ధనస్స ఇస్సరా.

పబ్బజితా పన బాహిరకా తథేవ సతి కారణే ఇస్సరా. పఞ్చసు పన సహధమ్మికేసు భిక్ఖూ సామణేరా చ మతానం భిక్ఖుసామణేరానం ధనం వినాపి కారణేన దాయాదభావేన లభన్తి, న ఇతరా. భిక్ఖునీసిక్ఖమానసామణేరీనమ్పి ధనం తాయేవ లభన్తి, న ఇతరే. తం పన మతకధనభాజనం చతుపచ్చయభాజనవినిచ్ఛయే ఆవి భవిస్సతి, బహూ పన వినయధరత్థేరా "యే తస్స ధనస్స ఇస్సరా గహట్ఠా వా పబ్బజితా వా"తి పాఠం నిస్సాయ "మతభిక్ఖుస్స ధనం గహట్ఠభూతా ఞాతకా లభన్తీ"తి వినిచ్ఛినన్తి, తమ్పి వినిచ్ఛయం తస్స చ యుత్తాయుత్తభావం తత్థేవ వక్ఖామ.

అనత్తమనస్స సన్తకన్తి "దుట్ఠు కతం తయా మయా అదిన్నం మమ సన్తకం గణ్హన్తేనా"తి వచీభేదేన వా చిత్తుప్పాదమత్తేన వా దోమనస్సప్పత్తస్స సన్తకం. **యో పన పఠమంయేవ ''సుట్ఠు కతం తయా మమ సన్తకం గణ్హన్తేనా''తి వచీభేదేన వా చిత్తుప్పాదమత్తేన వా అనుమోదిత్వా పచ్ఛా కేనచి కారణేన కుపితో, పచ్చాహరాపేతుం న లభతి. యోపి అదాతుకామో, చిత్తేన పన అధివాసేతి, న కిఞ్చి వదతీతి** ఏత్థ తు పోరాణటీకాయం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౧౩౧) ''**చిత్తేన పన అధివాసేతీతి** వుత్తమేవత్థం విభావేతుం '**న కిఞ్చి వదతీ**'తి వుత్త"న్తి వుత్తం. ఏవం సతి "చిత్తేనా"తి ఇదం అధివాసనకిరియాయ కరణం హోతి. **అదాతుకామోతి** ఏత్థాపి తమేవ కరణం సియా, తతో "చిత్తేన అదాతుకామో, చిత్తేన అధివాసేతీ"తివచనం ఓచిత్యసమ్పోసకం న భవేయ్య. తం ఠపేత్వా "అదాతుకామో"తి ఏత్థ కాయేనాతి వా వాచాయాతి వా అఞ్ఞం కరణమ్పి న సమ్భవతి, తదసమ్భవే సతి విసేసత్థవాచకో పన-సద్దోపి నిరత్థకో. **న కిఞ్చి వదతీతి** ఏత్థ తు వదనకిరియాయ కరణం "వాచాయా"తి పదం ఇచ్ఛితబ్బం, తథా చ సతి అఞ్ఞం అధివాసనకిరియాయ కరణం, అఞ్ఞం వదనకిరియాయ కరణం, అఞ్ఞా అధివాసనకిరియా, అఞ్ఞా వదనకిరియా, తస్మా "వుత్తమేవత్థం విభావేతు"న్తి వత్తుం న అరహతి, తస్మా యోపి చిత్తేన అదాతుకామో హోతి, పన తథాపి వాచాయ అధివాసేతి, న కిఞ్చి వదతీతి యోజనం కత్వా పన "అధివాసేతీతి వుత్తమేవత్థం పకాసేతుం న కిఞ్చి వదతీతి వుత్త"న్తి వత్తుమరహతి. ఏత్థ తు పన-సద్దో అరుచిలక్ఖణసూచనత్థో. "చిత్తేనా"తి ఇదం అదాతుకామకిరియాయ కరణం, "వాచాయా"తి అధివాసనకిరియాయ అవదనకిరియాయ చ కరణం. అధివాసనకిరియా చ అవదనకిరియాయేవ . "అధివాసేతీ"తి వుత్తే అవదనకిరియాయ అపాకటభావతో తం పకాసేతుం "న కిఞ్చి వదతీ"తి వుత్తం, ఏవం గయ్హమానే పుబ్బాపరవచనత్థో ఓచిత్యసమ్పోసకో సియా, తస్మా ఏత్తకవివరేహి విచారేత్వా గహేతబ్బోతి.

లాభపరిణామనవినిచ్ఛయకథా

౭౧. లాభపరిణామనవినిచ్ఛయే **తుమ్హాకం సప్పిఆదీని ఆభతానీతి** తుమ్హాకం అత్థాయ ఆభతాని సప్పిఆదీని. పరిణతభావం జానిత్వాపి వుత్తవిధినా విఞ్ఞాపేన్తేన తేసం సన్తకమేవ విఞ్ఞాపితం నామ హోతీతి ఆహ ''**మయ్హమ్పి దేథాతి వదతి, వట్టతీ**''తి.

''**పుప్ఫమ్పి ఆరోపేతుం న వట్టతీతి** ఇదం పరిణతం సన్ధాయ వుత్తం, సచే పన ఏకస్మిం చేతియే పూజితం పుప్ఫం గహేత్వా అఞ్ఞస్మిం చేతియే పూజేతి, వట్టతీ"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౬౬౦) వుత్తం. అట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౬౦) పన నియమేత్వా "అఞ్ఞస్స చేతియస్స అత్థాయ రోపితమాలావచ్ఛతో"తి వుత్తత్తా న కేవలం పరిణతభావోయేవ కథితో, అథ ఖో నియమేత్వా రోపితభావోపి. **పుప్ఫమ్పీతి పి**-సద్దేన కుతో మాలావచ్ఛన్తి దస్సేతి. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౬౬౦) పన ''**రోపితమాలావచ్ఛతోతి** కేనచి నియమేత్వా రోపితం సన్ధాయ వుత్తం, అనోచితం మిలాయమానం

ఓచినిత్వా యత్థ కత్థచి పూజేతుం వట్టతీ”తి వుత్తం. **ఠితం దిస్వా**తి సేసకం గహేత్వా ఠితం దిస్వా. **ఇమస్స సునఖస్స మా దేహి, ఏతస్స దేహీ**తి ఇదం పరిణతేయేవ, తిరచ్ఛానగతస్స పరిచ్చజిత్వా దిన్నే పన తం పలాపేత్వా అఞ్ఞం భుఞ్జాపేతుం వట్టతి, తస్మా “**కత్థ దేమా**తిఆదినా ఏకేనాకారేన అనాపత్తి దస్సితా. ఏవం పన అపుచ్ఛితేపి ‘అపరిణతం ఇద’న్తి జానన్తేన అత్తనో రుచియా యత్థ ఇచ్ఛతి, తత్థ దాపేతుం వట్టతీ”తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. **యత్థ ఇచ్ఛథ, తత్థ దేథా**తి ఏత్థాపి “తుమ్హాకం రుచియా”తి వుత్తత్తా యత్థ ఇచ్ఛతి, తత్థ దాపేతుం లభతి.

పరివారే (పరి॰ అట్ఠ॰ ౩౨౯) పన **నవ అధమ్మికాని దానానీ**తి సఙ్ఘస్స పరిణతం అఞ్ఞసఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా పుగ్గలస్స వా పరిణామేతి, చేతియస్స పరిణతం అఞ్ఞచేతియస్స వా సఙ్ఘస్స వా పుగ్గలస్స వా పరిణామేతి, పుగ్గలస్స పరిణతం అఞ్ఞపుగ్గలస్స వా సఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా పరిణామేతీతి ఏవం వుత్తాని. **నవ పటిగ్గహా పరిభోగా చా**తి ఏతేసంయేవ దానానం పటిగ్గహా చ పరిభోగా చ. **తీణి ధమ్మికాని దానానీ**తి సఙ్ఘస్స నిన్నం సఙ్ఘస్సేవ దేతి, చేతియస్స నిన్నం చేతియస్సేవ దేతి, పుగ్గలస్స నిన్నం పుగ్గలస్సేవ దేతీతి ఇమాని తీణి. పటిగ్గహపటిభోగాపి తేసంయేవ పటిగ్గహా చ పరిభోగా చాతి ఆగతం.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

దానలక్ఖణాదివినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

తేరసమో పరిచ్ఛేదో.

౧౪. పథవీఖణనవినిచ్ఛయకథా

౭౨. ఏవం దానవిస్సాసగ్గాహలాభపరిణామనవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని పథవీవినిచ్ఛయం కథేతుం **''పథవీ''**త్యాదిమాహ. తత్థ పత్థరతీతి **పథవీ,** ప-పుబ్బ థర సన్థరణేతి ధాతు, ర-కారస్స వ-కారో, ససమ్భారపథవీ. తప్పభేదమాహ **''ద్వే పథవీ, జాతా చ పథవీ అజాతా చ పథవీ''**తి. తాసం విసేసం దస్సేతుం **''తత్థ జాతా నామ పథవీ''**త్యాదిమాహ. తత్థ సుద్ధపంసుకా...పే.... యేభుయ్యేనమత్తికాపథవీ జాతా నామ పథవీ హోతి. న కేవలం సాయేవ, అదడ్ఢా పథవీపి "జాతా పథవీ"తి వుచ్చతి. న కేవలం ఇమా ద్వేయేవ, యోపి పంసుపుఞ్జో వా...పే.... చాతుమాసం ఓవట్ఠో, సోపి "జాతా పథవీ"తి వుచ్చతీతి యోజనా. ఇతరత్రపి ఏసేవ నయో.

తత్థ సుద్ధా పంసుకాయేవ ఏత్థ పథవియా అత్థి, న పాసాణాదయోతి **సుద్ధపంసుకా**. తథా **సుద్ధమత్తికా**. అప్పా పాసాణా ఏత్థాతి **అప్పపాసాణా**. ఇతరేసుపి ఏసేవ నయో. యేభుయ్యేన పంసుకా ఏత్థాతి **యేభుయ్యేనపంసుకా,** అలుత్తసమాసోయం, తథా **యేభుయ్యేనమత్తికా**. తత్థ ముట్ఠిప్పమాణతో ఉపరి **పాసాణా**. ముట్ఠిప్పమాణా **సక్ఖరా. కథలాతి** కపాలఖణ్డాది. **మరుమ్బాతి** కటసక్ఖరా. **వాలుకా** వాలుకాయేవ. **యేభుయ్యేనపంసుకాతి** ఏత్థ తీసు కోట్ఠాసేసు ద్వే కోట్ఠాసా పంసు, ఏకో పాసాణాదీసు అఞ్ఞతరకోట్ఠాసో. **అదడ్ఢాపీతి** ఉద్ధనపత్తపచనకుమ్భకారాతపాదివసేన తథా తథా అదడ్ఢా, సా పన విసుం నత్థి, సుద్ధపంసుఆదీసు అఞ్ఞతరావాతి వేదితబ్బా. **యేభుయ్యేనసక్ఖరాతి** బహుతరసక్ఖరా. హత్థికుచ్ఛియం కిర ఏకం పచ్ఛిపూరం ఆహరాపేత్వా దోణియం ధోవిత్వా పథవియా యేభుయ్యేనసక్ఖరభావం ఞత్వా సయం భిక్ఖూ పోక్ఖరణిం ఖణింసూతి. యాని పన మజ్ఝే "అప్పపంసుఅప్పమత్తికా"తి ద్వే పదాని, తాని యేభుయ్యేనపాసాణాదిపఞ్చకమేవ పవిసన్తి. తేసఞ్ఞేవ హి ద్విన్నం పభేదవచనమేతం, యదిదం సుద్ధపాసాణాదిఆది.

ఏత్థ చ కిఞ్చాపి యేభుయ్యేనపంసుం అప్పపంసుఞ్చ పథవిం వత్వా ఉపడ్ఢపంసుకాపథవీ న వుత్తా, తథాపి పణ్ణత్తివజ్జసిక్ఖాపదేసు సావసేసపఞ్ఞత్తియాపి సమ్భవతో ఉపడ్ఢపంసుకాయపి పథవియా పాచిత్తియమేవాతి గహేతబ్బం. కేచి పన "సబ్బచ్ఛన్నాదీసు ఉపడ్ఢచ్ఛన్నే దుక్కటస్స వుత్తత్తా ఇధాపి దుక్కటం యుజ్జతీ"తి వదన్తి, తం న యుత్తం పాచిత్తియవత్థుకఞ్చ అనాపత్తివత్థుకఞ్చ దువిధం పథవిం ఠపేత్వా అఞ్ఞిస్సా దుక్కటవత్థుకాయ తతియాయ పథవియా అభావతో. ద్వేయేవ హి పథవియో వుత్తా "జాతా చ పథవీ అజాతా చ పథవీ"తి, తస్మా ద్వీసు అఞ్ఞతరాయ పథవియా భవితబ్బం. వినయవినిచ్ఛయే చ సమ్పత్తే గరుకలహుకేసు గరుకేయేవ ఠాతబ్బత్తా న సక్కా ఏత్థ అనాపత్తియా భవితుం. సబ్బచ్ఛన్నాదీసు పన ఉపడ్ఢే దుక్కటం యుత్తం తత్థ తాదిసస్స దుక్కటవత్థునో సమ్భవతో. విమతివినోదనియమ్పి (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౮౬) "అప్పపంసుమత్తికాయ పథవియా అనాపత్తివత్థుభావేన వుత్తత్తా ఉపడ్ఢపంసుమత్తికాయపి పాచిత్తియమేవాతి గహేతబ్బం. న హేతం దుక్కటవత్థూతి సక్కా వత్తుం జాతాజాతవినిముత్తాయ తతియాయ పథవియా అభావతో"తి వుత్తం.

ఖణన్తస్స ఖణాపేన్తస్స వాతి అన్తమసో పాదఙ్గుట్ఠకేనపి సమ్మజ్జనిసలాకాయపి సయం వా ఖణన్తస్స అఞ్ఞేన వా ఖణాపేన్తస్స. **''పోక్ఖరణిం ఖణా''తి వదతి, వట్టతీతి** "ఇమస్మిం ఓకాసే"తి అనియమేత్వా వుత్తత్తా వట్టతి. **''ఇమం వల్లిం ఖణా''**తి వుత్తేపి పథవిఖణనం సన్ధాయ పవత్తవోహారత్తా ఇమినావ సిక్ఖాపదేన పాచిత్తియం, న భూతగామసిక్ఖాపదేన, ఉభయమ్పి సన్ధాయ వుత్తే పన ద్వేపి పాచిత్తియాని హోన్తి.

౭౩. కుటేహీతి ఘుటేహి. **తనుకకద్దమోతి** ఉదకమిస్సకకద్దమో, నో చ ఉదకగతికత్తా వట్టతి. **ఉదకపప్పటకోతి** ఉదకే అన్తోభూమియం పవిట్ఠే తస్స ఉపరిభాగం ఛాదేత్వా తనుకపంసు వా మత్తికా వా పటలం హుత్వా పలవమానా ఉట్ఠాతి, తస్మిం ఉదకే సుక్ఖేపి తం పటలం వాతేన చలమానం తిట్ఠతి, తం ఉదకపప్పటకో నామ. **ఓమకచాతుమాసన్తి** ఊనచాతుమాసం. **ఓవట్ఠన్తి** దేవేన ఓవట్ఠం. **అకతపబ్భారేతి** అవలఞ్జనట్ఠానదస్సనత్థం వుత్తం. తాదిసే హి వమ్మికస్స సబ్భావోతి. **మూసికుక్కురం** నామ మూసికాహి ఖణిత్వా బహి కతపంసురాసి.

ఏసేవ నయోతి ఓమకచాతుమాసం ఓవట్ఠోయేవ వట్టతీతి అత్థో. **ఏకదివసమ్పి న వట్టతీతి** ఓవట్ఠచాతుమాసతో ఏకదివసాతిక్కన్తోపి వికోపేతుం న వట్టతి. హేట్ఠభూమిసమ్బన్ధేపి చ గోకణ్టకే భూమితో ఛిన్దిత్వా ఛిన్దిత్వా ఉగ్గతత్తా అచ్ఛుగ్గతం మత్థకతో ఛిన్దితుం గహేతుఞ్చ వట్టతీతి వదన్తి. సకట్ఠానే అతిట్ఠమానం కత్వా పాదేహి మద్దిత్వా ఆలోళితకద్దమమ్పి గహేతుం వట్టతి.

అచ్ఛదనన్తిఆదినా వుత్తత్తా ఉజుకం ఆకాసతో పతితవస్సోదకేన ఓవట్ఠమేవ జాతపథవీ హోతి, న ఛదనాదీసు పతిత్వా తతో పవత్తఉదకేన తిన్తన్తి వేదితబ్బం. **తతోతి** పురాణసేనాసనతో. **ఇట్ఠకం గణ్హామీతి**ఆది సుద్ధచిత్తం సన్ధాయ వుత్తం. ‘‘**ఉదకేనాతి** ఉజుకం ఆకాసతోయేవ పతితఉదకేన. సచే పన అఞ్ఞత్థ పహరిత్వా పతితేన ఉదకేన తేమితం హోతి, వట్టతీ’’తి వదన్తి. **మణ్డపత్థమ్భన్తి** సాఖామణ్డపత్థమ్భం.

౭౪. ఉచ్చాలేత్వాతి ఉక్ఖిపిత్వా. **తేన అపదేసేనాతి** తేన లేసేన. **అవిసయత్తా అనాపత్తీతి** ఏత్థ సచేపి నిబ్బాపేతుం సక్కా హోతి, పఠమం సుద్ధచిత్తేన దిన్నత్తా దహతూతి సల్లక్ఖేత్వాపి తిట్ఠతి, అనాపత్తి. **మహామత్తికన్తి** భిత్తిలేపనం.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

పథవీఖణనవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

చుద్దసమో పరిచ్ఛేదో.

౧౫. భూతగామవినిచ్ఛయకథా

౭౫. ఏవం పథవివినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని భూతగామవినిచ్ఛయం కథేతుం ‘‘**భూతగామో**’’తిఆదిమాహ. తత్థ భవన్తి అహువుఞ్చాతి **భూతా,** జాయన్తి వడ్ఢన్తి జాతా వడ్ఢితా చాతి అత్థో. **గామోతి** రాసి, భూతానం గామోతి **భూతగామో,** భూతా ఏవ వా గామో **భూతగామో,** పతిట్ఠితహరితతిణరుక్ఖాదీనమేతం అధివచనం. తత్థ “భవన్తీ”తి ఇమస్స వివరణం “జాయన్తి వడ్ఢన్తీ”తి , “అహువు”న్తి ఇమస్స “జాతా వడ్ఢితా”తి. ఏవం భూత-సద్దో పచ్చుప్పన్నాతీతవిసయో హోతి. తేనాహ విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౯౦) ‘‘**భవన్తీ**తి వడ్ఢన్తి, **అహువు**న్తి బభువూ”తి. ఇదాని తం భూతగామం దస్సేన్తో ‘‘**భూతగామోతి పఞ్చహి బీజేహి జాతానం రుక్ఖలతాదీనమేతం అధివచన**’’న్తి ఆహ. **లతాదీనన్తి ఆది**-సద్దేన ఓసధిగచ్ఛాదయో వేదితబ్బా.

ఇదాని తాని బీజాని సరూపతో దస్సేన్తో ‘‘**తత్రిమాని పఞ్చ బీజానీ**’’తిఆదిమాహ. తత్థ మూలమేవ బీజం **మూలబీజం**. ఏవం సేసేసుపి. అథ వా మూలం బీజం ఏతస్సాతి **మూలబీజం,** మూలబీజతో వా నిబ్బత్తం **మూలబీజం**. ఏవం సేసేసుపి. తత్థ పఠమేన విగ్గహేన బీజగామో ఏవ లబ్భతి, దుతియతతియేహి భూతగామో. ఇదాని తే భూతగామే సరూపతో దస్సేన్తో ‘‘**తత్థ మూలబీజం నామా**’’త్యాదిమాహ. తత్థ తేసు పఞ్చసు మూలబీజాదీసు హలిద్ది...పే॰... భద్దముత్తకం మూలబీజం నామ. న కేవలం ఇమానియేవ మూలబీజాని, అథ ఖో ఇతో అఞ్ఞానిపి యాని వా పన భూతగామజాతాని అత్థి సన్తి, మూలే జాయన్తి, మూలే సఞ్జాయన్తి, ఏతం భూతగామజాతం మూలబీజం నామ హోతీతి యోజనా. సేసేసుపి ఏసేవ నయో. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౧) “ఇదాని తం భూతగామం విభజిత్వా దస్సేన్తో ‘భూతగామో నామ పఞ్చ బీజజాతానీ’తిఆదిమాహా”తి. తత్థ భూతగామో నామాతి భూతగామం ఉద్ధరిత్వా యస్మిం సతి భూతగామో హోతి, తం దస్సేతుం “పఞ్చ బీజజాతానీతి ఆహా”తి అట్ఠకథాసు వుత్తం. ఏవం సన్తేపి “యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి, మూలే జాయన్తీ”తిఆదీని న సమేన్తి. న హి మూలబీజాదీని మూలాదీసు జాయన్తి. మూలాదీసు జాయమానాని పన తాని బీజజాతాని, తస్మా ఏవమత్థవణ్ణనా వేదితబ్బా – **భూతగామో నామాతి** విభజితబ్బపదం. **పఞ్చాతి** తస్స విభాగపరిచ్ఛేదో. **బీజజాతానీ**తి పరిచ్ఛిన్నధమ్మనిదస్సనం, యతో బీజేహి జాతాని బీజజాతాని, రుక్ఖాదీనం ఏతం అధివచనన్తి చ. యథా “సాలీనం చేపి ఓదనం భుఞ్జతీ”తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౭౬) సాలితణ్డులానం ఓదనో సాలిఓదనోతి వుచ్చతి, ఏవం బీజతో సమ్భూతో భూతగామో “బీజ”న్తి వుత్తోతి వేదితబ్బోతి చ.

ఫళుబీజన్తి పబ్బబీజం. పచ్చయన్తరసమవాయే సదిసఫలుప్పత్తియా విసేసకారణభావతో విరుహణసమత్థే సారఫలే నిరుళ్హో బీజ-సద్దో తదత్థసంసిద్ధియా మూలాదీసుపి కేసుచి పవత్తతీతి మూలాదితో నివత్తనత్థం ఏకేన బీజసద్దేన విసేసేత్వా వుత్తం ‘‘**బీజ**’’న్తి “రూపరూపం, దుక్ఖదుక్ఖ”న్తి చ యథా. నిద్దేసే “యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి, మూలే జాయన్తి మూలే సఞ్జాయన్తీ”తి ఏత్థ బీజతో నిబ్బత్తేన బీజం దస్సితం, తస్మా ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో – యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి, ఆలువకసేరుకమలనీలుప్పలపుణ్డరీకకువలయకున్దపాటలిమూలాదిభేదే మూలే గచ్ఛవల్లిరుక్ఖాదీని జాయన్తి సఞ్జాయన్తి, తాని, యమ్హి మూలే జాయన్తి చేవ సఞ్జాయన్తి చ, తఞ్చ పాళియం (పాచి॰ ౯౧) వుత్తహలిద్దాది చ, సబ్బమ్పి ఏతం మూలబీజం నామ, ఏతేన కారియోపచారేన కారణం దస్సితన్తి దస్సేతి. ఏస నయో ఖన్ధబీజాదీసు. యేవాపనకఖన్ధబీజేసు పనేత్థ అమ్బాటకఇన్దసాలనుహిపాలిభద్దకకణికారాదీని ఖన్ధబీజాని . అమ్బిలావల్లిచతురస్సవల్లికణవేరాదీని ఫళుబీజాని.

మకచిమల్లికాసుమనజయసుమనాదీని అగ్గబీజాని. అమ్బజమ్బుపనసట్ఠిఆదీని బీజబీజానీతి దట్ఠబ్బాని. **భూతగామే భూతగామసఞ్ఞీ ఛిన్దతి వా ఛేదాపేతి వాతి** సత్థకాని గహేత్వా సయం వా ఛిన్దతి, అఞ్ఞేన వా ఛేదాపేతి. **భిన్దతి వా భేదాపేతి వాతి** పాసాణాదీని గహేత్వా సయం వా భిన్దతి, అఞ్ఞేన వా భేదాపేతి. **పచతి వా పచాపేతి వాతి** అగ్గిం ఉపసంహరిత్వా సయం వా పచతి, అఞ్ఞేన వా పచాపేతి, పాచిత్తియం హోతీతి సమ్బన్ధో. తత్థ ఆపత్తిభేదం దస్సేన్తో ''**భూతగామఞ్చ**''తిఆదిమాహ. తత్థ **భూతగామపరిమోచితన్తి** భూతగామతో వియోజితం.

౨౮. సఞ్చిచ్చ ఉక్ఖిపితుం న వట్టతీతి ఏత్థ "సఞ్చిచ్చా"తి వుత్తత్తా సరీరే లగ్గభావం ఞత్వాపి ఉట్ఠహతి, "తం ఉద్ధరిస్సామీ"తి సఞ్ఞాయ అభావతో వట్టతి. **అనన్తకగ్గహణేన** సాసపమత్తికా గహితా. నామఞ్చేతం తస్సా సేవాలజాతియా. మూలపణ్ణానం అభావేన ''**అసమ్పుణ్ణభూతగామో నామా**''తి వుత్తం. **అభూతగామమూలత్తాతి** ఏత్థ భూతగామో మూలం కారణం ఏతస్సాతి భూతగామమూలో, భూతగామస్స వా మూలం కారణన్తి భూతగామమూలం. బీజగామో హి నామ భూతగామతో సమ్భవతి, భూతగామస్స చ కారణం హోతి. అయం పన తాదిసో న హోతీతి "అభూతగామమూలత్తా"తి వుత్తం.

కిఞ్చాపి హి తాలనాళికేరాదీనం ఖాణు ఉద్ధం అవడ్ఢనతో భూతగామస్స కారణం న హోతి, తథాపి భూతగామసఙ్ఖ్యూపగతనిబ్బత్తపణ్ణమూలబీజతో సమ్భూతత్తా భూతగామతో ఉప్పన్నో నామ హోతీతి బీజగామేన సఙ్గహం గచ్ఛతి. **సో బీజగామేన సఙ్గహితోతి** అవడ్ఢమానేపి భూతగామమూలత్తా వుత్తం.

''**అఙ్కురే హరితే**''తి వత్వా తమేవత్థం విభావేతి ''**నీలవణ్ణే జాతే**''తి, నీలపణ్ణస్స వణ్ణసదిసే పణ్ణే జాతేతి అత్థో, "నీలవణ్ణే జాతే"తి వా పాఠో గహేతబ్బో. **అమూలకభూతగామే సఙ్గహం గచ్ఛతీతి** ఇదం నాళికేరస్స ఆవేణికం కత్వా వదతి. "పానీయఘటాదీనం బహి సేవాలో ఉదకే అట్ఠితత్తా బీజగామానులోమత్తా చ దుక్కటవత్థూ"తి వదన్తి. **కణ్ణకమ్పి అబ్బోహారికమేవాతి** నీలవణ్ణమ్పి అబ్బోహారికమేవ.

౨౯. సేలేయ్యకం నామ సిలాయ సమ్భూతా ఏకా గన్ధజాతి. **పుప్ఫితకాలతో పట్ఠాయాతి** వికసితకాలతో పభుతి. **అహిచ్ఛత్తకం గణ్హన్తోతి** వికసితం గణ్హన్తో. మకుళం పన రుక్ఖత్తచం అకోపేన్తేనపి గహేతుం న వట్టతి. ''**రుక్ఖత్తచం వికోపేతీతి** వుత్తత్తా రుక్ఖే జాతం యం కిఞ్చి అహిచ్ఛత్తకం రుక్ఖత్తచం అవికోపేత్వా మత్థకతో ఛిన్దిత్వా గహేతుం వట్టతీ"తి వదన్తి, తదయుత్తం "అహిచ్ఛత్తకం యావ మకుళం హోతి, తావ దుక్కటవత్థూ"తి వుత్తత్తా. **రుక్ఖతో ముచ్చిత్వాతి** ఏత్థ "యదిపి కిఞ్చిమత్తం రుక్ఖే అల్లీనా హుత్వా తిట్ఠతి, రుక్ఖతో గయ్హమానా పన రుక్ఖచ్ఛవిం న వికోపేతి, వట్టతీ"తి వదన్తి. **అల్లరుక్ఖతో న వట్టతీతి** ఏత్థాపి రుక్ఖత్తచం అవికోపేత్వా మత్థకతో తచ్ఛేత్వా గహేతుం వట్టతీతి వేదితబ్బం. **హత్థకుక్కుచ్చేనాతి** హత్థచాపల్లేన. **పానీయం న వాసేతబ్బన్తి** ఇదం అత్తనో అత్థాయ నామితం సన్ధాయ వుత్తం. కేవలం అనుపసమ్పన్నస్స అత్థాయ నామితే పన పచ్ఛా తతో లభిత్వా న వాసేతబ్బన్తి నత్థి. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౯౨) పన ''**పానీయం న వాసేతబ్బన్తి** ఇదం అత్తనో పివనపానీయం సన్ధాయ వుత్తం, అఞ్ఞేసం పన వట్టతి అనుగ్గహితత్తా. తేనాహ **అత్తనా ఖాదితుకామేనా**''తి వుత్తం. ''**యేసం రుక్ఖానం సాఖా రుహతీతి** వుత్తత్తా యేసం సాఖా న రుహతి, తత్థ కప్పియకరణకిచ్చం నత్థీ"తి వదన్తి. విమతివినోదనియమ్పి ''**యేసం రుక్ఖానం సాఖా రుహతీతి** మూలం అనోతారేత్వా పణ్ణమత్తనిగ్గమనమత్తేనాపి వడ్ఢతి, తత్థ కప్పియమ్పి అకరోన్తో ఛిన్ననాళికేరవేళుదణ్డాదయో కోపేతుం వట్టతీ"తి వుత్తం.

‘‘**చక్కమితట్ఠానం దస్సేస్సామీ**’’తి వుత్తత్తా కేవలం చఙ్కమనాధిప్పాయేన వా మగ్గగమనాధిప్పాయేన వా అక్కమన్తస్స, తిణానం ఉపరి నిసీదనాధిప్పాయేన నిసీదన్తస్స చ దోసో నత్థి.

౨౮. సమణకప్పేహీతి సమణానం కప్పియవోహారేహి. కిఞ్చాపి బీజాదీనం అగ్గినా ఫుట్ఠమత్తేన, నఖాదీహి విలిఖనమత్తేన చ అవిరుళ్హిధమ్మతా న హోతి, తథాపి ఏవం కతేయేవ సమణానం కప్పతీతి అగ్గిపరిజితాదయో సమణవోహారా నామ జాతా, తస్మా తేహి సమణవోహారేహి కరణభూతేహి ఫలం పరిభుఞ్జితుం అనుజానామీతి అధిప్పాయో. అబీజనిబ్బట్టబీజానిపి సమణానం కప్పన్తీతి పఞ్ఞత్తపణ్ణత్తిభావతో సమణవోహారాఇచ్చేవ సఙ్ఖం గతాని. అథ వా అగ్గిపరిజితాదీనం పఞ్చన్నం కప్పియభావతోయేవ పఞ్చహి సమణకప్పియభావసఙ్ఖాతేహి కారణేహి ఫలం పరిభుఞ్జితుం అనుజానామీతి ఏవమేత్థ అధిప్పాయో వేదితబ్బో. **అగ్గిపరిజిత**న్తిఆదీసు “పరిచిత”న్తిపి పఠన్తి. **అబీజం** నామ తరుణఅమ్బఫలాది. **నిబ్బట్టబీజం** నామ అమ్బపనసాది, యం బీజం నిబ్బట్టేత్వా విసుం కత్వా పరిభుఞ్జితుం సక్కా హోతి. నిబ్బట్టేతబ్బం వియోజేతబ్బం బీజం యస్మిం, తం పనసాది నిబ్బట్టబీజం నామ. ‘‘**కప్పియ**’’**న్తి వత్వావ కాతబ్బ**న్తి యో కప్పియం కరోతి, తేన కత్తబ్బపకారస్సేవ వుత్తత్తా భిక్ఖునా అవుత్తేపి కాతుం వట్టతీతి న గహేతబ్బం. పున “కప్పియం కారేతబ్బ”న్తి కారాపనస్స పఠమమేవ కథితత్తా భిక్ఖునా “కప్పియం కరోహీ”తి వుత్తేయేవ అనుపసమ్పన్నేన “కప్పియ”న్తి వత్వా అగ్గిపరిజితాది కాతబ్బన్తి గహేతబ్బం. “కప్పియన్తి వచనం పన యాయ కాయచి భాసాయ వత్తుం వట్టతీ”తి వదన్తి. “కప్పియన్తి వత్వావ కాతబ్బ”న్తి వచనతో పఠమం “కప్పియ”న్తి వత్వా పచ్ఛా అగ్గిఆదినా ఫుసనాది కాతబ్బన్తి వేదితబ్బం. “పఠమం అగ్గిమ్హి నిక్ఖిపిత్వా, నఖాదినా వా విజ్ఝిత్వా తం అనుద్ధరిత్వావ కప్పియన్తి వత్తుం వట్టతీ”తిపి వదన్తి.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౯౨) పన ‘‘**కప్పియన్తి వత్వావా**తి పుబ్బకాలకిరియావసేన వుత్తేపి వచనక్ఖణేవ అగ్గిసత్థాదినా బీజగామే వణం కాతబ్బన్తి వచనతో పన పుబ్బే కాతుం న వట్టతి, తఞ్చ ద్విధా అకత్వా ఛేదనభేదనమేవ దస్సేతబ్బం. కరోన్తేన చ భిక్ఖునా ‘కప్పియం కరోహీ’తి యాయ కాయచి భాసాయ వుత్తేయేవ కాతబ్బం. బీజగామపరిమోచనత్థం పున కప్పియం కారేతబ్బన్తి కారాపనస్స పఠమమేవ అధికతత్తా”తి వుత్తం.

ఏకస్మిం బీజే వాతిఆదీసు “ఏకంయేవ కారేమీతి అధిప్పాయే సతిపి ఏకాబద్ధత్తా సబ్బం కతమేవ హోతీ”తి వదన్తి. **దారుం విజ్ఝతీ**తి ఏత్థ “జానిత్వాపి విజ్ఝతి వా విజ్ఝాపేతి వా, వట్టతియేవా”తి వదన్తి. **భత్తసిత్థే విజ్ఝతీ**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. ‘‘**తం విజ్ఝతి, న వట్టతీ**తి రజ్జుఆదీనం భాజనగతికత్తా”తి వదన్తి. **మరీచపక్కాదీహి చ మిస్సేత్వా**తి ఏత్థ భత్తసిత్థసమ్బన్ధవసేన ఏకాబద్ధతా వేదితబ్బా, న ఫలానంయేవ అఞ్ఞమఞ్ఞసమ్బన్ధవసేన. ‘‘**కటాహేపి కాతుం వట్టతీ**’’తి వుత్తత్తా కటాహతో నీహటాయ మిఞ్జాయ వా బీజే వా యత్థ కత్థచి విజ్ఝితుం వట్టతి ఏవ. **భిన్దాపేత్వా కప్పియం కారాపేతబ్బ**న్తి బీజతో ముత్తస్స కటాహస్స భాజనగతికత్తా వుత్తం.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

భూతగామవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

పన్నరసమో పరిచ్ఛేదో.

౧౬. సహసేయ్యవినిచ్ఛయకథా

౭౯. ఏవం భూతగామవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని సహసేయ్యవినిచ్ఛయం కథేతుం ''**దువిధం సహసేయ్యక**''న్తిఆదిమాహ. తత్థ ద్వే విధా పకారా యస్స సహసేయ్యకస్స తం **దువిధం**, సహ సయనం, సహ వా సయతి ఏత్థాతి సహసేయ్యా, సహసేయ్యా ఏవ **సహసేయ్యకం** సకత్థే క-పచ్చయవసేన. తం పన అనుపసమ్పన్నేనసహసేయ్యామాతుగామేనసహసేయ్యావసేన దువిధం. తేనాహ "దువిధం సహసేయ్యక"న్తి. **దిరత్తతిరత్త**న్తి ఏత్థ వచనసిలిట్ఠతామత్తేన దిరత్తగ్గహణం కతన్తి వేదితబ్బం. తిరత్తఞ్హి సహవాసే లబ్భమానే దిరత్తే వత్తబ్బమేవ నత్థీతి దిరత్తగ్గహణం విసుం న పయోజేతి. తేనేవాహ "ఉత్తరిదిరత్తతిరత్తన్తి భగవా సామణేరానం సఙ్గహకరణత్థాయ తిరత్తపరిహారం అదాసీ"తి. నిరన్తరం తిరత్తగ్గహణత్థం వా దిరత్తగ్గహణం కతం. కేవలఞ్హి "తిరత్త"న్తి వుత్తే అఞ్ఞత్థ వాసేన అన్తరికమ్పి తిరత్తం గణ్హేయ్య. దిరత్తవిసిట్ఠం పన తిరత్తం వుచ్చమానం తేన అనన్తరికమేవ తిరత్తం దీపేతి. విమతివినోదనియమ్పి (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౫౦-౫౧) "దిరత్తగ్గహణం వచనాలఙ్కారత్థం. నిరన్తరం తిస్సోవ రత్తియో సయిత్వా చతుత్థదివసాదీసు సయన్తస్సేవ ఆపత్తి, న ఏకన్తరికాదివసేన సయన్తస్సాతి దస్సనత్థమ్పీతి దట్ఠబ్బ"న్తి వుత్తం. **సహసేయ్యం** ఏకతో సేయ్యం. **సేయ్య**న్తి చేత్థ కాయప్పసారణసఙ్ఖాతం సయనమ్పి వుచ్చతి, యస్మిం సేనాసనే సయన్తి, తమ్పి, తస్మా **సేయ్యం కప్పేయ్యాతి** ఏత్థ సేనాసనసఙ్ఖాతం సేయ్యం పవిసిత్వా కాయప్పసారణసఙ్ఖాతం సేయ్యం కప్పేయ్య సమ్పాదేయ్యాతి అత్థో. **దియడ్ఢహత్థుబ్బేధేనాతి** ఏత్థ దియడ్ఢహత్థో వడ్ఢకిహత్థేన గహేతబ్బో. **పఞ్చహి ఛదనేహీతి** ఇట్ఠకాసిలాసుధాతిణపణ్ణసఙ్ఖాతేహి పఞ్చహి ఛదనేహి. **వాచుగ్గతవసేనాతి** పగుణవసేన.

ఏకూపచారోతి వళఞ్జనద్వారస్స ఏకత్తం సన్ధాయ వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౫౦-౫౧) పన ''**ఏకూపచారో** ఏకేన మగ్గేన పవిసిత్వా అబ్భోకాసం అనోక్కమిత్వా సబ్బత్థ అనుపరిగమనయోగ్గో, ఏతం బహుద్వారమ్పి ఏకూపచారోవ. యత్థ పన కుట్టాదీహి రున్ధిత్వా విసుం ద్వారం యోజేన్తి, నానూపచారో హోతి. సచే పన రున్ధతి ఏవ, విసుం ద్వారం న యోజేన్తి, ఏతమ్పి ఏకూపచారమేవ మత్తికాదీహి పిహితద్వారో వియ గబ్భోతి గహేతబ్బం. అఞ్ఞథా గబ్భే పవిసిత్వా పముఖాదీసు నిపన్నానుపసమ్పన్నేహి సహసేయ్యాపరిముత్తియా గబ్భద్వారం మత్తికాదీహి పిదహాపేత్వా ఉట్ఠితే అరుణే వివరాపేన్తస్సపి అనాపత్తి భవేయ్యా''తి వుత్తం. చతుసాలం ఏకూపచారం హోతీతి సమ్బన్ధో. **తేసం పయోగే పయోగే భిక్ఖుస్స ఆపత్తీతి** ఏత్థ కేచి "అనుట్ఠహనేన అకిరియసముట్ఠానా ఆపత్తి వుత్తా, తస్మిం ఖణే నిద్దాయన్తస్స కిరియాభావా. ఇదఞ్హి సిక్ఖాపదం సియా కిరియాయ, సియా అకిరియాయ సముట్ఠాతి. కిరియాయ సముట్ఠానతా చస్స తబ్బహులవసేన వుత్తా"తి వదన్తి. "యథా చేతం, ఏవం దివాసయనమ్పి. అనుట్ఠహనేన, హి ద్వారాసంవరణేన చేతం అకిరియసముట్ఠానమ్పి హోతీ"తి వదన్తి, ఇదఞ్చ యుత్తం వియ దిస్సతి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం.

౮౦. ఉపరిమతలేన సద్ధిం అసమ్బద్ధభిత్తికస్సాతి ఇదం సమ్బద్ధభిత్తికే వత్తబ్బమేవ నత్థీతి దస్సనత్థం వుత్తం. ఉపరిమతలే సయితస్స సఙ్కా ఏవ నత్థీతి ''**హేట్ఠాపాసాదే**''తిఆది వుత్తం. **నానూపచారేతి** యత్థ బహి నిస్సేణిం కత్వా ఉపరిమతలం ఆరోహన్తి, తాదిసం సన్ధాయ వుత్తం ''**ఉపరిమతలేపీ**''తి. ఆకాసఙ్గణే నిపజ్జన్తస్స ఆపత్తిఅభావతో ''**ఛదనబ్భన్తరే**''తి వుత్తం. **సభాసఙ్ఖేపేనాతి** సభాకారేన. **అడ్ఢకుట్టకే సేనాసనేతి** ఏత్థ "అడ్ఢకుట్టకం నామ యత్థ ఉపడ్ఢం ముఞ్చిత్వా తీసు పస్సేసు భిత్తియో బద్ధా హోన్తి , యత్థ వా ఏకస్మిం పస్సే భిత్తిం ఉట్ఠాపేత్వా ఉభోసు పస్సేసు ఉపడ్ఢం

ఉపడ్ఢం కత్వా భిత్తియో ఉట్ఠాపేన్తి, తాదిసం సేనాసన”న్తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం, గణ్ఠిపదే పన “అడ్ఢకుట్టకేతి ఛదనం అడ్ఢేన అసమ్పత్తకుట్టకే”తి వుత్తం, తమ్పి నో న యుత్తం. విమతివినోదనియం పన ‘‘**సభాసఙ్ఖేపే**నాతి వుత్తస్సేవ **అడ్ఢకుట్టకే**తి ఇమినా సణ్ఠానం దస్సేతి. యత్థ తీసు, ద్వీసు వా పస్సేసు భిత్తియో బద్ధా, ఛదనం వా అసమ్పత్తా అడ్ఢభిత్తి, ఇదం అడ్ఢకుట్టకం నామా”తి వుత్తం. **వాళసఙ్ఘాటో** నామ పరిక్ఖేపస్స అన్తో థమ్భాదీనం ఉపరి వాళరూపేహి కతసఙ్ఘాటో.

పరిక్ఖేపస్స బహి గతేతి ఏత్థ యత్థ యస్మిం పస్సే పరిక్ఖేపో నత్థి, తత్థాపి పరిక్ఖేపారహపదేసతో బహి గతే అనాపత్తియేవాతి దట్ఠబ్బం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౱౦-౱౧) పన ‘‘**పరిక్ఖేపస్స బహి గతే**తి ఏత్థ యస్మిం పస్సే పరిక్ఖేపో నత్థి, తత్థ సచే భూమితో వత్థు ఉచ్చం హోతి, ఉభతో ఉచ్చవత్థుతో హేట్ఠా భూమియం నిబ్బకోసబ్భన్తరేపి అనాపత్తి ఏవ తత్థ సేనాసనవోహారాభావతో. అథ వత్థు నీచం భూమిసమమేవ సేనాసనస్స హేట్ఠిమతలే తిట్ఠతి, తత్థ పరిక్ఖేపరహితదిసాయ నిబ్బకోసబ్భన్తరే సబ్బత్థ ఆపత్తి హోతి, పరిచ్ఛేదాభావతో పరిక్ఖేపస్స బహి ఏవ అనాపత్తీతి దట్ఠబ్బ”న్తి వుత్తం. **అపరిచ్ఛిన్నగబ్భూపచారే**తి ఏత్థ మజ్ఝే వివటఙ్గణవన్తాసు మహాచతుసాలాసు యథా ఆకాసఙ్గణం అనోతరిత్వా పముఖేనేవ గన్త్వా సబ్బగబ్భే పవిసితుం న సక్కా హోతి, ఏవం ఏకేకగబ్భస్స ద్వీసు పస్సేసు కుట్టం నీహరిత్వా కతం **పరిచ్ఛిన్నగబ్భూపచారం** నామ, ఇదం పన తాదిసం న హోతీతి “అపరిచ్ఛిన్నగబ్భూపచారే”తి వుత్తం. **సబ్బగబ్భేపి పవిసన్తీ**తి గబ్భూపచారస్స అపరిచ్ఛిన్నత్తా ఆకాసఙ్గణం అనోతరిత్వాపి పముఖేనేవ గన్త్వా తం తం గబ్భం పవిసన్తి. అథ కుతో తస్స పరిక్ఖేపోయేవ సబ్బపరిచ్ఛిన్నత్తాతి వుత్తన్తి ఆహ ‘‘**గబ్భపరిక్ఖేపోయేవ హిస్స పరిక్ఖేపో**’’తి, ఇదఞ్చ సమన్తా గబ్భభిత్తియో సన్ధాయ వుత్తం. చతుసాలవసేన హి సన్నివిట్ఠే సేనాసనే గబ్భపముఖం విసుం అపరిక్ఖిత్తమ్పి సమన్తా ఠితం గబ్భభిత్తీనం వసేన పరిక్ఖిత్తం నామ హోతి.

౱౧. ఏకదిసాయ ఉజుకమేవ దీఘం కత్వా సన్నివేసితో పాసాదో **ఏకసాలసన్నివేసో**. ద్వీసు తీసు చతూసు వా దిసాసు సిఙ్ఘాటకసణ్ఠానాదివసేన కతా **ద్విసాలాదిసన్నివేసా** వేదితబ్బా. సాలప్పభేదదీపనమేవ చేత్థ పురిమతో విసేసోతి. **అట్ఠ పాచిత్తియానీ**తి ఉపడ్ఢచ్ఛన్నం ఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నం సేనాసనం దుక్కటవత్థుస్స ఆదిం కత్వా పాళియం దస్సితత్తా తతో అధికం సబ్బచ్ఛన్నఉపడ్ఢపరిచ్ఛన్నాదికమ్పి సబ్బం పాళియం అవుత్తమ్పి పాచిత్తియస్సేవ వత్థుభావేన దస్సితం సిక్ఖాపదస్స పణ్ణత్తివజ్జత్తా, గరుకే ఠాతబ్బతో చాతి వేదితబ్బం. ‘‘**సత్త పాచిత్తియానీ**’’తి పాళియం వుత్తపాచిత్తియద్వయం సామఞ్ఞతో ఏకత్తేన గహేత్వా వుత్తం. పాళియం (పాచి॰ ౱౪) “తతియాయ రత్తియా పురారుణా నిక్ఖమిత్వా పున సయతీ”తి ఇదం ఉక్కట్ఠవసేన వుత్తం, అనిక్ఖమిత్వా పురారుణా ఉట్ఠహిత్వా అన్తోఛదనే నిసిన్నస్సాపి పున దివసే సహసేయ్యేన అనాపత్తి ఏవ. ఏత్థ చతుభాగో **చూళకం**, ద్వేభాగా **ఉపడ్ఢం**, తీసు భాగేసు ద్వే భాగా యేభుయ్యన్తి ఇమినా లక్ఖణేన చూళకచ్ఛన్నపరిచ్ఛన్నాదీని వేదితబ్బాని. ఇదాని దుతియసిక్ఖాపదేపి యథావుత్తనయం అతిదిసన్తో ‘‘**మాతుగామేన...పే॰... అయమేవ వినిచ్ఛయో**’’తి ఆహ. “మతిత్థియా పారాజికవత్థుభూతాయపి అనుపాదిన్నపక్ఖే ఠితత్తా సహసేయ్యాపత్తిం న జనేతీ”తి వదన్తి. “అత్థఙ్గతే సూరియే మాతుగామే నిపన్నే నిపజ్జతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా”తి (పాచి॰ ౱౭) వచనతో దివా తస్స సయన్తస్స సహసేయ్యాపత్తి న హోతియేవాతి దట్ఠబ్బం.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

సహసేయ్యవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

సోళసమో పరిచ్ఛేదో.

౧౭. మఞ్చపీఠాదిసఙ్ఘికసేనాసనేసుపటిపజ్జితబ్బవినిచ్ఛయకథా

౮౨. ఏవం సహసేయ్యవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని సఙ్ఘికే విహారే సేయ్యాసు కత్తబ్బవినిచ్ఛయం కథేతుం **''విహారే సఙ్ఘికే సేయ్య''**న్త్యాదిమాహ. తత్థ సమగ్గం కమ్మం సముపగచ్ఛతీతి సఙ్ఘో, అయమేవ వచనత్థో సబ్బసఙ్ఘసాధారణో. సఙ్ఘస్స దిన్నో **సఙ్ఘికో,** విహరతి ఏత్థాతి **విహారో,** తస్మిం. సయన్తి ఏత్థాతి **సేయ్యా,** తం. అసన్థరీతి **సన్థరిత్వాన**. పక్కమనం **పక్కమో,** గమనన్తి అత్థో. "విహారే సఙ్ఘికే సేయ్యం, సన్థరిత్వాన పక్కమో"తి ఇమస్స ఉద్దేసపాఠస్స సఙ్ఘికే విహారే...పే.... పక్కమనన్తి అత్థో దట్ఠబ్బోతి యోజనా. **తత్రాతి** తస్మిం పక్కమనే అయం ఈదిసో మయా వుచ్చమానో వినిచ్ఛయో వేదితబ్బోతి అత్థో. కతమో సో వినిచ్ఛయోతి ఆహ **''సఙ్ఘికే...పే.... పాచిత్తియ''**న్తి. **అపరిక్ఖిత్తస్స ఉపచారో** నామ సేనాసనతో ద్వే లేడ్డుపాతా. **పాచిత్తియ**న్తి పఠమం పాదం అతిక్కామేన్తస్స దుక్కటం, దుతియాతిక్కమే పాచిత్తియం. కథం విఞ్ఞాయతిచ్చాహ **''యో పన భిక్ఖు...పే.... వచనతో''**తి.

తత్థ సఙ్ఘికో విహారో పాకటో, సేయ్యా అపాకటా, సా కతివిధాఇచ్చాహ **''సేయ్యా నామ...పే.... దసవిధా''**తి. తత్థాపి కతమా భిసి, కతమా చిమిలికాదయోతి ఆహ **''తత్థ భిసీతి...పే.... ఏస నయో పణ్ణసన్థారే''**తి. తత్థ మఞ్చే అత్థరితబ్బాతి **మఞ్చకభిసి,** ఏవం ఇతరత్ర, **వణ్ణానురక్ఖణత్థం కతాతి** పటఖణ్డాదీహి సిబ్బిత్వా కతా. **భూమియం అత్థరితబ్బాతి** చిమిలికాయ సతి తస్సా ఉపరి, అసతి సుద్ధభూమియం అత్థరితబ్బా. **సీహధమ్మాదీనం పరిహరణే ఏవ పటిక్ఖేపోతి** ఇమినా మఞ్చపీఠాదీసు అత్థరిత్వా పున సంహరిత్వా ఠపనాదివసేన అత్తనో అత్థాయ పరిహరణమేవ న వట్టతి, భూమత్థరణాదివసేన పరిభోగో పన అత్తనో పరిహరణం న హోతీతి దస్సేతి. ఖన్ధకే హి "అన్తోపి మఞ్చే పఞ్ఞత్తాని హోన్తి, బహిపి మఞ్చే పఞ్ఞత్తాని హోన్తీ"తి ఏవం అత్తనో అత్థాయ మఞ్చాదీసు పఞ్ఞపేత్వా పరిహరణవత్థుస్మిం "న, భిక్ఖవే, మహాచమ్మాని ధారేతబ్బాని సీహచమ్మం బ్యగ్ఘచమ్మం దీపిచమ్మం, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౨౫౫) పటిక్ఖేపో కతో, తస్మా వుత్తనయేనేవేత్థ అధిప్పాయో దట్ఠబ్బో. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. పాచిత్తియ ౩.౧౧౨) పన "యది ఏవం 'పరిహరణేయేవ పటిక్ఖేపో'తి ఇదం కస్మా వుత్తన్తి చోదనం కత్వా 'అనుజానామి, భిక్ఖవే, సబ్బం పాసాదపరిభోగ'న్తి (చూళవ. ౩౨౦) వచనతో పుగ్గలికేపి సేనాసనే సేనాసనపరిభోగవసేన నియమితం సువణ్ణఘటాదికం పరిభుఞ్జితుం వట్టమానమ్పి కేవలం అత్తనో సన్తకం కత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టతి. ఏవమిదం భూమత్థరణవసేన పరిభుఞ్జితుం వట్టమానమ్పి అత్తనో సన్తకం కత్వా తం తం విహారం హరిత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టతీతి దస్సనత్థం పరిహరణేయేవ పటిక్ఖేపో వేదితబ్బో"తి వుత్తం.

పావారో కోజవోతి పచ్చత్థరణత్థాయేవ ఠపితా ఉగ్గతలోమా అత్థరణవిసేసా. **ఏత్తకమేవ వుత్త**న్తి అట్ఠకథాసు (పాచి. అట్ఠ. ౧౧౬) వుత్తం. "ఇదం అట్ఠకథాసు తథావుత్తభావదస్సనత్థం వుత్తం, అఞ్ఞమ్పి తాదిసం మఞ్చపీఠేసు అత్థరితబ్బం అత్థరణమేవా"తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా. అట్ఠ. దుతియసేనాసనసిక్ఖాపదవణ్ణనా) పన "పచ్చత్థరణం నామ పావారో కోజవో"తి నియమేత్వా వుత్తం, తస్మా గణ్ఠిపదేసు వుత్తం ఇమినా న సమేతి, "వీమంసిత్వా గహేతబ్బ"న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. పాచిత్తియ ౩.౧౧౬) వుత్తం. వీమంసితే పన ఏవమధిప్పాయో పఞ్ఞాయతి – మాతికాట్ఠకథాపి అట్ఠకథాయేవ, తస్మా మహాఅట్ఠకథాదీసు వుత్తనయేన "పావారో కోజవో"తి నియమేత్వా వుత్తం, ఏవం నియమనే సతిపి యథా "లద్ధాతపత్తో రాజకుమారో"తి ఆతపత్తస్స లద్ధభావేయేవ నియమేత్వా వుత్తేపి నిదస్సననయవసేన

రాజకకుధభణ్డసామఞ్ఞేన సమానా వాలబీజనాదయోపి వుత్తాయేవ హోన్తి, ఏవం "పావారో కోజవో"తి నియమేత్వా వుత్తేపి నిదస్సననయవసేన తేహి మఞ్చపీఠేసు అత్థరితబ్బభావసామఞ్ఞేన సమానా అఞ్ఞే అత్థరణాపి వుత్తాయేవ హోన్తి, తస్మా గణ్ఠిపదేసు వుత్తవచనం అట్ఠకథావచనస్స పటిలోమం న హోతి, అనులోమమేవాతి దట్ఠబ్బం.

ఇమస్మిం పన ఠానే "యేన విహారో కారితో, సో విహారస్సామికో"తి పాఠం నిస్సాయ ఏకచ్చే వినయధరా "సఙ్ఘికవిహారస్స వా పుగ్గలికవిహారస్స వా విహారదాయకోయేవ సామికో, సోయేవ ఇస్సరో, తస్స రుచియా ఏవ వసితుం లభతి, న సఙ్ఘగణపుగ్గలానం రుచియా"తి వినిచ్ఛయం కరోన్తి, సో వీమంసితబ్బో, కథం అయం పాఠో కిమత్థం సాధేతి ఇస్సరత్థం వా ఆపుచ్ఛితబ్బత్థం వాతి? ఏవం వీమంసితే "భిక్ఖుమ్హి సతి భిక్ఖు ఆపుచ్ఛితబ్బో"తిఆదివచనతో ఆపుచ్ఛితబ్బత్థమేవ సాధేతి, న ఇస్సరత్థన్తి విఞ్ఞాయతి.

అథ సియా "ఆపుచ్ఛితబ్బత్థే సిద్ధే ఇస్సరత్థో సిద్ధోయేవ హోతి. ఇస్సరభావతోయేవ హి సో ఆపుచ్ఛితబ్బో"తి. తత్థేవం వత్తబ్బం – "ఆపుచ్ఛన్తేన చ భిక్ఖుమ్హి సతి భిక్ఖు ఆపుచ్ఛితబ్బో, తస్మిం అసతి సామణేరో, తస్మిం అసతి ఆరామికో"తిఆదివచనతో ఆయస్మన్తానం మతేన భిక్ఖుపి సామణేరోపి ఆరామికోపి విహారకారకోపి తస్స కులే యో కోచి పుగ్గలోపి ఇస్సరోతి ఆపజ్జేయ్య, ఏవం విఞ్ఞాయమానేపి భిక్ఖుమ్హి వా సామణేరే వా ఆరామికే వా సతి తేయేవ ఇస్సరా, న విహారకారకో. తేసు ఏకస్మిమ్పి అసతియేవ విహారకారకో ఇస్సరో సియాతి. ఇమస్మిం పన అధికారే సఙ్ఘికం సేనాసనం రక్ఖణత్థాయ ఆపుచ్ఛితబ్బంయేవ వదతి, న ఇస్సరభావతో ఆపుచ్ఛితబ్బం. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౬) "అనాపుచ్ఛం వా గచ్ఛేయ్యాతి ఏత్థ భిక్ఖుమ్హి సతి భిక్ఖు ఆపుచ్ఛితబ్బో"తిఆది.

అథాపి ఏవం వదేయ్య "న సకలస్స వాక్యపాఠస్స అధిప్పాయత్థం సన్ధాయ అమ్హేహి వుత్తం, అథ ఖో 'విహారస్సామికో'తి ఏతస్స పదత్థంయేవ సన్ధాయ వుత్తం. కథం? సం ఏతస్స అత్థీతి సామికో, విహారస్స సామికో **విహారస్సామికో**. 'కో విహారస్సామికో నామా'తి వుత్తే 'యేన విహారో కారితో, సో విహారస్సామికో నామా'తి వత్తబ్బో, తస్మా విహారకారకో దాయకో విహారస్సామికో నామాతి విఞ్ఞాయతి, ఏవం విఞ్ఞాయమానే సతి సామికో నామ సస్స ధనస్స ఇస్సరో, తస్స రుచియా ఏవ అఞ్ఞే లభన్తి, తస్మా విహారస్సామికభూతస్స దాయకస్స రుచియా ఏవ భిక్ఖూ వసితుం లభన్తి, న సఙ్ఘగణపుగ్గలానం రుచియాతి ఇమమత్థం సన్ధాయ వుత్త"న్తి. తే ఏవం వత్తబ్బా – మా ఆయస్మన్తో ఏవం అవచుత్థ, యథా నామ "ఘటికారో బ్రహ్మా"తి వుత్తో సో బ్రహ్మా ఇదాని ఘటం న కరోతి, పురిమత్తభావే పన కరోతి, తస్మా "ఘటం కరోతీ"తి వచనత్థేన "ఘటికారో"తి నామం లభతి. ఇతి పుబ్బే లద్ధనామత్తా పుబ్బవోహారవసేన బ్రహ్మభూతోపి "ఘటికారో"ఇచ్చేవ వుచ్చతి, ఏవం సో విహారకారకో భిక్ఖూనం పరిచ్చత్తకాలతో పట్ఠాయ విహారస్సామికో న హోతి వత్థుపరిచ్చాగలక్ఖణత్తా దానస్స, పుబ్బే పన అపరిచ్చత్తకాలే విహారస్స కారకత్తా విహారస్సామికో నామ హోతి, సో ఏవం పుబ్బే లద్ధనామత్తా పుబ్బవోహారవసేన "విహారస్సామికో"తి వుచ్చతి, న, పరిచ్చత్తస్స విహారస్స ఇస్సరభావతో. తేనేవ సమ్మాసమ్బుద్ధేన "విహారదాయకానం రుచియా భిక్ఖూ వసన్తూ"తి అవత్వా సేనాసనపఞ్ఞాపకో అనుఞ్ఞాతోతి దట్ఠబ్బో. తథా హి వుత్తం విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౩౧౫) "తేసం గేహానీతి ఏత్థ భిక్ఖూనం వాసత్థాయ కతమ్పి యావ న దేన్తి, తావ తేసం సన్తకంయేవ భవిస్సతీతి దట్ఠబ్బ"న్తి, తేన దిన్నకాలతో పట్ఠాయ తేసం సన్తకాని న హోన్తీతి దస్సేతి. అయం పన కథా పాఠస్స సమ్ముఖీభూతత్తా ఇమస్మిం ఠానే కథితా. విహారవినిచ్ఛయో పన చతుపచ్చయభాజనవినిచ్ఛయే (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౧౯౪

ఆదయో) అవి భవిస్సతి. **యో కోచీ**తి ఞాతకో వా అఞ్ఞాతకో వా యో కోచి. యేన మఞ్చం పీఠం వా వినన్తి, తం **మఞ్చపీఠకవానం.**

౮౩. **సిలుచ్చయలేణ**న్తి సిలుచ్చయే లేణం, పబ్బతగుహాతి అత్థో. "సేనాసనం ఉపచికాహి ఖాయిత"న్తి ఇమస్మిం వత్థుస్మిం పఞ్ఞత్తత్తా వత్థుఅనురూపవసేన అట్ఠకథాయం ఉపచికాసఙ్ఖాయ అభావేన అనాపత్తి వుత్తా. వత్తక్ఖన్ధకే (చూళవ. ౩౬౦ ఆదయో) గమికవత్తం పఞ్ఞాపేన్తేన "సేనాసనం ఆపుచ్ఛితబ్బ"న్తి వుత్తత్తా కేవలం ఇతికత్తబ్బతామత్తదస్సనత్థం **''ఆపుచ్ఛనం పన వత్త''**న్తి వుత్తం , న పన వత్తభేదే దుక్కటన్తి దస్సనత్థం, తేనేవ అన్ధకట్ఠకథాయం "సేనాసనం ఆపుచ్ఛితబ్బ"న్తి ఏత్థ "యం పాసాణపిట్ఠియం వా పాసాణత్థమ్భేసు వా కతసేనాసనం యత్థ ఉపచికా నారోహన్తి, తం అనాపుచ్ఛన్తస్సపి అనాపత్తీ"తి వుత్తం. తస్మా యం వుత్తం గణ్ఠిపదే "తాదిసే సేనాసనే అనాపుచ్ఛా గచ్ఛన్తస్స పాచిత్తియం నత్థి, గమికవత్తే సేనాసనం అనాపుచ్ఛా గచ్ఛన్తో వత్తభేదో హోతి, తస్మా దుక్కటం ఆపజ్జతీ"తి, తం న గహేతబ్బం.

పచ్ఛిమస్స ఆభోగేన ముత్తి నత్థీతి తస్స పచ్ఛతో గచ్ఛన్తస్స అఞ్ఞస్స అభావతో వుత్తం. **ఏకం వా పేసేత్వా ఆపుచ్ఛితబ్బ**న్తి ఏత్థ గమనచిత్తస్స ఉప్పన్నట్ఠానతో అనాపుచ్ఛిత్వా గచ్ఛన్తే దుతియపాదుద్ధారే పాచిత్తియం. **మణ్డపే వా**తి సాఖామణ్డపే వా పదరమణ్డపే వా. **రుక్ఖమూలే**తి యస్స కస్సచి రుక్ఖస్స హేట్ఠా. **పలుజ్జతీ**తి వినస్సతి.

౮౪. **మజ్ఝే సంఖిత్తం పణవసణ్ఠానం కత్వా బద్ధ**న్తి ఏరకపత్తాదీహి వేణిం కత్వా తాయ వేణియా ఉభోసు పస్సేసు విత్థతట్ఠానే బహుం వేఠేత్వా తతో పట్ఠాయ యావ మజ్ఝట్ఠానం, తావ అన్తోఆకడ్ఢనవసేన వేఠేత్వా మజ్ఝే సంఖిపిత్వా తత్థ తత్థ బన్ధిత్వా కతం. **యత్థ కాకా వా కులలా వా న ఊహదన్తీ**తి యత్థ ధువనివాసేన కులావకే కత్వా వసమానా ఏతే కాకకులలా, అఞ్ఞే వా సకుణా తం సేనాసనం న ఊహదన్తి, తాదిసే రుక్ఖమూలే నిక్ఖిపితుం అనుజానామీతి అత్థో.

౮౫. **నవవాయిమో**తి అధునా సుత్తేన వీతకచ్ఛేన పలివేఠితమఞ్చో. **ఓనద్ధో**తి కప్పియచమ్మేన ఓనద్ధో, సోవ **ఓనద్ధకో** సకత్థే క-పచ్చయవసేన. తేన హి వస్సేన సీఘం న నస్సతి. **ఉక్కట్ఠఅబ్భోకాసికో**తి ఇదం తస్స సుఖపటిపత్తిదస్సనమత్తం , ఉక్కట్ఠస్సాపి పన చీవరకుటి వట్టతేవ. **కాయానుగతికత్తా**తి భిక్ఖునో తత్థేవ నిసిన్నభావం దీపేతి, తేన చ వస్సభయేన సయం అఞ్ఞత్థ గచ్ఛన్తస్స ఆపత్తిం దస్సేతి. అబ్భోకాసికానం అతేమనత్థాయ నియమేత్వా దాయకేహి దిన్నమ్పి అత్తానం రక్ఖన్తేన రక్ఖితబ్బమేవ. "యస్మా పన దాయకేహి దానకాలేయేవ సతసహస్సగ్ఘనకమ్పి కమ్బలం 'పాదపుఞ్ఛనిం కత్వా పరిభుఞ్జథా'తి దిన్నం తథేవ పరిభుఞ్జితుం వట్టతి, తస్మా ఇదమ్పి మఞ్చపీఠాదిసేనాసనం 'అజ్ఝోకాసేపి యథాసుఖం పరిభుఞ్జథా'తి దాయకేహి దిన్నం చే, సబ్బస్మిమ్పి కాలే అజ్ఝోకాసే నిక్ఖిపితుం వట్టతీతి వదన్తీ"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. పాచిత్తియ ౩.౧౦౮-౧౧౦) వుత్తం. **పేసేత్వా గన్తబ్బ**న్తి ఏత్థ "యో భిక్ఖు ఇమం ఠానం ఆగన్త్వా వసతి, తస్స దేథా"తి వత్వా పేసేతబ్బం.

వలాహకానం అనుట్ఠితభావం సల్లక్ఖేత్వాతి ఇమినా గిమ్హానేపి మేఘే ఉట్ఠితే అబ్భోకాసే నిక్ఖిపితుం న వట్టతీతి దీపేతి. **తత్ర తత్రా**తి చేతియఙ్గణాదికే తస్మిం తస్మిం అబ్భోకాసే నియమేత్వా నిక్ఖిత్తా. **మజ్ఝతో పట్ఠాయ పాదట్ఠానాభిముఖా**తి యత్థ సమన్తతో సమ్మజ్జిత్వా అఙ్గణమజ్ఝే సబ్బదా కచవరస్స సఙ్కడ్ఢనేన మజ్ఝే వాలికా సఞ్చితా హోతి, తత్థ కత్తబ్బవిధిదస్సనత్థం వుత్తం, ఉచ్చవత్థుపాదట్ఠానాభిముఖం, భిత్తిపాదట్ఠానాభిముఖం వా వాలికా హరితబ్బాతి అత్థో. "యత్థ వా పన కోణేసు వాలికా సఞ్చితా, తత్థ తతో పట్ఠాయ అపరదిసాభిముఖా హరితబ్బా"తి కేచి అత్థం వదన్తి. కేచి పన "సమ్మట్ఠట్ఠానస్స

పదవలఞ్జేన అవికోపనత్థాయ సయం అసమ్మట్ఠట్ఠానే ఠత్వా అత్తనో పాదాభిముఖం వాలికా హరితబ్బాతి వుత్త”న్తి వదన్తి. తత్థ “మజ్జితో పట్ఠాయా”తి వచనస్స పయోజనం న దిస్సతి. సారత్థదీపనియం పన “**పాదట్ఠానాభిముఖాతి** నిసీదన్తానం పాదట్ఠానాభిముఖన్తి కేచి, సమ్మజ్జన్తస్స పాదట్ఠానాభిముఖన్తి అపరే, బహివాలికాయ అగమననిమిత్తం పాదట్ఠానాభిముఖా హరితబ్బాతి వుత్తన్తి ఏకే”తి వుత్తం. **కచవరం హత్థేహి గహేత్వా బహి ఛడ్డేతబ్బన్తి** ఇమినా “కచవరం ఛడ్డేస్సామీ”తి వాలికా న ఛడ్డేతబ్బాతి దీపేతి.

౮౬. **కప్పం లభిత్వాతి** “గచ్ఛా”తి వుత్తవచనేన కప్పం లభిత్వా. థేరస్స హి ఆణత్తియా గచ్ఛన్తస్స అనాపత్తి. **పురిమనయేనేవాతి** “నిసీదిత్వా సయం గచ్ఛన్తో”తిఆదినా పుబ్బే వుత్తనయేనేవ.

అఞ్ఞత్థ గచ్ఛతీతి తం మగ్గం అతిక్కమిత్వా అఞ్ఞత్థ గచ్ఛతి. లేడ్డుపాతుపచారతో బహి ఠితత్తా “**పాదుద్ధారేన కారేతబ్బో**”తి వుత్తం, అఞ్ఞత్థ గచ్ఛన్తస్స పఠమపాదుద్ధారే దుక్కటం, దుతియపాదుద్ధారే పాచిత్తియన్తి అత్థో. **పాకతికం అకత్వాతి** అపటిసామేత్వా. **అన్తరసన్నిపాతేతి** అన్తరన్తరా సన్నిపాతే.

౮౭. **ఆవాసికానంయేవ పలిబోధోతి** ఏత్థ ఆగన్తుకేసు ఆగన్త్వా కిఞ్చి అవత్వా తత్థ నిసిన్నేసుపి నిసీదిత్వా “ఆవాసికాయేవ ఉద్ధరిస్సన్తీ”తి గతేసుపి ఆవాసికానమేవ పలిబోధో. మహాపచ్చరివాదే పన “ఇదం అమ్హాక”న్తి వత్వాపి అవత్వాపి నిసిన్నానమేవాతి అధిప్పాయో. మహాఅట్ఠకథావాదే “ఆపత్తీ”తి పాచిత్తియమేవ వుత్తం. మహాపచ్చరియం పన సన్థరాపనే పాచిత్తియేన భవితబ్బన్తి అనాణత్తియా పఞ్ఞత్తత్తా దుక్కటం వుత్తం. **ఉస్సారకోతి** సరభాణకో. సో హి ఉద్ధంఉద్ధం పాళిపాఠం సారేతి పవత్తేతీతి “ఉస్సారకో”తి వుచ్చతి. “ఇదం ఉస్సారకస్స, ఇదం ధమ్మకథికస్సా”తి విసుం పఞ్ఞత్తత్తా అనాణత్తియా పఞ్ఞత్తేపి పాచిత్తియేనేవ భవితబ్బన్తి అధిప్పాయేన “**తస్మిం ఆగన్త్వా నిసిన్నే తస్స పలిబోధో**”తి వుత్తం. కేచి పన వదన్తి “అనాణత్తియా పఞ్ఞత్తేపి ధమ్మకథికస్స అనుట్ఠాపనీయత్తా పాచిత్తియేన భవితబ్బం, ఆగన్తుకస్స పన పచ్ఛా ఆగతేహి వుడ్ఢతరేహి ఉట్ఠాపనీయత్తా దుక్కటం వుత్త”న్తి.

౮౮. **పాదపుఞ్ఛనీ** నామ రజ్జుకేహి వా పిలోతికాయ వా పాదపుఞ్ఛనత్థం కతా. **ఫలకపీఠం** నామ ఫలకమయం పీఠం. అథ వా ఫలకఞ్చేవ దారుమయపీఠఞ్చ. **దారుమయపీఠన్తి** చ ఫలకమయమేవ పీఠం వేదితబ్బం. **పాదకఠలికన్తి** అధోతపాదట్ఠాపనకం. **అజ్ఝోకాసే రజనం పచిత్వా ...పే.... పటిసామేతబ్బన్తి** ఏత్థ థేవే అసతి రజనకమ్మే నిట్ఠితే పటిసామేతబ్బం. “భిక్ఖు వా సామణేరో వా ఆరామికో వా లజ్జీ హోతీతి వుత్తత్తా అలజ్జిం ఆపుచ్ఛిత్వా గన్తుం న వట్టతీ”తి వదన్తి. **ఓతాపేన్తో...పే.... గచ్ఛతీతి** ఏత్థ “కిఞ్చాపి ‘ఏత్తకం దూరం గన్తబ్బ’న్తి పరిచ్ఛేదో నత్థి, తథాపి లేడ్డుపాతం అతిక్కమ్మ నాతిదూరం గన్తబ్బ”న్తి వదన్తి.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

మఞ్చపీఠాదిసఙ్ఘికసేనాసనేసుపటిపజ్జితబ్బ-

వినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

సత్తరసమో పరిచ్ఛేదో.

౧౮. కాలికవినిచ్ఛయకథా

౮౯. ఏవం సఙ్ఘికసేనాసనేసు కత్తబ్బవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని చతుకాలికవినిచ్ఛయం కథేతుం **''కాలికానిపి చత్తారీ''**తిఆదిమాహ. తత్థ కరణం కారో, కిరియా. కారో ఏవ కాలో ర-కారస్స ల-కారో యథా "మహాసాలో"తి. **కాలో**తి చేత్థ పచ్చుప్పన్నాదికిరియా. వుత్తఞ్హి –

> "ఆరద్ధానిట్ఠితో భావో, పచ్చుప్పన్నో సునిట్ఠితో;
> అతీతానాగతుప్పాద-మప్పత్తాభిముఖా కిరియా"తి.

ఏత్థ పన తస్స తస్స కిరియాసఙ్ఖాతస్స కాలస్స పభేదభూతో పురేభత్తఏకఅహోరత్తసత్తాహజీవికపరియన్తసఙ్ఖాతో కాలవిసేసో అధిప్పేతో. కాలే తస్మిం తస్మిం కాలవిసేసే పరిభుఞ్జితబ్బానీతి **కాలికాని. పి**-సద్దో సముచ్చయత్థో, తేన కప్పియా చతుభూమియోతి సముచ్చేతి. **చత్తారీ**తి సఙ్ఖ్యానిద్దేసో, తేన కాలికాని నామ చత్తారి ఏవ హోన్తి, న తీణి న పఞ్చాతి దస్సేతి, ఇదం మాతికాపదస్స అత్థవివరణం. తత్థ ఉద్దేసే యం మాతికాయం (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ గన్థారమ్భకథా) "కాలికానిపి చత్తారీ"తి ఏవం వుత్తం, ఏత్థ ఏతస్మిం మాతికాపదే చత్తారి కాలికాని వేదితబ్బానీతి యోజనా. కతమాని తానీతి ఆహ **''యావకాలిక''**న్తిఆది . యావకాలికం...పే॰... యావజీవికం ఇతి ఇమాని వత్థూని చత్తారి కాలికాని నామాతి అత్థో.

ఇదాని తేసం వత్థుఞ్చ విసేసనఞ్చ నామలాభహేతుఞ్చ దస్సేన్తో **''తత్థ పురేభత్త''**న్తిఆదిమాహ. తత్థ తేసు చతూసు కాలికేసు యం కిఞ్చి ఖాదనీయం భోజనీయం యావకాలికం, అట్ఠవిధపానం యామకాలికం, సప్పిఆదిపఞ్చవిధభేసజ్జం సత్తాహకాలికం, సబ్బమ్పి పటిగ్గహితం యావజీవికం ఇతి వుచ్చతీతి సమ్బన్ధో. **యం కిఞ్చి ఖాదనీయభోజనీయ**న్తి ఏత్థ అతిబ్యాపితం పరిహరితుం విసేసనమాహ **''పురేభత్త''**న్త్యాది. పురేభత్తం పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బమేవ యావకాలికం, న అఞ్ఞం ఖాదనీయం భోజనీయన్త్యత్థో. **యావ...పే॰... పరిభుఞ్జితబ్బతో**తి నామలాభహేతుం, ఏతేన యావ కాలో అస్సాతి **యావకాలిక**న్తి వచనత్థం దస్సేతి. **అట్ఠవిధం పాన**న్తి ఏత్థ అబ్యాపితం పరిహరితుమాహ **''సద్ధిం అనులోమపానేహీ''**తి. **యావ...పే॰... తబ్బతో**తి నామలాభహేతుం, ఏతేన యామో కాలో అస్సాతి **యామకాలిక**న్తి వచనత్థం దస్సేతి. **సత్తాహం నిధేతబ్బతో**తి నామలాభహేతుం, ఏతేన సత్తాహో కాలో అస్సాతి **సత్తాహకాలిక**న్తి వచనత్థం దస్సేతి. **సబ్బమ్పి పటిగ్గహిత**న్తి ఏత్థ అతిబ్యాపితం పరిహరితుం **''ఠపేత్వా ఉదక''**న్త్యాహ. **యావ...పే॰... పరిభుఞ్జితబ్బతో**తి నామలాభహేతుం, తేన యావజీవం కాలో అస్సాతి **యావజీవిక**న్తి వచనత్థం దస్సేతి.

ఏత్థాహ – "యో పన భిక్ఖు అదిన్నం ముఖద్వారం ఆహారం ఆహరేయ్య అఞ్ఞత్ర ఉదకదన్తపోనా, పాచిత్తియ"న్తి (పాచి॰ ౨౬౫) వచనతో నను ఉదకం అప్పటిగ్గహితబ్బం, అథ కస్మా "ఠపేత్వా ఉదకం అవసేసం సబ్బమ్పి పటిగ్గహిత"న్తి వుత్తన్తి? సచ్చం, పరిసుద్ధఉదకం అప్పటిగ్గహితబ్బం, కద్దమాదిసహితం పన పటిగ్గహేతబ్బం హోతి, తస్మా పటిగ్గహితేసు అన్తోగధభావతో "ఠపేత్వా ఉదక"న్తి వుత్తన్తి. ఏవమపి "సబ్బమ్పి పటిగ్గహిత"న్తి ఇమినావ సిద్ధం పటిగ్గహేతబ్బస్స ఉదకస్సపి గహణతోతి? సచ్చం, తథాపి ఉదకభావేన సామఞ్ఞతో "సబ్బమ్పి పటిగ్గహిత"న్తి ఏత్తకే వుత్తే ఏకచ్చస్స ఉదకస్స పటిగ్గహేతబ్బభావతో ఉదకమ్పి యావజీవికం నామాతి ఞాయేయ్య, న పన ఉదకం యావజీవికం సుద్ధస్స

పటిగ్గహేతబ్బాభావతో, తస్మా ఇదం వుత్తం హోతి – ఏకచ్చస్స ఉదకస్స పటిగ్గహేతబ్బభావే సతిపి సుద్ధస్స అప్పటిగ్గహితబ్బత్తా తం ఉదకం రపేత్వా సబ్బమ్పి పటిగ్గహితం యావజీవికన్తి వుచ్చతీతి.

౯౦. **మూలకమూలాదీని** ఉపదేసతోయేవ వేదితబ్బాని, తాని పరియాయతో వుచ్చమానానిపి న సక్కా విఞ్ఞాతుం. పరియాయన్తరేన హి వుచ్చమానే తం తం నామం అజానన్తానం సమ్మోహోయేవ సియా, తస్మా తత్థ న కిఞ్చి వక్ఖామ. **ఖాదనీయే ఖాదనీయత్థ**న్తి పూవాదిఖాదనీయే విజ్జమానం ఖాదనీయకిచ్చం ఖాదనీయేహి కాతబ్బం జిఘచ్ఛాహరణసఙ్ఖాతం అత్థం పయోజనం **నేవ ఫరన్తి** న నిప్ఫాదేన్తి. ఏకస్మిం దేసే ఆహారకిచ్చం సాధేన్తం వా అసాధేన్తం వా అపరస్మిం దేసే ఉట్ఠితభూమిరసాదిభేదేన ఆహారజిఘచ్ఛాహరణకిచ్చం అసాధేన్తమ్పి వా సమ్భవేయ్యాతి ఆహ **''తేసు తేసు జనపదేసూ''**తిఆది. కేచి పన "ఏకస్మిం జనపదే ఆహారకిచ్చం సాధేన్తం సేసజనపదేసుపి వికాలే న కప్పతి ఏవాతి దస్సనత్థం ఇదం వుత్త"న్తిపి వదన్తి. **పకతిఆహారవసేనాతి** అఞ్ఞేహి యావకాలికేహి అయోజితం అత్తనో పకతియావ ఆహారకిచ్చకరణవసేన. **సమ్మోహోయేవ హోతీ**తి అనేకత్థానం నామానం అప్పసిద్ధానఞ్చ సమ్భవతో సమ్మోహో ఏవ సియా. తేనేవేత్థ మయమ్పి మూలకమూలాదీనం పరియాయన్తరదస్సనే ఆదరం న కరిమ్హ ఉపదేసతోవ గహేతబ్బతో.

యన్తి వట్టకన్దం.

ముళాలన్తి థూలతరుణమూలమేవ.

రుక్ఖవల్లిఆదీనన్తి హేట్ఠా వుత్తమేవ సమ్పిణ్డేత్వా వుత్తం.

అన్తోపథవీగతోతి సాలకల్యాణిక్ఖన్ధం సన్ధాయ వుత్తం.

సబ్బకప్పియానీతి మూలతచపత్తాదీనం వసేన సబ్బసో కప్పియాని, తేసమ్పి నామవసేన న సక్కా పరియన్తం దస్సేతున్తి సమ్బన్ధో.

అచ్ఛివాదీనం అపరిపక్కానేవ ఫలాని యావజీవికానీతి దస్సేతుం **''అపరిపక్కానీ''**తి వుత్తం.

హరీతకాదీనం అట్ఠీనీతి ఏత్థ మిఞ్జం పటిచ్ఛాదేత్వా ఠితాని కపాలాని యావజీవికానీతి ఆచరియా. మిఞ్జమ్పి యావజీవికన్తి ఏకే. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౨౪౮-౨౪౯) పన **''హరీతకాదీనం అట్ఠీనీ**తి ఏత్థ 'మిఞ్జం యావకాలిక'న్తి కేచి వదన్తి, తం న యుత్తం అట్ఠకథాయం అవుత్తత్తా''తి వుత్తం.

హిఙ్గూతి హిఙ్గురుక్ఖతో పగ్ఘరితనియ్యాసో. హిఙ్గుజతుఆదయోపి హిఙ్గువికతియో ఏవ. తత్థ **హిఙ్గుజతు** నామ హిఙ్గురుక్ఖస్స దణ్డపత్తాని పచిత్వా కతనియ్యాసో. **హిఙ్గుసిపాటికం** నామ హిఙ్గుపత్తాని పచిత్వా కతనియ్యాసో. "అఞ్ఞేన మిస్సేత్వా కతో"తిపి వదన్తి. **తక**న్తి అగ్గకోటియా నిక్ఖన్తసిలేసో. **తకపత్తీ**తి పత్తతో నిక్ఖన్తసిలేసో. **తకపణ్ణీ**తి పలాసే భజ్జిత్వా కతసిలేసో. "దణ్డతో నిక్ఖన్తసిలేసో"తిపి వదన్తి.

౯౧. **యామకాలికేసు పనా**తి ఏత్థ కిఞ్చాపి పాళియం ఖాదనీయభోజనీయపదేహి యావకాలికమేవ సఙ్గహితం, న యామకాలికం, తథాపి "అనాపత్తి యామకాలికం యామే నిదహిత్వా భుఞ్జతీ"తి ఇధ చేవ "యామకాలికేన భిక్ఖవే

సత్తాహకాలికం...పే.... యావజీవికం తదహుపటిగ్గహితం యామే కప్పతి, యామాతిక్కన్తే న కప్పతీ”తి అఞ్ఞత్థ (మహావ. ౩౦౫) చ వుత్తత్తా “యామకాలిక”న్తివచనసామత్థియతో చ భగవతో అధిప్పాయఞ్ఞూహి అట్ఠకథాచరియేహి యామకాలికం సన్నిధికారకం పాచిత్తియవత్థుమేవ వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

ఠపేత్వా ధఞ్ఞఫలరసన్తి ఏత్థ “తణ్డులధోవనోదకమ్పి ధఞ్ఞఫలరసోయేవా”తి వదన్తి.

౯౨. సత్తాహకాలికే **పఞ్చ భేసజ్జానీ**తి భేసజ్జకిచ్చం కరోన్తు వా మా వా, ఏవంలద్ధవోహారాని పఞ్చ. “**గోసప్పీ**”తిఆదినా లోకే పాకటం దస్సేత్వా “**యేసం మంసం కప్పతీ**”తి ఇమినా అఞ్ఞేసమ్పి రోహితమిగాదీనం సప్పిం గహేత్వా దస్సేతి. యేసఞ్హి ఖీరం అత్థి, సప్పిమ్పి తేసం అత్థియేవ, తం పన సులభం వా దుల్లభం వా అసమ్మోహత్థం వుత్తం . ఏవం నవనీతమ్పి. “యేసం మంసం కప్పతీ”తి చ ఇదం నిస్సగ్గియవత్థుదస్సనత్థం వుత్తం, న పన యేసం మంసం న కప్పతి, తేసం సప్పిఆది న కప్పతీతి దస్సనత్థం. మనుస్సఖీరాదీనిపి హి నో న కప్పన్తి.

౯౩. **యావ కాలో నాతిక్కమతి, తావ పరిభుఞ్జితుం వట్టతీ**తి ఏత్థ **కాలో**తి భిక్ఖూనం భోజనకాలో అధిప్పేతో, సో చ సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన ఠితమజ్ఝన్హికో. ఠితమజ్ఝన్హికోపి హి కాలసఙ్గహం గచ్ఛతి, తతో పట్ఠాయ పన ఖాదితుం వా భుఞ్జితుం వా న సక్కా, సహసా పివితుం సక్కా భవేయ్య, కుక్కుచ్చకేన పన న కత్తబ్బం. కాలపరిచ్ఛేదజాననత్థఞ్చ కాలత్థమ్భో యోజేతబ్బో. కాలన్తరే వా భత్తకిచ్చం కాతబ్బం. **పటిగ్గహణే**తి గహణమేవ సన్ధాయ వుత్తం. పటిగ్గహితమేవ హి తం, సన్నిహితం న కప్పతీతి పున పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి, తేనేవ “అజ్ఝోహరితుకామతాయ గణ్హన్తస్స పటిగ్గహణే”తి వుత్తం. మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా. అట్ఠ. సన్నిధికారకసిక్ఖాపదవణ్ణనా) పన “అజ్ఝోహరిస్సామీతి గణ్హన్తస్స గహణే”ఇచ్చేవ వుత్తం.

యన్తి యం పత్తం. **సన్దిస్సతీ**తి యాగుయా ఉపరి సన్దిస్సతి. తేలవణ్ణే పత్తే సతిపి నిస్నేహభావే అఙ్గులియా ఘంసన్తస్స వణ్ణవసేనేవ లేఖా పఞ్ఞాయతి, తస్మా తత్థ అనాపత్తీతి దస్సనత్థం “**సా అబ్బోహారికా**”తి వుత్తం. **సయం పటిగ్గహేత్వా అపరిచ్చత్తమేవ హి దుతియదివసే న వట్టతీ**తి ఏత్థ పటిగ్గహణే అనపేక్ఖవిస్సజ్జనేన, అనుపసమ్పన్నస్స నిరపేక్ఖదానేన వా విజహితపటిగ్గహణం పరిచ్చత్తమేవ హోతీతి “అపరిచ్చత్త”న్తి ఇమినా ఉభయథాపి అవిజహితపటిగ్గహణమేవ వుత్తం, తస్మా యం పరస్స పరిచ్చజిత్వా అదిన్నమ్పి సచే పటిగ్గహణే నిరపేక్ఖవిస్సజ్జనేన విజహితపటిగ్గహణం హోతి, తమ్పి దుతియదివసే వట్టతీతి వేదితబ్బం. యది ఏవం “పత్తో దుద్ధోతో హోతీ”తిఆదీసు కస్మా ఆపత్తి వుత్తాతి? “పటిగ్గహణం అవిస్సజ్జేత్వావ సయం వా అఞ్ఞేన వా తుచ్ఛం కత్వా న సమ్మా ధోవిత్వా నిట్ఠాపితే పత్తే లగ్గమ్పి అవిజహితపటిగ్గహణమేవ హోతీతి తత్థ ఆపత్తీ”తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. కేచి పన “సామణేరానం పరిచ్చజన్తీతి ఇమస్మిం అధికారే ఠత్వా ‘అపరిచ్చత్తమేవా’తి వుత్తత్తా అనుపసమ్పన్నస్స పరిచ్చత్తమేవ వట్టతి, అపరిచ్చత్తం న వట్టతీతి ఆపన్నం, తస్మా నిరాలయభావేన పటిగ్గహణే విజహితేపి అనుపసమ్పన్నస్స అపరిచ్చత్తం న వట్టతీ”తి వదన్తి. తం యుత్తం వియ న దిస్సతి. యదగ్గేన హి పటిగ్గహణం విజహతి, తదగ్గేన సన్నిధిమ్పి న కరోతి విజహితపటిగ్గహణస్స అప్పటిగ్గహితసదిసత్తా. పటిగ్గహేత్వా నిదహితేయేవ చ సన్నిధిపచ్చయా ఆపత్తి వుత్తా.

విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. పాచిత్తియ ౨.౨౫౨-౨౫౩) పన “**అపరిచ్చత్తమేవా**తి నిరపేక్ఖతాయ అనుపసమ్పన్నస్స అదిన్నం అపరిచ్చత్తఞ్చ యావకాలికాదివత్థుమేవ సన్ధాయ వదతి, న పన తగ్గతపటిగ్గహణం. న హి వత్థుం అపరిచ్చజిత్వా తత్థగతపటిగ్గహణం పరిచ్చజితుం సక్కా, న చ తాదిసం వచనం అత్థి, యది భవేయ్య , ‘సచే పత్తో

దుద్ధోతో హోతి…పే॰… భుఞ్జన్తస్స పాచిత్తియ’న్తి వచనం విరుజ్ఝేయ్య. న హి ధోవనేన ఆమిసం అపనేతుం వాయమన్తస్స పటిగ్గహణే అపేక్ఖా వత్తతి. యేన పునదివసే భుఞ్జతో పాచిత్తియం జనేయ్య, పత్తే పన వత్తమానా అపేక్ఖా తగ్గతికే ఆమిసేపి వత్తతి ఏవ నామాతి ఆమిసే అనపేక్ఖతా ఏత్థ న లబ్భతి, తతో ఆమిసే అవిజహితపటిగ్గహణం పునదివసే పాచిత్తియం జనేతీతి ఇదం వుత్తం. అథ మతం ‘యదగ్గేనేత్థ ఆమిసానపేక్ఖతా న లబ్భతి, తదగ్గేన పటిగ్గహణానపేక్ఖతాపి న లబ్భతీ’తి. తథా సతి యత్థ ఆమిసాపేక్ఖా అత్థి, తత్థ పటిగ్గహణాపేక్ఖాపి న విగచ్ఛతీతి ఆపన్నం, ఏవఞ్చ పటిగ్గహణే అనపేక్ఖవిస్సజ్జనం విసుం న వత్తబ్బం సియా, అట్ఠకథాయఞ్చేతమ్పి పటిగ్గహణవిజహనం కారణత్తేన అభిమతం సియా. ఇదం సుట్ఠుతరం కత్వా విసుం వత్తబ్బం చీవరాపేక్ఖాయ వత్తమానాయపి పచ్చుద్ధారేన అధిట్ఠానవిజహనం వియ. ఏతస్మిఞ్చ ఉపాయే సతి గణ్ఠికాహతపత్తేసు అవట్టనతా నామ న సియాతి వుత్తోవాయమత్థో, తస్మా యం వుత్తం సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౨౫౨-౨౫౩) ‘యం పరస్స పరిచ్చజిత్వా అదిన్నమ్పి సచే పటిగ్గహణే నిరపేక్ఖవిస్సజ్జనేన విజహితపటిగ్గహణం హోతి, తమ్పి దుతియదివసే వట్టతీ’తిఆది, తం న సారతో పచ్చేతబ్బ”న్తి వుత్తం.

పాళియం (పాచి॰ ౨౫౫) “సత్తాహకాలికం యావజీవికం ఆహారత్థాయ పటిగ్గణ్హాతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తిఆదినా సన్నిహితేసు సత్తాహకాలికయావజీవికేసు పురేభత్తమ్పి ఆహారత్థాయ అజ్ఝోహరణేపి దుక్కటస్స వుత్తత్తా యామకాలికేపి అజ్ఝోహారే విసుం దుక్కటేన భవితబ్బన్తి ఆహ ‘‘**ఆహారత్థాయ అజ్ఝోహరతో దుక్కటేన సద్ధిం పాచిత్తియ**’’న్తి. **పకతిఆమిసేతి** ఓదనాదికప్పియామిసే. **ద్వేతి** పురేభత్తం పటిగ్గహితం యామకాలికం పురేభత్తం సామిసేన ముఖేన భుఞ్జతో సన్నిధిపచ్చయా ఏకం, యావకాలికసంసట్ఠతాయ యావకాలికత్తభజనేన అనతిరిత్తపచ్చయా ఏకన్తి ద్వే **పాచిత్తియాని. వికప్పద్వయేతి** సామిసనిరామిసపక్ఖద్వయే. **థుల్లచ్చయం దుక్కటఞ్చ వడ్ఢతీతి** మనుస్సమంసే థుల్లచ్చయం, సేసఅకప్పియమంసే దుక్కటం వడ్ఢతి.

పటిగ్గహణపచ్చయా తావ దుక్కటన్తి ఏత్థ సన్నిహితత్తా పురేభత్తమ్పి దుక్కటమేవ. సతి పచ్చయే పన సన్నిహితమ్పి సత్తాహకాలికం యావజీవికఞ్చ భేసజ్జత్థాయ గణ్హన్తస్స పరిభుఞ్జన్తస్స చ అనాపత్తియేవ.

౯౪. **ఉగ్గహితకం కత్వా నిక్ఖిత్త**న్తి అపటిగ్గహితం సయమేవ గహేత్వా నిక్ఖిత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౯౨) ‘‘**ఉగ్గహితక**న్తి పరిభోగత్థాయ సయం గహిత”న్తి వుత్తం. **సయం కరోతీతి** పచిత్వా కరోతి. **పురేభత్త**న్తి తదహుపురేభత్తమేవ వట్టతి సవత్థుకపటిగ్గహితత్తా. **సయంకత**న్తి నవనీతం పచిత్వా కతం. **నిరామిసమేవాతి** తదహుపురేభత్తం సన్ధాయ వుత్తం.

౯౫. అజ్జ సయంకతం నిరామిసమేవ భుఞ్జన్తస్స కస్మా సామంపాకో న హోతీతి ఆహ ‘‘**నవనీతం తాపేన్తస్సా**”తిఆది. **పచ్ఛాభత్తం పటిగ్గహితకేహీతి** ఖీరదధీని సన్ధాయ వుత్తం. ఉగ్గహితకేహి కతం అబ్భఞ్జనాదీసు ఉపనేతబ్బన్తి యోజనా. **ఉభయేసమ్పీతి** పచ్ఛాభత్తం పటిగ్గహితఖీరదధీహి చ పురేభత్తం ఉగ్గహితకేహి చ కతానం. **ఏస నయోతి** నిస్సగ్గియం న హోతీతి అత్థో. **అకప్పియమంససప్పిమ్హీతి** హత్థిఆదీనం సప్పిమ్హి. **కారణపతిరూపకం వత్వాతి** “సజాతికానం సప్పిభావతో”తి కారణపతిరూపకం వత్వా. **సప్పినయేన వేదితబ్బ**న్తి నిరామిసమేవ సత్తాహం వట్టతీతి అత్థో. **ఏత్థాతి** నవనీతే. **ధోతం వట్టతీతి** అధోతఞ్చే, సవత్థుకపటిగ్గహితం హోతి, తస్మా ధోతం పటిగ్గహేత్వా సత్తాహం నిక్ఖిపితుం వట్టతీతి థేరానం అధిప్పాయో.

మహాసీవత్థేరస్స పన వత్థునో వియోజితత్తా దధిగుళికాదీహి యుత్తతామత్తేన సవత్థుకపటిగ్గహితం నామ న హోతి, తస్మా తక్కతో ఉద్ధటమత్తమేవ పటిగ్గహేత్వా ధోవిత్వా, పచిత్వా వా నిరామిసమేవ కత్వా భుఞ్జింసూతి అధిప్పాయో, న పన

దధిగుళికాదీహి సహ వికాలే భుఞ్జింసూతి. తేనాహ "**తస్మా నవనీతం పరిభుఞ్జన్తేన...పే.... సవత్థుకపటిగ్గహం నామ న హోతీ**"తి. తత్థ అధోతం పటిగ్గహేత్వాపి తం నవనీతం పరిభుఞ్జన్తేన దధిఆదీని అపనేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బన్తి అత్థో. కేచి పన "తక్కతో ఉద్ధటమత్తమేవ ఖాదింసూ"తి వచనస్స అధిప్పాయం అజానన్తా "తక్కతో ఉద్ధటమత్తం అధోతమ్పి దధిగుళికాదిసహితం వికాలే పరిభుఞ్జితుం వట్టతీ"తి వదన్తి, తం న గహేతబ్బం. న హి దధిగుళికాదిఆమిసేన సంసట్ఠరసం నవనీతం పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి సక్కా వత్తుం. **నవనీతం పరిభుఞ్జన్తేనా**తి అధోవిత్వా పటిగ్గహితనవనీతం పరిభుఞ్జన్తేన. దధి ఏవ **దధిగతం** యథా "గూథగతం ముత్తగత"న్తి (మ॰ ని॰ ౨.౧౧౯; అ॰ ని॰ ౯.౧౧). "ఖయం గమిస్సతీ"తి వచనతో ఖీరం పక్ఖిపిత్వా పక్కసప్పిఆదిపి వికాలే కప్పతీతి వేదితబ్బం. **ఖయం గమిస్సతీ**తి నిరామిసం హోతి, తస్మా వికాలేపి వట్టతీతి అత్థో. **ఏత్తావతా**తి నవనీతే లగ్గమత్తేన విసుం దధిఆదివోహారం అలద్ధేన అప్పమత్తేన దధిఆదినాతి అత్థో, ఏతేన విసుం పటిగ్గహితదధిఆదీహి సహ పక్కం సవత్థుకపటిగ్గహితసఙ్ఖమేవ గచ్ఛతీతి దస్సేతి. **తస్మిమ్పీ**తి నిరామిసభూతేపి. కుక్కుచ్చకానం పన అయం అధిప్పాయో – పటిగ్గహణే తావ దధిఆదీహి అసమ్భిన్నరసత్తా భత్తేన సహితగుళపిణ్డాది వియ సవత్థుకపటిగ్గహితం నామ హోతి. తం పన పచన్తేన ధోవిత్వావ పచితబ్బం. ఇతరథా పచనక్ఖణే పచ్చమానదధిగుళికాదీహి సమ్భిన్నరసతాయ సామంపక్కం జాతం, తేసు ఖీణేసుపి సామంపక్కమేవ హోతి, తస్మా నిరామిసమేవ పచితబ్బన్తి. తేనేవ "ఆమిసేన సద్ధిం పక్కత్తా"తి కారణం వుత్తం.

ఏత్థ చాయం విచారణా – సవత్థుకపటిగ్గహితత్తాభావే ఆమిసేన సహ భిక్ఖునా పక్కస్స సయంపాకదోసో వా పరిసఙ్కీయతి, యావకాలికతా వా. తత్థ న తావ సయంపాకదోసో ఏత్థ సమ్భవతి సత్తాహకాలికత్తా. యఞ్హి తత్థ దధిఆది ఆమిసగతం, తం పరిక్ఖీణన్తి. అథ పటిగ్గహితదధిగుళికాదినా సహ అత్తనా పక్కత్తా సవత్థుకపక్కం వియ భవేయ్యాతి పరిసఙ్కీయతి, తదా "ఆమిసేన సహ పటిగ్గహితత్తా"తి కారణం వత్తబ్బం, న పన "పక్కత్తా"తి, తథా చ ఉపడ్ఢత్థేరానం మతమేవ అఙ్గీకతం సియా. తత్థ చ సామణేరాదీహి పక్కమ్పి యావకాలికమేవ సియా పటిగ్గహితఖీరాదిం పచిత్వా అనుపసమ్పన్నేహి కతసప్పిఆది వియ, న చ తం యుత్తం భిక్ఖాచారేన లద్ధనవనీతాదీనం తక్కాదిఆమిససంసట్ఠసమ్భవేన అపరిభుఞ్జితబ్బత్తాప్పసఙ్గతో. న హి గహట్ఠా ధోవిత్వా, సోధేత్వా వా పత్తే ఆకిరన్తీతి నియమో అత్థి.

అట్ఠకథాయఞ్చ "యథా తత్థ పతితతణ్డులకణాదయో న పచ్చన్తి, ఏవం...పే.... పున పచిత్వా దేతి, పురిమనయేనేవ సత్తాహం వట్టతీ"తి ఇమినా వచనేనపేతం విరుజ్ఝతి, తస్మా ఇధ కుక్కుచ్చకానం కుక్కుచ్చుప్పత్తియా నిమిత్తమేవ న దిస్సతి. యథా చేత్థ, ఏవం "లజ్జీ సామణేరో యథా తత్థ తణ్డులకణాదయో న పచ్చన్తి, ఏవం అగ్గిమ్హి విలీయాపేత్వా...పే.... దేతీ"తి వచనస్సాపి నిమిత్తం న దిస్సతి. యది హి ఏతం యావకాలికసంసగ్గపరిహారాయ వుత్తం సియా. అత్తనాపి తథా కాతబ్బం భవేయ్య. గహట్ఠేహి దిన్నసప్పిఆదీసు చ ఆమిససంసగ్గసఙ్కా న విగచ్ఛేయ్య. న హి గహట్ఠా ఏవం విలీయాపేత్వా పరిస్సావేత్వా కణతణ్డులాదిం అపనేత్వా పున పచన్తి. అపిచ భేసజ్జేహి సద్ధిం ఖీరాదిం పక్ఖిపిత్వా యథా ఖీరాది ఖయం గచ్ఛతి, ఏవం పరేహి పక్కభేసజ్జతేలాదిపి యావకాలికమేవ సియా, న చ తమ్పి యుత్తం దధిఆదిఖయకరణత్థం "పున పచిత్వా దేతీ"తి వుత్తత్తా, తస్మా మహాసీవత్థేరవాదే కుక్కుచ్చం అకత్వా అధోతమ్పి నవనీతం తదహుపి పునదివసాదీసుపి పచితుం, తణ్డులాదిమిస్సం సప్పిఆదిం అత్తనాపి అగ్గిమ్హి విలీయాపేత్వా పున తక్కాదిఖయత్థం పచితుఞ్చ వట్టతి.

తత్థ విజ్జమానస్సాపి పచ్చమానక్ఖణే సమ్భిన్నరసస్స యావకాలికస్స అబ్బోహారికత్తేన సవత్థుకపటిగ్గహితపురేపటిగ్గహితకానమ్పి అబ్బోహారికతోతి నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బన్తి. తేనేవ "**ఏత్తావతా హి సవత్థుకపటిగ్గహితం**

నామ న హోతీ''తి వుత్తం. విసుం పటిగ్గహితేన పన ఖీరాదినా ఆమిసేన నవనీతాదిం మిస్సేత్వా భిక్ఖునా వా అఞ్ఞేహి వా పక్కతేలాదిభేసజ్జం సవత్థుకపటిగ్గహితసఙ్ఖమేవ గచ్ఛతి తత్థ పవిట్ఠయావకాలికస్స అబ్బోహారికత్తాభావా. యం పన పురేపటిగ్గహితభేసజ్జేహి సద్ధిం అప్పటిగ్గహితం ఖీరాదిం పక్ఖిపిత్వా పక్కతేలాదికం అనుపసమ్పన్నేహేవ పక్కమ్పి సవత్థుకపటిగ్గహితమ్పి సన్నిధిపి న హోతి తత్థ పక్ఖిత్తఖీరాదిమిస్సాపి తస్మిం ఖణే సమ్భిన్నరసతాయ పురేపటిగ్గహితత్తాపత్తితో, సచే పన అప్పటిగ్గహితేహేవ, అఞ్ఞేహి వా పక్కతేలాదీసుపి ఆమిసరసో పఞ్ఞాయతి, తం యావకాలికంవ హోతీతి వేదితబ్బం. అయం కథామగ్గో విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౬౨౨) ఆగతో. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౬౨౨) పన ''**కుక్కుచ్చాయన్తి కుక్కుచ్చకా**తి ఇమినా అత్తనోపి తత్థ కుక్కుచ్చసబ్భావమ్పి దీపేతి. తేనేవ మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ భేసజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా) 'నిబ్బట్టితసప్పి వా నవనీతం వా పచితుం వట్టతీ'తి వుత్త''న్తి ఏత్తకమేవ ఆగతో.

ఉగ్గహేత్వాతి సయమేవ గహేత్వా. **తాని పటిగ్గహేత్వా**తి తాని ఖీరదధీని పటిగ్గహేత్వా. **గహితన్తి** తణ్డులాదివిగమత్థం పున పచిత్వా గహితన్తి అత్థో. **పటిగ్గహేత్వా చ ఠపితభేసజ్జేహీ**తి అతిరేకసత్తాహపటిగ్గహితేహి యావజీవికభేసజ్జేహి, ఏతేన తేహి యుత్తమ్పి సప్పిఆది అతిరేకసత్తాహపటిగ్గహితం న హోతీతి దస్సేతి. **వద్దలిసమయే**తి వస్సకాలసమయే, అనాతపకాలేతి అత్థో. వుత్తనయేన యథా తణ్డులాదీని న పచ్చన్తి, తథా లజ్జీయేవ సమ్పాదేత్వా దేతీతి లజ్జిసామణేరగ్గహణం. అపిచ అలజ్జినా అజ్ఝోహరితబ్బం యం కిఞ్చి అభిసఙ్ఖరాపేతుం న వట్టతి, తస్మాపి ఏవమాహ.

౯౬. **తిలే పటిగ్గహేత్వా కతతేల**న్తి అత్తనా భజ్జాదీని అకత్వా కతతేలం. తేనేవ ''**సామిసమ్పి వట్టతీ**''తి వుత్తం. **నిబ్బట్టితత్తా**తి యావకాలికతో వివేచితత్తా, ఏతేన ఏలాఅభావతో యావకాలికత్తాభావం, భిక్ఖునో సవత్థుకపటిగ్గహణేన యావకాలికత్తుపగమనఞ్చ దస్సేతి. **ఉభయమ్పీ**తి అత్తనా అఞ్ఞేహి చ కతం.

యావ అరుణుగ్గమనా తిట్ఠతి, నిస్సగ్గియన్తి సత్తమే దివసే కతతేలం సచే యావ అరుణుగ్గమనా తిట్ఠతి, నిస్సగ్గియం.

అచ్ఛవసన్తి దుక్కటవత్థునో వసాయ అనుఞ్ఞాతత్తా తంసదిసానం దుక్కటవత్థూనంయేవ అకప్పియమంససత్తానం వసా అనుఞ్ఞాతా, న థుల్లచ్చయవత్థు మనుస్సానం వసాతి ఆహ ''**ఠపేత్వా మనుస్సవస**''న్తి. **సంసట్ఠ**న్తి పరిస్సావితం. **తిణ్ణం దుక్కటాన**న్తి అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారే తీణి దుక్కటాని సన్ధాయ వుత్తం. కిఞ్చాపి పరిభోగత్థాయ వికాలే పటిగ్గహణపచనపరిస్సావనాదీసు పుబ్బపయోగేసు పాళియం, అట్ఠకథాయఞ్చ ఆపత్తి న వుత్తా, తథాపి ఏత్థ ఆపత్తియా ఏవ భవితబ్బం పటిక్ఖిత్తస్స కరణతో ఆహారత్థాయ వికాలే యామకాలికాదీనం పటిగ్గహణే వియ. ''కాలే పటిగ్గహితం వికాలే అనుపసమ్పన్నేనాపి నిపక్కం సంసట్ఠఞ్చ పరిభుఞ్జన్తస్స ద్వేపి దుక్కటాని హోన్తియేవా''తి వదన్తి.

యస్మా ఖీరాదీని పక్ఖిపిత్వా పక్కభేసజ్జతేలే కసటం ఆమిసగతికం, తేన సహ తేలం పటిగ్గహేతుం, పచితుం వా భిక్ఖునో న వట్టతి, తస్మా వుత్తం ''**పక్కతేలకసటే వియ కుక్కుచ్చాయతీ**''తి. ''సచే వసాయ సహ పక్కత్తా న వట్టతి, ఇదం కస్మా వట్టతీ''తి పుచ్ఛన్తా ''**భన్తే...పే॰... వట్టతీ**''తి ఆహంసు, థేరో అతికుక్కుచ్చకతాయ ''**ఏతమ్పి ఆవుసో న వట్టతీ**''తి ఆహ, రోగనిగ్గహత్థాయ ఏవ వసాయ అనుఞ్ఞాతత్తం సల్లక్ఖేత్వా పచ్ఛా ''**సాధూ**''తి సమ్పటిచ్ఛి.

౯౭. “**మధుకరీహి మధుమక్ఖికాహీ**తి ఇదం ఖుద్దకభమరానం ద్విన్నం ఏవ విసేసన”న్తి కేచి వదన్తి. అఞ్ఞే పన “దణ్డకేసు మధుకారికా మధుకరిమక్ఖికా నామ, తాహి సహ తిస్సో మధుమక్ఖికజాతియో”తి వదన్తి. **భమరమక్ఖికా**తి మహాపటలకారికా. **సిలేససదిస**న్తి సుక్ఖతాయ వా పక్కతాయ వా ఘనీభూతం. **ఇతర**న్తి తనుకమధు. **మధుపటల**న్తి మధురహితం కేవలం మధుపటలం. “సచే మధుసహితం పటలం పటిగ్గహేత్వా నిక్ఖిపన్తి. పటలస్స భాజనట్ఠానియత్తా మధునో వసేన సత్తాహాతిక్కమే నిస్సగ్గియం హోతీ”తి వదన్తి, “మధుమక్ఖితం పన మధుగతికమేవా”తి ఇమినా తం సమేతి.

౯౮. “ఫాణితం నామ ఉచ్ఛుమ్హా నిబ్బత్త”న్తి పాళియం (పాచి॰ ౨౬౦) అవిసేసేన వుత్తత్తా, అట్ఠకథాయఞ్చ “ఉచ్ఛురసం ఉపాదాయ...పే.... అవత్థుకా ఉచ్ఛువికతి ‘ఫాణిత’న్తి వేదితబ్బా”తి వచనతో ఉచ్ఛురసోపి నిక్కసటో సత్తాహకాలికోతి వేదితబ్బం. కేనచి పన “మధుమ్హి చత్తారో కాలికా యథాసమ్భవం యోజేతబ్బా, ఉచ్ఛుమ్హి చా”తి వత్వా “సమక్ఖికణ్డం సేలకం మధు యావకాలికం, అసేలకం ఉదకసమ్భిన్నం యామకాలికం, అసమ్భిన్నం సత్తాహకాలికం, మధుసిత్థం పరిసుద్ధం యావజీవికం, తథా ఉచ్ఛురసో సకసటో యావకాలికో, నిక్కసటో ఉదకసమ్భిన్నో యామకాలికో, అసమ్భిన్నో సత్తాహకాలికో, సుద్ధకసటం యావజీవిక”న్తి చ వత్వా ఉత్తరిపి బహుధా పపఞ్చితం. తత్థ “ఉదకసమ్భిన్నం మధు వా ఉచ్ఛురసో వా సకసటో యావకాలికో, నిక్కసటో ఉదకసమ్భిన్నో యామకాలికో”తి ఇదం నేవ పాళియం, న అట్ఠకథాయం దిస్సతి, “యావకాలికం సమానం గరుతరమ్పి ముద్దికాజాతిరసం అత్తనా సంసట్ఠం లహుకం యామకాలికభావం ఉపనేన్తం ఉదకం లహుతరం సత్తాహకాలికం అత్తనా సంసట్ఠం గరుతరం యామకాలికభావం ఉపనేతీ”తి ఏత్థ కారణం నోయేవ పుచ్ఛితబ్బో. సబ్బత్థ పాళియం అట్ఠకథాయఞ్చ ఉదకసమ్భిన్నేన గరుతరస్సాపి లహుభావోపగమనంయేవ దస్సితం. పాళియమ్పి (మహావ॰ ౨౮౪) హి “అనుజానామి, భిక్ఖవే, గిలానస్స గుళం, అగిలానస్స గుళోదక”న్తి వదన్తేన అగిలానేన పరిభుఞ్జితుం అయుత్తోపి గుళో ఉదకసమ్భిన్నో అగిలానస్సపి వట్టతీతి అనుఞ్ఞాతో.

యమ్పి చ “ఉచ్ఛు చే, యావకాలికో, ఉచ్ఛురసో చే, యామకాలికో, ఫాణితం చే, సత్తాహకాలికం, తచో చే, యావజీవికో”తి అట్ఠకథావచనం దస్సేత్వా “ఉచ్ఛురసో ఉదకసమ్భిన్నో యామకాలికో”తి అఞ్ఞేన కేనచి వుత్తం, తమ్పి తథావిధస్స అట్ఠకథావచనస్స సమన్తపాసాదికాయ వినయట్ఠకథాయ అభావతో న సారతో పచ్చేతబ్బం, తతోయేవ చ “ఉచ్ఛురసో ఉదకసమ్భిన్నోపి అసమ్భిన్నోపి సత్తాహకాలికోయేవా”తి కేచి ఆచరియా వదన్తి. భేసజ్జక్ఖన్ధకే చ “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఉచ్ఛురస”న్తి ఏత్థ తీసుపి గణ్ఠిపదేసు అవిసేసేన వుత్తం “ఉచ్ఛురసో సత్తాహకాలికో”తి. **సయంకతం నిరామిసమేవ వట్టతీ**తి ఏత్థ అపరిస్సావితం పటిగ్గహితమ్పి కరణసమయే పరిస్సావేత్వా, కసటం అపనేత్వా చ అత్తనా కతన్తి వేదితబ్బం, అయం సారత్థదీపనీపాఠో (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౬౨౩).

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౬౨౩) పన **ఉచ్ఛురసం ఉపాదాయా**తి నిక్కసటరసస్సాపి సత్తాహకాలికత్తం దస్సేతి “ఉచ్ఛుమ్హా నిబ్బత్త”న్తి పాళియం సామఞ్ఞతో వుత్తత్తా. యం పన **సుత్తన్తట్ఠకథాయం** “ఉచ్ఛు చే, యావకాలికో, ఉచ్ఛురసో చే, యామకాలికో, ఫాణితం చే, సత్తాహకాలికం, తచో చే, యావజీవికో”తి వుత్తం, తం అమ్బఫలరసాదిమిస్సతాయ యామకాలికత్తం సన్ధాయ వుత్తన్తి గహేతబ్బం, అవినయవచనత్తా తం అప్పమాణన్తి. తేనేవ “**పురేభత్తం పటిగ్గహితేన అపరిస్సావితఉచ్ఛురసేనా**”తిఆది వుత్తం. **నిరామిసమేవ వట్టతి** తత్థ పవిట్ఠయావకాలికస్స అబ్బోహారికత్తాతి ఇదం గుళే కతే తత్థ విజ్జమానమ్పి కసటం పాకేన సుక్ఖతాయ యావజీవికత్తం భజతీతి వుత్తం. తస్స యావకాలికత్తే హి సామంపాకేన

పురేభత్తేపి అనజ్ఝోహరణీయం సియాతి. ''**సవత్థుకపటిగ్గహితత్తా**''తి ఇదం ఉచ్ఛురసే చుణ్ణవిచుణ్ణం హుత్వా ఠితకసటం సన్ధాయ వుత్తం, తేన చ "అపరిస్సావితేన అప్పటిగ్గహితేన అనుపసమ్పన్నేహి కతం సత్తాహం వట్టతీతి దిస్సతీ"తి వుత్తం.

ఝామఉచ్ఛుఫాణితన్తి అగ్గిమ్హి ఉచ్ఛుం తాపేత్వా కతం. **కోట్టితఉచ్ఛుఫాణితన్తి** ఖుద్దానుఖుద్దకం ఛిన్దిత్వా కోట్టేత్వా నిప్పీళేత్వా పక్కం. తం తత్థ విజ్జమానమ్పి కసటం పక్కకాలే యావకాలికత్తం విజహాతీతి ఆహ ''**తం యుత్త**''న్తి. **సీతోదకేన కతన్తి** మధుకపుప్ఫాని సీతోదకేన మద్దిత్వా పరిస్సావేత్వా పచిత్వా కతం. "అపరిస్సావేత్వా కత"న్తి కేచి, తత్థ కారణం న దిస్సతి. **ఖీరం పక్ఖిపిత్వా కతం మధుకఫాణితం యావకాలికన్తి** ఏత్థ ఖీరం పక్ఖిపిత్వా పక్కతేలం కస్మా వికాలే వట్టతీతి చే? తేలే పక్ఖిత్తం ఖీరం తేలమేవ హోతి, అఞ్ఞం పన ఖీరం పక్ఖిపిత్వా కతం ఖీరభావం గణ్హాతీతి ఇదమేత్థ కారణం. యది ఏవం ఖణ్డసక్ఖరమ్పి ఖీరం పక్ఖిపిత్వా కరోన్తి, తం కస్మా వట్టతీతి ఆహ ''**ఖణ్డసక్ఖరం పనా**''తిఆది. తత్థ **ఖీరజల్లికన్తి** ఖీరఫేణం.

౬౯. ''**మధుకపుప్ఫం పనా**''తిఆది యావకాలికరూపేన ఠితస్సాపి అవట్టనకం మేరయబీజవత్థుం దస్సేతుం ఆరద్ధం. ఆహారకిచ్చం కరోన్తాని ఏతాని కస్మా ఏవం పరిభుఞ్జితబ్బానీతి చోదనాపరిహారాయ భేసజ్జోదిస్సం దస్సేన్తేన తప్పసఙ్గేన సబ్బానిపి ఓదిస్సకాని ఏకతో దస్సేతుం "సత్తవిధఞ్హీ"తిఆది వుత్తం సమన్తపాసాదికాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౩). వినయసఙ్గహప్పకరణే పన తం న వుత్తం, "పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సతి పచ్చయేతి వుత్తత్తా పటిగ్గహితభేసజ్జాని దుతియదివసతో పట్ఠాయ పురేభత్తమ్పి సతి పచ్చయేవ పరిభుఞ్జితబ్బాని, న ఆహారత్థాయ భేసజ్జత్థాయ పటిగ్గహితత్తా"తి వదన్తి. **ద్వారవాతపానకవాటేసూతి** మహాద్వారస్స వాతపానానఞ్చ కవాటఫలకేసు. కసావే పక్ఖిత్తాని తాని అత్తనో సభావం పరిచ్చజన్తీతి ''**కసావే...పే.... మక్ఖేతబ్బానీ**''తి వుత్తం, ఘుణపాణకాదిపరిహారత్థం మక్ఖేతబ్బానీతి అత్థో. **అధిట్ఠేతీతి** "ఇదాని మయ్హం అజ్ఝోహరణీయం న భవిస్సతి, బాహిరపరిభోగత్థాయ భవిస్సతీ"తి చిత్తం ఉప్పాదేతీతి అత్థో. తేనేవాహ ''**సప్పిఞ్చ తేలఞ్చ వసఞ్చ ముద్ధని తేలం వా అబ్భఞ్జనం వా**''తిఆది, ఏవం పరిభోగే అనపేక్ఖతాయ పటిగ్గహణం విజహాతీతి అధిప్పాయో. ఏవం అఞ్ఞేసుపి కాలికేసు అనజ్ఝోహరితుకామతాయ సుద్ధచిత్తేన బాహిరపరిభోగత్థాయ నియమేపి పటిగ్గహణం విజహాతీతి ఇదమ్పి విసుం ఏకం పటిగ్గహణవిజహనన్తి దట్ఠబ్బం.

అఞ్ఞేన భిక్ఖునా వత్తబ్బోతి ఏత్థ సుద్ధచిత్తేన దిన్నత్తా సయమ్పి ఆహరాపేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతియేవ. **ద్విన్నమ్పి అనాపత్తీతి** యథా అఞ్ఞస్స సన్తకం ఏకేన పటిగ్గహితం సత్తాహాతిక్కమేపి నిస్సగ్గియం న హోతి పరసన్తకభావతో, ఏవమిదమ్పి అవిభత్తత్తా ఉభయసాధారణమ్పి వినిబ్భోగాభావతో నిస్సగ్గియం న హోతీతి అధిప్పాయో. **పరిభుఞ్జితుం పన న వట్టతీతి** భిక్ఖునా పటిగ్గహితత్తా సత్తాహాతిక్కమే యస్స కస్సచి భిక్ఖునో పరిభుఞ్జితుం న వట్టతి పటిగ్గహితసప్పిఆదీనం పరిభోగస్స సత్తాహేనేవ పరిచ్ఛిన్నత్తా. "తాని పటిగ్గహేత్వా సత్తాహపరమం సన్నిధికారకం పరిభుఞ్జితబ్బానీ"తి (పారా॰ ౬౨౩) హి వుత్తం.

''**ఆవుసో ఇమం తేలం సత్తాహమత్తం పరిభుఞ్జితుం వట్టతీ**''తి ఇమినా యేన పటిగ్గహితం, తేన అన్తోసత్తాహేయేవ పరస్స విస్సజ్జితభావం దస్సేతి. **కస్స ఆపత్తీతి** "పఠమం తావ ఉభిన్నం సాధారణత్తా అనాపత్తి వుత్తా, ఇదాని పన ఏకేన ఇతరస్స విస్సట్ఠభావతో ఉభయసాధారణతా నత్థీతి విభత్తసదిసం హుత్వా ఠితం, తస్మా ఏత్థ పటిగ్గహితస్స సత్తాహాతిక్కమే ఏకస్స ఆపత్తియా భవితబ్బ"న్తి మఞ్ఞమానో "కిం పటిగ్గహణపచ్చయా పటిగ్గాహకస్స ఆపత్తి, ఉదాహు యస్స సన్తకం జాతం, తస్సా"తి పుచ్ఛతి. నిస్సట్ఠభావతోయేవ చ ఇధ "అవిభత్తభావతో"తి కారణం అవత్వా ''**యేన పరిగ్గహితం, తేన**

విస్సజ్జితత్తా''తి వుత్తం, ఇదఞ్చ విస్సట్ఠభావతో ఉభయసాధారణతం పహాయ ఏకస్స సన్తకం హోన్తమ్పి యేన పటిగ్గహితం, తతో అఞ్ఞస్స సన్తకం జాతం, తస్మా పరసన్తకపటిగ్గహణే వియ పటిగ్గాహకస్స పటిగ్గహణపచ్చయా నత్థి ఆపత్తీతి దస్సనత్థం వుత్తం, న పన "యేన పటిగ్గహితం, తేన విస్సజ్జితత్తా"తి వచనతో అవిస్సజ్జితే సతి అవిభత్తేపి సత్తాహాతిక్కమే ఆపత్తీతి దస్సనత్థం అవిస్సజ్జితే అవిభత్తభావతోయేవ అనాపత్తియా సిద్ధత్తా. సచే పన ఇతరో యేన పటిగ్గహితం, తస్సేవ అన్తోసత్తాహే అత్తనో భాగమ్పి విస్సజ్జేతి, సత్తాహాతిక్కమే సియా ఆపత్తి యేన పటిగ్గహితం, తస్సేవ సన్తకభావమాపన్నత్తా. ''**ఇతరస్స అప్పటిగ్గహితత్తా**''తి ఇమినా తస్స సన్తకభావేపి అఞ్ఞేహి పటిగ్గహితసకసన్తకే వియ తేన అప్పటిగ్గహితభావతో అనాపత్తీతి దీపేతి, ఇమం పన అధిప్పాయం అజానిత్వా ఇతో అఞ్ఞథా గణ్ఠిపదకారాదీహి పపఞ్చితం, న తం సారతో పచ్చేతబ్బం, ఇదం సారత్థదీపనీవచనం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౬౨౫).

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౬౨౫) పన – **సచే ద్విన్నం...పే॰... న వట్టతీ**తి ఏత్థ పాఠో గళితో, ఏవం పనేత్థ పాఠో వేదితబ్బో – సచే ద్విన్నం సన్తకం ఏకేన పటిగ్గహితం అవిభత్తం హోతి, సత్తాహాతిక్కమే ద్విన్నమ్పి అనాపత్తి, పరిభుఞ్జితుం పన న వట్టతీతి. అఞ్ఞథా పన సద్దప్పయోగోపి న సఙ్గహం గచ్ఛతి, "గణ్ఠిపదేపి చ అయమేవ పాఠో దస్సితో"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౬౨౫) వుత్తం. ''**ద్విన్నమ్పి అనాపత్తీ**''తి అవిభత్తత్తా వుత్తం. ''**పరిభుఞ్జితుం పన న వట్టతీ**''తి ఇదం "సత్తాహపరమం సన్నిధికారకం పరిభుఞ్జితబ్బ"న్తి (పారా॰ ౬౨౩) వచనతో వుత్తం. ''**యేన పటిగ్గహితం, తేన విస్సజ్జితత్తా**''తి ఇమినా ఉపసమ్పన్నస్స దానమ్పి సన్ధాయ "విస్సజ్జేతీ"తి ఇదం వుత్తన్తి దస్సేతి. ఉపసమ్పన్నస్స నిరపేక్ఖదిన్నవత్థుమ్హి పటిగ్గహణస్స అవిగతత్తేపి సకసన్తకతా విగతావ హోతి, తేన నిస్సగ్గియం న హోతి. "అత్తనావ పటిగ్గహితత్తం సకసన్తకత్తఞ్చా"తి ఇమేహి ద్వీహి కారణేహేవ నిస్సగ్గియం హోతి, న ఏకేన. అనుపసమ్పన్నస్స నిరపేక్ఖదానే పన తదుభయమ్పి విజహతి, పరిభోగోపేత్థ వట్టతి, న సాపేక్ఖదానే దానలక్ఖణాభావతో. "విస్సజ్జతీ"తి ఏతస్మిఞ్చ పాళిపదే కస్సచి అదత్వా అనపేక్ఖతాయ ఛడ్డనమ్పి సఙ్గహితన్తి వేదితబ్బం. ''**అనపేక్ఖో దత్వా**''తి ఇదఞ్చ పటిగ్గహణవిజహనవిధిదస్సనత్థమేవ వుత్తం. పటిగ్గహణే హి విజహితే పున పటిగ్గహేత్వా పరిభోగో సయమేవ వట్టిస్సతి, తబ్బిజహనఞ్చ వత్థునో సకసన్తకతాపరిచ్చాగేన హోతీతి. ఏతేన చ వత్థుమ్హి అజ్ఝోహరణాపేక్ఖాయ సతి పటిగ్గహణవిస్సజ్జనం నామ విసుం న లబ్భతీతి సిజ్ఝతి. ఇతరథా హి "పటిగ్గహణే అనపేక్ఖోవ పటిగ్గహణం విస్సజ్జేత్వా పున పటిగ్గహేత్వా భుఞ్జతీ"తి వత్తబ్బం సియా, ''**అప్పటిగ్గహితత్తా**''తి ఇమినా ఏకస్స సన్తకం అఞ్ఞేన పటిగ్గహితమ్పి నిస్సగ్గియం హోతీతి దస్సేతి. **ఏవన్తి** "పున గహేస్సామీ"తి అపేక్ఖం అకత్వా సుద్ధచిత్తేన పరిచత్తతం పరామసతి. **పరిభుఞ్జన్తస్స అనాపత్తిదస్సనత్థన్తి** నిస్సగ్గియమూలికాహి పాచిత్తియాదిఆపత్తీహి అనాపత్తిదస్సనత్థన్తి అధిప్పాయో. **పరిభోగే అనాపత్తిదస్సనత్థ**న్తి ఏత్థ పన నిస్సట్ఠపటిలాభస్స కాయికపరిభోగాదీసు యా దుక్కటాపత్తి వుత్తా, తాయ అనాపత్తిదస్సనత్థన్తి అధిప్పాయో.

౧౦౦. ఏవం చతుకాలికపచ్చయం దస్సేత్వా ఇదాని తేసు విసేసలక్ఖణం దస్సేన్తో ''**ఇమేసు పనా**''తిఆదిమాహ. తత్థ అకప్పియభూమియం సహసేయ్యాపహోనకే గేహే వుత్తం సఙ్ఘికం వా పుగ్గలికం వా భిక్ఖుస్స, భిక్ఖునియా వా సన్తకం యావకాలికం యామకాలికఞ్చ ఏకరత్తమ్పి ఠపితం **అన్తోవుత్థం** నామ హోతి, తత్థ పక్కఞ్చ **అన్తోపక్కం** నామ హోతి. సత్తాహకాలికం పన యావజీవికఞ్చ వట్టతి. పటిగ్గహేత్వా ఏకరత్తం వీతినామితం పన యం కిఞ్చి యావకాలికం వా యామకాలికం వా అజ్ఝోహరితుకామతాయ గణ్హన్తస్స పరిగ్గహణే తావ దుక్కటం, అజ్ఝోహరతో పన ఏకమేకస్మిం అజ్ఝోహారే సన్నిధిపచ్చయా పాచిత్తియం హోతీతి అత్థో. ఇదాని అఞ్ఞమ్పి విసేసలక్ఖణం దస్సేన్తో ''**యావకాలికం పనా**''తిఆదిమాహ. తత్థ **సమ్భిన్నరసానీ**తి సంసట్ఠరసాని. దీఘకాలాని వత్థూని రస్సకాలేన సంసట్ఠాని రస్సకాలమేవ అనువత్తన్తీతి ఆహ

‘‘**యావకాలికం పన...పే.... తీణిపి యామకాలికాదీనీ**’’తి. ఇతరేసుపి ఏసేవ నయో. **తస్మా**తిఆదీసు తదహుపురేభత్తమేవ వట్టతి, న తదహుపచ్ఛాభత్తం, న రత్తియం, న దుతియదివసాదీసూతి అత్థో.

కస్మాతి చే? తదహుపటిగ్గహితేన యావకాలికేన సంసట్ఠత్తాతి. ఏత్థ చ “యావకాలికేన సంసట్ఠత్తా”తి ఏత్తకమేవ అవత్వా “తదహుపటిగ్గహితేనా”తి విసేసనస్స వుత్తత్తా పురేపటిగ్గహితయావకాలికేన సంసట్ఠే సతి తదహుపురేభత్తమ్పి న వట్టతి, అనజ్ఝోహరణీయం హోతీతి విఞ్ఞాయతి. ‘‘**సమ్భిన్నరస**’’న్తి ఇమినా సచేపి సంసట్ఠం, అసమ్భిన్నరసం సేసకాలికత్తయం అత్తనో అత్తనో కాలే వట్టతీతి దస్సేతి . **యామకాలికేనా**తి ఏత్థ “తదహుపటిగ్గహితేనా”తి తతియన్తవిసేసనపదం అజ్ఝాహరితబ్బం, పుబ్బవాక్యతో వా అనువత్తేతబ్బం. తస్స ఫలం వుత్తనయమేవ.

పోత్థకేసు పన “యామకాలికేన సంసట్ఠం పన ఇతరద్వయం తదహుపటిగ్గహిత”న్తి దిస్సతి, తం న సున్దరం. యత్థ నత్థి, తమేవ సున్దరం, కస్మా? దుతియన్తఞ్హి విసేసనపదం ఇతరద్వయం విసేసేతి. తతో తదహుపటిగ్గహితమేవ సత్తాహకాలికం యావజీవికఞ్చ యామకాలికేన సంసట్ఠే సతి యావ అరుణుగ్గమనా వట్టతి, న పురేపటిగ్గహితానీతి అత్థో భవేయ్య, సో న యుత్తో. కస్మా? సత్తాహకాలికయావజీవికానం అసన్నిధిజనకత్తా, “దీఘకాలికాని రస్సకాలికం అనువత్తన్తీ”తి ఇమినా లక్ఖణేన విరుద్ధత్తా చ, తస్మా తదహుపటిగ్గహితం వా హోతు పురేపటిగ్గహితం వా, సత్తాహకాలికం యావజీవికఞ్చ తదహుపటిగ్గహితేన యామకాలికేన సంసట్ఠత్తా యావ అరుణుగ్గమనా వట్టతీతి అత్థో యుత్తో, ఏవఞ్చ ఉపరి వక్ఖమానేన “సత్తాహకాలికేన పన తదహుపటిగ్గహితేన సద్ధిం సంసట్ఠం తదహుపటిగ్గహితం వా పురేపటిగ్గహితం వా యావజీవికం సత్తాహం కప్పతీ”తి వచనేన సమం భవేయ్య.

అపిచ “యామకాలికేన సంసట్ఠం పన ఇతరద్వయం తదహు యావ అరుణుగ్గమనా వట్టతీ”తి పుబ్బపాఠేన భవితబ్బం, తం లేఖకేహి అఞ్ఞేసు పాఠేసు “తదహుపటిగ్గహిత”న్తి విజ్జమానం దిస్వా, ఇధ తదహుపదతో పటిగ్గహితపదం గళితన్తి మఞ్ఞమానేహి పక్ఖిపిత్వా లిఖితం భవేయ్య, “తదహూ”తి ఇదం పన “యావ అరుణుగ్గమనా”తి పదం విసేసేతి, తేన యావ తదహుఅరుణుగ్గమనా వట్టతి, న దుతియాహాదిఅరుణుగ్గమనాతి అత్థం దస్సేతి. తేనేవ ఉపరిపాఠేపి “సత్తాహకాలికేన పన తదహుపటిగ్గహితేనా”తి రస్సకాలికత్థపదేన తుల్యాధికరణం విసేసనపదం తమేవ విసేసేతి, న దీఘకాలికత్థం యావజీవికపదం , తస్మా “తదహుపటిగ్గహితేన సత్తాహకాలికేన సంసట్ఠం తదహుపటిగ్గహితం వా పురేపటిగ్గహితం వా యావజీవికం సత్తాహం కప్పతీ”తి వుత్తం.

ద్వీహపటిగ్గహితేనాతిఆదీసుపి “ద్వీహపటిగ్గహితేన సత్తాహకాలికేన సంసట్ఠం తదహుపటిగ్గహితం వా పురేపటిగ్గహితం వా యావజీవికం ఛాహం వట్టతి, తీహపటిగ్గహితేన సత్తాహకాలికేన సంసట్ఠం తదహుపటిగ్గహితం వా పురేపటిగ్గహితం వా యావజీవికం పఞ్చాహం వట్టతి, చతూహపటిగ్గహితేన సత్తాహకాలికేన సంసట్ఠం తదహుపటిగ్గహితం వా పురేపటిగ్గహితం వా యావజీవికం చతురాహం వట్టతి, పఞ్చాహపటిగ్గహితేన సత్తాహకాలికేన సంసట్ఠం తదహుపటిగ్గహితం వా పురేపటిగ్గహితం వా యావజీవికం తీహం వట్టతి, ఛాహపటిగ్గహితేన సత్తాహకాలికేన సంసట్ఠం తదహుపటిగ్గహితం వా పురేపటిగ్గహితం వా యావజీవికం ద్వీహం వట్టతి, సత్తాహపటిగ్గహితేన సత్తాహకాలికేన సంసట్ఠం తదహుపటిగ్గహితం వా పురేపటిగ్గహితం వా యావజీవికం తదహేవ వట్టతీ”తి ఏవం సత్తాహకాలికస్సేవ అతీతదివసం పరిహాపేత్వా సేసదివసవసేన యోజేతబ్బం, న యావజీవికస్స. న హి యావజీవికస్స హాపేతబ్బో అతీతదివసో నామ అత్థి సతి పచ్చయే యావజీవం పరిభుఞ్జితబ్బతో. తేనాహ “సత్తాహకాలికమ్పి అత్తనా సద్ధిం సంసట్ఠం యావజీవికం అత్తనో సభావఞ్ఞేవ ఉపనేతీ”తి. కేసుచి

వోత్థకేసు “యామకాలికేన సంసట్ఠం పన ఇతరద్వయం తదహుపటిగ్గహిత”న్తి లిఖితం పాఠం నిస్సాయ ఇమస్మిమ్పి పాఠే “తదహుపటిగ్గహితన్తి ఇదమేవ ఇచ్ఛితబ్బ”న్తి మఞ్ఞమానా “పురేపటిగ్గహిత”న్తి పాఠం పటిక్ఖిపన్తి. కేసుచి “పురేభత్తం పటిగ్గహితం వా”తి లిఖన్తి, తం సబ్బం యథావుత్తనయం అమనసికరోన్తా విబ్భన్తచిత్తా ఏవం కరోన్తీతి దట్ఠబ్బం.

ఇమేసు చతూసు కాలికేసు యావకాలికం మజ్ఝన్హికకాలాతిక్కమే, యామకాలికం పచ్ఛిమయామాతిక్కమే, సత్తాహకాలికం సత్తాహాతిక్కమే పరిభుఞ్జన్తస్స ఆపత్తీతి వుత్తం. కతరసిక్ఖాపదేన ఆపత్తి హోతీతి పుచ్ఛాయమాహ **‘‘కాలయామ’’**ఇచ్చాది. తస్సత్థో – యావకాలికం కాలాతిక్కమే పరిభుఞ్జన్తస్స “యో పన భిక్ఖు వికాలే ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా ఖాదేయ్య వా భుఞ్జేయ్య వా, పాచిత్తియ”న్తి ఇమినా వికాలేభోజనసిక్ఖాపదేన (పాచి॰ ౨౪౮) ఆపత్తి హోతి. యామకాలికం యామాతిక్కమే పరిభుఞ్జన్తస్స “యో పన భిక్ఖు సన్నిధికారకం ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా ఖాదేయ్య వా భుఞ్జేయ్య వా, పాచిత్తియ”న్తి ఇమినా సన్నిధిసిక్ఖాపదేన (పాచి॰ ౨౫౩) ఆపత్తి హోతి. సత్తాహకాలికం సత్తాహాతిక్కమే పరిభుఞ్జన్తస్స “యాని ఖో పన తాని గిలానానం భిక్ఖూనం పటిసాయనీయాని భేసజ్జాని, సేయ్యథిదం, సప్పి నవనీతం తేలం మధు ఫాణితం, తాని పటిగ్గహేత్వా సత్తాహపరమం సన్నిధికారకం పరిభుఞ్జితబ్బాని, తం అతిక్కామయతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ”న్తి ఇమినా భేసజ్జసిక్ఖాపదేన (పారా॰ ౬౨౨) ఆపత్తి హోతీతి.

ఇమాని చత్తారి కాలికాని ఏకతో సంసట్ఠాని సమ్భిన్నరసాని పురిమపురిమకాలికస్స కాలవసేన పరిభుఞ్జితబ్బానీతి వుత్తం. అసమ్భిన్నరసాని చే హోన్తి, కథం పరిభుఞ్జితబ్బానీతి ఆహ **‘‘సచే పన’’**తిఆది. తస్సత్థో సువిఞ్ఞేయ్యోవ.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

చతుకాలికవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

అట్ఠారసమో పరిచ్ఛేదో.

౧౯. కప్పియభూమివినిచ్ఛయకథా

౧౦౧. ఏవం చతుకాలికవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని కప్పియకుటివినిచ్ఛయం కథేతుం ‘‘**కప్పియా చతుభూమియో**’’తిఆదిమాహ. తత్థ కప్పన్తీతి **కప్పియా,** కప్ప సామత్థియేతి ధాతు. భవన్తి ఏతాసు అన్తోవుత్థఅన్తోపక్కానీతి భూమియో, చతస్సో భూమియో **చతుభూమియో,** చతస్సో కప్పియకుటియోతి అత్థో. కతమా తాతి ఆహ ‘‘**ఉస్సావనన్తికా... పే.... వేదితబ్బా**’’తి. కథం విఞ్ఞాయతిచ్చాహ ‘‘**అనుజానామి...పే.... వచనతో**’’తి. ఇదం భేసజ్జక్ఖన్ధకపాళిం (మహావ. ౨౯౫) సన్ధాయాహ. తత్థ ఉద్ధం సావనా ఉస్సావనా, ఉస్సావనా అన్తో యస్సా కప్పియభూమియాతి **ఉస్సావనన్తికా.** గావో నిసీదన్తి ఏత్థాతి **గోనిసాదికా,** గో-సద్దూపపద ని-పుబ్బసద విసరణగత్యావసానేసూతి ధాతు. గహపతీహి దిన్నాతి **గహపతి,** ఉత్తరపదలోపతతియాతప్పురిసోయం. కమ్మవాచాయ సమ్మన్నితబ్బాతి **సమ్ముతీ**తి ఏవమిమాసం విగ్గహో కాతబ్బో. **తత్థా**తి కప్పియకుటివినిచ్ఛయే. **తం పన అవత్వాపీ**తి అన్ధకట్ఠకథాయం వుత్తనయం అవత్వాపి. **పి**-సద్దేన తథావచనమ్పి అనుజానాతి. **అట్ఠకథాసు వుత్తనయేన వుత్తే**తి సేసఅట్ఠకథాసు వుత్తనయేన ‘‘కప్పియకుటిం కరోమా’’తి వా ‘‘కప్పియకుటీ’’తి వా వుత్తే. **సాధారణలక్ఖణ**న్తి సబ్బఅట్ఠకథానం సాధారణం ఉస్సావనన్తికకుటికరణలక్ఖణం. **చయ**న్తి అధిట్ఠానం ఉచ్చవత్థుం. **యతో పట్ఠాయా**తి యతో ఇట్ఠకతో సిలతో మత్తికాపిణ్డతో వా పట్ఠాయ. **పఠమిట్ఠకాదీనం హేట్ఠా న వట్టన్తీ**తి పఠమిట్ఠకాదీనం హేట్ఠాభూమియం పతిట్ఠాపియమానా ఇట్ఠకాదయో భూమిగతికత్తా ‘‘కప్పియకుటిం కరోమా’’తి వత్వా పతిట్ఠాపేతుం న వట్టన్తి. యది ఏవం భూమియం నిఖణిత్వా ఠపియమానా థమ్భా కస్మా తథా వత్వా పతిట్ఠాపేతుం వట్టన్తీతి ఆహ ‘‘**థమ్భా పన...పే.... వట్టన్తీ**’’తి.

సఙ్ఘసన్తకమేవాతి వాసత్థాయ కతం సఙ్ఘికసేనాసనం సన్ధాయ వదతి. **భిక్ఖుసన్తక**న్తి వాసత్థాయ ఏవ కతం భిక్ఖుస్స పుగ్గలికసేనాసనం.

౧౦౨. **ముఖసన్నిధీ**తి ఇమినా అన్తోవుత్థదుక్కటమేవ దీపేతి.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౨౯౫) పన ఏవం వుత్తం – **తం పన అవత్వాపీ**తి **పి**-సద్దేన తథావచనమ్పి అనుజానాతి. **అట్ఠకథాసూ**తి అన్ధకట్ఠకథావిరహితాసు సేసట్ఠకథాసు. **సాధారణలక్ఖణ**న్తి అన్ధకట్ఠకథాయ సహ సబ్బట్ఠకథానం సమానం. **చయ**న్తి అధిట్ఠానం ఉచ్చవత్థుం. **యతో పట్ఠాయా**తి యతో ఇట్ఠకాదితో పట్ఠాయ చయం ఆదిం కత్వా భిత్తిం ఉట్ఠాపేతుకామాతి అత్థో. ‘‘**థమ్భా పన ఉపరి ఉగ్గచ్ఛన్తి, తస్మా వట్టన్తీ**’’తి ఏతేన ఇట్ఠకపాసాణా హేట్ఠా పతిట్ఠాపియమానాపి యది చయతో, భూమితో వా ఏకఙ్గులమత్తమ్పి ఉగ్గతా తిట్ఠన్తి, వట్టన్తీతి సిద్ధం హోతి.

ఆరామోతి ఉపచారసీమాపరిచ్ఛిన్నో సకలో విహారో. **సేనాసనానీ**తి విహారస్స అన్తో తిణకుటిఆదికాని సఙ్ఘస్స నివాసగేహాని. **విహారగోనిసాదికా నామా**తి సేనాసనగోనిసాదికా నామ. సేనాసనాని హి సయం పరిక్ఖిత్తానిపి ఆరామపరిక్ఖేపాభావేన ‘‘గోనిసాదికా’’తి వుత్తా. ‘‘**ఉపడ్ఢపరిక్ఖిత్తోపీ**’’తి ఇమినా తతో ఊనపరిక్ఖిత్తో యేభుయ్యేన అపరిక్ఖిత్తో నామ, తస్మా అపరిక్ఖిత్తసఙ్ఖమేవ గచ్ఛతీతి దస్సేతి. **ఏత్థా**తి ఉపడ్ఢాదిపరిక్ఖిత్తే. **కప్పియకుటి లద్ధుం వట్టతీ**తి గోనిసాదికాయ అభావేన సేసకప్పియకుటీసు తీసు యా కాచి కప్పియకుటి కాతబ్బాతి అత్థో.

తేసం గేహానీతి ఏత్థ భిక్ఖూనం వాసత్థాయ కతమ్పి యావ న దేన్తి, తావ తేసం సన్తకంయేవ భవిస్సతీతి దట్ఠబ్బం. **విహారం ఠపేత్వా**తి ఉపసమ్పన్నానం వాసత్థాయ కతం గేహం ఠపేత్వాతి అత్థో. **గేహ**న్తి నివాసగేహం. తదఞ్ఞం పన ఉపోసథాగారాది సబ్బం అనివాసగేహం చతుకప్పియభూమివిముత్తా పఞ్చమీ కప్పియభూమి. సఙ్ఘసన్తకేపి హి ఏతాదిసే గేహే సుట్ఠు పరిక్ఖిత్తారామట్ఠేపి అబ్భోకాసే వియ అన్తోవుత్థాదిదోసో నత్థి. యేన కేనచి ఛన్నే పరిచ్ఛన్నే చ సహసేయ్యప్పహోనకే భిక్ఖుస్స, సఙ్ఘస్స వా నివాసగేహే అన్తోవుత్థాదిదోసో, న అఞ్ఞత్థ. తేనాహ **''యం పనా''**తిఆది. తత్థ **''సఙ్ఘికం వా పుగ్గలికం వా''**తి ఇదం కిఞ్చాపి భిక్ఖుభిక్ఖునీనం సామఞ్ఞతో వుత్తం భిక్ఖూనం పన సఙ్ఘికం పుగ్గలికఞ్చ భిక్ఖునీనం, తాసం సఙ్ఘికం పుగ్గలికఞ్చ భిక్ఖూనం గిహిసన్తకట్ఠానే తిట్ఠతీతి వేదితబ్బం.

ముఖసన్నిధీతి అన్తోసన్నిహితదోసో హి ముఖప్పవేసననిమిత్తం ఆపత్తిం కరోతి, నాఞ్ఞథా, తస్మా ''ముఖసన్నిధీ''తి (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౨౭౭) వుత్తోతి.

తత్థ తత్థ ఖణ్డా హోన్తీతి ఉపడ్ఢతో అధికం ఖణ్డా హోన్తి. **సబ్బస్మిం ఛదనే వినట్ఠే**తి తిణపణ్ణాదివస్సపరిత్తాయకే ఛదనే వినట్ఠే. గోపానసీనం పన ఉపరి వల్లీహి బద్ధదణ్డేసు ఠితేసుపి జహితవత్థుకా హోన్తి ఏవ. **పక్ఖపాసకమణ్డల**న్తి ఏకస్మిం పస్సే తిణ్ణం గోపానసీనం ఉపరి ఠితతిణపణ్ణాదిఛదనం వుచ్చతి.

౧౦౩. **''అనుపసమ్పన్నస్స దత్వా తస్సా''**తిఆదినా అకప్పియకుటియం వుత్థమ్పి అనుపసమ్పన్నస్స దిన్నే కప్పియం హోతి, సాపేక్ఖదానఞ్చేత్థ వట్టతి, పటిగ్గహణం వియ న హోతీతి దస్సేతి. అన్తోపక్కసామంపక్కేసు పన ''న, భిక్ఖవే, అన్తోవుత్థం అన్తోపక్కం సామంపక్కం పరిభుఞ్జితబ్బం, యో పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అన్తో చే, భిక్ఖవే, వుత్థం అన్తోపక్కం సామంపక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి తిణ్ణం దుక్కటానం. అన్తో చే, భిక్ఖవే, వుత్థం అన్తోపక్కం అఞ్ఞేహి పక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి ద్విన్నం దుక్కటానం. అన్తో చే, భిక్ఖవే, వుత్థం బహిపక్కం సామంపక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి ద్విన్నం దుక్కటానం. బహి చే, భిక్ఖవే, వుత్థం అన్తోపక్కం సామంపక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి ద్విన్నం దుక్కటానం. అన్తో చే, భిక్ఖవే, వుత్థం బహిపక్కం అఞ్ఞేహి పక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. బహి చే, భిక్ఖవే, వుత్థం అన్తోపక్కం అఞ్ఞేహి పక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. బహి చే, భిక్ఖవే, వుత్థం బహిపక్కం సామంపక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. బహి చే, భిక్ఖవే, వుత్థం బహిపక్కం అఞ్ఞేహి పక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, అనాపత్తీ''తి (మహావ॰ ౨౭౪) వచనతో ఏకం తిరాపత్తికం, తీణి దురాపత్తికాని, తీణి ఏకాపత్తికాని, ఏకం అనాపత్తికన్తి అట్ఠ హోన్తి. తత్థ **అన్తోవుత్థ**న్తి అకప్పియకుటియం వుత్థం. **అన్తోపక్కేపి** ఏసేవ నయో. **సామంపక్క**న్తి యం కిఞ్చి ఆమిసం భిక్ఖుస్స పచితుం న వట్టతి. తత్థ యం వత్తబ్బం, తం అట్ఠకథాయం వుత్తమేవ.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

కప్పియభూమివినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

ఏకూనవీసతిమో పరిచ్ఛేదో.

౨౦. పటిగ్గహణవినిచ్ఛయకథా

౧౦౪. ఏవం కప్పియభూమివినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని పటిగ్గహణవినిచ్ఛయం కథేతుం "**ఖాదనీయాదిపటిగ్గాహో**"తిఆదిమాహ. తత్థ ఖాదియతేతి ఖాదనీయం, ఠపేత్వా పఞ్చ భోజనాని సబ్బస్స అజ్ఝోహరితబ్బస్సేతం అధివచనం. **ఆది**సద్దేన భోజనీయం సఙ్గణ్హాతి. పటిగ్గహణం సమ్పటిచ్ఛనం పటిగ్గాహో, ఖాదనీయాదీనం పటిగ్గాహో **ఖాదనీయాదిపటిగ్గాహో**. తేనాహ "**అజ్ఝోహరితబ్బస్స యస్స కస్సచి ఖాదనీయస్స వా భోజనీయస్స వా పటిగ్గహణ**"న్తి. పఞ్చసు అఙ్గేసు **ఉచ్చారణమత్త**న్తి ఉక్ఖిపనమత్తం, ఇమినా పటిగ్గహితబ్బభారస్స పమాణం దస్సేతి. తేనేవ తాదిసేన పురిసేన అనుక్ఖిపనీయవత్థుస్మిం పటిగ్గహణం న రుహతీతి దీపేతి. "**హత్థపాసో**"తి ఇమినా ఆసన్నభావం. తేనేవ చ దూరే ఠత్వా అభిహరన్తస్స పటిగ్గహణం న రుహతీతి దీపేతి. **అభిహారో**తి పరిణామితభావో, తేన చ తత్రట్ఠకాదీసు న రుహతీతి దీపేతి. "**దేవో వా**"తిఆదినా దాయకతో పయోగత్తయం దస్సేతి. "**తఞ్చే**"తిఆదినా పటిగ్గాహకతో పయోగద్వయం దస్సేతి.

ఇదాని తేసు పఞ్చసు అఙ్గేసు హత్థపాసస్స దురాజానతాయ తం దస్సేతుమాహ "**తత్థి**"చ్చాది. తత్థ అడ్ఢతేయ్యహత్థో హత్థపాసో నామాతి యోజనా. "**తస్స ఓరిమన్తేనా**"తి ఇమినా ఆకాసే ఉజుం ఠత్వా పరేన ఉక్ఖిత్తం గణ్హన్తస్సాపి ఆసన్నఙ్గభూతపాదతలతో పట్ఠాయ హత్థపాసో పరిచ్ఛిన్దితబ్బో, న సీసతో పట్ఠాయాతి దస్సేతి. తత్థ "**ఓరిమన్తేనా**"తి ఇమస్స హేట్ఠిమన్తేనాతి అత్థో గహేతబ్బో.

ఏత్థ చ పవారణసిక్ఖాపదట్ఠకథాయం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯) "సచే పన భిక్ఖు నిసిన్నో హోతి, ఆసన్నస్స పచ్ఛిమన్తతో పట్ఠాయా"తిఆదినా పటిగ్గాహకానం ఆసన్నఙ్గస్స పారిమన్తతో పట్ఠాయ పరిచ్ఛేదస్స దస్సితత్తా ఇధాపి ఆకాసే ఠితస్స పటిగ్గాహకస్స ఆసన్నఙ్గభూతపాదతలస్స పారిమన్తభూతతో పణ్హిపరియన్తస్స హేట్ఠిమతలతో పట్ఠాయ, దాయకస్స పన ఓరిమన్తభూతతో పాదఙ్గులస్స హేట్ఠిమపరియన్తతో పట్ఠాయ హత్థపాసో పరిచ్ఛిన్దితబ్బోతి దట్ఠబ్బం. ఇమినావ నయేన భూమియం నిపజ్జిత్వా ఉస్సీసకే నిసిన్నస్స హత్థతో పటిగ్గణ్హన్తస్సాపి ఆసన్నసీసఙ్గస్స పారిమన్తభూతతో గీవన్తతో పట్ఠాయేవ హత్థపాసో మినితబ్బో, న పాదతలతో పట్ఠాయ. ఏవం నిపజ్జిత్వా దానేపి యథానురూపం వేదితబ్బం. "యం ఆసన్నతరం అఙ్గ"న్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯) హి వుత్తం. **అకల్లకో**తి గిలానో సహత్థా పరిభుఞ్జితుం అసక్కోన్తో ముఖేన పటిగ్గణ్హాతి. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౨౬౫) పన "**అకల్లకో**తి గిలానో గహేతుం వా"తి ఏత్తకమేవ వుత్తం, ఏతేన **అకల్లకో**తి గిలానో వా అథ వా గహేతుం అకల్లకో అసమత్థోతి అత్థో దస్సితో. తేనాహ "**సచేపి నత్థుకరణియం దీయమానం నాసాపుటేన అకల్లకో వా ముఖేన పటిగ్గణ్హాతీ**"తి.

౧౦౫. **ఏకదేసేనాపీ**తి అఙ్గులియా ఫుట్ఠమత్తేన.

తఞ్చే పటిగ్గణ్హాతి, సబ్బం పటిగ్గహితమేవాతి వేణుకోటియం బన్ధిత్వా ఠపితత్తా. సచే భూమియం ఠితమేవ ఘటం దాయకేన హత్థపాసే ఠత్వా "ఘటం దస్సామీ"తి దిన్నం వేణుకోటియా గహణవసేన పటిగ్గణ్హాతి, ఉభయకోటిబద్ధం సబ్బమ్పి పటిగ్గహితమేవ హోతి. భిక్ఖుస్స హత్థే అపీళేత్వా పకతియా పీళియమానం ఉచ్ఛురసం సన్ధాయ "గణ్హథా"తి వుత్తత్తా "**అభిహారో న పఞ్ఞాయతీ**"తి వుత్తం, హత్థపాసే ఠితస్స పన భిక్ఖుస్స అత్థాయ పీళియమానం ఉచ్ఛుతో పగ్ఘరన్తం రసం

గణ్హితుం వట్టతి. దోణికాయ సయం పగ్ఘరన్తం ఉచ్ఛురసం మజ్ఝే ఆవరిత్వా విస్సజ్జితమ్పి గణ్హితుం వట్టతి. **పటిగ్గహణసఞ్ఞాయాతి** "మఞ్చాదినా పటిగ్గహేస్సామీ"తి ఉప్పాదితసఞ్ఞాయ, ఇమినా "పటిగ్గణ్హామీ"తి వాచాయ వత్తబ్బకిచ్చం నత్థీతి దస్సేతి.

యత్థ కత్థచి అట్ఠకథాసు, పదేసేసు వా. **అసంహారిమే ఫలకేతి** థామమజ్ఝిమేన అసంహారియే. "తిన్తిణికాదిపణ్ణేసూతి వచనతో సాఖాసు పటిగ్గహణం రుహతీతి దట్ఠబ్బ"న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౨౬౫) వుత్తం. పోరాణటీకాయమ్పి తథేవ వుత్తం, తదేతం విచారేతబ్బం. అట్ఠకథాయఞ్హి "భూమియం అత్థతేసు సుఖుమేసు తిన్తిణికాదిపణ్ణేసు పటిగ్గహణం న రుహతీ"తి వుత్తం. తం తిన్తిణికాదిపణ్ణానం సుఖుమత్తా తత్థ ఠపితఆమిసస్స అసణ్ఠహనతో భూమియం ఠపితసదిసత్తా "న రుహతీ"తి వుత్తం, తిన్తిణికాదిసాఖాసు ఠపితేపి ఏవమేవ సియా, తస్మా "సాఖాసు పటిగ్గహణం రుహతీ"తి వచనం అయుత్తం వియ దిస్సతి. అట్ఠకథాయం "న రుహతీ"తి కిరియాపదస్స "కస్మా"తి హేతుపరియేసనే సతి న అఞ్ఞం పరియేసితబ్బం, "సుఖుమేసూ"తి వుత్తం విసేసనపదంయేవ హేతుమన్తవిసేసనం భవతి, తస్మా తిన్తిణికపణ్ణాదీసు పటిగ్గహణం న రుహతి, కస్మా? తేసం సుఖుమత్తా. అఞ్ఞేసు పన పదుమినీపణ్ణాదీసు రుహతి, కస్మా? తేసం ఓళారికత్తాతి హేతుఫలసమ్బన్ధో ఇచ్ఛితబ్బోతి దిస్సతి , తస్మా "తదేతం విచారేతబ్బ"న్తి వుత్తం. తథా హి వుత్తం అట్ఠకథాయం "న హి తాని సన్ధారేతుం సమత్థానీతి మహన్తేసు పన పదుమినీపణ్ణాదీసు రుహతీ"తి.

౧౦౬. పుఞ్ఛిత్వా పటిగ్గహేత్వాతి పుఞ్ఛితేపి రజనచుణ్ణాసఙ్కాయ సతి పటిగ్గహణత్థాయ వుత్తం, నాసతి. **తం పనాతి** పతితరజం అప్పటిగ్గహేత్వా ఉపరి గహితపిణ్డపాతం. **అనాపత్తీతి** దురూపచిణ్ణాదిదోసో నత్థి. పుబ్బాభోగస్స అనురూపవసేన "**అనుపసమ్పన్నస్స దత్వా...పే.... వట్టతీ**"తి వుత్తం. యస్మా పన తం "అఞ్ఞస్స దస్సామీ"తి చిత్తుప్పాదమత్తేన పరసన్తకం న హోతి, తస్మా తస్స అదత్వాపి పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. "అనుపసమ్పన్నస్స దస్సామీ"తిఆదిపి వినయదుక్కటస్స పరిహారాయ వుత్తం, తథా అకత్వా గహితేపి పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జతో అనాపత్తియేవ. **భిక్ఖుస్స దేతీతి** అఞ్ఞస్స భిక్ఖుస్స దేతి. **కఞ్జికన్తి** ఖీరరసాదిం యం కిఞ్చి ద్రవం సన్ధాయ వుత్తం. హత్థతో మోచేత్వా పున గణ్హాతి, ఉగ్గహితకం హోతీతి ఆహ "**హత్థతో అమోచేన్తేనేవా**"తి. **ఆలుళేన్తానన్తి** ఆలోళేన్తానం, అయమేవ వా పాఠో. ఆహరిత్వా భూమియం ఠపితత్తా అభిహారో నత్థీతి ఆహ "**పత్తో పటిగ్గహేతబ్బో**"తి.

౧౦౭. పరమతరం ఉళుఙ్కతో థేవా పత్తే పతన్తీతి ఏత్థ "యథా పరమతరం పతితథేవే దోసో నత్థి, తథా ఆకిరిత్వా అపనేన్తానం పచ్ఛా పతితథేవేపి అభిహటత్తా నేవత్థి దోసో"తి వదన్తి. **చరుకేనాతి** ఖుద్దకభాజనేన. "**అభిహటత్తాతి** దీయమానక్ఖణం సన్ధాయ వుత్తం. దత్వా అపనయనకాలే పన ధారికా వా బిన్దూని వా పతన్తి, పున పటిగ్గహేతబ్బం అభిహారస్స విగతత్తా"తి వదన్తి, తం యథా న పతతి, తథా అపనేస్సామీతి పటిహరన్తే యుజ్జతి, పకతిసఞ్ఞాయ అపనేన్తే అభిహారో న ఛిజ్జతి, సుపతితం. పటిగ్గహితమేవ హి తం హోతి. **ముఖవట్టియాపి గహేతుం వట్టతీతి** అభిహరియమానస్స పత్తస్స ముఖవట్టియా ఉపరిభాగే హత్థం పసారేత్వా ఫుసితుం వట్టతి. **పాదేన పేల్లేత్వాతి** పాదేన "పటిగ్గహేస్సామీ"తి సఞ్ఞాయ అక్కమిత్వా. **కేచీతి** అభయగిరివాసినో. **వచనమత్తమేవాతి** పటిబద్ధం పటిబద్ధపటిబద్ధన్తి సద్దమత్తమేవ నానం, కాయపటిబద్ధమేవ హోతి, తస్మా తేసం వచనం న గహేతబ్బన్తి అధిప్పాయో. **ఏస నయోతి** "పటిబద్ధపటిబద్ధమ్పి కాయపటిబద్ధమేవా"తి అయం నయో. తథా చ తత్థ కాయపటిబద్ధే తప్పటిబద్ధే చ థుల్లచ్చయమేవ వుత్తం.

తేన ఆహరాపేతున్తి యస్స భిక్ఖునో సన్తికం గతం, తం "ఇధ నం ఆనేహీ"తి ఆణాపేత్వా తేన ఆహరాపేతుం ఇతరస్స వట్టతీతి అత్థో. **తస్మా**తి యస్మా మూలట్ఠస్సేవ పరిభోగో అనుఞ్ఞాతో, తస్మా. తం దివసం హత్థేన గహేత్వా దుతియదివసే పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స ఉగ్గహితకపటిగ్గహితం హోతీతి ఆహ "**అనామసిత్వా**"తి. అప్పటిగ్గహితత్తా "**సన్నిధిపచ్చయా అనాపత్తీ**"తి వుత్తం. అప్పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స అదిన్నముఖద్వారాపత్తి హోతీతి ఆహ "**పటిగ్గహేత్వా పన పరిభుఞ్జితబ్బ**"న్తి. "**న తతో పర**న్తి తదహేవ సామం అప్పటిగ్గహితం సన్ధాయ వుత్తం, తదహేవ పటిగ్గహితం పన పునదివసాదీసు అప్పటిగ్గహేత్వాపి పరిభుఞ్జితుం వట్టతీ"తి వదన్తి.

౧౦౮. **ఖీయన్తీ**తి ఖయం గచ్ఛన్తి, తేసం చుణ్ణేహి థుల్లచ్చయఅప్పటిగ్గహణాపత్తియో న హోన్తీతి అధిప్పాయో. **సత్థకేనా**తి పటిగ్గహితసత్థకేన. **నవసముట్ఠిత**న్తి ఏతేనేవ ఉచ్ఛుఆదీసు అభినవలగ్గత్తా అబ్బోహారికం న హోతీతి దస్సేతి. **ఏసేవ నయో**తి సన్నిధిదోసాదిం సన్ధాయ వదతి. తేనాహ "**న హీ**"తిఆది. కస్మా పనేత్థ ఉగ్గహితపచ్చయా, సన్నిధిపచ్చయా వా దోసో న సియాతి ఆహ "**న హి తం పరిభోగత్థాయ పరిహరన్తీ**"తి. ఇమినా చ బాహిరపరిభోగత్థం సామం గహేత్వా వా అనుపసమ్పన్నేన దిన్నం వా పరిహరితుం వట్టతీతి దీపేతి, తస్మా పత్తసమ్మక్ఖనాదిఅత్థం సామం గహేత్వా పరిహరితతేలాదిం సచే పరిభుఞ్జితుకామో హోతి, పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స అనాపత్తి. అబ్భన్తరపరిభోగత్థం పన సామం గహితం పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స ఉగ్గహితపటిగ్గహణం హోతి, అప్పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స అదిన్నముఖద్వారాపత్తి హోతి. అబ్భన్తరపరిభోగత్థమేవ అనుపసమ్పన్నేన దిన్నం గహేత్వా పరిహరన్తస్స సిఙ్గీలోణకప్పో వియ సన్నిధిపచ్చయా ఆపత్తి హోతి. కేచి పన "థామమజ్ఝిమస్స పురిసస్స ఉచ్చారణమత్తం హోతీతిఆదినా వుత్తపఞ్చఙ్గసమ్పత్తియా పటిగ్గహణస్స రుహణతో బాహిరపరిభోగత్థమ్పి సచే అనుపసమ్పన్నేహి దిన్నం గణ్హాతి, పటిగ్గహితమేవా"తి వదన్తి. ఏవం సతి ఇధ బాహిరపరిభోగత్థం అనుపసమ్పన్నేన దిన్నం గహేత్వా పరిహరన్తస్స సన్నిధిపచ్చయా ఆపత్తి వత్తబ్బా సియా. "న హి తం పరిభోగత్థాయ పరిహరన్తీ"తి చ న వత్తబ్బం, తస్మా బాహిరపరిభోగత్థం గహితం పటిగ్గహితం నామ న హోతీతి వేదితబ్బం.

యది ఏవం పఞ్చసు పటిగ్గహణఙ్గేసు "పరిభోగత్థాయా"తి విసేసనం వత్తబ్బన్తి? న వత్తబ్బం. పటిగ్గహణఞ్హి పరిభోగత్థమేవ హోతీతి "పరిభోగత్థాయా"తి విసుం అవత్వా "తఞ్చే భిక్ఖు కాయేన వా కాయపటిబద్ధేన వా పటిగ్గణ్హాతీ"తి ఏత్తకమేవ వుత్తం. అపరే పన "సతిపి పటిగ్గహణే 'న హి తం పరిభోగత్థాయ పరిహరన్తీ'తి ఇధ అపరిభోగత్థాయ పరిహరణే అనాపత్తి వుత్తా"తి వదన్తి. తేన చ పటిగ్గహణఙ్గేసు పఞ్చసు సమిద్ధేసు అజ్ఝోహరితుకామతాయ గహితమేవ పటిగ్గహితం నామ హోతి అజ్ఝోహరితబ్బేసుయేవ పటిగ్గహణస్స అనుఞ్ఞాతత్తాతి దస్సేతి. తథా బాహిరపరిభోగత్థాయ గహేత్వా ఠపితతేలాదిం అజ్ఝోహరితుకామతాయ సతి పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి దస్సేతి. **ఉదుక్ఖలముసలాదీని ఖీయన్తీ**తి ఏత్థ ఉదుక్ఖలముసలానం ఖయేన పిసితకోట్టితభేసజ్జేసు సచే ఆగన్తుకవణ్ణో పఞ్ఞాయతి, న వట్టతి. **సుద్ధం ఉదకం హోతీ**తి రుక్ఖసాఖాదీహి గళిత్వా పతనఉదకం సన్ధాయ వుత్తం.

౧౦౯. **పత్తో వాస్స పటిగ్గహేతబ్బో**తి ఏత్థాపి పత్తగతం ఛుపిత్వా దేన్తస్స హత్థే లగ్గేన ఆమిసేన దోసాభావత్థం పత్తపటిగ్గహణన్తి అబ్భన్తరపరిభోగత్థమేవ పత్తపటిగ్గహణం వేదితబ్బం. **యం సామణేరస్స పత్తే పతతి…పే… పటిగ్గహణం న విజహతీ**తి ఏత్థ పునప్పునం గణ్హన్తస్స అత్తనో పత్తే పక్ఖిత్తమేవ అత్తనో సన్తకన్తి సన్నిట్ఠానకరణతో హత్థగతం పటిగ్గహణం న విజహతి. పరిచ్ఛిన్దిత్వా దిన్నం పన గణ్హన్తస్స గహణసమయేయేవ అత్తనో సన్తకన్తి సన్నిట్ఠానస్స కతత్తా హత్థగతం పటిగ్గహణం విజహతి. **కేసఞ్చి అత్థాయ భత్తం పక్ఖిపతీ**తి ఏత్థ అనుపసమ్పన్నస్స అత్థాయ పక్ఖిపన్తేపి ఆగన్త్వా గణ్హిస్సతీతి

సయమేవ పక్ఖిపిత్వా ఠపనతో పటిగ్గహణం న విజహతి. అనుపసమ్పన్నస్స హత్థే పక్ఖిత్తం పన అనుపసమ్పన్నేనేవ ఠపితం నామ హోతీతి పటిగ్గహణం విజహతి పరిచ్చత్తభావతో. తేన వుత్తం ''**సామణేర...పే.... పరిచ్చత్తత్తా**''తి. **కేసఞ్చీ**తిఆదీసు అనుపసమ్పన్నానం అత్థాయ కత్థచి ఠపియమానమ్పి హత్థతో ముత్తమత్తే ఏవ పటిగ్గహణం న విజహతి, అథ ఖో భాజనే పతితమేవ పటిగ్గహణం విజహతి. భాజనఞ్చ భిక్ఖునా పునదివసత్థాయ అపేక్ఖితమేవాతి తగ్గతమ్పి ఆమిసం దుద్ధోతపత్తగతం వియ పటిగ్గహణం విజహతీతి సఞ్ఞాయ "సామణేరస్స హత్థే పక్ఖిపితబ్బ"న్తి వుత్తన్తి వేదితబ్బం. ఈదిసేసు హి యుత్తి న గవేసితబ్బా, వుత్తనయేనేవ పటిపజ్జితబ్బం.

౧౧౦. **పత్తగతా యాగూ**తి ఇమినా పత్తముఖవట్టియా ఫుట్ఠేపి కుటే యాగు పటిగ్గహితా, ఉగ్గహితా వా న హోతి భిక్ఖునో అనిచ్ఛాయ ఫుట్ఠత్తాతి దస్సేతి. **ఆరోపేతీ**తి హత్థం ఫుసాపేతి. **పటిగ్గహణూపగం భారం** నామ థామమజ్ఝిమస్స పురిసస్స ఉక్ఖేపారహం. కిఞ్చాపి అవిస్సజ్జేత్వావ అఞ్ఞేన హత్థేన పిదహన్తస్స దోసో నత్థి, తథాపి న పిదహితబ్బన్తి అట్ఠకథాపమాణేనేవ గహేతబ్బం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౨౬౫) పన ''**న పిదహితబ్బ**న్తి హత్థతో ముత్తం సన్ధాయ వుత్తం, హత్థగతం పన ఇతరేన హత్థేన పిదహతో, హత్థతో ముత్తమ్పి వా అఫుసిత్వా ఉపరి పిధానం పాతేన్తస్స న దోసో"తి వుత్తం.

౧౧౧. **పటిగ్గణ్హాతీ**తి ఛాయత్థాయ ఉపరి ధారియమానా మహాసాఖా యేన కేనచి ఛిజ్జేయ్య, తత్థ లగ్గరజం ముఖే పాతేయ్య వాతి కప్పియం కారాపేత్వా పటిగ్గణ్హాతి.

మచ్ఛికవారణత్థన్తి ఏత్థ "సచేపి సాఖాయ లగ్గరజం పత్తే పతతి, సుఖేన పరిభుఞ్జితుం సక్కాతి సాఖాయ పటిగ్గహితత్తా అబ్భన్తరపరిభోగత్థమేవిధ పటిగ్గహణన్తి మూలపటిగ్గహణమేవ వట్టతీ"తి వుత్తం. అపరే పన "మచ్ఛికవారణత్థన్తి వచనమత్తం గహేత్వా బాహిరపరిభోగత్థం గహిత"న్తి వదన్తి. **కుణ్డకే**తి మహాఘటే. **తస్మిమ్పీ**తి చాటిఘటేపి. **అనుపసమ్పన్నం గాహాపేత్వా**తి తమేవ అజ్ఝోహరణీయం భణ్డం అనుపసమ్పన్నేన గాహాపేత్వా.

థేరస్స పత్తం దుతియత్థేరస్సాతి "థేరస్స పత్తం మయ్హం దేథా"తి తేన అత్తనో పరిచ్చజాపేత్వా దుతియత్థేరస్స దేతి. **తుయ్హం యాగుం మయ్హం దేహీ**తి ఏత్థ ఏవం వత్వా సామణేరస్స పత్తం గహేత్వా అత్తనోపి పత్తం తస్స దేతి. **ఏత్థ పనా**తి "పణ్డితో సామణేరో"తిఆదిపత్తపరివత్తనకథాయం. **కారణం ఉపపరిక్ఖితబ్బ**న్తి యథా మాతుఆదీనం తేలాదీని హరన్తో తథారూపే కిచ్చే అనుపసమ్పన్నేన అపరివత్తేత్వావ పరిభుఞ్జితుం లభతి, ఏవమిధ పత్తపరివత్తనం అకత్వా పరిభుఞ్జితుం కస్మా న లభతీతి కారణం వీమంసితబ్బన్తి అత్థో. ఏత్థ పన "సామణేరేహి గహితతణ్డులేసు పరిక్ఖీణేసు అవస్సం అమ్హాకం సామణేరా సఙ్గహం కరోన్తీతి చిత్తుప్పత్తి సమ్భవతి, తస్మా తం పరివత్తేత్వావ పరిభుఞ్జితబ్బం. మాతాపితూనం అత్థాయ పన ఛాయత్థాయ వా గహణే పరిభోగాసా నత్థి, తస్మా తం వట్టతీ"తి కారణం వదన్తి. తేనేవ ఆచరియబుద్ధదత్తత్థేరేనపి వుత్తం –

> "మాతాపితూనమత్థాయ, తేలాదిం హరతోపి చ;
> సాఖం ఛాయాదిఅత్థాయ, ఇమస్స న విసేసతా.
>
> "తస్మా హిస్స విసేసస్స, చిన్తేతబ్బం తు కారణం;
> తస్స సాలయభావం తు, విసేసం తక్కయామహ"న్తి.

ఇదమేవేత్థ యుత్తతరం అవస్సం తథావిధవితక్కుప్పత్తియా సమ్భవతో. న హి సక్కా ఏత్థ వితక్కం నోధేతున్తి. మాతాదీనం అత్థాయ హరణే పన నావస్సం తథావిధవితక్కుప్పత్తీతి సక్కా వితక్కం సోధేతుం. యత్థ హి వితక్కం సోధేతుం సక్కా, తత్థ నేవత్థి దోసో. తేనేవ వక్ఖతి "సచే పన సక్కోతి వితక్కం సోధేతుం, తతో లద్ధం ఖాదితుమ్పి వట్టతీ"తి. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౨౬౨) పన "**ఏత్థ పనాతి** పత్తపరివత్తనే. **కారణన్తి** ఏత్థ యథా సామణేరా ఇతో అమ్హాకమ్పి దేన్తీతి వితక్కో ఉప్పజ్జతి, న తథా అఞ్ఞత్థాతి కారణం వదన్తి, తఞ్చ యుత్తం. యస్స పన తాదిసో వితక్కో నత్థి, తేన అపరివత్తేత్వాపి భుఞ్జితుం వట్టతీ"తి వుత్తం.

౧౧౨. **నిచ్చాలేతున్తి** చాలేత్వా పాసాణసక్ఖరాదిఅపనయనం కాతుం. **ఉద్ధనం ఆరోపేతబ్బన్తి** అనగ్గికం ఉద్ధనం సన్ధాయ వుత్తం. ఉద్ధనే పచ్చమానస్స ఆలుళనే ఉపరి అపక్కతణ్డులా హేట్ఠా పవిసిత్వా పచ్చన్తీతి ఆహ "**సామంపాకఞ్చేవ హోతీ**"తి.

౧౧౩. **ఆధారకే పత్తో ఠపితోతి** అప్పటిగ్గహితామిసో పత్తో పున పటిగ్గహణత్థాయ ఠపితో. **చాలేతీతి** వినా కారణం చాలేతి, సతిపి కారణే భిక్ఖూనం పరిభోగారహం చాలేతుం న వట్టతి. కిఞ్చాపి "అనుజానామి, భిక్ఖవే, అమనుస్సికాబాధే ఆమకమంసం ఆమకలోహిత"న్తి (మహావ॰ ౨౬౪) తాదిసే ఆబాధే అత్తనో అత్థాయ ఆమకమంసపటిగ్గహణం అనుఞ్ఞాతం, "ఆమకమంసపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతీ"తి (దీ॰ ని॰ ౧.౧౦, ౧౯౪) చ సామఞ్ఞతో పటిక్ఖిత్తం, తథాపి అత్తనో, అఞ్ఞస్స వా భిక్ఖునో అత్థాయ అగ్గహితత్తా "**సీహవిఘాసాదిం...పే॰... వట్టతీ**"తి వుత్తం. **సక్కోతి వితక్కం సోధేతున్తి** "మయ్హమ్పి దేతీ"తి వితక్కస్స అనుప్పన్నభావం సల్లక్ఖేతుం సక్కోతి , "సామణేరస్స దస్సామీ"తి సుద్ధచిత్తేన మయా గహితన్తి వా సల్లక్ఖేతుం సక్కోతి. **సచే పన మూలేపి పటిగ్గహితం హోతీతి** ఏత్థ "గహేత్వా గతే మయ్హమ్పి దదేయ్యున్తి సఞ్ఞాయ సచే పటిగ్గహితం హోతీ"తి వదన్తి.

౧౧౪. **కోట్ఠాసే కరోతీతి** "భిక్ఖూ సామణేరా చ అత్తనో అత్తనో అభిరుచితం కోట్ఠాసం గణ్హన్తూ"తి సబ్బేసం సమకే కోట్ఠాసే కరోతి. **గహితావసేసన్తి** సామణేరేహి గహితకోట్ఠాసతో అవసేసం. **గణ్హిత్వాతి** "మయ్హం ఇదం గణ్హిస్సామీ"తి గహేత్వా. ఇధ **గహితావసేసం** నామ తేన గణ్హిత్వా పున ఠపితం.

పటిగ్గహేత్వాతి తదహు పటిగ్గహేత్వా. తేనేవ "**యావకాలికేన యావజీవికసంసగ్గే దోసో నత్థీ**"తి వుత్తం. సచే పన పురిమదివసే పటిగ్గహేత్వా ఠపితా హోతి, సామిసేన ముఖేన తస్సా వట్టియా ధూమం పివితుం న వట్టతి. **సముద్దోదకేనాతి** అప్పటిగ్గహితసముద్దోదకేన.

హిమకరకా నామ కదాచి వస్సోదకేన సహ పతనకా పాసాణలేఖా వియ ఘనీభూతా ఉదకవిసేసా, తేసు పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి. తేనాహ "**ఉదకగతికా ఏవా**"తి. యస్మా కతకట్ఠి ఉదకం పసాదేత్వా విసుం తిట్ఠతి, తస్మా "**అబ్బోహారిక**"న్తి వుత్తం. ఇమినా అప్పటిగ్గహితాపత్తీహి అబ్బోహారికం, వికాలభోజనాపత్తీహిపి అబ్బోహారికన్తి దస్సేతి. **లగ్గతీతి** సుక్ఖే ముఖే చ హత్థే చ మత్తికావణ్ణం దస్సేన్తం లగ్గతి. **బహలన్తి** హత్థముఖేసు అలగ్గనకమ్పి పటిగ్గహేతబ్బం.

వాసమత్తన్తి రేణుఖీరాభావం దస్సేతి. **పానీయం గహేత్వాతి** అత్తనోయేవ అత్థాయ గహేత్వా. సచే పన పీతావసేసకం తత్థేవ ఆకిరిస్సామీతి గణ్హాతి, పున పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి. **ఆకిరతి, పటిగ్గహేతబ్బన్తి** పుప్ఫరసస్స పఞ్ఞాయనతో వుత్తం. **విక్ఖమ్భేత్వాతి** వియూహిత్వా, అపనేత్వాతి అత్థో.

౧౧౩. **మహాభూతేసూతి** పాణసరీరసన్నిస్సితేసు పథవీఆదిమహాభూతేసు. **సబ్బం వట్టతీతి** అత్తనో పరేసఞ్చ సరీరసన్నిస్సితం సబ్బం వట్టతి, అకప్పియమంసానులోమతాయ థుల్లచ్చయాదిం న జనేతీతి అధిప్పాయో. **పతతీతి** అత్తనో సరీరతో ఛిజ్జిత్వా పతతి. ''రుక్ఖతో ఛిన్దిత్వా''తి వుత్తత్తా మత్తికత్థాయ పథవిం ఖణితుం, అఞ్ఞమ్పి యం కిఞ్చి మూలపణ్ణాదివిసభేసజ్జం ఛిన్దిత్వా ధారికం అకత్వాపి అప్పటిగ్గహితమ్పి పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి దట్ఠబ్బం.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

పటిగ్గహణవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

వీసతిమో పరిచ్ఛేదో.

౨౧. పవారణావినిచ్ఛయకథా

౧౧౬. ఏవం పటిగ్గహణవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని పవారణావినిచ్ఛయం కథేతుం ''**పటిక్ఖేపపవారణా**''తిఆదిమాహ. తత్థ పటిక్ఖిపనం పటిక్ఖేపో, అసమ్పటిచ్ఛనన్తి అత్థో. పవారియతే పవారణా, పటిసేధనన్త్యత్థో. పటిక్ఖేపసఙ్ఖాతా పవారణా **పటిక్ఖేపపవారణా**. అథ వా పటిక్ఖేపవసేన పవారణా **పటిక్ఖేపపవారణా**. పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరం భుఞ్జన్తస్స అఞ్ఞస్మిం భోజనే అభిహటే పటిక్ఖేపసఙ్ఖాతా పవారణాతి సమ్బన్ధో.

౧౧౭. యం అస్నాతీతి యం భుఞ్జతి. **అమ్బిలపాయాసాదీసూతి ఆది**-సద్దేన ఖీరపాయాసాదిం సఙ్గణ్హాతి. తత్థ **అమ్బిలపాయాస**గ్గహణేన తక్కాదిఅమ్బిలసంయుత్తా ఘనయాగు వుత్తా. **ఖీరపాయాస**గ్గహణేన ఖీరసంయుత్తా యాగు సఙ్గయ్హతి. **పవారణం జనేతీతి** అనతిరిత్తభోజనాపత్తినిబన్ధనం పటిక్ఖేపం సాధేతి. కతోపి పటిక్ఖేపో అనతిరిత్తభోజనాపత్తినిబన్ధనో న హోతి, అకతట్ఠానేయేవ తిట్ఠతీతి ఆహ ''**పవారణం న జనేతీ**''తి.

''యాగు-సద్దస్స పవారణజనకయాగుయాపి సాధారణత్తా 'యాగుం గణ్హథా'తి వుత్తేపి పవారణా హోతీతి పవారణం జనేతియేవాతి వుత్త''న్తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. తం పరతో తత్థేవ ''భత్తమిస్సకం యాగుం ఆహరిత్వా''తి ఏత్థ వుత్తకారణేన న సమేతి. వుత్తఞ్హి తత్థ – హేట్ఠా అయాగుకే నిమన్తనే ఉదకకఞ్జికఖీరాదీహి సద్ధిం మద్దితం భత్తమేవ సన్ధాయ ''యాగుం గణ్హథా''తి వుత్తత్తా పవారణా హోతి. ''భత్తమిస్సకం యాగుం ఆహరిత్వా''తి ఏత్థ పన విసుం యాగుయా విజ్జమానత్తా పవారణా న హోతీతి. తస్మా తత్థ వుత్తనయేనేవ ఖీరాదీహి సద్ధిం మద్దితం భత్తమేవ సన్ధాయ ''యాగుం గణ్హథా''తి వుత్తత్తా యాగుయావ తత్థ అభావతో పవారణా హోతీతి ఏవమేత్థ కారణం వత్తబ్బం. ఏవఞ్హి సతి పరతో ''యేనాపుచ్ఛితో, తస్స అత్థితాయా''తి అట్ఠకథాయ వుత్తకారణేనపి సంసన్దతి, అఞ్ఞథా గణ్ఠిపదేసుయేవ పుబ్బాపరవిరోధో ఆపజ్జతి, అట్ఠకథాయ చ న సమేతీతి. **సచే…పే… పఞ్ఞాయతీతి** ఇమినా వుత్తప్పమాణస్స మచ్ఛమంసఖణ్డస్స నహారునో వా సబ్భావమత్తం దస్సేతి. **తాహీతి** పుథుకాహి.

సాలివీహియవేహి కతసత్తూతి యేభుయ్యనయేన వుత్తం, సత్త ధఞ్ఞాని పన భజ్జిత్వా కతోపి సత్తుయేవ. తేనేవాహ ''**కఙ్గువరక…పే… సత్తుసఙ్గహమేవ గచ్ఛతీ**''తి. **సత్తుమోదకోతి** సత్తుయో పిణ్డేత్వా కతో అపక్కో సత్తుగుళో . విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౨౩౮-౨౩౯) పన ''**సత్తుమోదకోతి** సత్తుం తేమేత్వా కతో అపక్కో, సత్తుం పన పిసిత్వా పిట్ఠం కత్వా తేమేత్వా పూవం కత్వా పచన్తి, తం న పవారేతీ''తి వుత్తం.

పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరవసేన విప్పకతభోజనభావస్స ఉపచ్ఛిన్నత్తా ''**ముఖే సాసపమత్తమ్పి…పే… న పవారేతీ**''తి వుత్తం. ''అకప్పియమంసం పటిక్ఖిపతి, న పవారేతీ''తి వచనతో సచే సఙ్ఘికం లాభం అత్తనో అపాపుణన్తం జానిత్వా వా అజానిత్వా వా పటిక్ఖిపతి, న పవారేతి పటిక్ఖిపితబ్బస్సేవ పటిక్ఖిత్తత్తా, అలజ్జిసన్తకం పటిక్ఖిపన్తోపి న పవారేతి. **అవత్థుతాయాతి** అనతిరిత్తాపత్తిసాధికాయ పవారణాయ అవత్థుభావతో. ఏతేన పటిక్ఖిపితబ్బస్సేవ పటిక్ఖిత్తభావం దీపేతి. యఞ్హి పటిక్ఖిపితబ్బం హోతి, తస్స పటిక్ఖేపో ఆపత్తియా అఙ్గం న హోతీతి తం పవారణాయ అవత్థూతి వుచ్చతి.

౧౧౮. **ఆసన్నతరం అఙ్గన్తి** హత్థపాసతో బహి ఠత్వా ఓనమిత్వా దేన్తస్స సీసం ఆసన్నతరం హోతి, తస్స ఓరిమన్తేన పరిచ్ఛిన్దితబ్బం.

ఉపనామేతీతి ఇమినా కాయాభిహారం దస్సేతి. **అపనామేత్వాతి** అభిముఖం హరిత్వా. **ఇదం భత్తం గణ్హాతి వదతీతి** కిఞ్చి అపనామేత్వా వదతి. కేవలం వాచాభిహారస్స అనధిప్పేతత్తా గణ్హథాతి గహేతుం ఆరద్ధం. హత్థపాసతో బహి ఠితస్స సతిపి దాతుకామతాభిహారే పటిక్ఖిపన్తస్స దూరభావేనేవ పవారణాయ అభావతో థేరస్సపి దూరభావమత్తం గహేత్వా పవారణాయ అభావం దస్సేన్తో **''థేరస్స దూరభావతో''**తిఆదిమాహ, న పన థేరస్స అభిహారసమ్భవతో. సచేపి గహేత్వా గతో హత్థపాసే ఠితో హోతి, కిఞ్చి పన అవత్వా ఆధారట్ఠానే ఠితత్తా అభిహారో నామ న హోతీతి **''దూతస్స చ అనభిహారణతో''**తి వుత్తం. "గహేత్వా ఆగతేన 'భత్తం గణ్హథా'తి వుత్తే అభిహారో నామ హోతీతి 'సచే పన గహేత్వా ఆగతో భిక్ఖు...పే.... పవారణా హోతీ'తి వుత్త"న్తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. కేచి పన "పత్తం కిఞ్చిపి ఉపనామేత్వా 'ఇమం భత్తం గణ్హథా'తి వుత్తన్తి గహేతబ్బ"న్తి వదన్తి, తం యుత్తం వియ దిస్సతి వాచాభిహారస్స ఇధ అనధిప్పేతత్తా.

పరివేసనాయాతి భత్తగ్గే. **అభిహటావ హోతీతి** పరివేసకేనేవ అభిహటా హోతి. **తతో దాతుకామతాయ గణ్హన్తం పటిక్ఖిపన్తస్స పవారణా హోతీతి** ఏత్థ అగ్గణ్హన్తమ్పి పటిక్ఖిపతో పవారణా హోతియేవ. కస్మా? దాతుకామతాయ అభిహటత్తా, "తస్మా సా అభిహటావ హోతీ"తి హి వుత్తం. తేనేవ తీసుపి గణ్ఠిపదేసు "దాతుకామాభిహారే సతి కేవలం 'దస్సామీ'తి గహణమేవ అభిహారో న హోతి, 'దస్సామీ'తి గణ్హన్తేపి అగణ్హన్తేపి దాతుకామతాభిహారోవ అభిహారో హోతి, తస్మా గహణసమయే వా అగ్గహణసమయే వా తం పటిక్ఖిపతో పవారణా హోతీ"తి వుత్తం. ఇదాని తస్స అసతి దాతుకామతాభిహారే గహణసమయేపి పటిక్ఖిపతో పవారణా న హోతీతి దస్సేతుం **''సచే పనా''**తిఆది వుత్తం. కటచ్ఛునా అనుక్ఖిత్తమ్పి పుబ్బే ఏవ అభిహటత్తా పవారణా హోతీతి **''అభిహటావ హోతీ''**తి వుత్తం. **ఉద్ధటమత్తేతి** భాజనతో వియోజితమత్తే. **ద్విన్నం సమభారేపీతి** పరివేసకస్స చ అఞ్ఞస్స చ భత్తపచ్ఛిభారగ్గహణే సమ్ముఖాతేపీతి అత్థో.

౧౧౯. **రసం గణ్హథాతి** ఏత్థ కేవలం మంసరసస్స అపవారణాజనకస్స నామేన వుత్తత్తా పటిక్ఖిపతో పవారణా న హోతి. **మచ్ఛరసన్తిఆదీసు** మచ్ఛో చ రసఞ్చాతి అత్థసమ్భవతో, వత్థునోపి తాదిసత్తా పవారణా హోతి. "ఇదం గణ్హథా"తిపి అవత్వా తుణ్హీభూతేన అభిహటం పటిక్ఖిపతోపి హోతి ఏవ.

కరమ్బకోతి మిస్సకాధివచనమేతం. యఞ్హి బహూహి మిస్సేత్వా కరోన్తి, సో "కరమ్బకో"తి వుచ్చతి, సో సచేపి మంసేన మిస్సేత్వా కతో హోతి, "కరమ్బకం గణ్హథా"తి అపవారణారహస్స నామేన వుత్తత్తా పటిక్ఖిపతో పవారణా న హోతి. "మంసకరమ్బకం గణ్హథా"తి వుత్తే పన "మంసమిస్సకం గణ్హథా"తి వుత్తం హోతి, తస్మా పవారణావ హోతి.

౧౨౦. **''ఉద్దిస్సకత''న్తి మఞ్ఞమానోతి** ఏత్థ "వత్థునో కప్పియత్తా అకప్పియసఞ్ఞాయ పటిక్ఖేపతోపి అచిత్తకత్తా ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స పవారణా హోతీ"తి వదన్తి. "హేట్ఠా అయాగుకే నిమన్తనే ఉదకకఞ్జికఖీరాదీహి సద్ధిం మద్దితం భత్తమేవ సన్ధాయ 'యాగుం గణ్హథా'తి వుత్తత్తా పవారణా హోతి, 'భత్తమిస్సకం యాగుం ఆహరిత్వా'తి ఏత్థ పన విసుం యాగుయా విజ్జమానత్తా పవారణా న హోతీ"తి వదన్తి. **అయమేత్థ అధిప్పాయోతి** "యేనాపుచ్ఛితో"తిఆదినా వుత్తమేవత్థం సన్ధాయ వదతి. **కారణం పనేత్థ దుద్దసన్తి** ఏత్థ ఏకే తావ వదన్తి "యస్మా యాగుమిస్సకం నామ భత్తమేవ న హోతి, ఖీరాదికమ్పి హోతియేవ, తస్మా కరమ్బకే వియ పవారణాయ న భవితబ్బం, ఏవఞ్చ సతి 'యాగు బహుతరా వా హోతి సమసమా వా , న పవారేతి,

యాగు మన్దా, భత్తం బహుతరం, పవారేతీ’తి ఏత్థ కారణం దుద్దస”న్తి. కేచి పన వదన్తి “యాగుమిస్సకం నామ భత్తం, తస్మా తం పటిక్ఖిపతో పవారణాయ ఏవ భవితబ్బం, ఏవఞ్చ సతి ‘ఇధ పవారణా హోతి, న హోతీ’తి ఏత్థ కారణం దుద్దస”న్తి.

యథా చేత్థ కారణం దుద్దసం, ఏవం పరతో “మిస్సకం గణ్హథా”తి ఏత్థాపి కారణం దుద్దసమేవాతి వేదితబ్బం. న హి పవారణప్పహోనకస్స అప్పబహుభావో పవారణాయ భావాభావనిమిత్తం, కిఞ్చరహి పవారణాజనకస్స నామ గహణమేవేత్థ పమాణం, తస్మా “ఇదఞ్చ కరమ్బకేన న సమానేతబ్బ”న్తిఆదినా యమ్పి కారణం వుత్తం, తమ్పి పుబ్బే వుత్తేన సంసన్దియమానం న సమేతి. యది హి మిస్సకన్తి భత్తమిస్సకేయేవ రుళ్హం సియా, ఏవం సతి యథా “భత్తమిస్సకం గణ్హథా”తి వుత్తే భత్తం బహుతరం వా సమం వా అప్పతరం వా హోతి, పవారేతియేవ, ఏవం “మిస్సకం గణ్హథా”తి వుత్తేపి అప్పతరేపి భత్తే పవారణాయ భవితబ్బం “మిస్సక”న్తి భత్తమిస్సకేయేవ రుళ్హత్తా. తథా హి “మిస్సకన్తి భత్తమిస్సకేయేవ రుళ్హవోహారత్తా ఇదం పన భత్తమిస్సకమేవాతి వుత్త”న్తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. అథ మిస్సకన్తి భత్తమిస్సకే రుళ్హం న హోతి, మిస్సకభత్తం పన సన్ధాయ “మిస్సకం గణ్హథా”తి వుత్తన్తి. ఏవమ్పి యథా అయాగుకే నిమన్తనే ఖీరాదీహి సమ్మద్దితం భత్తమేవ సన్ధాయ “యాగుం గణ్హథా”తి వుత్తే పవారణా హోతి, ఏవమిధాపి మిస్సకభత్తమేవ సన్ధాయ “మిస్సకం గణ్హథా”తి వుత్తే భత్తం అప్పం వా హోతు, బహు వా, పవారణా ఏవ సియా, తస్మా మిస్సకన్తి భత్తమిస్సకే రుళ్హం వా హోతు, మిస్సకం సన్ధాయ భాసితం వా, ఉభయథాపి పుబ్బేనాపరం న సమేతీతి కిమేత్థ కారణచిన్తాయ. ఈదిసేసు పన ఠానేసు అట్ఠకథాపమాణేనేవ గన్తబ్బన్తి అయం అమ్హాకం ఖన్తి.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౨౩౮-౨౩౯) పన ‘‘**ఉద్దిస్సకతన్తి మఞ్ఞమానోతి** ఏత్థ వత్థునో కప్పియత్తా ‘పవారితోవ హోతీ’తి వుత్తం. తఞ్చే ఉద్దిస్సకతమేవ హోతి, పటిక్ఖేపో నత్థి. **అయమేత్థాధిప్పాయోతి** ‘యేనాపుచ్ఛితో’తిఆదినా వుత్తమేవత్థం సన్ధాయ వదతి. **కారణం పనేత్థ దుద్దసన్తి** భత్తస్స బహుతరభావే పవారణాయ సమ్భవకారణం దుద్దసం, అఞ్ఞథా కరమ్బకేపి మచ్ఛాదిబహుభావే పవారణా భవేయ్యాతి అధిప్పాయో. యథా చేత్థ కారణం దుద్దసం, ఏవం పరతో ‘మిస్సకం గణ్హథా’తి ఏత్థాపి కారణం దుద్దసమేవాతి దట్ఠబ్బం. యఞ్చ ‘ఇదం పన భత్తమిస్సకమేవా’తిఆది కారణం వుత్తం, తమ్పి ‘అప్పతరం న పవారేతీ’తి వచనేన న సమేతీ”తి ఏత్తకమేవ వుత్తం.

‘‘**విసుం కత్వా దేతీతి** భత్తస్స ఉపరి ఠితం రసాదిం విసుం గహేత్వా దేతీ”తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. కేహిచి పన “యథా భత్తసిత్థం న పతతి, తథా గాళ్హం హత్థేన పీళేత్వా పరిస్సావేత్వా దేతీ”తి వుత్తం. తత్థాపి కారణం న దిస్సతి. యథా హి భత్తమిస్సకం యాగుం ఆహరిత్వా “యాగుం గణ్హథా”తి వత్వా యాగుమిస్సకం భత్తమ్పి దేన్తం పటిక్ఖిపతో పవారణా న హోతి, ఏవమిధాపి బహుఖీరరసాదీసు భత్తేసు “ఖీరం గణ్హథా”తిఆదీని వత్వా దిన్నాని ఖీరాదీని వా దేతు ఖీరాదిమిస్సకం భత్తం వా, ఉభయథాపి పవారణాయ న భవితబ్బం, తస్మా “విసుం కత్వా దేతీ”తి తేనాకారేన దేన్తం సన్ధాయ వుత్తం, న పన భత్తమిస్సకం కత్వా దీయమానం పటిక్ఖిపతో పవారణా హోతీతి దస్సనత్థన్తి గహేతబ్బం. యది పన భత్తమిస్సకం కత్వా దీయమానే పవారణా హోతీతి అధిప్పాయేన అట్ఠకథాయం “విసుం కత్వా దేతీ”తి వుత్తం, ఏవం సతి అట్ఠకథాయేవేత్థ పమాణన్తి గహేతబ్బం, న పన కారణన్తరం గవేసితబ్బం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౨౩౮-౨౩౯) పన ‘‘**విసుం కత్వా దేతీతి** ‘రసం గణ్హథా’తిఆదినా వాచాయ విసుం కత్వా దేతీతి అత్థో గహేతబ్బో, న పన కాయేన రసాదిం వియోజేత్వాతి తథా అవియోజితేపి పటిక్ఖిపతో పవారణాయ అసమ్భవతో అపవారణాపహోనకస్స నామేన వుత్తత్తా

భత్తమిస్సకయాగుం ఆహరిత్వా 'యాగుం గణ్హథా'తి వుత్తట్ఠానాదీసు వియ, అఞ్ఞథా ఏత్థ యథా పుబ్బాపరం న విరుజ్ఝతి, తథా అధిప్పాయో గహేతబ్బో''తి వుత్తం.

నావా వా సేతు వాతిఆదిమ్హి నావాదిఅభిరుహనాదిక్ఖణే కిఞ్చి ఠత్వాపి అభిరుహనాదికాతబ్బత్తేపి గమనతప్పరతాయ ఠానం నామ న హోతి, జనసమ్మద్దేన పన అనోకాసాదిభావేన ఠాతుం న వట్టతి. **అచాలేత్వా**తి వుత్తట్ఠానతో అఞ్ఞస్మిం పీఠప్పదేసే వా ఉద్ధం వా అపేల్లేత్వా, తస్మిం ఏవ పన ఠానే పరివత్తేతుం లభతి. తేనాహ **''యేన పస్సేనా''**తిఆది. సచే ఉక్కుటికం నిసిన్నో పాదే అముఞ్చిత్వాపి భూమియం నిసీదతి, ఇరియాపథం వికోపేన్తో నామ హోతీతి ఉక్కుటికాసనం అవికోపేత్వా సుఖేన నిసీదితుం **''తస్స పన హేట్ఠా...పే.... నిసీదనకం దాతబ్బ''**న్తి వుత్తం. **''ఆసనం అచాలేత్వా**తి పీఠే ఫుట్ఠోకాసతో ఆనిసదమంసం అమోచేత్వా అనుట్ఠహిత్వాతి వుత్తం హోతి. అదిన్నాదానే వియ ఠానాచావనం న గహేతబ్బ''న్తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం.

౧౨౧. అకప్పియకతన్తి ఏత్థ అకప్పియకతస్సేవ అనతిరిత్తభావతో కప్పియం అకారాపేత్వా తస్మిం పత్తే పక్ఖిత్తం మూలఫలాదియేవ అతిరిత్తం న హోతి, అకప్పియభోజనం వా కులదూసనాదినా ఉప్పన్నం. సేసం పన పత్తపరియాపన్నం అతిరిత్తమేవ హోతి, పరిభుఞ్జితుం వట్టతి, తం పన మూలఫలాదిం పరిభుఞ్జితుకామేన తతో నీహరిత్వా కప్పియం కారాపేత్వా అఞ్ఞస్మిం భాజనే ఠపేత్వా అతిరిత్తం కారాపేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం.

౧౨౨. సో పున కాతుం న లభతీతి తస్మింయేవ భాజనే కరియమానం పఠమం కతేన సద్ధిం కతం హోతీతి పున సోయేవ కాతుం న లభతి, అఞ్ఞో లభతి. అఞ్ఞస్మిం పన భాజనే తేన వా అఞ్ఞేన వా కాతుం వట్టతి. తేనాహ **''యేన అకతం, తేన కాతబ్బం, యఞ్చ అకతం, తం కాతబ్బ''**న్తి. **తేనాపీ**తి ఏత్థ **పి**-సద్దో న కేవలం అఞ్ఞేనేవాతి ఇమమత్థం దీపేతి. **ఏవం కత**న్తి అఞ్ఞస్మిం భాజనే కతం.

పేసేత్వాతి అనుపసమ్పన్నస్స హత్థే పేసేత్వా. ఇమస్స వినయకమ్మభావతో **''అనుపసమ్పన్నస్స హత్థే ఠితం న కాతబ్బ''**న్తి వుత్తం.

సచే పన ఆమిససంసట్ఠానీతి ఏత్థ సచే ముఖగతేనాపి అనతిరిత్తేన ఆమిసేన సంసట్ఠాని హోన్తి, పాచిత్తియమేవాతి వేదితబ్బం, తస్మా పవారితేన భోజనం అతిరిత్తం కారాపేత్వా భుఞ్జన్తేనపి యథా అకతేన మిస్సం న హోతి, ఏవం ముఖఞ్చ హత్థఞ్చ సుద్ధం కత్వా భుఞ్జితబ్బం. కిఞ్చాపి అపవారితస్స పురేభత్తం యామకాలికాదీని ఆహారత్థాయ పరిభుఞ్జతోపి అనాపత్తి, పవారితస్స పన పవారణమూలకం దుక్కటం హోతియేవాతి "యామకాలికం...పే.... అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారే ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి పాళియం (పాచి. ౨౪౦) వుత్తం.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

పటిక్ఖేపపవారణావినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

ఏకవీసతిమో పరిచ్ఛేదో.

౨౨. పబ్బజ్జావినిచ్ఛయకథా

౧౨౩. ఏవం పటిక్ఖేపపవారణావినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని పబ్బజ్జావినిచ్ఛయం కథేతుం ‘‘**పబ్బజ్జాతి ఏత్థ పనా**’’త్యాదిమాహ. తత్థ పఠమం వజితబ్బాతి **పబ్బజ్జా,** ఉపసమ్పదాతో పఠమం ఉపగచ్ఛితబ్బాతి అత్థో. ప-పుబ్బ వజ గతిమ్హీతి ధాతు. **కులపుత్తన్తి** ఆచారకులపుత్తం సన్ధాయ వదతి. యే పుగ్గలా పటిక్ఖిత్తా, తే వజ్జేత్వాతి సమ్బన్ధో. **పబ్బజ్జాదోసవిరహితోతి** పబ్బజ్జాయ అన్తరాయకరేహి పఞ్చాబాధాదిదోసేహి విరహితో. **నఖపిట్ఠిప్పమాణన్తి** ఏత్థ కనిట్ఠఙ్గులినఖపిట్ఠి అధిప్పేతా. ‘‘**తఞ్చే నఖపిట్ఠిప్పమాణమ్పి వడ్ఢనపక్ఖే ఠితం హోతి, న పబ్బాజేతబ్బో**’’తి ఇమినా సామఞ్ఞలక్ఖణం దస్సితం, తస్మా యత్థ కత్థచి సరీరావయవేసు నఖపిట్ఠిప్పమాణం వడ్ఢనకపక్ఖే ఠితం చే, న వట్టతీతి సిద్ధం. ఏవఞ్చ సతి నఖపిట్ఠిప్పమాణమ్పి అవడ్ఢనకపక్ఖే ఠితం చే, సబ్బత్థ వట్టతీతి ఆపన్నం, తఞ్చ న సామఞ్ఞతో అధిప్పేతన్తి పదేసవిసేసేయేవ నియమేత్వా దస్సేన్తో ‘**సచే పనా**’తిఆదిమాహ. సచే హి అవిసేసేన నఖపిట్ఠిప్పమాణం అవడ్ఢనకపక్ఖే ఠితం వట్టేయ్య, ‘నివాసనపారుపనేహి పకతిపటిచ్ఛన్నట్ఠానే’తి పదేసనియమం న కరేయ్య, తస్మా నివాసనపారుపనేహి పకతిపటిచ్ఛన్నట్ఠానతో అఞ్ఞత్థ నఖపిట్ఠిప్పమాణం అవడ్ఢనకపక్ఖే ఠితమ్పి న వట్టతీతి సిద్ధం. నఖపిట్ఠిప్పమాణతో ఖుద్దకతరం పన అవడ్ఢనకపక్ఖే వా వడ్ఢనకపక్ఖే వా ఠితం హోతు, వట్టతి నఖపిట్ఠిప్పమాణతో ఖుద్దకతరస్స వడ్ఢనకపక్ఖే అవడ్ఢనకపక్ఖే వా ఠితస్స ముఖాదీసుయేవ పటిక్ఖిత్తత్తా’’తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౮౮) వుత్తం.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౮౮-౮౯) పన ‘‘పటిచ్ఛన్నట్ఠానే నఖపిట్ఠిప్పమాణం అవడ్ఢనకపక్ఖే ఠితం హోతి, వట్టతీతి వుత్తత్తా అప్పటిచ్ఛన్నట్ఠానే తాదిసమ్పి న వట్టతి, పటిచ్ఛన్నట్ఠానేపి చ వడ్ఢనకపక్ఖే ఠితం న వట్టతీతి సిద్ధమేవ హోతి. పాకటట్ఠానేపి పన నఖపిట్ఠిప్పమాణతో ఊనతరం అవడ్ఢనకం వట్టతీతి యే గణ్హేయ్యుం, తేసం తం గహణం పటిసేధేతుం ‘**ముఖే పనా**’తిఆది వుత్త’’న్తి వుత్తం. **గోధా…పే॰… న వట్టతీతి** ఇమినా తాదిసోపి రోగో కుట్ఠేయేవ అన్తోగధోతి దస్సేతి. గణ్డేపి ఇమినా నయేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. తత్థ పన ముఖాదీసు కోలట్ఠిమత్తతో ఖుద్దకతరోపి గణ్డో న వట్టతీతి విసుం న దస్సితో. ‘‘అప్పటిచ్ఛన్నట్ఠానే అవడ్ఢనకపక్ఖే ఠితేపి న వట్టతీ’’తి ఏత్తకమేవ హి తత్థ వుత్తం, తథాపి కుట్ఠే వుత్తనయేన ముఖాదీసు కోలట్ఠిప్పమాణతో ఖుద్దకతరోపి గణ్డో న వట్టతీతి విఞ్ఞాయతి, తస్మా **అవడ్ఢనకపక్ఖే ఠితేపీతి** ఏత్థ **పి**-సద్దో అవుత్తసమ్పిణ్డనత్థో, తేన కోలట్ఠిమత్తతో ఖుద్దకతరోపి న వట్టతీతి అయమత్థో దస్సితోయేవాతి అమ్హాకం ఖన్తి. **పకతివణ్ణే జాతేతి** రోగహేతుకస్స వికారవణ్ణస్స అభావం సన్ధాయ వుత్తం.

కోలట్ఠిమత్తకోతి బదరట్ఠిప్పమాణో. ‘‘సఞ్జాతఛవిం కారేత్వా’’తి పాఠో, విజ్జమానఛవిం కారేత్వాతి అత్థో. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౮౮-౮౯) పన ‘‘**సచ్ఛవిం కారేత్వాతి** విజ్జమానఛవిం కారేత్వాతి అత్థో, సఞ్ఛవిన్తి వా పాఠో, సఞ్జాతఛవిన్తి అత్థో. గణ్డాదీసు వూపసన్తేసుపి తం ఠానం వివణ్ణమ్పి హోతి, తం వట్టతీ’’తి వుత్తం.

పదుమపుణ్డరీకపత్తవణ్ణన్తి రత్తపదుమసేతపదుమపుప్ఫదలవణ్ణం. **కుట్ఠే వుత్తనయేనేవాతి** ‘‘పటిచ్ఛన్నట్ఠానే అవడ్ఢనకం వట్టతి, అఞ్ఞత్థ న కిఞ్చి వట్టతీ’’తి వుత్తనయం దస్సేతి. **సోసబ్యాధీతి** ఖయరోగో. **యక్ఖుమ్మాదోతి** కదాచి ఆగన్త్వా భూమియం పాతేత్వా హత్థముఖాదికం అవయవం భూమియం ఘంసనకో యక్ఖోవ రోగో.

౧౨౪. మహామత్తోతి మహతియా ఇస్సరియమత్తాయ సమన్నాగతో. **''న దానాహం దేవస్స భటో''తి ఆపుచ్ఛతీ**తి రఞ్ఞా ఏవ దిన్నం తానన్తరం సన్ధాయ వుత్తం. యో పన రాజకమ్మికేహి అమచ్చాదీహి ఠపితో, అమచ్చాదీనం ఏవ వా భటో హోతి, తేన తం తం అమచ్చాదిమ్పి ఆపుచ్ఛితుం వట్టతీతి.

౧౨౫. ''ధజబన్ధో''తి వుత్తత్తా అపాకటచోరో పబ్బాజేతబ్బోతి విఞ్ఞాయతి. తేన వక్ఖతి ''యే పన అమ్బలబుజాదిచోరకా''తిఆది. **ఏవం జానన్తీ**తి ''సీలవా జాతో''తి జానన్తి.

౧౨౬. భిన్దిత్వాతి అన్దుబన్ధనం భిన్దిత్వా. **ఛిన్దిత్వా**తి సఙ్ఖలికబన్ధనం ఛిన్దిత్వా. **ముఞ్చిత్వా**తి రజ్జుబన్ధనం ముఞ్చిత్వా. **వివరిత్వా**తి గామబన్ధనాదీసు గామద్వారాదీని వివరిత్వా. **అపస్సమానానం వా పలాయతీ**తి పురిసగుత్తియం పురిసానం గోపకానం అపస్సమానానం పలాయతి.

౧౨౮. పురిమనయేనేవాతి ''కసాహతో కతదణ్డకమ్మో''తి ఏత్థ వుత్తనయేనేవ.

౧౩౦. పలాతోపీతి ఇణస్సామికానం ఆగమనం ఞత్వా భయేన పలాతోపి ఇణాయికో. **గీవా హోతీ**తి ఇణాయికభావం ఞత్వా అనాదరేన ఇణముత్తకే భిక్ఖుభావే పవేసితత్తా.

ఉపడ్ఢుపడ్ఢన్తి థోకం థోకం. **దాతబ్బమేవా**తి ఇణాయికేన ధనం సమ్పజ్జతు వా, మా వా, దానే సఉస్సాహేనేవ భవితబ్బం, అఞ్ఞేహి చ భిక్ఖూహి ''మా ధురం నిక్ఖిపాహీ''తి వత్వా సహాయకేహి భవితబ్బన్తి దస్సేతి. ధురనిక్ఖేపేన హిస్స భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బతా సియాతి.

౧౩౧. దాసచారిత్తం ఆరోపేత్వా కీతోతి ఇమినా దాసభావపరిమోచనత్థాయ కీతం నివత్తేతి. తాదిసో హి ధనక్కీతోపి అదాసో ఏవ. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౯౭) పన **''దేసచారిత్త**న్తి సావనపణ్ణారోపనాదికం తం తం దేసచారిత్త''న్తి వుత్తం. **తత్థ తత్థ చారిత్తవసేనా**తి తస్మిం తస్మిం జనపదే దాసపణ్ణజ్ఝాపనాదినా అదాసకరణనియామేన. అభిసేకాదీసు సబ్బబన్ధనాని మోచాపేన్తి, తం సన్ధాయ **''సబ్బసాధారణేనా''**తి వుత్తం.

సచే సయమేవ పణ్ణం ఆరోపేన్తి, న వట్టతీతి తా భుజిస్సిత్థియో ''మయమ్పి వణ్ణదాసియో హోమా''తి అత్తనో రక్ఖణత్థాయ సయమేవ రాజూనం దాసిపణ్ణే అత్తనో నామం లిఖాపేన్తి, తాసం పుత్తాపి రాజదాసావ హోన్తి, తస్మా తే పబ్బాజేతుం న వట్టతి. **తేహి అదిన్నా న పబ్బాజేతబ్బా**తి యత్తకా తేసం సామినో, తేసు ఏకేన అదిన్నేపి న పబ్బాజేతబ్బా. **భుజిస్సే కత్వా పన పబ్బాజేతుం వట్టతీ**తి యస్స విహారస్స తే ఆరామికా దిన్నా, తస్మిం విహారే సఙ్ఘం ఞాపేత్వా ఫాతికమ్మేన ధనాదిం కత్వా భుజిస్సే కత్వా పబ్బాజేతుం వట్టతి. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౯౭) పన ''దేవదాసిపుత్తే వట్టతీతి లిఖితం. 'ఆరామికఞ్చే పబ్బాజేతుకామో, అఞ్ఞమేకం దత్వా పబ్బాజేతబ్బ'న్తి వుత్తం. మహాపచ్చరివాదస్స అయమిధ అధిప్పాయో, 'భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఆరామికే దేమా'తి దిన్నత్తా న తే తేసం దాసా, 'ఆరామికో చ నేవ దాసో న భుజిస్సో'తి వత్తబ్బతో న దాసోతి లిఖితం. తక్కాసిఞ్చనం సీహళదీపే చారిత్తం, తే చ పబ్బాజేతబ్బా సఙ్ఘస్సారామికత్తా. నిస్సామికం దాసం అత్తనాపి భుజిస్సం కాతుం లభతీ''తి వుత్తం.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౯౭) పన ''**తక్కం సీసే ఆసిత్తకసదిసావ హోన్తీ**తి యథా అదాసే కరోన్తా తక్కేన సీసం ధోవిత్వా అదాసం కరోన్తి, ఏవం ఆరామికవచనేన దిన్నత్తా అదాసావ తేతి అధిప్పాయో. 'తక్కాసిఞ్చనం పన సీహళదీపే చారిత్త'న్తి వదన్తి. **నేవ పబ్బాజేతబ్బోతి వుత్త**న్తి కప్పియవచనేన దిన్నేపి సఙ్ఘస్స ఆరామికదాసత్తా ఏవం వుత్త''న్తి వుత్తం. విమతివినోదనియమ్పి (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౯౭) ''**తక్కం సీసే ఆసిత్తకసదిసావ హోన్తీ**తి కేసుచి జనపదేసు అదాసే కరోన్తా తక్కం సీసే ఆసిఞ్చన్తి, తేన కిర తే అదాసా హోన్తి, ఏవమిదమ్పి ఆరామికవచనేన దిన్నమ్పీతి అధిప్పాయో. తథా దిన్నేపి సఙ్ఘస్స ఆరామికదాసో ఏవాతి '**నేవ పబ్బాజేతబ్బో**'తి వుత్తం. '**తావకాలికో నామ**'తి వుత్తత్తా కాలపరిచ్ఛేదం కత్వా వా పచ్ఛాపి గహేతుకామతాయ వా దిన్నం సబ్బం తావకాలికమేవాతి గహేతబ్బం. **నిస్సామికదాసో** నామ యస్స సామికులం అఞ్ఞాతికం మరణేన పరిక్ఖీణం, న కోచి తస్స దాయాదో, సో పన సమానజాతికేహి వా నివాసగామవాసీహి వా ఇస్సరేహి వా భుజిస్సో కతోవ పబ్బాజేతబ్బో. దేవదాసాపి దాసా ఏవ. తే హి కత్థచి దేసే రాజదాసా హోన్తి, కత్థచి విహారదాసా వా, తస్మా పబ్బాజేతుం న వట్టతీ''తి వుత్తం.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౯౭) పన ''**నిస్సామికదాసో** నామ యస్స సామికా సపుత్తదారా మతా హోన్తి, న కోచి తస్స పరిగ్గాహకో, సోపి పబ్బాజేతుం న వట్టతి, తం పన అత్తనాపి భుజిస్సం కాతుం వట్టతి. యే వా పన తస్మిం రట్ఠే సామినో, తేహిపి కారాపేతుం వట్టతి, 'దేవదాసిపుత్తం పబ్బాజేతుం వట్టతీ'తి కేసుచి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. 'దాసస్స పబ్బజిత్వా అత్తనో సామికే దిస్వా పలాయన్తస్స ఆపత్తి నత్థీ'తి వదన్తీ''తి వుత్తం. విమతివినోదనియం పన ''దాసమ్పి పబ్బాజేత్వా సామికే దిస్వా పటిచ్ఛాదనత్థం అపనేన్తో పదవారేన అదిన్నాదానాపత్తియా కారేతబ్బో, దాసస్స పన పలాయతో అనాపత్తీ''తి వుత్తం.

౧౩౨. హత్థచ్ఛిన్నకాదివత్థూసు **కణ్ణమూలే**తి సకలస్స కణ్ణస్స ఛేదం సన్ధాయాహ. **కణ్ణసక్ఖలికాయా**తి కణ్ణచూళికాయ . **యస్స పన కణ్ణావట్టే**తి హేట్ఠా కుణ్డలాదిఠపనఛిద్దం సన్ధాయ వుత్తం. ''తఞ్హి సఙ్ఘట్టనక్ఖమం. **అజపదకే**తి అజపదనాసికట్ఠికోటియం. తతో హి ఉద్ధం న విచ్ఛిన్దితుం సక్కా హోతి. **సన్ధేతు**న్తి అవిరూపసణ్ఠానం సన్ధాయ వుత్తం, విరూపం పన పరిసదూసకం ఆపాదేతి.

ఖుజ్జసరీరోతి వఙ్కసరీరో. బ్రహ్మునో వియ ఉజుకం గత్తం సరీరం యస్స సో **బ్రహ్ముజుగత్తో**, భగవా. **అవసేసో సత్తో**తి ఇమినా లక్ఖణేన రహితసత్తో. ఏతేన ఠపేత్వా మహాపురిసం చక్కవత్తిఞ్చ ఇతరే సత్తా ఖుజ్జపక్ఖికాతి దస్సేతి. యేభుయ్యేన హి సత్తా ఖన్ధే కటియం జాణూసూతి తీసు ఠానేసు నమన్తి, తే కటియం నమన్తా పచ్ఛతో నమన్తి, ద్వీసు ఠానేసు నమన్తా పురతో నమన్తి, దీఘసరీరా పన ఏకేన పస్సేన వఙ్కా హోన్తి, ఏకే ముఖం ఉన్నామేత్వా నక్ఖత్తాని గణయన్తా వియ చరన్తి, ఏకే అప్పమంసలోహితా సూలసదిసా హోన్తి, ఏకే పురతో పబ్భారా హోన్తి, పవేధమానా గచ్ఛన్తి. **పరివటుమో**తి సమన్తతో వట్టకాయో. ఏతేన ఏవరూపా ఏవ వామనకా న వట్టన్తీతి దస్సేతి.

౧౩౩. **అట్ఠిసిరాచమ్మసరీరో**తి అట్ఠిసిరాచమ్మమత్తసరీరో. **కూటకూటసీసో**తి అనేకేసు ఠానేసు పిణ్డితమంసతం దస్సేతుం ఆమేడితం కతం. తేనాహ ''**తాలఫలపిణ్డిసదిసేనా**''తి. తాలఫలానం మఞ్జరీ **పిణ్డి** నామ. **అనుపుబ్బతనుకేన సీసేనా**తి చేతియథూపికా వియ కమేన కిసేన సీసేన. మహావేళుపబ్బం వియ ఆదితో పట్ఠాయ యావ పరియోసానా అవిసమథూలేన

సీసేన సమన్నాగతో **నాళిసీసో** నామ. **కప్పసీసో**తి గజమత్థకం వియ ద్విధా భిన్నసీసో. ''**కణ్ణికకేసో వా**''తి ఇమస్స వివరణం ''**పాణకేహి**''తిఆది. మక్కటస్సేవ నలాటేపి కేసానం ఉట్ఠితభావం సన్ధాయాహ ''**సీసలోమేహీ**''తిఆది.

మక్కటభముకోతి నలాటలోమేహి అవిభత్తలోమభముకో. **అక్ఖిచక్కేహీ**తి అక్ఖిమణ్డలేహి. **కేకరో**తి తిరియం పస్సనకో. **ఉదకతారకా**తి ఓలోకేన్తానం ఉదకే పటిబిమ్బికచ్ఛాయా. ఉదకబుబ్బుళన్తి కేచి. **అక్ఖితారకా**తి అభిముఖే ఠితానం ఛాయా. అక్ఖిభణ్డకాతిపి వదన్తి. **అతిపిఙ్గలక్ఖి** మజ్జారక్ఖి. **మధుపిఙ్గల**న్తి మధువణ్ణపిఙ్గలం. **నిప్పఖుమక్ఖీ**తి ఏత్థ **పఖుమ**-సద్దో అక్ఖిదలలోమేసు నిరుళ్హో, తదభావా నిప్పఖుమక్ఖి. **అక్ఖిపాకేనా**తి అక్ఖిదలపరియన్తేసు పూతితాపజ్జనరోగేన.

చిపిటనాసికోతి అనున్నతనాసికో. **పటఙ్గమణ్డూకో** నామ మహాముఖమణ్డూకో. **భిన్నముఖో**తి ఉపక్కముఖపరియోసానో, సబ్బదా వివటముఖో వా. **వఙ్కముఖో**తి ఏకపస్సే అపక్కమ్మ ఠితహేట్ఠిమహనుకట్ఠికో. **ఓట్ఠచ్ఛిన్నకో**తి ఉభోసు ఓట్ఠేసు యత్థ కత్థచి జాతియా వా పచ్ఛా వా సత్థాదినా అపనీతమంసేన ఓట్ఠేన సమన్నాగతో. **ఏళముఖో**తి నిచ్చపగ్ఘరితలాలాముఖో.

భిన్నగలోతి అవనతగలో. **భిన్నఉరో**తి అతినిన్నఉరమజ్ఝో. ఏవం **భిన్నపిట్ఠీ**తి. **సబ్బఞ్చేత**న్తి "కచ్ఛుగత్తో"తిఆదిం సన్ధాయ వుత్తం. ఏత్థ చ వినిచ్ఛయో కుట్ఠాదీసు వుత్తో ఏవాతి ఆహ ''**వినిచ్ఛయో**''తిఆది.

వాతణ్డికోతి అణ్డకేసు వుద్ధిరోగేన సమన్నాగతో, అణ్డవాతరోగేన ఉద్ధుతబీజణ్డకోసేన సమన్నాగతో వా. యస్స నివాసనేన పటిచ్ఛన్నమ్పి ఉణ్ణతం పకాసతి, సోవ న పబ్బాజేతబ్బో. **వికటో**తి తిరియం గమనపాదేహి సమన్నాగతో, యస్స చఙ్కమతో జాణుకా బహి నిగచ్ఛన్తి. **సఙ్ఘట్టో**తి గచ్ఛతో పరివత్తనపాదేహి సమన్నాగతో, యస్స చఙ్కమతో జాణుకా అన్తో పవిసన్తి. **మహాజఙ్ఘో**తి థూలజఙ్ఘో. **మహాపాదో**తి మహన్తేన పాదతలేన యుత్తో. **పాదవేమజ్ఝే**తి పిట్ఠిపాదవేమజ్ఝే. ఏతేన అగ్గపాదో చ పణ్హి చ సదిసావాతి దస్సేతి.

౧౩౪. **మజ్ఝే సంకుటితపాదత్తా**తి కుణ్ఠపాదతాయ కారణం దస్సేతి, **అగ్గే సంకుటితపాదత్తా**తి కుణ్ఠపాదతాయ. కుణ్ఠపాదస్సేవ చఙ్కమనవిభావనం ''**పిట్ఠిపాదగ్గేన చఙ్కమన్తో**''తి. ''**పాదస్స బాహిరన్తేనా**''తి చ ''**అబ్భన్తరన్తేనా**''తి చ ఇదం పాదతలస్స ఉభోహి పరియన్తేహి చఙ్కమనం సన్ధాయ వుత్తం.

మమ్మనన్తి ఖలితవచనం, యో ఏకమేవక్ఖరం చతుపఞ్చక్ఖత్తుం వదతి, తస్సేతం అధివచనం, ఠానకరణవిసుద్ధియా అభావేన అఫుట్ఠక్ఖరవచనం. వచనానుకరణేన హి సో "మమ్మనో"తి వుత్తో. యో చ కరణసమ్పన్నోపి ఏకమేవక్ఖరం హిక్కారబహులో వదతి, సోపి ఇధేవ సఙ్గయ్హతి. యో వా పన తం నిగ్గహేత్వాపి అనామేడితక్ఖరమేవ సిథిలం సిలిట్ఠవచనం వత్తుం సమత్థో, సో పబ్బాజేతబ్బో. **ఆపత్తితో న ముచ్చన్తీ**తి ఇత్వా కరోన్తావ న ముచ్చన్తి. జీవితన్తరాయాదిఆపదాసు అరుచియా కాయసామగ్గిం దేన్తస్స అనాపత్తి.

౧౩౫. అభబ్బపుగ్గలకథాసు "యో కాళపక్ఖే ఇత్థీ హోతి, జుణ్హపక్ఖే పురిసో, అయం **పక్ఖపణ్డకో**"తి కేచి వదన్తి. అట్ఠకథాయం పన "కాళపక్ఖే పణ్డకో హోతి, జుణ్హపక్ఖే పనస్స పరిళాహో వూపసమ్మతీ"తి అపణ్డకపక్ఖే పరిళాహవూపసమస్సేవ వుత్తత్తా పణ్డకపక్ఖే ఉస్సన్నపరిళాహతా పణ్డకభావాపత్తీతి విఞ్ఞాయతీతి వీమంసిత్వా యుత్తతరం గహేతబ్బం. ఇత్థిభావో పుమ్భావో వా నత్థి ఏతస్సాతి **అభావకో**. ''**తస్మింయేవస్స పక్ఖే పబ్బజ్జా వారితా**తి ఏత్థ అపణ్డకపక్ఖే పబ్బాజేత్వా పణ్డకపక్ఖే

నాసేతబ్బో”తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. కేచి పన “అపణ్డకపక్ఖే పబ్బజితో సచే కిలేసక్ఖయం పాపుణాతి, న నాసేతబ్బో”తి వదన్తి, తం తేసం మతిమత్తం. పణ్డకస్స హి కిలేసక్ఖయాసమ్భవతో, ఖీణకిలేసస్స చ పణ్డకభావానాపజ్జనతో. అహేతుకపటిసన్ధికథాయఞ్హి అవిసేసేన పణ్డకస్స అహేతుకపటిసన్ధితా వుత్తా, ఆసిత్తఉసూయపక్ఖపణ్డకానఞ్చ పటిసన్ధితో పట్ఠాయేవ పణ్డకభావో, న పవత్తియంయేవాతి వదన్తి. తేనేవ అహేతుకపటిసన్ధినిద్దేసే జచ్చన్ధబధిరాదయో వియ పణ్డకో జాతిసద్దేన విసేసేత్వా న నిద్దిట్ఠో. చతుత్థపారాజికసంవణ్ణనాయఞ్చ (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౩౩) అభబ్బపుగ్గలే దస్సేన్తేన పణ్డకతిరచ్ఛానగతఉభతోబ్యఞ్జనకా తయో వత్థువిపన్నా అహేతుకపటిసన్ధికా, తేసం సగ్గో అవారితో, మగ్గో పన వారితోతి అవిసేసతో వుత్తన్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౦౯) ఆగతం.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౦౯) పన పణ్డకవత్థుస్మిం ఆసిత్తఉసూయపక్ఖపణ్డకా తయోపి పురిసభావలిఙ్గాదియుత్తా అహేతుకపటిసన్ధికా, తే చ కిలేసపరియుట్ఠానస్స బలవతాయ నపుంసకపణ్డకసదిసత్తా “పణ్డకా”తి వుత్తా, తేసు ఆసిత్తఉసూయపణ్డకానం ద్విన్నం కిలేసపరియుట్ఠానం యోనిసోమనసికారాదీహి వీతిక్కమతో నివారేతుమ్పి సక్కా, తేన తే పబ్బాజేతబ్బాతి వుత్తా. పక్ఖపణ్డకస్స పన కాళపక్ఖే ఉమ్మాదో వియ కిలేసపరిళాహో అవత్థరన్తో ఆగచ్ఛతి, వీతిక్కమం పత్వా ఏవ చ నివత్తతి, తస్మా తస్మిం పక్ఖే సో న పబ్బాజేతబ్బోతి వుత్తో, తదేతం విభాగం దస్సేతుం **“యస్స పరేస”**న్తి వుత్తం. తత్థ **ఆసిత్తస్సా**తి ముఖే ఆసిత్తస్స అత్తనోపి అసుచిముచ్చనేన పరిళాహో వూపసమ్మతి. **ఉసూయాయ ఉప్పన్నాయా**తి ఉసూయాయ వసేన అత్తనో సేవేతుకామతారాగే ఉప్పన్నే అసుచిముత్తియా పరిళాహో వూపసమ్మతి.

“బీజాని అపనీతానీ”తి వుత్తత్తా బీజేసు ఠితేసు నిమిత్తమత్తే అపనీతే పణ్డకో న హోతి. భిక్ఖునోపి అనాబాధపచ్చయా తదపనయనే థుల్లచ్చయమేవ, న పణ్డకత్తం. బీజేసు పన అపనీతేసు అఙ్గజాతమ్పి రాగేన కమ్మనియం న హోతి, పుమభావో విగచ్ఛతి, మస్సుఆదిపురిసలిఙ్గమ్పి ఉపసమ్పదాపి విగచ్ఛతి, కిలేసపరిళాహోపి దున్నివారవీతిక్కమో హోతి నపుంసకపణ్డకస్స వియ, తస్మా ఈదిసో ఉపసమ్పన్నోపి నాసేతబ్బోతి వదన్తి. యది ఏవం కస్మా బీజుద్ధరణే పారాజికం న పఞ్ఞత్తన్తి? ఏత్థ తావ కేచి వదన్తి “పఞ్ఞత్తమేవేతం భగవతా ‘పణ్డకో భిక్ఖవే అనుపసమ్పన్నో న ఉపసమ్పాదేతబ్బో, ఉపసమ్పన్నో నాసేతబ్బో’తి వుత్తత్తా”తి. కేచి పన “యస్మా బీజుద్ధరణక్ఖణే పణ్డకో న హోతి, తస్మా తస్మిం ఖణే పారాజికం న పఞ్ఞత్తం. యస్మా పన సో ఉద్ధటబీజో భిక్ఖు అపరేన సమయేన వుత్తనయేన పణ్డకత్తం ఆపజ్జతి, అభావకో హోతి, ఉపసమ్పదాయ అవత్థు, తతో ఏవ చస్స ఉపసమ్పదా విగచ్ఛతి, తస్మా ఏస పణ్డకత్తుపగమనకాలతో పట్ఠాయ జాతియా నపుంసకపణ్డకేన సద్ధిం యోజేత్వా ‘ఉపసమ్పన్నో నాసేతబ్బో’తి అభబ్బోతి వుత్తో, న తతో పుబ్బే. అయఞ్చ కిఞ్చాపి సహేతుకో, భావక్ఖయేన పనస్స అహేతుకసదిసతాయ మగ్గోపి న ఉప్పజ్జతీ”తి వదన్తి. అపరే పన “పబ్బజ్జతో పుబ్బే ఉపక్కమేన పణ్డకభావమాపన్నం సన్ధాయ ‘ఉపసమ్పన్నో నాసేతబ్బో’తి వుత్తం, ఉపసమ్పన్నస్స పన పచ్ఛా ఉపక్కమేన ఉపసమ్పదాపి న విగచ్ఛతీ”తి, తం న యుత్తం. యదగ్గేన హి పబ్బజ్జతో పుబ్బే ఉపక్కమేన అభబ్బో హోతి, తదగ్గేన పచ్ఛాపి హోతీతి వీమంసిత్వా గహేతబ్బం.

ఇత్థత్తాది భావో నత్థి ఏతస్సాతి **అభావకో. పబ్బజ్జా న వారితా**తి ఏత్థ **పబ్బజ్జా**గ్గహణేనేవ ఉపసమ్పదాపి గహితా. తేనాహ “యస్స చేత్థ పబ్బజ్జా వారితా”తిఆది. **తస్మిం** యేవస్స **పక్ఖే పబ్బజ్జా వారితా**తి ఏత్థ పన అపణ్డకపక్ఖేపి పబ్బజ్జామత్తమేవ లభతి, ఉపసమ్పదా పన తదాపి న వట్టతి, పణ్డకపక్ఖే పన ఆగతో లిఙ్గనాసనాయ నాసేతబ్బోతి వేదితబ్బన్తి వుత్తం.

౧౩౬. ఉభతోబ్యఞ్జనమస్స అత్థీతి ఉభతోబ్యఞ్జనకోతి ఇమినా అసమానాధికరణవిసయో బాహిరత్థసమాసోయం, పురిమపదే చ విభత్తిఅలోపోతి దస్సేతి. **బ్యఞ్జనన్తి** చేత్థ పురిసనిమిత్తం ఇత్థినిమిత్తఞ్చ అధిప్పేతం. అథ ఉభతోబ్యఞ్జనకస్స ఏకమేవ ఇన్ద్రియం హోతి, ఉదాహు ద్వేతి? ఏకమేవ హోతి, న ద్వే. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? "యస్స ఇత్థిన్ద్రియం ఉప్పజ్జతి, తస్స పురిసిన్ద్రియం ఉప్పజ్జతీతి, నో. యస్స వా పన పురిసిన్ద్రియం ఉప్పజ్జతి, తస్స ఇత్థిన్ద్రియం ఉప్పజ్జతీతి, నో"తి (యమ. ౩.ఇన్ద్రియయమక.౧౮౮) ఏకస్మిం సన్తానే ఇన్ద్రియభూతభావద్వయస్స ఉప్పత్తియా అభిధమ్మే పటిసేధితత్తా, తఞ్చ ఖో ఇత్థిఉభతోబ్యఞ్జనకస్స ఇత్థిన్ద్రియం, పురిసఉభతోబ్యఞ్జనకస్స పురిసిన్ద్రియన్తి. యది ఏవం దుతియబ్యఞ్జనస్స అభావో ఆపజ్జతి ఇన్ద్రియఞ్హి బ్యఞ్జనస్స కారణం వుత్తం, తఞ్చ తస్స నత్థీతి? వుచ్చతే – న తస్స ఇన్ద్రియం దుతియబ్యఞ్జనకారణం. కస్మా? సదా అభావతో. ఇత్థిఉభతోబ్యఞ్జనకస్స హి యదా ఇత్థియా రాగచిత్తం ఉప్పజ్జతి, తదా పురిసబ్యఞ్జనం పాకటం హోతి, ఇత్థిబ్యఞ్జనం పటిచ్ఛన్నం గుళ్హం హోతి, తథా ఇతరస్స ఇతరం. యది చ తేసం ఇన్ద్రియం దుతియబ్యఞ్జనకారణం భవేయ్య, సదాపి బ్యఞ్జనద్వయం తిట్ఠేయ్య, న పన తిట్ఠతి, తస్మా వేదితబ్బమేతం "న తస్స తం బ్యఞ్జనకారణం, కమ్మసహాయం పన రాగచిత్తమేవేత్థ కారణ"న్తి. యస్మా చస్స ఏకమేవ ఇన్ద్రియం హోతి, తస్మా ఇత్థిఉభతోబ్యఞ్జనకో సయమ్పి గబ్భం గణ్హాతి, పరమ్పి గణ్హాపేతి. పురిసఉభతోబ్యఞ్జనకో పరం గణ్హాపేతి, సయం పన న గణ్హాతీతి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౧౬) ఆగతం.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౧౬) పన – **ఇత్థిఉభతోబ్యఞ్జనకోతి** ఇత్థిన్ద్రియయుత్తో, ఇతరో పన పురిసిన్ద్రియయుత్తో. ఏకస్స హి భావద్వయం సహ న ఉప్పజ్జతి యమకే (యమ॰ ౩.ఇన్ద్రియయమక.౧౮౮) పటిక్ఖిత్తత్తా. దుతియబ్యఞ్జనం పన కమ్మసహాయేన అకుసలచిత్తేనేవ భావరహితం ఉప్పజ్జతి. పకతిత్థిపురిసానమ్పి కమ్మమేవ బ్యఞ్జనలిఙ్గానం కారణం, న భావో తస్స కేనచి పచ్చయేన పచ్చయత్తస్స పట్ఠానే అవుత్తత్తా. కేవలం భావసహితానంయేవ బ్యఞ్జనలిఙ్గానం పవత్తదస్సనత్థం అట్ఠకథాసు (ధ॰ స॰ అట్ఠ॰ ౬౩౨-౬౩౩) "ఇత్థిన్ద్రియం పటిచ్చ ఇత్థిలిఙ్గాదీనీ"తిఆదినా ఇన్ద్రియస్స బ్యఞ్జనకారణత్తేన వుత్తం. ఇధ పన అకుసలబలేన ఇన్ద్రియం వినాపి బ్యఞ్జనం ఉప్పజ్జతీతి వేదితబ్బం. ఉభిన్నమ్పి చే తేసం ఉభతోబ్యఞ్జనకానం. యదా ఇత్థియా రాగో ఉప్పజ్జతి, తదా పురిసబ్యఞ్జనం పాకటం హోతి, ఇతరం పటిచ్ఛన్నం. యదా పురిసే రాగో ఉప్పజ్జతి, తదా ఇత్థిబ్యఞ్జనం పాకటం హోతి, ఇతరం పటిచ్ఛన్నన్తి ఆగతం.

౧౩౭. థేయ్యాయ సంవాసో ఏతస్సాతి **థేయ్యసంవాసకో**. సో చ న సంవాసమత్తస్సేవ థేనకో ఇధాధిప్పేతో, అథ ఖో లిఙ్గస్స తదుభయస్స చ థేనకోపీతి ఆహ **"తయో థేయ్యసంవాసకా"**తిఆది. **న యథావుడ్ఢం వన్దనం సాదియతీతి** యథావుడ్ఢం భిక్ఖూనం వా సామణేరానం వా వన్దనం న సాదియతి. **యథావుడ్ఢం వన్దనం సాదియతీతి** అత్తనా ముసావాదం కత్వా దస్సితవస్సానురూపం యథావుడ్ఢం వన్దనం సాదియతి. **భిక్ఖువస్సగణనాదికోతి** ఇమినా న ఏకకమ్మాదికోవ ఇధ సంవాసో నామాతి దస్సేతి.

౧౩౮. రాజ...పే.... భయేనాతి ఏత్థ **భయ**-సద్దో పచ్చేకం యోజేతబ్బో "రాజభయేన దుబ్భిక్ఖభయేనా"తిఆదినా. **సంవాసం నాధివాసేతి, యావ సో సుద్ధమానసోతి** రాజభయాదీహి గహితలిఙ్గతాయ సో సుద్ధమానసో యావ సంవాసం నాధివాసేతీతి అత్థో. యో హి రాజభయాదిం వినా కేవలం భిక్ఖూ వఞ్చేత్వా తేహి సద్ధిం సంవసితుకామతాయ లిఙ్గం గణ్హాతి, సో అసుద్ధచిత్తతాయ లిఙ్గగ్గహణేనేవ థేయ్యసంవాసకో నామ హోతి. అయం పన తాదిసేన అసుద్ధచిత్తేన భిక్ఖూ వఞ్చేతుకామతాయ అభావతో యావ సంవాసం నాధివాసేతి, తావ థేయ్యసంవాసకో నామ న హోతి. తేనేవ

“రాజభయాదీహి గహితలిఙ్గానం ‘గిహీ మం సమణోతి జానన్తూ’తి వఞ్చనచిత్తే సతిపి భిక్ఖూనం వఞ్చేతుకామతాయ అభావా దోసో న జాతో”తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. కేచి పన “వూపసన్తభయతా ఇధ సుద్ధచిత్తతా”తి వదన్తి, ఏవఞ్చ సతి సో వూపసన్తభయో యావ సంవాసం నాధివాసేతి, తావ థేయ్యసంవాసకో న హోతీతి అయమత్థో విఞ్ఞాయతి. ఇమస్మిఞ్చ అత్థే విఞ్ఞాయమానే అవూపసన్తభయస్స సంవాససాదియనేపి థేయ్యసంవాసకో న హోతీతి ఆపజ్జేయ్య, న చ అట్ఠకథాయం అవూపసన్తభయస్స సంవాససాదియనేపి అథేయ్యసంవాసకతా దస్సితా. **సబ్బపాసణ్డియభత్తాని భుఞ్జన్తో**తి చ ఇమినా అవూపసన్తభయేనపి సంవాసం అసాదియన్తేనేవ భవితబ్బన్తి దీపేతి. తేనేవ తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం “యస్మా విహారం ఆగన్త్వా సఙ్ఘికం గణ్హన్తస్స సంవాసం పరిహరితుం దుక్కరం, తస్మా ‘సబ్బపాసణ్డియభత్తాని భుఞ్జన్తో’తి ఇదం వుత్త”న్తి. తస్మా రాజభయాదీహి గహితలిఙ్గతాయేవేత్థ సుద్ధచిత్తతాతి గహేతబ్బం.

సబ్బపాసణ్డియభత్తానీతి సబ్బసామయికానం సాధారణం కత్వా వీథిచతుక్కాదీసు ఠపేత్వా దాతబ్బభత్తాని. **కాయపరిహారియానీ**తి కాయేన పరిహరితబ్బాని. **అబ్భుగ్గచ్ఛన్తీ**తి అభిముఖం గచ్ఛన్తి. **కమ్మన్తానుట్ఠానేనా**తి కసిగోరక్ఖాదికమ్మాకరణేన. **తదేవ పత్తచీవరం ఆదాయ విహారం గచ్ఛతీ**తి చీవరాని నివాసనపారుపనవసేన ఆదాయ, పత్తఞ్చ అంసకూటే లగ్గేత్వా విహారం గచ్ఛతి.

నాపి సయం జానాతీతి “యో ఏవం పబ్బజతి, సో థేయ్యసంవాసకో నామ హోతీ”తి వా “ఏవం కాతుం న లభతీ”తి వా “ఏవం పబ్బజితో సమణో నామ న హోతీ”తి వా న జానాతి. **యో ఏవం పబ్బజతి, సో థేయ్యసంవాసకో నామ హోతీ**తి ఇదం పన నిదస్సనమత్తం. **అనుపసమ్పన్నకాలేయేవా**తి ఇమినా ఉపసమ్పన్నకాలే సుత్వా సచేపి నారోచేతి, థేయ్యసంవాసకో న హోతీతి దీపేతి.

సిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయ…పే.… థేయ్యసంవాసకో న హోతీతి ఇదం భిక్ఖూహి దిన్నలిఙ్గస్స అపరిచ్చత్తత్తా న లిఙ్గత్థేనకో హోతి, లిఙ్గానురూపస్స సంవాసస్స సాదితత్తా నాపి సంవాసత్థేనకో హోతీతి వుత్తం. **ఏకో భిక్ఖు కాసాయే సఉస్సాహోవ ఓదాతం నివాసేత్వా**తి ఏత్థాపి ఇదమేవ కారణం దట్ఠబ్బం. పరతో **‘‘సామణేరో సలిఙ్గే ఠితో’’**తిఆదినా సామణేరస్స వుత్తవిధానేసుపి అథేయ్యసంవాసపక్ఖే అయమేవ నయో. **‘‘భిక్ఖునియాపి ఏసేవ నయో’’**తి వుత్తమేవత్థం **‘‘సాపి గిహిభావం పత్థయమానా’’**తిఆదినా విభావేతి.

సచే కోచి వుడ్ఢపబ్బజితోతి సామణేరం సన్ధాయ వుత్తం. **మహాపేళాదీసూ**తి ఏతేన గిహిసన్తకం దస్సితం. **సామణేరపటిపాటియా…పే.… థేయ్యసంవాసకో న హోతీ**తి ఏత్థ కిఞ్చాపి థేయ్యసంవాసకో న హోతి, పారాజికం పన ఆపజ్జతియేవ. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవాతి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౧౧౦) వుత్తం.

విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౧౧౦) పన – థేయ్యాయ లిఙ్గగ్గహణమత్తమ్పి ఇధ సంవాసో ఏవాతి ఆహ **‘‘తయో థేయ్యసంవాసకా’’**తి. **న యథావుడ్ఢం వన్దన**న్తి భిక్ఖూనం సామణేరానం వా వన్దనం న సాదియతి. **యథావుడ్ఢం వన్దన**న్తి అత్తనా ముసావాదేన దస్సితవస్సక్కమేన భిక్ఖూనం వన్దనం సాదియతి. దహరసామణేరో పన వుడ్ఢసామణేరానం, దహరభిక్ఖూ చ వుడ్ఢానం వన్దనం సాదియన్తోపి థేయ్యసంవాసకో న హోతి. **ఇమస్మిం అత్థే**తి సంవాసత్థేనకత్థే. **భిక్ఖువస్సానీ**తి ఇదం సంవాసత్థేనకే వుత్తపాఠవసేన వుత్తం, సయమేవ పన పబ్బజిత్వా సామణేరవస్సాని గణేన్తోపి ఉభయత్థేనకో ఏవ. న

కేవలఞ్చ పురిసోవ, ఇత్థీపి భిక్ఖునీసు ఏవం పటిపజ్జతి, థేయ్యసంవాసికావ. ఆదికమ్మికాపి చేత్థ న ముచ్చన్తి. ఉపసమ్పన్నేసు ఏవ పణ్ణత్తాపత్తిం పటిచ్చ ఆదికమ్మికా వుత్తా, తేనేవేత్థ ఆదికమ్మికోపి న ముత్తో.

రాజ...పే... భయేనాతి ఏత్థ **భయ**-సద్దో పచ్చేకం యోజేతబ్బో. **యావ సో సుద్ధమానసో**తి "ఇమినా లిఙ్గేన భిక్ఖూ వఞ్చేత్వా తేహి సంవసిస్సామీ"తి అసుద్ధచిత్తాభావేన సుద్ధచిత్తో. తేన హి అసుద్ధచిత్తేన లిఙ్గే గహితమత్తే పచ్ఛా భిక్ఖూహి సహ సంవసతు వా మా వా, లిఙ్గత్థేనకో హోతి. పచ్ఛా సంవసన్తోపి అభబ్బో హుత్వా సంవసతి, తస్మా ఉభయత్థేనకోపి లిఙ్గత్థేనకే ఏవ పవిసతీతి వేదితబ్బం. యో పన రాజాదిభయేన సుద్ధచిత్తోవ లిఙ్గం గహేత్వా విచరన్తో పచ్ఛా "భిక్ఖువస్సాని గణేత్వా జీవస్సామీ"తి అసుద్ధచిత్తం ఉప్పాదేతి, సో చిత్తుప్పాదమత్తేన థేయ్యసంవాసకో న హోతి సుద్ధచిత్తేన గహితలిఙ్గత్తా. సచే పన సో భిక్ఖూనం సన్తికం గన్త్వా సామణేరవస్సగణనాదిం కరోతి, తదా సంవాసత్థేనకో, ఉభయత్థేనకో వా హోతీతి దట్ఠబ్బం. యం పన పరతో "సహ ధురనిక్ఖేపేన అయమ్పి థేయ్యసంవాసకోవా"తి వుత్తం, తం భిక్ఖూహి సద్ధిమ్మ సంవాసాధివాసనవసేన ధురనిక్ఖేపం సన్ధాయ వుత్తం. తేన వుత్తం **''సంవాసం నాధివాసేతి, యావా''**తి , తస్స తావ థేయ్యసంవాసకో నామ న వుచ్చతీతి సమ్బన్ధో దట్ఠబ్బో. ఏత్థ చ చోరాదిభయం వినాపి కీళాధిప్పాయేన లిఙ్గం గహేత్వా భిక్ఖూనమ్పి సన్తికే పబ్బజితాలయం దస్సేత్వా వన్దనాదిం అసాదియన్తోపి "సోభతి ను ఖో మే పబ్బజితలిఙ్గ"న్తిఆదినా సుద్ధచిత్తేన గణ్హన్తోపి థేయ్యసంవాసకో న హోతీతి దట్ఠబ్బం.

సబ్బపాసణ్డియభత్తానీతి సబ్బసామయికానం సాధారణం కత్వా పణ్ణత్తాని భత్తాని. ఇదఞ్చ భిక్ఖూనఞ్ఞేవ నియమితభత్తగ్గహణే సంవాసోపి సమ్భవేయ్యాతి సబ్బసాధారణభత్తం వుత్తం. సంవాసం పన అసాదియిత్వా అభిక్ఖుకవిహారాదీసు విహారభత్తాదీని భుఞ్జన్తోపి థేయ్యసంవాసకో న హోతి ఏవ. **కమ్మన్తానుట్ఠానేనా**తి కసిఆదికమ్మాకరణేన. **పత్తచీవరం ఆదాయా**తి భిక్ఖులిఙ్గవసేన సరీరేన ధారేత్వా.

యో ఏవం పబ్బజతి, సో థేయ్యసంవాసకో నామ హోతీతి ఇదం నిదస్సనమత్తం. "థేయ్యసంవాసకో"తి పన నామం అజానన్తోపి "ఏవం కాతుం న వట్టతీ"తి వా "కరోన్తో సమణో నామ న హోతీ"తి వా "యది ఆరోచేస్సామి, ఛడ్డయిస్సన్తి మ"న్తి వా "యేన కేనచి పబ్బజ్జా మే న రుహతీ"తి జానాతి, థేయ్యసంవాసకో హోతి. యో పన పఠమం "పబ్బజ్జా ఏవం మే గహితా"తి సఞ్ఞీ కేవలం అన్తరా అత్తనో సేతవత్థనివాసనాదివిప్పకారం పకాసేతుం లజ్జన్తో న కథేతి, సో థేయ్యసంవాసకో న హోతి. **అనుపసమ్పన్నకాలేయేవా**తి ఏత్థ అవధారణేన ఉపసమ్పన్నకాలే థేయ్యసంవాసకలక్ఖణం ఞత్వా వఞ్చనాయపి నారోచేతి, థేయ్యసంవాసకో న హోతీతి దీపేతి. సో హి సుద్ధచిత్తేన గహితలిఙ్గత్తా లిఙ్గత్థేనకో న హోతి, లద్ధూపసమ్పదత్తా తదనుగుణస్సేవ సంవాసస్స సాదితత్తా సంవాసత్థేనకోపి న హోతి. అనుపసమ్పన్నో పన లిఙ్గత్థేనకో హోతి, సంవాసారహస్స లిఙ్గస్స గహితత్తా సంవాససాదియనమత్తేన సంవాసత్థేనకో హోతి.

సలిఙ్గే ఠితోతి సలిఙ్గభావే ఠితో. **థేయ్యసంవాసకో న హోతీ**తి భిక్ఖూహి దిన్నలిఙ్గస్స అపరిచ్చత్తత్తా లిఙ్గత్థేనకో న హోతి. భిక్ఖుపటిఞ్ఞాయ అపరిచ్చత్తత్తా సంవాసత్థేనకో న హోతి. యం పన మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ పఠమపారాజికవణ్ణనా) "లిఙ్గానురూపస్స సంవాసస్స సాదితత్తా నాపి సంవాసత్థేనకో"తి కారణం వుత్తం, తమ్పి ఇదమేవ కారణం సన్ధాయ వుత్తం. ఇతరథా సామణేరస్సాపి భిక్ఖువస్సగణనాదీసు లిఙ్గానురూపసంవాసో ఏవ సాదితోతి సంవాసత్థేనకతా న సియా భిక్ఖూహి దిన్నలిఙ్గస్స ఉభిన్నమ్పి సాధారణత్తా. యథా చేత్థ భిక్ఖు, ఏవం సామణేరోపి పారాజికం సమాపన్నో సామణేరపటిఞ్ఞాయ

అపరిచ్చత్తత్తా సంవాసత్థేనకో న హోతీతి వేదితబ్బో. **సో భతీతి సమ్పటిచ్ఛిత్వాతి** కాసావధారణే ధురం నిక్ఖిపిత్వా గిహిభావం సమ్పటిచ్ఛిత్వా.

సచే కోచి వుడ్ఢపబ్బజితోతి సామణేరం సన్ధాయ వుత్తం. **మహాపేళాదీసూతి** విలీవాదిమయేసు ఘరద్వారేసు ఠపితేసు భత్తభాజనవిసేసేసు. ఏతేన విహారే భిక్ఖూహి సద్ధిం వస్సగణనాదీనం అకరణం దస్సేతీతి వుత్తం.

౧౩౮. తిత్థియపక్కన్తకకథాయం **తేసం లిఙ్గే ఆదిన్నమత్తే తిత్థియపక్కన్తకో హోతీతి** "తిత్థియో భవిస్సామీ"తి గతస్స లిఙ్గగ్గహణేనేవ తేసం లద్ధిపి గహితాయేవ హోతీతి కత్వా వుత్తం. కేనచి పన "తేసం లిఙ్గే ఆదిన్నమత్తే లద్ధియా గహితాయపి అగ్గహితాయపి తిత్థియపక్కన్తకో హోతీ"తి వుత్తం, తం న గహేతబ్బం. న హి "తిత్థియో భవిస్సామీ"తి గతస్స లిఙ్గసమ్పటిచ్ఛనతో అఞ్ఞం లద్ధిగ్గహణం నామ అత్థి. లిఙ్గసమ్పటిచ్ఛనేనేవ హి సో గహితలద్ధికో హోతి. తేనేవ "వీమంసనత్థం కుసచీరాదీని...పే.... యావ న సమ్పటిచ్ఛతి, తావ తం లద్ధి రక్ఖతి, సమ్పటిచ్ఛితమత్తే తిత్థియపక్కన్తకో హోతీ"తి వుత్తం. **నగ్గోవ ఆజీవకానం ఉపస్సయం గచ్ఛతి, పదవారే పదవారే దుక్కటన్తి** "ఆజీవకో భవిస్స"న్తి అసుద్ధచిత్తేన గమనపచ్చయా దుక్కటం వుత్తం. నగ్గేన హుత్వా గమనపచ్చయాపి పదవారే దుక్కటా న ముచ్చతియేవాతి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౧౦) వుత్తం.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౧౦) పన – తిత్థియపక్కన్తకాదికథాసు **తేసం లిఙ్గే ఆదిన్నమత్తేతి** వీమంసాదిఅధిప్పాయం వినా "తిత్థియో భవిస్సామీ"తి సన్నిట్ఠానవసేన లిఙ్గే కాయేన ధారితమత్తే. **సయమేవాతి** తిత్థియానం సన్తికం అగన్త్వా సయమేవ సఙ్ఘారామేపి కుసచీరాదీని నివాసేతి. **ఆజీవకో భవిస్సన్తి...పే.... గచ్ఛతీతి** ఆజీవకానం సన్తికే తేసం పబ్బజనవిధినా "ఆజీవకో భవిస్సామీ"తి గచ్ఛతి. తస్స హి తిత్థియభావూపగమనం పతి సన్నిట్ఠానే విజ్జమానేపి "గన్త్వా భవిస్సామీ"తి పరికప్పితత్తా పదవారే దుక్కటమేవ వుత్తం. **దుక్కటన్తి** పాళియా అవుత్తేపి మేథునాదీసు వుత్తపుబ్బపయోగదుక్కటానులోమతో వుత్తం. ఏతేన చ సన్నిట్ఠానవసేన లిఙ్గే సమ్పటిచ్ఛితే పారాజికం, తతో పురిమపయోగే థుల్లచ్చయఞ్చ వత్తబ్బమేవ. థుల్లచ్చయక్ఖణే నివత్తన్తోపి ఆపత్తిం దేసాపేత్వా ముచ్చతి ఏవాతి దట్ఠబ్బం. యథా చేత్థ, ఏవం సఙ్ఘభేదేపి లోహితుప్పాదేపి భిక్ఖూనం పుబ్బపయోగాదీసు దుక్కటథుల్లచ్చయపారాజికాహి ముచ్చనసీమా చ వేదితబ్బా. సాసనవిరుద్ధతాయేత్థ ఆదికమ్మికానమ్పి అనాపత్తి న వుత్తా. పబ్బజ్జాయపి అభబ్బతాదస్సనత్థం పనేతే అఞ్ఞే చ పారాజికకణ్డే విసుం సిక్ఖాపదేన పారాజికాదిం అదస్సేత్వా ఇధ అభబ్బేసు ఏవ వుత్తాతి వేదితబ్బం.

తం లద్ధీతి తిత్థియవేసే సేట్ఠభావగ్గహణమేవ సన్ధాయ వుత్తం. తేసఞ్హి తిత్థియానం సస్సతాదిగ్గాహం గణ్హన్తోపి లిఙ్గే అసమ్పటిచ్ఛితే తిత్థియపక్కన్తకో న హోతి, తం లద్ధిం అగ్గహేత్వాపి "ఏతేసం వతచరియా సున్దరా"తి లిఙ్గం సమ్పటిచ్ఛన్తో తిత్థియపక్కన్తకో హోతి ఏవ. **లద్ధియా అభావేనాతి** భిక్ఖుభావే సాలయతాయ తిత్థియభావూపగమనలద్ధియా అభావేన. ఏతేన చ ఆపదాసు కుసచీరాదిం పారుపన్తస్సపి నగ్గస్స వియ అనాపత్తీతి దస్సేతి. **ఉపసమ్పన్నభిక్ఖునా కథితోతి** ఏత్థ సఙ్ఘభేదకోపి ఉపసమ్పన్నభిక్ఖునావ కథితో, మాతుఘాతకాదయో పన అనుపసమ్పన్నేనాతిపి దట్ఠబ్బన్తి ఆగతం.

౧౪౦. తిరచ్ఛానకథాయం ''**యో కోచి అమనుస్సజాతియో, సబ్బోవ ఇమస్మిం అత్థే తిరచ్ఛానగతోతి వేదితబ్బో**''తి ఏతేన ఏసో మనుస్సజాతియో ఏవ భగవతో సాసనే పబ్బజితుం వా ఉపసమ్పజ్జితుం వా లభతి, న తతో అఞ్ఞోతి దీపేతి.

తేనాహ భగవా “తుమ్హే ఖోత్థ నాగా అవిరుళ్హిధమ్మా ఇమస్మిం ధమ్మవినయే”తి (మహావ. ౧౧౧).

౧౪౧. ఆనన్తరియకథాయం తిరచ్ఛానాదిఅమనుస్సజాతితో మనుస్సజాతికానఞ్ఞేవ పుత్తేసు మేత్తాదయోపి తిక్ఖవిసదా హోన్తి లోకుత్తరగుణా వియాతి ఆహ **“మనుస్సిత్థిభూతా జనికా మాతా”**తి. యథా మనుస్సానఞ్ఞేవ కుసలపవత్తి తిక్ఖవిసదా, ఏవం అకుసలపవత్తిపీతి ఆహ **“సయమ్పి మనుస్సజాతికేనేవా”**తిఆది. అథ వా యథా సమానజాతియస్స వికోపనే కమ్మం గరుతరం, న తథా విజాతియస్సాతి ఆహ **“మనుస్సిత్థిభూతా”**తి. పుత్తసమ్బన్ధేన మాతుపితుసమఞ్ఞా , దత్తకిత్తిమాదివసేనపి పుత్తవోహారో లోకే దిస్సతి, సో చ ఖో పరియాయతోతి నిప్పరియాయసిద్ధతం దస్సేతుం **“జనికా మాతా”**తి వుత్తం. యథా మనుస్సత్తభావే ఠితస్సేవ కుసలధమ్మానం తిక్ఖవిసదసూరభావాపత్తి యథా తం తిణ్ణమ్పి బోధిసత్తానం బోధిత్తయనిబ్బత్తియం, ఏవం మనుస్సత్తభావే ఠితస్సేవ అకుసలధమ్మానమ్పి తిక్ఖవిసదసూరభావాపత్తీతి ఆహ **“సయమ్పి మనుస్సజాతికేనేవా”**తి. **ఆనన్తరియేనా**తి ఏత్థ చుతిఅనన్తరం నిరయే పటిసన్ధిఫలం అనన్తరం నామ, తస్మిం అనన్తరే జనకత్తేన నియుత్తం ఆనన్తరియం, తేన. అథ వా చుతిఅనన్తరం ఫలం అనన్తరం నామ, తస్మిం అనన్తరే నియుత్తం, తన్నిబ్బత్తనేన అనన్తరకరణసీలం, అనన్తరప్పయోజనం వా ఆనన్తరియం, తేన **ఆనన్తరియేన మాతుఘాతకకమ్మేన**. పితుఘాతకేపి “యేన మనుస్సభూతో జనకో పితా సయమ్పి మనుస్సజాతికేనేవ సతా సఞ్చిచ్చ జీవితా వోరోపితో, అయం ఆనన్తరియేన పితుఘాతకకమ్మేన పితుఘాతకో”తిఆదినా సబ్బం వేదితబ్బన్తి ఆహ **“పితుఘాతకేపి ఏసేవ నయో”**తి.

పరివత్తితలిఙ్గమ్పి మాతరం వా పితరం వా జీవితా వోరోపేన్తస్స ఆనన్తరియకమ్మం హోతియేవ. సతిపి హి లిఙ్గపరివత్తే సో ఏవ ఏకకమ్మనిబ్బత్తో భవఙ్గప్పబన్ధో జీవితప్పబన్ధో, న అఞ్ఞోతి. యో పన సయం మనుస్సో తిరచ్ఛానభూతం పితరం వా మాతరం వా, సయం వా తిరచ్ఛానభూతో మనుస్సభూతం, తిరచ్ఛానోయేవ వా తిరచ్ఛానభూతం జీవితా వోరోపేతి, తస్స కమ్మం ఆనన్తరియం న హోతి, భారియం పన హోతి, ఆనన్తరియం ఆహచ్చేవ తిట్ఠతి. ఏళకచతుక్కం సఙ్గామచతుక్కం చోరచతుక్కఞ్చేత్థ కథేతబ్బం. “ఏళకం మారేమీ”తి అభిసన్ధినాపి హి ఏళకట్ఠానే ఠితం మనుస్సో మనుస్సభూతం మాతరం వా పితరం వా మారేన్తో ఆనన్తరియం ఫుసతి మరణాధిప్పాయేనేవ ఆనన్తరియవత్థునో వికోపితత్తా. ఏళకాభిసన్ధినా, పన మాతాపితిఅభిసన్ధినా వా ఏళకం మారేన్తో ఆనన్తరియం న ఫుసతి ఆనన్తరియవత్థునో అభావతో. మాతాపితిఅభిసన్ధినా మాతాపితరో మారేన్తో ఫుస్సతేవ. ఏస నయో ఇతరస్మిమ్పి చతుక్కద్వయే. యథా చ మాతాపితూసు, ఏవం అరహన్తేసు ఏతాని చతుక్కాని వేదితబ్బాని. సబ్బత్థ హి పురిమం అభిసన్ధిచిత్తం అప్పమాణం, వధకచిత్తం, పన తదారమ్మణజీవితిన్ద్రియఞ్చ పమాణం. కతానన్తరియకమ్మో చ “తస్స కమ్మస్స విపాకం పటిబాహిస్సామీ”తి సకలచక్కవాళం మహాచేతియప్పమాణేహి కఞ్చనథూపేహి పూరేత్వాపి సకలచక్కవాళం పూరేత్వా నిసిన్నస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వాపి బుద్ధస్స భగవతో సఙ్ఘాటికణ్ణం అముఞ్చన్తో విచరిత్వాపి కాయస్స భేదా నిరయమేవ ఉపపజ్జతి, పబ్బజ్జఞ్చ న లభతి. పితుఘాతకే **వేసియా పుత్తో**తి ఉపలక్ఖణమత్తం, కులిత్థియా అతిచారినియా పుత్తోపి అత్తనో పితరం అజానిత్వా ఘాతేన్తోపి పితుఘాతకోవ హోతి.

అరహన్తఘాతకకమ్మే **అవసేసన్తి** అనాగామిఆదికం. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన తతియపారాజికవణ్ణనాతో గహేతబ్బో.

“**దుట్ఠచిత్తేనా**”తి వుత్తమేవత్థం విభావేతి “**వధకచిత్తేనా**”తి. వధకచేతనాయ హి దూసితం చిత్తం ఇధ దుట్ఠచిత్తం నామ. **లోహితం ఉప్పాదేతీ**తి ఏత్థ తథాగతస్స అభేజ్జకాయతాయ పరూపక్కమేన చమ్మచ్ఛేదం కత్వా లోహితపగ్ఘరణం నామ నత్థి, సరీరస్స పన అన్తోయేవ ఏకస్మిం ఠానే లోహితం సమోసరతి, ఆఘాతేన పకుప్పమానం సఞ్చితం హోతి. దేవదత్తేన పవిద్ధసిలతో భిజ్జిత్వా గతా సక్ఖలికాపి తథాగతస్స పాదన్తం పహరి, ఫరసునా పహటో వియ పాదో అన్తోలోహితోయేవ అహోసి. జీవకో పన తథాగతస్స రుచియా సత్థకేన చమ్మం ఛిన్దిత్వా తమ్హా ఠానా దుట్ఠలోహితం నీహరిత్వా ఫాసుమకాసి, తేనస్స పుఞ్ఞకమ్మమేవ అహోసి. తేనాహ “**జీవకో వియా**”తిఆది.

అథ యే పరినిబ్బుతే తథాగతే చేతియం భిన్దన్తి, బోధిం ఛిన్దన్తి, ధాతుమ్హి ఉపక్కమన్తి, తేసం కిం హోతీతి? భారియం కమ్మం హోతి ఆనన్తరియసదిసం. సధాతుకం పన థూపం వా పటిమం వా బాధమానం బోధిసాఖం ఛిన్దితుం వట్టతి. సచేపి తత్థ నిలీనా సకుణా చేతియే వచ్చం పాతేన్తి, ఛిన్దితుం వట్టతియేవ. పరిభోగచేతియతో హి సరీరచేతియం గరుతరం. చేతియవత్థుం భిన్దిత్వా గచ్ఛన్తే బోధిమూలేపి ఛిన్దిత్వా హరితుం వట్టతి. యా పన బోధిసాఖా బోధిఘరం బాధతి, తం గేహరక్ఖణత్థం ఛిన్దితుం న లభతి. బోధిఅత్థాయ హి గేహం, న గేహత్థాయ బోధి. ఆసనఘరేపి ఏసేవ నయో. యస్మిం పన ఆసనఘరే ధాతు నిహితా హోతి, తస్స రక్ఖణత్థాయ తం సాఖం ఛిన్దితుం వట్టతి. బోధిజగ్గనత్థం ఓజోహరణసాఖం వా పూతిట్ఠానం వా ఛిన్దితుం వట్టతియేవ, సత్థు రూపకాయపటిజగ్గనే వియ పుఞ్ఞమ్పి హోతి.

సఙ్ఘభేదే **చతున్నం కమ్మాన**న్తి అపలోకనాదీనం చతున్నం కమ్మానం. **అయం సఙ్ఘభేదకో**తి పకతత్తం భిక్ఖుం సన్ధాయ వుత్తం. పుబ్బే ఏవ పారాజికం సమాపన్నో వా వత్థాదిదోసేన విపన్నుపసమ్పదో వా సఙ్ఘం భిన్దన్తోపి ఆనన్తరియం న ఫుసతి, సఙ్ఘో పన భిన్నోవ హోతి, పబ్బజ్జా చస్స న వారితాతి దట్ఠబ్బం.

భిక్ఖునీదూసనే **ఇచ్ఛమానన**న్తి ఓదాతవత్థవసనం ఇచ్ఛమానం. తేనేవాహ “**గిహిభావే సమ్పటిచ్ఛితమత్తేయేవా**”తి. నేవ పబ్బజ్జా అత్థీతి యోజనా. యో చ పటిక్ఖిత్తే అభబ్బే చ పుగ్గలే ఞత్వా పబ్బాజేతి, ఉపసమ్పాదేతి వా, దుక్కటం. అజానన్తస్స సబ్బత్థ అనాపత్తీతి వేదితబ్బం.

౧౪౨. గబ్భమాసేహి సద్ధిం వీసతి వస్సాని అస్సాతి **గబ్భవీసో**. **హాయనవడ్ఢన**న్తి గబ్భమాసేసు అధికేసు ఉత్తరి హాయనం, ఊనేసు వడ్ఢనన్తి వేదితబ్బం. **ఏకూనవీసతివస్స**న్తి ద్వాదస మాసే మాతుకుచ్ఛిస్మిం వసిత్వా మహాపవారణాయ జాతకాలతో పట్ఠాయ ఏకూనవీసతివస్సం. **పాటిపదదివసే**తి పచ్ఛిమికాయ వస్సూపగమనదివసే. “తింసరత్తిదివో మాసో”తి (అం॰ ని॰ ౩.౭౧; ౮.౪౩; విభ॰ ౧౦౨౩) వచనతో “**చత్తారో మాసా పరిహాయన్తీ**”తి వుత్తం. **వస్సం ఉక్కడ్ఢన్తీ**తి వస్సం ఉద్ధం కడ్ఢన్తి, తతియసంవచ్ఛరే ఏకమాసస్స అధికత్తా మాసపరిచ్ఛజనవసేన వస్సం ఉద్ధం కడ్ఢన్తీతి అత్థో, తస్మా తతియో సంవచ్ఛరో తేరసమాసికో హోతి. సంవచ్ఛరస్స పన ద్వాదసమాసికత్తా అట్ఠారససు వస్సేసు అధికమాసే విసుం గహేత్వా “**ఛ మాసా వడ్ఢన్తీ**”తి వుత్తం. **తతో**తి ఛమాసతో. **నిక్కఙ్ఖా హుత్వా**తి అధికమాసేహి సద్ధిం పరిపుణ్ణవీసతివస్సత్తా నిబ్బేమతికా హుత్వా. యం పన వుత్తం తీసుపి గణ్ఠిపదేసు “అట్ఠారసన్నంయేవ వస్సానం అధికమాసే గహేత్వా గణితత్తా సేసవస్సద్వయస్సపి అధికదివసాని హోన్తి, తాని అధికదివసాని సన్ధాయ ‘నిక్కఙ్ఖా హుత్వా’తి వుత్త”న్తి, తం న గహేతబ్బం. న హి ద్వీసు వస్సేసు అధికదివసాని నామ విసుం ఉపలబ్భన్తి తతియే వస్సే వస్సుక్కడ్ఢనవసేన అధికమాసే పరిచ్ఛత్తేయేవ అతిరేకమాససమ్భవతో, తస్మా ద్వీసు వస్సేసు అతిరేకదివసాని విసుం న సమ్భవన్తి.

“తే ద్వే మాసే గహేత్వా వీసతి వస్సాని పరిపుణ్ణాని హోన్తీ”తి కస్మా వుత్తం, ఏకూనవీసతివస్సమ్హి చ పున అపరస్మిం వస్సే పక్ఖిత్తే వీసతి వస్సాని పరిపుణ్ణాని హోన్తీతి ఆహ **“ఏత్థ పన…పే.… వుత్త”**న్తి. అనేకత్థత్తా నిపాతానం **పన**-సద్దో హిసద్దత్థో, ఏత్థ హీతి వుత్తం హోతి. ఇదఞ్హి వుత్తస్సేవత్థస్స సమత్థనవసేన వుత్తం. ఇమినా చ ఇమం దీపేతి – యం వుత్తం “ఏకూనవీసతివస్సం సామణేరం నిక్ఖమనీయపుణ్ణమాసిం అతిక్కమ్మ పాటిపదదివసే ఉపసమ్పాదేన్తీ”తి, తత్థ గబ్భమాసేపి గహేత్వా ద్వీహి మాసేహి అపరిపుణ్ణవీసతివస్సం సన్ధాయ “ఏకూనవీసతివస్స”న్తి వుత్తం, తస్మా అధికమాసేసు ద్వీసు గహితేసు ఏవ వీసతి వస్సాని పరిపుణ్ణాని నామ హోన్తీతి. **తస్మా**తి యస్మా గబ్భమాసాపి గణనూపగా హోన్తి, తస్మా. **ఏకవీసతివస్సో హోతీ**తి జాతదివసతో పట్ఠాయ వీసతివస్సో సమానో గబ్భమాసేహి సద్ధిం ఏకవీసతివస్సో హోతి. **అఞ్ఞం ఉపసమ్పాదేతీ**తి ఉపజ్ఝాయో, కమ్మవాచాచరియో వా హుత్వా ఉపసమ్పాదేతీతి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౪౦౬) ఆగతం.

గబ్భే సయితకాలేన సద్ధిం వీసతిమం వస్సం పరిపుణ్ణమస్సాతి **గబ్భవీసో. నిక్ఖమనీయపుణ్ణమాసీ**తి సావణమాసస్స పుణ్ణమియా ఆసాళ్హీపుణ్ణమియా అనన్తరపుణ్ణమీ. **పాటిపదదివసే**తి పచ్ఛిమికాయ వస్సూపనాయికాయ, ద్వాదస మాసే మాతుకుచ్ఛిస్మిం వసిత్వా మహాపవారణాయ జాతం ఉపసమ్పాదేన్తీతి అత్థో. “తింసరత్తిదివో మాసో, ద్వాదసమాసికో సంవచ్ఛరో”తి వచనతో **“చత్తారో మాసా పరిహాయన్తీ”**తి వుత్తం. **వస్సం ఉక్కడ్ఢన్తీ**తి వస్సం ఉద్ధం కడ్ఢన్తి, “ఏకమాసం అధికమాసో”తి ఛడ్డేత్వా వస్సం ఉపగచ్ఛన్తీతి అత్థో, తస్మా తతియో తతియో సంవచ్ఛరో తేరసమాసికో హోతి. **తే ద్వే మాసే గహేత్వా**తి నిక్ఖమనీయపుణ్ణమాసతో యావ జాతదివసభూతా మహాపవారణా, తావ యే ద్వే మాసా అనాగతా, తేసం అత్థాయ అధికమాసతో లద్ధే ద్వే మాసే గహేత్వా. తేనాహ “యో పవారేత్వా వీసతివస్సో భవిస్సతీ”తిఆది. **“నిక్కఙ్ఖా హుత్వా”**తి ఇదం అట్ఠారసన్నం వస్సానం ఏవ అధికమాసే గహేత్వా తతో వీసతియా వస్సేసుపి చాతుద్దసీనం అత్థాయ చతున్నం మాసానం పరిహాపనేన సబ్బథా పరిపుణ్ణవీసతివస్సతం సన్ధాయ వుత్తం.

పవారేత్వా వీసతివస్సో భవిస్సతీతి మహాపవారణాదివసే అతిక్కన్తే గబ్భవస్సేన సహ వీసతివస్సో భవిస్సతీతి అత్థో. **తస్మా**తి యస్మా గబ్భమాసాపి గణనూపగా హోన్తి, తస్మా. **ఏకవీసతివస్సో**తి జాతియా వీసతివస్సం సన్ధాయ వుత్తం. **అఞ్ఞం ఉపసమ్పాదేతీ**తి ఉపజ్ఝాయో, ఆచరియో వా హుత్వా ఉపసమ్పాదేతి. **సోపీ**తి ఉపసమ్పాదేన్తోపి అనుపసమ్పన్నోతి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౪౦౬) ఆగతం.

ఏత్థ సియా – అట్ఠకథాటీకాసు “అట్ఠారససు వస్సేసు ఛ మాసా వడ్ఢన్తీ”తి వుత్తం, ఇదాని పన “ఏకూనవీసతియా వస్సేసు సత్త మాసా అధికా”తి వదన్తి, కథమేత్థ విఞ్ఞాతబ్బన్తి? వుచ్చతే – అట్ఠకథాటీకాసు సాసనవోహారేన లోకియగతిం అనుపగమ్మ తీసు తీసు సంవచ్ఛరేసు మాసఛడ్డనం గహేత్వా “అట్ఠారససు వస్సేసు ఛ మాసా వడ్ఢన్తీ”తి వుత్తం, ఇదాని పన వేదవోహారేన చన్దసూరియగతిసఙ్ఖాతం తిథిం గహేత్వా గణేన్తో “ఏకూనవీసతియా వస్సేసు సత్త మాసా అధికా”తి వదన్తీతి, తం వస్సూపనాయికకథాయం ఆవి భవిస్సతి.

౧౪౩. మాతా వా మతా హోతీతి సమ్బన్ధో. **సోయేవా**తి పబ్బజ్జాపేక్ఖో ఏవ.

౧౪౪. **“ఏకసీమాయఞ్చ అఞ్ఞోపి భిక్ఖూ అత్థీ**తి ఇమినా ఏకసీమాయం భిక్ఖుమ్హి అసతి భణ్డుకమ్మారోచనకిచ్చం నత్థీతి దస్సేతి. **ఖణ్డసీమాయ వా ఠత్వా నదీసముద్దాదీని వా గన్త్వా పబ్బాజేతబ్బో**తి ఏతేన సబ్బే సీమట్ఠకభిక్ఖూ ఆపుచ్ఛితబ్బా,

అనాపుచ్ఛా పబ్బాజేతుం న వట్టతీతి దీపేతి.

౧౪౩. **అనామట్ఠపిణ్డపాతన్తి** అగ్గహితఅగ్గం పిణ్డపాతం. **సామణేరభాగసమకో ఆమిసభాగో**తి ఏత్థ కిఞ్చాపి సామణేరానం ఆమిసభాగస్స సమకమేవ దీయమానత్తా విసుం సామణేరభాగో నామ నత్థి, హేట్ఠా గచ్ఛన్తం పన భత్తం కదాచి మన్దం భవేయ్య, తస్మా ఉపరి అగ్గహేత్వా సామణేరపాళియావ గహేత్వా దాతబ్బోతి అధిప్పాయో. నియతపబ్బజ్జస్సేవ చాయం భాగో దీయతి. తేనేవ **''అపక్కం పత్త''**న్తిఆది వుత్తం. అఞ్ఞే వా భిక్ఖూ దాతుకామా హోన్తీతి సమ్బన్ధో.

౧౪౬. **సయం పబ్బాజేతబ్బో**తి కేసచ్ఛేదనాదీని సయం కరోన్తేన పబ్బాజేతబ్బో. కేసచ్ఛేదనం కాసాయచ్ఛాదనం సరణదానన్తి హి ఇమాని తీణి కరోన్తో "పబ్బాజేతీ"తి వుచ్చతి, తేసు ఏకం ద్వే వాపి కరోన్తో తథా వోహరీయతియేవ, తస్మా **ఏతం పబ్బాజేహీ**తి కేసచ్ఛేదనం కాసాయచ్ఛాదనఞ్చ సన్ధాయ వుత్తం. **ఉపజ్ఝాయం ఉద్దిస్స పబ్బాజేతీ**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. **ఖణ్డసీమం నేత్వా**తి భణ్డుకమ్మారోచనపరిహరణత్థం వుత్తం. తేన సభిక్ఖుకే విహారే అఞ్ఞమ్పి "ఏతస్స కేసే ఛిన్దా"తి వత్తుం న వట్టతి. **పబ్బాజేత్వా**తి కేసచ్ఛేదనం సన్ధాయ వదతి. **భిక్ఖుతో అఞ్ఞో పబ్బాజేతుం న లభతీ**తి సరణదానం సన్ధాయ వుత్తం. తేనేవాహ **''సామణేరో పనా''**తిఆదీతి సారత్థదీపనియం (సారత్థ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౩౪) ఆగతం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౩౪) పన – **సయం పబ్బాజేతబ్బో**తి ఏత్థ "కేసమస్సుం ఓహారేత్వా"తిఆదివచనతో కేసచ్ఛేదనకాసాయచ్ఛాదనసరణదానాని పబ్బజనం నామ, తేసు పచ్ఛిమద్వయం భిక్ఖూహి ఏవ కాతబ్బం, కారేతబ్బం వా. **పబ్బాజేహీ**తి ఇదం తివిధమ్పి సన్ధాయ వుత్తం. **ఖణ్డసీమం నేత్వా**తి భణ్డుకమ్మారోచనపరిహారణత్థం. భిక్ఖూనఞ్హి అనారోచేత్వా ఏకసీమాయ "ఏతస్స కేసే ఛిన్దా"తి అఞ్ఞం ఆణాపేతుమ్పి న వట్టతి. **పబ్బాజేత్వా**తి కేసాదిచ్ఛేదనమేవ సన్ధాయ వుత్తం "కాసాయాని అచ్ఛాదేత్వా"తి విసుం వుత్తత్తా. **పబ్బాజేతుం న లభతీ**తి సరణదానం సన్ధాయ వుత్తం. అనుపసమ్పన్నేన భిక్ఖుఆణత్తియా దిన్నమ్పి సరణం న రుహతీతి వుత్తం.

వజిరబుద్ధిటీకాయమ్పి (వజిర టీ॰ మహావగ్గ ౩౪) – **ఖణ్డసీమం నేత్వా**తి భణ్డుకమ్మారోచనపరిహారణత్థం వుత్తం, తేన సభిక్ఖుకే విహారే అఞ్ఞమ్పి "ఏతస్స కేసే ఛిన్దా"తి వత్తుం న వట్టతి. **''పబ్బాజేత్వా''**తి ఇమస్స అధిప్పాయపకాసనత్థం **''కాసాయాని అచ్ఛాదేత్వా ఏహీ''**తి వుత్తం. ఉపజ్ఝాయో చే కేసమస్సుఓరోపనాదీని అకత్వా పబ్బజ్జత్థం సరణాని దేతి, న రుహతి పబ్బజ్జా. కమ్మవాచాయ సావేత్వా ఉపసమ్పాదేతి, రుహతి ఉపసమ్పదా. అపత్తచీవరానం ఉపసమ్పదాసిద్ధిదస్సనతో, కమ్మవిపత్తియా అభావతో చేతం యుజ్జతేవాతి ఏకే. హోతి చేత్థ –

> "సలిఙ్గస్సేవ పబ్బజ్జా, విలిఙ్గస్సాపి చేతరా;
> అపేతపుబ్బవేసస్స, తంద్వయా ఇతి చాపరే"తి.

భిక్ఖునా హి సహత్థేన వా ఆణత్తియా వా దిన్నమేవ కాసావం వట్టతి, అదిన్నం న వట్టతీతి పన సన్తేస్వేవ కాసావేసు, నాసన్తేసు అసమ్భవతోతి తేసం అధిప్పాయోతి ఆగతో.

భబ్బరూపోతి భబ్బసభావో. తమేవత్థం పరియాయన్తరేన విభావేతి **''సహేతుకో''**తి. **ఞాతో**తి పాకటో. **యసస్సీ**తి పరివారసమ్పత్తియా సమన్నాగతో.

వణ్ణసణ్ఠానగన్ధాసయోకాసవసేన అసుచిజేగుచ్ఛపటికూలభావం పాకటం కరోన్తేనాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **కేసా** నామేతే వణ్ణతోపి పటికూలా, సణ్ఠానతోపి గన్ధతోపి ఆసయతోపి ఓకాసతోపి పటికూలా. మనుఞ్ఞేపి హి యాగుపత్తే వా భత్తపత్తే వా కేసవణ్ణం కిఞ్చి దిస్వా "కేసమిస్సకమిదం, హరథ న"న్తి జిగుచ్ఛన్తి, ఏవం కేసా **వణ్ణతో** పటికూలా. రత్తిం భుఞ్జన్తాపి కేససణ్ఠానం అక్కవాకం వా మకచివాకం వా ఛుపిత్వా తథేవ జిగుచ్ఛన్తి, ఏవం **సణ్ఠానతోపి** పటికూలా. తేలమక్ఖనపుప్ఫధూమాదిసఙ్ఖారవిరహితానఞ్చ కేసానం **గన్ధో** పరమజేగుచ్ఛో హోతి. తతో జేగుచ్ఛతరో అగ్గిమ్హి పక్ఖిత్తానం. కేసా హి వణ్ణసణ్ఠానతో అప్పటికూలాపి సియుం, **గన్ధేన** పన పటికూలాయేవ. యథా హి దహరస్స కుమారకస్స వచ్చం వణ్ణతో హలిద్దివణ్ణం, సణ్ఠానతో హలిద్దిపిణ్డిసణ్ఠానం. సఙ్కరట్ఠానే ఛడ్డితఞ్చ ఉద్ధుమాతకకాళసునఖసరీరం వణ్ణతో తాలపక్కవణ్ణం, సణ్ఠానతో వట్టేత్వా విస్సట్ఠముదిఙ్గసణ్ఠానం, దాఠాపిస్స సుమనమకుళసదిసా, తం ఉభయమ్పి వణ్ణసణ్ఠానతో సియా అప్పటికూలం, గన్ధేన పన పటికూలమేవ, ఏవం కేసాపి సియుం వణ్ణసణ్ఠానతో అప్పటికూలా, గన్ధేన పన పటికూలాయేవాతి.

యథా పన అసుచిట్ఠానే గామనిస్సన్దేన జాతాని సూపేయ్యపణ్ణాని నాగరికమనుస్సానం జేగుచ్ఛాని హోన్తి అపరిభోగాని, ఏవం కేసాపి పుబ్బలోహితముత్తకరీసపిత్తసేమ్హాదినిస్సన్దేన జాతత్తా పరమజేగుచ్ఛాతి. ఏవం **ఆసయతోపి** పటికూలా. ఇమే చ కేసా నామ గూథరాసిమ్హి ఉట్ఠితకణ్ణకా వియ ఏకతింసకోట్ఠాసరాసిమ్హి జాతా, తే సుసానసఙ్కారట్ఠానాదీసు జాతసాకం వియ, పరిఖాదీసు జాతకమలకువలయాదిపుప్ఫం వియ చ అసుచిట్ఠానే జాతత్తా పరమజేగుచ్ఛాతి ఏవం **ఓకాసతో** పటికూలాతిఆదినా నయేన తచపఞ్చకస్స వణ్ణాదివసేన పటికూలభావం పకాసేన్తేనాతి అత్థో.

నిజ్జీవనిస్సత్తభావం వా పాకటం కరోన్తేనాతి ఇమే కేసా నామ సీసకటాహపలివేఠనచమ్మే జాతా, తత్థ యథా వమ్మికమత్థకే జాతేసు కుణ్ఠతిణేసు న వమ్మికమత్థకో జానాతి "మయి కుణ్ఠతిణాని జాతానీ"తి, నాపి కుణ్ఠతిణాని జానన్తి "మయం వమ్మికమత్థకే జాతానీ"తి. ఏవమేవ న సీసకటాహపలివేఠనచమ్మం జానాతి "మయి కేసా జాతా"తి, నాపి కేసా జానన్తి "మయం సీసకటాహపలివేఠనచమ్మే జాతా"తి, అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆభోగపచ్చవేక్ఖణరహితా ఏతే ధమ్మా. ఇతి "కేసా నామ ఇమస్మిం సరీరే పాటియేక్కో కోట్ఠాసో అచేతనో అబ్యాకతో సుఞ్ఞో నిస్సత్తో థద్ధో పథవీధాతూ"తిఆదినా నయేన నిజ్జీవనిస్సత్తభావం పకాసేన్తేన. **పుబ్బేతి** పురిమబుద్ధానం సన్తికే. **మద్దితసఙ్ఖారోతి** నామరూపవవత్థానేన చేవ పచ్చయపరిగ్గహవసేన చ ఞాణేన పరిమద్దితసఙ్ఖారో. **భావితభావనోతి** కలాపసమ్మసనాదినా సబ్బసో కుసలభావనాయ పూరణేన భావితభావనో . **అదిన్నం న వట్టతీతి** ఏత్థ "పబ్బజ్జా న రుహతీతి వదన్తీ"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ३.३४) వుత్తం.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.३४) పన – **యసస్సీతి** పరివారసమ్పన్నో. **నిజ్జీవనిస్సత్తభావన్తి** "కేసా నామ ఇమస్మిం సరీరే పాటియేక్కో కోట్ఠాసో అచేతనో అబ్యాకతో సుఞ్ఞో నిస్సత్తో థద్ధో పథవీధాతూ"తిఆదినయం సఙ్గణ్హాతి, సబ్బం విసుద్ధిమగ్గే (విసుద్ధి॰ ౧.३౧౧) ఆగతనయేన గహేతబ్బం. **పుబ్బేతి** పుబ్బబుద్ధుప్పాదేసు . **మద్దితసఙ్ఖారోతి** విపస్సనావసేన వుత్తం. **భావితభావనోతి** సమథవసేనపి.

కాసాయాని తిక్ఖత్తుం వా...పే.... పటిగ్గాహాపేతబ్బోతి ఏత్థ "సబ్బదుక్ఖనిస్సరణత్థాయ ఇమం కాసావం గహేత్వా"తి వా "తం కాసావం దత్వా"తి వా వత్వా "పబ్బాజేథ మం, భన్తే, అనుకమ్పం ఉపాదాయా"తి ఏవం యాచనపుబ్బకం చీవరం పటిచ్ఛాపేతి. **అథాపీ**తిఆది తిక్ఖత్తుం పటిగ్గాహాపనతో పరం కత్తబ్బవిధిదస్సనం, **అథాపీ**తి తతో పరమ్పీతి అత్థో. కేచి పన "చీవరం అప్పటిగ్గాహాపేత్వా పబ్బాజనప్పకారభేదదస్సనత్థం **'అథాపీ'**తి వుత్తం. **అథాపీ**తి అథ వాతి అత్థో"తి వదన్తి. **అదిన్నం న వట్టతీ**తి ఇమినా పబ్బజ్జా న రుహతీతి దస్సేతి.

౧౪౬. **పాదే వన్దాపేత్వా**తి పాదాభిముఖం నమాపేత్వా. దూరే వన్దన్తోపి హి పాదే వన్దతీతి వుచ్చతీతి. **ఉపజ్ఝాయేన వా**తి ఏత్థ యస్స సన్తికే ఉపజ్జం గణ్హాతి, అయం **ఉపజ్ఝాయో**. యం ఆభిసమాచారికేసు వినయనత్థాయ ఆచరియం కత్వా నియ్యాతేన్తి, అయం **ఆచరియో**. సచే పన ఉపజ్ఝాయో సయమేవ సబ్బం సిక్ఖాపేతి, అఞ్ఞమ్పి న నియ్యాతేతి, ఉపజ్ఝాయోవస్స ఆచరియోపి హోతి. యథా ఉపసమ్పదాకాలే సయమేవ కమ్మవాచం వాచేన్తో ఉపజ్ఝాయోవ కమ్మవాచాచరియోపి హోతీతి వుత్తం.

అనుఞ్ఞాతఉపసమ్పదాతి ఇత్తిచతుత్థకమ్మేన అనుఞ్ఞాతఉపసమ్పదా. **ఠానకరణసమ్పద**న్తి ఏత్థ ఉరఆదీని ఠానాని, సంవుతాదీని కరణానీతి వేదితబ్బాని. అనునాసికన్తం కత్వా దానకాలే అన్తరావిచ్ఛేదం అకత్వా దాతబ్బానీతి దస్సేతుం "**ఏకసమ్బన్ధానీ**"తి వుత్తం. **విచ్ఛిన్దిత్వా**తి మ-కారన్తం కత్వా దానసమయే విచ్ఛేదం కత్వా.

౧౪౮. **సబ్బమస్స కప్పియాకప్పియం ఆచిక్ఖితబ్బ**న్తి దససిక్ఖాపదవినిముత్తం పరామాసాపరామాసాదిభేదం కప్పియాకప్పియం ఆచిక్ఖితబ్బం. **ఆభిసమాచారికేసు వినేతబ్బో**తి ఇమినా "సేఖియఉపజ్ఝాయవత్తాదిఆభిసమాచారికసీలమనేన పూరేతబ్బం. తత్థ చ కత్తబ్బస్స అకరణే, అకత్తబ్బస్స చ కరణే దణ్డకమ్మారహో హోతీతి దీపేతీతి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౩౪) వుత్తం. అనునాసికన్తం కత్వా దానకాలే అన్తరావిచ్ఛేదో న కాతబ్బోతి ఆహ "**ఏకసమ్బన్ధానీ**"తి. **ఆభిసమాచారికేసు వినేతబ్బో**తి ఇమినా సేఖియవత్తక్ఖన్ధకవత్తేసు, అఞ్ఞేసు చ సుక్కవిస్సట్ఠిఆదిలోకవజ్జసిక్ఖాపదేసు చ సామణేరేహి వత్తితబ్బం, తత్థ అవత్తమానో అలజ్జీ దణ్డకమ్మారహో చ హోతీతి దస్సేతీతి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౩౪).

ఉరాదీని **ఠానాని** నామ, సంవుతాదీని **కరణాని** నామ. అనునాసికన్తం కత్వా ఏకసమ్బన్ధం కత్వా దానకాలే అన్తరా అట్ఠత్వా వత్తబ్బం, విచ్ఛిన్దిత్వా దానకాలేపి యథావుత్తట్ఠానే ఏవ విచ్ఛేదో, అఞ్ఞత్ర న వట్టతీతి లిఖితం, అనునాసికన్తే దీయమానే ఖలిత్వా "బుద్ధం సరణం గచ్ఛామీ"తి మ-కారేన మిస్సీభూతే ఖేత్తే ఓతిణ్ణత్తా వట్టతీతి **ఉపతిస్సత్థేరో**. మిస్సం కత్వా వత్తుం వట్టతి, వచనకాలే పన అనునాసికట్ఠానే విచ్ఛేదం అకత్వా వత్తబ్బన్తి **ధమ్మసిరిత్థేరో**. "ఏవం కమ్మవాచాయమ్పీ"తి వుత్తం. **ఉభతోసుద్ధియావ వట్టతీ**తి ఏత్థ మహాథేరో పతితదన్తాదికారణతాయ అచతురస్సం కత్వా వదతి, బ్యత్తసామణేరో సమీపే ఠితో పబ్బజ్జాపేక్ఖం బ్యత్తం వదాపేతి, మహాథేరేన అవుత్తం వదాపేతీతి న వట్టతి. కమ్మవాచాయ ఇతరో భిక్ఖు చే వదతి, వట్టతీతి. సఙ్ఘో హి కమ్మం కరోతి, న పుగ్గలోతి. న, నానాసీమపవత్తకమ్మవాచాసామఞ్ఞనయేన పటిక్ఖిపితబ్బత్తా. అథ థేరేన చతురస్సం వుత్తం పబ్బజ్జాపేక్ఖం వత్తుం అసక్కోన్తం సామణేరో సయం వత్వా వదాపేతి, ఉభతోసుద్ధి ఏవ హోతి థేరేన వుత్తస్సేవ వుత్తత్తా. "బుద్ధం సరణం గచ్ఛన్తో అసాధారణే బుద్ధగుణం, ధమ్మం సరణం గచ్ఛన్తో నిబ్బానం, సఙ్ఘం సరణం గచ్ఛన్తో సేక్ఖధమ్మం అసేక్ఖధమ్మఞ్చ సరణం గచ్ఛతీ"తి

అగ్గహితగ్గహణవసేన యోజనా కాతబ్బా. అఞ్ఞథా సరణత్తయసఙ్కరదోసో. **సబ్బమస్స కప్పియాకప్పియన్తి** దససిక్ఖాపదవినిముత్తం పరామాసాపరామాసాదిభేదం. ''**ఆభిసమాచారికేసు వినేతబ్బో**''తి వచనతో సేఖియఉపజ్ఝాయవత్తాదిఆభిసమాచారికసీలమసేన పూరేతబ్బం. తత్థ చారిత్తస్స అకరణే, వారిత్తస్స కరణే దణ్డకమ్మారహో హోతీ"తి దీపేతీతి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౪) ఆగతో.

అనుజానామి భిక్ఖవే సామణేరానం దస సిక్ఖాపదానీతిఆదీసు సిక్ఖితబ్బాని పదాని **సిక్ఖాపదాని,** సిక్ఖాకోట్ఠాసాతి అత్థో. సిక్ఖాయ వా పదాని **సిక్ఖాపదాని,** అధిసీలఅధిచిత్తఅధిపఞ్ఞాసిక్ఖానం అధిగముపాయోతి అత్థో. అత్థతో పన కామావచరకుసలచిత్తసమ్పయుత్తా విరతియో, తంసమ్పయుత్తధమ్మా పనేత్థ తగ్గహణేనేవ గహేతబ్బా. **పాణో**తి పరమత్థతో జీవితిన్ద్రియం, తస్స అతిపాతనం పబన్ధవసేన పవత్తితుం అదత్వా సత్థాదీహి అతిక్కమ్మ అభిభవిత్వా పాతనం **పాణాతిపాతో,** పాణవధోతి అత్థో. సో పన అత్థతో పాణే పాణసఞ్ఞినో జీవితిన్ద్రియుపచ్ఛేదకఉపక్కమసముట్ఠాపికా వధకచేతనావ, తస్మా పాణాతిపాతా వేరమణి, వేరహేతుతాయ వేరసఙ్ఖాతం పాణాతిపాతాదిపాపధమ్మం మణతి నీహరతీతి విరతి ''**వేరమణీ**''తి వుచ్చతి. విరమతి ఏతాయాతి వా "విరమణీ"తి వత్తబ్బే నిరుత్తినయేన "వేరమణీ"తి సమాదానవిరతి వుత్తా. ఏస నయో సేసేసుపి.

అదిన్నస్స ఆదానం **అదిన్నాదానం,** థేయ్యచేతనా. **అబ్రహ్మచరియ**న్తి అసేట్ఠచరియం, మగ్గేనమగ్గపటిపత్తిసముట్ఠాపికా మేథునచేతనా. **ముసా**తి అభూతవత్థు, తస్స వాదో అభూతం ఇత్వావ భూతతో విఞ్ఞాపనచేతనా **ముసావాదో**. పిట్ఠపూవాదినిబ్బత్తా సురా చేవ పుప్ఫాసవాదిభేదం మేరయఞ్చ **సురామేరయం**. తదేవ మదనీయట్ఠేన మజ్జఞ్చేవ పమాదకారణట్ఠేన పమాదట్ఠానఞ్చ, తం యాయ చేతనాయ పివతి, తస్సా ఏవం అధివచనం.

అరుణుగ్గమనతో పట్ఠాయ యావ మజ్ఝన్హికా, అయం అరియానం భోజనస్స కాలో నామ, తదఞ్ఞో **వికాలో**. భుఞ్జితబ్బట్ఠేన **భోజన**న్తి ఇధ సబ్బం యావకాలికం వుచ్చతి, తస్స అజ్ఝోహరణం ఇధ ఉత్తరపదలోపేన భోజనన్తి అధిప్పేతం. వికాలే భోజనం అజ్ఝోహరణం **వికాలభోజనం,** వికాలే వాయావకాలికస్స భోజనం అజ్ఝోహరణం **వికాలభోజన**న్తిపి అత్థో గహేతబ్బో, తం అత్థతో వికాలే యావకాలికఅజ్ఝోహరణచేతనావ.

సాసనస్స అననులోమత్తా విసూకం పటాణీభూతం దస్సనం ''**విసూకదస్సనం,** నచ్చగీతాదిదస్సనసవనానఞ్చేవ వట్టకయుద్ధజాతకీళాదిసబ్బకీళానఞ్చ నామం. **దస్సన**న్తి చేత్థ పఞ్చన్నమ్పి విఞ్ఞాణానం యథాసకం విసయస్స ఆలోచనసభావతాయ దస్సనసద్దేన సఙ్గహేతబ్బత్తా సవనమ్పి సఙ్గహితం. నచ్చగీతవాదితసద్దేహి చేత్థ అత్తనో నచ్చనగాయనాదీనిపి సఙ్గహితానీతి దట్ఠబ్బం.

మాలాతి బద్ధమబద్ధం వా పుప్ఫం, అన్తమసో సుత్తాదిమయమ్పి అలఙ్కారత్థాయ పిళన్ధియమానం మాలాత్వేవ వుచ్చతి. **గన్ధ**న్తి వాసచుణ్ణాదివిలేపనతో అఞ్ఞం యం కిఞ్చి గన్ధజాతం. **విలేపన**న్తి పిసిత్వా గహితం ఛవిరాగకరణఞ్చేవ గన్ధజాతఞ్చ. **ధారణం** నామ పిళన్ధనం. **మణ్డనం** నామ ఊనట్ఠానపూరణం. గన్ధవసేన, ఛవిరాగవసేన వా సాదియనం **విభూసనం** నామ, మాలాదీసు వా ధారణాదీని యథాక్కమం యోజేతబ్బాని. తేసం ధారణాదీనం ఠానం కారణం వీతిక్కమచేతనా.

ఉచ్చాతి ఉచ్చ-సద్దేన సమానత్థో నిపాతో. **ఉచ్చాసయనం** వుచ్చతి పమాణాతిక్కన్తం ఆసన్దాది. **మహాసయనం** అకప్పియత్థరణేహి అత్థతం సలోహితవితానఞ్చ. ఏతేసు హి ఆసనం సయనఞ్చ ఉచ్చాసయనమహాసయనసద్దేహి గహితాని ఉత్తరపదలోపేన. **జాతరూపరజతపటిగ్గహణా**తి ఏత్థ **రజత**సద్దేన దారుమాసకాది సబ్బం రూపియం సఙ్గహితం. ముత్తామణిఆదయోపేత్థ ధఞ్ఞక్ఖేత్తవత్థాదయో చ సఙ్గహితాతి దట్ఠబ్బా. **పటిగ్గహణ**-సద్దేన పన పటిగ్గాహాపనసాదియనానిపి సఙ్గహితాని.

౧౪౯. **సేనాసనగ్గాహో చ పటిప్పస్సమ్భతీ**తి ఇమినా వస్సచ్ఛేదం దస్సేతి. ఉపసమ్పన్నానమ్పి పారాజికసమాపత్తియా సరణగమనాదిసామణేరభావస్సపి వినస్సనతో సేనాసనగ్గాహో చ పటిప్పస్సమ్భతి, సఙ్ఘలాభమ్పి తే న లభన్తీతి వేదితబ్బం. **పురిమికాయ పున సరణాని గహితానీ**తి సరణగహణేన సహ తదహేవస్స వస్సూపగమనమ్పి దస్సేతి. **పచ్ఛిమికాయ వస్సావాసిక**న్తి వస్సావాసికలాభగ్గహణదస్సనమత్తమేవేతం, తతో పురేపి వా పచ్ఛాపి వా వస్సావాసికఞ్చ చీవరమాసేసు సఙ్ఘే ఉప్పన్నకాలచీవరఞ్చ పురిమికాయ ఉపగన్త్వా అవిపన్నసీలో సామణేరో లభతి ఏవ. **సచే పచ్ఛిమికాయ గహితానీ**తి పచ్ఛిమికాయ వస్సూపగమనఞ్చ ఛిన్నవస్సతఞ్చ దస్సేతి. తస్స హి కాలచీవరలాభో న పాపుణాతి, తస్మా ‘‘**అపలోకేత్వా లాభో దాతబ్బో**’’తి వుత్తం. వస్సావాసికలాభో పన యది సేనాసనస్సామికా దాయకా సేనాసనగుత్తత్థాయ పచ్ఛిమికాయ ఉపగన్త్వా వత్తం కత్వా అత్తనో సేనాసనే వసన్తస్సపి వస్సావాసికం దాతబ్బన్తి వదన్తి, అనపలోకేత్వాపి దాతబ్బోవ. యం పన సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౦౮) ‘‘**పచ్ఛిమికాయ వస్సావాసికం లచ్ఛతీ**తి పచ్ఛిమికాయ పున వస్సం ఉపగతత్తా లచ్ఛతీ’’తి వుత్తం, తమ్పి వస్సావాసికే దాయకానం ఇమం అధిప్పాయం నిస్సాయ వుత్తఞ్చే, సున్దరం, సఙ్ఘికం, కాలచీవరమ్పి సన్ధాయ వుత్తఞ్చే, న యుజ్జతీతి వేదితబ్బం.

న అజానిత్వాతి ‘‘సురా’’తి అజానిత్వా పివతో పాణాతిపాతావేరమణిఆదిసబ్బసీలభేదం సరణభేదఞ్చ న ఆపజ్జతి. అకుసలం పన సురాపానావేరమణిసీలభేదో చ హోతి మాలాదిధారణాదీసు వియాతి దట్ఠబ్బం. **ఇతరానీ**తి వికాలభోజనావేరమణిఆదీని. తానిపి హి సఞ్చిచ్చ వీతిక్కమన్తస్స తం తం భిజ్జతి ఏవ, ఇతరీతరేసం పన అభిజ్జనేన నాసనఙ్గాని న హోన్తి. తేనేవ ‘‘**ఏతేసు భిన్నేసూ**’’తి భేదవచనం వుత్తం.

అచ్చయం దేసాపేతబ్బోతి ‘‘అచ్చయో మం భన్తే అచ్చాగమా’’తిఆదినా సఙ్ఘమజ్ఝే దేసాపేత్వా సరణసీలం దాతబ్బన్తి అధిప్పాయో పారాజికత్తా తేసం. తేనాహ ‘‘**లిఙ్గనాసనాయ నాసేతబ్బో**’’తి. **అయమేవ హి నాసనా ఇధాధిప్పేతా**తి లిఙ్గనాసనాకారణేహి పాణాతిపాతాదీహి అవణ్ణభాసనాదీనం సహ పతితత్తా వుత్తం. నను చ కణ్టకసామణేరోపి మిచ్ఛాదిట్ఠికో ఏవ, తస్స చ హేట్ఠా దణ్డకమ్మనాసనావ వుత్తా, ఇధ పన మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స లిఙ్గనాసనా వుచ్చతి, కో ఇమేసం భేదోతి చోదనం మనసి నిధాయాహ ‘‘**సస్సతుచ్ఛేదానఞ్హి అఞ్ఞతరదిట్ఠికో**’’తి. ఏత్థ చాయం అధిప్పాయో – యో హి ‘‘అత్తా ఇస్సరో’’తి వా ‘‘నిచ్చో ధువో’’తిఆదినా వా ‘‘అత్తా ఉచ్ఛిజ్జిస్సతి వినస్సిస్సతీ’’తిఆదినా వా తిత్థియపరికప్పితం యం కిఞ్చి సస్సతుచ్ఛేదదిట్ఠిం దళ్హం గహేత్వా వోహరతి, తస్స సా పారాజికట్ఠానం హోతి, సో చ లిఙ్గనాసనాయ నాసేతబ్బో. యో పన ఈదిసం దిట్ఠిం అగ్గహేత్వా సాసనికోవ హుత్వా కేవలం బుద్ధవచనాధిప్పాయం విపరీతతో గహేత్వా భిక్ఖూహి ఓవదియమానోపి అప్పటినిస్సజ్జిత్వా వోహరతి, తస్స సా దిట్ఠి పారాజికం న హోతి, సో పన కణ్టకనాసనాయ ఏవ నాసేతబ్బోతి విమతివినోదనియం. ఇమస్మిం ఠానే సారత్థదీపనియం దససిక్ఖాపదతో పట్ఠాయ విత్థారతో వణ్ణనా ఆగతా, సా పోరాణటీకాయం సబ్బసో పోత్థకం ఆరుళ్హా, తస్మా ఇధ న విత్థారయిమ్హ.

౧౩౦. ''**అత్తనో పరివేణ**న్తి ఇదం పుగ్గలికం సన్ధాయ వుత్త''న్తి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. అయం పనేత్థ గణ్ఠిపదకారానం అధిప్పాయో – **వస్సగ్గేన పత్తసేనాసన**న్తి ఇమినా తస్స వస్సగ్గేన పత్తం సఙ్ఘికసేనాసనం వుత్తం. **అత్తనో పరివేణ**న్తి ఇమినాపి తస్సేవ పుగ్గలికసేనాసనం వుత్తన్తి. అయం పనేత్థ అమ్హాకం ఖన్తి – **యత్థ వా వసతీ**తి ఇమినా సఙ్ఘికం వా హోతు పుగ్గలికం వా, తస్స నిబద్ధవసనకసేనాసనం వుత్తం. **యత్థ వా పటిక్కమతీ**తి ఇమినా పన యం ఆచరియుపజ్ఝాయస్స వసనట్ఠానం ఉపట్ఠానాదినిమిత్తం నిబద్ధం పవిసతి, తం ఆచరియుపజ్ఝాయానం పవిసనట్ఠానం వుత్తం, తస్మా తదుభయం దస్సేతుం ''**ఉభయేనపి అత్తనో పరివేణఞ్చ వస్సగ్గేన పత్తసేనాసనఞ్చ వుత్త**''న్తి ఆహ. తత్థ **అత్తనో పరివేణ**న్తి ఇమినా ఆచరియుపజ్ఝాయానం నివాసనట్ఠానం దస్సితం, **వస్సగ్గేన పత్తసేనాసన**న్తి ఇమినా పన తస్స వసనట్ఠానం, తస్మా తదుభయమ్పి సఙ్ఘికం వా హోతు పుగ్గలికం వా, ఆవరణం కాతబ్బమేవాతి. **ముఖద్వారిక**న్తి ముఖద్వారేన భుఞ్జితబ్బం. **దణ్డకమ్మం కత్వా**తి దణ్డకమ్మం యోజేత్వా. దణ్డేన్తి వినేన్తి ఏతేనాతి దణ్డో, సోయేవ కత్తబ్బత్తా కమ్మన్తి **దణ్డకమ్మం,** ఆవరణాది. **దణ్డకమ్మమస్స కరోథా**తి అస్స దణ్డకమ్మం యోజేథ ఆణాపేథ. **దణ్డకమ్మ**న్తి వా నిగ్గహకమ్మం, తస్మా నిగ్గహమస్స కరోథాతి వుత్తం హోతి. ఏస నయో సబ్బత్థ ఈదిసేసు ఠానేసు.

సేనాసనగ్గాహో చ పటిప్పస్సమ్భన్తీతి ఇమినా ఛిన్నవస్సో హోతీతి దీపేతి. **సచే ఆకిణ్ణదోసోవ హోతి, ఆయతిం సంవరే న తిట్ఠతి, నిక్కడ్ఢితబ్బో**తి ఏత్థ సచే యావతతియం వుచ్చమానో న ఓరమతి, సఙ్ఘం అపలోకేత్వా నాసేతబ్బో, పున పబ్బజ్జం యాచమానోపి అపలోకేత్వా పబ్బాజేతబ్బోతి వదన్తి. **పచ్ఛిమికాయ వస్సావాసికం లచ్ఛతీ**తి పచ్ఛిమికాయ పున వస్సం ఉపగతత్తా లచ్ఛతి. **అపలోకేత్వా లాభో దాతబ్బో**తి ఛిన్నవస్సతాయ వుత్తం. **ఇతరాని పఞ్చ సిక్ఖాపదానీ**తి వికాలభోజనాదీని పఞ్చ. **అచ్చయం దేసాపేతబ్బో**తి "అచ్చయో మం భన్తే అచ్చాగమా"తిఆదినా నయేన దేసాపేతబ్బోతి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౦౮) వుత్తం.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

పబ్బజ్జావినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

ద్వావీసతిమో పరిచ్ఛేదో.

ఉపసమ్పదావినిచ్ఛయకథా

ఏవం పబ్బజ్జావినిచ్ఛయం కథేత్వా తదనన్తరం ఉపసమ్పదావినిచ్ఛయో కథేతబ్బో, ఏవం సన్తేపి అట్ఠకథాయం ఉపసమ్పదావినిచ్ఛయకథా పాళివణ్ణనావసేనేవ ఆగతా, నో పాళిముత్తకవినిచ్ఛయవసేన, ఇమస్స పన పకరణస్స పాళిముత్తకవినిచ్ఛయకథాభూతత్తా తమకథేత్వా నిస్సయవినిచ్ఛయో ఏవ ఆచరియేన కథితో, మయం పన ఉపసమ్పదావినిచ్ఛయస్స అతిసుఖుమత్తా అతిగమ్భీరత్తా సుదుల్లభత్తా సాసనానుగ్గహత్థం ఆచరియేన అవుత్తమ్పి సమన్తపాసాదికతో నీహరిత్వా విమతివినోదనీఆదిప్పకరణేసు ఆగతవినిచ్ఛయేన అలఙ్కరిత్వా తం వినిచ్ఛయం కథయిస్సామ.

తేన ఖో పన సమయేనాతి యేన సమయేన భగవతా "న భిక్ఖవే అనుపజ్ఝాయకో"తిఆదిసిక్ఖాపదం అపఞ్ఞత్తం హోతి, తేన సమయేన. **అనుపజ్ఝాయక**న్తి ఉపజ్ఝం అగాహాపేత్వా సబ్బేన సబ్బం ఉపజ్ఝాయవిరహితం, ఏవం ఉపసమ్పన్నా నేవ ధమ్మతో

న ఆమిసతో సఙ్గహం లభన్తి, తే పరిహాయన్తియేవ, న వడ్ఢన్తి. **న భిక్ఖవే అనుపజ్ఝాయకో**తి ఉపజ్ఝం అగాహాపేత్వా నిరుపజ్ఝాయకో న ఉపసమ్పాదేతబ్బో, **యో ఉపసమ్పాదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి సిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తితో పట్ఠాయ ఏవం ఉపసమ్పాదేన్తస్స ఆపత్తి హోతి, కమ్మం పన న కుప్పతి. కేచి "కుప్పతీ"తి వదన్తి, తం న గహేతబ్బం. "సఙ్ఘేన ఉపజ్ఝాయేనా"తిఆదీసుపి ఉభతోబ్యఞ్జనకుపజ్ఝాయపరియోసానేసు ఏసేవ నయో.

అపత్తకా హత్థేసు పిణ్డాయ చరన్తీతి యో హత్థేసు పిణ్డో లబ్భతి, తదత్థాయ చరన్తి. **సేయ్యథాపి తిత్థియా**తి యథా ఆజీవకనామకా తిత్థియా. సూపబ్యఞ్జనేహి మిస్సేత్వా హత్థేసు ఠపితపిణ్డమేవ హి తే భుఞ్జన్తి. **ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి ఏవం ఉపసమ్పాదేన్తస్సేవ ఆపత్తి హోతి, కమ్మం పన న కుప్పతి, అచీవరకాదివత్థూసుపి ఏసేవ నయో.

యాచితకేనాతి "యావ ఉపసమ్పదం కరోమ, తావ దేథా"తి యాచిత్వా గహితేన, తావకాలికేనాతి అత్థో. ఈదిసేన హి పత్తేన వా చీవరేన వా పత్తచీవరేన వా ఉపసమ్పాదేన్తస్సేవ ఆపత్తి హోతి, కమ్మం పన న కుప్పతి, తస్మా పరిపుణ్ణపత్తచీవరోవ ఉపసమ్పాదేతబ్బో. సచే తస్స నత్థి, ఆచరియుపజ్ఝాయా చస్స దాతుకామా హోన్తి , అఞ్ఞే వా భిక్ఖూ, నిరపేక్ఖేహి విస్సజ్జేత్వా అధిట్ఠానూపగం పత్తచీవరం దాతబ్బం.

గోత్తేనపి అనుస్సావేతున్తి "మహాకస్సపస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో"తి ఏవం గోత్తం వత్వా అనుస్సావేతుం అనుజానామీతి అత్థో. **ద్వే ఏకానుస్సావనే**తి ద్వే ఏకతో అనుస్సావనే, ఏకేన ఏకస్స, అఞ్ఞేన ఇతరస్సాతి ఏవం ద్వీహి వా ఆచరియేహి ఏకేన వా ఏకక్ఖణే కమ్మవాచం అనుస్సావేన్తేహి ఉపసమ్పాదేతుం అనుజానామీతి అత్థో. **ద్వే తయో ఏకానుస్సావనే కాతుం, తఞ్చ ఖో ఏకేన ఉపజ్ఝాయేనా**తి ద్వే వా తయో వా జనే పురిమనయేనేవ ఏకతో అనుస్సావనే కాతుం అనుజానామి, తఞ్చ ఖో అనుస్సావనకిరియం ఏకేన ఉపజ్ఝాయేన అనుజానామీతి అత్థో. తస్మా ఏకేన ఆచరియేన ద్వే వా తయో వా అనుస్సావేతబ్బా. ద్వీహి వా తీహి వా ఆచరియేహి విసుం విసుం ఏకేన ఏకస్సాతి ఏవం ఏకప్పహారేనేవ ద్వే తిస్సో వా కమ్మవాచా కాతబ్బా. సచే పన నానాచరియా నానుపజ్ఝాయా హోన్తి, తిస్సత్థేరో సుమనత్థేరస్స సద్ధివిహారికం, సుమనత్థేరో తిస్సత్థేరస్స సద్ధివిహారికం అనుస్సావేతి, అఞ్ఞమఞ్ఞఞ్చ గణపూరకా హోన్తి, వట్టతి. సచే నానుపజ్ఝాయా హోన్తి, ఏకో ఆచరియో హోతి, "న త్వేవ నానుపజ్ఝాయేనా"తి పటిక్ఖిత్తత్తా న వట్టతి. ఇదం సన్ధాయ హి ఏస పటిక్ఖేపో.

పఠమం ఉపజ్ఝం గాహాపేతబ్బోతి ఏత్థ వజ్జావజ్జం ఉపనిజ్ఝాయతీతి ఉపజ్ఝా, తం **ఉపజ్ఝం** "ఉపజ్ఝాయో మే, భన్తే, హోహీ"తి ఏవం వదాపేత్వా గాహాపేతబ్బో. **విత్థాయన్తీ**తి విత్థద్ధగత్తా హోన్తి. **యం జాత**న్తి యం తవ సరీరే జాతం నిబ్బత్తం విజ్జమానం, తం సఙ్ఘమజ్ఝే పుచ్ఛన్తే సన్తం అత్థీతి వత్తబ్బన్తిఆది. **ఉల్లుమ్పతు మ**న్తి ఉద్ధరతు మం.

తావదేవాతి ఉపసమ్పన్నసమనన్తరమేవ. **ఛాయా మేతబ్బా**తి ఏకపోరిసా వా ద్విపోరిసా వాతి ఛాయా మేతబ్బా. **ఉతుప్పమాణం ఆచిక్ఖితబ్బ**న్తి "వస్సానో హేమన్తో గిమ్హో"తి ఉతుప్పమాణం ఆచిక్ఖితబ్బం. ఏత్థ చ ఉతుయేవ ఉతుప్పమాణం. సచే వస్సానాదయో అపరిపుణ్ణా హోన్తి, యత్తకేహి దివసేహి యస్స యో ఉతు అపరిపుణ్ణో, తే దివసే సల్లక్ఖేత్వా సో దివసభాగో ఆచిక్ఖితబ్బో. అథ వా "అయం నామ ఉతు, సో చ ఖో పరిపుణ్ణో అపరిపుణ్ణో వా"తి ఏవం ఉతుప్పమాణం ఆచిక్ఖితబ్బం, "పుబ్బణ్హో వా సాయన్హో వా"తి ఏవం **దివసభాగో ఆచిక్ఖితబ్బో. సఙ్గీతీ**తి ఇదమేవ సబ్బం ఏకతో కత్వా "త్వం కిం లభసి, కా తే ఛాయా, కిం ఉతుప్పమాణం, కో దివసభాగో"తి పుట్ఠో "ఇదం నామ లభామి వస్సం వా హేమన్తం వా గిమ్హం వా, అయం మే ఛాయా, ఇదం ఉతుప్పమాణం, అయం దివసభాగోతి వదేయ్యాసీ"తి ఏవం ఆచిక్ఖితబ్బం.

ఓహాయాతి ఛడ్డేత్వా. **దుతియం దాతు**న్తి ఉపసమ్పదమాళకతో పరివేణం గచ్ఛన్తస్స దుతియకం దాతుం అనుజానామి, చత్తారి చ అకరణీయాని ఆచిక్ఖితున్తి అత్థో. **పణ్డుపలాసో**తి పణ్డువణ్ణో పత్తో. **బన్ధనా పవుత్తో**తి వణ్టతో పతితో. **అభబ్బో హరితత్థాయా**తి పున హరితో భవితుం అభబ్బో. **పుథుసిలా**తి మహాసిలా. అయం సమన్తపాసాదికతో నీహరిత్వా ఆభతో ఉపసమ్పదావినిచ్ఛయో.

అనుపజ్ఝాయాదివత్థూసు **సిక్ఖాపదం అపఞ్ఞత్త**న్తి "న అనుపజ్ఝాయకో ఉపసమ్పాదేతబ్బో"తి (మహావ. ౧౧౭) ఇధేవ పఞ్ఞాపియమానం సిక్ఖాపదం సన్ధాయ వుత్తం. **కమ్మం పన న కుప్పతీ**తి ఇదం ఉపజ్ఝాయాభావేపి "ఇత్థన్నామస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో ఇత్థన్నామేన ఉపజ్ఝాయేనా"తి మతస్స వా విబ్భన్తస్స వా పురాణఉపజ్ఝాయస్స, అఞ్ఞస్స వా యస్స కస్సచి అవిజ్జమానస్సపి నామేన సబ్బత్థ ఉపజ్ఝాయకిత్తనస్స కతత్తా వుత్తం. యది హి ఉపజ్ఝాయకిత్తనం న కరేయ్య, "పుగ్గలం న పరామసతీ"తి వుత్తకమ్మవిపత్తి ఏవ సియా. తేనేవ పాళియం (మహావ. ౧౧౭) "అనుపజ్ఝాయక"న్తి వుత్తం, అట్ఠకథాయమ్పి (మహావ. అట్ఠ. ౧౧౭) అస్స "ఉపజ్ఝాయం అకిత్తేత్వా"తి అవత్వా "ఉపజ్ఝాయం అగాహాపేత్వా సబ్బేన సబ్బం ఉపజ్ఝాయవిరహితం" ఇచ్చేవ అత్థో వుత్తో. పాళియం **సఙ్ఘేన ఉపజ్ఝాయేనా**తి "అయం ఇత్థన్నామో సఙ్ఘస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో, ఇత్థన్నామో సఙ్ఘం ఉపసమ్పదం యాచతి సఙ్ఘేన ఉపజ్ఝాయేనా"తి ఏవం కమ్మవాచాయ సఙ్ఘమేవ ఉపజ్ఝాయం కిత్తేత్వాతి అత్థో. ఏవం **గణేన ఉపజ్ఝాయేనా**తి ఏత్థాపి "అయం ఇత్థన్నామో గణస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో"తిఆదినా యోజనా వేదితబ్బా. ఏవం వుత్తేపి కమ్మం న కుప్పతి ఏవ దుక్కటస్సేవ వుత్తత్తా, అఞ్ఞథా "సో చ పుగ్గలో అనుపసమ్పన్నో"తి వదేయ్య. తేనాహ **"సఙ్ఘేనా"**తిఆది. తత్థ పణ్డకాదిఉపజ్ఝాయేహి కరియమానేసు కమ్మేసు పణ్డకాదికే వినావ యది పఞ్చవగ్గాదిగణో పూరతి, కమ్మం న కుప్పతి, ఇతరథా కుప్పతీతి వేదితబ్బం.

అపత్తచీవరవత్థూసుపి పత్తచీవరానం అభావేపి "పరిపుణ్ణస్స పత్తచీవర"న్తి కమ్మవాచాయ సావితత్తా కమ్మకోపం అవత్వా దుక్కటమేవ వుత్తం. ఇతరథా సావనాయ హాపనతో కమ్మకోపో ఏవ సియా. కేచి పన "పఠమం అనుఞ్ఞాతకమ్మవాచాయం ఉపసమ్పన్నా వియ ఇదానిపి 'పరిపుణ్ణస్స పత్తచీవర'న్తి అవత్వా కమ్మవాచాయ ఉపసమ్పన్నాపి సూపసమ్పన్నా ఏవా"తి వదన్తి, తం న యుత్తం. అనుఞ్ఞాతకాలతో పట్ఠాయ హి అపరామసనం సావనాయ హాపనవిపత్తి ఏవ హోతి "ఇత్థన్నామో సఙ్ఘం ఉపసమ్పదం యాచతీ"తి పదస్స హాపనే వియ . తమ్పి హి పచ్ఛా అనుఞ్ఞాతం, "సఙ్ఘం, భన్తే, ఉపసమ్పదం యాచామీ"తిఆదివాక్యేన అయాచేత్వా తమ్పి ఉపసమ్పాదేన్తో "అయం ఇత్థన్నామో సఙ్ఘం ఉపసమ్పదం యాచతీ"తి వత్వావ యది కమ్మవాచం కరోతి, కమ్మం సుకతమేవ హోతి. నో చే, విపన్నం. సబ్బపచ్ఛా హి అనుఞ్ఞాతకమ్మవాచతో కిఞ్చిపి పరిహాపేతుం న వట్టతి, సావనాయ హాపనమేవ హోతి, అఞ్ఞే వా భిక్ఖూ దాతుకామా హోన్తీతి సమ్బన్ధో, అయమేత్థ విమతివినోదనియా (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౧౧౭) ఆభతో వినిచ్ఛయో. సారత్థదీపనీవినిచ్ఛయో పన ఇధేవ అన్తోగధా హోతి అప్పతరత్తా అవిసేసత్తా చ.

వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౧౧౭) పన "కేచి కుప్పతీతి వదన్తి, తం న గహేతబ్బ"న్తి యం వుత్తం, తం "పఞ్చవగ్గకరణీయఞ్చే, భిక్ఖవే, కమ్మం, భిక్ఖునిపఞ్చమో కమ్మం కరేయ్య, అకమ్మం న చ కరణీయ"న్తిఆదినా (మహావ. ౩౯౦) నయేన వుత్తత్తా పణ్డకానం గణపూరణభావే ఏవ కమ్మం కుప్పతి, న సబ్బన్తి కత్వా సువుత్తం, ఇతరథా "పణ్డకుపజ్ఝాయేన కమ్మం కరేయ్య, అకమ్మం న చ కరణీయ"న్తిఆదికాయ పాళియా భవితబ్బం సియా. యథా అపరిపుణ్ణపత్తచీవరస్స ఉపసమ్పాదనకాలే కమ్మవాచాయం "పరిపుణ్ణస్స పత్తచీవర"న్తి అసన్తం వత్థుం కిత్తేత్వా

ఉపసమ్పదాయ కతాయ తస్మిం అసన్తేపి ఉపసమ్పదా రుహతి, ఏవం “అయం బుద్ధరక్ఖితో ఆయస్మతో ధమ్మరక్ఖితస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో”తి అవత్థుం పణ్డకుపజ్ఝాయాదిం, అసన్తం వా వత్థుం కిత్తేత్వా కతాయపి గణపూరకానమత్థితాయ ఉపసమ్పదా రుహతేవ. “న, భిక్ఖవే, పణ్డకుపజ్ఝాయేన ఉపసమ్పాదేతబ్బో, యో ఉపసమ్పాదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స, సో చ పుగ్గలో అనుపసమ్పన్నో”తిఆదివచనస్స అభావా అయమత్థో సిద్ధోవ హోతి. న హి బుద్ధా వత్తబ్బయుత్తం న వదన్తి. తేన వుత్తం “యో పన భిక్ఖు జానం ఊనవీసతివస్సం ...పే.... సో చ పుగ్గలో అనుపసమ్పన్నో”తిఆది (పాచి. ౪౦౩). తథా “బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో”తి (మహావ. ౭౧) వచనతో థేయ్యసంవాసకాదిఆచరియేహి అనుస్సావనాయ కతాయ ఉపసమ్పదా న రుహతి తేసం అభిక్ఖుత్తాతి వచనమ్పి న గహేతబ్బం.

కిఞ్చ భియ్యో – “ఇమాని చత్తారి కమ్మాని పఞ్చహాకారేహి విపజ్జన్తీ”తిఆదినా (పరి. ౪౮౨) నయేన కమ్మానం సమ్పత్తివిపత్తియా కథియమానాయ “సత్తహి ఆకారేహి కమ్మాని విపజ్జన్తి వత్థుతో వా ఞత్తితో వా అనుస్సావనతో వా సీమతో వా పరిసతో వా ఉపజ్ఝాయతో వా ఆచరియతో వా”తి అకథితత్తా న గహేతబ్బం. “పరిసతో వా”తి వచనేన ఆచరియుపజ్ఝాయానం వా సఙ్గహో కతోతి చే? న, “ద్వాదసహి ఆకారేహి పరిసతో కమ్మాని విపజ్జన్తీ”తి ఏతస్స విభఙ్గే తేసమనామట్ఠత్తా, అయమత్థో యస్మా తత్థ తత్థ సరూపేన వుత్తపాళివసేనేవ సక్కా జానితుం, తస్మా నయముఖం దస్సేత్వా సంఖిత్తోతి అయమస్స యుత్తిగవేసనాతి వుత్తం.

తత్రిదం విచారేతబ్బం – అనుపజ్ఝాయకం ఉపసమ్పాదేన్తా తే భిక్ఖూ యథావుత్తనయేన అభూతం వత్థుం కిత్తయింసు, ఉదాహు ముసావాదభయా తానేవ పదాని న సావేసున్తి. కిఞ్చేత్థ – యది తావ ఉపజ్ఝాయాభావతో న సావేసుం, “పుగ్గలం న పరామసతీ”తి వుత్తవిపత్తిప్పసఙ్గో హోతి, అథ సావేసుం, ముసావాదో నేసం భవతీతి? వుచ్చతే – సావేసుంయేవ యథావుత్తవిపత్తిప్పసఙ్గభయా, “కమ్మం పన న కుప్పతీ”తి అట్ఠకథాయం వుత్తత్తా చ. న, ముసావాదస్స అసమ్భవతో, ముసావాదేనపి కమ్మసమ్భవతో చ. న హి సక్కా ముసావాదేన కమ్మవిపత్తిసమ్పత్తిం కాతున్తి. తస్మా “అనుపజ్ఝాయకం ఉపసమ్పాదేన్తీ”తి వచనస్స చ ఉభయదోసవినిముత్తో అత్థో పరియేసితబ్బో.

అయఞ్చేత్థ యుత్తి – యథా పుబ్బే పబ్బజ్జుపసమ్పదుపజ్ఝాయేసు విజ్జమానేసుపి ఉపజ్ఝాయగ్గహణక్కమేన అగ్గహితత్తా “తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూ అనుపజ్ఝాయక”న్తిఆది వుత్తం, తథా ఇధాపి ఉపజ్ఝాయస్స విజ్జమానస్సేవ సతో అగ్గహితత్తా “అనుపజ్ఝాయకం ఉపసమ్పాదేన్తీ”తి వుత్తం. కమ్మవాచాచరియేన పన “గహితో తేన ఉపజ్ఝాయో”తి సఞ్ఞాయ ఉపజ్ఝాయం కిత్తేత్వా కమ్మవాచం సావేతబ్బం. కేనచి వా కారణేన కాయసామగ్గిం అదేన్తస్స ఉపజ్ఝాయస్స ఛన్దం గహేత్వా కమ్మవాచం సావేతి, ఉపజ్ఝాయో వా ఉపసమ్పదాపేక్ఖస్స ఉపజ్ఝం దత్వా పచ్ఛా ఉపసమ్పన్నే తస్మిం తాదిసే వత్థుస్మిం సమనుయుఞ్జియమానో వా అసమనుయుఞ్జియమానో వా ఉపజ్ఝాయదానతో పుబ్బే ఏవ సామణేరో పటిజానాతి, సిక్ఖాపచ్చక్ఖాతకో వా అన్తిమవత్థుఅజ్ఝాపన్నకో వా పటిజానాతి, ఛన్దహారకాదయో వియ ఉపజ్ఝాయో వా అఞ్ఞసీమాగతో హోతి. కమ్మవాచా రుహతీతి వత్వా “అనుజానామి భిక్ఖవే పచ్చన్తిమేసు జనపదేసు వినయధరపఞ్చమేన గణేన ఉపసమ్పద”న్తి వుత్తత్తా. కేచి “వినయధరపఞ్చమేన ఉపజ్ఝాయేన సన్నిహితేనేవ భవితబ్బ”న్తి వదన్తీతి పోరాణగణ్ఠిపదే వుత్తం. సో చ పాఠో అప్పమాణో మజ్ఝిమేసు జనపదేసు తస్స వచనస్సాభావతో. అసన్నిహితేపి ఉపజ్ఝాయే కమ్మవాచా రుహతీతి ఆపజ్జతీతి చే? న. కస్మా? కమ్మసమ్పత్తియం “పుగ్గలం పరామసతీ”తి వుత్తపాఠోవ నో పమాణం. న హి తత్థ అసన్నిహితో ఉపజ్ఝాయసఙ్ఖాతో పుగ్గలో పరామసనం అరహతి, తస్మా తత్థ సఙ్ఘపరామసనం వియ పుగ్గలపరామసనం వేదితబ్బం. సఙ్ఘేన

గణేన ఉపజ్ఝాయేన ఉపసమ్పాదేన్తి తేసం అత్థితో పుగ్గలత్తా, పణ్డకాదిఉపజ్ఝాయేన ఉపసమ్పాదేన్తి ఉపసమ్పాదనకాలే అవిదితత్తాతి పోరాణా.

అపత్తచీవరం ఉపసమ్పాదేన్తీతి కమ్మవాచాచరియో "పరిపుణ్ణస్స పత్తచీవర"న్తి సఞ్ఞాయ, కేవలం అత్థసమ్పత్తిం అనపేక్ఖిత్వా సన్తపదనీహారేన వా "పరిపుణ్ణస్స పత్తచీవర"న్తి కమ్మవాచం సావేతి. యథా ఏతరహి మతవిప్పవుత్తమాతాపితికోపి "అనుఞ్ఞాతోసి మాతాపితూహీ"తి పుట్ఠో "ఆమ భన్తే"తి వదతి, కిం బహునా? అయం పనేత్థ సారో – "తస్మిం సమయే చత్తారి కమ్మాని పఞ్చహాకారేహి విపజ్జన్తీ"తి లక్ఖణస్స న తావ పఞ్ఞత్తత్తా అనుపజ్ఝాయకాదిం ఉపసమ్పాదేన్తి. వజ్జనీయపుగ్గలానం అవుత్తత్తా పణ్డకుపజ్ఝాయాదిం ఉపసమ్పాదేన్తి, తేరసన్తరాయపుచ్ఛాయ అదస్సనత్తా అపత్తచీవరకం ఉపసమ్పాదేన్తి, "అనుజానామి భిక్ఖవే ఞత్తిచతుత్థేన కమ్మేన ఉపసమ్పాదేతు"న్తి (మహావ. ౬౯) ఏవం సబ్బపఠమం అనుఞ్ఞాతాయ కమ్మవాచాయ "పరిపుణ్ణస్స పత్తచీవర"న్తి అవచనమేత్థ సాధకన్తి వేదితబ్బం. తఞ్హి వచనం అనుక్కమేనానుఞ్ఞాతన్తి.

ఇదం తావ సబ్బథా హోతు, "మూగం పబ్బాజేన్తి బధిరం పబ్బాజేన్తీ"తి ఇదం కథం సమ్భవితుమరహతి ఆదితో పట్ఠాయ "అనుజానామి భిక్ఖవే ఇమేహి తీహి సరణగమనేహి పబ్బజ్జ"న్తిఆదినా అనుఞ్ఞాతత్తాతి? వుచ్చతే – "ఏవఞ్చ పన, భిక్ఖవే, పబ్బాజేతబ్బోతి, ఏవం వదేహీతి వత్తబ్బో…పే.… తతియమ్పి సఙ్ఘం సరణం గచ్ఛామీ"తి ఏత్థ "ఏవం వదేహీతి వత్తబ్బో"తి ఇమస్స వచనస్స మిచ్ఛా అత్థం గహేత్వా మూగం పబ్బాజేసుం. "ఏవం వదేహీ"తి తం పబ్బజ్జాపేక్ఖం ఆణాపేత్వా సయం ఉపజ్ఝాయేన వత్తబ్బో "తతియమ్పి సఙ్ఘం సరణం గచ్ఛామీ"తి, సో పబ్బజ్జాపేక్ఖో తథా ఆణత్తో ఉపజ్ఝాయవచనస్స అను అను వదతు వా మా వా, తత్థ తత్థ భగవా "కాయేన విఞ్ఞాపేతి, వాచాయ విఞ్ఞాపేతి, కాయేన వాచాయ విఞ్ఞాపేతి, గహితో హోతి ఉపజ్ఝాయో. దిన్నో హోతి ఛన్దో, దిన్నా హోతి పారిసుద్ధి, దిన్నా హోతి పవారణా"తి వదతి . తదనుమానేన వా కాయేన తేన పబ్బజ్జాపేక్ఖేన విఞ్ఞత్తం హోతి సరణగమనన్తి వా లోకేపి కాయేన విఞ్ఞాపేన్తో ఏవం వదతీతి వుచ్చతి, తం పరియాయం గహేత్వా మూగం పబ్బాజేన్తీతి వేదితబ్బం. పోరాణగణ్ఠిపదే "మూగం కథం పబ్బాజేన్తీతి పుచ్ఛం కత్వా తస్స కాయపసాదసమ్భవతో కాయేన పహారం దత్వా హత్థముద్దాయ విఞ్ఞాపేత్వా పబ్బాజేసు"న్తి వుత్తం. కిం బహునా?

అయం పనేత్థ సారో – యథా పుబ్బే పబ్బజ్జాధికారే వత్తమానే పబ్బజ్జాభిలాపం ఉపచ్ఛిన్దిత్వా "పణ్డకో, భిక్ఖవే, అనుపసమ్పన్నో న ఉపసమ్పాదేతబ్బో"తిఆదినా (మహావ. ౧౦౯) నయేన ఉపసమ్పదవసేనేవ అభిలాపో కతో. థేయ్యసంవాసకపదే అసమ్భవతో కిఞ్చాపి సో న కతో, పబ్బజ్జావ తత్థ కతా, సబ్బత్థ పన ఉపసమ్పదాభిలాపేన అధిప్పేతా తదనుభావతో ఉపసమ్పదాయ, పబ్బజ్జాయ వారితాయ ఉపసమ్పదా వారితా హోతీతి కత్వా, తథా ఇధ ఉపసమ్పదాధికారే వత్తమానే ఉపసమ్పదాభిలాపం ఉపచ్ఛిన్దిత్వా ఉపసమ్పదమేవ సన్ధాయ పబ్బజ్జాభిలాపో కతోతి వేదితబ్బో. కామం సో న కత్తబ్బో, మూగపదే అసమ్భవతో తస్స వసేన ఆదితో పట్ఠాయ ఉపసమ్పదాభిలాపోవ కత్తబ్బో వియ దిస్సతి, తథాపి తస్సేవ మూగపదస్స వసేన ఆదితో పట్ఠాయ పబ్బజ్జాభిలాపోవ కతో మిచ్ఛాగహణనివారణత్థం. కథం? "మూగో, భిక్ఖవే, అపత్తో ఓసారణం, తఞ్చే సఙ్ఘో ఓసారేతి, ఓసారితో"తి (మహావ. ౩౯౬) వచనతో హి మూగో ఉపసమ్పన్నో హోతీతి సిద్ధం, సో కేవలం ఉపసమ్పన్నోవ హోతి, న పన పబ్బజితో తస్స పబ్బజ్జాయ అసమ్భవతోతి మిచ్ఛాగాహో హోతి, తం పరివజ్జాపేత్వా యో ఉపసమ్పన్నో, సో పబ్బజితోవ హోతి. పబ్బజితో పన అత్థి కోచి ఉపసమ్పన్నో, అత్థి కోచి అనుపసమ్పన్నోతి ఇమం సమ్మాగాహం ఉప్పాదేతి భగవాతి వేదితబ్బం.

అపిచ తేసం హత్థచ్ఛిన్నాదీనం పబ్బజితానం సుపబ్బజితభావదీపనత్థం, పబ్బజ్జాభావసఞ్ఞానివారణత్థఞ్చేత్థ పబ్బజ్జాభిలాపో కతో. కథం? “న, భిక్ఖవే, హత్థచ్ఛిన్నో పబ్బాజేతబ్బో”తిఆదినా (మహావ. ౧౧౯) పటిక్ఖేపేన, “పబ్బజితా సుపబ్బజితా”తి వుత్తట్ఠానాభావేన చ తేసం పబ్బజ్జాభావసఞ్ఞా భవేయ్య, యథా పసఞ్ఞా భవే, తథా పసఙ్గం ఠపేయ్య. ఖన్ధకే ఉపసమ్పదం సన్ధాయ “హత్థచ్ఛిన్నో, భిక్ఖవే, అపత్తో ఓసారణం, తఞ్చే సఙ్ఘో ఓసారేతి, సోసారితో”తిఆదినా (మహావ. ౩౯౬) నయేన భగవా నివారేతి. తేనేవ నయేన పబ్బజితా పనేతే సబ్బేపి సుపబ్బజితా ఏవాతి దీపేతి. అఞ్ఞథా సబ్బేపేతే ఉపసమ్పన్నావ హోన్తి, న పబ్బజితాతి అయమనిట్ఠప్పసఙ్గో ఆపజ్జతి. కథం? “హత్థచ్ఛిన్నో, భిక్ఖవే, న పబ్బాజేతబ్బో, పబ్బజితో నాసేతబ్బో”తి వా “న, భిక్ఖవే, హత్థచ్ఛిన్నో పబ్బాజేతబ్బో, యో పబ్బాజేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స, సో చ అపబ్బజితో”తి (మహావ. ౧౧౯) వా తన్తియా ఠపితాయ చమ్మేయ్యక్ఖన్ధకే “సోసారితో”తి వుత్తత్తా కేవలం “ఇమే హత్థచ్ఛిన్నాదయో ఉపసమ్పన్నావ హోన్తి, న పబ్బజితా”తి వా “ఉపసమ్పన్నాపి చే పబ్బజితా, నాసేతబ్బా”తి వా అనిట్ఠకోట్ఠాసో ఆపజ్జతీతి అధిప్పాయో.

ఇదం పనేత్థ విచారేతబ్బం – “సో చ అపబ్బజితో”తి వచనాభావతో మూగస్స పబ్బజ్జాసిద్ధిపసఙ్గతో పబ్బజ్జాపి ఏకతోసుద్ధియా హోతీతి అయమనిట్ఠకోట్ఠాసో కథం నాపజ్జతీతి? పబ్బజ్జాభిలాపేన ఉపసమ్పదా ఇధాధిప్పేతాతి సమ్మాగాహేన నాపజ్జతీతి, అఞ్ఞథా యథాబ్యఞ్జనం అత్థే గహితే యథాపఞ్ఞత్తదుక్కటాభావసఙ్ఖాతో అపరో అనిట్ఠకోట్ఠాసో ఆపజ్జతి. కథం? “న, భిక్ఖవే, మూగో పబ్బాజేతబ్బో, యో పబ్బాజేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి వుత్తదుక్కటం పబ్బజ్జాపరియోసానే హోతి, న తస్సావిప్పకతాయ. పుబ్బపయోగదుక్కటమేవ హి పఠమం ఆపజ్జతి, తస్మా మూగస్స పబ్బజ్జాపరియోసానస్సేవ అభావతో ఇమస్స దుక్కటస్స ఓకాసో చ న సబ్బకాలం సమ్భవేయ్య, ఉపసమ్పదావసేన పన అత్థే గహితే సమ్భవతి కమ్మనిబ్బత్తితో. తేనేవ పాళియం “న, భిక్ఖవే, పణ్డకో ఉపసమ్పాదేతబ్బో, యో ఉపసమ్పాదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి దుక్కటం న పఞ్ఞత్తం. అపఞ్ఞత్తత్తా పుబ్బపయోగదుక్కటమేవ చేత్థ సమ్భవతి, నేతరం. ఏత్తావతా సిద్ధమేతం పబ్బజ్జాభిలాపేన ఉపసమ్పదావ తత్థ అధిప్పేతా, న పబ్బజ్జాతి. ఏత్థాహ సామణేరపబ్బజ్జా న కాయపయోగతో హోతీతి కథం పఞ్ఞాయతీతి? వుచ్చతే – కాయేన విఞ్ఞాపేతీతిఆదిత్తికా దస్సనతోతి ఆగతో.

“గోత్తేనపి అనుస్సావేతు”న్తి (మహావ. ౧౨౨) వచనతో యేన వోహారేన వోహరతి, తేన వట్టతీతి సిద్ధం, తస్మా “కో నామో తే ఉపజ్ఝాయో”తి పుట్ఠేనపి గోత్తమేవ నామం కత్వా వత్తబ్బన్తి సిద్ధం హోతి, తస్మా చతుబ్బిధేసు నామేసు యేన కేనచి నామేన అనుస్సావనా కాతబ్బాతి వదన్తి. ఏకస్స బహూని నామాని హోన్తి, తత్థ ఏకం నామం ఞత్తియా, ఏకం అనుస్సావనాయ కాతుం న వట్టతి, అత్థతో బ్యఞ్జనతో చ అభిన్నాహి అనుస్సావనాహి భవితబ్బన్తి. కిఞ్చాపి “ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామస్స ఆయస్మతో”తి పాళియం “ఆయస్మతో”తి పదం పచ్ఛా వుత్తం, కమ్మవాచాపాళియం పన “అయం బుద్ధరక్ఖితో ఆయస్మతో ధమ్మరక్ఖితస్సా”తి పఠమం లిఖన్తి, తం ఉప్పటిపాటియా వుత్తన్తి న పచ్చేతబ్బం. పాళియఞ్హి “ఇత్థన్నామో ఇత్థన్నామస్సా”తి అత్థమత్తం దస్సితం, తస్మా పాళియం అవుత్తోపి “అయం బుద్ధరక్ఖితో ఆయస్మతో ధమ్మరక్ఖితస్సా”తి కమ్మవాచాపాళియం పయోగో దస్సితో. “న మే దిట్ఠో ఇతో పుబ్బే ఇచ్చాయస్మా సారిపుత్తో”తి చ “ఆయస్మా సారిపుత్తో అత్థకుసలో”తి చ పఠమం “ఆయస్మా”తి పయోగస్స దస్సనతోతి వదన్తి. కత్థచి “ఆయస్మతో బుద్ధరక్ఖితస్సా”తి వత్వా కత్థచి కేవలం “బుద్ధరక్ఖితస్సా”తి సావేతి, సావనం హాపేతీతి న వుచ్చతి నామస్స అహాపితత్తాతి ఏకే. సచే కత్థచి “ఆయస్మతో బుద్ధరక్ఖితస్సా”తి వత్వా కత్థచి “బుద్ధరక్ఖితస్సాయస్మతో”తి సావేతి, పాఠానురూపత్తా ఖేత్తమేవ ఓతిణ్ణన్తిపి ఏకే. బ్యఞ్జనభేదప్పసఙ్గతో అనుస్సావనానం తం న వట్టతీతి వదన్తి. సచే పన సబ్బట్ఠానేపి ఏకేనేవ పకారేన వదతి, వట్టతి.

ఏకానుస్సావనేతి ఏత్థ ఏకతో అనుస్సావనం ఏతేసన్తి ఏకానుస్సావనాతి అసమానాధికరణవిసయో బాహిరత్థసమాసోతి దట్ఠబ్బం. తేనేవాహ "ద్వే ఏకతో అనుస్సావనే"తి. తత్థ **ఏకతో**తి ఏకక్ఖణేతి అత్థో, విభత్తిఅలోపేన చాయం నిద్దేసో. **పురిమనయేనేవ ఏకతో అనుస్సావనే కాతు**న్తి "ఏకేన ఏకస్స, అఞ్ఞేన ఇతరస్సా"తిఆదినా పుబ్బే వుత్తనయేన ద్వీహి వా తీహి వా ఆచరియేహి ఏకేన వా ఏకతో అనుస్సావనే కాతుం. వజ్జావజ్జం ఉపనిజ్ఝాయతీతి ఉపజ్ఝాతి ఇమినా ఉపజ్ఝాయసద్దసమానత్థో ఉపజ్ఝాసద్దోపీతి అత్థం దస్సేతీతి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౨౩).

గోత్తేనాపీతి "ఆయస్మతో పిప్పలిస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో"తి ఏవం నామం అవత్వా గోత్తనామేనపీతి అత్థో, తేన "కో నామో తే ఉపజ్ఝాయో"తి పుట్ఠేన గోత్తనామేన "ఆయస్మా కస్సపో"తి వత్తబ్బన్తి సిద్ధం హోతి. తస్మా అఞ్ఞమ్పి యం కిఞ్చి తస్స నామం పసిద్ధం, తస్మిం వా ఖణే సుఖగ్గహణత్థం నామం పఞ్ఞాపితం, తం సబ్బం గహేత్వాపి అనుస్సావనా కాతబ్బా. యథా ఉపజ్ఝాయస్స, ఏవం ఉపసమ్పదాపేక్ఖస్సాపి గోత్తాదినామేన తఙ్ఖణికనామేన చ అనుస్సావనం కాతుం వట్టతి, తస్మిమ్పి ఖణే "అయం తిస్సో"తి వా "నాగో"తి వా నామం కరోన్తేహి అనుసాసకసమ్ముతితో పఠమమేవ కాతబ్బం. ఏవం అకత్వాపి అన్తరాయికధమ్మానుసాసనపుచ్ఛనకాలేసు "కిన్నామోసి, అహం భన్తే నాగో నామ, కో నామో తే ఉపజ్ఝాయో, ఉపజ్ఝాయో మే భన్తే తిస్సో నామా"తిఆదినా విఞ్ఞాపేన్తేన ఉభిన్నమ్పి చిత్తే "మమేతం నామ"న్తి యథా సఞ్ఞం ఉప్పజ్జతి, ఏవం విఞ్ఞాపేతబ్బం. సచే పన తస్మిం ఖణే పకతినామేన వత్వా పచ్ఛా "తిస్సో నామా"తి అపుబ్బనామేన అనుస్సావేతి, న వట్టతి.

తత్థ చ కిఞ్చాపి ఉపజ్ఝాయస్సేవ నామం అగ్గహేత్వా యేన కేనచి నామేన "తిస్సస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో"తిఆదినాపి పుగ్గలే పరామట్ఠే కమ్మం సుకతమేవ హోతి అనుపజ్ఝాయకాదీనం ఉపసమ్పదాకమ్మం వియ ఉపజ్ఝాయస్స అభావేపి అభబ్బత్తేపి కమ్మవాచాయ పుగ్గలే పరామట్ఠే కమ్మస్స సిజ్ఝనతో. ఉపసమ్పదాపేక్ఖస్స పన యథాసకం నామం వినా అఞ్ఞేన నామేన అనుస్సావితే కమ్మం కుప్పతి, సో అనుపసమ్పన్నోవ హోతి. తత్థ ఠితో అఞ్ఞో అనుపసమ్పన్నో వియ గహితనామస్స వత్థుపుగ్గలస్స తత్థ అభావా, ఏతస్స చ నామస్స అనుస్సావనాయ అవుత్తత్తా. తస్మా ఉపసమ్పదాపేక్ఖస్స పకతినామం పరివత్తేత్వా అపుబ్బేన నాగాదినామేన అనుస్సావితుకామేన పటికచ్చేవ "త్వం నాగో"తిఆదినా విఞ్ఞాపేత్వా అనుసాసనఅన్తరాయికధమ్మాపుచ్ఛనక్ఖణేసుపి తస్స చ సఙ్ఘస్స చ యథా పాకటం హోతి, తథా పకాసేత్వావ నాగాదినామేన అనుస్సావేతబ్బం. ఏకస్స బహూని నామాని హోన్తి, తేసు ఏకం గహేతుం వట్టతి.

యం పన ఉపసమ్పదాపేక్ఖఉపజ్ఝాయానం ఏకత్థ గహితం నామం తదేవ ఇత్థియా, సబ్బత్థ అనుస్సావనాసు చ గహేతబ్బం. గహితతో హి అఞ్ఞస్మిం గహితే బ్యఞ్జనం భిన్నం నామ హోతి, కమ్మం విపజ్జతి. అత్థతో హి బ్యఞ్జనతో చ అభిన్నా ఏవ ఇత్తి అనుస్సావనా చ వట్టన్తి. ఉపజ్ఝాయనామస్స పన పురతో "ఆయస్మతో తిస్సస్సా"తిఆదినా ఆయస్మన్తపదం సబ్బత్థ యోజేత్వాపి అనుస్సావేతి. తథా అయోజితేపి దోసో నత్థి.

పాళియం (మహావ॰ ౧౨౬) పన కిఞ్చాపి "ఇత్థన్నామస్స ఆయస్మతో"తి పచ్ఛతో "ఆయస్మతో"తి పదం వుత్తం, తథాపి "ఆయస్మా సారిపుత్తో అత్థకుసలో"తిఆదినా నామస్స పురతో 'ఆయస్మన్తపద'యోగస్స దస్సనతో పురతోవ పయోగో యుత్తతరో, తఞ్చ ఏకత్థ యోజేత్వా అఞ్ఞత్థ అయోజితేపి ఏకత్థ పురతో యోజేత్వా అఞ్ఞత్థ పచ్ఛతో యోజనేపి సావనాయ హాపనం నామ న హోతి నామస్స అహాపితత్తా. తేనేవ పాళియమ్పి "ఇత్థన్నామస్స ఆయస్మతో"తి ఏకత్థ యోజేత్వా "ఇత్థన్నామేన ఉపజ్ఝాయేనా"తిఆదీసు "ఆయస్మతో"తి న యోజితన్తి వదన్తి. తఞ్చ కిఞ్చాపి ఏవం, తథాపి సబ్బట్ఠానేపి ఏకేనేవ పకారేన యోజేత్వా ఏవ వా అయోజేత్వా వా అనుస్సావనం పసత్థతరన్తి గహేతబ్బం.

ఏకతో సహేవ ఏకస్మిం ఖణే అనుస్సావనం ఏతేసన్తి ఏకానుస్సావనా, ఉపసమ్పదాపేక్ఖా, ఏతే **ఏకానుస్సావనే** కాతుం. తేనాహ "ఏకతోఅనుసావనే"తి. ఇదఞ్చ ఏకం పదం విభత్తిఅలోపేన దట్ఠబ్బం. **ఏకేన వా**తి ద్విన్నమ్పి ఏకస్మిం ఖణే ఏకాయ ఏవ కమ్మవాచాయ అనుస్సావనే ఏకేన ఆచరియేనాతి అత్థో. "అయం బుద్ధరక్ఖితో చ అయం ధమ్మరక్ఖితో చ ఆయస్మతో సఙ్ఘరక్ఖితస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో"తిఆదినా నయేన ఏకేన ఆచరియేన ద్విన్నమేకస్మిం ఖణే అనుస్సావననయో దట్ఠబ్బో, ఇమినావ నయేన తిణ్ణమ్పి ఏకేన ఆచరియేన ఏకక్ఖణే అనుస్సావనం వేదితబ్బం.

పురిమనయేనేవ ఏకతో అనుస్సావనే కాతున్తి "ఏకేన ఏకస్స, అఞ్ఞేన ఇతరస్సా"తిఆదినా పుబ్బే వుత్తనయేన ద్విన్నం ద్వీహి వా తిణ్ణం తీహి వా ఆచరియేహి, ఏకేన వా ఆచరియేన తయోపి ఏకతోఅనుస్సావనే కాతున్తి అత్థో. "**తఞ్చ ఖో ఏకేన ఉపజ్ఝాయేన, న త్వేవ నానుపజ్ఝాయేనా**"తి ఇదం ఏకేన ఆచరియేన ద్వీహి వా తీహి వా ఉపజ్ఝాయేహి ద్వే వా తయో వా ఉపసమ్పదాపేక్ఖే ఏకక్ఖణే ఏకాయ అనుస్సావనాయ ఏకానుస్సావనే కాతుం న వట్టతీతి పటిక్ఖేపపదం, న పన నానాచరియేహి నానుపజ్ఝాయేహి తయో ఏకానుస్సావనే కాతుం న వట్టతీతి ఆహ "**సచే పన నానాచరియా నానుపజ్ఝాయా...పే.... వట్టతీ**"తి. యఞ్హేత్థ "తిస్సత్థేరో సుమనత్థేరస్స సద్ధివిహారికం, సుమనత్థేరో తిస్సత్థేరస్స సద్ధివిహారిక"న్తి ఏవం ఉపజ్ఝాయేహి అఞ్ఞమఞ్ఞం సద్ధివిహారికానం అనుస్సావనకరణం వుత్తం, తం ఉపలక్ఖణమత్తం. తస్మా సచే తిస్సత్థేరో సుమనత్థేరస్స సద్ధివిహారికం, సుమనత్థేరో నన్దత్థేరస్స సద్ధివిహారికం అనుస్సావేతి, అఞ్ఞమఞ్ఞఞ్చ గణపూరకా హోన్తి, వట్టతి ఏవ. సచే పన ఉపజ్ఝాయో సయమేవ అత్తనో సద్ధివిహారికం అనుస్సావేతి, ఏత్థ వత్తబ్బమేవ నత్థి, కమ్మం సుకతమేవ హోతి, అనుపజ్ఝాయకస్సపి యేన కేనచి అనుస్సావితే ఉపసమ్పదా హోతి, కిమఙ్గం పన సఉపజ్ఝాయకస్స ఉపజ్ఝాయేనేవ అనుస్సావనేతి దట్ఠబ్బం. తేనేవ నవట్టనపక్ఖం దస్సేతుం "**సచే పనా**"తిఆదిమాహ.

ఉపజ్ఝాతి ఉపజ్ఝాయసద్దసమానత్థో ఆకారన్తో ఉపజ్ఝాసద్దోతి దస్సేతి. ఉపజ్ఝాయ-సద్దో ఏవ వా ఉపజ్ఝా, ఉపయోగపచ్చత్తవచనేసు య-కార లోపం కత్వా ఏవం వుత్తో కరణవచనాదీసు ఉపజ్ఝాసద్దస్స పయోగాభావాతి దట్ఠబ్బం. పాళియం **అత్తనావ అత్తానం సమ్మన్నితబ్బ**న్తి అత్తనావ కత్తుభూతేన కరణభూతేన అత్తానమేవ కమ్మభూతం పతి సమ్మన్ననకిచ్చం కాతబ్బం, **అత్తాన**న్తి వా పచ్చత్తే ఉపయోగవచనం, అత్తనావ అత్తా సమ్మన్నితబ్బోతి అత్థో. న కేవలఞ్చ ఏత్థేవ, అఞ్ఞత్రాపి తేరససమ్ముతిఆదీసు ఇమినావ లక్ఖణేన అత్తనావ అత్తా సమ్మన్నితబ్బోవ. అపిచ సయం కమ్మారహత్తా అత్తానం ముఞ్చిత్వా చతువగ్గాదికో గణో సబ్బత్థ ఇచ్ఛితబ్బో.

సచ్చకాలోతి "నిగూహిస్సామీ"తి వఞ్చనం పహాయ సచ్చస్సేవ తే ఇచ్ఛితబ్బకాలో. **భూతకాలో**తి వఞ్చనాయ అభావేపి మనుస్సత్తాదివత్థునో భూతతాయ అవస్సం ఇచ్ఛితబ్బకాలో, ఇతరథా కమ్మకోపాదిఅన్తరాయో హోతీతి అధిప్పాయో. **మఙ్కూ**తి అధోముఖో. **ఉద్ధరతూ**తి అనుపసమ్పన్నభావతో ఉపసమ్పత్తియం పతిట్ఠపేతూతి అత్థో.

సబ్బకమ్మవాచాసు అత్థకోసల్లత్థం పనేత్థ ఉపసమ్పదకమ్మవాచాయ ఏవమత్థో దట్ఠబ్బో – **సుణాతూ**తి సవనాణత్తియం పఠమపురిసేకవచనం. తఞ్చ కిఞ్చాపి యో సో సఙ్ఘో సవనకిరియాయం నియోజీయతి, తస్స సమ్ముఖత్తా "సుణాహీ"తి మజ్ఝిమపురిసవచనేన వత్తబ్బం, తథాపి యస్మా సఙ్ఘసద్దసన్నిధానే పఠమపురిసప్పయోగోవ సద్దవిదూహి సమాచిణ్ణో భవన్తభగవన్తఆయస్మాదిసద్దసన్నిధానేసు వియ "అధివాసేతు మే భవం గోతమో (పారా. ౨౨), ఏతస్స సుగత కాలో, యం భగవా సావకానం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేయ్య (పారా. ౨౧), పక్కమతాయస్మా (పారా. ౪౩౬), సుణన్తు మే

ఆయస్మన్తో"తిఆదీసు (మహావ. ౧౬౮). తస్మా ఇధ పఠమపురిసప్పయోగో కతో. అథ వా గారవవసేనేతం వుత్తం. గరుట్ఠానియేసు హి గారవవసేన మజ్ఝిమపురిసపయోగుప్పత్తియమ్పి పఠమపురిసప్పయోగం పయుఞ్జన్తి "దేసేతు సుగతో ధమ్మ"న్తిఆదీసు (దీ. ని. ౨.౬౬; మ. ని. ౨.౩౩౮; మహావ. ౮) వియాతి దట్ఠబ్బం. కేచి పన "భన్తే ఆవుసోతి పదే అపేక్ఖిత్వా ఇధ పఠమపురిసప్పయోగో"తి వదన్తి, తం న సున్దరం "ఆచరియో మే, భన్తే, హోహి (మహావ. ౭౭), ఇఙ్ఘావుసో ఉపాలి, ఇమం పబ్బజితం అనుయుఞ్జాహీ"తిఆదీసు (పారా. ౨౧౭) తప్పయోగేపి మజ్ఝిమపురిసప్పయోగస్సేవ దస్సనతో.

మేతి యో సాపేతి, తస్స అత్తనిద్దేసే సామివచనం. **భన్తే**తి ఆలపనత్థే వుడ్ఢేసు సగారవవచనం, "**ఆవుసో**"తి పదం పన నవకేసు. తదుభయమ్పి నిపాతో "తుమ్హే భన్తే తుమ్హే ఆవుసో"తి బహూసుపి సమానరూపత్తా. **సఙ్ఘో**తి అవిసేసతో చతువగ్గాదికే పకతత్తపుగ్గలసమూహే వత్తతి. ఇధ పన పచ్చన్తిమేసు జనపదేసు పఞ్చవగ్గతో పట్ఠాయ, మజ్ఝిమేసు జనపదేసు దసవగ్గతో పట్ఠాయ సఙ్ఘోతి గహేతబ్బో. తత్రాయం పిణ్డత్థో – భన్తే, సఙ్ఘో మమ వచనం సుణాతూతి. ఇదఞ్చ నవకతరేన వత్తబ్బవచనం. సచే పన అనుస్సావకో సబ్బేహి భిక్ఖూహి వుడ్ఢతరో హోతి, "సుణాతు మే, ఆవుసో సఙ్ఘో"తి వత్తబ్బం. సోపి చే "భన్తే"తి వదేయ్య, నవకతరో వా "ఆవుసో"తి, కమ్మకోపో నత్థి. కేచి పన "ఏకత్థ 'ఆవుసో'తి వత్వా అఞ్ఞత్థ 'భన్తే'తి వుత్తేపి నత్థి దోసో ఉభయేనపి ఆలపనస్స సిజ్ఝనతో"తి వదన్తి.

ఇదాని యమత్థం ఞాపేతుకామో "సుణాతూ"తి సఙ్ఘం సవనే నియోజేతి, తం ఞాపేన్తో "**అయం ఇత్థన్నామో**"తిఆదిమాహ. తత్థ **అయ**న్తి ఉపసమ్పదాపేక్ఖస్స హత్థపాసే సన్నిహితభావదస్సనం, తేన చ హత్థపాసే ఠితస్సేవ ఉపసమ్పదా రుహతీతి సిజ్ఝతి హత్థపాసతో బహి ఠితస్స "అయ"న్తి న వత్తబ్బతో. తేనేవ అనుసాసకసమ్ముతియం సో హత్థపాసతో బహి ఠితత్తా "అయ"న్తి న వుత్తో, తస్మా ఉపసమ్పదాపేక్ఖో అనుపసమ్పన్నో హత్థపాసే ఠపేతబ్బో. **అయం ఇత్థన్నామో**తి అయం-సద్దో చ అవస్సం పయుజ్జితబ్బో, సో చ ఇమస్మిం పఠమనామపయోగే ఏవాతి గహేతబ్బం. "**ఇత్థన్నామో**"తి ఇదం అనియమతో తస్స నామదస్సనం, ఉభయేనపి అయం బుద్ధరక్ఖితోతిఆదినామం దస్సేతి. "ఉపసమ్పదాపేక్ఖో"తి భిన్నాధికరణవిసయే బహుబ్బీహిసమాసో, ఉపసమ్పదం మే సఙ్ఘో అపేక్ఖమానోతి అత్థో. తస్స చ ఉపజ్ఝాయతం సమఙ్గిభావేన దస్సేతుం "ఇత్థన్నామస్స ఆయస్మతో"తి వుత్తం. ఏతేన "అయం బుద్ధరక్ఖితో ఆయస్మతో ధమ్మరక్ఖితస్స సద్ధివిహారికభూతో ఉపసమ్పదాపేక్ఖో"తి ఏవమాదినా నయేన నామయోజనాయ సహ అత్థో దస్సితో. ఏత్థ చ "ఆయస్మతో"తి పదం అవత్వాపి "అయం బుద్ధరక్ఖితో ధమ్మరక్ఖితస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో"తి వత్తుం వట్టతి. తేనేవ పాళియం "ఇత్థన్నామేన ఉపజ్ఝాయేనా"తి ఏత్థ "ఆయస్మతో"తి పదం న వుత్తం. యఞ్చేత్థ వత్తబ్బం, తం హేట్ఠా వుత్తమేవ.

నను చేత్థ ఉపజ్ఝాయోపి ఉపసమ్పదాపేక్ఖో వియ హత్థపాసే ఠితో ఏవ ఇచ్ఛితబ్బో, అథ కస్మా "అయం ఇత్థన్నామో ఇమస్స ఇత్థన్నామస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో"తి ఏవం ఉపజ్ఝాయస్స నామపరామసనేపి ఇదం-సద్దప్పయోగో న కతోతి? నాయం విరోధో ఉపజ్ఝాయస్స అభావేపి కమ్మకోపాభావతో. కేవలఞ్హి కమ్మనిబ్బత్తియా సన్తపదవసేన అవిజ్జమానస్సపి ఉపజ్ఝాయస్స నామకిత్తనం అనుపజ్ఝాయస్స ఉపసమ్పదాదీసుపి కరీయతి, తస్మా ఉపజ్ఝాయస్స అసన్నిహితాయపి తప్పరామసనమత్తేనేవ కమ్మసిద్ధితో "ఇమస్సా"తి నిద్దిసితుం న వట్టతీతి.

పరిసుద్ధో అన్తరాయికేహి ధమ్మేహీతి అభబ్బత్తాదికేహి ఉపసమ్పదాయ అవత్థుకరేహి చేవ పఞ్చాబాధహత్థచ్ఛిన్నాదీహి ఆపత్తికరేహి చ అన్తరాయికసభావేహి పరిముత్తో. ఏవం వుత్తే ఏవ ఆపత్తిమత్తకరేహి పఞ్చాబాధాదీహి అపరిముత్తస్సపి

ఉపసమ్పదా రుహతి, నాఞ్ఞథా. **పరిపుణ్ణస్స పత్తచీవరన్తి** పరిపుణ్ణమస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖస్స పత్తచీవరం. ఏవం వుత్తే ఏవ అపత్తచీవరస్సపి ఉపసమ్పదా రుహతి, నాఞ్ఞథా. **ఉపసమ్పదం యాచతీతి** "సఙ్ఘం, భన్తే, ఉపసమ్పదం యాచామీ"తిఆదినా (మహావ. ౧౨౬) యాచాపితభావం సన్ధాయ వుత్తం. ఏవం తేన సఙ్ఘే అయాచితేపి "ఇత్థన్నామో సఙ్ఘం ఉపసమ్పదం యాచతీ"తి వుత్తే ఏవ కమ్మం అవిపన్నం హోతి, నాఞ్ఞథా. **ఉపజ్ఝాయేనాతి** ఉపజ్ఝాయేన కరణభూతేన, ఇత్థన్నామం ఉపజ్ఝాయం కత్వా కమ్మభూతం ఉపసమ్పదం దాతుం నిప్ఫాదేతుం కత్తుభూతం సఙ్ఘం యాచతీతి అత్థో. యాచధాతునో పన ద్వికమ్మకత్తా "సఙ్ఘం ఉపసమ్పద"న్తి ద్వే కమ్మపదాని వుత్తాని.

యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లన్తి ఏత్థ పత్తో కాలో ఇమస్స కమ్మస్సాతి పత్తకాలం, అపలోకనాదిచతుబ్బిధం సఙ్ఘకమ్మం, తదేవ సకత్థే య-పచ్చయేన "**పత్తకల్ల**"న్తి వుచ్చతి. ఇధ పన ఞత్తిచతుత్థఉపసమ్పదాకమ్మం అధిప్పేతం, తం కాతుం సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం జాతం. **యదీతి** అనుమతిగహణవసేన కమ్మస్స పత్తకల్లతం ఞాపేతి, యో హి కోచి తత్థ అపత్తకల్లతం మఞ్ఞిస్సతి, సో వక్ఖతి. ఇమమేవ హి అత్థం సన్ధాయ అనుస్సావనాసు "యస్సాయస్మతో ఖమతి...పే.... సో భాసేయ్యా"తి (మహావ. ౧౨౭) వుత్తం. తదేతం పత్తకల్లం వత్థుసమ్పదా, అన్తరాయికేహి ధమ్మేహి చస్స పరిసుద్ధతా, సీమాసమ్పదా, పరిసాసమ్పదా, పుబ్బకిచ్చనిట్ఠానన్తి ఇమేహి పఞ్చహి అఙ్గేహి సఙ్గహితం.

తత్థ **వత్థుసమ్పదా** నామ యథావుత్తేహి ఏకాదసఅభబ్బపుగ్గలేహి చేవ అన్తిమవత్థుఅజ్ఝాపన్నేహి చ అఞ్ఞో పరిపుణ్ణవీసతివస్సో అనుపసమ్పన్నభూతో మనుస్సపురిసో. ఏతస్మిఞ్హి పుగ్గలే సతి ఏవ ఇదం సఙ్ఘస్స ఉపసమ్పదాకమ్మం పత్తకల్లం నామ హోతి, నాసతి, కతఞ్చ కుప్పమేవ హోతి.

అన్తరాయికేహి ధమ్మేహి చస్స పరిసుద్ధతా నామ యథావుత్తస్సేవ ఉపసమ్పదావత్థుభూతస్స పుగ్గలస్స యే ఇమే భగవతా పటిక్ఖిత్తా పఞ్చాబాధఫుట్ఠతాదయో మాతాపితూహి అననుఞ్ఞాతతాపఊనవీసతివస్సతాపరియోసానా చేవ హత్థచ్ఛిన్నాదయో చ దోసధమ్మా కారకసఙ్ఘస్స ఆపత్తాదిఅన్తరాయహేతుతాయ "అన్తరాయికా"తి వుచ్చన్తి, తేహి అన్తరాయికేహి దోసధమ్మేహి పరిముత్తతా, ఇమిస్సా చ సతి ఏవ ఇదం కమ్మం పత్తకల్లం నామ హోతి, నాసతి, కతం పన కమ్మం సుకతమేవ హోతి ఠపేత్వా ఊనవీసతివస్సం పుగ్గలం.

సీమాసమ్పదా పన ఉపోసథక్ఖన్ధకే (మహావ. ౧౩౮ ఆదయో) వక్ఖమాననయేన సబ్బదోసరహితాయ బద్ధాబద్ధవసేనేవ దువిధాయ సీమాయ వసేన వేదితబ్బా. తాదిసాయ హి సీమాయ సతి ఏవ ఇదం కమ్మం పత్తకల్లం నామ హోతి, నాసతి, కతఞ్చ కమ్మం విపజ్జతి.

పరిసాసమ్పదా పన యే ఇమే ఉపసమ్పదాకమ్మస్స సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన కమ్మప్పత్తా దసహి వా పఞ్చహి వా అనూనాపారాజికం అనాపన్నా అనుక్ఖిత్తా చ సమానసంవాసకా భిక్ఖూ, తేసం ఏకసీమాయ హత్థపాసం అవిజహిత్వా ఠానం, ఛన్దారహానఞ్చ ఛన్దస్స ఆనయనం, సమ్ముఖీభూతానఞ్చ అప్పటిక్కోసనం, ఉపసమ్పదాపేక్ఖరహితానం ఉపోసథక్ఖన్ధకే పటిక్ఖిత్తానం గహట్ఠాదిఅనుపసమ్పన్నానఞ్చేవ పారాజికుక్ఖిత్తకనానాసంవాసకభిక్ఖునీనఞ్చ వజ్జనీయపుగ్గలానం సఙ్ఘస్స హత్థపాసే అభావో చాతి ఇమేహి చతూహి అఙ్గేహి సఙ్గహితా. ఏవరూపాయ చ పరిసాసమ్పదాయ సతి ఏవ ఇదం పత్తకల్లం నామ హోతి, నాసతి. తత్థ పురిమానం తిణ్ణం అఙ్గానం అఞ్ఞతరస్సపి అభావే కతం కమ్మం విపజ్జతి, న పచ్ఛిమస్స.

పుబ్బకిచ్చనిట్ఠానం నామ యానిమాని "పఠమం ఉపజ్ఝం గాహాపేతబ్బో"తిఆదినా పాళియం (మహావ. ౧౨౬) వుత్తాని "ఉపజ్ఝాగాహాపనం, పత్తచీవరాచిక్ఖణం, తతో తం హత్థపాసతో బహి పేసేత్వా అనుసాసకసమ్ముతికమ్మకరణం, సమ్మతేన చ గన్త్వా అనుసాసనం, తేన చ పఠమతరం ఆగన్త్వా సఙ్ఘస్స ఞత్తిం ఞాపేత్వా ఉపసమ్పదాపేక్ఖం 'ఆగచ్ఛాహీ'తి హత్థపాసే ఏవ అబ్భానం, తేన భిక్ఖూనం పాదే వన్దాపేత్వా ఉపసమ్పదాయాచాపనం, తతో అన్తరాయికధమ్మపుచ్ఛకసమ్ముతికమ్మకరణం, సమ్మతేన చ పుచ్ఛన"న్తి ఇమాని అట్ఠ పుబ్బకిచ్చాని, తేసం సబ్బేసం యాథావతో కరణేన నిట్ఠానం. ఏతస్మిఞ్చ పుబ్బకిచ్చనిట్ఠాపనే సతి ఏవ ఇదం సఙ్ఘస్స ఉపసమ్పదాకమ్మం పత్తకల్లం నామ హోతి, నాసతి. ఏతేసు పన పుబ్బకమ్మేసు అకతేసుపి కతం కమ్మం యథావుత్తేసు వత్థుసమ్పత్తిఆదీసు విజ్జమానేసు అకుప్పమేవ హోతి. తదేవమేత్థ పత్తకల్లం ఇమేహి పఞ్చహి అఙ్గేహి సఙ్గహితన్తి వేదితబ్బం. ఇమినావ నయేన హేట్ఠా వుత్తేసు, వక్ఖమానేసు చ సబ్బేసు కమ్మేసు పత్తకల్లతా యథారహం యోజేత్వా ఞాతబ్బా.

ఇత్థన్నామం ఉపసమ్పాదేయ్యాతి ఉపసమ్పదానిప్ఫాదనేన తంసమఙ్గిం కరేయ్య కరోతూతి పత్థనాయం, విధిమ్హి వా ఇదం దట్ఠబ్బం. యథా హి "దేవదత్తం సుఖాపేయ్యా"తి వుత్తే సుఖమస్స నిప్ఫాదేత్వా తం సుఖసమఙ్గినం కరేయ్యాతి అత్థో హోతి, ఏవమిధాపి ఉపసమ్పదమస్స నిప్ఫాదేత్వా తం ఉపసమ్పదాసమఙ్గినం కరేయ్యాతి అత్థో. పయోజకబ్యాపారే చేతం. యథా సుఖయన్తం కిఞ్చి సుద్ధకత్తారం కోచి హేతుకత్తా సుఖహేతునిప్ఫాదనేన సుఖాపేయ్యాతి వుచ్చతి, ఏవమిధాపి ఉపసమ్పజ్జన్తం సుద్ధకత్తారం పుగ్గలం హేతుకత్తుభూతో సఙ్ఘో ఉపసమ్పదాహేతునిప్ఫాదనేన ఉపసమ్పాదేయ్యాతి వుత్తో. ఏతేన చ సుఖం వియ సుఖదాయకేన సఙ్ఘేన పుగ్గలస్స దీయమానా తథాపవత్తపరమత్థధమ్మే ఉపాదాయ అరియజనపఞ్ఞత్తా ఉపసమ్పదా నామ సమ్ముతిసచ్చతా అత్థీతి సమత్థితం హోతి. ఏత్థ చ "ఇత్థన్నామో సఙ్ఘం ఉపసమ్పదం యాచతీ"తి (మహావ. ౧౨౭) వుత్తత్తా పరివాసాదీసు వియ యాచనానుగుణం "ఇత్థన్నామస్స ఉపసమ్పదం దదేయ్యా"తి అవత్వా "ఇత్థన్నామం ఉపసమ్పాదేయ్యా"తి వుత్తత్తా ఇదం ఉపసమ్పదాకమ్మం దానే అసఙ్గహేత్వా కమ్మలక్ఖణే ఏవ సఙ్గహితన్తి దట్ఠబ్బం. ఇమినా నయేన "ఇత్థన్నామం ఉపసమ్పాదేతి, ఉపసమ్పన్నో సఙ్ఘేనా"తి ఏత్థాపి అత్థో వేదితబ్బో. కేవలఞ్హి తత్థ వత్తమానకాలఅతీతకాలవసేన, ఇధ పన అనామట్ఠకాలవసేనాతి ఏత్తకమేవ విసేసో.

ఏసా ఞత్తీతి "సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో"తి వుత్తఞాపనా ఏసా. ఇదఞ్చ అనుస్సావనానమ్పి సబ్భావసూచనత్థం వుచ్చతి. అవస్సఞ్చేతం వత్తబ్బమేవ. ఞత్తికమ్మే ఏవ తం న వత్తబ్బం. తత్థ పన య్య-కారే వుత్తమత్తే ఏవ ఞత్తికమ్మం నిట్ఠితం హోతీతి దట్ఠబ్బం. **ఖమతీతి** రుచ్చతి. **ఉపసమ్పదాతి** సఙ్ఘేన దీయమానా నిప్ఫాదియమానా ఉపసమ్పదా, యస్స ఖమతి, సో తుణ్హస్సాతి యోజనా. **తుణ్హీతి** చ అకథనత్థే నిపాతో, అకథనకో **అస్స** భవేయ్యాతి అత్థో. ఖమతి సఙ్ఘస్స ఇత్థన్నామస్స ఉపసమ్పదాతి పకతేన సమ్బన్ధో. తత్థ కారణమాహ **"తస్మా తుణ్హీ"**తి. తత్థ "ఆసీ"తి సేసో. యస్మా "యస్స నక్ఖమతి, సో భాసేయ్యా"తి తిక్ఖత్తుం వుచ్చమానోపి సఙ్ఘో తుణ్హీ నిరవో అహోసి, తస్మా ఖమతి సఙ్ఘస్సాతి అత్థో. **ఏవన్తి** ఇమినా పకారేన. తుణ్హీభావేనేవేతం సఙ్ఘస్స రుచ్చనభావం ధారయామి, బుజ్ఝామి జానామీతి అత్థో. **ఇతి**-సద్దో పరిసమాపనత్థే కతో, సో చ కమ్మవాచాయ అనఙ్గం, తస్మా అనుస్సావకేన "ధారయామీ"తి ఏత్థ మి-కారపరియోసానమేవ వత్వా నిట్ఠపేతబ్బం, ఇతి-సద్దో న పయుఞ్జితబ్బోతి దట్ఠబ్బం. ఇమినా నయేన సబ్బకమ్మవాచానమత్థో వేదితబ్బో.

ఏకపోరిసా వాతిఆది సత్తానం సరీరఛాయం పాదేహి మినిత్వా జాననప్పకారదస్సనం. ఛసత్తపదపరిమితా హి ఛాయా "పోరిసా"తి వుచ్చతి, ఇదఞ్చ ఉతుప్పమాణాచిక్ఖణాది చ ఆగన్తుకేహి సద్ధిం వీమంసిత్వా వుడ్ఢనవభావం ఞత్వా

వన్దనవన్దాపనాదికరణత్థం వుత్తం. ఏతి ఆగచ్ఛతి, గచ్ఛతి చాతి ఉతు, సోవ పమీయతే అనేన సంవచ్ఛరన్తి పమాణన్తి ఆహ "**ఉతుయేవ ఉతుప్పమాణ**"న్తి. **అపరిపుణ్ణాతి** ఉపసమ్పదాదివసేన అపరిపుణ్ణా. యది ఉతువేమజ్ఝే ఉపసమ్పాదితో, తదా తస్మిం ఉతుమ్హి అవసిట్ఠదివసాచిక్ఖణం దివసభాగాచిక్ఖణన్తి దస్సేతి. తేనాహ "**యత్తకేహి దివసేహి యస్స యో ఉతు అపరిపుణ్ణో, తే దివసే**"తి. తత్థ యస్స తఙ్ఖణం లద్ధూపసమ్పదస్స పుగ్గలస్స సమ్బన్ధీ యో ఉతు యత్తకేహి దివసేహి అపరిపుణ్ణో, తే దివసేతి యోజనా.

ఛాయాదికమేవ సబ్బం సఙ్గహేత్వా గాయితబ్బతో కథేతబ్బతో సఙ్గీతీతి ఆహ "**ఇదమేవా**"తిఆది. తత్థ ఏకతో కత్వా ఆచిక్ఖితబ్బం. **త్వం కిం లభసీతి** త్వం ఉపసమ్పాదనకాలే కతరవస్సం, కతరఉతుఞ్చ లభసి, కతరస్మిం తే ఉపసమ్పదా లద్ధాతి అత్థో. **వస్సన్తి** వస్సానఉతు, ఇదఞ్చ సంవచ్ఛరాచిక్ఖణం వినా వుత్తమ్పి న విఞ్ఞాయతీతి ఇమినా ఉతుఆచిక్ఖణేనేవ సాసనవస్సేసు వా కలియుగవస్సాదీసు వా సహస్సిమే వా సతిమే వా అసుకఉతుం లభామీతి దస్సితన్తి దట్ఠబ్బం. **ఛాయాతి** ఇదం పాళియం ఆగతపటిపాటిం సన్ధాయ వుత్తం, వత్తబ్బకమ్మతో పన కలియుగవస్సాదీసు సబ్బదేసపసిద్ధేసు అసుకవస్సే అసుకఉతుమ్హి అసుకమాసే అసుకకణ్హే వా సుక్కే వా పక్ఖే అసుకే తిథివారవిసేసయుత్తే పుబ్బణ్హాదిదివసభాగే ఏత్తకే ఛాయాపమాణే, నాడికాపమాణే వా మయా ఉపసమ్పదా లద్ధాతి వదేయ్యాసీతి ఏవం ఆచిక్ఖితబ్బం. ఇదం సుట్ఠు ఉగ్గహేత్వా ఆగన్తుకేహి వుడ్ఢపటిపాటిం ఞత్వా పటిపజ్జాహీతి వత్తబ్బం. ఇతి ఏత్తకో కథామగ్గో విమతివినోదనియం ఆగతో. వజిరబుద్ధిటీకానయో పన ఏకచ్చో ఇధేవ సఙ్గహం గతో, ఏకచ్చో అసన్నిట్ఠానవినిచ్ఛయత్తా సంసయహేతుకో హోతి, తస్మా ఇధ న గహితోతి.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

ఉపసమ్పదావినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో.

౨౩. నిస్సయవినిచ్ఛయకథా

౧౫౧. ఏవం ఉపసమ్పదావినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని నిస్సయవినిచ్ఛయం కథేతుం **‘‘నిస్సయోతి ఏత్థ పనా’’**తిఆదిమాహ. తత్థ నిస్సయనం **నిస్సయో,** సేవనం భజనన్త్యత్థో. నిపుబ్బసి సేవాయన్తి ధాతు భావసాధనో, న ‘‘నిస్సాయ నం వసతీతి నిస్సయో’’తి ఇధ వియ అవుత్తకమ్మసాధనో. తత్థ హి సేవితబ్బో పుగ్గలో లబ్భతి, ఇధ పన సేవనకిరియాతి. ఇదాని తం నిస్సయం పుచ్ఛాపుబ్బఙ్గమాయ విస్సజ్జనాయ విత్థారతో దపేతుం **‘‘కేన దాతబ్బో’’**తిఆదిమాహ. తత్థ **కేన దాతబ్బో, కేన న దాతబ్బోతి** నిస్సయదాయకం కత్తారం పుచ్ఛతి, **కస్స దాతబ్బో, కస్స న దాతబ్బోతి** నిస్సయపటిగ్గాహకం సమ్పదానం, **కథం గహితో హోతి, కథం పటిప్పస్సమ్భతీతి** కారణం, **నిస్సాయ కేన వసితబ్బం, కేన న వసితబ్బన్తి** నిస్సయపటిపన్నకం. తతో పుచ్ఛానుక్కమేన విస్సజ్జేతుం **‘‘తత్థ’’**త్యాదిమాహ. న కేవలం ఏత్థేవ, అథ ఖో నిస్సయముచ్చనకేపి ‘‘బ్యత్తేనా’’తి ఆగతో.

తత్థ ఏత్థ చ కో విసేసోతి ఆహ **‘‘ఏత్థ చ ‘బ్యత్తో’తి ఇమినా పరిసుపట్ఠాపకో బహుస్సుతో వేదితబ్బో’’**తి. ఇదాని పరిసుపట్ఠాపకలక్ఖణం దస్సేతుం **‘‘పరిసుపట్ఠాపకేన హి’’**తిఆదిమాహ. తత్థ **అభివినయేతి** సకలే వినయపిటకే. **వినేతున్తి** సిక్ఖాపేతుం. **ద్వే విభఙ్గా పగుణా వాచుగ్గతా కాతబ్బాతి** ఇదం పరిపుచ్ఛావసేన ఉగ్గణ్హనం సన్ధాయ వుత్తన్తి వదన్తి. ఏకస్స పముట్ఠం, ఇతరేసం పగుణం భవేయ్యాతి ఆహ **‘‘తీహి జనేహి సద్ధిం పరివత్తనక్ఖమా కాతబ్బా’’**తి. **అభిధమ్మేతి** నామరూపపరిచ్ఛేదే. **హేట్ఠిమా వా తయో వగ్గాతి** మహావగ్గతో హేట్ఠా సగాథావగ్గో నిదానవగ్గో ఖన్ధవగ్గోతి ఇమే తయో వగ్గా. ‘‘ధమ్మపదమ్పి సహ వత్థునా ఉగ్గహేతుం వట్టతీ’’తి మహాపచ్చరియం వుత్తత్తా జాతకభాణకేన సాట్ఠకథం జాతకం ఉగ్గహేత్వాపి ధమ్మపదం సహ వత్థునా ఉగ్గహేతబ్బమేవ.

పఞ్చహి భిక్ఖవే అఙ్గేహి సమన్నాగతేనాతిఆదీసు న సామణేరో ఉపట్ఠాపేతబ్బోతి ఉపజ్ఝాయేన హుత్వా సామణేరో న ఉపట్ఠాపేతబ్బో. **అసేక్ఖేన సీలక్ఖన్ధేనాతి** అసేక్ఖస్స సీలక్ఖన్ధోపి అసేక్ఖో సీలక్ఖన్ధో నామ. అసేక్ఖస్స అయన్తి హి అసేక్ఖో, సీలక్ఖన్ధో. ఏవం సబ్బత్థ. ఏవఞ్చ కత్వా విముత్తిఞాణదస్సనసఙ్ఖాతస్స పచ్చవేక్ఖణఞాణస్సపి వసేన అపేక్ఖిత్వా ఉప్పన్నా అయం కథా. **అసేక్ఖసీలన్తి** చ న అగ్గఫలసీలమేవ అధిప్పేతం, అథ ఖో యం కిఞ్చి అసేక్ఖసన్తానే పవత్తసీలం లోకియలోకుత్తరమిస్సకస్స సీలస్స ఇధాధిప్పేతత్తా. సమాధిక్ఖన్ధాదీసుపి విముత్తిక్ఖన్ధపరియోసానేసు అయమేవ నయో, తస్మా యథా సీలసమాధిపఞ్ఞాక్ఖన్ధా లోకియమిస్సకా కథితా, ఏవం విముత్తిక్ఖన్ధోపీతి తదఙ్గవిముత్తిఆదయోపి వేదితబ్బా, న పటిప్పస్సద్ధివిముత్తి ఏవ. విముత్తిఞాణదస్సనం పన లోకియమేవ. తేనేవ సంయుత్తనికాయట్ఠకథాయం (సం॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.౧౩౫) వుత్తం ‘‘పురిమేహి చతూహి పదేహి లోకియలోకుత్తరసీలసమాధిపఞ్ఞావిముత్తియో కథితా, విముత్తిఞాణదస్సనం పచ్చవేక్ఖణఞాణం హోతి, తం లోకియమేవా’’తి.

అస్సద్ధోతిఆదీసు తీసు వత్థూసు సద్ధా ఏతస్స నత్థీతి **అస్సద్ధో**. నత్థి ఏతస్స హిరీతి **అహిరికో,** అకుసలసమాపత్తియా అజిగుచ్ఛమానస్సేతం అధివచనం. న ఓత్తప్పతీతి **అనోత్తప్పీ,** అకుసలసమాపత్తియా న భాయతీతి వుత్తం హోతి. కుచ్ఛితం సీదతీతి **కుసీతో,** హీనవీరియస్సేతం అధివచనం. ఆరద్ధం వీరియం ఏతస్సాతి **ఆరద్ధవీరియో,** సమ్మప్పధానయుత్తస్సేతం అధివచనం. ముట్ఠా సతి ఏతస్సాతి **ముట్ఠస్సతీ,** నట్ఠస్సతీతి వుత్తం హోతి. ఉపట్ఠితా సతి ఏతస్సాతి **ఉపట్ఠితస్సతీ,** నిచ్చం ఆరమ్మణాభిముఖపవత్తసతిస్సేతం అధివచనం.

అధిసీలే సీలవిపన్నో చ అజ్ఝాచారే ఆచారవిపన్నో చ ఆపజ్జిత్వా అవుట్ఠితో అధిప్పేతో. సస్సతుచ్ఛేదసఙ్ఖాతం అన్తం గణ్హాతి, గాహయతీతి వా **అన్తగ్గాహికా,** మిచ్ఛాదిట్ఠి. **పురిమాని ద్వే పదానీ**తి "న పటిబలో హోతి అన్తేవాసిం వా సద్ధివిహారిం వా గిలానం ఉపట్ఠాతుం వా ఉపట్ఠాపేతుం వా, అనభిరతం వూపకాసేతుం వా వూపకాసాపేతుం వా"తి ఇమాని ద్వే పదాని.

అభి విసిట్ఠో ఉత్తమో సమాచారో అభిసమాచారో, అభిసమాచారోవ ఆభిసమాచారికోతి చ సిక్ఖితబ్బతో సిక్ఖాతి చ **ఆభిసమాచారికసిక్ఖా**. అభిసమాచారం వా ఆరబ్భ పఞ్ఞత్తా సిక్ఖా **ఆభిసమాచారికసిక్ఖా,** ఖన్ధకవత్తపరియాపన్నసిక్ఖాయేతం అధివచనం. మగ్గబ్రహ్మచరియస్స ఆదిభూతాతి **ఆదిబ్రహ్మచరియకా,** ఉభతోవిభఙ్గపరియాపన్నసిక్ఖాయేతం అధివచనం. తేనేవ "ఉభతోవిభఙ్గపరియాపన్నం వా ఆదిబ్రహ్మచరియకం, ఖన్ధకవత్తపరియాపన్నం ఆభిసమాచారిక"న్తి విసుద్ధిమగ్గే (విసుద్ధి॰ ౧.౧౧) వుత్తం, తస్మా **సేక్ఖపణ్ణత్తియ**న్తి ఏత్థ సిక్ఖితబ్బతో సేక్ఖా, భగవతా పఞ్ఞత్తత్తా పణ్ణత్తి, సబ్బాపి ఉభతోవిభఙ్గపరియాపన్నా సిక్ఖాపదపణ్ణత్తి "సేక్ఖపణ్ణత్తీ"తి వుత్తాతి గహేతబ్బం. తేనేవ గణ్ఠిపదేపి వుత్తం "**సేక్ఖపణ్ణత్తియ**న్తి పారాజికమాదిం కత్వా సిక్ఖితబ్బసిక్ఖాపదపఞ్ఞత్తియ"న్తి. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవాతి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౮౪).

ఉపజ్ఝాయాచరియకథాయం **న సామణేరో ఉపట్ఠాపేతబ్బో**తి ఉపజ్ఝాయేన హుత్వా న పబ్బాజేతబ్బో. అసేక్ఖస్స అయన్తి **అసేక్ఖో,** లోకియలోకుత్తరో సీలక్ఖన్ధో. **అన్తగ్గాహికాయా**తి సస్సతుచ్ఛేదకోట్ఠాసగ్గాహికాయ. **పచ్ఛిమాని ద్వే**తి అప్పస్సుతో హోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతీతి ఇమాని ద్వే అఙ్గాని. **పచ్ఛిమాని తీణీ**తి న పటిబలో ఉప్పన్నం కుక్కుచ్చం ధమ్మతో వినోదేతుం, ఆపత్తిం న జానాతి, ఆపత్తివుట్ఠానం న జానాతీతి ఇమాని తీణి. కుక్కుచ్చస్స హి పాళిఅట్ఠకథానయసఙ్ఖాతధమ్మతో వినోదేతుం అప్పటిబలతా నామ అబ్యత్తత్తా ఏవ హోతీతి సాపి ఆపత్తిఅఙ్గమేవ వుత్తా.

అభి విసిట్ఠో ఉత్తమో సమాచారో అభిసమాచారో, వత్తప్పటిపత్తిసీలం, తం ఆరబ్భ పఞ్ఞత్తా ఖన్ధకసిక్ఖాపదసఙ్ఖాతా సిక్ఖా **ఆభిసమాచారికా**. సిక్ఖాపదమ్పి హి తదత్థపరిపూరణత్థికేహి ఉగ్గహణాదివసేన సిక్ఖితబ్బతో సిక్ఖాతి వుచ్చతి. మగ్గబ్రహ్మచరియస్స ఆదిభూతా కారణభూతా **ఆదిబ్రహ్మచరియకా,** ఉభతోవిభఙ్గపరియాపన్నసిక్ఖాపదం. తేనేవేత్థ విసుద్ధిమగ్గేపి (విసుద్ధి॰ ౧.౧౧) "ఉభతోవిభఙ్గపరియాపన్నం సిక్ఖాపదం ఆదిబ్రహ్మచరియకం, ఖన్ధకవత్తపరియాపన్నం ఆభిసమాచారిక"న్తి వుత్తం, తస్మా **సేక్ఖపణ్ణత్తియ**న్తి ఏత్థ సిక్ఖితబ్బతో సేక్ఖా, భగవతావ పఞ్ఞత్తత్తా పఞ్ఞత్తి. సబ్బాపి ఉభతోవిభఙ్గపరియాపన్నా సిక్ఖాపదపణ్ణత్తి "సేక్ఖపణ్ణత్తీ"తి వుత్తాతి గహేతబ్బం. **నామరూపపరిచ్ఛేదే**తి ఏత్థ కుసలత్తికాదీహి వుత్తం జాతిభూమిపుగ్గలసమ్పయోగవత్థారమ్మణకమ్మద్వారలక్ఖణరసాదిభేదేహి వేదనాక్ఖన్ధాదిచతుబ్బిధం సనిబ్బానం నామం, భూతోపాదాయభేదం రూపఞ్చ పరిచ్ఛిన్దిత్వా జాననపఞ్ఞా, తప్పకాసకో చ గన్థో నామరూపపరిచ్ఛేదో నామ. ఇమినా అభిధమ్మత్థకుసలేన భవితబ్బన్తి దస్సేతి. **సిక్ఖాపేతు**న్తి ఉగ్గణ్హాపేతున్తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౮౪) వుత్తం.

౧౦౩. ఆయస్మతో నిస్సాయ వచ్ఛామీతి ఏత్థ **ఆయస్మతో**తి ఉపయోగత్థే సామివచనం, ఆయస్మన్తం నిస్సాయ వసిస్సామీతి అత్థో. యం పన వుత్తం సమన్తపాసాదికాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౭౬) "బ్యత్తో…పే॰… వుత్తలక్ఖణోయేవా"తి, తం పరిసూపట్ఠాకబహుస్సుతం సన్ధాయ వదతి. **పబ్బజ్జాఉపసమ్పదధమ్మన్తేవాసికేహి పన…పే॰… తావ వత్తం కాతబ్బ**న్తి పబ్బజ్జాచరియఉపసమ్పదాచరియధమ్మాచరియానం ఏతేహి యథావుత్తవత్తం కాతబ్బం. తత్థ యేన సిక్ఖాపదాని దిన్నాని,

అయం **పబ్బజ్జాచరియో**. యేన ఉపసమ్పదకమ్మవాచా వుత్తా, అయం **ఉపసమ్పదాచరియో**. యో ఉద్దేసం వా పరిపుచ్ఛం వా దేతి, అయం **ధమ్మాచరియో**తి వేదితబ్బం. సేసమేత్థ ఉత్తానత్థమేవ.

౧౩౪. నిస్సయపటిప్పస్సద్ధికథాయం **దిసం గతో**తి పున ఆగన్తుకామో, అనాగన్తుకామో వా హుత్వా వాసత్థాయ కఞ్చి దిసం గతో. **భిక్ఖుస్స సభాగత**న్తి పేసలభావం. **ఓలోకేత్వా**తి ఉపపరిక్ఖిత్వా. **విబ్భన్తే...పే.... తత్థ గన్తబ్బ**న్తి ఏత్థ "సచే కేనచి కరణీయేన తదహేవ గన్తుం అసక్కోన్తో 'కతిపాహేన గమిస్సామీ'తి గమనే సఉస్సాహో హోతి, రక్ఖతీ"తి వదన్తి. **మా ఇధ పటిక్కమీ**తి మా ఇధ పవిసి. **తత్రేవ వసితబ్బ**న్తి తత్థేవ నిస్సయం గహేత్వా వసితబ్బం. **తంయేవ విహారం...పే.... వసితుం వట్టతీ**తి ఏత్థ ఉపజ్ఝాయేన పరిచ్చత్తత్తా ఉపజ్ఝాయసమోధానపరిహారో నత్థి, తస్మా ఉపజ్ఝాయసమోధానగతస్సపి ఆచరియస్స సన్తికే గహితనిస్సయో న పటిప్పస్సమ్భతి.

ఆచరియమ్హా నిస్సయపటిప్పస్సద్ధీసు ఆచరియో పక్కన్తో వా హోతీతి ఏత్థ "పక్కన్తోతి దిసం గతో"తిఆదినా ఉపజ్ఝాయస్స పక్కమనే యో వినిచ్ఛయో వుత్తో, సో తత్థ వుత్తనయేనేవ ఇధాపి సక్కా విఞ్ఞాతున్తి తం అవత్వా "**కోచి ఆచరియో ఆపుచ్ఛిత్వా పక్కమతీ**"తిఆదినా అఞ్ఞోయేవ నయో ఆరద్ధో. అయఞ్చ నయో ఉపజ్ఝాయపక్కమనేపి వేదితబ్బోయేవ. ఈదిసేసు హి ఠానేసు ఏకత్థవుత్తలక్ఖణం అఞ్ఞత్థాపి దట్ఠబ్బం. **సచే ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమిత్వా నివత్తతి, పటిప్పస్సద్ధో హోతీ**తి ఏత్థ ఏత్తావతా దిసాపక్కన్తో నామ హోతీతి అన్తేవాసికే అనిక్ఖిత్తధురేపి నిస్సయో పటిప్పస్సమ్భతి. **ఆచరియుపజ్ఝాయా ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమ్మ అఞ్ఞస్మిం విహారే వసన్తీ**తి బహిఉపచారసీమాయం అన్తేవాసికసద్ధివిహారికానం వసనట్ఠానతో ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమ్మ అఞ్ఞస్మిం సేనాసనే వసన్తి, అన్తోఉపచారసీమాయం పన ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమిత్వాపి వసతో నిస్సయో న పటిప్పస్సమ్భతి. "సచేపి ఆచరియో ముఞ్చితుకామోవ హుత్వా నిస్సయపణామనాయ పణామేతీ"తిఆది సబ్బం ఉపజ్ఝాయస్స ఆణత్తియమ్పి వేదితబ్బన్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౮౩) వుత్తం.

౧౩౩. **సాహూ**తి సాధు సున్దరం. **లహూ**తి అగరు, సుభరతాతి అత్థో. **ఓపాయిక**న్తి ఉపాయపటిసంయుత్తం, ఏవం పటిపజ్జనం నిత్థరణుపాయోతి అత్థో. **పతిరూప**న్తి సామీచికమ్మమిదన్తి అత్థో . **పాసాదికేనా**తి పసాదావహేన, కాయవచీపయోగేన సమ్పాదేహీతి అత్థో. **కాయేనా**తి ఏతదత్థవిఞ్ఞాపకం హత్థముద్దాదిం దస్సేన్తో కాయేన విఞ్ఞాపేతి. **"సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛనం సన్ధాయా**తి ఉపజ్ఝాయేన "సాహూ"తిఆదీసు వుత్తేసు సద్ధివిహారికస్స "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛనవచనం సన్ధాయ "కాయేన విఞ్ఞాపేతీ"తిఆది వుత్తన్తి అధిప్పాయో. **ఆయాచనదానమత్తేనా**తి సద్ధివిహారికస్స పఠమం ఆయాచనమత్తేన, తతో ఉపజ్ఝాయస్స చ "సాహూ"తిఆదినా వచనమత్తేనాతి అత్థో. ఆచరియస్స సన్తికే నిస్సయగ్గహణే **ఆయస్మతో నిస్సాయ వచ్ఛామీ**తి ఆయస్మన్తం నిస్సాయ వసిస్సామీతి అత్థో.

౧౩౪. నిస్సయపటిప్పస్సద్ధికథాయం **యో వా ఏకసమ్భోగపరిభోగో, తస్స సన్తికే నిస్సయో గహేతబ్బో**తి ఇమినా లజ్జీసు ఏవ నిస్సయగ్గహణం నియోజేతి అలజ్జీసు పటిక్ఖిత్తత్తా. ఏత్థ చ పరిభోగసద్దేన ఏకకమ్మాదికో సంవాసో గహితో పచ్చయపరిభోగస్స సమ్భోగసద్దేన గహితత్తా. ఏతేన చ సమ్భోగసంవాసానం అలజ్జీహి సద్ధిం న కత్తబ్బతం దస్సేతి. **పరిహారో నత్థీ**తి ఆపత్తిపరిహారో నత్థి. **తాదిసో**తి యత్థ నిస్సయో గహితపుబ్బో, యో చ ఏకసమ్భోగపరిభోగో, తాదిసో. **తథా వుత్త**న్తి "లహుం ఆగమిస్సతీ"తి వుత్తఞ్చేతి అత్థో. **చత్తారి పఞ్చ దివసానీ**తి ఇదం ఉపలక్ఖణమత్తం. యది ఏకాహద్వీహేన

సభాగతా పఞ్ఞాయతి, ఞాతదివసే గహేతబ్బోవ. అథాపి చతుపఞ్చాహేనపి న పఞ్ఞాయతి, యత్తకేహి దివసేహి పఞ్ఞాయతి, తత్తకాని అతిక్కామేతబ్బాని. సభాగతం ఓలోకేమీతి పన లేసో న కాతబ్బో. **దహరా సుణన్తీ**తి ఏత్థ అసుత్వాపి "ఆగమిస్సతి, కేనచి అన్తరాయేన చిరాయన్తీ"తి సఞ్ఞాయ సతిపి లబ్భతేవ పరిహారో . తేనాహ "**ఇధేవాహం వసిస్సామీతి పహిణతి, పరిహారో నత్థీ**"తి. **ఏకదివసమ్పి పరిహారో నత్థీ**తి గమనే నిరుస్సాహం సన్ధాయ వుత్తం, సఉస్సాహస్స పన సేనాసనపటిసామనాదివసేన కతిపాహే గతేపి న దోసో.

తత్రేవ వసితబ్బన్తి తత్ర సభాగట్ఠానే ఏవ నిస్సయం గహేత్వా వసితబ్బం. **తంయేవ విహారం...పే.... వసితుం వట్టతీ**తి ఇమినా ఉపజ్ఝాయే సఙ్గణ్హన్తేయేవ తంసమోధానే నిస్సయపటిప్పస్సద్ధి వుత్తా, తస్మిం పన కోధేన వా గణనిరపేక్ఖతాయ వా అసఙ్గణ్హన్తే అఞ్ఞేసు గహితో నిస్సయో న పటిప్పస్సమ్భతీతి దస్సేతి.

ఆచరియమ్హా నిస్సయపటిప్పస్సద్ధియం వుత్తో "కోచి ఆచరియో"తిఆదికో నయో ఉపజ్ఝాయపక్కమనాదీసుపి నేత్వా తత్థ చ వుత్తో ఇధాపి నేత్వా యథారహం యోజేతబ్బో. **ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమ్మ అఞ్ఞస్మిం విహారే వసన్తీ**తి ఉపచారసీమతో బహి అఞ్ఞస్మిం విహారే అన్తేవాసికాదీనం వసనట్ఠానతో ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమిత్వా వసన్తి. తేన బహిఉపచారేపి అన్తేవాసికాదీనం వసనట్ఠానతో ద్విన్నం లేడ్డుపాతానం అన్తరే ఆసన్నే పదేసే వసతి, నిస్సయో న పటిప్పస్సమ్భతీతి దస్సేతి. అన్తోఉపచారసీమాయం పన ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమిత్వా వసతో నిస్సయో న పటిప్పస్సమ్భతేవాతి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౮౩) వుత్తం.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

నిస్సయవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

తేవీసతిమో పరిచ్ఛేదో.

౨౪. సీమావినిచ్ఛయకథా

౧౨౬. ఏవం నిస్సయవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని సీమావినిచ్ఛయం కథేతుం ''**సీమాతి ఏత్థ**''త్యాదిమాహ. తత్థ **సీమాతి** సినీయతే సమగ్గేన సఙ్ఘేన కమ్మవాచాయ బన్ధీయతేతి సీమా. సి బన్ధనేతి ధాతు, మ-పచ్చయో, కియాదిగణోయం. విభాగవన్తానం సభావవిభావనం విభాగేన వినా న హోతీతి ఆహ ''**సీమా నామేసా...పే.... హోతీ**''తి. తత్థ బద్ధసీమం తావ దస్సేతుం ''**తత్థ ఏకాదస**''త్యాదిమాహ.

వీసతివగ్గకరణీయపరమత్తా సఙ్ఘకమ్మస్స హేట్ఠిమన్తతో యత్థ కమ్మారహేన సద్ధిం ఏకవీసతి భిక్ఖూ నిసీదితుం సక్కోన్తి, తత్తకే పదేసే సీమం బన్ధితుం వట్టతి, న తతో ఓరన్తి ఆహ ''**అతిఖుద్దకా నామ యత్థ ఏకవీసతి భిక్ఖూ నిసీదితుం న సక్కోన్తీ**''తి. **పురత్థిమాయ దిసాయాతి** ఇదం నిదస్సనమత్తం, తస్సం పన దిసాయం నిమిత్తే అసతి యత్థ అత్థి, తతో పట్ఠాయ పఠమం "పురత్థిమాయ అనుదిసాయ, దక్ఖిణాయ దిసాయా"తిఆదినా సమన్తా విజ్జమానట్ఠానేసు నిమిత్తాని కిత్తేత్వా పున "పురత్థిమాయ అనుదిసాయా"తి పఠమకిత్తితం పటికిత్తేతుం వట్టతి తీహి నిమిత్తేహి సిఙ్ఘాటకసణ్ఠానాయపి సీమాయ సమ్మన్నితబ్బతో. **తిక్ఖత్తుం సీమమణ్డలం సమ్బన్ధన్తేనాతి** వినయధరేన సయం ఏకస్మింయేవ ఠానే ఠత్వా కేవలం నిమిత్తకిత్తనవచనేనేవ సీమమణ్డలం సమన్తా నిమిత్తేన నిమిత్తం బన్ధన్తేనాతి అత్థో. తంతంనిమిత్తట్ఠానం అగన్త్వాపి హి కిత్తేతుం వట్టతి. తియోజనపరమాయపి సీమాయ సమన్తతో తిక్ఖత్తుం అనుపరిగమనస్స ఏకదివసేన దుక్కరత్తా వినయధరేన సయం అదిట్ఠమ్పి పుబ్బే భిక్ఖూహి యథావవత్థితం నిమిత్తం "పాసాణో భన్తే"తిఆదినా కేనచి వుత్తానుసారేన సల్లక్ఖేత్వా "ఏసో పాసాణో నిమిత్త"న్తిఆదినా కిత్తేతుమ్పి వట్టతి ఏవ.

సంసట్ఠవిటపాతి ఇమినా అఞ్ఞమఞ్ఞస్స ఆసన్నతం దీపేతి. **బద్ధా హోతీతి** పచ్ఛిమదిసాభాగే సీమం సన్ధాయ వుత్తం. ఏకరతనమత్తా సువిఞ్ఞేయ్యతరా హోతీతి కత్వా వుత్తం ''**పచ్ఛిమకోటియా హత్థమత్తా సీమన్తరికా ఠపేతబ్బా**''తి. ఏకఙ్గులిమత్తాపి సీమన్తరికా వట్టతియేవ. తత్తకేనపి హి సీమా అసమ్భిన్నావ హోతి. **ద్విన్నం సీమానం నిమిత్తం హోతీతి** నిమిత్తస్స సీమతో బాహిరత్తా సీమసమ్భేదో న హోతీతి వుత్తం. **సీమసఙ్కరం కరోతీతి** వడ్ఢిత్వా సీమప్పదేసం పవిట్ఠే ద్విన్నం సీమానం గతట్ఠానస్స దువిఞ్ఞేయ్యత్తా వుత్తం, న, పన తత్థ కమ్మం కాతుం న వట్టతీతి దస్సనత్థం. న హి సీమా తత్తకేన అసీమా హోతి, ద్వే పన సీమా పచ్ఛా వడ్ఢితరుక్ఖేన అజ్ఝోత్థటత్తా ఏకాబద్ధా హోన్తి, తస్మా ఏకత్థ ఠత్వా కమ్మం కరోన్తేహి ఇతరం సోధేత్వా కాతబ్బం. **తస్సా పదేసన్తి** యత్థ ఠత్వా భిక్ఖూహి కమ్మం కాతుం సక్కా హోతి, తాదిసం పదేసం, యత్థ పన ఠితేహి కమ్మం కాతుం న సక్కా హోతి, తాదిసం పదేసం అన్తోకరిత్వా బన్ధన్తా సీమాయ సీమం సంభిన్దన్తి నామ. **న కమ్మవాచం వగ్గం కరోన్తీతి** కమ్మవాచం న భిన్దన్తి, కమ్మం న కోపేన్తీతి అధిప్పాయో.

౧౨౮. సుద్ధపంసుపబ్బతోతి న కేనచి కతో సయంజాతోవ వుత్తో. తథా సేసాపి. **ఇతరోపీతి** సుద్ధపంసుపబ్బతాదికో పబ్బతోపి. **హత్థిప్పమాణోతి** ఏత్థ భూమితో ఉగ్గతపదేసేన హత్థిప్పమాణం గహేతబ్బం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౩౮) పన వజిరబుద్ధిటీకాయఞ్చ (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౧౩౮) ''**హత్థిప్పమాణో నామ పబ్బతో** హేట్ఠిమకోటియా అడ్ఢట్ఠమరతనుబ్బేధో''తి వుత్తం. **చతూహి వా తీహి వాతి** సీమభూమియం చతూసు, తీసు వా దిసాసు ఠితేహి, ఏకిస్సా ఏవ పన దిసాయ ఠితేహి తతో బహూహిపి సమ్మన్నితుం న వట్టతి, ద్వీహి పన ద్వీసు దిసాసు ఠితేహిపి న వట్టతి. **తస్మాతి**

యస్మా ఏకేన న వట్టతి, తస్మా. **తం బహిద్ధా కత్వా**తి కిత్తితనిమిత్తస్స అసీమత్తా అన్తోసీమాయ కరణం అయుత్తన్తి వుత్తం. తేనాహ "**సచే**"తిఆది.

ద్వత్తింసపలగుళపిణ్డప్పమాణతా సణ్ఠానతో గహేతబ్బా, న తులగణనావసేన, భారతో పలపరిమాణఞ్చ మగధతులాయ గహేతబ్బం, సా చ లోకియతులాయ ద్విగుణాతి వదన్తి. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౩౮) పన "**ద్వత్తింసపలగుళపిణ్డప్పమాణతా** తులతాయ గహేతబ్బా, న తులగణనాయా"తి వుత్తం. **అతిమహన్తోపీ**తి భూమితో హత్థిప్పమాణం అనుగన్త్వా హేట్ఠాభూమియం ఓతిణ్ణఘనతో అనేకయోజనప్పమాణోపి. సచే హి తతో హత్థిప్పమాణం కూటం ఉగ్గచ్ఛతి, పబ్బతసఙ్ఖమేవ గచ్ఛతి. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౧౩౮) – **సచే ఏకాబద్ధో హోతి, న కాతబ్బో**తి ఏత్థ చతూసు దిసాసు చతున్నం పబ్బతకూటానం హేట్ఠా పిట్ఠిపాసాణసదిసే పాసాణే రితత్తా ఏకాబద్ధభావే సతిపి పథవితో ఉద్ధం తేసం సమ్బన్ధే అసతి హేట్ఠా పథవీగతసమ్బన్ధమత్తే అబ్బోహారికం కత్వా కిత్తేతుం వట్టతి. తేనేవ "పిట్ఠిపాసాణో అతిమహన్తోపి పాసాణసఙ్ఖ్యమేవ గచ్ఛతీ"తి వుత్తం. పథవితో హేట్ఠా తస్స మహన్తభావే గయ్హమానే పబ్బతమేవ హోతీతి అనుగణ్ఠిపదే వుత్తం. చినిత్వా కతపంసుపుఞ్జో తిణగుమ్బరుక్ఖా చే జాయన్తి, పబ్బతో హోతీతి ధమ్మసిరిత్థేరో, నేవాతి ఉపతిస్సత్థేరోతి వుత్తం. **పాసాణో**తి సుధామయపాసాణోపి వట్టతీతి వదన్తి, వీమంసితబ్బం ఇట్ఠకాయ పటిక్ఖిత్తత్తా. **సోపీ**తి ఖాణుకో వియ ఉట్ఠితపాసాణోపి. **చతుపఞ్చరుక్ఖనిమిత్తమత్తమ్పీ**తి ఏకచ్చేసు నిమిత్తసద్దో నత్థీతి వుత్తం.

అన్తోసారానన్తి తస్మిం ఖణే తరుణతాయ సారే అవిజ్జమానేపి పరిణామేన భవిస్సమానసారేపి సన్ధాయ వుత్తం . తాదిసానఞ్హి సూచిదణ్డకప్పమాణపరిణాహానం చతుపఞ్చమత్తానమ్పి వనం వట్టతి. **అన్తోసారమిస్సకాన**న్తి అన్తోసారేహి రుక్ఖేహి సమ్మిస్సానం. ఏతేన తచసారరుక్ఖమిస్సకానమ్పి వనం వట్టతీతి దస్సేతి. **చతుపఞ్చరుక్ఖమత్తమ్పీ**తి సారరుక్ఖే సన్ధాయ వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౧౩౮) పన "ఏత్థ తయో చే సారరుక్ఖా హోన్తి, ద్వే అసారా, సారరుక్ఖానం బహుత్తం ఇచ్ఛితబ్బం. సుసానమ్పి ఇధ వనమేవాతి సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి సయంజాతత్తాతి వుత్తం. కేచి పన 'చతూసు ద్వే అన్తోసారా చే, వట్టతి, అన్తోసారా అధికా, సమా వా, వట్టతి, తస్మా బహూసుపి ద్వే చే అన్తోసారా అత్థి, వట్టతీ'తి వదన్తీ"తి వుత్తం. **వనమజ్ఝే విహారం కరోన్తీ**తి రుక్ఖఘటాయ అన్తరే రుక్ఖే అచ్ఛిన్దిత్వా వతిఆదీహి విహారపరిచ్ఛేదం కత్వావ అన్తోరుక్ఖన్తరేసు ఏవ పరివేణపణ్ణసాలాదీనం కరణవసేన యథా అన్తోవిహారమ్పి వనమేవ హోతి, ఏవం విహారం కరోన్తీతి అత్థో. యది హి సబ్బం రుక్ఖం ఛిన్దిత్వా విహారం కరేయ్యుం, విహారస్స అవనత్తా తం పరిక్ఖిపిత్వా ఠితవనం ఏకత్థ కిత్తేతబ్బం సియా, ఇధ పన అన్తోపి వనత్తా "వనం న కిత్తేతబ్బ"న్తి వుత్తం. సచే హి తం కిత్తేన్తి, "నిమిత్తస్స ఉపరి విహారో హోతీ"తిఆదినా అనన్తరే వుత్తదోసో ఆపజ్జతి . **ఏకదేస**న్తి వనేకదేసం, రుక్ఖవిరహితట్ఠానే కతవిహారస్స ఏకపస్సే ఠితవనస్స ఏకదేసన్తి అత్థో.

సూచిదణ్డకప్పమాణోతి వంసదణ్డప్పమాణో. "లేఖనిదణ్డప్పమాణో"తి కేచి. మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ దుబ్బలసిక్ఖాపదవణ్ణనా) పన అవేభఙ్గియవినిచ్ఛయే "యో కోచి అట్ఠఙ్గులసూచిదణ్డమత్తోపి వేళు...పే॰... గరుభణ్డ"న్తి వుత్తత్తా తనుతరో వేళుదణ్డోతి చ సూచిదణ్డోతి చ గహేతబ్బం. **వంసనళకసరావాదీసూ**తి వేళుపబ్బే వా నళపబ్బే వా కపల్లకాదిమత్తికభాజనేసు వాతి అత్థో. **తఙ్ఖణమ్పీ**తి తరుణపోతకే అమిలాయిత్వా విరుహనజాతికే సన్ధాయ వుత్తం. యే పన పరిణతా సమూలం ఉద్ధరిత్వా రోపితాపి ఛిన్నసాఖా వియ మిలాయిత్వా చిరేన నవమూలఙ్కురుప్పత్తియా జీవన్తి, మియన్తియేవ వా, తాదిసే కిత్తేతుం న వట్టతి. **ఏత**న్తి నవమూలసాఖానిగ్గమనం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ

౩.౧౩౮) పన ''**సూచిదణ్డకప్పమాణో**తి సీహళదీపే లేఖనిదణ్డప్పమాణోతి వదన్తి, సో చ కనిట్ఠఙ్గులిపరిమాణోతి దట్ఠబ్బ''న్తి వుత్తం.

మజ్ఝేతి సీమాయ మహాదిసానం అన్తో. **కోణ**న్తి సీమాయ చతూసు కోణేసు ద్విన్నం ద్విన్నం మగ్గానం సమ్బన్ధట్ఠానం. **పరభాగే కిత్తేతుం వట్టతీ**తి తేసం చతున్నం కోణానం బహి నిక్ఖమిత్వా ఠితేసు అట్ఠసు మగ్గేసు ఏకిస్సా దిసాయ ఏకం, అఞ్ఞిస్సా దిసాయ చాపరన్తి ఏవం చత్తారోపి మగ్గా చతూసు దిసాసు కిత్తేతుం వట్టతీతి అధిప్పాయో. ఏవం పన కిత్తితమత్తేన కథం ఏకాబద్ధతా విగచ్ఛతీతి విఞ్ఞాయతి. పరతో గతట్ఠానేపి ఏతే ఏవ తే చత్తారో మగ్గా. ''చత్తారో మగ్గా చతూసు దిసాసు గచ్ఛన్తీ''తి హి వుత్తం, తస్మా ఏత్థ కారణం విచినితబ్బన్తి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౧౩౮) వుత్తం. విచినన్తో పన ఏవం కారణం పఞ్ఞాయతి – పుబ్బవాక్యేపి ''విహారం పరిక్ఖిపిత్వా చత్తారో మగ్గా''తి, పరవాక్యేపి ''విహారమజ్ఝేన నిబ్బిజ్ఝిత్వా గతమగ్గోపీ''తి విహారమేవ సన్ధాయ వుత్తో, తస్మా ఇధాపి ''కోణం నిబ్బిజ్ఝిత్వా గతం పనా''తి (మహావ. అట్ఠ. ౧౩౮) అట్ఠకథాయం వుత్తత్తా ఏతే మగ్గా విహారస్స కోణమేవ నిబ్బిజ్ఝింసు, న అఞ్ఞమఞ్ఞం మిస్సింసు, తస్మా ఏకాబద్ధభావాభావా చతున్నం మగ్గానం చతూసు ఠానేసు కిత్తేతుం వట్టతీతి. సారత్థదీపనియం పన ''**పరభాగే కిత్తేతుం వట్టతీ**తి బహి నిక్ఖమిత్వా ఠితేసు అట్ఠసు మగ్గేసు ఏకిస్సా దిసాయ ఏకం, అపరాయ ఏకన్తి ఏవం చతూసు ఠానేసు కిత్తేతుం వట్టతీ''తి ఏత్తకమేవ వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౧౩౮) పన ''**పరభాగే**తి ఏత్థ ఏతేహి బద్ధట్ఠానతో గతత్తా వట్టతి, తథా దీఘమగ్గేపి గహితట్ఠానతో గతట్ఠానస్స అఞ్ఞత్తాతి వదన్తీ''తి వుత్తం. తమ్పి ఏకాబద్ధనిమిత్తత్తా విచారేతబ్బం.

ఉత్తరన్తియా భిక్ఖునియాతి ఇదఞ్చ పాళియం భిక్ఖునీనం నదీపారగమనే నదీలక్ఖణస్స ఆగతత్తా వుత్తం, భిక్ఖూనం అన్తరవాసకతేమనమత్తమ్పి వట్టతియేవ. సారత్థదీపనియమ్పి (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౧౩౮) ''భిక్ఖునియా ఏవ గహణఞ్చేత్థ భిక్ఖునీవిభఙ్గే భిక్ఖునీవసేన నదీలక్ఖణస్స పాళియం ఆగతత్తా తేనేవ నయేన దస్సనత్థం కతం. **సీమం బన్ధన్తానం నిమిత్తం హోతీ**తి అయం వుత్తలక్ఖణా నదీ సముద్దం వా పవిసతు తళాకం వా, పభవతో పట్ఠాయ నిమిత్తం హోతీ''తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౧౩౮) పన ''అన్తరవాసకో తేమియతీతి వుత్తత్తా తత్తకప్పమాణఉదకేయేవ కాతుం వట్టతీతి కేచి. 'తేమియతీ'తి ఇమినా హేట్ఠిమకోటియా నదీలక్ఖణం వుత్తం, ఏవరూపాయ నదియా యస్మిం ఠానే చత్తారో మాసే అప్పం వా బహుం వా ఉదకం అజ్ఝోత్థరిత్వా పవత్తతి, తస్మిం ఠానే అప్పోదకేపి ఠత్వా కాతుం వట్టతీతి ఏకే''తి వుత్తం.

నదీచతుక్కేపి ఏసేవ నయోతి ఇమినా ఏకత్థ కిత్తేత్వా అఞ్ఞత్థ పరతో గతట్ఠానేపి కిత్తేతుం న వట్టతీతి దస్సేతి. తేనేవ చ ''అసమ్మిస్సా నదియో పన చతస్సోపి కిత్తేతుం వట్టతీ''తి అసమ్మిస్సగ్గహణం కతం. **అజ్ఝోత్థరిత్వా ఆవరణం పవత్తతియేవా**తి ఆవరణం అజ్ఝోత్థరిత్వా సన్దతియేవ. **అపవత్తమానా**తి అసన్దమానుదకా. ఆవరణఞ్హి పత్వా నదియా యత్తకే పదేసే ఉదకం అసన్దమానం సన్తిట్ఠతి, తత్థ నదీనిమిత్తం కాతుం న వట్టతి, ఉపరి సన్దమానట్ఠానేయేవ వట్టతి. అసన్దమానట్ఠానే పన ఉదకనిమిత్తం కాతుం వట్టతి. ఠితమేవ హి ఉదకం ఉదకనిమిత్తే వట్టతి, న సన్దమానం. తేనేవాహ ''**పవత్తనట్ఠానే నదీనిమిత్తం, అపవత్తనట్ఠానే ఉదకనిమిత్తం కాతుం వట్టతీ**''తి. ''పవత్తనట్ఠానే నదీనిమిత్తన్తి వుత్తత్తా సేతుతో పరతో తత్తకం ఉదకం యది పవత్తతి, నదీ ఏవాతి వదన్తి. జాతస్సరాదీసు ఠితోదకం జాతస్సరాదిపదేసేన అన్తరికమ్పి నిమిత్తం కాతుం వట్టతి నదీపారసీమాయ నిమిత్తం వియ. సచే సో పదేసో కాలన్తరేన గామఖేత్తభావం పాపుణాతి, తత్థ అఞ్ఞం సీమం సమ్మన్నితుం వట్టతీ''తి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౧౩౮) వుత్తం. **మూలే**తి ఆదికాలే. **నదిం భిన్దిత్వా**తి

యథా ఉదకం అనిచ్ఛన్తేహి కస్సకేహి మహోఘో నివట్టేతుం న సక్కా, ఏవం కూలం భిన్దిత్వా. **నదిం భిన్దిత్వాతి** వా మాతికాముఖద్వారేన నదీకూలం భిన్దిత్వా.

ఉక్ఖేపిమన్తి దీఘరజ్జునా కూటేహి ఉస్సిఞ్చనీయం. **ఉక్ఖేపిమన్తి** వా కూపతో వియ ఉక్ఖిపిత్వా గహేతబ్బం. **ఉక్ఖేపిమన్తి** వా ఉద్ధరిత్వా గహేతబ్బకం.

అసమ్మిస్సేహీతి సబ్బదిసాసు రితపబ్బతేహి ఏవ వా పాసాణాదీసు అఞ్ఞతరేహి వా నిమిత్తన్తరాబ్యవహితేహి. **సమ్మిస్సేహీతి** ఏకత్థ పబ్బతో, అఞ్ఞత్థ పాసాణోతి ఏవం రితేహి అట్ఠహి. **నిమిత్తానం సతేనాపీతి** ఇమినా ఏకిస్సాయేవ దిసాయ బహూనిపి నిమిత్తాని "పురత్థిమాయ దిసాయ కిం నిమిత్తం, పబ్బతో, భన్తే. పున పురత్థిమాయ దిసాయ కిం నిమిత్తం, పాసాణో, భన్తే"తిఆదినా (మహావ. అట్ఠ. ౧౩౮) కిత్తేతుం వట్టతీతి దస్సేతి. **సిఙ్ఘాటకసణ్ఠానాతి** తికోణా. **సిఙ్ఘాటకసణ్ఠానాతి** వా తికోణరచ్ఛాసణ్ఠానా. **చతురస్సాతి** సమచతురస్సా. **ముదిఙ్గసణ్ఠానా** పన ఆయతచతురస్సా, ఏకకోటియం సఙ్కోచితా, తదఞ్ఞాయ విత్థిణ్ణా వా హోతి. **ముదిఙ్గసణ్ఠానాతి** వా ముదిఙ్గభేరీ వియ మజ్ఝే విత్థతా ఉభోసు కోటీసు సఙ్కోచితా హోతి.

౧౩౯. ఏవం బద్ధసీమాయ నిమిత్తసమ్పత్తియుత్తతం దస్సేత్వా ఇదాని పరిససమ్పత్తియుత్తతం దస్సేతుం **''పరిససమ్పత్తియుత్తా నామా''**తిఆదిమాహ . తత్థ **సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేనాతి** సబ్బహేట్ఠిమేన గణనపరిచ్ఛేదేన, అప్పతరో చే గణో హోతీతి అధిప్పాయో. ఇమస్స పన సీమాసమ్ముతికమ్మస్స చతువగ్గకరణీయత్తా **''చతూహి భిక్ఖూహీ''**తి వుత్తం. **సన్నిపతితాతి** సమగ్గా హుత్వా అఞ్ఞమఞ్ఞస్స హత్థపాసం అవిజహిత్వా సన్నిపతితా. ఇమినా "చతువగ్గకరణీయే కమ్మే చత్తారో భిక్ఖూ పకతత్తా కమ్మప్పత్తా, తే ఆగతా హోన్తీ"తి వుత్తం పఠమసమ్పత్తిలక్ఖణం దస్సేతి. **యావతికా తస్మిం గామక్ఖేత్తేతి** యస్మిం పదేసే సీమం బన్ధితుకామా, తస్మిం ఏకస్స గామభోజకస్స ఆయుప్పత్తిట్ఠానభూతే గామక్ఖేత్తే రితా భిక్ఖూతి సమ్బన్ధో. **బద్ధసీమం వా నదీసముద్దజాతస్సరే వా అనోక్కమిత్వాతి** ఏతేన ఏతా బద్ధసీమాదయో గామసీమతో సీమన్తరభూతా, న తాసు రితా గామసీమాయ కమ్మం కరోన్తానం వగ్గం కరోన్తి, తస్మా న తేసం ఛన్దో ఆహరితబ్బోతి దస్సేతి. **తే సబ్బే హత్థపాసే వా కత్వాతి** వగ్గకమ్మపరిహరణత్థం సన్నిపతితుం సమత్థే తే గామక్ఖేత్తట్ఠే సబ్బే భిక్ఖూ సఙ్ఘస్స హత్థపాసే కత్వాతి అత్థో. **ఛన్దం వా ఆహరిత్వాతి** సన్నిపతితుం అసమత్థానం ఛన్దం ఆహరిత్వా. తస్మిం గామక్ఖేత్తే యదిపి సహస్సభిక్ఖూ హోన్తి, తేసు చత్తారోయేవ కమ్మప్పత్తా, అవసేసా ఛన్దారహా, తస్మా అనాగతానం ఛన్దో ఆహరితబ్బోతి అత్థో, ఇమినా "ఛన్దారహానం ఛన్దో ఆహటో హోతీ"తి వుత్తం దుతియసమ్పత్తిలక్ఖణమాహ. "సమ్ముఖీభూతా న పటిక్కోసన్తీ"తి వుత్తం తతియసమ్పత్తిలక్ఖణం పన ఇమేసం సామత్థియేన వుత్తం హోతి.

౧౪౦. ఏవం బద్ధసీమాయ పరిససమ్పత్తియుత్తతం దస్సేత్వా ఇదాని కమ్మవాచాసమ్పత్తియుత్తతం దస్సేతుం **''కమ్మవాచాసమ్పత్తియుత్తా నామా''**తిఆదిమాహ. తత్థ **''సుణాతు మే''**తిఆదీనం అత్థో హేట్ఠా ఉపసమ్పదకమ్మవాచావణ్ణనాయం వుత్తోవ . **ఏవం వుత్తాయాతి** ఏవం ఇమినా అనుక్కమేన ఉపోసథక్ఖన్ధకే (మహావ. ౧౩౮-౧౩౯) భగవతా వుత్తాయ. **పరిసుద్ధాయాతి** ఇత్తిదోసఅనఉస్సావనదోసేహి పరిసమన్తతో సుద్ధాయ. **ఇత్తిదుతియకమ్మవాచాయాతి** ఏకాయ ఇత్తియా ఏకాయ అనుస్సావనాయ కరియమానత్తా ఇత్తి ఏవ దుతియా ఇమిస్సా కమ్మవాచాయాతి ఇత్తిదుతియకమ్మవాచా, తాయ. **నిమిత్తేనం అన్తో సీమా హోతి, నిమిత్తాని సీమతో బహి హోన్తి** నిమిత్తాని బహి కత్వా హేట్ఠా పథవీసన్ధారఉదకం పరియన్తం కత్వా సీమాయ గతత్తా.

౧౬౧. ఏవం సమానసంవాసకసీమాసమ్ముతియా కమ్మవాచాసమ్పత్తిం దస్సేత్వా ఇదాని అధిట్ఠితతేచీవరికానం భిక్ఖూనం చీవరే సుఖపరిభోగత్థం భగవతా పఞ్ఞత్తం అవిప్పవాససీమాసమ్ముతికమ్మవాచాసమ్పత్తిం దస్సేన్తో **"ఏవం బద్ధాయ చ"**త్యాదిమాహ. తత్థ **తిచీవరేన అవిప్పవాసం సమ్మన్నేయ్యా**తి యథా అధిట్ఠితతేచీవరికో భిక్ఖు అన్తోసీమాయం తిచీవరేన విప్పవసన్తోపి అవిప్పవాసోయేవ హోతి, దుతియకథినసిక్ఖాపదేన (పారా॰ ౪౭౧ ఆదయో) ఆపత్తి న హోతి, ఏవం తం సమానసంవాసకసీమం తిచీవరేన అవిప్పవాసం సమ్మన్నేయ్యాతి అత్థో. **ఠపేత్వా గామఞ్చ గామూపచారఞ్చా**తి యది తిస్సా సమానసంవాసకసీమాయ అన్తో గామో అత్థి, తం గామఞ్చ గామూపచారఞ్చ ఠపేత్వా తతో వినిముత్తం తం సమానసంవాసకసీమం తిచీవరేన అవిప్పవాసం సమ్మన్నేయ్యాతి అత్థో.

సీమసఙ్ఖ్యంయేవ గచ్ఛతీతి అవిప్పవాససీమసఙ్ఖ్యంయేవ గచ్ఛతి. **ఏకమ్పి కులం పవిట్ఠం వా**తి అభినవకతగేహేసు సబ్బపఠమం ఏకమ్పి కులం పవిట్ఠం అత్థి. **అగతం వా**తి పోరాణకగామే అఞ్ఞేసు కులేసు గేహాని ఛడ్డేత్వా గతేసుపి ఏకమ్పి కులం అగతం అత్థీతి అత్థో.

౧౬౨. ఏవం సఙ్ఖేపేన సీమాసమ్ముతిం దస్సేత్వా పున విత్థారేన దస్సేన్తో **"అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, అయం పన విత్థారో"**తిఆదిమాహ. **సీమాయ ఉపచారం ఠపేత్వా**తి ఆయతిం బన్ధితబ్బాయ సీమాయ నేసం విహారానం పరిచ్ఛేదతో బహి సీమన్తరికప్పహోనకం ఉపచారం ఠపేత్వా. బద్ధా సీమాయేసు విహారేసు, తే **బద్ధసీమా. పాటియేక్క**న్తి పచ్చేకం. **బద్ధసీమాసదిసానీ**తి యథా బద్ధసీమాసు ఠితా అఞ్ఞమఞ్ఞం ఛన్దాదిం అనపేక్ఖిత్వా పచ్చేకం కమ్మం కాతుం లభన్తి, ఏవం గామసీమాసు ఠితాపీతి దస్సేతి. **అన్తోనిమిత్తగతేహి పనా**తి ఏకస్స గామస్స ఉపడ్ఢం అన్తోకత్తుకామతాయ సతి సబ్బేసం ఆగమనే పయోజనం నత్థీతి కత్వా వుత్తం. **ఆగన్తబ్బ**న్తి చ సామీచివసేన వుత్తం, నాయం నియమో "ఆగన్తబ్బమేవా"తి. తేనేవాహ **"ఆగమనమ్పి అనాగమనమ్పి వట్టతీ"**తి. అబద్ధాయ హి సీమాయ నానాగామక్ఖేత్తానం నానాసీమసభావత్తా తేసం అనాగమనేపి వగ్గకమ్మం న హోతి, తస్మా అనాగమనమ్పి వట్టతి. బద్ధాయ పన సీమాయ ఏకసీమభావతో పున అఞ్ఞస్మిం కమ్మే కరియమానే అన్తోసీమగతేహి ఆగన్తబ్బమేవాతి ఆహ **"అవిప్పవాససీమా...పే.... ఆగన్తబ్బ"**న్తి. నిమిత్తకిత్తనకాలే అనోధితాయపి సీమాయ నేవత్థి దోసో నిమిత్తకిత్తనస్స అపలోకనాదీసు అఞ్ఞతరాభావతో.

భేరిసఞ్ఞం వాతి సమ్మన్ననపరియోసానం కరోమాతి వత్వాతి లిఖితం. తేన తాదిసే కాలే తం కప్పతీతి సిద్ధం హోతి. **భేరిసఞ్ఞం వా సఙ్ఖసఞ్ఞం వా**తి పన తేసం సద్దం సుత్వా ఇదాని సఙ్ఘో సీమం బన్ధతీతి ఞత్వా ఆగన్తుకభిక్ఖూనం తం గామక్ఖేత్తం అప్పవేసనత్థం, ఆరామికాదీనఞ్చ తేసం నివారణత్థం కమ్మవాచారద్ధకాలేయేవ సఞ్ఞా కరీయతి, ఏవం సతి తం కరణం సప్పయోజనం హోతి. తేనేవ "భేరిసఙ్ఖసద్దం కత్వా"తి అవత్వా "భేరిసఙ్ఖసఞ్ఞం కత్వా"తి సఞ్ఞాగ్గహణం కతం. **"సఞ్ఞం కత్వా"**తి చ పుబ్బకాలకిరియం వత్వా **"కమ్మవాచాయ సీమా బన్ధితబ్బా"**తి అపరకాలకిరియం వదతి, పరియోసానకాలే పన సబ్బతూరియాతాళికసఙ్ఘట్టం కత్వా దేవమనుస్సానం అనుమోదనం కారేతబ్బం హోతీతి వేదితబ్బం.

౧౬౩. భణ్డుకమ్మాపుచ్ఛనం సన్ధాయ **పబ్బజ్జా**గ్గహణం. **సుఖకరణత్థ**న్తి సబ్బేసం సన్నిపాతనపరిస్సమం పహాయ అప్పతరేహి సుఖకరణత్థం. **ఏకవీసతి భిక్ఖూ గణ్హాతీ**తి వీసతివగ్గకరణీయపరమత్తా సఙ్ఘకమ్మస్స కమ్మారహేన సద్ధిం ఏకవీసతి భిక్ఖూ గణ్హాతి. ఇదఞ్చ నిసిన్నానం వసేన వుత్తం. హేట్ఠిమన్తతో హి యత్థ ఏకవీసతి భిక్ఖూ నిసీదితుం సక్కోన్తి, తత్తకే పదేసే సీమం బన్ధితుం వట్టతి. ఇదఞ్చ కమ్మారహేన సహ అబ్భానకారకానమ్పి పహోనకత్థం వుత్తం. **నిమిత్తుపగా పాసాణా ఠపేతబ్బా**తి ఇదం యథారుచితట్ఠానే రుక్ఖనిమిత్తాదీనం దుల్లభతాయ వడ్ఢిత్వా ఉభిన్నం బద్ధసీమానం సఙ్కరకరణతో చ

పాసాణనిమిత్తస్స చ తదభావతో యత్థ కత్థచి ఆనేత్వా ఠపేతుం సుకరతాయ చ వుత్తం. తథా **సీమన్తరికపాసాణా ఠపేతబ్బా**తి ఏత్థాపి. **చతురఙ్గులప్పమాణాపీ**తి యథా ఖణ్డసీమపరిచ్ఛేదతో బహి నిమిత్తపాసాణం చతురఙ్గులమత్తం ఠానం సమన్తా నిగచ్ఛతి, అవసేసం ఠానం అన్తోఖణ్డసీమాయం హోతియేవ, ఏవం తేసు ఠపితేసు చతురఙ్గులమత్తా సీమన్తరికా హోతీతి దట్ఠబ్బం.

సీమన్తరికపాసాణాతి సీమన్తరికాయ ఠపితనిమిత్తపాసాణా. తే పన కిత్తేన్తేన దక్ఖిణతో అనుపరియాయన్తేనేవ కిత్తేతబ్బా. కథం? ఖణ్డసీమతో హి పచ్ఛిమాయ దిసాయ పురత్థిమాభిముఖేన ఠత్వా "పురత్థిమాయ దిసాయ కిం నిమిత్త"న్తి తత్థ సబ్బాని నిమిత్తాని అనుక్కమేన కిత్తేత్వా, తథా ఉత్తరాయ దిసాయ దక్ఖిణాభిముఖేన ఠత్వా "దక్ఖిణాయ దిసాయ కిం నిమిత్త"న్తి అనుక్కమేన కిత్తేత్వా, తథా పురత్థిమాయ దిసాయ పచ్ఛిమాభిముఖేన ఠత్వా "పచ్ఛిమాయ దిసాయ కిం నిమిత్త"న్తి అనుక్కమేన కిత్తేత్వా, తథా దక్ఖిణాయ దిసాయ ఉత్తరాభిముఖేన ఠత్వా "ఉత్తరాయ దిసాయ కిం నిమిత్త"న్తి తత్థ సబ్బాని నిమిత్తాని అనుక్కమేన కిత్తేత్వా పున పచ్ఛిమాయ దిసాయ పురత్థిమాభిముఖేన ఠత్వా పురిమకిత్తితం వుత్తనయేన పున కిత్తేతబ్బం. ఏవం బహూనమ్పి ఖణ్డసీమానం సీమన్తరికపాసాణా పచ్చేకం కిత్తేతబ్బా. **తతో**తి పచ్ఛా. **అవసేసనిమిత్తానీ**తి మహాసీమాయ బాహిరన్తరేసు అవసేసనిమిత్తాని. **న సక్ఖిస్సన్తీ**తి అవిప్పవాససీమాయ బద్ధభావం అసల్లక్ఖేత్వా "సమానసంవాసకసీమమేవ సమూహనిస్సామా"తి వాయమన్తా న సక్ఖిస్సన్తి. బద్ధాయ హి అవిప్పవాససీమాయ తం సమూహనిత్వా "సమానసంవాసకసీమం సమూహనిస్సామా"తి కతాయపి కమ్మవాచాయ అసమూహతావ హోతి సీమా. పఠమఞ్హి అవిప్పవాసం సమూహనిత్వా పచ్ఛా సీమా సమూహనితబ్బా. ఖణ్డసీమతో పట్ఠాయ బన్ధనం ఆచిణ్ణం, ఆచిణ్ణకరణేనేవ చ సమ్మోహో న హోతీతి ఆహ "**ఖణ్డసీమతోవ పట్ఠాయ బన్ధితబ్బా**"తి. **ఉభిన్నమ్పి న కోపేన్తీ**తి ఉభిన్నమ్పి కమ్మం న కోపేన్తి. **ఏవం బద్ధాసు పన...పే.... సీమన్తరికా హి గామక్ఖేత్తం భజతీ**తి న ఆవాసవసేన సామగ్గిపరిచ్ఛేదో, కిన్తు సీమావసేనేవాతి దస్సనత్థం వుత్తం.

కుటిగేహేతి భూమియం కతతిణకుటియం. **ఉదుక్ఖల**న్తి ఉదుక్ఖలావాటసదిసఖుద్దకావాటం. **నిమిత్తం న కాతబ్బ**న్తి రాజి వా ఉదుక్ఖలం వా నిమిత్తం న కాతబ్బం. ఇదఞ్చ యథావుత్తేసు అట్ఠసు నిమిత్తేసు అనాగతత్తేన న వట్టతీతి సిద్ధమ్పి "అవినస్సకసఞ్ఞాణమిద"న్తి సఞ్ఞాయ కోచి మోహేన నిమిత్తం కరేయ్యాతి దూరతో విపత్తిపరిహారత్థం వుత్తం. **నిమిత్తుపగపాసాణే ఠపేత్వా**తి సఞ్చారిమనిమిత్తస్స కమ్పనతాయ వుత్తం. ఏవం ఉపరి "భిత్తిం అకిత్తేత్వా"తిఆదీసుపి సిద్ధమేవత్థం పునప్పునం కథనే కారణం వేదితబ్బం. సీమావిపత్తి హి ఉపసమ్పదాదిసబ్బకమ్మవిపత్తిమూలన్తి తస్స ద్వారం సబ్బథాపి పిదహనవసేన వత్తబ్బం. సబ్బం వత్వావ ఇధ ఆచరియా వినిచ్ఛయం కథేసున్తి దట్ఠబ్బం.

భిత్తిన్తి ఇట్ఠకదారుమత్తికామయం. సిలామయాయ పన భిత్తియా నిమిత్తుపగం ఏకం పాసాణం తంతందిసాయ కిత్తేతుం వట్టతి. అనేకసిలాహి చినితం సకలం భిత్తిం కిత్తేతుం న వట్టతి "ఏసో పాసాణో నిమిత్త"న్తి ఏకవచనేన వత్తబ్బతో. **అన్తోకుట్టమేవా**తి ఏత్థ అన్తోకుట్టేపి నిమిత్తానం ఠితోకాసతో అన్తో ఏవ సీమాతి గహేతబ్బం. **పముఖే నిమిత్తపాసాణే ఠపేత్వా**తి గబ్భాభిముఖేపి బహిపముఖే గబ్భవిత్థారప్పమాణే ఠానే పాసాణే ఠపేత్వా సమ్మన్నితబ్బా. ఏవఞ్హి గబ్భపముఖానం అన్తరే ఠితకుట్టమ్పి ఉపాదాయ అన్తో చ బహి చ చతురస్ససణ్ఠానావ సీమా హోతి. **బహీ**తి సకలస్స కుటిలేణస్స సమన్తతో బహి.

అన్తో చ బహి చ సీమా హోతీతి మజ్ఝే ఠితభిత్తియా సహ చతురస్ససీమా హోతి. **ఉపరిపాసాదేయేవ హోతీ**"తి ఇమినా గబ్భస్స చ పముఖస్స చ అన్తరా ఠితభిత్తియా ఏకత్తా తత్థ చ ఏకవీసతియా భిక్ఖూనం ఓకాసాభావేన హేట్ఠా న ఓతరతి,

ఉపరిభిత్తి పన సీమట్ఠావ హోతీతి దస్సేతి. **హేట్ఠా న ఓతరతీ**తి భిత్తితో ఓరం నిమిత్తాని ఠపేత్వా కిత్తితత్తా హేట్ఠా ఆకాసప్పదేసం న ఓతరతి, ఉపరి కతే పాసాదేతి అత్థో. **హేట్ఠిమతలే కుట్టో**తి హేట్ఠిమతలే చతూసు దిసాసు ఠితకుట్టో. సచే హి ద్వీసు, తీసు ఏవ వా దిసాసు కుట్టో తిట్ఠేయ్య, హేట్ఠా న ఓతరతి. **హేట్ఠాపి ఓతరతీ**తి సచే హేట్ఠా అన్తోభిత్తియం ఏకవీసతియా భిక్ఖూనం ఓకాసో హోతి, ఓతరతి. ఓతరమానా చ న ఉపరిసీమప్పమాణేన ఓతరతి, సమన్తా భిత్తిప్పమాణేన ఓతరతి. చతున్నం పన భిత్తీనం బాహిరన్తపరిచ్ఛేదేన హేట్ఠాభూమిభాగే ఉదకపరియన్తం కత్వా ఓతరతి, న పన భిత్తీనం బహి కేసగ్గమత్తమ్పి ఠానం. **పాసాదభిత్తితో**తి ఉపరిమతలే భిత్తితో. **ఓతరణానోతరణం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బ**న్తి సచే హేట్ఠా ఏకవీసతియా భిక్ఖూనం ఓకాసో హోతి, ఓతరతి, నో చే, న ఓతరతీతి అధిప్పాయోతి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౩౮) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౩౮) పన "ఉపరిసీమప్పమాణస్స అన్తోగధానం హేట్ఠిమతలే చతూసు దిసాసు కుట్టానం తులారుక్ఖేహి ఏకసమ్బన్ధతం, తదన్తో పచ్ఛిమసీమప్పమాణతాదిఞ్చ సన్ధాయ వుత్త"న్తి వుత్తం . కిఞ్చాపేత్థ నియ్యూహకాదయో నిమిత్తానం ఠితోకాసతాయ బజ్ఝమానక్ఖణే సీమా న హోన్తి, బద్ధాయ పన సీమాయ సీమట్ఠావ హోన్తీతి దట్ఠబ్బా.

పరియన్తథమ్భానన్తి నిమిత్తగతపాసాణత్థమ్భే సన్ధాయ వుత్తం. **ఉపరిమతలేన సమ్బద్ధో హోతీ**తి ఇదం కుట్టానం అన్తరా సీమట్ఠానం థమ్భానం అభావతో వుత్తం. యది హి భవేయ్యుం, కుట్టే ఉపరిమతలేన అసమ్బన్ధేపి సీమట్ఠథమ్భానం ఉపరి ఠితో పాసాదో సీమట్ఠోవ హోతి. సచే పన బహూనం థమ్భపన్తీనం ఉపరి కతపాసాదస్స హేట్ఠాపథవియం సబ్బబాహిరాయ థమ్భపన్తియా అన్తో నిమిత్తపాసాణే ఠపేత్వా సీమా బద్ధా హోతి, ఏత్థ కథన్తి? ఏత్థాపి "యం తావ సీమట్ఠథమ్భేహేవ ధారియమానానం తులానం ఉపరిమతలం, సబ్బం తం సీమట్ఠమేవ, ఏత్థ వివాదో నత్థి, యం పన సీమట్ఠథమ్భపన్తియా, అసీమట్ఠాయ బాహిరథమ్భపన్తియా చ సమధురం ధారయమానానం తులానం ఉపరిమతలం, తత్థ ఉపడ్ఢం సీమా"తి కేచి వదన్తి. "సకలమ్పి గామసీమా"తి అపరే. "బద్ధసీమా ఏవా"తి అఞ్ఞే. తస్మా కమ్మం కరోన్తేహి గరూహి నిరాసఙ్కట్ఠానే ఠత్వా సబ్బం తం ఆసఙ్కట్ఠానం సోధేత్వావ కమ్మం కాతబ్బం, సన్నిట్ఠానకారణం వా గవేసిత్వా తదనుగుణం కాతబ్బం.

తాలమూలకపబ్బతేతి తాలక్ఖన్ధమూలసదిసే హేట్ఠా థూలో హుత్వా కమేన కిసో హుత్వా ఉగ్గతో హిన్తాలమూలసదిసో నామ హోతి. **వితానసణ్ఠానో**తి అహిచ్ఛత్తకసణ్ఠానో. **పణవసణ్ఠానో**తి మజ్ఝే తనుకో, హేట్ఠా చ ఉపరి చ విత్థిణ్ణో. **హేట్ఠా వా మజ్ఝే వా**తి ముదిఙ్గసణ్ఠానస్స హేట్ఠా, పణవసణ్ఠానస్స మజ్ఝే. **సప్పఫణసదిసో పబ్బతో**తి సప్పఫణో వియ ఖుజ్జో, మూలట్ఠానతో అఞ్ఞత్థ అవనతసీసో. **ఆకాసపబ్భార**న్తి భిత్తియా అపరిక్ఖిత్తపబ్భారం. **సీమప్పమాణో**తి అన్తో ఆకాసేన సద్ధిం పచ్ఛిమసీమప్పమాణో. **నో చ పాసాణో సీమట్ఠో**తి ఇమినా ఈదిసేహి సుసిరపాసాణలేణకుట్టాదీహి పరిచ్ఛిన్నే భూమిభాగే ఏవ సీమా పతిట్ఠాతి, న అపరిచ్ఛిన్నే. తే పన సీమట్ఠత్తా సీమా హోన్తి, న సరూపేన సీమట్ఠమఞ్చాది వియాతి దస్సేతి. సచే పన సో సుసిరపాసాణో భూమిం అనాహచ్చ ఆకాసగతో ఓలమ్బతి, సీమా న ఓతరతి. సుసిరపాసాణో పన సయం సీమాపటిబద్ధత్తా సీమా హోతి, కథం పన పచ్ఛిమప్పమాణరహితేహి ఏతేహి సుసిరపాసాణాదీహి సీమా న ఓతరతీతి ఇదం సద్దాతబ్బన్తి? అట్ఠకథాపమాణతో.

అపిచేత్థ సుసిరపాసాణభిత్తిఅనుసారేన మూసికాదీనం వియ సీమాయ హేట్ఠిమతలే ఓతరణకిచ్చం నత్థి, హేట్ఠా పన పచ్ఛిమసీమప్పమాణే ఆకాసే ద్వఙ్గులమత్తబహలేహి పాసాణభిత్తిఆదీహిపి ఉపరిమతలం ఆహచ్చ ఠితేహి సబ్బసో, యేభుయ్యేన వా పరిచ్ఛిన్నే సతి ఉపరి బజ్ఝమానా సీమా తేహి పాసాణాదీహి అన్తరితాయ తప్పరిచ్ఛిన్నాయ

హేట్ఠాభూమియాపి ఉపరిమతలేన సద్ధిం ఏకక్ఖణే పతిట్ఠాతి, నదీపారసీమా వియ నదీఅన్తరితేసు ఉభోసు తీరేసు లేణాదీసు అపనీతేసుపి హేట్ఠా ఓతిణ్ణసీమా యావ సాసనన్తరధానా న విగచ్ఛతి, పఠమం పన ఉపరి సీమాయ బద్ధాయ పచ్ఛా లేణాదికతేసుపి హేట్ఠాభూమియం సీమా ఓతరతి ఏవ, కేచి తం న ఇచ్ఛన్తి, ఏవం ఉభయత్థ పతిట్ఠితా చ సా సీమా ఏకావ హోతి గోత్తాదిజాతి వియ బ్యత్తిభేదేసూతి గహేతబ్బం. సబ్బా ఏవ హి బద్ధసీమా అబద్ధసీమా చ అత్తనో అత్తనో పకతినిస్సయకే గామారఞ్ఞాదికే ఖేత్తే యథాపరిచ్ఛేదం సబ్బత్థ సాకల్యేన ఏకస్మిం ఖణే బ్యాపినీ పరమత్థతో అవిజ్జమానమ్పి తే తే నిస్సయభూతే పరమత్థధమ్మే, తం తం కిరియావిసేసమ్పి వా ఉపాదాయ లోకియేహి సాసనికేహి చ యథారహం ఏకత్తేన పఞ్ఞత్తత్తా సనిస్సయేకరూపా ఏవ. తథా హి ఏకో గామో అరఞ్ఞం నదీ జాతస్సరో సముద్దోతి ఏవం లోకే, "సమ్మతా సా సీమా సఙ్ఘేన, అగామకే చే, భిక్ఖవే, అరఞ్ఞే సమన్తా సత్తబ్భన్తరా, అయం తత్థ సమానసంవాసా ఏకూపోసథా"తిఆదినా సాసనే చ ఏకవోహారో దిస్సతి, న పరమత్థతో. ఏకస్స అనేకధమ్మేసు బ్యాపనమత్థి కసిణేకదేసాదివికప్పాసమానతాయ ఏకత్తహానితోతి అయం నో మతి.

అస్స హేట్ఠాతి సప్పఫణపబ్బతస్స హేట్ఠా ఆకాసపబ్భారే. **లేణస్సా**తి లేణం చే కతం, తస్స లేణస్సాతి అత్థో. తమేవ పున లేణం పఞ్చహి పకారేహి వికప్పేత్వా ఓతరణానోతరణవినిచ్ఛయం దస్సేతుం ఆహ "**సచే పన హేట్ఠా**"తిఆది. తత్థ "హేట్ఠా"తి ఇమస్స "లేణం హోతీ"తి ఇమినా సమ్బన్ధో. హేట్ఠా లేణఞ్చ ఏకస్మిం పదేసేతి ఆహ "**అన్తో**"తి, పబ్బతస్స అన్తో, పబ్బతమూలేతి అత్థో. తమేవ అన్తోసద్దం సీమాపరిచ్ఛేదేన విసేసేతుం "**ఉపరిమస్స సీమాపరిచ్ఛేదస్స పారతో**"తి వుత్తం. పబ్బతపాదం పన అపేక్ఖిత్వా "ఓరతో"తి వత్తబ్బేపి సీమానిస్సయం పబ్బతగ్గం సన్ధాయ "పారతో"తి వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. తేనేవ "బహి లేణ"న్తి ఏత్థ బహిసద్దం విసేసేన్తో "**ఉపరిమస్స సీమాపరిచ్ఛేదస్స ఓరతో**"తి ఆహ. **బహిసీమా న ఓతరతీ**తి ఏత్థ **బహీ**తి పబ్బతపాదే లేణం సన్ధాయ వుత్తం. లేణస్స చ బహిభూతే ఉపరిసీమాపరిచ్ఛేదస్స హేట్ఠాభాగే సీమా న ఓతరతీతి అత్థో. **అన్తో సీమా**తి లేణస్స చ పబ్బతపాదస్స చ అన్తో అత్తనో ఓతరణారహట్ఠానే న ఓతరతీతి అత్థో. "బహి సీమా న ఓతరతి, అన్తో సీమా న ఓతరతీ"తి చేత్థ అత్తనో ఓతరణారహట్ఠానే లేణాభావేన సీమాయ సబ్బథా అనోతరణమేవ దస్సితన్తి గహేతబ్బం. తత్థ హి అనోతరన్తీ ఉపరి ఏవ హోతీతి అయం విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౩౮) ఆగతో వినిచ్ఛయో.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౩౮) పన "**అన్తోలేణం హోతీ**తి పబ్బతస్స అన్తోలేణం హోతీ"తి ఏత్తకమేవ ఆగతో. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౧౩౮) న "**అన్తోలేణ**న్తి పబ్బతస్స అన్తోలేణం. ద్వారం పన సన్ధాయ '**పారతో ఓరతో**'తి వుత్తం, సబ్బథాపి సీమతో బహిలేణేన ఓతరతీతి అధిప్పాయో"తి ఆగతో. అయం పన అన్తోలేణబహిలేణవినిచ్ఛయో గమ్భీరో దుద్దసో దురనుబోధోతి ఆచరియా వదన్తి, తథాపి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౩౮) ఆగతం నయం నిస్సాయ సుట్ఠు వినిచ్ఛితబ్బో విఞ్ఞూహీతి. **బహి పతితం అసీమా**తిఆదినా ఉపరిపాసాదాదీసు అథిరనిస్సయేసు ఠితా సీమాపి తేసం వినాసేన వినస్సతీతి దస్సితన్తి దట్ఠబ్బం.

పోక్ఖరణిం ఖణన్తి, సీమాయేవాతి ఏత్థ సచే హేట్ఠా ఉమఙ్గనదీ సీమప్పమాణతో అనూనా పఠమమేవ పవత్తా హోతి, సీమా చ పచ్ఛా బద్ధా నదితో ఉపరి ఏవ హోతి, నదిం ఆహచ్చ పోక్ఖరణియా చ ఖతాయ సీమా వినస్సతీతి దట్ఠబ్బం. **హేట్ఠాపథవీతలే**తి అనన్తరా భూమివివరే.

సీమమాళకేతి ఖణ్డసీమఙ్గణే. **వటరుక్ఖోతి** ఇదం పారోహోపత్థమ్భేన అతిదూరమ్పి గన్తుం సమత్థసాఖాసమఙ్గితాయ వుత్తం. సబ్బరుక్ఖలతాదీనమ్పి సమ్బన్ధో న వట్టతి ఏవ. తేనేవ నావారజ్జుసేతుసమ్బన్ధోపి పటిక్ఖిత్తో. **తతోతి** తతో సాఖతో. **మహాసీమాయ పథవీతలన్తి** ఏత్థ ఆసన్నతరమ్పి గామసీమం అగ్గహేత్వా బద్ధసీమాయ ఏవ గహితత్తా గామసీమబద్ధసీమానం అఞ్ఞమఞ్ఞం రుక్ఖాదిసమ్బన్ధేపి సమ్భేదదోసో నత్థి అఞ్ఞమఞ్ఞం నిస్సయనిస్సితభావేన పవత్తితోతి గహేతబ్బం. యది హి తాసమ్పి సమ్బన్ధదోసో భవేయ్య, కథం గామసీమాయ బద్ధసీమా సమ్మన్నితబ్బా భవేయ్య? యస్సా హి సీమాయ యాయ సీమాయ సద్ధిం సమ్బన్ధే దోసో భవేయ్య, సా తత్థ బన్ధితుమేవ న వట్టతి బద్ధసీమఉదకుక్ఖేపసీమాసు బద్ధసీమా వియ, అత్తనో అనిస్సయభూతగామసీమాదీసు ఉదకుక్ఖేపసీమా వియ చ, తేనేవ "సచే పన రుక్ఖస్స సాఖా వాతతో నిక్ఖన్తపారోహో వా బహినదీతీరే విహారసీమాయ వా గామసీమాయ వా పతిట్ఠితో"తిఆదినా ఉదకుక్ఖేపసీమాయ అత్తనో అనిస్సయభూతగామసీమాదీహి ఏవ సమ్బన్ధదోసో దస్సితో, న నదీసీమాయ , ఏవమిధాపీతి దట్ఠబ్బం. అయమత్థో ఉపరి పాకటో భవిస్సతి. **ఆహచ్చాతి** ఫుసిత్వా.

మహాసీమం వా సోధేత్వాతి మహాసీమగతానం సబ్బేసం భిక్ఖూనం హత్థపాసానయనఛన్దాహరణాదివసేన సకలం మహాసీమం సోధేత్వా. ఏతేన సబ్బవిపత్తియో మోచేత్వా పుబ్బే సుట్ఠు బద్ధానమ్పి ద్విన్నం బద్ధసీమానం పచ్ఛా రుక్ఖాదిసమ్బన్ధేన ఉప్పజ్జనతో ఈదిసో పాళిముత్తకో సమ్బన్ధదోసో అత్థీతి దస్సేతి, సో చ "న, భిక్ఖవే, సీమాయ సీమా సమ్భిన్దితబ్బా"తిఆదినా బద్ధసీమానం అఞ్ఞమఞ్ఞం సమ్భేదజ్ఝోత్థరణం పటిక్ఖిపిత్వా "అనుజానామి భిక్ఖవే సీమం సమ్మన్నన్తేన సీమన్తరికం ఠపేత్వా సీమం సమ్మన్నితు"న్తి (మహావ॰ ౧౪౮) ఉభిన్నం బద్ధసీమానం అన్తరా సీమన్తరికం ఠపేత్వా బన్ధితుం అనుజాననేన సమ్భేదజ్ఝోత్థరణే వియ తాసం అఞ్ఞమఞ్ఞం ఫుసిత్వా తిట్ఠనవసేన బన్ధనమ్పి న వట్టతీతి సిద్ధత్తా బద్ధానమ్పి తాసం పచ్ఛా అఞ్ఞమఞ్ఞం ఏకరుక్ఖాదీహి ఫుసిత్వా ఠానమ్పి న వట్టతీతి భగవతో అధిప్పాయఞ్ఞూహి సఙ్గీతికారకేహి నిద్ధారితో బన్ధనకాలే పటిక్ఖిత్తస్స సమ్బన్ధదోసస్స అనులోమేన అకప్పియానులోమత్తా. అయం పన సమ్బన్ధదోసో పుబ్బే సుట్ఠు బద్ధానం పచ్ఛా సఞ్జాతత్తా బజ్ఝమానక్ఖణే వియ అసీమత్తం కాతుం న సక్కోతి, తస్మా రుక్ఖాదిసమ్బన్ధే అపనీతమత్తే తా సీమా పాకతికా హోన్తి. యథా చాయం పచ్ఛా న వట్టతి, ఏవం బజ్ఝమానక్ఖణేపి తాసం రుక్ఖాదిసమ్బన్ధే సతి తా బన్ధితుం న వట్టతీతి దట్ఠబ్బం.

కేచి పన **మహాసీమం వా సోధేత్వాతి** ఏత్థ "మహాసీమగతా భిక్ఖూ యథా తం సాఖం వా పారోహం వా కాయకాయపటిబద్ధేహి న ఫుసన్తి, ఏవం సోధనమేవ ఇధాధిప్పేతం, న సకలసీమాసోధన"న్తి వదన్తి, తం న యుత్తం అట్ఠకథాయ విరుజ్ఝనతో. తథా హి "మహాసీమాయ పథవీతలం వా తత్థజాతకరుక్ఖాదీని వా ఆహచ్చ తిట్ఠతీ"తి ఏవం సాఖాపారోహానం మహాసీమం ఫుసిత్వా ఠానమేవ సమ్బన్ధదోసే కారణత్తేన వుత్తం, న పన తత్థ ఠితభిక్ఖూహి సాఖాదీనం ఫుసనం. యది హి భిక్ఖూనం సాఖాదిం ఫుసిత్వా ఠానమేవ కారణం సియా, "తస్స సాఖం వా తతో నిగ్గతపారోహం వా మహాసీమాయ పవిట్ఠం తత్రట్ఠో కోచి భిక్ఖు ఫుసిత్వా తిట్ఠతీ"తి భిక్ఖుఫుసనమేవ వత్తబ్బం సియా. యఞ్హి తత్థ మహాసీమాసోధనే కారణం, తదేవ తస్మిం వాక్యే పధానతో దస్సేతబ్బం. న హి ఆహచ్చట్ఠితమేవ సాఖాదిం ఫుసిత్వా ఠితో భిక్ఖు సోధేతబ్బో ఆకాసట్ఠసాఖాదిం ఫుసిత్వా ఠితభిక్ఖుస్సపి సోధేతబ్బతో, కిం నిరత్థకేన ఆహచ్చట్ఠానవచనేన, ఆకాసట్ఠసాఖాసు చ భిక్ఖుఫుసనమేవ కారణత్తేన వుత్తం , సోధనఞ్చ తస్సేవ భిక్ఖుస్స హత్థపాసానయనాదివసేన సోధనం వుత్తం. ఇధ పన "మహాసీమం సోధేత్వా"తి సకలసీమాసాధారణవచనేన సోధనం వుత్తం, అపి చ సాఖాదిం ఫుసిత్వా

ఠితభిక్ఖుమత్తసోధనే అభిమతే “మహాసీమాయ పథవీతల”న్తి విసేససీమోపాదానం నిరత్థకం సియా యత్థ కత్థచి అన్తమసో ఆకాసేపి ఠత్వా సాఖాదిం ఫుసిత్వా ఠితస్స సోధేతబ్బతో.

ఛిన్దిత్వా బహిట్ఠకా కాతబ్బాతి తత్థ పతిట్ఠితభావవియోజనవచనతో చ విసభాగసీమానం ఫుసనేనేవ సకలసీమాసోధనహేతుకో అట్ఠకథాసిద్ధోయం ఏకో సమ్బన్ధదోసో అత్థేవాతి గహేతబ్బో. తేనేవ ఉదకుక్ఖేపసీమాకథాయమ్పి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౪౭) “విహారసీమాయ వా గామసీమాయ వా పతిట్ఠితో”తి చ “నదీతీరే పన ఖాణుకం కోట్టేత్వా తత్థ బద్ధనావాయ వా న వట్టతీ”తి చ “సచే పన సేతు వా సేతుపాదా వా బహితీరే పతిట్ఠితా, కమ్మం కాతుం న వట్టతీ”తి చ ఏవం విసభాగాసు గామసీమాసు సాఖాదీనం ఫుసనమేవ సఙ్కరదోసకారణత్తేన వుత్తం, న భిక్ఖుఫుసనం. తథా హి “అన్తోనదియం జాతరుక్ఖే బన్ధిత్వా కమ్మం కాతబ్బ”న్తి నదియం నావాబన్ధనం అనుఞ్ఞాతం ఉదకుక్ఖేపనిస్సయత్తేన నదీసీమాయ సభాగత్తా. యది హి భిక్ఖూనం ఫుసనమేవ పటిచ్చ సబ్బత్థ సమ్బన్ధదోసో వుత్తో సియా, నదియమ్పి బన్ధనం పటిక్ఖిపితబ్బం భవేయ్య. తత్థాపి హి భిక్ఖుఫుసనం కమ్మకోపకారణం హోతి, తస్మా సభాగసీమాసు పవిసిత్వా భూమిఆదిం ఫుసిత్వా, అఫుసిత్వా వా సాఖాదిమ్హి ఠితే తం సాఖాదిం ఫుసన్తోవ భిక్ఖు సోధేతబ్బో. విసభాగసీమాసు పన సాఖాదిమ్హి ఫుసిత్వా ఠితే తం సాఖాదిం అఫుసన్తాపి సబ్బే భిక్ఖూ సోధేతబ్బా, అఫుసిత్వా ఠితే పన తం సాఖాదిం ఫుసన్తావ భిక్ఖూ సోధేతబ్బాతి నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం.

యం పనేత్థ కేచి “బద్ధసీమానం ద్విన్నం అఞ్ఞమఞ్ఞం వియ బద్ధసీమగామసీమానమ్పి తదఞ్ఞాసమ్పి సబ్బాసం సమానసంవాసకసీమానం అఞ్ఞమఞ్ఞం రుక్ఖాదిసమ్బన్ధే సతి తదుభయమ్పి ఏకసీమం వియ సోధేత్వా ఏకత్థేవ కమ్మం కాతబ్బం, అఞ్ఞథా కతం కమ్మం విపజ్జతి, నత్థేత్థ సభాగవిసభాగభేదో”తి వదన్తి, తం తేసం మతిమత్తం సభాగసీమానం అఞ్ఞమఞ్ఞం సమ్బన్ధదోసాభావస్స విసభాగసీమానమేవ తబ్భావస్స సుత్తసుత్తానులోమాదివినయనయేహి సిద్ధత్తా. తథా హి “అనుజానామి, భిక్ఖవే, సీమం సమ్మన్నితు”న్తి (మహావ॰ ౧౩౮) గామసీమాయమేవ బద్ధసీమం సమ్మన్నితుం అనుఞ్ఞాతత్తా తాసం నిస్సయనిస్సితభావేన సభాగతా, సమ్భేదజ్ఝోత్థరణదోసాభావో చ సుత్తతోవ సిద్ధో. బన్ధనకాలే పన అనుఞ్ఞాతస్స సమ్బన్ధస్స అనులోమతో పచ్ఛా సఞ్జాతరుక్ఖాదిసమ్బన్ధోపి తాసం వట్టతి ఏవ. “యం, భిక్ఖవే…పే.… కప్పియం అనులోమేతి, అకప్పియం పటిబాహతి, తం వో కప్పతీ”తి (మహావ॰ ౩౦౫) వుత్తత్తా ఏవం తావ గామబద్ధసీమానం అఞ్ఞమఞ్ఞం సభాగతా, సమ్భేదాదిదోసాభావో చ సుత్తసుత్తానులోమతో సిద్ధో, ఇమినా ఏవ నయేన అరఞ్ఞసీమసత్తబ్భన్తరసీమానం నదీఆదిసీమఉదకుక్ఖేపసీమానఞ్చ సుత్తసుత్తానులోమతో అఞ్ఞమఞ్ఞం సభాగతా, సమ్భేదాదిదోసాభావో చ సిద్ధోతి వేదితబ్బో.

బద్ధసీమాయ పన అఞ్ఞాయ బద్ధసీమాయ నదీఆదిసీమాసు చ బన్ధితుం పటిక్ఖేపసిద్ధితో చేవ ఉదకుక్ఖేపసత్తబ్భన్తరసీమానం నదీఆదీసు ఏవ కాతుం నియమనసుత్తసామత్థియేన బద్ధసీమగామసీమాసు కరణపటిక్ఖేపసిద్ధో చ తాసం అఞ్ఞమఞ్ఞసభాగతా ఉప్పత్తిక్ఖణే పచ్ఛా చ రుక్ఖాదీహి సమ్భేదాదిదోససమ్భవో చ వుత్తనయేన సుత్తసుత్తానులోమతోవ సిజ్ఝన్తి. తేనేవ అట్ఠకథాయం విసభాగసీమానమేవ వటరుక్ఖాదివచనేహి సమ్బన్ధదోసం దస్సేత్వా సభాగానం బద్ధసీమగామసీమాదీనం సమ్బన్ధదోసో న దస్సితో. న కేవలఞ్చ న దస్సితో, అథ ఖో తాసం సభాగసీమానం రుక్ఖాదిసమ్బన్ధేపి దోసాభావోపి పాళిఅట్ఠకథాసు ఞాపితో ఏవ. తథా హి పాళియం (మహావ॰ ౧౩౮) “పబ్బతనిమిత్తం పాసాణనిమిత్తం వననిమిత్తం రుక్ఖనిమిత్త”న్తిఆదినా వడ్ఢనకనిమిత్తాని అనుఞ్ఞాతాని, తేన నేసం రుక్ఖాదినిమిత్తానం వడ్ఢనే బద్ధసీమగామసీమానం సఙ్కరదోసాభావో ఞాపితోవ హోతి, ద్విన్నం పన బద్ధసీమానం ఈదిసో సమ్బన్ధో న వట్టతి. వుత్తఞ్హి

“ఏకరుక్ఖోపి ద్విన్నం సీమానం నిమిత్తం హోతి, సో పన వడ్ఢన్తో సీమసఙ్కరం కరోతి, తస్మా న కాతబ్బో”తి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, తియోజనపరమం సీమం బన్ధితు”న్తి (మహావ. ౧౪౦) వచనతోపి చాయం ఞాపితో. తియోజనపరమాయ హి సీమాయ సమన్తా పరియన్తేసు రుక్ఖలతాగుమ్బాదీహి బద్ధగామసీమానం నియమేన అఞ్ఞమఞ్ఞం సమ్బన్ధస్స సమ్భవతో “ఈదిసం సమ్బన్ధం వినాసేత్వావ సీమా సమ్మన్నితబ్బా”తి అట్ఠకథాయమ్పి న వుత్తం.

యది చేత్థ రుక్ఖాదిసమ్బన్ధేన కమ్మవిపత్తి భవేయ్య, అవస్సమేవ వత్తబ్బం సియా. విపత్తిపరిహారత్థఞ్హి ఆచరియా నిరాసఙ్కట్ఠానేసుపి “భిత్తిం అకిత్తేత్వా”తిఆదినా సిద్ధమేవత్థం పునప్పునం అవోచుం, ఇధ పన “వనమజ్ఝే విహారం కరోన్తి, వనం న కిత్తేతబ్బ”న్తిఆదినా రుక్ఖలతాదీహి నిరన్తరే వనమజ్ఝేపి సీమాబన్ధనమవోచుం. తథా థమ్భానం ఉపరి కతపాసాదాదీసు హేట్ఠా థమ్భాదీహి ఏకాబద్ధేసు ఉపరిమతలాదీసు సీమాబన్ధనం బహుధా వుత్తం, తస్మా బద్ధసీమగామసీమానం రుక్ఖాదిసమ్బన్ధో తేహి ముఖతోవ విహితో, అపిచ గామసీమానమ్పి పాటేక్కం బద్ధసీమాసదిసతాయ ఏకాయ గామసీమాయ కమ్మం కరోన్తేహి దబ్బతిణమత్తేనపి సమ్బన్ధా గామన్తరపరమ్పరా అరఞ్ఞనదీసముద్దా చ సోధేతబ్బాతి సకలం దీపం సోధేత్వావ కాతబ్బం సియా. ఏవం పన అసోధేత్వా పఠమమహాసఙ్గీతికాలతో పభుతి కతానం ఉపసమ్పదాదికమ్మానం సీమాసమ్ముతీనఞ్చ విపజ్జనతో సబ్బేసమ్పి భిక్ఖూనం అనుపసమ్పన్నసఙ్కాపసఙ్గో చ దున్నివారో హోతి, న చేతం యుత్తం, తస్మా వుత్తనయేన విసభాగసీమానమేవ రుక్ఖాదిసమ్బన్ధదోసో, న బద్ధసీమగామసీమాదీనం సభాగసీమానన్తి గహేతబ్బం.

మహాసీమాసోధనస్స దుక్కరతాయ ఖణ్డసీమాయమేవ యేభుయ్యేన సఙ్ఘకమ్మకరణన్తి ఆహ **“సీమమాళకే”**తిఆది. మహాసఙ్ఘసన్నిపాతేసు పన ఖణ్డసీమాయ అప్పహోనకతాయ మహాసీమాయ కమ్మే కరియమానేపి అయం నయో గహేతబ్బోవ. **ఉక్ఖిపాపేత్వా**తి ఇమినా కాయపటిబద్ధేన సీమం ఫుసన్తోపి సీమట్ఠోవ హోతీతి దస్సేతి. **పురిమనయేపీ**తి ఖణ్డసీమతో మహాసీమం పవిట్ఠసాఖానయేపి. సీమట్ఠరుక్ఖసాఖాయ నిసిన్నో సీమట్ఠోవ హోతీతి ఆహ **‘హత్థపాసమేవ ఆనేతబ్బో**’’తి. ఏత్థ చ “రుక్ఖసాఖాదీహి అఞ్ఞమఞ్ఞసమ్బన్ధాసు ఏతాసు ఖణ్డసీమాయ తయో భిక్ఖూ, మహాసీమాయ ద్వేతి ఏవం ద్వీసు సీమాసు సీమన్తరికం అఫుసిత్వా, హత్థపాసఞ్చ అవిజహిత్వా ఠితేహి పఞ్చహి భిక్ఖూహి ఉపసమ్పదాది కమ్మం కాతుం వట్టతీ”తి కేచి వదన్తి, తం న యుత్తం “నానాసీమాయం ఠితచతుత్థో కమ్మం కరేయ్య, అకమ్మం న చ కరణీయ”న్తిఆదివచనతో (మహావ. ౩౮౯). తేనేవేత్థాపి మహాసీమం సోధేత్వా మాళకసీమాయమేవ కమ్మకరణం విహితం. అఞ్ఞథా భిన్నసీమట్ఠతాయ తత్రట్ఠస్స గణపూరకత్తాభావా కమ్మకోపోవ హోతీతి.

యది ఏవం కథం ఛన్దపారిసుద్ధిఆహరణవసేన మహాసీమాసోధనన్తి? తమ్పి వినయఞ్ఞూ న ఇచ్ఛన్తి, హత్థపాసానయనబహిసీమకరణవసేన పనేత్థ సోధనం ఇచ్ఛన్తి, దిన్నస్సపి ఛన్దస్స అనాగమనేన మహాసీమట్ఠో కమ్మం కోపేతీతి. యది చస్స ఛన్దాది నాగచ్ఛతి, కథం సో కమ్మం కోపేస్సతీతి? ద్విన్నం విసభాగసీమానం సమ్బన్ధదోసతో, సో చ సమ్బన్ధదోసో అట్ఠకథావచనప్పమాణతో. న హి వినయే సబ్బత్థ యుత్తి సక్కా ఞాతుం బుద్ధగోచరత్తాతి వేదితబ్బం. కేచి పన “సచే ద్వేపి సీమాయో పూరేత్వా నిరన్తరం ఠితేసు భిక్ఖూసు కమ్మం కరోన్తేసు ఏకాయ ఏవ సీమాయ గణో చ ఉపసమ్పదాపేక్ఖో చ అనుస్సావకో చ ఏకతో తిట్ఠతి , కమ్మం సుకతమేవ హోతి. సచే పన కమ్మారహో వా అనుస్సావకో వా సీమన్తరట్ఠో హోతి, కమ్మం విపజ్జతీ”తి వదన్తి, తఞ్చ బద్ధసీమగామసీమాదిసభాగసీమాసు ఏవ యుజ్జతి. యాసు

అఞ్ఞమఞ్ఞం రుక్ఖాదిసమ్బన్ధేసుపి దోసో నత్థి, యాసు పన అత్థి, న తాసు, విసభాగసీమాసు రుక్ఖాదిసమ్బన్ధే సతి ఏకత్థ ఠితో ఇతరట్ఠానం కమ్మం కోపేతి ఏవ అట్ఠకథాయ సామఞ్ఞతో సోధనస్స వుత్తత్తాతి అమ్హాకం ఖన్తి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౩౮) "**ఉక్ఖిపాపేత్వా కాతుం న వట్టతీ**తి ఖణ్డసీమాయ అన్తో ఠితత్తా రుక్ఖస్స తత్థ ఠితో హత్థపాసమేవ ఆనేతబ్బోతి ఉక్ఖిపాపేత్వా కాతుం న వట్టతీ"తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౧౩౮) పన "**ఉక్ఖిపాపేత్వా కాతుం న వట్టతి,** కస్మా? అన్తో ఠితత్తా. రుక్ఖస్స హి హేట్ఠా పథవీగతం మూలం ఖణ్డసీమాయేవ హోతి. అబ్బోహారికం వాతి అపరే. 'మజ్ఝే పన ఛిన్నే మహాసీమాయ ఠితం మూలం మహాసీమమేవ భజతి, ఖణ్డసీమాయ ఠితం ఖణ్డసీమమేవ భజతి తదాయత్తపథవీఆదిహి అనుగ్గహితత్తా'తి చ వుత్తం. 'సీమాయ పచ్ఛా ఉట్ఠితరుక్ఖే నిసీదిత్వా కమ్మం కాతుం వట్టతి పచ్ఛా సీమాయం కతగేహే వియా'తి వత్వా 'బన్ధనకాలే ఠితే రుక్ఖే నిసీదిత్వా కాతుం న వట్టతి ఉపరిసీమాయ అగమనతో'తి కారణం వదన్తి. ఏవం సతి బన్ధనకాలే పున ఆరోహణం నామ నత్థి, బన్ధితకాలే ఏవ ఆరోహతీతి ఆపజ్జతి పచ్ఛా ఉట్ఠితరుక్ఖో పన తప్పటిబద్ధత్తా సీమాసఙ్ఖమేవ గతో. ఏవం పుబ్బే ఉట్ఠితరుక్ఖోపీతి గహేతబ్బం. "యం కిఞ్చీ"తి వచనతో తిణాదిపి సఙ్గహితం, మహాథేరాపి తిణం సోధేత్వావ కరోన్తీ"తి వుత్తం.

న ఓతరతీతి పణవసణ్ఠానపబ్బతాదీసు హేట్ఠా పమాణరహితం ఠానం న ఓతరతి. కిఞ్చాపి పనేత్థ బజ్ఝమానక్ఖణే ఉద్ధమ్పి పమాణరహితపబ్బతాది నారోహతి, తథాపి తం పచ్ఛా సీమట్ఠతాయ సీమా హోతి. హేట్ఠా పణవసణ్ఠానాది పన ఉపరి బద్ధాయపి సీమాయ సీమసఙ్ఖం న గచ్ఛతి, తస్సేవ వసేన "న ఓతరతీ"తి వుత్తం, ఇతరథా ఓరోహణారోహణానం సాధారణవసేన "న ఓతరతీ"తిఆదినా వత్తబ్బతో. **జాతం యం కిఞ్చీ**తి నిట్ఠితసీమాయ ఉపరి జాతం విజ్జమానం పుబ్బే ఠితం పచ్ఛా సఞ్జాతం పవిట్ఠఞ్చ యం కిఞ్చి సవిఞ్ఞాణకావిఞ్ఞాణకం సబ్బమ్పీతి అత్థో. అన్తోసీమాయ హి హత్థిక్ఖన్ధాదిసవిఞ్ఞాణకేసు నిసిన్నోపి భిక్ఖు సీమట్ఠోవ హోతి. **బద్ధాయ సీమాయా**తి ఇదఞ్చ పకరణవసేన ఉపలక్ఖణతో వుత్తం. అబద్ధసీమాసుపి సబ్బాసు ఠితం తం సీమాసఙ్ఖమేవ గచ్ఛతి. **ఏకసమ్బన్ధేన గత**న్తి రుక్ఖలతాదితత్రజాతమేవసన్ధాయ వుత్తం. తాదిసఞ్హి "ఇతో గత"న్తి వత్తబ్బతం అరహతి.

యం పన "ఇతో గత"న్తి వా "తతో ఆగత"న్తి వా వత్తుం అసక్కుణేయ్యం ఉభోసు బద్ధసీమగామసీమాసు ఉదకుక్ఖేపనదీఆదీసు చ తిరియం పతితరజ్జుదణ్డాది, తత్థ కిం కాతబ్బన్తి? ఏత్థ పన "బద్ధసీమాయ పతిట్ఠితభాగో బద్ధసీమా, గామసీమాయ పతిట్ఠితభాగో గామసీమా తదుభయసీమట్ఠపబ్బతాది వియ, బద్ధసీమతో ఉట్ఠితవటరుక్ఖస్స పారోహే, గామసీమాయ గామసీమతో ఉట్ఠితవటరుక్ఖస్స పారోహే చ బద్ధసీమాయ పతిట్ఠితేపి ఏసేవ నయో. మూలే పతిట్ఠితకాలతో పట్ఠాయ హి 'ఇతో గతం, తతో ఆగత'న్తి వత్తుం అసక్కుణేయ్యతో సో భాగో యథాపవిట్ఠసీమట్ఠసఙ్ఖమేవ గచ్ఛతి. తేసం రుక్ఖపారోహానం అన్తరా పన ఆకాసట్ఠసాఖా భూమియం సీమాపరిచ్ఛేదప్పమాణేన తదుభయసీమా హోతీ"తి కేచి వదన్తి. యస్మా పనస్సా సాఖాయ పారోహో పవిట్ఠసీమాయ పథవియం మూలేహి పతిట్ఠహిత్వాపి యావ సాఖం వినా ఠాతుం న సక్కోతి, తావ మూలసీమట్ఠతం న విజహతి. యదా పన సణ్ఠాతుం సక్కోతి, తదాపి పారోహమత్తమేవ పవిట్ఠసీమతం సముపేతి, తస్మా సబ్బోపి ఆకాసట్ఠసాఖాభాగో పురిమసీమట్ఠతం న విజహతి తతో ఆగతభాగస్స అవిజహితత్తాతి అమ్హాకం ఖన్తి. ఉదకుక్ఖేపనదీఆదీసుపి ఏసేవ నయో. తత్థ చ విసభాగసీమాయ ఏవ పవిట్ఠే సకలసీమాసోధనం, సభాగాయ పవిట్ఠే ఫుసిత్వా ఠితమత్తభిక్ఖుసోధనఞ్చ సబ్బం పుబ్బే వుత్తనయమేవ.

౧౬౪. ఏత్థ చ నదీపారసీమాకథాయ **పారయతీ**తి అజ్ఝోత్థరతి. నదియా ఉభోసు తీరేసు పతిట్ఠహమానా సీమా నదీఅజ్ఝోత్థరా నామ హోతీతి ఆహ ''**నదిం అజ్ఝోత్థరమాన**''న్తి. అన్తోనదియఞ్హి సీమా న ఓతరతి. నదీలక్ఖణే పన అసతి ఓతరతి. సా చ తదా నదీపారసీమా న హోతీతి ఆహ ''**నదియా లక్ఖణం నదీనిమిత్తే వుత్తనయమేవా**''తి. **అస్సా**తి భవేయ్య. అవస్సం లబ్భనేయ్యా పన ధువనావావ హోతీతి సమ్బన్ధో. **న నావాయా**తి ఇమినా నావం వినాపి సీమా బద్ధా సుబద్ధా ఏవ హోతి, ఆపత్తిపరిహారత్థా నావాతి దస్సేతి.

రుక్ఖసఙ్ఘాటమయోతి అనేకరుక్ఖే ఏకతో ఘటేత్వా కతసేతు. రుక్ఖం ఛిన్దిత్వా కతోతి పాఠసేసో. ''**సబ్బనిమిత్తానం అన్తో ఠితభిక్ఖూ హత్థపాసే కత్వా**తి ఇదం ఉభిన్నం తీరానం ఏకగామఖేత్తభావం సన్ధాయ వుత్తం. **పబ్బతసణ్ఠానా**తి ఏకతో ఉగ్గతదీపసిఖరత్తా సమన్తపాసాదికాయం వుత్తం.

౧౬౫. సీమాసమూహనకథాయం **నో**తి భిక్ఖునిసఙ్ఘో. **ద్వేపీ**తి ద్వే సమానసంవాసఅవిప్పవాససీమాయో. **అవిప్పవాససీమా**తి మహాసీమం సన్ధాయ వదతి. తత్థేవ యేభుయ్యేన అవిప్పవాసాతి. **అవిప్పవాసం అజానన్తాపీ**తి ఇదం మహాసీమాయ విజ్జమానావిజ్జమానత్తం, తస్సా బాహిరపరిచ్ఛేదఞ్చ అజానన్తానం వసేన వుత్తం. ఏవం అజానన్తేహిపి అన్తోసీమాయ ఠత్వా కమ్మవాచాయ కతాయ సా సీమా సమూహతావ హోతీతి ఆహ ''**సమూహనితుఞ్చేవ బన్ధితుఞ్చ సక్ఖిస్సన్తీ**''తి. **నిరాసఙ్కట్ఠానే**తి ఖణ్డసీమారహితట్ఠానే. ఇదఞ్చ మహాసీమాయ విజ్జమానాయపి కమ్మకరణసుఖత్థం ఖణ్డసీమా ఇచ్ఛితాతి తం చేతియఙ్గణాదిబహుసన్నిపాతట్ఠానే న బన్ధతీతి వుత్తం. తత్థాపి సా బద్ధా సుబద్ధా ఏవ మహాసీమా వియ. **పటిబన్ధితుం పన న సక్ఖిస్సన్తేవా**తి ఇదం ఖణ్డసీమాయ అసమూహతత్తా, తస్సా అవిజ్జమానత్తస్స అజాననతో చ మహాసీమాబన్ధనం సన్ధాయ వుత్తం. ఖణ్డసీమా పన నిరాసఙ్కట్ఠానే బన్ధితుం సక్ఖిస్సన్తేవ. **సీమాసమ్భేదం కత్వా**తి ఖణ్డసీమాయ విజ్జమానపక్ఖే సీమాయ సీమం అజ్ఝోత్థరణసమ్భేదం కత్వా అవిజ్జమానపక్ఖేపి సమ్భేదసఙ్కాయ అనివత్తనేన సమ్భేదసఙ్కం కత్వా. **అవిహారం కరేయ్యు**న్తి సఙ్ఘకమ్మానారహం కరేయ్యుం. పుబ్బే హి చేతియఙ్గణాదినిరాసఙ్కట్ఠానే కమ్మం కాతుం సక్కా, ఇదాని తమ్పి వినాసితన్తి అధిప్పాయో. **న సమూహనితబ్బా**తి ఖణ్డసీమం అజానన్తేహి న సమూహనితబ్బా. **ఉభోపి న జానన్తీ**తి ఉభిన్నం పదేసనియమం వా తాసం ద్విన్నమ్పి వా అఞ్ఞతరాయ వా విజ్జమానతం వా అవిజ్జమానతం వా న జానన్తి, సబ్బత్థ సఙ్కా ఏవ హోతి. **నేవ సమూహనితుం, న బన్ధితుం సక్ఖిస్సన్తీ**తి ఇదం నిరాసఙ్కట్ఠానే ఠత్వా సమూహనితుం సక్కోన్తాపి మహాసీమం పటిబన్ధితుం న సక్ఖిస్సన్తీతి ఇమమత్థం సన్ధాయ వుత్తం. **న చ సక్కా…పే… కమ్మవాచా కాతు**న్తి ఇదం సీమాబన్ధనకమ్మవాచం సన్ధాయ వుత్తం. **తస్మా**తి యస్మా బన్ధితుం న సక్కా, తస్మా న సమూహనితబ్బాతి అత్థో.

కేచి పన ''ఈదిసేసుపి విహారేసు ఛపఞ్చమత్తే భిక్ఖూ గహేత్వా విహారకోటితో పట్ఠాయ విహారపరిక్ఖేపస్స అన్తో చ బహి చ సమన్తా లేడ్డుపాతే సబ్బత్థ మఞ్చప్పమాణే ఓకాసే నిరన్తరం ఠత్వా పఠమం అవిప్పవాససీమం, తతో సమానసంవాసకసీమఞ్చ సమూహననవసేన సీమాయ సముగ్ఘాతే కతే తస్మిం విహారే ఖణ్డసీమాయ, మహాసీమాయ వా ఠితవిజ్జమానత్తే సతి అవస్సం ఏకస్మిం మఞ్చట్ఠానే తాసం మజ్ఝగతా తే భిక్ఖూ తా సమూహనేయ్యుం, తతో గామసీమా ఏవ అవసిస్సేయ్య. న హేత్థ సీమాయ, తప్పరిచ్ఛేదస్స వా జాననం అఙ్గం. సీమాయ పన అన్తోఠానం 'సమూహనిస్సామా'తి కమ్మవాచాకరణఞ్చేత్థ అఙ్గం. అట్ఠకథాయం 'ఖణ్డసీమం పన జానన్తా అవిప్పవాసం అజానన్తాపి సమూహనితుఞ్చేవ బన్ధితుఞ్చ సక్ఖిస్సన్తీ'తి ఏవం మహాసీమాయ పరిచ్ఛేదస్స అజాననేపి సమూహననస్స వుత్తత్తా గామసీమాయ ఏవ చ

అవసిట్ఠాయ తత్థ యథారుచి దువిధమ్పి సీమం బన్ధితుఞ్చేవ ఉపసమ్పదాదికమ్మం కాతుఞ్చ వట్టతీ”తి వదన్తి, తం యుత్తం వియ దిస్సతి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బన్తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౪౪) ఆగతో వినిచ్ఛయో. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౪౪) పన ‘‘**అవిప్పవాససీమా న సమూహన్తబ్బాతి** మహాసీమం సన్ధాయ వదతి. **నిరాసఙ్కట్ఠానేసు ఠత్వాతి** చేతియఙ్గణాదీనం ఖణ్డసీమాయ అనోకాసత్తా వుత్తం. ఖణ్డసీమఞ్హి బన్ధన్తా తాదిసం ఠానం పహాయ అఞ్ఞస్మిం వివిత్తే ఓకాసే బన్ధన్తి. **అప్పేవ నామ సమూహనితుం సక్ఖిస్సన్తీతి** అవిప్పవాససీమంయేవ సమూహనితుం సక్ఖిస్సన్తి, న ఖణ్డసీమం. **పటిబన్ధితుం పన న సక్ఖిస్సన్తేవాతి** ఖణ్డసీమాయం అఞ్ఞాతత్తా న సక్ఖిస్సన్తి. **న సమూహనితబ్బాతి** ఖణ్డసీమం అజానన్తేహి న సమూహనితబ్బా”తి వుత్తం.

౧౬౬. ఏవం బద్ధసీమావినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని అబద్ధసీమావినిచ్ఛయం దస్సేతుం ‘‘**అబద్ధసీమా పనా**’’తి ఆహ. సా కతివిధాతి ఆహ ‘‘**గామసీమా సత్తబ్భన్తరసీమా ఉదకుక్ఖేపసీమాతి తివిధా**’’తి. పాళియం (మహావ॰ ౧౪౭) “అసమ్మతాయ, భిక్ఖవే, సీమాయా”తిఆదినా గామసీమా ఏవ బద్ధసీమాయ ఖేత్తం అరఞ్ఞనదీఆదయో వియ సత్తబ్భన్తరఉదకుక్ఖేపాదీనం, సా చ గామసీమా బద్ధసీమాయ రహితట్ఠానే సయమేవ సమానసంవాసా హోతీతి దస్సేతి. “యా తస్స గామస్స గామసీమా”తి ఏత్థ గామపరిక్ఖేపస్స అన్తో చ బహి చ ఖేత్తవత్థుఅరఞ్ఞపబ్బతాదికం సబ్బం గామఖేత్తం సన్ధాయ ‘‘**గామస్సా**’’తి వుత్తం, న అన్తరఘరమేవ, తస్మా తస్స సకలస్స గామఖేత్తస్స సమ్బన్ధనీయా గామసీమాతి ఏవమత్థో గహేతబ్బో. యో హి సో అన్తరఘరఖేత్తాదీసు అనేకేసు భూమిభాగేసు “గామో”తి ఏకత్తేన లోకజనేహి పఞ్ఞత్తో గామవోహారో, సోవ ఇధ “గామసీమా”తిపి వుచ్చతీతి అధిప్పాయో. గామో ఏవ హి గామసీమా. ఇమినావ నయేన ఉపరి అరఞ్ఞం నదీ సముద్దో జాతస్సరోతి, ఏవం తేసు తేసు భూమిప్పదేసేసు ఏకత్తేన లోకజనపఞ్ఞత్తానమేవ అరఞ్ఞాదీనం అరఞ్ఞసీమాదిభావో వేదితబ్బో, లోకే పన గామసీమాదివోహారో గామాదీనం మరియాదాయమేవ వత్తుం వట్టతి, న గామఖేత్తాదీసు సబ్బత్థ. సాసనే పన తే గామాదయో ఇతరనివత్తిఅత్థేన సయమేవ అత్తనో మరియాదాతి కత్వా గామో ఏవ గామసీమా, అరఞ్ఞమేవ అరఞ్ఞసీమా, సముద్దో ఏవ సముద్దసీమాతి సీమావోహారేన వుత్తాతి వేదితబ్బో. పాళియం **నిగమస్స వాతి** ఇదం గామసీమప్పభేదం ఉపలక్ఖణవసేన దస్సేతుం వుత్తం. తేనాహ ‘‘**నగరమ్పి గహితమేవా**’’తి.

బలిం లభన్తీతి ఇదం యేభుయ్యవసేన వుత్తం. “అయం గామో ఏత్తకో కరీసభాగో”తిఆదినా పన రాజపణ్ణేసు ఆరోపితేసు భూమిభాగేసు యస్మిం యస్మిం తళాకమాతికాసుసానపబ్బతాదికే పదేసే బలిం న గణ్హన్తి, సోపి గామసీమా ఏవ. రాజాదీహి పరిచ్ఛిన్నభూమిభాగో హి సబ్బోవ ఠపేత్వా నదీలోణిజాతస్సరే గామసీమాతి వేదితబ్బా. తేనాహ ‘‘**పరిచ్ఛిన్దిత్వా రాజా కస్సచి దేతీ**’’తి. సచే పన తత్థ రాజా కఞ్చి పదేసం గామన్తరేన యోజేతి, సో పవిట్ఠగామసీమతం ఏవ భజతి. నదీజాతస్సరే వినాసేత్వా తళాకాదిభావం వా పూరేత్వా ఖేత్తాదిభావం వా పాపితేసుపి ఏసేవ నయో.

యే పన గామా రాజచోరాదిభయపీళితేహి మనుస్సేహి ఛడ్డితా చిరమ్పి నిమ్మనుస్సా తిట్ఠన్తి, సమన్తా పన గామా సన్తి, తేపి పాటేక్కం గామసీమావ. తేసు హి రాజానో సమన్తగామవాసీహి కసాపేత్వా వా యేహి కేహిచి కసితట్ఠానం లిఖిత్వా వా బలిం గణ్హన్తి, అఞ్ఞేన వా గామేన ఏకీభావం ఉపనేన్తి, యే పన గామా రాజూహిపి పరిచ్చత్తా గామఖేత్తానన్తరికా మహాఅరఞ్ఞేన ఏకీభూతా, తే అగామకారఞ్ఞసీమతం పాపుణన్తి, పురిమా గామసీమా వినస్సతి, రాజానో పన ఏకస్మిం అరఞ్ఞాదిపదేసే మహన్తం గామం కత్వా అనేకసహస్సాని కులాని వాసాపేత్వా తత్థ వాసీనం భోగగామాతి సమన్తా భూతగామే పరిచ్ఛిన్దిత్వా దేన్తి, పురాణనామం పన పరిచ్ఛేదఞ్చ న వినాసేన్తి, తేపి పచ్చేకం గామసీమా ఏవ, ఏత్తావతా పురిమగామసీమతం న

విజహన్తి. **సా చ ఇతరా చా**తిఆది "సమానసంవాసా ఏకూపోసథా"తి పాళిపదస్స (మహావ. ౧౪౩) అధిప్పాయవివరణం. తత్థ హి సా చ రాజిచ్ఛావసేన పరివత్తేత్వా సముప్పన్నా అభినవా, ఇతరా చ అపరివత్తా పకతిగామసీమా యథా బద్ధసీమాయ సబ్బం సఙ్ఘకమ్మం కాతుం వట్టతి, ఏవమేతాపి సబ్బకమ్మారహతాసదిసేన బద్ధసీమాసదిసా సమానసంవాసా ఏకూపోసథాతి అధిప్పాయో . సామఞ్ఞతో "బద్ధసీమాసదిసా"తి వుత్తే తిచీవరావిప్పవాససీమం బద్ధసీమం ఏవ మఞ్ఞన్తీతి తంసదిసతానివత్తనముఖేన ఉపరిసత్తబ్భన్తరసీమాయ తంసదిసతాపి అత్థీతి దస్సననయస్స ఇధేవ పసఙ్గం దస్సేతుం "**కేవల**"న్తిఆది వుత్తం.

విఞ్ఝాటవిసదిసే అరఞ్ఞేతి యత్థ "అసుకగామస్స ఇదం ఖేత్త"న్తి గామవోహారో నత్థి, యత్థ చ నేవ కసన్తి న వపన్తి, తాదిసే అరఞ్ఞే. మచ్ఛబన్ధానం అగమనపథా నిమ్మనుస్సావాసా సముద్దన్తరదీపకాపి ఏత్థేవ సఙ్గయ్హన్తి. యం యఞ్హి అగామక్ఖేత్తభూతం నదీసముద్దజాతస్సరవిరహితపదేసం, తం సబ్బం అరఞ్ఞసీమాతి వేదితబ్బం. సా చ సత్తబ్భన్తరసీమం వినా సయమేవ సమానసంవాసా బద్ధసీమాసదిసా, నదీఆదిసీమాసు వియ సబ్బమేత్థ సఙ్ఘకమ్మం కాతుం వట్టతి. నదీసముద్దజాతస్సరానం తావ అట్ఠకథాయం "అత్తనో సభావేనేవ బద్ధసీమాసదిసా"తిఆదినా వుత్తత్తా సీమతా సిద్ధా. అరఞ్ఞస్స పన సీమతా కథన్తి? సత్తబ్భన్తరసీమానుజాననసుత్తాదిసామత్థియతో. యథా హి గామసీమాయ వగ్గకమ్మపరిహారత్థం బహూ బద్ధసీమాయో అనుఞ్ఞాతా, తాసఞ్చ ద్విన్నం అన్తరా అఞ్ఞమఞ్ఞం అసమ్భేదత్థం సీమన్తరికా అనుఞ్ఞాతా, ఏవమిధ అరఞ్ఞేపి సత్తబ్భన్తరసీమా. తాసఞ్చ ద్విన్నం అన్తరాపి సీమన్తరికాయ పాళిఅట్ఠకథాసు విధానసామత్థియతో అరఞ్ఞస్సపి సభావేనేవ నదీఆదీనం వియ సీమభావో తత్థ వగ్గకమ్మపరిహారత్థమేవ సత్తబ్భన్తరసీమాయ అనుఞ్ఞాతత్తావ సిద్ధోతి వేదితబ్బం. తత్థ సీమాయమేవ హి ఠితా సీమట్ఠానం వగ్గకమ్మం కరోన్తి, న అసీమాయం ఆకాసే ఠితా వియ ఆకాసట్ఠానం. ఏవమేవ హి సామత్థియం గహేత్వా "సబ్బా, భిక్ఖవే, నదీ అసీమా"తిఆదినా (మహావ. ౧౪౭) పటిక్ఖిత్తబద్ధసీమానమ్పి నదీసముద్దజాతస్సరానం అత్తనో సభావేనేవ సీమభావో అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౧౪౭) వుత్తోతి గహేతబ్బో.

అథస్స ఠితోకాసతోతి తస్స భిక్ఖుస్స ఠితోకాసతో. సచేపి హి భిక్ఖుసహస్సం తిట్ఠతి, తస్స ఠితోకాసస్స బాహిరన్తతో పట్ఠాయ భిక్ఖూనం వగ్గకమ్మపరిహారత్థం సీమాపేక్ఖాయ ఉప్పన్నాయ తాయ సహ సయమేవ ఉప్పన్నా సత్తబ్భన్తరసీమా సమానసంవాసకాతి అధిప్పాయో. యత్థ పన ఖుద్దకే అరఞ్ఞే మహన్తేహి భిక్ఖూహి పరిపుణ్ణతాయ వగ్గకమ్మసఙ్కాభావేన సత్తబ్భన్తరసీమాపేక్ఖా నత్థి, తత్థ సత్తబ్భన్తరసీమా న ఉప్పజ్జతి. కేవలారఞ్ఞసీమాయమేవ, తత్థ సఙ్ఘేన కమ్మం కాతబ్బం. నదీఆదీసుపి ఏసేవ నయో. వక్ఖతి హి "సచే నదీ నాతిదీఘా హోతి, పభవతో పట్ఠాయ యావ ముఖద్వారా సబ్బత్థ సఙ్ఘో నిసీదతి, ఉదకుక్ఖేపసీమాయ కమ్మం నత్థీ"తిఆది (వి. సఙ్గ. అట్ఠ. ౧౬౭), ఇమినా ఏవ చ వచనేన వగ్గకమ్మపరిహారత్థం సీమాపేక్ఖాయ సతి ఏవ ఉదకుక్ఖేపసత్తబ్భన్తరసీమా ఉప్పజ్జన్తి, నాసతీతి దట్ఠబ్బం.

కేచి పన "సమన్తా అబ్భన్తరం మినిత్వా పరిచ్ఛేదకరణేనేవ సీమా సఞ్జాయతి, న సయమేవా"తి వదన్తి, తం న గహేతబ్బం. యది హి అబ్భన్తరపరిచ్ఛేదకరణప్పకారేన సీమా ఉప్పజ్జేయ్య, అబద్ధసీమావ న సియా భిక్ఖూనం కిరియాపకారసిద్ధితో. అపిచ వడ్ఢకిహత్థానం పకతిహత్థానఞ్చ లోకే అనేకవిధత్తా, వినయే "ఈదిసం హత్థపమాణ"న్తి అవుత్తత్తా చ "యేన కేనచి మినితే భగవతా అనుఞ్ఞాతేన ను ఖో హత్థేన మినితం, న ను ఖో"తి సీమాయ విపత్తిసఙ్కా భవేయ్య, మినన్తేహి చ అనుమత్తమ్పి ఊనమధికమకత్వా మినితుం అసక్కుణేయ్యతాయ విపత్తి ఏవ సియా, పరిసవసేన

చాయం వడ్ఢమానా తేసం మిననేన వడ్ఢతి, హాయతి వా. సఙ్ఘే చ కమ్మం కత్వా గతే అయం భిక్ఖూనం పయోగేన సముప్పన్నా సీమా తేసం పయోగేన విగచ్ఛతి న విగచ్ఛతి చ, కథం బద్ధసీమా వియ యావ సాసనన్తరధానా న తిట్ఠేయ్య, రితియా చ పురాణవిహారేసు వియ సకలేపి విసుం అరఞ్ఞే కతసీమా సమ్భేదసఙ్కా న భవేయ్య, తస్మా సీమాపేక్ఖాయ ఏవ సముప్పజ్జతి, తబ్బిగమేన విగచ్ఛతీతి గహేతబ్బం. యథా చేత్థ, ఏవం ఉదకుక్ఖేపసీమాయమ్పి నదీఆదీసుపి.

తత్థాపి హి మజ్ఝిమపురిసో న పఞ్ఞాయతి, తథా సబ్బథామేన ఖిపనం, ఉభయత్థపి చ యస్సం దిసాయం సత్తబ్భన్తరస్స, ఉదకుక్ఖేపస్స వా ఓకాసో నప్పహోతి, తత్థ కథం మిననం, ఖిపనం వా భవేయ్య, గామఖేత్తాదీసు పవిసనతో అఖేత్తే సీమా పవిట్ఠా కిన్నామ సీమా న విపజ్జేయ్య. అపేక్ఖాయ సీముప్పత్తియం పన యతో పహోతి, తత్థ సత్తబ్భన్తరఉదకుక్ఖేపసీమా సయమేవ పరిపుణ్ణా జాయన్తి. యతో పన నప్పహోతి, తత్థ అత్తనో ఖేత్తప్పమాణేనేవ జాయన్తి, న బహి. యం పనేత్థ అబ్భన్తరమిననప్పమాణస్స వాలుకాదిఖిపనకమ్మస్స చ దస్సనం, తం సయంజాతసీమానం రితట్ఠానస్స పరిచ్ఛేదనత్థం కతం గామూపచారఘరూపచారజాననత్థం లేడ్డుసుప్పాదిఖిపనవిధానదస్సనం వియ. తేనేవ మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ ఊనవీసతివస్ససిక్ఖాపదవణ్ణనా) “సీమం వా సమ్మన్నతి, ఉదకుక్ఖేపం వా పరిచ్ఛిన్దతీ”తి వుత్తం. ఏవం కతేపి తస్స పరిచ్ఛేదస్స యాథావతో ఞాతుం అసక్కుణేయ్యత్తేన పుథులతో ఞత్వా అన్తో తిట్ఠన్తేహి నిరాసఙ్కట్ఠానే ఠాతబ్బం, అఞ్ఞం బహి కరోన్తేహి అతిదూరే నిరాసఙ్కట్ఠానే పేసేతబ్బం.

అపరే పన “సీమాపేక్ఖాయ కిచ్చం నత్థి, మగ్గగమననహానాదిఅత్థేహి ఏకభిక్ఖుస్మిమ్పి అరఞ్ఞే వా నదీఆదీసు వా పవిట్ఠే తం పరిక్ఖిపిత్వా సత్తబ్భన్తరఉదకుక్ఖేపసీమా సయమేవ పభా వియ పదీపస్స సముప్పజ్జతి. గామఖేత్తాదీసు తస్మిం ఓతిణ్ణమత్తే విగచ్ఛతి. తేనేవేత్థ ద్విన్నం సఙ్ఘానం విసుం కమ్మం కరోన్తానం సీమాద్వయస్స అన్తరా సీమన్తరికం అఞ్ఞం సత్తబ్భన్తరం ఉదకుక్ఖేపఞ్చ ఠపేతుం అనుఞ్ఞాతం. సీమాపరియన్తే హి కేనచి కమ్మేన పేసితస్స భిక్ఖునో సమన్తా సఞ్జాతా సీమా ఇతరేసం సీమాయ ఫుసిత్వా సీమాసమ్భేదం కరేయ్య, నో మా హోతూతి వా, ఇతరథా హత్థచతురఙ్గులమత్తాయపేత్థ సీమన్తరికాయ అనుజానితబ్బతో. అపిచ సీమన్తరికాయ ఠితస్స ఉభయత్థ కమ్మకోపవచనతోపి చేతం సిజ్ఝతి తమ్పి పరిక్ఖిపిత్వా సయమేవ సఞ్జాతాయ సీమాయ ఉభిన్నమ్పి సీమానం, ఏకాయ ఏవ వా సఙ్కరతో. ఇతరథా తస్స కమ్మకోపవచనం న యుజ్జేయ్య. వుత్తఞ్హి మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) ‘పరిచ్ఛేదబ్భన్తరే హత్థపాసం విజహిత్వా ఠితోపి పరిచ్ఛేదతో బహి అఞ్ఞం తత్తకంయేవ పరిచ్ఛేదం అనతిక్కమిత్వా ఠితోపి కమ్మం కోపేతీ’తి. కిఞ్చ అగామకారఞ్ఞే ఠితస్స కమ్మకరణిచ్ఛావిరహితస్సపి భిక్ఖునో సత్తబ్భన్తరపరిచ్ఛిన్నే అబ్భోకాసే చీవరవిప్పవాసో భగవతా అనుఞ్ఞాతో, నో చ పరిచ్ఛేదో సీమా, ఏవం అపేక్ఖం వినా సముప్పన్నా. తేనేవేత్థ ‘అయం సీమా చీవరవిప్పవాసపరిహారమ్పి లభతీ’తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౪౭) వుత్తం, తస్మా కమ్మకరణిచ్ఛం వినాపి వుత్తనయేన సముప్పత్తి గహేతబ్బా”తి వదన్తి. తం న యుత్తం పదీపపభా వియ సబ్బపుగ్గలానమ్పి పచ్చేకం సీమాసమ్భవేన సఙ్ఘే, గణే వా కమ్మం కరోన్తే తత్థ ఠితానం భిక్ఖూనం సమన్తా పచ్చేకం సముప్పన్నానం అనేకసీమానం అఞ్ఞమఞ్ఞం సఙ్కరదోసప్పసఙ్గతో. పరిసవసేన చస్సా వడ్ఢి హాని చ సమ్భవతి, పచ్ఛా ఆగతానం అభినవసీమన్తరుప్పత్తి ఏవ, గతానం సమన్తా ఠితసీమావినాసో చ భవేయ్య.

పాళియం (మహావ॰ ౧౪౭) పన “సమన్తా సత్తబ్భన్తరా, అయం తత్థ సమానసంవాసా”తిఆదినా ఏకా ఏవ సత్తబ్భన్తరా ఉదకుక్ఖేపా చ అనుఞ్ఞాతా, న చేసా సీమా సభావేన, కారణసామత్థియేన వా పభా వియ పదీపస్స ఉప్పజ్జతి, కిన్తు భగవతో అనుజాననేనేవ. భగవా చ ఇమా అనుజానన్తో భిక్ఖూనం వగ్గకమ్మపరిహారేన కమ్మకరణసుఖత్థమేవ అనుఞ్ఞాసీతి కథం

నహానాదికిచ్చేన పవిట్ఠానమ్పి సమన్తా తాసం సీమానం సముప్పత్తి పయోజనాభావా, పయోజనే చ ఏకం ఏవ పయోజనన్తి కథం పచ్చేకం భిక్ఖుగణనాయ అనేకసీమాసముప్పత్తి. "ఏకసీమాయ హత్థపాసం అవిజహిత్వా ఠితా"తి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) హి వుత్తం. యం పన ద్విన్నం సీమానం అన్తరా తత్తకపరిచ్ఛేదేనేవ సీమన్తరికారపనవచనం, తత్థ ఠితానం కమ్మకోపవచనఞ్చ, తమ్పి ఇమాసం సీమానం పరిచ్ఛేదస్స దుబ్బోధతాయ సీమాయ సమ్భేదసఙ్కం కమ్మకోపసఙ్కఞ్చ దూరతో పరిహరితుం వుత్తం.

యో చ చీవరవిప్పవాసత్థం భగవతా అబ్భోకాసే దస్సితో సత్తబ్భన్తరపరిచ్ఛేదో, సో సీమా ఏవ న హోతి, ఖేత్తతళాకాదిపరిచ్ఛేదో వియ అయమేత్థ ఏకో పరిచ్ఛేదోవ. తత్థ చ బహూసు భిక్ఖూసు ఏకతో ఠితేసు తేసం విసుం విసుం అత్తనో ఠితట్ఠానతో పట్ఠాయ సమన్తా సత్తబ్భన్తరపరిచ్ఛేదబ్భన్తరే ఏవ చీవరం ఠపేతబ్బం, న పరిసపరియన్తతో. పరిసపరియన్తతో పట్ఠాయ హి అబ్భన్తరే గయ్హమానే సత్తబ్భన్తరపరియోసానే ఠపితచీవరం మజ్ఝే ఠితస్స సత్తబ్భన్తరతో బహి హోతీతి తం అరుణుగ్గమనే నిస్సగ్గియం సియా. సీమా పన పరిసపరియన్తతోవ గహేతబ్బా. చీవరవిప్పవాసపరిహారోపేత్థ అబ్భోకాసపరిచ్ఛేదస్స విజ్జమానత్తా వుత్తో, న పన యావ సీమాపరిచ్ఛేదం లబ్భమానత్తా మహాసీమాయ అవిప్పవాససీమావోహారో వియ. మహాసీమాయమ్పి హి గామగామూపచారేసు చీవరం నిస్సగ్గియం హోతి, ఇధాపి మజ్ఝే ఠితస్స సీమాపరియన్తే నిస్సగ్గియం హోతి, తస్మా యథావుత్తసీమాపేక్ఖావసేనేవ తాసం సత్తబ్భన్తరఉదకుక్ఖేపసీమానం ఉప్పత్తి, తబ్బిగమేన వినాసో చ గహేతబ్బోతి అమ్హాకం ఖన్తి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం. అఞ్ఞో వా పకారో ఇతో యుత్తతరో గవేసితబ్బో.

ఇధ పన "అరఞ్ఞే సమన్తా సత్తబ్భన్తరా"తి ఏవం పాళియం (మహావ॰ ౧౪౭), "విఞ్ఝాటవిసదిసే అరఞ్ఞే సమన్తా సత్తబ్భన్తరా"తి అట్ఠకథాయఞ్చ (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౪౭) రుక్ఖాదినిరన్తరేపి అరఞ్ఞే సత్తబ్భన్తరసీమాయ విహితత్తా అత్తనో నిస్సయభూతాయ అరఞ్ఞసీమాయ సహ ఏతిస్సా రుక్ఖాదిసమ్బన్ధే దోసాభావో, పగేవ అగామకే రుక్ఖేతి నిస్సితేపి పదేసే చీవరవిప్పవాసస్స రుక్ఖపరిహారం వినావ అబ్భోకాసపరిహారో చ అనుమతోతి సిద్ధోతి వేదితబ్బం.

ఉపచారత్థాయాతి సీమన్తరికత్థాయ. సత్తబ్భన్తరతో అధికం వట్టతి, ఊనకం పన న వట్టతి ఏవ సత్తబ్భన్తరపరిచ్ఛేదస్స దుబ్బిజానత్తా. తస్మా సఙ్ఘం వినా ఏకేనపి భిక్ఖునా బహి తిట్ఠన్తేన అఞ్ఞం సత్తబ్భన్తరం అతిక్కమిత్వా దూరే ఏవ ఠాతబ్బం. ఇతరథా కమ్మకోపసఙ్కరతో. ఉదకుక్ఖేపేపి ఏసేవ నయో. తేనేవ వక్ఖతి "ఊనకం పన న వట్టతీ"తి (వి॰ సఙ్గ॰అట్ఠ॰ ౧౬౭). ఇదఞ్చేత్థ సీమన్తరికావిధానం ద్విన్నం బద్ధసీమానం సీమన్తరికానుజాననసుత్తానులోమతో సిద్ధన్తి దట్ఠబ్బం. కిఞ్చాపి హి భగవతా నిదానవసేన ఏకగామనిస్సితానం ఏకసభాగానఞ్చ ద్విన్నం బద్ధసీమానమేవ అఞ్ఞమఞ్ఞం సమ్భేదఅజ్ఝోత్థరణదోసపరిహారాయ సీమన్తరికా అనుఞ్ఞాతా, తథాపి తదనులోమతో ఏకం అరఞ్ఞసీమం నదీఆదిసీమఞ్చ నిస్సితానం ఏకసభాగానం ద్విన్నం సత్తబ్భన్తరసీమానమ్పి ఉదకుక్ఖేపసీమానమ్పి అఞ్ఞమఞ్ఞం సమ్భేదజ్ఝోత్థరణం, సీమన్తరికం వినా అబ్యవధానేన ఠానఞ్చ భగవతా అనభిమతమేవాతి ఞత్వా అట్ఠకథాచరియా ఇధాపి సీమన్తరికావిధానమకంసు. విసభాగసీమానమ్పి హి ఏకసీమానిస్సితత్తం ఏకసభాగత్తఞ్చాతి ద్వీహఙ్గేహి సమన్నాగమే సతి ఏవ సీమన్తరికం వినా ఠానం సమ్భేదాయ హోతి, నాసతీతి దట్ఠబ్బం. సీమన్తరికవిధానసామత్థియేనేవ చేతాసం రుక్ఖాదిసమ్బన్ధేపి బద్ధసీమా వియ అఞ్ఞమఞ్ఞం న వట్టతీతి అయమ్పి నయతో దస్సితోవాతి గహేతబ్బం.

౧౬౭. **సభావేనేవాతి** ఇమినా గామసీమా వియ అబద్ధసీమాతి దస్సేతి. **సబ్బమేత్థ సఙ్ఘకమ్మం కాతుం వట్టతీతి** సమానసంవాసా ఏకూపోసథాతి దస్సేతి. **యేన కేనచీతి** అన్తమసో సూకరాదినా సత్తేన. మహోఘేన పన ఉణ్ణతట్ఠానతో నిన్నట్ఠానే పతన్తేన ఖతో ఖుద్దకో వా మహన్తో వా లక్ఖణయుత్తో “జాతస్సరో”త్వేవ వుచ్చతి. ఏత్థపి ఖుద్దకే ఉదకుక్ఖేపకిచ్చం నత్థి. సముద్దే పన సబ్బత్థ ఉదకుక్ఖేపసీమాయమేవ కమ్మం కాతబ్బం సోధేతుం దుక్కరత్తా. **పున తత్థాతి** లోకవోహారసిద్ధేసు ఏవ తాసు నదీఆదీసు తీసు అబద్ధసీమాసు పున వగ్గకమ్మపరిహారత్థం సాసనవోహారసిద్ధాయ అబద్ధసీమాయ పరిచ్ఛేదం దస్సేన్తోతి అధిప్పాయో. పాళియం (మహావ. ౧౪౭) “యం మజ్ఝిమస్స పురిసస్సా”తిఆదీసు ఉదకం ఉక్ఖిపిత్వా ఖిపీయతి ఏత్థాతి ఉదకుక్ఖేపో, ఉదకస్స పతనోకాసో, తస్మా **ఉదకుక్ఖేపా,** అయఞ్హేత్థ పదసమ్బన్ధవసేన అత్థో – పరిసపరియన్తతో పట్ఠాయ సమన్తా యావ మజ్ఝిమస్స పురిసస్స ఉదకుక్ఖేపో ఉదకస్స పతనట్ఠానం, తావ యం తం పరిచ్ఛిన్నట్ఠానం, అయం తత్థ నదీఆదీసు అపరా సమానసంవాసా ఉదకుక్ఖేపసీమాతి.

తస్స అన్తోతి తస్స ఉదకుక్ఖేపపరిచ్ఛిన్నస్స ఠానస్స అన్తో. న కేవలఞ్చ తస్సేవ అన్తో, తతో బహిపి, “ఏకస్స ఉదకుక్ఖేపస్స అన్తో ఠాతుం న వట్టతీ”తి వచనం ఉదకుక్ఖేపపరిచ్ఛేదస్స దుబ్బిజానతో కమ్మకోపసఙ్కా హోతీతి . తేనేవ మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) “పరిచ్ఛేదబ్భన్తరే హత్థపాసం విజహిత్వా ఠితోపి పరిచ్ఛేదతో బహి అఞ్ఞం తత్తకంయేవ పరిచ్ఛేదం అనతిక్కమిత్వా ఠితోపి కమ్మం కోపేతి, ఇదం సబ్బఅట్ఠకథాసు సన్నిట్ఠాన”న్తి వుత్తం. యం పనేత్థ సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౪౭) “**తస్స అన్తోహత్థపాసం విజహిత్వా ఠితో కమ్మం కోపేతీతి** ఇమినా పరిచ్ఛేదతో బహి యత్థ కత్థచి ఠితో కమ్మం న కోపేతీ”తి వత్వా మాతికాట్ఠకథావచనమ్పి పటిక్ఖిపిత్వా “నేవ పాళియం న అట్ఠకథాయం ఉపలబ్భతీ”తిఆది బహు పపఞ్చితం, తం న సున్దరం ఇధ అట్ఠకథావచనేన మాతికాట్ఠకథావచనస్స నయతో సంసన్దనతో సఙ్ఘటనతో. తథా హి ద్విన్నం ఉదకుక్ఖేపఅచ్ఛేదానమన్తరా విదత్థిచతురఙ్గులమత్తమ్పి సీమన్తరికం అఠపేత్వా “అఞ్ఞో ఉదకుక్ఖేపో సీమన్తరికాయ ఠపేతబ్బో, “తతో అధికం వట్టతి ఏవ, ఊనకం పన న వట్టతీ”తి ఏవం ఇధేవ వుత్తేన ఇమినా అట్ఠకథావచనేన సీమన్తరికోపచారే ఉదకుక్ఖేపతో ఊనకే ఠపితే సీమాయ సీమాసమ్భేదతో కమ్మకోపోపి వుత్తో ఏవ. యదగ్గేన చ ఏవం వుత్తో, తదగ్గేన చ తత్థ ఏకభిక్ఖునో పవేసేపి సతి తస్స సీమట్ఠభావతో కమ్మకోపో వుత్తో ఏవ హోతి. అట్ఠకథాయం “ఊనకం పన న వట్టతీ”తి కథనఞ్చేతం ఉదకుక్ఖేపపరిచ్ఛేదస్స దుబ్బిజానత్తేనపి సీమాసమ్భేదసఙ్కాపరిహారత్థం వుత్తం. సత్తబ్భన్తరసీమానమన్తరా తత్తకపరిచ్ఛేదేనేవ సీమన్తరికవిధానవచనతోపి ఏతాసం దుబ్బిజానపరిచ్ఛేదతా, తత్థ చ ఠితానం కమ్మకోపసఙ్కా సిజ్ఝతి. కమ్మకోపసఙ్కట్ఠానమ్పి ఆచరియా దూరతో పరిహారత్థం “కమ్మకోపట్ఠాన”న్తి వత్వావ ఠపేసున్తి గహేతబ్బం.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౪౭) పన – **అపరిచ్ఛిన్నాయాతి** బద్ధసీమావసేన అకతపరిచ్ఛేదాయ. **యేన కేనచి ఖణిత్వా అకతోతి** అన్తమసో తిరచ్ఛానేనపి ఖణిత్వా అకతో. **తస్స అన్తోహత్థపాసం విజహిత్వా ఠితో కమ్మం కోపేతీతి** ఇమినా పరిచ్ఛేదతో బహి యత్థ కత్థచి ఠితో కమ్మం న కోపేతీతి దీపేతి. యం పన వుత్తం మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) “పరిచ్ఛేదబ్భన్తరే హత్థపాసం విజహిత్వా ఠితోపి పరిచ్ఛేదతో బహి అఞ్ఞం తత్తకంయేవ పరిచ్ఛేదం అనతిక్కమిత్వా ఠితోపి కమ్మం కోపేతి, ఇదం సబ్బఅట్ఠకథాసు సన్నిట్ఠాన”న్తి. తత్థ **అఞ్ఞం తత్తకంయేవ పరిచ్ఛేదం అనతిక్కమిత్వా ఠితోపి కమ్మం కోపేతీతి** ఇదం నేవ పాళియం, న అట్ఠకథాయం ఉపలబ్భతి, యది చేతం ద్విన్నం సఙ్ఘానం విసుం ఉపోసథాదికమ్మకరణాధికారే వుత్తత్తా ఉదకుక్ఖేపతో బహి అఞ్ఞం ఉదకుక్ఖేపం అనతిక్కమిత్వా ఉపోసథాదికరణత్థం

ఠితో సఙ్ఘో సీమాసమ్భేదసమ్భవతో కమ్మం కోపేతీతి ఇమినా అధిప్పాయేన వుత్తం సియా, ఏవమ్పి యుజ్జేయ్య. తేనేవ మాతికాట్ఠకథాయ లీనత్థప్పకాసనియం (కఙ్ఖా॰ టీ॰ నిదానవణ్ణనా) వుత్తం "అఞ్ఞం తత్తకంయేవ పరిచ్ఛేదన్తి దుతియం ఉదకుక్ఖేపం అనతిక్కన్తోపి కోపేతి. కస్మా? అత్తనో ఉదకుక్ఖేపసీమాయ పరేసం ఉదకుక్ఖేపసీమాయ అజ్ఝోత్థటత్తా సీమాసమ్భేదో హోతి, తస్మా కోపేతీ"తి. "ఇదం సబ్బఅట్ఠకథాసు సన్నిట్ఠాన"న్తి చ ఇమినావ అధిప్పాయేన వుత్తన్తి గహేతబ్బం సబ్బాసుపి అట్ఠకథాసు సీమాసమ్భేదస్స అనిచ్ఛితత్తా. తేనేవ హి "అత్తనో చ అఞ్ఞేసఞ్చ ఉదకుక్ఖేపపరిచ్ఛేదస్స అన్తరా అఞ్ఞో ఉదకుక్ఖేపో సీమన్తరికత్థాయ ఠపేతబ్బో"తి వుత్తం. అఞ్ఞే పనేత్థ అఞ్ఞథాపి పపఞ్చేన్తి, తం న గహేతబ్బం.

సబ్బత్థ సఙ్ఘో నిసీదతీతి హత్థపాసం అవిజహిత్వా నిసీదతి. **ఉదకుక్ఖేపసీమాయ కమ్మం నత్థీ**తి యస్మా సబ్బోపి నదీపదేసో భిక్ఖూహి అజ్ఝోత్థటో, తస్మా సమన్తతో నదియా అభావా ఉదకుక్ఖేపప్పయోజనం నత్థి. ఉదకుక్ఖేపప్పమాణా సీమన్తరికా సువిఞ్ఞేయ్యతరా హోతి, సీమాసమ్భేదసఙ్కా చ న సియాతి సామీచిదస్సనత్థం **''అఞ్ఞో ఉదకుక్ఖేపో సీమన్తరికత్థాయ ఠపేతబ్బో''**తి వుత్తం. యత్తకేన పన సీమాసమ్భేదో న హోతి, తత్తకం ఠపేతుం వట్టతియేవ. తేనేవాహు పోరాణా "యత్తకేన సీమాసమ్భేదో న హోతి, తత్తకమ్పి ఠపేతుం వట్టతీ"తి. **ఊనకం పన న వట్టతీ**తి ఇదమ్పి ఉదకుక్ఖేపసీమాయ పరిసవసేన వడ్ఢనతో సీమాసమ్భేదసఙ్కా సియాతి తన్నివారణత్థమేవ వుత్తన్తి వుత్తం.

వజిరబుద్ధిటీకాయమ్పి (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౧౪౭) – **యం మజ్ఝిమస్స పురిసస్స సమన్తా ఉదకుక్ఖేపా**తి పన ఏతిస్సా నదియా చతువగ్గాదీనం సఙ్ఘానం విసుం చతువగ్గకరణీయాదికమ్మకరణకాలే సీమాపరిచ్ఛేదదస్సనత్థం వుత్తం తిచీవరేన విప్పవాసావిప్పవాసపరిచ్ఛేదదస్సనత్థమ్పి సత్తబ్భన్తరసీమాయ పరిచ్ఛేదదస్సనం వియాతి ఆచరియా, తస్మా ఉదకుక్ఖేపపరిచ్ఛేదాభావేపి అన్తోనదియం కమ్మం కాతుం వట్టతీతి సిద్ధం. అయం పన విసేసో – తత్థ నావాగతో చే, నావాయం వుత్తనయేన, సత్థగతో చే, సత్థే వుత్తనయేన. నో చే అతిరేకచాతుమాసనివుత్థో చే, గామే వుత్తనయేన తిచీవరావిప్పవాసో వేదితబ్బో. తత్థాపి అయం విసేసో – సచే సత్థో ఉదకుక్ఖేపస్స అన్తో హోతి, ఉదకుక్ఖేపసీమా పమాణన్తి ఏకే. సత్థోవ పమాణన్తి ఆచరియా. **సచే పనేత్థ బహూ భిక్ఖూ**తిఆదిమ్హి కేచి అధిట్ఠానుపోసథం, కేచి గణుపోసథం, కేచి సఙ్ఘుపోసథన్తి వత్తుకామతాయ "బహూ సఙ్ఘా"తి అవత్వా "భిక్ఖూ"తి వుత్తం. **ఊనకం పన న వట్టతీ**తి ఏత్థ సీమాసమ్భేదసమ్భవతోతి ఉపతిస్సత్థేరో. ఠపేన్తే హి ఊనకం న ఠపేతబ్బం, "అట్ఠపేతుమ్పి వట్టతి ఏవా"తి వుత్తన్తి వుత్తం.

తన్తి సీమం. **సీఘమేవ అతిక్కమతీ**తి ఇమినా తం అనతిక్కమిత్వా అన్తో ఏవ పరివత్తమానాయ కాతుం వట్టతీతి దస్సేతి. ఏతదత్థమేవ హి వాలికాదీహి సీమాపరిచ్ఛిన్దనం, ఇతరథా బహి పరివత్తా ను ఖో, నో వాతి కమ్మకోపసఙ్కా భవేయ్యాతి. **అఞ్ఞిస్సా అనుస్సావనా**తి కేవలాయ నదీసీమాయ అనుస్సావనా. **అన్తోనదియం జాతరుక్ఖే వా**తి ఉదకుక్ఖేపపరిచ్ఛేదస్స బహి ఠితే రుక్ఖే వా. బహినదీతీరమేవ హి విసభాగసీమత్తా అబన్ధితబ్బట్ఠానం, న అన్తోనదీ నిస్సయత్తేన సభాగత్తా. తేనేవ "బహినదీతీరే విహారసీమాయ వా"తిఆదినా తీరమేవ అబన్ధితబ్బట్ఠానత్తేన దస్సితం, న పన నదీ. **జాతరుక్ఖేపి ఠితేహీ**తి ఇదం అన్తోఉదకుక్ఖేపట్ఠం సన్ధాయ వుత్తం. న హి బహిఉదకుక్ఖేపే భిక్ఖూనం ఠాతుం వట్టతి.

రుక్ఖస్సాతి తస్సేవ అన్తోఉదకుక్ఖేపట్ఠస్స రుక్ఖస్స. **సీమం వా సోధేత్వా**తి యథావుత్తం విహారే బద్ధసీమం గామసీమఞ్చ తత్థ ఠితభిక్ఖూనం హత్థపాసానయనబహిసీమకరణవసేనేవ సోధేత్వా. యథా చ ఉదకుక్ఖేపసీమాయం కమ్మం కరోన్తేహి, ఏవం బద్ధసీమాయం వా గామసీమాయం వా కమ్మం కరోన్తేహిపి ఉదకుక్ఖేపసీమట్ఠే సోధేత్వావ కాతబ్బం. ఏతేనేవ సత్తబ్భన్తరఅరఞ్ఞసీమాహిపి సద్ధిం ఉదకుక్ఖేపసీమాయ, ఇమాయ చ సద్ధిం తాసం రుక్ఖాదిసమ్బన్ధదోసోపి నయతో దస్సితోవ

హోతి. ఇమినావ నయేన సత్తబ్భన్తరసీమాయ బద్ధసీమగామసీమాహిపి సద్ధిం, ఏతాసఞ్చ సత్తబ్భన్తరసీమాయ సద్ధిం సమ్బన్ధదోసో ఞాతబ్బో. అట్ఠకథాయం పనేతం సబ్బం వుత్తనయతోవ సక్కా విఞ్ఞాతున్తి అఞ్ఞమఞ్ఞాసన్నానమేవేత్థ దస్సితం.

తత్రిదం సుత్తానులోమతో నయగ్గహణముఖం – యథా హి బద్ధసీమాయం సమ్మతా బద్ధసీమా విపత్తిసీమా హోతీతి తాసం అఞ్ఞమఞ్ఞం రుక్ఖాదిసమ్బన్ధో న వట్టతి, ఏవం నదీఆదీసు సమ్మతాపి బద్ధసీమా విపత్తిసీమావ హోతీతి తాహిపి సద్ధిం తస్సా రుక్ఖాదిసమ్బన్ధో న వట్టతీతి సిజ్ఝతి. ఇమినా నయేన సత్తబ్భన్తరసీమాయ గామనదీఆదీహి సద్ధిం, ఉదకుక్ఖేపసీమాయ చ అరఞ్ఞాదీహి సద్ధిం రుక్ఖాదిసమ్బన్ధస్సనవట్టనకభావో ఞాతబ్బో, ఏవమేతా భగవతా అనుఞ్ఞాతా బద్ధసీమసత్తబ్భన్తరఉదకుక్ఖేపసీమా అఞ్ఞమఞ్ఞఞ్చేవ అత్తనో నిస్సయవిరహితాహి ఇతరీతరాసం నిస్సయసీమాహి చ రుక్ఖాదిసమ్బన్ధే సతి సమ్భేదదోసమాపజ్జతీతి సుత్తానులోమనయో ఞాతబ్బోవ.

అత్తనో అత్తనో పన నిస్సయభూతగామాదీహి సద్ధిం బద్ధసీమాదీనం తిస్సన్నం ఉప్పత్తికాలే భగవతా అనుఞ్ఞాతస్స సమ్భేదజ్ఝోత్థరణస్స అనులోమనతో రుక్ఖాదిసమ్బన్ధోపి అనుఞ్ఞాతోవ హోతీతి దట్ఠబ్బం. యది ఏవం ఉదకుక్ఖేపబద్ధసీమాదీనం అన్తరా కస్మా సీమన్తరికా న విహితాతి? నిస్సయభేదసభావభేదేహి సయమేవ భిన్నత్తా. ఏకనిస్సయఏకసభావానమేవ హి సీమన్తరికాయ వినాసం కరోతీతి వుత్తోవాయమత్థో. ఏతేనేవ నదీనిమిత్తం కత్వా బద్ధాయ సీమాయ సఙ్ఘే కమ్మం కరోన్తే నదియమ్పి యావ గామక్ఖేత్తం ఆహచ్చ ఠితాయ ఉదకుక్ఖేపసీమాయ అఞ్ఞేసం కమ్మం కాతుం వట్టతీతి సిద్ధం హోతి. యా పనేతా లోకవోహారసిద్ధా గామారఞ్ఞనదీసముద్దజాతస్సరసీమా పఞ్చ, తా అఞ్ఞమఞ్ఞం రుక్ఖాదిసమ్బన్ధేపి సమ్భేదదోసం నాపజ్జతి తథా లోకవోహారాభావతో. న హి గామాదయో గామన్తరాదీహి నదీఆదీహి చ రుక్ఖాదిసమ్బన్ధమత్తేన సమ్భిన్నాతి లోకే వోహరన్తి. లోకవోహారసిద్ధానఞ్చ లోకవోహారతోవ సమ్భేదో వా అసమ్భేదో వా గహేతబ్బో, న అఞ్ఞథా. తేనేవ అట్ఠకథాయం తాసం అఞ్ఞమఞ్ఞం కత్థచిపి సమ్భేదనయో న దస్సితో, సాసనవోహారసిద్ధో ఏవ దస్సితోతి.

ఏత్థ పన బద్ధసీమాయ తావ "హేట్ఠా పథవీసన్ధారకం ఉదకం పరియన్తం కత్వా సీమా గతా హోతీ"తిఆదినా అధోభాగపరిచ్ఛేదో అట్ఠకథాయం సబ్బథా దస్సితో, గామసీమాదీనం పన న దస్సితో. కథమయం జానితబ్బోతి? కేచి తావేత్థ "గామసీమాదయోపి బద్ధసీమా వియ పథవీసన్ధారకం ఉదకం ఆహచ్చ తిట్ఠతీ"తి వదన్తి.

కేచి పన తం పటిక్ఖిపిత్వా "నదీసముద్దజాతస్సరసీమా, తావ తన్నిస్సితఉదకుక్ఖేపసీమా చ పథవియా ఉపరితలే హేట్ఠా చ ఉదకేన అజ్ఝోత్థరణప్పదేసే ఏవ తిట్ఠన్తి, న తతో హేట్ఠా ఉదకస్స అజ్ఝోత్థరణాభావా. సచే పన ఉదకోఘాదినా యోజనప్పమాణమ్పి నిన్నట్ఠానం హోతి, నదీసీమాదయోవ హోన్తి, న తతో హేట్ఠా. తస్మా నదీఆదీనం హేట్ఠా బహితీరముఖేన ఉమఙ్గేన, ఇద్ధియా వా పవిట్ఠో భిక్ఖు నదియం ఠితానం కమ్మం న కోపేతి, సో పన ఆసన్నగామే భిక్ఖూనం కమ్మం కోపేతి. సచే పన సో ఉభిన్నం తీరగామానం మజ్ఝే నిసిన్నో హోతి, ఉభయగామట్ఠానం కమ్మం కోపేతి. సచే పన తీరం గామక్ఖేత్తం న హోతి, అగామకారఞ్ఞమేవ. తత్థ పన తీరద్వయేపి సత్తబ్భన్తరసీమం వినా కేవలాయ ఖుద్దకారఞ్ఞసీమాయమేవ కమ్మం కోపేతి. సచే సత్తబ్భన్తరసీమాయ కరోన్తి, తదా యది తేసం సత్తబ్భన్తరసీమాయ పరిచ్ఛేదో ఏతస్స నిసిన్నోకాసస్స పరతో ఏకం సత్తబ్భన్తరం అతిక్కమిత్వా ఠితో న కమ్మకోపో. నో చే, కమ్మకోపో. గామసీమాయం పన అన్తోఉమఙ్గే వా బిలే వా ఖణిత్వా వా యత్థ పవిసితుం సక్కా, యత్థ వా సువణ్ణమణిఆదిం ఖణిత్వా గణ్హన్తి, గహేతుం సక్కాతి వా సమ్భావనా హోతి, తత్తకం హేట్ఠాపి గామసీమా, తత్థ ఇద్ధియా అన్తో నిసిన్నోపి కమ్మం కోపేతి. యత్థ పన

పకతిమనుస్సానం పవేససమ్భావనాపి నత్థి, తం సబ్బం యావ పథవీసన్ధారకఉదకా అరఞ్ఞసీమావ, న గామసీమా. అరఞ్ఞసీమాయమ్పి ఏసేవ నయో. తత్థాపి హి యత్తకే పదేసే పవేససమ్భావనా, తత్తకమేవ ఉపరితలే అరఞ్ఞసీమా పవత్తతి. తతో పన హేట్ఠా న అరఞ్ఞసీమా తత్థ ఉపరితలేన సహ ఏకారఞ్ఞవోహారాభావతో. న హి తత్థ పవిట్ఠం అరఞ్ఞం పవిట్ఠోతి వోహరన్తి, తస్మా తత్రట్ఠో ఉపరి అరఞ్ఞట్ఠానం కమ్మం న కోపేతి ఉమఙ్గనదియం ఠితో వియ ఉపరినదియం ఠితానం. ఏకస్మిఞ్హి చక్కవాళే గామనదీసముద్దజాతస్సరే ముఞ్చిత్వా తదవసేసం అమనుస్సావాసం దేవబ్రహ్మలోకం ఉపాదాయ సబ్బం అరఞ్ఞమేవ. 'గామా వా అరఞ్ఞా వా'తి వుత్తత్తా హి నదీసముద్దజాతస్సరాదిపి అరఞ్ఞమేవ. ఇధ పన నదీఆదీనం విసుం సీమాభావేన గహితత్తా తదవసేసమేవ అరఞ్ఞం గహేతబ్బం. తత్థ చ యత్తకే పదేసే ఏకం అరఞ్ఞన్తి వోహరన్తి, అయమేకా అరఞ్ఞసీమా. ఇన్దపురఞ్హి సబ్బం ఏకారఞ్ఞసీమా, తథా అసురయక్ఖపురాది. ఆకాసట్ఠదేవబ్రహ్మవిమానాని పన సమన్తా ఆకాసపరిచ్ఛిన్నాని పచ్చేకం అరఞ్ఞసీమా సముద్దమజ్ఝే పబ్బతదీపకా వియ. తత్థ సబ్బత్థ సత్తబ్భన్తరసీమాయం, అరఞ్ఞసీమాయమేవ వా కమ్మం కాతబ్బం, తస్మా ఇధాపి ఉపరిఅరఞ్ఞతలేన సద్ధిం హేట్ఠాపథవియా ఏకారఞ్ఞవోహారాభావా విసుం అరఞ్ఞసీమాతి గహేతబ్బం. తేనేవేత్థ గామనదీఆదిసీమాకథాయ అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౩౮) 'ఇద్ధిమా భిక్ఖు హేట్ఠాపథవితలే ఠితో కమ్మం కోపేతీ'తి బద్ధసీమాయం దస్సితనయో న దస్సితో"తి వదన్తి.

ఇదఞ్చేతాసం గామసీమాదీనం హేట్ఠాపమాణదస్సనం సుత్తాదివిరోధాభావా యుత్తం వియ దిస్సతి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం. ఏవం గహణే చ గామసీమాయం సమ్మతా బద్ధసీమా ఉపరిగామసీమం, హేట్ఠా ఉదకపరియన్తం అరఞ్ఞసీమఞ్చ అవత్థరతీతి తస్సా అరఞ్ఞసీమాపి ఖేత్తన్తి సిజ్ఝతి. భగవతా చ "సబ్బా, భిక్ఖవే, నదీ అసీమా"తిఆదినా (మహావ॰ ౧౪౭) నదీసముద్దజాతస్సరా బద్ధసీమాయ అఖేత్తభావేన వుత్తా, న పన అరఞ్ఞం, తస్మా అరఞ్ఞమ్పి బద్ధసీమాయ ఖేత్తమేవాతి గహేతబ్బం. యది ఏవం కస్మా తత్థ సా న బజ్ఝతీతి? పయోజనాభావా. సీమాపేక్ఖానన్తరమేవ హి సత్తబ్భన్తరసీమాయ సమ్భవతో, తస్సా చ ఉపరి సమ్మతాయ బద్ధసీమాయ సమ్భేదజ్ఝోత్థరణానులోమతో విపత్తిసీమా ఏవ సియా. గామఖేత్తే పన ఠత్వా అగామకారఞ్ఞేకదేసమ్పి అన్తోకరిత్వా సమ్మతా కిఞ్చాపి సుసమ్మతా అగామకారఞ్ఞే భగవతా విహితాయ సత్తబ్భన్తరసీమాయపి అనివత్తనతో, తత్థ పన కమ్మం కాతుం పవిట్ఠానమ్పి తతో బహి కేవలారఞ్ఞే కరోన్తానమ్పి అన్తరా తీణి సత్తబ్భన్తరాని ఠపేతబ్బాని. అఞ్ఞథా విపత్తి ఏవ సియాతి సబ్బథా నిరత్థకమేవ అగామకే అరఞ్ఞే బద్ధసీమాకరణన్తి వేదితబ్బం.

అన్తోనదియం పవిట్ఠసాఖాయాతి నదియా పథవీతలం ఆహచ్చ ఠితాయ సాఖాయపి, పగేవ అనాహచ్చ ఠితాయ. పారోహేపి ఏసేవ నయో. ఏతేన సభాగనదీసీమం ఫుసిత్వా ఠితేన విసభాగసీమాసమ్బన్ధసాఖాదినా ఉదకుక్ఖేపసీమాయ సమ్బన్ధో న వట్టతీతి దస్సేతి. ఏతేనేవ మహాసీమం గామసీమఞ్చ ఫుసిత్వా ఠితేన సాఖాదినా మాళకసీమాయ సమ్బన్ధో న వట్టతీతి ఞాపితోతి దట్ఠబ్బో. **అన్తోనదియంయేవా**తి సేతుపాదానం తీరట్ఠితత్తం నివత్తేతి. తేన ఉదకుక్ఖేపపరిచ్ఛేదతో బహినదియం పతిట్ఠితత్తేపి సమ్భేదాభావం దస్సేతి. తేనాహ **"బహితీరే పతిట్ఠితా"**తిఆది. యది హి ఉదకుక్ఖేపతో బహి అన్తోనదియమ్పి పతిట్ఠితత్తే సమ్భేదో భవేయ్య, తమ్పి పటిక్ఖిపితబ్బం భవేయ్య కమ్మకోపస్స సమానత్తా, న చ పటిక్ఖిత్తం, తస్మా సబ్బత్థ అత్తనో నిస్సయసీమాయ సమ్భేదదోసో నత్థేవాతి గహేతబ్బం.

ఆవరణేన వాతి దారుఆదీని ఖణిత్వా ఉదకనివారణేన. **కోట్టకబన్ధనేన వా**తి మత్తికాదీహి పూరేత్వా కతసేతుబన్ధనేన వా, ఉభయేనాపి ఆవరణమేవ దస్సేతి. "నదిం వినాసేత్వా"తి వుత్తమేవత్థం విభావేతి **"హేట్ఠా పాళి బద్ధా"**తి, హేట్ఠా నదిం

ఆవరిత్వా పాళి బద్ధాతి అత్థో. **ఛడ్డితోదకన్తి** అతిరిత్తోదకం. **నదిం ఓతరిత్వా సన్దనట్ఠానతో**తి ఇమినా తళాకనదీనం అన్తరా పవత్తనట్ఠానే న వట్టతీతి దస్సేతి. **ఉప్పతిత్వా**తి తీరాదిభిన్దనవసేన విపులా హుత్వా. **విహారసీమన్తి** బద్ధసీమం.

అగమనపథేతి తదహేవ గన్త్వా నివత్తితుం అసక్కుణేయ్యే. **అరఞ్ఞసీమాసఙ్ఖ్యమేవ గచ్ఛతీ**తి లోకవోహారసిద్ధం అగామకారఞ్ఞసీమం సన్ధాయ వదతి. **తత్థా**తి పకతియా మచ్ఛబన్ధానం గమనపథేసు దీపకేసు.

తం ఠానన్తి తేసం ఆవాటాదీనం కతట్ఠానమేవ, న అకతన్తి అత్థో. **లోణీ**తి సముద్దోదకస్స ఉప్పత్తివేగనిన్నో మాతికాకారేన పవత్తనకో.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౪౭) పన – **గచ్ఛన్తియా పన నావాయ కాతుం న వట్టతీ**తి ఏత్థ ఉదకుక్ఖేపమనతిక్కమిత్వా పరివత్తమానాయ కాతుం వట్టతీతి వేదితబ్బం. **సీమం వా సోధేత్వా**తి ఏత్థ సీమాసోధనం నామ గామసీమాదీసు ఠితానం హత్థపాసానయనాది. ''నదిం వినాసేత్వా తళాకం కరోన్తీ''తి వుత్తమేవత్థం విభావేతి **''హేట్ఠా పాళి బద్ధా''**తి, హేట్ఠా నదిం ఆవరిత్వా పాళి బద్ధాతి అత్థో. **ఛడ్డితోదకన్తి** తళాకరక్ఖణత్థం ఏకమన్తేన ఛడ్డితముదకం. **దేవే అవస్సన్తే**తి దుబ్బుట్ఠికాలే వస్సానేపి దేవే అవస్సన్తే. **ఉప్పతిత్వా**తి ఉత్తరిత్వా. **గామనిగమసీమం ఓత్థరిత్వా పవత్తతీ**తి వుత్తప్పకారే వస్సకాలే చత్తారో మాసే అబ్బోచ్ఛిన్నా పవత్తతి. **విహారసీమన్తి** బద్ధసీమం సన్ధాయ వదతి.

అగమనపథేతి యత్థ తదహేవ గన్త్వా పచ్చాగన్తుం న సక్కోతి, తాదిసే పదేసే. **అరఞ్ఞసీమాసఙ్ఖ్యమేవ గచ్ఛతీ**తి సత్తబ్భన్తరసీమం సన్ధాయ వదతి. **తేసన్తి** మచ్ఛబన్ధానం. **గమనపరియన్తస్స ఓరతో**తి గమనపరియన్తస్స ఓరిమభాగే దీపకం పబ్బతఞ్చ సన్ధాయ వుత్తం, న సముద్దప్పదేసన్తి వుత్తం.

సమ్భిన్దన్తీతి యత్థ చతూహి భిక్ఖూహి నిసీదితుం న సక్కా, తత్థ తతో పట్ఠాయ యావ కేసగ్గమత్తమ్పి అత్తనో సీమాయ కరోన్తా సమ్భిన్దన్తి, చతున్నమ్పి భిక్ఖూనం పహోనకతో పట్ఠాయ యావ సకలమ్పి అన్తోకరోన్తా అజ్ఝోత్థరన్తీతి వేదితబ్బం. **సంసట్ఠవిటపా**తి అఞ్ఞమఞ్ఞం సిబ్బిత్వా ఠితమహాసాఖమూలా, ఏతేన అఞ్ఞమఞ్ఞస్స అతిఆసన్నతం దీపేతి. సాఖాయ సాఖం ఫుసన్తాపి హి దూరట్ఠాపి సియుం, తతో ఏకంసతో సమ్భేదలక్ఖణం న దస్సితం సియాతి తం దస్సేతుం విటపగ్గహణం కతం. ఏవఞ్హి భిక్ఖూనం నిసీదితుం అప్పహోనకట్ఠానం అత్తనో సీమాయ అన్తోసీమట్ఠం కరిత్వా పురాణవిహారం కరోన్తా సీమాయ సీమం సమ్భిన్దన్తి నామ, న తతో పరన్తి దస్సితమేవ హోతి. **బద్ధా హోతీ**తి పోరాణకవిహారసీమం సన్ధాయ వుత్తం. **తం అమ్బన్తి** అపరేన సమయేన పురాణవిహారపరిక్ఖేపాదీనం వినట్ఠత్తా అజానన్తానం తం పురాణవిహారసీమాయ నిమిత్తభూతం అమ్బం. అత్తనో సీమాయ అన్తోసీమట్ఠం కరిత్వా పురాణవిహారసీమట్ఠం జమ్బుం కిత్తేత్వా అమ్బజమ్బూనం అన్తరే యం ఠానం, తం అత్తనో సీమాయ పవేసేత్వా బద్ధాతి అత్థో. ఏత్థ చ పురాణసీమాయ నిమిత్తభూతస్స గామట్ఠస్స అమ్బరుక్ఖస్స అన్తోసీమట్ఠాయ జమ్బుయా సహ సంసట్ఠవిటపత్తేపి సీమాయ బన్ధనకాలే విపత్తి వా పచ్ఛా గామసీమాయ సహ సమ్భేదో వా కమ్మవిపత్తి వా నాహోసీతి ముఖతోవ వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

పదేసన్తి సఙ్ఘస్స నిసీదనప్పహోనకం పదేసం. **సీమన్తరికం ఠపేత్వా**తిఆదినా సమ్భేదజ్ఝోత్థరణం కత్వా బద్ధసీమాపి అఞ్ఞమఞ్ఞం ఫుసాపేత్వా అబ్యవధానేన బద్ధసీమాపి అసీమా ఏవాతి దస్సేతి, తస్మా ఏకద్వఙ్గులమత్తాపి సీమన్తరికా వట్టతి ఏవ. సా పన దుబ్బోధాతి అట్ఠకథాసు చతురఙ్గులాదికా వుత్తాతి దట్ఠబ్బం. **ద్విన్నం సీమానన్తి** ద్విన్నం బద్ధసీమానం.

నిమిత్తం హోతీతి నిమిత్తస్స సీమతో బాహిరత్తా బన్ధనకాలే తావ సమ్భేదదోసో నత్థీతి అధిప్పాయో. న కేవలఞ్చ నిమిత్తకతో ఏవ సఙ్కరం కరోతి, అథ ఖో సీమన్తరికాయ ఠితో అఞ్ఞోపి రుక్ఖో కరోతి ఏవ, తస్మా అప్పమత్తికాయ సీమన్తరికాయ వడ్ఢనకరుక్ఖాదయో న వట్టన్తి ఏవ. ఏత్థ చ ఉపరి దిస్సమానఖన్ధసాఖాదిపవేసేసు ఏవ సఙ్కరదోసస్స సబ్బత్థ దస్సితత్తా అదిస్సమానానం మూలానం పవేసేపి భూమిగతికత్తా దోసో నత్థీతి సిజ్ఝతి. సచే పన మూలానిపి దిస్సమానాని నేవ పవిసన్తి, సఙ్కరోవ, పబ్బతపాసాణా పన దిస్సమానాపి భూమిగతికాయేవ. యది పన బన్ధనకాలే ఏవ ఏకో థూలరుక్ఖో ఉభయమ్పి సీమం ఆహచ్చ తిట్ఠతి, పచ్ఛా బద్ధా అసీమా హోతీతి దట్ఠబ్బం.

సీమసఙ్కరన్తి సీమసమ్భేదం. యం పనేత్థ సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౪౮) వుత్తం ‘‘**సీమసఙ్కరం కరోతీ**తి వడ్ఢిత్వా సీమప్పదేసం పవిట్ఠే ద్విన్నం సీమానం గతట్ఠానస్స దుబ్బిఞ్ఞేయ్యత్తా వుత్త’’న్తి, తం న యుత్తం గామసీమాయపి సహ సఙ్కరం కరోతీతి వత్తబ్బతో. తత్థాపి హి నిమిత్తే వడ్ఢితే గామసీమబద్ధసీమానం గతట్ఠానం దుబ్బిఞ్ఞేయ్యమేవ హోతి. తత్థ పన అవత్వా ద్విన్నం బద్ధసీమానమేవ సఙ్కరస్స వుత్తత్తా యథావుత్తసమ్బన్ధదోసోవ సఙ్కరసద్దేన వుత్తోతి గహేతబ్బం. పాళియం (మహావ॰ ౧౪౮) పన నిదానవసేన ‘‘యేసం, భిక్ఖవే, సీమా పచ్ఛా సమ్మతా, తేసం తం కమ్మం అధమ్మిక’’న్తిఆదినా పచ్ఛా సమ్మతాయ అసీమత్తే వుత్తేపి ద్వీసు గామసీమాసు ఠత్వా ద్వీహి సఙ్ఘేహి సమ్భేదం వా అజ్ఝోత్థరణం వా కత్వా సీమన్తరికం అట్ఠపేత్వా వా రుక్ఖపారోహాదిసమ్బన్ధం అవియోజేత్వా వా ఏకస్మిం ఖణే కమ్మవాచానిట్ఠాపనవసేన ఏకతో సమ్మతానం ద్విన్నమ్పి సీమానం అసీమతా పకాసితాతి వేదితబ్బం.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౪౮) ‘‘**సంసట్ఠవిటపా**తి ఇమినా అఞ్ఞమఞ్ఞస్స ఆసన్నతం దీపేతి. **బద్ధా హోతీ**తి పచ్ఛిమదిసాభాగే సీమం సన్ధాయ వుత్తం. **తస్సా పదేస**న్తి యత్థ ఠత్వా భిక్ఖూహి కమ్మం కాతుం సక్కా హోతి, తాదిసం పదేసం. యత్థ పన ఠితేహి కమ్మం కాతుం న సక్కా హోతి, తాదిసం పదేసం అన్తో కరిత్వా బన్ధన్తా సీమాయ సీమం సమ్భిన్దన్తి నామ. **ద్విన్నం సీమానం నిమిత్తం హోతీ**తి నిమిత్తస్స సీమతో బాహిరత్తా సీమసమ్భేదో న హోతీతి వుత్తం. **సీమసఙ్కరం కరోతీ**తి వడ్ఢిత్వా సీమప్పదేసం పవిట్ఠే ద్విన్నం సీమానం గతట్ఠానస్స దువిఞ్ఞేయ్యత్తా వుత్తం, న చ పన తత్థ కమ్మం కాతుం న వట్టతీతి దస్సనత్థం. న హి సీమా తత్తకేన అసీమా హోతి, ద్వే పన సీమా పచ్ఛా వడ్ఢితేన రుక్ఖేన అజ్ఝోత్థటా ఏకాబద్ధా హోన్తి, తస్మా ఏకత్థ ఠత్వా కమ్మం కరోన్తేహి ఇతరం సోధేత్వా కాతబ్బ’’న్తి వుత్తం.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

సీమావినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

చతువీసతిమో పరిచ్ఛేదో.

సీమాబన్ధనవినిచ్ఛయకథా

ఏవం సీమావినిచ్ఛయం కథేత్వా పాళియం సీమకథాయ ఉపోసథక్ఖన్ధకపరియాపన్నత్తా ఉపోసథక్ఖన్ధకానన్తరఞ్చ పవారణక్ఖన్ధకస్స ఆగతత్తా తదనుక్కమేన సీమావినిచ్ఛయతో ఉపోసథపవారణవినిచ్ఛయం కథేతుమారద్ధేపి సాసనవుద్ధికరణత్థం ఉపసమ్పదాదివినయకమ్మకరణట్ఠానభూతం సీమం బన్ధితుకామానం లజ్జిపేసలబహుస్సుతసిక్ఖాకామభిక్ఖూనం పఞ్ఞాసతివీరియజననత్థం సీమాబన్ధనకథా అమ్హేహి ఆరభీయతే . తత్థ

అపలోకనాదిచతుబ్బిధకమ్మకరణట్ఠానభూతా సీమా నామ బద్ధఅబద్ధవసేన దువిధా హోతి. తత్థాపి బద్ధసీమా ఖణ్డసీమా, సమానసంవాసకసీమా, అవిప్పవాససీమాతి తిబ్బిధా హోతి, తథా అబద్ధసీమాపి గామసీమా, ఉదకుక్ఖేపసీమా, సత్తబ్భన్తరసీమాతి. వుత్తఞ్హేతం ఆచరియబుద్ధదత్తత్థేరేన వినయవినిచ్ఛయే –

> “ఖణ్డసమానసంవాసా-విప్పవాసాతి భేదతో;
> ఇతి బద్ధా తిధా వుత్తా, అబద్ధాపి తిధా మతా.
>
> “గామతో ఉదకుక్ఖేపా, సత్తబ్భన్తరతోపి చ;
> తత్థ గామపరిచ్ఛేదో, గామసీమాతి వుచ్చతీ”తి.

తత్థ బద్ధసీమం బన్ధితుకామేన అతిఖుద్దికా, అతిమహతీ, ఖణ్డనిమిత్తా, ఛాయానిమిత్తా, అనిమిత్తా, బహిసీమే ఠితసమ్మతా, నదియా సమ్మతా, సముద్దే సమ్మతా, జాతస్సరే సమ్మతా, సీమాయ సీమం సమ్భిన్దన్తేన సమ్మతా, సీమాయ సీమం అజ్ఝోత్థరన్తేన సమ్మతాతి వుత్తా ఇమా ఏకాదస విపత్తిసీమాయో అతిక్కమిత్వా నిమిత్తసమ్పత్తి, పరిససమ్పత్తి, కమ్మవాచాసమ్పత్తీతి వుత్తాయ తివిధసమ్పత్తియా యుత్తం కత్వా పఠమం కిత్తితనిమిత్తేన సబ్బపచ్ఛిమకిత్తితనిమిత్తం సమ్బన్ధం కత్వా బన్ధితబ్బా. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాచరియేన కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) “తత్థ ఏకాదస విపత్తిసీమాయో అతిక్కమిత్వా తివిధసమ్పత్తియుత్తా నిమిత్తేన నిమిత్తం సమ్బన్ధిత్వా సమ్మతా సీమా బద్ధసీమా నామా”తి. ఏతేన ఏతేసు ఏకాదససు విపత్తీసు ఏకాయపి యుత్తాయ, తివిధసమ్పత్తీసు ఏకాయపి అయుత్తాయ, నిమిత్తేన నిమిత్తం అసమ్బన్ధం కత్వా సమ్మతాయ చ సతి సీమా న హోతీతి దస్సేతి.

ఏవం సీమం బన్ధితుకామేన భిక్ఖునా సబ్బలక్ఖణపరిపూరత్థం మహన్తో ఉస్సాహో కరణీయో హోతి, తస్మా సీమాబన్ధనకాలే తీసు సమ్పత్తీసు పరిససమ్పత్తిసిద్ధియా పఠమం తావ గామసీమా ఉపపరిక్ఖితబ్బా. ఏత్థాహ “నను బద్ధసీమా వా బన్ధితబ్బా, అథ కస్మా గామసీమా ఉపపరిక్ఖితబ్బా”తి? గామసీమాయం ఠత్వా బద్ధసీమాయ బన్ధితబ్బతో. వుత్తఞ్హేతం భగవతా “అసమ్మతాయ, భిక్ఖవే, సీమాయ అట్ఠపితాయ యం గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరతి, యా తస్స వా గామస్స గామసీమా, నిగమస్స వా నిగమసీమా, అయం తత్థ సమానసంవాసా ఏకూపోసథా”తి (మహావ॰ ౧౪౭). ఇధ పాళియం సరూపేన అనాగతమ్పి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౪౭) “గామగ్గహణేన చేత్థ నగరమ్పి గహితమేవ హోతీ”తి వుత్తత్తా నగరసీమాపి గహితా హోతి, తస్మా యస్మిం అబద్ధసీమవిహారే భిక్ఖూ యం గామం ఉపనిస్సాయ విహరన్తి, తస్స గామస్స పరిచ్ఛేదో గామసీమా నామ. యం నిగమం ఉపనిస్సాయ విహరన్తి, తస్స నిగమస్స పరిచ్ఛేదో నిగమసీమా నామ. యం నగరం ఉపనిస్సాయ విహరన్తి, తస్స నగరస్స పరిచ్ఛేదో నగరసీమా నామ. తా సబ్బాపి గామసీమాతి వుచ్చన్తి. తేసం భిక్ఖూనం సమానసంవాసా ఏకూపోసథబద్ధసీమా వియ ఏకతో ఉపోసథాదిసఙ్ఘకమ్మకరణారహా హోన్తి, ఈదిసేయేవ చ పదేసే సీమం బన్ధితుమరహతి, న ఉపోసథాదిసఙ్ఘకమ్మానరహే పదేసేతి వుత్తం హోతి.

తత్థ “యత్తకే పదేసే తస్స తస్స గామస్స గామభోజకా బలిం లభన్తి, సో పదేసో అప్పో వా హోతు మహన్తో వా, గామసీమాత్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతీ”తి అట్ఠకథాయం వచనతో గామాదిభోజకానం బలిలభనట్ఠానం గామసీమా హోతి, ఇదఞ్చ యేభుయ్యవసేన వుత్తం. బలిం అలభన్తోపి రాజపణ్ణే ఆరోపితపదేసే తస్స గామస్స గామసీమాయేవ. వుత్తఞ్హి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౪౭) “**బలిం లభన్తీ**తి ఇదం యేభుయ్యవసేన వుత్తం. ‘అయం గామో ఏత్తకో

కరీసభాగో’తిఆదినా పన రాజపణ్ణేసు ఆరోపితేసు భూమిభాగేసు యస్మిం యస్మిం తళాకమాతికాసుసానపబ్బతాదికే పదేసే బలిం న గణ్హన్తి, సోపి గామసీమా ఏవ. రాజాదీహి పరిచ్ఛిన్నభూమిభాగో హి సబ్బోవ ఠపేత్వా నదీలోణిజాతస్సరే గామసీమాతి వేదితబ్బో”తి. అయం పకతిగామసీమా నామ. “యమ్పి ఏకస్మింయేవ గామక్ఖేత్తే ఏకం పదేసం, ‘అయం విసుంగామో హోతూ’తి పరిచ్ఛిన్దిత్వా రాజా కస్సచి దేతి, సోపి విసుంగామసీమా హోతియేవా”తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౪౭) వచనతో రాజా “పకతిగామక్ఖేత్తేయేవ పకతిగామతో విసుం పకతిగామేన అసమ్మిస్సో గామో హోతూ”తి యం పదేసం దేతి, సో పదేసో విసుంగామసీమా నామ. ఇతి పకతిగామసీమా చ రాజూనం ఇచ్ఛావసేన పవత్తా విసుంగామసీమా చ బద్ధసీమా వియ సబ్బకమ్మారహా, తస్మా అభినవబద్ధసీమం బన్ధితుకామేహి పకతిగామసీమం వా విసుంగామసీమం వా సోధేత్వా కత్తబ్బం హోతి. తథా హి వుత్తం అట్ఠకథాయం “తస్మా సా చ ఇతరా చ పకతిగామనగరనిగమసీమా బద్ధసీమాసదిసాయేవ హోన్తీ”తి. విమతివినోదనియఞ్చ (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౪౭) “తత్థ హి సా చ రాజిచ్ఛావసేన పరివత్తిత్వా సముప్పన్నా అభినవా చ ఇతరా చ అపరివత్తా పకతిగామసీమా, యథా బద్ధసీమాయం సబ్బం సఙ్ఘకమ్మం కాతుం వట్టతి, ఏవమేతాపి సబ్బకమ్మారహతాసదిసేన బద్ధసీమాసదిసా, సా సమానసంవాసా ఏకూపోసథాతి అధిప్పాయో”తి వుత్తం.

కేచి పన ఆచరియా “మయం సీమం బన్ధితుకామా, తస్మా ఏత్తకో భూమిపరిచ్ఛేదో విసుం ఖేత్తం హోతూ”తి రాజానం ఆపుచ్ఛిత్వా తేన ఓకాసే కతే “ఇదం ఠానం విసుంగామక్ఖేత్తం హోతీ”తి మనసి కత్వా తత్రట్ఠేయేవ భిక్ఖూ చ హత్థపాసానయనాదినా సోధేత్వా సీమాసమూహనసీమాబన్ధనాదీని కరోన్తి, తం కరణం “అయం విసుంగామో హోతూతి పరిచ్ఛిన్దిత్వా రాజా కస్సచి దేతీ”తి అట్ఠకథావచనేన, “సా చ రాజిచ్ఛావసేన పరివత్తిత్వా సముప్పన్నా అభినవా చా”తి ఆగతేన విమతివినోదనీటీకావచనేన చ సమేన్తం వియ న దిస్సతి. కథం? అట్ఠకథావచనే తావ “అయం విసుంగామో హోతూ”తి ఇమినా న కేవలం పురిమగామోయేవ గామో హోతు, అథ ఖో ఇదాని పరిచ్ఛిన్నపదేసోపి విసుంయేవ గామో హోతూతి ఏకంయేవ గామక్ఖేత్తం ద్వే గామే కరోతీతి దస్సేతి. “రాజా కస్సచి దేతీ”తి ఇమినా గామభోజకస్స దిన్నభావం పకాసేతి, ఇధ పన నేవ ద్వే గామే కరోతి, న చ గామభోజకస్స దేతి, కేవలం భిక్ఖూనం అనుమతియా యావకాలికవసేనేవ ఓకాసం కరోతి, ఏవం అట్ఠకథావచనేనపి సమేన్తం వియ న దిస్సతి. విమతివినోదనీటీకావచనేనపి “రాజిచ్ఛావసేన పరివత్తిత్వా”తి ఇమినా అగామభూతం ఖేత్తం రాజిచ్ఛావసేన పరివత్తిత్వా గామో హోతీతి దస్సేతి. “అభినవా చా”తి ఇమినా పురాణగామసీమా చ అభినవగామసీమా చాతి పురిమగామేన అమిస్సం విసుంగామలక్ఖణం దస్సేతి. ఇధ పన రాజిచ్ఛావసేన పరివత్తిత్వా ఖేత్తస్స విసుంగామభూతభావో చ అభినవభావేన విసుంగామలక్ఖణఞ్చ న దిస్సతి, ఏవం టీకావచనేనపి సమేన్తం వియ న దిస్సతి.

వినయవినిచ్ఛయటీకాయఞ్చ “**గామపరిచ్ఛేదో**తి సబ్బదిసాసు సమ్మా పరిచ్ఛిన్దిత్వా ‘ఇమస్స పదేసస్స ఏత్తకో కరో’తి ఏవం కరేన నియమితో గామప్పదేసో”తి ఏవం ఆయవసేనేవ పరిచ్ఛిన్దనం వుత్తం, న అనుమతికరణమత్తేన, తస్మా విసుంగామలక్ఖణం అప్పత్తతాయ పకతిగామేన సఙ్కరో హోతి, న తత్థ ఉపోసథాదిసఙ్ఘకమ్మం కాతుమరహతి, ఉపోసథాదిసఙ్ఘకమ్మకరణారహపదేసేయేవ సీమాసమూహననసీమాబన్ధనకమ్మమ్పి కరణారహం హోతి ఞత్తిదుతియకమ్మత్తా తేసం కమ్మానం, తస్మా తేసం ఆచరియానం తం కరణం అఞ్ఞే ఆచరియా న ఇచ్ఛన్తి. అఞ్ఞే పన ఆచరియా “తం పరిచ్ఛిన్నప్పదేసం ‘విసుంగామో హోతూ’తి రాజా కస్సచి దేతి, గామభోజకో చ తతో బలిం పటిగ్గణ్హాతి, తదా విసుంగామో హోతి, న తతో పుబ్బే”తి వదన్తి. తేసం తం వచనం “ఏవం కరేన నియమితో పదేసో”తి

వినిచ్ఛయటీకావచనఞ్చ "గామాదీనం కరగ్గాహపరిచ్ఛిన్నో సమన్తతో పదేసో గామసీమా"తి సీమాలఙ్కారగణ్ఠివచనఞ్చ సన్ధాయ వుత్తం సియా, తేసు పన "ఇమస్స పదేసస్స ఏత్తకో కరో"తి ఏవం కరపరిచ్ఛిన్దనం వుత్తం, న గామభోజకస్స బలిగ్గహణం. అట్ఠకథాయఞ్చ "రాజా కస్సచి దేతీ"తి దానమేవ వదతి, న "గామభోజకో చ బలిం గణ్హాతీ"తి పటిగ్గహణం, తస్మా తమ్పి వచనం అఞ్ఞే పణ్డితా న సమ్పటిచ్ఛన్తి, తస్మా పథవిస్సరో రాజా "ఇమస్మిం గామక్ఖేత్తే ఏత్తకకరీసమత్తో పదేసో పురిమగామతో విసుంగామో హోతూ"తి పరిచ్ఛిన్దిత్వా దేతి, ఏత్తావతా సో పదేసో బలిం పటిగ్గహితో వా హోతు అప్పటిగ్గహితో వా, విసుంగామో నామ హోతీతి దట్ఠబ్బో.

ఏవం పకతిగామలక్ఖణఞ్చ విసుంగామలక్ఖణఞ్చ తథతో ఞత్వా బద్ధసీమం బన్ధితుకామో యది పకతిగామసీమా నాతివిత్థారా హోతి సుఖరక్ఖితా, తమేవ పకతిగామసీమం సుట్ఠు రక్ఖాపేత్వా సుట్ఠు సోధేత్వా సీమాసమూహననసీమాసమ్ముతికమ్మాని కాతబ్బాని. యది పన పకతిగామసీమా అతివిత్థారా హోతి, నిగమసీమా, నగరసీమా వా హోన్తి, బహూనం భిక్ఖూనం నిసిన్నట్ఠానసఞ్చరణట్ఠానత్తా సోధేతుం వా రక్ఖితుం వా న సక్కోన్తి, ఏవఞ్చ సతి పథవిస్సరరాజూహి పరిచ్ఛిన్నాయ విసుంగామసీమాయ సుట్ఠు సోధేత్వా సురక్ఖితం కత్వా సీమాసమూహననసీమాసమ్ముతికమ్మం కాతబ్బం. కథం పన సుట్ఠు సోధనఞ్చ సుట్ఠు రక్ఖణఞ్చ కాతబ్బం? సీమం బన్ధితుకామేన హి సామన్తవిహారేసు భిక్ఖూ తస్స తస్స విహారస్స సీమాపరిచ్ఛేదం పుచ్ఛిత్వా బద్ధసీమవిహారానం సీమాయ సీమన్తరికం, అబద్ధసీమవిహారానం సీమాయ ఉపచారం ఠపేత్వా దిసాచారికభిక్ఖూనం నిస్సఞ్చారసమయే సచే ఏకస్మిం గామక్ఖేత్తే సీమం బన్ధితుకామా, యే తత్థ బద్ధసీమవిహారా, తేసు భిక్ఖూనం "మయం అజ్జ సీమం బన్ధిస్సామ, తుమ్హే సకసకసీమాయ పరిచ్ఛేదతో మా నిక్ఖమథా"తి పేసేతబ్బం. యే అబద్ధసీమవిహారా, తేసు భిక్ఖూ ఏకజ్ఝం సన్నిపాతేతబ్బా, ఛన్దారహానం ఛన్దో ఆహరాపేతబ్బో. ఏవం సన్నిపతితేసు పన భిక్ఖూసు ఛన్దారహానం ఛన్దే ఆహటే తేసు తేసు మగ్గేసు చ నదీతిత్థగామద్వారాదీసు చ ఆగన్తుకభిక్ఖూనం సీఘం సీఘం హత్థపాసానయనత్థఞ్చ బహిసీమకరణత్థఞ్చ ఆరామికే చేవ సమణుద్దేసే చ ఠపేత్వా భేరిసఞ్ఞం వా సఙ్ఖసఞ్ఞం వా కత్వా సీమా సమూహనితబ్బాతి.

నను చ ఇదం సోధనం రక్ఖణఞ్చ సీమాసమ్ముతికాలేయేవ అట్ఠకథాయం వుత్తం, అథ కస్మా ఇధ సీమాసమూహననే వుత్తన్తి? ఇమస్సపి సీమాసమూహననకమ్మస్స ఞత్తిదుతియకమ్మత్తా పరిససమ్పత్తిజననత్థం వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. ఏవం సన్తేపి ఇదం సీమాసమూహననకమ్మం నామ యది పోరాణా బద్ధసీమా అత్థి, తదట్ఠకసఙ్ఘే హత్థపాసగతే అఞ్ఞేసు భిక్ఖూసు గామసీమం పవిట్ఠేసుపి కమ్మభేదో నత్థి. యది పోరాణా బద్ధసీమా నత్థి, ఏవమ్పి సతి కేవలం గామసీమాభూతత్తా సీమాసమూహననకమ్మే అసమ్పజ్జన్తేపి దోసో నత్థి, అథ కస్మా సోధనా వుత్తాతి? సచ్చం, తథాపి సమూహనితబ్బా పోరాణసీమాపరిచ్ఛేదస్స దువిఞ్ఞేయ్యత్తా. సచే హి మహతియా పోరాణబద్ధసీమాయ ఏకస్మిం పదేసే సీమం సమూహనిస్సామాతి సఙ్ఘే సన్నిపతితే తస్సాయేవ సీమాయ అఞ్ఞస్మిం పదేసే భిక్ఖుమ్హి పవిట్ఠే అజానన్తస్సపి కమ్మం విపజ్జతి, తస్మా మహుస్సాహేన సోధేతబ్బావాతి దట్ఠబ్బం. ఏవం గామసీమసోధనం "పరిససమ్పత్తియా యుత్తా నామ సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన చతూహి భిక్ఖూహి సన్నిపతిత్వా యావతికా తస్మిం గామక్ఖేత్తే బద్ధసీమం వా నదీసముద్దజాతస్సరే వా అనోక్కమిత్వా ఠితా భిక్ఖూ, తే సబ్బే హత్థపాసే వా కత్వా ఛన్దం వా ఆహరిత్వా సమ్మతా"తి కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా. అట్ఠ. నిదానవణ్ణనా) ఆగతత్తా పరిససమ్పత్తికారణం హోతీతి విఞ్ఞాయతి. తతో "సీమాయ సీమం సమ్భిన్దన్తేన సమ్మతా, సీమాయ సీమం అజ్ఝోత్థరన్తేన సమ్మతా"తి వుత్తేహి ద్వీహి విపత్తిదోసేహి ముచ్చనత్థం సీమసమూహననకమ్మం కాతబ్బం.

సీమాయ అసమూహతాయ సతి కథం విపత్తిద్వయం ఆపజ్జేయ్యాతి, తథా సోధితాయపి గామసీమాయ. యది పోరాణబద్ధసీమా విజ్జమానా భవేయ్య, తస్సా విజ్జమానభావం అజానన్తా నవం బద్ధసీమం బన్ధేయ్యుం. పోరాణసీమాయ హి నిమిత్తం అన్తో కత్వా తస్స సమీపే పోరాణసీమాయ అన్తో ఠితం అఞ్ఞం నిమిత్తం కత్వా నవం బద్ధసీమం బన్ధేయ్యుం, సీమాయ సీమం సమ్భిన్దన్తేన సమ్మతా నామ హోతి. తేన వుత్తం కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) "**సీమాయ సీమం సమ్భిన్దన్తేన సమ్మతా** నామ అత్తనో సీమాయ పరేసం సీమం సమ్భిన్దన్తేన సమ్మతా. సచే హి పోరాణకస్స విహారస్స పురత్థిమాయ దిసాయ అమ్బో చేవ జమ్బూ చాతి ద్వే రుక్ఖా అఞ్ఞమఞ్ఞం సంసట్ఠవిటపా హోన్తి, తేసు అమ్బస్స పచ్ఛిమదిసాభాగే జమ్బూ. విహారసీమా చ జమ్బుం అన్తో కత్వా అమ్బం కిత్తేత్వా బద్ధా హోతి, అథ పచ్ఛా తస్స విహారస్స పురత్థిమదిసాయం విహారే కతే సీమం బన్ధన్తా భిక్ఖూ అమ్బం అన్తో కత్వా జమ్బుం కిత్తేత్వా బన్ధన్తి, సీమాయ సీమా సమ్భిన్నా నామ హోతీ"తి. పోరాణసీమాయ చ ఏకదేసం వా సకలపోరాణసీమం వా అన్తో కరిత్వా నవం సీమం బన్ధేయ్యుం, సీమాయ సీమం అజ్ఝోత్థరన్తేన సమ్మతా నామ . వుత్తఞ్హేతం కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) "**సీమాయ సీమం అజ్ఝోత్థరన్తేన సమ్మతా** నామ అత్తనో సీమాయ పరేసం సీమం అజ్ఝోత్థరన్తేన సమ్మతా. సచే హి పరేసం బద్ధసీమం సకలం వా తస్సా పదేసం వా అన్తో కత్వా అత్తనో సీమం సమ్మన్నన్తి, సీమాయ సీమం అజ్ఝోత్థరితా నామ హోతీ"తి.

యస్మిం పదేసే చత్తారో భిక్ఖూ నిసీదిత్వా కమ్మం కాతుం న సక్కోన్తి, తత్థ తతో పట్ఠాయ యావ కేసగ్గమత్తమ్పి అఞ్ఞేసం పోరాణబద్ధసీమప్పదేసం అత్తనో సీమాయ అన్తో కరోన్తో సీమాయ సీమం సమ్భిన్దతి నామ. చతున్నం భిక్ఖూనం నిసీదితుం పహోనకట్ఠానతో పట్ఠాయ యావ సకలమ్పి అఞ్ఞేసం పోరాణబద్ధసీమాపదేసం అత్తనో సీమాయ అన్తో కరోన్తో సీమాయ సీమం అజ్ఝోత్థరతి నామ. వుత్తఞ్హేతం కఙ్ఖావితరణియా లీనత్థపకాసనియం (కఙ్ఖా॰ అభి॰ టీ॰ నిదానవణ్ణనా) "**తస్సా పదేస**న్తి తస్సా ఏకదేసం, యత్థ ఠత్వా చతూహి భిక్ఖూహి కమ్మం కాతుం సక్కా హోతి, తాదిసం ఏకదేసన్తి వుత్తం హోతి. యత్థ పన ఠితేహి కమ్మం కాతుం న సక్కా, తాదిసం పదేసం అన్తో కరిత్వా సీమాయ సీమం సమ్భిన్దన్తి నామ, న తు అజ్ఝోత్థరన్తి నామాతి గహేతబ్బ"న్తి. విమతివినోదనియమ్పి (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౪౮) "యత్థ చతూహి భిక్ఖూహి నిసీదితుం న సక్కా, తత్తకతో పట్ఠాయ యావ కేసగ్గమత్తమ్పి అత్తనో సీమాయ కరోన్తా సమ్భిన్దన్తి, చతున్నమ్పి భిక్ఖూనం పహోనకతో పట్ఠాయ యావ సకలమ్పి అన్తో కరోన్తా అజ్ఝోత్థరన్తీతి వేదితబ్బ"న్తి వుత్తం.

ఏవం హోతు, తస్మిం గామసీమపరిచ్ఛేదే పోరాణకసీమాయ విజ్జమానాయ విపత్తిద్వయమోచనత్థం సీమాసమూహననకమ్మం సాత్థకం, అవిజ్జమానాయ కథం సాత్థకం భవేయ్యాతి సఙ్కానివత్తనత్థం సీమాసమూహననకమ్మం అకత్వా అభినవసీమాయ బజ్ఝమానాయ సఙ్కా ఉప్పజ్జేయ్య, భగవతో ధరమానకాలతో పట్ఠాయ యావజ్జతనా గణనపథం వీతిక్కన్తా భిక్ఖూ ఉపసమ్పదాదికమ్మకరణత్థం తస్మిం తస్మిం పదేసే సీమం బన్ధన్తి. సా సీమా ఏత్థ అత్థి, ఏత్థ నత్థీతి న సక్కా జానితుం, తస్మా "అమ్హాకం సీమాబన్ధనట్ఠానే పోరాణకసీమా భవేయ్య ను ఖో"తి సఙ్కా భవేయ్య, ఏవం సతి సా అభినవసీమా చ ఆసఙ్కనీయా హోతీతి సీమాయం కతం ఉపసమ్పదాదికమ్మమ్పి ఆసఙ్కనీయం హోతి, తస్మా సఙ్కానివత్తనత్థం అభినవసీమం బన్ధితుకామేహి యతిపుఙ్గవేహి అవస్సం సీమాసమూహననకమ్మం కాతబ్బం హోతి. సమూహనన్తేహి పన "సీమం, భిక్ఖవే, సమూహనన్తేన పఠమం తిచీవరేన అవిప్పవాసో సమూహన్తబ్బో, పచ్ఛా సీమా సమూహన్తబ్బా"తి (మహావ॰ ౧౪౪) వచనతో పఠమం అవిప్పవాససీమా సమూహనితబ్బా, తతో సమానసంవాసకసీమా సమూహనితబ్బా. తస్మిం సమూహననకాలే చ "ఖణ్డసీమాయం ఠత్వా అవిప్పవాససీమా న సమూహన్తబ్బా, తథా

అవిప్పవాససీమాయ ఠత్వా ఖణ్డసీమాపి. ఖణ్డసీమాయ పన ఠితేన ఖణ్డసీమావ సమూహనితబ్బా, తథా ఇతరాయ ఠితేన ఇతరా"తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౪౪) వచనతో ఖణ్డసీమాయం ఠత్వావ ఖణ్డసీమా సమూహనితబ్బా, మహాసీమాయమేవ ఠత్వా మహాసీమా సమూహనితబ్బా, అఞ్ఞిస్సా సీమాయ ఠత్వా అఞ్ఞా సీమా న సమూహనితబ్బా. అట్ఠకథాయం **అవిప్పవాససీమా**తి మహాసీమం వదతి తత్థేవ యేభుయ్యేన చీవరేన విప్పవసనతో.

"తత్థ సచే ఖణ్డసీమఞ్చ అవిప్పవాససీమఞ్చ జానన్తి, సమూహనితుఞ్చేవ బన్ధితుఞ్చ సక్ఖిస్సన్తి. ఖణ్డసీమం పన జానన్తా అవిప్పవాసం అజానన్తాపి సమూహనితుఞ్చేవ బన్ధితుఞ్చ సక్ఖిస్సన్తి. ఖణ్డసీమం పన అజానన్తా అవిప్పవాసంయేవ జానన్తా చేతియఙ్గణబోధియఙ్గణఉపోసథాగారాదీసు నిరాసఙ్కట్ఠానేసు ఠత్వా అప్పేవ నామ సమూహనితుం సక్ఖిస్సన్తి, పటిబన్ధితుం పన న సక్ఖిస్సన్తేవ. సచే బన్ధేయ్యుం, సీమాసమ్భేదం కత్వా విహారం అవిహారం కరేయ్యుం, తస్మా న సమూహనితబ్బా. యే పన ఉభోపి న జానన్తి, తేనేవ సమూహనితుం న బన్ధితుం సక్ఖిస్సన్తి. అయఞ్హి సీమా నామ కమ్మవాచాయ వా అసీమా హోతి సాసనన్తరధానేన వా, న చ సక్కా సీమం అజానన్తేహి కమ్మవాచా కాతుం, తస్మా న సమూహనితబ్బా, సాధుకం పన ఞత్వాయేవ సమూహనితబ్బా చ బన్ధితబ్బా చా"తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౪౪) వచనతో "ఇదాని సీమం సమూహనిస్సామా"తి పరిచ్ఛిన్నాయ గామసీమాయ అన్తో ఖణ్డసీమమహాసీమానం అత్థిభావం వా నత్థిభావం వా తాసం సీమానం పరిచ్ఛేదఞ్చ న జానన్తి, ఏవం అజానన్తా భిక్ఖూ తా పోరాణసీమాయో సమూహనితుం న సక్కుణేయ్యుం, పోరాణసీమం సమూహనితుం అసక్కోన్తా చ కథం అభినవసీమం బన్ధితుం సక్కుణిస్సన్తీతి పరమ్పరేహి ఆచరియేహి సమ్మా వినిచ్ఛితం అనులోమనయం నిస్సాయ మహన్తం ఉస్సాహం కరిత్వా అఙ్గం అపరిహాపేత్వా సమ్మా విహితనయేన పోరాణసీమం సమూహనితుం సక్ఖిస్సన్తి.

కథం? తస్మిం సీమాసమూహననకాలే యది పకతిగామసీమాయం ఆరద్ధం, తం పకతిగామపరిచ్ఛేదం, యది విసుంగామసీమాయం ఆరద్ధం, తం విసుంగామపరిచ్ఛేదం అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం అప్పవిసనత్థాయ సమన్తతో సుసంవిహితారక్ఖం కారాపేత్వా కమ్మవాచం సావేతుం సమత్థేన బ్యత్తిబలసమ్పన్నేన వినయధరేన సహ సమానసంవాసకే లజ్జిపేసలే ఇమస్స కమ్మస్స చతువగ్గకరణీయత్తా చత్తారో భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తే భిక్ఖూనం పకతత్తభావస్స దుబ్బిఞ్ఞేయ్యత్తా వా తతో అధికప్పమాణే భిక్ఖూ గహేత్వా ఇదాని బన్ధితబ్బాయ సీమాయ నిమిత్తానం విహారపరిక్ఖేపస్స చ అన్తో చ సబ్బత్థ బహి చ సమన్తా లేడ్డుపాతమత్తే పదేసే సబ్బత్థ మఞ్చప్పమాణే మఞ్చప్పమాణే ఠానే హత్థపాసం అవిజహిత్వా తిట్ఠన్తా, నిసీదన్తా వా హుత్వా పఠమం అవిప్పవాససీమాసమూహననకమ్మవాచం, తతో సమానసంవాసకసీమాసమూహననకమ్మవాచం సావేత్వా సీమాయ సముగ్ఘాతే కతే పోరాణసీమాసు విజ్జమానాసుపి పచ్ఛిమన్తేన ఏకవీసతియా భిక్ఖూనం నిసీదనారహత్తా సీమాయ మఞ్చప్పమాణే మఞ్చప్పమాణే ఠానే తిట్ఠన్తా భిక్ఖూ అవస్సం తాసు సీమాసు తిట్ఠన్తా భవేయ్యుం, తస్మా సీమట్ఠా హుత్వా సీమాసమూహననకమ్మవాచం వత్వా తా సీమా సమూహనేయ్యుం. తతో పోరాణబద్ధసీమానం సమూహతత్తా గామసీమాయేవ అవసిట్ఠా భవేయ్యాతి. వుత్తఞ్హేతం విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౪౪) "కేచి పన ఈదిసేసు విహారేసు ఛపఞ్చమత్తే భిక్ఖూ గహేత్వా విహారకోటితో పట్ఠాయ విహారపరిక్ఖేపస్స అన్తో చ బహి చ సమన్తా లేడ్డుపాతే సబ్బత్థ మఞ్చప్పమాణే మఞ్చప్పమాణే ఓకాసే నిరన్తరం ఠత్వా పఠమం అవిప్పవాససీమం , తతో సమానసంవాసకసీమఞ్చ సమూహననవసేన సీమాయ సముగ్ఘాతే కతే తస్మిం విహారే ఖణ్డసీమాయ మహాసీమాయ చ విజ్జమానత్తే సతిపి అవస్సం ఏకస్మిం మఞ్చట్ఠానే తాసం మజ్ఝగతా తే భిక్ఖూ తా సమూహనేయ్యుం, తతో గామసీమా ఏవ అవసిస్సేయ్యా"తి.

“సాధుకం పన ఇత్వాయేవ సమూహనితబ్బా చేవ బన్ధితబ్బా చా”తి అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౧౪౪) వచనతో సీమం జానన్తాయేవ సమూహనితుం సక్ఖిస్సన్తి, కథం అజానన్తాతి. ఇమస్మిం సీమాసమూహననాధికారే సీమం వా సీమాపరిచ్ఛేదం వా జాననభావో అఙ్గం న హోతి, అన్తోసీమాయం ఠితభావో, “సీమం సమూహనిస్సామా”తి కమ్మవాచాకరణన్తి ఇదమేవ ద్వయం అఙ్గం హోతి, తస్మా ఇమినా అఙ్గద్వయేన సమ్పన్నే సతి ఇమం అజానన్తాపి సమూహనితుం సక్కోన్తీతి. ఇమినా అఙ్గద్వయేన సమ్పన్నే సతి సీమం అజానన్తానం సమూహనితుం సమత్థభావో కథం విఞ్ఞాతబ్బోతి? అట్ఠకథాయం “ఖణ్డసీమం పన జానన్తా అవిప్పవాసం అజానన్తాపి సమూహనితుఞ్చేవ బన్ధితుఞ్చ సక్ఖిస్సన్తీ”తి ఏవం మహాసీమాయ పరిచ్ఛేదం అజాననట్ఠానేపి సమూహననస్స వుత్తత్తా విమతివినోదనియమ్పి (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౧౪౪) “న హేత్థ సీమాయ, తప్పరిచ్ఛేదస్స వా జాననం అఙ్గం, సీమాయ పన అన్తోఠానం, ‘సమూహనిస్సామా’తి కమ్మవాచాకరణఞ్చ అఙ్గం. అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౧౪౪) ‘ఖణ్డసీమం పన జానన్తా అవిప్పవాసం అజానన్తాపి సమూహనితుఞ్చేవ బన్ధితుఞ్చ సక్ఖిస్సన్తీ’తి ఏవం మహాసీమాయ పరిచ్ఛేదస్స అజాననేపి సమూహననస్స వుత్తత్తా”తి వుత్తం. తతో పోరాణబద్ధసీమానం సమూహతత్తా గామసీమాయేవ అవసిట్ఠా భవేయ్యాతి తస్మిం అవసిట్ఠాయ తతో పరం కిం కాతబ్బన్తి. గామసీమాయ అవసిట్ఠాయ సతి తం గామసీమం పుబ్బే వుత్తనయేన సోధనం రక్ఖణఞ్చ కత్వా తిస్సం గామసీమాయం ఖణ్డసీమం మహాసీమఞ్చ యథారుచి బన్ధితుం లభతి, సీమం అబన్ధిత్వావ కేవలాయ గామసీమాయ ఉపసమ్పదాదిసఙ్ఘకమ్మఞ్చ కాతుమ్పి లభతి.

వుత్తఞ్హి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౧౪౪) – “గామసీమాయ ఏవ చ అవసిట్ఠాయ తత్థ యథారుచి దువిధమ్పి సీమం బన్ధితుఞ్చేవ ఉపసమ్పదాదికమ్మం కాతుఞ్చ వట్టతీతి వదన్తి, తం యుత్తం వియ దిస్సతి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బ”న్తి. తస్మా యది సట్ఠిహత్థాయామం చత్తాలీసహత్థవిత్థారం ఖణ్డసీమమేవ కత్తుకామా హోన్తి, ఏత్తకే పదేసే మఞ్చట్ఠానం గణ్హన్తో పమాణయుత్తకో మఞ్చోతి సబ్బపచ్ఛిమప్పమాణయుత్తో మఞ్చో. సో హి పకతివిదత్థియా నవవిదత్థికో, అట్ఠవిదత్థికో వా హోతి. తతో ఖుద్దకో మఞ్చో సీసుపధానం ఠపేత్వా పాదం పసారేత్వా నిపజ్జితుం నప్పహోతీతి సబ్బపచ్ఛిమమఞ్చస్స ఆయామప్పమాణస్స సమన్తపాసాదికాయం వుత్తత్తా తతో అధికాయామోపి హోతియేవ. మఞ్చస్స విత్థారో పన ఆయామస్స ఉపడ్ఢో హోతి, తస్మా మఞ్చప్పమాణట్ఠానం ఆయామతో పఞ్చహత్థం, విత్థారతో పఞ్చవిదత్థికన్తి గహేత్వా తేన పమాణేన గణ్హన్తో సట్ఠిహత్థాయామం సీమట్ఠానం చతువీసతిమఞ్చకం హోతి, చత్తాలీసహత్థవిత్థారం అట్ఠమఞ్చకం హోతి. ఏవం గణ్హన్తో దక్ఖిణుత్తరాయామో మఞ్చో హోతి, సట్ఠిహత్థాయామం సీమట్ఠానం ద్వాదసమఞ్చకం హోతి, చత్తాలీసహత్థవిత్థారం సోళసమఞ్చకం హోతి. ఏవం గణ్హన్తో పాచీనపచ్ఛిమాయామో మఞ్చో హోతి. దువిధేపి ఆయామం విత్థారేన గుణితం కరోన్తో సకలం అన్తోసీమట్ఠానం ద్వానవుతుత్తరసతమఞ్చకం హోతి, బహిసీమట్ఠానమ్పి సమన్తతో ఏకమఞ్చకం వా ద్వితిమఞ్చకం వా గహేతబ్బం. తేన సహ గణనం వడ్ఢేతబ్బం. విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౧౪౪) పన “సమన్తా లేడ్డుపాతో”తి వుత్తం, తం పన మహాసీమాబన్ధనకాలే విహారపరిక్ఖేపస్స బహిఉపచారం సన్ధాయ వుత్తం సియా. ఖణ్డసీమాయపి దూరతో సమూహననే దోసో నత్థి, దుక్కరత్తా పన కారకానం పమాణం జానితబ్బం. కల్యాణియం నామ సీమాయం పన ఆయామతో చ విత్థారతో చ పఞ్చహత్థప్పమాణం ఠానం ఏకకోట్ఠాసం కత్వా సమూహనతి. తమ్పి పచ్ఛిమమఞ్చప్పమాణతో అధికమేవాతి కత్వా కతం. ఇదాని అమ్హేహి వుత్తట్ఠానం పన పకరణనయేన సంసన్దనత్తా యుత్తతరన్తి దట్ఠబ్బం.

సమూహననాకారో పన ఏవం వేదితబ్బో – ఇదాని బన్ధితబ్బాయ సీమాయ నిమిత్తానం అన్తో చ బహి చ యథావుత్తనయేన సమూహనితబ్బసీమట్ఠానం ఆదాసతలం వియ సమం సుద్ధం విమలం కత్వా యథావుత్తమఞ్చప్పమాణం మఞ్చప్పమాణం ఠానం అట్ఠపదకలేఖం వియ రజ్జునా వా దణ్డేన వా లేఖం కారాపేత్వా లేఖానుసారేన తమ్బమత్తికచుణ్ణేన వా సేతమత్తికచుణ్ణేన వా వణ్ణవిసేసం కారాపేత్వా పన్తి పన్తి కోట్ఠాసం కోట్ఠాసం కారాపేత్వా పుబ్బే వుత్తనయేన ఆరక్ఖం సోధనఞ్చ కారాపేత్వా "ఇదాని సీమం సమూహనిస్సామా"తి చత్తారో వా తదుత్తరి వా సమానసంవాసకభిక్ఖూ గహేత్వా పఠమపన్తియం పఠమకోట్ఠాసే మఞ్చట్ఠానే ఠత్వా పఠమం అవిప్పవాససీమాసమూహననకమ్మవాచం, తతో సమానసంవాసకసీమాసమూహననకమ్మవాచం సావేత్వా తస్మిం కోట్ఠాసేయేవ అఞ్ఞమఞ్ఞస్స ఠితట్ఠానం పరివత్తేత్వా పరివత్తేత్వా తిక్ఖత్తుం వా సత్తక్ఖత్తుం వా సమూహనిత్వా తతో నిక్ఖమిత్వా పఠమపన్తియంయేవ దుతియకోట్ఠాసే ఠత్వా తథేవ కత్వా తతో పఠమపన్తియంయేవ అనులోమనయేన యావ అన్తిమకోట్ఠాసా ఏకేకస్మిం కోట్ఠాసే తథేవ కత్వా పఠమపన్తియా పరిక్ఖీణాయ దుతియపన్తియా అన్తిమకోట్ఠాసే ఠత్వా తథేవ కత్వా తతో పట్ఠాయ దుతియపన్తియంయేవ పటిలోమనయేన యావ ఆదికోట్ఠాసా తథేవ కత్వా ఏవం తతియపన్తిఆదీసుపి ఏకదా అనులోమతో ఏకదా పటిలోమతో గన్త్వా సబ్బాసు పన్తీసు సబ్బస్మిం కోట్ఠాసే పరిక్ఖీణే ఇదం సీమాసమూహననకమ్మం నిట్ఠితం నామ హోతి. "చత్తారో తదుత్తరి వా"తి ఇదం పన ఇమస్స కమ్మస్స చతువగ్గకరణీయత్తా వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౪౪) పన భిక్ఖూనం పకతత్తభావస్స దువిఞ్ఞేయ్యత్తా లజ్జిపేసలభిక్ఖూనఞ్చ దుల్లభత్తా "ఛపఞ్చమత్తే"తి వుత్తం.

కల్యాణీసీమాయం పన సీహళదీపతో అభినవసిక్ఖం గహేత్వా నివత్తన్తేహి గరహవివాదమత్తమ్పి అలభన్తేహి ధమ్మచేతియరఞ్ఞా విచినిత్వా గహితేహి చుద్దసహి భిక్ఖూహి కతన్తి పాసాణలేఖాయం ఆగతం. రతనపూరనగరే పన సిరీసుధమ్మరాజాధిపతినామకస్స చూళఅగ్గరాజినో కాలే మహాసీహళప్పత్తోతి విస్సుతో సిరీసద్ధమ్మకిత్తినామకో మహాథేరవరో అత్తనో వసనట్ఠానస్స అవిదూరే పబ్బతమత్థకే సీమం బన్ధన్తో అత్తనో నిస్సితకే అగ్గహేత్వా అత్తనా అభిరుచితే లజ్జిపేసలబహుస్సుతసిక్ఖాకామభూతే అఞ్ఞే మహాథేరే గహేత్వా అత్తచతుత్థోవ హుత్వా కమ్మం కరోతీతి వదన్తి. తం ఇమస్స కమ్మస్స చతువగ్గకరణీయత్తా తేసఞ్చ థేరానం పకతత్తభావే నిరాసఙ్కత్తా కతం భవేయ్య, ఏవం సన్తేపి భిక్ఖూనం పకతత్తభావస్స దుబ్బిఞ్ఞేయ్యత్తా చతువగ్గకరణీయకమ్మస్స అతిరేకచతువగ్గేన కరణే దోసాభావతో అతిరేకభిక్ఖూహి కతభావో పసత్థతరో హోతి. తేనేవ చ కారణేన విమతివినోదనీనామికాయం వినయటీకాయం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౪౪) "ఛపఞ్చమత్తే భిక్ఖూ గహేత్వా"తి వుత్తం, కల్యాణీసీమాయఞ్చ చుద్దసహి భిక్ఖూహి కతన్తి దట్ఠబ్బం. ఏవం నిట్ఠితేపి పన సీమాసమూహననకమ్మే నానావాదానం నానాచరియానం నానానికాయానం నానాదేసవాసికానం భిక్ఖూనం చిత్తారాధనత్థం గరహవివాదమోచనత్థఞ్చ పునప్పునం తేహిపి భిక్ఖూహి తథేవ కారాపేతబ్బం. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౨-౪౮౩; వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౨౫౧) "పునప్పునం పన కాతబ్బం. తఞ్హి కుప్పస్స కమ్మస్స కమ్మం హుత్వా తిట్ఠతి, అకుప్పస్స థిరకమ్మభావాయ హోతీ"తి. తేనేవ చ కారణేన హంసావతీనగరే అనేకపణ్డరహత్థిసామిమహాధమ్మరాజా సహపుఞ్ఞకమ్మభూతతో మహాచేతియతో చతూసు దిసాసు సీమాసమూహననకాలే రామఞ్ఞదేసవాసీహి మహాథేరేహి చ మరమ్మదేసవాసీహి మహాథేరేహి చ విసుం విసుం కారాపేసీతి దట్ఠబ్బం.

యది పన మహాసీమం బన్ధితుకామో హోతి, తదా ఉసభమత్తం వా ద్విఉసభమత్తం వా తదుత్తరి వా పదేసం సల్లక్ఖేత్వా "ఏత్తకే ఠానే విహారం కరిస్సామా"తి పరిక్ఖేపం కారాపేత్వా తస్స విహారపరిక్ఖేపస్స అన్తో చ సబ్బత్థ బహి చ సమన్తా

లేడ్డుపాతట్ఠానే మజ్ఝప్పమాణే మజ్ఝప్పమాణే ఓకాసే హేట్ఠా వుత్తనయేన పన్తికోట్ఠాసే కత్వా కమ్మప్పత్తేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం నిరన్తరం ఠత్వా పఠమం అవిప్పవాససీమా తతో సమానసంవాసకసీమా చ సమూహనితబ్బా. ఏవం సీమాయ సముగ్ఘాతే కతే తస్మిం విహారే ఖణ్డసీమాయ మహాసీమాయ చ విజ్జమానత్తే సతి అవస్సం ఏకస్మిం మజ్ఝట్ఠానే తాసం మజ్ఝగతా తే భిక్ఖూ తా సమూహనేయ్యుం, తతో గామసీమా ఏవ అవసిస్సేయ్య, తస్సం గామసీమాయం ఖణ్డసీమామహాసీమావసేన దువిధా సీమా యథారుచి బన్ధితబ్బా. బన్ధనాకారం పన ఉపరి వక్ఖామ.

కస్మా పన నిమిత్తానం బహిపి సీమాసమూహననం కతం, నను నిమిత్తానం అన్తోయేవ అభినవసీమా ఇచ్ఛితబ్బాతి తత్థేవ సమ్భేదజ్ఝోత్థరణవిమోచనత్థం పోరాణకసీమాయ సమూహననం కాతబ్బన్తి? సచ్చం, దువిఞ్ఞేయ్యత్తా పన ఏవం కతన్తి దట్ఠబ్బం. దువిఞ్ఞేయ్యో హి పోరాణకసీమాయ విజ్జమానావిజ్జమానభావో, తస్మా యది నిమిత్తానం అన్తోయేవ సీమాసమూహననం కరేయ్య, తతో బహి పోరాణకసీమా తిట్ఠేయ్య, తతో అప్పమత్తకం ఠానం అన్తో పవిసేయ్య, తం ఠానం కమ్మవాచాపాఠకేన సహ సీమాసమూహననకారకసఙ్ఘస్స పతిట్ఠహనప్పహోనకం న భవేయ్య, ఏవం సన్తే సా పోరాణకసీమా అసమూహతావ భవేయ్య. తం సమూహతసఞ్ఞాయ సీమాసమ్మన్ననకాలే అన్తోనిమిత్తట్ఠానం సమ్మన్నేయ్యుం, తం అసమూహతపోరాణసీమాకోటిపవిట్ఠత్తా సీమాయ సీమం సమ్భేదదోసో, యది పన తం ఠానం చతున్నం నిసిన్నప్పహోనకం భవేయ్య, సీమాయ సీమం అజ్ఝోత్థరణదోసో, యదిపి అన్తో న పవిసతి, నిరన్తరం ఫుట్ఠమత్తం హోతి, ఏవమ్పి సీమాసఙ్కరదోసోతి ఇమస్మా దోసత్తయా విమోచనత్థం నిమిత్తానం బహిపి సీమాసమూహననం కతం. తేనేవ విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౪౪) "బహి చ సమన్తా లేడ్డుపాతే"తిఆది వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

కేచి పన ఆచరియా సమన్తా నిమిత్తానం అన్తో రజ్జుపసారణం కత్వా అన్తో ఠత్వా రజ్జుయా హేట్ఠా పాదే పవేసేత్వా రజ్జుతో బహి కిఞ్చిమత్తం ఠానం అతిక్కమిత్వా సీమాసమూహననం కరోన్తి, తదేతం విచారేతబ్బం. పాదగ్గట్ఠపనమత్తేన పోరాణసీమాసముగ్ఘాతో న హోతి, అథ ఖో కమ్మవాచాపాఠకేన సహ కమ్మపత్తసఙ్ఘస్స పతిట్ఠానేన కమ్మవాచాయ పాఠనేన చ సముగ్ఘాతో హోతి. వుత్తఞ్హి విమతివినోదనిప్పకరణే (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౪౪) "సీమాయ పన అన్తోఠానం, 'సమూహనిస్సామా'తి కమ్మవాచాయ కరణఞ్చేత్థ అఙ్గ"న్తి, తస్మా ఏకదేసేన అన్తోపవిట్ఠాయ చ ఏకసమ్బన్ధేన ఠితాయ పోరాణకబద్ధసీమాయ సముగ్ఘాతే అకతే వుత్తనయేన దోసత్తయతో న ముచ్చేయ్య, తస్మా నిమిత్తతో బహిపి ఠత్వా సమూహననకరణభావోవ పాసంసతరో హోతి. అఞ్ఞే పన ఆచరియా కమ్మకారకభిక్ఖూనం పదవలఞ్జసమ్బన్ధం కత్వా సమూహనన్తి, తం గరుకరణవసేన కతన్తి గయ్హమానే దోసో నత్థి. ఏకచ్చే పన థేరా "కారకసఙ్ఘస్స అక్కన్తట్ఠానేయేవ సీమా సమూహతా, న అనక్కన్తట్ఠానేతి సఞ్ఞాయ పఠమతరం సాలం కరిత్వా పచ్ఛా సీమాయ సమూహతాయ థమ్భట్ఠానే అక్కమితుం న లభతి, తస్మా అసమూహతా సీమా"తి వదన్తి.

పుబ్బేపి సిరీఖేత్తనగరే మహాసత్తధమ్మరాజస్స కాలే తేన రఞ్ఞా కతస్స నన్దనవిహారస్స పురతో తస్స రఞ్ఞో అగ్గమహేసియా సీమాయ పతిట్ఠాపితాయ పఠమం జేతవనసాలం కత్వా పచ్ఛా సీమం సమూహనింసు, తదా తస్మిం నగరే మహారుక్ఖమూలికో నామ ఏకో గణపామోక్ఖత్థేరో "సచే థమ్భం విజ్ఝిత్వా పాదే ఠపేతుం సక్ఖిస్సామి, ఏవం సన్తే అహం ఆగచ్ఛిస్సామీ"తి వత్వా నాగచ్ఛతి. సబ్బే థేరా "న థమ్భమత్తేన పోరాణసీమా తిట్ఠతి, థమ్భస్స సమన్తతో ఠత్వా కమ్మవాచాయ కతాయ సీమా సమూహతా హోతీ"తి వత్వా తస్స వచనం అగ్గహేత్వా సమూహనింసు చేవ బన్ధింసు చ. హంసావతీనగరే ధమ్మచేతియరఞ్ఞో కల్యాణియసీమాబన్ధనకాలేపి పఠమం సాలం కరిత్వావ పచ్ఛా సమూహనింసు, న చ

పాళిఅట్ఠకథాటీకాదీసు “పదవలఞ్జసమ్బన్ధం కత్వా సీమా సమూహనితబ్బా”తి పాఠో అత్థి, “మఞ్చప్పమాణే మఞ్చప్పమాణే ఠానే”తి (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౪౪) పన అత్థి. పోరాణసీమాయ అన్తో ఠత్వా ఏకస్మిం ఠానే సీమాసమూహననకమ్మవాచాయ కతాయ సకలాపి సీమా సమూహతావ హోతి, తస్మా “పదవలఞ్జసమ్బన్ధం కత్వా సమూహనితబ్బా”న్తి వచనం పణ్డితా న సమ్పటిచ్ఛన్తి. ఈదిసం పన వచనం గరుకరణవసేన వుత్తన్తి గయ్హమానే కిఞ్చాపి దోసో నత్థి, తథాపి సిస్సానుసిస్సానం దిట్ఠానుగతిఆపజ్జనకారణం హోతి. తే హి “అమ్హాకం ఆచరియా ఏవం కథేన్తి, ఏవం కరోన్తీ”తి దళ్హీకమ్మవసేన గహేత్వా తథా అకతే సీమా సమూహతా న హోతీతి మఞ్ఞన్తి, తస్మా పకరణాగతనయవసేనేవ కరణం వరం పసత్థం హోతీతి దట్ఠబ్బం.

అపరమ్పి ఇమస్మిం సీమాసమూహననాధికారే ధమ్మగారవేహి వినయధరేహి చిన్తేతబ్బం గమ్భీరం దుద్దసం ఠానం అత్థి, తం కతమన్తి చే? “అనుజానామి, భిక్ఖవే, తియోజనపరమం సీమం సమ్మన్నితు”న్తి (మహావ॰ ౧౪౦) వచనతో నానాగామక్ఖేత్తాని అవత్థరిత్వా సమ్మతా తియోజనికాదికాయో మహాసీమాయో భగవతా అనుఞ్ఞాతా అత్థి, అథ ఏకం గామక్ఖేత్తం సోధేత్వా ఆరక్ఖం దత్వా సీమాయ సమూహతాయ యది తతో అఞ్ఞేసు గామక్ఖేత్తేసు భిక్ఖూ సన్తి, న గామసీమా బద్ధసీమం పరిచ్ఛిన్దితుం సక్కోతి, తస్మా తే భిక్ఖూ తస్మిం కమ్మే వగ్గం కరేయ్యుం, ఏవం సతి సీమా సమూహతా న భవేయ్య, తాయ అసమూహతాయ సతి అభినవసీమా సమ్మన్నితబ్బా న భవేయ్య, ఇతి ఇదం ఠానం దుజ్జానం దుద్దసం, తస్మా పాసాణచ్ఛత్తం వియ భగవతో ఆణం గరుం కరోన్తేహి లజ్జిపేసలబహుస్సుతసిక్ఖాకామభూతేహి వినయవిదూహి సుట్ఠు చిన్తేతబ్బన్తి.

ఇమస్మిం అధికారే చిన్తేన్తో గవేసన్తో విచినన్తో ఇదం కారణం దిస్సతి – తియోజనికాదిమహాసీమాయో ఇద్ధిమన్తానం భిక్ఖూనం ధరమానకాలే సన్నిపతితుం వా విసోధేతుం వా సక్కుణేయ్యభావతో తమారబ్భ భగవతా అనుజానితా భవేయ్యుం. సబ్బస్మిం కాలే సబ్బస్మిం పదేసే సబ్బే భిక్ఖూ తాదిసం మహాసీమం సోధేతుం వా సన్నిపతితుం వా న సక్కా, న చ భగవా అసక్కుణేయ్యం అలబ్భనేయ్యం కారణం వదేయ్య. భగవతో ధరమానకాలే రాజగహనగరే అట్ఠారస మహావిహారా ఏకసీమావ ధమ్మసేనాపతిసారిపుత్తత్థేరేన సమ్మతాతి. సీహళదీపే మహావిహారసీమా అనురాధపురం అన్తోకత్వా పవత్తా మహామహిన్దత్థేరేన సమ్మతాతి చ పకరణేసు దిస్సతి, న తథా ఇమస్మిం నామ దేసే ద్వియోజనికా వా తియోజనికా వా సీమా అసుకేన భిక్ఖునా సమ్మతాతి దిస్సతి. ఇమస్మిఞ్చ మరమ్మదేసే తాదిసానం సీమానం నత్థిభావో ఉపపరిక్ఖిత్వా జానితబ్బో. తథా హి అనేకసతఅనేకసహస్సవస్సకాలతో ఉప్పన్నా బద్ధసీమా పాసాణథమ్భనిమిత్తేన సహ తస్మిం తస్మిం పదేసే దిస్సన్తి. అరిమద్దనపురే చ అనురుద్ధమహారాజేన సమ్మన్నాపితా ద్వాసట్ఠియాధికసతహత్థాయామా సత్తచత్తాలీసాధికసతహత్థవిత్థారా మహాసీమా నిమిత్తేన సహ దిస్సతి. రతనపూరనగరే చ నరపతిజేయ్యసూరమహారాజకాలే అట్ఠసత్తతాధికచతుసతకలియుగే సమ్మన్నితా సీమా పాసాణలేఖాయ సద్ధిం దిస్సతి. యది తియోజనపరమాదిమహాసీమాయో అత్థి, పోరాణాచరియా నవం నవం బద్ధసీమం న బన్ధేయ్యుం, అథ చ పన బన్ధన్తి, తాసు చ నవసీమాసు ఉపసమ్పదాదిసఙ్ఘకమ్మం కరోన్తి, తతో ఏవ చ గణనపథమతిక్కన్తా భిక్ఖూ పరమ్పరతో వడ్ఢేన్తా యావజ్జతనా సాసనం పతిట్ఠపేన్తి. ఇమినా చ కారణేన ఇమస్మిం పదేసే తియోజనా సీమాయో నత్థీతి విఞ్ఞాయతి.

అథ వా “విహారపరిక్ఖేపస్స అన్తో చ బహి చ సమన్తా లేడ్డుపాతే”తి విహారపరిక్ఖేపస్స అన్తో చ విహారూపచారభూతే బహి లేడ్డుపాతే చ ఠానేయేవ సీమాసమూహననస్స విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౪౪) వుత్తత్తాపి తాదిసా

మహాసీమాయో నత్థీతి విఞ్ఞాయతి. యది అత్థి, సీమాసమూహననం పకరణాచరియా న కథేయ్యుం. కథేన్తాపి సమన్తా తియోజనం ఠానం సోధేత్వా సీమాసమూహననం కరేయ్యుం, తథా పన అకథేత్వా విహారవిహారూపచారేసుయేవ సీమాసమూహననస్స కథితత్తా తియోజనికాదయో మహాసీమాయో నత్థీతి విఞ్ఞాయతి.

అథ వా "ఖణ్డసీమం పన జానన్తా అవిప్పవాసం అజానన్తాపి సమూహనితుఞ్చేవ బన్ధితుఞ్చ సక్ఖిస్సన్తీ"తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౪౪) వచనతోపి తేసు తేసు జనపదేసు తియోజనికాదికాయో మహాసీమాయో నత్థీతి విఞ్ఞాయతి. కథం? యది తాదిసా సీమాయో అత్థి, సకలమ్పి తం సీమం అసోధేత్వా సీమాసమూహననం అట్ఠకథాచరియా న కథేయ్యుం, అథ చ పన ఖణ్డసీమం జానన్తా అవిప్పవాసం అజానన్తాపి సీమం సమూహనితుం బన్ధితుఞ్చ సమత్థభావం కథేన్తి, సా కథా ఖన్ధసీమాయ సీమన్తరికన్తరితమత్తా హుత్వా తస్మిం గామక్ఖేత్తే అవిప్పవాససీమా భవేయ్య, తస్మా తస్మిం ఠానే ఠత్వా సమూహనితుం సమత్థభావేన అట్ఠకథాచరియేహి కథీయతి, న నానాగామక్ఖేత్తాని అవత్థరిత్వా సమ్మతాయ తియోజనికాదిభేదాయ సీమాయ అఞ్ఞేసు గామక్ఖేత్తేసు అఞ్ఞేసు భిక్ఖూసు సన్తేసుపి సమూహనితుం సమత్థభావేన, తేన ఞాయతి "న సబ్బేసు ఠానేసు తియోజనికాదిభేదాయో మహాసీమాయో న సన్తీ"తి. ఈదిసాని కారణాని భగవతో ఆణం గరుం కరోన్తేహి వినయత్థవిదూహి వినయధరేహి పునప్పునం చిన్తేతబ్బాని ఉపపరిక్ఖితబ్బాని, ఇతో అఞ్ఞానిపి కారణాని గవేసితబ్బానీతి.

ఇతో పరమ్పి "సచే అఞ్ఞానిపి గామక్ఖేత్తాని అన్తోకాతుకామా, తేసు గామేసు యే భిక్ఖూ వసన్తి, తేహిపి ఆగన్తబ్బ"న్తిఆదివచనతో (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౩౮) ఏకస్మింయేవ గామక్ఖేత్తే సీమం న బన్ధన్తి, అథ ఖో అఞ్ఞానిపి గామక్ఖేత్తాని అన్తోకరిత్వాపి బన్ధన్తి, తస్మా ఇదాని సమ్మన్నితబ్బాయ సీమాయ నిస్సయభూతం పకతిగామక్ఖేత్తం వా విసుంగామక్ఖేత్తం వా సోధితన్తి మనసి న కాతబ్బం. కఙ్ఖచ్ఛేదనత్థం సీమాసమూహననకమ్మవాచాభణనసమయే తేన గామక్ఖేత్తేన సమ్బన్ధేసు అఞ్ఞేసు గామక్ఖేత్తేసు వసన్తే భిక్ఖూపి యాచిత్వా తతో గామక్ఖేత్తతో బహి దూరే వాసాపేతబ్బా. ఏవఞ్హి కరోన్తే అఞ్ఞాని గామక్ఖేత్తాని అన్తోకరిత్వా పోరాణసీమాయ విజ్జమానాయపి తే వగ్గం కాతుం న సక్కోన్తి. తతో సీమాసమూహననకమ్మవాచా సమ్పజ్జతి, తస్మా ఏవరూపో సుఖుమో నిపుణో అత్థో వినయధరేహి చిన్తేతబ్బో. ఏవం సీమాసమూహననవిధానేన సీమాయ సీమం సమ్భిన్దన్తేన సమ్మతా, సీమాయ సీమం అజ్ఝోత్థరన్తేన సమ్మతాతి వుత్తేహి ద్వీహి విపత్తిదోసేహి ముత్తా హోతి.

తతో "అతిఖుద్దికా అతిమహన్తీ"తి (పరి॰ ౪౮౬) వుత్తేహి విపత్తిదోసేహి విముచ్చనత్థం సీమాయ పమాణం జానితబ్బం. కథం? సీమా నామ ఏకవీసతియా భిక్ఖూనం నిసీదితుం అప్పహోన్తే సతి అతిఖుద్దికా నామ హోతి, సమ్మతాపి సీమా న హోతి. తియోజనతో పరం కేసగ్గమత్తమ్పి ఠానం అన్తో కరోన్తే సతి అతిమహతీ నామ హోతి, సమ్మతాపి సీమా న హోతి , తస్మా ఏకవీసతియా భిక్ఖూనం నిసీదనప్పహోనకతో పట్ఠాయ తియోజనం అనతిక్కమిత్వా యత్థ యం పమాణం సఙ్ఘో ఇచ్ఛతి, తత్థ తం పమాణం కత్వా సీమా సమ్మన్నితబ్బా. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? "తత్థ అతిఖుద్దికా నామ యత్థ ఏకవీసతి భిక్ఖూ నిసీదితుం న సక్కోన్తి. అతిమహన్తీ నామ అన్తమసో కేసగ్గమత్తేనపి తియోజనం అతిక్కమిత్వా సమ్మతా"తి కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) వచనతో విఞ్ఞాయతి. ఏవం సీమాయ పమాణగ్గహణేన "అతిఖుద్దికా అతిమహన్తీ"తి వుత్తేహి ద్వీహి దోసేహి ముత్తా హోతి.

తతో “ఖణ్డనిమిత్తా ఛాయానిమిత్తా అనిమిత్తా”తి (పరి॰ ౪౮౬) వుత్తేహి తీహి విపత్తిదోసేహి విముచ్చనత్థం నిమిత్తకిత్తనం కాతబ్బం, తత్థ అసమ్బన్ధకిత్తనేన నిమిత్తా సీమా ఖణ్డనిమిత్తా నామ. కథం? సీమాయ చతూసు దిసాసు ఠపితనిమిత్తేసు పురత్థిమదిసాయ నిమిత్తం కిత్తేత్వా అనుక్కమేన దక్ఖిణపచ్ఛిమఉత్తరదిసాసు నిమిత్తాని కిత్తేత్వా పున పురత్థిమదిసాయ నిమిత్తం కిత్తేతబ్బం, ఏవం కతే అఖణ్డనిమిత్తా నామ హోతి. యది పన పురత్థిమదిసాయ నిమిత్తం కిత్తేత్వా అనుక్కమేన దక్ఖిణపచ్ఛిమఉత్తరదిసాసు నిమిత్తాని కిత్తేత్వా ఠపేతి, పున పురత్థిమదిసాయ నిమిత్తం న కిత్తేతి, ఏవం **ఖణ్డనిమిత్తా** నామ హోతి. అపరాపి **ఖణ్డనిమిత్తా** నామ యా అనిమిత్తుపగపాసాణం వా బహిసారరుక్ఖం వా ఖాణుకం వా పంసుపుఞ్జం వా అన్తరా ఏకం నిమిత్తం కత్వా సమ్మతా. పబ్బతచ్ఛాయాదీసు యం కిఞ్చి ఛాయం నిమిత్తం కత్వా సమ్మతా **ఛాయానిమిత్తా** నామ. సబ్బసో నిమిత్తం అకిత్తేత్వా సమ్మతా **అనిమిత్తా** నామ. ఇమేహి తీహి దోసేహి విముచ్చనత్థాయ నిమిత్తకిత్తనం కాతబ్బం.

కథం? కమ్మవాచాయ పోరాణసీమాసమూహననం కత్వా పరిసుద్ధాయ కేవలాయ గామసీమాయ సఙ్ఘేన యథాజ్ఝాసయం గహితప్పమాణస్స సీమమణ్డలస్స చతూసు వా దిసాసు అట్ఠసు వా దిసాసు నిమిత్తుపగే హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేన ద్వత్తింసపలగుళపిణ్డప్పమాణే, ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదేన హత్థిప్పమాణతో ఊనప్పమాణే పాసాణే ఠపేత్వా నిమిత్తానం అన్తో ఠితేన కమ్మవాచాపాఠకేన వినయధరేన “పురత్థిమాయ దిసాయ కిం నిమిత్త”న్తి పుచ్ఛితబ్బం. అఞ్ఞేన “పాసాణో, భన్తే”తి వత్తబ్బం. పున వినయధరేన “ఏసో పాసాణో నిమిత్త”న్తి వత్వా కిత్తేతబ్బం. ఇమినా నయేన సీమమణ్డలం పదక్ఖిణం కరోన్తేన “పురత్థిమాయ అనుదిసాయ, దక్ఖిణాయ దిసాయ, దక్ఖిణాయ అనుదిసాయ, పచ్ఛిమాయ దిసాయ, పచ్ఛిమాయ అనుదిసాయ, ఉత్తరాయ దిసాయ, ఉత్తరాయ అనుదిసాయ కిం నిమిత్తం? పాసాణో, భన్తే. ఏసో పాసాణో నిమిత్త”న్తి కిత్తేత్వా పున “పురత్థిమాయ దిసాయ కిం నిమిత్తం? పాసాణో, భన్తే. ఏసో పాసాణో నిమిత్త”న్తి కిత్తేత్వా నిట్ఠపేతబ్బం. వుత్తఞ్హి కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) “ఖణ్డనిమిత్తా నామ అఘటితనిమిత్తా వుచ్చతీ”తిఆది. ఏవం నిమిత్తకిత్తనేన “ఖణ్డనిమిత్తా ఛాయానిమిత్తా అనిమిత్తా”తి వుత్తేహి తీహి విపత్తిదోసేహి విముత్తా హోతి.

తతో పరం “బహిసీమే ఠితసమ్మతా”తి (పరి॰ ౪౮౬) వుత్తవిపత్తిదోసతో విముచ్చనత్థం సీమాసమ్ముతికమ్మవాచాపాఠకాలే సఙ్ఘస్స ఠితట్ఠానం జానితబ్బం. కథం? యది నిమిత్తాని కిత్తేత్వా సఙ్ఘో నిమిత్తానం బహి ఠత్వా కమ్మవాచాయ సీమం సమ్మన్నతి, బహిసీమే ఠితసమ్మతా నామ హోతి, సీమా న హోతి, తస్మా నిమిత్తాని కిత్తేత్వా సఙ్ఘేన నిమిత్తానం అన్తో ఠత్వా కమ్మవాచాయ సీమా సమ్మన్నితబ్బా. వుత్తఞ్హేతం కఙ్ఖావితరణియం “బహిసీమే ఠితసమ్మతా నామ నిమిత్తాని కిత్తేత్వా నిమిత్తానం బహి ఠితేన సమ్మతా”తి. ఏవం సీమాసమ్మన్ననట్ఠాననియమేన “బహిసీమే ఠితసమ్మతా”తి (పరి॰ ౪౮౬) వుత్తవిపత్తిదోసతో ముత్తా హోతి.

తతో పరం “నదియం సమ్మతా, సముద్దే సమ్మతా, జాతస్సరే సమ్మతా”తి (పరి॰ ౪౮౬) వుత్తేహి తీహి విపత్తిదోసేహి చ విముచ్చనత్థం ఏవం మనసి కాతబ్బం – “సబ్బా, భిక్ఖవే, నదీ అసీమా, సబ్బో సముద్దో అసీమో, సబ్బో జాతస్సరో అసీమో”తి (మహావ॰ ౧౪౭) భగవతా వచనతో నదీసముద్దజాతస్సరేసు సమ్మతా సీమా న హోతి, పోరాణసీమవిగతాయ సుద్ధాయ గామసీమాయ సమ్మతా ఏవ సీమా హోతి, తస్మా గామసీమాయమేవ బద్ధసీమా సమ్మన్నితబ్బా, న నదీఆదీసూతి. వుత్తఞ్హి కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) “నదియా సముద్దే జాతస్సరే సమ్మతా నామ ఏతేసు నదీఆదీసు సమ్మతా”తిఆది. ఏత్తావతా “అయం సీమా అతిఖుద్దికా , అతిమహన్తీ, ఖణ్డనిమిత్తా, ఛాయానిమిత్తా, అనిమిత్తా,

బహిసీమే ఠితసమ్మతా, నదియం సమ్మతా, సముద్దే సమ్మతా, జాతస్సరే సమ్మతా, సీమాయ సీమం సమ్భిన్దన్తేన సమ్మతా, సీమాయ సీమం అజ్ఝోత్థరన్తేన సమ్మతా”తి (పరి. ౪౮౬) వుత్తేహి ఏకాదసహి దోసేహి విముత్తా హుత్వా “అబ్భా మహికా ధూమో రజో రాహూ”తి వుత్తేహి పఞ్చహి ఉపక్కిలేసేహి ముత్తం చన్దమణ్డలం వియ, సూరియమణ్డలం వియ చ సుపరిసుద్ధా హోతి.

తివిధసమ్పత్తి నామ నిమిత్తసమ్పత్తిపరిససమ్పత్తికమ్మవాచాసమ్పత్తియో. తాసు “పబ్బతనిమిత్తం పాసాణనిమిత్తం వననిమిత్తం రుక్ఖనిమిత్తం మగ్గనిమిత్తం వమ్మికనిమిత్తం నదీనిమిత్తం ఉదకనిమిత్త”న్తి (మహావ. ౧౩౮) వుత్తేసు అట్ఠసు నిమిత్తేసు తస్సం తస్సం దిసాయం యథాలద్ధాని నిమిత్తాని కిత్తేత్వా సమ్మన్నితబ్బా. వుత్తఞ్హి కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా. అట్ఠ. నిదానవణ్ణనా) “పురత్థిమాయ దిసాయ కింనిమిత్తం? పాసాణో, భన్తే. ఏసో పాసాణో నిమిత్తన్తిఆదినా నయేన కిత్తేత్వా సమ్మతా”తి. తేసు చ అట్ఠసు నిమిత్తేసు రుక్ఖనిమిత్తాదీనం యథాజ్ఝాసయట్ఠానేసు దుల్లభభావతో వడ్ఢిత్వా ద్విన్నం బద్ధసీమానం సఙ్కరకరణతో చ పాసాణనిమిత్తస్స పన తథా సఙ్కరకరణాభావతో యథిచ్ఛితట్ఠానం ఆహరిత్వా ఠపేతుం సుకరభావతో చ సీమం బన్ధన్తేహి భిక్ఖూహి సీమమణ్డలస్స సమన్తా నిమిత్తూపగా పాసాణా ఠపేతబ్బా. తేన వుత్తం మహావగ్గట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౧౩౮) “తం బన్ధన్తేహి సమన్తా నిమిత్తూపగా పాసాణా ఠపేతబ్బా”తి. విమతివినోదనియఞ్చ (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౧౩౮) “**నిమిత్తూపగా పాసాణా ఠపేతబ్బా**తి ఇదం యథారుచితట్ఠానే రుక్ఖనిమిత్తాదీనం దుల్లభతాయా”తిఆది. ఏత్తావతా నిమిత్తసమ్పత్తిసఙ్ఖాతం పఠమఙ్గం సూపపన్నం హోతి.

తతో సీమాసమ్ముతికరణత్థం సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన చత్తారో భిక్ఖూ సన్నిపతిత్వా యావతా తస్మిం గామే బద్ధసీమం వా నదీసముద్దజాతస్సరే వా అనోక్కమిత్వా ఠితా భిక్ఖూ సన్తి, సబ్బే తే హత్థపాసే వా కత్వా ఛన్దం వా ఆహరిత్వా యా సీమా సమ్మతా, సా పరిససమ్పత్తియుత్తా నామ హోతి. తేన వుత్తం కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా. అట్ఠ. నిదానవణ్ణనా) “పరిససమ్పత్తియుత్తా నామ సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన చతూహి భిక్ఖూహి సన్నిపతిత్వా”తిఆది. అథ తం సీమం బన్ధన్తా భిక్ఖూ సామన్తవిహారేసు వసన్తే భిక్ఖూ తస్స తస్స విహారస్స సీమాపరిచ్ఛేదం పుచ్ఛిత్వా యే బద్ధసీమవిహారా, తేసం సీమాయ సీమన్తరికం ఠపేత్వా, యే అబద్ధసీమవిహారా, తేసం సీమాయ ఉపచారం ఠపేత్వా దిసాచారికభిక్ఖూనం నిస్సఞ్చారసమయే యది ఏకస్మింయేవ గామక్ఖేత్తే సీమం బన్ధితుకామా , తస్మిం యే భిక్ఖూ బద్ధసీమవిహారా, తేసం పేసేతబ్బం “అజ్జ మయం సీమం బన్ధిస్సామ, తుమ్హే సకసకసీమాపరిచ్ఛేదతో మా నిక్ఖమథా”తి. యే అబద్ధసీమవిహారా, తే సబ్బే ఏకజ్ఝం సన్నిపాతాపేతబ్బా, ఛన్దారహానం ఛన్దో ఆహరితబ్బో.

యది అఞ్ఞం గామక్ఖేత్తమ్పి అన్తోకత్తుకామా, తత్థ నివాసినో భిక్ఖూ సమానసంవాసకసీమాసమ్మన్ననకాలే ఆగన్తుమ్పి అనాగన్తుమ్పి వట్టన్తి. అవిప్పవాససీమాసమ్మన్ననకాలే పన అన్తోనిమిత్తగతేహి భిక్ఖూహి ఆగన్తబ్బం, అనాగచ్ఛన్తానం ఛన్దో ఆహరితబ్బో. వుత్తఞ్హేతం సమన్తపాసాదికాయం (మహావ. అట్ఠ. ౧౩౮) “తం బన్ధితుకామేహి సామన్తవిహారేసు భిక్ఖూ”తిఆది. ఏవం భిక్ఖూసు సన్నిపతితేసు ఛన్దారహానం ఛన్దే ఆహటే తేసు తేసు మగ్గేసు నదీతిత్థగామద్వారాదీసు చ ఆగన్తుకభిక్ఖూనం సీఘం సీఘం హత్థపాసానయనత్థఞ్చ బహిసీమకరణత్థఞ్చ ఆరామికసామణేరే ఠపేత్వా భేరిసఞ్ఞం వా సఙ్ఖసఞ్ఞం వా కారాపేత్వా నిమిత్తకిత్తనానన్తరం వుత్తాయ “సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో”తిఆదికాయ (మహావ. ౧౩౯) కమ్మవాచాయ సీమా

బన్ధితబ్బా. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౩౮) "ఏవం సన్నిపతితేసు పన భిక్ఖూసూ"తిఆది. ఏత్తావతా పరిససమ్పత్తిసఙ్ఖాతం దుతియఙ్గం సూపపన్నం హోతి.

తతో పరం కమ్మవాచాపాఠసమయే "సీమం, భిక్ఖవే, సమ్మన్నన్తేన పఠమం సమానసంవాసకసీమా సమ్మన్నితబ్బా, పచ్ఛా తిచీవరేన అవిప్పవాసో సమ్మన్నితబ్బో"తి (మహావ॰ ౧౪౪) వచనతో పఠమం సమానసంవాసకసీమా సమ్మన్నితబ్బా, పచ్ఛా అవిప్పవాససీమా సమ్మన్నితబ్బా, సమానసంవాసకకమ్మవాచాపరియోసానేయేవ నిమిత్తాని బహి కత్వా నిమిత్తానం అన్తోపమాణేనేవ సమానసంవాసకసీమా చతునహుతాధికద్విలక్ఖయోజనపుథులం మహాపథవిం వినివిజ్ఝిత్వా పథవీసన్ధారకఉదకం పరియన్తం కత్వా గతా. తేన వుత్తం సమన్తపాసాదికాయం "కమ్మవాచాపరియోసానేయేవ...పే॰... గతా హోతీ"తి. అవిప్పవాసకమ్మవాచాపరియోసానే అవిప్పవాససీమా యది అన్తోసీమాయ గామో అత్థి, గామఞ్చ గామూపచారఞ్చ ముఞ్చిత్వా సమానసంవాసకసీమాయ గతపరిచ్ఛేదేనేవ గతా. ఇతి తిచీవరేన అవిప్పవాససీమా గామఞ్చ గామూపచారఞ్చ న అవత్థరతి, సమానసంవాసకసీమావ అవత్థరతి, సమానసంవాసకసీమా అత్తనో ధమ్మతాయ గచ్ఛతి. అవిప్పవాససీమా పన యత్థ సమానసంవాసకసీమా, తత్థేవ గచ్ఛతి. తేన వుత్తం సమన్తపాసాదికాయం "ఇతి భిక్ఖూనం అవిప్పవాససీమా...పే॰... గచ్ఛతీ"తి. తస్మా –

"సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, యావతా సమన్తా నిమిత్తా కిత్తితా. యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఏతేహి నిమిత్తేహి సీమం సమ్మన్నేయ్య సమానసంవాసం ఏకూపోసథం, ఏసా ఞత్తి.

"సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, యావతా సమన్తా నిమిత్తా కిత్తితా, సఙ్ఘో ఏతేహి నిమిత్తేహి సీమం సమ్మన్నతి సమానసంవాసం ఏకూపోసథం. యస్సాయస్మతో ఖమతి ఏతేహి నిమిత్తేహి సీమాయ సమ్ముతి సమానసంవాసాయ ఏకూపోసథాయ, సో తుణ్హస్స. యస్స నక్ఖమతి, సో భాసేయ్య. సమ్మతా సా సీమా సఙ్ఘేన ఏతేహి నిమిత్తేహి సమానసంవాసా ఏకూపోసథా, ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ. ఏవమేతం ధారయామీ"తి (మహావ॰ ౧౩౯).

ఏసా సమానసంవాసకకమ్మవాచా,

"సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, యా సా సఙ్ఘేన సీమా సమ్మతా సమానసంవాసా ఏకూపోసథా. యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో తం సీమం తిచీవరేన అవిప్పవాసం సమ్మన్నేయ్య ఠపేత్వా గామఞ్చ గామూపచారఞ్చ, ఏసా ఞత్తి.

"సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో, యా సా సఙ్ఘేన సీమా సమ్మతా సమానసంవాసా ఏకూపోసథా. సఙ్ఘో తం సీమం తిచీవరేన అవిప్పవాసం సమ్మన్నతి ఠపేత్వా గామఞ్చ గామూపచారఞ్చ. యస్సాయస్మతో ఖమతి ఏతిస్సా సీమాయ తిచీవరేన అవిప్పవాససమ్ముతి ఠపేత్వా గామఞ్చ గామూపచారఞ్చ, సో తుణ్హస్స. యస్స నక్ఖమతి, సో భాసేయ్య. సమ్మతా సా సీమా సఙ్ఘేన తిచీవరేన అవిప్పవాసా ఠపేత్వా గామఞ్చ గామూపచారఞ్చ, ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ. ఏవమేతం ధారయామీ"తి (మహావ॰ ౧౪౪).

ఏసా అవిప్పవాసకమ్మవాచా ఞత్తిదోసఅనుస్సావనాదోసే అనుట్ఠపేత్వా సుట్ఠు భణితబ్బా. ఏత్తావతా కమ్మవాచాసమ్పత్తిసఙ్ఖాతం తతియఙ్గం సూపపన్నం హోతి.

ఏవమయం సీమా అన్తో మణివిమానం బహి రజతపరిక్ఖిత్తం విమానసామికదేవపుత్తోతి ఇమేహి తీహి అఙ్గేహి సమ్పన్నం చన్దమణ్డలం వియ, అన్తో కనకవిమానం బహి ఫలికపరిక్ఖిత్తం విమానసామికదేవపుత్తోతి ఇమేహి తీహి అఙ్గేహి సమ్పన్నం సూరియమణ్డలం వియ చ నిమిత్తసమ్పత్తిపరిససమ్పత్తికమ్మవాచాసమ్పత్తిసఙ్ఖాతేహి తీహి అఙ్గేహి సమ్పన్నా హుత్వా అతివియ సోభతి విరోచతి, జినసాసనస్స చిరట్ఠితికారణభూతా హుత్వా తిట్ఠతీతి దట్ఠబ్బం. వుత్తఞ్హేతం ఉపోసథక్ఖన్ధకపాళియం "సీమం, భిక్ఖవే, సమ్మన్నన్తేన పఠమం సమానసంవాసకసీమా సమ్మన్నితబ్బా"తిఆది.

"నిమిత్తేన నిమిత్తం సమ్బన్ధిత్వా"తి ఏత్థ పన పుబ్బే వుత్తనయేనేవ పురత్థిమదిసతో పట్ఠాయ పదక్ఖిణం కత్వా సబ్బనిమిత్తాని కిత్తేత్వా ఉత్తరానుదిసం పత్వా తత్థేవ అట్ఠపేత్వా పుబ్బే కిత్తితం పురత్థిమదిసాయ నిమిత్తం పున కిత్తేత్వా సమ్మతాతి అత్థో. ఏవం సమ్మతా అయం సీమా ఏకాదసహి విపత్తీహి ముత్తా, తీహి సమ్పత్తీహి సమన్నాగతా హుత్వా సబ్బాకారసమ్పన్నా పఞ్చవస్ససహస్సపరిమాణకాలం అపరిమాణం భిక్ఖూనం
అపలోకనాదిచతుబ్బిధకమ్మకరణట్ఠానభూతా బద్ధసీమా హోతీతి దట్ఠబ్బా.

యది పన సఖణ్డసీమం మహాసీమం బన్ధితుకామా, పుబ్బే వుత్తనయేన సుట్ఠు సోధేత్వా
సమూహనితపోరాణసీమాయ కేవలాయ పకతిగామసీమాయ వా విసుంగామసీమాయ వా బన్ధితబ్బా, తాసు చ ద్వీసు సీమాసుపబ్బజ్జుపసమ్పదాదీనం సఙ్ఘకమ్మానం సుఖకరణత్థం సీమా పఠమం బన్ధితబ్బా, తం పన బన్ధన్తేహి వత్తం జానితబ్బం. సచే హి బోధిచేతియభత్తసాలాదీని సబ్బవత్థూని పతిట్ఠాపేత్వా కతవిహారే బన్ధన్తి, విహారమజ్ఝే బహూనం సమోసరణట్ఠానే అబన్ధిత్వా విహారపచ్చన్తే వివిత్తోకాసే బన్ధితబ్బా. అకతవిహారే బన్ధన్తేహి బోధిచేతియాదీనం సబ్బవత్థూనం పతిట్ఠానం సల్లక్ఖేత్వా యథా పతిట్ఠితేసు వత్థూసు విహారపచ్చన్తే వివిత్తోకాసే హోతి, ఏవం బన్ధితబ్బా. తథా హి వుత్తం సమన్తపాసాదికాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౩౮) "ఇమం పన సమానసంవాసకసీమం సమ్మన్నన్తేహీ"తిఆది.

కిత్తకప్పమాణా పన ఖణ్డసీమా బన్ధితబ్బాతి? హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేన సచే ఏకవీసతి భిక్ఖూ గణ్హాతి, వట్టతి, తతో ఓరం న వట్టతి. పరం భిక్ఖుసహస్సం గణ్హన్తీపి వట్టతి. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ ౧౩౮) "సా హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేనా"తిఆది. **ఏకవీసతి భిక్ఖూ**తి చ నిసిన్నే సన్ధాయ వుత్తం, ఇదఞ్చ అబ్భానకరణకాలే కమ్మారహభిక్ఖునా సద్ధిం వీసతిగణస్స సఙ్ఘస్స నిసీదనప్పహోనకత్థం వుత్తం. వుత్తఞ్హి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౩౮) "ఏకవీసతి భిక్ఖూ"తిఆది. తం ఖణ్డసీమం బన్ధన్తేహి భిక్ఖూహి సీమమాళకస్స సమన్తా నిమిత్తూపగా పాసాణా ఠపేతబ్బా. అన్తోఖణ్డసీమాయమేవ ఠత్వా ఖణ్డసీమా బన్ధితబ్బా. "ఏసో పాసాణో నిమిత్త"న్తి ఏవం నిమిత్తాని కిత్తేత్వా కమ్మవాచాయ సీమా బన్ధితబ్బా, తస్సాయేవ సీమాయ దళ్హీకమ్మత్థం అవిప్పవాసకమ్మవాచా కాతబ్బా. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౩౮) "తం బన్ధన్తేహీ"తిఆది. ఏవం ఖణ్డసీమం సమ్మన్నిత్వా బహి సీమన్తరికపాసాణా ఠపేతబ్బా. సీమన్తరికా పచ్ఛిమకోటియా ఏకరతనప్పమాణా వట్టతి, విదత్థిప్పమాణాపి చతురఙ్గులప్పమాణాపి వట్టతి. సచే పన విహారో మహా హోతి, ద్వేపి తిస్సోపి తతుత్తరిపి ఖణ్డసీమాయో బన్ధితబ్బా. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం "సీమం సమ్మన్నిత్వా"తిఆది.

ఏవం ఖణ్డసీమం సమ్మన్నిత్వా మహాసీమాసమ్ముతికాలే ఖణ్డసీమతో నిక్ఖమిత్వా మహాసీమాయ ఠత్వా సమన్తా అనుపరియాయన్తేహి సీమన్తరికపాసాణా కిత్తేతబ్బా, తతో అవసేసనిమిత్తాని కిత్తేత్వా హత్థపాసం అవిజహన్తేహి

కమ్మవాచాయ సమానసంవాసకసీమం సమ్మన్నిత్వా తస్స దళ్హీకమ్మత్థం అవిప్పవాసకమ్మవాచాపి కాతబ్బా. తథా హి వుత్తం అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౩౮) "ఏవం ఖణ్డసీమం సమ్మన్నిత్వా"తిఆది.

"సమన్తా అనుపరియాయన్తేహి సీమన్తరికపాసాణా కిత్తేతబ్బా"తి వుత్తం. కథం కిత్తేతబ్బాతి? దక్ఖిణతో అనుపరియాయన్తేనేవ కిత్తేతబ్బా. తథా హి ఖణ్డసీమతో పచ్ఛిమాయ దిసాయ పురత్థాభిముఖేన ఠత్వా "పురత్థిమాయ దిసాయ కిం నిమిత్త"న్తి తత్థ సబ్బాని నిమిత్తాని అనుక్కమేన కిత్తేత్వా తథా ఉత్తరాయ దిసాయ దక్ఖిణాభిముఖేన ఠత్వా "దక్ఖిణాయ దిసాయ కిం నిమిత్త"న్తి అనుక్కమేన కిత్తేత్వా తథా పురత్థిమాయ దిసాయ పచ్ఛిమాభిముఖేన ఠత్వా "పచ్ఛిమాయ దిసాయ కిం నిమిత్త"న్తి అనుక్కమేన కిత్తేత్వా తథా దక్ఖిణాయ దిసాయ ఉత్తరాభిముఖేన ఠత్వా "ఉత్తరాయ దిసాయ కిం నిమిత్త"న్తి తత్థ సబ్బాని నిమిత్తాని అనుక్కమేన కిత్తేత్వా పున పచ్ఛిమాయ దిసాయ పురత్థాభిముఖేన ఠత్వా పురిమం కిత్తితం వుత్తనయేనేవ పున కిత్తేతబ్బం. ఏవం బహూనమ్పి ఖణ్డసీమానం సీమన్తరికపాసాణా పచ్చేకం కిత్తేతబ్బా, తతో పచ్ఛా అవసేసనిమిత్తానీతి మహాసీమాయ బాహిరబన్ధనేసు నిమిత్తాని. ఏవం సీమన్తరికపాసాణా మహాసీమాయ అన్తో నిమిత్తాని హోన్తి ద్విన్నం సీమానం సఙ్కరదోసాపగమనత్థం సీమన్తరికపాసాణానం ఠపేతబ్బత్తా. ఏవం సమన్తా అనుపరియాయన్తేన సీమన్తరికపాసాణా కిత్తేతబ్బా. తథాహి వుత్తం విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౩౮) "**సీమన్తరికపాసాణా**తి సీమన్తరికాయ ఠపితనిమిత్తపాసాణా, తే పన కిత్తేన్తేన పదక్ఖిణతో అనుపరియాయన్తేనేవ కిత్తేతబ్బా"తిఆది.

కిం ఇమినా అనుక్కమేనేవ సీమా సమ్మన్నితబ్బా, ఉదాహు అఞ్ఞేనపి అనుక్కమేన సమ్మన్నితబ్బాతి? సచే పన ఖణ్డసీమాయ నిమిత్తాని కిత్తేత్వా తతో సీమన్తరికాయ నిమిత్తాని కిత్తేత్వా మహాసీమాయ నిమిత్తాని కిత్తేన్తి, ఏవం తీసు ఠానేసు నిమిత్తాని కిత్తేత్వా యం సీమం ఇచ్ఛన్తి, తం పఠమం బన్ధితుం వట్టతి. ఏవం సన్తేపి యథావుత్తనయేన ఖణ్డసీమతోవ పట్ఠాయ బన్ధితబ్బా. తథా హి వుత్తం అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౩౮) "సచే పన ఖణ్డసీమాయ నిమిత్తానీ"తిఆది. ఏవం ఖణ్డసీమమహాసీమబన్ధనేన భిక్ఖూనం కో గుణోతి చే? ఏవం బద్ధాసు పన సీమాసు ఖణ్డసీమాయ ఠితా భిక్ఖూ మహాసీమాయం కమ్మం కరోన్తానం భిక్ఖూనం కమ్మం న కోపేన్తి, మహాసీమాయ వా ఠితా ఖణ్డసీమాయ కమ్మం కరోన్తానం, సీమన్తరికాయ పన ఠితా ఉభిన్నమ్పి న కోపేన్తి. గామక్ఖేత్తే ఠత్వా కమ్మం కరోన్తానం పన సీమన్తరికాయ ఠితా కోపేన్తి. సీమన్తరికా హి గామక్ఖేత్తం భజతి. తథా హి వుత్తం అట్ఠకథాయం "ఏవం బద్ధాసు పన సీమాసూ"తిఆది, ఏవం బద్ధసీమవిహారేసు వసన్తా భిక్ఖూ తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠితేహి తిచీవరేహి వినా యథారుచి వసితుం లభన్తి. సచే పన గామో అత్థి, గామగామూపచారేసు న లభతీతి దట్ఠబ్బం.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

సీమాబన్ధనవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో.

౨౫. ఉపోసథపవారణావినిచ్ఛయకథా

౧౬౮. ఏవం సీమావినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని ఉపోసథపవారణావినిచ్ఛయం కథేతుం ''**ఉపోసథపవారణాతి ఏత్థ**''త్యాదిమాహ. తత్థ ఉపోసథసద్దో తావ –

> ''ఉద్దేసే పాతిమోక్ఖస్స, పణ్ణత్తియముపోసథో;
> ఉపవాసే చ అట్ఠఙ్గే, ఉపోసథదినే సియా''తి. –

వచనతో పాతిమోక్ఖుద్దేసే పణ్ణత్తియం ఉపవాసే అట్ఠఙ్గసీలే ఉపోసథదినే చ వత్తతి. తథా హేస ''ఆయామావుసో కప్పిన ఉపోసథం గమిస్సామా''తిఆదీసు (దీ. ని. అట్ఠ. ౧.౧౫౦; మ. ని. అట్ఠ. ౩.౮౫) పాతిమోక్ఖుద్దేసే ఆగతో, ''ఉపోసథో నామ నాగరాజా''తిఆదీసు (దీ. ని. ౨.౨౪౬) పణ్ణత్తియం, ''సుద్ధస్స వే సదా ఫేగ్గు, సుద్ధస్సుపోసథో సదా''తిఆదీసు (మ. ని. ౧.౭౯) ఉపవాసే, ''ఏవం అట్ఠఙ్గసమన్నాగతో ఖో, విసాఖే, ఉపోసథో ఉపవుత్థో''తిఆదీసు (అ. ని. ౮.౪౩) అట్ఠఙ్గసీలే. ''న, భిక్ఖవే, ఉపోసథే సభిక్ఖుకాఆవాసా అభిక్ఖుకో ఆవాసో''తిఆదీసు (పాచి. ౧౦౪౮) ఉపోసథదినే వత్తతి. ''పారిసుద్ధిఉపోసథో అధిట్ఠానుపోసథో''తిఆదీసు పారిసుద్ధిఅధిట్ఠానేసుపి వత్తతి. తే పన పాతిమోక్ఖుద్దేసే అన్తోగధాతి కత్వా విసుం న వుత్తా. ఇధ పన పాతిమోక్ఖుద్దేసే ఉపోసథదినే చ వత్తతి. తత్థ పాతిమోక్ఖుద్దేసే ఉపవసనం **ఉపోసథో,** సీలేన ఉపేతా హుత్వా వసనన్త్యత్థో. ఉపోసథదినే ఉపవసన్తి ఏత్థాతి **ఉపోసథో,** ఏతస్మిం దివసే సీలేన ఉపేతా హుత్వా వసన్తీత్యత్థో.

పవారణా-సద్దో పన ''పవారణా పటిక్ఖేపే, కథితాజ్ఝేసనాయ చా''తి అభిధానప్పదీపికాయం వచనతో పటిక్ఖేపే అజ్ఝేసనే చ వత్తతి. తత్థ ''యో పన భిక్ఖు భుత్తావీ పవారితో అనతిరిత్తం ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా ఖాదేయ్య వా భుఞ్జేయ్య వా, పాచిత్తియ''న్తిఆదీసు (పాచి. ౨౩౮) పటిక్ఖేపే, ''సఙ్ఘో పవారేయ్యా''తిఆదీసు (మహావ. ౨౧౦) అజ్ఝేసనే, ''అజ్జపవారణా చాతుద్దసీ''తిఆదీసు (మహావ. అట్ఠ. ౨౧౨) పవారణాదివసే. సో పన అజ్ఝేసనదివసోయేవాతి విసుం న వుత్తో. ఇధ పన అజ్ఝేసనే వత్తతి, తస్మా పవారీయతే **పవారణా,** పకారేన ఇచ్ఛీయతేత్యత్థో. ప-పుబ్బ వరధాతు చురాదిగణికాయం.

ఏత్థ చ కిఞ్చాపి పాళియం ఉపోసథక్ఖన్ధకానన్తరం వస్సూపనాయికక్ఖన్ధకో, తదనన్తరం పవారణక్ఖన్ధకో సఙ్గీతో, తథాపి ఉపోసథపవారణకమ్మానం యేభుయ్యేన సమానత్తా యమకమివ భూతత్తా మిస్సేత్వా కథేన్తో సువిఞ్ఞేయ్యో హోతి సల్లహుకగన్థో చాతి మన్త్వా ఖన్ధకద్వయసఙ్గహితం అత్థం ఏకేనేవ పరిచ్ఛేదేన దస్సేతి ఆచరియో. తత్థ చాతుద్దసికో పన్నరసికో సామగ్గీఉపోసథోతి దివసవసేన తయో ఉపోసథా హోన్తీతి సమ్బన్ధో. చతుద్దసియం నియుత్తో **చాతుద్దసికో,** ఏవం **పన్నరసికో. సామగ్గీఉపోసథో** నామ సఙ్ఘసామగ్గికదివసే కాతబ్బఉపోసథో. **హేమన్తగిమ్హవస్సానం తిణ్ణం ఉతూనన్తి** ఏత్థ **హేమన్తఉతు** నామ అపరకత్తికకాళపక్ఖస్స పాటిపదతో పట్ఠాయ ఫగ్గునపుణ్ణమపరియోసానా చత్తారో మాసా. **గిమ్హఉతు** నామ ఫగ్గునస్స కాళపక్ఖపాటిపదతో పట్ఠాయ ఆసాళ్హిపుణ్ణమపరియోసానా చత్తారో మాసా. **వస్సానఉతు** నామ ఆసాళ్హస్స కాళపక్ఖపాటిపదతో పట్ఠాయ అపరకత్తికపుణ్ణమపరియోసానా చత్తారో మాసా. **తతియసత్తమపక్ఖేసు ద్వే ద్వే కత్వా ఛ చాతుద్దసికాతి** హేమన్తస్స ఉతునో తతియే చ సత్తమే చ పక్ఖే ద్వే చాతుద్దసికా, మిగసిరమాసస్స కాళపక్ఖే, మాఘమాసస్స కాళపక్ఖే చాతి అత్థో. ఏవం గిమ్హస్స ఉతునో తతియే చిత్తమాసస్స కాళపక్ఖే సత్తమే జేట్ఠమాసస్స కాళపక్ఖే చ, వస్సానస్స

ఉతునో తతియే సావణస్స కాళపక్ఖే చ సత్తమే అస్సయుజమాసస్స కాళపక్ఖే చాతి అత్థో. **సేసా పన్నరసికాతి** సేసా అట్ఠారస పన్నరసికా.

హోతి చేత్థ –

"కత్తికస్స చ కాళమ్హా;
యావ ఫగ్గునపుణ్ణమా;
హేమన్తకాలోతి విఞ్ఞేయ్యో;
అట్ఠ హోన్తి ఉపోసథా.

"ఫగ్గునస్స చ కాళమ్హా;
యావ ఆసాళ్హిపుణ్ణమా;
గిమ్హకాలోతి విఞ్ఞేయ్యో;
అట్ఠ హోన్తి ఉపోసథా.

"ఆసాళ్హస్స చ కాళమ్హా;
యావ కత్తికపుణ్ణమా;
వస్సకాలోతి విఞ్ఞేయ్యో;
అట్ఠ హోన్తి ఉపోసథా.

"ఉతూనం పన తిణ్ణన్నం, పక్ఖే తతియసత్తమే;
చతుద్దసోతి పాతిమోక్ఖం, ఉద్దిసన్తి నయఞ్ఞునో"తి. (కఙ్ఖా॰ అభి॰ టీ॰ నిదానవణ్ణనా);

ఏవం ఏకసంవచ్ఛరే చతువీసతి ఉపోసథాతి ఏవం ఇమినా వుత్తనయేన హేమన్తాదీనం తిణ్ణం ఉతూనం ఏకేకస్మిం ఉతుమ్హి పచ్చేకం అట్ఠఅట్ఠఉపోసథత్తా ఉతుత్తయసమోధానభూతే ఏకస్మిం సంవచ్ఛరే చతువీసతి ఉపోసథా హోన్తీతి అత్థో. **ఇదం తావ పకతిచారిత్తన్తి** ఇదం ఏకస్మిం సంవచ్ఛరే ఛచాతుద్దసికఅట్ఠారసపన్నరసికఉపోసథకరణం తావ పఠమం పకతియా సభావేన చారిత్తం కాతబ్బం కమ్మం హోతి, న బహుతరావాసికాదినా కారణేన కాతబ్బన్తి అత్థో.

తథారూపపచ్చయే సతి అఞ్ఞస్మిమ్పి చాతుద్దసే ఉపోసథం కాతుం వట్టతీతి "సకిం పక్ఖస్స చాతుద్దసే వా పన్నరసే వా పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితు"న్తి (మహావ॰ ౧౩౬) వచనతో "యో పన ఆగన్తుకేహి ఆవాసికానం అనువత్తితబ్బ"న్తిఆదివచనతో (మహావ॰ ౧౭౮) చ తథారూపపచ్చయే సతి అఞ్ఞస్మిమ్పి చాతుద్దసే ఉపోసథం కాతుం వట్టతీతి అత్థో. తత్థ **సకిన్తి** ఏకవారం. **ఆవాసికానం అనువత్తితబ్బన్తి** ఆవాసికేహి "అజ్జుపోసథో చాతుద్దసో"తి పుబ్బకిచ్చే కరియమానే అనువత్తితబ్బం, న పటిక్కోసితబ్బం. **ఆది**-సద్దేన "ఆవాసికేహి ఆగన్తుకానం అనువత్తితబ్బ"న్తి వచనం, "అనుజానామి, భిక్ఖవే, తేహి భిక్ఖూహి ద్వే తయో ఉపోసథే చాతుద్దసికే కాతుం, కథం మయం తేహి భిక్ఖూహి పఠమతరం పవారేయ్యామా"తి (మహావ॰ ౨౪౦) వచనఞ్చ సఙ్గణ్హాతి. ఏత్థ చ పఠమసుత్తస్స ఏకేకస్స ఉతునో తతియసత్తమపక్ఖస్స చాతుద్దసే వా అవసేసస్స పన్నరసే వా

సకిం పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితబ్బన్తి. పకతిచారిత్తవసేనపి అత్థసమ్భవతో “ఆగన్తుకేహీ”తిఆదీని సుత్తాని దస్సితానీతి వేదితబ్బం. **తథారూపపచ్చయే సతీతి** అఞ్ఞస్మిమ్పి చాతుద్దసే ఉపోసథం కాతుం అనురూపే ఆవాసికా బహుతరా హోన్తీతి ఏవమాదికే పచ్చయే సతి. **అఞ్ఞస్మిమ్పి చాతుద్దసేతి** తిణ్ణం ఉతూనం తతియసత్తమపక్ఖచాతుద్దసతో అఞ్ఞస్మిం చాతుద్దసే.

తత్రాయం పాళి (మహావ. ౧౭౮) –

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఆవాసికానం భిక్ఖూనం చాతుద్దసో హోతి, ఆగన్తుకానం పన్నరసో. సచే ఆవాసికా బహుతరా హోన్తి, ఆగన్తుకేహి ఆవాసికానం అనువత్తితబ్బం. సచే సమసమా హోన్తి, ఆగన్తుకేహి ఆవాసికానం అనువత్తితబ్బం. సచే ఆగన్తుకా బహుతరా హోన్తి, ఆవాసికేహి ఆగన్తుకానం అనువత్తితబ్బం.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఆవాసికానం భిక్ఖూనం పన్నరసో హోతి, ఆగన్తుకానం చాతుద్దసో. సచే ఆవాసికా బహుతరా హోన్తి, ఆగన్తుకేహి ఆవాసికానం అనువత్తితబ్బం. సచే సమసమా హోన్తి, ఆగన్తుకేహి ఆవాసికానం అనువత్తితబ్బం. సచే ఆగన్తుకా బహుతరా హోన్తి, ఆవాసికేహి ఆగన్తుకానం అనువత్తితబ్బం.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఆవాసికానం భిక్ఖూనం పాటిపదో హోతి, ఆగన్తుకానం పన్నరసో. సచే ఆవాసికా బహుతరా హోన్తి, ఆవాసికేహి ఆగన్తుకానం నాకామా దాతబ్బా సామగ్గీ, ఆగన్తుకేహి నిస్సీమం గన్త్వా ఉపోసథో కాతబ్బో. సచే సమసమా హోన్తి, ఆవాసికేహి ఆగన్తుకానం నాకామా దాతబ్బా సామగ్గీ, ఆగన్తుకేహి నిస్సీమం గన్త్వా ఉపోసథో కాతబ్బో. సచే ఆగన్తుకా బహుతరా హోన్తి, ఆవాసికేహి ఆగన్తుకానం సామగ్గీ వా దాతబ్బా, నిస్సీమం వా గన్తబ్బం.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఆవాసికానం భిక్ఖూనం పన్నరసో హోతి, ఆగన్తుకానం పాటిపదో. సచే ఆవాసికా బహుతరా హోన్తి, ఆగన్తుకేహి ఆవాసికానం సామగ్గీ వా దాతబ్బా, నిస్సీమం వా గన్తబ్బం. సచే సమసమా హోన్తి, ఆగన్తుకేహి ఆవాసికానం సామగ్గీ వా దాతబ్బా, నిస్సీమం వా గన్తబ్బం. సచే ఆగన్తుకా బహుతరా హోన్తి, ఆగన్తుకేహి ఆవాసికానం నాకామా దాతబ్బా సామగ్గీ, ఆవాసికేహి నిస్సీమం గన్త్వా ఉపోసథో కాతబ్బో”తి.

తత్రాయం అట్ఠకథా (మహావ. అట్ఠ. ౧౭౮) –

ఆవాసికానం భిక్ఖూనం చాతుద్దసో హోతి, ఆగన్తుకానం పన్నరసోతి ఏత్థ యేసం పన్నరసో, తే తిరోరట్ఠతో వా ఆగతా, అతీతం వా ఉపోసథం చాతుద్దసికం అకంసూతి వేదితబ్బా. **ఆవాసికానం అనువత్తితబ్బన్తి** ఆవాసికేహి “అజ్జుపోసథో చాతుద్దసో”తి పుబ్బకిచ్చే కరియమానే అనువత్తితబ్బం, న పటిక్కోసితబ్బం. **నాకామా దాతబ్బాతి** న అనిచ్ఛాయ దాతబ్బాతి.

“అనుజానామి భిక్ఖవే”తిఆదిమ్హి అయం పవారణక్ఖన్ధకాగతా పాళి (మహావ. ౨౪౦) – ఇధ పన, భిక్ఖవే, సమ్బహులా సన్దిట్ఠా సమ్భత్తా భిక్ఖూ అఞ్ఞతరస్మిం ఆవాసే వస్సం ఉపగచ్ఛన్తి, తేసం సామన్తా అఞ్ఞే భిక్ఖూ భణ్డనకారకా కలహకారకా వివాదకారకా భస్సకారకా సఙ్ఘే అధికరణకారకా వస్సం ఉపగచ్ఛన్తి “మయం తేసం భిక్ఖూనం వస్సంవుత్థానం పవారణాయ పవారణం ఠపేస్సామా”తి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, తేహి భిక్ఖూహి ద్వే తయో ఉపోసథే చాతుద్దసికే కాతుం, కథం మయం తేహి భిక్ఖూహి పఠమతరం పవారేయ్యామాతి.

తత్రాయం అట్ఠకథా (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౪౦) – **ద్వే తయో ఉపోసథే చాతుద్దసికే కాతున్తి** ఏత్థ చతుత్థపఞ్చమా ద్వే, తతియో పన పకతియాపి చాతుద్దసికోయేవాతి, తస్మా తతియచతుత్థా వా తతియచతుత్థపఞ్చమా వా ద్వే తయో చాతుద్దసికా కాతబ్బా. అథ చతుత్థే కతే సుణన్తి, పఞ్చమో చాతుద్దసికో కాతబ్బో, ఏవమ్పి ద్వే చాతుద్దసికా హోన్తి. ఏవం కరోన్తా భణ్డనకారకానం తేరసే వా చాతుద్దసే వా ఇమే పన్నరసీపవారణం పవారేస్సన్తీతి.

తత్థ అయం సారత్థదీపనీపాఠో (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౨౪౦) – **చతుత్థే కతే సుణన్తీ**తి చతుత్థే పన్నరసికుపోసథే కతే అమ్హాకం పవారణం ఠపేస్సన్తీతి సుణన్తి. **ఏవమ్పి ద్వే చాతుద్దసికా హోన్తీ**తి తతియేన సద్ధిం ద్వే చాతుద్దసికా హోన్తీతి.

తత్రాయం విమతివినోదనీపాఠో (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౨౪౦) – **ద్వే చాతుద్దసికా హోన్తీ**తి తతియపక్ఖే చాతుద్దసియా సద్ధిం ద్వే చాతుద్దసికా హోన్తి. **భణ్డనకారకానం తేరసే వా చాతుద్దసే వా ఇమే పన్నరసీపవారణం పవారేస్సన్తీ**తి ఇమినా యథాసకం ఉపోసథకరణదివసతో పట్ఠాయ భిక్ఖూనం చాతుద్దసీపన్నరసీవోహారో, న చన్దగతిసిద్ధియా తిథియా వసేనాతి దస్సేతి. కిఞ్చాపి ఏవం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, రాజూనం అనువత్తితు"న్తి (మహావ॰ ౧౮౬) వచనతో పనేత్థ లోకియానం తిథిం అనువత్తన్తేహిపి అత్తనో ఉపోసథక్కమేన చాతుద్దసిం పన్నరసిం వా పన్నరసిం చాతుద్దసిం వా కరోన్తేహేవ అనువత్తితబ్బం, న పన సోళసమదివసం వా తేరసమదివసం వా ఉపోసథదివసం కరోన్తేహి. తేనేవ పాళియమ్పి (మహావ॰ ౨౪౦) "ద్వే తయో ఉపోసథే చాతుద్దసికే కాతు"న్తి వుత్తం. అఞ్ఞథా "ద్వాదసియం, తేరసియం వా ఉపోసథో కాతబ్బో"తి వత్తబ్బతో. "సకిం పక్ఖస్స చాతుద్దసే వా పన్నరసే వా"తిఆదివచనమ్పి (మహావ॰ ౧౩౬) ఉపవుత్తక్కమేనేవ వుత్తం, న తిథిక్కమేనాతి గహేతబ్బన్తి.

న కేవలం ఉపోసథదివసాయేవ తయో హోన్తి, అథ ఖో పవారణాదివసాపీతి ఆహ ''**పురిమవస్సంవుత్థానం పనా**''తిఆది. **మా**ఇతి చన్దో వుచ్చతి తస్స గతియా దివసస్స మినితబ్బతో, సో ఏత్థ సబ్బకలాపపారిపూరియా పుణ్ణోతి **పుణ్ణమా**. పుబ్బకత్తికాయ పుణ్ణమా **పుబ్బకత్తికపుణ్ణమా**, అస్సయుజపుణ్ణమా. సా హి పచ్ఛిమకత్తికం నివత్తేతుం ఏవం వుత్తా. **తేసంయేవా**తి పురిమవస్సంవుత్థానంయేవ. **భణ్డనకారకేహీ**తి కలహకారకేహి. **పచ్చుక్కడ్ఢన్తీ**తి ఉక్కడ్ఢన్తి, భణ్డనకారకే అనువాదవసేన అస్సయుజపుణ్ణమాదిం పరిచ్చజన్తా పవారణం కాళపక్ఖం జుణ్హపక్ఖన్తి ఉద్ధం కడ్ఢన్తీతి అత్థో, "సుణన్తు మే, ఆయస్మన్తో ఆవాసికా, యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, ఇదాని ఉపోసథం కరేయ్యామ, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసేయ్యామ, ఆగమే కాళే పవారేయ్యామా"తి, "సుణన్తు మే, ఆయస్మన్తో ఆవాసికా, యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, ఇదాని ఉపోసథం కరేయ్యామ, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసేయ్యామ, ఆగమే జుణ్హే పవారేయ్యామా"తి (మహావ॰ ౨౪౦) చ ఏవం ఞత్తియా పవారణం ఉద్ధం కడ్ఢన్తీతి వుత్తం హోతి.

అథాతి అనన్తరత్థే నిపాతో. చతుద్దసన్నం పూరణో **చాతుద్దసో**, దివసో. యం సన్ధాయ "ఆగమే కాళే పవారేయ్యామా"తి ఞత్తిం ఠపయింసు. **పచ్ఛిమకత్తికపుణ్ణమా వా**తి కోముదిచాతుమాసినిపుణ్ణమదివసో వా. యం సన్ధాయ "ఆగమే జుణ్హే పవారేయ్యామా"తి ఞత్తిం ఠపయింసు. తస్మిం పన ఆగమే జుణ్హే కోముదియా చాతుమాసినియా అవస్సం పవారేతబ్బం. న హి తం అతిక్కమిత్వా పవారేతుం లబ్భతి. వుత్తఞ్హేతం "తే చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ భణ్డనకారకా కలహకారకా వివాదకారకా భస్సకారకా సఙ్ఘే అధికరణకారకా తమ్పి జుణ్హం అనువసేయ్యుం. తేహి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూహి సబ్బేహేవ ఆగమే జుణ్హే కోముదియా చాతుమాసినియా అకామా పవారేతబ్బ"న్తి (మహావ॰ ౨౪౦). తేనేవాహ ''**పచ్ఛిమవస్సంవుత్థానఞ్చ పచ్ఛిమకత్తికపుణ్ణమా**

ఏవ వా''తి. యది హి తం అతిక్కమిత్వా పవారేయ్య, దుక్కటాపత్తిం ఆపజ్జేయ్యుం. వుత్తఞ్హేతం "న చ, భిక్ఖవే, అపవారణాయ పవారేతబ్బం అఞ్ఞత్ర సఙ్ఘసామగ్గియా"తి (మహావ. ౨౩౩). విసుద్ధిపవారణాయోగతో **పవారణాదివసా**. **పి-**సద్దేన న కేవలం పవారణాదివసావ , అథ ఖో తదఞ్ఞే ఉపోసథదివసాపి హోన్తీతి దస్సేతి. **ఇదమ్పీ**తి పవారణత్తయమ్పి. **తథారూపపచ్చయే**తి బహుతరావాసికాదిపచ్చయే. **ద్విన్నం కత్తికపుణ్ణమాన**న్తి పుబ్బకత్తికపచ్ఛిమకత్తికసఙ్ఖాతానం ద్విన్నం అస్సయుజకోముదిపుణ్ణమానం.

ఇదాని యో సో సామగ్గిఉపోసథదివసో వుత్తో, తఞ్చ తప్పసఙ్గేన సామగ్గిపవారణాదివసఞ్చ దస్సేన్తో ''**యదా పనా**''తిఆదిమాహ. తత్థ **ఓసారితే తస్మిం భిక్ఖుస్మి**న్తి ఉక్ఖిత్తకే భిక్ఖుస్మిం ఓసారితే, తం గహేత్వా సీమం గన్త్వా ఆపత్తిం దేసాపేత్వా కమ్మవాచాయ కమ్మపటిప్పస్సద్ధివసేన పవేసితేతి వుత్తం హోతి. **తస్స వత్థుస్సా**తి తస్స అధికరణస్స. తదా లభేత్వా చుద్దసపన్నరసే అఞ్ఞో యో కోచి దివసో ఉపోసథదివసో నామ హోతీతి సమ్బన్ధో. కస్మాతి ఆహ ''**తావదేవ ఉపోసథో కాతబ్బో. 'పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితబ్బ'న్తి వచనతో**''తి. తత్థ **తావదేవా**తి తం దివసమేవ. **వచనతో**తి కోసమ్బకక్ఖన్ధకే (మహావ. ౪౭౫) వుత్తత్తా. యత్ర పన పత్తచీవరాదీనం అత్థాయ అప్పమత్తకేన కారణేన వివదన్తా ఉపోసథం వా పవారణం వా ఠపేన్తి, తత్థ తస్మిం అధికరణే వినిచ్ఛితే "సమగ్గా జాతమ్హా"తి అన్తరా సామగ్గిఉపోసథం కాతుం న లభన్తి, కరోన్తేహి అనుపోసథే ఉపోసథో కతో నామ హోతి.

కత్తికమాసబ్భన్తరేతి ఏత్థ **కత్తికమాసో** నామ పుబ్బకత్తికమాసస్స కాళపక్ఖపాటిపదతో పట్ఠాయ యావ అపరకత్తికపుణ్ణమా, తావ ఏకూనతింసరత్తిదివా, తస్స అబ్భన్తరే. తతో పురే వా పన పచ్ఛా వా వట్టతి. **అయమేవా**తి యో కోచి దివసోయేవ. ఇధాపి కోసమ్బకక్ఖన్ధకే సామగ్గియా సదిసావ సామగ్గీ వేదితబ్బా. యే పన కిస్మిఞ్చిదేవ అప్పమత్తకే పవారణం ఠపేత్వా సమగ్గా హోన్తి, తేహి పవారణాయమేవ పవారణా కాతబ్బా, తావదేవ న కాతబ్బా, కరోన్తేహి అపవారణాయ పవారణా కతా నామ హోతి, "న కాతబ్బాయేవా"తి నియమేన యది కరోతి, దుక్కటన్తి దస్సేతి. తత్థ హి ఉపోసథకరణే దుక్కటం. వుత్తఞ్హేతం "న, భిక్ఖవే, అనుపోసథే ఉపోసథో కాతబ్బో అఞ్ఞత్ర సఙ్ఘసామగ్గియా"తి (మహావ. ౧౮౩).

౧౬౯. సఙ్ఘే ఉపోసథో నామ ఏకసీమాయం సన్నిపతితేన చతువగ్గాదిసఙ్ఘేన కత్తబ్బో ఉపోసథో, సో చ పాతిమోక్ఖుద్దేసోయేవ. **గణే ఉపోసథో** నామ ఏకసీమాయం సన్నిపతితేహి ద్వీహి, తీహి వా భిక్ఖూహి కత్తబ్బో ఉపోసథో, సో చ పారిసుద్ధిఉపోసథోయేవ. **పుగ్గలే ఉపోసథో** నామ ఏకసీమాయం నిసిన్నేన ఏకేన భిక్ఖునా కత్తబ్బో ఉపోసథో, సో చ అధిట్ఠానుపోసథోయేవ. తేనాహ ''**కారకవసేన అపరేపి తయో ఉపోసథా**''తి. కత్తబ్బాకారవసేన వుత్తేసు తీసు ఉపోసథేసు **సుత్తుద్దేసో** నామ పాతిమోక్ఖుద్దేసో. సో దువిధో ఓవాదపాతిమోక్ఖుద్దేసో చ ఆణాపాతిమోక్ఖుద్దేసో చ. తత్ర ఓవాదోవ పాతిమోక్ఖం, తస్స ఉద్దేసో సరూపేన కథనం **ఓవాదపాతిమోక్ఖుద్దేసో**. "ఇమస్మిం వీతిక్కమే అయం నామ ఆపత్తీ"తి ఏవం ఆపత్తివసేన ఆణాపనం పఞ్ఞాపనం **ఆణా**. సేసం అనన్తరసదిసమేవ.

తత్థ ఓవాదపాతిమోక్ఖుద్దేసో నామ –

"ఖన్తీ పరమం తపో తితిక్ఖా;
నిబ్బానం పరమం వదన్తి బుద్ధా;

న హి పబ్బజితో పరూపఘాతీ;
న సమణో హోతి పరం విహేఠయన్తో.

“సబ్బపాపస్స అకరణం, కుసలస్స ఉపసమ్పదా;
సచిత్తపరియోదపనం, ఏతం బుద్ధాన సాసనం.

“అనుపవాదో అనుపఘాతో, పాతిమోక్ఖే చ సంవరో;
మత్తఞ్ఞుతా చ భత్తస్మిం, పన్తఞ్చ సయనాసనం;
అధిచిత్తే చ ఆయోగో, ఏతం బుద్ధాన సాసన”న్తి. (దీ. ని. ౨.౯౦; ధ. ప. ౧౮౩-౧౮౫) –

ఇమా తిస్సో గాథా.

తత్థ **ఖన్తి పరమం తపో**తి అధివాసనఖన్తి నామ పరమం తపో. **తితిక్ఖా**తి ఖన్తియా ఏవ వేవచనం, తితిక్ఖాసఙ్ఖాతా అధివాసనఖన్తి ఉత్తమం తపోతి అత్థో. **నిబ్బానం పరమం వదన్తీ**తి సబ్బాకారేన పన నిబ్బానం పరమన్తి వదన్తి బుద్ధా. **న హి పబ్బజితో పరూపఘాతీ**తి యో అధివాసనఖన్తివిరహితత్తా పరం ఉపఘాతేతి బాధతి విహింసతి, సో పబ్బజితో నామ న హోతి . చతుత్థపాదో పన తస్సేవ వేవచనం. “న హి పబ్బజితో”తి ఏతస్స హి **న సమణో హోతీ**తి వేవచనం. “పరూపఘాతీ”తి ఏతస్స **పరం విహేఠయన్తో**తి వేవచనం. అథ వా **పరూపఘాతీ**తి సీలూపఘాతీ. సీలఞ్హి ఉత్తమట్ఠేన పరన్తి వుచ్చతి. యో చ సమణో పరం యం కఞ్చి సత్తం విహేఠయన్తో పరూపఘాతీ హోతి అత్తనో సీలవినాసకో, సో పబ్బజితో నామ న హోతీతి అత్థో. అథ వా యో అధివాసనఖన్తియా అభావా పరూపఘాతీ హోతి, పరం అన్తమసో డంసమకసమ్పి సఞ్చిచ్చ జీవితా వోరోపేతి, **సో న హి పబ్బజితో**. కిం కారణా? మలస్స అపబ్బజితత్తా. “పబ్బాజయమత్తనో మలం, తస్మా ‘పబ్బజితో’తి వుచ్చతీ”తి (ధ. ప. ౩౮౮) ఇదఞ్హి పబ్బజితలక్ఖణం. యోపి న హేవ ఖో ఉపఘాతేతి న మారేతి, అపిచ దణ్డాదీహి విహేతేతి, సోపి **పరం విహేఠయన్తో న సమణో హోతి**. కింకారణా? విహేసాయ అసమితత్తా. “సమితత్తా హి పాపానం, సమణోతి పవుచ్చతీ”తి (ధ. ప. ౨౬౫) ఇదఞ్హి సమణలక్ఖణం.

దుతియగాథాయ **సబ్బపాపస్సా**తి సబ్బాకుసలస్స. **అకరణ**న్తి అనుప్పాదనం. **కుసలస్సా**తి చతుభూమకకుసలస్స. **ఉపసమ్పదా**తి ఉపసమ్పాదనం పటిలాభో. **సచిత్తపరియోదపన**న్తి అత్తనో చిత్తస్స వోదాపనం పభస్సరభావకరణం సబ్బసో పరిసోధనం, తం పన అరహత్తేన హోతి, ఇతి సీలసంవరేన సబ్బపాపం పహాయ లోకియలోకుత్తరాహి సమథవిపస్సనాహి కుసలం సమ్పాదేత్వా అరహత్తఫలేన చిత్తం పరియోదపేతబ్బన్తి **ఏతం బుద్ధాన సాసనం** ఓవాదో అనుసిట్ఠి.

తతియగాథాయ **అనుపవాదో**తి వాచాయ కస్సచి అనుపవదనం. **అనుపఘాతో**తి కాయేన కస్సచి ఉపఘాతాకరణం. **పాతిమోక్ఖే**తి యం తం పాతిమోక్ఖం పఅతిమోక్ఖం అతిపమోక్ఖం ఉత్తమసీలం. పాతి వా అగతివిసేసేహి మోక్ఖేతి దుగ్గతిభయేహి, యో వా నం పాతి, తం మోక్ఖేతీతి పాతిమోక్ఖన్తి వుచ్చతి, తస్మిం **పాతిమోక్ఖే చ. సంవరో**తి సత్తన్నం ఆపత్తిక్ఖన్ధానం అవీతిక్కమలక్ఖణో సంవరో. **మత్తఞ్ఞుతా**తి పటిగ్గహణపరిభోగవసేన పమాణఞ్ఞుతా. **పన్తఞ్చ సయనాసన**న్తి జనసఙ్ఘట్టనవిరహితం నిజ్జనసమ్బాధం వివిత్తం సేనాసనఞ్చ. ఏత్థ చ ద్వీహియేవ పచ్చయేహి చతుపచ్చయసన్తోసో దీపితోతి వేదితబ్బో పచ్చయసన్తోససామఞ్ఞేన ఇతరద్వయస్సపి లక్ఖణహారనయేన జోతితత్తా. **అధిచిత్తే చ ఆయోగో**తి

విపస్సనాపాదకం అట్ఠసమాపత్తిచిత్తం అధిచిత్తం, తతోపి మగ్గఫలచిత్తమేవ అధిచిత్తం, తస్మిం యథావుత్తే అధిచిత్తే ఆయోగో చ అనుయోగో చాతి అత్థో. **ఏతం బుద్ధాన సాసనన్తి** ఏతం పరస్స అనుపవదనం, అనుపఘాతనం , పాతిమోక్ఖసంవరో, పటిగ్గహణపరిభోగేసు మత్తఞ్ఞుతా , అట్ఠసమాపత్తివసిభావాయ వివిత్తసేనాసనసేవనఞ్చ బుద్ధానం సాసనం ఓవాదో అనుసిట్ఠీతి. ఇమా పన తిస్సో గాథాయో సబ్బబుద్ధానం పాతిమోక్ఖుద్దేసగాథా హోన్తీతి వేదితబ్బా, తం బుద్ధా ఏవ ఉద్దిసన్తి, న సావకా. "సుణాతు మే భన్తే సఙ్ఘో"తిఆదినా (మహావ. ౧౩౪) నయేన వుత్తం **ఆణాపాతిమోక్ఖం** నామ, తం సావకా ఏవ ఉద్దిసన్తి, న బుద్ధా. ఇదమేవ చ ఇమస్మిం అత్థే పాతిమోక్ఖన్తి అధిప్పేతం.

అనుపగతో నామ తత్థేవ ఉపసమ్పన్నో, అసతియా పురిమికాయ **అనుపగతో** వా. **చాతుమాసినియన్తి** చతుమాసియం. సా హి చతున్నం మాసానం పారిపూరిభూతాతి చాతుమాసీ, సా ఏవ "చాతుమాసినీ"తి వుచ్చతి, తస్సం చాతుమాసినియం, పచ్ఛిమకత్తికపుణ్ణమాసియన్తి అత్థో. **కాయసామగ్గిన్తి** కాయేన సమగ్గభావం, హత్థపాసూపగమనన్తి వుత్తం హోతి.

అయం పనేత్థ వినిచ్ఛయో – సచే పురిమికాయ పఞ్చ భిక్ఖూ వస్సం ఉపగతా పచ్ఛిమికాయపి పఞ్చ, పురిమేహి ఞత్తిం ఠపేత్వా పవారితే పచ్ఛిమేహి తేసం సన్తికే పారిసుద్ధిఉపోసథో కాతబ్బో, న ఏకస్మిం ఉపోసథగ్గే ద్వే ఞత్తియో ఠపేతబ్బా. సచే పచ్ఛిమికాయ ఉపగతా చత్తారో తయో ద్వే ఏకో వా హోతి, ఏసేవ నయో. అథ పురిమికాయ చత్తారో, పచ్ఛిమికాయపి చత్తారో తయో ద్వే ఏకో వా, ఏసేవ నయో. అథ పురిమికాయ తయో, పచ్ఛిమికాయ తయో ద్వే ఏకో వా, ఏసేవ నయో. ఇదఞ్హేత్థ లక్ఖణం – సచే పురిమికాయ ఉపగతేహి పచ్ఛిమికాయ ఉపగతా థోకతరా చేవ హోన్తి సమసమా చ, సఙ్ఘపవారణాయ చ గణం పూరేన్తి, సఙ్ఘపవారణావసేన ఞత్తి ఠపేతబ్బా. సచే పన పచ్ఛిమికాయ ఏకో హోతి, తేన సద్ధిం తే చత్తారో హోన్తి, చతున్నం సఙ్ఘఞత్తిం ఠపేత్వా పవారేతుం న వట్టతి. గణఞత్తియా పన సో గణపూరకో హోతి, తస్మా గణవసేన ఞత్తిం ఠపేత్వా పురిమేహి పవారేతబ్బం. ఇతరేన తేసం సన్తికే పారిసుద్ధిఉపోసథో కాతబ్బో. సచే పురిమికాయ ద్వే, పచ్ఛిమికాయ ద్వే వా ఏకో వా, ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. సచే పురిమికాయపి ఏకో, పచ్ఛిమికాయపి ఏకో, ఏకేన ఏకస్స సన్తికే పవారేతబ్బం, ఏకేన పారిసుద్ధిఉపోసథో కాతబ్బో. సచే పురిమేహి వస్సూపగతేహి పచ్ఛా వస్సూపగతా ఏకేనపి అధికతరా హోన్తి, పఠమం పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసిత్వా పచ్ఛా థోకతరేహి తేసం సన్తికే పవారేతబ్బం. కత్తికచాతుమాసినిపవారణాయ పన సచే పఠమవస్సూపగతేహి మహాపవారణాయ పవారితేహి పచ్ఛా ఉపగతా అధికతరా వా సమసమా వా హోన్తి, పవారణాఞత్తిం ఠపేత్వా పవారేతబ్బం, తేహి పవారితే పచ్ఛా ఇతరేహి పారిసుద్ధిఉపోసథో కాతబ్బో. అథ మహాపవారణాయ పవారితా బహూ హోన్తి, పచ్ఛా వస్సూపగతా థోకా వా ఏకో వా, పాతిమోక్ఖే ఉద్దిట్ఠే పచ్ఛా తేసం సన్తికే తేన పవారేతబ్బన్తి.

ఠపేత్వా పన పవారణాదివసం అఞ్ఞస్మిం కాలేతి అఞ్ఞస్మిం ఉపోసథదివసే. **ఉద్దిట్ఠమత్తే పాతిమోక్ఖేతి** "పరియోసితమత్తే ఉద్దిస్సమానే"తి అపరియోసితే ఆగతే సతి అవసేసస్స పాతిమోక్ఖస్స సోతబ్బత్తా పారిసుద్ధిఉపోసథం కాతుం న వట్టతి. **అవుట్ఠితాయాతిఆదీనిపి** పాతిమోక్ఖస్స నిట్ఠితకాలమేవ పరిసాయ విసేసేత్వా వదతి. **సమసమా వాతి** పురిమేహి సమపరిమాణా. **థోకతరా వాతి** పురిమేహి థోకతరపరిమాణా. ఏతేన బహుతరేసు ఆగతేసు పున పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితబ్బం, న పారిసుద్ధిఉపోసథో కాతబ్బోతి దస్సేతి.

ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వాతి ఏకస్మిం అంసే సాధుకం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వాతి అత్థో. సుత్తనిపాతట్ఠకథాయం (సు. ని. అట్ఠ. ౨.౩౪౫) పన "**ఏకంసం చీవరం కత్వా**తి ఏత్థ పన పున సణ్ఠాపనేన ఏవం వుత్తం. **ఏకంస**న్తి చ వామంసం పారుపిత్వా ఠితస్సేతం అధివచనం. యతో యథా వామంసం పారుపిత్వా ఠితం హోతి, తథా చీవరం కత్వాతి ఏవమస్స అత్థో వేదితబ్బో"తి వుత్తం. **అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా**తి దసనఖసమోధానసముజ్జలం అఞ్జలిం ఉక్ఖిపిత్వా. సచే పన తత్థ పారివాసికోపి అత్థి, సఙ్ఘనవకట్ఠానే నిసీదిత్వా తత్థేవ నిసిన్నేన అత్తనో పాళియా పారిసుద్ధిఉపోసథో కాతబ్బో. పాతిమోక్ఖే పన ఉద్దిసియమానే పాళియా అనిసీదిత్వా పాళిం విహాయ హత్థపాసం అముఞ్చన్తేన నిసీదితబ్బం. పవారణాయపి ఏసేవ నయో.

సబ్బం పుబ్బకరణీయన్తి సమ్మజ్జనాదినవవిధం పుబ్బకిచ్చం. ఇమినా బహూనం వసనట్ఠానేయేవ ఉపోసథదివసే పుబ్బకిచ్చం కాతబ్బం న హోతి, అథ ఖో ఏకస్స వసనట్ఠానేపి కాతబ్బంయేవాతి దస్సేతి. యథా చ సబ్బో సఙ్ఘో సభాగాపత్తిం ఆపజ్జిత్వా "సుణాతు మే, భన్తే సఙ్ఘో...పే.... పటికరిస్సతీ"తి (మహావ. ౧౭౧) ఇత్తిం ఠపేత్వా ఉపోసథం కాతుం లభతి, ఏవమేత్థాపి తీహి "సుణన్తు మే, ఆయస్మన్తా, ఇమే భిక్ఖూ సభాగం ఆపత్తిం ఆపన్నా, యదా అఞ్ఞం భిక్ఖుం సుద్ధం అనాపత్తికం పస్సిస్సన్తి, తదా తస్స సన్తికే తం ఆపత్తిం పటికరిస్సన్తీ"తి గణఞత్తిం ఠపేత్వా, ద్వీహిపి "అఞ్ఞం సుద్ధం పస్సిత్వా పటికరిస్సామా"తి వత్వా ఉపోసథం కాతుం వట్టతి. ఏకేనపి "పరిసుద్ధం లభిత్వా పటికరిస్సామీ"తి ఆభోగం కత్వా కాతుం వట్టతి.

తదహూతి తస్మిం అహు, తస్మిం దివసేతి అత్థో. **నానాసంవాసకేహీ**తి లద్ధినానాసంవాసకేహి. **అనావాసో** నామ నవకమ్మసాలాదికో యో కోచి పదేసో . **అఞ్ఞత్ర సఙ్ఘేనా**తి సఙ్ఘప్పహోనకేహి భిక్ఖూహి వినా. **అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా**తి పుబ్బే వుత్తం దసవిధమన్తరాయం వినా. సబ్బన్తిమేన పన పరిచ్ఛేదేన అత్తచతుత్థే వా అన్తరాయే వా సతి గన్తుం వట్టతి. యథా చ ఆవాసాదయో న గన్తబ్బా, ఏవం సచే విహారే ఉపోసథం కరోన్తి, ఉపోసథాధిట్ఠానత్థం సీమాపి నదీపి న గన్తబ్బా. సచే పనేత్థ కోచి భిక్ఖు హోతి, తస్స సన్తికం గన్తుం వట్టతి, విస్సట్ఠఉపోసథాపి ఆవాసా గన్తుం వట్టతి. ఏవం గతో అధిట్ఠాతుమ్పి లభతి. ఆరఞ్ఞకేనపి భిక్ఖునా ఉపోసథదివసే గామే పిణ్డాయ చరిత్వా అత్తనో విహారమేవ ఆగన్తబ్బం. సచే అఞ్ఞం విహారం ఓక్కమతి, తత్థ ఉపోసథం కత్వావ ఆగన్తబ్బం, అకత్వా ఆగన్తుం న వట్టతి, యం జఞ్ఞా "అజ్జేవ తత్థ గన్తుం సక్కోమీ"తి ఏవరూపో పన ఆవాసో గన్తబ్బో. తత్థ భిక్ఖూహి సద్ధిం ఉపోసథం కరోన్తేనపి హి ఇమినా నేవ ఉపోసథన్తరాయో కతో భవిస్సతీతి.

౧౭౦. బహి ఉపోసథం కత్వా ఆగతేనాతి నదియా వా సీమాయ వా యత్థ కత్థచి ఉపోసథం కత్వా ఆగతేన ఛన్దో దాతబ్బో, "కతో మయా ఉపోసథో"తి అచ్ఛితుం న లభతీతి అధిప్పాయో. **కిచ్చపసుతో వా**తి గిలానుపట్ఠానాదికిచ్చపసుతో వా. **సఙ్ఘో నప్పహోతీ**తి ద్విన్నం ద్విన్నం అన్తరా హత్థపాసం అవిజహిత్వా పటిపాటియా ఠాతుం నప్పహోతి.

"అధమ్మేన వగ్గ"న్తి ఏత్థ ఏకసీమాయ చతూసు భిక్ఖూసు విజ్జమానేసు పాతిమోక్ఖుద్దేసోవ అనుఞ్ఞాతో, తీసు ద్వీసు చ పారిసుద్ధిఉపోసథోవ, ఇధ పన తథా అకతత్తా "అధమ్మేనా"తి వుత్తం. యస్మా పన ఛన్దపారిసుద్ధి సఙ్ఘే ఏవ ఆగచ్ఛతి, న గణే న పుగ్గలే, తస్మా "వగ్గ"న్తి వుత్తం. సచే పన ద్వే సఙ్ఘా ఏకసీమాయం అఞ్ఞమఞ్ఞం ఛన్దం ఆహరిత్వా ఏకస్మిం ఖణే విసుం సఙ్ఘకమ్మం కరోన్తి, ఏత్థ కథన్తి? కేచి పన "తం వట్టతీ"తి వదన్తి, తం న గహేతబ్బం వగ్గకమ్మత్తా. వగ్గకమ్మం కరోన్తానఞ్హి ఛన్దపారిసుద్ధి అఞ్ఞత్థ న గచ్ఛతి తథా వచనాభావా, విసుం విసుం కమ్మకరణత్థమేవ సీమాయ అనుఞ్ఞాతత్తా చాతి

గహేతబ్బం. విహారసీమాయ పన సఙ్ఘే విజ్జమానేపి కేనచి పచ్చయేన ఖణ్డసీమాయ ఠత్వా, ద్వీసు వా పారిసుద్ధిఉపోసథం కరోన్తేసు కమ్మం ధమ్మేన సమగ్గమేవ భిన్నసీమట్ఠత్తాతి దట్ఠబ్బం.

“అనుజానామి, భిక్ఖవే, తదహుపోసథే పారిసుద్ధిం దేన్తేన ఛన్దమ్పి దాతుం, సన్తి సఙ్ఘస్స కరణీయ”న్తి (మహావ. ౧౬౫) వుత్తత్తా భగవతో ఆణం కరోన్తేన **‘‘ఛన్దం దమ్మీ’’**తి వుత్తం. “ఛన్దహారకో చే, భిక్ఖవే, దిన్నే ఛన్దే తత్థేవ పక్కమతి, అఞ్ఞస్స దాతబ్బో ఛన్దో”తిఆదివచనతో (మహావ. ౧౬౫) పున అత్తనో ఛన్దదానపరిస్సమవినోదనత్థం **‘‘ఛన్దం మే హరా’’**తి వుత్తం. “ఛన్దహారకో చే, భిక్ఖవే, దిన్నే ఛన్దే సఙ్ఘప్పత్తో సఞ్చిచ్చ నారోచేతి, ఆహటో హోతి ఛన్దో, ఛన్దహారకస్స ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి వుత్తత్తా దుక్కటతో తం మోచేతుం **‘‘ఛన్దం మే ఆరోచేహీ’’**తి వుత్తం. **కాయేన వా వాచాయ వా ఉభయేన వా విఞ్ఞాపేతబ్బో**తి మనసావ అచిన్తేత్వా కాయప్పయోగం కరోన్తేన యేన కేనచి అఙ్గపచ్చఙ్గేన వా, వాచం పన నిచ్ఛారేతుం సక్కోన్తేన తథేవ వాచాయ వా, ఉభయథాపి సక్కోన్తేన కాయవాచాహి వా విఞ్ఞాపేతబ్బో, జానాపేతబ్బోతి అత్థో. **‘‘అయమత్థో’’**తివచనతో పన యాయ కాయచిపి భాసాయ విఞ్ఞాపేతుం వట్టతి.

పారిసుద్ధిదానేపి ఛన్దదానే వుత్తసదిసోవ వినిచ్ఛయో, తం పన దేన్తేన పఠమం సన్తీ ఆపత్తి దేసేతబ్బా. న హి సాపత్తికో సమానో “పారిసుద్ధిం దమ్మి, పారిసుద్ధిం మే హర, పారిసుద్ధిం మే ఆరోచేహీ”తి వత్తుమరహతి. “సన్తి సఙ్ఘస్స కరణీయానీ”తి వత్తబ్బే వచనవిపల్లాసేన **‘‘సన్తి సఙ్ఘస్స కరణీయ’’**న్తి వుత్తం. **తేసఞ్చ అత్తనో చ ఛన్దపారిసుద్ధిం దేతీ**తి ఏత్థ ఛన్దో చ పారిసుద్ధి చ ఛన్దపారిసుద్ధి చ **ఛన్దపారిసుద్ధి,** తం దేతీతి సరూపేకసేసేన అత్థో దట్ఠబ్బో. **ఇతరా**తి అఞ్ఞేసం ఛన్దపారిసుద్ధి. **బిళాలసఙ్ఖలికా ఛన్దపారిసుద్ధీ**తి ఏత్థ **బిళాలసఙ్ఖలికా** నామ బిళాలబన్ధనం. తత్థ హి సఙ్ఖలికాయ పఠమవలయం దుతియవలయంయేవ పాపుణాతి, న తతియం, ఏవమయమ్పి ఛన్దపారిసుద్ధి దాయకేన యస్స దిన్నా, తతో అఞ్ఞత్థ న గచ్ఛతి, తస్మా సా బిళాలసఙ్ఖలికసదిసత్తా “బిళాలసఙ్ఖలికా”తి వుత్తా. బిళాలసఙ్ఖలికాగ్గహణఞ్చేత్థ యాసం కాసఞ్చి సఙ్ఖలికానం ఉపలక్ఖణమత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

౧౭౩. పవారణాదానేపి ఏసేవ నయో. అయం పన విసేసో – తత్థ “ఛన్దం మే ఆరోచేహీ”తి, ఇధ పన “మమత్థాయ పవారేహీ”తి. తత్థ ఛన్దహారకే సఙ్ఘస్స హత్థం ఉపగతమత్తేయేవ ఆగతా హోతి. ఇధ పన ఏవం దిన్నాయ పవారణాయ పవారణాహారకేన సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం పవారేతబ్బం “తిస్సో, భన్తే, భిక్ఖు…పే.… పటికరిస్సామీ”తి. విమతివినోదనియం **‘‘ఏవమేతం ధారయామి, సుతా ఖో పనాయస్మన్తేహీ**తి ఏత్థ ‘ఏవమేతం ధారయామీ’తి వత్వా ఉద్దిట్ఠం ఖో ఆయస్మన్తో నిదానం, సుతా ఖో పనాయస్మన్తేహి చత్తారో పారాజికా ధమ్మా”తిఆదినా వత్తబ్బం. మాతికాట్ఠకథాయఞ్హి ఏవమేవ వుత్తం. **సుతేనా**తి సుతపదేన.

౧౭౪. నిదానుద్దేసే అనిట్ఠితే పాతిమోక్ఖం నిద్దిట్ఠం నామ న హోతీతి ఆహ **‘‘దుతియాదీసు ఉద్దేసేసూ’’**తిఆది.

౧౭౫. తీహిపి విధీహీతి ఓసారణకథనసరభఞ్ఞేహి. ఏత్థ చ అత్థం భణితుకామతాయ వా భణాపేతుకామతాయ వా సుత్తస్స ఓతారణం **ఓసారణం** నామ. తస్సేవ అత్థప్పకాసనా **కథనం** నామ. కేవలం పాఠస్సేవ సరేన భణనం **సరభఞ్ఞం** నామ. **సజ్ఝాయం అధిట్ఠహిత్వా**తి “సజ్ఝాయం కరోమీ”తి చిత్తం ఉప్పాదేత్వా. **ఓసారేత్వా పన కథేన్తేనా**తి సయమేవ పాఠం వత్వా పచ్ఛా అత్థం కథేన్తేన. **నవవిధ**న్తి సఙ్ఘగణపుగ్గలేసు తయో, సుత్తుద్దేసపారిసుద్ధిఅధిట్ఠానవసేన తయో, చాతుద్దసీపన్నరసీసామగ్గివసేన తయోతి నవవిధం. **చతుబ్బిధ**న్తి అధమ్మేనవగ్గాది చతుబ్బిధం. **దువిధ**న్తి భిక్ఖుభిక్ఖునీనం

పాతిమోక్ఖవసేన దువిధం పాతిమోక్ఖం. **నవవిధన్తి** భిక్ఖూనం పఞ్చ, భిక్ఖునీనం చత్తారోతి నవవిధం పాతిమోక్ఖుద్దేసం. **కతిమీతి** కతిసద్దాపేక్ఖం ఇత్థిలిఙ్గం దట్ఠబ్బం.

ఉతువస్సేయేవాతి హేమన్తగిమ్హేసుయేవ. **విఞ్ఞాపేతీతి** ఏత్థ మనసా చిన్తేత్వా కాయవికారకరణమేవ విఞ్ఞాపనన్తి దట్ఠబ్బం. పాళియం **అఞ్ఞస్స దాతబ్బా పారిసుద్ధీతి** పారిసుద్ధిదాయకేన పున అఞ్ఞస్స భిక్ఖునో సన్తికే దాతబ్బా. “భూతం ఏవ సామణేరభావం ఆరోచేతీ”తి వుత్తత్తా ఊనవీసతివస్సకాలే ఉపసమ్పన్నస్స, అన్తిమవత్థుఅజ్ఝాపన్నసిక్ఖాపచ్చక్ఖాతకాదీనం వా యావ భిక్ఖుపటిఞ్ఞా వట్టతి, తావ తేహి ఆహటాపి ఛన్దపారిసుద్ధి ఆగచ్ఛతి. యదా పన తే అత్తనో సామణేరాదిభావం పటిజానన్తి, తతో పట్ఠాయ నాగచ్ఛతీతి దస్సితన్తి దట్ఠబ్బం. పాళియమ్పి (మహావ. ౧౬౪) హి “దిన్నాయ పారిసుద్ధియా సఙ్ఘప్పత్తో విబ్భమతి…పే.… పణ్డకో పటిజానాతి, తిరచ్ఛానగతో పటిజానాతి, ఉభతోబ్యఞ్జనకో పటిజానాతి, ఆహటా హోతి పారిసుద్ధీ”తి వుత్తత్తా పణ్డకాదీనం భిక్ఖుపటిఞ్ఞాయ వత్తమానకాలేసు పన ఛన్దపారిసుద్ధియావ ఆగమనం సిద్ధమేవ. తేనాహ **‘‘ఏస నయో సబ్బత్థా’’**తి. ఉమ్మత్తకఖిత్తచిత్తవేదనాట్టానం పన పకతత్తా అన్తరామగ్గే ఉమ్మత్తకాదిభావే పటిఞ్ఞాతేపి తేసం సఙ్ఘప్పత్తమత్తేనేవ ఛన్దాది ఆగచ్ఛతీతి దస్సేతి.

భిక్ఖూనం హత్థపాసన్తి ఇమినా గణపుగ్గలేసు ఛన్దపారిసుద్ధియా అనాగమనం దస్సేతి. “సఙ్ఘప్పత్తో”తి హి పాళియం (మహావ. ౧౬౭) వుత్తం. సఙ్ఘసన్నిపాతతో పఠమం కాతబ్బం **పుబ్బకరణం** సఙ్ఘసన్నిపాతే కాతబ్బం **పుబ్బకిచ్చన్తి** దట్ఠబ్బం. పాళియం “నో చే అధిట్ఠహేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి ఏత్థ అసఞ్చిచ్చ అస్సతియా అనాపత్తి. యథా చేత్థ, ఏవం ఉపరిపి, యత్థ పన అచిత్తకాపత్తి అత్థి, తత్థ వక్ఖామ. **పఞ్ఞత్తం హోతీతి** ఇమినా న సాపత్తికేన ఉపోసథో కాతబ్బోతి విసుం పటిక్ఖేపాభావేపి యథావుత్తసుత్తసామత్థియతో పఞ్ఞత్తమేవాతి దస్సేతి. ఇమినా ఏవ నయేన “అట్ఠానమేతం, భిక్ఖవే, అనవకాసో, యం తథాగతో అపరిసుద్ధాయ పరిసాయ ఉపోసథం కరేయ్య, పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసేయ్యా”తిఆదిసుత్తనయతోవ (అ. ని. ౮.౨౦; ఉదా. ౪౫; చూళవ. ౩౮౬) అలజ్జీహి సద్ధిం ఉపోసథకరణమ్పి పటిక్ఖిత్తమేవ అలజ్జీనిగ్గహత్థత్తా సబ్బసిక్ఖాపదానన్తి దట్ఠబ్బం. **పారిసుద్ధిదానపఞ్ఞాపనేనాతి** ఇమినా సాపత్తికేన పారిసుద్ధిపి న దాతబ్బాతి దీపితం హోతి.

౧౭౬. ఉభోపి దుక్కటన్తి ఏత్థ సభాగాపత్తిభావం అజానిత్వా కేవలం ఆపత్తినామేనేవ దేసేన్తస్స పటిగ్గణ్హన్తస్స చ అచిత్తకమేవ దుక్కటం హోతీతి వదన్తి. యథా సఙ్ఘో సభాగాపత్తిం ఆపన్నోతి ఞత్తిం ఠపేత్వా ఉపోసథం కాతుం లభతి, ఏవం తయోపి “సుణన్తు మే, ఆయస్మన్తా, ఇమే భిక్ఖూ సభాగం ఆపత్తిం ఆపన్నా”తిఆదినా వుత్తనయానుసారేనేవ గణఞత్తిం ఠపేత్వా ద్వీహి అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆరోచేత్వా ఉపోసథం కాతుం వట్టతి. ఏకేన పన సాపత్తికేన దూరం గన్త్వాపి పటికాతుమేవ వట్టతి, అసమ్పాపుణన్తేన “భిక్ఖూ లభిత్వా పటికరిస్సామీ”తి ఉపోసథో కాతబ్బో, పటికరిత్వా చ పున ఉపోసథో కాతబ్బో . **కేనచి కరణీయేన గన్త్వాతి** సీమాపరిచ్ఛేదతో బహిభూతం గామం వా అరఞ్ఞం వా గన్త్వాతి అత్థో. ఏతేనేవ ఉపోసథఞత్తియా ఠపనకాలే సమగ్గా ఏవ తే ఞత్తిం ఠపేసున్తి సిద్ధం. తేనేవ పాళియం (మహావ. ౧౭౨) “ఉద్దిట్ఠం సుఉద్దిట్ఠ”న్తి సబ్బపన్నరసకేసుపి వుత్తం.

సచే పన వుడ్ఢతరో హోతీతి పవారణదాయకో భిక్ఖు వుడ్ఢతరో హోతి. **ఏవఞ్హి తేన తస్సత్థాయ పవారితం హోతీతి** ఏత్థ ఏవం తేన అప్పవారితేపి తస్స సఙ్ఘప్పత్తమత్తేన సఙ్ఘస్స పవారణాకమ్మం సమగ్గకమ్మమేవ హోతీతి దట్ఠబ్బం. **తేన చ**

భిక్ఖునాతి పవారణదాయకేన భిక్ఖునా. **బహూపి సమానవస్సికా ఏకతో పవారేతుం లభన్తీ**తి ఏకస్మిం సంవచ్ఛరే లద్ధుపసమ్పదతాయ సమానుపసమ్పదవస్సా సబ్బే ఏకతో పవారేతుం లభన్తీతి అత్థో.

ఏత్థ పన పణ్డితేహి చిన్తేతబ్బం విచారేతబ్బం కారణం అత్థి, కిం పన తన్తి? ఇదాని పాతిమోక్ఖుద్దేసకాలే –

"సమ్మజ్జనీ పదీపో చ, ఉదకం ఆసనేన చ;
ఉపోసథస్స ఏతాని, పుబ్బకరణన్తి వుచ్చతి.

"ఛన్దపారిసుద్ధిఉతుక్ఖానం, భిక్ఖుగణనా చ ఓవాదో;
ఉపోసథస్స ఏతాని, పుబ్బకిచ్చన్తి వుచ్చతి.

"ఉపోసథో యావతికా చ భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా;
సభాగాపత్తియో చ న విజ్జన్తి;
వజ్జనీయా చ పుగ్గలా తస్మిం న హోన్తి;
పత్తకల్లన్తి వుచ్చతీ"తి. (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౬౮) –

ఇమా గాథాయో ధమ్మజ్ఝేసకేన పాఠంయేవ భణాపేత్వా పాతిమోక్ఖుద్దేసకో అత్థం కథేతి. తతో పుబ్బకరణపుబ్బకిచ్చాని సమ్మా నిట్ఠాపేత్వా "దేసితాపత్తికస్స సమగ్గస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స అనుమతియా పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితుం ఆరాధనం కరోమా"తి ఇమం వాక్యం పాఠమేవ అజ్ఝేసకేన భణాపేత్వా అత్థం అవత్వావ "సాధూ"తి వత్వా పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసతి. పవారణాయపి ఏసేవ నయో. "పవారణాయ ఏతానీ"తి చ "పవారణం కాతు"న్తి చ ఇమాని పదానియేవ విసిట్ఠాని.

కిం ఇమాని ధమ్మజ్ఝేసకస్స వచనాని, ఉదాహు పాతిమోక్ఖుద్దేసకస్సాతి? కిఞ్చేత్థ – యది ధమ్మజ్ఝేసకస్స వచనాని, ఏవం సతి గాథాత్తయం వత్వా తాసం అత్థమ్పి నో ఏవ కథేత్వా ఏతాని పుబ్బకరణాని చ ఏతాని పుబ్బకిచ్చాని చ సఙ్ఘేన కతాని, ఇదఞ్చ సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం సమానీతం, తస్మా "ఉద్దిసతు, భన్తే, పాతిమోక్ఖ"న్తి తేనేవ వత్తబ్బం సియా. అథ పాతిమోక్ఖుద్దేసకస్స వచనాని, ఏవఞ్చ సతి "సఙ్ఘో, భన్తే, థేరం పాతిమోక్ఖుద్దేసం అజ్ఝేసతి, ఉద్దిసతు, భన్తే, థేరో పాతిమోక్ఖ"న్తి ధమ్మజ్ఝేసకేన యావతతియం అజ్ఝోసాపేత్వా "సమ్మజ్జనీ…పే॰… వుచ్చతీ"తి గాథం వత్వా ఇతి "అట్ఠకథాచరియేహి వుత్తాని ఏతాని పుబ్బకరణాని కతానీ"తి పుచ్ఛిత్వా ధమ్మజ్ఝేసకేన "ఆమ, భన్తే"తి వుత్తే "ఛన్దపారిసుద్ధి …పే॰… వుచ్చతీ"తి గాథం వత్వా ఇతి "అట్ఠకథాచరియేహి వుత్తాని ఏతాని పుబ్బకిచ్చాని కతానీ"తి పుచ్ఛిత్వా "ఆమ, భన్తే"తి వుత్తే "ఉపోసథో…పే॰… వుచ్చతీ"తి గాథం వత్వా ఇతి "అట్ఠకథాచరియేహి వుత్తం ఇదం పత్తకల్లం సమానీత"న్తి పుచ్ఛిత్వా "ఆమ భన్తే"తి వుత్తే "పుబ్బకరణపుబ్బకిచ్చాని సమ్మా నిట్ఠాపేత్వా పత్తకల్లే సమానీతే సమగ్గస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స అనుమతియా పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితుం ఆరాధనం మయం కరోమా"తి పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన వత్తబ్బం సియా, ఏవం సతి అజ్ఝేసకఅజ్ఝేసితబ్బానం వచనం అసఙ్కరతో జానితబ్బం భవేయ్యాతి.

ఏత్థ చ గాథాత్తయస్స అట్ఠకథాచరియేహి వుత్తభావో అట్ఠకథాయమేవ ఆగతో. పచ్ఛిమవాక్యం పన నేవ పాళియం, న అట్ఠకథాయం, న టీకాదీసు దిస్సతి. ఖుద్దసిక్ఖాపకరణేపి –

"పుబ్బకిచ్చే చ కరణే;

పత్తకల్లే సమానితే;

సుత్తం ఉద్దిసతి సఙ్ఘో;

పఞ్చధా నో విభావితో"తి చ.

"పుబ్బకిచ్చే చ కరణే;

పత్తకల్లే సమానితే;

ఞత్తిం వత్వాన సఙ్ఘేన;

కత్తబ్బేవం పవారణా"తి చ. –

వుత్తం, న వుత్తం తథా. మూలసిక్ఖాపకరణేయేవ తథా వుత్తం, తస్మా ఆచరియానం అత్తనోమతి భవేయ్య.

తత్థ "పుబ్బకరణపుబ్బకిచ్చాని సమాపేత్వా"తి ఇమినా పురిమగాథాద్వయస్స అత్థమేవ కథేత్వా తతియగాథాయ అత్థో న కథితో. "దేసితాపత్తికస్సా"తి ఇమినా చ ఆపత్తియా దేసితభావోయేవ కథితో, న సబ్బం పత్తకల్లం. ఆపత్తియా దేసితభావే చ సభాగాపత్తియా దేసితభావోయేవ పత్తకల్లస్మిం అన్తోగధో, న ఇతరో. వుత్తఞ్హి కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) "ఏతాసు హి సభాగాపత్తీసు అవిజ్జమానాసు, విసభాగాపత్తీసు విజ్జమానాసుపి పత్తకల్లం హోతియేవా"తి. "పుబ్బకరణపుబ్బకిచ్చాని సమాపేత్వా దేసితాపత్తికస్స సమగ్గస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స అనుమతియా పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితుం ఆరాధనం కరోమా"తి ఏత్తకేయేవ వుత్తే అవసేసాని తీణి పత్తకల్లఙ్గాని. సేయ్యథిదం – ఉపోసథో, యావతికా చ భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా, వజ్జనీయా చ పుగ్గలా తస్మిం న హోన్తీతి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౬౮). తేసు అసన్తేసుపి ఉపోసథో కాతబ్బోతి ఆపజ్జతి, న పన కాతబ్బో. తేన వుత్తం "న, భిక్ఖవే, అనుపోసథే ఉపోసథో కాతబ్బో, యో కరేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ॰ ౧౮౩) చ, "అనుజానామి, భిక్ఖవే, చతున్నం పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితు"న్తి (మహావ॰ ౧౬౮) చ, "న, భిక్ఖవే, సగహట్ఠాయ పరిసాయ పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితబ్బ"న్తిఆది (మహావ॰ ౧౫౪) చ, తస్మా ఉపోసథదివసేసు సఙ్ఘే సన్నిపతితే సచే పుబ్బేవ సమ్మతో ధమ్మజ్ఝేసకో అత్థి, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే, ఏకం బ్యత్తం పటిబలం భిక్ఖుం సఙ్ఘేన సమ్మన్నాపేత్వా తేన ధమ్మజ్ఝేసకేన పాతిమోక్ఖుద్దేసకం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ఏవమస్స వచనీయో – సఙ్ఘో, భన్తే, థేరం పాతిమోక్ఖుద్దేసం అజ్ఝేసతి, ఉద్దిసతు థేరో పాతిమోక్ఖం. దుతియమ్పి, భన్తే, సఙ్ఘో…పే… తతియమ్పి, భన్తే, సఙ్ఘో…పే… ఉద్దిసతు థేరో పాతిమోక్ఖన్తి తిక్ఖత్తుం యాచాపేత్వా తతో పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన –

"సమ్మజ్జనీ పదీపో చ, ఉదకం ఆసనేన చ;

ఉపోసథస్స ఏతాని, పుబ్బకరణన్తి వుచ్చతీతి. (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౬౮; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) –

అట్ఠకథాచరియేహి వుత్తాని చత్తారి పుబ్బకరణాని, కిం తాని కతానీ"తి పుచ్ఛితే ధమ్మజ్ఝేసకేన "ఆమ, భన్తే"తి వుత్తే పున పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన –

"ఛన్దపారిసుద్ధిఉతుక్ఖానం, భిక్ఖుగణనా చ ఓవాదో;

ఉపోసథస్స ఏతాని, పుబ్బకిచ్చన్తి వుచ్చతీతి. (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౬౮; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) –

అట్ఠకథాచరియేహి వుత్తాని పఞ్చ పుబ్బకిచ్చాని, కిం తాని కతానీ"తి పుచ్ఛితే ధమ్మజ్ఝేసకేన "ఆమ భన్తే"తి వుత్తే పున పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన –

"ఉపోసథో యావతికా చ భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా;

సభాగాపత్తియో చ న విజ్జన్తి;

వజ్జనీయా చ పుగ్గలా తస్మిం న హోన్తి;

పత్తకల్లన్తి వుచ్చతీతి. (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౬౮; కఙ్ఖా అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) –

అట్ఠకథాచరియేహి వుత్తాని చత్తారి పత్తకల్లఙ్గాని, కిం తాని సమానీతానీ"తి పుచ్ఛితే ధమ్మజ్ఝేసకేన "ఆమ, భన్తే"తి వుత్తే పున పాతిమోక్ఖుద్దేసకో "పుబ్బకరణపుబ్బకిచ్చాని సమ్మా నిట్ఠాపేత్వా పత్తకల్లఙ్గే సమానీతే సఙ్ఘస్స అనుమతియా పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసిస్సామా"తి వత్వా "సాధు సాధూ"తి భిక్ఖుసఙ్ఘేన సమ్పటిచ్ఛితే "సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో"తిఆదినా పాతిమోక్ఖుద్దేసకో పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసతీతి అయమమ్హాకం ఖన్తి.

ఏత్థ చ "ధమ్మజ్ఝేసకేన…పే॰… ఏవమస్స వచనీయో"తి వుత్తం, సో ధమ్మజ్ఝేసకేన వచనీయభావో కథం వేదితబ్బోతి? "న, భిక్ఖవే, సఙ్ఘమజ్ఝే అనజ్ఝిట్ఠేన పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితబ్బం, యో ఉద్దిసేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ॰ ౧౫౪) వచనతోతి. "సఙ్ఘేన సమ్మన్నాపేత్వా"తి వుత్తం, తం కథన్తి? "అజ్ఝేసనా చేత్థ సఙ్ఘేన సమ్మతధమ్మజ్ఝేసకాయత్తా వా సఙ్ఘత్థేరాయత్తా వా"తి అట్ఠకథాయం వుత్తత్తా. "సఙ్ఘో, భన్తే, థేరం పాతిమోక్ఖుద్దేసం అజ్ఝేసతి, ఉద్దిసతు, భన్తే, థేరో పాతిమోక్ఖ"న్తి అయం అజ్ఝేసనాకారో కుతో లబ్భతీతి? పాళితో. పాళియఞ్హి (మహావ॰ ౧౫౫) "తే థేరం అజ్ఝేసన్తి, ఉద్దిసతు, భన్తే, థేరో పాతిమోక్ఖ"న్తి ఆగతో.

సచే పన ధమ్మజ్ఝేసకో వుడ్ఢతరో, పాతిమోక్ఖుద్దేసకో నవకో, "సఙ్ఘో, ఆవుసో, ఆయస్మన్తం పాతిమోక్ఖుద్దేసం అజ్ఝేసతి, ఉద్దిసతు ఆయస్మా పాతిమోక్ఖ"న్తి వత్తబ్బం. తం కుతో లబ్భతి? పాళితోయేవ. పాళియఞ్హి (మహావ॰ ౧౫౫) "ఏతేనేవ ఉపాయేన యావ సఙ్ఘనవకం అజ్ఝేసన్తి ఉద్దిసతు ఆయస్మా పాతిమోక్ఖ"న్తి ఆగతో. తతో "పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన సమ్మజ్జనీ… పే॰… పుచ్ఛితే ధమ్మజ్ఝేసకేన 'ఆమ, భన్తే'తి వుత్తే"తి ఇదం కుతో లబ్భతీతి? పాళితో అట్ఠకథాతో చ. నిదానపాళియమ్పి హి "కిం సఙ్ఘస్స పుబ్బకిచ్చ"న్తి ఆగతం, అట్ఠకథాయమ్పి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) "**కిం సఙ్ఘస్స పుబ్బకిచ్చ**న్తి సఙ్ఘో ఉపోసథం కరేయ్యాతి…పే॰… ఏవం ద్వీహి నామేహి నవవిధం పుబ్బకిచ్చం దస్సితం, కిం తం కతన్తి పుచ్ఛతీ"తి ఆగతన్తి.

నను చేతం అన్తోనిదానేయేవ ఆగతం, అథ కస్మా పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన పుబ్బభాగే వత్తబ్బన్తి? సచ్చం, తథాపి తదనులోమతో జానితబ్బతో వత్తబ్బం. అట్ఠకథాయఞ్హి ఇమా గాథాయో సమ్మజ్జనాదీనం పుబ్బకరణాదిభావఞాపకభావేనేవ వుత్తా, న పాతిమోక్ఖారమ్భకాలే భణితబ్బభావేన. అథ చ పన ఇదాని భణన్తి, ఏవం సన్తే కిమత్థం భణన్తీతి చిన్తాయం అన్తోనిదానే "కిం సఙ్ఘస్స పుబ్బకిచ్చ"న్తి వుత్తపుచ్ఛానులోమేన పుబ్బకరణాదీనం నిట్ఠభావపుచ్ఛనత్థం భణన్తీతి జానితబ్బం. వుత్తఞ్హి "ఏవం వుత్తం చతుబ్బిధం పుబ్బకరణం కత్వావ ఉపోసథో కాతబ్బో"తి (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౧౭౭), తస్మా

పాళిఅట్ఠకథానులోమతో ఇమినా అనుక్కమేన కతే సతి ధమ్మజ్ఝేసకో పఞ్ఞాయతి, తస్స అజ్ఝేసనాకారో పఞ్ఞాయతి, పాతిమోక్ఖుద్దేసకో పఞ్ఞాయతి, తస్స పుబ్బకరణాదీనం నిట్ఠభావపుచ్ఛనం పఞ్ఞాయతి, ధమ్మజ్ఝేసకస్స విస్సజ్జనం పఞ్ఞాయతి, తాని నిట్ఠాపేత్వా పాతిమోక్ఖుద్దేసకస్స పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితుం పటిఞ్ఞా పఞ్ఞాయతి, ఏవం ఇమేసం గాథావాక్యానం వచనే పయోజనం పఞ్ఞాయతీతి కత్వా పణ్డితేహి వినయఞ్ఞూహి చిరపటిచ్ఛన్నో అయం కథామగ్గో పటిపజ్జితబ్బోతి. పవారణాయపి ఏసేవ నయో.

పాళియట్ఠకథాదీనఞ్హి , అనురూపం ఇమం నయం;
పునప్పునం చిన్తయన్తు, పణ్డితా వినయఞ్ఞునో.

పునప్పునం చిన్తయిత్వా, యుత్తం చే ధారయన్తు తం;
నో చే యుత్తం ఛడ్డయన్తు, సమ్మాసమ్బుద్ధసావకాతి.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

ఉపోసథపవారణావినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

పఞ్చవీసతిమో పరిచ్ఛేదో.

౨౯. వస్సూపనాయికవినిచ్ఛయకథా

౧౭౯. ఏవం ఉపోసథపవారణావినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని వస్సూపనాయికవినిచ్ఛయం కథేతుం **''వస్సూపనాయికాతి ఏత్థ''**త్యాదిమాహ. తత్థ వసనం **వస్సం**. కిం తం? వసనకిరియా భావత్థే ణ్య-పచ్చయవసేన. ఉపనయనం **ఉపనయో**. కో సో? ఉపగమనకిరియా, వస్సస్స ఉపనయో **వస్సూపనయో,** సో ఏతిస్సా పఞ్ఞత్తియా అత్థి, తస్మిం వా విఞ్ఞతీతి **వస్సూపనాయికా**. కా సా? వస్సూపనాయికపఞ్ఞత్తి. అథ వా ఉపనయతి ఏతాయాతి **ఉపనాయికా** మజ్ఝే దీఘవసేన. వస్సస్స ఉపనాయికా **వస్సూపనాయికా,** సా ఏవ పురే భవా **పురిమా** భవత్థే ఇమ-పచ్చయవసేన, సా ఏవ **పురిమికా** సకత్థే క-పచ్చయవసేన, తస్మిం పరే ఇత్థిలిఙ్గే అ-కారస్స ఇ-కారాదేసో. పచ్ఛా భవా **పచ్ఛిమా,** సావ **పచ్ఛిమికా**.

అస్సతియా పన వస్సం న ఉపేతీతి "ఇమస్మిం విహారే ఇమం తేమాసం వస్సం ఉపేమీ"తి వచీభేదం కత్వా న ఉపేతి. "న, భిక్ఖవే, అసేనాసనికేన వస్సం ఉపగన్తబ్బం, యో ఉపగచ్ఛేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౨౦౪) వచీభేదం కత్వా వస్సూపగమనం సన్ధాయ పటిక్ఖేపో, న ఆలయకరణవసేన ఉపగమనం సన్ధాయాతి వదన్తి. పాళియం పన అవిసేసేన వుత్తత్తా అట్ఠకథాయఞ్చ దుతియపారాజికసంవణ్ణనాయం (పారా. అట్ఠ. ౧.౮౪) "వస్సం ఉపగచ్ఛన్తేన హి నాలకపటిపదం పటిపన్నేనపి పఞ్చన్నం ఛదనానం అఞ్ఞతరేన ఛన్నేయేవ సద్వారబన్ధే సేనాసనే ఉపగన్తబ్బం, తస్మా వస్సకాలే సచే సేనాసనం లభతి, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే లభతి, హత్థకమ్మం పరియేసిత్వాపి కాతబ్బం. హత్థకమ్మం అలభన్తేన సామమ్పి కాతబ్బం, న త్వేవ అసేనాసనికేన వస్సం ఉపగన్తబ్బ"న్తి (మహావ. ౨౦౪) దళ్హం కత్వా వుత్తత్తా అసేనాసనికస్స నావాదిం వినా అఞ్ఞత్థ ఆలయమత్తేన ఉపగన్తుం న వట్టతీతి అమ్హాకం ఖన్తి. నావాసత్థవజేసుయేవ హి "అనుజానామి, భిక్ఖవే, నావాయ వస్సం ఉపగన్తు"న్తిఆదినా (మహావ. ౨౦౩) సతి, అసతి వా సేనాసనే వస్సూపగమనస్స విసుం అనుఞ్ఞాతత్తా "న, భిక్ఖవే, అసేనాసనికేన వస్సం ఉపగన్తబ్బ"న్తి (మహావ. ౨౦౪) అయం పటిక్ఖేపో. **తత్థ న లభతీతి** అసతి సేనాసనే ఆలయవసేనపి నావాదీసు ఉపగమనం వుత్తం. చతూసు హి సేనాసనేసు విహారసేనాసనం ఇధాధిప్పేతం, న ఇతరత్తయం.

టఙ్కితమఞ్చాదిభేదా కుటీతి ఏత్థ **టఙ్కితమఞ్చో** నామ దీఘే మఞ్చపాదే మజ్ఝే విజ్ఝిత్వా అటనియో పవేసేత్వా కతో మఞ్చో, తస్స ఇదం ఉపరి, ఇదం హేట్ఠాతి నత్థి. పరివత్తేత్వా అత్థతోపి తాదిసోవ హోతి, తం సుసానే దేవట్ఠానే చ ఠపేన్తి, చతున్నం పాసాణానం ఉపరి పాసాణం అత్థరిత్వా కతం గేహమ్పి "టఙ్కితమఞ్చో"తి వుచ్చతి.

''ఇధ వస్సం ఉపేమీ''తి తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బన్తి సత్థస్స అవిహారత్తా "ఇమస్మిం విహారే"తి అవత్వా "ఇధ వస్సం ఉపేమీ"తి ఏత్తకమేవ వత్తబ్బం. **సత్థే పన వస్సం ఉపగన్తుం న వట్టతీతి** కుటికాదీనం అభావేన "ఇధ వస్సం ఉపేమీ"తి వచీభేదం కత్వా ఉపగన్తుం న వట్టతి, ఆలయకరణమత్తేనేవ వట్టతీతి అధిప్పాయో. **విప్పకిరతీతి** విసుం విసుం గచ్ఛతి. **తీసు ఠానేసు నత్థి వస్సచ్ఛేదే ఆపత్తీతి** తేహి సద్ధిం గచ్ఛన్తస్సేవ నత్థి ఆపత్తి, తేహి వియుజ్జిత్వా గమనే పన ఆపత్తియేవ, పవారేతుఞ్చ న లభతి.

పవిసనద్వారం యోజేత్వాతి సకవాటబద్ధమేవ యోజేత్వా. **పురిమికాయ...పే.... న పక్కమితబ్బాతి** ఇమినా ఆసాళ్హీపుణ్ణమాయ అనన్తరే పాటిపదదివసే పురిమవస్సం ఉపగన్త్వా వస్సానఉతునో చతూసు మాసేసు సబ్బపచ్ఛిమమాసం ఠపేత్వా పురిమం తేమాసం వసితబ్బం. సావణపుణ్ణమియా అనన్తరే పాటిపదదివసే పచ్ఛిమవస్సం

ఉపగన్త్వా సబ్బపఠమమాసం ఠపేత్వా పచ్ఛిమం తేమాసం వసితబ్బం. ఏవం అవసిత్వా పురిమికాయ వస్సం ఉపగతేన భిక్ఖునా మహాపవారణాయ అన్తో అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా పచ్ఛిమికాయ ఉపగతేన చాతుమాసినిపవారణాయ అన్తో అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా అన్తరా చారికం పక్కమేయ్య, ఉపచారసీమాతిక్కమేయేవ తస్స భిక్ఖునో దుక్కటాపత్తి హోతీతి దస్సేతి. ఇమమత్థం పాళియా సమత్థేతుం **''న భిక్ఖవే...పే॰... వచనతో''**తి వుత్తం. యది ఏవం వస్సం ఉపగన్త్వా సతి కరణీయే పక్కమన్తస్స సబ్బథాపి ఆపత్తియేవ సియాతి చోదనం సన్ధాయాహ **''వస్సం ఉపగన్త్వా పనా''**తిఆది. ఏవం సన్తే తదహేవ సత్తాహకరణీయేన పక్కమన్తస్సేవ అనాపత్తి సియా, న ద్వీహతీహం వసిత్వా పక్కమన్తస్సాతి ఆహ **''కో పన వాదో''**తిఆది.

౧౮౦. ఇదాని సత్తాహకరణీయలక్ఖణం విత్థారతో దస్సేతుం **''అనుజానామి భిక్ఖవే''**తిఆదిమాహ. తత్థ ''అనుజానామి, భిక్ఖవే, సత్తన్నం సత్తాహకరణీయేన పహితే గన్తుం, న త్వేవ అప్పహితే, భిక్ఖుస్స భిక్ఖునియా సిక్ఖమానాయ సామణేరస్స సామణేరియా ఉపాసకస్స ఉపాసికాయా''తి (మహావ॰ ౧౮౭) ఏకం, ''అనుజానామి, భిక్ఖవే, సత్తన్నం సత్తాహకరణీయేన అప్పహితేపి గన్తుం, పగేవ పహితే, భిక్ఖుస్స భిక్ఖునియా సిక్ఖమానాయ సామణేరస్స సామణేరియా మాతుయా చ పితుస్స చా''తి (మహావ॰ ౧౯౮) ఏకం, ''సచే పన భిక్ఖునో భాతా వా అఞ్ఞో వా ఞాతకో గిలానో హోతీ''తి ఏకం, ''ఏకస్మిం విహారే భిక్ఖూహి సద్ధిం వసన్తో భిక్ఖుభత్తికో''తి ఏకం, ''సచే భిక్ఖుస్స...పే॰... అనభిరతి వా కుక్కుచ్చం వా దిట్ఠిగతం వా ఉప్పన్నం హోతీ''తి ఏకం, ''కోచి భిక్ఖు గరుధమ్మం అజ్ఝాపన్నో హోతి పరివాసారహో''తి ఏకం, ''భిక్ఖునియాపి మానత్తారహాయా''తి ఏకం, ''సామణేరో ఉపసమ్పజ్జితుకామో...పే॰... సిక్ఖమానా వా...పే॰... సామణేరీ వా''తి ఏకం, ''భిక్ఖుస్స భిక్ఖునియా వా సఙ్ఘో కమ్మం కత్తుకామో తజ్జనీయం వా''తి ఏకం, ''సచేపి కతంయేవ హోతి కమ్మ''న్తి ఏకం, ''అనుజానామి, భిక్ఖవే, సఙ్ఘకరణీయేన గన్తు''న్తి (మహావ॰ ౧౯౯) ఏకన్తి ఏకాదస ఠానాని హోన్తి. తత్థ పఠమతతియచతుత్థవసేన తీసు ఠానేసు పహితే ఏవ గన్తబ్బం, నో అప్పహితే. సేసేసు అట్ఠసు అప్పహితేపి గన్తబ్బం, పగేవ పహితే. వుత్తఞ్హి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౯౯) **''గన్తబ్బ**న్తి సఙ్ఘకరణీయేన అప్పహితేపి గన్తబ్బ''న్తి. ఏత్థ చ అనుపాసకేహిపి సాసనభావం ఞాతుకామేహి పహితే తేసం పసాదవడ్ఢిసమ్పత్తేహిపి సత్తాహకరణీయేన గన్తుం వట్టతీతి గహేతబ్బం. **భిక్ఖుభత్తికో**తి భిక్ఖునిస్సితకో. సో పన యస్మా భిక్ఖూహి సద్ధిం వసతి, తస్మా వుత్తం **''భిక్ఖూహి సద్ధిం వసన్తో''**తి.

౧౮౧. అపిచేత్థాతి అపిచ ఏత్థాతి ఛేదో, ఏత్థ ఏతస్మిం సత్తాహకరణీయవినిచ్ఛయే అపిచ అపరో అయం ఈదిసో పాళిముత్తకనయో వస్సూపనాయికక్ఖన్ధకపాళితో ముత్తో నయో వేదితబ్బోతి యోజనా. సమన్తపాసాదికాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౯౯) పన ''పాళిముత్తకరత్తిచ్ఛేదవినిచ్ఛయో''తి దిస్సతి. తథా హి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౧౯౯) **''రత్తిచ్ఛేదవినిచ్ఛయో**తి సత్తాహకరణీయేన గన్త్వా బహిద్ధా అరుణుట్ఠాపనసఙ్ఖాతస్స రత్తిచ్ఛేదస్స వినిచ్ఛయో''తి. సారత్థదీపనియమ్పి (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౯౯) ''సత్తాహకరణీయేన గన్త్వా బహిద్ధా అరుణుట్ఠాపనం రత్తిచ్ఛేదో''తి. **అనిమన్తితేన గన్తుం న వట్టతీ**తి ఏత్థ అనిమన్తితత్తా సత్తాహకిచ్చం అధిట్ఠహిత్వా గచ్ఛన్తస్సపి వస్సచ్ఛేదో చేవ దుక్కటఞ్చ హోతీతి వేదితబ్బం. యథావుత్తఞ్హి రత్తిచ్ఛేదకారణం వినా తిరోవిహారే వసిత్వా ఆగమిస్సామీతి గచ్ఛతో వస్సచ్ఛేదం వదన్తి. **గన్తుం వట్టతీ**తి అన్తోఉపచారసీమాయం ఠితేనేవ సత్తాహకరణీయనిమిత్తం సల్లక్ఖేత్వా ఇమినా నిమిత్తేన గన్త్వా ''సత్తాహబ్భన్తరే ఆగచ్ఛిస్సామీ''తి ఆభోగం కత్వా గన్తుం వట్టతి. పురిమక్ఖణే ఆభోగం కత్వా గమనక్ఖణే విసరిత్వా గతేపి దోసో నత్థి, ''సకరణీయో పక్కమతీ''తి (మహావ॰ ౨౦౭) వుత్తత్తా సబ్బథా ఆభోగం అకత్వా గతస్స వస్సచ్ఛేదోతి వదన్తి. యో పన

సత్తాహకరణీయనిమిత్తాభావేపి “సత్తాహబ్భన్తరే ఆగమిస్సామీ”తి ఆభోగం కత్వా గన్త్వా సత్తాహబ్భన్తరే ఆగచ్ఛతి, తస్స ఆపత్తియేవ, వస్సచ్ఛేదో నత్థి సత్తాహస్స సన్నివత్తత్తాతి వదన్తి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం.

భణ్డకన్తి చీవరభణ్డం. **పహిణన్తీతి** చీవరధోవనాదికమ్మేన పహిణన్తి. **సమ్పాపుణితుం న సక్కోతి, వట్టతీతి** ఏత్థ “అజ్జేవ ఆగమిస్సామీ”తి సామన్తవిహారం గన్త్వా పున ఆగచ్ఛన్తస్స అన్తరామగ్గే సచే అరుణుగ్గమనం హోతి, వస్సచ్ఛేదోపి న హోతి, రత్తిచ్ఛేదదుక్కటఞ్చ నత్థీతి వదన్తి, తదహేవ ఆగమనే సఉస్సాహత్తా వస్సచ్ఛేదో వా ఆపత్తి వా న హోతీతి అధిప్పాయో. **ఆచరియం పస్సిస్సామీతి పన గన్తుం లభతీతి** “అగిలానమ్పి ఆచరియం, ఉపజ్ఝాయం వా పస్సిస్సామీ”తి సత్తాహకరణీయేన గన్తుం లభతి, నిస్సయాచరియం ధమ్మాచరియఞ్చ, పగేవ ఉపసమ్పదాచరియఉపజ్ఝాయే. **సచే నం ఆచరియో ‘‘అజ్జ మా గచ్ఛా’’తి వదతి, వట్టతీతి** ఏవం సత్తాహకరణీయేన ఆగతానం అన్తోసత్తాహేయేవ పున ఆగచ్ఛన్తం సచే ఆచరియో, ఉపజ్ఝాయో వా “అజ్జ మా గచ్ఛా”తి వదతి, వట్టతి, సత్తాహాతిక్కమేపి అనాపత్తీతి అధిప్పాయో. వస్సచ్ఛేదో పన హోతియేవాతి దట్ఠబ్బం సత్తాహస్స బహిద్ధా వీతినామితత్తా.

సచే దూరం గతో సత్తాహవారేన అరుణో ఉట్ఠాపేతబ్బోతి ఇమినా వస్సచ్ఛేదకారణే సతి సత్తాహకరణీయేన గన్తుమ్పి వట్టతీతి దీపేతి. ఏత్థ ఛ దివసాని బహిద్ధా వీతినామేత్వా సత్తమే దివసే పురారుణా ఏవ అన్తోఉపచారసీమాయం పవిసిత్వా అరుణం ఉట్ఠాపేత్వా పునదివసే సత్తాహం అధిట్ఠాయ గన్తబ్బన్తి అధిప్పాయో. కేచి పన “సత్తమే దివసే ఆగన్త్వా అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా తదహేవ దివసభాగేపి గన్తుం వట్టతీ”తి వదన్తి, తం న గహేతబ్బం “అరుణో ఉట్ఠాపేతబ్బో”తి వుత్తత్తా. సత్తమే దివసే తత్థ అరుణుట్ఠాపనమేవ హి సన్ధాయ పాళియం (మహావ. ౧౯౯) “సత్తాహం సన్నివత్తో కాతబ్బో”తి వుత్తం. అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా గచ్ఛన్తో చ అన్తో అప్పవిసిత్వా బహిద్ధావ సత్తాహం వీతినామేన్తో చ సముచ్ఛిన్నవస్సో ఏవ భవిస్సతి అరుణస్స బహి ఏవ ఉట్ఠాపితత్తా. ఇతరథా “అరుణో ఉట్ఠాపేతబ్బో”తి వచనం నిరత్థకం సియా. “సత్తాహవారేన అన్తోవిహారే పవిసిత్వా అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా గన్తబ్బ”న్తి వత్తబ్బతో అఞ్ఞేసు చ ఠానేసు అరుణుట్ఠాపనమేవ వుచ్చతి. వక్ఖతి హి చీవరక్ఖన్ధకే (మహావ. అట్ఠ. ౩౬౪) “ఏకస్మిం విహారే వసన్తో ఇతరస్మిం సత్తాహవారేన అరుణమేవ ఉట్ఠాపేతీ”తి.

అథాపి యం తే వదేయ్యుం “సత్తమే దివసే యదా కదాచి పవిట్ఠేన తందివసనిస్సితో అతీతారుణో ఉట్ఠాపితో నామ హోతీతి ఇమమత్థం సన్ధాయ అట్ఠకథాయం వుత్త”న్తి, తం సద్దగతియాపి న సమేతి. న హి ఉట్ఠితే అరుణే పచ్ఛా పవిట్ఠో తస్స పయోజకో ఉట్ఠాపకో భవితుమరహతి. యది భవేయ్య, “వస్సం ఉపగన్త్వా పన అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా తదహేవ సత్తాహకరణీయేన పక్కమన్తస్సా”పీతి (మహావ. అట్ఠ. ౨౦౭) ఏత్థ “అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా”తి వచనం విరుజ్ఝేయ్య. తేనపి తందివసనిస్సితస్స అరుణస్స ఉట్ఠాపితత్తా ఆరఞ్ఞకస్సపి భిక్ఖునో సాయన్హసమయే అజ్ఝయుత్తం అరఞ్ఞం గన్త్వా తదా ఏవ నివత్తన్తస్స అరుణో ఉట్ఠాపితో ధుతఙ్గఞ్చ విసోధితం సియా, న చేతం యుత్తం అరుణుగ్గమనకాలే ఏవ అరుణుట్ఠాపనస్స వుత్తత్తా. వుత్తఞ్హి “కాలస్సేవ పన నిక్ఖమిత్వా అఙ్గయుత్తే ఠానే అరుణం ఉట్ఠాపేతబ్బం. సచే అరుణుట్ఠానవేలాయం తేసం ఆబాధో వడ్ఢతి, తేసం ఏవ కిచ్చం కాతబ్బం, న ధుతఙ్గవిసుద్ధికేన భవితబ్బ”న్తి (విసుద్ధి. ౧.౩౧). తథా పారివాసికాదీనమ్పి అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా వత్తం నిక్ఖిపన్తానం రత్తిచ్ఛేదో వుత్తో. “ఉగ్గతే అరుణే నిక్ఖిపితబ్బ”న్తి (చూళవ. అట్ఠ. ౯౭) హి వుత్తం. సహసేయ్యసిక్ఖాపదేపి అనుపసమ్పన్నేహి సహ నివుత్థభావపరిమోచనత్థం “పురారుణా నిక్ఖమిత్వా”తిఆది (పాచి. ౨౪) వుత్తం. ఏవం చీవరవిప్పవాసాదీసు చ సబ్బత్థ రత్తిపరియోసానే ఆగామిఅరుణవసేనేవ అరుణుట్ఠానం దస్సితం, న అతీతారుణవసేన, తస్మా వుత్తనయేనేవేత్థ అరుణుట్ఠాపనం వేదితబ్బం అఞ్ఞథా వస్సచ్ఛేదత్తా.

యం పన వస్సం ఉపగతస్స తదహేవ అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా సకరణీయస్స పక్కమనవచనం, తం వస్సం ఉపగతకాలతో పట్ఠాయ యదా కదాచి నిమిత్తే సతి గమనస్స అనుఞ్ఞాతత్తా యుత్తం, న పన సత్తాహవారేన గతస్స అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా తదహేవగమనం "అరుణో ఉట్ఠాపేతబ్బో"తి వుత్తత్తా. యథా వా "సత్తాహనాగతాయ పవారణాయ సకరణీయో పక్కమతి, ఆగచ్ఛేయ్య వా సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తం ఆవాసం న వా ఆగచ్ఛేయ్యా"తిఆదినా (మహావ. ౨౦౭) పచ్ఛిమసత్తాహే అనాగమనే అనుఞ్ఞాతేపి అఞ్ఞసత్తాహేసు తం న వట్టతి. ఏవం పఠమసత్తాహే అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా గమనే అనుఞ్ఞాతేపి తతో పరేసు సత్తాహేసు ఆగతస్స అరుణం అనుట్ఠాపేత్వా గమనం న వట్టతి ఏవాతి నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం.

సచే పవారితకాలే వస్సావాసికం దేన్తీతిఆదినా వస్సావాసికచీవరమ్పి కథినచీవరం వియ వస్సంవుత్థవిహారపటిబద్ధన్తి విఞ్ఞాయతి. "**యది సత్తాహవారేన అరుణం ఉట్ఠాపయింసు, గహేతబ్బ**"న్తి పన వుత్తత్తా సత్తాహకరణీయేన గన్త్వా సత్తాహబ్భన్తరే ఆగతా లభన్తి. కథినానిసంసచీవరం పన సఙ్ఘం అనాపుచ్ఛా తే న లభన్తి. వక్ఖతి హి "సత్తాహకరణీయేన గతాపి భాజనీయభణ్డం లభన్తూతి వా ఏవరూపం అధమ్మికవత్తం న కాతబ్బ"న్తి (వి. సఙ్గ. అట్ఠ. ౧౮౨). **ఇధ ఆహట**న్తి విహారతో బహి ఆగతట్ఠానే ఆనీతం.

వాళేహి ఉబ్బాళ్హా హోన్తి, గణ్హన్తిపి పరిపాతేన్తిపీతి ఏత్థ **గణ్హన్తీ**తి గహేత్వా ఖాదన్తి. **పరిపాతేన్తీ**తి పలాపేన్తి, అనుబన్ధన్తీతి అత్థో. ఇమేసు "గాళేహి ఉబ్బాళ్హా హోన్తీ"తిఆదీసు సఙ్ఘభేదపరియన్తేసు వత్థూసు కేవలం అనాపత్తి హోతి, పవారేతుం పన న లభతీతి దట్ఠబ్బం. **సచే పనా**తిఆదీసు యస్మా నానాసీమాయం ద్వీసు ఆవాసేసు వస్సం ఉపగచ్ఛన్తస్స "దుతియే వసిస్సామీ"తి ఉపచారతో నిక్ఖన్తమత్తే పఠమో సేనాసనగ్గాహో పటిప్పస్సమ్భతి, తస్మా పాళియం (మహావ. ౨౦౭) "తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పురిమికా చ న పఞ్ఞాయతీ"తి పఠమం సేనాసనగ్గాహం సన్ధాయ వుత్తం. దుతియసేనాసనగ్గాహే పన పురిమికా పఞ్ఞాయతేవ, తత్థేవ తేమాసం వసన్తో పురిమవస్సంవుత్థో ఏవ హోతి. తతో వా పన దుతియదివసాదీసు "పఠమసేనాసనే వసిస్సామీ"తి ఉపచారాతిక్కమే పురిమికాపి న పఞ్ఞాయతీతి దట్ఠబ్బం.

పటిస్సవస్స విసంవాదనపచ్చయా హోన్తమ్పి దుక్కటం సతియేవ పటిస్సవే హోతీతి ఆహ "**తస్స తస్స పటిస్సవస్స విసంవాదే దుక్కట**"న్తి. తేనేవాహ "**తఞ్చ ఖో...పే.... విసంవాదనపచ్చయా**"తి. పాళియం (మహావ. ౨౦౭) "సో సత్తాహనాగతాయ పవారణాయ సకరణీయో పక్కమతీ"తి వుత్తత్తా పవారణాదివసేపి సత్తాహకరణీయం వినా గన్తుం న వట్టతీతి దట్ఠబ్బం. ఇమస్మిం ఠానే "నవమితో పట్ఠాయ గన్తుం వట్టతీ"తి అట్ఠకథావచనం కచ్చి ఉపోసథదివసతో ఉపనిధాయ నవమీ ఇచ్ఛితబ్బా, ఉదాహు లోకియతిథివసేనాతి ఆసఙ్కన్తి. తత్రేవం వినిచ్ఛితబ్బం – పురిమభద్దపదమాసకాళపక్ఖఉపోసథదివసం ఉపనిధాయ ఇచ్ఛితబ్బా, న లోకియతిథివసేన. భద్దపదమాసస్స హి కాళపక్ఖఉపోసథదివసం మరియాదం కత్వా తదనన్తరపాటిపదదివసతో పట్ఠాయ గణియమానే సతి యో దివసో నవమో హోతి, తతో పట్ఠాయాతి వుత్తం హోతి. తిథిపేక్ఖాయ పన ఇత్థిలిఙ్గవోహారో, తతో నవమితో పట్ఠాయ అనాగతసత్తాహే పవారణా హోతి.

సత్తాహం అనాగతాయ అస్సాతి **సత్తాహనాగతా**. కా సా? పవారణా. అస్సయుజమాసస్స సుక్కపక్ఖనవమియం సత్తాహకరణీయం అధిట్ఠాయ గచ్ఛన్తో భిక్ఖు అన్తోవస్సస్స సత్తాహమత్తావసిట్ఠత్తా సత్తమఅరుణే ఉగ్గతమత్తే వుత్థవస్సో హోతి, దసమియం ఛాహమత్తం, ఏకాదసమియం పఞ్చాహమత్తం, ద్వాదసియం చతురాహమత్తం, తేరసియం తీహమత్తం,

చుద్దసియం ద్వీహమత్తం, పన్నరసియం ఏకాహమత్తం అవసిట్ఠం హోతి, తస్మా పవారణాదివసస్స పరియోసానభూతఅరుణస్మిం ఉగ్గతే వుత్థవస్సో హోతి, తస్మా తేసం భిక్ఖూనం కుక్కుచ్చవినోదనత్థం భగవా ధమ్మస్సామీ "నో సత్తాహానాగతాయ పవారణాయ సకరణీయో పక్కమతి, ఆగచ్ఛేయ్య వా నో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తం ఆవాసం న వా ఆగచ్ఛేయ్య, తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో పురిమికా చ పఞ్ఞాయతి, పటిస్సవే చ అనాపత్తీ"తి (మహావ. ౨౦౭) ఆహ. **సత్తాహానాగతాయ కోముదియా చాతుమాసినియా**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. తత్థ **కోముదియా చాతుమాసినియా**తి పచ్ఛిమకత్తికపుణ్ణమాయం. సా హి కుముదానం అత్థితాయ **కోముదీ,** చతున్నం వస్సికమాసానం పరియోసానత్తా **చాతుమాసినీ**తి వుచ్చతి. తదా హి కుముదాని సుపుప్ఫితాని హోన్తి, తస్మా కుముదా ఏత్థ పుప్ఫన్తీతి కోముదీతి వుచ్చతి, కుముదవతీతి వుత్తం హోతి.

౧౮౨. అన్తోవస్సవత్తకథాయం **నిబద్ధవత్తం ఠపేత్వా**తి సజ్ఝాయమనసికారాదీసు నిరన్తరకరణీయేసు కత్తబ్బం కతికవత్తం కత్వా. **కసావపరిభణ్డ**న్తి కసావేహి భూమిపరికమ్మం. **వత్త**న్తి కతికవత్తం.

ఏవరూపం అధమ్మికవత్తం న కాతబ్బన్తి నానావేరజ్జకా హి భిక్ఖూ సన్నిపతన్తి, తత్థ కేచి దుబ్బలా అప్పథామా ఏవరూపం వత్తం అనుపాలేతుం న సక్కోన్తి, తస్మా ఇధ ఆగతఞ్చ చతుత్థపారాజికవణ్ణనాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౨౭) ఆగతం ఆవాసం వా మణ్డపం వా సీమం వా యం కిఞ్చి ఠానం పరిచ్ఛిన్దిత్వా "యో ఇమమ్హా ఆవాసా పఠమం పక్కమిస్సతి, తం 'అరహా'తి జానిస్సామా"తి కతాయ కతికాయ యో "మం 'అరహా'తి జానన్తూ"తి తమ్హా ఠానా పఠమం పక్కమతి, పారాజికో హోతి. యో పన ఆచరియుపజ్ఝాయానం వా కిచ్చేన మాతాపితూనం వా కేనచిదేవ కరణీయేన భిక్ఖాచారవత్తం వా ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాదీనం అత్థాయ అఞ్ఞేన వా తాదిసేన కరణీయేన తం ఠానం అతిక్కమిత్వా గచ్ఛతి, అనాపత్తి. సచేపిస్స ఏవం గతస్స పచ్ఛా ఇచ్ఛాచారో ఉప్పజ్జతి "న దానాహం తత్థ గమిస్సామి, ఏవం మం అరహాతి సమ్భావేస్సన్తీ"తి, అనాపత్తియేవ.

యోపి కేనచిదేవ కరణీయేన తం ఠానం పత్వా సజ్ఝాయమనసికారాదివసేన అఞ్ఞవిహితో వా హుత్వా చోరాదీహి వా అనుబద్ధో మేఘం వా ఉట్ఠితం దిస్వా అనోవస్సకం పవిసితుకామో తం ఠానం అతిక్కమతి, అనాపత్తి, యానేన వా ఇద్ధియా వా గచ్ఛన్తోపి పారాజికం నాపజ్జతి, పదగమనేనేవ ఆపజ్జతి. తమ్పి యేహి సహ కతికా కతా, తేహి సద్ధిం అపుబ్బం అచరిమం గచ్ఛన్తో నాపజ్జతి. ఏవం గచ్ఛన్తా హి సబ్బేపి అఞ్ఞమఞ్ఞం రక్ఖన్తి. సచేపి మణ్డపరుక్ఖమూలాదీసు కిఞ్చి ఠానం పరిచ్ఛిన్దన్తి "యో ఏత్థ నిసీదతి వా చఙ్కమతి వా, తం 'అరహా'తి జానిస్సామ", పుప్ఫాని వా ఠపేత్వా, "యో ఇమాని గహేత్వా పూజం కరిస్సతి, తం 'అరహా'తి జానిస్సామా"తిఆదినా నయేన కతికా కతా హోతి, తత్రాపి ఇచ్ఛాచారవసేన తథా కరోన్తస్స పారాజికమేవ. సచేపి ఉపాసకేన అన్తరామగ్గే విహారో వా కతో హోతి, చీవరాదీని వా ఠపితాని హోన్తి "యే అరహన్తో, తే ఇమస్మిం విహారే వసన్తు, చీవరాదీని వా గణ్హన్తూ"తి, తత్రాపి ఇచ్ఛాచారవసేన వసన్తస్స వా తాని వా గణ్హన్తస్స పారాజికమేవ, ఏతం పన అధమ్మికకతికవత్తం, తస్మా న కాతబ్బం, అఞ్ఞం వా ఏవరూపం "ఇమస్మిం తేమాసబ్భన్తరే సబ్బేవ ఆరఞ్ఞకా హోన్తు పిణ్డపాతికధుతఙ్గాదిఅవసేసధుతఙ్గధరా వా, అథ వా సబ్బేవ ఖీణాసవా హోన్తూ"తి ఏవమాది. నానావేరజ్జకా హి భిక్ఖూ సన్నిపతన్తి. తత్థ కేచి దుబ్బలా అప్పథామా ఏవరూపం వత్తం అనుపాలేతుం న సక్కోన్తి, తస్మా ఏవరూపమ్పి వత్తం న కాతబ్బం. "ఇమం తేమాసం సబ్బేహేవ న ఉద్దిసితబ్బం, న పరిపుచ్ఛితబ్బం, న పబ్బాజేతబ్బం, మూగబ్బతం గణ్హితబ్బం, బహిసీమట్ఠస్సపి సఙ్ఘలాభో దాతబ్బో"తి ఏవమాదికమ్పి న కత్తబ్బమేవ.

తివిధమ్పీతి పరియత్తిపటిపత్తిపటివేధవసేన తివిధమ్పి. **సోధేత్వా పబ్బాజేథా**తి భబ్బే ఆచారకులపుత్తే ఉపపరిక్ఖిత్వా పబ్బాజేథ. **భస్సే మత్తం జానిత్వా**తి వచనే పమాణం ఞత్వా. **దసకథావత్థు** నామ అప్పిచ్ఛకథా సన్తుట్ఠికథా పవివేకకథా అసంసగ్గకథా వీరియారమ్భకథా సీలకథా సమాధికథా పఞ్ఞాకథా విముత్తికథా విముత్తిఞాణదస్సనకథాతి.

విగ్గహసంవత్తనికం వచనం **విగ్గాహికం. చతురారక్ఖం అహాపేన్తా**తి బుద్ధానుస్సతి మేత్తా అసుభం మరణానుస్సతీతి ఇమం చతురారక్ఖం అహాపేన్తా. **దన్తకట్ఠఖాదనవత్తం ఆచిక్ఖితబ్బ**న్తి ఏత్థ ఇదం దన్తకట్ఠఖాదనవత్తం – యో దేవసికం సఙ్ఘమజ్ఝే ఓసరతి, తేన సామణేరాదీహి ఆహరిత్వా భిక్ఖూనం యథాసుఖం భుఞ్జనత్థాయ దన్తకట్ఠమాళకే నిక్ఖిత్తేసు దన్తకట్ఠేసు దివసే దివసే ఏకమేవ దన్తకట్ఠం గహేతబ్బం. యో పన దేవసికం న ఓసరతి, పధానఘరే వసిత్వా ధమ్మస్సవనే వా ఉపోసథగ్గే వా దిస్సతి, తేన పమాణం సల్లక్ఖేత్వా చత్తారి పఞ్చ దన్తకట్ఠాని అత్తనో వసనట్ఠానే ఠపేత్వా ఖాదితబ్బాని. తేసు ఖీణేసు సచే పునపి దన్తకట్ఠమాళకే బహూని హోన్తియేవ, పునపి ఆహరిత్వా ఖాదితబ్బాని. యది పన పమాణం అసల్లక్ఖేత్వా ఆహరతి, తేసు అఖీణేసుయేవ మాళకే ఖీయతి, తతో కేచి థేరా “యేహి గహితాని, తే పటిహరన్తూ”తి వదేయ్యుం, కేచి “ఖాదన్తు, పున సామణేరా ఆహరిస్సన్తీ”తి, తస్మా వివాదపరిహారత్థం పమాణం సల్లక్ఖేతబ్బం, గహణే పన దోసో నత్థి. మగ్గం గచ్ఛన్తేనపి ఏకం వా ద్వే వా థవికాయ పక్ఖిపిత్వా గన్తబ్బన్తి. భిక్ఖాచారవత్తం పిణ్డపాతికవత్తే ఆవిభవిస్సతి.

అన్తోగామే...పే.... న కథేతబ్బాతి ఏత్థ చతూసు పచ్చయేసు చీవరే చ పిణ్డపాతే చ విఞ్ఞత్తిపి న వట్టతి నిమిత్తోభాసపరికథాపి. సేనాసనే విఞ్ఞత్తిమేవ న వట్టతి, సేసాని తీణి వట్టన్తి. గిలానపచ్చయే సబ్బమ్పి వట్టతి. ఏవం సన్తేపి ఆజీవం సోధేన్తేహి భిక్ఖూహి సుట్ఠు రక్ఖితబ్బాతి. ఇమినా ఆజీవపారిసుద్ధిసీలం దస్సితం. **రక్ఖితిన్ద్రియేహి భవితబ్బ**న్తి ఇన్ద్రియసంవరసీలం. **ఖన్ధకవత్తఞ్చ సేఖియవత్తఞ్చ పూరేతబ్బ**న్తి పాతిమోక్ఖసంవరసీలం. పచ్చయసన్నిస్సితసీలం పన తీహిపి సామత్థియతో దస్సితం. ఇతి చతుపారిసుద్ధిసీలపటిసంయుత్తా ఏవరూపా నియ్యానికకథా బహుకాపి వత్తబ్బాతి అధిప్పాయో.

ఇమస్మిం వస్సూపనాయికవిసయే తేసు తేసు నగరేసు తస్మిం తస్మిం రాజకాలే అపరియన్తా వివాదకథా హోతి. కథం? వస్సూపనాయికక్ఖన్ధకే (మహావ. ౧౮౬) “తేన ఖో పన సమయేన రాజా మాగధో సేనియో బిమ్బిసారో వస్సం ఉక్కడ్ఢితుకామో భిక్ఖూనం సన్తికే దూతం పాహేసి ‘యది పనాయ్యా ఆగమే జుణ్హే వస్సం ఉపగచ్ఛేయ్యు’న్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం, ‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, రాజూనం అనువత్తితు’”న్తి వచనం నిస్సాయ భగవతా అధిమాసం పఞ్ఞత్తన్తి మఞ్ఞమానా వేదసమయేన సంసన్దిత్వా గయ్హమానా అనేకవిహితం వివాదం కరోన్తి. వేదసమయే కిర ద్వే అధిమాసాని యాచాధిమాసఞ్చ పత్తాధిమాసఞ్చ. తత్థ కలియుగగణనే ఏకూనవీసతిగణనేన భాజితే ద్వేపఞ్చట్ఠదసతేరససోళసట్ఠారసవసేన సత్తధా సేసో హోతి, తేసం వసేన చమ్మాధిమాస పఞ్చాధిమాస పస్వాధిమాస దసాధిమాస తేరసాధిమాస సోళసాధిమాస అట్ఠారసాధిమాసాతి వోహరన్తి. అట్ఠారసాధిమాసం పన అవసానాధిమాసన్తిపి వోహరన్తి. తేసు పసుసోళసాని అపత్తేయేవ అధిమాసపతనకలియుగే సంవచ్ఛరమాసాదివిసమభయేన యాచిత్వా మాసస్స ఆకడ్ఢితబ్బతో **యాచాధిమాస**న్తి వోహరన్తి, సేసాని పన పఞ్చమత్తేయేవ అధిమాసపతనకలియుగే మాసస్స ఆకడ్ఢితబ్బతో **పత్తాధిమాస**న్తి. తత్రేతం యాచాధిమాసలక్ఖణం – తథతో అజానన్తా పాళియా సంసన్దిత్వా బిమ్బిసారరఞ్ఞా భగవతో యాచితాధిమాసత్తా యాచాధిమాసం నామ భవతి, తస్మా ద్వీసు ఏవ యాచాధిమాసేసు దివసేన సహ మాసో ఆకడ్ఢితబ్బో, న ఇతరేసూతి వదన్తి, అఞ్ఞే పన పఞ్చసు పత్తాధిమాసేసు ఏవ సహ దివసేన మాసో ఆకడ్ఢితబ్బో, న యాచాధిమాసేసూతి.

అపరే పన – “ద్వేమా, భిక్ఖవే, వస్సూపనాయికా పురిమికా పచ్ఛిమికాతి, అపరజ్జుగతాయ ఆసాళ్హియా పురిమికా ఉపగన్తబ్బా, మాసగతాయ ఆసాళ్హియా పచ్ఛిమికా ఉపగన్తబ్బా”తి తస్మింయేవ వస్సూపనాయికక్ఖన్ధకే (మహావ. ౧౮౪) ఆగతాయ పాళియా అత్థం అయోనిసో గహేత్వా తిథినక్ఖత్తయోగే ఏవ వస్సూపగమనం భగవతా అనుఞ్ఞాతం, తస్మా ఆసాళ్హీపుణ్ణమాయ అనన్తరభూతో పాటిపదదివసో పుణ్ణాతిథియా చ యుత్తో హోతు, పుబ్బాసాళ్హఉత్తరాసాళ్హసఙ్ఖాతేసు ద్వీసు నక్ఖత్తేసు ఏకేకేన యుత్తో చ, ఏవంభూతో కాలో యది వినా దివసేన మాసకడ్ఢనే సమ్పజ్జతి, తథా చ సతి మాసమత్తాకడ్ఢనమేవ కాతబ్బం, యది న సమ్పజ్జతి, సహ దివసేన మాసాకడ్ఢనం, అయం పిటకేన చ వేదేన చ అనులోమో వినిచ్ఛయోతి వదన్తి.

తత్రాప్యేకే వదన్తి – “మా ఇతి చన్దో వుచ్చతి తస్స గతియా దివసస్స మినితబ్బతో, సో ఏత్థ సబ్బకలాపారిపూరియా పుణ్ణోతి పుణ్ణమా”తిఆదినా వినయత్థమఞ్జూసాదీసు (కఙ్ఖా॰ అభి॰ టీ॰ నిదానవణ్ణనా) ఆగమనతో పుణ్ణాతిథియోగోపి పుణ్ణమియా ఏవ ఇచ్ఛితబ్బో, న పాటిపదే, తథా నక్ఖత్తయోగోపి ఆసాళ్హీసుక్కపక్ఖస్స పన్నరసే ఉపోసథే “ఉత్తరాసాళ్హనక్ఖత్తే, ఏవం ధాతు పతిట్ఠితా”తి మహావంసే వచనతోతి. తత్థ పురిమా వదన్తి – ఏవం సన్తే ఉపోసథదివసేయేవ చన్దగ్గాహో చ సూరియగ్గాహో చ భవేయ్య, ఇదాని పన కాళపక్ఖపాటిపదాదీసుయేవ చన్దగ్గాహో, సుక్కపక్ఖపాటిపదాదీసుయేవ సూరియగ్గాహో పఞ్ఞాయతి, తస్మా పాటిపదేయేవ తిథినక్ఖత్తయోగో ఇచ్ఛితబ్బోతి. పచ్ఛిమాపి వదన్తి – తుమ్హాదిసానం వాదీనం వచనేన పుబ్బే ఆకడ్ఢితబ్బదివసానం అనాకడ్ఢితత్తా దివసపుఞ్జభావేన ఏవం హోతి, సచ్చతో పన ఉపోసథదివసేయేవ చన్దగ్గాహో సూరియగ్గాహో చ ఇచ్ఛితబ్బోతి. హోతు, యథా ఇచ్ఛథ, తథా వదథ, ఏవం భూతపుబ్బో సాట్ఠకథే తేపిటకే బుద్ధవచనే అత్థీతి? అత్థి. గన్ధారజాతకే (జా॰ అట్ఠ॰ ౩.౭.౭౦। గన్ధారజాతకవణ్ణనా) హి ఉపోసథదివసే చన్దగ్గాహో ద్విక్ఖత్తుం ఆగతో. తఞ్హి జాతకం తీసు పిటకేసు సుత్తపరియాపన్నం, పఞ్చసు నికాయేసు ఖుద్దకనికాయపరియాపన్నం, నవసు సాసనఙ్గేసు జాతకపరియాపన్నన్తి. ఏవం వుత్తే పురిమకా పటివచనం దాతుం న సక్కుణేయ్యున్తి.

అథేకచ్చే “పిటకత్తయే అధికమాసాయేవ సన్తి, న అధికదివసా సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౪౦౪) ‘యం పన వుత్తం తీసుపి గణ్ఠిపదేసు అట్ఠారసన్నంయేవ వస్సానం అధికమాసే గహేత్వా గణితత్తా సేసవస్సద్వయస్సపి అధికాని దివసాని హోన్తేవ, తాని అధికదివసాని సన్ధాయ నిక్కఙ్ఖా హుత్వాతి వుత్తన్తి, తం న గహేతబ్బం. న హి ద్వీసు వస్సేసు అధికదివసా నామ విసుం ఉపలబ్భన్తి తతియే వస్సే వస్సుక్కడ్ఢనవసేన అధికమాసే పరిచ్ఛత్తేయేవ అధికమాససమ్భవతో, తస్మా ద్వీసు వస్సేసు అతిరేకదివసా నామ విసుం న సమ్భవన్తీ’తి వచనతో”తి వదన్తి. అథఞ్ఞే వదన్తి – పిటకత్తయే అధికదివసాతి ఆగతా అత్థి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౪౦౪) “అవసేసానం ద్విన్నం వస్సానం అధికదివసాని హోన్తేవ, తస్మా నిక్కఙ్ఖా హుత్వా ఉపసమ్పాదేన్తీ”తి వచనతోతి. ఇతో పరమ్పి వివిధేన ఆకారేన కథేన్తి. సుద్ధవేదికాపి ఏవం వదన్తి, వినయధరా భిక్ఖూ వినయసమయవసేన వదన్తి. అమ్హాకం పన వేదసమయే హత్థగతగణనవసేనేవ జానితబ్బన్తి అలమతిపపఞ్చేన. అత్థికేహి తివస్సాధికసహస్సకలియుగే ధమ్మరాజేన పుచ్ఛితత్తా కతం అధిమాసపకరణం ఓలోకేత్వా జానితబ్బం.

ఇధ పన అధిప్పేతవినిచ్ఛయమేవ కథయామ. పఠమదుతియవాదేసు న బిమ్బిసారరాజా భగవన్తం అధిమాసపఞ్ఞాపనం యాచతి, న చ భగవా పఞ్ఞపేతి, న “తస్మిం వస్సే ఇదం నామ అధిమాసం హోతీ”తి వా “మాసమత్తం

వా సహదివసం వా ఆకడ్ఢితబ్బ”న్తి వా పాళియం అట్ఠకథాటీకాసు చ అత్థి, రాజా పన ఉపకట్ఠాయ వస్సూపనాయికాయ వేదసమయే వస్సుక్కడ్ఢనసమ్భవతో భిక్ఖూనం పఠమఆసాళ్హమాసే వస్సం అనుపగన్త్వా దుతియఆసాళ్హమాసే ఉపగమనత్థం “యది పనాయ్యా ఆగమే జుణ్హే వస్సం ఉపగచ్ఛేయ్యు”న్తి దూతం పాహేసి. యది పన ఉపగచ్ఛేయ్యుం, సాధు వతాతి సమ్బన్ధితబ్బం. భిక్ఖూ పన రఞ్ఞో పహితసాసనం భగవతో ఆరోచేసుం. భగవా పన వస్సుక్కడ్ఢనే భిక్ఖూనం గుణపరిహానియా అభావతో “అనుజానామి, భిక్ఖవే, రాజూనం అనువత్తితు”న్తి (మహావ. ౧౮౬) అవోచ. తేన వుత్తం అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౧౮౭) “**అనుజానామి భిక్ఖవే రాజూనం అనువత్తితు**న్తి ఏత్థ వస్సుక్కడ్ఢనభిక్ఖూనం కాచి పరిహాని నామ నత్థీతిఅనువత్తితుం అనుఞ్ఞాత”న్తి. విమతివినోదనియఞ్చ (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౧౮౭) వుత్తం “**పరిహానీ**తి గుణపరిహానీ”తి, తస్మా యాచాధిమానో వా హోతు పత్తాధిమానో వా, యస్మిం యస్మిం కాలే అనువత్తనేన భిక్ఖూనం సీలాదిగుణమ్హి పరిహాని నత్థి, తస్మిం తస్మిం కాలే అనువత్తితబ్బం.

కథం పన అనువత్తితబ్బం, కథం న అనువత్తితబ్బం? యది అనువత్తన్తే పుబ్బే ఉపవుత్థదివసతో ఇదాని ఉపవసితబ్బఉపోసథదివసో చాతుద్దసో వా పన్నరసో వా హోతి, తథా సతి అనువత్తితబ్బం. యది పన తేరసమో వా సోళసమో వా హోతి, న అనువత్తితబ్బం. అనువత్తన్తో హి అనుపోసథే ఉపోసథకతో హోతి, తతో “న, భిక్ఖవే, అనుపోసథే ఉపోసథో కాతబ్బో, యో కరేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ. ౧౮౩) వుత్తదుక్కటం ఆపజ్జతి, తస్మా సీలగుణపరిహానిసమ్భవతో న అనువత్తితబ్బం. వుత్తఞ్హి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౨౪౦) “అనుజానామి, భిక్ఖవే, రాజూనం అనువత్తితున్తి వచనతో పనేత్థ లోకియానం తిథిం అనువత్తన్తేహిపి అత్తనో ఉపోసథక్కమేన చాతుద్దసిం పన్నరసిం వా, పన్నరసిం చాతుద్దసిం వా కరోన్తేహేవ అనువత్తితబ్బం, న పన సోళసమదివసం వా తేరసమదివసం వా ఉపోసథదివసం కరోన్తేహీ”తి.

తతియచతుత్థవాదేపి “కతి వస్సూపనాయికా”తి సంసయన్తానం సంసయవినోదనత్థం “ద్వేమా, భిక్ఖవే, వస్సూపనాయికా పురిమికా పచ్ఛిమికా”తి (మహావ. ౧౮౪) భగవా అవోచ. తతో తాసం ద్విన్నం వస్సూపనాయికానం ఉపగమనకాలం దస్సేతుం “అపరజ్జుగతాయ ఆసాళ్హియా పురిమికా ఉపగన్తబ్బా, మాసగతాయ ఆసాళ్హియా పచ్ఛిమికా ఉపగన్తబ్బా”తి వుత్తం. తత్రాయం పిణ్డత్థో – ఆసాళ్హీపుణ్ణమియా అనన్తరే పాటిపదదివసే పురిమికా ఉపగన్తబ్బా, సావణపుణ్ణమియా అనన్తరే పాటిపదదివసే పచ్ఛిమికా ఉపగన్తబ్బాతి. తేన వుత్తం అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౧౮౪) “తస్మా ఆసాళ్హీపుణ్ణమాయ అనన్తరే పాటిపదదివసే, ఆసాళ్హీపుణ్ణమితో వా అపరాయ పుణ్ణమాయ అనన్తరే పాటిపదదివసేయేవ విహారం పటిజగ్గిత్వా పానీయం పరిభోజనీయం ఉపట్ఠాపేత్వా సబ్బం చేతియవన్దనాదిసామీచికమ్మం నిట్ఠాపేత్వా ‘ఇమస్మిం విహారే ఇమం తేమాసం వస్సం ఉపేమీ’తి సకిం వా ద్వత్తిక్ఖత్తుం వా వాచం నిచ్ఛారేత్వా వస్సం ఉపగన్తబ్బ”న్తి , సారత్థదీపనియమ్పి (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౧౮౪) “**అపరజ్జు**తి ఆసాళ్హితో అపరం దినం, పాటిపదన్తి అత్థో”తి, విమతివినోదనియమ్పి (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౧౮౪) “**అపరస్మిం దివసే**తి దుతియే పాటిపదదివసే”తి ఏవం పాళిఅట్ఠకథాటీకాసు పాటిపదదివసేయేవ వస్సూపగమనం వుత్తం, న వుత్తం “అముకతిథియోగే”తి వా “అముకనక్ఖత్తయోగే”తి వా, తస్మా పాటిపదదివసే పాతో అరుణుగ్గమనతో పట్ఠాయ సకలదివసం సకలరత్తిం యావ దుతియఅరుణుగ్గమనా యథారుచితే కాలే వస్సం ఉపగన్తబ్బన్తి దట్ఠబ్బం. తతో ఏవ వస్సూపనాయికకాలే పుణ్ణాతిథియా యోగో, ఉత్తరాసాళ్హనక్ఖత్తేన యోగో హోతూతి వదన్తానం వచనం వినయవిరుద్ధం హోతి, తం వచనం గహేత్వా

పుణ్ణాతిథియోగం ఉత్తరాసాళ్హనక్ఖత్తయోగఞ్చ ఆగమేత్వా వస్సం ఉపగన్త్వాపి తథాగతేన అపఞ్ఞత్తం పఞ్ఞపేతి నామాతి దట్ఠబ్బం.

ఏవం పాళిఅట్ఠకథాటీకాసు చ పుణ్ణాతిథియోగే ఏవ వస్సం ఉపగన్తబ్బం, న ఏకాయ తిథియా యుత్తేతి వా ఉత్తరాసాళ్హనక్ఖత్తయోగేయేవ, న సావణనక్ఖత్తయోగేతి వా అనాగతమేవ ఛాయం గహేత్వా తథాగతేన పఞ్ఞత్తం వియ పోత్థకేసు లిఖిత్వా కేహిచి ఠపితత్తా సకలం వినయపిటకం అపస్సన్తా వేదసామయికా తం వచనం సద్దహిత్వా వస్సూపగమనకాలే పుణ్ణాతిథిఉత్తరాసాళ్హయోగమేవ గవేసన్తా మాసదివసేన సహ ఆకడ్ఢితబ్బకాలేపి మాసమత్తమేవ ఆకడ్ఢన్తి, మాసమత్తమేవ ఆకడ్ఢితబ్బకాలేపి సహ దివసేన ఆకడ్ఢన్తి, తస్మా ఏవంవాదినో భిక్ఖూ "అపఞ్ఞత్తం తథాగతేన పఞ్ఞత్తం తథాగతేనాతి దీపేతీ"తి వత్తబ్బతం ఆపజ్జన్తి, తస్మా భగవతి గారవసహితా లజ్జినో పణ్డితా ఏవం న గణ్హన్తీతి. తిథినక్ఖత్తయోగో పన ఉపోసథదివసేయేవ బహుధా పిటకత్తయే ఆగతో, పోరాణవేదగన్థేసు చ పసంసితో, కదాచి పన వోహారకాలో తిథియా నక్ఖత్తేన చ విసమో హోతి, తస్మా తం సమేతుం అధిమాసపతనకాలే మాసమ్పి దివసమ్పి ఆకడ్ఢన్తి, తస్మా అఞ్ఞస్మిం కాలే విసమేపి ఆకడ్ఢనకాలే సమాపేతబ్బం. ఏవం సతి మాసఉతుసంవచ్ఛరానం సమభావో హోతీతి దట్ఠబ్బం.

పఞ్చమఛట్ఠవాదేసు **అధిమాసో**తి అట్ఠారసవస్సతో అధికమాసం గహేత్వా వుత్తో, తస్మా "అధికో మాసో **అధిమాసో**"తి కమ్మధారయసమాసత్తా పుల్లిఙ్గం కత్వా వుత్తో. పుబ్బే పన మాసపుఞ్జతో అధికఘటియో గహేత్వా వుత్తో, తస్మా "మాసతో అధికం **అధిమాస**"న్తి అబ్యయీభావసమాసత్తా నపుంసకలిఙ్గం కత్వా వుత్తం. ఇధ పన "పోరాణకత్థేరా ఏకూనవీసతివస్సం సామణేరం నిక్ఖమనీయపుణ్ణమాసిం అతిక్కమ్మ పాటిపదదివసే ఉపసమ్పాదేన్తి, తం కస్మాతి? వుచ్చతే – ఏకస్మిం వస్సే ఛ చాతుద్దసికఉపోసథదివసా హోన్తి, ఇతి వీసతియా వస్సేసు చత్తారో మాసా పరిహాయన్తి, రాజానో తతియే తతియే వస్సే వస్సం ఉపకడ్ఢన్తి, ఇతి అట్ఠారససు వస్సేసు ఛ మాసా వడ్ఢన్తి, తతో ఉపోసథవసేన పరిహీనే చత్తారో మాసే అపనేత్వా ద్వే మాసా అవసేసా హోన్తి, తే ద్వే మాసే గహేత్వా వీసతి వస్సాని పరిపుణ్ణాని హోన్తీతి నిక్కఙ్ఖా హుత్వా నిక్ఖమనీయపుణ్ణమాసిం అతిక్కమ్మ పాటిపదే ఉపసమ్పాదేన్తీ"తి అట్ఠకథావచనే (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౪౦౪) "**నిక్కఙ్ఖా హుత్వా**తి అధికమాసేహి సద్ధిం పరిపుణ్ణవీసతివస్సత్తా నిబ్బేమతికా హుత్వా"తి అత్థో సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౪౦౪) వుత్తో.

తత్ర నను చ "తీసుపి గణ్ఠిపదేసు అట్ఠారసన్నం...పే॰... వుత్త"న్తి వుత్తం, తం కథన్తి చోదనం సన్ధాయ "యం పన వుత్తం...పే॰... తం న గహేతబ్బ"న్తి కిఞ్చాపి వుత్తం, తథాపి తం గణ్ఠిపదేసు వుత్తవచనం న గహేతబ్బన్తి అత్థో, కస్మా న గహేతబ్బన్తి ఆహ "**న హి**"తిఆది. హి యస్మా న ఉపలబ్భన్తి, తస్మా న గహేతబ్బన్తి యోజనా. కథం విఞ్ఞాయతీతి ఆహ "**తతియే**"తిఆది. పరిచ్ఛత్తేయేవ సమ్భవతో, అపరిచ్ఛత్తే అసమ్భవతో న ఉపలబ్భన్తీతి బ్యతిరేకవసేన హేతుఫలయోజనా. **తస్మా**తిఆది లద్ధగుణం.

వజిరబుద్ధిటీకాయం పన గణ్ఠిపదేసు వుత్తమేవ గహేత్వా వదతి. ఏతాని వచనాని సామణేరానం వీసతివస్సపరిపుణ్ణభావసాధకానియేవ హోన్తి, న అధిమాసపతనవారేసు సదివసమాసాకడ్ఢనభావసాధకాని, తస్మా ఇమాని ఆహరిత్వా తం అధికరణం వినిచ్ఛితుం న సక్కోన్తి. భిక్ఖూ పన బహూనం సన్నిపాతే కిఞ్చి పాఠం ఆహరిత్వా కథేతుం సమత్థో సోభతీతి కత్వా ఈదిసం పాఠం ఆహరన్తి. సుతసన్నిచయపణ్డితా పన ఇచ్ఛితత్థస్స అసాధకత్తా ఏవరూపం న

ఆహరన్తి. సుద్ధపేదికానమ్పి వచనే వినయధరా వినయమేవ జానన్తి, న బాహిరసమయం. అయం పన కథా బాహిరసమయే పవత్తా, తస్మా వినయధరానం అవిసయోతి మఞ్ఞన్తా వదన్తి.

వినయధరా పన ఏకచ్చే వినయమేవ జానన్తి, ఏకచ్చే సకలం పిటకత్తయం జానన్తి, ఏకచ్చే సబాహిరసమయం పిటకత్తయం జానన్తి, తస్మా కథేతుం సమత్థభావోయేవ పమాణం. పేదికానమ్పి వచనం పేదప్పకరణాగతమేవ పమాణం. న యం కిఞ్చి హత్థగతగణనమత్తం, తస్మా యదా పథవిస్సరో రాజా సదివసం మాసం ఆకడ్ఢితుకామో "జేట్ఠమాసకాళపక్ఖఉపోసథం పన్నరసియం కరోన్తూ"తి యాచిస్సతి, తదా "సకిం పక్ఖస్స చాతుద్దసే వా పన్నరసే వా"తి వచనతో పన్నరసియం ఉపోసథకరణే దోసో నత్థి, యదా సుద్ధమాసమేవ ఆకడ్ఢితుకామో "చాతుద్దసియం కరోన్తూ"తి యాచిస్సతి, ఏవం సతి పకతియాపి జేట్ఠమాసకాళపక్ఖుపోసథో చాతుద్దసోయేవాతి కత్వా దోసో నత్థి, ఉభయథాపి ఉపోసథో సుకతోయేవ హోతి, తస్మా అనువత్తితబ్బో. తతో పరం పఠమాసాళ్హమాసస్స జుణ్హపక్ఖేపి కాళపక్ఖేపి దుతియాసాళ్హమాసస్స జుణ్హపక్ఖేపి పన్నరసీఉపోసథం కత్వా పాటిపదదివసే తిథియోగం వా నక్ఖత్తయోగం వా అనోలోకేత్వా పాతో అరుణుగ్గమనానన్తరతో పట్ఠాయ యావ పున అరుణుగ్గమనా సకలదివసరత్తియం యథాజ్ఝాసయం వస్సం ఉపగచ్ఛన్తో సూపగతోవ హోతి, నత్థి కోచి దోసోతి దట్ఠబ్బం. భవత్వేవం, పాతోవ వస్సం ఉపగచ్ఛన్తో అత్థీతి? అత్థి. వుత్తఞ్హేతం సేనాసనక్ఖన్ధకవణ్ణనాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౧౮) "సచే పాతోవ గాహితే సేనాసనే అఞ్ఞో వితక్కచారికో భిక్ఖు ఆగన్త్వా సేనాసనం యాచతి, 'గహితం, భన్తే, సేనాసనం, వస్సూపగతో సఙ్ఘో, రమణీయో విహారో, రుక్ఖమూలాదీసు యత్థ ఇచ్ఛథ, తత్థ వసథా'తి వత్తబ్బో"తి.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

వస్సూపనాయికవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

ఛబ్బీసతిమో పరిచ్ఛేదో.

పఠమో భాగో నిట్ఠితో.

నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

వినయాలఙ్కార-టీకా (దుతియో భాగో)

౨౭. ఉపజ్ఝాయాదివత్తవినిచ్ఛయకథా

ఉపజ్ఝాయవత్తకథావణనా

౧౮౩. ఏవం వస్సూపనాయికవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని ఉపజ్ఝాయవత్తాదివత్తకథం కథేతుం **''వత్తన్తి ఏత్థా''**తిఆదిమాహ. తత్థ వత్తేతబ్బం పవత్తేతబ్బన్తి **వత్తం,** సద్ధివిహారికాదీహి ఉపజ్ఝాయాదీసు పవత్తేతబ్బం ఆభిసమాచారికసీలం. **తం** కతివిధన్తి ఆహ **''వత్తం నామేతం...పే.... బహువిధ''**న్తి. **వచ్చకుటివత్త**న్తి ఏత్థ **ఇతి**-సద్దో ఆద్యత్థో. తేన సద్ధివిహారికవత్తఅన్తేవాసికవత్తఅనుమోదనవత్తాని సఙ్గయ్హన్తి. వుత్తఞ్హి తత్థ తత్థ అట్ఠకథాసు ''చుద్దస ఖన్ధకవత్తానీ''తి. వత్తక్ఖన్ధకే (చూళవ॰ ౩౫౬) చ పాళియం ఆగతమేవ, తత్థ పన ఆగన్తుకవత్తతో పట్ఠాయ ఆగతం, ఇధ ఉపజ్ఝాయవత్తతో. ఇతో అఞ్ఞానిపి పఞ్చసత్తతి సేఖియవత్తాని ద్వేఅసీతి మహావత్తాని చ వత్తమేవ. తేసు పన సేఖియవత్తాని మహావిభఙ్గే ఆగతాని, మహావత్తాని కమ్మక్ఖన్ధకపారివాసికక్ఖన్ధకేసు (చూళవ॰ ౭౫ ఆదయో), తస్మా ఇధ చుద్దస ఖన్ధకవత్తానియేవ దస్సితాని. తేసు ఉపజ్ఝాయవత్తం పఠమం దస్సేన్తో **''తత్థ ఉపజ్ఝాయవత్తం తావ ఏవం వేదితబ్బ''**న్త్యాదిమాహ.

తత్థ కో ఉపజ్ఝాయో, కేనట్ఠేన ఉపజ్ఝాయో, కథం గహితో ఉపజ్ఝాయో, కేన వత్తితబ్బం ఉపజ్ఝాయవత్తం, కతమం తం వత్తన్తి? తత్థ **కో ఉపజ్ఝాయోతి** ''అనుజానామి, భిక్ఖవే, బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన దసవస్సేన వా అతిరేకదసవస్సేన వా ఉపసమ్పాదేతు''న్తిఆదివచనతో (మహావ॰ ౭౬) బ్యత్తిబలసమ్పన్నో ఉపసమ్పదతో పట్ఠాయ దసవస్సో వా అతిరేకదసవస్సో వా భిక్ఖు ఉపజ్ఝాయో. **కేనట్ఠేన ఉపజ్ఝాయోతి** వజ్జావజ్జం ఉపనిజ్ఝాయతీతి **ఉపజ్ఝాయో,** సద్ధివిహారికానం ఖుద్దకం వజ్జం వా మహన్తం వజ్జం వా భుసో చిన్తేతీతి అత్థో. **కథం గహితో హోతి ఉపజ్ఝాయోతి** సద్ధివిహారికేన ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ''ఉపజ్ఝాయో మే, భన్తే, హోహీ''తి తిక్ఖత్తుం వుత్తే సచే ఉపజ్ఝాయో ''సాహూ''తి వా ''లహూ''తి వా ''ఓపాయిక''న్తి వా ''పతిరూప''న్తి వా ''పాసాదికేన సమ్పాదేహీ''తి వా ఇమేసు పఞ్చసు పదేసు యస్స కస్సచి పదస్స వసేన కాయేన వా వాచాయ వా కాయవాచాహి వా ''గహితో తయా ఉపజ్ఝాయో''తి ఉపజ్ఝాయగ్గహణం విఞ్ఞాపేతి, గహితో హోతి ఉపజ్ఝాయో. తత్థ **సాహూతి** సాధు. **లహూతి** అగరు, సుభరతాతి అత్థో. **ఓపాయికన్తి** ఉపాయపటిసంయుత్తం, ఏవం పటిపజ్జనం నిత్థరణుపాయోతి అత్థో. **పతిరూపన్తి** సామీచికమ్మమిదన్తి అత్థో. **పాసాదికేనాతి** పసాదావహేన కాయవచీపయోగేన సమ్పాదేహీతి అత్థో.

కేన వత్తితబ్బం ఉపజ్ఝాయవత్తన్తి గహితఉపజ్ఝాయేన సద్ధివిహారికేన వత్తితబ్బం. **కతమం తం వత్త**న్తి ఇదం ఆగతమేవ, తత్థ **కాలస్సేవ ఉట్ఠాయ ఉపాహనా ఓముఞ్చిత్వాతి** సచస్స పచ్చూసకాలే చఙ్కమనత్థాయ వా ధోతపాదపరిహరణత్థాయ వా పటిముక్కా ఉపాహనా పాదగతా హోన్తి, తా కాలస్సేవ ఉట్ఠాయ అపనేత్వా. **తాదిసమేవ ముఖధోవనోదకం దాతబ్బ**న్తి ఉతుమ్పి సరీరసభావే చ ఏకాకారే తాదిసమేవ దాతబ్బం.

సగుణం కత్వాతి ఉత్తరాసఙ్గం సఙ్ఘాటిఞ్చాతి ద్వే చీవరాని ఏకతో కత్వా తా ద్వేపి సఙ్ఘాటియో దాతబ్బా. సబ్బఞ్హి చీవరం సఙ్ఘటితత్తా సఙ్ఘాటీతి వుచ్చతి. తేన వుత్తం **''సఙ్ఘాటియో దాతబ్బా''**తి. **పదవీతిహారేహీతి** ఏత్థ పదం వీతిహరతి ఏత్థాతి **పదవీతిహారో,** పదవీతిహారట్ఠానం. దుతవిలమ్బితం అకత్వా సమగమనేన ద్విన్నం పదానం అన్తరే ముట్ఠిరతనమత్తం. పదానం వా వీతిహరణం అభిముఖం హరిత్వా నిక్ఖేపో **పదవీతిహారో**తి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. **న ఉపజ్ఝాయస్స భణమానస్స అన్తరన్తరా కథా ఓపాతేతబ్బాతి** అన్తరఘరే వా అఞ్ఞత్ర వా భణమానస్స అనిట్ఠితే తస్స వచనే అఞ్ఞా కథా న సముట్ఠాపేతబ్బా. **ఇతో పట్ఠాయాతి** ''న ఉపజ్ఝాయస్స భణమానస్సా''తి ఏత్థ న-కారతో పట్ఠాయ. తేన **నాతిదూరేతిఆదీసు** న-కారపటిసిద్ధేసు ఆపత్తి నత్థీతి దస్సేతి. **సబ్బత్థ**

దుక్కటాపత్తీతి ఆపదాఉమ్మత్తఖిత్తచిత్తవేదనాట్టతాదీహి వినా పణ్ణత్తిం అజానిత్వాపి వదన్తస్స గిలానస్స చ దుక్కటమేవ. ఆపదాసు హి అన్తరన్తరా కథా వత్తుం వట్టతి, ఏవమఞ్ఞేసు న-కారపటిసిద్ధేసు ఈదిసేసు, ఇతరేసు పన గిలానోపి న ముచ్చతి. **సబ్బత్థ దుక్కటాపత్తి వేదితబ్బా**తి "ఈదిసేసు గిలానోపి న ముచ్చతీ"తి దస్సనత్థం వుత్తం. అఞ్ఞమ్పి హి యథావుత్తం ఉపజ్ఝాయవత్తం అనాదరియేన అకరోన్తస్స అగిలానస్స వత్తభేదే సబ్బత్థ దుక్కటమేవ, తేనేవ వక్ఖతి "అగిలానేన హి సద్ధివిహారికేన సట్ఠివస్సేనపి సబ్బం ఉపజ్ఝాయవత్తం కాతబ్బం, అనాదరియేన అకరోన్తస్స వత్తభేదే దుక్కటం. న-కారపటిసంయుత్తేసు పన పదేసు గిలానస్సపి పటిక్ఖిత్తకిరియం కరోన్తస్స దుక్కటమేవా"తి. **ఆపత్తిసామన్తా భణమానో**తి పదసోధమ్మ (పాచి॰ ౪౪ ఆదయో)-దుట్ఠుల్లాదివసేన (పారా॰ ౨౮౩) ఆపత్తియా ఆసన్నవాచం భణమానో. **ఆపత్తియా ఆసన్నవాచ**న్తి చ ఆపత్తిజనకమేవ వచనం సన్ధాయ వదతి. యాయ హి వాచాయ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, సా వాచా ఆపత్తియా ఆసన్నాతి వుచ్చతి.

చీవరేన పత్తం వేఠేత్వాతి ఏత్థ "ఉత్తరాసఙ్గస్స ఏకేన కణ్ణేన వేఠేత్వా"తి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. **హేట్ఠాపీఠం వా పరామసిత్వా**తి ఇదం పుబ్బే తత్థ ఠపితపత్తాదినా అసఙ్ఘట్టనత్థాయ వుత్తం. చక్ఖునా ఓలోకేత్వాపి అఞ్ఞేసం అభావం ఞత్వాపి ఠపేతుం వట్టతి ఏవ. **చతురఙ్గులం కణ్ణం ఉస్సారేత్వా**తి కణ్ణం చతురఙ్గులప్పమాణం అతిరేకం కత్వా ఏవం చీవరం సఙ్ఘరితబ్బం. **ఓభోగే కాయబన్ధనం కాతబ్బ**న్తి కాయబన్ధనం సఙ్ఘరిత్వా చీవరభోగే పక్ఖిపిత్వా ఠపేతబ్బం. **సచే పిణ్డపాతో హోతీ**తి ఏత్థ యో గామేయేవ వా అన్తరఘరే వా పటిక్కమనే వా భుఞ్జిత్వా ఆగచ్ఛతి, పిణ్డం వా న లభతి, తస్స పిణ్డపాతో న హోతి, గామే అభుత్తస్స పన లద్ధభిక్ఖస్స వా హోతి, తస్మా "సచే పిణ్డపాతో హోతీ"తిఆది వుత్తం. తత్థ **గామే**తి గామపరియాపన్నే తాదిసే కిస్మిఞ్చి పదేసే. **అన్తరఘరే**తి అన్తోగేహే. **పటిక్కమనే**తి ఆసనసాలాయం. సచేపి తస్స న హోతి, భుఞ్జితుకామో చ హోతి, ఉదకం దత్వా అత్తనా లద్ధతోపి పిణ్డపాతో ఉపనేతబ్బో. తిక్ఖత్తుం పానీయేన పుచ్ఛితబ్బోతి సమ్బన్ధో, ఆదిమ్హి మజ్ఝే అన్తేతి ఏవం తిక్ఖత్తుం పుచ్ఛితబ్బోతి అత్థో. **ఉపకట్ఠో**తి ఆసన్నో. **ధోతవాలికాయా**తి ఉదకేన గతట్ఠానే నిరజాయ పరిసుద్ధవాలికాయ.

నిద్ధూమేతి జన్తాఘరే జలమానఅగ్గిధూమరహితే. జన్తాఘరఞ్హి నామ హిమపాతబహుకేసు దేసేసు తప్పచ్చయరోగపీళాదినివారణత్థం సరీరసేదతాపనట్ఠానం. తత్థ కిర అన్ధకారపటిచ్ఛన్నతాయ బహూపి ఏకతో పవిసిత్వా చీవరం నిక్ఖిపిత్వా అగ్గితాపపరిహారాయ మత్తికాయ ముఖం లిమ్పిత్వా సరీరం యావదత్థం సేదేత్వా చుణ్ణాదీహి ఉబ్బట్టేత్వా నహాయన్తి. తేనేవ పాళియం (మహావ॰ ౬౬) "చుణ్ణం సన్నేతబ్బ"న్తిఆది వుత్తం. **సచే ఉస్సహతీ**తి సచే పహోతి. వుత్తమేవత్థం విభావేతి **"కేనచి గేలఞ్ఞేన అనభిభూతో హోతీ"**తి. **అపటిఘంసన్తేనా**తి భూమియం అపటిఘంసన్తేన. **కవాటపీఠ**న్తి కవాటపీఠఞ్చ పిట్ఠసఙ్ఘాతఞ్చ అచ్ఛుపన్తేన. **సన్తానక**న్తి యం కిఞ్చి కీటకులావకమక్కటకసుత్తాది. **ఉల్లోకా పఠమం ఓహారేతబ్బ**న్తి ఉల్లోకతో పఠమం ఉల్లోకం ఆదిం కత్వా అవహరితబ్బన్తి అత్థో. **ఉల్లోక**న్తి చ ఉద్ధం ఓలోకనట్ఠానం, ఉపరిభాగన్తి అత్థో. **ఆలోకసన్ధికణ్ణభాగా**తి ఆలోకసన్ధిభాగా చ కణ్ణభాగా చ, అబ్భన్తరబాహిరవాతపానకవాటకాని చ గబ్భస్స చ చత్తారో కోణా సమ్మజ్జితబ్బాతి అత్థో.

అఞ్ఞత్థ నేతబ్బోతి యత్థ విహారతో సాసనే అనభిరతి ఉప్పన్నా, తతో అఞ్ఞత్థ కల్యాణమిత్తాదిసమ్పత్తియుత్తట్ఠానే నేతబ్బో. **న చ అచ్ఛిన్నే థేవే పక్కమితబ్బ**న్తి రజితచీవరతో యావ అప్పమత్తకమ్పి రజనం గళతి, న తావ పక్కమితబ్బం. **న ఉపజ్ఝాయం అనాపుచ్ఛా ఏకచ్చస్స పత్తో దాతబ్బో**తిఆది సబ్బం ఉపజ్ఝాయస్స విసభాగపుగ్గలానం వసేన కథితం. ఏత్థ చ **విసభాగపుగ్గలాన**న్తి లజ్జినో వా అలజ్జినో వా ఉపజ్ఝాయస్స అవడ్ఢికామే సన్ధాయ వుత్తం. సచే పన ఉపజ్ఝాయో అలజ్జీ ఓవాదమ్పి న గణ్హాతి, లజ్జినో చ ఏతస్స విసభాగా హోన్తి, తత్థ ఉపజ్ఝాయం విహాయ లజ్జీహేవ సద్ధిం ఆమిసాదిపరిభోగో కాతబ్బో. ఉపజ్ఝాయాదిభావో హేత్థ నప్పమాణన్తి దట్ఠబ్బం. **పరివేణం గన్త్వా**తి ఉపజ్ఝాయస్స పరివేణం గన్త్వా. **సుసాన**న్తి ఇదం ఉపలక్ఖణం. ఉపచారసీమతో బహి గన్తుకామేన అనాపుచ్ఛా గన్తుం న వట్టతి. **వుట్ఠానమస్స ఆగమేతబ్బ**న్తి గేలఞ్ఞతో వుట్ఠానం అస్స ఆగమేతబ్బం.

ఉపజ్ఝాయవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఆచరియవత్తకథావణ్ణనా

౧౮౪. ఆచరియవత్తకథాయం కో ఆచరియో, కేనట్ఠేన ఆచరియో, కతివిధో ఆచరియో, కథం గహితో ఆచరియో, కేన వత్తితబ్బం ఆచరియవత్తం, కతమం తం వత్తన్తి? తత్థ **కో ఆచరియోతి** "అనుజానామి, భిక్ఖవే, దసవస్సం నిస్సాయ వత్థుం దసవస్సేన నిస్సయం దాతు"న్తిఆదివచనతో (మహావ. ౭౭) బ్యత్తిబలసమ్పన్నో దసవస్సో వా అతిరేకదసవస్సో వా భిక్ఖు ఆచరియో. **కేనట్ఠేన ఆచరియోతి** అన్తేవాసికేన ఆభుసో చరితబ్బోతి **ఆచరియో,** ఉపట్ఠాతబ్బోతి అత్థో. **కతివిధో ఆచరియోతి** నిస్సయాచరియపబ్బజ్జాచరియఉపసమ్పదాచరియధమ్మాచరియవసేన చతుబ్బిధో. తత్థ నిస్సయం గహేత్వా తం నిస్సాయ వత్థబ్బో **నిస్సయాచరియో**. పబ్బజితకాలే సిక్ఖితబ్బసిక్ఖాపకో **పబ్బజ్జాచరియో**. ఉపసమ్పదకాలే కమ్మవాచానుస్సావకో **ఉపసమ్పదాచరియో**. బుద్ధవచనసిక్ఖాపకో **ధమ్మాచరియో** నామ. **కథం గహితో హోతి ఆచరియోతి** అన్తేవాసికేన ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా "ఆచరియో మే, భన్తే, హోహి, ఆయస్మతో నిస్సాయ వచ్ఛామీ"తి తిక్ఖత్తుం వుత్తే ఆచరియో "సాహూ"తి వా "లహూ"తి వా "ఓపాయిక"న్తి వా "పతిరూప"న్తి వా "పాసాదికేన సమ్పాదేహీ"తి వా కాయేన విఞ్ఞాపేతి , వాచాయ విఞ్ఞాపేతి, కాయవాచాహి విఞ్ఞాపేతి, గహితో హోతి ఆచరియో.

కేన వత్తితబ్బం ఆచరియవత్తన్తి అన్తేవాసికేన వత్తితబ్బం ఆచరియవత్తం. బ్యత్తేన భిక్ఖునా పఞ్చ వస్సాని నిస్సాయ వత్థబ్బం, అబ్యత్తేన యావజీవం. ఏత్థ సచాయం భిక్ఖు వుడ్ఢతరం ఆచరియం న లభతి, ఉపసమ్పదాయ సట్ఠివస్సో వా సత్తతివస్సో వా హోతి, నవకతరస్సపి బ్యత్తస్స సన్తికే ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా "ఆచరియో మే, ఆవుసో, హోహి, ఆయస్మతో నిస్సాయ వచ్ఛామీ"తి ఏవం తిక్ఖత్తుం వత్వా నిస్సయో గహేతబ్బో. గామప్పవేసనం ఆపుచ్ఛన్తేనపి ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా "గామప్పవేసనం ఆపుచ్ఛామి ఆచరియా"తి వత్తబ్బం. ఏస నయో సబ్బఆపుచ్ఛనేసు. **కతమం తం వత్త**న్తి ఏత్థ ఉపజ్ఝాయవత్తతో అఞ్ఞం నత్థీతి ఆహ **''ఇదమేవ చ...పే.... ఆచరియవత్తన్తి వుచ్చతీ**''తి. నను ఉపజ్ఝాచరియా భిన్నపదత్థా, అథ కస్మా ఇదమేవ "ఆచరియవత్త"న్తి వుచ్చతీతి ఆహ **''ఆచరియస్స కత్తబ్బత్తా**''తి. యథా ఏకోపి భిక్ఖు మాతుభాతాభూతత్తా "మాతులో"తి చ ధమ్మే సిక్ఖాపకత్తా "ఆచరియో"తి చ వుచ్చతి, ఏవం ఏకమేవ వత్తం ఉపజ్ఝాయస్స కత్తబ్బత్తా "ఉపజ్ఝాయవత్త"న్తి చ ఆచరియస్స కత్తబ్బత్తా "ఆచరియవత్త"న్తి చ వుచ్చతీతి అధిప్పాయో. ఏవం సన్తేపి నామే భిన్నే అత్థో భిన్నో సియాతి ఆహ **''నామమత్తమేవ హేత్థ నాన**''న్తి. యథా "ఇన్దో సక్కో"తిఆదీసు నామమత్తమేవ భిన్నం, న అత్థో, ఏవమేత్థాపీతి దట్ఠబ్బోతి.

ఇదాని తస్మిం వత్తే సద్ధివిహారికఅన్తేవాసికానం వసేన లబ్భమానం కఞ్చి విసేసం దస్సేన్తో **''తత్థ యావ చీవరరజన**''న్త్యాదిమాహ. తతో ఉపజ్ఝాయాచరియానం వసేన విసేసం దస్సేతుం **''ఉపజ్ఝాయే**''త్యాదిమాహ. తేసు వత్తం సాదియన్తేసు ఆపత్తి, అసాదియన్తేసు అనాపత్తి, తేసు అజానన్తేసు , ఏకస్స భారకరణేపి అనాపత్తీతి అయమేత్థ పిణ్డత్థో. ఇదాని అన్తేవాసికవిసేసవసేన లబ్భమానవిసేసం దస్సేతుమాహ **''ఏత్థ చా**''తిఆది.

ఆచరియవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సద్ధివిహారికవత్తకథావణ్ణనా

సద్ధివిహారికవత్తే కో సద్ధివిహారికో, కేనట్ఠేన సద్ధివిహారికో, కేన వత్తితబ్బం సద్ధివిహారికవత్తం, కతమం తం వత్తన్తి? తత్థ **కో సద్ధివిహారికోతి** ఉపసమ్పన్నో వా హోతు సామణేరో వా, యో ఉపజ్ఝం గణ్హాతి, సో సద్ధివిహారికో నామ. **కేనట్ఠేన సద్ధివిహారికోతి**

ఉపజ్ఝాయేన సద్ధిం విహారో ఏతస్స అత్థీతి సద్ధివిహారికోతి అత్థేన. **కేన వత్తితబ్బం సద్ధివిహారికవత్తన్తి** ఉపజ్ఝాయేన వత్తితబ్బం. తేన వుత్తం వత్తక్ఖన్ధకే (మహావ. ౩౭౮) "తేన హి, భిక్ఖవే, ఉపజ్ఝాయానం సద్ధివిహారికేసు వత్తం పఞ్ఞపేస్సామి, యథా ఉపజ్ఝాయేహి సద్ధివిహారికేసు వత్తితబ్బ"న్తి. **కతమం తం వత్తన్తి** ఇదాని పకరణాగతం. ఇమస్మిం పన పకరణే సఙ్ఖేపరుచిత్తా, ఆచరియసద్ధివిహారికఅన్తేవాసికవత్తానఞ్చ సమానత్తా ద్వేపి ఏకతో వుత్తా, తథాపి వత్తక్ఖన్ధకే విసుం విసుం ఆగతత్తా విసుం విసుంయేవ కథయామ.

సఙ్గహేతబ్బో అనుగ్గహేతబ్బోతి ఉద్దేసాదీహిస్స సఙ్గహో చ అనుగ్గహో చ కాతబ్బో. తత్థ **ఉద్దేసోతి** పాళివచనం. **పరిపుచ్ఛాతి** పాళియా అత్థవణ్ణనా. **ఓవాదోతి** అనోతిణ్ణే వత్థుస్మిం "ఇదం కరోహి, ఇదం మా కరిత్థా"తి వచనం. **అనుసాసనీతి** ఓతిణ్ణే వత్థుస్మిం. అపిచ ఓతిణ్ణే వా అనోతిణ్ణే వా పఠమం వచనం **ఓవాదో**, పునప్పునం వచనం **అనుసాసనీతి** దట్ఠబ్బం. **సచే ఉపజ్ఝాయస్స పత్తో హోతీతి** సచే అతిరేకపత్తో హోతి. ఏస నయో సబ్బత్థ. **పరిక్ఖారోతి** అఞ్ఞోపి సమణపరిక్ఖారో. ఇధ **ఉస్సుక్కం** నామ ధమ్మియేన నయేన ఉప్పజ్జమానఉపాయపరియేసనం. ఇతో పరం దన్తకట్ఠదానం ఆదిం కత్వా ఆచమనకుమ్భియా ఉదకసిఞ్చనపరియోసానం వత్తం గిలానస్సేవ సద్ధివిహారికస్స కాతబ్బం. అనభిరతివూపకాసనాది పన అగిలానస్సపి కత్తబ్బమేవ. **చీవరం రజన్తేనాతి** "ఏవం రజేయ్యాసీ"తి ఉపజ్ఝాయతో ఉపాయం సుత్వా రజన్తేన. సేసం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. **సఙ్గహేతబ్బో అనుగ్గహేతబ్బోతిఆదీసు** అనాదరియం పటిచ్చ ధమ్మామిసేహి అసఙ్గణ్హన్తానం ఆచరియుపజ్ఝాయానం దుక్కటం వత్తభేదత్తా. తేనేవ పరివారేపి (పరి. ౩౨౨) "న దేన్తో ఆపజ్జతీ"తి వుత్తం. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

సద్ధివిహారికవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

అన్తేవాసికవత్తకథావణ్ణనా

అన్తేవాసికవత్తే కో అన్తేవాసికో, కేనట్ఠేన అన్తేవాసికో, కతివిధా అన్తేవాసికా, కేన వత్తితబ్బం అన్తేవాసికవత్తం, కతమం తం వత్తన్తి? తత్థ **కో అన్తేవాసికోతి** ఉపసమ్పన్నో వా హోతు సామణేరో వా, యో ఆచరియస్స సన్తికే నిస్సయం గణ్హాతి, యో వా ఆచరియస్స ఓవాదం గహేత్వా పబ్బజతి, యో వా తేనానుస్సావితో హుత్వా ఉపసమ్పజ్జతి, యో వా తస్స సన్తికే ధమ్మం పరియాపుణాతి, సో సబ్బో అన్తేవాసికోతి వేదితబ్బో. తత్థ పఠమో నిస్సయన్తేవాసికో నామ, దుతియో పబ్బజ్జన్తేవాసికో నామ, తతియో ఉపసమ్పదన్తేవాసికో నామ, చతుత్థో ధమ్మన్తేవాసికో నామ. అఞ్ఞత్థ పన సిప్పన్తేవాసికోపి ఆగతో, సో ఇధ నాధిప్పేతో . **కేనట్ఠేన అన్తేవాసికోతి** అన్తే వసతీతి అన్తేవాసికో అలుత్తసమాసవసేన. **కతివిధా అన్తేవాసికాతి** యథావుత్తనయేన చతుబ్బిధా అన్తేవాసికా.

కేన వత్తితబ్బం అన్తేవాసికవత్తన్తి చతుబ్బిధేహి ఆచరియేహి అన్తేవాసికేసు వత్తితబ్బం. యథాహ వత్తక్ఖన్ధకే (చూళవ. ౩౮౨) "తేన హి, భిక్ఖవే, ఆచరియానం అన్తేవాసికేసు వత్తం పఞ్ఞపేస్సామి, యథా ఆచరియేహి అన్తేవాసికేసు వత్తితబ్బ"న్తి. **కతమం తం వత్తన్తి** యం భగవతా వత్తక్ఖన్ధకే వుత్తం, ఇధ చ సఙ్ఖేపేన దస్సితం, తం వత్తన్తి. ఇధ పన అత్థో సద్ధివిహారికవత్తే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. అయం పన విసేసో – ఏతేసు పబ్బజ్జన్తేవాసికో చ ఉపసమ్పదన్తేవాసికో చ ఆచరియస్స యావజీవం భారో, నిస్సయన్తేవాసికో చ ధమ్మన్తేవాసికో చ యావ సమీపే వసన్తి, తావదేవ, తస్మా ఆచరియేహిపి తేసు సమ్మా వత్తితబ్బం. ఆచరియన్తేవాసికేసు హి యో యో న సమ్మా వత్తతి, తస్స తస్స ఆపత్తి వేదితబ్బా.

అన్తేవాసికవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఆగన్తుకవత్తకథావణ్ణనా

౧౮౫. ఆగన్తుకవత్తే ఆగచ్ఛతీతి ఆగన్తుకో, తేన వత్తితబ్బన్తి **ఆగన్తుకవత్తం**. "ఇదాని ఆరామం పవిసిస్సామీ"తి ఇమినా ఉపచారసీమాసమీపం దస్సేతి, తస్మా ఉపచారసీమాసమీపం పత్వా ఉపాహనాఓముఞ్చనాది సబ్బం కాతబ్బం. **గహేత్వాతి** ఉపాహనదణ్డకేన గహేత్వా. **ఉపాహనపుఞ్ఛనచోళకం పుచ్ఛిత్వా ఉపాహనా పుఞ్ఛితబ్బాతి** "కతరస్మిం ఠానే ఉపాహనపుఞ్ఛనచోళక"న్తి ఆవాసికే భిక్ఖూ పుచ్ఛిత్వా. **పత్థరితబ్బన్తి** సుక్ఖాపనత్థాయ ఆతపే పత్థరితబ్బం. **సచే నవకో హోతి, అభివాదాపేతబ్బోతి** తస్స వస్సే పుచ్ఛితే యది దహరో హోతి, సయమేవ వన్దిస్సతి, తదా ఇమినా వన్దాపితో హోతి. **నిల్లోకేతబ్బోతి** ఓలోకేతబ్బో. **బహి ఠితేనాతి** బహి నిక్ఖమన్తస్స అహినో వా అమనుస్సస్స వా మగ్గం ఠత్వా ఠితేన నిల్లోకేతబ్బో. సేసం పుబ్బే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

ఆగన్తుకవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఆవాసికవత్తకథావణ్ణనా

౧౮౬. ఆవాసికవత్తే ఆవసతీతి ఆవాసికో, తేన వత్తితబ్బన్తి **ఆవాసికవత్తం**. తత్థ **ఆవాసికేన భిక్ఖునా ఆగన్తుకం భిక్ఖుం వుడ్ఢతరం దిస్వా ఆసనం పఞ్ఞపేతబ్బన్తిఆది** పాళియం (చూళవ. ౩౫౯) ఆగతఞ్చ అట్ఠకథాయం ఆగతఞ్చ (చూళవ. అట్ఠ. ౩౫౯) గహేతబ్బం, గహేత్వా వుత్తత్తా పాకటమేవ, ఉపాహనపుఞ్ఛనం పన అత్తనో రుచివసేన కాతబ్బం. తేనేవ హేత్థ "**సచే ఉస్సహతీ**"తి వుత్తం, తస్మా ఉపాహనా అపుఞ్ఛన్తస్సపి అనాపత్తి. **సేనాసనం పఞ్ఞపేతబ్బన్తి** ఏత్థ "కత్థ మయ్హం సేనాసనం పాపుణాతీ"తి పుచ్ఛితేన సేనాసనం పఞ్ఞపేతబ్బం, "ఏతం సేనాసనం తుమ్హాకం పాపుణాతీ"తి ఏవం ఆచిక్ఖితబ్బన్తి అత్థో. పప్ఫోటేత్వా పత్థరితుం పన వట్టతియేవ. ఏతేన మఞ్చపీఠాదిం పప్ఫోటేత్వా పత్థరిత్వా ఉపరి పచ్చత్థరణం దత్వా దానమ్పి సేనాసనపఞ్ఞాపనమేవాతి దస్సేతి. మహాఆవాసేపి అత్తనో సన్తికం సమ్పత్తస్స ఆగన్తుకస్స వత్తం అకాతుం న లబ్భతి. సేసం పురిమసదిసమేవ.

ఆవాసికవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

గమికవత్తకథావణ్ణనా

౧౮౭. గమికవత్తే గన్తుం భబ్బోతి గమికో, తేన వత్తితబ్బన్తి **గమికవత్తం**. తత్రాయం అనుత్తానపదవణ్ణనా – **దారుభణ్డన్తి** సేనాసనక్ఖన్ధకే (చూళవ. ౩౨౨) వుత్తం మఞ్చపీఠాది. **మత్తికాభణ్డమ్పి రజనభాజనాది సబ్బం** తత్థ వుత్తప్పభేదమేవ. తం సబ్బం అగ్గిసాలాయం వా అఞ్ఞతరస్మిం వా గుత్తట్ఠానే పటిసామేత్వా గన్తబ్బం, అనోవస్సకే పబ్భారేపి ఠపేతుం వట్టతి. **సేనాసనం ఆపుచ్ఛిత్వా పక్కమితబ్బన్తి** ఏత్థ యం పాసాణపిట్ఠియం వా పాసాణత్థమ్భేసు వా కతసేనాసనం, యత్థ ఉపచికా నారోహన్తి, తం అనాపుచ్ఛన్తస్సపి అనాపత్తి. **చతూసు పాసాణేసూతిఆది** ఉపచికానం ఉప్పత్తిట్ఠానే పణ్ణసాలాదిసేనాసనే కత్తబ్బాకారదస్సనత్థం వుత్తం. **అప్పేవ నామ అఙ్గానిపి సేసేయ్యున్తి** అయం అజ్ఝోకాసే ఠపితమ్పి ఆనిసంసో. ఓవస్సకగేహే పన తిణేసు చ మత్తికాపిణ్డేసు చ ఉపరి పతన్తేసు మఞ్చపీఠానం అఙ్గానిపి వినస్సన్తి.

గమికవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

భత్తగ్గవత్తకథావణ్ణనా

౧౮౮. వత్తక్ఖన్ధకే ఇమస్మిం ఠానే అనుమోదనవత్తం ఆగతం, తతో భత్తగ్గవత్తం. సారత్థదీపనియఞ్చ (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ 3.323-324) ''ఇమస్మిం వత్తక్ఖన్ధకే (చూళవ॰ 3౫౭) ఆగతాని ఆగన్తుకావాసికగమియానుమోదనభత్తగ్గపిణ్డచారికారఞ్ఞికసేనాసనజన్తాఘరవచ్చకుటిఉపజ్ఝాయాచరియసద్ధివిహారికఅన్తేవాసికవత్తాని చుద్దస మహావత్తాని నామా''తి అనుక్కమో వుత్తో, ఇధ పన వినయసఙ్గహప్పకరణే గమికవత్తతో భత్తగ్గవత్తం ఆగతం, అనుమోదనవత్తం పన విసుం అవత్వా భత్తగ్గవత్తేయేవ అన్తోగధం కత్వా పచ్ఛా వుత్తం భత్తగ్గం గన్త్వా భత్తే భుత్తేయేవ అనుమోదనాకరణతో, పాళియఞ్చ అఞ్ఞేసు వత్తేసు వియ ''తేన హి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా అనుమోదనవత్తం పఞ్ఞాపేస్సామీ''తి విసుం వత్తభావేన అనాగతత్తా భత్తగ్గవత్తేయేవ అన్తోగధన్తి ఆచరియస్స అధిప్పాయో సియా. ఇమస్స చ వినయాలఙ్కారపకరణస్స తస్సా వణ్ణనాభూతత్తా సంవణ్ణేతబ్బక్కమేనేవ సంవణ్ణనం కథయిస్సామ.

భుఞ్జితబ్బన్తి **భత్తం**. అజతి గచ్ఛతి పవత్తతి ఏత్థాతి అగ్గం. ''ఆదికోట్ఠాసకోటీసు, పురతోగ్గం వరే తీసూ''తి అభిధానప్పదీపికాయం ఆగతేపి ''**రాజగ్గన్తి** రాజారహం, **సలాకగ్గన్తి** సలాకగ్గహణట్ఠాన''న్తిఆదీసు అఞ్ఞత్థేసుపి పవత్తనతో భత్తస్స అగ్గం భత్తగ్గం, భత్తపరివిసనట్ఠానం, భత్తగ్గే వత్తితబ్బం వత్తం **భత్తగ్గవత్తన్తి** విగ్గహో. తత్థ **ఆరామే కాలో ఆరోచితో హోతీతి** ''కాలో భన్తే, నిట్ఠితం భత్త''న్తి ఆరోచితో హోతి. **తిమణ్డలం పటిచ్ఛాదేన్తేనాతి** ద్వే జాణుమణ్డలాని నాభిమణ్డలఞ్చ పటిచ్ఛాదేన్తేన. **పరిమణ్డలం నివాసేత్వాతి** సమన్తతో మణ్డలం నివాసేత్వా. ఉద్ధం నాభిమణ్డలం, అధో జాణుమణ్డలం పటిచ్ఛాదేన్తేన జాణుమణ్డలస్స హేట్ఠా జఙ్ఘట్ఠితో పట్ఠాయ అట్ఠఙ్గులమత్తం నివాసనం ఓతారేత్వా నివాసేతబ్బం, తతో పరం ఓతారేన్తస్స దుక్కటన్తి వుత్తం, యథానిసిన్నస్స జాణుమణ్డలతో హేట్ఠా చతురఙ్గులమత్తం పటిచ్ఛన్నం హోతీతి మహాపచ్చరియం వుత్తం. **కాయబన్ధనం బన్ధిత్వాతి** తస్స నివాసనస్స ఉపరి కాయబన్ధనం బన్ధిత్వా ''న, భిక్ఖవే, అకాయబన్ధనేన గామో పవిసితబ్బో, యో పవిసేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా''తి (చూళవ॰ ౨౭౮) వుత్తత్తా. **సగుణం కత్వాతి** ఇదం ఉపజ్ఝాయవత్తే వుత్తమేవ. ''**గణ్ఠికం పటిముఞ్చిత్వాతి** పాసకే గణ్ఠికం పవేసేత్వా అన్తోగామో వా హోతు విహారో వా, మనుస్సానం పరివిసనట్ఠానం గచ్ఛన్తేన చీవరం పారుపిత్వా కాయబన్ధనం బన్ధిత్వా గమనమేవ వట్టతీ''తి మహాఅట్ఠకథాసు వుత్తం. ఏత్థ చ **మనుస్సానం పరివిసనట్ఠానన్తి** యత్థ అన్తోవిహారేపి మనుస్సా సపుత్తదారా ఆవసిత్వా భిక్ఖూ నేత్వా భోజేన్తి.

సుప్పటిచ్ఛన్నేనాతి న ససీసం పారుతేన, అథ ఖో గణ్ఠికం పటిముఞ్చిత్వా అనువాతన్తేన గీవం పటిచ్ఛాదేత్వా ఉభో కణ్ణే సమం కత్వా పటిసంహరిత్వా యావ మణిబన్ధా పటిచ్ఛాదేన్తేన. **సుసంవుతేనాతి** హత్థం వా పాదం వా అకీళాపేన్తేన, సువినీతేనాతి అత్థో. **ఓక్ఖిత్తచక్ఖునాతి** హేట్ఠాఖిత్తచక్ఖునా. యో అనాదరియం పటిచ్చ తహం తహం ఓలోకేన్తో భియ్యో తం తం దిసాభాగం పాసాదం కూటాగారం వీథిం ఓలోకేన్తో గచ్ఛతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ఏకస్మిం పన ఠానే ఠత్వా హత్థిఅస్సాదిపరిస్సయాభావం ఓలోకేతుం వట్టతి. **అప్పసద్దేనాతి** ఏత్థ కిత్తావతా అప్పసద్దో హోతి? ద్వాదసహత్థే గేహే ఆదిమ్హి సఙ్ఘత్థేరో మజ్ఝే దుతియత్థేరో అన్తే తతియత్థేరోతి ఏవం నిసిన్నేసు సఙ్ఘత్థేరో దుతియేన సద్ధిం మన్తేతి, దుతియత్థేరో తస్స సద్దఞ్చేవ సుణాతి, కథఞ్చ వవత్థపేతి, తతియత్థేరో పన సద్దమేవ సుణాతి, కథం న వవత్థపేతి, ఏత్తావతా అప్పసద్దో హోతి. సచే పన తతియత్థేరో కథం వవత్థపేతి, మహాసద్దో నామ హోతి.

న ఉక్ఖిత్తకాయాతి న ఉక్ఖేపేన, ఇత్థమ్భూతలక్ఖణే కరణవచనం, ఏకతో వా ఉభతో వా ఉక్ఖిత్తచీవరో హుత్వాతి అత్థో. అన్తోఇన్దఖీలతో పట్ఠాయ న ఏవం గన్తబ్బం. నిసిన్నకాలే పన ధమకరణం నీహరన్తేనపి చీవరం అనుక్ఖిపిత్వావ నీహరితబ్బం. **న ఉజ్జగ్ఘికాయాతి** న మహాహసితం హసన్తో, వుత్తనయేనేవేత్థ కరణవచనం. **న కాయప్పచాలకన్తి** కాయం అచాలేత్వా కాయం పగ్గహేత్వా నిచ్చలం కత్వా ఉజుకేన కాయేన సమేన ఇరియాపథేన. **న బాహుప్పచాలకన్తి** బాహుం అచాలేత్వా బాహుం పగ్గహేత్వా నిచ్చలం కత్వా. **న సీసప్పచాలకన్తి** సీసం అచాలేత్వా సీసం పగ్గహేత్వా నిచ్చలం ఉజుం ఠపేత్వా. **న ఖమ్భకతోతి** ఖమ్భకతో నామ కటియం హత్థం ఠపేత్వా కతఖమ్భో. **న ఉక్కుటికాయాతి** ఏత్థ ఉక్కుటికా వుచ్చతి పణ్హియో ఉక్ఖిపిత్వా

అగ్గపాదేహి వా అగ్గపాదే ఉక్ఖిపిత్వా పణ్హీహియేవ వా భూమిం ఫుసన్తస్స గమనం. కరణవచనం పనేత్థ వుత్తలక్ఖణమేవ. **న ఓగుణ్ఠితేనాతి** ససీసం పారుతేన. **న పల్లత్థికాయాతి** న దుస్సపల్లత్థికాయ. ఏత్థ ఆయోగపల్లత్థికాపి దుస్సపల్లత్థికా ఏవ. **న థేరే భిక్ఖూ అనుపఖజ్జాతి** థేరే భిక్ఖూ అతిఅల్లీయిత్వా న నిసీదితబ్బం. **న సఙ్ఘాటిం ఓత్థరిత్వాతి** న సఙ్ఘాటిం అత్థరిత్వా నిసీదితబ్బం.

సక్కచ్చన్తి సతిం ఉపట్ఠాపేత్వా. **పత్తసఞ్ఞీతి** పత్తే సఞ్ఞం కత్వా. **సమసూపకో** నామ యత్థ భత్తస్స చతుత్థభాగప్పమాణో సూపో హోతి. **సమతిత్థికన్తి** సమపుణ్ణం సమభరితం. **థూపీకతం పిణ్డపాతం పటిగ్గణ్హాతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** ఏత్థ **థూపీకతో** నామ పత్తస్స అన్తోముఖవట్టిలేఖం అతిక్కమిత్వా కతో, పత్తే పక్ఖిత్తో భరితో పూరితోతి అత్థో. ఏవం కతం అగ్గహేత్వా అన్తోముఖవట్టిలేఖాసమప్పమాణో గహేతబ్బో. "యం కఞ్చి యాగుం వా భత్తం వా ఫలాఫలం వా ఆమిసజాతికం సమతిత్థికమేవ గహేతబ్బం, తఞ్చ ఖో అధిట్ఠానుపగేన పత్తేన, ఇతరేన పన థూపీకతమ్పి వట్టతి. యామకాలికసత్తాహకాలికయావజీవికాని పన అధిట్ఠానుపగపత్తే థూపీకతానిపి వట్టన్తి. యం పన ద్వీసు పత్తేసు భత్తం గహేత్వా ఏకస్మిం పూరేత్వా విహారం పేసేతుం వట్టతీ"తి మహాపచ్చరియం వుత్తం. యం పత్తే పక్ఖిపియమానం పూవఉచ్ఛుఖణ్డఫలాఫలాది హేట్ఠా ఓరోహతి, తం థూపీకతం నామ న హోతి. పూవవటంసకం ఠపేత్వా పిణ్డపాతం దేన్తి, థూపీకతమేవ హోతి. పుప్ఫవటంసకతక్కోలకటుకఫలాదివటంసకే పన ఠపేత్వా దిన్నం థూపీకతం న హోతి. భత్తస్స ఉపరి థాలకం వా పత్తం వా ఠపేత్వా పూరేత్వా గణ్హాతి, థూపీకతం నామ న హోతి. కురున్దియమ్పి వుత్తం "థాలకే వా పత్తే వా పక్ఖిపిత్వా తం పత్తమత్థకే ఠపేత్వా దేన్తి, పాటేక్కభాజనం వట్టతి. ఇధ అనాపత్తియం గిలానో న ఆగతో, తస్మా గిలానస్సపి థూపీకతం న వట్టతి, సబ్బత్థ పన పటిగ్గహేతుమేవ న వట్టతి, పటిగ్గహితం పన భుఞ్జితుం వట్టతీ"తి.

"సక్కచ్చ"న్తి చ "పత్తసఞ్ఞీ"తి చ ఉభయం వుత్తనయమేవ. **సపదానన్తి** తత్థ తత్థ ఓధిం అకత్వా అనుపటిపాటియా. సమసూపకే వత్తబ్బం వుత్తమేవ. **థూపకతోతి** మత్థకతో, వేమజ్ఝతోతి అత్థో. **న సూపం వా బ్యఞ్జనం వాతిఆది** పాకటమేవ. విఞ్ఞత్తియం వత్తబ్బం నత్థి. ఉజ్ఝానసఞ్ఞీసిక్ఖాపదేపి గిలానో న ముచ్చతి. **నాతిమహన్తో కబళోతి** మయూరణ్డం అతిమహన్తం, కుక్కుటణ్డం అతిఖుద్దకం, తేసం వేమజ్ఝప్పమాణో. **పరిమణ్డలం ఆలోపోతి** నాతిదీఘో ఆలోపో. **అనాహటేతి** అనాహరితే, ముఖద్వారం అసమ్పాపితేతి అత్థో. **సబ్బో హత్థోతి** ఏత్థ హత్థసద్దో తదేకదేసేసు అఙ్గులీసు దట్ఠబ్బో "హత్థముద్దో"తిఆదీసు వియ సముదాయే పవత్తవోహారస్స అవయవే పవత్తనతో. ఏకఙ్గులిమ్పి ముఖే పక్ఖిపితుం న వట్టతి. **న సకబళేనాతి** ఏత్థ ధమ్మం కథేన్తో హరీతకం వా లట్ఠిమధుకం వా ముఖే పక్ఖిపిత్వా కథేతి, యత్తకేన వచనం పరిపుణ్ణం హోతి, తత్తకే ముఖమ్హి సన్తే కథేతుం వట్టతి.

పిణ్డుక్ఖేపకన్తి పిణ్డం ఉక్ఖిపిత్వా ఉక్ఖిపిత్వా. **కబళావచ్ఛేదకన్తి** కబళం అవఛిన్దిత్వా అవఛిన్దిత్వా. **అవగణ్డకారకన్తి** మక్కటో వియ గణ్డే కత్వా కత్వా. **హత్థనిద్ధునకన్తి** హత్థం నిద్ధునిత్వా నిద్ధునిత్వా. **సిత్థావకారకన్తి** సిత్థాని అవకిరిత్వా అవకిరిత్వా. **జివ్హానిచ్ఛారకన్తి** జివ్హం నిచ్ఛారేత్వా నిచ్ఛారేత్వా. **చపుచపుకారకన్తి** "చపుచపూ"తి ఏవం సద్దం కత్వా కత్వా. **సురుసురుకారకన్తి** "సురుసురూ"తి ఏవం సద్దం కత్వా కత్వా. **హత్థనిల్లేహకన్తి** హత్థం నిల్లేహిత్వా నిల్లేహిత్వా. భుఞ్జన్తేన హి అఙ్గులిమత్తమ్పి నిల్లేహితుం న వట్టతి, ఘనయాగుఫాణితపాయాసాదికే పన అఙ్గులీహి గహేత్వా అఙ్గులియో ముఖే పవేసేత్వా భుఞ్జితుం వట్టతి. పత్తనిల్లేహకఓట్ఠనిల్లేహకేసుపి ఏసేవ నయో, తస్మా అఙ్గులియాపి పత్తో న నిల్లేహితబ్బో, ఏకఓట్ఠోపి జివ్హాయ న నిల్లేహితబ్బో, ఓట్ఠమంసేహి ఏవ పన గహేత్వా అన్తో పవేసేతుం వట్టతి.

న సామిసేన హత్థేన పానీయథాలకోతి ఏతం పటికూలవసేన పటిక్ఖిత్తం, తస్మా సఙ్ఘికమ్పి పుగ్గలికమ్పి గిహిసన్తకమ్పి అత్తనో సన్తకమ్పి సఙ్ఖమ్పి సరావమ్పి ఆమిసమక్ఖితం న గహేతబ్బమేవ, గణ్హన్తస్స దుక్కటం. సచే పన హత్థస్స ఏకదేసో ఆమిసమక్ఖితో న హోతి, తేన పదేసేన గహేతుం వట్టతి. **న ససిత్థకం పత్తధోవనం అన్తరఘరే ఛడ్డేతబ్బన్తి** ఏత్థ **ఉద్ధరిత్వా వాతి** సిత్థాని ఏకతో

ఉద్ధరిత్వా ఏకస్మిం ఠానే రాసిం కత్వా ఉదకం ఛడ్డేతి. భిన్దిత్వా వా ఉదకగతికాని కత్వా ఛడ్డేతి, పటిగ్గహేన సమ్పటిచ్ఛన్తో నం పటిగ్గహే ఛడ్డేతి, బహి నీహరిత్వా వా ఛడ్డేతి, ఏవం ఛడ్డేన్తస్స అనాపత్తి. **న తావ థేరేన ఉదక**న్తి ఇదం హత్థధోవనఉదకం సన్ధాయ వుత్తం. అన్తరా పిపాసితేన , పన గలే విలగ్గామిసేన వా పానీయం పివిత్వా న ధోవితబ్బాతి.

భత్తగ్గవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

అనుమోదనవత్తకథావణ్ణనా

అనుమోదనవత్తే అను పునప్పునం మోదియతే పమోదియతేతి అనుమోదనా. కా సా? ధమ్మకథా. అనుమోదనాయ కత్తబ్బం వత్తం **అనుమోదనవత్తం. పఞ్చమే నిసిన్నే**తి అనుమోదనత్థాయ నిసిన్నే. ఉపనిసిన్నకథా నామ బహూసు సన్నిపతితేసు పరికథాకథనం. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

అనుమోదనవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

పిణ్డచారికవత్తకథావణ్ణనా

౧౯౯. పిణ్డచారికవత్తే పిణ్డితబ్బో సఙ్ఘరితబ్బోతి పిణ్డో, పిణ్డపాతో. పిణ్డాయ చరణం సీలమస్సాతి పిణ్డచారీ, సో ఏవ పిణ్డచారికో సకత్థే కపచ్చయవసేన. పిణ్డచారికేన వత్తితబ్బం వత్తం **పిణ్డచారికవత్తం**. తత్రాయమనుత్తానపదవణ్ణనా – **నివేసనం** నామ ఇత్థికుమారికాదీనం వసనట్ఠానం. యస్మా పవిసననిక్ఖమనద్వారం అసల్లక్ఖేత్వా సహసా పవిసన్తో విసభాగారమ్మణం వా పస్సేయ్య, పరిస్సయో వా భవేయ్య, తస్మా ‘‘**నివేసనం...పే.... పవిసితబ్బ**’’న్తి వుత్తం. అతిదూరే తిట్ఠన్తో అపస్సన్తో వా భవేయ్య, ‘‘అఞ్ఞస్స గేహే తిట్ఠతీ’’తి వా మఞ్ఞేయ్య. అచ్చాసన్నే తిట్ఠన్తో అపస్సితబ్బం వా పస్సేయ్య, అసుణితబ్బం వా సుణేయ్య, తేన మనుస్సానం అగారవో వా అప్పసాదో వా భవేయ్య, తస్మా ‘‘**నాతిదూరే నాచ్చాసన్నే ఠాతబ్బ**’’న్తి వుత్తం. అతిచిరం తిట్ఠన్తో అదాతుకామానం మనోపదోసో భవేయ్య, అఞ్ఞత్థ భిక్ఖా చ పరిక్ఖయేయ్య, అతిలహుకం నివత్తన్తో దాతుకామానం పుఞ్ఞహాని చ భవేయ్య, భిక్ఖునో చ భిక్ఖాయ అసమ్పజ్జనం, తస్మా ‘‘**నాతిచిరం ఠాతబ్బం, నాతిలహుకం నివత్తితబ్బం, ఠితేన సల్లక్ఖేతబ్బ**’’న్తి వుత్తం. సల్లక్ఖణాకారం దస్సేతి ‘‘**సచే కమ్మం వా నిక్ఖిపతీ**’’తిఆదినా. తత్థ **కమ్మం వా నిక్ఖిపతీ**తి కప్పాసం వా సుప్పం వా ముసలం వా యఞ్చ గహేత్వా కమ్మం కరోన్తి, ఠితా వా నిసిన్నా వా హోన్తి, తం నిక్ఖిపతి. **పరామసతీ**తి గణ్హాతి. **ఠపేతి వా**తి ‘‘తిట్ఠథ భన్తే’’తి వదన్తీ ఠపేతి నామ. **అవక్కారపాతీ**తి అతిరేకపిణ్డపాతం అపనేత్వా ఠపనత్థాయ ఏకా సముగ్గపాతి. ఏత్థ చ **సముగ్గపాతి** నామ సముగ్గపుటసదిసా పాతి. సేసం వుత్తనయమేవ.

పిణ్డచారికవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఆరఞ్ఞికవత్తకథావణ్ణనా

౧౮౦. ఆరఞ్ఞికవత్తే న రమన్తి జనా ఏత్థాతి అరఞ్ఞం. వుత్తఞ్హి –

> ‘‘రమణీయాని అరఞ్ఞాని, యత్థ న రమతీ జనో;
>
> వీతరాగా రమిస్సన్తి, న తే కామగవేసినో’’తి. (ధ॰ ప॰ ౯౯);

అరఞ్ఞే వసతీతి ఆరఞ్ఞికో, తేన వత్తితబ్బం వత్తం **ఆరఞ్ఞికవత్తం**. తత్రాయం విసేసపదానమత్థో – **కాలస్సేవ ఉట్ఠాయాతి** అరఞ్ఞసేనాసనస్స గామతో దూరత్తా వుత్తం, తేనేవ కారణేన "పత్తం గహేత్వా చీవరం పారుపిత్వా గచ్ఛన్తో పరిస్సమో హోతీ"తి వుత్తం. **పత్తం థవికాయ పక్ఖిపిత్వా అంసే లగ్గేత్వా చీవరం ఖన్ధే కరిత్వా** అరఞ్ఞమగ్గో న దుస్సోధనో హోతి, తస్మా కణ్టకసరీసపాదిపరిస్సయవిమోచనత్థం **ఉపాహనా ఆరోహిత్వా**. అరఞ్ఞం నామ యస్మా చోరాదీనం విచరట్ఠానం హోతి, తస్మా **"దారుభణ్డం మత్తికాభణ్డం పటిసామేత్వా ద్వారవాతపానం థకేత్వా వసనట్ఠానతో నిక్ఖమితబ్బ"**న్తి వుత్తం. ఇతో పరాని భత్తగ్గవత్తపిణ్డచారికవత్తేసు వుత్తసదిసానేవ. గామతో నిక్ఖమిత్వా సచే బహిగామే ఉదకం నత్థి, అన్తోగామేయేవ భత్తకిచ్చం కత్వా, అథ బహిగామే అత్థి, భత్తకిచ్చం కత్వా పత్తం ధోవిత్వా వోదకం కత్వా థవికాయ పక్ఖిపిత్వా చీవరం సఙ్ఘరిత్వా అంసే కరిత్వా ఉపాహనా ఆరోహిత్వా గన్తబ్బం.

భాజనం అలభన్తేనాతిఆది అరఞ్ఞసేనాసనస్స దుల్లభదబ్బసమ్భారత్తా వుత్తం, **అగ్గి ఉపట్ఠాపేతబ్బోతిఆది** వాళమిగసరీసపాదిబాహిరపరిస్సయకాలే చ వాతపిత్తాదిఅజ్ఝత్తపఅస్సయకాలే చ ఇచ్ఛితబ్బత్తా. బహూనం పన వసనట్ఠానే తాదిసాని సులభాని హోన్తీతి ఆహ "**గణవాసినో పన తేన వినాపి వట్టతీ**"తి. కత్తరదణ్డో నామ పరిస్సయవినోదనో హోతి, తస్మా అరఞ్ఞే విహరన్తేన అవస్సం ఇచ్ఛితబ్బోతి వుత్తం "**కత్తరదణ్డో ఉపట్ఠాపేతబ్బో**"తి. నక్ఖత్తానేవ నక్ఖత్తపదాని. చోరాదీసు ఆగన్త్వా "అజ్జ, భన్తే, కేన నక్ఖత్తేన చన్దో యుత్తో"తి పుచ్ఛితేసు "న జానామా"తి వుత్తే కుజ్ఝన్తి, తస్మా వుత్తం "**నక్ఖత్తపదాని ఉగ్గహేతబ్బాని సకలాని వా ఏకదేసాని వా**"తి, తథా దిసామూళ్హేసు "కతమాయం, భన్తే, దిసా"తి పుచ్ఛితేసు, తస్మా "**దిసాకుసలేన భవితబ్బ**"న్తి.

ఆరఞ్ఞికవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సేనాసనవత్తకథావణ్ణనా

౧౯౧. సేనాసనవత్తే సయన్తి ఏత్థాతి సేనం, సయనన్తి అత్థో. ఆవసన్తి ఏత్థాతి ఆసనం. సేనఞ్చ ఆసనఞ్చ సేనాసనం. సేనాసనేసు కత్తబ్బం వత్తం **సేనాసనవత్తం** . ఇధ పన యం వత్తబ్బం, తం ఉపజ్ఝాయవత్తకథాయం (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౧౮౩) వుత్తమేవ. తత్థ పన ఉపజ్ఝాయేన వుడ్ఢవిహారో వుత్తో, ఇధ పన అత్తనా వుడ్ఢవిహారోతి అయమేవ విసేసో. **న వుడ్ఢం అనాపుచ్ఛాతి** ఏత్థ తస్స ఓవరకే తదుపచారే చ ఆపుచ్ఛితబ్బన్తి వదన్తి. **భోజనసాలాదీసుపి ఏవమేవ పటిపజ్జితబ్బన్తి** భోజనసాలాదీసుపి ఉద్దేసదానాది ఆపుచ్ఛిత్వావ కాతబ్బన్తి అత్థో.

సేనాసనవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

జన్తాఘరవత్తకథావణ్ణనా

౧౯౨. జన్తాఘరవత్తే జాయతీతి జం, కిం తం? సరీరం. జం తాయతి రక్ఖతీతి జన్తా, కా సా? తికిచ్ఛా. గయ్హతేతి ఘరం, కిం తం? నివేసనం, జన్తాయ సరీరతికిచ్ఛాయ కతం ఘరం జన్తాఘరం, జన్తాఘరే కత్తబ్బం వత్తం **జన్తాఘరవత్తం**. తత్థ **పరిభణ్డన్తి** బహిజగతి. సేసం ఉపజ్ఝాయవత్తే వుత్తనయత్తా సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

జన్తాఘరవత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

వచ్చకుటివత్తకథావణ్ణనా

౧౯౩. వచ్చకుటివత్తే వచ్చయతే ఊహదయతేతి వచ్చం, కరీసం. కుటీయతి ఛిన్దీయతి ఆతపో ఏతాయాతి కుటి, వచ్చత్థాయ కతా కుటి వచ్చకుటి, వచ్చకుటియా వత్తితబ్బం వత్తం **వచ్చకుటివత్తం,** ఇధ చ వత్తక్ఖన్ధకే ఆచమనవత్తం పఠమం ఆగతం, పచ్ఛా వచ్చకుటివత్తం. ఇమస్మిం పన పకరణే పఠమం వచ్చం కత్వా పచ్ఛా ఆచమతీతి అధిప్పాయేన వచ్చకుటివత్తం పఠమం ఆగతం, తస్మా తదనుక్కమేన కథయిస్సామ. **దన్తకట్ఠం ఖాదన్తేనాతి** అయం వచ్చకుటియాపి సబ్బత్థేవ పటిక్ఖేపో. **నిబద్ధగమనత్థాయాతి** అత్తనా నిబద్ధగమనత్థాయ. **పుగ్గలికట్ఠానం వాతి** అత్తనో విహారం సన్ధాయ వుత్తం. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

వచ్చకుటివత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

ఉపజ్ఝాయవత్తాదివత్తవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

సత్తవీసతిమో పరిచ్ఛేదో.

౨౮. చతుపచ్చయభాజనీయవినిచ్ఛయకథా

చీవరభాజనకథావణ్ణనా

౧౯౪. ఏవం ఉపజ్ఝాయాదివత్తసఙ్ఖాతాని చుద్దస ఖన్ధకవత్తాని కథేత్వా ఇదాని చతున్నం పచ్చయానం భాజనం కథేన్తో **''చతుపచ్చయభాజన''**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **చతూ**తి సఙ్ఖ్యాసబ్బనామపదం. పటిచ్చ ఏతి సీతపటిఘాతాదికం ఫలం ఏతస్మాతి పచ్చయో, చీవరాది, పచ్చయో చ పచ్చయో చ పచ్చయా, చత్తారో పచ్చయా చతుపచ్చయం, భాజీయతే విభాజీయతే భాజనం. చతుపచ్చయస్స భాజనం **చతుపచ్చయభాజనం**. తేనాహ **''చీవరాదీనం చతున్నం పచ్చయానం భాజన''**న్తి. **తత్థ** తస్మిం చతుపచ్చయభాజనే సమభినివిట్ఠే **చీవరభాజనే తావ** పఠమం **చీవరపటిగ్గాహకో...పే.... వేదితబ్బో**. కస్మా? సఙ్ఘికచీవరస్స దుక్కరభాజనత్తాతి సమ్బన్ధో. తత్థ ఆగతాగతం చీవరం పటిగ్గణ్హాతి, పటిగ్గహణమత్తమేవస్స భారోతి **చీవరపటిగ్గాహకో**. చీవరపటిగ్గాహకేన పటిగ్గహితం చీవరం నిదహతి, నిదహనమత్తమేవస్స భారోతి **చీవరనిదహకో**. భణ్డాగారే నియుత్తో **భణ్డాగారికో**. చీవరాదికస్స భణ్డస్స ఠపనట్ఠానభూతం అగారం **భణ్డాగారం**. చీవరం భాజేతి భాగం కరోతీతి **చీవరభాజకో**. చీవరస్స భాజనం విభాగకరణం **చీవరభాజనం,** విభజనకిరియా.

తత్థ ''చీవరపటిగ్గాహకో వేదితబ్బో''తి వుత్తో, సో కుతో లబ్భతేతి ఆహ **''పఞ్చహఙ్గేహి...పే.... సమ్మన్నితబ్బో''**తి. కథం విఞ్ఞాయతీతి ఆహ **''అనుజానామి...పే.... వచనతో''**తి. ఛన్దనం **ఛన్దో**, ఇచ్ఛనం పిహనన్తి అత్థో. గమనం కరణం గతి, కిరియా. గారేయ్హా గతి అగతి, ఛన్దేన అగతి **ఛన్దాగతి**. సేసేసుపి ఏసేవ నయో. కథం ఛన్దాగతిం గచ్ఛతీతి ఆహ **''తత్థ పచ్ఛా ఆగతానమ్పి''**తిఆది. ఏవమితరేసుపి. పఞ్చమఙ్గం పన సతిసమ్పజఞ్ఞయుత్తాభావం దస్సేతి. సుక్కపక్ఖేపి ఇతో పటిపక్ఖవసేన వేదితబ్బో. తేనాహ **''తస్మా''**తిఆది.

ఇమాయ కమ్మవాచాయ వా అపలోకనేన వాతి ఇదం ఇమస్స సమ్ముతికమ్మస్స లహుకకమ్మత్తా వుత్తం. తథా హి వుత్తం పరివారట్ఠకథాయం (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౨) ''అవసేసా తేరస సమ్ముతియో సేనాసనగ్గాహమతకచీవరదానాదిసమ్ముతియో చాతి ఏతాని లహుకకమ్మాని అపలోకేత్వాపి కాతుం వట్టన్తీ''తి. **అన్తోవిహారే సబ్బసఙ్ఘమజ్ఝేపి ఖణ్డసీమాయమ్పి సమ్మన్నితుం వట్టతీ**తి ఏత్థ **అన్తోవిహారే**తి బద్ధసీమవిహారం సన్ధాయ వుత్తం. న హి అబద్ధసీమవిహారే అపలోకనాదిచతుబ్బిధకమ్మం కాతుం వట్టతి దుబ్బిసోధనత్తా. **ధురవిహారట్ఠానే**తి విహారద్వారస్స సమ్ముఖట్ఠానే.

౧౯౬. భణ్డాగారసమ్ముతియం **విహారమజ్ఝేయేవా**తి అవిప్పవాససీమాసఙ్ఖాతమహాసీమా విహారస్స మజ్ఝేయేవ సమ్మన్నితబ్బా. ఇమస్మిం పన ఠానే ఇమం పన భణ్డాగారం ఖణ్డసీమం గన్త్వా ఖణ్డసీమాయం నిసిన్నేహి సమ్మన్నితుం న వట్టతి, విహారమజ్ఝేయేవ ''సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఇత్థన్నామం విహారం భణ్డాగారం సమ్మన్నేయ్యా''తిఆదినా నయేన ''కమ్మవాచాయ వా అపలోకనేన వా సమ్మన్నితబ్బ''న్తి వచనం నిస్సాయ ఞత్తిదుతియకమ్మం ఉపచారసీమాయం కాతుం వట్టతీతి గహేత్వా కథినదానకమ్మమ్పి అబద్ధసీమాభూతే విహారే ఉపచారసీమాయం కరోన్తి, ఏకచ్చే ఞత్తికమ్మమ్పి తథేవ గహేత్వా అబద్ధసీమవిహారే ఉపచారసీమామత్తేయేవ ఉపోసథపవారణం కరోన్తి, తదయుత్తం, కారణం పనేత్థ కథినవినిచ్ఛయకథాయం (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౨౨౬) ఆవి భవిస్సతి.

౯౯౮. **తులాభూతోతి** తులాసదిసో. **ఇదన్తి** సామణేరానం ఉపడ్ఢపటివీసదానం. ఇమం కిర పాఠం అమనసికరోన్తా ఇదాని కాలచీవరమ్పి సామణేరానం ఉపడ్ఢపటివీసం దేన్తి. **ఫాతికమ్మన్తి** పహోనకకమ్మం, యత్తకేన వినయాగతేన సమ్ముఞ్జనీబన్ధనాదిహత్థకమ్మేన విహారస్స ఊనతా న హోతి, తత్తకం కత్వాతి అత్థో. **సబ్బేసన్తి** తత్రుప్పాదవస్సావాసికం గణ్హన్తానం సబ్బేసం భిక్ఖూనం సామణేరానఞ్చ. **భణ్డాగారచీవరేపీతి** అకాలచీవరం సన్ధాయ వుత్తం. **ఉక్కుట్ఠిం కరోన్తీతి** మహాసద్దం కరోన్తి. **ఏతన్తి** ఉక్కుట్ఠియా కతాయ సమభాగదానం. **విరజ్ఝిత్వా కరోన్తీతి** కత్తబ్బకాలేసు అకత్వా యథారుచితక్ఖణే కరోన్తి. **సమపటివీసో దాతబ్బోతి** కరిస్సామాతి యాచన్తానం పటిఞ్ఞామత్తేనపి సమకో కోట్ఠాసో దాతబ్బో.

అతిరేకభాగేనాతి దస భిక్ఖూ హోన్తి, సాటకాపి దసేవ, తేసు ఏకో ద్వాదస అగ్ఘతి, సేసా దసగ్ఘనకా. సబ్బేసు దసగ్ఘనకవసేన కుసే పాతితే యస్స భిక్ఖునో ద్వాదసగ్ఘనకో కుసో పాతితో, సో "ఏత్తకేన మమ చీవరం పహోతీ"తి తేన అతిరేకభాగేన గన్తుకామో హోతి. ఏత్థ చ **ఏత్తకేన మమ చీవరం పహోతీతి** ద్వాదసగ్ఘనకేన మమ చీవరం పరిపుణ్ణం హోతి, న తతో ఊనేనాతి సబ్బం గహేతుకామోతి అత్థో. భిక్ఖూ "అతిరేకం ఆవుసో సఙ్ఘస్స సన్తక"న్తి వదన్తి, తం సుత్వా భగవా "సఙ్ఘికే చ గణసన్తకే చ అప్పకం నామ నత్థి, సబ్బత్థ సంయమో కాతబ్బో, గణ్హన్తేనపి కుక్కుచ్చాయితబ్బ"న్తి దస్సేతుం "**అనుజానామి, భిక్ఖవే, అనుక్ఖేపే దిన్నే**"తి ఆహ. తత్థ అనుక్ఖేపో నామ యం కిఞ్చి అనుక్ఖిపితబ్బం అనుప్పదాతబ్బం కప్పియభణ్డం, యత్తకం తస్స పటివీసే అధికం, తత్తకే అగ్ఘనకే యస్మిం కిస్మిఞ్చి కప్పియభణ్డే దిన్నేతి అత్థోతి ఇమమత్థం సఙ్ఖేపేన దస్సేతుం "**సచే దస భిక్ఖూ హోన్తి**"త్యాది వుత్తం.

వికలకే తోసేత్వాతి ఏత్థ చీవరవికలకం పుగ్గలవికలకన్తి ద్వే వికలకా. తత్థ **చీవరవికలకం** నామ సబ్బేసం పఞ్చ పఞ్చ వత్థాని పత్తాని, సేసానిపి అత్థి, ఏకేకం పన న పాపుణాతి, ఛిన్దిత్వా దాతబ్బాని. ఛిన్దన్తేహి చ అడ్ఢమణ్డలాదీనం వా ఉపాహనథవికాదీనం వా పహోనకాని ఖణ్డాని కత్వా దాతబ్బాని, హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేన చతురఙ్గులవిత్థారమ్పి అనువాతప్పహోనకాయామం ఖణ్డం కత్వా దాతుం వట్టతి. అపరిభోగం పన న కాతబ్బన్తి ఏవమేత్థ చీవరస్స అప్పహోనకభావో చీవరవికలకం. ఛిన్దిత్వా దిన్నే పనేతం తోసితం హోతి. అథ కుసపాతో కాతబ్బో, సచేపి ఏకస్స భిక్ఖునో కోట్ఠాసే ఏకం వా ద్వే వా వత్థాని నప్పహోన్తి, తత్థ అఞ్ఞం సామణకం పరిక్ఖారం ఠపేత్వా యో తేన తుస్సతి, తస్స తం భాగం దత్వా పచ్ఛా కుసపాతో కాతబ్బో. ఇదమ్పి చీవరవికలకన్తి అన్ధట్ఠకథాయం వుత్తం.

పుగ్గలవికలకం నామ దస దస భిక్ఖూ గణేత్వా వగ్గం కరోన్తానం ఏకో వగ్గో న పూరతి, అట్ఠ వా నవ వా హోన్తి, తేసం అట్ఠ వా నవ వా కోట్ఠాసా "తుమ్హే ఇమే గహేత్వా విసుం భాజేథా"తి దాతబ్బా. ఏవమయం పుగ్గలానం అప్పహోనకభావో పుగ్గలవికలకం నామ. విసుం దిన్నే పన తం తోసితం హోతి, ఏవం తోసేత్వా కుసపాతో కాతబ్బోతి. అథ వా **వికలకే తోసేత్వాతి** యో చీవరవిభాగో ఊనకో, తం అఞ్ఞేన పరిక్ఖారేన సమం కత్వా కుసపాతో కాతబ్బోతి ఇమమత్థం దస్సేతి "**సచే సబ్బేసం పఞ్చ పఞ్చ వత్థానీ**"తిఆదినా.

౯౯౯. ఇతో పరం తేసు తేసు వత్థూసు ఆగతవసేన అట్ఠకథాయం వుత్తేసు వినిచ్ఛయేసు సన్తేసుపి తేసం వినిచ్ఛయానం అట్ఠమాతికావినిచ్ఛయతో అవిముత్తత్తా అట్ఠమాతికావినిచ్ఛయేస్వేవ పక్ఖిపిత్వా దస్సేతుం "**ఇదాని అట్ఠిమా, భిక్ఖవే**"తిఆదిమాహ. యా తా అట్ఠ మాతికా భగవతా వుత్తా, తాసం అట్ఠన్నం మాతికానం వసేన వినిచ్ఛయో ఇదాని వేదితబ్బోతి యోజనా. **పరిక్ఖేపారహట్ఠానేన పరిచ్ఛిన్నాతి** ఇమినా అపరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స ధువసన్నిపాతట్ఠానాదితో పఠమలేడ్డుపాతస్స అన్తో ఉపచారసీమాతి దస్సేతి. ఇదాని దుతియలేడ్డుపాతస్స అన్తోపి ఉపచారసీమాయేవాతి దస్సేతుం

‘‘**అపిచా**’’తిఆది ఆరద్ధం. ధువసన్నిపాతట్ఠానమ్పి పరియన్తగతమేవ గహేతబ్బం. “ఏవం సన్తే తియోజనే ఠితా లాభం గణ్హిస్సన్తీ”తిఆదినా ఇమే లాభగ్గహణాదయో ఉపచారసీమావసేనేవ హోతి, న అవిప్పవాససీమావసేనాతి దస్సేతి, తేన చ ఇమాని లాభగ్గహణాదీనియేవ ఉపచారసీమాయం కత్తబ్బాని, న అపలోకనకమ్మాదీని చత్తారి కమ్మాని, తాని పన అవిప్పవాససీమాదీసుయేవ కత్తబ్బానీతి పకాసేతి. తథా హి వుత్తం సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౩౭౯) “భిక్ఖునీనం ఆరామప్పవేసనసేనాసనపుచ్ఛనాది పరివాసమానత్తారోచనవస్సచ్ఛేదనిస్సయసేనాసనగ్గాహాది విధానన్తి ఇదం సబ్బం ఇమిస్సాయేవ ఉపచారసీమాయ వసేన వేదితబ్బ”న్తి.

లాభత్థాయ ఠపితా సీమా **లాభసీమా**. లోకే గామసీమాదయో వియ లాభసీమా నామ విసుం పసిద్ధా నత్థి, కేనాయం అనుఞ్ఞాతాతి ఆహ ‘‘**నేవ సమ్మాసమ్బుద్ధేనా**’’తిఆది. ఏతేన నాయం సాసనవోహారసిద్ధా, లోకవోహారసిద్ధా ఏవాతి దస్సేతి. **జనపదపరిచ్ఛేదో**తి ఇదం లోకపసిద్ధసీమాసద్దత్థవసేన వుత్తం, పరిచ్ఛేదబ్భన్తరమ్పి సబ్బం జనపదసీమాతి గహేతబ్బం. జనపదో ఏవ **జనపదసీమా,** ఏవం రట్ఠసీమాదీసుపి. తేనాహ ‘‘**ఆణాపవత్తిట్ఠాన**’’న్తిఆది. **పథవీవేమజ్ఝగతస్సా**తి యావ ఉదకపరియన్తా ఖణ్డసీమత్తా వుత్తం. ఉపచారసీమాదీసు పన అబద్ధసీమాసు హేట్ఠాపథవియం సబ్బత్థ ఠితానం న పాపుణాతి, కూపాదిపవేసారహట్ఠానే ఠితానఞ్ఞేవ పాపుణాతీతి హేట్ఠా సీమకథాయం వుత్తనయేనేవ తంతంసీమట్ఠభావో వేదితబ్బో. చక్కవాళసీమాయ దిన్నం పథవీసన్ధారకఉదకట్ఠానేపి ఠితానం పాపుణాతి సబ్బత్థ చక్కవాళవోహారత్తాతి. సమానసంవాసఅవిప్పవాససీమాసు దిన్నస్స ఇదం నానత్తం – “అవిప్పవాససీమాయ దమ్మీ”తి దిన్నం గామట్ఠానం న పాపుణాతి. కస్మా? “ఠపేత్వా గామఞ్చ గామూపచారఞ్చా”తి (మహావ. ౧౪౪) వుత్తత్తా. “సమానసంవాసకసీమాయదమ్మీ”తి దిన్నం పన గామే ఠితానమ్పి పాపుణాతీతి.

౨౦౦-౧. బుద్ధాధివుత్థోతి బుద్ధేన భగవతా అధివుత్థో. **ఏకస్మి**న్తి ఏకస్మిం విహారే. **పాకవత్త**న్తి నిబద్ధదానం. **వత్తతీ**తి పవత్తతి. **తేహి వత్తబ్బ**న్తి యేసం సమ్ముఖే ఏస దేతి, తేహి భిక్ఖూహి వత్తబ్బం.

౨౦౨. దుతియభాగే పన థేరాసనం ఆరుళ్హేతి యావ సఙ్ఘనవకం ఏకవారం సబ్బేసం భాగం దత్వా చీవరే అపరిక్ఖీణే పున సబ్బేసం దాతుం దుతియభాగే థేరస్స దిన్నేతి అత్థో. **పుబ్బే వుత్తనయేనా**తి “తుయ్హేవ భిక్ఖు తాని చీవరానీ”తి (మహావ. ౩౬౩) భగవతా వుత్తనయేన. **పంసుకూలికానమ్పి వట్టతీ**తి “తుయ్హం దేమా”తి అవత్వా, ‘భిక్ఖూనం దేమ, థేరానం దేమా”తి వుత్తత్తా “పంసుకూలికానమ్పి వట్టతీ”తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౩౭౯) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౩౭౯) పన **పంసుకూలికానమ్పి వట్టతీ**తి ఏత్థ “తుయ్హం దేమా”తి అవుత్తత్తాతి కారణం వదన్తి. యది ఏవం “సఙ్ఘస్స దేమా”తి వుత్తేపి వట్టేయ్య, “భిక్ఖూనం దేమ, థేరానం దేమ, సఙ్ఘస్స దేమా”తి వచనతో భేదో న దిస్సతి, వీమంసితబ్బమేత్థ కారణన్తి. **పారుపితుం వట్టతీ**తి పంసుకూలికానం వట్టతి. **సామికేహి విచారితమేవా**తి ఉపాహనత్థవికాదీనమత్థాయ విచారితమేవ.

౨౦౩. ఉపడ్ఢం దాతబ్బన్తి యం ఉభతోసఙ్ఘస్స దిన్నం, తతో ఉపడ్ఢం భిక్ఖూనం ఉపడ్ఢం భిక్ఖునీనం దాతబ్బం. సచేపి ఏకో భిక్ఖు హోతి, ఏకా వా భిక్ఖునీ, అన్తమసో అనుపసమ్పన్నస్సపి ఉపడ్ఢమేవ దాతబ్బం. ‘‘**భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ భిక్ఖునీనఞ్చ దమ్మీ**’’**తి వుత్తే పన న మజ్ఝే భిన్దిత్వా దాతబ్బ**న్తి ఏత్థ యస్మా భిక్ఖునిపక్ఖే సఙ్ఘస్స పచ్చేకం అపరామట్ఠత్తా భిక్ఖునీనం గణనాయ భాగో దాతబ్బోతి దాయకస్స అధిప్పాయోతి సిజ్ఝతి, తథా దానఞ్చ భిక్ఖూపి గణేత్వా దిన్నే ఏవ యుజ్జతి. ఇతరథా

హి "కిత్తకం భిక్ఖూనం దాతబ్బం, కిత్తకం భిక్ఖునీన"న్తి న విఞ్ఞాయతి, తస్మా "భిక్ఖుసఙ్ఘస్సా"తి వుత్తవచనమ్పి "భిక్ఖూన"న్తి వుత్తవచనసదిసమేవాతి ఆహ **''భిక్ఖూ చ భిక్ఖునియో చ గణేత్వా దాతబ్బ''**న్తి. తేనాహ **''పుగ్గలో…పే… భిక్ఖుసఙ్ఘగ్గహణేన గహితత్తా''**తి. **''భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ భిక్ఖునీనఞ్చ తుయ్హఞ్చా''తి వుత్తే పన పుగ్గలో విసుం న లభతీ**తి ఇదం అట్ఠకథాపమాణేనేవ గహేతబ్బం, న హేత్థ విసేసకారణం ఉపలబ్భతి. తథా హి "ఉభతోసఙ్ఘస్స చ తుయ్హఞ్చ దమ్మీ"తి వుత్తే సామఞ్ఞవిసేసవచనేహి సఙ్గహితత్తా యథా పుగ్గలో విసుం లభతి, ఏవమిధాపి "భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ తుయ్హఞ్చా"తి సామఞ్ఞవిసేసవచనసబ్భావతో భవితబ్బమేవ విసుం పుగ్గలపటివీసేనాతి విఞ్ఞాయతి, తస్మా అట్ఠకథావచనమేవేత్థ పమాణం. **పాపుణనట్ఠానతో ఏకమేవ లభతీ**తి అత్తనో వస్సగ్గేన పత్తట్ఠానతో ఏకమేవ కోట్ఠాసం లభతి. తత్థ కారణమాహ **''కస్మా? భిక్ఖుసఙ్ఘగ్గహణేన గహితత్తా''**తి, భిక్ఖుసఙ్ఘగ్గహణేనేవ పుగ్గలస్సపి గహితత్తాతి అధిప్పాయోతి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౩౭౯) వుత్తం.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౩౭౯) పన భిక్ఖుసఙ్ఘసద్దేన భిక్ఖూనఞ్ఞేవ గహితత్తా, పుగ్గలస్స పన "తుయ్హఞ్చా"తి విసుం గహితత్తా చ తత్థస్స అగ్గహితత్తా దట్ఠబ్బా, "భిక్ఖూనఞ్చ భిక్ఖునీనఞ్చ తుయ్హఞ్చా"తి వుత్తట్ఠానసదిసత్తాతి అధిప్పాయో. పుగ్గలప్పధానో హేత్థ సఙ్ఘ-సద్దో దట్ఠబ్బో. కేచి పన "భిక్ఖుసఙ్ఘగ్గహణేన గహితత్తా"తి పాఠం లిఖన్తి, తం న సున్దరం తస్స విసుం లాభగ్గహణే కారణవచనత్తా. తథా హి "విసుం సఙ్ఘగ్గహణేన గహితత్తా"తి విసుం పుగ్గలస్సపి భాగగ్గహణే కారణం వుత్తం. యథా చేత్థ పుగ్గలస్స అగ్గహణం, ఏవం ఉపరి "భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ తుయ్హఞ్చా"తిఆదీసుపి విసుం సఙ్ఘాదిసద్దేహి పుగ్గలస్స అగ్గహణం దట్ఠబ్బం. యది హి గహణం సియా, సఙ్ఘతోపి విసుమ్పీతి భాగద్వయం లభేయ్య ఉభయత్థ గహితత్తాతి వుత్తం. **పూజేతబ్బ**న్తిఆది గిహికమ్మం న హోతీతి దస్సనత్థం వుత్తం. **భిక్ఖుసఙ్ఘస్స హరా**తి ఇదం పిణ్డపాతహరణం సన్ధాయ వుత్తం. తేనాహ **''భుఞ్జితుం వట్టతీ''**తి. **''భిక్ఖుసఙ్ఘస్స హరా''తి వుత్తేపి హరితబ్బ**న్తి ఈదిసం గిహివేయ్యావచ్చం న హోతీతి కత్వా వుత్తం.

౨౦౪. అన్తోహేమన్తేతి ఇమినా అనత్థతే కథినే వస్సానం పచ్ఛిమే మాసే దిన్నం పురిమవస్సంవుత్థానఞ్ఞేవ పాపుణాతి, తతో పరం హేమన్తే దిన్నం పచ్ఛిమవస్సంవుత్థానమ్పి వుత్థవస్సత్తా పాపుణాతి, హేమన్తతో పన పరం పిట్ఠిసమయే "వస్సంవుత్థసఙ్ఘస్సా"తి ఏవం పరిచ్ఛిన్దిత్వా దిన్నం అనన్తరే వస్సే వా తతో పరేసు వా యత్థ కత్థచి తస్మిం భిక్ఖుభావే వుత్థవస్సానం సబ్బేసం పాపుణాతి. యే పన సబ్బథా అవుత్థవస్సా, తేసం న పాపుణాతీతి దస్సేతి. **లక్ఖణఞ్ఞూ వదన్తీ**తి వినయలక్ఖణఞ్ఞూనో ఆచరియా వదన్తి. **లక్ఖణఞ్ఞూ వదన్తీ**తి ఇదం సన్నిట్ఠానవచనం, అట్ఠకథాసు అనాగతత్తా పన ఏవం వుత్తం. **బహిఉపచారసీమాయం…పే… సబ్బేసం పాపుణాతీ**తి యత్థ కత్థచి వుత్థవస్సానం సబ్బేసం పాపుణాతీతి అధిప్పాయో. తేనేవ మాతికాట్ఠకథాయమ్పి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ అకాలచీవరసిక్ఖాపదవణ్ణనా) "సచే పన బహిఉపచారసీమాయం ఠితో 'వస్సంవుత్థసఙ్ఘస్స దమ్మీ'తి వదతి, యత్థ కత్థచి వుత్థవస్సానం సబ్బేసం సమ్పత్తానం పాపుణాతీ"తి వుత్తం. గణ్ఠిపదేసు పన "వస్సావాసస్స అనురూపే పదేసే ఠత్వా వుత్తత్తా వస్సంవుత్థానఞ్చ అవుత్థానఞ్చ సబ్బేసం పాపుణాతీ"తి వుత్తం, తం న గహేతబ్బం. న హి "వస్సంవుత్థసఙ్ఘస్స దమ్మీ"తి వుత్తే అవుత్థవస్సానం పాపుణాతి. **సబ్బేసమ్పీ**తి తస్మిం భిక్ఖుభావే వుత్థవస్సానం సబ్బేసమ్పీతి అత్థో దట్ఠబ్బో "వస్సంవుత్థసఙ్ఘస్సా"తి వుత్తత్తా. **సమ్ముఖీభూతానం సబ్బేసమ్పీ**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. **ఏవం వదతీ**తి వస్సంవుత్థసఙ్ఘస్స దమ్మీతి వదతి. **అతీతవస్స**న్తి అనన్తరాతీతవస్సం.

౨౦౫. ఇదాని "ఆదిస్స దేతీ"తి పదం విభజన్తో **"ఆదిస్స దేతీతి ఏత్థా"**తిఆదిమాహ. తత్థ యాగుయా వా...పే॰... భేసజ్జే వా ఆదిసిత్వా పరిచ్ఛిన్దిత్వా దేన్తో దాయకో ఆదిస్స దేతి నామాతి యోజనా. సేసం పాకటమేవ.

౨౦౬. ఇదాని "పుగ్గలస్స దేతీ"తి పదం విభజన్తో ఆహ **"పుగ్గలస్స దేతి ఏత్థా"**తిఆది. సఙ్ఘతో చ గణతో చ వినిముత్తస్స అత్తనో కులూపకాదిపుగ్గలస్స దేన్తో దాయకో పుగ్గలస్స దేతి నామ. తం పన పుగ్గలికదానం పరమ్ముఖా వా హోతి సమ్ముఖా వా. తత్థ పరమ్ముఖా దేన్తో "ఇదం చీవరం ఇత్థన్నామస్స దమ్మీ"తి నామం ఉద్ధరిత్వా దేతి, సమ్ముఖా దేన్తో చ భిక్ఖునో పాదమూలే చీవరం ఠపేత్వా "ఇదం, భన్తే, తుమ్హాకం దమ్మీ"తి వత్వా దేతి, తదుభయథాపి దేన్తో పుగ్గలస్స దేతి నామాతి అత్థో. న కేవలం ఏకస్సేవ దేన్తో పుగ్గలస్స దేతి నామ, అథ ఖో అన్తేవాసికాదీహి సద్ధిం దేన్తోపి పుగ్గలస్స దేతి నామాతి దస్సేతుం **"సచే పనా"**తిఆదిమాహ. తత్థ **ఉద్దేసం గహేతుం ఆగతో**తి తస్స సన్తికే ఉద్దేసం అగ్గహితపుబ్బస్సాపి ఉద్దేసం గణ్హిస్సామీతి ఆగతకాలతో పట్ఠాయ అన్తేవాసికభావూపగమనతో వుత్తం. **గహేత్వా గచ్ఛన్తో**తి పరినిట్ఠితఉద్దేసో హుత్వా గచ్ఛన్తో. **వత్తం కత్వా ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాదీని గహేత్వా విచరన్తానన్తి** ఇదం "ఉద్దేసన్తేవాసికాన"న్తి ఇమస్సేవ విసేసనం. తేన ఉద్దేసకాలే ఆగన్త్వా ఉద్దేసం గహేత్వా గన్త్వా అఞ్ఞత్థ నివసన్తే అనిబద్ధచారికే నివత్తేతి.

ఏవం చీవరక్ఖన్ధకే (మహావ॰ ౩౭౮) ఆగతఅట్ఠమాతికావసేన చీవరవిభజనం దస్సేత్వా ఇదాని తస్మింయేవ చీవరక్ఖన్ధకే మజ్ఝే ఆగతేసు వత్థూసు ఆగతనయం నివత్తేత్వా దస్సేన్తో **"సచే కోచి భిక్ఖూ"**తిఆదిమాహ. **తత్థ కిం కాతబ్బన్తి** పుచ్ఛాయ **తస్సేవ తాని చీవరానీ**తి విస్సజ్జనా, సేసాని ఞాపకాదివసేన వుత్తాని. **పఞ్చ మాసే**తి అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. **వడ్ఢిం పయోజేత్వా ఠపితఉపనిక్ఖేపతో**తి వస్సావాసికత్థాయ వేయ్యావచ్చకరేహి వడ్ఢిం పయోజేత్వా ఠపితఉపనిక్ఖేపతో. **తత్రుప్పాదతో**తి నాళికేరారామాదితత్రుప్పాదతో. అట్ఠకథాయం పన "ఇదం ఇధ వస్సంవుత్థసఙ్ఘస్స దేమాతి వా వస్సావాసికం దేమాతి వా వత్వా దిన్నం తం అనత్థతకథినస్సాపి పఞ్చ మాసే పాపుణాతీ"తి వుత్తం, తం వస్సావాసికలాభవసేన ఉప్పన్నే లబ్భమానవిసేసం దస్సేతుం వుత్తం. తత్థ **ఇధా**తి అభిలాపమత్తమేవేతం, ఇధ-సద్దం వినా "వస్సంవుత్థసఙ్ఘస్స దేమా"తి వుత్తేపి సో ఏవ నయో. **అనత్థతకథినస్సాపి పఞ్చ మాసే పాపుణాతీ**తి వస్సావాసికలాభవసేన ఉప్పన్నత్తా అనత్థతకథినస్సాపి వుత్థవస్సస్స పఞ్చ మాసే పాపుణాతి, తతో పరం పన ఉప్పన్నవస్సావాసికం పుచ్ఛితబ్బం "కిం అతీతవస్సే ఇదం వస్సావాసికం, ఉదాహు అనాగతవస్సే"తి. తత్థ **తతో పరన్తి** పఞ్చమాసతో పరం, గిమ్హానస్స పఠమదివసతో పట్ఠాయాతి అత్థో.

ఠితికా పన న తిట్ఠతీతి ఏత్థ అట్ఠితాయ ఠితికాయ పున అఞ్ఞస్మిం చీవరే ఉప్పన్నే సచే ఏకో భిక్ఖు ఆగచ్ఛతి, మజ్ఝే ఛిన్దిత్వా ద్వీహిపి గహేతబ్బం. ఠితాయ పన ఠితికాయ పున అఞ్ఞస్మిం చీవరే ఉప్పన్నే సచే నవకతరో ఆగచ్ఛతి, ఠితికా హేట్ఠా గచ్ఛతి. సచే వుడ్ఢతరో ఆగచ్ఛతి, ఠితికా ఉద్ధం ఆరోహతి. అథ అఞ్ఞో నత్థి, పున అత్తనో పాపేత్వా గహేతబ్బం. **దుగ్గహితానీ**తి అగ్గహితాని, సఙ్ఘికానేవ హోన్తీతి అత్థో. **"పాతితే కుసే"**తి ఏకకోట్ఠాసే కుసదణ్డకే పాతితమత్తే సచేపి భిక్ఖుసహస్సం హోతి, గహితమేవ నామ చీవరం. "నాకామా భాగో దాతబ్బో"తి అట్ఠకథావచనం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౬౩), తత్థ **గహితమేవ నామా**తి "ఇమస్స ఇదం పత్త"న్తి కిఞ్చాపి న విదితం, తే పన భాగా అత్థతో తేసం పత్తాయేవాతి అధిప్పాయో.

సత్తాహవారేన అరుణమేవ ఉట్ఠాపేతీతి ఇదం నానాసీమవిహారేసు కత్తబ్బనయేన ఏకస్మిమ్పి విహారే ద్వీసు సేనాసనేసు నివుత్థభావదస్సనత్థం వుత్తం, అరుణుట్ఠాపనేనేవ తత్థ వుత్థో హోతి, న పన వస్సచ్ఛేదపరిహారాయ. అన్తోఉపచారసీమాయ

హి యత్థ కత్థచి అరుణం ఉట్ఠాపేన్తో అత్తనా గహితసేనాసనం అప్పవిట్ఠోపి వుత్థవస్సో ఏవ హోతి. గహితసేనాసనే పన నివుత్థో నామ న హోతి, తత్థ అరుణుట్ఠాపనే సతి హోతి. తేనాహ **''పురిమస్మిం బహుతరం నివసతి నామా''**తి. ఏతేన చ ఇతరస్మిం సత్తాహవారేనపి అరుణుట్ఠాపనే సతి ఏవ అప్పతరం నివసతి నామ హోతి, నాసతీతి దీపితం హోతి. **ఇదన్తి** ఏకాధిప్పాయదానం. **నానాలాభేహీ**తిఆదీసు నానా విసుం విసుం లాభో ఏతేసూతి నానాలాభా, ద్వే విహారా, తేహి **నానాలాభేహి**. నానా విసుం విసుం పాకారాదీహి పరిచ్ఛిన్నో ఉపచారో ఏతేసన్తి నానూపచారా, తేహి **నానూపచారేహి**. **ఏకసీమవిహారేహీ**తి ఏకసీమాయం ద్వీహి విహారేహీతి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౩౬౪) వుత్తం. **నానాలాభేహీ**తి విసుం విసుం నిబద్ధవస్సావాసికలాభేహి. **నానూపచారేహీ**తి నానాపరిక్ఖేపనానాద్వారేహి. **ఏకసీమవిహారేహీ**తి ద్విన్నం విహారానం ఏకేన పాకారేన పరిక్ఖిత్తత్తా ఏకాయ ఉపచారసీమాయ అన్తోగతేహి ద్వీహి విహారేహీతి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౩౬౪). **సేనాసనగ్గాహో పటిప్పస్సమ్భతీ**తి పఠమం గహితో పటిప్పస్సమ్భతి. **తత్థాతి** యత్థ సేనాసనగ్గాహో పటిప్పస్సమ్భతి, తత్థ.

౨౧౭. భిక్ఖుస్స కాలకతేతి ఏత్థ కాలకత-సద్దో భావసాధనోతి ఆహ **''కాలకిరియాయా''**తి. పాళియం గిలానుపట్ఠాకానం చీవరదానే సామణేరానం తిచీవరాధిట్ఠానాభావా "చీవరఞ్చ పత్తఞ్చా"తిఆది సబ్బత్థ వుత్తం.

౨౧౮. సచేపి సహస్సం అగ్ఘతి, గిలానుపట్ఠాకానఞ్ఞేవ దాతబ్బన్తి సమ్బన్ధో. **అఞ్ఞన్తి** తిచీవరపత్తతో అఞ్ఞం. **అప్పగ్ఘన్తి** అతిజిణ్ణాదిభావేన నిహీనం. **తతోతి** అవసేసపరిక్ఖారతో. **సబ్బన్తి** పత్తం చీవరఞ్చ. **తత్థ తత్థ సఙ్ఘస్సేవాతి** తస్మిం తస్మిం విహారే సఙ్ఘస్సేవ. భిక్ఖునో కాలకతట్ఠానం సన్ధాయ "ఇధా"తి వత్తబ్బే "తత్థా"తి వుత్తత్తా విచ్ఛావచనత్తా చ పరిక్ఖారస్స ఠపితట్ఠానం వుత్తన్తి విఞ్ఞాయతి. పాళియం **అవిస్సజ్జికం అవేభఙ్గికన్తి** ఆగతానాగతస్స చాతుద్దిసస్స సఙ్ఘస్సేవ సన్తకం హుత్వా కస్సచి అవిస్సజ్జికం అవేభఙ్గికఞ్చ భవితుం అనుజానామీతి అత్థో. **''సన్తే పతిరూపే గాహకే''**తి వుత్తత్తా గాహకే అసతి అదత్వా భాజితేపి సుభాజితమేవాతి దట్ఠబ్బం. **దక్ఖిణోదకం పమాణన్తి** ఏత్థ సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౩౭౬) తావ **''యత్థ పన దక్ఖిణోదకం పమాణన్తి** భిక్ఖూ యస్మిం రట్ఠే దక్ఖిణోదకపటిగ్గహణమత్తేనపి దేయ్యధమ్మస్స సామినో హోన్తీతి అధిప్పాయో"తి వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౩౭౬) పన **''దక్ఖిణోదకం పమాణన్తి** ఏత్తకాని చీవరాని దస్సామీతి పఠమం ఉదకం పాతేత్వా పచ్ఛా దేన్తి, తం యేహి గహితం, తే భాగినోవ హోన్తీతి అధిప్పాయో"తి వుత్తం. **పరసముద్దేతి** జమ్బుదీపే. తమ్బపణ్ణిదీపఞ్హి ఉపాదాయేస ఏవం వుత్తో.

"మతకచీవరం అధిట్ఠాతీ"తి ఏత్థ మగ్గం గచ్ఛన్తో తస్స కాలకిరియం సుత్వా అవిహారట్ఠానే చే ద్వాదసహత్థబ్భన్తరే అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం అభావం ఞత్వా "ఇదం చీవరం మయ్హం పాపుణాతీ"తి అధిట్ఠాతి, స్వాధిట్ఠితం. తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖు బహుభణ్డో బహుపరిక్ఖారో కాలకతో హోతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం, "భిక్ఖుస్స, భిక్ఖవే, కాలకతే సఙ్ఘో సామీ పత్తచీవరే. అపిచ గిలానుపట్ఠాకా బహూపకారా, అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిచీవరఞ్చ పత్తఞ్చ గిలానుపట్ఠాకానం దాతుం. యం తత్థ లహుభణ్డం లహుపరిక్ఖారం, తం సమ్ముఖీభూతేన సఙ్ఘేన భాజేతుం. యం తత్థ గరుభణ్డం గరుపరిక్ఖారం, తం ఆగతానాగతస్స చాతుద్దిసస్స సఙ్ఘస్స అవిస్సజ్జికం అవేభఙ్గిక"న్తి (మహావ॰ ౩౬౯) ఇమినా పాఠేన భగవా సబ్బఞ్ఞూ భిక్ఖూనం ఆమిసదాయజ్జం విచారేసి.

తత్థ తిచీవరపత్తఅవసేసలహుభణ్డగరుభణ్డవసేన ఆమిసదాయజ్జం తివిధం హోతి. తేసు **తిచీవరపత్తం** గిలానుపట్ఠాకస్స భాగో హోతి, **అవసేసలహుభణ్డం** సమ్ముఖీభూతసఙ్ఘస్స, పఞ్చవీసతివిధ **గరుభణ్డం** చాతుద్దిససఙ్ఘస్స. ఇమినా ఇతో తివిధభణ్డతో అఞ్ఞం భిక్ఖుభణ్డం నామ నత్థి, ఇమేహి తివిధేహి పుగ్గలేహి అఞ్ఞో దాయాదో నామ నత్థీతి దస్సేతి. ఇదాని పన వినయధరా "భిక్ఖూనం అకప్పియభణ్డం గిహిభూతా ఞాతకా లభన్తీ"తి వదన్తి, తం కస్మాతి చే? "యే తస్స ధనే ఇస్సరా గహట్ఠా వా పబ్బజితా వా, తేసం దాతబ్బ"న్తి అట్ఠకథాయం ఆగతత్తాతి. సచ్చం ఆగతో, సో పన పాఠో విస్సాసగ్గాహవిసయే ఆగతో, న దాయజ్జగహణట్ఠానే. "గహట్ఠా వా పబ్బజితా వా"ఇచ్చేవ ఆగతో, న "ఞాతకా అఞ్ఞాతకా వా"తి, తస్మా ఞాతకా వా హోన్తు అఞ్ఞాతకా వా, యే తం గిలానం ఉపట్ఠహన్తి, తే గిలానుపట్ఠాకభాగభూతస్స ధనస్స ఇస్సరా గహట్ఠపబ్బజితా, అన్తమసో మాతుగామాపి. తే సన్ధాయ "తేసం దాతబ్బ"న్తి వుత్తం, న పన యే గిలానం నుపట్ఠహన్తి, తే సన్ధాయ. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౬౯) "గిలానుపట్ఠాకో నామ గిహీ వా హోతు పబ్బజితో వా, అన్తమసో మాతుగామోపి, సబ్బే భాగం లభన్తీ"తి.

అథ వా యో భిక్ఖు అత్తనో జీవమానకాలేయేవ సబ్బం అత్తనో పరిక్ఖారం నిస్సజ్జిత్వా కస్సచి ఞాతకస్స వా అఞ్ఞాతకస్స వా గహట్ఠస్స వా పబ్బజితస్స వా అదాసి, కోచి చ ఞాతకో వా అఞ్ఞాతకో వా గహట్ఠో వా పబ్బజితో వా విస్సాసం అగ్గహేసి, తాదిసే సన్ధాయ "యే తస్స ధనస్స ఇస్సరా గహట్ఠా వా పబ్బజితా వా, తేసం దాతబ్బ"న్తి వుత్తం, న పన అతాదిసే ఞాతకే. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౬౯) "సచే పన సో జీవమానోయేవ సబ్బం అత్తనో పరిక్ఖారం నిస్సజ్జిత్వా కస్సచి అదాసి, కోచి వా విస్సాసం అగ్గహేసి, యస్స దిన్నం, యేన చ గహితం, తస్సేవ హోతి, తస్స రుచియా ఏవ గిలానుపట్ఠాకా లభన్తీ"తి. ఏవం హోతు, కప్పియభణ్డే పన కథన్తి? తమ్పి "గిహిఞాతకానం దాతబ్బ"న్తి పాళియం వా అట్ఠకథాయం వా టీకాసు వా నత్థి, తస్మా విచారేతబ్బమేతం.

చీవరభాజనకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

పిణ్డపాతభాజనకథావణ్ణనా

౨౦౯. ఇదాని పిణ్డపాతభాజనవినిచ్ఛయం కథేతుం **''పిణ్డపాతభాజనే పనా''**తిఆదిమాహ. తత్థ సేనాసనక్ఖన్ధకే సేనాసనభాజనేయేవ పఠమం ఆగతేపి చతుపచ్చయభాజనవినిచ్ఛయత్తా పచ్చయానుక్కమేన పిణ్డపాతభాజనం పఠమం దస్సేతి. పిణ్డపాతభాజనే పన సఙ్ఘభత్తాదీసు అయం వినిచ్ఛయోతి సమ్బన్ధో. కథం ఏతాని సఙ్ఘభత్తాదీని భగవతా అనుఞ్ఞాతానీతి ఆహ **''అనుజానామి...పే.... అనుఞ్ఞాతేసూ''**తి. సఙ్ఘస్స అత్థాయ ఆభతం భత్తం **సఙ్ఘభత్తం** యథా "ఆగన్తుకస్స ఆభతం భత్తం ఆగన్తుకభత్త"న్తి. సఙ్ఘతో ఉద్దిస్స ఉద్దిసిత్వా దాతబ్బం భత్తం **ఉద్దేసభత్తం**. నిమన్తేత్వా దాతబ్బం భత్తం **నిమన్తనభత్తం**. సలాకం పాతేత్వా గాహేతబ్బం భత్తం **సలాకభత్తం**. పక్ఖే పక్ఖదివసే దాతబ్బం భత్తం **పక్ఖభత్తం**. ఉపోసథే ఉపోసథదివసే దాతబ్బం భత్తం **ఉపోసథభత్తం**. పాటిపదే ఉపోసథదివసతో దుతియదివసే దాతబ్బం భత్తం **పాటిపదభత్త**న్తి విగ్గహో. **ఠితికా నామ నత్థీ**తి సఙ్ఘత్థేరతో పట్ఠాయ వస్సగ్గేన గాహణం ఠితికా నామ.

అత్తనో విహారద్వారేతి విహారస్స ద్వారకోట్ఠకసమీపం సన్ధాయ వుత్తం. **భోజనసాలాయా**తి భత్తుద్దేసట్ఠానభూతాయ భోజనసాలాయం. **వస్సగ్గేనా**తి వస్సకోట్ఠాసేన. **దిన్నం పనా**తి వత్వా యథా సో దాయకో వదతి, తం విధిం దస్సేతుం

‘‘**సఙ్ఘతో భన్తే**’’తిఆదిమాహ. **అన్తరఘరేతి** అన్తోగేహే. **అన్తోఉపచారగతానన్తి** ఏత్థ గామద్వారవీథిచతుక్కేసు ద్వాదసహత్థబ్భన్తరం ఉపచారో నామ.

అన్తరఘరస్స ఉపచారే పన లబ్భమానవిసేసం దస్సేతుం ‘‘**ఘరూపచారో చేత్థా**’’తిఆదిమాహ. **ఏకవళఞ్జన్తి** ఏకేన ద్వారేన వళఞ్జితబ్బం. **నానానివేసనేసూతి** నానాకులస్స నానూపచారేసు నివేసనేసు. లజ్జీ పేసలో అగతిగమనం వజ్జేత్వా మేధావీ చ ఉపపరిక్ఖిత్వా ఉద్దిసతీతి ఆహ ‘‘**పేసలో లజ్జీ మేధావీ ఇచ్ఛితబ్బో**’’తి. **నిసిన్నస్సపి నిద్దాయన్తస్సపీతి** అనాదరే సామివచనం, వుడ్ఢతరే నిద్దాయన్తే నవకస్స గాహితం సుగ్గాహితన్తి అత్థో. **తిచీవరపరివారం వాతి** ఏత్థ “ఉదకమత్తలాభీ వియ అఞ్ఞోపి ఉద్దేసభత్తం అలభిత్వా వత్థాదిఅనేకప్పకారకం లభతి చే, తస్సేవ త”న్తి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. అత్తనో రుచివసేన యం కిఞ్చి వత్వా ఆహరితుం విస్సజ్జితత్తా **విస్సట్ఠదూతో** నామ. **యం ఇచ్ఛతీతి** “ఉద్దేసభత్తం దేథా”తిఆదీని వదన్తో యం ఇచ్ఛతి. **పుచ్ఛాసభాగేనాతి** పుచ్ఛాసదిసేన.

‘‘**ఏకా కూటట్ఠితికా నామ హోతీ**’’తి వత్వా తమేవ ఠితికం విభావేన్తో ‘‘**రఞ్ఞో వా హి**’’తిఆదిమాహ. అఞ్ఞేహి ఉద్దేసభత్తాదీహి అమిస్సేత్వా విసుంయేవ ఠితికాయ గహేతబ్బత్తా ‘‘**ఏకచారికభత్తానీ**’’తి వుత్తం. **థేయ్యాయ హరన్తీతి** పత్తహారకా హరన్తి. **గీవా హోతీతి** ఆణాపకస్స గీవా హోతి. **సబ్బం పత్తస్సామికస్స హోతీతి** చీవరాదికమ్పి సబ్బం పత్తస్సామికస్సేవ హోతి, “మయా భత్తమేవ సన్ధాయ వుత్తం, న చీవరాది”న్తి వత్వా గహేతుం వట్టతీతి అత్థో. **మనుస్సానం వచనం కాతుం వట్టతీతి వుత్తా గచ్ఛన్తీతి** మనుస్సానం వచనం కాతుం వట్టతీతి తేన భిక్ఖునా వుత్తా గచ్ఛన్తి. **అకతభాగో నామాతి** ఆగన్తుకభాగో నామ, అదిన్నపుబ్బభాగోతి అత్థో. **సబ్బో సఙ్ఘో పరిభుఞ్జతూతి వుత్తేతి** ఏత్థ “పఠమమేవ ‘సబ్బసఙ్ఘికభత్తం దేథా’తి వత్వా పచ్ఛా ‘సబ్బో సఙ్ఘో పరిభుఞ్జతూ’తి అవుత్తేపి భాజేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బ”న్తి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. **కిం ఆహరీయతీతి అవత్వాతి** “కతరభత్తం తయా ఆహరీయతీ”తి దాయకం అపుచ్ఛిత్వా. **పకతిఠితికాయాతి** ఉద్దేసభత్తఠితికాయ.

పిణ్డపాతభాజనకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిమన్తనభత్తకథావణ్ణనా

౨౧౦. “ఏత్తకే భిక్ఖూ సఙ్ఘతో ఉద్దిసిత్వా దేథా”తిఆదీని అవత్వా “ఏత్తకానం భిక్ఖూనం భత్తం దేథా”తి వత్వా దిన్నం సఙ్ఘికం నిమన్తనం నామ. **పిణ్డపాతికానమ్పి వట్టతీతి** భిక్ఖాపరియాయేన వుత్తత్తా వట్టతి. **పటిపాటియాతి** లద్ధపటిపాటియా. **విచ్ఛిన్దిత్వాతి** “భత్తం గణ్హథా”తి పదం అవత్వా. తేనేవాహ ‘‘**భత్తన్తి అవదన్తేనా**’’తి. **ఆలోపసఙ్ఖేపేనాతి** ఏకేకపిణ్డవసేన. అయఞ్చ నయో నిమన్తనేయేవ, న ఉద్దేసభత్తే. తస్స హి ఏకస్స పహోనకప్పమాణంయేవ భాజేతబ్బం, తస్మా ఉద్దేసభత్తే ఆలోపట్ఠితికా నామ నత్థి.

ఆరుళ్హాయేవ మాతికం. సఙ్ఘతో అట్ఠ భిక్ఖూతి ఏత్థ యే మాతికం ఆరుళ్హా, తే అట్ఠ భిక్ఖూతి యోజేతబ్బం. ఉద్దేసభత్తనిమన్తనభత్తాదిసఙ్ఘికభత్తమాతికాసు నిమన్తనభత్తమాతికాయ ఠితికావసేన ఆరుళ్హే భత్తుద్దేసకేన వా సయం వా సఙ్ఘతో ఉద్దిసాపేత్వా గహేత్వా గన్తబ్బం, న అత్తనా రుచితే గహేత్వాతి అధిప్పాయో. **మాతికం ఆరోపేత్వాతి** “సఙ్ఘతో గణ్హామీ”తిఆదినా వుత్తమాతికాభేదం దాయకస్స విఞ్ఞాపేత్వాతి అత్థో. ‘‘**ఏకవారన్తి** యావ తస్మిం ఆవాసే వసన్తి భిక్ఖూ , సబ్బే లభన్తీ”తి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. అయం పనేత్థ అధిప్పాయో – **ఏకవారన్తి** న ఏకదివసం సన్ధాయ వుత్తం, యత్తకా పన భిక్ఖూ

తస్మిం ఆవాసే వసన్తి, తే సబ్బే. ఏకస్మిం దివసే గహితభిక్ఖూ అఞ్ఞదా అగ్గహేత్వా యావ ఏకవారం సబ్బే భిక్ఖూ భోజితా హోన్తీతి జానాతి చే, యే జానన్తి, తే గహేత్వా గన్తబ్బన్తి. **పటిబద్ధకాలతో పట్ఠాయా**తి తత్థేవ వాసస్స నిబద్ధకాలతో పట్ఠాయ.

నిమన్తనభత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సలాకభత్తకథావణ్ణనా

౨౧౧. ఉపనిబన్ధిత్వాతి లిఖిత్వా. **గామవసేనపీ**తి యేభుయ్యేన సమలాభగామవసేనపి. **బహూని సలాకభత్తానీ**తి తింసం వా చత్తారీసం వా భత్తాని. సచే హోన్తీతి అజ్ఝాహరిత్వా యోజేతబ్బం. **సల్లక్ఖేత్వా**తి తాని భత్తాని పమాణవసేన సల్లక్ఖేత్వా. **నిగ్గహేన దత్వా**తి దూరం గన్తుం అనిచ్ఛన్తస్స నిగ్గహేన సమ్పటిచ్ఛాపేత్వా. **పున విహారం ఆగన్త్వా**తి ఏత్థ విహారం అనాగన్త్వా భత్తం గహేత్వా పచ్ఛా విహారే అత్తనో పాపేత్వా భుఞ్జితుమ్పి వట్టతి. **ఏకగేహవసేనా**తి వీథియమ్పి ఏకపస్సే ఘరపాళియా వసేన. **ఉద్దిసిత్వాపీ**తి "అసుకకులే సలాకభత్తాని తుయ్హం పాపుణన్తీ"తి వత్వా.

౨౧౨. వారగామేతి అతిదూరత్తా వారేన గన్తబ్బగామే. **సట్ఠితో వా పణ్ణాసతో వా**తి దణ్డకమ్మత్థాయ ఉదకఘటం సన్ధాయ వుత్తం. **విహారవారో**తి సబ్బభిక్ఖూసు భిక్ఖాయ గతేసు విహారరక్ఖణవారో. **నేసన్తి** విహారవారికానం. **ఫాతికమ్మమేవా**తి విహారరక్ఖణకిచ్చస్స పహోనకపటిపాదనమేవ. దూరత్తా నిగ్గహేత్వాపి వారేన గహేతబ్బో గామో **వారగామో**. విహారవారే నియుత్తా **విహారవారికా,** వారేన విహారరక్ఖణకా. **అఞ్ఞథత్తన్తి** పసాదఞ్ఞథత్తం. **ఫాతికమ్మమేవ భవన్తీ**తి విహారరక్ఖణత్థాయ సఙ్ఘేన దాతబ్బా అతిరేకలాభా హోన్తి. **ఏకస్సేవ పాపుణన్తీ**తి దివసే దివసే ఏకేకస్సేవ పాపితానీతి అత్థో. **సఙ్ఘనవకేన లద్ధకాలే**తి దివసే దివసే ఏకేకస్స పాపితాని ద్వే తీణి ఏకచారికభత్తాని తేనేవ నియామేన అత్తనో పాపుణనట్ఠానే సఙ్ఘనవకేన లద్ధకాలే.

యస్స కస్సచి సమ్ముఖీభూతస్స పాపేత్వాతి ఏత్థ "యేభుయ్యేన చే భిక్ఖూ బహిసీమగతా హోన్తి, సమ్ముఖీభూతస్స యస్స కస్సచి పాపేతబ్బం సభాగత్తా ఏకేన లద్ధం సబ్బేసం హోతి, తస్మిమ్పి అసతి అత్తనో పాపేత్వా దాతబ్బ"న్తి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. **రససలాక**న్తి ఉచ్ఛురససలాకం. **సలాకవసేన పన గాహితత్తా న సాదితబ్బా**తి ఇదం అసారుప్పవసేన వుత్తం, న ధుతఙ్గభేదవసేన. "సఙ్ఘతో నిరామిససలాకా...పే.... వట్టతియేవా"తి హి విసుద్ధిమగ్గే (విసుద్ధి. ౧.౨౬) వుత్తం. సారత్థదీపనియమ్పి (సారత్థ. టీ. చూళవగ్గ ౩.౩౨౫) – సఙ్ఘతో నిరామిససలాకాపి విహారే పక్కభత్తమ్పి వట్టతియేవాతి సాధారణం కత్వా విసుద్ధిమగ్గే (విసుద్ధి. ౧.౨౬) వుత్తత్తా, "ఏవం గాహితే సాదితబ్బం, ఏవం న సాదితబ్బ"న్తి విసేసేత్వా అవుత్తత్తా చ "భేసజ్జాదిసలాకాయో చేత్థ కిఞ్చాపి పిణ్డపాతికానమ్పి వట్టన్తి, సలాకవసేన పన గాహితత్తా న సాదితబ్బా"తి ఏత్థ అధిప్పాయో వీమంసితబ్బో. యది హి భేసజ్జాదిసలాకా సలాకవసేన గాహితా న సాదితబ్బా సియా, "సఙ్ఘతో నిరామిససలాకా వట్టతియేవా"తి న వదేయ్య, "అతిరేకలాభో సఙ్ఘభత్తం ఉద్దేసభత్త"న్తిఆదివచనతో (మహావ. ౧౨౮) చ "అతిరేకలాభం పటిక్ఖిపామీ"తి సలాకవసేన గాహేతబ్బం భత్తమేవ పటిక్ఖిత్తం, న భేసజ్జం. సఙ్ఘభత్తాదీని హి చుద్దస భత్తానియేవ తేన న సాదితబ్బానీతి వుత్తాని. ఖన్ధకభాణకానం వా మతేన ఇధ ఏవం వుత్తన్తి గహేతబ్బన్తి వుత్తం. అగ్గతో దాతబ్బా భిక్ఖా **అగ్గభిక్ఖా. అగ్గభిక్ఖామత్త**న్తి ఏకకటచ్ఛుభిక్ఖామత్తం. **లద్ధా వా అలద్ధా వా స్వేపి గణ్హేయ్యాసీ**తి లద్ధేపి అప్పమత్తతాయ వుత్తం. తేనాహ "**యావదత్థం లభతి...పే.... అలభిత్వా స్వే గణ్హేయ్యాసీతి వత్తబ్బో**"తి. **అగ్గభిక్ఖమత్త**న్తి హి ఏత్థ **మత్త**-సద్దో బహుభావం నివత్తేతి.

సలాకభత్తం నామ విహారేయేవ ఉద్దిసీయతి విహారమేవ సన్ధాయ దీయమానత్తాతి ఆహ ''**విహారే అపాపితం పనా**''తిఆది. **తత్ర ఆసనసాలాయాతి** తస్మిం గామే ఆసనసాలాయ. **విహారం ఆనేత్వా గాహేతబ్బన్తి** తథా వత్వా తస్మిం దివసే దిన్నభత్తం విహారమేవ ఆనేత్వా ఠితికాయ గాహేతబ్బం. **తత్థాతి** తస్మిం దిసాభాగే. **తం గహేత్వాతి** తం వారగామసలాకం అత్తనా గహేత్వా. **తేనాతి** యో అత్తనో పత్తవారగామే సలాకం దిసాగమికస్స అదాసి, తేన. **అనతిక్కమన్తేయేవ తస్మిం తస్స సలాకా గాహేతబ్బాతి** యస్మా ఉపచారసీమట్ఠస్సేవ సలాకా పాపుణాతి, తస్మా తస్మిం దిసంగమికే ఉపచారసీమం అనతిక్కన్తేయేవ తస్స దిసంగమికస్స పత్తసలాకా అత్తనో పాపేత్వా గాహేతబ్బా.

దేవసికం పాపేతబ్బాతి ఉపచారసీమాయం ఠితస్స యస్స కస్సచి వస్సగ్గేన పాపేతబ్బా. ఏవం ఏతేసు అనాగతేసు ఆసన్నవిహారే భిక్ఖూనం భుఞ్జితుం వట్టతి, ఇతరథా సఙ్ఘికం హోతి. **అనాగతదివసేతి** ఏత్థ కథం తేసం భిక్ఖూనం ఆగతానాగతభావో విఞ్ఞాయతీతి చే? యస్మా తతో తతో ఆగతా భిక్ఖూ తస్మిం గామే ఆసనసాలాయ సన్నిపతన్తి, తస్మా తేసం ఆగతానాగతభావో సక్కా విఞ్ఞాతుం. **అమ్హాకం గోచరగామేతి** సలాకభత్తదాయకానం గామే. **భుఞ్జితుం ఆగచ్ఛన్తీతి** "మహాథేరో ఏకకోవ విహారే ఓహీనో అవస్సం సబ్బసలాకా అత్తనో పాపేత్వా ఠితో"తి మఞ్ఞమానా ఆగచ్ఛన్తి.

సలాకభత్తకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

పక్ఖికభత్తాదికథావణ్ణనా

౨౧౩. అభిలక్ఖితేసు చతూసు పక్ఖదివసేసు దాతబ్బం భత్తం **పక్ఖికం. అభిలక్ఖితేసూతి** ఏత్థ **అభీతి** ఉపసారమత్తం, లక్ఖణియేసుఇచ్చేవత్థో, ఉపోసథసమాదానధమ్మస్సవనపూజాసక్కారాదికరణత్థం లక్ఖితబ్బేసు సల్లక్ఖేతబ్బేసు ఉపలక్ఖేతబ్బేసూతి వుత్తం హోతి. **స్వే పక్ఖోతి అజ్జపక్ఖికం న గాహేతబ్బన్తి** అట్ఠమియా భుఞ్జితబ్బం, సత్తమియా భుఞ్జనత్థాయ న గాహేతబ్బం, దాయకేహి నియమితదివసేనేవ గాహేతబ్బన్తి అత్థో. తేనాహ ''**సచే పనా**''తిఆది. **స్వే లూఖన్తి** అజ్జ ఆవాహమఙ్గలాదికరణతో అతిపణీతం భోజనం కరీయతి, స్వే తథా న భవిస్సతి, అజ్జేవ భిక్ఖూ భోజేస్సామాతి అధిప్పాయో. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౩౨౫) పన అఞ్ఞథా వుత్తం. పక్ఖికభత్తతో ఉపోసథికభత్తస్స భేదం దస్సేన్తో ఆహ ''**ఉపోసథఙ్గాని సమాదియిత్వా**''తిఆది. ఉపోసథే దాతబ్బం భత్తం **ఉపోసథికం.**

పక్ఖికభత్తాదికథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఆగన్తుకభత్తాదికథావణ్ణనా

౨౧౪. **నిబన్ధాపితన్తి** "అసుకవిహారే ఆగన్తుకా భుఞ్జన్తూ"తి నియమితం. **గమికో ఆగన్తుకభత్తమ్పీతి** గామన్తరతో ఆగన్త్వా అవూపసన్తేన గమికచిత్తేన వసిత్వా పున అఞ్ఞత్థ గచ్ఛన్తం సన్ధాయ వుత్తం, ఆవాసికస్స పన గన్తుకామస్స గమికభత్తమేవ లబ్భతి. ''**లేసం ఓడ్డేత్వా**''తి వుత్తత్తా లేసాభావేన యావ గమనపరిబన్ధో విగచ్ఛతి, తావ భుఞ్జితుం వట్టతీతి ఞాపితన్తి దట్ఠబ్బం.

ధురభత్తాదికథావణ్ణనా

౨౧౫. తణ్డులాదీని పేసేన్తి...పే.... వట్టతీతి అభిహటభిక్ఖత్తా వట్టతి.

౨౧౬. తథా పటిగ్గహితత్తాతి భిక్ఖానామేన పటిగ్గహితత్తా. **పత్తం పూరేత్వా థకేత్వా దిన్నన్తి** "గుళకభత్తం దేమా"తి దిన్నం. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

పిణ్డపాతభాజనకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

గిలానపచ్చయభాజనకథావణ్ణనా

౨౧౭. ఇతో పరం పచ్చయానుక్కమేన సేనాసనభాజనకథాయ వత్తబ్బాయపి తస్సా మహావిసయత్తా, గిలానపచ్చయభాజనీయకథాయ పన అప్పవిసయత్తా, పిణ్డపాతభాజనీయకథాయ అనులోమత్తా చ తదనన్తరం తం దస్సేతుమాహ **"గిలానపచ్చయభాజనీయం పనా"**తిఆది. తత్థ **రాజరాజమహామత్తాతి** ఉపలక్ఖణమత్తమేవేతం. బ్రాహ్మణమహాసాలగహపతిమహాసాలాదయోపి ఏవం కరోన్తియేవ. **ఘణ్టిం పహరిత్వాతిఆది** హేట్ఠా వుత్తనయత్తా చ పాకటత్తా చ సువిఞ్ఞేయ్యమేవ. **ఉపచారసీమం...పే.... భాజేతబ్బన్తి** ఇదం సఙ్ఘం ఉద్దిస్స దిన్నత్తా వుత్తం. **కుమ్భం పన ఆవజ్జేత్వాతి** కుమ్భం దిసాముఖం కత్వా. **సచే థినం సప్పి హోతీతి** కక్ఖళం సప్పి హోతి. **థోకం థోకమ్పి పాపేతుం వట్టతీతి** ఏవం కతే ఠితికాపి తిట్ఠతి. **సిఙ్గివేరమరిచాదిభేసజ్జమ్పి అవసేసపత్తథాలకాదిసమణపరిక్ఖారోపీతి** ఇమినా న కేవలం భేసజ్జమేవ గిలానపచ్చయో హోతి, అథ ఖో అవసేసపరిక్ఖారోపి గిలానపచ్చయే అన్తోగధోయేవాతి దస్సేతి.

గిలానపచ్చయభాజనకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సేనాసనగ్గాహకథావణ్ణనా

౨౧౮. సేనాసనభాజనకథాయం **సేనాసనగ్గాహే వినిచ్ఛయోతి** సేనాసనభాజనమేవాహ. తత్థ ఉతుకాలే సేనాసనగ్గాహో చ వస్సావాసే సేనాసనగ్గాహో చాతి కాలవసేన సేనాసనగ్గాహో నామ దువిధో హోతీతి యోజనా. తత్థ **ఉతుకాలేతి** హేమన్తగిమ్హానఉతుకాలే. **వస్సావాసేతి** వస్సానకాలే. భిక్ఖుం ఉట్ఠాపేత్వా సేనాసనం దాతబ్బం, అకాలో నామ నత్థి దాయకేహి "ఆగతానాగతస్స చాతుద్దిసస్స సఙ్ఘస్స దమ్మీ"తి దిన్నసఙ్ఘికసేనాసనత్తా. **ఏకేకం పరివేణన్తి** ఏకేకస్స భిక్ఖుస్స ఏకేకం పరివేణం. **తత్థాతి** తస్మిం లద్ధపరివేణే. **దీఘసాలాతి** చఙ్కమనసాలా. **మణ్డలమాళోతి** ఉపట్ఠానసాలా. **అనుదహతీతి** పీళేతి. **అదాతుం న లభతీతి** ఇమినా సఞ్చిచ్చ అదేన్తస్స పటిబాహనే పవిసనతో దుక్కటన్తి దీపేతి. **జమ్బుదీపే పనాతి** అరియదేసే భిక్ఖూ సన్ధాయ వుత్తం. తే కిర తథా పఞ్ఞాపేన్తి.

౨౧౯. న గోచరగామో ఘట్టేతబ్బోతి వుత్తమేవత్థం విభావేతి **"న తత్థ మనుస్సా వత్తబ్బా"**తిఆదినా. **వితక్కం ఛిన్దిత్వాతి** "ఇమినా నీహారేన గచ్ఛన్తం దిస్వా నివారేత్వా పచ్చయే దస్సన్తీ"తి ఏవరూపం వితక్కం అనుప్పాదేత్వా. **తేసు చే ఏకోతి** తేసు మనుస్సేసు ఏకో పణ్డితపురిసో. **భణ్డపటిచ్ఛాదనన్తి** పటిచ్ఛాదనభణ్డం, సరీరపటిచ్ఛాదనం చీవరన్తి అత్థో. **సుద్ధచిత్తత్తావ అనవజ్జన్తి** ఇదం పుచ్ఛితక్ఖణే కారణాచిక్ఖణం సన్ధాయ వుత్తం న హోతి అసుద్ధచిత్తస్సపి పుచ్ఛితపఞ్హావిస్సజ్జనే దోసాభావా. ఏవం పన గతే మం పుచ్ఛిస్సన్తీతి సఞ్ఞాయ అగమనం సన్ధాయ వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

పటిజగ్గితబ్బానీతి ఖణ్డఫుల్లాభిసఙ్ఖరణసమ్మజ్జనాదీహి పటిజగ్గితబ్బాని. **ముణ్డవేదికాయా**తి చేతియస్స హమ్మియవేదికాయ ఘటాకారస్స ఉపరి చతురస్సవేదికాయ. **కత్థ పుచ్ఛితబ్బ**న్తి పుచ్ఛాయ యతో పకతియా లబ్భతి, తత్థ పుచ్ఛితబ్బన్తి విస్సజ్జనా. **కస్మా పుచ్ఛితబ్బ**న్తిఆది యతో పకతియా లబ్భతి, తత్థాపి పుచ్ఛనస్స కారణసన్దస్సనత్థం వుత్తం. **పటిక్కమ్మా**తి విహారతో అపసక్కిత్వా. తమత్థం దస్సేన్తో "**యోజనద్వియోజనన్తరే హోతీ**"తి ఆహ. **ఉపనిక్ఖేప**న్తి ఖేత్తం వా నాళికేరాదిఆరామం వా కహాపణాదీని వా ఆరామికానం నియ్యాతేత్వా "ఇతో ఉప్పన్నా వడ్ఢి వస్సావాసికత్థాయ హోతూ"తి దిన్నం. **వత్తం కత్వా**తి తస్మిం సేనాసనే కత్తబ్బవత్తం కత్వా. **ఇతి సద్ధాదేయ్యే**తి ఏవం హేట్ఠా వుత్తనయేన సద్ధాయ దాతబ్బే వస్సావాసికలాభవిసయేతి అత్థో.

వత్థు పనాతి తత్రుప్పాదే ఉప్పన్నరూపియం, తఞ్చ "తతో చతుపచ్చయం పరిభుఞ్జథా"తి దిన్నఖేత్తాదితో ఉప్పన్నత్తా కప్పియకారకానం హత్థే "కప్పియభణ్డం పరిభుఞ్జథా"తి దాయకేహి దిన్నవత్థుసదిసం హోతీతి ఆహ "**కప్పియకారకానఞ్హీ**"తిఆది. **సఙ్ఘసుట్ఠుతాయా**తి సఙ్ఘస్స హితాయ . **పుగ్గలవసేనేవ కాతబ్బ**న్తి పరతో వక్ఖమాననయేన భిక్ఖూ చీవరేన కిలమన్తి, ఏత్తకం నామ తణ్డులభాగం భిక్ఖూనం చీవరం కాతుం రుచ్చతీతిఆదినా పుగ్గలపరామాసవసేనేవ కాతబ్బం, "సఙ్ఘో చీవరేన కిలమతీ"తిఆదినా పన సఙ్ఘపరామాసవసేన న కాతబ్బం. **కప్పియభణ్డవసేనా**తి సామఞ్ఞతో వుత్తమేవత్థం విభావేతుం "**చీవరతణ్డులాదివసేనేవ చా**"తి వుత్తం. **చ**-కారో చేత్థ పనసద్దత్థే వత్తతి, న సముచ్చయత్థేతి దట్ఠబ్బం. పుగ్గలవసేనేవ కప్పియభణ్డవసేన చ అపలోకనప్పకారం దస్సేతుం "**తం పన ఏవం కత్తబ్బ**"న్తిఆది వుత్తం.

చీవరపచ్చయం సల్లక్ఖేత్వాతి సద్ధాదేయ్యతత్రుప్పాదవసేన తస్మిం వస్సావాసే లబ్భమానచీవరసఙ్ఖాతం పచ్చయం "ఏత్తక"న్తి పరిచ్ఛిన్దిత్వా. **సేనాసనస్సా**తి సేనాసనగ్గాహాపణస్స. **వుత్త**న్తి మహాఅట్ఠకథాయం వుత్తం. కస్మా ఏవం వుత్తన్తి ఆహ "**ఏవఞ్హీ**"తిఆది, సేనాసనగ్గాహాపకస్స అత్తనావ అత్తనో గహణం అసారుప్పం, తస్మా ఉభో అఞ్ఞమఞ్ఞం గాహేస్సన్తీతి అధిప్పాయో. సమ్మతసేనాసనగ్గాహాపకస్స ఆణత్తియా అఞ్ఞేన గహితోపి గాహో రుహతియేవాతి వేదితబ్బం. **అట్ఠపి సోళసపి జనే సమ్మన్నితుం వట్టతీ**తి విసుం విసుం సమ్మన్నితుం వట్టతి, ఉదాహు ఏకతోతి? ఏకతోపి వట్టతి. ఏకకమ్మవాచాయ సబ్బేపి ఏకతో సమ్మన్నితుం వట్టతి. నిగ్గహకమ్మమేవ హి సఙ్ఘో సఙ్ఘస్స న కరోతి. సమ్ముతిదానం పన బహూనమ్పి ఏకతో కాతుం వట్టతి. తేనేవ సత్తసతికక్ఖన్ధకే ఉబ్బాహికసమ్ముతియం అట్ఠపి జనా ఏకతో సమ్మతాతి. **ఆసనఘర**న్తి పటిమాఘరం. **మగ్గో**తి ఉపచారసీమబ్భన్తరగతే గామాభిముఖమగ్గే కతసాలా వుచ్చతి, ఏవం పోక్ఖరణిరుక్ఖమూలాదీసుపి. రుక్ఖమూలాదయో ఛన్నా కవాటబద్ధావ సేనాసనం. ఇతో పరాని సువిఞ్ఞేయ్యాని.

౨౨౦. మహాలాభపరివేణకథాయం **లభన్తీ**తి తత్ర వాసినో భిక్ఖూ లభన్తి. **విజటేత్వా**తి ఏకేకస్స పహోనకప్పమాణేన వియోజేత్వా. **ఆవాసేసూ**తి సేనాసనేసు. **పక్ఖిపిత్వా**తి ఏత్థ **పక్ఖిపనం** నామ తేసు వసన్తానం ఇతో ఉప్పన్నవస్సావాసికదానం. **పవిసితబ్బ**న్తి అఞ్ఞేహి భిక్ఖూహి తస్మిం మహాలాభే పరివేణే వసిత్వా చేతియే వత్తం కత్వావ లాభో గహేతబ్బోతి అధిప్పాయో.

౨౨౧. **పచ్చయం విస్సజ్జేతీ**తి చీవరపచ్చయం నాధివాసేతి. **అయమ్పీ**తి తేన విస్సజ్జితపచ్చయోపి. **పాదమూలే ఠపేత్వా సాటకం దేన్తీ**తి పచ్చయదాయకా దేన్తి. ఏతేన గహట్ఠేహి పాదమూలే ఠపేత్వా దిన్నమ్పి పంసుకూలికానమ్పి వట్టతీతి దస్సేతి. **అథ వస్సావాసికం దేమాతి వదన్తీ**తి ఏత్థ "పంసుకూలికానం న వట్టతీ"తి అజ్ఝాహరిత్వా యోజేతబ్బం. **వస్సం వుత్థభిక్ఖూన**న్తి పంసుకూలికతో అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం. **ఉపనిబన్ధిత్వా గాహేతబ్బ**న్తి "ఇమస్మిం రుక్ఖే వా మణ్డపే వా వసిత్వా చేతియే వత్తం కత్వా గణ్హథా"తి ఏవం ఉపనిబన్ధిత్వా గాహేతబ్బం.

పాటిపదఅరుణతోతిఆది వస్సూపనాయికదివసం సన్ధాయ వుత్తం. అన్తరాముత్తకం పన పాటిపదం అతిక్కమిత్వాపి గాహేతుం వట్టతి. "కత్థ ను ఖో వసిస్సామి, కత్థ వసన్తస్స ఫాసు భవిస్సతి, కత్థ వా పచ్చయే లభిస్సామీ"తి ఏవం ఉప్పన్నేన వితక్కేన చరతీతి **వితక్కచారికో**. ఇదాని యం దాయకా పచ్ఛిమవస్సంవుత్థానం వస్సావాసికం దేతి, తత్థ పటిపజ్జనవిధిం దస్సేతుం "**పచ్ఛిమవస్సూపనాయికదివసే పనా**"తిఆది ఆరద్ధం. **ఆగన్తుకో చే భిక్ఖూ**తి చీవరే గాహితే పచ్ఛా ఆగతో ఆగన్తుకో భిక్ఖు. **పత్తట్ఠానే**తి వస్సగ్గేన ఆగన్తుకభిక్ఖునో పత్తట్ఠానే. **పఠమవస్సూపగతా**తి ఆగన్తుకస్స ఆగమనతో పురేతరమేవ పచ్ఛిమికాయ వస్సూపనాయికాయ వస్సూపగతా. **లద్ధం లద్ధ**న్తి పునప్పునం దాయకానం సన్తికా ఆగతాగతసాటకం.

సాదియన్తాపి హి తేనేవ వస్సావాసికస్స సామినోతి ఛిన్నవస్సత్తా వుత్తం. పఠమమేవ కతికాయ కతత్తా "**నేవ అదాతుం లభన్తీ**"తి వుత్తం, దాతబ్బం వారేన్తానం గీవా హోతీతి అధిప్పాయో. **తేసమేవ దాతబ్బ**న్తి వస్సూపగతేసు అలద్ధవస్సావాసికానం ఏకచ్చానమేవ దాతబ్బం. **భతినివిట్ఠ**న్తి భతిం కత్వా వియ నివిట్ఠం పరియిట్ఠం. **భతినివిట్ఠ**న్తి వా పానీయుపట్ఠానాదిభతిం కత్వా లద్ధం. **సఙ్ఘికం పనా**తిఆది కేసఞ్చి వాదదస్సనం. తత్థ **సఙ్ఘికం పన అపలోకనకమ్మం కత్వా గాహిత**న్తి తత్రుప్పాదం సన్ధాయ వుత్తం. తత్థ **అపలోకనకమ్మం కత్వా గాహిత**న్తి "ఛిన్నవస్సావాసికఞ్చ ఇదాని ఉప్పజ్జనకవస్సావాసికఞ్చ ఇమేసం దాతుం రుచ్చతీ"తి అనన్తరే వుత్తనయేన అపలోకనం కత్వా గాహితం సఙ్ఘేన దిన్నత్తా **విబ్భన్తోపి లభతేవ**, పగేవ ఛిన్నవస్సో. **పచ్చయవసేన గాహితం** పన తేమాసం వసిత్వా గహేతుం అత్తనా దాయకేహి చ అనుమతత్తా భతినివిట్ఠమ్పి ఛిన్నవస్సోపి విబ్భన్తోపి **న లభతీ**తి కేచి ఆచరియా **వదన్తి**. ఇదఞ్చ పచ్ఛా వుత్తత్తా పమాణం, తేనేవ వస్సూపనాయికదివసే ఏవం దాయకేహి దిన్నం వస్సావాసికం గహితభిక్ఖునో వస్సచ్ఛేదం అకత్వా వాసోవ హేట్ఠా విహితో, న పానీయుపట్ఠానాదిభతికరణమత్తం. యది హి తం భతినివిట్ఠమేవ సియా, భతికరణమేవ విధాతబ్బం, తస్మా వస్సగ్గేన గాహితం ఛిన్నవస్సాదయో న లభన్తీతి వేదితబ్బం.

"ఇధ, భిక్ఖవే, వస్సంవుత్థో భిక్ఖు విబ్భమతి, సఙ్ఘస్సేవ త"న్తి (మహావ॰ ౩౭౪-౩౭౫) వచనతో "**వతట్ఠానే...పే.... సఙ్ఘికం హోతీ**"తి వుత్తం . **సఙ్ఘికం హోతీ**తి ఏతేన వుత్థవస్సానమ్పి వస్సావాసికభాగో సఙ్ఘికతో అమోచితో తేసం విబ్భమేన సఙ్ఘికో హోతీతి దస్సేతి. **మనుస్సే**తి దాయకమనుస్సే. **లభతీ**తి "మమ పత్తభావం ఏతస్స దేథా"తి దాయకే సమ్పటిచ్ఛాపేన్తేనేవ సఙ్ఘికతో వియోజితం హోతీతి వుత్తం. **వరభాగం సామణేరస్సా**తి తస్స పఠమగాహత్తా, థేరేన పుబ్బే పఠమభాగస్స గహితత్తా, ఇదాని గయ్హమానస్స దుతియభాగత్తా చ వుత్తం.

౨౨౨. ఇదాని అన్తరాముత్తసేనాసనగ్గాహం దస్సేతుం "**అయమపరోపీ**"త్యాదిమాహ. తత్థ **అపరోపీ**తి పుబ్బే వుత్తసేనాసనగ్గాహద్వయతో అఞ్ఞోపీతి అత్థో. నను చ "అయం సేనాసనగ్గాహో నామ దువిధో హోతి ఉతుకాలే చ వస్సావాసే చా"తి వుత్తో, అథ కస్మా "అయమపరోపీ"త్యాది వుత్తోతి చోదనం సన్ధాయాహ "**దివసవసేన హీ**"తిఆది. **అపరజ్జుగతాయ ఆసాళ్హియా**తి పఠమవస్సూపనాయికదివసభూతం ఆసాళ్హిపుణ్ణమియా పాటిపదం సన్ధాయ వుత్తం, **మాసగతాయ ఆసాళ్హియా**తి దుతియవస్సూపనాయికదివసభూతసావణపుణ్ణమియా పాటిపదం. **అపరజ్జుగతాయ పవారణా**తి అస్సయుజపుణ్ణమియా పాటిపదం.

౨౨౩. ఉతుకాలే పటిబాహితుం న లభతీతి హేమన్తగిమ్హేసు అఞ్ఞో సమ్పత్తభిక్ఖూ పటిబాహితుం న లభతి. **నవకమ్మ**న్తి నవకమ్మసమ్ముతి. **అకత**న్తి అపరిసఙ్ఖతం. **విప్పకత**న్తి అనిట్ఠితం. **ఏకం మఞ్చట్ఠానం దత్వా**తి ఏకం మఞ్చట్ఠానం పుగ్గలికం

దత్వా. **తిభాగన్తి** తతియభాగం. ఏవం విస్సజ్జనమ్పి థావరేన థావరం పరివత్తనట్ఠానేయేవ పవిసతి, న ఇతరథా సబ్బసేనాసనవిస్సజ్జనతో . **సచే సద్ధివిహారికాదీనం దాతుకామో హోతీ**తి సచే సో సఙ్ఘస్స భణ్డరపనట్ఠానం వా అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం వసనట్ఠానం వా దాతుం న ఇచ్ఛతి, అత్తనో సద్ధివిహారికాదీనఞ్ఞేవ దాతుకామో హోతి, తాదిసస్స "తుయ్హం పుగ్గలికమేవ కత్వా జగ్గాహీ"తి న సబ్బం దాతబ్బన్తి అధిప్పాయో. తథ్థస్స కత్తబ్బవిధిం దస్సేన్తో ఆహ "**కమ్మ**"న్తిఆది. **ఏవఞ్హీ**తిఆదిమ్హి చయానురూపం తతియభాగే వా ఉపడ్ఢభాగే వా గహితే తం భాగం దాతుం లభతీతి **అత్థో**. **యేనాతి** తేసు ద్వీసు తీసు భిక్ఖూసు యేన. **సో సామీ**తి తస్సా భూమియా విహారకరణే సోవ సామీ, తం పటిబాహిత్వా ఇతరేన న కాతబ్బన్తి అధిప్పాయో.

౨౨౪. **అకతట్ఠానే**తి సేనాసనతో బహి చయాదీనం అకతట్ఠానే. **చయం వా పముఖం వా**తి సఙ్ఘికసేనాసనం నిస్సాయ తతో బహి బన్ధిత్వా ఏకం సేనాసనం వా. **బహికుట్టే**తి కుట్టతో బహి, అత్తనో కతట్ఠానేతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

సేనాసనగ్గాహకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

చతుపచ్చయసాధారణకథావణ్ణనా

౨౨౫. చతుపచ్చయసాధారణకథాయం **సమ్మతేన అప్పమత్తకవిస్సజ్జకేనా**తి ఇత్తిదుతియకమ్మవాచాయ వా అపలోకనకమ్మేన వా సమ్మతేన అప్పమత్తకవిస్సజ్జకసమ్ముతిలద్ధేన. **అవిభత్తం సఙ్ఘికభణ్డన్తి పుచ్ఛితబ్బకిచ్చం నత్థీతి ఏత్థ అవిభత్తం సఙ్ఘికభణ్డ**న్తి కుక్కుచ్చుప్పత్తిఆకారదస్సనం, ఏవం కుక్కుచ్చం కత్వా పుచ్ఛితబ్బకిచ్చం నత్థి, అపుచ్ఛిత్వావ దాతబ్బన్తి అధిప్పాయో. కస్మాతి చే? ఏత్తకస్స సఙ్ఘికభణ్డస్స విస్సజ్జనత్థాయేవ సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స అనుమతియా కతసమ్ముతికమ్మత్తా. **గుళపిణ్డే...పే.... దాతబ్బో**తి ఏత్థ గుళపిణ్డం తాలపక్కప్పమాణన్తి వేదితబ్బం. **పిణ్డాయ పవిట్ఠస్సపీ**తి ఇదం ఉపలక్ఖణమత్తం. అఞ్ఞేన కారణేన బహిసీమగతస్సపి ఏసేవ నయో. **ఓదనపటివీసో**తి సఙ్ఘభత్తాదిసఙ్ఘికఓదనపటివీసో. **అన్తోఉపచారసీమాయం ఠితస్సా**తి అనాదరే సామివచనం, అన్తోఉపచారసీమాయం ఠితస్సేవ గాహేతుం వట్టతి, న బహిఉపచారసీమం పత్తస్సాతి అత్థో. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౫) "బహిఉపచారసీమాయ ఠితానం గాహేథాతి వదన్తి, న గాహేతబ్బ"న్తి. **అన్తోగామట్ఠానమ్పీ**తి ఏత్థ **పి**-సద్దో అవుత్తసమ్పిణ్డనత్థో, అన్తోగామట్ఠానమ్పి బహిగామట్ఠానమ్పి గాహేతుం వట్టతీతి అత్థో. సమ్భావనత్థో వా, తేన అన్తోగామట్ఠానమ్పి గాహేతుం వట్టతి, పగేవ బహిగామట్ఠానన్తి.

చతుపచ్చయసాధారణకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

చతుపచ్చయభాజనీయవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

అట్ఠవీసతిమో పరిచ్ఛేదో.

విహారవినిచ్ఛయకథావణ్ణనా

ఇదాని చతుపచ్చయన్తోగధత్తా విహారస్స చతుపచ్చయభాజనకథానన్తరం విహారవినిచ్ఛయకథా ఆరభీయతే. తత్రిదం వుచ్చతి –

“కో విహారో కేనట్ఠేన;
విహారో సో కతివిధో;
కేన సో కస్స దాతబ్బో;
కథం కో తస్స ఇస్సరో.

“కేన సో గాహితో కస్స;
అనుట్ఠాపనియా కతి;
కతిహఙ్గేహి యుత్తస్స;
ధువవాసాయ దీయతే”తి.

తత్థ **కో విహారో**తి చతూసు పచ్చయేసు సేనాసనసఙ్ఖాతో చతూసు సేనాసనేసు విహారసేనాసనసఙ్ఖాతో భిక్ఖూనం నివాసభూతో పతిస్సయవిసేసో. **కేనట్ఠేన విహారో**తి విహరన్తి ఏత్థాతి **విహారో,** ఇరియాపథదిబ్బబ్రహ్మఅరియసఙ్ఖాతేహి చతూహి విహారేహి అరియా ఏత్థ విహరన్తీత్యత్థో. **సో కతివిధో**తి సఙ్ఘికవిహారగణసన్తకవిహారపుగ్గలికవిహారవసేన తిబ్బిధో. వుత్తఞ్హేతం సమన్తపాసాదికాయం “చాతుద్దిసం సఙ్ఘం ఉద్దిస్స భిక్ఖూనం దిన్నం విహారం వా పరివేణం వా ఆవాసం వా మహన్తమ్పి ఖుద్దకమ్పి అభియుఞ్జతో అభియోగో న రుహతి, అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హితుమ్పి న సక్కోతి. కస్మా? సబ్బేసం ధురనిక్ఖేపాభావతో. న హేత్థ సబ్బే చాతుద్దిసా భిక్ఖూ ధురనిక్ఖేపం కరోన్తీతి. దీఘభాణకాదిభేదస్స పన గణస్స, ఏకపుగ్గలస్స వా సన్తకం అభియుఞ్జిత్వా గణ్హన్తో సక్కోతి తే ధురం నిక్ఖిపాపేతుం, తస్మా తత్థ ఆరామే వుత్తనయేనేవ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో”తి. ఇమినా దాయకసన్తకో విహారో నామ నత్థీతి దీపేతి.

కేన సో దాతబ్బోతి ఖత్తియేన వా బ్రాహ్మణేన వా యేన కేనచి సో విహారో దాతబ్బో. **కస్స దాతబ్బో**తి సఙ్ఘస్స వా గణస్స వా పుగ్గలస్స వా దాతబ్బో. **కథం దాతబ్బో**తి యది సఙ్ఘస్స దేతి, “ఇమం విహారం ఆగతానాగతస్స చాతుద్దిసస్స సఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి, యది గణస్స, “ఇమం విహారం ఆయస్మన్తానం దమ్మీ”తి, యది పుగ్గలస్స, “ఇమం విహారం ఆయస్మతో దమ్మీ”తి దాతబ్బో. **కో తస్స ఇస్సరో**తి యది సఙ్ఘస్స దేతి, సఙ్ఘో తస్స విహారస్స ఇస్సరో. యది గణస్స దేతి, గణో తస్స ఇస్సరో. యది పుగ్గలస్స దేతి, పుగ్గలో తస్స ఇస్సరోతి. తథా హి వుత్తం అట్ఠకథాయం “దీఘభాణకాదికస్స పన గణస్స ఏకపుగ్గలస్స వా సన్తక”న్తి.

కేన సో గాహితోతి సేనాసనగ్గాహాపకేన సో విహారో గాహితో. వుత్తఞ్హేతం భగవతా “అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చహఙ్గేహి సమన్నాగతం సేనాసనగ్గాహాపకం సమ్మన్నితుం, యో న ఛన్దాగతిం గచ్ఛేయ్య, న దోసాగతిం గచ్ఛేయ్య, న మోహాగతిం గచ్ఛేయ్య, ఏవఞ్చ, భిక్ఖవే, సమ్మన్నితబ్బో, పఠమం భిక్ఖు యాచితబ్బో, యాచిత్వా బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో –

“సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఇత్థన్నామం భిక్ఖుం సేనాసనగ్గాహాపకం సమ్మన్నేయ్య, ఏసా ఞత్తి.

“సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో, సఙ్ఘో ఇత్థన్నామం భిక్ఖుం సేనాసనగ్గాహాపకం సమ్మన్నతి. యస్సాయస్మతో ఖమతి ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో సేనాసనగ్గాహాపకస్స సమ్ముతి, సో తుణ్హస్స. యస్స నక్ఖమతి, సో భాసేయ్య.

“సమ్మతో సఙ్ఘేన ఇత్థన్నామో భిక్ఖు సేనాసనగ్గాహాపకో, ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ, ఏవమేతం ధారయామీ”తి (చూళవ॰ ౩౧౭).

కస్స నో గాహితోతి భిక్ఖూనం నో విహారో గాహితో. వుత్తఞ్హేతం భగవతా “అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఠమం భిక్ఖూ గణేతుం, భిక్ఖూ గణేత్వా సేయ్యా గణేతుం, సేయ్యా గణేత్వా సేయ్యగ్గేన గాహేతు”న్తి (చూళవ॰ ౩౧౮). **అనుట్ఠాపనియా కతీ**తి చత్తారో అనుట్ఠాపనీయా వుడ్ఢతరో గిలానో భణ్డాగారికో సఙ్ఘతో లద్ధసేనాసనోతి. వుత్తఞ్హేతం కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ అనుపఖజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా) “వుడ్ఢో హి అత్తనో వుడ్ఢతాయ అనుట్ఠాపనీయో , గిలానో గిలానతాయ, సఙ్ఘో పన భణ్డాగారికస్స వా ధమ్మకథికవినయధరగణవాచకాచరియానం వా బహూపకారతం గుణవిసిట్ఠతఞ్చ సల్లక్ఖేత్వా ధువవాసత్థాయ విహారం సల్లక్ఖేత్వా సమ్మన్నిత్వా దేతి, తస్మా యస్స సఙ్ఘేన దిన్నో, సోపి అనుట్ఠాపనీయో”తి.

కతిహఙ్గేహి యుత్తస్స ధువవాసాయ దీయతేతి ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదేన ద్వీహి అఙ్గేహి యుత్తస్స ధువవాసత్థాయ విహారో దీయతే. కతమేహి ద్వీహి? బహూపకారతాయ గుణవిసిట్ఠతాయ చేతి. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “**బహూపకారత**న్తి భణ్డాగారికతాదిబహుఉపకారభావం, న కేవలం ఇదమేవాతి ఆహ ‘**గుణవిసిట్ఠతఞ్చా**’తి. తేన బహూపకారత్తేపి గుణవిసిట్ఠత్తాభావే గుణవిసిట్ఠత్తేపి బహూపకారత్తాభావే దాతుం వట్టతీతి దస్సేతీ”తి వినయత్థమఞ్జూసాయం (కఙ్ఖా॰ అభి॰ టీ॰ అనుపఖజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా) వచనతో. ఓమకపరిచ్ఛేదేన ఏకేన అఙ్గేన యుత్తస్సపి. కతమేన ఏకేన అఙ్గేన? బహూపకారతాయ వా గుణవిసిట్ఠతాయ వా. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “**బహూపకారతం గుణవిసిట్ఠతఞ్చ సల్లక్ఖేన్తో**తి భణ్డాగారికస్స బహూపకారతం, ధమ్మకథికాదీనం గుణవిసిట్ఠతఞ్చ సల్లక్ఖేన్తో”తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౧౧౯-౧౨౧) వచనతో.

సేనాసనగ్గాహో పన దువిధో ఉతుకాలే చ వస్సావాసే చాతి కాలవసేన. అథ వా తయో సేనాసనగ్గాహా పురిమకో పచ్ఛిమకో అన్తరాముత్తకోతి. తేసం విసేసో హేట్ఠా వుత్తోవ. “ఉతుకాలే సేనాసనగ్గాహో అన్తరాముత్తకో చ తఙ్ఖణపటిసల్లానో చాతి దుబ్బిధో. వస్సావాసే సేనాసనగ్గాహో పురిమకో చ పచ్ఛిమకో చాతి దుబ్బిధోతి చత్తారో సేనాసనగ్గాహా”తి ఆచరియా వదన్తి, తం వచనం పాళియమ్పి అట్ఠకథాయమ్పి న ఆగతం . పాళియం (చూళవ॰ ౩౧౮) పన “తయోమే, భిక్ఖవే, సేనాసనగ్గాహా పురిమకో పచ్ఛిమకో అన్తరాముత్తకో”ఇచ్చేవ ఆగతో, అట్ఠకథాయమ్పి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౧౮) “తీసు సేనాసనగ్గాహేసు పురిమకో చ పచ్ఛిమకో చాతి ఇమే ద్వే గాహా థావరా, అన్తరాముత్తకే అయం వినిచ్ఛయో”తి ఆగతో.

ఇదాని పన ఏకచ్చే ఆచరియా “ఇమస్మిం కాలే సబ్బే విహారా సఙ్ఘికావ, పుగ్గలికవిహారో నామ నత్థి. కస్మా? విహారదాయకానం విహారదానకాలే కులూపకా ‘ఇమం విహారం ఆగతానాగతస్స చాతుద్దిసస్స సఙ్ఘస్స దేమా’తి వచీభేదం కారాపేన్తి, తస్మా నవవిహారాపి సఙ్ఘికా ఏవ. ఏకచ్చేసు విహారేసు ఏవం అవత్వా దేన్తేసుపి ‘తస్మిం జీవన్తే పుగ్గలికో హోతి, మతే సఙ్ఘికోయేవా’తి వుత్తత్తా పోరాణకవిహారాపి సఙ్ఘికావ హోన్తీ”తి వదన్తి. తత్రేవం విచారేతబ్బో – వచీభేదం కారాపేత్వా దిన్నవిహారేసుపి దాయకా సఙ్ఘం ఉద్దిస్స కరోన్తా నామ అప్పకా, “ఇమం నామ భిక్ఖుం ఇమం నామ థేరం వసాపేస్సామీ”తి

చిన్తేత్వా పుత్తదారమిత్తామచ్చాదీహి సమ్మన్తేత్వా పతిట్ఠాపేన్తి, పతిట్ఠానకాలే అవదన్తాపి దానకాలే యేభుయ్యేన వదన్తి. అథ పన కులూపకా దానకాలే సిక్ఖాపేత్వా వదాపేన్తి, ఏవం వదన్తాపి దాయకా అప్పకా సఙ్ఘం ఉద్దిస్స దేన్తి, బహుతరా అత్తనో కులూపకమేవ ఉద్దిస్స దేన్తి. ఏవం సన్తే కులూపకానం వచనం నవసు అధమ్మికదానేసు "పుగ్గలస్స పరిణతం సఙ్ఘస్స పరిణామేతీ"తి (పారా. ౬౬౦; పాచి. ౪౯౨) వుత్తం ఏకం అధమ్మికదానం ఆపజ్జతి. "తస్మిం జీవన్తే పుగ్గలికో, మతే సఙ్ఘికో"తి అయం పాఠో మూలపుగ్గలికవిసయే న ఆగతో, మూలసఙ్ఘికవిహారం జగ్గాపేతుం పుగ్గలికకారాపనట్ఠానే ఆగతో, తస్మా నవవిహారాపి పుగ్గలం ఉద్దిస్స దిన్నా సన్తియేవ. పోరాణకవిహారాపి మూలే పుగ్గలికవసేన దిన్నా సద్ధివిహారికాదీనం పుగ్గలికవసేనేవ దీయమానాపి తస్మిం జీవన్తేయేవ విస్సాసవసేన గయ్హమానాపి పుగ్గలికా హోన్తియేవ, తస్మా సబ్బసో పుగ్గలికవిహారస్స అభావవాదో విచారేతబ్బోవ.

అఞ్ఞే పన ఆచరియా "ఇమస్మిం కాలే సఙ్ఘికవిహారా నామ న సన్తి, సబ్బే పుగ్గలికావ. కస్మా? నవవిహారాపి పతిట్ఠాపనకాలే దానకాలే చ కులూపకభిక్ఖుంయేవ ఉద్దిస్స కతత్తా పుగ్గలికావ, పోరాణకవిహారాపి సిస్సానుసిస్సేహి వా అఞ్ఞేహి వా పుగ్గలేహి ఏవ పరిగ్గహితత్తా, న కదాచి సఙ్ఘేన పరిగ్గహితత్తా పుగ్గలికావ హోన్తి, న సఙ్ఘికా"తి వదన్తి. తత్రాప్యేవం విచారేతబ్బం – నవవిహారేపి పతిట్ఠానకాలేపి దానకాలేపి ఏకచ్చే సఙ్ఘం ఉద్దిస్స కరోన్తి, ఏకచ్చే పుగ్గలం. పుబ్బేవ పుగ్గలం ఉద్దిస్స కతేపి అత్థకామానం పణ్డితానం వచనం సుత్వా పుగ్గలికదానతో సఙ్ఘికదానమేవ మహప్ఫలతరన్తి సద్దహిత్వా సఙ్ఘికే కరోన్తాపి దాయకా సన్తి, పుగ్గలికవసేన పటిగ్గహితే పోరాణకవిహారేపి కేచి భిక్ఖూ మరణకాలే సఙ్ఘస్స నియ్యాతేన్తి. కేచి కస్సచి అదత్వా మరన్తి, తదా సో విహారో సఙ్ఘికో హోతి. సవత్థుకమహావిహారే పన కరోన్తా రాజరాజమహామత్తాదయో "పఞ్చవస్ససహస్సపరిమాణం సాసనం యావ తిట్ఠతి, తావ మమ విహారే వసిత్వా సఙ్ఘో చత్తారో పచ్చయే పరిభుఞ్జతూ"తి పణిధాయ చిరకాలం సఙ్ఘస్స పచ్చయుప్పాదకరం గామఖేత్తాదికం "అమ్హాకం విహారస్స దేమా"తి దేన్తి, విహారస్సాతి చ విహారే వసనకసఙ్ఘస్స ఉద్దిస్స దేన్తి, న కులూపకభూతస్స ఏకపుగ్గలస్స ఏవ, తస్మా యేభుయ్యేన సఙ్ఘికా దిస్సన్తి, పాసాణేసు అక్ఖరం లిఖిత్వాపి ఠపేన్తి, తస్మా సబ్బసో సఙ్ఘికవిహారాభావవాదోపి విచారేతబ్బోవ.

అపరే పన ఆచరియా "ఇమస్మిం కాలే విహారదాయకసన్తకావ, తస్మా దాయకాయేవ విచారేతుం ఇస్సరా, న సఙ్ఘో, న పుగ్గలో. విహారదాయకే అసన్తేపి తస్స పుత్తధీతునత్తపనత్తాదయో యావ కులపరమ్పరా తస్స విహారస్స ఇస్సరావ హోన్తి. కస్మాతి చే? 'యేన విహారో కారితో, సో విహారసామికో'తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౧౬) ఆగతత్తా చ 'తస్స వా కులే యో కోచి ఆపుచ్ఛితబ్బో'తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౧౬) చ వచనతో విహారస్సామిభూతో దాయకో వా తస్స వంసే ఉప్పన్నో వా విచారేతుం ఇస్సరో. 'పచ్ఛిన్నే కులవంసే యో తస్స జనపదస్స సామికో, సో అచ్ఛిన్దిత్వా పున దేతి చిత్తలపబ్బతే భిక్ఖునా నీహటం ఉదకవాహకం అళనాగరాజమహేసీ వియ, ఏవమ్పి వట్టతీ'తి అట్ఠకథాయం (పారా. అట్ఠ. ౨.౩౩౮-౩౩౯) వచనతో విహారదాయకస్స కులవంసే పచ్ఛిన్నేపి తస్స జనపదస్స ఇస్సరో రాజా వా రాజమహామత్తో వా యో కోచి ఇస్సరో వా విహారం విచారేతుం యథాజ్ఝాసయం దాతుం వట్టతీ"తి వదన్తి, తమ్పి అఞ్ఞే పణ్డితా నానుజానన్తి.

కథం? "యేన విహారో కారితో, సో విహారసామికో"తి వచనం పుబ్బవోహారవసేన వుత్తం, న ఇదాని ఇస్సరవసేన యథా జేతవనం, పత్తస్సామికోత్యాది. యథా హి జేతస్స రాజకుమారస్స వనం ఉయ్యానం జేతవనన్తి విగ్గహే కతే యదిపి అనాథపిణ్డికేన కిణిత్వా విహారపతిట్ఠాపనకాలతో పట్ఠాయ రాజకుమారో తస్స ఉయ్యానస్స ఇస్సరో న హోతి, తథాపి అనాథపిణ్డికేన కిణితకాలతో పుబ్బే ఇస్సరభూతపుబ్బత్తా పుబ్బవోహారవసేన సబ్బదాపి జేతవనన్త్వేవ వోహారీయతి. యథా

చ పత్తస్స సామికో పత్తస్సామికోతి విగ్గహే కతే యదిపి దాయకేహి కిణిత్వా భిక్ఖుస్స దిన్నకాలతో పట్ఠాయ కమ్మారో పత్తస్స ఇస్సరో న హోతి, తథాపి దాయకేన కిణితకాలతో పుబ్బే ఇస్సరభూతపుబ్బత్తా పుబ్బవోహారవసేన పత్తస్సామికోత్వేవ వోహరీయతి, ఏవం యదిపి భిక్ఖుస్స దిన్నకాలతో పట్ఠాయ దాయకో విహారస్స ఇస్సరో న హోతి వత్థుపరిచ్చాగలక్ఖణత్తా దానస్స, తథాపి దానకాలతో పుబ్బే ఇస్సరభూతపుబ్బత్తా పుబ్బవోహారవసేన విహారస్సామికోత్వేవ వోహరీయతి, న ముఖ్యతో ఇస్సరభావతోతి విఞ్ఞాయతి, తస్మా సఙ్ఘస్స వా గణస్స వా పుగ్గలస్స వా దిన్నకాలతో పట్ఠాయ సఙ్ఘాదయో పటిగ్గాహకా ఏవ విచారేతుం ఇస్సరా, న దాయకో.

కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? సన్తేసుపి అనాథపిణ్డికాదీసు విహారదాయకేసు "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చహఙ్గేహి సమన్నాగతం భిక్ఖుం సేనాసనగ్గాహాపకం సమ్మన్నితు"న్తిఆదినా (చూళవ. ౩౧౭) సఙ్ఘేన సమ్మతం సేనాసనగ్గాహాపకం అనుజానిత్వా, "అనుజానామి, భిక్ఖవే...పే.... సేయ్యగ్గేన గాహేతు"న్తిఆదినా (చూళవ. ౩౧౮) సేనాసనగ్గాహాపకస్సేవ విచారేతుం ఇస్సరభావస్స వచనతో చ "ద్వే భిక్ఖూ సఙ్ఘికం భూమిం గహేత్వా సోధేత్వా సఙ్ఘికం సేనాసనం కరోన్తి, యేన సా భూమి పఠమం గహితా, సో సామీ"తి చ "ఉభోపి పుగ్గలికం కరోన్తి, సోయేవ సామీ"తి చ "యో పన సఙ్ఘికం వల్లిమత్తమ్పి అగ్గహేత్వా ఆహరిమేన ఉపకరణేన సఙ్ఘికాయ భూమియా పుగ్గలికవిహారం కారేతి, ఉపడ్ఢం సఙ్ఘికం ఉపడ్ఢం పుగ్గలిక"న్తి చ సఙ్ఘపుగ్గలానంయేవ సామిభావస్స అట్ఠకథాయం వుత్తత్తా చ విఞ్ఞాయతి.

"తస్స వా కులే యో కోచి ఆపుచ్ఛితబ్బో"తి అట్ఠకథావచనమ్పి తేసం విహారస్స ఇస్సరభావదీపకం న హోతి, అథ ఖో గమికో భిక్ఖు దిసం గన్తుకామో విహారే ఆపుచ్ఛితబ్బభిక్ఖుసామణేరఆరామికేసు అసన్తేసు తే ఆపుచ్ఛిత్వా గన్తబ్బభావమేవ దీపేతి. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాయం "ఇమం పన దసవిధమ్పి సేయ్యం సఙ్ఘికే విహారే సన్థరిత్వా వా సన్థరాపేత్వా వా పక్కమన్తేన ఆపుచ్ఛిత్వా పక్కమితబ్బం, ఆపుచ్ఛన్తేన చ భిక్ఖుమ్హి సతి భిక్ఖు ఆపుచ్ఛితబ్బో...పే.... తస్మిం అసతి ఆరామికో, తస్మిమ్పి అసతి యేన విహారో కారితో, సో విహారస్సామికో, తస్స వా కులే యో కోచి ఆపుచ్ఛితబ్బో"తి. ఏవం ఆరామికస్సపి ఆపుచ్ఛితబ్బతో ఓలోకనత్థాయ వత్తసీసేనేవ ఆపుచ్ఛితబ్బో, న తేసం సఙ్ఘికసేనాసనస్స ఇస్సరభావతోతి దట్ఠబ్బం.

"పచ్ఛిన్నే కులవంసే"త్యాదివచనఞ్చ అకప్పియవసేన కతానం అకప్పియవోహారేన పటిగ్గహితానం ఖేత్తవత్థుతళాకాదీనం అకప్పియత్తా భిక్ఖూహి పరిచ్చత్తానం కప్పియకరణత్థాయ రాజాదీహి గహేత్వా పున తేసంయేవ భిక్ఖూనం దానమేవ దీపేతి, న తేసం రాజాదీనం తేహి భిక్ఖూహి అఞ్ఞేసం సఙ్ఘగణపుగ్గలచేతియానం దానం. యది దదేయ్యుం, అధమ్మికదానఅధమ్మికపటిగ్గహఅధమ్మికపరిభోగా సియుం. వుత్తఞ్హేతం పరివారే (పరి. అట్ఠ. ౩౨౯) "నవ అధమ్మికాని దానాని సఙ్ఘస్స పరిణతం అఞ్ఞసఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా పుగ్గలస్స వా పరిణామేతి, చేతియస్స పరిణతం అఞ్ఞచేతియస్స వా సఙ్ఘస్స వా పుగ్గలస్స వా పరిణామేతి, పుగ్గలస్స పరిణతం అఞ్ఞపుగ్గలస్స వా సఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా పరిణామేతీ"తి. అట్ఠకథాయఞ్చ (పరి. అట్ఠ. ౩౨౯) "**నవ అధమ్మికాని దానానీ**తి...పే.... ఏవం వుత్తాని. **నవ పటిగ్గహపరిభోగా**తి ఏతేసంయేవ దానానం పటిగ్గహా చ పరిభోగా చా"తి వుత్తం. తస్మా యది రాజాదయో ఇస్సరాతి గహేత్వా అఞ్ఞస్స దేయ్యుం, తమ్పి దానం అధమ్మికదానం హోతి, తం దానం పటిగ్గహా చ అధమ్మికపటిగ్గహా హోన్తి, తం దానం పరిభుఞ్జన్తా చ అధమ్మికపరిభోగా హోన్తీతి దట్ఠబ్బం.

అథాపి ఏవం వదేయ్యుం “విహారదానం సఙ్ఘస్స, అగ్గం బుద్ధేన వణ్ణితన్తిఆదీసు (చూళవ॰ ౨౯౫, ౩౧౮) ‘సఙ్ఘస్సా’తి అయం సద్దో ‘దాన’న్తి ఏత్థ సామిసమ్బన్ధో న హోతి, అథ ఖో సమ్పదానమేవ, ‘దాయకస్సా’తి పన సామిసమ్బన్ధో అజ్ఝాహరితబ్బో, తస్మా సామిభూతో దాయకోవ ఇస్సరో, న సమ్పదానభూతో సఙ్ఘో”తి. తే ఏవం వత్తబ్బా – “విహారదానం సఙ్ఘస్సా”తి ఇదం దానసమయే పవత్తవసేన వుత్తం, న దిన్నసమయే పవత్తవసేన. దానకాలే హి దాయకో అత్తనో వత్థుభూతం విహారం సఙ్ఘస్స పరిచ్చజిత్వా దేతి, తస్మా తస్మిం సమయే దాయకో సామీ హోతి, సఙ్ఘో సమ్పదానం, దిన్నకాలే పన సఙ్ఘోవ సామీ హోతి విహారస్స పటిగ్గహితత్తా, న దాయకో పరిచ్చత్తత్తా, తస్మా సఙ్ఘో విచారేతుం ఇస్సరో. తేనాహ భగవా “పరిచ్చత్తం తం, భిక్ఖవే, దాయకేహీ”తి (చూళవ॰ ౨౭౩). ఇదం పన సద్దలక్ఖణగరుకా సద్దహిస్సన్తీతి వుత్తం, అత్థతో పన చీవరాదీనం చతున్నం పచ్చయానం దానకాలేయేవ దాయకసన్తకభావో దిన్నకాలతో పట్ఠాయ పటిగ్గాహకసన్తకభావో సబ్బేసం పాకటో, తస్మా ఇదమ్పి వచనం దాయకసన్తకభావసాధకం న హోతీతి దట్ఠబ్బం.

ఏవం హోతు, తథాపి “సచే భిక్ఖూహి పరిచ్చత్తభావం ఞత్వా సామికో వా తస్స పుత్తధీతరో వా అఞ్ఞో వా కోచి వంసే ఉప్పన్నో పున కప్పియవోహారేన దేతి, వట్టతీ”తి అట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౩౮-౫౩౯) వుత్తత్తా విహారస్సామికభూతదాయకస్స వా తస్స పుత్తధీతాదీనం వంసే ఉప్పన్నానం వా దాతుం ఇస్సరభావో సిద్ధోయేవాతి. న సిద్ధో. కస్మాతి చే? నను వుత్తం “భిక్ఖూహి పరిచ్చత్తభావం ఞత్వా”తి, తస్మా అకప్పియత్తా భిక్ఖూహి పరిచ్చత్తమేవ కప్పియకరణత్థాయ దాయకాదీహి పున కప్పియవోహారేన దేతి, వట్టతి. యథా అప్పటిగ్గహితత్తా భిక్ఖూహి అపరిభుత్తమేవ ఖాదనీయభోజనీయం భిక్ఖుసన్తకంయేవ ఆపత్తిమోచనత్థం దాయకాదయో పటిగ్గహాపేతి, న పరిభుత్తం, యథా చ బీజగామపరియాపన్నంయేవ భిక్ఖుసన్తకం బీజగామభూతగామభావతో పరిమోచనత్థం కప్పియకారకాదయో కప్పియం కరోన్తి, న అపరియాపన్నం, ఏవం అకప్పియం భిక్ఖూహి పరిచ్చత్తంయేవ తళాకాదికం కప్పియకరణత్థం దాయకాదయో పున దేన్తి, న అపరిచ్చత్తం, తస్మా ఇదమ్పి వచనం కప్పియకరణత్తంయేవ సాధేతి, న ఇస్సరత్తన్తి విఞ్ఞాయతి.

తథాపి ఏవం వదేయ్యుం “జాతిభూమియం జాతిభూమికా ఉపాసకా ఆయస్మన్తం ధమ్మికత్థేరం సత్తహి జాతిభూమికవిహారేహి పబ్బాజయింసూతి వచనతో దాయకో విహారస్స ఇస్సరోతి విఞ్ఞాయతి. ఇస్సరత్తాయేవ హి తే థేరం పబ్బాజేతుం సక్కా, నో అనిస్సరా”తి, న ఖో పనేవం దట్ఠబ్బం. కస్మా? “జాతిభూమికా ఉపాసకా”ఇచ్చేవ హి వుత్తం, న “విహారదాయకా”తి, తస్మా తస్మిం దేసే వసన్తా బహవో ఉపాసకా ఆయస్మన్తం ధమ్మికత్థేరం అయుత్తచారిత్తా సకలసత్తవిహారతో పబ్బాజయింసు, న అత్తనో విహారదాయకభావేన ఇస్సరత్తా, తస్మా ఇదమ్పి ఉదాహరణం న ఇస్సరభావదీపకం, అథ ఖో అపరాధానురూపకరణభావదీపకన్తి దట్ఠబ్బం. ఏవం యదా దాయకో విహారం పతిట్ఠాపేత్వా దేతి, తస్స ముఞ్చచేతనం పత్వా దిన్నకాలతో పట్ఠాయ సో వా తస్స వంసే ఉప్పన్నో వా జనపదస్సామికరాజాదయో వా ఇస్సరా భవితుం వా విచారేతుం వా న లభన్తి, పటిగ్గాహకభూతో సఙ్ఘో వా గణో వా పుగ్గలో వా సోయేవ ఇస్సరో భవితుం వా విచారేతుం వా లభతీతి దట్ఠబ్బం.

తత్థ దాయకాదీనం ఇస్సరో భవితుం అలభనభావో కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “వత్థుపరిచ్చాగలక్ఖణత్తా దానస్స, పథవాదివత్థుపరిచ్చాగేన చ పున గహణస్స అయుత్తత్తా”తి విమతివినోదనియం వచనతో “అనుజానామి, భిక్ఖవే, యం దీయమానం పతతి, తం సామం గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం, పరిచ్చత్తం తం, భిక్ఖవే, దాయకేహీ”తి (చూళవ॰ ౨౭౩) భగవతా వుత్తత్తా చ “పరిచ్చత్తం తం, భిక్ఖవే, దాయకేహీతి వచనేన పనేత్థ పరసన్తకాభావో దీపితో”తి అట్ఠకథాయం వుత్తత్తా చ

విఞ్ఞాయతి. సఙ్ఘాదీనం ఇస్సరో భవితుం లభనభావో కథం ఞాతబ్బోతి చే? సఙ్ఘికో నామ విహారో సఙ్ఘస్స దిన్నో హోతి పరిచ్చత్తో, "పుగ్గలికే పుగ్గలికసఞ్ఞీ అఞ్ఞస్స పుగ్గలికే ఆపత్తి దుక్కటస్స, అత్తనో పుగ్గలికే అనాపత్తీ"తి పాచిత్తియపాళియం (పాచి॰ ౧౧౭, ౧౨౭) ఆగమనతో చ "అన్తమసో చతురఙ్గులపాదకం గామదారకేహి పంస్వాగారకేసు కీళన్తేహి కతమ్పి సఙ్ఘస్స దిన్నతో పట్ఠాయ గరుభణ్డం హోతీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) సమన్తపాసాదికాయం వచనతో చ "అభియోగేపి చేత్థ చాతుద్దిసం సఙ్ఘం ఉద్దిస్స భిక్ఖూనం దిన్నం విహారం వా పరివేణం వా ఆవాసం వా మహన్తమ్పి ఖుద్దకమ్పి అభియుఞ్జతో అభియోగో న రుహతి, అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హితుమ్పి న సక్కోతి. కస్మా? సబ్బేసం ధురనిక్ఖేపాభావతో. న హేత్థ సబ్బే చాతుద్దిసా భిక్ఖూ ధురనిక్ఖేపం కరోన్తీతి. దీఘభాణకాదిభేదస్స పన గణస్స ఏకపుగ్గలస్స వా సన్తకం అభియుఞ్జిత్వా గణ్హన్తో సక్కోతి తే ధురం నిక్ఖిపాపేతు"న్తి దుతియపారాజికవణ్ణనాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౨) వచనతో చ విఞ్ఞాయతి.

కథం దాయకాదీనం విచారేతుం అలభనభావో విఞ్ఞాయతీతి చే? సన్తేసుపి వేళువనవిహారాదిదాయకేసు తేసం విచారణం అననుజానిత్వా "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చహఙ్గేహి సమన్నాగతం భిక్ఖుం సేనాసనగ్గాహాపకం సమ్మన్నితు"న్తి భిక్ఖుస్సేవ సేనాసనగ్గాహాపకసమ్ముతిఅనుజాననతో చ భణ్డనకారకేసు కోసమ్బకభిక్ఖూసు సావత్థిం ఆగతేసు అనాథపిణ్డికేన చ విసాఖాయ మహాఉపాసికాయ చ "కథాహం, భన్తే, తేసు భిక్ఖూసు పటిపజ్జామీ"తి (మహావ॰ ౪౬౮) ఏవం జేతవనవిహారదాయకపుబ్బారామవిహారదాయకభూతేసు ఆరోచితేసుపి తేసం సేనాసనవిచారణం అవత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తత్థేరేన "కథం ను ఖో, భన్తే, తేసు భిక్ఖూసు సేనాసనే పటిపజ్జితబ్బ"న్తి ఆరోచితే "తేన హి, సారిపుత్త, వివిత్తం సేనాసనం దాతబ్బ"న్తి వత్వా "సచే పన, భన్తే, వివిత్తం న హోతి, కథం పటిపజ్జితబ్బ"న్తి వుత్తే "తేన హి వివిత్తం కత్వాపి దాతబ్బం, న త్వేవాహం, సారిపుత్త, కేనచి పరియాయేన వుడ్ఢతరస్స భిక్ఖునో సేనాసనం పటిబాహితబ్బన్తి వదామి, యో పటిబాహేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ॰ ౪౭౩) థేరస్సేవ సేనాసనస్స విచారణస్స అనుఞ్ఞాతత్తా చ విఞ్ఞాయతి.

కథం పన సఙ్ఘాదీనం సేనాసనం విచారేతుం లభనభావో విఞ్ఞాయతీతి? "ఏవఞ్చ, భిక్ఖవే, సమ్మన్నితబ్బో – పఠమం భిక్ఖు యాచితబ్బో, యాచిత్వా బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో –

సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో…పే॰… సమ్మతో సఙ్ఘేన ఇత్థన్నామో భిక్ఖు సేనాసనగ్గాహాపకో, ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ, ఏవమేతం ధారయామీతి (చూళవ॰ ౩౧౭).

ఏవం సఙ్ఘేన సేనాసనగ్గాహాపకం సమ్మన్నాపేత్వా పున తేన సఙ్ఘసమ్మతేన సేనాసనగ్గాహాపకేన సేనాసనగ్గాహకవిధానం అనుజానితుం అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఠమం భిక్ఖూ గణేతుం, భిక్ఖూ గణేత్వా సేయ్యా గణేతుం, సేయ్యా గణేత్వా సేయ్యగ్గేన గాహేతు"న్తి వచనతో సఙ్ఘికసేనాసనస్స సఙ్ఘేన విచారేతుం లభనభావో విఞ్ఞాయతి.

"దీఘభాణకాదిభేదస్స పన గణస్స ఏకపుగ్గలస్స వా దిన్నవిహారాదిం అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హన్తే ధురనిక్ఖేపసమ్భవా పారాజిక"న్తి అట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౨) ఆగమనతో చ "అత్తనో పుగ్గలికే అనాపత్తీ"తి పాళియం (పాచి॰ ౧౧౭) ఆగమనతో చ "యస్మిం పన విస్సాసో రుహతి, తస్స సన్తకం అత్తనో పుగ్గలికమివ హోతీతి మహాపచ్చరిఆదీసు వుత్త"న్తి అట్ఠకథాయం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౨) వచనతో చ గణస్స దిన్నో గణసన్తకవిహారో గణేనేవ విచారీయతే, నో దాయకాదీహి. పుగ్గలస్స దిన్నో పుగ్గలికవిహారోపి పటిగ్గాహకపుగ్గలేనేవ విచారీయతే, నో దాయకాదీహీతి విఞ్ఞాయతి. ఏవం

వినయపాళియం అట్ఠకథాటీకాసు చ విహారస్స సఙ్ఘికగణసన్తకపుగ్గలికవసేన తివిధస్సేవ వచనతో చ తేసంయేవ సఙ్ఘగణపుగ్గలానం విహారవిచారణస్స అనుఞ్ఞాతత్తా చ దాయకసన్తకస్స విహారస్స విసుం అవుత్తత్తా చ దాయకానం విహారవిచారణస్స అననుఞ్ఞాతత్తా చ సఙ్ఘాదయో ఏవ విహారస్స ఇస్సరా హోన్తి, తేయేవ చ విచారేతుం లభన్తీతి దట్ఠబ్బం.

ఏవం హోతు, తేసు పటిగ్గాహకభూతేసు సఙ్ఘగణపుగ్గలేసు సో విహారో కస్స సన్తకో హోతి, కేన చ విచారేతబ్బోతి? వుచ్చతే – సఙ్ఘికవిహారే తావ "ఆగతానాగతస్స చాతుద్దిసస్స సఙ్ఘస్స దమ్మీ"తి దిన్నత్తా పటిగ్గాహకేసు కాలకతేసుపి తదఞ్ఞో చాతుద్దిససఙ్ఘో చ అనాగతసఙ్ఘో చ ఇస్సరో, తస్స సన్తకో, తేన విచారేతబ్బో. గణసన్తకే పన తస్మిం గణే యావ ఏకోపి అత్థి, తావ గణసన్తకోవ, తేన అవసిట్ఠేన భిక్ఖునా విచారేతబ్బో. సబ్బేసు కాలకతేసు యది సకలగణో వా తంగణపరియాపన్నఅవసిట్ఠపుగ్గలో వా జీవమానకాలేయేవ యస్స కస్సచి దిన్నో, యేన చ విస్సాసగ్గాహవసేన గహితో, సో ఇస్సరో. సచేపి సకలగణో జీవమానకాలేయేవ అఞ్ఞగణస్స వా సఙ్ఘస్స వా పుగ్గలస్స వా దేతి, తే అఞ్ఞగణసఙ్ఘపుగ్గలా ఇస్సరా హోన్తి. పుగ్గలికవిహారే పన సో విహారస్సామికో అత్తనో జీవమానకాలేయేవ సఙ్ఘస్స వా గణస్స వా పుగ్గలస్స వా దేతి, తే ఇస్సరా హోన్తి. యో వా పన తస్స జీవమానస్సేవ విస్సాసగ్గాహవసేన గణ్హాతి, సోవ ఇస్సరో హోతీతి దట్ఠబ్బో.

కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? సఙ్ఘికే విహారస్స గరుభణ్డత్తా అవిస్సజ్జియం అవేభఙ్గికం హోతి, న కస్సచి దాతబ్బం. గణసన్తకపుగ్గలికేసు పన తేసం సామికత్తా దానవిస్సాసగ్గాహా రుహన్తి, "తస్మా నో జీవమానోయేవ సబ్బం అత్తనో పరిక్ఖారం నిస్సజ్జిత్వా కస్సచి అదాసి, కోచి వా విస్సాసం అగ్గహేసి. యస్స దిన్నం, యేన చ గహితం, తస్సేవ హోతీ"తి చ "ద్విన్నం సన్తకం హోతి అవిభత్తం, ఏకస్మిం కాలకతే ఇతరో సామీ, బహూనమ్పి సన్తకే ఏసేవ నయో"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౬౯) చ అట్ఠకథాయం వుత్తత్తా విఞ్ఞాయతి.

ఏవం పన విస్సజ్జేత్వా అదిన్నం "మమచ్చయేన అసుకస్స హోతూ"తి దానం అచ్చయదానత్తా న రుహతి. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౪౨౯) "సచే హి పఞ్చసు సహధమ్మికేసు యో కోచి కాలం కరోన్తో 'మమచ్చయేన మయ్హం పరిక్ఖారో ఉపజ్ఝాయస్స హోతు, ఆచరియస్స హోతు, సద్ధివిహారికస్స హోతు, అన్తేవాసికస్స హోతు, మాతు హోతు, పితు హోతు, అఞ్ఞస్స వా కస్సచి హోతూ'తి వదతి, తేసం న హోతి, సఙ్ఘస్సేవ హోతి. న హి పఞ్చన్నం సహధమ్మికానం అచ్చయదానం రుహతి, గిహీనం పన రుహతీ"తి. ఏత్థ చ ఏకచ్చే పన వినయధరా "గిహీనన్తి పదం సమ్పదానన్తి గహేత్వా భిక్ఖూనం సన్తకం అచ్చయదానవసేన గిహీనం దదన్తే రుహతి, పఞ్చన్నం పన సహధమ్మికానం దేన్తో న రుహతీ"తి వదన్తి. ఏవం సన్తే మాతాపితూనం దదన్తోపి రుహేయ్య తేసం గిహిభూతత్తా. "అథ చ పన 'మాతు హోతు, పితు హోతు, అఞ్ఞస్స వా కస్సచి హోతూ'తి వదతి, తేసం న హోతీ"తి వచనతో న రుహతీతి విఞ్ఞాయతి, తస్మా "గిహీనం పనా"తి ఇదం న సమ్పదానవచనం, అథ ఖో సామివచనమేవాతి దట్ఠబ్బం. తేన గిహీనం పన సన్తకం అచ్చయదానం రుహతీతి సమ్బన్ధో కాతబ్బో.

కిఞ్చ భియ్యో – "సచే హి పఞ్చసు సహధమ్మికేసు యో కోచి కాలం కరోన్తో మమచ్చయేన మయ్హం పరిక్ఖారో"తి ఆరభిత్వా "న హి పఞ్చన్నం సహధమ్మికానం అచ్చయదానం రుహతి, గిహీనం పన రుహతీ"తి వుత్తత్తా సామ్యత్థే ఛట్ఠీబహువచనం సమత్థితం భవతి. యది ఏవం "గిహీన"న్తి పదస్స అసమ్పదానత్తే సతి కతమం సమ్పదానం హోతీతి? "యస్స కస్సచీ"తి పదం. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౪౨౯) "మాతు హోతు, పితు హోతు, అఞ్ఞస్స వా కస్సచి

హోతూ"తి. అయమత్థో అజ్జుకవత్థునా (పారా॰ ౧౫౮) దీపేతబ్బో. ఏవం జీవమానకాలేయేవ దత్వా మతేసు వినిచ్ఛయో అమ్హేహి ఞాతో, కస్సచి అదత్వా మతేసు వినిచ్ఛయో కథం ఞాతబ్బోతి? తత్థాపి సఙ్ఘికే తావ హేట్ఠా వుత్తనయేన సఙ్ఘోవ ఇస్సరో, గణసన్తకే పన ఏకచ్చేసు అవసేసా ఇస్సరా, సబ్బేసు మతేసు సఙ్ఘోవ ఇస్సరో. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౬౯) "సబ్బేసు మతేసు సఙ్ఘికం హోతీ"తి. పుగ్గలికే పన విహారస్స గరుభణ్డత్తా అవిస్సజ్జియం అవేభఙ్గికం సఙ్ఘికమేవ హోతి.

కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? "భిక్ఖుస్స, భిక్ఖవే, కాలకతే సఙ్ఘో సామీ పత్తచీవరే, అపిచ గిలానుపట్ఠాకా బహూపకారా, అనుజానామి , భిక్ఖవే, సఙ్ఘేన తిచీవరఞ్చ పత్తఞ్చ గిలానుపట్ఠాకానం దాతుం. యం తత్థ లహుభణ్డం లహుపరిక్ఖారం, తం సమ్ముఖీభూతేన సఙ్ఘేన భాజేతుం. యం తత్థ గరుభణ్డం గరుపరిక్ఖారం, తం ఆగతానాగతస్స చాతుద్దిసస్స సఙ్ఘస్స అవిస్సజ్జియం అవేభఙ్గిక"న్తి (మహావ॰ ౩౬౯) తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన వుత్తత్తా విఞ్ఞాయతి. ఏవమ్పి "గరుభణ్డం గరుపరిక్ఖారం"ఇచ్చేవ భగవతా వుత్తం, న "విహార"న్తి, తస్మా కథం విహారస్స గరుభణ్డభావోతి విఞ్ఞాయతీతి? "విహారో విహారవత్థు, ఇదం దుతియం అవేభఙ్గిక"న్తి పాళియం,

"ద్విసఙ్గహాని ద్వే హోన్తి, తతియం చతుసఙ్గహం;
చతుత్థం నవకోట్ఠాసం, పఞ్చమం అట్ఠభేదనం.

"ఇతి పఞ్చహి రాసీహి, పఞ్చనిమ్మలలోచనో;
పఞ్చవీసవిధం నాథో, గరుభణ్డం పకాసయీ"తి. (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) –

అట్ఠకథాయఞ్చ వుత్తత్తా విఞ్ఞాయతి.

ఇతి దాయకో విహారం కత్వా కులూపకభిక్ఖుస్స దేతి, తస్స ముఞ్చచేతనుప్పత్తితో పుబ్బకాలే దాయకో విహారస్సామికో హోతి, దాతుం వా విచారేతుం వా ఇస్సరో, ముఞ్చచేతనుప్పత్తితో పట్ఠాయ పటిగ్గాహకభిక్ఖు సామికో హోతి, పరిభుఞ్జితుం వా అఞ్ఞేసం దాతుం వా ఇస్సరో. సో పుగ్గలో అత్తనో జీవమానక్ఖణేయేవ సద్ధివిహారికాదీనం నిస్సజ్జిత్వా దేతి, తదా తే సద్ధివిహారికాదయో సామికా హోన్తి, పరిభుఞ్జితుం వా అఞ్ఞస్స వా దాతుం ఇస్సరా. యది పన కస్సచి అదత్వావ కాలం కరోతి, తదా సఙ్ఘోవ తస్స విహారస్స సామికో హోతి, న దాయకో వా పుగ్గలో వా, సఙ్ఘానుమతియా ఏవ పుగ్గలో పరిభుఞ్జితుం లభతి, న అత్తనో ఇస్సరవతాయాతి దట్ఠబ్బం.

ఏవం మూలతోయేవ సఙ్ఘస్స దిన్నత్తా సఙ్ఘికభూతవిహారో వా మూలే గణపుగ్గలానం దిన్నత్తా గణసన్తకపుగ్గలికభూతోపి తేసం గణపుగ్గలానం అఞ్ఞస్స నిస్సజ్జనవసేన అదత్వా కాలకతత్తా పచ్ఛా సఙ్ఘికభావం పత్తవిహారో వా సఙ్ఘేన విచారేతబ్బో హోతి. సఙ్ఘేనపి భగవతో అనుమతియా సేనాసనగ్గాహాపకం సమ్మన్నిత్వా గాహాపేతబ్బో. వుత్తఞ్హేతం సేనాసనక్ఖన్ధకే (చూళవ॰ ౩౧౭) "అథ ఖో భిక్ఖూనం ఏతదహోసి 'కేన ను ఖో సేనాసనం గాహేతబ్బ'న్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – 'అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చహఙ్గేహి సమన్నాగతం భిక్ఖుం సేనాసనగ్గాహాపకం సమ్మన్నితు'న్తి"ఆది.

ఇమస్మిం ఠానే “సేనాసనగ్గాహో నామ వస్సకాలవసేన సేనాసనగ్గాహో, ఉతుకాలవసేన సేనాసనగ్గాహో, ధువవాసవసేన సేనాసనగ్గాహోతి తివిధో హోతి. తేసు వస్సకాలవసేన సేనాసనగ్గాహో పురిమవస్సవసేన సేనాసనగ్గాహో, పచ్ఛిమవస్సవసేన సేనాసనగ్గాహోతి దువిధో. ఉతుకాలవసేన సేనాసనగ్గాహోపి అన్తరాముత్తకవసేన సేనాసనగ్గాహో, తఙ్ఖణపటిసల్లానవసేన సేనాసనగ్గాహోతి దువిధో”తి ఆచరియా వదన్తి, ఏతం పాళియా చ అట్ఠకథాయ చ అసమేన్తం వియ దిస్సతి. పాళియఞ్హి (చూళవ. ౩౧౮) “అథ ఖో భిక్ఖూనం ఏతదహోసి ‘కతి ను ఖో సేనాసనగ్గాహో’తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – తయోమే, భిక్ఖవే, సేనాసనగ్గాహా పురిమకో పచ్ఛిమకో అన్తరాముత్తకో. అపరజ్జుగతాయ ఆసాళ్హియా పురిమకో గాహేతబ్బో, మాసగతాయ ఆసాళ్హియా పచ్ఛిమకో గాహేతబ్బో, అపరజ్జుగతాయ పవారణాయ ఆయతిం వస్సావాసత్థాయ అన్తరాముత్తకో గాహేతబ్బో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో సేనాసనగ్గాహా”తి ఏవం ఆగతో, అట్ఠకథాయమ్పి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౧౮) “తీసు సేనాసనగ్గాహేసు పురిమకో చ పచ్ఛిమకో చాతి ఇమే ద్వే గాహా థావరా. అన్తరాముత్తకే అయం వినిచ్ఛయో…పే… అయం తావ అన్తోవస్సే వస్సూపనాయికాదివసేన పాళియం ఆగతసేనాసనగ్గాహకథా, అయం పన సేనాసనగ్గాహో నామ దువిధో హోతి ఉతుకాలే చ వస్సావాసే చా”తి ఏవం ఆగతో, తస్మా సఙ్ఘేన సమ్మతసేనాసనగ్గాహాపకేన విచారేతబ్బా.

సేనాసనగ్గాహో నామ ఉతుకాలే సేనాసనగ్గాహో, వస్సావాసే సేనాసనగ్గాహోతి దువిధో. తత్థ ఉతుకాలో నామ హేమన్తఉతుగిమ్హఉతువసేన అట్ఠ మాసా, తస్మిం కాలే భిక్ఖూ అనియతావాసా హోన్తి, తస్మా యే యదా ఆగచ్ఛన్తి, తేసం తదా భిక్ఖూ ఉట్ఠాపేత్వా సేనాసనం దాతబ్బం, అకాలో నామ నత్థి. అయం ఉతుకాలే సేనాసనగ్గాహో నామ. వస్సావాసే సేనాసనగ్గాహో పన “పురిమకో పచ్ఛిమకో అన్తరాముత్తకో”తి పాళియం ఆగతనయేన తివిధో హోతి. అన్తరాముత్తకోపి హి ఆయతిం వస్సావాసత్థాయ గాహితత్తా వస్సావాసే సేనాసనగ్గాహమేవ పవిసతి, న ఉతుకాలే సేనాసనగ్గాహో. వుత్తఞ్హి భగవతా “అపరజ్జుగతాయ పవారణాయ ఆయతిం వస్సావాసత్థాయ అన్తరాముత్తకో గాహేతబ్బో”తి. తఙ్ఖణపటిసల్లానవసేన సేనాసనగ్గాహోతి చ నేవ పాళియం న అట్ఠకథాయం విసుం ఆగతో, ఉతుకాలే సేనాసనగ్గాహోయేవ తదఙ్గసేనాసనగ్గాహోతిపి తఙ్ఖణపటిసల్లానవసేన సేనాసనగ్గాహోతిపి వదన్తి, తస్మా ఉతుకాలవసేన సేనాసనగ్గాహోపి “అన్తరాముత్తకవసేన సేనాసనగ్గాహో తఙ్ఖణపటిసల్లానవసేన సేనాసనగ్గాహోతి దుబ్బిధో”తి న వత్తబ్బో.

అథాపి వదన్తి “యథావుత్తేసు పఞ్చసు సేనాసనగ్గాహేసు చత్తారో సేనాసనగ్గాహా పఞ్చఙ్గసమన్నాగతేన సేనాసనగ్గాహాపకసమ్ముతిలద్ధేన భిక్ఖునా అన్తోఉపచారసీమట్ఠేన హుత్వా అన్తోసీమట్ఠానం భిక్ఖూనం యథావినయం విచారేతబ్బా హోన్తి, తే పన విచారణా యావజ్జకాలా థావరా హుత్వా న తిట్ఠన్తి, ధువవాసవసేన విచారణమేవ యావజ్జకాలా థావరం హుత్వా తిట్ఠతీ”తి, తమ్పి తథా న సక్కా వత్తుం. కస్మా? సేనాసనగ్గాహాపకభేదే “ధువవాసవసేన సేనాసనగ్గాహో”తి పాళియం అట్ఠకథాయఞ్చ నత్థి. ధువవాసవసేన విచారణఞ్చ సమ్ముతిలద్ధేన సేనాసనగ్గాహాపకేన విచారేతబ్బం న హోతి, అథ ఖో సమగ్గేన సఙ్ఘేన అపలోకనకమ్మవసేన దువఙ్గసమన్నాగతస్స భిక్ఖుస్స అనుట్ఠాపనీయం కత్వా దానమేవ, తస్మా సమగ్గో సఙ్ఘో బహూపకారతాగుణవిసిట్ఠతాసఙ్ఖాతేహి ద్వీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతం భిక్ఖుం అపలోకనకమ్మవసేన సమ్మన్నిత్వా తస్స ఫాసుకం ఆవాసం ధువవాసవసేన అనుట్ఠాపనీయం కత్వా దేతి, తం యావజ్జకాలా థావరం హుత్వా తిట్ఠతీతి వత్తబ్బం.

సమగ్గో సఙ్ఘోవ ధువవాసవసేన దేతి, న సేనాసనగ్గాహాపకోతి అయమత్థో కథం ఞాతబ్బోతి చే? “సఙ్ఘో పన భణ్డాగారికస్స వా ధమ్మకథికవినయధరాదీనం వా గణవాచకఆచరియస్స వా బహూపకారతం గుణవిసిట్ఠతఞ్చ సల్లక్ఖేన్తో

ధువవాసత్థాయ విహారం సమ్మన్నిత్వా దేతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౨౦; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ అనుపఖజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా) "సఙ్ఘో పన బహుస్సుతస్స ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాదీహి బహూపకారస్స భారనిత్థారకస్స ఫాసుకం ఆవాసం అనుట్ఠాపనీయం కత్వా దేతీ"తి చ "సఙ్ఘో పన భణ్డాగారికస్స వా ధమ్మకథికవినయధరగణవాచకాచరియానం వా బహూపకారతం గుణవిసిట్ఠతఞ్చ సల్లక్ఖేత్వా ధువవాసత్థాయ విహారం సల్లక్ఖేత్వా సమ్మన్నిత్వా దేతీ"తి చ "బహుస్సుతస్స సఙ్ఘభారనిత్థారకస్స భిక్ఖునో అనుట్ఠాపనీయసేనాసనమ్పీ"తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౯౫-౪౯౬) చ **"అపలోకనకమ్మం** నామ సీమట్ఠకం సఙ్ఘం సోధేత్వా ఛన్దారహానం ఛన్దం ఆహరిత్వా సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స అనుమతియా తిక్ఖత్తుం సావేత్వా కత్తబ్బం కమ్మ"న్తి చ అట్ఠకథాసు (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౨) వచనతో సాధుకం నిస్సంసయేన ఞాతబ్బోతి.

కథం పన అపలోకనకమ్మేన దాతబ్బభావో విఞ్ఞాయతీతి? "బహుస్సుతస్స సఙ్ఘభారనిత్థారకస్స భిక్ఖునో అనుట్ఠాపనీయసేనాసనమ్పి సఙ్ఘకిచ్చం కరోన్తానం కప్పియకారకాదీనం భత్తవేతనమ్పి అపలోకనకమ్మేన దాతుం వట్టతీ"తి పరివారట్ఠకథాయం (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౯౫-౪౯౬) కమ్మవగ్గే ఆగతత్తా విఞ్ఞాయతి. కథం పన ధువఙ్గసమన్నాగతస్స భిక్ఖునోయేవ దాతబ్బభావో విఞ్ఞాయతీతి? **"బహూపకారత**న్తి భణ్డాగారికతాదిబహుఉపకారభావం. న కేవలం ఇదమేవాతి ఆహ **'గుణవిసిట్ఠతఞ్చా'**తిఆది. తేన బహూపకారత్తేపి గుణవిసిట్ఠత్తాభావే, గుణవిసిట్ఠత్తేపి బహూపకారత్తాభావే దాతుం న వట్టతీతి దస్సేతీ"తి వినయత్థమఞ్జూసాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ టీ॰ అనుపఖజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా) వుత్తత్తా విఞ్ఞాయతి.

కస్మా పన సేనాసనగ్గాహాపకేన విచారేతబ్బో సేనాసనగ్గాహో యావజ్జకాలా న తిట్ఠతీతి? పఞ్చఙ్గసమన్నాగతస్స సేనాసనగ్గాహాపకస్స భిక్ఖునో దుల్లభత్తా, నానాదేసవాసీనం నానాచరియకులసమ్భవానం భిక్ఖూనం ఏకసమ్భోగపరిభోగస్స దుక్కరత్తా చ ఇమేహి ద్వీహి కారణేహి న తిట్ఠతి. వుత్తఞ్హేతం భగవతా "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చహఙ్గేహి సమన్నాగతం భిక్ఖుం సేనాసనగ్గాహాపకం సమ్మన్నితుం, యో న ఛన్దాగతిం గచ్ఛేయ్య, న దోసాగతిం గచ్ఛేయ్య, న మోహాగతిం గచ్ఛేయ్య, న భయాగతిం గచ్ఛేయ్య , గహితాగహితఞ్చ జానేయ్యా"తి (చూళవ॰ ౩౧౭). అట్ఠకథాయమ్పి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౨౨) "ఏవరూపేన హి సభాగపుగ్గలేన ఏకవిహారే వా ఏకపరివేణే వా వసన్తేన అత్థో నత్థీ"తి వుత్తం. కస్మా పన ధువవాసత్థాయ దానవిచారో యావజ్జకాలా తిట్ఠతీతి? పఞ్చఙ్గసమన్నాగతాభావేపి సీమట్ఠకస్స సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స అనుమతియా కత్తబ్బత్తా. వుత్తఞ్హి "అపలోకనకమ్మం నామ సీమట్ఠకం సఙ్ఘం సోధేత్వా ఛన్దారహానం ఛన్దం ఆహరిత్వా సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స అనుమతియా తిక్ఖత్తుం సావేత్వా కత్తబ్బం కమ్మ"న్తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౨).

ఉతుకాలే సఙ్ఘికసేనాసనే వసన్తేన ఆగతో భిక్ఖు న పటిబాహేతబ్బో అఞ్ఞత్ర అనుట్ఠాపనీయా. వుత్తఞ్హి భగవతా "అనుజానామి, భిక్ఖవే, వస్సానం తేమాసం పటిబాహితుం, ఉతుకాలం పన న పటిబాహితు"న్తి (చూళవ॰ ౩౧౮). "అఞ్ఞత్ర అనుట్ఠాపనీయా"తి వుత్తం, కతమే అనుట్ఠాపనీయాతి? చత్తారో అనుట్ఠాపనీయా వుడ్ఢతరో, భణ్డాగారికో, గిలానో, సఙ్ఘతో లద్ధసేనాసనో చ. తత్థ **వుడ్ఢతరో** భిక్ఖు తస్మిం విహారే అన్తోసీమట్ఠకభిక్ఖూసు అత్తనా వుడ్ఢతరస్స అఞ్ఞస్స అభావా యథావుడ్ఢం కేనచి అనుట్ఠాపనీయో. **భణ్డాగారికో** సఙ్ఘేన సమ్మన్నిత్వా భణ్డాగారస్స దిన్నత్తాయ సఙ్ఘస్స భణ్డం రక్ఖన్తో గోపేన్తో వసతి, తస్మా సో భణ్డాగారికో కేనచి అనుట్ఠాపనీయో. **గిలానో** గేలఞ్ఞాభిభూతో అత్తనో లద్ధసేనాసనే వసన్తో కేనచి అనుట్ఠాపనీయో. **సఙ్ఘతో లద్ధసేనాసనో** సమగ్గేన సఙ్ఘేన దిన్నసేనాసనత్తా కేనచి అనుట్ఠాపనీయో. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౩) "చత్తారో హి న వుట్ఠాపేతబ్బా వుడ్ఢతరో, భణ్డాగారికో, గిలానో, సఙ్ఘతో లద్ధసేనాసనోతి. తత్థ వుడ్ఢతరో అత్తనో వుడ్ఢతాయ

నవకతరేన న వుట్ఠాపేతబ్బో, భణ్డాగారికో సఙ్ఘేన సమ్మన్నిత్వా భణ్డాగారస్స దిన్నతాయ, గిలానో అత్తనో గిలానతాయ, సఙ్ఘో పన బహుస్సుతస్స ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాదీహి బహూపకారస్స భారనిత్థారకస్స ఫాసుకం ఆవాసం అనుట్ఠాపనీయం కత్వా దేతి, తస్మా నో ఉపకారకతాయ చ సఙ్ఘతో లద్ధతాయ చ న వుట్ఠాపేతబ్బో"తి. ఠపేత్వా ఇమే చత్తారో అవసేసా వుట్ఠాపనీయావ హోన్తి.

అపరస్మిం భిక్ఖుమ్హి ఆగతే వుట్ఠాపేత్వా సేనాసనం దాపేతబ్బం. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౧౮) "ఉతుకాలే తావ కేచి ఆగన్తుకా భిక్ఖూ పురేభత్తం ఆగచ్ఛన్తి, కేచి పచ్ఛాభత్తం పఠమయామం వా మజ్ఝిమయామం వా పచ్ఛిమయామం వా, యే యదా ఆగచ్ఛన్తి, తేసం తదావ భిక్ఖూ ఉట్ఠాపేత్వా సేనాసనం దాతబ్బం, అకాలో నామ నత్థీ"తి. ఏతరహి పన సద్ధా పసన్నా మనుస్సా విహారం కత్వా అప్పేకచ్చే పణ్డితానం వచనం సుత్వా "సఙ్ఘే దిన్నం మహప్ఫల"న్తి ఞత్వా చాతుద్దిసం సఙ్ఘం ఆరబ్భ "ఇమం విహారం ఆగతానాగతస్స చాతుద్దిసస్స సఙ్ఘస్స దేమా"తి వత్వా దేన్తి, అప్పేకచ్చే అత్తనా పసన్నం భిక్ఖుం ఆరబ్భ విహారం కత్వాపి దానకాలే తేన ఉయ్యోజితా హుత్వా చాతుద్దిసం సఙ్ఘం ఆరబ్భ వుత్తనయేన దేన్తి, అప్పేకచ్చే కరణకాలేపి దానకాలేపి అత్తనో కులూపకభిక్ఖుమేవ ఆరబ్భ పరిచ్చజన్తి, తథాపి దక్ఖిణోదకపాతనకాలే తేన సిక్ఖాపితా యథావుత్తపాఠం వచీభేదం కరోన్తి, చిత్తేన పన కులూపకస్సేవ దేన్తి, న సబ్బసఙ్ఘసాధారణత్థం ఇచ్ఛన్తి.

ఇమేసు తీసు దానేసు పఠమం పుబ్బకాలేపి దానకాలేపి సఙ్ఘం ఉద్దిస్స పవత్తత్తా సబ్బసఙ్ఘికం హోతి. దుతియం పుబ్బకాలే పుగ్గలం ఉద్దిస్స పవత్తమానమ్పి దానకాలే సఙ్ఘం ఉద్దిస్స పవత్తత్తా సఙ్ఘికమేవ. తతియం పన పుబ్బకాలేపి దానకాలేపి కులూపకపుగ్గలమేవ ఉద్దిస్స పవత్తతి, న సఙ్ఘం, కేవలం భిక్ఖునా వుత్తానుసారేనేవ వచీభేదం కరోన్తి. ఏవం సన్తే "కిం అయం విహారో చిత్తవసేన పుగ్గలికో హోతి, వచీభేదవసేన సఙ్ఘికో"తి చిన్తాయం ఏకచ్చే ఏవం వదేయ్యుం –

"మనోపుబ్బఙ్గమా ధమ్మా, మనోసేట్ఠా మనోమయా;
మనసా చే పసన్నేన, భాసతి వా కరోతి వా;
తతో నం సుఖమన్వేతి, ఛాయావ అనపాయినీతి. (ధ॰ ప॰ ౨) –

వచనతో చిత్తవసేన పుగ్గలికో హోతీ"తి. అఞ్ఞే "యథా దాయకా వదన్తి, తథా పటిపజ్జితబ్బన్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౫) వచనతో వచీభేదవసేన సఙ్ఘికో హోతీ"తి.

తత్రాయం విచారణా – ఇదం దానం పుబ్బే పుగ్గలస్స పరిణతం పచ్ఛా సఙ్ఘస్స పరిణామితం, తస్మా "సఙ్ఘికో"తి వుత్తే నవసు అధమ్మికదానేసు "పుగ్గలస్స పరిణతం సఙ్ఘస్స పరిణామేతీ"తి (పారా॰ ౬౬౦) వుత్తం అట్ఠమం అధమ్మికదానం హోతి, తస్స దానస్స పటిగ్గహాపి పరిభోగాపి అధమ్మికపటిగ్గహా అధమ్మికపరిభోగా హోన్తి. "పుగ్గలికో"తి వుత్తే తీసు ధమ్మికదానేసు "పుగ్గలస్స దిన్నం పుగ్గలస్సేవ దేతీ"తి వుత్తం తతియధమ్మికదానం హోతి, తస్స పటిగ్గహాపి పరిభోగాపి ధమ్మికపటిగ్గహా ధమ్మికపరిభోగా హోన్తి, తస్మా పుగ్గలికపక్ఖం భజతి. అప్పేకచ్చే సుత్తన్తికాదిగణే పసీదిత్వా విహారం కారేత్వా గణస్స దేన్తి "ఇమం విహారం ఆయస్మన్తానం దమ్మీ"తి. అప్పేకచ్చే పుగ్గలే పసీదిత్వా విహారం కత్వా పుగ్గలస్స దేన్తి "ఇమం విహారం ఆయస్మతో దమ్మీ"తి. ఏతే పన గణసన్తకపుగ్గలికా విహారా దానకాలతో పట్ఠాయ పటిగ్గాహకసన్తకావ హోన్తి, న దాయకసన్తకా. తేసు గణసన్తకో తావ ఏకచ్చేసు మతేసు అవసేసానం సన్తకో, తేసు ధరమానేసుయేవ కస్సచి దేన్తి, తస్స

సన్తకో. కస్సచి అదత్వా సబ్బేసు మతేసు సఙ్ఘికో హోతి. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౩౬౯) “ద్విన్నం సన్తకం హోతి అవిభత్తం, ఏకస్మిం కాలకతే ఇతరో సామీ, బహూనం సన్తకేపి ఏసేవ నయో. సబ్బేసు మతేసు సఙ్ఘికంవ హోతీ”తి.

పుగ్గలికవిహారోపి యది సో పటిగ్గాహకపుగ్గలో అత్తనో జీవమానకాలేయేవ సద్ధివిహారికాదీనం దేతి, కోచి వా తస్స విస్సాసేన తం విహారం అగ్గహేసి, తస్స సన్తకో హోతి. కస్సచి అదత్వా కాలకతే సఙ్ఘికో హోతి. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం “సో జీవమానోయేవ సబ్బం అత్తనో పరిక్ఖారం నిస్సజ్జిత్వా కస్సచి అదాసి, కోచి వా విస్సాసం అగ్గహేసి. యస్స దిన్నో, యేన చ గహితో, తస్సేవ హోతీ”తి. పాళియఞ్చ (మహావ. ౩౬౯) “భిక్ఖుస్స, భిక్ఖవే, కాలకతే సఙ్ఘో సామీ పత్తచీవరే, అపిచ గిలానుపట్ఠాకా బహూపకారా. అనుజానామి, భిక్ఖవే, సఙ్ఘేన తిచీవరఞ్చ పత్తఞ్చ గిలానుపట్ఠాకానం దాతుం, యం తత్థ లహుభణ్డం లహుపరిక్ఖారం, తం సమ్ముఖీభూతేన సఙ్ఘేన భాజేతుం, యం తత్థ గరుభణ్డం గరుపరిక్ఖారం, తం ఆగతానాగతస్స చాతుద్దిసస్స సఙ్ఘస్స అవిస్సజ్జియం అవేభఙ్గిక”న్తి (మహావ. ౩౬౯) వుత్తం, తస్మా ఇమినా నయేన వినిచ్ఛయో కాతబ్బో.

సఙ్ఘికే పన పాళియం ఆగతానం “పురిమకో పచ్ఛిమకో అన్తరాముత్తకో చా”తి (చూళవ. ౩౧౮) వుత్తానం తిణ్ణం సేనాసనగ్గాహానఞ్చ అట్ఠకథాయం (చూళవ. అట్ఠ. ౩౧౮) ఆగతానం “ఉతుకాలే చ వస్సావాసే చా”తి వుత్తానం ద్విన్నం సేనాసనగ్గాహానఞ్చ ఏతరహి అసమ్పజ్జనతో అనుట్ఠాపనీయపాళియం ఆగతస్స అత్తనో సభావేన అనుట్ఠాపనీయస్స ధువవాసత్థాయ సఙ్ఘేన దిన్నతాయ అనుట్ఠాపనీయస్స వసేనేవ వినిచ్ఛయో హోతి. వుడ్ఢతరగిలానా హి అత్తనో సభావేన అనుట్ఠాపనీయా హోన్తి. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౩౪౩) “వుడ్ఢతరో అత్తనో వుడ్ఢతాయ నవకతరేన న వుట్ఠాపేతబ్బో, గిలానో అత్తనో గిలానతాయా”తి. భణ్డాగారికధమ్మకథికాదయో ధువవాసత్థాయ సఙ్ఘేన దిన్నతాయ అనుట్ఠాపనీయా హోన్తి. వుత్తఞ్హి “సఙ్ఘో పన భణ్డాగారికస్స వా ధమ్మకథికవినయధరాదీనం వా…పే… ధువవాసత్థాయ విహారం సమ్మన్నిత్వా దేతి, తస్మా యస్స సఙ్ఘేన దిన్నో, సోపి అనుట్ఠాపనీయో”తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౨౦; కఙ్ఖా. అట్ఠ. అనుపఖజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా). సో ఏవం వేదితబ్బో – ఏతరహి సఙ్ఘికవిహారేసు సఙ్ఘత్థేరేసు యథాకమ్మఙ్గతేసు తస్మిం విహారే యో భిక్ఖు వుడ్ఢతరో, సోపి “అయం విహారో మయా వసితబ్బో”తి వదతి. యో తత్థ బ్యత్తో పటిబలో, సోపి తథేవ వదతి. యేన సో విహారో కారితో, సోపి “మయా పసీదితపుగ్గలో ఆరోపేతబ్బో”తి వదతి. సఙ్ఘోపి “మయమేవ ఇస్సరా, తస్మా అమ్హేహి ఇచ్ఛితపుగ్గలో ఆరోపేతబ్బో”తి వదతి. ఏవంద్విధా వా తిధా వా చతుధా వా భిన్నేసు మహన్తం అధికరణం హోతి.

తేసు వుడ్ఢతరో “న త్వేవాహం, భిక్ఖవే, కేనచి పరియాయేన వుడ్ఢతరస్స ఆసనం పటిబాహితబ్బన్తి వదామి, యో పటిబాహేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి పాళిపాఠఞ్చ (మహావ. ౪౨౩; చూళవ. ౩౧౬), “వుడ్ఢతరో అత్తనో వుడ్ఢతాయ నవకతరేన న వుట్ఠాపేతబ్బో”తి అట్ఠకథావచనఞ్చ (పాచి. అట్ఠ. ౧౧౯ ఆదయో; కఙ్ఖా. అట్ఠ. అనుపఖజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా) గహేత్వా “అహమేవ ఏత్థ వుడ్ఢతరో, మయా వుడ్ఢతరో అఞ్ఞో నత్థి, తస్మా అహమేవ ఇమస్మిం విహారే వసితుమనుచ్ఛవికో”తి సఞ్ఞీ హోతి. బ్యత్తోపి “బహుస్సుతస్స సఙ్ఘభారనిత్థారకస్స భిక్ఖునో అనుట్ఠాపనీయసేనాసనమ్పి”తి పరివారట్ఠకథావచనఞ్చ (పరి. అట్ఠ. ౪౯౫-౪౯౬), “అనుజానామి, భిక్ఖవే, బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన దసవస్సేన వా అతిరేకదసవస్సేన వా ఉపసమ్పాదేతుం, నిస్సయం దాతు”న్తిఆదిపాళివచనఞ్చ (మహావ. ౭౬, ౮౨) గహేత్వా “అహమేవ ఏత్థ బ్యత్తో పటిబలో, న మయా అఞ్ఞో బ్యత్తతరో అత్థి, తస్మా అహమేవ ఇమస్స విహారస్స అనుచ్ఛవికో”తి సఞ్ఞీ. విహారకారకోపి “యేన విహారో

కారితో, సో విహారసామికోతి వినయపాఠో (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౧౬) అత్థి, మయా చ బహుం ధనం చజిత్వా అయం విహారో కారితో, తస్మా మయా పసన్నపుగ్గలో ఆరోపేతబ్బో, న అఞ్ఞో”తి సఞ్ఞీ. సఙ్ఘోపి “సఙ్ఘికో నామ విహారో సఙ్ఘస్స దిన్నో హోతి పరిచ్చత్తో”తిఆదిపాళివచనఞ్చ (పాచి॰ ౧౧౬, ౧౨౧, ౧౨౬, ౧౩౧), అన్తమసో చతురఙ్గులపాదకం గామదారకేహి పంసాగారకేసు కీళన్తేహి కతమ్పి సఙ్ఘస్స దిన్నకాలతో పట్ఠాయ గరుభణ్డం హోతీ”తిఆదిఅట్ఠకథావచనఞ్చ (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) గహేత్వా “అయం విహారో సఙ్ఘికో సఙ్ఘసన్తకో, తస్మా అమ్హేహి అభిరుచితపుగ్గలోవ ఆరోపేతబ్బో, న అఞ్ఞో”తి సఞ్ఞీ.

తత్థ వుడ్ఢతరస్స వచనేపి “న త్వేవాహం, భిక్ఖవే”త్యాదివచనం (చూళవ॰ ౩౧౬) తేసు తేసు ఆసనసాలాదీసు అగ్గాసనస్స వుడ్ఢతరారహత్తా భత్తం భుఞ్జిత్వా నిసిన్నోపి భిక్ఖు వుడ్ఢతరే ఆగతే వుట్ఠాయ ఆసనం దాతబ్బం సన్ధాయ భగవతా వుత్తం, న ధువవాసం సన్ధాయ. “వుడ్ఢతరో అత్తనో వుడ్ఢతాయ”త్యాదివచనఞ్చ (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౧౨౦; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ అనుపఖజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా) యథావుడ్ఢం సేనాసనే దీయమానే వుడ్ఢతరే ఆగతే నవకతరో వుట్ఠాపేతబ్బో, వుట్ఠాపేత్వా వుడ్ఢతరస్స సేనాసనం దాతబ్బం, వుడ్ఢతరో పన నవకతరేన న వుట్ఠాపేతబ్బో. కస్మా? “అత్తనో వుడ్ఢతరతాయా”తి ఉతుకాలే యథావుడ్ఢం సేనాసనదానం సన్ధాయ వుత్తం, న ధువవాసత్థాయ దానం సన్ధాయ , తస్మా ఇదమ్పి వచనం ఉపపరిక్ఖితబ్బం, న సీఘం అనుజానితబ్బం.

బ్యత్తవచనేపి “బహుస్సుతస్స సఙ్ఘభారనిత్థారకస్స”త్యాదివచనఞ్చ (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౪౫-౪౯౬) న బహుస్సుతమత్తేన సఙ్ఘికవిహారస్స ఇస్సరభావం సన్ధాయ వుత్తం, అథ ఖో తస్స భిక్ఖుస్స బహూపకారతం గుణవిసిట్ఠతఞ్చ సల్లక్ఖేత్వా సఙ్ఘేన ఫాసుకం ఆవాసం అనుట్ఠాపనీయం కత్వా దిన్నే సో భిక్ఖు కేనచి తమ్హా విహారా అనుట్ఠాపనీయో హోతి, ఇమమత్థం సన్ధాయ వుత్తం. “అనుజానామి, భిక్ఖవే”త్యాదివచనఞ్చ (మహావ॰ ౮౨) నిస్సయాచరియానం లక్ఖణం పకాసేతుం భగవతా వుత్తం, న సఙ్ఘికవిహారస్స ఇస్సరత్తం, తస్మా ఇదమ్పి వచనం ఉపపరిక్ఖితబ్బం, న సీఘం అనుజానితబ్బం.

దాయకవచనం పన నానుజానితబ్బం పటిబాహితబ్బం. కస్మా? “యేన విహారో కారితో”త్యాదిపాఠస్స అముఖ్యవోహారత్తా. యథా హి పుథుజ్జనకాలే రూపాదీసు సఞ్జనస్స భూతపుబ్బత్తా భూతపుబ్బగతియా అరహాపి “సత్తో”తి, ఏవం దానకాలతో పుబ్బే తస్స విహారస్స సామిభూతపుబ్బత్తా దాయకో “విహారసామికో”తి వుచ్చతి, న ఇస్సరత్తా. న హి సకలే వినయపిటకే అట్ఠకథాటీకాసు చ “విస్సజ్జేత్వా దిన్నస్స విహారస్స దాయకో ఇస్సరో”తి వా “దాయకేన విచారేతబ్బో”తి వా “దాయకసన్తకవిహారో”తి వా పాఠో అత్థి, “సఙ్ఘికో, గణసన్తకో, పుగ్గలికో”ఇచ్చేవ అత్థి, తస్మా తస్స వచనం నానుజానితబ్బం.

సఙ్ఘస్స వచనేపి “సఙ్ఘికో నామ విహారో”త్యాదివచనం (పాచి॰ ౧౧౬, ౧౨౧, ౧౨౬, ౧౩౧) సఙ్ఘసన్తకభావం సఙ్ఘేన విచారేతబ్బభావం దీపేతి, సఙ్ఘో పన విచారేన్తో పఞ్చఙ్గసమన్నాగతం భిక్ఖుం సేనాసనగ్గాహాపకం సమ్మన్నిత్వా తేన యథావుడ్ఢం విచారేతబ్బో వా హోతి, సమగ్గేన సఙ్ఘేన దువఙ్గసమన్నాగతస్స భిక్ఖునో అపలోకనకమ్మేన ధువవాసత్థాయ దాతబ్బో వా. తేసు పఞ్చఙ్గసమన్నాగతస్స భిక్ఖునో దుల్లభత్తా సేనాసనగ్గాహాపకసమ్ముతియా అభావే సతి దువఙ్గసమన్నాగతో భిక్ఖు పరియేసితబ్బో. ఏవం పన అపరియేసిత్వా భణ్డాగారికతాదిబహుఉపకారతాయుత్తస్స బహుస్సుతతాదిగుణవిసిట్ఠతావిరహస్స భిక్ఖునో ఆమిసగరుకతాదివసేన సఙ్ఘేన విహారో దాతబ్బో న హోతి, తస్మా సఙ్ఘవచనమ్పి ఉపపరిక్ఖితబ్బం, న తావ అనుజానితబ్బం.

అథ తీణిపి వచనాని సంసన్దేతబ్బాని. తత్థ సఙ్ఘస్స ఇస్సరత్తా సఙ్ఘో పుచ్ఛితబ్బో “కో పుగ్గలో తుమ్హేహి అభిరుచితో”తి, పుచ్ఛిత్వా “ఏసో”తి వుత్తే “కస్మా అభిరుచితో”తి పుచ్ఛిత్వా “ఏసో పుగ్గలో అమ్హే చీవరాదిపచ్చయేహి అనుగ్గహేతా, అమ్హాకం ఞాతిసాలోహితో, ఉపజ్ఝాయో, ఆచరియో, సద్ధివిహారికో, అన్తేవాసికో, సమానుపజ్ఝాయకో, సమానాచరియకో, పియసహాయో, లాభీ, యసస్సీ, తస్మా అమ్హేహి అభిరుచితో”తి వుత్తే “న ఏత్తావతా ధువవాసత్థాయ విహారో దాతబ్బో”తి పటిక్ఖిపితబ్బో. అథ “ఏసో పుగ్గలో సబ్బేహి అమ్హేహి వుడ్ఢతరో అగ్గాసనం అగ్గోదకం అగ్గపిణ్డం అరహతి, ధువవాసత్థాయ విహారో పన తస్స దాతబ్బోతి అట్ఠకథాచరియేహి న వుత్తో”తి వత్వా పటిక్ఖిపితబ్బో. అథ “ధమ్మకథికో, వినయధరో, గణవాచకఆచరియో”తి వుత్తే “ఏసో ధువవాసత్థాయ దిన్నవిహారస్స అనుచ్ఛవికో, ఏతస్స దాతబ్బో”తి అనుమోదితబ్బో. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “సఙ్ఘో పన భణ్డాగారికస్స వా ధమ్మకథికవినయధరాదీనం వా గణవాచకఆచరియస్స వా బహూపకారతం గుణవిసిట్ఠతఞ్చ సల్లక్ఖేన్తో ధువవాసత్థాయ విహారం సమ్మన్నిత్వా దేతీ”తి వచనతో విఞ్ఞాయతి (పాచి. అట్ఠ. ౧౨౯; కఙ్ఖా. అట్ఠ. అనుపఖజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా).

ఇధ పన సాధకపాఠే “భణ్డాగారికస్స వా”తి విజ్జమానే కస్మా సాధ్యవచనే భణ్డాగారికో న వుత్తోతి? ఏతరహి భణ్డాగారస్స అభావా. యది కేసుచి విహారేసు భణ్డాగారం సమ్మన్నేయ్య, సో భణ్డాగారవిహారే నిసిన్నో సఙ్ఘస్స పత్తచీవరరక్ఖణాదికం ఉపకారం కరేయ్య, తస్స బహూపకారతం సల్లక్ఖేన్తో సఙ్ఘో భణ్డాగారికస్స ఫాసుకం ఆవాసం ఏతరహిపి ధువవాసత్థాయ దదేయ్య, సో తస్స విసుం ధువవాసవిహారోతి. ఏత్థ సాధకపాఠే “ధమ్మకథికవినయధరాదీనం వా”తిఆదిసద్దేన బహుస్సుతో ఆగతాగమో ధమ్మధరో వినయధరో మాతికాధరో పణ్డితో బ్యత్తో మేధావీ లజ్జీ కుక్కుచ్చకో సిక్ఖాకామోతి వుత్తగుణవన్తే సఙ్గణ్హాతి. అథాపి “ఏసో పుగ్గలో బహుస్సుతో ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాదీహి భిక్ఖూనం బహూపకారో సఙ్ఘభారనిత్థారకో”తి వదతి, “సాధు ఏసోపి ఫాసుకావాసస్స అరహో, అనుట్ఠాపనీయం కత్వా ధువవాసత్థాయ విహారో ఏతస్సపి దాతబ్బో”తి వత్వా అనుమోదితబ్బో. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “సఙ్ఘో పన బహుస్సుతస్స ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాదీహి బహూపకారస్స భారనిత్థారకస్స ఫాసుకం ఆవాసం అనుట్ఠాపనీయం కత్వా దేతీ”తి (మహావ. అట్ఠ. ౩౪౩) వచనతో విఞ్ఞాయతి.

అథాపి “అయం పుగ్గలో ధమ్మకథికో వినయధరో గణవాచకాచరియో సఙ్ఘస్స బహూపకారో విసిట్ఠగుణయుత్తో”తి వదతి, “సాధు ఏతస్సపి పుగ్గలస్స ధువవాసత్థాయ విహారం సల్లక్ఖేత్వా సమ్మన్నిత్వావ దాతబ్బో”తి వత్వా అనుమోదితబ్బో. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “సఙ్ఘో పన భణ్డాగారికస్స వా ధమ్మకథికవినయధరాదీనం వా గణవాచకాచరియస్స వా బహూపకారతం గుణవిసిట్ఠతఞ్చ సల్లక్ఖేత్వా ధువవాసత్థాయ విహారం సమ్మన్నిత్వా దేతీ”తి (పాచి. అట్ఠ. ౧౨౦; కఙ్ఖా. అట్ఠ. అనుపఖజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా) వచనతో విఞ్ఞాయతి.

అథాపి “ఏసో పుగ్గలో బహుస్సుతో సఙ్ఘభారనిత్థారకో”తి వదతి, “సాధు ఏతస్సపి అనుట్ఠాపనీయం కత్వా దాతబ్బో”తి వత్వా అనుమోదితబ్బో. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “బహుస్సుతస్స సఙ్ఘభారనిత్థారకస్స భిక్ఖునో అనుట్ఠాపనీయసేనాసనమ్పి”తి పరివారట్ఠకథాయం (పరి. అట్ఠ. ౪౯౫-౪౯౬) వుత్తత్తా విఞ్ఞాయతి. తతో “ఏవం దువఙ్గసమ్పన్నో పుగ్గలో అన్తోసీమట్ఠో వా బహిసీమట్ఠో వా”తి పుచ్ఛిత్వా “అన్తోసీమట్ఠో”తి వుత్తే “సాధు సుట్ఠు తస్స దాతబ్బో”తి సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. “బహిసీమట్ఠో”తి వుత్తే “న దాతబ్బో”తి పటిక్ఖిపితబ్బం. కస్మాతి చే? “న, భిక్ఖవే, నిస్సీమే ఠితస్స సేనాసనం గాహేతబ్బం, యో గాహేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ. ౩౧౮) వచనతోతి.

అథ “దువగ్గసమన్నాగతే అన్తోసీమట్ఠే అసతి ఏకగ్గసమన్నాగతో అన్తోసీమట్ఠో అత్థీ”తి పుచ్ఛిత్వా “అత్థీ”తి వుత్తే “సాధు సుట్ఠు ఏతస్స దాతబ్బో”తి సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? **“బహూపకారతం గుణవిసిట్ఠతఞ్చ సల్లక్ఖేన్తో**తి భణ్డాగారికస్స బహూపకారతం ధమ్మకథికాదీనం గుణవిసిట్ఠతఞ్చ సల్లక్ఖేన్తో”తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౧౧౯-౧౨౧) ఏకేకగ్గవసేన ఆగతత్తా విఞ్ఞాయతి. “అన్తోసీమట్ఠో ఏకగ్గసమన్నాగతోపి నత్థి, బహిసీమట్ఠోవ అత్థీ”తి వుత్తే “ఆగన్త్వా అన్తోసీమే ఠితస్స దాతబ్బో”తి వత్తబ్బో. కస్మాతి చే? “అసమ్పత్తానమ్పి ఉపచారసీమం పవిట్ఠానం అన్తేవాసికాదీసు గణ్హన్తేసు దాతబ్బమేవా”తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౯) వచనతో విఞ్ఞాయతి.

సచే పన ఏకగ్గయుత్తభావేన వా దువగ్గయుత్తభావేన వా సమానా ద్వే తయో భిక్ఖూ అన్తోసీమాయం విజ్జమానా భవేయ్యుం, కస్స దాతబ్బోతి? వడ్ఢతరస్సాతి. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “న చ, భిక్ఖవే, సఙ్ఘికం యథావుడ్ఢం పటిబాహితబ్బం, యో పటిబాహేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ॰ ౩౧౧) వచనతోతి. సచే పన అన్తోసీమాయం ఏకగ్గయుత్తో వా దువగ్గయుత్తో వా భిక్ఖు నత్థి, సబ్బేవ ఆవాసికా బాలా అబ్యత్తా, ఏవం సతి కస్స దాతబ్బోతి? యో తం విహారం ఆగచ్ఛతి ఆగన్తుకో భిక్ఖు, సో చే లజ్జీ హోతి పేసలో బహుస్సుతో సిక్ఖాకామో, సో తేహి ఆవాసికేహి భిక్ఖూహి అఞ్ఞత్థ అగమనత్థం సఙ్గహం కత్వా సో ఆవాసో దాతబ్బో.

అయమత్థో కథం జానితబ్బోతి చే? “ఇధ పన, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరస్మిం ఆవాసే సమ్బహులా భిక్ఖూ విహరన్తి బాలా అబ్యత్తా, తే న జానన్తి ఉపోసథం వా ఉపోసథకమ్మం వా పాతిమోక్ఖం వా పాతిమోక్ఖుద్దేసం వా. తత్థ అఞ్ఞో భిక్ఖు ఆగచ్ఛతి బహుస్సుతో ఆగతాగమో ధమ్మధరో వినయధరో మాతికాధరో పణ్డితో బ్యత్తో మేధావీ లజ్జీ కుక్కుచ్చకో సిక్ఖాకామో, తేహి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూహి సో భిక్ఖు సఙ్గహేతబ్బో అనుగ్గహేతబ్బో ఉపలాపేతబ్బో ఉపట్ఠాపేతబ్బో చుణ్ణేన మత్తికాయ దన్తకట్ఠేన ముఖోదకేన. నో చే సఙ్గణ్హేయ్యుం అనుగ్గణ్హేయ్యుం ఉపలాపేయ్యుం ఉపట్ఠాపేయ్యుం చుణ్ణేన మత్తికాయ దన్తకట్ఠేన ముఖోదకేన, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ॰ ౧౬౩) సమ్మాసమ్బుద్ధేన పఞ్ఞత్తత్తా, అట్ఠకథాయఞ్చ (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౬౩) **“సఙ్గహేతబ్బో**తి ‘సాధు, భన్తే, ఆగతత్థ, ఇధ భిక్ఖా సులభా సూపబ్యఞ్జనం అత్థి, వసథ అనుక్కణ్ఠమానా’తి ఏవం పియవచనేన సఙ్గహేతబ్బో, పునప్పునం తథాకరణవసేన **అనుగ్గహేతబ్బో**, ‘ఆమ వసిస్సామీ’తి పటివచనదాపనేన **ఉపలాపేతబ్బో**. అథ వా చతూహి పచ్చయేహి సఙ్గహేతబ్బో చేవ అనుగ్గహేతబ్బో చ, పియవచనేన ఉపలాపేతబ్బో, కణ్ణసుఖం ఆలపితబ్బోతి అత్థో, చుణ్ణాదీహి **ఉపట్ఠాపేతబ్బో. ఆపత్తి దుక్కటస్సా**తి సచే సకలోపి సఙ్ఘో న కరోతి, సబ్బేసం దుక్కటం. ఇధ నేవ థేరా, న దహరా ముచ్చన్తి, సబ్బేహి వారేన ఉపట్ఠాతబ్బో, అత్తనో వారే అనుపట్ఠహన్తస్స ఆపత్తి. తేన పన మహాథేరానం పరివేణసమ్మజ్జనదన్తకట్ఠదానాదీని న సాదితబ్బాని. ఏవమ్పి సతి మహాథేరేహి సాయంపాతం ఉపట్ఠానం ఆగన్తబ్బం. తేన పన తేసం ఆగమనం ఞత్వా పఠమతరం మహాథేరానం ఉపట్ఠానం గన్తబ్బం. సచస్స సద్ధించరా భిక్ఖూ ఉపట్ఠాకా అత్థి, ‘మయ్హం ఉపట్ఠాకా అత్థి, తుమ్హే అప్పోస్సుక్కా విహరథా’తి వత్తబ్బం. అథాపిస్స సద్ధిం చరా నత్థి, తస్మింయేవ పన విహారే ఏకో వా ద్వే వా వత్తసమ్పన్నా వదన్తి ‘మయ్హం థేరస్స కత్తబ్బం కరిస్సామ, అవసేసా ఫాసు విహరన్తూ’తి, సబ్బేసం అనాపత్తీ”తి వుత్తత్తా. ఏవం తాదిసం బహిసీమతో అన్తోసీమమాగతం లజ్జీపేసలబహుస్సుతసిక్ఖాకామభూతం భిక్ఖుం అన్తోసీమాయ ధువనివాసత్థాయ ఫాసుకం ఆవాసం అనుట్ఠాపనీయం కత్వా దాతబ్బోతి విఞ్ఞాయతి.

నను చ “న, భిక్ఖవే, నిస్సీమే ఠితస్స సేనాసనం గాహేతబ్బం, యో గాహేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ. ౩౧౮) భగవతా వుత్తం, అథ కస్మా నిస్సీమతో ఆగతస్స ధువవాసత్థాయ విహారో దాతబ్బోతి? వుచ్చతే – “నిస్సీమే ఠితస్సా”తి ఇదం అనాదరే సామివచనం, తస్మా నిస్సీమే ఠితంయేవ సేనాసనం న గాహేతబ్బన్తి అత్థో దట్ఠబ్బో, న నిస్సీమే ఠితస్స తస్స భిక్ఖుస్స అన్తోసీమం పవిట్ఠస్సపి సేనాసనం న గాహేతబ్బన్తి అత్థో, తస్మా పుబ్బే బహిసీమాయం ఠితేపి ఇదాని అన్తోసీమం పవిట్ఠకాలతో పట్ఠాయ చతుపచ్చయభాగో లబ్భతి. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౩౭౯) “అసుకవిహారే కిర బహుం చీవరం ఉప్పన్నన్తి సుత్వా యోజనన్తరికవిహారతోపి భిక్ఖూ ఆగచ్ఛన్తి, సమ్పత్తసమ్పత్తానం ఠితట్ఠానతో పట్ఠాయ దాతబ్బ”న్తి. అన్తోసీమట్ఠేసు పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితుం అసక్కోన్తేసు యత్థ పాతిమోక్ఖుద్దేసకో అత్థి, సో ఆవాసో గన్తబ్బో హోతి. అన్తోవస్సేపి పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన వినా వస్సం వసితుం న లభతి. యత్థ పాతిమోక్ఖుద్దేసకో అత్థి, తత్థ గన్త్వా వస్సం వసితబ్బం, తస్మా బహిసీమతో ఆగతోపి లజ్జీపేసలబహుస్సుతసిక్ఖాకామభిక్ఖు సఙ్గహేతబ్బో హోతి. వుత్తఞ్హేతం భగవతా –

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరస్మిం ఆవాసే తదహుపోసథే సమ్బహులా భిక్ఖూ విహరన్తి బాలా అబ్యత్తా, తే న జానన్తి ఉపోసథం వా ఉపోసథకమ్మం వా పాతిమోక్ఖం వా పాతిమోక్ఖుద్దేసం వా. తేహి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూహి ఏకో భిక్ఖు సామన్తా ఆవాసా సజ్జుకం పాహేతబ్బో ‘గచ్ఛావుసో సంఖిత్తేన వా విత్థారేన వా పాతిమోక్ఖం పరియాపుణిత్వా ఆగచ్ఛా’తి. ఏవఞ్చేతం లభేథ, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే లభేథ, తేహి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూహి సబ్బేహేవ యత్థ జానన్తి ఉపోసథం వా ఉపోసథకమ్మం వా పాతిమోక్ఖం వా పాతిమోక్ఖుద్దేసం వా, సో ఆవాసో గన్తబ్బో. నో చే గచ్ఛేయ్యుం, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ఇధ పన, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరస్మిం ఆవాసే సమ్బహులా భిక్ఖూ వస్సం వసన్తి బాలా అబ్యత్తా, తే న జానన్తి ఉపోసథం వా ఉపోసథకమ్మం వా పాతిమోక్ఖం వా పాతిమోక్ఖుద్దేసం వా. తేహి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూహి ఏకో భిక్ఖు సామన్తా ఆవాసా సజ్జుకం పాహేతబ్బో ‘గచ్ఛావుసో సంఖిత్తేన వా విత్థారేన వా పాతిమోక్ఖం పరియాపుణిత్వా ఆగచ్ఛా’తి. ఏవఞ్చేతం లభేథ, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే లభేథ, ఏకో భిక్ఖు సత్తాహకాలికం పాహేతబ్బో ‘గచ్ఛావుసో సంఖిత్తేన వా విత్థారేన వా పాతిమోక్ఖం పరియాపుణిత్వా ఆగచ్ఛా’తి. ఏవఞ్చేతం లభేథ, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే లభేథ, న, భిక్ఖవే, తేహి భిక్ఖూహి తస్మిం ఆవాసే వస్సం వసితబ్బం, వసేయ్యుం చే, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి” (మహావ. ౧౬౩).

ఏవం బహిసీమతో ఆగతస్సపి సఙ్ఘస్స ఉపకారం కాతుం సక్కోన్తస్స విసిట్ఠగుణయుత్తస్స దాతబ్బభావో విఞ్ఞాయతి, తస్మా “అమ్హాకం గణో న హోతి, అమ్హాకం వంసో పవేణీ న హోతి, అమ్హాకం సన్దిట్ఠసమ్భత్తో న హోతీ”తిఆదీని వత్వా న పటిక్ఖిపితబ్బో. గణాదిభావో హి అప్పమాణం, యథావుత్తబహూపకారతాదిభావోయేవ పమాణం. సామగ్గికరణతో పట్ఠాయ హి సమానగణో హోతి. తథా హి ఉక్ఖిత్తానువత్తకానం లద్ధినానాసంవాసకానమ్పి లద్ధివిస్సజ్జనేన తివిధఉక్ఖేపనీయకమ్మకతానం కమ్మనానాసంవాసకానమ్పి ఓసారణం కత్వా సామగ్గికరణేన సంవాసో భగవతా అనుఞ్ఞాతో. అలజ్జిం పన బహుస్సుతమ్పి సఙ్గహం కాతుం న వట్టతి. సో హి అలజ్జీపరిసం వడ్ఢేతి, లజ్జీపరిసం హాపేతి. భణ్డనకారకం పన విహారతోపి నిక్కడ్ఢితబ్బం. తథా హి “భణ్డనకారకకలహకారకమేవ సకలసఙ్ఘారామతో నిక్కడ్ఢితుం లభతి. సో హి పక్ఖం లభిత్వా సఙ్ఘమ్పి భిన్దేయ్య. అలజ్జీఆదయో పన అత్తనో వసనట్ఠానతోయేవ నిక్కడ్ఢితబ్బా, సకలసఙ్ఘారామతో నిక్కడ్ఢితుం న వట్టతీ”తి అట్ఠకథాయం (పాచి. అట్ఠ. ౧౨౮) వుత్తం.

వుడ్ఢాపచాయనాదిసామగ్గిరసరహితం విసభాగపుగ్గలమ్పి సఙ్గహం కాతుం న లభతి. వుత్తఞ్హి “ఏవరూపేన హి విసభాగపుగ్గలేన ఏకవిహారే వా ఏకపరివేణే వా వసన్తేన అత్థో నత్థి, తస్మా సబ్బత్థేవస్స నివాసో వారితో”తి (పాచి. అట్ఠ.

౧౨౨), తస్మా ఆవాసికో వా హోతు ఆగన్తుకో వా, సగణో వా హోతు అఙ్ఞగణో వా, బహుస్సుతసీలవన్తభూతో భిక్ఖు సఙ్గహేతబ్బో. వుత్తఞ్హి భగవతా –

> “బహుస్సుతం ధమ్మధరం, సప్పఞ్ఞం బుద్ధసావకం;
> నేక్ఖం జమ్బోనదస్సేవ, కో తం నిన్దితుమరహతి;
> దేవాపి నం పసంసన్తి, బ్రహ్మునాపి పసంసితో”తి. (అ॰ ని॰ ४.६) –

అయం అన్తోసీమట్ఠేన సఙ్ఘేన బహూపకారతాగుణవిసిట్ఠతాసఙ్ఖాతేహి గుణేహి యుత్తస్స సఙ్ఘభారనిత్థారకస్స భిక్ఖునో ఫాసుకం ఆవాసం అనుట్ఠాపనీయం కత్వా దానే వినిచ్ఛయో.

యదా పన సఙ్ఘత్థేరో జరాదుబ్బలతాయ వా రోగపీళితతాయ వా వివేకజ్ఝాసయతాయ వా గణం అపరిహరితుకామో అఞ్ఞస్స దాతుకామో, అత్తనో అచ్చయేన వా కలహవివాదాభావమిచ్ఛన్తో సద్ధివిహారికాదీనం నియ్యాతేతుకామో హోతి, తదా న అత్తనో ఇస్సరవతాయ దాతబ్బం, అయం విహారో సఙ్ఘికో, తస్మా సఙ్ఘం సన్నిపాతాపేత్వా తం కారణం ఆచిక్ఖిత్వా బహూపకారతాగుణవిసిట్ఠతాయుత్తపుగ్గలో విచినాపేతబ్బో. తతో సఙ్ఘో చత్తారి అగతిగమనాని అనుపగన్త్వా భగవతో అజ్ఝాసయానురూపం లజ్జీపేసలబహుస్సుతసిక్ఖాకామభూతం పుగ్గలం విచినిత్వా “అయం భిక్ఖు ఇమస్స విహారస్స అనుచ్ఛవికో”తి ఆరోచేతి. మహాథేరస్సపి తమేవ రుచ్చతి, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే రుచ్చతి, అత్తనో భారభూతం వుత్తప్పకారఅఙ్గవియుత్తం పుగ్గలం దాతుకామో హోతి. ఏవం సన్తే సఙ్ఘో ఛన్దాదిఅగతిం న గచ్ఛతి, పుగ్గలోవ గచ్ఛతి, తస్మా సఙ్ఘస్సేవ అనుమతియా విహారో దాతబ్బో.

సచే పన సఙ్ఘో యం కఞ్చి ఆమిసం లభిత్వా యథావుత్తగుణవియుత్తస్స భిక్ఖునో దాతుకామో హోతి, పుగ్గలో పన భగవతో అజ్ఝాసయానురూపం వుత్తప్పకారఅఙ్గయుత్తభూతస్సేవ భిక్ఖుస్స దాతుకామో, తదా పుగ్గలోపి సఙ్ఘపరియాపన్నోయేవాతి కత్వా ధమ్మకమ్మకారకస్స పుగ్గలస్సేవ అనుమతియా విహారో దాతబ్బో, న సఙ్ఘానుమతియా. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౩౮-౨౩౯) “సచే సఙ్ఘో కిఞ్చి లభిత్వా ఆమిసగరుకతాయ న నివారేతి, ఏకో భిక్ఖు నివారేతి, సోవ భిక్ఖు ఇస్సరో. సఙ్ఘికేసు హి కమ్మేసు యో ధమ్మకమ్మం కరోతి, సోవ ఇస్సరో”తి. వుత్తఞ్హి –

> “ఛన్దా దోసా భయా మోహా;
> యో ధమ్మం అతివత్తతి;
> నిహీయతి తస్స యసో;
> కాళపక్ఖేవ చన్దిమా.
>
> “ఛన్దా దోసా భయా మోహా;
> యో ధమ్మం నాతివత్తతి;
> ఆపూరతి తస్స యసో;
> సుక్కపక్ఖేవ చన్దిమా”తి. (దీ॰ ని॰ ౩.౨౪౬; అ॰ ని॰ ४.౧౭-౧౮; పారి॰ ౩౮౨, ౩౮౬);

యదా పన థేరోపి కిఞ్చి అవత్వా యథాకమ్మఙ్గతో, సఙ్ఘోపి న కస్సచి విచారేతి, ఏవం సఙ్ఘికవిహారే అభిక్ఖుకే సుఞ్ఞే వత్తమానే తస్మిం దేసే యేన కేనచి సాసనస్స వుద్ధిమిచ్ఛన్తేన ఆచరియేన అన్తోసీమట్ఠకా భిక్ఖూ ఏవం సముస్సాహేతబ్బా "మా తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవం అకత్థ, అన్తోసీమట్ఠకేసు భిక్ఖూసు బహూపకారతాదియుత్తం పుగ్గలం విచినథ, విచినిత్వా లభన్తా తస్స పుగ్గలస్స సమగ్గేన సఙ్ఘేన ధువవాసత్థాయ విహారం అనుట్ఠాపనీయం కత్వా దేథ, నో చే అన్తోసీమట్ఠకేసు భిక్ఖూసు అలత్థ, అథ బహిసీమట్ఠకేసు భిక్ఖూసు విచినథ. బహిసీమట్ఠకేసు భిక్ఖూసు విచినిత్వా యథావుత్తఅఙ్గయుత్తపుగ్గలే లబ్భమానే తం పుగ్గలం అన్తోసీమం పవేసేత్వా అన్తోసీమట్ఠకస్స సఙ్ఘస్స అనుమతియా ధువవాసత్థాయ విహారం సమ్మన్నిత్వా అనుట్ఠాపనీయం కత్వా దేథ. ఏవం కరోన్తా హి తుమ్హే ఆయస్మన్తో అప్పిచ్ఛకథా-సన్తోసకథా-సల్లేఖకథా-పవివిత్తకథావీరియారమ్భకథా-సీలకథా-సమాధికథా-పఞ్ఞాకథా-విముత్తికథా-విముత్తిఞాణదస్సనకథాసఙ్ఖాతదసకథావత్థుసమ్పన్నం పుగ్గలం ఉపనిస్సాయ అస్సుతపుబ్బం ధమ్మం సుణిస్సథ, సుతపుబ్బం ధమ్మం పరియోదాపిస్సథ, కఙ్ఖం వినోదిస్సథ, దిట్ఠిం ఉజుం కరిస్సథ, చిత్తం పసాదేస్సథ. యస్స లజ్జినో పేసలస్స బహుస్సుతస్స సిక్ఖాకామస్స భిక్ఖునో భిక్ఖం అనుసిక్ఖమానా సద్ధాయ వడ్ఢిస్సన్తి, సీలేన వడ్ఢిస్సన్తి, సుతేన వడ్ఢిస్సన్తి, చాగేన వడ్ఢిస్సన్తి, పఞ్ఞాయ వడ్ఢిస్సన్తీ"తి. వుత్తఞ్హేతం విసుద్ధిమగ్గే (విసుద్ధి॰ ౧.౧౪) "కతమో ఉపనిస్సయగోచరో దసకథావత్థుగుణసమన్నాగతో కల్యాణమిత్తో, యం నిస్సాయ అస్సుతం సుణాతి, సుతం పరియోదపేతి, కఙ్ఖం వితరతి, దిట్ఠిం ఉజుం కరోతి, చిత్తం పసాదేతి. యస్స వా అనుసిక్ఖమానో సద్ధాయ వడ్ఢతి, సీలేన వడ్ఢతి, సుతేన వడ్ఢతి , చాగేన వడ్ఢతి, పఞ్ఞాయ వడ్ఢతి, అయం వుచ్చతి ఉపనిస్సయగోచరో"తి. ఏవం సముస్సాహేత్వా ధమ్మకథం కత్వా అన్తోసీమట్ఠకసఙ్ఘేనేవ ధువవాసవిహారో దాపేతబ్బోతి.

ఏవం జినసాసనస్స, వడ్ఢికామో సుపేసలో;
అకాసి పఞ్ఞవా భిక్ఖు, సుట్ఠు ఆవాసనిచ్ఛయన్తి.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

విహారవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో.

౨౯. కథినత్థారవినిచ్ఛయకథా

౨౨౬. ఏవం చతుపచ్చయభాజనవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని కథినవినిచ్ఛయం కథేతుమాహ ‘‘**కథినన్తి ఏత్థ పనా**’’తిఆది. తత్థ **కథిన**న్తి కతమం కథినం? సమూహపఞ్ఞత్తి. న హి పరమత్థతో కథినం నామ ఏకో ధమ్మో అత్థి, పురిమవస్సంవుత్థా భిక్ఖూ, అనూనపఞ్చవగ్గసఙ్ఘో, చీవరమాసో, ధమ్మేన సమేన ఉప్పన్నచీవరన్తిఆదీసు యేసు నామరూపేసు సముప్పజ్జమానేసు తేసం నామరూపధమ్మానం సమూహసమవాయసఙ్ఖాతం సమూహపఞ్ఞత్తిమత్తమేవ కథినం. అయమత్థో కథం జానితబ్బోతి? “తేసఞ్ఞేవ ధమ్మానం సఙ్గహో సమవాయో నామం నామకమ్మం నామధేయ్యం నిరుత్తి బ్యఞ్జనం అభిలాపో, యదిదం కథిన”న్తి పరివారపాళియం (పరి. ౪౧౨) ఆగతత్తా చ, ‘‘**తేసఞ్ఞేవ ధమ్మాన**న్తి యేసు రూపాదిధమ్మేసు సతి కథినం నామ హోతి, తేసం సమోధానం మిస్సీభావో. **నామం నామకమ్మ**న్తిఆదినా పన ‘కథిన’న్తి ఇదం బహూసు ధమ్మేసు నామమత్తం, న పరమత్థతో ఏకో ధమ్మో అత్థీతి దస్సేతీ”తి అట్ఠకథాయం (పరి. అట్ఠ. ౪౧౨) ఆగతత్తా చ, ‘‘**యేసు రూపాదిధమ్మేసూ**తి పురిమవస్సంవుత్థా భిక్ఖూ, పఞ్చహి అనూనో సఙ్ఘో, చీవరమాసో, ధమ్మేన సమేన సముప్పన్నం చీవరన్తి ఏవమాదీసు యేసు రూపారూపధమ్మేసు. **సతీ**తి సన్తేసు. **మిస్సీభావో**తి సంసగ్గతా సమూహపఞ్ఞత్తిమత్తం. తేనాహ న పరమత్థతో ఏకో ధమ్మో అత్థీతి దస్సేతీ”తి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. పరివార ౨.౪౧౨) ఆగతత్తా చ జానితబ్బోతి.

కేనట్ఠేన కథినన్తి? థిరట్ఠేన. కస్మా థిరన్తి? అనామన్తచారఅసమాదానచారగణభోజనయావదత్థచీవరయోచతత్థచీవరుప్పాదసఙ్ఖాతే పఞ్చానిసంసే అన్తోకరణసమత్థతాయ. వుత్తఞ్హి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౩౦౬) “పఞ్చానిసంసే అన్తోకరణసమత్థతాయ థిరన్తి అత్థో”తి, తథా విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౩౦౬) వజిరబుద్ధిటీకాయఞ్చ (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౩౦౬). అథ వా కేనట్ఠేన కథినన్తి? సఙ్గణ్హనట్ఠేన. కథం సఙ్గణ్హాతీతి? పఞ్చానిసంసే అఞ్ఞత్థ గన్తుం అదత్వా సఙ్గణ్హాతి సఙ్ఖిపిత్వా గణ్హాతి. వుత్తఞ్హి వినయత్థమఞ్జూసాయం (కఙ్ఖా. అభి. టీ. కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) “పఞ్చానిసంసే అఞ్ఞత్థ గన్తుం అదత్వా సఙ్గణ్హనట్ఠేన కథిన”న్తి.

కథిన-సద్దో కాయ ధాతుయా కేన పచ్చయేన సిజ్ఝతీతి? టీకాచరియా ధాతుపచ్చయే అచిన్తేత్వా అనిప్ఫన్నపాటిపదికవసేనేవ వణ్ణేన్తి, తస్మా అయం సద్దో రుళ్హీసుద్ధనామభూతో అనిప్ఫన్నపాటిపదికసద్దోతి వుచ్చతి. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? తీసుపి వినయటీకాసు (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౩౦౬; వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౩౦౬; వజిర. టీ. మహావగ్గ ౩౦౬; కఙ్ఖా. అభి. టీ. కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) “థిరన్తి అత్థో” ఇచ్చేవ వణ్ణితత్తా. పఞ్చానిసంసే అన్తోకరణసమత్థతాయాతి పన థిరతా చస్స హేతుపదమేవ. అథ వా కథిన-సద్దో కథధాతుయా ఇనపచ్చయేన సిజ్ఝతి. కథం? కథ సఙ్గహణేతిమస్స లద్ధధాతుసఞ్ఞాదిస్స పఞ్చానిసంసే అఞ్ఞత్థ గన్తుం అదత్వా సఙ్గణ్హాతీతి అత్థే “ఇన సబ్బత్థా”తి యోగవిభాగేన వా “సుపతో చా”తి ఏత్థ చ-సద్దేన వా ఇనపచ్చయం కత్వా పరక్ఖరం నేత్వా కథినసద్దతో స్యుప్పత్తాదిమ్హి కతే రూపం. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “సఙ్గణ్హనట్ఠేనా”తి వుత్తం కఙ్ఖావితరణీటీకాపాఠం నిస్సాయ విఞ్ఞాయతి. అథ వా కఠ కిచ్ఛజీవనేతి ధాతుతో ఇనపచ్చయం కత్వా సిజ్ఝతి. అయమత్థో “కఠ కిచ్ఛజీవనే, ముద్ధజదుతియన్తో ధాతు, ఇనో”తి అభిధానప్పదీపికాటీకాయం వుత్తత్తా విఞ్ఞాయతి.

బహూ పన పణ్డితా ఇమం పాఠంయేవ గహేత్వా “కథిన-సద్దో ముద్ధజదుతియన్తోయేవ హోతి, న దన్తజో”తి వదన్తి చేవ లిఖన్తి చ, న పనేవం ఏకన్తతో వత్తబ్బం. కస్మా? అభిధానప్పదీపికాటీకాయం కక్ఖళపరియాయం గుణసద్దభూతం కఠినసద్దం సన్ధాయ వుత్తం, న సాసనవోహారతో నామసద్దభూతం. తేనేవాహ “పఞ్చకం కక్ఖళే”తి. అనేకేసు పన పాళిఅట్ఠకథాదిపోత్థకేసు జినసాసనవోహారతో నామసద్దభూతో కథిన-సద్దో దన్తజోయేవ యేభుయ్యేన పఞ్ఞాయతి , తేనేవ చ కారణేన అభిధానప్పదీపికాటీకాయమ్పి వణ్ణవిపరియాయే కథినన్తిపి వుత్తం. అథ వా కత్థ సిలాఘాయన్తి ధాతుతో ఇనపచ్చయం కత్వా ససంయోగత్థకారం నిసంయోగం కత్వా సిజ్ఝతి. అయమత్థో సిలాఘాదిసుత్తస్స వుత్తియం “సిలాఘ కత్థనే”తి వచనతో, సద్దనీతియఞ్చ “కత్థనం పసంసన”న్తి వణ్ణితత్తా చ విఞ్ఞాయతి. ఇదఞ్చ వచనం “ఇదఞ్హి కథినవత్తం నామ బుద్ధప్పసత్థ”న్తి అట్ఠకథావచనేన (మహావ. అట్ఠ. ౩౦౬) సమేతి. ఆచరియా పన “కఠధాతు ఇనపచ్చయో”తి వికప్పేత్వా “కఠ సమత్థనే”తి అత్థం వదన్తి, తం టీకాసు (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౩౦౬; వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౩౦౬; వజిర. టీ. మహావగ్గ ౩౦౬; కఙ్ఖా. అభి. టీ. కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) “థిరన్తి అత్థో”తి వచనం అనపేక్ఖిత్వా “పఞ్చానిసంసే అన్తోకరణసమత్థతాయా”తి హేతుమేవ అత్థభావేన గహేత్వా వుత్తం సియా, తం పన థిరభావస్స హేతుయేవ.

కథం విగ్గహో కాతబ్బోతి? అయం కథిన-సద్దో చతూసు పదేసు నామపదం, పఞ్చసు నామేసు సుద్ధనామం, చతూసు సుద్ధనామేసు రుళ్హీసుద్ధనామం, ద్వీసు పాటిపదికసద్దేసు అనిప్ఫన్నపాటిపదికసద్దం, తస్మా విగ్గహో న కాతబ్బో. వుత్తఞ్హి –

> “రుళ్హీఖ్యాతం నిపాతఞ్చు-పసగ్గాలపనం తథా;
> సబ్బనామికమేతేసు, న కతో విగ్గహో ఛసూ”తి.

అయమత్థో “కథినన్తి…పే.… థిరన్తి అత్థో”తి టీకాసు (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౩౦౬; వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౩౦౬; వజిర. టీ. మహావగ్గ ౩౦౬; కఙ్ఖా. అభి. టీ. కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) వచనతో విఞ్ఞాయతి. అథ వా పఞ్చానిసంసే అఞ్ఞత్థ గన్తుం అదత్వా కథతి సఙ్గణ్హాతీతి **కథినం,** అయం వచనత్థో యథావుత్తవినయత్థమఞ్జూసాపాఠవసేన (కఙ్ఖా. అభి. టీ. కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) విఞ్ఞాయతి. అథ వా కఠతి కిచ్ఛేన జీవతీతి కఠినో, రుక్ఖో, తస్స ఏసోతి కఠినో, థిరభావో, సో ఏతస్స అత్థీతి **కథినం,** పఞ్ఞత్తిజాతం ఠ-కారస్స థ-కారం కత్వా కథినన్తి వుత్తం. అయం నయో “కఠ కిచ్ఛజీవనే”తి ధాత్వత్థసంవణ్ణనాయ చ “పఞ్చానిసంసే అన్తోకరణసమత్థతాయ థిరన్తి అత్థో”తి టీకావచనేన (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౩౦౬; వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౩౦౬; వజిర. టీ. మహావగ్గ ౩౦౬; కఙ్ఖా. అభి. కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) చ సమేతీతి దట్ఠబ్బో. అథ వా కథీయతే సిలాఘతే పసంసీయతే బుద్ధాదీహీతి **కథినం,** అయం నయో “కత్థ సిలాఘాయ”న్తి ధాత్వత్థసంవణ్ణనాయ చ “ఇదఞ్హి కథినవత్తం నామ బుద్ధప్పసత్థ”న్తి (మహావ. అట్ఠ. ౩౦౬) అట్ఠకథావచనేన చ సమేతీతి దట్ఠబ్బో.

ఏత్థ పన సఙ్ఖేపరుచిత్తా ఆచరియస్స సద్దలక్ఖణం అవిచారేత్వా అత్థమేవ పుచ్ఛం కత్వా విస్సజ్జేతుం **‘‘కథినం అత్థరితుం కే లభన్తి, కే న లభన్తీ’’**తిఆదిమాహ. తత్థ **కే లభన్తీ**తి కే సాధేన్తీతి అత్థో. **పఞ్చ జనా లభన్తీ**తి పఞ్చ జనా సాధేన్తి. కథినదుస్సస్స హి దాయకా పచ్ఛిమకోటియా చత్తారో హోన్తి, ఏకో పటిగ్గాహకోతి. “తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం చతువగ్గో భిక్ఖుసఙ్ఘో ఠపేత్వా తీణి కమ్మాని ఉపసమ్పదం పవారణం అబ్భాన”న్తి చమ్పేయ్యక్ఖన్ధకే (మహావ. ౩౮౮) వుత్తత్తా న పఞ్చవగ్గకరణీయన్తి గహేతబ్బం. **పఠమప్పవారణాయ పవారితా**తి ఇదం వస్సచ్ఛేదం అకత్వా వస్సంవుత్థభావసన్దస్సనత్థం వుత్తం అన్తరాయేన అపవారితానమ్పి వుత్థవస్సానం కథినత్థారసమ్భవతో. తేనేవ “అప్పవారితా వా”తి అవత్వా

‘‘**ఛిన్నవస్సా వా పచ్ఛిమికాయ ఉపగతా వా న లభన్తీ**’’తి ఏత్తకమేవ వుత్తం. **అఞ్ఞస్మిం విహారే వుత్థవస్సాపి న లభన్తీ**తి నానాసీమాయ అఞ్ఞస్మిం విహారే వుత్థవస్సా ఇమస్మిం విహారే కథినత్థారం న లభన్తీతి అత్థో. **సబ్బే**తి ఛిన్నవస్సాదయో, అనుపగతాపి తత్థేవ సఙ్గహితా. **ఆనిసంస**న్తి కథినానిసంసచీవరం. ఏకం అత్థతచీవరంయేవ హి కథినచీవరం నామ హోతి, అవసేసాని చీవరాని వా సాటకా వా కథినానిసంసాయేవ నామ. వక్ఖతి హి “అవసేసకథినానిసంసే బలవవత్థాని వస్సావాసికఠితికాయ దాతబ్బానీ”తి. (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౨౨౬) **ఇతరేస**న్తి పురిమికాయ ఉపగతానం.

నో చే పచ్ఛిమికాయ ఉపసమ్పజ్జతి, గణపూరకో చేవ హోతి, ఆనిసంసఞ్చ లభతీతి ఇమినా సామణేరానం వస్సూపగమనం అనుఞ్ఞాతం హోతి. నో హి పురిమికాయ వస్సూపగతత్తా ఆనిసంసం లభతి, పచ్ఛిమికాయ పన ఉపసమ్పజ్జితత్తా గణపూరకో హోతీతి. **సచే పురిమికాయ ఉపగతా కథినత్థారకుసలా న హోన్తీ**తిఆదినా “అట్ఠధమ్మకోవిదో భిక్ఖు, కథినత్థారమరహతీ”తి వినయవినిచ్ఛయే (వి॰ వి॰ ౨౭౦౪) ఆగతత్తా సయం చే అట్ఠధమ్మకుసలో, సయమేవ అత్థరితబ్బం. నో చే, అఞ్ఞో అట్ఠధమ్మకుసలే పరియేసిత్వా నేతబ్బా, ఏవం అకత్వా కథినం అత్థరితుం న వట్టతీతి దిస్సతి. **కథినం అత్థరాపేత్వా**తి సకారితవచనేన తేహి బాహిరతో ఆగతత్థేరేహి సయం కథినం న అత్థరితబ్బం, సబ్బపుబ్బకిచ్చాదికం సంవిదహిత్వా తే పురిమికాయ వస్సూపగతా అన్తోసీమట్ఠభిక్ఖూయేవ అత్థరాపేతబ్బాతి దిస్సతి, అఞ్ఞథా అఞ్ఞో కథినం అత్థరతి, అఞ్ఞో ఆనిసంసం లభతీతి ఆపజ్జతి, న పనేవం యుజ్జతి. వక్ఖతి హి “ఆనిసంసో పన ఇతరేసంయేవ హోతీ”తి. **దానఞ్చ భుఞ్జిత్వా**తి ఖాదనీయభోజనీయభూతం అన్నపానాదిదానం భుఞ్జిత్వా. న హి తే వత్థుదానం లభన్తి.

కథినచీవరం దేమాతి దాతుం వట్టతీతి ఏత్థ “సఙ్ఘస్స కథినచీవరం దేమా”తి వత్తబ్బం. ఏవఞ్హి సతి “ఇదం సఙ్ఘస్స కథినదుస్సం ఉప్పన్న”న్తి (మహావ॰ ౩౦౭) కమ్మవాచాయ సమేతి. అథ చ పన పుబ్బే కతపరిచయత్తా “సఙ్ఘస్సా”తి అవుత్తేపి సమ్పదానం పాకటన్తి కత్వా అవుత్తం సియాతి. ఏత్థేకే ఆచరియా వదన్తి “సఙ్ఘస్సాతి అవుత్తేపి కాలే దిన్నం సఙ్ఘికం హోతీ”తి, తత్రేవం వత్తబ్బం “న కాలే దిన్నం సబ్బం సఙ్ఘికం హోతీ”తి. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “యఞ్చ కాలేపి సఙ్ఘస్స వా ఇదం అకాలచీవరన్తి, పుగ్గలస్స వా ఇదం తుయ్హం దమ్మీతిఆదినా నయేన దిన్నం, ఏతం అకాలచీవరం నామా”తి కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ అకాలచివరసిక్ఖాపదవణ్ణనా) ఆగతత్తా పుగ్గలికమ్పి హోతీతి విఞ్ఞాయతి, తస్మా పరమ్ముఖాపి నామం వత్వా సమ్ముఖాపి పాదమూలే ఠపేత్వా దిన్నం పుగ్గలికమేవ హోతి, న సఙ్ఘికం. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౯) ‘‘**పుగ్గలస్స దేతీ**తి ‘ఇమం చీవరం ఇత్థన్నామస్స దమ్మీ’తి ఏవం పరమ్ముఖా వా, పాదమూలే ఠపేత్వా ‘ఇమం, భన్తే, తుమ్హాకం దమ్మీ’తి ఏవం సమ్ముఖా వా దేతీ”తి. ఏవం పుగ్గలికే సతి తం చీవరం సఙ్ఘస్స భాజేతబ్బం హోతి వా న హోతి వాతి? నో పుగ్గలో అత్తనో సద్ధివిహారికఅన్తేవాసికభూతస్స సఙ్ఘస్స వా అఞ్ఞస్స సహధమ్మికసఙ్ఘస్స వా భాజేతుకామో భాజేయ్య, అభాజేతుకామో “భాజేతూ”తి న కేనచి వచనీయో. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “న హి పుగ్గలస్స ఆదిస్స దిన్నం కేనచి భాజనీయం హోతీ”తి టీకాసు ఆగమనతో విఞ్ఞాయతి. అథేకే ఆచరియా ఏవం వదన్తి “కథినస్స ఏకం మూలం సఙ్ఘో”తి (పరి॰ ౪౦౮) వుత్తత్తా పుగ్గలం ఉద్దిస్స దిన్నేపి సఙ్ఘాయత్తం సఙ్ఘికం హోతి. యథా కిం ‘సీమాయ దమ్మి, సేనాసనస్స దమ్మీ’తి వుత్తేపి తం దానం సఙ్ఘికం హోతి, యథా చ ‘కథినచీవరం దమ్మీ’తి వుత్తే సఙ్ఘికం హోతీ”తి.

తత్రేవం విచారేతబ్బం – “కథినస్స ఏకం మూలం సఙ్ఘో”తి వచనం (పరి॰ ౪౦౮) కథినస్స మూలం కథినస్స కారణం దిస్సతి. యథా హి మూలే విజ్జమానే రుక్ఖో తిట్ఠతి, అవిజ్జమానే న తిట్ఠతి, తస్మా మూలం రుక్ఖస్స కారణం హోతి, పతిట్ఠం హోతి, ఏవం సఙ్ఘే విజ్జమానే కథినం హోతి, నో అవిజ్జమానే, తస్మా సఙ్ఘో కథినస్స మూలం కథినస్స కారణం నామ హోతి.

కథం సఙ్ఘే విజ్జమానే కథినం హోతి? సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన చతువగ్గభూతేన సఙ్ఘేన అత్థారారహస్స భిక్ఖునో ఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయ కథినచీవరే దిన్నేయేవ తేన చీవరేన అత్థతం కథినం నామ హోతి, నో అదిన్నే, తస్మా చతువగ్గసఙ్ఘే అలబ్భమానే సహస్సక్ఖత్తుం "కథినం దమ్మీ"తి వుత్తేపి కథినం నామ న హోతి, తస్మా ఉపచారసీమాయ పరిచ్ఛిన్నే విహారే ఏకో వా ద్వే వా తయో వా చత్తారో వా భిక్ఖూ విహరన్తి, తత్థ కథినచీవరే ఉప్పన్నే అఞ్ఞతో పరియేసిత్వా చతువగ్గసఙ్ఘో ఏకో పటిగ్గాహకోతి పఞ్చన్నం భిక్ఖూనం పూరణే సతి కథినం అత్థరితుం లభతి, నాసతి, ఏవం సఙ్ఘే విజ్జమానేయేవ కథినం నామ హోతి, నో అవిజ్జమానే, తస్మా సఙ్ఘస్స కథినస్స మూలభూతతం కారణభూతతం సన్ధాయ "కథినస్స ఏకం మూలం సఙ్ఘో"తి వుత్తం. "కథిన"న్తి వుత్తే సఙ్ఘికంయేవ హోతి, నో పుగ్గలికన్తి అధిప్పాయో ఏతస్మిం పాఠే న లబ్భతి. యథా కిం "కిచ్చాధికరణస్స ఏకం మూలం సఙ్ఘో"తి (చూళవ. ౨౧౯) ఏత్థ అపలోకనకమ్మఞత్తికమ్మఞత్తిదుతియకమ్మఞత్తిచతుత్థకమ్మసఙ్ఖాతం కిచ్చాధికరణం చతువగ్గాదికే సఙ్ఘే విజ్జమానేయేవ హోతి, నో అవిజ్జమానే, తస్మా సఙ్ఘస్స కిచ్చాధికరణస్స మూలభూతతం కారణభూతతం సన్ధాయ "కిచ్చాధికరణస్స ఏకం మూలం సఙ్ఘో"తి వుచ్చతి, ఏవంసమ్పదమిదం దట్ఠబ్బం.

యదిపి వుత్తం "యథా 'సీమాయ దమ్మి, సేనాసనస్స దమ్మీ'తిఆదీసు తం దానం సఙ్ఘాయత్తమేవ హోతి, తథా 'కథిన దమ్మీ'తి వుత్తే పుగ్గలం ఉద్దిస్స దిన్నేపి సఙ్ఘాయత్తమేవ సఙ్ఘికమేవ హోతీ"తి, తథాపి ఏవం విచారణా కాతబ్బా – "సీమాయ దమ్మి, సేనాసనస్స దమ్మీ"తిఆదీసు సీమా చ సేనాసనఞ్చ దానపటిగ్గాహకా న హోన్తి, తస్మా సీమట్ఠస్స చ సేనాసనట్ఠస్స చ సఙ్ఘస్స ఆయత్తం హోతి, పుగ్గలో పన దానపటిగ్గాహకోవ, తస్మా "ఇమం కథినచీవరం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దమ్మీ"తి పరమ్ముఖా వా తస్స భిక్ఖునో పాదమూలే ఠపేత్వా సమ్ముఖా వా దిన్నం కథం సఙ్ఘాయత్తం సఙ్ఘసన్తకం భవేయ్య, ఏవం సఙ్ఘస్స అపరిణతం పుగ్గలికచీవరం సఙ్ఘస్స పరిణామేయ్య, నవసు అధమ్మికదానేసు ఏకం భవేయ్య, తస్స చీవరస్స పటిగ్గహోపి నవసు అధమ్మికపటిగ్గహేసు ఏకో భవేయ్య, తస్స చీవరస్స పరిభోగోపి నవసు అధమ్మికపరిభోగేసు ఏకో భవేయ్య. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? **నవ అధమ్మికాని దానానీ**తి సఙ్ఘస్స పరిణతం అఞ్ఞసఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా పుగ్గలస్స వా పరిణామేతి, చేతియస్స పరిణతం అఞ్ఞచేతియస్స వా సఙ్ఘస్స వా పుగ్గలస్స వా పరిణామేతి, పుగ్గలస్స పరిణతం అఞ్ఞపుగ్గలస్స వా సఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా పరిణామేతి, "నవ అధమ్మికా పరిభోగా"తి ఆగతం పరివారపాళిఞ్చ (పరి. ౩౨౯) "**నవ పటిగ్గహపరిభోగా**తి ఏతేసంయేవ దానానం పటిగ్గహా చ పరిభోగా చా"తి ఆగతం అట్ఠకథఞ్చ (పరి. అట్ఠ. ౩౨౯) ఓలోకేత్వా విఞ్ఞాయతీతి.

అథాపి ఏవం వదన్తి – దాయకో సఙ్ఘత్థేరస్స వా గన్థధుతఙ్గవసేన అభిఞ్ఞాతస్స వా భత్తుద్దేసకస్స వా పహిణతి "అమ్హాకం భత్తగ్గహణత్థాయ అట్ఠ భిక్ఖూ గహేత్వా ఆగచ్ఛథా"తి, సచేపి ఞాతిఉపట్ఠాకేహి పేసితం హోతి, ఇమే తయో జనా పుచ్ఛితుం న లభన్తి. ఆరుళ్హాయేవ మాతికం, సఙ్ఘతో అట్ఠ భిక్ఖూ ఉద్దిసాపేత్వా అత్తనవమేహి గన్తబ్బం. కస్మా? భిక్ఖుసఙ్ఘస్స హి ఏతే భిక్ఖూ నిస్సాయ లాభో ఉప్పజ్జతీతి. గన్థధుతఙ్గాదీహి పన అనభిఞ్ఞాతో ఆవాసికభిక్ఖు పుచ్ఛితుం లభతి, తస్మా తేన "కిం సఙ్ఘతో గణ్హామి, ఉదాహు యే జానామి, తేహి సద్ధిం ఆగచ్ఛామీ"తి మాతికం ఆరోపేత్వా యథా దాయకా వదన్తి, తథా పటిపజ్జితబ్బన్తి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౫), ఈదిసేసు ఠానేసు "సఙ్ఘస్స లాభో పుగ్గలం ఉపనిస్సాయ ఉప్పజ్జతీ"తి వచనం ఉపనిధాయ "సఙ్ఘస్స లాభో పుగ్గలం నిస్సాయ ఉప్పజ్జతి, పుగ్గలస్స పత్తలాభో సఙ్ఘం ఆమసిత్వా దేన్తో సఙ్ఘాయత్తో హోతీ"తి విఞ్ఞాయతీతి.

ఇమస్మిమ్పి వచనే ఏవం విచారణా కాతబ్బా – తస్మిం తు నిమన్తనే న పుగ్గలంయేవ నిమన్తేతి, అథ ఖో ససఙ్ఘం పుగ్గలం నిమన్తేతి. తత్థ తు "సఙ్ఘ"న్తి అవత్వా "అట్ఠ భిక్ఖూ"తి వుత్తత్తా "కిం సఙ్ఘతో గణ్హామి, ఉదాహు యే జానామి, తేహి సద్ధిం ఆగచ్ఛామీ"తి అనభిఞ్ఞాతో పుగ్గలో పుచ్ఛితుం లభతి. సఙ్ఘత్థేరస్స పన సఙ్ఘం పరిహరిత్వా వసితత్తా "అట్ఠ భిక్ఖూ"తి వుత్తే సఙ్ఘం ఠపేత్వా అఞ్ఞేసం గహణకారణం నత్థి, గన్ధధుతఙ్గవసేన అభిఞ్ఞాతపుగ్గలోపి సఙ్ఘస్స పుఞ్ఞనిస్సితత్తా "అట్ఠ భిక్ఖూ"తి వుత్తే సఙ్ఘతోయేవ గణ్హాతి, భత్తుద్దేసకస్సపి దేవసికం సఙ్ఘస్సేవ భత్తవిచారణత్తా "అట్ఠ భిక్ఖూ"తి వుత్తే సఙ్ఘం ఠపేత్వా అఞ్ఞేసం గహణకారణం నత్థి. ఏవం "అట్ఠ భిక్ఖూ గహేత్వా ఆగచ్ఛథా"తి సహ సఙ్ఘేన నిమన్తితత్తా "ఇమే తయో జనా పుచ్ఛితుం న లభన్తీ"తి వుత్తం, న "త్వం ఆగచ్ఛాహీ"తి పుగ్గలస్సేవ నిమన్తనే సతిపి సఙ్ఘం గహేత్వా ఆగన్తబ్బతోతి. ఏవం "అట్ఠ భిక్ఖూ గహేత్వా ఆగచ్ఛథా"తి ససఙ్ఘస్సేవ పుగ్గలస్స నిమన్తితత్తా సఙ్ఘో గహేతబ్బో హోతి, న "తుమ్హే ఆగచ్ఛథా"తి పుగ్గలస్సేవ నిమన్తితత్తా, తస్మా "పుగ్గలస్స లాభో సఙ్ఘాయత్తో"తి న సక్కా వత్తుం , అట్ఠకథాదీసు పకరణేసుపి "పుగ్గలం నిస్సాయ సఙ్ఘస్స లాభో ఉప్పజ్జతి" ఇచ్చేవ వుత్తో, న "పుగ్గలస్స లాభో సఙ్ఘాయత్తో"తి. చీవరలాభఖేత్తభూతాసు అట్ఠసు మాతికాసు చ "సఙ్ఘస్స దేతీ"తి చ విసుం, "పుగ్గలస్స దేతీ"తి చ విసుం ఆగతం. **పుగ్గలస్స దేతీ**తి "ఇమం చీవరం ఇత్థన్నామస్స దమ్మీ"తి ఏవం పరమ్ముఖా వా, పాదమూలే ఠపేత్వా "ఇమం భన్తే తుమ్హాకం దమ్మీ"తి ఏవం సమ్ముఖా వా దేతీతి.

ఇదాని పన చీవరం దాతుకామా ఉపాసకా వా ఉపాసికాయో వా సయం అనాగన్త్వా పుత్తదాసాదయో ఆణాపేన్తాపి "ఇమం చీవరం ఇత్థన్నామస్స థేరస్స దేథా"తి వత్వా పుగ్గలస్సేవ దాపేన్తి, సామం గన్త్వా దదన్తాపి పాదమూలే ఠపేత్వా వా హత్థే ఠపేత్వా వా హత్థేన ఫుసాపేత్వా వా దదన్తి "ఇమం, భన్తే, చీవరం తుమ్హే ఉద్దిస్స ఏత్తకం ధనం పరిచ్చజిత్వా కతం, ఏవఞ్చ ఏవఞ్చ హత్థకమ్మం కత్వా సమ్పాదితం, తస్మా తుమ్హే నివాసథ పారుపథ పరిభుఞ్జథా"తిఆదీని వదన్తి, తస్స పుగ్గలస్స పరిభోగకరణమేవ ఇచ్ఛన్తి, న సఙ్ఘస్స దానం. కేచి అతుట్ఠకథమ్పి కథేన్తి. ఏవం పుగ్గలమేవ ఉద్దిస్స దిన్నచీవరస్స సఙ్ఘేన ఆయత్తకారణం నత్థి. "సచే పన 'ఇదం తుమ్హాకఞ్చ తుమ్హాకం అన్తేవాసికానఞ్చ దమ్మీ'తి ఏవం వదతి, థేరస్స చ అన్తేవాసికానఞ్చ పాపుణాతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౯) ఆగమనతో ఏవం వత్వా దేన్తే పన ఆచరియన్తేవాసికానం పాపుణాతి, అనన్తేవాసికస్స పన న పాపుణాతి. "ఉద్దేసం గహేతుం ఆగతో గహేత్వా గచ్ఛన్తో చ అత్థి, తస్సపి పాపుణాతీ"తి ఆగమనతో బహిసీమట్ఠస్స ధమ్మన్తేవాసికస్సపి పాపుణాతి. "తుమ్హేహి సద్ధిం నిబద్ధచారికభిక్ఖూనం దమ్మీతి వుత్తే ఉద్దేసన్తేవాసికానం వత్తం కత్వా ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాదీని గహేత్వా విచరన్తానం సబ్బేసం పాపుణాతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౯) ఆగమనతో ఏవం వత్వా దేన్తే ధమ్మన్తేవాసికానం వత్తపటిపత్తికారకానఞ్చ అన్తేవాసికానం పాపుణాతి. ఏవం దాయకానం వచనానురూపమేవ దానస్స పవత్తనతో "యథా దాయకా వదన్తి, తథా పటిపజ్జితబ్బ"న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౫) అట్ఠకథాచరియా వదన్తి.

ఏవం ఇదాని దాయకా యేభుయ్యేన పుగ్గలస్సేవ దేన్తి, సతేసు సహస్సేసు ఏకోయేవ పణ్డితో బహుస్సుతో దాయకో సఙ్ఘస్స దదేయ్య, పుగ్గలికచీవరఞ్చ సఙ్ఘికభవనత్థాయ అకరియమానం న ఞత్తియా కమ్మవాచాయ చ అరహం హోతి. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? ఞత్తికమ్మవాచావిరోధతో. కథం విరోధోతి చే? ఞత్తియా కమ్మవాచాయ చ "ఇదం సఙ్ఘస్స కథినదుస్సం ఉప్పన్న"న్తి కథినచీవరస్స సఙ్ఘికభావో వుత్తో, ఇదాని పన తం చీవరం "పుగ్గలస్స దిన్నం పుగ్గలిక"న్తి వచనత్థానురూపతో పుగ్గలికం హోతి, ఏవమ్పి విరోధో. "సఙ్ఘో ఇమం కథినదుస్సం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దదేయ్య కథినం అత్థరితు"న్తి ఏత్థ చ సఙ్ఘోతి ధాతుయా కత్తా హోతి, భిక్ఖునోతి సమ్పదానం, ఇధ పన సఙ్ఘస్స తస్మిం కథినచీవరే అనిస్సరభావతో సఙ్ఘో కత్తా న

హోతి, భిక్ఖు పటిగ్గాహలక్ఖణాభావతో సమ్పదానం న హోతి, ఏవమ్పి విరోధో. దాయకేన పన సఙ్ఘస్స పరిచ్చత్తత్తా సఙ్ఘికభూతం కథినచీవరం యస్మిం కాలే సఙ్ఘో కథినం అత్థరితుం అట్ఠఙ్గసమన్నాగతస్స భిక్ఖునో దేతి, తస్మిం కాలే ఇత్తిదుతియకమ్మవాచం ఇదాని మనుస్సా "ఇత్తీ"తి వోహరన్తి, తఞ్చ చీవరం "ఇత్తిలద్ధచీవర"న్తి, తం చీవరదాయకఞ్చ "ఇత్తిలద్ధదాయకో"తి , తస్మా సఙ్ఘికచీవరమేవ ఇత్తిలద్ధం హోతి, నో పుగ్గలికచీవరం. ఇత్తిలద్ధకాలతో పన పట్ఠాయ తం చీవరం పుగ్గలికం హోతి. కస్మా? అత్థారకపుగ్గలస్స చీవరభావతోతి.

అథాపి వదన్తి "దిన్నన్తి పాఠఞ్చ 'సాధేన్తీ'తి పాఠఞ్చ 'ఆనిసంసం లభన్తీ'తి పాఠఞ్చ ఉపనిధాయ అయమత్థో విఞ్ఞాయతీ"తి, తత్థాయమాచరియానమధిప్పాయో – "దిన్నం ఇదం సఙ్ఘేనా"తి ఏత్థ దా-ధాతుయా సఙ్ఘేనాతి కత్తా, ఇదన్తి కమ్మం, ఇమస్స కథినచీవరస్స సఙ్ఘికత్తా సఙ్ఘేన దిన్నం హోతి, తేన విఞ్ఞాయతి "కథిన"న్తి వుత్తే సఙ్ఘికం హోతీతి. "**కథినత్థారం కే లభన్తీ**తి ఏత్థ **కే లభన్తీ**తి కే సాధేన్తీతి అత్థో. పఞ్చ జనా సాధేన్తీ"తి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౦౬) వుత్తం. తత్థ **పఞ్చ జనా**తి సఙ్ఘో వుత్తో, ఇమినాపి విఞ్ఞాయతి "కథినన్తి వుత్తే సఙ్ఘికం హోతీ"తి. **ఆనిసంసం లభన్తీ**తి ఏత్థ చ సఙ్ఘికత్తా సబ్బే సీమట్ఠకభిక్ఖూ ఆనిసంసం లభన్తి, ఇమినాపి విఞ్ఞాయతి "కథినన్తి వుత్తే సఙ్ఘికం హోతీ"తి.

తత్రాప్యేవం విచారణా కాతబ్బా – పుబ్బేదాయకా చత్తారోపి పచ్చయే యేభుయ్యేన సఙ్ఘస్సేవ దేన్తి, తస్మా సఙ్ఘస్స చతుపచ్చయభాజనకథా అతివిత్థారా హోతి. అప్పకతో పన పుగ్గలస్స దేన్తి, తస్మా సఙ్ఘస్స దిన్నం కథినచీవరం సఙ్ఘేన అత్థారకస్స పుగ్గలస్స దిన్నం సన్ధాయ వుత్తం. **సాధేన్తీ**తి చ కథినదుస్సస్స దాయకా చత్తారో, పటిగ్గాహకో ఏకోతి పఞ్చ జనా కథినదానకమ్మం సాధేన్తీతి వుత్తం. **ఆనిసంసం లభన్తీ**తి ఇదఞ్చ అత్థారకస్స చ అనుమోదనానఞ్చ భిక్ఖూనం ఆనిసంసలాభమేవ వుత్తం, న ఏతేహి పాఠేహి "కథిన"న్తి వుత్తే సఙ్ఘికం హోతీతి అత్థో విఞ్ఞాతబ్బో హోతీతి దట్ఠబ్బో. సఙ్ఘస్స ఉప్పన్నచీవరం సఙ్ఘేన అత్థారకస్స దిన్నభావో కథం విఞ్ఞాయతీతి? "ఇదం సఙ్ఘస్స కథినదుస్సం ఉప్పన్నం, సఙ్ఘో ఇమం కథినదుస్సం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దేతి కథినం అత్థరితు"న్తి వుత్తం పాళిపాఠఞ్చ (మహావ॰ ౩౦౭) "సఙ్ఘో అజ్జ కథినదుస్సం లభిత్వా పునదివసే దేతి, అయం నిచయసన్నిధీ"తి వుత్తం అట్ఠకథాపాఠఞ్చ దిస్వా విఞ్ఞాయతీతి. సఙ్ఘసన్తకభూతం చీవరమేవ దానకిరియాయ కమ్మం, సఙ్ఘో కత్తా, పుగ్గలో సమ్పదానం భవితుం అరహభావో చ యథావుత్తపాళిపాఠమేవ ఉపనిధాయ విఞ్ఞాయతీతి.

ఏవం సన్తే పుగ్గలస్స దిన్నం పుగ్గలికచీవరం సఙ్ఘికం కాతుం కథం పటిపజ్జితబ్బన్తి? సచే నో పటిగ్గాహకపుగ్గలో దాయకానం ఏవం వదతి "ఉపాసక దానం నామ పుగ్గలస్స దిన్నతో సఙ్ఘస్స దిన్నం మహప్ఫలతరం హోతి, తస్మా సఙ్ఘస్స దేహి, సఙ్ఘస్స దత్వా పున సఙ్ఘేన అత్థారారహస్స భిక్ఖునో కమ్మవాచాయ దత్వా తేన పుగ్గలేన యథావినయం అత్థతేయేవ కథినం నామ హోతి, న పుగ్గలస్స దత్వా పుగ్గలేన సామంయేవ అత్థతే, తస్మా సఙ్ఘస్స దేహీ"తి ఉయ్యోజేత్వా సఙ్ఘస్స దాపితేపి తం చీవరం సఙ్ఘికం హోతి కథినత్థారారహం. యది పన దాయకో అప్పస్సుతతాయ "నాహం, భన్తే, కిఞ్చి జానామి, ఇమం చీవరం తుమ్హాకమేవ దమ్మీ"తి వక్ఖతి, ఏవం సతి పుగ్గలికవసేనేవ సమ్పటిచ్ఛిత్వా తేన పుగ్గలేన తం చీవరం సఙ్ఘస్స దిన్నమ్పి సఙ్ఘికం హోతి.

యది ఏవం సమణేనేవ సమణస్స దిన్నం చీవరం కథం కథినత్థారారహం భవేయ్యాతి? నో న భవేయ్య. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) "కథినం కేన దిన్నం వట్టతి? యేన కేనచి దేవేన వా మనుస్సేన వా పఞ్చన్నం వా

సహధమ్మికానం అఞ్ఞతరేన దిన్నం వట్టతీ”తి. అథ కస్మా పరమ్పరభూతేహి ఆచరియేహి ఞత్తిలద్ధచీవరతో అవసేసాని చీవరాని సఙ్ఘస్స భాజేత్వా ఏవ పరిభుఞ్జితానీతి? వుచ్చతే – ఏకచ్చే భిక్ఖూ ఆచరియపరమ్పరాగతఅనుసారేనేవ పటిపజ్జన్తి, కేచి బహూనం కిరియం దిస్వా దిట్ఠానుగతివసేన పటిపజ్జన్తి, బహుస్సుతాపి కేచి థేరా అరుచ్చన్తాపి పవేణిభేదభయేన పటిపజ్జన్తి, అపరే రుచివసేన అత్థఞ్చ అధిప్పాయఞ్చ పరిణామేత్వా గణ్హన్తి, పకరణమేవానుగతభిక్ఖూ పన యథాపకరణాగతమేవ అత్థం గహేత్వా సఙ్ఘికఞ్చ పుగ్గలికఞ్చ అమిస్సం కత్వా, కాలచీవరఞ్చ అకాలచీవరఞ్చ అమిస్సం కత్వా గణ్హన్తి. భిక్ఖునివిభఙ్గే (పాచి॰ ౭౩౮) “థుల్లనన్దా భిక్ఖునీ అకాలచీవరం ‘కాలచీవర’న్తి అధిట్ఠహిత్వా భాజాపేస్సతి, అథ భగవా నిస్సగ్గియపాచిత్తియాపత్తిం పఞ్ఞపేసీ”తి ఆగతం, తస్మా లజ్జీపేసలబహుస్సుతసిక్ఖాకామభూతేన భిక్ఖునా అనేక-పాళిఅట్ఠకథాదయో పకరణే ఓలోకేత్వా సంసన్దిత్వా పకరణమేవానుగన్తబ్బం, న అఞ్ఞేసం కిరియం సద్దహితబ్బం, న చ అనుగన్తబ్బం. భగవతో హి ధరమానకాలే వా తతో పచ్ఛా వా పుబ్బే దాయకా యేభుయ్యేన చత్తారో పచ్చయే సఙ్ఘస్సేవ దేన్తి, తస్మా సఙ్ఘికసేనాసనస్స సఙ్ఘికచీవరస్స చ బాహుల్లతో పుబ్బాచరియా సఙ్ఘస్స భాజేత్వా ఏవ పరిభుఞ్జింసు.

ఇదాని పన దాయకా యేభుయ్యేన చత్తారో పచ్చయే పుగ్గలస్సేవ దేన్తి, తస్మా సేనాసనమ్పి అభినవభూతం పుగ్గలికమేవ బహులం హోతి, చీవరమ్పి పుగ్గలికమేవ బహులం. దలిద్దాపి సుత్తకన్తనకాలతో పట్ఠాయ “ఇమం చీవరం కథినకాలే ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దస్సామీ”తి చిన్తేత్వా చ తథేవ వత్వా చ సబ్బకిచ్చాని కరోన్తి, మహద్ధనా చ సాటకస్స కీణితకాలతో పట్ఠాయ తథేవ చిన్తేత్వా కథేత్వా కరోన్తి, దానకాలే చ “ఇమం చీవరం ఇత్థన్నామస్స దేహీ”తి పుత్తదాసాదయో వా పేసేన్తి, సామం వా గన్త్వా చీవరం తస్స భిక్ఖుస్స పాదమూలే వా హత్థే వా ఠపేత్వా “ఇమం చీవరం తుయ్హం దమ్మీ”తి వత్వా వా చిన్తేత్వా వా దేన్తి, సతేసు వా సహస్సేసు వా ఏకో పణ్డితపురిసో “పుగ్గలస్స దిన్నదానతో సఙ్ఘస్స దిన్నం మహప్ఫల”న్తి ఞత్వా “ఇమం కథినచీవరం సఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి వత్వా వా చిన్తేత్వా వా దేతి, తస్స సా దక్ఖిణా సఙ్ఘగతా హోతి. సచే పన దాయకో పుగ్గలస్స దాతుకామో హోతి, పుగ్గలో పన తస్స మహప్ఫలభావమిచ్ఛన్తో దక్ఖిణా-విభఙ్గసుత్తాదిధమ్మదేసనాయ (మ॰ ని॰ ౩.౩౭౬ ఆదయో) పుగ్గలికదానతో సఙ్ఘికదానస్స మహప్ఫలభావం జానాపేత్వా “ఇమం తవ చీవరం సఙ్ఘస్స దేహీ”తి ఉయ్యోజేతి, దాయకోపి తస్స వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా “ఇమం కథినచీవరం సఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి వత్వా వా చిన్తేత్వా వా దేతి, ఏవమ్పి సా దక్ఖిణా సఙ్ఘగతా హోతి.

యది పన భిక్ఖునా ఉయ్యోజితోపి దుప్పఞ్ఞో దాయకో తస్స వచనం అనాదియిత్వా పుగ్గలస్సేవ దేతి, తస్స సా దక్ఖిణా పుగ్గలగతా హోతి. అథ పన సో పుగ్గలో సయం సమ్పటిచ్ఛిత్వా పున సఙ్ఘస్స పరిచ్చజతి, ఏవమ్పి తం చీవరం సఙ్ఘికం హోతి, తం సఙ్ఘికవసేన భాజేతబ్బం. యది పన దాయకోపి పుగ్గలస్సేవ దేతి, పుగ్గలోపి సమ్పటిచ్ఛిత్వా న పరిచ్చజతి, ఏవం సన్తే తం చీవరం పుగ్గలికం హోతి, న కథినకాలమత్తేన వా కథినవచనమత్తేన వా సఙ్ఘికం హోతి. ఇదాని పన ఇమినా నయేన పుగ్గలికచీవరంయేవ బహులం హోతి. ఏవం సన్తేపి ఆచరియపరమ్పరా పవేణిం అభిన్దితుకామా సఙ్ఘికం వియ కత్వా భాజేత్వా పరిభుఞ్జింసు . యది ముఖ్యతో సఙ్ఘికం సియా, సఙ్ఘేన దిన్నతో పరం ఏకసూచిమత్తమ్పి పుగ్గలో అధికం గణ్హితుం న లభేయ్య.

ఏకచ్చే థేరా సఙ్ఘికన్తి పన వదన్తి, భాజనకాలే పన ఇస్సరవతాయ యథారుచి విచారేన్తి, ఏకచ్చే భిక్ఖూ ముఖ్యసఙ్ఘికన్తి మఞ్ఞమానా అభాజేతుకామమ్పి పుగ్గలం అభిభవిత్వా భాజాపేన్తి, తస్స పుగ్గలస్స మాతా పితా ఞాతకా ఉపాసకాదయో “అమ్హాకం పుత్తస్స దేమ, అమ్హాకం ఞాతకభిక్ఖుస్స దేమ, అమ్హాకం కులూపకస్స దేమా”తి, అఞ్ఞేపి సద్ధా పసన్నా దాయకా

“ఇత్థన్నామస్స పుగ్గలస్స దేమా”తి విచారేత్వా పరమ్ముఖాపి “ఇమం చీవరం ఇత్థన్నామస్స దమ్మీ”తి వత్వా సమ్ముఖాపి పాదమూలే వా హత్థే వా ఠపేత్వా దేన్తి, ఏవరూపం చీవరం పుగ్గలికం హోతి, సఙ్ఘం ఆమసిత్వా అవుత్తత్తా సఙ్ఘాయత్తం న హోతి, “కథినం దస్సామీ”తి వా “కథినం దాతుం గతో”తి వా “కథినచీవర”న్తి వా పుబ్బాపరకాలేసు వచనం పన ముఖ్యకథినభూతస్స సఙ్ఘికచీవరస్స కాలే దిన్నత్తా తదుపచారతో వోహారమత్తం హోతి. యథా కిం? “ఉపోసథిక”న్తి వుత్తం భత్తం చుద్దససు సఙ్ఘికభత్తేసు అన్తోగధం ముఖ్యసఙ్ఘికం హోతి, సమాదిన్నఉపోసథా దాయకా సాయం భుఞ్జితబ్బభత్తభాగం సఙ్ఘస్స దేన్తి, తం సఙ్ఘో సలాకభత్తం వియ ఠితికం కత్వా భుఞ్జతి, ఇతి సఙ్ఘస్స దిన్నత్తా సఙ్ఘికం హోతి. ఇదాని పన దాయకా అత్తనో అత్తనో కులూపకస్స వా ఞాతిభిక్ఖుస్స వా ఉపోసథదివసేసు భత్తం దేన్తి, తం సఙ్ఘస్స అదిన్నత్తా సఙ్ఘికం న హోతి. ఏవం సన్తేపి ఉపోసథదివసే దిన్నత్తా ముఖ్యవసేన పవత్తఉపోసథభత్తం వియ తదుపచారేన “ఉపోసథభత్త”న్తి వోహరీయతి, ఏవంసమ్పదమిదం దట్ఠబ్బం.

ఏవం ఇమస్మిం కాలే యేభుయ్యేన పుగ్గలస్సేవ దిన్నత్తా పుగ్గలికభూతం చీవరం ఞత్తికమ్మవాచారహం న హోతి, సఙ్ఘికమేవ ఞత్తికమ్మవాచారహం హోతి, తదేవ చ పఞ్చానిసంసకారణం హోతి, తస్మా పణ్డితేన పుగ్గలేన “ఉపాసకా సఙ్ఘే దేథ, సఙ్ఘే దిన్నం మహప్ఫలం హోతీ”తిఆదినా నియోజేత్వా దాపేతబ్బం, సయం వా సమ్పటిచ్ఛిత్వా సఙ్ఘస్స పరిచ్చజితబ్బం. ఏవం పరిచ్చజితత్తా సఙ్ఘికభూతం చీవరం ఞత్తికమ్మవాచారహఞ్చ హోతి పఞ్చానిసంసనిప్ఫాదకఞ్చ. ఏవం నియోజనఞ్చ “సఙ్ఘే గోతమి దేహి, సఙ్ఘే తే దిన్నే అహఞ్చేవ పూజితో భవిస్సామి సఙ్ఘో చా”తి (మ॰ ని॰ ౩.౩౭౬) భగవతా వుత్తవచనం అనుగతం హోతీతి దట్ఠబ్బం.

పరికమ్మం కరోన్తానం భిక్ఖూనం యాగుభత్తఞ్చ దాతుం వట్టతీతి ఇదం పుచ్ఛితత్తా దోసో నత్థీతి కత్వా వుత్తం, అపుచ్ఛితే పన ఏవం కథేతుం న వట్టతి. **ఖలిమక్ఖితసాటకో**తి అహతవత్థం సన్ధాయ వుత్తం. **సుట్ఠు ధోవిత్వా**తిఆదినా సపుబ్బకరణం అత్థారం దస్సేతి. ధోవనసిబ్బనరజనకప్పకరణేన హి విచారణఛేదనబన్ధనానిపి దస్సితానియేవ హోన్తి, అత్థారదస్సనేన పచ్చుద్ధారఅధిట్ఠానానిపి దస్సేతి. **సూచిఆదీని చీవరకమ్మూపకరణాని సజ్జేత్వా బహూహి భిక్ఖూహి సద్ధి**న్తి ఇదం పన సిబ్బనస్స ఉపకరణనిదస్సనం. **తదహేవా**తి ఇదం పన కరణసన్నిధిమోచనత్థం వుత్తం. దాయకస్స హత్థతో సాటకం లద్ధదివసేయేవ సఙ్ఘేన అత్థారకస్స భిక్ఖునో దాతబ్బం, ఏవం అదేన్తే నిచయసన్నిధి హోతి. అత్థారకేనపి సఙ్ఘతో లద్ధదివసేయేవ కథినం అత్థరితబ్బం, ఏవం అకరోన్తే కరణసన్నిధి హోతి.

అఞ్ఞాని చ బహూని ఆనిసంసవత్థాని దేతీతి ఇమినా అత్థరితబ్బసాటకోయేవ కథినసాటకో నామ, తతో అఞ్ఞే సాటకా బహవోపి కథినానిసంసాయేవ నామాతి దస్సేతి. ఏతేన చ “కథినానిసంసో”తి వత్థానియేవ వుత్తాని న అగ్ఘోతి దీపేతి. యది అగ్ఘో వుత్తో సియా, ఏవం సతి “బహ్వానిసంసాని కథినవత్థాని దేతీ”తి వత్తబ్బం, ఏవం పన అవత్వా “బహూని కథినానిసంసవత్థాని దేతీ”తి వుత్తం, తేన ఞాయతి “న అగ్ఘో వుత్తో”తి, తస్మా బహ్వానిసంసభావో అగ్ఘవసేన న గహేతబ్బో, అథ ఖో వత్థవసేనేవ గహేతబ్బోతి. **ఇతరో**తి అఞ్ఞో దాయకో. **తథా తథా ఓవదిత్వా సఞ్ఞాపేతబ్బో**తి “ఉపాసక దానం నామ సఙ్ఘస్స దిన్నకాలతో పట్ఠాయ మహప్ఫలం హోతి మహానిసంసం, అత్థారో పన భిక్ఖూనం ఉపకారత్థాయ భగవతా అనుఞ్ఞాతో, తస్మా ఞత్తిలద్ధమ్పి అలద్ధమ్పి మహప్ఫలమేవా”తి వా “ఉపాసక అయమ్పి దాయకో సఙ్ఘస్సేవ దేతి, త్వమ్పి సఙ్ఘస్సేవ దేసి, భగవతా చ –

‘యో సీలవా సీలవన్తేసు దదాతి దానం;

ధమ్మేన లద్ధం సుపసన్నచిత్తో;

అభిసద్దహం కమ్మఫలం ఉళారం;

తం వే దానం విపులఫలన్తి బ్రూమీ’తి. (మ॰ ని॰ ౩.౩౮౨) –

వుత్తం, తస్మా సఙ్ఘస్స దిన్నకాలతో పట్ఠాయ మహప్ఫలమేవా”తి వా ఇతిఆదీని వత్వా సఞ్ఞాపేతబ్బో.

యస్స సఙ్ఘో కథినచీవరం దేతి, తేన భిక్ఖునా కథినం అత్థరితబ్బన్తి యోజనా. యో జిణ్ణచీవరో హోతి భిక్ఖు, తస్స దాతబ్బన్తి సమ్బన్ధో. ఇమస్మిం ఠానే ఇదాని భిక్ఖూ –

“పటిగ్గహణఞ్చ సప్పాయం, ఞత్తి చ అనుసావనం;

కప్పబిన్దు పచ్చుద్ధారో, అధిట్ఠానత్థరాని చ;

నియోజనానుమోదా చ, ఇచ్చయం కథినే విధీ”తి. –

ఇమం గాథం ఆహరిత్వా కథినదానకమ్మవాచాయ పఠమం కథినచీవరస్స పటిగ్గహణఞ్చ సప్పాయపుచ్ఛనఞ్చ కరోన్తి, తదయుత్తం వియ దిస్సతి. కస్మాతి చే? “అట్ఠహఙ్గేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో భబ్బో కథినం అత్థరితుం…పే॰… పుబ్బకరణం జానాతి, పచ్చుద్ధారం జానాతి, అధిట్ఠానం జానాతి, అత్థారం జానాతి, మాతికం జానాతి, పలిబోధం జానాతి, ఉద్ధారం జానాతి, ఆనిసంసం జానాతీ”తి పరివారపాళియఞ్చ (పరి॰ ౪౦౯),

“అట్ఠధమ్మవిదో భిక్ఖు, కథినత్థారమరహతి;

పుబ్బపచ్చుద్ధారాధిట్ఠా-నత్థారో మాతికాతి చ;

పలిబోధో చ ఉద్ధారో, ఆనిసంసా పనట్ఠిమే”తి. (వి॰ వి॰ ౨౭౦౪, ౨౭౦౬) –

వినయవినిచ్ఛయప్పకరణే చ ఆగతేసు అట్ఠసు అఙ్గేసు అనాగతత్తా చ “పుబ్బకరణం సత్తహి ధమ్మేహి సఙ్గహితం ధోవనేన విచారణేన ఛేదనేన బన్ధనేన సిబ్బనేన రజనేన కప్పకరణేనా”తి పరివారపాళియఞ్చ (పరి॰ ౪౦౮),

“ధోవనఞ్చ విచారో చ, ఛేదనం బన్ధనమ్పి చ;

సిబ్బనం రజనం కప్పం, పుబ్బకిచ్చన్తి వుచ్చతీ”తి. (వి॰ వి॰ ౨౭౦౫) –

వినయవినిచ్ఛయప్పకరణే చ వుత్తేసు సత్తసు పుబ్బకరణేసు అనాగతత్తా చ.

న కేవలఞ్చ పకరణేసు అనాగతమేవ, అథ ఖో యుత్తిపి న దిస్సతి. కథం? పటిగ్గహణం నామ “యో పన భిక్ఖు అదిన్నం ముఖద్వారం ఆహారం ఆహరేయ్య అఞ్ఞత్ర ఉదకదన్తపోనా, పాచిత్తియ”న్తి (పాచి॰ ౨౬౫) యావకాలికాదీసు అజ్ఝోహరితబ్బేసు చతూసు కాలికవత్థూసు భగవతా వుత్తం, న చీవరే, తం పన పాదమూలే ఠపేత్వా దిన్నమ్పి పరమ్ముఖా దిన్నమ్పి లబ్భతేవ. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౯) “ఇమం చీవరం ఇత్థన్నామస్స దమ్మీతి ఏవం పరమ్ముఖా వా పాదమూలే ఠపేత్వా ‘ఇమం తుమ్హాక’న్తి ఏవం సమ్ముఖా వా దేతీ”తి, తస్మా పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి, దాయకేన చీవరే దిన్నే సఙ్ఘస్స చిత్తేన సమ్పటిచ్ఛనమత్తమేవ పమాణం హోతి.

సప్పాయపుచ్ఛనఞ్చ ఏవం కరోన్తి – ఏకేన భిక్ఖునా “భోన్తో సఙ్ఘా సఙ్ఘస్స కథినే సమ్పత్తే కస్స పుగ్గలస్స సప్పాయారహం హోతీ”తి పుచ్ఛితే ఏకో భిక్ఖు నామం వత్వా “ఇత్థన్నామస్స థేరస్స సప్పాయారహం హోతీ”తి వదతి, సప్పాయఇతి చ నివాసనపారుపనత్థం గహేత్వా వదన్తి. ఏతస్మిం వచనే సద్దతో చ అత్థతో చ అధిప్పాయతో చ యుత్తి గవేసితబ్బా హోతి. కథం? సద్దతో వగ్గభేదే సతియేవ బహువచనం కత్తబ్బం, న అభేదే, ఏవం సద్దతో. సప్పాయఇతివచనఞ్చ అనురూపత్థేయేవ వత్తబ్బం, న నివాసనపారుపనత్థే, ఏవం అత్థతో. ఇదఞ్చ చీవరం సఙ్ఘో కథినం అత్థరితుం పుగ్గలస్స దేతి, న నివాసనపారుపనత్థం. వుత్తఞ్హి పాళియం (మహావ. ౩౦౭) “సఙ్ఘో ఇమం కథినదుస్సం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దేతి కథినం అత్థరితు”న్తి, తస్మా యుత్తి గవేసితబ్బా హోతి. “పటిగ్గహణఞ్చ సప్పాయ”న్తిఆదిగాథాపి కత్థచి పాళియం అట్ఠకథాటీకాదీసు చ న దిస్సతి, తస్మా ఇధ వుత్తనయేనేవ పటిపజ్జితబ్బం.

సచే బహూ జిణ్ణచీవరా, వుడ్ఢస్స దాతబ్బన్తి ఇదం కథినచీవరస్స సఙ్ఘికత్తా “న చ, భిక్ఖవే, సఙ్ఘికం యథావుడ్ఢం పటిబాహితబ్బం, యో పటిబాహేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి ఇమినా పాళినయేన (చూళవ. ౩౧౧) వుత్తం. ఏతేనేవ నయేన సబ్బేసు బలవచీవరేసు సన్తేసుపి వుడ్ఢస్సేవ దాతబ్బన్తి సిద్ధం. **వుడ్ఢేసు...పే.... దాతబ్బ**న్తి కరణసన్నిధిమోచనత్థం వుత్తం. తేనేవాహ **“సచే వుడ్ఢో”**త్యాది. నవకతరేనపి హి కరణసన్నిధిం మోచేత్వా కథినే అత్థతే అనుమోదనం కరోన్తస్స సఙ్ఘస్స పఞ్చానిసంసలాభో హోతీతి. **అపిచాతిఆదినా** సఙ్ఘేన కత్తబ్బవత్తం దస్సేతి. వచనక్కమో పన ఏవం కాతబ్బో – కథినదుస్సం లభిత్వా సఙ్ఘే సీమాయ సన్నిపతితే ఏకేన భిక్ఖునా “భన్తే, సఙ్ఘస్స ఇదం కథినదుస్సం ఉప్పన్నం, సఙ్ఘో ఇమం కథినదుస్సం కథన్నామస్స భిక్ఖునో దదేయ్య కథినం అత్థరితు”న్తి వుత్తే అఞ్ఞేన “యో జిణ్ణచీవరో, తస్సా”తి వత్తబ్బం, తతో పురిమేన “బహూ జిణ్ణచీవరా”తి వా “నత్థి ఇధ జిణ్ణచీవరా”తి వా వుత్తే అపరేన “తేన హి వుడ్ఢస్సా”తి వత్తబ్బం, పున పురిమేన “కో ఏత్థ వుడ్ఢో”తి వుత్తే ఇతరేన “ఇత్థన్నామో భిక్ఖూ”తి వత్తబ్బం, పున పురిమేన “సో భిక్ఖు తదహేవ చీవరం కత్వా అత్థరితుం సక్కోతీ”తి వుత్తే ఇతరేన “సో సక్కోతీ”తి వా “సఙ్ఘో మహాథేరస్స సఙ్గహం కరిస్సతీ”తి వా వత్తబ్బం, పున పురిమేన “సో మహాథేరో అట్ఠహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో”తి వుత్తే ఇతరేన “ఆమ సమన్నాగతో”తి వత్తబ్బం, తతో “సాధు సుట్ఠు తస్స దాతబ్బ”న్తి వుత్తే బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన సఙ్ఘో ఞాతబ్బో.

ఏత్థ చ “భన్తే, సఙ్ఘస్సా”తిఆదివచనం “సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో, ఇదం సఙ్ఘస్స కథినదుస్సం ఉప్పన్నం, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఇమం కథినదుస్సం ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో దదేయ్య కథినం అత్థరితు”న్తి ఇమాయ ఞత్తిపాళియా సమేతి. “యో జిణ్ణచీవరో, తస్సా”తిఆది “సఙ్ఘేన కస్సా”తిఆది “సఙ్ఘేన కస్స దాతబ్బం, యో జిణ్ణచీవరో హోతీ”తిఆదినా అట్ఠకథావచనేన (మహావ. అట్ఠ. ౩౦౬) సమేతి. “సో మహాథేరో అట్ఠహఙ్గేహి సమన్నాగతో”తిఆది “అట్ఠహఙ్గేహి సమన్నాగతో పుగ్గలో భబ్బో కథినం అత్థరితు”న్తిఆదికాయ పరివారపాళియా (పరి. ౪౧౨) సమేతీతి దట్ఠబ్బం. యస్స పన దీయతి, తస్స ఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయ దాతబ్బన్తి సమ్బన్ధో. ఇమినా ఇమస్స కథినదానకమ్మస్స గరుకత్తా న అపలోకనమత్తేన దాతబ్బన్తి ఇమమత్థం పకాసేతి. గరుకలహుకానం భేదో కమ్మాకమ్మవినిచ్ఛయకథాయం ఆవి భవిస్సతి.

ఏవం దిన్నే పన కథినే పచ్చుద్ధరితబ్బా అధిట్ఠాతబ్బా వాచా భిన్దితబ్బాతి సమ్బన్ధో. **సచే తం కథినదుస్సం నిట్ఠితపరికమ్మమేవ హోతీ**తి ఇమినా కథినదుస్సం నామ న కేవలం పకతిసాటకమేవ హోతి, అథ ఖో పరినిట్ఠితసత్తవిధపుబ్బకిచ్చచీవరమ్పి హోతీతి దస్సేతి, తస్మా నిట్ఠితచీవరస్మిం దిన్నే సత్తవిధపుబ్బకిచ్చకరణేన అత్థో నత్థి, కేవలం పచ్చుద్ధరణాదీనియేవ కాతబ్బాని. సచే పన కిఞ్చి అపరినిట్ఠితం హోతి, అన్తమసో కప్పబిన్దుమత్తమ్పి, తం

నిట్ఠాపేత్వాయేవ పచ్చుద్ధరణాదీని కాతబ్బాని. గణ్ఠికపట్టపాసకపట్టాని పన సిబ్బనన్తోగధాని, తానిపి నిట్ఠాపేత్వాయేవ కాతబ్బాని. అనిట్ఠాపేన్తో అనిట్ఠితసిబ్బనకిచ్చమేవ హోతి. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౨-౪౬౩) “తత్థ **కత**న్తి సూచికమ్మపరియోసానేన కతం, **సూచికమ్మపరియోసానం** నామ యం కిఞ్చి సూచియా కత్తబ్బం. పాసకపట్టగణ్ఠికపట్టపరియోసానం కత్వా సూచియా పటిసామన”న్తి. **ఇదఞ్హి కథినవత్తం నామ బుద్ధప్పసత్థ**న్తి “అత్థతకథినానం వో భిక్ఖవే పఞ్చ కప్పిస్సన్తీ”తిఆదినా పసత్థం.

కతపరియోసితం పన కథినం గహేత్వాతి –

“ధోవనఞ్చ విచారో చ, ఛేదనం బన్ధనమ్పి చ;

సిబ్బనం రజనం కప్పం, పుబ్బకిచ్చన్తి వుచ్చతీ”తి. (వి॰ వి॰ ౨౭౦౭) –

వుత్తాని సత్తవిధపుబ్బకరణాని కత్వా పరియోసాపితం కథినచీవరం గహేత్వా. అత్థారకేన భిక్ఖునా పచ్చుద్ధరితబ్బా అధిట్ఠాతబ్బా వాచా భిన్దితబ్బాతి సమ్బన్ధో. సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరితుకామో భిక్ఖు పుబ్బే తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠితం పోరాణికం సఙ్ఘాటిం “ఇమం సఙ్ఘాటిం పచ్చుద్ధరామీ”తి వత్వా పచ్చుద్ధరితబ్బా, తతో అనధిట్ఠితం నవం సఙ్ఘాటిం “ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ”తి వత్వా అధిట్ఠాతబ్బా, తతో అత్థరణకాలే తమేవ అధిట్ఠితసఙ్ఘాటిం “ఇమాయ సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరామీ”తి వాచా భిన్దితబ్బాతి అత్థో. ఏస నయో ఇతరేసు. ఏతేన కథినత్థారణం నామ వచీభేదకరణమేవ హోతి, న కిఞ్చి కాయవికారకరణన్తి ఇమమత్థం దీపేతి . తథా హి వుత్తం వినయత్థమఞ్జూసాయం (కఙ్ఖా॰ అభి॰ టీ॰ కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) “**అత్థరితబ్బ**న్తి అత్థరణం కాతబ్బం, తఞ్చ ఖో తథావచీభేదకరణమేవాతి దట్ఠబ్బ”న్తి.

తత్థ పచ్చుద్ధారో తివిధో “ఇమం సఙ్ఘాటిం పచ్చుద్ధరామీ”తి సఙ్ఘాటియా పచ్చుద్ధారో, “ఇమం ఉత్తరాసఙ్గం పచ్చుద్ధరామీ”తి ఉత్తరాసఙ్గస్స పచ్చుద్ధారో, “ఇమం అన్తరవాసకం పచ్చుద్ధరామీ”తి అన్తరవాసకస్స పచ్చుద్ధారోతి. వుత్తఞ్హేతం పరివారే (పరి॰ ౪౦౮) “పచ్చుద్ధారో తీహి ధమ్మేహి సఙ్గహితో సఙ్ఘాటియా ఉత్తరాసఙ్గేన అన్తరవాసకేనా”తి. అధిట్ఠానం తివిధం “ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ”తి సఙ్ఘాటియా అధిట్ఠానం, “ఇమం ఉత్తరాసఙ్గం అధిట్ఠామీ”తి ఉత్తరాసఙ్గస్స అధిట్ఠానం, “ఇమం అన్తరవాసకం అధిట్ఠామీ”తి అన్తరవాసకస్స అధిట్ఠానన్తి. వుత్తఞ్హేతం పరివారే (పరి॰ ౪౦౮) “అధిట్ఠానం తీహి ధమ్మేహి సఙ్గహితం సఙ్ఘాటియా ఉత్తరాసఙ్గేన అన్తరవాసకేనా”తి.

అథ వా అధిట్ఠానం దువిధం కాయేన అధిట్ఠానం, వాచాయ అధిట్ఠానన్తి. తత్థ పోరాణికం సఙ్ఘాటిం “ఇమం సఙ్ఘాటిం పచ్చుద్ధరామీ”తి పచ్చుద్ధరిత్వా నవం సఙ్ఘాటిం హత్థేన గహేత్వా “ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ”తి చిత్తేన ఆభోగం కత్వా కాయవికారకరణేన కాయేన వా అధిట్ఠాతబ్బం, వచీభేదం కత్వా వాచాయ వా అధిట్ఠాతబ్బం. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) “తత్థ యస్మా ద్వే చీవరస్స అధిట్ఠానాని కాయేన వా అధిట్ఠేతి, వాచాయ వా అధిట్ఠేతీతి వుత్తం, తస్మా…పే॰… అధిట్ఠాతబ్బా”తి. అథ వా అధిట్ఠానం దువిధం సమ్ముఖాధిట్ఠానపరమ్ముఖాధిట్ఠానవసేన. తత్థ యది చీవరం హత్థపాసే ఠితం హోతి, “ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ”తి వచీభేదం కత్వా అధిట్ఠాతబ్బం, అథ అన్తోగబ్భే వా సామన్తవిహారే వా హోతి, ఠపితట్ఠానం సల్లక్ఖేత్వా “ఏతం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ”తి వచీభేదం కత్వా అధిట్ఠాతబ్బం. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా)

“తత్ర దువిధం అధిట్ఠానం సచే హత్థపాసే హోతీ”తిఆది, వినయత్థమఞ్జూసాయఞ్చ (కఙ్ఖా॰ అభి॰ టీ॰ కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) “**దువిధ**న్తి సమ్ముఖాపరమ్ముఖాభేదేన దువిధ”న్తి.

అత్థారో కతివిధో? అత్థారో ఏకవిధో. వచీభేదకరణేనేవ హి అత్థారో సమ్పజ్జతి, న కాయవికారకరణేన. అయమత్థో యథావుత్త-పరివారపాళియా చ “**అత్థరితబ్బ**న్తి అత్థరణం కాతబ్బం, తఞ్చ ఖో తథావచీభేదకరణమేవాతి దట్ఠబ్బ”న్తి వినయత్థమఞ్జూసావచనేన చ విఞ్ఞాయతి. అథ వా అత్థారో తివిధో వత్థుప్పభేదేన. తత్థ యది సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరితుకామో హోతి, పోరాణికా సఙ్ఘాటి పచ్చుద్ధరితబ్బా, నవా సఙ్ఘాటి అధిట్ఠాతబ్బా, “ఇమాయ సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరామీ”తి వాచా భిన్దితబ్బా. అథ ఉత్తరాసఙ్గేన కథినం అత్థరితుకామో హోతి, పోరాణకో ఉత్తరాసఙ్గో పచ్చుద్ధరితబ్బో, నవో ఉత్తరాసఙ్గో అధిట్ఠాతబ్బో, “ఇమినా ఉత్తరాసఙ్గేన కథినం అత్థరామీ”తి వాచా భిన్దితబ్బా. అథ అన్తరవాసకేన కథినం అత్థరితుకామో హోతి, పోరాణకో అన్తరవాసకో పచ్చుద్ధరితబ్బో, నవో అన్తరవాసకో అధిట్ఠాతబ్బో, “ఇమినా అన్తరవాసకేన కథినం అత్థరామీ”తి వాచా భిన్దితబ్బా. వుత్తఞ్హేతం పరివారే (పరి॰ ౪౧౩) “సచే సఙ్ఘాటియా”తిఆది.

ఏత్థ సియా – కిం పన “ఇమం సఙ్ఘాటిం పచ్చుద్ధరామీ”తి విసేసం కత్వావ పచ్చుద్ధరితబ్బా, ఉదాహు “ఇమం పచ్చుద్ధరామీ”తి సామఞ్ఞతోపి పచ్చుద్ధరితబ్బాతి? పరిక్ఖారచోళాధిట్ఠానేన అధిట్ఠితం చీవరం “ఇమం పచ్చుద్ధరామీ”తి సామఞ్ఞతో పచ్చుద్ధరితబ్బం, న “ఇమం సఙ్ఘాటిం పచ్చుద్ధరామీ”తి విసేసతో పచ్చుద్ధరితబ్బం. కస్మా? పుబ్బే అలద్ధనామత్తా. తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠితం పన చీవరం విసేసతోయేవ పచ్చుద్ధరితబ్బం, న సామఞ్ఞతో. కస్మా? పటిలద్ధవిసేసనామత్తా . ఇధ పన కథినాధికారే పుబ్బేవ తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠితత్తా విసేసతోయేవ పచ్చుద్ధరితబ్బన్తి దట్ఠబ్బం. వుత్తఞ్హేతం పరివారే (పరి॰ ౪౦౮) కథినాధికారే “పచ్చుద్ధారో తీహి ధమ్మేహి సఙ్గహితో సఙ్ఘాటియా ఉత్తరాసఙ్గేన అన్తరవాసకేనా”తి. కిం పన నిచ్చతేచీవరికోయేవ కథినం అత్థరితుం లభతి, ఉదాహు అవత్థాతేచీవరికోపీతి? తేచీవరికో దువిధో ధుతఙ్గతేచీవరికవినయతేచీవరికవసేన. తత్థ ధుతఙ్గతేచీవరికో “అతిరేకచీవరం పటిక్ఖిపామి, తేచీవరికఙ్గం సమాదియామీ”తి అధిట్ఠహిత్వా ధారణతో సబ్బకాలమేవ ధారేతి. వినయతేచీవరికో పన యదా తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠహిత్వా ధారేతుకామో హోతి, తదా తథా అధిట్ఠహిత్వా ధారేతి. యదా పన పరిక్ఖారచోళాధిట్ఠానేన అధిట్ఠహిత్వా ధారేతుకామో హోతి, తదా తథా అధిట్ఠహిత్వా ధారేతి, తస్మా తిచీవరాధిట్ఠానస్స దుప్పరిహారత్తా సబ్బదా ధారేతుం అసక్కోన్తో హుత్వా పరిక్ఖారచోళవసేన ధారేన్తోపి తం పచ్చుద్ధరిత్వా ఆసన్నే కాలే తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠహన్తోపి కథినం అత్థరితుం లభతియేవాతి దట్ఠబ్బం.

కచ్చి ను ఖో కథినదానకమ్మవాచాభణనసీమాయమేవ కథినం అత్థరితబ్బం, ఉదాహు అఞ్ఞసీమాయాతి? యది కథినదానకమ్మవాచాభణనబద్ధసీమా వస్సూపనాయికఖేత్తభూతఉపచారసీమాయ అన్తో ఠితా, ఏవం సతి తస్మింయేవ సీమమణ్డలే అత్థరణం కాతబ్బం. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “పరినిట్ఠితపుబ్బకరణమేవ చే దాయకో సఙ్ఘస్స దేతి, సమ్పటిచ్ఛిత్వా కమ్మవాచాయ దాతబ్బం. తేన చ తస్మింయేవ సీమమణ్డలే అధిట్ఠహిత్వా అత్థరిత్వా సఙ్ఘో అనుమోదాపేతబ్బో”తి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౦౮) ఆగతత్తా విఞ్ఞాయతీతి. యది ఏవం “తస్మింయేవ సీమమణ్డలే”ఇచ్చేవ టీకాయం వుత్తత్తా “యస్మిం కిస్మిఞ్చి సీమమణ్డలే కమ్మవాచం భణిత్వా తస్మింయేవ సీమమణ్డలే అత్థరితబ్బ”న్తి వత్తబ్బం, న “కథినదానకమ్మవాచాభణనబద్ధసీమా వస్సూపనాయికఖేత్తభూతఉపచారసీమాయ అన్తో ఠితా”తి విసేసం కత్వా వత్తబ్బన్తి? న న వత్తబ్బం. కమ్మవాచాభణనసీమా హి బద్ధసీమాభూతా, కథినత్థారసీమా పన

ఉపచారసీమాభూతా, ఉపచారసీమా చ నామ బద్ధసీమం అవత్థరిత్వాపి గచ్ఛతి, తస్మా సా సీమా బద్ధసీమా చ హోతి ఉపచారసీమా చాతి తస్మింయేవ సీమమణ్డలే కథినదానకమ్మవాచం భణిత్వా తత్థేవ అత్థరణం కాతబ్బం, న యస్మిం కిస్మిఞ్చి సీమమణ్డలే కమ్మవాచం భణిత్వా తత్థేవ అత్థరణం కత్తబ్బన్తి దట్ఠబ్బం. ఏవమ్పి "ఉపచారసీమాయ"ఇచ్చేవ వత్తబ్బం, న "వస్సూపనాయికఖేత్తభూతఉపచారసీమాయా"తి, తమ్పి వత్తబ్బమేవ. తేసం భిక్ఖూనం వస్సూపనాయికఖేత్తభూతాయ ఏవ ఉపచారసీమాయ కథినత్థారం కాతుం లభతి, న అఞ్ఞఉపచారసీమాయ. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) "అఞ్ఞస్మిం విహారే వుత్థవస్సాపి న లభన్తీతి మహాపచ్చరియం వుత్త"న్తి.

యదిచ్ఛసి, తథా భవతు, అపి తు ఖలు "కమ్మవాచాభణనసీమా బద్ధసీమాభూతా, కథినత్థారసీమా ఉపచారసీమాభూతా"తి తుమ్హేహి వుత్తం, తథాభూతభావో కథం జానితబ్బోతి? వుచ్చతే – కథినత్థారసీమాయం తావ ఉపచారసీమాభూతభావో "సచే పన ఏకసీమాయ బహూ విహారా హోన్తి, సబ్బే భిక్ఖూ సన్నిపాతేత్వా ఏకత్థ కథినం అత్థరితబ్బ"న్తి ఇమిస్సా అట్ఠకథాయ (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) అత్థం సంవణ్ణేతుం "**ఏకసీమాయా**తి ఏకఉపచారసీమాయాతి అత్థో యుజ్జతీ"తి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౦౬) ఆగతత్తా విఞ్ఞాయతి. కమ్మవాచాభణనసీమాయ బద్ధసీమాభూతభావో పన "తే చ ఖో హత్థపాసం అవిజహిత్వా ఏకసీమాయం ఠితా. సీమా చ నామేసా బద్ధసీమా అబద్ధసీమాతి దువిధా హోతీ"తి కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) ఆగతత్తా చ "సీమా చ నామేసా కతమా, యత్థ హత్థపాసం అవిజహిత్వా ఠితా కమ్మప్పత్తా నామ హోన్తీతి అనుయోగం సన్ధాయ సీమం దస్సేన్తో విభాగవన్తానం సభావవిభావనం విభాగదస్సనముఖేనేవ హోతీతి '**సీమా చ నామేసా**'తిఆదిమాహా"తి వినయత్థమఞ్జూసాయం (కఙ్ఖా॰ అభి॰ టీ॰ నిదానవణ్ణనా) ఆగతత్తా చ విఞ్ఞాయతి.

తత్థ కతివిధా బద్ధసీమా, కతివిధా అబద్ధసీమాతి? తివిధా బద్ధసీమా ఖణ్డసీమాసమానసంవాససీమాఅవిప్పవాససీమావసేన. తివిధా అబద్ధసీమా గామసీమాఉదకుక్ఖేపసీమాసత్తబ్భన్తరసీమావసేనాతి దట్ఠబ్బా. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? "ఏవం ఏకాదస విపత్తిసీమాయో అతిక్కమిత్వా తివిధసమ్పత్తియుత్తా నిమిత్తేన నిమిత్తం సమ్బన్ధిత్వా సమ్మతా సీమా బద్ధసీమాతి వేదితబ్బా. ఖణ్డసీమా సమానసంవాససీమా అవిప్పవాససీమాతి తస్సాయేవ భేదో. అబద్ధసీమా పన గామసీమా సత్తబ్భన్తరసీమా ఉదకుక్ఖేపసీమాతి తివిధా"తి కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) ఆగతత్తా విఞ్ఞాయతి. ఏవం తీసు బద్ధసీమాసు , తీసు అబద్ధసీమాసూతి ఛసుయేవ సీమాసు కమ్మప్పత్తసఙ్ఘస్స చతువగ్గకరణీయాదికమ్మస్స కత్తబ్బభావవచనతో సుద్ధాయ ఉపచారసీమాయ కమ్మవాచాయ అభణితబ్బభావో విఞ్ఞాయతి. అన్తోఉపచారసీమాయ బద్ధసీమాయ సతి తం బద్ధసీమం అవత్థరిత్వాపి ఉపచారసీమాయ గమనతో సా బద్ధసీమా కమ్మవాచాభణనారహా చ హోతి కథినత్థారారహా చాతి వేదితబ్బం.

నను చ పన్నరసవిధా సీమా అట్ఠకథాసు (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౯; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ అకాలచీవరసిక్ఖాపదవణ్ణనా) ఆగతా, అథ కస్మా ఛళేవ వుత్తాతి? సచ్చం, తాసు పన పన్నరససు సీమాసు ఉపచారసీమా సఙ్ఘలాభవిభజనాదిట్ఠానమేవ హోతి, లాభసీమా తత్రుప్పాదగహణట్ఠానమేవ హోతీతి ఇమా ద్వే సీమాయో సఙ్ఘకమ్మకరణట్ఠానం న హోన్తి, నిగమసీమా నగరసీమా జనపదసీమా రట్ఠసీమా రజ్జసీమా దీపసీమా చక్కవాళసీమాతి ఇమా పన సీమాయో గామసీమాయ

సమానగతికా గామసీమాయమేవ అన్తోగధాతి న విసుం వుత్తాతి దట్ఠబ్బం. ఏత్థ చ ఉపచారసీమాయ బద్ధసీమం అవత్థరిత్వా గతభావో కథం జానితబ్బోతి? "ఉపచారసీమా పరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపేన, అపరిక్ఖిత్తస్స పరిక్ఖేపారహట్ఠానేన పరిచ్ఛిన్నా"తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౯) వుత్తత్తా పరిక్ఖేపపరిక్ఖేపారహట్ఠానానం అన్తో బద్ధసీమాయ విజ్జమానాయ తం అవత్థరిత్వా ఉపచారసీమా గతా. తథా హి "ఇమిస్సా ఉపచారసీమాయ 'సఙ్ఘస్స దమ్మీ'తి దిన్నం పన ఖణ్డసీమసీమన్తరికాసు ఠితానమ్పి పాపుణాతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౯) వుత్తం. తేన ఞాయతి "ఉపచారసీమాయ అన్తో ఠితా బద్ధసీమా ఉపచారసీమాపి నామ హోతీ"తి. హోతు, ఏవం సతి అన్తోఉపచారసీమాయం బద్ధసీమాయ సతి తత్థేవ కథినదానకమ్మవాచం వాచాపేత్వా తత్థేవ కథినం అత్థరితబ్బం భవేయ్య, అన్తోఉపచారసీమాయం బద్ధసీమాయ అవిజ్జమానాయ కథం కరిస్సన్తీతి? అన్తోఉపచారసీమాయం బద్ధసీమాయ అవిజ్జమానాయ బహిఉపచారసీమాయం విజ్జమానబద్ధసీమం వా ఉదకుక్ఖేపలభనట్ఠానం వా గన్త్వా కమ్మవాచం వాచాపేత్వా పున విహారం ఆగన్త్వా వస్సూపనాయికఖేత్తభూతాయ ఉపచారసీమాయం ఠత్వా కథినం అత్థరితబ్బన్తి దట్ఠబ్బం.

నను చ భో ఏవం సన్తే అఞ్ఞిస్సా సీమాయ ఞత్తి, అఞ్ఞిస్సా అత్థారో హోతి, ఏవం సన్తే "పరినిట్ఠితపుబ్బకరణమేవ చే దాయకో సఙ్ఘస్స దేతి, సమ్పటిచ్ఛిత్వా కమ్మవాచాయ దాతబ్బం. తేన చ తస్మింయేవ సీమమణ్డలే అధిట్ఠహిత్వా అత్థరిత్వా సఙ్ఘో అనుమోదాపేతబ్బో"తి వుత్తేన వజిరబుద్ధిటీకావచనేన (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౦౮) విరుజ్ఝతీతి? నను అవోచుమ్హ "కమ్మవాచాభణనసీమా బద్ధసీమాభూతా, కథినత్థారసీమా ఉపచారసీమాభూతా"తి. తస్మా వజిరబుద్ధిటీకావచనేన న విరుజ్ఝతి. తత్థ పుబ్బే యేభుయ్యేన బద్ధసీమవిహారత్తా సమగ్గం సఙ్ఘం సన్నిపాతేత్వా కమ్మవాచం వాచాపేత్వా ఉపచారసీమబద్ధసీమభూతే తస్మింయేవ విహారే అత్థరణం సన్ధాయ వుత్తం. బద్ధసీమవిహారే అహోన్తేపి అన్తోఉపచారసీమాయం బద్ధసీమాయ విజ్జమానాయ తత్థేవ సీమమణ్డలే కమ్మవాచం వాచాపేత్వా తత్థేవ అత్థరితబ్బభావో అమ్హేహిపి వుత్తోయేవ. యది పన న చేవ బద్ధసీమవిహారో హోతి, న చ అన్తోఉపచారసీమాయం బద్ధసీమా అత్థి, ఏవరూపే విహారే కమ్మవాచం వాచాపేతుం న లభతి, అఞ్ఞం బద్ధసీమం వా ఉదకుక్ఖేపం వా గన్త్వా కమ్మవాచం వాచాపేత్వా అత్తనో విహారం ఆగన్త్వా వస్సూపనాయికఖేత్తభూతాయ ఉపచారసీమాయ ఠత్వా కథినం అత్థరితబ్బం. ఏవమేవ పరమ్పరభూతా బహవో ఆచరియవరా కరోన్తీతి దట్ఠబ్బం.

అపరే పన ఆచరియా "బద్ధసీమవిరహాయ సుద్ధఉపచారసీమాయ సతి తస్సంయేవ ఉపచారసీమాయం ఞత్తికమ్మవాచాపి వాచేతబ్బా, కథినం అత్థరితబ్బం, న అఞ్ఞిస్సా సీమాయ ఞత్తి, అఞ్ఞిస్సా అత్థరణం కాతబ్బ"న్తి వదన్తి. అయం పన నేసమధిప్పాయో – "**కథినత్థతసీమాయ**న్తి ఉపచారసీమం సన్ధాయ వుత్త"న్తి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౦౬) కథినత్థారట్ఠానభూతాయ సీమాయ ఉపచారసీమాభావో వుత్తో, తస్సంయేవ టీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౦౮) పుబ్బే నిద్దిట్ఠపాఠే "తస్మింయేవ సీమమణ్డలే అధిట్ఠహిత్వా అత్థరిత్వా సఙ్ఘో అనుమోదాపేతబ్బో"తి కమ్మవాచాభణనసీమాయమేవ అత్థరితబ్బభావో చ వుత్తో, తస్మా అఞ్ఞిస్సా సీమాయ ఞత్తి, అఞ్ఞిస్సా అత్థరణం న కాతబ్బం, తస్సంయేవ ఉపచారసీమాయం కమ్మవాచం సావేత్వా తస్మింయేవ అత్థారో కాతబ్బో, ఉపచారసీమతో బహి ఠితం బద్ధసీమం గన్త్వా అత్థరణకిచ్చం నత్థీతి.

తత్రేవం విచారణా కాతబ్బా – ఇదం భాసన్తరేసు "ఞత్తీ"తి కథితం కథినదానకమ్మం చతూసు సఙ్ఘకమ్మేసు ఞత్తిదుతియకమ్మం హోతి, ఞత్తిదుతియకమ్మస్స నవసు ఠానేసు కథినదానం, గరుకలహుకేసు గరుకం, యది

“ఉపచారసీమాయం చత్తారి సఙ్ఘకమ్మాని కాతబ్బానీ”తి పకరణేసు ఆగతం అభవిస్సా, ఏవం సన్తే తేసం ఆచరియానం వచనానురూపతో ఉపచారసీమాయం కథినదానఞత్తికమ్మవాచం వాచేతబ్బం అభవిస్సా, న పన పకరణేసు “ఉపచారసీమాయం చత్తారి సఙ్ఘకమ్మాని కాతబ్బానీ”తి ఆగతం, అథ ఖో “సఙ్ఘలాభవిభజనం, ఆగన్తుకవత్తం కత్వా ఆరామప్పవిసనం , గమికస్స భిక్ఖునో సేనాసనఆపుచ్ఛనం, నిస్సయపఅప్పస్సమ్భనం, పారివాసికమానత్తచారికభిక్ఖూనం అరుణుట్ఠాపనం, భిక్ఖునీనం ఆరామప్పవిసనఆపుచ్ఛనం ఇచ్చేవమాదీని ఏవ ఉపచారసీమాయ కత్తబ్బానీ”తి ఆగతం, తస్మా కథినదానఞత్తిదుతియకమ్మవాచా కేవలాయం ఉపచారసీమాయం న వాచేతబ్బాతి సిద్ధా. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? “అవిప్పవాససీమా నామ తియోజనాపి హోతి, ఏవం సన్తే తియోజనే ఠితా లాభం గణ్హిస్సన్తి, తియోజనే ఠత్వా ఆగన్తుకవత్తం పూరేత్వా ఆరామం పవిసితబ్బం భవిస్సతి, గమికో తియోజనం గన్త్వా సేనాసనం ఆపుచ్ఛిస్సతి, నిస్సయపటిపన్నస్స భిక్ఖునో తియోజనాతిక్కమే నిస్సయో పటిప్పస్సమ్భిస్సతి, పారివాసికేన తియోజనం అతిక్కమిత్వా అరుణం ఉట్ఠపేతబ్బం భవిస్సతి, భిక్ఖునియా తియోజనే ఠత్వా ఆరామప్పవిసనం ఆపుచ్ఛితబ్బం భవిస్సతి, సబ్బమ్పేతం ఉపచారసీమాయ పరిచ్ఛేదవసేనేవ కాతుం వట్టతి, తస్మా ఉపచారసీమాయమేవ భాజేతబ్బ”న్తి ఏవమాదిఅట్ఠకథాపాఠతో (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౯) విఞ్ఞాయతీతి.

అథేవం వదేయ్యుం – “ఉపచారసీమా ఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయ ఠానం న హోతీ”తి తుమ్హేహి వుత్తం, అథ చ పన కతపుబ్బం అత్థి. తథా హి చీవరపటిగ్గాహకసమ్ముతిచీవరనిదహకసమ్ముతిచీవరభాజకసమ్ముతీనం “సుణాతు మే…పే… ధారయామీతి ఇమాయ కమ్మవాచాయ వా అపలోకనేన వా అన్తోవిహారే సబ్బసఙ్ఘమజ్ఝేపి ఖణ్డసీమాయపి సమ్మన్నితుం వట్టతియేవా”తి ఉపచారసీమాయం ఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయ నిప్ఫాదేతబ్బభావో అట్ఠకథాయం (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౧౯౪) ఆగతో. భణ్డాగారస్స పన “ఇమం పన భణ్డాగారం ఖణ్డసీమం గన్త్వా ఖణ్డసీమాయ నిసిన్నేహి సమ్మన్నితుం న వట్టతి, విహారమజ్ఝేయేవ ‘సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఇత్థన్నామం విహారం భణ్డాగారం సమ్మన్నేయ్యా’తిఆదినా నయేన కమ్మవాచాయ వా అపలోకనేన వా సమ్మన్నితబ్బ”న్తి అట్ఠకథాయం (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౧౯౭) ఉపచారసీమాయమేవ ఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయ సమ్మన్నితబ్బభావో ఆగతోతి.

తే ఏవం వత్తబ్బా – సచేపి అట్ఠకథాయం ఆగతం “అన్తోవిహారే”తి పాఠో “విహారమజ్ఝే”తి పాఠో చ ఉపచారసీమం సన్ధాయ వుత్తోతి మఞ్ఞమానా తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవం అవచుత్థ, తే పన పాఠా ఉపచారసీమం సన్ధాయ అట్ఠకథాచరియేహి న వుత్తా, అథ ఖో అవిప్పవాససీమాసఙ్ఖాతం మహాసీమం సన్ధాయ వుత్తా. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? ఖణ్డసీమాయ వక్ఖమానత్తా. ఖణ్డసీమాయ హి మహాసీమా ఏవ పటియోగీ హోతి. ఉపచారసీమాతి అయమత్థో కథం జానితబ్బోతి చే? “ఇమం పన సమానసంవాసకసీమం సమ్మన్నన్తేహి పబ్బజ్జూపసమ్పదాదీనం సఙ్ఘకమ్మానం సుఖకరణత్థం పఠమం ఖణ్డసీమా సమ్మన్నితబ్బా…పే… ఏవం బద్ధాసు పన సీమాసు ఖణ్డసీమాయ ఠితా భిక్ఖూ మహాసీమాయ కమ్మం కరోన్తానం న కోపేన్తి , మహాసీమాయ వా ఠితా ఖణ్డసీమాయ కమ్మం కరోన్తానం. సీమన్తరికాయ పన ఠితా ఉభిన్నమ్పి న కోపేన్తీ”తి వుత్తఅట్ఠకథాపాఠవసేన (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౩౮) జానితబ్బోతి. అథ వా తేహి ఆయస్మన్తేహి ఆభతభణ్డాగారసమ్ముతిపాఠవసేనపి అయమత్థో విఞ్ఞాయతి. కథం? చీవరపటిగ్గాహకాదిపుగ్గలసమ్ముతియో పన అన్తోవిహారే సబ్బసఙ్ఘమజ్ఝేపి ఖణ్డసీమాయమ్పి సమ్మన్నితుం వట్టతి, భణ్డాగారసఙ్ఖాతవిహారసమ్ముతి పన విహారమజ్ఝేయేవాతి అట్ఠకథాయం వుత్తం, తత్థ విసేసకారణం పరియేసితబ్బం.

తత్రేవం విసేసకారణం పఞ్ఞాయతి – “అఞ్ఞిస్సా సీమాయ వత్థు అఞ్ఞిస్సా కమ్మవాచా”తి వత్తబ్బదోసపరిహారత్థం వుత్తం. పుగ్గలసమ్ముతియో హి పుగ్గలస్స వత్థుత్తా యది మహాసీమభూతే అన్తోవిహారే కత్తుకామా హోన్తి, సబ్బసఙ్ఘమజ్ఝే తం వత్థుభూతం పుగ్గలం హత్థపాసే కత్వా కరేయ్యుం. యది ఖణ్డసీమాయ కత్తుకామా, తం వత్థుభూతం పుగ్గలం ఖణ్డసీమం ఆనేత్వా తత్థ సన్నిపతితకమ్మప్పత్తసఙ్ఘస్స హత్థపాసే కత్వా కరేయ్యుం. ఉభయథాపి యథావుత్తదోసో నత్థి, భణ్డాగారసమ్ముతి పన భణ్డాగారస్స విహారత్తా ఖణ్డసీమం ఆనేతుం న సక్కా, తస్మా యది తం సమ్ముతిం ఖణ్డసీమాయం ఠత్వా కరేయ్యుం, వత్థు మహాసీమాయం హోతి, కమ్మవాచా ఖణ్డసీమాయన్తి యథావుత్తదోసో హోతి, తస్మిఞ్చ దోసే సతి వత్థువిపన్నత్తా కమ్మం విపజ్జతి, తస్మా మహాసీమభూతవిహారమజ్ఝేయేవ సా సమ్ముతి కాతబ్బాతి అట్ఠకథాచరియానం మతి, న ఉపచారసీమాయ ఞత్తిదుతియకమ్మం కాతబ్బన్తి.

అథాపి ఏవం వదేయ్యుం “విహారసద్దేన అవిప్పవాససీమభూతా మహాసీమావ వుత్తా, న ఉపచారసీమా”తి ఇదం వచనం కథం పచ్చేతబ్బన్తి? ఇమినాయేవ అట్ఠకథావచనేన. యది హి ఉపచారసీమా వుత్తా భవేయ్య, ఉపచారసీమా నామ బద్ధసీమం అవత్థరిత్వాపి పవత్తా ఆవాసేసు వా భిక్ఖూసు వా వడ్ఢన్తేసు అనియమవసేన వడ్ఢతి, తస్మా ఖణ్డసీమం అవత్థరిత్వా పవత్తనతో విహారేన సహ ఖణ్డసీమా ఏకసీమాయేవ హోతి, ఏవం సతి విహారే ఠితం భణ్డాగారం ఖణ్డసీమాయ ఠత్వా సమ్మన్నితుం సక్కా భవేయ్య, న పన సక్కా “ఖణ్డసీమాయ నిసిన్నేహి సమ్మన్నితుం న వట్టతీ”తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౩) పటిసిద్ధత్తా. తేన ఞాయతి “ఇమస్మిం ఠానే విహారసద్దేన అవిప్పవాససీమభూతా మహాసీమా వుత్తా, న ఉపచారసీమా”తి. ఉపచారసీమాయ అనియమవసేన వడ్ఢనభావో కథం జానితబ్బోతి? “ఉపచారసీమా పరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపేన, అపరిక్ఖిత్తస్స పరిక్ఖేపారహట్ఠానేన పరిచ్ఛిన్నా హోతి. అపిచ భిక్ఖూనం ధువసన్నిపాతట్ఠానతో వా పరియన్తే ఠితభోజనసాలతో వా నిబద్ధవసనకఆవాసతో వా థామమజ్ఝిమస్స పురిసస్స ద్విన్నం లేడ్డుపాతానం అన్తో ఉపచారసీమా వేదితబ్బా, సా పన ఆవాసేసు వడ్ఢన్తేసు వడ్ఢతి, పరిహాయన్తేసు పరిహాయతి. మహాపచ్చరియం పన ‘భిక్ఖూసుపి వడ్ఢన్తేసు వడ్ఢతీ’తి వుత్తం, తస్మా సచే విహారే సన్నిపతితభిక్ఖూహి సద్ధిం ఏకాబద్ధా హుత్వా యోజనసతమ్పి పూరేత్వా నిసీదన్తి, యోజనసతమ్పి ఉపచారసీమావ హోతి, సబ్బేసం లాభో పాపుణాతీ”తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౯) వచనతోతి.

యది ఏవం ఉపచారసీమాయ కథినత్థతభావో కస్మా వుత్తోతి? కథినత్థరణం నామ న సఙ్ఘకమ్మం, పుగ్గలకమ్మమేవ హోతి, తస్మా వస్సూపనాయికఖేత్తభూతాయ ఉపచారసీమాయ కాతబ్బా హోతి. ఞత్తికమ్మవాచా పన సఙ్ఘకమ్మభూతా, తస్మా ఉపచారసీమాయ కాతుం న వట్టతి, సువిసోధితపరిసాయ బద్ధాబద్ధసీమాయమేవ వట్టతీతి దట్ఠబ్బం. నను చ భో “కథినం అత్థరితుం కే లభన్తి, కే న లభన్తి? గణనవసేన తావ పచ్ఛిమకోటియా పఞ్చ జనా లభన్తి, ఉద్ధం సతసహస్సమ్పి, పఞ్చన్నం హేట్ఠా న లభన్తీ”తి అట్ఠకథాయం వుత్తం, అథ కస్మా “కథినత్థరణం నామ న సఙ్ఘకమ్మం, పుగ్గలకమ్మమేవ హోతీ”తి వుత్తన్తి? “న సఙ్ఘో కథినం అత్థరతి, న గణో కథినం అత్థరతి, పుగ్గలో కథినం అత్థరతీ”తి పరివారే (పరి॰ ౪౧౪) వుత్తత్తా చ అపలోకనకమ్మాదీనం చతున్నం సఙ్ఘకమ్మానం ఠానేసు అపవిట్ఠత్తా చ. అట్ఠకథాయం పన కథినత్థారస్స ఉపచారభూతం కథినదానకమ్మవాచాభణనకాలం సన్ధాయ వుత్తం. తస్మిఞ్హి కాలే కథినదాయకా చత్తారో, పటిగ్గాహకో ఏకోతి పచ్ఛిమకోటియా పఞ్చ హోన్తి, తతో హేట్ఠా న లభతీతి. ఞత్తికమ్మవాచాయ సఙ్ఘకమ్మభావో కథం జానితబ్బోతి? “చతున్నం సఙ్ఘకమ్మానం ఞత్తిదుతియకమ్మస్స నవసు ఠానేసు కథినదాన”న్తి ఆగతత్తా, “సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో, ఇదం సఙ్ఘస్స కథినదుస్సం ఉప్పన్న”న్తిఆదినా వుత్తత్తా చాతి.

అపరే పన ఆచరియా “భాసన్తరేసు ఞత్తీతి వుత్తా కథినదానకమ్మవాచా అత్థారకిరియాయ పవిసతి, అత్థారకిరియా చ ఉపచారసీమాయం కాతబ్బా, తస్మా కథినదానకమ్మవాచాపి ఉపచారసీమాయం కాతబ్బాయేవా”తి వదన్తి, తేసం అయమధిప్పాయో – మహావగ్గపాళియం (మహావ. ౩౦౬) “ఏవఞ్చ పన, భిక్ఖవే, కథినం అత్థరితబ్బ”న్తి ఆరభిత్వా “బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో…పే॰… ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అత్థతం హోతి కథిన”న్తి కథినదానఞత్తికమ్మవాచాతో పట్ఠాయ యావ అనుమోదనా పాఠో ఆగతో, పరివారపాళియఞ్చ (పరి. ౪౧౨) “కథినత్థారో జానితబ్బో”తి ఉద్దేసస్స నిద్దేసే “సచే సఙ్ఘస్స కథినదుస్సం ఉప్పన్నం హోతి, సఙ్ఘేన కథం పటిపజ్జితబ్బం, అత్థారకేన కథం పటిపజ్జితబ్బం, అనుమోదకేన కథం పటిపజ్జితబ్బ”న్తి పుచ్ఛం నీహరిత్వా “సఙ్ఘేన ఞత్తిదుతియేన కమ్మేన కథినత్థారకస్స భిక్ఖునో దాతబ్బం…పే॰… అనుమోదామా”తి ఞత్తితో పట్ఠాయ యావ అనుమోదనా పాఠో ఆగతో, తస్మా ఞత్తితో పట్ఠాయ యావ అనుమోదనా సబ్బో విధి కథినత్థారకిరియాయం పవిసతి, తతో కథినత్థారకిరియాయ ఉపచారసీమాయం కత్తబ్బాయ సతి ఞత్తిసఙ్ఖాతకథినదానకమ్మవాచాపి ఉపచారసీమాయం కత్తబ్బాయేవాతి.

తత్రేవం విచారణా కాతబ్బా – అత్థారకిరియాయ విసుం అనాగతాయ సతి “సబ్బో విధి అత్థారకిరియాయం పవిసతీ”తి వత్తబ్బం భవేయ్య, అథ చ పన మహావగ్గపాళియఞ్చ పరివారపాళియఞ్చ అత్థారకిరియా విసుం ఆగతాయేవ, తస్మా ఞత్తిసఙ్ఖాతా కథినదానకమ్మవాచా అత్థారకిరియాయం న పవిసతి, కేవలం అత్థారకిరియాయ ఉపచారభూతత్తా పన తతో పట్ఠాయ అనుక్కమేన వుత్తం. యథా “అనుజానామి, భిక్ఖవే, సీమం సమ్మన్నితు”న్తి సీమాసమ్ముతిం అనుజానిత్వా “ఏవఞ్చ పన, భిక్ఖవే, సమ్మన్నితబ్బా”తి సీమాసమ్ముతివిధిం దస్సేన్తో “పఠమం నిమిత్తా కిత్తేతబ్బా…పే॰… ఏవమేతం ధారయామీ”తి నిమిత్తకిత్తనేన సహ సీమాసమ్ముతికమ్మవాచా దేసితా, తత్థ నిమిత్తకిత్తనం సీమాసమ్ముతికమ్మం న హోతి, కమ్మవాచాయేవ సీమాసమ్ముతికమ్మం హోతి, తథాపి సీమాసమ్ముతికమ్మవాచాయ ఉపచారభావతో సహ నిమిత్తకిత్తనేన సీమాసమ్ముతికమ్మవాచా దేసితా. యథా చ ఉపసమ్పదాకమ్మవిధిం దేసేన్తో “పఠమం ఉపజ్ఝం గాహాపేతబ్బో…పే॰… ఏవమేతం ధారయామీ”తి ఉపజ్ఝాయగాహాపనాదినా సహ ఉపసమ్పదాకమ్మం దేసితం, తత్థ ఉపజ్ఝాయగాహాపనాది ఉపసమ్పదాకమ్మం న హోతి, ఞత్తిచతుత్థకమ్మవాచాయేవ ఉపసమ్పదాకమ్మం హోతి, తథాపి ఉపసమ్పదాకమ్మస్స సమీపే భూతత్తా ఉపజ్ఝాయగాహాపనాదినా సహ ఞత్తిచతుత్థకమ్మవాచా దేసితా, ఏవమేత్థ కథినదానకమ్మవాచా అత్థారకిరియా న హోతి, తథాపి అత్థారకిరియాయ ఉపచారభూతత్తా కథినదానఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయ సహ కథినత్థారకిరియా దేసితా, తస్మా కథినదానకమ్మవాచా అత్థారకిరియాయం న పవిసతీతి దట్ఠబ్బం.

అథ వా ఞత్తిదుతియకమ్మవాచా చ అత్థారో చాతి ఇమే ద్వే ధమ్మా అతుల్యకిరియా అతుల్యకత్తారో అతుల్యకమ్మా అతుల్యకాలా చ హోన్తి, తేన విఞ్ఞాయతి “భాసన్తరేసు ఞత్తీతి వుత్తా ఞత్తిదుతియకమ్మవాచా అత్థారకిరియాయం న పవిసతీ”తి. తత్థ కథం అతుల్యకిరియా హోన్తి? కమ్మవాచా దానకిరియా హోతి, అత్థారో పన్నరసధమ్మానం కారణభూతా అత్థారకిరియా, ఏవం అతుల్యకిరియా. కథం అతుల్యకత్తారోతి? కమ్మవాచాయ కత్తా సఙ్ఘో హోతి, అత్థారస్స కత్తా పుగ్గలో, ఏవం అతుల్యకత్తారో హోన్తి. కథం అతుల్యకమ్మా హోన్తి? కమ్మవాచాయ కమ్మం కథినదుస్సం హోతి, అత్థారస్స కమ్మం కథినసఙ్ఖాతా సమూహపఞ్ఞత్తి, ఏవం అతుల్యకమ్మా హోన్తి. కథం అతుల్యకాలా హోన్తి? కథినదానకమ్మవాచా పుబ్బకరణపచ్చుద్ధారఅధిట్ఠానానం పుబ్బే హోతి, అత్థారో తేసం పచ్ఛా, ఏవం అతుల్యకాలా హోన్తీతి. అథ వా అత్థారో “ఇమాయ సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరామీ”తిఆదినా వచీభేదసఙ్ఖాతేన ఏకేన ధమ్మేన సఙ్గహితో, న ఞత్తిఅనుస్సావనాదినా

అనేకేహి ధమ్మేహి సఙ్గహితో. వుత్తఞ్హేతం పరివారే (పరి॰ ౪౦౮) “అత్థారో ఏకేన ధమ్మేన సఙ్గహితో వచీభేదేనా”తి. ఇమినాపి కారణేన జానితబ్బం “న ఇత్థి అత్థారే పవిట్ఠా”తి.

అఞ్ఞే పన ఆచరియా ఏవం వదన్తి – “కథినత్థారం కే లభన్తి, కే న లభన్తీతి? గణనవసేన తావ పచ్ఛిమకోటియా పఞ్చ జనా లభన్తి, ఉద్ధం సతసహస్సమ్పి, పఞ్చన్నం హేట్ఠా న లభన్తీ”తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) ఆగతత్తా “హేట్ఠిమన్తతో పఞ్చ భిక్ఖూ కథినత్థారం లభన్తి, తతో అప్పకతరా న లభన్తీ”తి విఞ్ఞాయతి. “**పఞ్చన్నం జనానం వట్టతీతి** పచ్ఛిమకోటియా చత్తారో కథినదుస్సస్స దాయకా, ఏకో పటిగ్గాహకోతి పఞ్చన్నం జనానం వట్టతీ”తి కఙ్ఖావితరణీటీకాయం (కఙ్ఖా॰ అభి॰ టీ॰ కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) ఆగతత్తా తస్మిం వాక్యే “వట్టతీ”తి కిరియాయ కత్తా “సో కథినత్థారో”తి వుచ్చతి, తస్మా అత్థారోతి ఇమినా “ఇమాయ సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరామీ”తి వుత్తఅత్థరణకిరియా న అధిప్పేతా, చతూహి భిక్ఖూహి అత్థారకస్స భిక్ఖునో ఇత్థియా దానం అధిప్పేతన్తి విఞ్ఞాయతి. “కథినత్థారం కే లభన్తి…పే॰… ఉద్ధం సతసహస్సన్తి ఇదం అత్థారకస్స భిక్ఖునో సఙ్ఘస్స కథినదుస్సదానకమ్మం సన్ధాయ వుత్త”న్తి వినయవినిచ్ఛయటీకాయం వుత్తం. తస్మిమ్పి పాఠే ఇత్థియా దిన్నంయేవ సన్ధాయ “పఞ్చ జనా అత్థారం లభన్తీ”తి ఇదం వచనం అట్ఠకథాచరియేహి వుత్తం, “ఇమాయ సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరామీ”తిఆది పుగ్గలస్స అత్థరణం సన్ధాయ న వుత్తన్తి టీకాచరియస్స అధిప్పాయో. ఏవం కఙ్ఖావితరణీటీకా-వినయవినిచ్ఛయటీకాకారకేహి ఆచరియేహి “ఇత్తిదుతియకమ్మం అత్థారో నామా”తి వినిచ్ఛితత్తా ఉపచారసీమాయం కథినదానఇత్తికమ్మవాచాకరణం యుత్తన్తి విఞ్ఞాయతీతి వదన్తి.

తత్రేవం విచారణా కాతబ్బా – “ఇత్తిదుతియకమ్మంయేవ అత్థారో నామా”తి టీకాచరియా న వదేయ్యుం. వదేయ్యుం చే, అట్ఠకథాయ విరుద్ధో సియా. కథం విరుద్ధోతి చే? “ఛిన్నవస్సా వా పచ్ఛిమికాయ ఉపగతా వా న లభన్తి, అఞ్ఞస్మిం విహారే వుత్థవస్సాపి న లభన్తీతి మహాపచ్చరియం వుత్త”న్తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) ఆగతత్తా “తే ఛిన్నవస్సాదయో కథినత్థారం న లభన్తీ”తి విఞ్ఞాయతి. యది ఇత్తిదుతియకమ్మం అత్థారో నామ సియా, ఏవం సతి తే భిక్ఖూ ఇత్తిదుతియకమ్మేపి గణపూరకభావేన అప్పవిట్ఠా సియుం. అథ చ పన “పురిమికాయ ఉపగతానం పన సబ్బే గణపూరకా హోన్తీ”తి అట్ఠకథాయ (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) వుత్తత్తా తే ఇత్తిదుతియకమ్మే పవిట్ఠావ హోన్తి, తస్మా అట్ఠకథాచరియో పఞ్చానిసంసహేతుభూతం “ఇమాయ సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరామీ”తిఆదికం వచీభేదంయేవ “అత్థారో”తి వదతి, న ఇత్తిదుతియకమ్మం, తస్మా తే ఛిన్నవస్సాదయో పఞ్చానిసంసహేతుభూతం కథినత్థారం న లభన్తి, ఇత్తిదుతియకమ్మే పన చతువగ్గసఙ్ఘపూరకభావం లభన్తీతి విఞ్ఞాయతి. పునపి వుత్తం అట్ఠకథాయం “సచే పురిమికాయ ఉపగతా చత్తారో వా హోన్తి తయో వా ద్వే వా ఏకో వా, ఇతరే గణపూరకే కత్వా కథినం అత్థరితబ్బ”న్తి. ఏవం అలబ్భమానకథినత్థారేయేవ ఛిన్నవస్సాదయో గణపూరకే కత్వా ఇత్తిదుతియకమ్మవాచాయ కథినదుస్సం దాపేత్వా పురిమికాయ ఉపగతేహి కథినస్స అత్థరితబ్బభావతో “ఇత్తిదుతియకమ్మంయేవ అత్థారో నామాతి టీకాచరియా న వదేయ్యు”న్తి అవచిమ్హాతి.

నను చ భో ఇమస్మిమ్పి అట్ఠకథావచనే “ఇతరే గణపూరకే కత్వా కథినం అత్థరితబ్బ”న్తి వచనేన చతువగ్గసఙ్ఘేన కత్తబ్బం ఇత్తిదుతియకమ్మంయేవ “అత్థారో”తి వుత్తన్తి? న, పుబ్బాపరవిరోధతో. పుబ్బే హి ఛిన్నవస్సాదీనం కథినం అత్థరితుం అలబ్భమానభావో వుత్తో, ఇధ “ఇత్తిదుతియకమ్మం అత్థారో”తి వుత్తే తేసమ్పి లబ్భమానభావో వుత్తో భవేయ్య, న అట్ఠకథాచరియా పుబ్బాపరవిరుద్ధం కథేయ్యుం, తస్మా “కత్వా”తి పదం “అత్థరితబ్బ”న్తి పదేన సమ్బజ్ఝన్తేన సమానకాలవిసేసనం అకత్వా పుబ్బకాలవిసేసనమేవ కత్వా సమ్బన్ధితబ్బం, ఏవం సతి పుబ్బవచనేనాపరవచనం

గఙ్గోదకేన యమునోదకం వియ సంసన్దతి, పచ్ఛాపి చ "కమ్మవాచం సావేత్వా కథినం అత్థరాపేత్వా దానఞ్చ భుఞ్జిత్వా గమిస్సన్తీ"తి విసుం కమ్మవాచాసావనం విసుం కథినత్థరణం పుబ్బాపరానుక్కమతో వుత్తం , తస్మా ఞత్తిదుతియకమ్మం అత్థారో నామ న హోతి, కేవలం అత్థారస్స కారణమేవ ఉపచారమేవ హోతీతి దట్ఠబ్బం. కిఞ్చ భియ్యో – "న సఙ్ఘో కథినం అత్థరతి, న గణో కథినం అత్థరతి, పుగ్గలో కథినం అత్థరతీ"తి పరివారవచనేన (పరి॰ ౪౧౪) అయమత్థో జానితబ్బోతి.

యది ఏవం కఙ్ఖావితరణీటీకా-వినయవినిచ్ఛయటీకాసు ఆగతపాఠానం అధిప్పాయో కథం భాసితబ్బో భవేయ్య. నను కఙ్ఖావితరణీటీకాయం "వట్టతీ"తి ఇమిస్సా కిరియాయ కత్తా "సో కథినత్థారో"తి వుత్తో, వినయవినిచ్ఛయటీకాయఞ్చ "కథినదుస్సదానకమ్మ"న్తి పదం "సన్ధాయా"తి కిరియాయ కమ్మం, కథినత్థారో…పే॰… ఇదం "వుత్త"న్తి కిరియాయ కమ్మం హోతి. ఏవం టీకాసు నీతత్థతో ఆగతపాఠేసు సన్తేసు "ఞత్తిదుతియకమ్మంయేవ అత్థారో నామాతి టీకాచరియా న వదేయ్యు"న్తి న వత్తబ్బన్తి? యేనాకారేన అట్ఠకథావచనేన టీకావచనఞ్చ పుబ్బాపరఅట్ఠకథావచనఞ్చ అవిరుద్ధం భవేయ్య, తేనాకారేన టీకాపాఠానం అధిప్పాయో గహేతబ్బో. కథం? కఙ్ఖావితరణీఅట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) "సో సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన పఞ్చన్నం జనానం వట్టతీ"తి ఆగతో, తస్మిం అట్ఠకథావచనే చోదకేన చోదేతబ్బస్స అత్థితాయ తం పరిహరితుం "**పఞ్చన్నం జనానం వట్టతీ**తి పచ్ఛిమకోటియా చత్తారో కథినదుస్సస్స దాయకా, ఏకో పటిగ్గాహకోతి పఞ్చన్నం జనానం వట్టతీ"తి పాఠో టీకాచరియేన వుత్తో, కథం చోదేతబ్బం అత్థీతి? భో అట్ఠకథాచరియ "సో సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన పఞ్చన్నం జనానం వట్టతీ"తి వుత్తో, ఏవం సతి పఞ్చన్నం కథినత్థారకానం ఏవ సో కథినత్థారో వట్టతి, న ఏకద్విత్తిచతుపుగ్గలానన్తి అత్థో ఆపజ్జతి, ఏవం సతి "న సఙ్ఘో కథినం అత్థరతి, న గణో కథినం అత్థరతి, పుగ్గలో కథినం అత్థరతీ"తి ఆగతపాళియా విరుజ్ఝనతో ఆగమవిరోధో ఆపజ్జతి, తం చోదనం పరిహరన్తో "**పఞ్చన్నం జనానం వట్టతీ**తి పచ్ఛిమకోటియా చత్తారో కథినదుస్సస్స దాయకా, ఏకో పటిగ్గాహకోతి పఞ్చన్నం జనానం వట్టతీ"తి పాఠో టీకాచరియేన వుత్తో. తత్థాయమధిప్పాయో – భో చోదకాచరియ అట్ఠకథాచరియేన కథినత్థారకాలే పఞ్చన్నం అత్థారకానం భిక్ఖూనం వసేన "సో సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన పఞ్చన్నం జనానం వట్టతీ"తి పాఠో న వుత్తో, అథ ఖో సఙ్ఘేన అత్థారకస్స కథినదుస్సదానకాలే పచ్ఛిమకోటియా చత్తారో కథినదుస్సస్స దాయకా, ఏకో పటిగ్గాహకోతి పఞ్చన్నం దాయకపటిగ్గాహకపుగ్గలానం అత్థితాయ సో పచ్ఛా కత్తబ్బో అత్థారో వట్టతి, కారణసమ్పత్తియా ఫలసమ్పత్తి హోతి, తస్మా తస్మిం అట్ఠకథావచనే ఆగమవిరోధో నాపజ్జతీతి.

వినయవినిచ్ఛయటీకాయమ్పి "కథినత్థారం కే లభన్తి, కే న లభన్తీతి? గణనవసేన తావ పచ్ఛిమకోటియా పఞ్చ జనా లభన్తి, ఉద్ధం సతసహస్సమ్పి, పఞ్చన్నం హేట్ఠా న లభన్తీ"తి అట్ఠకథావచనే పరేహి పుచ్ఛితబ్బస్స అత్థితాయ తం పుచ్ఛం విస్సజ్జేతుం "ఇదం అత్థారకస్స భిక్ఖునో సఙ్ఘస్స కథినదుస్సదానకమ్మం సన్ధాయ వుత్త"న్తి పాఠో టీకాచరియేన వుత్తో. కథం పుచ్ఛితబ్బన్తి చే? భో అట్ఠకథాచరియ "హేట్ఠిమకోటియా పఞ్చన్నం జనానం వట్టతీ"తి ఇదం వచనం కిం పఞ్చానిసంసస్స కారణభూతం "ఇమాయ సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరామీ"తిఆదిఅత్థారకిరియం సన్ధాయ వుత్తం, ఉదాహు అత్థారస్స కారణభూతం కథినదుస్సదానకమ్మన్తి. కథం విస్సజ్జనాతి? భో భద్రముఖ "హేట్ఠిమకోటియా పఞ్చన్నం జనానం వట్టతీ"తి ఇదం పఞ్చానిసంసస్స కారణభూతం "ఇమాయ సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరామీ"తిఆదికం అత్థారకిరియం సన్ధాయ అట్ఠకథాచరియేన న వుత్తం, అథ ఖో అత్థారస్స కారణభూతం కథినదానకమ్మం సన్ధాయ వుత్తన్తి . తత్రాయమధిప్పాయో – సఙ్ఘేన అత్థారకస్స దిన్నదుస్సేన ఏవ కథినత్థారో సమ్భవతి, న ఠితికాయ లద్ధచీవరేన వా పుగ్గలికచీవరేన వా సమ్భవతి, తఞ్చ కథినదుస్సదానకమ్మం చత్తారో కథినదుస్సదాయకా, ఏకో పటిగ్గాహకోతి పఞ్చసు భిక్ఖూసు విజ్జమానేసుయేవ

సమ్పజ్జతి, న తతో ఊనేసూతి పచ్ఛిమకోటియా పఞ్చన్నం వట్టతి, కారణసిద్ధియా ఫలసిద్ధి హోతి, తేనేవ చ కారణేన "కథినదుస్సదానకమ్మం వుత్త"న్తి ముఖ్యవసేన అవత్వా "సన్ధాయ వుత్త"న్తి ఉపచారవసేనాహ. ఏవం వుత్తేయేవ అట్ఠకథావచనస్స పుబ్బాపరవిరోధో నత్థి, అట్ఠకథావచనేన చ టీకావచనం విరుద్ధం న హోతీతి దట్ఠబ్బం, "అపలోకనాదిసఙ్ఘకమ్మకరణత్థం బద్ధసీమా భగవతా అనుఞ్ఞాతా"తి ఇమినా వినయలక్ఖణేన చ సమేతి.

"ఇమాయ సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరామీ"తిఆదికా పన అత్థారకిరియా అపలోకనాదీసు చతూసు సఙ్ఘకమ్మేసు అప్పవిట్ఠా, అధిట్ఠానాదయో వియ పఞ్చానిసంసలాభకారణభూతా పుగ్గలకిరియావ హోతీతి వస్సూపనాయికఖేత్తభూతాయ అన్తోఉపచారసీమాయ కాతబ్బా, తస్మా అన్తోఉపచారసీమాయం బద్ధసీమాయ అవిజ్జమానాయ బహిఉపచారసీమాయం బద్ధసీమం వా ఉదకుక్ఖేపసత్తబ్భన్తరలభమానట్ఠానం వా గన్త్వా ఞత్తిదుతియకమ్మేన కథినదుస్సం దాపేత్వా పున విహారం ఆగన్త్వా అన్తోఉపచారసీమాయమేవ కథినత్థరణం పుబ్బాచరియేహి కతం, తం సుకతమేవ హోతీతి దట్ఠబ్బం. ఏవం అగ్గహేత్వా సుద్ధఉపచారసీమాయమేవ ఞత్తిదుతియకమ్మం కాతబ్బన్తి గయ్హమానే సతి తేసం ఆయస్మన్తానం దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జమానా సిస్సానుసిస్సా ధువవాసత్థాయ విహారదానాదిఅపలోకనకమ్మం వా ఉపోసథపవారణాదిఞత్తికమ్మం వా సీమాసమ్మన్ననాదిఞత్తిదుతియకమ్మం వా ఉపసమ్పదాదిఞత్తిచతుత్థకమ్మం వా ఉపచారసీమాయమేవ కరేయ్యుం, ఏవం కరోన్తా భగవతో సాసనే మహన్తం జటం మహన్తం గుమ్బం మహన్తం విసమం కరేయ్యుం, తస్మా తమకరణత్థం యుత్తితో చ ఆగమతో చ అనేకాని కారణాని ఆహరిత్వా కథయిస్సామ.

> సాసనే గారవం కత్వా, సద్ధమ్మస్సానులోమతో;
> మయా కతం వినిచ్ఛయం, సమ్మా చిన్తేన్తు సాధవో.
>
> పునప్పునం విచిన్తేత్వా, యుత్తం చే హోతి గణ్హన్తు;
> నో చే యుత్తం మా గణ్హన్తు, సమ్మాసమ్బుద్ధసావకాతి.

ఇతో పరానిపి కారణసాధకాని ఆహరన్తి ఆచరియా, తేసం పటివచనేన అతివిత్థారో భవిస్సతి, ఉపచారసీమాయ చతున్నం సఙ్ఘకమ్మానం కతట్ఠానభావో పుబ్బే వుత్తోవ, తస్మా తం వచనం మనసి కత్వా సంసయం అకత్వా ధారేతబ్బోతి.

"ఇమాయ సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరామీ"తి వాచా భిన్దితబ్బాతి కిం ఏత్తకేన వచీభేదేన కథినం అత్థతం హోతి, ఉదాహు అఞ్ఞో కోచి కాయవికారో కాతబ్బో? న కాతబ్బో. ఏత్తకేనేవ హి వచీభేదేన అత్థతం హోతి, కథినం. వుత్తఞ్హేతం పరివారే (పరి॰ ౪౦౮) "అత్థారో ఏకేన ధమ్మేన సఙ్గహితో వచీభేదేనా"తి.

ఏవం కథినత్థారం దస్సేత్వా అనుమోదాపనఅనుమోదనే దస్సేన్తో **"తేన కథినత్థారకేనా"**తిఆదిమాహ. తత్థ యేన భిక్ఖునా "ఇమాయ సఙ్ఘాటియా కథినం అత్థరామీ"తిఆదినా వచీభేదేన కథినం అత్థతం, తేన "కథినస్స అత్థారా పన్నరస ధమ్మా జాయన్తీ"తి పరివారే (పరి॰ ౪౦౩) ఆగతత్తా కథినత్థారేన సహేవ పఞ్చ ఆనిసంసా ఆగతా, అథ కస్మా సఙ్ఘం అనుమోదాపేతీతి? కిఞ్చాపి అత్థారకస్స భిక్ఖునో పఞ్చ ఆనిసంసా ఆగతా, సఙ్ఘస్స పన అనాగతా, తస్మా సఙ్ఘస్స చ ఆగమనత్థం సఙ్ఘం అనుమోదాపేతి, సఙ్ఘో చ అనుమోదనం కరోతి, ఏవం కతే ఉభిన్నమ్పి ఆనిసంసా ఆగతా హోన్తి. వుత్తఞ్హేతం పరివారే (పరి॰ ౪౦౩) "ద్విన్నం పుగ్గలానం అత్థతం హోతి కథినం అత్థారకస్స చ అనుమోదకస్స చా"తి. ఏత్థ చ

కథినత్థారకభిక్ఖుతో వుడ్ఢతరో భిక్ఖు తస్మిం సఙ్ఘే అత్థి, ఇధ వుత్తనయేన అత్థారకేన “భన్తే”తి వత్తబ్బం, అనుమోదకేన “ఆవుసో”తి. యది పన కథినత్థారకో భిక్ఖు సబ్బేసం వుడ్ఢతరో హోతి, తేన “ఆవుసో”తి వత్తబ్బం, ఇతరేహి “భన్తే”తి, ఏవం సేసనయద్వయేపి. ఏవం సబ్బేసం అత్థతం హోతి కథినన్తి. ఇమేసు పన సఙ్ఘపుగ్గలేసు యే తస్మిం విహారే పురిమికాయ వస్సం ఉపగన్త్వా పఠమపవారణాయ పవారితా, తేయేవ అనుమోదితుం లభన్తి, ఛిన్నవస్సా వా పచ్ఛిమికాయ ఉపగతా వా అఞ్ఞస్మిం విహారే వుత్థవస్సా వా న లభన్తి, అననుమోదన్తాపి ఆనిసంసం న లభన్తి.

ఏవం కథినత్థారం దస్సేత్వా ఇదాని చీవరవిభాగం దస్సేతుం **“ఏవం అత్థతే పన కథినే”**తిఆదిమాహ. తత్థ **సచే కథినచీవరేన సద్ధిం ఆభతం ఆనిసంస**న్తి ఇమినా ఏకం అత్థతచీవరమేవ కథినచీవరం నామ, తతో అఞ్ఞం తేన సద్ధిం ఆభతం సబ్బం చీవరం కథినానిసంసచీవరం నామాతి దస్సేతి. వక్ఖతి హి “అవసేసకథినానిసంసే బలవవత్థానీ”తిఆది. తేన ఞాయతి “వత్థమేవ ఇధ ఆనిసంసో నామ, న అగ్ఘో, కథినసాటకేన సద్ధిం ఆభతానం అఞ్ఞసాటకానం బహులవసేన అత్థరితబ్బం, న కథినసాటకస్స మహగ్ఘవసేనా”తి. **భిక్ఖుసఙ్ఘో అనిస్సరో,** అత్థతకథినో భిక్ఖుయేవ ఇస్సరో. కస్మా? దాయకేహి విచారితత్తా. **భిక్ఖుసఙ్ఘో ఇస్సరో,** కస్మా? దాయకేహి అవిచారితత్తా, మూలకథినస్స చ సఙ్ఘే దిన్నత్తా. **అవసేసకథినానిసంసే**తి తస్స దిన్నవత్థేహి అవసేసకథినానిసంసవత్థే. **బలవవత్థానీ**తి అత్థరితబ్బకథినసాటకంయేవ అహతం వా అహతకప్పం వా దాతుం వట్టతి, ఆనిసంసచీవరం పన యథాసత్తి యథాబలం పురాణం వా అభినవం వా దుబ్బలం వా బలవం వా దాతుం వట్టతి, తస్మా తేసు దుబ్బలవత్థే ఠితికాయ దిన్నే లద్ధభిక్ఖుస్స ఉపకారకం న హోతి, తస్మా ఉపకారణయోగ్గాని బలవవత్థాని దాతబ్బానీతి అధిప్పాయో. **వస్సావాసికఠితికాయ దాతబ్బానీ**తి యత్తకా భిక్ఖూ వస్సావాసికచీవరం లభింసు, తే ఠపేత్వా తేసం హేట్ఠతో పట్ఠాయ యథాక్కమం దాతబ్బాని. **థేరాసనతో పట్ఠాయా**తి యత్తకా భిక్ఖూ తిస్సం కథినత్థతసీమాయం సన్తి, తేసు జేట్ఠకభిక్ఖుతో పట్ఠాయ దాతబ్బాని. ఆసనగ్గహణం పన యథావుడ్ఢం నిసిన్నే సన్ధాయ కతం. ఏతేన వస్సావాసికకథినానిసంసానం సమానగతికతం దీపేతి. **గరుభణ్డం న భాజేతబ్బ**న్తి కథినసాటకేన సద్ధిం ఆభతేసు మఞ్చపీఠాదికం గరుభణ్డం న భాజేతబ్బం, సఙ్ఘికవసేనేవ పరిభుఞ్జితబ్బన్తి అత్థో. తత్థ గరుభణ్డవినిచ్ఛయో అనన్తరకథాయం ఆవి భవిస్సతి.

ఇమస్మిం పన ఠానే వత్తబ్బం అత్థి. కథం? ఇదాని భిక్ఖూ కథినానిసంసచీవరం కుసపాతం కత్వా విభజన్తి, తం యుత్తం వియ న దిస్సతీతి. కస్మాతి చే? “అవసేసకథినానిసంసే బలవవత్థాని వస్సావాసికఠితికాయ దాతబ్బాని, ఠితికాయ అభావే థేరాసనతో పట్ఠాయ దాతబ్బానీ”తి వచనతోతి. ఏవం సన్తే కత్థ కుసపాతో కాతబ్బోతి? భణ్డాగారే ఠపితచీవరేతి. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? **“ఉస్సన్నం హోతీ**తి బహు రాసికతం హోతి, భణ్డాగారం న గణ్హాతి. **సమ్ముఖీభూతేనా**తి అన్తోఉపచారసీమాయం ఠితేన. **భాజేతు**న్తి కాలం ఘోసాపేత్వా పటిపాటియా భాజేతుం…పే… ఏవం ఠపితేసు చీవరపటివీసేసు కుసో పాతేతబ్బో”తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౩) వుత్తత్తా, తస్మా ఇమిస్సం అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ భాజేతబ్బన్తి అమ్హాకం ఖన్తి.

ఏకచ్చే పన భిక్ఖూ ఏకేకస్స ఏకేకస్మిం చీవరే అప్పహోన్తే చీవరం పరివత్తేత్వా అకప్పియవత్థుం గహేత్వా భాజేన్తి, తం అతిఓళారికమేవ. అఞ్ఞేపి ఏకచ్చానం చీవరానం మహగ్ఘతాయ ఏకచ్చానం అప్పగ్ఘతాయ సమగ్ఘం కాతుం న సక్కాతి తథేవ కరోన్తి, తమ్పి ఓళారికమేవ. తత్థ హి అకప్పియవత్థునా పరివత్తనేపి తస్స విచారణేపి భాగగ్గహణేపి ఆపత్తియేవ హోతి. ఏకే “కథినం నామ దుబ్బిచారణీయ”న్తి వత్వా అత్థరణం న కరోన్తి, పుగ్గలికవసేనేవ యథాజ్ఝాసయం విచారేన్తి, తం పన యది

దాయకేహి పుగ్గలస్సేవ దిన్నం, పుగ్గలేన చ సఙ్ఘస్స అపరిచ్చజితం, ఏవం సతి అత్తనో సన్తకత్తా యుత్తం వియ దిస్సతి. యది పన సఙ్ఘస్స వా గణస్స వా దిన్నం, పుగ్గలస్స దిన్నేపి సఙ్ఘస్స వా గణస్స వా పరిచ్చజితం, ఏవం సన్తే సఙ్ఘగణానం సన్తకత్తా అయుత్తం భవేయ్య. అపరే పన కథినవసేన పటిగ్గహితే విచారేతుం దుక్కరన్తి మఞ్ఞమానా "న మయం కథినవసేన పటిగ్గణ్హామ, వస్సావాసికభావేనేవ పటిగ్గణ్హామా"తి వత్వా యథారుచి విచారేన్తి, తమ్పి అయుత్తం. వస్సావాసికమ్పి హి సఙ్ఘస్స దిన్నం సఙ్ఘికం హోతియేవ, పుగ్గలస్స దిన్నం పుగ్గలికం. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? "సచే పన తేసం సేనాసనే పంసుకూలికో వసతి, ఆగతఞ్చ తం దిస్వా 'తుమ్హాకం వస్సావాసికం దేమా'తి వదన్తి, తేన సఙ్ఘస్స ఆచిక్ఖితబ్బం. సచే తాని కులాని సఙ్ఘస్స దాతుం న ఇచ్ఛన్తి, 'తుమ్హాకంయేవ దేమా'తి వదన్తి, సభాగో భిక్ఖు 'వత్తం కత్వా గణ్హాహీ'తి వత్తబ్బో, పంసుకూలికస్స పనేతం న వట్టతీ"తి అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౧౮; వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౨౧౯) వుత్తత్తా.

వస్సావాసికం దువిధం సద్ధాదేయ్యతత్రుప్పాదవసేన. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౧౮) "ఇతి సద్ధాదేయ్యే దాయకమనుస్సా పుచ్ఛితబ్బా, తత్రుప్పాదే పన కప్పియకారకా పుచ్ఛితబ్బా"తి. సద్ధాదేయ్యవస్సావాసికమ్పి సవిహారావిహారవసేన దువిధం. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౧౮) "మహాపదుమత్థేరో పనాహ న ఏవం కాతబ్బం. మనుస్సా హి అత్తనో ఆవాసపటిజగ్గనత్థాయ పచ్చయం దేన్తి, తస్మా అఞ్ఞేహి భిక్ఖూహి తత్థ పవిసితబ్బ"న్తి, "యేసం పన సేనాసనం నత్థి, కేవలం పచ్చయమేవ దేన్తి, తేసం పచ్చయం అవస్సావాసికే సేనాసనే గాహేతుం వట్టతీ"తి చ. తత్రుప్పాదవస్సావాసికం నామ కప్పియకారకానం హత్థే కప్పియవత్థుపఅభుఞ్జనత్థాయ దిన్నవత్థుతో నిబ్బత్తం. వుత్తమ్పి చేతం అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౧౮) "కప్పియకారకానఞ్హి హత్థే 'కప్పియభణ్డం పరిభుఞ్జథా'తి దిన్నవత్థుతో యం యం కప్పియం, తం సబ్బం పరిభుఞ్జితుం అనుఞ్ఞాత"న్తి. ఏవం వస్సావాసికచీవరమ్పి పుబ్బే యేభుయ్యేన సఙ్ఘస్సేవ దేన్తి, తస్మా "కథినచీవరం దేమా"తి వుత్తే కథినచీవరభావేన పటిగ్గహేతబ్బం, "వస్సావాసికం దేమా"తి వుత్తే వస్సావాసికచీవరభావేనేవ పటిగ్గహేతబ్బం. కస్మా? "యథా దాయకా వదన్తి, తథా పటిపజ్జితబ్బ"న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౫) వచనతో.

కిఞ్చి అవత్వా హత్థే వా పాదమూలే వా ఠపేత్వా గతే కిం కాతబ్బన్తి? తత్థ సచే "ఇదం వత్థు చేతియస్స వా సఙ్ఘస్స వా పరపుగ్గలస్స వా అత్థాయ పరిణత"న్తి జానేయ్య, తేసం అత్థాయ పటిగ్గహేతబ్బం. అథ "మమత్థాయ పరిణత"న్తి జానేయ్య, అత్తనో అత్థాయ పటిగ్గహేతబ్బం. వుత్తఞ్హేతం పరివారే (పరి॰ ౩౨౯) "నవ అధమ్మికదానానీ"తిఆది. అథ న కిఞ్చి జానేయ్య, అత్తనో హత్థే వా పాదమూలే వా కిఞ్చి అవత్వా ఠపితం తస్సేవ పుగ్గలికం హోతి. న హి చేతియాదీనం అత్థాయ పరిణతం కిఞ్చి అవత్వా భిక్ఖుస్స హత్థే వా పాదమూలే వా ఠపేతీతి. వుత్తఞ్హేతం సమన్తపాసాదికాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౯) "**పుగ్గలస్స దేతీ**తి 'ఇమం చీవరం ఇత్థన్నామస్స దమ్మీ'తి ఏవం పరమ్ముఖా వా పాదమూలే ఠపేత్వా 'ఇమం, భన్తే, తుమ్హాకం దమ్మీ'తి ఏవం సమ్ముఖా వా దేతీ"తిఆది.

"ఇమిస్సం అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ భాజేతబ్బ"న్తి వుత్తం, కథం భాజేతబ్బన్తి? "అవసేసకథినానిసంసే బలవవత్థాని వస్సావాసికఠితికాయ దాతబ్బానీ"తి వుత్తత్తా యే భిక్ఖూ ఇమస్మిం వస్సే వస్సావాసికం న లభింసు, తేసం హేట్ఠతో పట్ఠాయ ఏకేకం చీవరం వా సాటకం వా దాతబ్బం. అథ చీవరానం వా సాటకానం వా అవసిట్ఠేసు సన్తేసు పున థేరాసనతో పట్ఠాయ దుతియభాగో దాతబ్బో. తతో చీవరేసు వా సాటకేసు వా ఖీణేసు యే లభన్తి, తేసు పచ్ఛిమస్స వస్సాదీని సల్లక్ఖేతబ్బాని. న కేవలం తస్మిం కథినత్థతదివసే దిన్నదుస్సాని ఏవ కథినానిసంసాని నామ హోన్తి, అథ ఖో

యావ కథినస్స ఉబ్భారా సఙ్ఘం ఉద్దిస్స దిన్నచీవరానిపి సఙ్ఘికేన తత్రుప్పాదేన ఆరామికేహి ఆభతచీవరానిపి కథినానిసంసానియేవ హోన్తి. తస్మా తాదిసేసు చీవరేసు ఉప్పజ్జమానేసు యథావుత్తసల్లక్ఖితవస్సస్స భిక్ఖునో హేట్ఠతో పట్ఠాయ పునప్పునం గాహేతబ్బం. “ఠితికాయ అభావే థేరాసనతో పట్ఠాయ దాతబ్బానీ”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) వచనతో తస్మిం వస్సే వస్సావాసికచీవరానం అనుప్పజ్జనతో వా ఉప్పజ్జమానేసుపి ఠితికాయ అగాహాపనతో వా వస్సావాసికఠితికాయ అభావే సతి లద్ధబ్బకథినానిసంసే తస్సం ఉపచారసీమాయం సబ్బే భిక్ఖూ పటిపాటియా నిసీదాపేత్వా థేరాసనతో పట్ఠాయ ఠితికం కత్వా ఏకేకస్స భిక్ఖునో ఏకేకం చీవరం వా సాటకం వా దాతబ్బం. సఙ్ఘనవకస్స దానకాలేపి మహాథేరా ఆగచ్ఛన్తి, “భన్తే, వీసతివస్సానం దీయతి, తుమ్హాకం ఠితికా అతిక్కన్తా”తి న వత్తబ్బా, ఠితికం ఠపేత్వా తేసం దత్వా పచ్ఛా ఠితికాయ దాతబ్బం. దుతియభాగే పన థేరాసనం ఆరుళ్హే పచ్ఛా ఆగతానం పఠమభాగో న పాపుణాతి, దుతియభాగతో వస్సగ్గేన దాతబ్బో. అయం ఠితికావిచారో చతుపచ్చయభాజనకథాతో (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౨౦౨) గహేతబ్బోతి.

నను చ భో ఏకచ్చాని కథినానిసంసచీవరాని మహగ్ఘాని, ఏకచ్చాని అప్పగ్ఘాని హోన్తి, కథం ఏకేకస్స ఏకేకస్మిం దిన్నే అగ్ఘసమత్తం భవేయ్యాతి? వుచ్చతే – భణ్డాగారచీవరభాజనే అగ్ఘసమత్తం ఇచ్ఛితబ్బం. తథా హి వుత్తం చీవరక్ఖన్ధకే (మహావ॰ ౩౪౩) “తేన ఖో పన సమయేన సఙ్ఘస్స భణ్డాగారే చీవరం ఉస్సన్నం హోతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, సమ్ముఖీభూతేన సఙ్ఘేన భాజేతుం…పే… అథ ఖో చీవరభాజకానం భిక్ఖూనం ఏతదహోసి ‘కథం ను ఖో చీవరం భాజేతబ్బ’న్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఠమం ఉచ్చినిత్వా తులయిత్వా వణ్ణావణ్ణం కత్వా భిక్ఖూ గణేత్వా వగ్గం బన్ధిత్వా చీవరపటివీసం ఠపేతు”న్తి. అట్ఠకథాయఞ్చ (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౩) “**ఉచ్చినిత్వా**తి ‘ఇదం థూలం, ఇదం సణ్హం, ఇదం ఘనం, ఇదం తనుకం, ఇదం పరిభుత్తం, ఇదం అపరిభుత్తం, ఇదం దీఘతో ఏత్తకం, పుథులతో ఏత్తక’న్తి ఏవం వత్థాని విచినిత్వా. **తులయిత్వా**తి ‘ఇదం ఏత్తకం అగ్ఘతి, ఇదం ఏత్తక’న్తి ఏవం అగ్ఘపరిచ్ఛేదం కత్వా. **వణ్ణావణ్ణం కత్వా**తి సచే సబ్బేసం ఏకేకమేవ దసదసఅగ్ఘనకం పాపుణాతి, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే పాపుణాతి, యం నవ వా అట్ఠ వా అగ్ఘతి, తం అఞ్ఞేన ఏకఅగ్ఘనకేన చ ద్విఅగ్ఘనకేన చ సద్ధిం బన్ధిత్వా ఏతేన ఉపాయేన సమే పటివీసే ఠపేత్వాతి అత్థో . **భిక్ఖూ గణేత్వా వగ్గం బన్ధిత్వా**తి సచే ఏకేకస్స దీయమానే దివసో న పహోతి, దస దస భిక్ఖూ గణేత్వా దస దస చీవరపటివీసే ఏకవగ్గం బన్ధిత్వా ఏకం భణ్డికం కత్వా ఏవం చీవరపటివీసం ఠపేతుం అనుజానామీతి అత్థో. ఏవం ఠపితేసు చీవరపటివీసేసు కుసో పాతేతబ్బో”తి వుత్తం. తేన ఞాయతి “భణ్డాగారచీవరభాజనే అగ్ఘసమత్తం ఇచ్ఛితబ్బం, కుసపాతో చ కాతబ్బో”తి.

ఇమస్మిం పన కథినానిసంసచీవరభాజనే అగ్ఘసమత్తం న ఇచ్ఛితబ్బం, కుసపాతో చ న కాతబ్బో. తథా హి వుత్తం కథినక్ఖన్ధకట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) “ఏవం అత్థతే పన కథినే సచే కథినచీవరేన సద్ధిం ఆభతం ఆనిసంసం దాయకా ‘యేన అమ్హాకం కథినం గహితం, తస్సేవ దేమా’తి దేన్తి, భిక్ఖుసఙ్ఘో అనిస్సరో. అథ అవిచారేత్వావ దత్వా గచ్ఛన్తి, భిక్ఖుసఙ్ఘో ఇస్సరో, తస్మా సచే కథినత్థారకస్స సేసచీవరానిపి దుబ్బలాని హోన్తి, సఙ్ఘేన అపలోకేత్వా తేసమ్పి అత్థాయ వత్థాని దాతబ్బాని, కమ్మవాచా పన ఏకాయేవ వట్టతి. అవసేసకథినానిసంసే బలవవత్థాని వస్సావాసికఠితికాయ దాతబ్బాని. ఠితికాయ అభావే థేరాసనతో పట్ఠాయ దాతబ్బాని”ఇచ్చేవ వుత్తం, న వుత్తం “అగ్ఘపరిచ్ఛేదం కత్వా”తి వా “కుసపాతో కాతబ్బో”తి వా. తేన ఞాయతి “కథినానిసంసచీవరాని వస్సావాసికఠితికాయ వా వుడ్ఢతరతో వా పట్ఠాయేవ దాతబ్బాని, నేవ అగ్ఘసమత్తం కాతబ్బం, న కుసో పాతేతబ్బో”తి.

ఇదాని పన వస్సావాసికభావేన అదిన్నత్తా వస్సావాసికఠితికాయ అకతత్తా చ కథినత్థతచీవరతో చ కథినత్థారకస్స అవసేసచీవరత్థాయ దిన్నవత్థతో చ అవసేసకథినానిసంసే బలవవత్థాని వుడ్ఢతరతో పట్ఠాయ ఏకస్స భిక్ఖుస్స ఏకం వత్థం దాతబ్బం, తేసు పన వరం వరం వుడ్ఢస్స దాతబ్బం . కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? "పచ్ఛిమవస్సూపనాయికదివసే పన సచే కాలం ఘోసేత్వా సన్నిపతితే సఙ్ఘే కోచి దసహత్థం వత్థం ఆహరిత్వా వస్సావాసికం దేతి, ఆగన్తుకో సచే భిక్ఖుసఙ్ఘత్థేరో హోతి, తస్స దాతబ్బం. నవకో చే హోతి, సమ్మతేన భిక్ఖునా సఙ్ఘత్థేరో వత్తబ్బో 'సచే, భన్తే, ఇచ్ఛథ, పఠమభాగం ముఞ్చిత్వా ఇదం వత్థం గణ్హథా'తి. అముఞ్చన్తస్స న దాతబ్బం. సచే పన పుబ్బే గాహితం ముఞ్చిత్వా గణ్హాతి, దాతబ్బం. ఏతేనేవ ఉపాయేన దుతియత్థేరతో పట్ఠాయ పరివత్తేత్వా పత్తట్ఠానే ఆగన్తుకస్స దాతబ్బం. సచే పఠమవస్సూపగతా ద్వే తీణి చత్తారి పఞ్చ వా వత్థాని అలత్థుం, లద్ధం లద్ధం ఏతేనేవ ఉపాయేన విస్సజ్జాపేత్వా యావ ఆగన్తుకస్స సమకం హోతి, తావ దాతబ్బం. తేన పన సమకే లద్ధే అవసిట్ఠో అనుభాగో థేరాసనే దాతబ్బో"తి సేనాసనక్ఖన్ధకట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౧౮) వచనతో తంసంవణ్ణనాభూతాయం విమతివినోదనియఞ్చ (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౩౧౮) "**ఆగన్తుకో సచే భిక్ఖూ**తి చీవరే గాహితే పచ్ఛా ఆగతో ఆగన్తుకో భిక్ఖు. **పత్తట్ఠానే**తి వస్సగ్గేన పత్తట్ఠానే. **పఠమవస్సూపగతా**తి ఆగన్తుకస్స ఆగమనతో పురేతరమేవ పచ్ఛిమికాయ వస్సూపనాయికాయ వస్సూపగతా. **లద్ధం లద్ధ**న్తి దాయకానం సన్తికా ఆగతాగతసాటక"న్తి వచనతో, వజిరబుద్ధిటీకాయఞ్చ (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩౧౮) "**పఠమభాగం ముఞ్చిత్వా**తి ఇదం చే పఠమగాహితవత్థుతో మహగ్ఘం హోతీతి లిఖిత"న్తి వచనతో చ విఞ్ఞాయతి. ఏవం అట్ఠకథాయం టీకాసు చ వస్సావాసికదానే పచ్ఛా ఆభతం మహగ్ఘవత్థం మహాథేరతో పట్ఠాయ పరివత్తేత్వా తేహి అనిచ్ఛితంయేవ వస్సగ్గేన పత్తస్స పచ్ఛా ఆగతస్స భిక్ఖునో దాతబ్బభావస్స వుత్తత్తా వరం వరం వుడ్ఢస్స దాతబ్బన్తి విఞ్ఞాయతి.

"సచే పఠమవస్సూపగతా ద్వే తీణి చత్తారి పఞ్చ వా వత్థాని అలత్థు"న్తి వత్థగణనాయ ఏవ వుత్తత్తా, అగ్ఘగణనాయ అవుత్తత్తా చ కథినానిసంసవత్థస్స చ వస్సావాసికగతికభావస్స వచనతో కథినానిసంసవత్థాని వత్థగణనావసేనేవ భాజేతబ్బాని, న అగ్ఘసమభావేనాతి చ దట్ఠబ్బాని, తేనేవ చ కారణేన "యో బహూని కథినానిసంసవత్థాని దేతి, తస్స సన్తకేనేవ అత్థరితబ్బ"న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) వుత్తం. బహూని హి కథినానిసంసవత్థాని విభజనకాలే సఙ్ఘస్స ఉపకారకాని హోన్తీతి.

> పాళిఅట్ఠకథాదీహి, నేత్వా వుత్తం వినిచ్ఛయం;
> కథినే చీవరే మయ్హం, చిన్తయన్తు విచక్ఖణా.
>
> చిన్తయిత్వా పునప్పునం, యుత్తం చే ధారయన్తు తం;
> అయుత్తఞ్చే ఇతో అఞ్ఞం, పరియేసన్తు కారణన్తి.

"యో చ తత్థ చీవరుప్పాదో, సో నేసం భవిస్సతీ"తి చీవరస్సేవ అత్థతకథినానం భిక్ఖూనం సన్తకభావస్స భగవతా వుత్తత్తా చీవరతో అఞ్ఞాని సఙ్ఘం ఉద్దిస్స దిన్నాని పిణ్డపాతాదీని వత్థూని ఉపచారసీమం పవిట్ఠస్స ఆగతాగతస్స సఙ్ఘస్స సన్తకం హోన్తి. తథా హి వుత్తం అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) "కథినం అత్థరాపేత్వా దానఞ్చ భుఞ్జిత్వా గమిస్సన్తి , ఆనిసంసో పన ఇతరేసంయేవ హోతీ"తి. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, సామణేరానం ఉపడ్ఢపటివీసం దాతు"న్తి (మహావ॰ ౩౪౩) పాఠం ఉపనిస్సాయ కథినానిసంసచీవరమ్పి సామణేరానం ఉపడ్ఢపటివీసంయేవ దేన్తి, న పనేవం కాతబ్బం. భణ్డాగారే

ఠపితత్థే అకాలచీవరమేవ సామణేరానం ఉపడ్ఢపటివీసం కత్వా దాతబ్బం. వస్సావాసికకథినానిసంసాదికాలచీవరం పన సమకమేవ దాతబ్బం. వుత్తఞ్హేతం చీవరక్ఖన్ధకట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౪౩) "**సామణేరానం ఉపడ్ఢపటివీస**న్తి ఏత్థ యే సామణేరా అత్తిస్సరా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స కత్తబ్బకమ్మం న కరోన్తి, ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాసు యుత్తా ఆచరియుపజ్ఝాయానంయేవ వత్తపటిపత్తిం కరోన్తి, అఞ్ఞేసం న కరోన్తి, ఏతేసంయేవ ఉపడ్ఢభాగో దాతబ్బో. యే పన పురేభత్తఞ్చ పచ్ఛాభత్తఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘస్సేవ కత్తబ్బకిచ్చం కరోన్తి, తేసం సమకో దాతబ్బో. ఇదఞ్చ పిట్ఠిసమయే ఉప్పన్నేన భణ్డాగారే ఠపితేన అకాలచీవరేనేవ కథితం, కాలచీవరం పన సమకమేవ దాతబ్బ"న్తి.

కచ్చి ను ఖో సామణేరా వస్సం ఉపగతా, యేన ఆనిసంసం లభేయ్యున్తి? ఆమ ఉపగతాతి. కథం విఞ్ఞాయతీతి? "అథ చత్తారో భిక్ఖూ ఉపగతా, ఏకో పరిపుణ్ణవస్సో సామణేరో, సో చే పచ్ఛిమికాయ ఉపసమ్పజ్జతి, గణపూరకో చేవ హోతి, ఆనిసంసఞ్చ లభతీ"తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౦౬) వచనతో వజిరబుద్ధిటీకాయఞ్చ (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౦౬) "పచ్ఛిమికాయ ఉపసమ్పన్నో పఠమపవారణాయ పవారేతుమ్పి లభతి, వస్సికో చ హోతి, ఆనిసంసఞ్చ లభతీతి సామణేరానం వస్సూపగమనం అనుఞ్ఞాతం హోతి. సామణేరా కథినానిసంసం లభన్తీతి వదన్తీ"తి వచనతోతి.

తత్రుప్పాదేసు కథినానిసంసేసు యది ఆరామికా తణ్డులాదీహి వత్థాని చేతాపేన్తి, వత్థేహిపి తణ్డులాదీని చేతాపేన్తి, తత్థ కథం పటిపజ్జితబ్బన్తి? విభజనకాలే విజ్జమానవత్థువసేన కాతబ్బం. తథా హి వుత్తం వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౦౬) "తత్రుప్పాదేన తణ్డులాదినా వత్థూసు చేతాపితేసు అత్థతకథినానమేవ తాని వత్థాని పాపుణన్తి. వత్థేహి పన తణ్డులాదీసు చేతాపితేసు సబ్బేసం తాని పాపుణన్తీతి వుత్త"న్తి. "సచే పన ఏకసీమాయం బహూ విహారా హోన్తీ"తి ఏత్థ కతరసీమా అధిప్పేతాతి? ఉపచారసీమా. ఉపచారసీమాయంయేవ హి సఙ్ఘలాభవిభజనాదికం సిజ్ఝతి. వుత్తఞ్హేతం వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౦౬) "**కథినత్థతసీమాయ**న్తి ఉపచారసీమం సన్ధాయ వుత్తం, ఉపచారసీమట్ఠస్స మతకచీవరాదిభాగియతాయ బద్ధసీమాయ తత్రుప్పాదాభావతో విఞ్ఞేయ్యమేతం 'ఉపచారసీమావ అధిప్పేతా'తి".

ఏవం కథినత్థారం దస్సేత్వా సఙ్ఘే రుచితాయ మాతికాపలిబోధఉబ్భారే అదస్సేత్వావ అన్తే ఆనిసంసం దస్సేతుం "**అత్థతకథినానం వో భిక్ఖవే**"తిఆదిమాహ. తత్థ అట్ఠవిధా మాతికా పక్కమనన్తికా, నిట్ఠానన్తికా, సన్నిట్ఠానన్తికా, నాసనన్తికా, సవనన్తికా, ఆసావచ్ఛేదికా, సీమాతిక్కన్తికా, సహుబ్భారాతి. తత్థ అత్థతకథినో భిక్ఖు కతపరియోసితం చీవరం ఆదాయ "ఇమం విహారం న పచ్చేస్సామీ"తి పక్కమతి, తస్స భిక్ఖునో ఉపచారసీమాతిక్కమేనేవ కథినుబ్భారో భవతి, పఞ్చానిసంసాని అలభనేయ్యో హోతి. అయం కథినుబ్భారో పక్కమనమేవస్స అన్తభూతత్తా **పక్కమనన్తికో** నామ హోతి.

అత్థతకథినో భిక్ఖు అనిట్ఠితమేవ అత్తనో భాగభూతం చీవరం ఆదాయ అఞ్ఞం విహారం గతో, తస్స బహిఉపచారసీమగతస్స ఏవం హోతి "ఇమస్మింయేవ విహారే ఇమం చీవరం కారేస్సామి, న పురాణవిహారం పచ్చేస్సామీ"తి, సో బహిసీమాయమేవ తం చీవరం కారేతి, తస్స భిక్ఖునో తస్మిం చీవరే నిట్ఠితే కథినుబ్భారో హోతి. అయం కథినుబ్భారో చీవరనిట్ఠానమేవస్స అన్తోతి **నిట్ఠానన్తికో** నామ.

భిక్ఖు అత్థతకథినో అకతచీవరమాదాయ పక్కమతి, తస్స బహిఉపచారసీమగతస్స ఏవం హోతి "ఇమం చీవరం నేవ కారేస్సామి, పోరాణవిహారఞ్చ న పచ్చేస్సామీ"తి, తస్స భిక్ఖునో తేన సన్నిట్ఠానేన కథినుబ్భారో హోతి. అయం కథినుబ్భారో సన్నిట్ఠానమేవస్స అన్తోతి **సన్నిట్ఠానన్తికో** నామ.

అత్థతకథినో భిక్ఖు అకతమేవ చీవరం ఆదాయ పక్కమతి, బహిసీమగతస్స తస్స ఏవం హోతి "ఇధేవిమం చీవరం కారేస్సామి, న చ పోరాణవిహారం పచ్చేస్సామీ"తి, తస్స చీవరం కురుమానం చోరాదీహి నస్సతి, అగ్యాదీహి వినస్సతి, కథినుబ్భారో హోతి. అయం కథినుబ్భారో నాసనమేవస్స అన్తోతి **నాసనన్తికో** నామ.

అత్థతకథినో భిక్ఖు అకతచీవరమాదాయ "ఇమం విహారం పచ్చేస్సామీ"తి చిన్తేత్వా పక్కమతి , తస్స బహిసీమగతస్స ఏవం హోతి "ఇధేవిమం చీవరం కారేస్సామీ"తి, సో కతచీవరో సుణాతి "విహారే కిర సఙ్ఘేన కథినం ఉబ్భత"న్తి, తేన సవనమత్తేనస్స కథినం ఉబ్భతం హోతి. అయం కథినుబ్భారో సవనమేవస్స అన్తోతి **సవనన్తికో** నామ.

అత్థతకథినో భిక్ఖు అఞ్ఞత్థ పచ్చాసాచీవరకారణా పక్కమతి, తస్స బహిసీమగతస్స ఏవం హోతి "ఇధ బహిసీమాయమేవ చీవరపచ్చాసం పయిరుపాసామి, న విహారం పచ్చేస్సామీ"తి, సో తత్థేవ తం చీవరపచ్చాసం పయిరుపాసతి, సో తం చీవరపచ్చాసం అలభమానో చీవరాసా పచ్ఛిజ్జతి, తేనేవ తస్స భిక్ఖునో కథినుబ్భారో భవతి. అయం కథినుబ్భారో ఆసావచ్ఛేదసహితత్తా **ఆసావచ్ఛేదికో** నామ.

అత్థతకథినో భిక్ఖు అకతచీవరం ఆదాయ "ఇమం విహారం పచ్చేస్సామీ"తి చిన్తేత్వా పక్కమతి, సో బహిసీమగతో తం చీవరం కారేతి, సో కతచీవరో "విహారం పచ్చేస్సామీ"తి చిన్తేన్తో బహిఉపచారసీమాయమేవ కథినుబ్భారకాలం వీతినామేతి, తస్స కథినుబ్భారో భవతి. అయం కథినుబ్భారో చీవరకాలస్స అన్తిమదివససఙ్ఖాతాయ సీమాయ అతిక్కన్తత్తా **సీమాతిక్కన్తికో** నామ.

అత్థతకథినో భిక్ఖు చీవరం ఆదాయ "ఇమం విహారం పచ్చేస్సామీ"తి చిన్తేత్వా పక్కమతి, సో కతచీవరో "విహారం పచ్చేస్సామీ"తి చిన్తేన్తో పచ్చాగన్త్వా విహారే కథినుబ్భారం పప్పోతి, తస్స భిక్ఖునో విహారే భిక్ఖూహి సహ కథినుబ్భారో భవతి. అయం కథినుబ్భారో విహారే భిక్ఖూహి సహ కతత్తా **సహుబ్భారో** నామ. అయం అట్ఠవిధో కథినుబ్భారో అట్ఠ మాతికా నామ. వుత్తఞ్హేతం కథినక్ఖన్ధకపాళియం (మహావ. ౩౧౦) "అట్ఠిమా, భిక్ఖవే, మాతికా కథినస్స ఉబ్భారాయ పక్కమనన్తికా నిట్ఠానన్తికా సన్నిట్ఠానన్తికా నాసనన్తికా సవనన్తికా ఆసావచ్ఛేదికా సీమాతిక్కన్తికా సహుబ్భారాతి. భిక్ఖు అత్థతకథినో కతచీవరమాదాయ పక్కమతి 'న పచ్చేస్స'న్తి, తస్స భిక్ఖునో పక్కమనన్తికో కథినుబ్భారో"తిఆది, వినయవినిచ్ఛయప్పకరణే చ –

> "పక్కమనఞ్చ నిట్ఠానం, సన్నిట్ఠానఞ్చ నాసనం;
> సవనమాసా చ సీమా చ, సహుబ్భారోతి అట్ఠిమా"తి. (వి॰ వి॰ ౨౭౨౮);

పలిబోధో దువిధో ఆవాసపలిబోధో, చీవరపలిబోధోతి. తత్థ "యస్మిం విహారే కథినం అత్థతం హోతి, తస్మిం వసిస్సామీ"తి అఞ్ఞత్థ గచ్ఛన్తోపి "పున తం విహారం ఆగచ్ఛిస్సామీ"తి సాపేక్ఖో హోతి. అయం **ఆవాసపలిబోధో** నామ. తస్స భిక్ఖునో చీవరం అకతం వా హోతి అపరియోసితం వా, "అఞ్ఞతో చీవరం లచ్ఛామీ"తి ఆసా వా అనుపచ్ఛిన్నా హోతి. అయం **చీవరపలిబోధో** నామ. వుత్తఞ్హేతం కథినక్ఖన్ధకే (మహావ. ౩౨౫) "కతమే చ, భిక్ఖవే, ద్వే కథినస్స పలిబోధా? ఆవాసపలిబోధో చ చీవరపలిబోధో చ. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ఆవాసపలిబోధో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వసతి వా తస్మిం ఆవాసే, సాపేక్ఖో వా

పక్కమతి 'పచ్చేస్స'న్తి, ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ఆవాసపలిబోధో హోతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, చీవరపలిబోధో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో చీవరం అకతం వా హోతి విప్పకతం వా, చీవరాసా వా అనుపచ్ఛిన్నా, ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, చీవరపలిబోధో హోతీ"తి.

ఉబ్భారో దువిధో అట్ఠమాతికాఉబ్భారఅన్తరుబ్భారవసేన. తత్థ బహిఉపచారసీమగతానం భిక్ఖూనం వసేన వుత్తా సత్త కథినుబ్భారా చ బహిఉపచారసీమం గన్త్వా నివత్తేత్వా కథినత్థతవిహారే అన్తరుబ్భారం పత్వా భిక్ఖూహి సహ అన్తరుబ్భారస్స కతత్తా సహుబ్భారసఙ్ఖాతో ఏకో కథినుబ్భారో చాతి ఇమే అట్ఠ కథినుబ్భారా అట్ఠమాతికాయ పవిట్ఠత్తా **అట్ఠమాతికాఉబ్భారో** నామ. బహిసీమం అగన్త్వా తస్మింయేవ విహారే నిసీదిత్వా కథినుబ్భారం ఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయ కథినుబ్భారో అట్ఠమాతికాయ అప్పవిట్ఠో హుత్వా కాలపరిచ్ఛేదం అప్పత్వా అన్తరాయేవ కతత్తా **అన్తరుబ్భారో** నామ.

అన్తరుబ్భారసహుబ్భారా ఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయేవ కతా, ఏవం సన్తే కో తేసం విసేసోతి? అన్తరుబ్భారో బహిసీమం అగన్త్వా అన్తోసీమాయమేవ ఠితేహి భిక్ఖూహి కతో. సహుబ్భారో బహిసీమం గతేన భిక్ఖునా పచ్చాగన్త్వా తం అన్తరుబ్భారం పత్వా తేహి అన్తోసీమట్ఠేహి భిక్ఖూహి సహ కతోతి అయమేతేసం విసేసో. పక్కమనన్తికాదయో సత్త కథినుబ్భారా న కమ్మవాచాయ కతా, కేవలం ద్విన్నం పలిబోధానం ఉపచ్ఛేదేన పఞ్చహి ఆనిసంసేహి విగతత్తా కథినుబ్భారా నామ హోన్తి. వుత్తఞ్హేతం ఆచరియబుద్ధదత్తత్థేరేన వినయవినిచ్ఛయే –

> "అట్ఠన్నం మాతికానం వా, అన్తరుబ్భారతోపి వా;
> ఉబ్భారాపి దువే వుత్తా, కథినస్స మహేసినా"తి.

తట్టీకాయమ్పి "**అట్ఠన్నం మాతికాన**న్తి బహిసీమగతానం వసేన వుత్తా. పక్కమనన్తికాదయో సత్త మాతికా బహిసీమం గన్త్వా అన్తరుబ్భారం సమ్పత్తస్స వసేన వుత్తా, సహుబ్భారో ఇమాసం అట్ఠన్నం మాతికానం వసేన చ. **అన్తరుబ్భారతోపి వా**తి బహిసీమం అగన్త్వా తత్థేవ వసిత్వా కథినుబ్భారకమ్మేన ఉబ్భతకథినానం వసేన లబ్భనతో అన్తరుబ్భారోతి మహేసినా కథినస్స ఉబ్భారా దువే వుత్తాతి యోజనా. బహిసీమం గన్త్వా ఆగతస్స వసేన సఉబ్భారో, బహిసీమం అగతానం వసేన అన్తరుబ్భారోతి ఏకోయేవ ఉబ్భారో ద్విధా వుత్తో"తి వుత్తం.

కస్మా పన అన్తరుబ్భారవసేన కమ్మవాచాయ కథినం ఉబ్భతన్తి? మహాదానం దాతుకామేహి ఉపాసకేహి ఆగతస్స సఙ్ఘస్స అకాలచీవరం దాతుకామేహి యాచితత్తా. వుత్తఞ్హి భిక్ఖునీవిభఙ్గపాళియం (పాచి॰ ౯౨౦) "తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరేన ఉపాసకేన సఙ్ఘం ఉద్దిస్స విహారో కారాపితో హోతి, సో తస్స విహారస్స మహే ఉభతోసఙ్ఘస్స అకాలచీవరం దాతుకామో హోతి. తేన ఖో పన సమయేన ఉభతోసఙ్ఘస్స కథినం అత్థతం హోతి. అథ ఖో సో ఉపాసకో సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా కథినుద్ధారం యాచీ"తిఆది. కథం పన కమ్మవాచా కాతబ్బాతి? "సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో కథినం ఉద్ధరేయ్య, ఏసా ఞత్తి. సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో, సఙ్ఘో కథినం ఉద్ధరతి. యస్సాయస్మతో ఖమతి కథినస్స ఉద్ధారో, సో తుణ్హస్స. యస్స నక్ఖమతి, సో భాసేయ్య. ఉబ్భతం సఙ్ఘేన కథినం, ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ, ఏవమేతం ధారయామీ"తి ఏవం కాతబ్బాతి. వుత్తఞ్హి భిక్ఖునీవిభఙ్గే "అనుజానామి, భిక్ఖవే, కథినం ఉద్ధరితుం, ఏవఞ్చ పన, భిక్ఖవే, కథినం ఉద్ధరితబ్బం. బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో – సుణాతు మే...పే॰... ధారయామీ"తి.

ఏతేన చ కథినుబ్భారేన పుబ్బే కతం కథినదుస్సదానఞత్తిదుతియకమ్మవాచం ఉబ్భతన్తి వదన్తి, న పన కథినదుస్సదానఞత్తిదుతియకమ్మం ఉబ్భతం, అథ ఖో అత్థారకమ్మమేవాతి దట్ఠబ్బం. యది హి కథినదుస్సదానఞత్తిదుతియకమ్మం ఉబ్భతం భవేయ్య, తాయ కమ్మవాచాయ కథినదుస్సదానస్స సిజ్ఝనతో ఇమాయ కథినుబ్భారకమ్మవాచాయ తం పుబ్బే దిన్నదుస్సం పున ఆహరాపేతబ్బం సియా, న పఞ్చానిసంసవిగమనం. యస్మా పన ఇమాయ కథినుబ్భారకమ్మవాచాయ పఞ్చానిసంసవిగమనమేవ హోతి, న పుబ్బే దిన్నకథినదుస్సస్స పున ఆహరాపనం. తేన విఞ్ఞాయతి "పఞ్చానిసంసలాభకారణం అత్థరణకమ్మమేవ ఇమాయ కథినబ్భారకమ్మవాచాయ ఉద్ధరీయతి, న కథినదుస్సదానఞత్తిదుతియకమ్మవాచాతి, తస్మా కథినుబ్భారకమ్మవాచాకరణతో పచ్ఛా సఙ్ఘస్స ఉప్పన్నం చీవరం అకాలచీవరం హోతి, సఙ్ఘో పఞ్చానిసంసే న లభతి, చీవరం సబ్బసఙ్ఘికం హుత్వా ఆగతాగతస్స సఙ్ఘస్స భాజనీయం హోతీతి దట్ఠబ్బం. అయమత్థో కథినదుస్సదానఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయ చ కథినుబ్భారకమ్మవాచాయ చ అత్థఞ్చ అధిప్పాయఞ్చ సుట్ఠు వినిచ్ఛినిత్వా పుబ్బాపరం సంసన్దిత్వా పచ్చేతబ్బోతి.

ఏత్థ సియా – కథినుబ్భారం యాచన్తానం సబ్బేసం కథినుబ్భారో దాతబ్బో, ఉదాహు ఏకచ్చానన్తి, కిఞ్చేత్థ – యది తావ సబ్బేసం దాతబ్బో, కథినుబ్భారకమ్మేన పఞ్చానిసంసవిగమనతో సఙ్ఘస్స లాభన్తరాయో భవేయ్య, అథ ఏకచ్చానం ముఖోలోకనం వియ సియాతి? యది కథినత్థారమూలకలాభతో కథినుబ్భారమూలకలాభో మహన్తో భవేయ్య, తేసం యాచన్తానం కథినుబ్భారో దాతబ్బో. యది అప్పకో, న దాతబ్బో. యది సమో, కులప్పసాదత్థాయ దాతబ్బోతి. తథా హి వుత్తం అట్ఠకథాయం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౨౭) "కీదిసో కథినుద్ధారో దాతబ్బో, కీదిసో న దాతబ్బోతి? యస్స అత్థారమూలకో ఆనిసంసో మహా, ఉబ్భారమూలకో అప్పో, ఏవరూపో న దాతబ్బో. యస్స పన అత్థారమూలకో ఆనిసంసో అప్పో, ఉబ్భారమూలకో మహా, ఏవరూపో దాతబ్బో. సమానిసంసోపి సద్ధాపరిపాలనత్థం దాతబ్బోవా"తి. ఇమినాపి విఞ్ఞాయతి "పఞ్చానిసంసానం కారణభూతం అత్థారకమ్మమేవ ఉద్ధరీయతి, న కథినదుస్సదానభూతం ఞత్తిదుతియకమ్మ"న్తి.

ఆనిసంసకథాయం **పఞ్చాతి** ఇదాని వుచ్చమానా అనామన్తచారాదయో పఞ్చ కిరియా. **కప్పిస్సన్తీతి** కప్పా భవిస్సన్తి, అనాపత్తికారణా భవిస్సన్తీతి అత్థో. **అనామన్తచారోతి** అనామన్తేత్వా చరణం. యో హి దాయకేహి భత్తేన నిమన్తితో హుత్వా సభత్తో సమానో విహారే సన్తం భిక్ఖుం అనామన్తేత్వా కులేసు చారిత్తం ఆపజ్జతి, తస్స భిక్ఖునో చారిత్తసిక్ఖాపదేన పాచిత్తియాపత్తి హోతి, సా ఆపత్తి అత్థతకథినస్స న హోతీతి అత్థో. తత్థ చారిత్తసిక్ఖాపదం నామ "యో పన భిక్ఖు నిమన్తితో సభత్తో సమానో సన్తం భిక్ఖుం అనాపుచ్ఛా పురేభత్తం వా పచ్ఛాభత్తం వా కులేసు చారిత్తం ఆపజ్జేయ్య అఞ్ఞత్ర సమయా, పాచిత్తియం. తత్థాయం సమయో చీవరదానసమయో చీవరకారసమయో, అయం తత్థ సమయో"తి అచేలకవగ్గే పఞ్చమసిక్ఖాపదం (పాచి॰ ౨౯౯-౩౦౦). **చీవరవిప్పవాసోతి** తిణ్ణం చీవరానం అఞ్ఞతరేన వా సబ్బేన వా వినా హత్థపాసే అకత్వా అరుణుట్ఠాపనం, ఏవం కరోతోపి దుతియకథినసిక్ఖాపదేన ఆపత్తి న హోతీతి అధిప్పాయో. తత్థ చ దుతియకథినసిక్ఖాపదం నామ "నిట్ఠితచీవరస్మిం పన భిక్ఖునా ఉబ్భతస్మిం కథినే ఏకరత్తమ్పి చే భిక్ఖు తిచీవరేన విప్పవసేయ్య అఞ్ఞత్ర భిక్ఖుసమ్ముతియా, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తి ఆగతం నిస్సగ్గియేసు దుతియసిక్ఖాపదం (పారా॰ ౪౭౨).

గణభోజనన్తి ఏతేన గణభోజనసిక్ఖాపదేన అనాపత్తి వుత్తాతి సమ్బన్ధో. తత్థ గణభోజనం నామ "అమ్హాకం భత్తం దేథా"తి భిక్ఖూనం విఞ్ఞత్తియా వా "అమ్హాకం భత్తం గణ్హథా"తి దాయకానం నిమన్తనేన వా అకప్పియవోహారేన చత్తారో వా అతిరేకా వా భిక్ఖూ ఏకతో పటిగ్గణ్హిత్వా ఏకతో భుఞ్జనం. గణభోజనసిక్ఖాపదం నామ "గణభోజనే అఞ్ఞత్ర సమయా పాచిత్తియం. తత్థాయం

సమయో గిలానసమయో చీవరదానసమయో చీవరకారసమయో అద్ధానగమనసమయో నావాభిరుహనసమయో మహాసమయో సమణభత్తసమయో, అయం తత్థ సమయో”తి ఆగతం భోజనవగ్గే దుతియసిక్ఖాపదం (పాచి. ౨౧౨). **అనధిట్ఠితం అవికప్పితం వట్టతీ**తి పఠమకథినసిక్ఖాపదేన ఆపత్తి న హోతీతి అధిప్పాయో. తత్థ పఠమకథినసిక్ఖాపదం నామ “నిట్ఠితచీవరస్మిం పన భిక్ఖునా ఉబ్భతస్మిం కథినే దసాహపరమం అతిరేకచీవరం ధారేతబ్బం, తం అతిక్కామయతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ”న్తి ఆగతం నిస్సగ్గియేసు పఠమసిక్ఖాపదం (పారా. ౪౭౨). **కథినత్థతసీమాయా**తి ఉపచారసీమం సన్ధాయ వుత్తం. **మతకచీవర**న్తి మతస్స చీవరం. **తత్రుప్పాదేనా**తి సఙ్ఘసన్తకేన ఆరాముయ్యానఖేత్తవత్థుఆదినా. **యం సఙ్ఘికం చీవరం ఉప్పజ్జతి, తం తేసం భవిస్సతీ**తి ఇమినా చీవరమేవ కథినత్థారకానం భిక్ఖూనం సన్తకం హోతి, తతో అఞ్ఞం పిణ్డపాతభేసజ్జాదికం ఆగతాగతస్స సఙ్ఘస్స సన్తకం హోతీతి దస్సేతి.

ఏవం అట్ఠఙ్గసమ్పన్నో, లజ్జీ భిక్ఖు సుపేసలో;
కరేయ్య కథినత్థారం, ఉబ్భారఞ్చాపి సాధుకన్తి.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

కథినత్థారవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

ఏకూనతింసతిమో పరిచ్ఛేదో.

౩౦. గరుభణ్డవినిచ్ఛయకథా

౨౨౭. ఏవం కథినవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని గరుభణ్డాదివినిచ్ఛయం దస్సేతుం ‘‘**గరుభణ్డానీతి ఏత్థా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **గరూతి** –

> ‘‘పుమే ఆచరియాదిమ్హి, గరు మాతాపితూసుపి;
>
> గరు తీసు మహన్తే చ, దుజ్జరాలహుకేసు చా’’తి. –

వుత్తేసు అనేకత్థేసు అలహుకవాచకో. **భణ్డ**-సద్దో ‘‘భాజనాదిపరిక్ఖారే, భణ్డం మూలధనేపి చా’’తి ఏత్థ భాజనాదిపరిక్ఖారత్థో హోతి. వచనత్థో పన గరన్తి ఉగ్గచ్ఛన్తి ఉగ్గతా పాకటా హోన్తీతి గరూని, భడితబ్బాని ఇచ్ఛితబ్బానీతి భణ్డాని, గరూని చ తాని భణ్డాని చాతి **గరుభణ్డాని,** ఆరామాదీని వత్థూని. ఇతి ఆదినా నయేన సేనాసనక్ఖన్ధకే భగవతా దస్సితాని ఇమాని పఞ్చ వత్థూని గరుభణ్డాని నామాతి యోజేతబ్బం.

మఞ్చేసు **మసారకోతి** మఞ్చపాదే విజ్ఝిత్వా తత్థ అటనియో పవేసేత్వా కతో. **బున్దికాబద్ధోతి** అటనీహి మఞ్చపాదే డంసాపేత్వా పల్లఙ్కసఙ్ఖేపేన కతో. **కుళీరపాదకోతి** అస్సమేణ్డకాదీనం పాదసదిసేహి పాదేహి కతో. యో వా పన కోచి వఙ్కపాదకో, అయం వుచ్చతి ‘‘కుళీరపాదకో’’తి. **ఆహచ్చపాదకోతి** అయం పన ‘‘ఆహచ్చపాదకో నామ మఞ్చో అఙ్గే విజ్ఝిత్వా కతో హోతీ’’తి ఏవం పరతో పాళియంయేవ (పాచి. ౧౩౧) వుత్తో, తస్మా అటనియో విజ్ఝిత్వా తత్థ పాదసిఖం పవేసేత్వా ఉపరి ఆణిం దత్వా కతమఞ్చో ఆహచ్చపాదకోతి వేదితబ్బో. పీఠేపి ఏసేవ నయో.

ఉణ్ణభిసిఆదీనం పఞ్చన్నం అఞ్ఞతరాతి ఉణ్ణభిసి చోళభిసి వాకభిసి తిణభిసి పణ్ణభిసీతి ఇమేసం పఞ్చన్నం భిసీనం అఞ్ఞతరా . **పఞ్చ భిసియోతి** పఞ్చహి ఉణ్ణాదీహి పూరితభిసియో. తూలగణనాయ హి ఏతాసం గణనా. తత్థ ఉణ్ణగ్గహణేన న కేవలం ఏళకలోమమేవ గహితం, ఠపేత్వా పన మనుస్సలోమం యం కిఞ్చి కప్పియాకప్పియమంసజాతీనం పక్ఖిచతుప్పదానం లోమం, సబ్బం ఇధ ఉణ్ణగ్గహణేనేవ గహితం, తస్మా ఛన్నం చీవరానం, ఛన్నం అనులోమచీవరానఞ్చ అఞ్ఞతరేన భిసిచ్ఛవిం కత్వా తం సబ్బం పక్ఖిపిత్వా భిసిం కాతుం వట్టతి. ఏళకలోమాని పన అపక్ఖిపిత్వా కమ్బలమేవ చతుగ్గుణం వా పఞ్చగుణం వా పక్ఖిపిత్వా కతాపి ఉణ్ణభిసిసఙ్ఖమేవ గచ్ఛతి. చోళభిసిఆదీసు యం కిఞ్చి నవచోళం వా పురాణచోళం వా సంహరిత్వా వా అన్తో పక్ఖిపిత్వా వా కతా **చోళభిసి,** యం కిఞ్చి వాకం పక్ఖిపిత్వా కతా **వాకభిసి,** యం కిఞ్చి తిణం పక్ఖిపిత్వా కతా **తిణభిసి,** అఞ్ఞత్ర సుద్ధతమాలపత్తం యం కిఞ్చి పణ్ణం పక్ఖిపిత్వా కతా **పణ్ణభిసీతి** వేదితబ్బా. తమాలపత్తం పన అఞ్ఞేన మిస్సమేవ వట్టతి, సుద్ధం న వట్టతి. భిసియా పమాణనియమో నత్థి, మఞ్చభిసి పీఠభిసి భూమత్థరణభిసి చఙ్కమనభిసి పాదపుఞ్ఛనభిసీతి ఏతాసం అనురూపతో సల్లక్ఖేత్వా అత్తనో రుచివసేన పమాణం కాతబ్బం. యం పనేతం ఉణ్ణాదిపఞ్చవిధతూలమ్పి భిసియం వట్టతి, తం మసూరకేపి వట్టతీతి కురున్దియం వుత్తం. తత్థ **మసూరకేతి** చమ్మమయభిసియం. ఏతేన మసూరకం పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి సిద్ధం హోతి.

బిమ్బోహనే తీణి తూలాని రుక్ఖతూలం లతాతూలం పోటకీతూలన్తి. తత్థ **రుక్ఖతూలన్తి** సిమ్బలిరుక్ఖాదీనం యేసం కేసఞ్చి రుక్ఖానం తూలం. **లతాతూలన్తి** ఖీరవల్లిఆదీనం యాసం కాసఞ్చి లతానం తూలం. **పోటకీతూలన్తి** పోటకితిణాదీనం యేసం కేసఞ్చి తిణజాతికానం అన్తమసో ఉచ్ఛునళాదీనమ్పి తూలం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. చూళవగ్గ ౩.౨౯౭)

పన “**పోటకీతూల**న్తి ఏరకతిణతూల”న్తి వుత్తం, ఏతేహి తీహి సబ్బభూతగామా సఙ్గహితా హోన్తి. రుక్ఖవల్లితిణజాతియో హి ముఞ్చిత్వా అఞ్ఞో భూతగామో నామ నత్థి, తస్మా యస్స కస్సచి భూతగామస్స తూలం బిమ్బోహనే వట్టతి, భిసిం పన పాపుణిత్వా సబ్బమ్పేతం “అకప్పియతూల”న్తి వుచ్చతి న కేవలఞ్చ బిమ్బోహనే ఏతం తూలమేవ, హంసమోరాదీనం సబ్బసకుణానం, సీహాదీనం సబ్బచతుప్పదానఞ్చ లోమమ్పి వట్టతి. పియఙ్గుపుప్ఫబకుళపుప్ఫాది పన యం కిఞ్చి పుప్ఫం న వట్టతి. తమాలపత్తం సుద్ధమేవ న వట్టతి, మిస్సకం పన వట్టతి, భిసీనం అనుఞ్ఞాతం పఞ్చవిధం ఉణ్ణాదితూలమ్పి వట్టతి. అద్ధకాయికాని పన బిమ్బోహనాని న వట్టన్తి. **అద్ధకాయికానీ**తి ఉపడ్ఢకాయప్పమాణాని, యేసు కటితో పట్ఠాయ యావ సీసం ఉపదహన్తి ఠపేన్తి. సీసప్పమాణం పన వట్టతి, **సీసప్పమాణం** నామ యస్స విత్థారతో తీసు కణ్ణేసు ద్విన్నం కణ్ణానం అన్తరం మినియమానం విదత్థి చేవ చతురఙ్గులఞ్చ హోతి, మజ్ఝట్ఠానం ముట్ఠిరతనం హోతి, దీఘతో పన దియడ్ఢరతనం వా ద్విరతనం వాతి కురున్దియం వుత్తం, అయం సీసప్పమాణస్స ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదో, ఇతో ఉద్ధం న వట్టతి, హేట్ఠా పన వట్టతీతి అట్ఠకథాయం (చూళవ. అట్ఠ. ౨౯౭) వుత్తం. తత్థ “తీసు కణ్ణేసు ద్విన్నం కణ్ణాన”న్తి పాఠం ఉపనిధాయ బిమ్బోహనస్స ఉభోసు అన్తేసు ఠపేతబ్బచోళకం తికోణమేవ కరోన్తి ఏకచ్చే. “ఇదఞ్చ ఠానం గణ్ఠిట్ఠాన”న్తి వదన్తి.

విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. చూళవగ్గ ౨.౨౯౭) పన “**సీసప్పమాణం** నామ యత్థ గీవాయ సహ సకలం సీసం ఠపేతుం సక్కా, తస్స చ ముట్ఠిరతనం విత్థారప్పమాణన్తి దస్సేన్తో ‘**విత్థారతో**’తిఆదిమాహ. ఇదఞ్చ బిమ్బోహనస్స ఉభోసు అన్తేసు ఠపేతబ్బచోళప్పమాణదస్సనం, తస్స వసేన బిమ్బోహనస్స విత్థారప్పమాణం పరిచ్ఛిజ్జతి, తం వట్టం వా చతురస్సం వా కత్వా సిబ్బితం యథా కోటితో కోటి విత్థారతో పుథులట్ఠానం ముట్ఠిరతనప్పమాణం హోతి, ఏవం సిబ్బితబ్బం, ఇతో అధికం న వట్టతి. తం పన అన్తేసు ఠపితచోళం కోటియా కోటిం ఆహచ్చ దిగుణం కతం తికణ్ణం హోతి, తేసు తీసు కణ్ణేసు ద్విన్నం కణ్ణానం అన్తరం విదత్థిచతురఙ్గులం హోతి, మజ్ఝట్ఠానం కోటితో కోటిం ఆహచ్చ ముట్ఠిరతనం హోతి, ఇదమస్స ఉక్కట్ఠప్పమాణ”న్తి వుత్తత్తా బిమ్బోహనస్స ఉభోసు అన్తేసు ఠపేతబ్బచోళకం పకతియాయేవ తికణ్ణం న హోతి, అథ ఖో కోటియా కోటిం ఆహచ్చ దిగుణకతకాలేయేవ హోతి, తస్మా తం చోళకం వట్టం వా హోతు చతురస్సం వా, దిగుణం కత్వా మినియమానం తికణ్ణమేవ హోతి, ద్విన్నఞ్చ కణ్ణానం అన్తరం చతురఙ్గులాధికవిదత్థిమత్తం హోతి, తస్స చ చోళకస్స మజ్ఝట్ఠానం ముట్ఠిరతనం హోతి, తస్సేవ చోళకస్స పమాణేన బిమ్బోహనస్స మజ్ఝట్ఠానమ్పి ముట్ఠిరతనం హోతీతి విఞ్ఞాయతీతి.

“**కమ్బలమేవ...పే.... ఉణ్ణభిసిసఙ్ఖమేవ గచ్ఛతీ**తి సామఞ్ఞతో వుత్తత్తా గోనకాదిఅకప్పియమ్పి ఉణ్ణమయత్థరణం భిసియం పక్ఖిపిత్వా సయితుం వట్టతీతి దట్ఠబ్బం. **మసూరకే**తి చమ్మమయభిసియం, చమ్మమయం పన బిమ్బోహనం తూలపుణ్ణమ్పి న వట్టతీ”తి చ విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. చూళవగ్గ ౨.౨౯౭) వుత్తం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. చూళవగ్గ ౩.౨౯౭) పన “**సీసప్పమాణ**న్తి యత్థ గలవాటకతో పట్ఠాయ సబ్బసీసం ఉపదహన్తి, తం సీసప్పమాణం హోతి, తఞ్చ ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదతో తిరియం ముట్ఠిరతనం హోతీతి దస్సేతుం ‘**యత్థ విత్థారతో తీసు కణ్ణేసూ**’తిఆదిమాహ. **మజ్ఝట్ఠానం ముట్ఠిరతనం హోతీ**తి బిమ్బోహనస్స మజ్ఝట్ఠానం తిరియతో ముట్ఠిరతనప్పమాణం హోతీ”తి వుత్తం. **అరఞ్జరో**తి బహుఉదకగణ్హనకా మహాచాటి. జలం గణ్హితుం అలన్తి **అరఞ్జరో,** వట్టచాటి వియ హుత్వా థోకం దీఘముఖో మజ్ఝే పరిచ్ఛేదం దస్సేత్వా కతోతి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాయన్తి అజ్ఝాహారసమ్బన్ధో.

ద్విసఙ్గహాని ద్వే హోన్తీతి ద్వే పఠమదుతియఅవిస్సజ్జియాని "ఆరామో ఆరామవత్థూ"తి చ "విహారో విహారవత్థూ"తి చ వుత్తద్వేద్వేవత్థుసఙ్గహాని హోన్తి. **తతియం అవిస్సజ్జియం** "మఞ్చో పీఠం భిసి బిమ్బోహన"న్తి వుత్తచతువత్థుసఙ్గహం హోతి. **చతుత్థం అవిస్సజ్జియం** "లోహకుమ్భీ లోహభాణకం లోహవారకో లోహకటాహం వాసి ఫరసు కుఠారీ కుదాలో నిఖాదన"న్తి వుత్తనవకోట్ఠాసవన్తం హోతి. **పఞ్చమం అవిస్సజ్జియం** "వల్లి వేళు ముఞ్జం పబ్బజం తిణం మత్తికా దారుభణ్డం మత్తికాభణ్డ"న్తి వుత్తఅట్ఠభేదనం అట్ఠపభేదవన్తం హోతీతి యోజనా. **పఞ్చనిమ్మలలోచనో**తి మంసచక్ఖుదిబ్బచక్ఖుధమ్మచక్ఖుబుద్ధచక్ఖుసమన్తచక్ఖూనం వసేన నిమ్మలపఞ్చలోచనో.

సేనాసనక్ఖన్ధకే అవిస్సజ్జియం కీటాగిరివత్థుస్మిం అవేభఙ్గియన్తి ఏత్థ "సేనాసనక్ఖన్ధకే గామకావాసవత్థుస్మిం అవిస్సజ్జియం కీటాగిరివత్థుస్మిం అవేభఙ్గియ"న్తి వత్తబ్బం. కస్మా? ద్విన్నమ్పి వత్థూనం సేనాసనక్ఖన్ధకే ఆగతత్తా. **సేనాసనక్ఖన్ధకే**తి అయం సామఞ్ఞాధారో. **గామకావాసవత్థుస్మిం కీటాగిరివత్థుస్మి**న్తి విసేసాధారో. అయమత్థో పాళిం ఓలోకేత్వా పచ్చేతబ్బో. తేనేవ హి సమన్తపాసాదికాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) "సేనాసనక్ఖన్ధకే"తి అవత్వా "ఇధ"ఇచ్చేవ వుత్తం, **ఇధా**తి ఇమినా గామకావాసవత్థుం దస్సేతి, కీటాగిరివత్థు పన సరూపతో దస్సితమేవ. సామఞ్ఞాధారో పన తంసంవణ్ణనాభావతో అవుత్తోపి సిజ్ఝతీతి న వుత్తోతి విఞ్ఞాయతి.

౨౨౮. థావరేన చ థావరం, గరుభణ్డేన చ గరుభణ్డన్తి ఏత్థ పఞ్చసు కోట్ఠాసేసు పురిమద్వయం **థావరం,** పచ్ఛిమత్తయం **గరుభణ్డ**న్తి వేదితబ్బం. **సమకమేవ దేతీ**తి ఏత్థ ఊనకం దేన్తమ్పి విహారవత్థుసామన్తం గహేత్వా దూరతరం దుక్ఖగోపం విస్సజ్జేతుం వట్టతీతి దట్ఠబ్బం. వక్ఖతి హి "భిక్ఖూనఞ్చే మహగ్ఘతరం...పే॰... సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతీ"తి. **జానాపేత్వా**తి భిక్ఖుసఙ్ఘస్స జానాపేత్వా, అపలోకేత్వాతి అత్థో. **నను తుమ్హాకం బహుతరం రుక్ఖాతి వత్తబ్బ**న్తి ఇదం సామికేసు అత్తనో భణ్డస్స మహగ్ఘతం అజానిత్వా దేన్తేసు తం ఞత్వా థేయ్యచిత్తేన గణ్హతో అవహారో హోతీతి వుత్తం. **విహారేన విహారో పరివత్తేతబ్బో**తి సవత్థుకేన అఞ్ఞోసం భూమియం కతపాసాదాదినా, అవత్థుకేన వా సవత్థుకం పరివత్తేతబ్బం, అవత్థుకం పన అవత్థుకేనేవ పరివత్తేతబ్బం కేవలం పాసాదస్స భూమితో అథావరత్తా. ఏవం థావరేసుపి థావరవిభాగం ఞత్వావ పరివత్తేతబ్బం.

"**కప్పియమఞ్చా సమ్పటిచ్ఛితబ్బా**తి ఇమినా సువణ్ణాదివిచిత్తం అకప్పియమఞ్చం 'సఙ్ఘస్సా'తి వుత్తేపి సమ్పటిచ్ఛితుం న వట్టతీతి దస్సేతి. 'విహారస్స దేమా'తి వుత్తే సఙ్ఘస్స వట్టతి, న పుగ్గలస్స ఖేత్తాది వియాతి దట్ఠబ్బ"న్తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౩౨౧) వుత్తం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౩౨౧) పన "**కప్పియమఞ్చా సమ్పటిచ్ఛితబ్బా**తి 'సఙ్ఘస్స దేమా'తి దిన్నం సన్ధాయ వుత్తం. సచే పన 'విహారస్స దేమా'తి వదన్తి, సువణ్ణరజతమయాదిఅకప్పియమఞ్చేపి సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతీ"తి వుత్తం. **న కేవలం...పే॰... పరివత్తేతుం వట్టన్తీ**తి ఇమినా అథావరేన థావరమ్పి అథావరమ్పి పరివత్తేతుం వట్టతీతి దస్సేతి. థావరేన అథావరమేవ హి పరివత్తేతుం న వట్టతి. "**అకప్పియం వా మహగ్ఘం కప్పియం వా**తి ఏత్థ **అకప్పియం** నామ సువణ్ణమయమఞ్చాది అకప్పియభిసిబిమ్బోహనాని చ. **మహగ్ఘం కప్పియం** నామ దన్తమయమఞ్చాది, పావారాదికప్పియఅత్థరణాదీని చా"తి సారత్థదీపనియం వుత్తం, విమతివినోదనియం పన "**అకప్పియం వా**తి ఆసన్దిఆది, పమాణాతిక్కన్తం బిమ్బోహనాది చ. **మహగ్ఘం కప్పియం వా**తి సువణ్ణాదివిచిత్తం కప్పియవోహారేన దిన్న"న్తి వుత్తం.

౨౫౯. “**కాళలోహ ...పే... భాజేతబ్బో**”తి వుత్తత్తా వట్టకంసలోహమయమ్పి భాజనం పుగ్గలికమ్పి సమ్పటిచ్ఛితుమ్పి పరిహరితుమ్పి వట్టతి పుగ్గలానం పరిహరితబ్బస్సేవ భాజేతబ్బత్తాతి వదన్తి, తం ఉపరి “కంసలోహవట్టలోహభాజనవికతి సఙ్ఘికపరిభోగేన వా గిహివికటా వా వట్టతీ”తిఆదికేన మహాపచ్చరివచనేన విరుజ్ఝతి. ఇమస్స హి “వట్టలోహకంసలోహానం యేన కేనచి కతో సీహళదీపే పాదగ్గణ్హనకో భాజేతబ్బో”తి వుత్తస్స మహాఅట్ఠకథావచనస్స పటిక్ఖేపాయ తం మహాపచ్చరివచనం పచ్ఛా దస్సితం, తస్మా వట్టలోహకంసలోహమయం యం కిఞ్చి పాదగణ్హనకవారకమ్పి ఉపాదాయ అభాజనీయమేవ, గిహీహి దీయమానమ్పి పుగ్గలస్స సమ్పటిచ్ఛితుమ్పి న వట్టతి. **పారిహారియం న వట్టతీ**తి పత్తాదిపరిక్ఖారం వియ సయమేవ పటిసామేత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టతి. గిహిసన్తకం వియ ఆరామికాదయో చే సయమేవ గోపేత్వా వినియోగకాలే ఆనేత్వా పటిదేన్తి, పరిభుఞ్జితుం వట్టతి, “పటిసామేత్వా భిక్ఖూనం దేథా”తి వత్తుమ్పి వట్టతీతి.

పణ్ణసూచి నామ లేఖనీతి వదన్తి. **అత్తనా లద్ధానిపీ**తిఆదినా పటిగ్గహణే దోసో నత్థి, పరిహరిత్వా పరిభోగోవ ఆపత్తికరోతి దస్సేతి. యథా చేత్థ, ఏవం ఉపరి భాజనీయవాసిఆదీసు అత్తనో సన్తకేసుపి.

అనామాసమ్పీతి సువణ్ణాదిమయమ్పి, సబ్బం తం ఆమసిత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి.

ఉపక్ఖరేతి ఉపకరణే. **సిఖరం** నామ యేన పరిబ్భమన్తా ఛిన్దన్తి. **పత్తబన్ధకో** నామ పత్తస్స గణ్ఠిఆదికారకో. “పటిమానం సువణ్ణాదిపత్తకారకో”తిపి వదన్తి.

“**అడ్ఢబాహూ**తి కప్పరతో పట్ఠాయ యావ అంసకూట”న్తి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. “**అడ్ఢబాహు** నామ విదత్థిచతురఙ్గులన్తిపి వదన్తీ”తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౩౨౧) వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయమ్పి (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩౨౧) “**అడ్ఢబాహూ**తి కప్పరతో పట్ఠాయ యావ అంసకూటన్తి లిఖిత”న్తి వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౩౨౧) పన “**అడ్ఢబాహుప్పమాణా** నామ అడ్ఢబాహుమత్తా, అడ్ఢబ్యామమత్తాతిపి వదన్తీ”తి వుత్తం. **యోత్తానీ**తి చమ్మరజ్జుకా. **తత్థజాతకా**తి సఙ్ఘికభూమియం జాతా.

“**అట్ఠఙ్గులసూచిదణ్డమత్తో**తి దీఘసో అట్ఠఙ్గులమత్తో పరిణాహతో పణ్ణసూచిదణ్డమత్తో”తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౩౨౧) విమతివినోదనియం పన (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౩౨౧) “**అట్ఠఙ్గులసూచిదణ్డమత్తో**తి సరదణ్డాదిసూచిఆకారతనుదణ్డకమత్తోపీ”తి వుత్తం. **అట్ఠఙ్గులప్పమాణో**తి దీఘతో అట్ఠఙ్గులప్పమాణో. **రిత్తపోత్థకోపీ**తి అలిఖితపోత్థకోపి, ఇదఞ్చ పణ్ణప్పసఙ్గేన వుత్తం.

ఆసన్దికోతి చతురస్సపీఠం వుచ్చతి “ఉచ్చకమ్పి ఆసన్దిక”న్తి (చూళవ॰ ౨౯౭) వచనతో . ఏకతోభాగేన దీఘపీఠమేవ హి అట్ఠఙ్గులపాదకం వట్టతి, చతురస్సాసన్దికో పన పమాణాతిక్కన్తోపి వట్టతీతి వేదితబ్బో. **సత్తఙ్గో** నామ తీసు దిసాసు అపస్సయం కత్వా కతమఞ్చో, అయమ్పి పమాణాతిక్కన్తోపి వట్టతి. **భద్దపీఠ**న్తి వేత్తమయం పీఠం వుచ్చతి. **పీఠికా**తి పిలోతికబన్ధం పీఠమేవ. **ఏళకపాదపీఠం** నామ దారుపటికాయ ఉపరిపాదే ఠపేత్వా భోజనఫలకం వియ కతపీఠం వుచ్చతి. **ఆమణ్డకవణ్టకపీఠం** నామ ఆమలకాకారేన యోజితబహుపాదపీఠం. ఇమాని తావ పాళియం ఆగతపీఠాని. దారుమయం పన సబ్బమ్పి పీఠం వట్టతి.

‘‘**ఘట్టనఫలకం** నామ యత్థ ఠపేత్వా రజితచీవరం హత్థేన ఘట్టేన్తి. **ఘట్టనముగ్గరో** నామ అనువాతాదిఘట్టనత్థం కతోతి వదన్తీ’’తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౩౨౧) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౩౨౧) ‘‘**ఘట్టనఫలకం ఘట్టనముగ్గరో**తి ఇదం రజితచీవరం ఏకస్మిం మట్ఠే దణ్డముగ్గరే వేఠేత్వా ఏకస్స మట్ఠఫలకస్స ఉపరి ఠపేత్వా ఉపరి అపరేన మట్ఠఫలకేన నిక్కుజ్జిత్వా ఏకో ఉపరి అక్కమిత్వా తిట్ఠతి, ద్వే జనా ఉపరిఫలకం ద్వీసు కోటీసు గహేత్వా అపరాపరం ఆకడ్ఢనవికడ్ఢనం కరోన్తి, ఏతం సన్ధాయ వుత్తం. హత్థే ఠపాపేత్వా హత్థేన పహరణం పన నిట్ఠితరజనస్స చీవరస్స అల్లకాలే కాతబ్బం, ఇదం పన ఫలకముగ్గరేహి ఘట్టనం సుక్ఖకాలే థద్ధభావవిమోచనత్థన్తి దట్ఠబ్బ’’న్తి వుత్తం. ‘‘**అమ్బణన్తి** ఫలకేహి పోక్ఖరణీసదిసకతపానీయభాజనం. **రజనదోణీ**తి యత్థ పక్కరజనం ఆకిరిత్వా ఠపేన్తీ’’తి సారత్థదీపనియం. విమతివినోదనియం పన ‘‘**అమ్బణన్తి** ఏకదోణికనావాఫలకేహి పోక్ఖరణీసదిసం కతం. పానీయభాజనన్తిపి వదన్తి. **రజనదోణీ**తి ఏకదారునావ కతం రజనభాజనం. **ఉదకదోణీ**తి ఏకదారునావ కతం ఉదకభాజన’’న్తి వుత్తం.

‘‘**భూమత్థరణం కాతుం వట్టతీ**తి అకప్పియచమ్మం సన్ధాయ వుత్తం. **పచ్చత్థరణగతికన్తి** ఇమినా మఞ్చపీఠేపి అత్థరితుం వట్టతీతి దీపేతి. పావారాదిపచ్చత్థరణమ్పి గరుభణ్డన్తి ఏకే. నోతి అపరే, వీమంసిత్వా గహేతబ్బ’’న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౩౨౧) వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩౨౧) పన ‘‘**దణ్డముగ్గరో** నామ ‘యేన రజితచీవరం పోథేన్తి, తమ్పి గరుభణ్డమేవా’తి వుత్తత్తా, ‘పచ్చత్థరణగతిక’న్తి వుత్తత్తా చ అపి-సద్దేన పావారాదిపచ్చత్థరణం సబ్బం గరుభణ్డమేవాతి వదన్తి. ఏతేనేవ సుత్తేన అఞ్ఞథా అత్థం వత్వా పావారాదిపచ్చత్థరణం న గరుభణ్డం, భాజనీయమేవ, సేనాసనత్థాయ దిన్నపచ్చత్థరణమేవ గరుభణ్డన్తి వదన్తి. ఉపపరిక్ఖితబ్బ’’న్తి వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౩౨౧) పన ‘‘**భూమత్థరణం కాతుం వట్టతీ**తి అకప్పియచమ్మం సన్ధాయ వుత్తం. తత్థ భూమత్థరణసఙ్ఖేపేన సయితుమ్పి వట్టతియేవ. **పచ్చత్థరణగతికన్తి** ఇమినా మఞ్చాదీసు అత్థరితబ్బం మహాచమ్మం ఏళకచమ్మం నామాతి దస్సేతీ’’తి వుత్తం. **ఛత్తముట్ఠిపణ్ణన్తి** తాలపణ్ణం సన్ధాయ వుత్తం. **పత్తకటాహన్తి** పత్తపచనకటాహం. **గణ్ఠికా**తి చీవరగణ్ఠికా. **విధో**తి కాయబన్ధనవిధో.

ఇదాని వినయత్థమఞ్జూసాయం (కఙ్ఖా॰ అభి॰ టీ॰ దుబ్బలసిక్ఖాపదవణ్ణనా) ఆగతనయో వుచ్చతే – **ఆరామో** నామ పుప్ఫారామో వా ఫలారామో వా. **ఆరామవత్థు** నామ తేసంయేవ ఆరామానం అత్థాయ పరిచ్ఛిన్దిత్వా ఠపితోకాసో. తేసు వా ఆరామేసు వినట్ఠేసు తేసం పోరాణకభూమిభాగో. **విహారో** నామ యం కిఞ్చి పాసాదాదిసేనాసనం. **విహారవత్థు** నామ తస్స పతిట్ఠానోకాసో. **మఞ్చో** నామ మసారకో బున్దికాబద్ధో కుళీరపాదకో ఆహచ్చపాదకోతి ఇమేసం పుబ్బే వుత్తానం చతున్నం మఞ్చానం అఞ్ఞతరో. **పీఠం** నామ మసారకాదీనంయేవ చతున్నం పీఠానం అఞ్ఞతరం. **భిసి** నామ ఉణ్ణభిసిఆదీనం పఞ్చన్నం భిసీనం అఞ్ఞతరం. **బిమ్బోహనం** నామ రుక్ఖతూలలతాతూలపోటకితూలానం అఞ్ఞతరేన పుణ్ణం. **లోహకుమ్భీ** నామ కాళలోహేన వా తమ్బలోహేన వా యేన కేనచి కతకుమ్భీ. **లోహభాణకాదీ**సుపి ఏసేవ నయో. ఏత్థ పన **భాణకన్తి** అరఞ్జరో వుచ్చతి. **వారకో**తి ఘటో. **కటాహం** కటాహమేవ. **వాసిఆదీ**సు వల్లిఆదీసు చ దువిఞ్ఞేయ్యం నామ నత్థి…పే॰….

తత్థ థావరేన థావరన్తి విహారవిహారవత్థునా ఆరామఆరామవత్థుం విహారవిహారవత్థుం. **ఇతరేనా**తి అథావరేన, పచ్ఛిమరాసిత్తయేనాతి వుత్తం హోతి. **అకప్పియేనా**తి సువణ్ణమయమఞ్చాదినా చేవ అకప్పియభిసిబిమ్బోహనేహి చ. **మహగ్ఘకప్పియేనా**తి దన్తమయమఞ్చాదినా చేవ పావారాదినా చ. **ఇతరన్తి** అథావరం. **కప్పియపరివత్తనేన పరివత్తేతున్తి** యథా అకప్పియం న హోతి, ఏవం పరివత్తేతుం…పే॰… ఏవం తావ థావరేన థావరపరివత్తనం వేదితబ్బం. **ఇతరేన**

ఇతరపరివత్తనే పన మఞ్చపీఠం మహన్తం వా హోతు, ఖుద్దకం వా, అన్తమసో చతురఙ్గులపాదకం గామదారకేహి పంస్వాగారకేసు కీళన్తేహి కతమ్పి సఙ్ఘస్స దిన్నకాలతో పట్ఠాయ గరుభణ్డం హోతి...పే.... సతగ్ఘనకేన వా సహస్సగ్ఘనకేన వా మఞ్చేన అఞ్ఞం మఞ్చసతమ్పి లభతి, పరివత్తేత్వా గహేతబ్బం. న కేవలం మఞ్చేన మఞ్చోయేవ, ఆరామఆరామవత్థువిహారవిహారవత్థుపీఠభిసిబిమ్బోహనానిపి పరివత్తేతుం వట్టన్తి. ఏస నయో పీఠభిసిబిమ్బోహనేసుపి.

కాళలోహతమ్బలోహకంసలోహవట్టలోహానన్తి ఏత్థ కంసలోహం వట్టలోహఞ్చ కిత్తిమలోహం. తీణి హి కిత్తిమలోహాని కంసలోహం వట్టలోహం హారకూటన్తి. తత్థ తిపుతమ్బే మిస్సేత్వా కతం **కంసలోహం**. సీసతమ్బే మిస్సేత్వా కతం **వట్టలోహం**. రసతమ్బే మిస్సేత్వా కతం **హారకూటం**. తేన వుత్తం "కంసలోహం వట్టలోహఞ్చ కిత్తిమలోహ"న్తి. **తతో అతిరేకన్తి** తతో అతిరేకగ్ఘనకో. **సారకోతి** మఙ్గే మకుళం దస్సేత్వా ముఖవట్టివిత్థతం కత్వా పిట్ఠితో నామేత్వా కాతబ్బం ఏకం భాజనం. సరావన్తిపి వదన్తి. ఆది-సద్దేన కఞ్చనకాదీనం గిహిఉపకరణానం గహణం. తాని హి ఖుద్దకానిపి గరుభణ్డానేవ గిహిఉపకరణత్తా. పి-సద్దేన పగేవ మహన్తానీతి దస్సేతి, ఇమాని పన భాజనీయాని భిక్ఖుపకరణత్తాతి అధిప్పాయో. యథా చ ఏతాని, ఏవం కుణ్డికాపి భాజనీయా. వక్ఖతి హి "యథా చ మత్తికాభణ్డే, ఏవం లోహభణ్డేపి కుణ్డికా భాజనీయకోట్ఠాసమేవ భజతీ"తి. **సఙ్ఘికపరిభోగేనాతి** ఆగన్తుకానం వుడ్ఢతరానం దత్వా పరిభోగేన. **గిహివికటాతి** గిహీహి వికతా పఞ్ఞత్తా, అత్తనో వా సన్తకకరణేన విరూపం కతా. **పుగ్గలికపరిభోగేన న వట్టతీతి** ఆగన్తుకానం అదత్వా అత్తనో సన్తకం వియ గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టతి. **పిప్ఫలికోతి** కత్తరి. **ఆరకణ్టకం** సూచివేధకం. **తాళం** యన్తం. **కత్తరయట్ఠివేధకో** కత్తరయట్ఠివలయం. **యథా తథా ఘనకతం లోహన్తి** లోహవట్టి లోహగుళో లోహపిణ్డి లోహచక్కలికన్తి ఏవం ఘనకతం లోహం. **ఖీరపాసాణమయానీతి** ముదుకఖీరవణ్ణపాసాణమయాని.

గిహివికటానిపి న వట్టన్తి అనామాసత్తా. **పి**-సద్దేన పగేవ సఙ్ఘికపరిభోగేన వా పుగ్గలికపరిభోగేన వాతి దస్సేతి. సేనాసనపరిభోగో పన సబ్బకప్పియో, తస్మా జాతరూపాదిమయాఅ సబ్బాపి సేనాసనపరిక్ఖారా ఆమాసా. తేనాహ ''**సేనాసనపరిభోగే పనా**''తిఆది.

సేసాతి తతో మహత్తరీ వాసి. **యా పనాతి** యా కుఠారీ పన. **కుదాలో** అన్తమసో చతురఙ్గులమత్తోపి గరుభణ్డమేవ. **నిఖాదనం** చతురస్సముఖం వా హోతు దోణిముఖం వా వఙ్కం వా ఉజుకం వా, అన్తమసో సమ్ముఞ్జనీదణ్డవేధనమ్పి, దణ్డబన్ధఞ్చే, గరుభణ్డమేవ. తేనాహ "కుదాలో దణ్డబన్ధనిఖాదనం వా అగరుభణ్డం నామ నత్థీ"తి. **సిపాటికా** నామ ఖురకోసో, సిఖరం పన దణ్డబన్ధనిఖాదనం అనులోమేతీతి ఆహ ''**సిఖరమ్పి నిఖాదనేనేవ సఙ్గహిత**''న్తి. సచే పన వాసి అదణ్డకం ఫలమత్తం, భాజనీయం. **ఉపక్ఖరేతి** వాసిఆదిభణ్డే.

పత్తబన్ధకో నామ పత్తస్స గణ్ఠికాదికారకో. "పటిమానం సువణ్ణాదిపత్తకారకో"తిపి వదన్తి. తిపుచ్ఛేదనకసత్థం సువణ్ణచ్ఛేదనకసత్థం కతపరికమ్మచమ్మచ్ఛిన్దనకఖుద్దకసత్థన్తి ఇమాని చేత్థ తీణి పిప్ఫలికం అనులోమన్తీతి ఆహ ''**అయం పన విసేసో**''తిఆది. **ఇతరానీతి** మహాకత్తరిఆదీని.

అడ్ఢబాహుప్పమాణాతి కప్పరతో పట్ఠాయ యావ అంసకూటప్పమాణా, విదత్థిచతురఙ్గులప్పమాణాతి వుత్తం హోతి. **తత్థజాతకాతి** సఙ్ఘికభూమియం జాతా, ఆరక్ఖసంవిధానేన రక్ఖితత్తా రక్ఖితా చ సా మఞ్జూసాదీసు పక్ఖిత్తం వియ యథా తం న నస్సతి, ఏవం గోపనతో గోపితా చాతి **రక్ఖితగోపితా**. తత్థజాతకాపి పన అరక్ఖితా గరుభణ్డమేవ న హోతి. **సఙ్ఘకమ్మే చ**

చేతియకమ్మే చ కతేతి ఇమినా సఙ్ఘసన్తకేన చేతియసన్తకం రక్ఖితుం పరివత్తితుఞ్చ వట్టతీతి దీపేతి. **సుత్తం** పనాతి వట్టితఞ్చేవ అవట్టితఞ్చ సుత్తం.

అట్ఠఙ్గులసూచిదణ్డమత్తోతి అన్తమసో దీఘసో అట్ఠఙ్గులమత్తో పరిణాహతో సీహళ-పణ్ణసూచిదణ్డమత్తో. **ఏత్థా**తి వేళుభణ్డే. దడ్ఢం గేహం యేసం తేతి **దడ్ఢగేహా. న వారేతబ్బా**తి "మా గణ్హిత్వా గచ్ఛథా"తి న నిసేధేతబ్బా. దేసన్తరగతేన సమ్పత్తవిహారే సఙ్ఘికావాసే ఠపేతబ్బా.

అవసేసఞ్చ ఛదనతిణన్తి ముఞ్జపబ్బజేహి అవసేసం యం కిఞ్చి ఛదనతిణం. **అట్ఠఙ్గులప్పమాణోపీ**తి విత్థారతో అట్ఠఙ్గులప్పమాణో. లిఖితపోత్థకో పన గరుభణ్డం న హోతి. **కప్పియచమ్మానీ**తి మిగాదీనం చమ్మాని. **సబ్బం చక్కయుత్తయాన**న్తి రథసకటాదికం సబ్బం చక్కయుత్తయానం. విసఙ్ఖతచక్కం పన యానం భాజనీయం. **అనుఞ్ఞాతవాసి** నామ యా సిపాటికాయ పక్ఖిపిత్వా పరిహరితుం సక్కాతి వుత్తా. **ముట్ఠిపణ్ణం** తాలపత్తం. తఞ్హి ముట్ఠినా గహేత్వా పరిహరన్తీతి "ముట్ఠిపణ్ణ"న్తి వుచ్చతి. "**ముట్ఠిపణ్ణ**న్తి ఛత్తచ్ఛదపణ్ణమేవా"తి కేచి. **అరణీసహిత**న్తి అరణీయుగళం, ఉత్తరారణీ అధరారణీతి అరణీద్వయన్తి అత్థో. **ఫాతికమ్మం కత్వా**తి అన్తమసో తంఅగ్ఘనకవాలికాయపి థావరం వడ్ఢికమ్మం కత్వా. **కుణ్డికా**తి అయకుణ్డికా చేవ తమ్బలోహకుణ్డికా చ. **భాజనీయకోట్ఠాసమేవ భజతీ**తి భాజనీయపక్ఖమేవ సేవతి , న తు గరుభణ్డన్తి అత్థో. కఞ్చనకో పన గరుభణ్డమేవాతి అధిప్పాయో.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

గరుభణ్డవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

తింసతిమో పరిచ్ఛేదో.

౩౧. చోదనాదివినిచ్ఛయకథా

౨౩౦. ఏవం గరుభణ్డవినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని చోదనాదివినిచ్ఛయం కథేతుం ''**చోదనాదివినిచ్ఛయోతి ఏత్థ పనా**''తిఆదిమాహ. తత్థ చోదీయతే **చోదనా,** దోసారోపనన్తి అత్థో. **ఆది**-సద్దేన సారణాదయో సఙ్గణ్హాతి. వుత్తఞ్హేతం కమ్మక్ఖన్ధకే (చూళవ॰ ౪, ౨౫) "చోదేత్వా కతం హోతి, సారేత్వా కతం హోతి, ఆపత్తిం రోపేత్వా కతం హోతీ"తి. ''**చోదేతుం పన కో లభతి, కో న లభతీ**''తి ఇదం అనుద్ధంసనాధిప్పాయం వినాపి చోదనాలక్ఖణం దస్సేతుం వుత్తం. **సీలసమ్పన్నో**తి ఇదం దుస్సీలస్స వచనం అప్పమాణన్తి అధిప్పాయేన వుత్తం. భిక్ఖునీనం పన భిక్ఖుం చోదేతుం అనిస్సరత్తా '**భిక్ఖునిమేవా**'తి వుత్తం. సతిపి భిక్ఖునీనం భిక్ఖూసు అనిస్సరభావే తాహి కతచోదనాపి చోదనారహత్తా చోదనాయేవాతి అధిప్పాయేన ''**పఞ్చపి సహధమ్మికా లభన్తీ**''తి వుత్తం. **భిక్ఖుస్స సుత్వా చోదేతీ**తిఆదినా చోదకో యేసం సుత్వా చోదేతి, తేసమ్పి వచనం పమాణమేవాతి సమ్పటిచ్ఛితత్తా తేసం చోదనాపి రుహతేవాతి దస్సేతుం "థేరో సుత్తం నిదస్సేసీ"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౩౮౫-౩౮౬) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౩౮౬) పన "అమూలకచోదనాపసఙ్గేన సమూలకచోదనాలక్ఖణాదిం దస్సేతుం '**చోదేతుం పన కో లభతి, కో న లభతీ**'తిఆది ఆరద్ధం. '**భిక్ఖుస్స సుత్వా చోదేతీ**'తిఆదిసుత్తం యస్మా యే చోదకస్స అఞ్ఞేసం విపత్తిం పకాసేన్తి, తేపి తస్మిం ఖణే చోదకభావే ఠత్వావ పకాసేన్తి, తేసఞ్చ వచనం గహేత్వా ఇతరోపి యస్మా చోదేతుఞ్చ అసమ్పటిచ్ఛన్తం తేహి తిత్థియసావకపరియోసానేహి పఠమచోదకేహి సమ్పటిచ్ఛాపేతుఞ్చ లభతి, తస్మా ఇధ సాధకభావేన ఉద్ధటన్తి వేదితబ్బ"న్తి వుత్తం.

గరుకానం ద్విన్నన్తి పారాజికసఙ్ఘాదిసేసానం. **అవసేసాన**న్తి థుల్లచ్చయాదీనం పఞ్చన్నం ఆపత్తీనం. **మిచ్ఛాదిట్ఠి** నామ "నత్థి దిన్న"న్తిఆదినయప్పవత్తా దసవత్థుకా దిట్ఠి. "అన్తవా లోకో అనన్తవా లోకో"తిఆదికా అన్తం గణ్హాపకదిట్ఠి **అన్తగ్గాహికా** నామ. **ఆజీవహేతు పఞ్ఞత్తానం ఛన్న**న్తి ఆజీవహేతుపి ఆపజ్జితబ్బానం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మే పారాజికం, సఞ్చరిత్తే సఙ్ఘాదిసేసో, "యో తే విహారే వసతి, సో అరహా"తి పరియాయేన థుల్లచ్చయం, భిక్ఖుస్స పణీతభోజనవిఞ్ఞత్తియా పాచిత్తియం, భిక్ఖునియా పణీతభోజనవిఞ్ఞత్తియా పాటిదేసనీయం, సూపోదనవిఞ్ఞత్తియా దుక్కటన్తి ఇమేసం పరివారే (పరి॰ ౨౮౭) వుత్తానం ఛన్నం. న హేతా ఆపత్తియో ఆజీవహేతు ఏవ పఞ్ఞత్తా సఞ్చరిత్తాదీనం అఞ్ఞథాపి ఆపజ్జితబ్బతో. ఆజీవహేతుపి ఏతాసం ఆపజ్జనం సన్ధాయ ఏవం వుత్తం, ఆజీవహేతుపి పఞ్ఞత్తానన్తి అత్థో. దిట్ఠివిపత్తిఆజీవవిపత్తీహి చోదేన్తోపి తమ్మూలికాయ ఆపత్తియా ఏవ చోదేతి.

"కస్మా మం న వన్దసీ"తి పుచ్ఛితే "అస్సమణోసి, అసక్యపుత్తియోసీ"తి అవన్దనకారణస్స వుత్తత్తా అన్తిమవత్థుం అజ్ఝాపన్నో న వన్దితబ్బోతి వదన్తి. చోదేతుకామతాయ ఏవ అవన్దిత్వా అత్తనా వత్తబ్బస్స వుత్తమత్థం ఠపేత్వా అవన్దియభావే తం కారణం న హోతీతి చూళగణ్ఠిపదే మజ్ఝిమగణ్ఠిపదే చ వుత్తం. అన్తిమవత్థుఅజ్ఝాపన్నస్స అవన్దియేసు అవుత్తత్తా తేన సద్ధిం సయన్తస్స సహసేయ్యాపత్తియా అభావతో, తస్స చ పటిగ్గహణస్స రుహనతో తదేవ యుత్తతరన్తి విఞ్ఞాయతి. కిఞ్చాపి యావ సో భిక్ఖుభావం పటిజానాతి, తావ వన్దితబ్బో, యదా పన "అస్సమణోమ్హీ"తి పటిజానాతి, తదా న వన్దితబ్బోతి అయమేత్థ విసేసో వేదితబ్బో. అన్తిమవత్థుం అజ్ఝాపన్నస్స హి భిక్ఖుభావం పటిజానన్తస్సేవ భిక్ఖుభావో, న తతో పరం. భిక్ఖుభావం అప్పటిజానన్తో హి అనుపసమ్పన్నపక్ఖం భజతి. యస్మా ఆమిసం దేన్తో అత్తనో ఇచ్ఛితట్ఠానేయేవ దేతి, తస్మా

పటిపాటియా నిసిన్నానం యాగుభత్తాదీని దేన్తేన ఏకస్స చోదేతుకామతాయ అదిన్నేపి చోదనా నామ న హోతీతి ఆహ "**న తావ తా చోదనా హోతీ**"తి.

౨౩౧. చోదేతబ్బోతి చుదితో, చుదితో ఏవ **చుదితకో,** అపరాధవన్తో పుగ్గలో. చోదేతీతి **చోదకో,** అపరాధపకాసకో. చుదితకో చ చోదకో చ చుదితకచోదకా. **ఉబ్బాహికాయాతి** ఉబ్బహన్తి వియోజేన్తి ఏతాయ అలజ్జీనం తజ్జనిం వా కలహం వాతి ఉబ్బాహికా, సఙ్ఘసమ్ముతి, తాయ. వినిచ్ఛిననం నామ తాయ సమ్మతభిక్ఖూహి వినిచ్ఛిననమేవ. అలజ్జుస్సన్నాయ హి పరిసాయ సమథక్ఖన్ధకే ఆగతేహి దసహఙ్గేహి సమన్నాగతా ద్వే తయో భిక్ఖూ తత్థేవ వుత్తాయ ఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయ సమ్మన్నితబ్బా. వుత్తఞ్హేతం సమథక్ఖన్ధకే (చూళవ. ౨౩౧-౨౩౨) –

"తేహి చే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూహి తస్మిం అధికరణే వినిచ్ఛియమానే అనన్తాని చేవ భస్సాని జాయన్తి, న చేకస్స భాసితస్స అత్థో విఞ్ఞాయతి . అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఏవరూపం అధికరణం ఉబ్బాహికాయ వూపసమేతుం. దసహఙ్గేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఉబ్బాహికాయ సమ్మన్నితబ్బో, సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు , బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా, ఉభయాని ఖో పనస్స పాతిమోక్ఖాని విత్థారేన స్వాగతాని హోన్తి సువిభత్తాని సుప్పవత్తీని సువినిచ్ఛితాని సుత్తసో అనుబ్యఞ్జనసో, వినయే ఖో పన ఛేకో హోతి అసంహీరో, పటిబలో హోతి ఉభో అత్థపచ్చత్థికే అస్సాసేతుం సఞ్ఞాపేతుం నిజ్ఝాపేతుం పేక్ఖేతుం పస్సేతుం పసాదేతుం, అధికరణసముప్పాదవూపసమకుసలో హోతి, అధికరణం జానాతి, అధికరణసముదయం జానాతి, అధికరణనిరోధం జానాతి, అధికరణనిరోధగామినిపటిపదం జానాతి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఇమేహి దసహఙ్గేహి సమన్నాగతం భిక్ఖుం ఉబ్బాహికాయ సమ్మన్నితుం.

"ఏవఞ్చ పన, భిక్ఖవే, సమ్మన్నితబ్బో. పఠమం భిక్ఖు యాచితబ్బో, యాచిత్వా బ్యత్తేన భిక్ఖునా పటిబలేన సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో –

"సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో, అమ్హాకం ఇమస్మిం అధికరణే వినిచ్ఛియమానే అనన్తాని చేవ భస్సాని జాయన్తి, న చేకస్స భాసితస్స అత్థో విఞ్ఞాయతి. యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఇత్థన్నామఞ్చ ఇత్థన్నామఞ్చ భిక్ఖుం సమ్మన్నేయ్య ఉబ్బాహికాయ ఇమం అధికరణం వూపసమేతుం, ఏసా ఞత్తి.

"సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో, అమ్హాకం ఇమస్మిం అధికరణే వినిచ్ఛియమానే అనన్తాని చేవ భస్సాని జాయన్తి, న చేకస్స భాసితస్స అత్థో విఞ్ఞాయతి. సఙ్ఘో ఇత్థన్నామఞ్చ ఇత్థన్నామఞ్చ భిక్ఖుం సమ్మన్నతి ఉబ్బాహికాయ ఇమం అధికరణం వూపసమేతుం. యస్సాయస్మతో ఖమతి ఇత్థన్నామస్స చ ఇత్థన్నామస్స చ భిక్ఖునో సమ్ముతి ఉబ్బాహికాయ ఇమం అధికరణం వూపసమేతుం, సో తుణ్హస్స. యస్స నక్ఖమతి, సో భాసేయ్య.

“సమ్మతో సఙ్ఘేన ఇత్థన్నామో చ ఇత్థన్నామో చ భిక్ఖు ఉబ్బాహికాయ ఇమం అధికరణం వూపసమేతుం, ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ, ఏవమేతం ధారయామీ”తి.

తేహి చ సమ్మతేహి విసుం వా నిసీదిత్వా తస్సా ఏవ వా పరిసాయ “అఞ్ఞేహి న కిఞ్చి కథేతబ్బ”న్తి సావేత్వా తం అధికరణం వినిచ్ఛితబ్బం. **తువ్వాక**న్తి చుదితకచోదకే సన్ధాయ వుత్తం.

“కిమ్హీతి కిస్మిం వత్థుస్మిం. **కిమ్హి నమ్హి న జానాసీ**తి కిమ్హి నన్తి వచనమ్పి న జానాసి. **నాస్స అనుయోగో దాతబ్బో**తి నాస్స పుచ్ఛా పటిపుచ్ఛా దాతబ్బా”తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౩౮౫-౩౮౬) వుత్తం, విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౩౮౬) పన – **కిమ్హీ**తి కిస్మిం వత్థుస్మిం, కతరవిపత్తియన్తి అత్థో. **కిమ్హి నం నామా**తి ఇదం “కతరాయ విపత్తియా ఏతం చోదేసీ”తి యాయ కాయచి విఞ్ఞాయమానాయ భాసాయ వుత్తేపి చోదకస్స వినయే అపకతఞ్ఞుతాయ “సీలాచారదిట్ఠిఆజీవవిపత్తీసు కతరాయాతి మం పుచ్ఛతీ”తి విఞ్ఞాతుం అసక్కోన్తస్స పుచ్ఛా, న పన “కిమ్హీ”తిఆదిపదత్థమత్తం అజానన్తస్స. న హి అనువిజ్జకో చోదకం బాలం అపరిచితభాసాయ “కిమ్హి న”న్తి పుచ్ఛతి. **కిమ్హి నమ్పి న జానాసీ**తి ఇదమ్పి వచనమత్తం సన్ధాయ వుత్తం న హోతి. “కతరవిపత్తియా”తి వుత్తే “అసుకాయ విపత్తియా”తి వత్తుమ్పి “న జానాసీ”తి వచనస్స అధిప్పాయమేవ సన్ధాయ వుత్తన్తి గహేతబ్బం. తేనేవ వక్ఖతి “నాస్స అనుయోగో దాతబ్బో”తి.

“తస్స నయో దాతబ్బో”తి **తస్సా**తి బాలస్స లజ్జిస్స. “తస్స నయో దాతబ్బో”తి వత్వా చ “కిమ్హి నం చోదేసీతి సీలవిపత్తియా”తిఆది అధిప్పాయప్పకాసనమేవ నయదానం వుత్తం, న పన **కిమ్హి-నం-పదానం**పరియాయమత్తదస్సనం. న హి బాలో “కతరవిపత్తియం నం చోదేసీ”తి ఇమస్స వచనస్స అత్థే ఞాతేపి విపత్తిప్పభేదం, అత్తనా చోదియమానం విపత్తిసరూపఞ్చ జానితుం సక్కోతి, తస్మా తేనేవ అజాననేన అలజ్జీ అపసాదేతబ్బో. **కిమ్హి న**న్తి ఇదమ్పి ఉపలక్ఖణమత్తం. అఞ్ఞేన వా యేన కేనచి ఆకారేన అవిఞ్ఞుతం పకాసేత్వా విస్సజ్జేతబ్బోవ. “దుమ్మఙ్కూనం పుగ్గలానం నిగ్గహాయా”తిఆదివచనతో **“అలజ్జీనిగ్గహత్థాయ...పే.... పఞ్ఞత్త”**న్తి వుత్తం. **ఏహితీ**తి ఏతి, **హి**-కారో ఏత్థ ఆగమో దట్ఠబ్బో, ఆగమిస్సతీతి అత్థో. **దిట్ఠసన్తానేనా**తి దిట్ఠనియామేన. **అలజ్జిస్స పటిఞ్ఞాయ ఏవ కాతబ్బ**న్తి వచనపటివచనక్కమేనేవ దోసే ఆవిభూతేపి అలజ్జిస్స “అసుద్ధో అహ”న్తి దోససమ్పటిచ్ఛనపటిఞ్ఞాయ ఏవ ఆపత్తియా కాతబ్బన్తి అత్థో. కేచి పన “అలజ్జిస్స ఏతం నత్థీతి సుద్ధపటిఞ్ఞాయ ఏవ అనాపత్తియా కాతబ్బన్తి అయమేత్థ అత్థో సఙ్గహితో”తి వదన్తి, తం న యుత్తం అనువిజ్జకస్సేవ నిరత్థకత్తాపత్తితో, చోదకేనేవ అలజ్జిపటిఞ్ఞాయ ఠాతబ్బతో. దోసోపగమపటిఞ్ఞా ఏవ హి ఇధ పటిఞ్ఞాతి అధిప్పేతా, తేనేవ వక్ఖతి “ఏతమ్పి నత్థి, ఏతమ్పి నత్థీతి పటిఞ్ఞం న దేతీ”తిఆది.

తదత్థదీపనత్థన్తి అలజ్జిస్స దోసే ఆవిభూతేపి తస్స దోసోపగమపటిఞ్ఞాయ ఏవ కాతబ్బతాదీపనత్థం. వివాదవత్థుసఙ్ఖాతే అత్థే పచ్చత్థికా **అత్థపచ్చత్థికా. సఞ్ఞం దత్వా**తి తేసం కథాపచ్ఛేదత్థం అభిముఖకరణత్థఞ్చ సద్దం కత్వా. **వినిచ్ఛినితుం అననుచ్ఛవికో**తి అసుద్ధోతి సఞ్ఞాయ చోదకపక్ఖే పవిట్ఠత్తా అనువిజ్జకభావతో బహిభూతత్తా అనువిజ్జితుం అసక్కుణేయ్యత్తం సన్ధాయ వుత్తం. సన్దేహే ఏవ హి సతి అనువిజ్జితుం సక్కా, అసుద్ధలద్ధియా పన సతి చుదితకేన వుత్తం సబ్బం అసచ్చతోపి పటిభాతి, కథం తత్థ అనువిజ్జనా సియాతి.

తథా నాసితకోవ భవిస్సతీతి ఇమినా వినిచ్ఛయమ్హి అదత్వా సఙ్ఘతో వియోజనం నామ లిఙ్గనాసనా వియ అయమ్పి ఏకో నాసనప్పకారోతి దస్సేతి. **ఏకసమ్భోగపరిభోగా**తి ఇదం అత్తనో సన్తికా తేసం విమోచనత్థం వుత్తం, న పన తేసం అఞ్ఞమఞ్ఞసమ్భోగే యోజనత్థం.

విరద్ధం హోతీతి సఞ్చిచ్చ ఆపత్తిం ఆపన్నో హోతి. **ఆదితో పట్ఠాయ అలజ్జీ నామ నత్థీ**తి ఇదం "పక్ఖానం అనురక్ఖణత్థాయ పటిఞ్ఞం న దేతీ"తి ఇమస్స అలజ్జీలక్ఖణసమ్భవస్స కరణవచనం. పటిచ్ఛాదితకాలతో పట్ఠాయ అలజ్జీ నామ ఏవ, పురిమో లజ్జిభావో న రక్ఖతీతి అత్థో. **పటిఞ్ఞం న దేతీ**తి "సచే మయా కతదోసం వక్ఖామి, మయ్హం అనువత్తకా భిజ్జిస్సన్తీ"తి పటిఞ్ఞం న దేతి. **ఠానే న తిట్ఠతీ**తి లజ్జిట్ఠానే న తిట్ఠతి, కాయవాచాసు వీతిక్కమో హోతి ఏవాతి అధిప్పాయో. తేనాహ "**వినిచ్ఛయో న దాతబ్బో**"తి, పుబ్బే పక్ఖికానం పటిఞ్ఞాయ వూపసమితస్సపి అధికరణస్స దువూపసన్తతాయ అయమ్పి తథా నాసితకోవ భవిస్సతీతి అధిప్పాయో.

౨౩౨. అదిన్నాదానవత్థుం వినిచ్ఛినన్తేన పఞ్చవీసతి అవహారా సాధుకం సల్లక్ఖేతబ్బాతి ఏత్థ **పఞ్చవీసతి అవహారా** నామ పఞ్చ పఞ్చకాని, తత్థ **పఞ్చ పఞ్చకాని** నామ నానాభణ్డపఞ్చకం ఏకభణ్డపఞ్చకం సాహత్థికపఞ్చకం పుబ్బపయోగపఞ్చకం థేయ్యావహారపఞ్చకన్తి. తథా హి వుత్తం కఙ్ఖావితరణియం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ దుతియపారాజికవణ్ణనా) "తే పన అవహారా పఞ్చ పఞ్చకాని సమోధానేత్వా సాధుకం సల్లక్ఖేతబ్బా"తిఆది. తత్థ నానాభణ్డపఞ్చకఏకభణ్డపఞ్చకాని పదభాజనే (పారా॰ ౯౨) వుత్తానం "ఆదియేయ్య, హరేయ్య, అవహరేయ్య, ఇరియాపథం వికోపేయ్య, ఠానా చావేయ్యా"తి ఇమేసం పదానం వసేన లబ్భన్తి. తథా హి వుత్తం పోరాణేహి –

"ఆదియన్తో హరన్తోవ;
హరన్తో ఇరియాపథం;
వికోపేన్తో తథా ఠానా;
చావేన్తోపి పరాజికో"తి.

తత్థ నానాభణ్డపఞ్చకం సవిఞ్ఞాణకఅవిఞ్ఞాణకవసేన దట్ఠబ్బం, ఇతరం సవిఞ్ఞాణకవసేనేవ. కథం? **ఆదియేయ్యా**తి ఆరామం అభియుఞ్జతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. సామికస్స విమతిం ఉప్పాదేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. సామికో "న మయ్హం భవిస్సతీ"తి ధురం నిక్ఖిపతి, ఆపత్తి పారాజికస్స. **హరేయ్యా**తి అఞ్ఞస్స భణ్డం హరన్తో సీసే భారం థేయ్యచిత్తో ఆమసతి, దుక్కటం. ఫన్దాపేతి, థుల్లచ్చయం. ఖన్ధం ఓరోపేతి, పారాజికం. **అవహరేయ్యా**తి ఉపనిక్ఖిత్తం భణ్డం "దేహి మే భణ్డ"న్తి వుచ్చమానో "నాహం గణ్హామీ"తి భణతి, దుక్కటం. సామికస్స విమతిం ఉప్పాదేతి, థుల్లచ్చయం. సామికో "న మయ్హం భవిస్సతీ"తి ధురం నిక్ఖిపతి, పారాజికం. **ఇరియాపథం వికోపేయ్యా**తి "సహభణ్డహారకం నేస్సామీ"తి పఠమం పాదం అతిక్కామేతి, థుల్లచ్చయం. దుతియం పాదం అతిక్కామేతి, పారాజికం. **ఠానా చావేయ్యా**తి థలట్ఠం భణ్డం థేయ్యచిత్తో ఆమసతి, దుక్కటం. ఫన్దాపేతి, థుల్లచ్చయం. ఠానా చావేతి, పారాజికం. ఏవం తావ నానాభణ్డపఞ్చకం వేదితబ్బం. ససామికస్స పన దాసస్స వా తిరచ్ఛానగతస్స వా యథావుత్తేన అభియోగాదినా నయేన ఆదియనహరణ అవహరణ ఇరియాపథవికోపన ఠానాచావనవసేన **ఏకభణ్డపఞ్చకం** వేదితబ్బం. తేనాహు పోరాణా –

"తత్థ నానేకభణ్డానం, పఞ్చకానం వసా పన;

ఆదియనాదిపఞ్చకా, దువిధాతి ఉదీరితా”తి.

కతమం **సాహత్థికపఞ్చకం**? సాహత్థికో ఆణత్తికో నిస్సగ్గియో అత్థసాధకో ధురనిక్ఖేపోతి. తథా హి వుత్తం –

“సాహత్థాణత్తికో చేవ, నిస్సగ్గియోత్థసాధకో;
ధురనిక్ఖేపకో చాతి, ఇదం సాహత్థపఞ్చక”న్తి.

తత్థ **సాహత్థికో** నామ పరస్స భణ్డం సహత్థా అవహరతి. **ఆణత్తికో** నామ “అసుకస్స భణ్డం అవహరా”తి అఞ్ఞం ఆణాపేతి. **నిస్సగ్గియో** నామ సుఙ్కఘాతపరికప్పితోకాసానం అన్తో ఠత్వా బహి పాతనం. **అత్థసాధకో** నామ “అసుకస్స భణ్డం యదా సక్కోసి, తదా తం అవహరా”తి ఆణాపేతి. తత్థ సచే పరో అనన్తరాయికో హుత్వా తం అవహరతి, ఆణాపకస్స ఆణత్తిక్ఖణేయేవ పారాజికం. పరస్స వా పన తేలకుమ్భియా పాదగ్ఘనకం తేలం అవస్సం పివనకాని ఉపాహనాదీని పక్ఖిపతి , హత్థతో ముత్తమత్తేయేవ పారాజికం. **ధురనిక్ఖేపో** పన ఆరామాభియోగఉపనిక్ఖిత్తభణ్డవసేన వేదితబ్బో. తావకాలికభణ్డదేయ్యాని అదేన్తస్సపి ఏసేవ నయోతి ఇదం సాహత్థికపఞ్చకం.

కతమం **పుబ్బపయోగపఞ్చకం**? పుబ్బపయోగో సహపయోగో సంవిదావహారో సఙ్కేతకమ్మం నిమిత్తకమ్మన్తి. తేన వుత్తం –

“పుబ్బసహపయోగో చ, సంవిదాహరణం తథా;
సఙ్కేతకమ్మం నిమిత్తం, ఇదం సాహత్థపఞ్చక”న్తి.

తత్థ ఆణత్తివసేన **పుబ్బపయోగో** వేదితబ్బో. ఠానాచావనవసేన, ఖిలాదీని సఙ్కామేత్వా ఖేత్తాదిగ్గహణవసేన చ **సహపయోగో** వేదితబ్బో. **సంవిదావహారో** నామ “అసుకం నామ భణ్డం అవహరిస్సామా”తి సంవిదహిత్వా సమ్మన్తయిత్వా అవహరణం. ఏవం సంవిదహిత్వా గతేసు హి ఏకేనపి తస్మిం భణ్డే ఠానా చావితే సబ్బేసం అవహారో హోతి. **సఙ్కేతకమ్మం** నామ సఞ్జాననకమ్మం. సచే హి పురేభత్తాదీసు యం కిఞ్చి కాలం పరిచ్ఛిన్దిత్వా “అసుకస్మిం కాలే ఇత్థన్నామం భణ్డం అవహరా”తి వుత్తో సఙ్కేతతో అపచ్ఛా అపురే తం అవహరతి, సఙ్కేతకారకస్స సఙ్కేతకరణక్ఖణేయేవ అవహారో. **నిమిత్తకమ్మం** నామ సఞ్ఞుప్పాదనత్థం అక్ఖినిఖణనాదినిమిత్తకరణం . సచే హి ఏవం కతనిమిత్తతో అపచ్ఛా అపురే “యం అవహరా”తి వుత్తో, తం అవహరతి, నిమిత్తకారకస్స నిమిత్తక్ఖణేయేవ అవహారోతి ఇదం పుబ్బపయోగపఞ్చకం.

కతమం **థేయ్యావహారపఞ్చకం**? థేయ్యావహారో పసయ్హావహారో పరికప్పావహారో పటిచ్ఛన్నావహారో కుసావహారోతి. తేన వుత్తం –

“థేయ్యా పసయ్హా పరికప్పా, పటిచ్ఛన్నా కుసా తథా;
అవహారా ఇమే పఞ్చ, థేయ్యావహారపఞ్చక”న్తి.

తత్థ యో సన్ధిచ్ఛేదాదీని కత్వా అదిస్సమానో అవహరతి, కూటతులాకూటమానకూటకహాపణాదీహి వా వఞ్చేత్వా గణ్హాతి, తస్సేవం గణ్హతో అవహారో **థేయ్యావహారో**తి వేదితబ్బో. యో పన పసయ్హ బలక్కారేన పరేసం సన్తకం గణ్హాతి

గామఘాతకాదయో వియ, అత్తనో పత్తబలితో వా వుత్తనయేనేవ అధికం గణ్హాతి రాజభటాదయో వియ, తస్సేవం గణ్హతో అవహారో **పసయ్హావహారో**తి వేదితబ్బో. పరికప్పేత్వా గహణం పన **పరికప్పావహారో** నామ.

సో భణ్డోకాసస్స వసేన దువిధో. తత్రాయం **భణ్డపరికప్పో** – సాటకత్థికో అన్తోగబ్భం పవిసిత్వా "సచే సాటకో భవిస్సతి, గణ్హిస్సామి. సచే సుత్తం, న గణ్హిస్సామీ"తి పరికప్పేత్వా అన్ధకారే పసిబ్బకం గణ్హాతి. తత్ర చే సాటకో హోతి, ఉద్ధారేయేవ పారాజికం. సుత్తఞ్చే హోతి, రక్ఖతి. బహి నీహరిత్వా ముఞ్చిత్వా "సుత్త"న్తి ఞత్వా పున ఆహరిత్వా ఠపేతి, రక్ఖతియేవ. "సుత్త"న్తి ఞత్వాపి యం లద్ధం, తం గహేతబ్బన్తి గచ్ఛతి, పదవారేన కారేతబ్బో. భూమియం ఠపేత్వా గణ్హాతి, ఉద్ధారే పారాజికం. "చోరో చోరో"తి అనుబన్ధో ఛడ్డేత్వా పలాయతి, రక్ఖతి. సామికా దిస్వా గణ్హన్తి, రక్ఖతియేవ. అఞ్ఞో చే గణ్హాతి, భణ్డదేయ్యం. సామికేసు నివత్తన్తేసు సయం దిస్వా పంసుకూలసఞ్ఞాయ "పగేవేతం మయా గహితం, మమ దాని సన్తక"న్తి గణ్హన్తస్సపి భణ్డదేయ్యమేవ. తత్థ య్వాయం "సచే సాటకో భవిస్సతి, గణ్హిస్సామీ"తిఆదినా నయేన పవత్తో పరికప్పో, అయం భణ్డపరికప్పో నామ. **ఓకాసపరికప్పో** పన ఏవం వేదితబ్బో – ఏకచ్చో పన పరపరివేణాదీని పవిట్ఠో కిఞ్చి లోభనేయ్యభణ్డం దిస్వా గబ్భద్వారపముఖహేట్ఠా పాసాదద్వారకోట్ఠకరుక్ఖమూలాదివసేన పరిచ్ఛేదం కత్వా "సచే మం ఏత్థన్తరే పస్సిస్సన్తి, దట్ఠుకామతాయ గహేత్వా విచరన్తో వియ దస్సామి. నో చే పస్సిస్సన్తి , హరిస్సామీ"తి పరికప్పేతి, తస్స తం ఆదాయ పరికప్పితపరిచ్ఛేదం అతిక్కన్తమత్తే అవహారో హోతి. ఇతి య్వాయం వుత్తనయేనేవ పవత్తో పరికప్పో, అయం ఓకాసపరికప్పో నామ. ఏవమిమేసం ద్విన్నం పరికప్పానం వసేన పరికప్పేత్వా గణ్హతో అవహారో పరికప్పావహారోతి వేదితబ్బో.

పటిచ్ఛాదేత్వా పన అవహరణం **పటిచ్ఛన్నావహారో**. సో ఏవం వేదితబ్బో – యో భిక్ఖు ఉయ్యానాదీసు పరేసం ఓముఞ్చిత్వా ఠపితం అఙ్గులిముద్దికాదిం దిస్వా "పచ్ఛా గణ్హిస్సామీ"తి పంసునా వా పణ్ణేన వా పటిచ్ఛాదేతి, తస్స ఏత్తావతా ఉద్ధారో నత్థీతి న తావ అవహారో హోతి. యదా పన సామికా విచినన్తా అపస్సిత్వా "స్వే జానిస్సామా"తి సాలయావ గతా హోన్తి, అథస్స తం ఉద్ధరతో ఉద్ధారే అవహారో. "పటిచ్ఛన్నకాలేయేవ ఏతం మమ సన్తక"న్తి సకసఞ్ఞాయ వా "గతాదాని తే, ఛడ్డితభణ్డం ఇద"న్తి పంసుకూలసఞ్ఞాయ వా గణ్హన్తస్స పన భణ్డదేయ్యం. తేసు దుతియతతియదివసే ఆగన్త్వా విచినిత్వా అదిస్వా ధురనిక్ఖేపం కత్వా గతేసుపి గహితం భణ్డదేయ్యమేవ. పచ్ఛా ఞత్వా చోదియమానస్స అదదతో సామికానం ధురనిక్ఖేపే అవహారో హోతి. కస్మా? యస్మా తస్స పయోగేన తేహి న దిట్ఠం. యో పన తథారూపం భణ్డం యథాఠానే ఠితంయేవ అప్పటిచ్ఛాదేత్వా థేయ్యచిత్తో పాదేన అక్కమిత్వా కద్దమే వా వాలికాయ వా పవేసేతి, తస్స పవేసితమత్తేయేవ అవహారో.

కుసం సఙ్కామేత్వా పన అవహరణం **కుసావహారో** నామ. సోపి ఏవం వేదితబ్బో – యో భిక్ఖు విలీవమయం వా తాలపణ్ణమయం వా కతసఞ్ఞాణం యం కిఞ్చి కుసం పాతేత్వా చీవరే భాజియమానే అత్తనో కోట్ఠాసస్స సమీపే ఠితం సమగ్ఘతరం వా మహగ్ఘతరం వా సమసమం వా అగ్ఘేన పరస్స కోట్ఠాసం హరితుకామో అత్తనో కోట్ఠాసే పతితం కుసం పరస్స కోట్ఠాసే పాతేతుకామతాయ ఉద్ధరతి, రక్ఖతి తావ. పరస్స కోట్ఠాసే పాతితే రక్ఖతేవ. యదా పన తస్మిం పతితే పరస్స కోట్ఠాసతో పరస్స కుసం ఉద్ధరతి, ఉద్ధటమత్తే అవహారో. సచే పఠమతరం పరస్స కోట్ఠాసతో కుసం ఉద్ధరతి, అత్తనో కోట్ఠాసే పాతేతుకామతాయ ఉద్ధారే రక్ఖతి, పాతనేపి రక్ఖతి. అత్తనో కోట్ఠాసతో పన అత్తనో కుసం ఉద్ధరతో ఉద్ధారేయేవ రక్ఖతి, తం

ఉద్ధరిత్వా పరకోట్ఠాసే పాతేన్తస్స హత్థతో ముత్తమత్తే అవహారో హోతి, అయం కుసావహారో. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన సమన్తపాసాదికతో (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౯౨) గహేతబ్బో.

తులయిత్వాతి ఉపపరిక్ఖిత్వా.

సామీచీతి వత్తం, ఆపత్తి పన నత్థీతి అధిప్పాయో.

మహాజనసమ్మద్దోతి మహాజనసఙ్ఖోభో. **భట్ఠే జనకాయే**తి అపగతే జనకాయే. ''**ఇదఞ్చ కాసావం అత్తనో సన్తకం కత్వా ఏతస్సేవ భిక్ఖునో దేహీ**''తి కిం కారణా ఏవమాహ? చీవరస్సామికేన ధురనిక్ఖేపో కతో, తస్మా తస్స అదిన్నం గహేతుం న వట్టతి. అవహారకోపి విప్పటిసారస్స ఉప్పన్నకాలతో పట్ఠాయ చీవరస్సామికం పరియేసన్తో విచరతి "దస్సామీ"తి, చీవరస్సామికేన చ "మమేత"న్తి వుత్తే ఏతేనపి అవహారకేన ఆలయో పరిచ్చత్తో, తస్మా ఏవమాహ. యది ఏవం చీవరస్సామికోయేవ "అత్తనో సన్తకం గణ్హాహీ"తి కస్మా న వుత్తోతి? ఉభిన్నం కుక్కుచ్చవినోదనత్థం. కథం? అవహారకస్స "మయా సహత్థేన న దిన్నం, భణ్డదేయ్యమేత"న్తి కుక్కుచ్చం ఉప్పజ్జేయ్య , ఇతరస్స "మయా పఠమం ధురనిక్ఖేపం కత్వా పచ్ఛా అదిన్నం గహిత"న్తి కుక్కుచ్చం ఉప్పజ్జేయ్యాతి.

సమగ్ఘన్తి అప్పగ్ఘం.

దారుఅత్థం ఫరతీతి దారూహి కత్తబ్బకిచ్చం సాధేతి. **మయి సన్తే**తిఆది సబ్బం రఞ్ఞా పసాదేన వుత్తం, థేరేన పన "అననుచ్ఛవికం కత"న్తి న మఞ్ఞితబ్బం.

ఏకదివసం దన్తకట్ఠచ్ఛేదనాదినా యా అయం అగ్ఘహాని వుత్తా, సా భణ్డస్సామినా కిణిత్వా గహితమేవ సన్ధాయ వుత్తా. సబ్బం పనేతం అట్ఠకథాచరియప్పమాణేన గహేతబ్బం. పాసాణఞ్చ సక్ఖరఞ్చ **పాసాణసక్ఖరం**.

"ధారేయ్య అత్థం విచక్ఖణో"తి ఇమస్సేవ వివరణం ''**ఆపత్తిం వా అనాపత్తిం వా**''తిఆది. "సిక్ఖాపదం సమం తేనా"తి ఇతో పుబ్బే ఏకా గాథా –

> "దుతియం అదుతియేన, యం జినేన పకాసితం;
>
> పరాజితకిలేసేన, పారాజికపదం ఇధా"తి.

తాయ సద్ధిం ఘటేత్వా అదుతియేన పరాజితకిలేసేన జినేన దుతియం యం ఇదం పారాజికపదం పకాసితం, ఇధ తేన సమం అనేకనయవోకిణ్ణం గమ్భీరత్థవినిచ్ఛయం అఞ్ఞం కిఞ్చి సిక్ఖాపదం న విజ్జతీతి యోజనా. తత్థ **పరాజితకిలేసేనా**తి సన్తానే పున అనుప్పత్తిధమ్మతాపాదనే చతూహి మగ్గఞాణేహి సహ వాసనాయ సముచ్ఛిన్నసబ్బకిలేసేన. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౧౫౯) పన ''**పరాజితకిలేసేనా**తి విజితకిలేసేన, నికిలేసేనాతి అత్థో''తి వుత్తం. **ఇధా**తి ఇమస్మిం సాసనే.

తేనాతి తేన దుతియపారాజికసిక్ఖాపదేన. **అత్థో** నామ పాళిఅత్థో. **వినిచ్ఛయో** నామ పాళిముత్తవినిచ్ఛయో. అత్థో చ వినిచ్ఛయో చ **అత్థవినిచ్ఛయా,** తే గమ్భీరా యస్మిన్తి **గమ్భీరత్థవినిచ్ఛయం . వత్థుమ్హి ఓతిణ్ణే**తి చోదనావసేన వా అత్తనావ

అత్తనో వీతిక్కమారోచనవసేన వా సఙ్ఘమజ్ఝే అదిన్నాదానవత్థుస్మిం ఓతిణ్ణే. **ఏత్థా**తి ఓతిణ్ణే వత్థుస్మిం. **వినిచ్ఛయో**తి ఆపత్తానాపత్తినియమనం. **అవత్వా**వాతి "త్వం పారాజికం ఆపన్నో"తి అవత్వావ. **కప్పియేపి చ వత్థుస్మి**న్తి అత్తనా గహేతుం కప్పియే మాతుపితుఆదిసన్తకేపి వత్థుస్మిం. **లహుపరివత్తినో**తి థేయ్యచిత్తుప్పాదేన లహుపరివత్తినో. **ఆసీవిస**న్తి సీఘమేవ సకలసరీరే ఫరణసమత్థవిసం.

౨౩౩. పకతిమనుస్సేహి ఉత్తరితరానం బుద్ధాదిఉత్తమపురిసానం అధిగమధమ్మోతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మో, తస్స పరేసం ఆరోచనం **ఉత్తరిమనుస్సధమ్మారోచనం**. తం వినిచ్ఛినన్తేన ఛ ఠానాని సోధేతబ్బానీతి యోజనా. తత్థ **కిం తే అధిగత**న్తి అధిగమపుచ్ఛా. **కిన్తి తే అధిగత**న్తి ఉపాయపుచ్ఛా. **కదా తే అధిగత**న్తి కాలపుచ్ఛా. **కత్థ తే అధిగత**న్తి ఓకాసపుచ్ఛా. **కతమే తే కిలేసా పహీనా**తి పహీనకిలేసపుచ్ఛా. **కతమేసం త్వం ధమ్మానం లాభీ**తి పటిలద్ధధమ్మపుచ్ఛా. ఇదాని తమేవ ఛట్ఠానవిసోధనం విత్థారేతుమాహ "**సచే హి**"తిఆది. తత్థ **ఏత్తావతా**తి ఏత్తకేన బ్యాకరణవచనమత్తేన న సక్కారో కాతబ్బో. బ్యాకరణఞ్హి ఏకస్స అయాథావతోపి హోతీతి. **ఇమేసు ఛసు ఠానేసు సోధనత్థం ఏవం వత్తబ్బో**తి యథా నామ జాతరూపపతిరూపకమ్పి జాతరూపం వియ ఖాయతీతి జాతరూపం నిఘంసనతాపనఛేదనేహి సోధేతబ్బం, ఏవమేవ ఇదానేవ వుత్తేసు ఛసు ఠానేసు పక్ఖిపిత్వా సోధనత్థం వత్తబ్బో. **విమోక్ఖాదీసూ**తి **ఆది**-సద్దేన సమాపత్తిఞాణదస్సనమగ్గభావనాఫలసచ్ఛికిరియాదిం సఙ్గణ్హాతి. **పాకటో హోతి** అధిగతవిసేసస్స సతిసమ్మోసాభావతో. సేసపుచ్ఛాసుపి "**పాకటో హోతీ**"తి పదే ఏసేవ నయో.

సబ్బేసఞ్హి అత్తనా అధిగతమగ్గేన పహీనా కిలేసా పాకటా హోన్తీతి ఇదం యేభుయ్యవసేన వుత్తం. కస్సచి హి అత్తనా అధిగతమగ్గవజ్ఝకిలేసేసు సన్దేహో ఉప్పజ్జతియేవ మహానామస్స సక్కస్స వియ. సో హి సకదాగామీ సమానోపి "తస్స మయ్హం, భన్తే, ఏవం హోతి – కో సు నామ మే ధమ్మో అజ్ఝత్తం అప్పహీనో, యేన మే ఏకదా లోభధమ్మాపి చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి, దోసధమ్మాపి చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తి, మోహధమ్మాపి చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠన్తీ"తి (మ॰ ని॰ ౧.౧౭౫) భగవన్తం పుచ్ఛి. అయం కిర రాజా సకదాగామిమగ్గేన లోభదోసమోహా నిరవసేసా పహీయన్తీతి సఞ్ఞీ అహోసీతి.

యాయ పటిపదాయ యస్స అరియమగ్గో ఆగచ్ఛతి, సా పుబ్బభాగపటిపత్తి **ఆగమనపటిపదా. సోధేతబ్బా**తి సుద్ధా, ఉదాహు న సుద్ధాతి విచారణవసేన సోధేతబ్బా. "**న సుజ్ఝతీ**తి తత్థ తత్థ పమాదపటిపత్తిసమ్భవతో. **అపనేతబ్బో**తి అత్తనో పటిఞ్ఞాయ అపనేతబ్బో"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౧౯౭-౧౯౮). విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౧౯౭) పన "**న సుజ్ఝతీ**తి పుచ్ఛియమానో పటిపత్తిక్కమం ఉల్లఙ్ఘిత్వా కథేసి. **అపనేతబ్బో**తి తయా వుత్తక్కమేనాయం ధమ్మో న సక్కా అధిగన్తున్తి అధిగతమానతో అపనేతబ్బో"తి వుత్తం. "సుజ్ఝతీ"తి వత్వా సుజ్ఝనాకారం దస్సేతుం "**దీఘరత్త**"న్తిఆది వుత్తం. **పఞ్ఞాయతీ**తి ఏత్థాపి "యదీ"తి పదం ఆనేత్వా యది సో భిక్ఖు తాయ పటిపదాయ పఞ్ఞాయతీతి సమ్బన్ధో. చతూసు పచ్చయేసు అలగ్గత్తా "**ఆకాసే పాణిసమేన చేతసా**"తి వుత్తం. వుత్తసదిసం బ్యాకరణం హోతీతి యోజనా. తత్థ **వుత్తసదిస**న్తి తస్స భిక్ఖునో బ్యాకరణం ఇమస్మిం సుత్తే వుత్తేన సదిసం, సమన్తి అత్థో. **ఖీణాసవస్స పటిపత్తిసదిసా పటిపత్తి హోతీ**తి దీఘరత్తం సువిక్ఖమ్భితకిలేసత్తా, ఇదఞ్చ అరహత్తం పటిజానన్తస్స వసేన వుత్తం. తేనాహ "**ఖీణాసవస్స నామా**"తిఆది. **ఖీణాసవస్స నామ...పే.... న హోతీ**తి పహీనవిపల్లాసత్తా, జీవితనికన్తియా చ అభావతో న హోతి, పుథుజ్జనస్స పన అప్పహీనవిపల్లాసత్తా జీవితనికన్తిసబ్భావతో చ అప్పమత్తకేనపి హోతి, ఏవం సువిక్ఖమ్భితకిలేసస్స

వత్తనసేక్ఖధమ్మపటిజాననం ఇమినా భయుప్పాదనేన, అమ్బిలాదిదస్సనే ఖేళుప్పాదాదినా చ న సక్కా వీమంసితుం, తస్మా తస్స వచనేనేవ తం సద్ధాతబ్బం.

అయం భిక్ఖు సమ్పన్నవేయ్యాకరణోతి ఇదం న కేవలం అభాయనకమేవ సన్ధాయ వుత్తం ఏకచ్చస్స సూరజాతికస్స పుథుజ్జనస్సపి అభాయనతో, రజ్జనీయారమ్మణానం బదరసాళవాదిఅలబలమద్దనాదీనం ఉపయోజనేపి ఖేళుప్పాదాదితణ్హుప్పత్తిరహితం సబ్బథా సువిసోధితమేవ సన్ధాయ వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

౨౩౪. ‘‘**నీహరిత్వా**తి సాసనతో నీహరిత్వా’’తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౪౫) వుత్తం, విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౪౫) పన ‘‘**నీహరిత్వా**తి పాళితో ఉద్ధరిత్వా’’తి. తథా హి ‘‘పఞ్చహుపాలి, అఙ్గేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా నానుయుఞ్జితబ్బం. కతమేహి పఞ్చహి? సుత్తం న జానాతి, సుత్తానులోమం న జానాతీ’’తిఆదిపాళితో (పరి. ౪౪౨) సుత్తం సుత్తానులోమఞ్చ నీహరింసు, ‘‘అనాపత్తి ఏవం అమ్హాకం ఆచరియానం ఉగ్గహో పరిపుచ్ఛాతి భణతీ’’తి ఏవమాదితో ఆచరియవాదం, ‘‘ఆయస్మా ఉపాలి ఏవమాహ ‘అనాపత్తి ఆవుసో సుపినన్తేనా’’తి (పారా. ౭౮) ఏవమాదితో అత్తనోమతిం నీహరింసు. సా చ థేరస్స అత్తనోమతి సుత్తేన సఙ్గహితత్తా సుత్తం జాతం, ఏవమఞ్ఞాపి సుత్తాదీహి సఙ్గహితావ గహేతబ్బా, నేతరాతి వేదితబ్బం. అథ వా **నీహరిత్వా**తి విభజిత్వా, సాట్ఠకథం సకలం వినయపిటకం సుత్తాదీసు చతూసు పదేసేసు పక్ఖిపిత్వా చతుధా విభజిత్వా వినయం పకాసేసుం తబ్బినిముత్తస్స అభావాతి అధిప్పాయో. వజిరబుద్ధిటీకాయమ్పి (వజిర. టీ. పారాజిక ౪౫) ‘‘**నీహరిత్వా**తి ఏత్థ సాసనతో నీహరిత్వాతి అత్థో…పే.… తాయ హి అత్తనోమతియా థేరో ఏతదగ్గట్ఠపనం లభతి. అపిచ వుత్తఞ్హేతం భగవతా ‘అనుపసమ్పన్నేన పఞ్ఞత్తేన వా అపఞ్ఞత్తేన వా వుచ్చమానో…పే.… అనాదరియం కరోతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా’తి. తత్థ హి **పఞ్ఞత్తం** నామ సుత్తం, సేసత్తయం **అపఞ్ఞత్తం** నామ. తేనాయం ‘చతుబ్బిధఞ్హి వినయం, మహాథేరా’తి గాథా సువుత్తా’’తి వుత్తం.

వుత్తన్తి మిలిన్దపఞ్హే నాగసేనత్థేరేన వుత్తం. పజ్జతే అనేన అత్థోతి పదం, భగవతా కణ్ఠాదివణ్ణుప్పత్తిట్ఠానం ఆహచ్చ విసేసేత్వా భాసితం పదం **ఆహచ్చపదం,** భగవతోయేవ వచనం. తేనాహ ‘‘**ఆహచ్చపద**న్తి సుత్తం అధిప్పేత’’న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౪౫) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౪౫) పన ‘‘కణ్ఠాదివణ్ణుప్పత్తిట్ఠానకరణాదీహి నీహరిత్వా అత్తనో వచీవిఞ్ఞత్తియావ భాసితం వచనం **ఆహచ్చపద**’’న్తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. పారాజిక ౪౫) పన ‘‘అట్ఠ వణ్ణట్ఠానాని ఆహచ్చ వుత్తేన పదనికాయేనాతి అత్థో, ఉదాహటేన కణ్ఠోక్కన్తేన పదసమూహేనాతి అధిప్పాయో’’తి వుత్తం. ‘‘ఇదం కప్పతి, ఇదం న కప్పతీ’’తి ఏవం అవిసేసేత్వా ‘‘యం భిక్ఖవే మయా ‘ఇదం న కప్పతీ’తి అప్పటిక్ఖిత్తం , తఞ్చే అకప్పియం అనులోమేతి, కప్పియం పటిబాహతి, తం వో న కప్పతీ’’తిఆదినా (మహావ. ౩౦౫) వుత్తసామఞ్ఞలక్ఖణం ఇధ రసోతి అధిప్పేతన్తి ఆహ ‘‘**రసోతి సుత్తానులోమ**’’న్తి. **రసో**తి సారో ‘‘పత్తరసో’’తిఆదీసు (ధ. స. ౬౨౮-౬౩౦) వియ, పటిక్ఖిత్తానుఞ్ఞాతసుత్తసారోతి అత్థో. **రసో**తి వా లక్ఖణం పటివత్థుకం అనుద్ధరిత్వా లక్ఖణానులోమేన వుత్తత్తా. **రసేనా**తి తస్స ఆహచ్చభాసితస్స రసేన, తతో ఉద్ధటేన వినిచ్ఛయేనాతి అత్థో. సుత్తఛాయా వియ హి సుత్తానులోమన్తి. ధమ్మసఙ్గాహకపభుతిఆచరియపరమ్పరతో ఆనీతా అట్ఠకథాతన్తి ఇధ ‘‘ఆచరియవంసో’’తి అధిప్పేతాతి ఆహ ‘‘**ఆచరియవంసోతి ఆచరియవాదో**’’తి, ఆచరియవాదో ‘‘ఆచరియవంసో’’తి వుత్తో

పాళియం వుత్తానం ఆచరియానం పరమ్పరాయ ఆభతోవ పమాణన్తి దస్సనత్థం. **అధిప్పాయోతి** కారణోపపత్తిసిద్ధో ఊహాపోహనయపవత్తో పచ్చక్ఖాదిపమాణపతిరూపకో. **అధిప్పాయోతి** ఏత్థ "అత్తనోమతీ"తి కేచి అత్థం వదన్తి.

వినయపిటకే పాళీతి ఇధ అధికారవసేన వుత్తం, సేసపిటకేసుపి సుత్తాదిచతునయా యథానురూపం లబ్భన్తేవ.

"**మహాపదేసాతి** మహాఓకాసా. మహన్తాని వినయస్స పతిట్ఠాపనట్ఠానాని, యేసు పతిట్ఠాపితో వినయో వినిచ్ఛినీయతి అసన్దేహతో, మహన్తాని వా కారణాని **మహాపదేసా,** మహన్తాని వినయవినిచ్ఛయకారణానీతి వుత్తం హోతి. అత్థతో పన 'యం భిక్ఖవే'తిఆదినా వుత్తాసాధిప్పాయా పాళియేవ మహాపదేసాతి వదన్తి. తేనేవాహ '**యే భగవతా ఏవం వుత్తా**'తిఆది. ఇమే చ మహాపదేసా ఖన్ధకే ఆగతా, తస్మా తేసం వినిచ్ఛయకథా తత్థేవ ఆవి భవిస్సతీతి ఇధ న వుచ్చతీ"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౪౫) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౫) పన "**మహాపదేసాతి** మహాఓకాసా మహావిసయా, తే అత్థతో 'యం భిక్ఖవేతిఆదిపాళివసేన అకప్పియానులోమతో కప్పియానులోమతో చ పుగ్గలేహి నయతో తథా తథా గయ్హమానా అత్థనయా ఏవ. తే హి భగవతా సరూపతో అవుత్తేసుపి పటిక్ఖిత్తానులోమేసు అనుఞ్ఞాతానులోమేసు చ సేసేసు కిచ్చేసు నివత్తిపవత్తిహేతుతాయ మహాగోచరాతి 'మహాపదేసా'తి వుత్తా, న పన 'యం భిక్ఖవే మయా ఇదం న కప్పతీ'తిఆదినా వుత్తా సాధిప్పాయా పాళియేవ తస్సా సుత్తే పవిట్ఠత్తా. 'సుత్తానులోమమ్పి సుత్తే ఓతారేతబ్బం…పే॰… సుత్తమేవ బలవతర'న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౪౫) హి వుత్తం. న హేసా సాధిప్పాయా పాళి సుత్తే ఓతారేతబ్బా, న గహేతబ్బా వా హోతి. యేనాయం సుత్తానులోమం సియా, తస్మా ఇమం పాళిఅధిప్పాయం నిస్సాయ పుగ్గలేహి గహితా యథావుత్తఅత్థావ సుత్తానులోమం, తంపకాసకత్తా పన అయం పాళిపి సుత్తానులోమన్తి గహేతబ్బం. తేనాహ '**యే భగవతా ఏవం వుత్తా**'తిఆది. 'యం భిక్ఖవే'తిఆదిపాళినయేన హి పుగ్గలేహి గహితబ్బా యే అకప్పియానులోమాదయో అత్థా వుత్తా, తే మహాపదేసాతి అత్థో"తి వుత్తం.

వజిరబుద్ధిటీకాయమ్పి (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౪౫) "పరివారట్ఠకథాయం ఇధ చ కిఞ్చాపి 'సుత్తానులోమం నామ చత్తారో మహాపదేసా'తి వుత్తం, అథ ఖో మహాపదేసనయసిద్ధం పటిక్ఖిత్తాపటిక్ఖిత్తం అనుఞ్ఞాతాననుఞ్ఞాతం కప్పియాకప్పియన్తి అత్థతో వుత్తం హోతి. తత్థ యస్మా 'ఠానం ఓకాసో పదేసోతి కారణవేవచనాని 'అట్ఠానమేతం, ఆనన్ద, అనవకాసో'తిఆది సాసనతో, 'నిగ్గహట్ఠాన'న్తి చ 'అసన్దిట్ఠిట్ఠాన'న్తి చ 'అసన్దిట్ఠి చ పన పదేసో'తి చ లోకతో, తస్మా మహాపదేసాతి మహాకారణానీతి అత్థో. కారణం నామ ఞాపకో హేతు ఇధాధిప్పేతం, మహన్తభావో పన తేసం మహావిసయత్తా మహాభూతానం వియ. తే దువిధా వినయమహాపదేసా సుత్తన్తికమహాపదేసా చాతి. తత్థ వినయమహాపదేసా వినయే యోగం గచ్ఛన్తి, ఇతరే ఉభయత్థాపి, తేనేవ పరివారే (పరి॰ ౪౪౨) అనుయోగవత్తే 'ధమ్మం న జానాతి, ధమ్మానులోమం న జానాతీ'తి" వుత్తం. తత్థ **ధమ్మన్తి** ఠపేత్వా వినయపిటకం అవసేసం పిటకద్వయం, **ధమ్మానులోమన్తి** సుత్తన్తికే చత్తారో మహాపదేసేతిఆది.

యది సాపి తత్థ తత్థ భగవతా పవత్తితా పకిణ్ణకదేసనావ అట్ఠకథా, సా పన ధమ్మసఙ్గాహకేహి పఠమం తీణి పిటకాని సఙ్గాయిత్వా తస్స అత్థవణ్ణనానురూపేనేవ వాచనామగ్గం ఆరోపితత్తా "ఆచరియవాదో"తి వుచ్చతి "ఆచరియా వదన్తి సంవణ్ణేన్తి పాళిం ఏతేనా"తి కత్వా. తేనాహ "**ఆచరియవాదో నామ…పే॰… అట్ఠకథాతన్తీ**"తి. తిస్సో హి సఙ్గీతియో ఆరుళ్హోయేవ బుద్ధవచనస్స అత్థసంవణ్ణనాభూతో కథామగ్గో మహామహిన్దత్థేరేన తమ్బపణ్ణిదీపం ఆభతో, పచ్ఛా తమ్బపణ్ణియేహి మహాథేరేహి సీహళభాసాయ ఠపితో నికాయన్తరలద్ధిసఙ్కరపరిహరణత్థం. భగవతో పకిణ్ణకదేసనాభూతా చ

సుత్తానులోమభూతా చ అట్ఠకథా యస్మా ధమ్మసఙ్గాహకత్థేరేహి పాళివణ్ణనాక్కమేన సఙ్గహేత్వా వుత్తా, తస్మా ఆచరియవాదోతి వుత్తా. ఏతేన చ అట్ఠకథా సుత్తసుత్తానులోమేసు అత్థతో సఙ్గయ్హతీతి వేదితబ్బం. యథా చ ఏసా, ఏవం అత్తనోమతిపి పమాణభూతా. న హి భగవతో వచనం వచనానులోమఞ్చ అనిస్సాయ అగ్గసావకాదయోపి అత్తనో ఞాణబలేన సుత్తాభిధమ్మవినయేసు కిఞ్చి సమ్ముతిపరమత్థభూతం అత్థం వత్తుం సక్కోన్తి, తస్మా సబ్బమ్పి వచనం సుత్తే సుత్తానులోమే చ సఙ్గయ్హతి. విసుం పన అట్ఠకథాదీనం సఙ్గహితత్తా తదవసేసం సుత్తసుత్తానులోమతో గహేత్వా చతుధా వినయో నిద్దిట్ఠో.

కిఞ్చాపి అత్తనోమతి సుత్తాదీహి సంసన్దిత్వావ పరికప్పీయతి, తథాపి సా న సుత్తాదీసు విసేసతో నిద్దిట్ఠాతి ఆహ ''**సుత్తసుత్తానులోమఆచరియవాదే ముఞ్చిత్వా**''తి. **అనుబుద్ధియా**తి సుత్తాదీనియేవ అనుగతబుద్ధియా. **నయగ్గాహేనా**తి సుత్తాదితో లబ్భమాననయగ్గహణేన. అత్తనోమతిం సామఞ్ఞతో పఠమం దస్సేత్వా ఇదాని తమేవ విసేసేత్వా దస్సేన్తో ''**అపిచా**''తిఆదిమాహ. తత్థ ''**సుత్తన్తాభిధమ్మవినయట్ఠకథాసూ**''తి వచనతో పిటకత్తయస్సపి సాధారణా ఏసా కథాతి వేదితబ్బా. **థేరవాదో**తి మహాసుమత్థేరాదీనం గాహో. ఇదాని తత్థ పటిపజ్జితబ్బాకారం దస్సేన్తో ఆహ ''**తం పనా**''తిఆది. తత్థ **అత్థేనా**తి అత్తనా నయతో గహితేన అత్థేన. **పాళి**న్తి అత్తనో గాహస్స నిస్సయభూతం సాట్ఠకథం పాళిం. **పాళియా**తి తప్పటిక్ఖేపత్థం పరేనాభతాయ సాట్ఠకథాయ పాళియా, అత్తనా గహితం అత్థం నిస్సాయ, పాళిఞ్చ సంసన్దిత్వాతి అత్థో. **ఆచరియవాదే**తి అత్తనా పరేన చ సముద్ధటఅట్ఠకథాయ. **ఓతారేతబ్బా**తి ఞాణేన అనుప్పవేసేతబ్బా. **ఓతరతి చేవ సమేతి చా**తి అత్తనా ఉద్ధటేహి సంసన్దనవసేన ఓతరతి, పరేన ఉద్ధటేన సమేతి. **సబ్బదుబ్బలా**తి అసబ్బఞ్ఞుపుగ్గలస్స దోసవాసనాయ యాథావతో అత్థసమ్పటిపత్తిఅభావతో వుత్తం.

పమాదపాఠవసేన ఆచరియవాదస్స సుత్తానులోమేన అసంసన్దనాపి సియాతి ఆహ ''**ఇతరో న గహేతబ్బో**''తి. **సమేన్తమేవ గహేతబ్బ**న్తి యే సుత్తేన సంసన్దన్తి, ఏవరూపావ అత్థా మహాపదేసతో ఉద్ధరితబ్బాతి దస్సేతి తథా తథా ఉద్ధటఅత్థానంయేవ సుత్తానులోమత్తా. తేనాహ ''**సుత్తానులోమతో హి సుత్తమేవ బలవతర**''న్తి. అథ వా సుత్తానులోమస్స సుత్తేకదేసత్తేపి సుత్తే వియ "ఇదం కప్పతి, ఇదం న కప్పతీ"తి పరిచ్ఛిన్దిత్వా ఆహచ్చభాసితం కిఞ్చి నత్థీతి ఆహ ''**సుత్తా... పే.... బలవతర**''న్తి. **అప్పటివత్తియ**న్తి అప్పటిబాహియం. **కారకసఙ్ఘసదిస**న్తి పమాణత్తా సఙ్గీతికారకసఙ్ఘసదిసం. ''**బుద్ధానం ఠితకాలసదిస**''న్తి ఇమినా బుద్ధానంయేవ కథితధమ్మభావం దస్సేతి, ధరమానబుద్ధసదిసన్తి వుత్తం హోతి. సుత్తే హి పటిబాహితే బుద్ధోవ పటిబాహితో హోతి. ''**సకవాదీ సుత్తం గహేత్వా కథేతీ**తి సకవాదీ అత్తనో సుత్తం గహేత్వా వోహరతి. **పరవాదీ సుత్తానులోమ**న్తి అఞ్ఞనికాయవాదీ అత్తనో నికాయే సుత్తానులోమం గహేత్వా కథేతీ"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౪౫) వుత్తం.

విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౪౫) పన ''**సకవాదీ సుత్తం గహేత్వా కథేతీ**తిఆదీసు యో యథాభూతమత్థం గహేత్వా కథనసీలో, సో సకవాదీ. **సుత్త**న్తి సఙ్గీతిత్తయారుళ్హం పాళివచనం. **పరవాదీ**తి మహావిహారవాసీ వా హోతు అఞ్ఞనికాయవాసీ వా, యో విపరీతతో అత్థం గహేత్వా కథనసీలో, సోవ ఇధ 'పరవాదీ'తి వుత్తో. **సుత్తానులోమ**న్తి సఙ్గీతిత్తయారుళ్హం వా అనారుళ్హం వా యం కిఞ్చి విపల్లాసతో వా వఞ్చనాయ వా 'సఙ్గీతిత్తయాగతమిద'న్తి దస్సియమానం సుత్తానులోమం. కేచి 'అఞ్ఞనికాయే సుత్తానులోమ'న్తి వదన్తి, తం న యుత్తం సకవాదీపరవాదీనం ఉభిన్నమ్పి సఙ్గీతిత్తయారుళ్హసుత్తాదీనమేవ గహేతబ్బతో. తథా హి వక్ఖతి 'తిస్సో సఙ్గీతియో ఆరుళ్హం పాళిఆగతం పఞ్ఞాయతి,

గహేతబ్బ’న్తిఆది (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౪౫). న హి సకవాదీ అఞ్ఞనికాయసుత్తాదిం పమాణతో గణ్హాతి. యేన తేసు సుత్తాదీసు దస్సితేసు తత్థ ఠాతబ్బం భవేయ్య, వక్ఖతి చ ‘పరో తస్స అకప్పియభావసాధకం సుత్తతో బహుం కారణఞ్చ వినిచ్ఛయఞ్చ దస్సేతి…పే॰… సాధూతి సమ్పటిచ్ఛిత్వా అకప్పియేయేవ ఠాతబ్బ’న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౪౫), తస్మా పరవాదినాపి సఙ్గీతిత్తయే అనారుళ్హమ్పి అనారుళ్హమిచ్చేవ దస్సీయతి, కేవలం తస్స తస్స సుత్తాదినో సఙ్గీతిత్తయే అనాగతస్స కూటతా, ఆగతస్స చ బ్యఞ్జనచ్ఛాయాయ అఞ్ఞథా అధిప్పాయయోజనా చ విసేసా, తత్థ చ యం కూటం, తం అపనీయతి. యం అఞ్ఞథా యోజితం, తం తస్స విపరీతతాదస్సనత్థం తదఞ్ఞేన సుత్తాదినా సంసన్దనా కరీయతి. యో పన పరవాదినా గహితో అధిప్పాయో సుత్తన్తాదినా సంసన్దతి, సో సకవాదినాపి అత్తనో గాహం విస్సజ్జేత్వా గహేతబ్బోతి ఉభిన్నమ్పి సఙ్గీతిత్తయాగతమేవ సుత్తం పమాణన్తి వేదితబ్బం. తేనేవ కథావత్థుపకరణే ‘సకవాదే పఞ్చ సుత్తసతాని పరవాదే పఞ్చా’తి, సుత్తసహస్సమ్పి అధిప్పాయగ్గహణనానత్తేన సఙ్గీతిత్తయాగతమేవ గహితం, న నికాయన్తరే”తి వుత్తం.

వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౪౫) పన ‘‘**పరవాదీ**తి అమ్హాకం సమయవిజాననకో అఞ్ఞనికాయికోతి వుత్తం. **పరవాదీ సుత్తానులోమ**న్తి కథం? ‘అఞ్ఞత్ర ఉదకదన్తపోనా’తి సుత్తం సకవాదిస్స, తదనులోమతో నాళికేరఫలస్స ఉదకమ్పి ఉదకమేవ హోతీతి పరవాదీ చ.

‘నాళికేరస్స యం తోయం, పురాణం పిత్తవడ్ఢనం;
తమేవ తరుణం తోయం, పిత్తఘం బలవడ్ఢన’న్తి. –

ఏవం పరవాదినా వుత్తే సకవాదీ ధఞ్ఞఫలస్స గతికత్తా, ఆహారత్థస్స చ ఫరణతో ‘యావకాలికమేవ త’న్తి వదన్తో పటిక్ఖిపతీ”తి. **ఖేపం వా గరహం వా అకత్వా**తి “కిం ఇమినా”తి ఖేపం పటిక్ఖేపం ఛడ్డనం వా “కిమేస బాలో వదతి, కిమేస బాలో జానాతీ”తి గరహం నిన్దం వా అకత్వా. **సుత్తానులోమ**న్తి అత్తనా అవుత్తం అఞ్ఞనికాయే సుత్తానులోమం. ‘‘**సుత్తే ఓతారేతబ్బ**న్తి సకవాదినా సుత్తే ఓతారేతబ్బ”న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౪౫). విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౫) పన ‘‘**సుత్తే ఓతారేతబ్బ**న్తి యస్స సుత్తస్స అనులోమనతో ఇదం సుత్తానులోమం అకాసి, తస్మిం, తదనురూపే వా అఞ్ఞతరస్మిం సుత్తే అత్తనా గహితం సుత్తానులోమం అత్థతో సంసన్దనవసేన ఓతారేతబ్బం. ‘ఇమినా చ ఇమినా చ కారణేన ఇమస్మిం సుత్తే సంసన్దతీ’తి సంసన్దేత్వా దస్సేతబ్బన్తి అత్థో”తి వుత్తం. **సుత్తస్మింయేవ ఠాతబ్బ**న్తి అత్తనో సుత్తేయేవ ఠాతబ్బం. **అయ**న్తి సకవాదీ. **పరో**తి పరవాదీ. **ఆచరియవాదో సుత్తే ఓతారేతబ్బో**తి యస్స సుత్తస్స సంవణ్ణనావసేన అయం ఆచరియవాదో పవత్తో, తస్మిం, తాదిసే చ అఞ్ఞస్మిం సుత్తే పుబ్బాపరఅత్థసంసన్దనవసేన ఓతారేతబ్బం. **గారయ్హాచరియవాదో**తి పమాదలిఖితో, భిన్నలద్ధికేహి చ ఠపితో, ఏస నయో సబ్బత్థ.

వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౪౫) పన – **పరో ఆచరియవాద**న్తి “సుఙ్కం పరిహరతీతి ఏత్థ ఉపచారం ఓక్కమిత్వా కిఞ్చాపి పరిహరతి, అవహారో ఏవా”తి అట్ఠకథావచనతో “తథా కరోన్తో పారాజికమాపజ్జతీ”తి పరవాదినా వుత్తే సకవాదీ “సుఙ్కం పరిహరతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి సుత్తం తత్థేవ ఆగతమహాఅట్ఠకథావచనేన సద్ధిం దస్సేత్వా పటిసేధేతి. తథా కరోన్తస్స దుక్కటమేవాతి. **పరో అత్తనోమతి**న్తి ఏత్థ ‘‘**పురేభత్తం పరసన్తకం అవహరా**తి పురేభత్తమేవ హరిస్సామీతి వాయమన్తస్స పచ్ఛాభత్తం హోతి, పురేభత్తపయోగోవ సో, తస్మా మూలట్ఠో న ముచ్చతీతి తుమ్హాకం థేరవాదత్తా

మూలట్ఠస్స పారాజికమేవా’’తి పరవాదినా వుత్తే సకవాదీ ‘‘తం సఙ్కేతం పురే వా పచ్ఛా వా తం భణ్డం అవహరతి, మూలట్ఠస్స అనాపత్తీ’’తి సుత్తం దస్సేత్వా పటిక్ఖిపతి.

పరో సుత్తన్తి ‘‘అనియతహేతుధమ్మో సమ్మత్తనియతహేతుధమ్మస్స ఆరమ్మణపచ్చయేన పచ్చయో’’తి సుత్తం పట్ఠానే లిఖితం దస్సేత్వా ‘‘అరియమగ్గస్స న నిబ్బానమేవారమ్మణ’’న్తి పరవాదినా వుత్తే సకవాదీ ఆరమ్మణత్తికాదిసుత్తానులోమేన ఓతరతీతి పటిక్ఖిపతి. సుత్తానులోమే ఓతరన్తంయేవ హి సుత్తం నామ, నేతరం. తేన వుత్తం ‘‘పాళిఆగతం పఞ్ఞాయతీ’’తి ఏత్తకేనపి సిద్ధే **‘‘తిస్సో సఙ్గీతియో ఆరుళ్హం పాళిఆగతం పఞ్ఞాయతీ’’**తిఆది. తాదిసఞ్హి పమాదలేఖన్తి ఆచరియో. ‘‘అప్పమాదో అమతపదం, పమాదో మచ్చునో పద’’న్తి (ధ. ప. ౨౧) వచనతో దిన్నభోజనే భుఞ్జిత్వా పరిస్సయాని పరివజ్జిత్వా సతిం పచ్చుపట్ఠపేత్వా విహరన్తో నిచ్చో హోతీతి. ఏవరూపస్స అత్థస్స ఆరుళ్హమ్పి సుత్తం న గహేతబ్బం. తేన వుత్తం ‘‘నో చే తథా పఞ్ఞాయతీ’’తి సిద్ధేపి **‘‘నో చే తథా పఞ్ఞాయతి, న ఓతరతి న సమేతీతి. బాహిరకసుత్తం వా’’**తి వుత్తత్తా అత్తనో సుత్తమ్పి అత్థేన అసమేన్తం న గహేతబ్బం. **పరో ఆచరియవాద**న్తిఆదీసు ద్వీసు నయేసు పమాదలేఖవసేన తత్థ తత్థ ఆగతట్ఠకథావచనం థేరవాదేహి సద్ధిం యోజేత్వా వేదితబ్బం.

అథాయం ఆచరియవాదం గహేత్వా కథేతి, పరో సుత్తన్తి పరవాదినా ‘‘మూలబీజం నామ హలిద్ది సిఙ్గివేరం వచా…పే… బీజే బీజసఞ్ఞీ ఛిన్దతి వా ఛేదాపేతి వా భిన్దతి వా…పే… ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా’’తి (పాచి. ౯౧) తుమ్హాకం పాఠత్తా ‘‘హలిద్దిగణ్ఠిం ఛిన్దన్తస్స పాచిత్తియ’’న్తి వుత్తే సకవాదీ ‘‘యాని వా పనఞ్ఞాని అత్థి మూలే జాయన్తి, మూలే సఞ్జాయన్తీ’’తిఆదిం దస్సేత్వా తస్స అట్ఠకథాసఞ్ఞాతేన ఆచరియవాదేన పటిక్ఖిపతి. న హి గణ్ఠిమ్హి గణ్ఠి జాయతీతి. **పరో సుత్తానులోమ**న్తి పరవాదినా ‘‘అనాపత్తి ఏవం అమ్హాకం ఆచరియానం ఉగ్గహో’’తి వచనస్సానులోమతో ‘‘అమ్హాకం పోరాణభిక్ఖూ ఏకపాసాదే గబ్భం థకేత్వా అనుపసమ్పన్నేన సయితుం వట్టతీతి తథా కత్వా ఆగతా, తస్మా అమ్హాకం వట్టతీతి తుమ్హేసు ఏవ ఏకచ్చేసు వదన్తేసు ‘‘తుమ్హాకం న కిఞ్చి వత్తుం సక్కా’’తి వుత్తే సకవాదీ ‘‘సుత్తం సుత్తానులోమఞ్చ ఉగ్గహితకానంయేవ ఆచరియానం ఉగ్గహో పమాణ’’న్తిఆదిఅట్ఠకథావచనం దస్సేత్వా పటిసేధేతి. **పరో అత్తనోమతి**న్తి ‘‘ద్వారం వివరిత్వా అనాపుచ్ఛా సయితేసు కే ముచ్చన్తీ’’తి ఏత్థ పన ద్వేపి జనా ముచ్చన్తి – యో చ యక్ఖగహితకో, యో చ బన్ధిత్వా నిపజ్జాపితోతి తుమ్హాకం థేరవాదత్తా అఞ్ఞే సబ్బేపి యథా తథా వా నిపన్నాదయోపి ముచ్చన్తీతి పటిసేధేతి.

అథ పనాయం అత్తనోమతిం గహేత్వా కథేతి, పరో సుత్తన్తి ‘‘ఆపత్తిం ఆపజ్జన్తీ’’తి పరవాదినా వుత్తే సకవాదీ ‘‘దివా కిలన్తరూపో మఞ్చే నిసిన్నో పాదే భూమితో అమోచేత్వావ నిద్దావసేన నిపజ్జతి, తస్స అనాపత్తీ’’తిఆదిఅట్ఠకథావచనం దస్సేత్వా ఏకభఙ్గేన నిపన్నాదయోపి ముచ్చన్తీతి పటిసేధేతి.

అథాయం అత్తనోమతిం గహేత్వా కథేతి, పరో సుత్తానులోమన్తి ‘‘దోమనస్సమ్పాహం దేవానమిన్ద దువిధేన వదామి సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీ’’తిఆదివచనేహి (దీ. ని. ౨.౩౬౦) సంసన్దనతో సదారపోసే దోసో తుమ్హాకం నత్థి, తేన వుత్తం ‘పుత్తదారస్స సఙ్గహో’’తి (ఖు. పా. ౫.౬; సు. ని. ౨౬౫) పరవాదినా వుత్తే ‘‘కిఞ్చాపి సకవాదీ బహుస్సుతో న హోతి, అథ ఖో రాగసహితేనేవ అకుసలేన భవితబ్బ’’న్తి పటిక్ఖిపతి. సేసేసుపి ఇమినా నయేన అఞ్ఞథాపి అనురూపతో యోజేతబ్బం, ఇదం సబ్బం ఉపతిస్సత్థేరాదయో ఆహు. ధమ్మసిరిత్థేరో పన ‘‘ఏత్థ **పరో**తి వుత్తో అఞ్ఞనికాయికో, సో పన అత్తనో

సుత్తాదీనియేవ ఆహరతి, తాని సకవాదీ అత్తనో సుత్తాదిమ్హి ఓతారేత్వా సచే సమేతి, గణ్హాతి. నో చే, పటిక్ఖిపతీ"తి వదతీతి ఆగతం.

నను చ "సుత్తానులోమతో సుత్తమేవ బలవతర"న్తి హేట్ఠా వుత్తం, ఇధ పన "సుత్తం సుత్తానులోమే ఓతారేతబ్బ"న్తిఆది కస్మా వుత్తన్తి? నాయం విరోధో, "సుత్తానులోమతో సుత్తమేవ బలవతర"న్తి ఇదఞ్హి సకమతేయేవ సుత్తం సన్ధాయ వుత్తం. తత్థ హి సకమతిపరియాపన్నమేవ సుత్తాదిం సన్ధాయ "అత్తనోమతి సబ్బదుబ్బలా, అత్తనోమతితో ఆచరియవాదో బలవతరో, ఆచరియవాదతో సుత్తానులోమం బలవతరం, సుత్తానులోమతో సుత్తమేవ బలవతర"న్తి చ వుత్తం. ఇధ పన పరవాదినా ఆనీతం అఞ్ఞనికాయే సుత్తం సన్ధాయ "సుత్తానులోమే సుత్తం ఓతారేతబ్బ"న్తిఆది వుత్తం, తస్మా పరవాదినా ఆనీతం సుత్తాది అత్తనో సుత్తానులోమఆచరియవాదఅత్తనోమతీసు ఓతారేత్వా సమేన్తంయేవ గహేతబ్బం, ఇతరం న గహేతబ్బన్తి అయం నయో ఇధ వుచ్చతీతి న కోచి పుబ్బాపరవిరోధోతి అయం సారత్థదీపనియాగతో (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౪౫) నయో. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౫) పన "యం కిఞ్చి కూటసుత్తం బాహిరకసుత్తాదివచనం న గహేతబ్బన్తి దస్సేతుం సుత్తం సుత్తానులోమే ఓతారేతబ్బన్తిఆది వుత్త"న్తి వుత్తం.

బాహిరకసుత్తన్తి తిస్సో సఙ్గీతియో అనారుళ్హగుళ్హవేస్సన్తరాదీని చ మహాసఙ్ఘికనికాయవాసీనం సుత్తాని. **వేదల్లాదీన**న్తి **ఆది**-సద్దేన గుళ్హఉమ్మగ్గాదిగ్గహణం వేదితబ్బం . ఇతరం గారయ్హసుత్తం న గహేతబ్బం. "అత్తనోమతియమేవ ఠాతబ్బ"న్తి ఇమినా అఞ్ఞనికాయతో ఆనీతసుత్తతోపి సకనికాయే అత్తనోమతియేవ బలవతరాతి దస్సేతి. "సకవాదీ సుత్తం గహేత్వా కథేతి, పరవాదీ సుత్తమేవా"తి ఏవమాదినా సమానజాతికానం వసేన వారో న వుత్తో. సుత్తస్స సుత్తేయేవ ఓతారణం భిన్నం వియ హుత్వా న పఞ్ఞాయతి, వుత్తనయేనేవ చ సక్కా యోజేతున్తి.

ఇదాని సకవాదీపరవాదీనం కప్పియాకప్పియాదిభావం సన్ధాయ వివాదే ఉప్పన్నే తత్థ పటిపజ్జితబ్బవిధిం దస్సేన్తో ఆహ **''అథ పనాయం కప్పియన్తి గహేత్వా కథేతీ''**తిఆది. అథ వా ఏవం సుత్తసుత్తానులోమాదిముఖేన సామఞ్ఞతో వివాదం దస్సేత్వా ఇదాని విసేసతో వివాదవత్థుం తబ్బినిచ్ఛయముఖేన సుత్తాదిఞ్చ దస్సేతుం **''అథ పనాయం కప్పియ''**న్తిఆది వుత్తం. తత్థ **సుత్తే చ సుత్తానులోమే చ ఓతారేతబ్బ**న్తి సకవాదినా అత్తనోయేవ సుత్తే చ సుత్తానులోమే చ ఓతారేతబ్బం. **పరో కారణం న విన్దతీ**తి పరవాదీ కారణం న లభతి. **సుత్తతో బహుం కారణఞ్చ వినిచ్ఛయఞ్చ దస్సేతీ**తి పరవాదీ అత్తనో సుత్తతో బహుం కారణఞ్చ వినిచ్ఛయఞ్చ ఆహరిత్వా దస్సేతి, **''సాధూతి సమ్పటిచ్ఛిత్వా అకప్పియేయేవ ఠాతబ్బ''**న్తి ఇమినా అత్తనో నికాయే సుత్తాదీని అలభన్తేన సకవాదినా పరవాదీవచనేయేవ ఠాతబ్బన్తి వదతి. **సుత్తే చ సుత్తానులోమే చాతి** ఏత్థ **చ**-కారో వికప్పనత్థో, తేన ఆచరియవాదాదీనమ్పి సఙ్గహో. తేనాహ "కారణఞ్చ వినిచ్ఛయఞ్చ దస్సేతీ"తి. తత్థ **కారణ**న్తి సుత్తాదినయం నిస్సాయ అత్తనోమతియా ఉద్ధటం హేతుం. **వినిచ్ఛయ**న్తి అట్ఠకథావినిచ్ఛయం.

ద్విన్నమ్పి కారణచ్ఛాయా దిస్సతీతి సకవాదీపరవాదీనం ఉభిన్నమ్పి కప్పియాకప్పియభావసాధకం కారణపతిరూపకచ్ఛాయా దిస్సతి. తత్థ **కారణచ్ఛాయాతి** సుత్తాదీసు "కప్పియ"న్తి గాహస్స, "అకప్పియ"న్తి గాహస్స చ నిమిత్తభూతేన కిచ్చేన పటిపాదనీయం అవిభూతకారణం కారణచ్ఛాయా, కారణపతిరూపకన్తి అత్థో. యది ద్విన్నమ్పి కారణచ్ఛాయా దిస్సతి, కస్మా అకప్పియేయేవ ఠాతబ్బన్తి ఆహ **''వినయఞ్హి పత్వా''**తిఆది. "వినయం పత్వా"తి వుత్తమేవత్థం పాకటతరం కత్వా దస్సేన్తో ఆహ **''కప్పియాకప్పియవిచారణం ఆగమ్మా''**తి. **రున్ధితబ్బ**న్తిఆదీసు దుబ్బిఞ్ఞేయ్యవినిచ్ఛయే కప్పియాకప్పియభావే సతి "కప్పియ"న్తి గహణం రున్ధితబ్బం, "అకప్పియ"న్తి గహణం **గాళ్హం**

కాతబ్బం, అపరాపరప్పవత్తం కప్పియగ్గహణం **సోతం పచ్ఛిన్దితబ్బం,** గరుకభావసఙ్ఖాతే అకప్పియేయేవ ఠాతబ్బన్తి అత్థో. అథ వా **రున్ధితబ్బన్తి** కప్పియసఞ్ఞాయ వీతిక్కమకారణం రున్ధితబ్బం, తంనివారణచిత్తం దళ్హతరం కాతబ్బం. **సోతం పచ్ఛిన్దితబ్బన్తి** తత్థ వీతిక్కమప్పవత్తి పచ్ఛిన్దితబ్బా. **గరుకభావేతి** అకప్పియభావేతి అత్థో.

బహూహి సుత్తవినిచ్ఛయకారణేహీతి బహూహి సుత్తేహి చేవ తతో ఆనీతవినిచ్ఛయకారణేహి చ. అథ వా సుత్తేన అట్ఠకథావినిచ్ఛయేన చ లద్ధకారణేహి. **అత్తనో గహణం న విస్సజ్జేతబ్బన్తి** సకవాదినా అత్తనో "అకప్పియ"న్తి గహణం న విస్సజ్జేతబ్బన్తి అత్థో.

ఇదాని వుత్తమేవత్థం నిగమేన్తో **"ఏవ"**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **యోతి** సకవాదీపరవాదీసు యో కోచి. కేచి పన "సకవాదీసుయేవ యో కోచి ఇధాధిప్పేతో"తి వదన్తి, ఏవం సన్తే "అథ పనాయం కప్పియన్తి గహేత్వా కథేతీ"తిఆదీసు సబ్బత్థ ఉభోపి సకవాదినోయేవ సియుం హేట్ఠా వుత్తస్సేవ నిగమనవసేన "ఏవ"న్తిఆదినా వుత్తత్తా, తస్మా తం న గహేతబ్బం. **అతిరేకకారణం లభతీతి** ఏత్థ సుత్తాదీసు పురిమం పురిమం అతిరేకకారణం నామ, యో వా సుత్తాదీసు చతూసు బహుతరం కారణం లభతి, సో అతిరేకకారణం లభతి నామ.

సుట్ఠు పవత్తి ఏతస్సాతి, సుట్ఠు పవత్తతి సీలేనాతి వా **సుప్పవత్తి**. తేనాహ **"సుప్పవత్తీతి సుట్ఠు పవత్త"**న్తి. వాచాయ ఉగ్గతం **వాచుగ్గతం,** వచసా సుగ్గహితన్తి వుత్తం హోతి. అథ వా **వాచుగ్గతన్తి** వాచాయ ఉగ్గతం, తత్థ నిరన్తరం ఠితన్తి అత్థో. **సుత్తతోతి** ఇమస్స వివరణం **"పాళితో"**తి. ఏత్థ చ "సుత్తం నామ సకలం వినయపిటక"న్తి వుత్తత్తా పున **సుత్తతోతి** తదత్థపటిపాదకం సుత్తాభిధమ్మపాళివచనం అధిప్పేతం. **అనుబ్యఞ్జనసోతి** ఇమస్స వివరణం **"పరిపుచ్ఛతో చ అట్ఠకథాతో చా"**తి. పాళిం అనుగన్త్వా అత్థస్స బ్యఞ్జనతో పకాసనతో **"అనుబ్యఞ్జన"**న్తి హి పరిపుచ్ఛా అట్ఠకథా చ వుచ్చతి. ఏత్థ చ అట్ఠకథాయ విసుం గహితత్తా **"పరిపుచ్ఛా"**తి థేరవాదో వుత్తో. అథ వా **పరిపుచ్ఛాతి** ఆచరియస్స సన్తికా పాళియా అత్థసవనం. **అట్ఠకథాతి** పాళిముత్తకవినిచ్ఛయో. తదుభయమ్పి పాళిం అనుగన్త్వా అత్థస్స బ్యఞ్జనతో "అనుబ్యఞ్జన"న్తి వుత్తం.

వినయేతి వినయాచారే. తేనేవ వక్ఖతి **"వినయం అజహన్తో అవోక్కమన్తో"**తిఆది. తత్థ పతిట్ఠానం నామ సఞ్చిచ్చ ఆపత్తియా అనాపజ్జనాదినా హోతీతి ఆహ **"లజ్జిభావేన పతిట్ఠితో"**తి, తేన లజ్జీ హోతీతి వుత్తం హోతి. వినయధరస్స లక్ఖణే వత్తబ్బే కిం ఇమినా లజ్జిభావేనాతి ఆహ **"అలజ్జీ హి"**తిఆది. తత్థ **బహుస్సుతోపీతి** ఇమినా పఠమలక్ఖణసమన్నాగమం దస్సేతి. **లాభగరుకతాయాతి** ఇమినా వినయే ఠితతాయ అభావే పఠమలక్ఖణయోగా కిచ్చకరో న హోతి, అథ ఖో అకిచ్చకరో అనత్థకరో ఏవాతి దస్సేతి. సఙ్ఘభేదస్స పుబ్బభాగే పవత్తకలహస్సేతం అధివచనం **సఙ్ఘరాజీతి. కుక్కుచ్చకోతి** అణుమత్తేసుపి వజ్జేసు భయదస్సనవసేన కుక్కుచ్చం ఉప్పాదేన్తో. **తన్తిం అవిసంవాదేత్వాతి** పాళిం అఞ్ఞథా అకత్వా. **అవోక్కమన్తోతి** అనతిక్కమన్తో.

విత్థునతీతి అత్థం అదిస్వా నిత్థునతి, విత్థమ్భతి వా. **విప్ఫన్దతీతి** కమ్పతి. **సన్తిట్ఠితుం న సక్కోతీతి** ఏకస్మింయేవ అత్థే పతిట్ఠాతుం న సక్కోతి. తేనాహ **"యం యం పరేన వుచ్చతి, తం తం అనుజానాతీ"**తి. **సకవాదం ఛడ్డేత్వా పరవాదం గణ్హాతీతి** "ఉచ్ఛుమ్హి కసటం యావజీవికం, రసో సత్తాహకాలికో, తదుభయవినిముత్తో చ ఉచ్ఛు నామ విసుం నత్థి, తస్మా ఉచ్ఛుపి

వికాలే వట్టతీ"తి పరవాదినా వుత్తే తమ్పి గణ్హాతి. **ఏకేకలోమ**న్తి పలితం సన్ధాయ వుత్తం. **యమ్హీ**తి యస్మిం పుగ్గలే. **పరిక్ఖయం పరియాదాన**న్తి అత్థతో ఏకం.

ఆచరియపరమ్పరాతి ఆచరియానం వినిచ్ఛయపరమ్పరా. తేనేవ వక్ఖతి "అత్తనోమతిం పహాయ...పే.... యథా ఆచరియో చ ఆచరియాచరియో చ పాళిఞ్చ పరిపుచ్ఛఞ్చ వదన్తి, తథా ఞాతుం వట్టతీ"తి. న హి ఆచరియానం నామమత్తతో పరమ్పరజాననే పయోజనం అత్థి. **పుబ్బాపరానుసన్ధితో**తి పుబ్బవచనస్స అపరవచనేన సహ అత్థసమ్బన్ధజాననతో. **అత్థతో**తి సద్దత్థపిణ్డత్థఅధిప్పేతత్థాదితో. **కారణతో**తి తదత్థుపపత్తితో. **ఆచరియపరమ్పర**న్తి ఇమస్సేవ వేవచనం "థేరవాదఙ్గ"న్తి, థేరపటిపాటిన్తి అత్థో. **ద్వే తయో పరివట్టా**తి ద్వే తయో పరమ్పరా.

ఇమేహి చ పన తీహి లక్ఖణేహీతి ఏత్థ పఠమేన లక్ఖణేన వినయస్స సుట్ఠు ఉగ్గహితభావో వుత్తో, దుతియేన తత్థ లజ్జిభావేన చేవ అచలతాయ చ సుప్పతిట్ఠితతా, తతియేన పాళిఅట్ఠకథాసు సరూపేన అనాగతానమ్పి తదనులోమతో ఆచరియేహి దిన్ననయతో వినిచ్ఛినితుం సమత్థతా. **ఓతిణ్ణే వత్థుస్మి**న్తి చోదనావసేన వీతిక్కమవత్థుస్మిం సఙ్ఘమజ్ఝే ఓతిణ్ణే. **చోదకేన చ చుదితకేన చ వుత్తే వత్తబ్బే**తి ఏవం ఓతిణ్ణవత్థుం నిస్సాయ చోదకేన "దిట్ఠం సుత"న్తిఆదినా, చుదితకేన "అత్థీ"తిఆదినా చ యం వత్తబ్బం, తస్మిం వత్తబ్బే వుత్తేతి అత్థో. **వత్థు ఓలోకేతబ్బ**న్తి తస్స తస్స సిక్ఖాపదస్స వత్థు ఓలోకేతబ్బం. "తిణేన వా పణ్ణేన వా...పే.... యో ఆగచ్ఛేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి హిదం నిస్సగ్గియే అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదస్స (పారా॰ ౫౧౭) వత్థుస్మిం పఞ్ఞత్తం.

థుల్లచ్చయదుబ్భాసితాపత్తీనం మాతికాయ అనాగతత్తా **"పఞ్చన్నం ఆపత్తీనం అఞ్ఞతర"**న్తి వుత్తం. **తికదుక్కట**న్తి "అనుపసమ్పన్నే ఉపసమ్పన్నసఞ్ఞీ ఉజ్ఝాయతి ఖీయతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తిఆదినా (పాచి॰ ౧౦౬) ఆగతం తికదుక్కటం. **అఞ్ఞతరం వా ఆపత్తి**న్తి "కాలే వికాలసఞ్ఞీ, ఆపత్తి దుక్కటస్స, కాలే వేమతికో, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తిఆదికం (పాచి॰ ౨౫౦) దుకదుక్కటం సన్ధాయ వుత్తం.

అన్తరాపత్తిన్తి ఏత్థ తస్మిం తస్మిం సిక్ఖాపదే ఆగతవత్థువీతిక్కమం వినా అఞ్ఞస్మిం వత్థువీతిక్కమే నిదానతో పభుతి వినీతవత్థుపరియోసానా అన్తరన్తరా వుత్తా ఆపత్తి. ఇధ పన "వత్థుం ఓలోకేతీ"తి విసుం గహితత్తా తదవసేసా అన్తరాపత్తీతి గహితా. **పటిలాతం ఉక్ఖిపతీ**తి ఇదమ్పి విసిబ్బనసిక్ఖాపదే (పాచి॰ ౩౫౦) ఆగతం, తత్థ డయ్హమానం అలాతం అగ్గికపాలాదితో బహి పతితం అవిజ్ఝాతమేవ పటిఉక్ఖిపతి, పున యథాఠానే ఠపేతీతి అత్థో. విజ్ఝాతం పన పటిక్ఖిపన్తస్స పాచిత్తియమేవ.

అనాపత్తిన్తి ఏత్థ అన్తరన్తరా వుత్తా అనాపత్తిపి అత్థి, "అనాపత్తి, భిక్ఖవే, ఇద్ధిమస్స ఇద్ధివిసయే"తిఆది వియ సాపి సఙ్గయ్హతి. **సిక్ఖాపదన్తరేసూ**తి వినీతవత్థుం అన్తోకత్వా ఏకేకస్మిం సిక్ఖాపదన్తరే.

పారాజికాపత్తీతి న వత్తబ్బన్తి ఇదం ఆపన్నపుగ్గలేన లజ్జిధమ్మే ఠత్వా యథాభూతం ఆవికరణేపి దుబ్బినిచ్ఛయం అదిన్నాదానాదిం సన్ధాయ వుత్తం. యం పన మేథునాదీసు విజాననం, తం వత్తబ్బమేవ. తేనాహ **"మేథునధమ్మవీతిక్కమో హీ"**తిఆది. యో పన అలజ్జితాయ పటిఞ్ఞం అదత్వా విక్ఖేపం కరోతి, తస్స ఆపత్తి న సక్కా ఓళారికాపి వినిచ్ఛినితుం. యావ సో యథాభూతం నావికరోతి, సఙ్ఘస్స చ ఆపత్తిసన్దేహో న విగచ్ఛతి, తావ నాసితకోవ భవిస్సతి. **సుఖుమా**తి అత్తనోపి దువిఞ్ఞేయ్యసభావస్స లహుపరివత్తినో చిత్తస్స సీఘపరివత్తితాయ వుత్తం. **సుఖుమా**తి వా చిత్తపరివత్తియా సుఖుమతాయ

సుఖుమా. తేనాహ ''**చిత్తలహుకా**''తి, చిత్తం వియ లహుకాతి అత్థో. అథ వా చిత్తం లహు సీఘపరివత్తి ఏతేసన్తి **చిత్తలహుకా. తేతి** తే వీతిక్కమే. **తంవత్థుకన్తి** తే అదిన్నాదానమనుస్సవిగ్గహవీతిక్కమా వత్థు అధిట్ఠానం కారణమేతస్సాతి తంవత్థుకం.

యం ఆచరియో భణతి, తం కరోహీతిఆది సబ్బం లజ్జీపేసలం కుక్కుచ్చకమేవ సన్ధాయ వుత్తం. యో యాథావతో పకాసేత్వా సుద్ధిమేవ గవేసతి, **తేనపి. పారాజికోసీతి న వత్తబ్బోతి** అనాపత్తికోటియాపి సఙ్కియమానత్తా వుత్తం. తేనేవ ''**పారాజికచ్ఛాయా**''తి వుత్తం. ''**సీలాని సోధేత్వాతి** యంవత్థుకం కుక్కుచ్చం ఉప్పన్నం, తం అమనసికరిత్వా అవసేససీలాని సోధేత్వా''తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౪౭) వుత్తం, విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౭) పన ''**సీలాని సోధేత్వాతి** యస్మిం వీతిక్కమే పారాజికాసఙ్కా వత్తతి, తత్థ పారాజికాభావపక్ఖం గహేత్వా దేసనావుట్ఠానగామినీనం ఆపత్తీనం సోధనవసేన సీలాని సోధేత్వా''తి. పాకటభావతో సుఖవలఞ్జతాయ చ ''**ద్వత్తింసాకారం తావ మనసి కరోహీ**''తి వుత్తం, ఉపలక్ఖణవసేన వా. అఞ్ఞస్మిం కమ్మట్ఠానే కతపరిచయేన తమేవ మనసి కాతబ్బం. యం కిఞ్చి వా అభిరుచితం మనసి కాతుం వట్టతేవ. **కమ్మట్ఠానం ఘటయతీతి** అన్తరన్తరా ఖణ్డం అదస్సేత్వా చిత్తేన సద్ధిం ఆరమ్మణభావేన చిరకాలం ఘటయతి. **సఙ్ఖారా పాకటా హుత్వా ఉపట్ఠహన్తీతి** విపస్సనాకమ్మట్ఠానికో చే, తస్స సఙ్ఖారా పాకటా హుత్వా ఉపట్ఠహన్తి.

సచే కతపారాజికవీతిక్కమో భవేయ్య, తస్స సతిపి అసరితుకామతాయ విప్పటిసారవత్థువసేన పునప్పునం తం ఉపట్ఠహతీతి చిత్తేకగ్గతం న విన్దతి. తేన వుత్తం ''**కమ్మట్ఠానం న ఘటయతీ**''తిఆది. **కమ్మట్ఠానం న ఘటయతీతి** చిత్తక్ఖోభాదిబహులస్స సుద్ధసీలస్సపి చిత్తం న సమాధియతి, తం ఇధ పారాజికమూలన్తి న గహేతబ్బం. కతపాపమూలకేన విప్పటిసారేనేవేత్థ చిత్తస్స అసమాధియనం సన్ధాయ "కమ్మట్ఠానం న ఘటయతీ"తిఆది వుత్తం. తేనాహ ''**విప్పటిసారగ్గినా**''తిఆది. **అత్తనాతి** చిత్తేన కరణభూతేన పుగ్గలో కత్తా జానాతి, పచ్చత్తే వా కరణవచనం, అత్తా సయం జానాతీతి అత్థో. **అఞ్ఞా చ దేవతా జానన్తీతి** ఆరక్ఖదేవతాహి అఞ్ఞా పరచిత్తవిదునియో దేవతా జానన్తి.

ఇమస్మిం ఠానే పణ్డితేహి విచారేతబ్బం కారణం అత్థి. కథం? ఇదాని ఏకచ్చే వినయధరా పఠమపారాజికవిసయే వత్థుమ్హి ఓతిణ్ణే ఇత్థియా వా పురిసేన వా గహట్ఠేన వా పబ్బజితేన వా చోదియమానే చుదితకం భిక్ఖుం పుచ్ఛిత్వా పటిఞ్ఞాయ అదీయమానాయ తం భిక్ఖుం సుసానే ఏకకమేవ సయాపేన్తి, ఏవం సయాపియమానో సో భిక్ఖు సచే భయసన్తాసవిరహితో సబ్బరత్తిం తస్మిం సుసానే సయితుం వా నిసీదితుం వా సక్కోతి, తం "పరిసుద్ధో ఏసో"తి వినిచ్ఛినన్తి. సచే పన భయసన్తాసప్పత్తో సబ్బరత్తిం సయితుం వా నిసీదితుం వా న సక్కోతి, తం "అసుద్ధో"తి వినిచ్ఛినన్తి, తం అయుత్తం వియ దిస్సతి. కస్మాతి చే? అట్ఠకథాయ విరుద్ధోతి, అట్ఠకథాయం దుతియతతియపారాజికవిసయే ఏవ తథారూపో విచారో వుత్తో, న పఠమచతుత్థపారాజికవిసయే. వుత్తఞ్హి తత్థ "మేథునధమ్మవీతిక్కమో హి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మవీతిక్కమో చ ఓళారికో, అదిన్నాదానమనుస్సవిగ్గహవీతిక్కమా పన సుఖుమా చిత్తలహుకా, తే సుఖుమేనేవ ఆపజ్జతి, సుఖుమేన రక్ఖతి, తస్మా విసేసేన తంవత్థుకం కుక్కుచ్చం పుచ్ఛియమానో"తి. టీకాయఞ్చ (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౪౭) వుత్తం ''**తంవత్థుకన్తి** తే అదిన్నాదానమనుస్సవిగ్గహవీతిక్కమా వత్థు అధిట్ఠానం కారణమేతస్సాతి తంవత్థుక"న్తి, ఇదమ్పి ఏకం కారణం.

తత్థాపి అఞ్ఞే పణ్డితేపి వినిచ్ఛినాపేత్వా తేసమ్పి పారాజికచ్ఛాయాదిస్సనేయేవ తథా వినిచ్ఛయో కాతబ్బో, న సుద్ధభావదిస్సనే. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం "ఆపత్తీతి అవత్వా 'సచస్స ఆచరియో ధరతి…పే॰… అథ దహరస్సపి

పారాజికచ్ఛాయావ ఉపట్ఠాతి, తేనపి ‘పారాజికోసీ’తి న వత్తబ్బో. దుల్లభో హి బుద్ధుప్పాదో, తతో దుల్లభతరా పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చ, ఏవం పన వత్తబ్బ”న్తి, ఇదమేకం. నిసీదాపియమానోపి వివిత్తోకాసేయేవ నిసీదాపేతబ్బో, న సుసానే. వుత్తఞ్హి తత్థ “వివిత్తం ఓకాసం సమ్మజ్జిత్వా దివావిహారం నిసీదిత్వా”తిఆది, ఇదమేకం. వివిత్తోకాసే నిసీదాపియమానోపి దివాయేవ నిసీదాపేతబ్బో, న రత్తిం. తథా హి వుత్తం “దివసం అతిక్కన్తమ్పి న జానాతి, సో దివసాతిక్కమే ఉపట్ఠానం ఆగతో ఏవం వత్తబ్బో”తి, ఇదమేకం.

ఈదిసం విధానం సయం ఆరోచితే ఏవ విధాతబ్బం, న పరేహి చోదియమానే. తథా హి వుత్తం “ఏవం కతవీతిక్కమేన భిక్ఖునా సయమేవ ఆగన్త్వా ఆరోచితే పటిపజ్జితబ్బ”న్తి. అథ కస్మా ఇదాని ఏవం కరోన్తీతి? గిహీనం అసక్ఖికఅట్టకరణే ఉదకే నిముజ్జాపనం వియ మఞ్ఞమానా ఏవం కరోన్తి. తమ్పి మాయాకుసలా మనుస్సా వివిధేహి ఉపాయేహి వితథం కరోన్తి, తస్మా సచ్చమ్పి హోతి, అసచ్చమ్పి హోతి. తేనేవ చ కారణేన మహోసధపణ్డితాదయో బోధిసత్తా అసక్ఖికమ్పి అట్టం ఉదకనిముజ్జాపనాదినా న వినిచ్ఛినన్తి, ఉభిన్నం వచనం పరిసం గాహాపేత్వా తేసం వచనఞ్చ కిరియఞ్చ పరిగ్గహేత్వా సచ్చఞ్చ వితథఞ్చ ఞత్వావ వినిచ్ఛినన్తి. సాసనే పన భిక్ఖూ సూరజాతికాపి సన్తి, భీరుకజాతికాపి సన్తి. సుసానఞ్చ నామ పకతిమనుస్సానమ్పి భయసన్తాసకరం హోతి, రత్తికాలే పన అతివియ భయానకం హుత్వా ఉపట్ఠాతి , ఏవంభూతే సుసానే రత్తియం ఏకో అసహాయో హుత్వా నిపజ్జాపియమానో భీరుకజాతికో భిక్ఖు పరిసుద్ధసీలోపి సమానో కిం న భాయేయ్య, కథం సబ్బరత్తిం సయితుం వా నిసీదితుం వా సక్కుణేయ్య, తథారూపం భిక్ఖుం “అపరిసుద్ధో”తి వదన్తో కథం కిచ్చకరో భవిస్సతి.

అలజ్జీ పన సూరజాతికో అత్తనో వజ్జం పటిచ్ఛాదేతుకామో భాయన్తోపి అభాయన్తో వియ హుత్వా “సచే వికారం దస్సేస్సామి, అనత్థం మే కరిస్సన్తీ”తి అనత్థభయేన అధివాసేత్వా సయితుం వా నిసీదితుం వా సక్కుణేయ్య, ఏవరూపం పుగ్గలం “పరిసుద్ధో”తి వదన్తో కథం సువినిచ్ఛితో భవిస్సతీతి. ఇదమ్పి ఏకం కారణం.

అథాపి వదేయ్యుం – యథా ఉదకే నిముజ్జాపితమనుస్సానం అసచ్చవాదీనం దేవతానుభావేన కుమ్భీలాదయో ఆగన్త్వా గణ్హన్తా వియ ఉపట్ఠహన్తి, తస్మా అసచ్చవాదినో సీఘం ప్లవన్తి, సచ్చవాదీనం పన న ఉపట్ఠహన్తి, తస్మా తే సుఖేన నిసీదితుం సక్కోన్తి, ఏవం తేసమ్పి భిక్ఖూనం అపరిసుద్ధసీలానం దేవతానుభావేన సీహబ్యగ్ఘాదయో ఆగతా వియ పఞ్ఞాయన్తి, తస్మా తే సబ్బరత్తిం సయితుం వా నిసీదితుం వా న సక్కోన్తి. పరిసుద్ధసీలానం పన తథా న పఞ్ఞాయన్తి, తస్మా తే సబ్బరత్తిం దేవతాహి రక్ఖితా హుత్వా భయసన్తాసరహితా సుసానే సయితుం వా నిసీదితుం వా సక్కోన్తి, ఏవం దేవతా సక్ఖిం కత్వా వినిచ్ఛితత్తా సువినిచ్ఛితమేవ హోతీతి, తమ్పి తథా న సక్కా వత్తుం. కస్మా? అట్ఠకథాటీకాదీసు తథా అవుత్తత్తా. అట్ఠకథాయఞ్హి “వివిత్తం ఓకాసం సమ్మజ్జిత్వా దివావిహారం నిసీదిత్వా సీలాని సోధేత్వా ‘ద్వత్తింసాకారం తావ మనసికరోహీ’తి వత్తబ్బో. సచే తస్స అరోగం సీలం కమ్మట్ఠానం ఘటయతి, సఙ్ఖారా పాకటా హుత్వా ఉపట్ఠహన్తి, ఉపచారప్పనాప్పత్తం వియ చిత్తం ఏకగ్గం హోతి, దివసం అతిక్కన్తమ్పి న జానాతి…పే.… యస్స పన సీలం భిన్నం హోతి, తస్స కమ్మట్ఠానం న ఘటయతి, పతోదాభితున్నం వియ చిత్తం కమ్పతి, విప్పటిసారగ్గినా డయ్హతి, తత్తపాసాణే నిసిన్నో వియ తఙ్ఖణఞ్ఞేవ వుట్ఠాతీ”తి ఏత్తకమేవ వుత్తం.

టీకాయమ్పి (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౪౩) “**కమ్మట్ఠానం ఘటయతీ**తి అన్తరన్తరా ఖణ్డం అదస్సేత్వా చిత్తేన సద్ధిం ఆరమ్మణభావేన చిరకాలం ఘటయతి. **సఙ్ఖారా పాకటా ఉపట్ఠహన్తీ**తి విపస్సనాకమ్మట్ఠానికో చే, తస్స సఙ్ఖారా పాకటా

హుత్వా ఉపట్ఠహన్తి. సచే కతపారాజికవీతిక్కమో భవేయ్య, తస్స సతిపి అసరితుకామతాయ విప్పటిసారవత్థువసేన పునప్పునం తం ఉపట్ఠహతీతి చిత్తేకగ్గతం న విన్దతీ"తి ఏత్తకమేవ వుత్తం.

విమతివినోదనియమ్పి (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౫) "**కమ్మట్ఠానం ఘటయతీ**తి విప్పటిసారమూలకేన విక్ఖేపేన అన్తరన్తరా ఖణ్డం అదస్సేత్వా పబన్ధవసేన చిత్తేన సఙ్ఘటయతి. **సఙ్ఖారా**తి విపస్సనాకమ్మట్ఠానవసేన వుత్తం. సాపత్తికస్స హి పగుణమ్పి కమ్మట్ఠానం న సుట్ఠు ఉపట్ఠాతి. పగేవ పారాజికస్స. తస్స హి విప్పటిసారనిన్నతాయ చిత్తం ఏకగ్గం న హోతి. ఏకస్స పన వితక్కవిక్ఖేపాదిబహులస్స సుద్ధసీలస్సపి చిత్తం న సమాధియతి, తం ఇధ పారాజికమూలన్తి న గహేతబ్బం. కతపాపమూలకేన విప్పటిసారేనేవేత్థ చిత్తస్స అసమాధియనం సన్ధాయ '**కమ్మట్ఠానం న ఘటయతీ**'తిఆది వుత్త"న్తి ఏత్తకమేవ వుత్తం, న వుత్తం "దేవతానుభావేనా"తిఆది, తస్మా యది బుద్ధసాసనే సగారవో సిక్ఖాకామో భిక్ఖు దుతియతతియపారాజికవిసయే అత్తనో కఞ్చి వీతిక్కమం దిస్వా "పారాజికం ఆపన్నో ను ఖో అహం, న ను ఖో"తి సంసయపక్ఖన్దో వినయధరం ఉపసఙ్కమిత్వా తం వీతిక్కమం యథాభూతం ఆచిక్ఖిత్వా పుచ్ఛేయ్య, తతో వినయధరేన అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ "సబ్బం పుబ్బవిధానం కత్వా వివిత్తం ఓకాసం సమ్మజ్జిత్వా దివావిహారం నిసీదిత్వా సీలాని సోధేత్వా ద్వత్తింసాకారే తావ మనసికరోహీ"తి ఏత్తకమేవ వత్తబ్బో , న వత్తబ్బో "సుసానే సేయ్యం కప్పేహీ"తిఆది. ఆగతకాలేపి అట్ఠకథాయం ఆగతనయేనేవ పుచ్ఛిత్వా అట్ఠకథాయం ఆగతనయేనేవస్స సుద్ధాసుద్ధభావో వత్తబ్బోతి దట్ఠబ్బం.

ఏవం హోతు, ఏవం సన్తే ఇదాని పఠమపారాజికవిసయే చోదేన్తానం కథం వినిచ్ఛయో కాతబ్బోతి? చోదకేన వత్థుస్మిం ఆరోచితే చుదితకో పుచ్ఛితబ్బో "సన్తమేతం, నో"తి ఏవం వత్థుం ఉపపరిక్ఖిత్వా భూతేన వత్థునా చోదేత్వా సారేత్వా ఞత్తిసమ్పదాయ అనుస్సావనసమ్పదాయ తం అధికరణం వూపసమేతబ్బం. ఏవమ్పి అలజ్జీ నామ "ఏతమ్పి నత్థి, ఏతమ్పి నత్థీ"తి వదేయ్య, పటిఞ్ఞం న దదేయ్య, అథ కిం కాతబ్బన్తి? ఏవమ్పి అలజ్జిస్స పటిఞ్ఞాయ ఏవ ఆపత్తియా కారేతబ్బం యథా తం తిపిటకచూళాభయత్థేరేనాతి. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౮౫-౩౮౬) "ఏవం లజ్జినా చోదియమానో అలజ్జీ బహూసుపి వత్థూసు ఉప్పన్నేసు పటిఞ్ఞం న దేతి, సో 'నేవ సుద్ధో'తి వత్తబ్బో, న 'అసుద్ధో'తి, జీవమతకో నామ ఆమకపూతికో నామ చేస. సచే పనస్స అఞ్ఞమ్పి తాదిసం వత్థు ఉప్పజ్జతి, న వినిచ్ఛితబ్బం, తథా నాసితకోవ భవిస్సతీ"తిఆది.

౨౩౫. ఏవం వినయధరలక్ఖణఞ్చ ఛట్ఠానఓలోకనఞ్చ విదిత్వా ఇదాని...పే.... వినిచ్ఛయో వేదితబ్బోతి యోజనా. కిమత్థన్తి ఆహ "**యా సా...పే.... జాననత్థ**"న్తి. యా సా పుబ్బే వుత్తప్పభేదా చోదనా అత్థి, తస్సాయేవ సమ్పత్తివిపత్తిజాననత్థం ఆదిమజ్ఝపరియోసానాదీనం వసేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో, న అవుత్తచోదనాపభేదజాననత్థన్తి అత్థో. **సేయ్యథిద**న్తి పుచ్ఛనత్థే నిపాతో, సో వినిచ్ఛయో కతమోతి అత్థో.

చోదనాయ కతి మూలాని, కతి వత్థూని, కతి భూమియోతి ఏత్థ "కతిహాకారేహీ"తిపి వత్తబ్బం. వుత్తఞ్హేతం పరివారే (పరి॰ ౩౬౨) చోదనాకణ్డే "చోదనాయ కతి మూలాని, కతి వత్థూని, కతి భూమియో, కతిహాకారేహి చోదేతీ"తి. **మేత్తచిత్తో వక్ఖామి, నో దోసన్తరో**తి ఏతస్సపి పరతో "చోదనాయ ఇమా పఞ్చ భూమియో. కతమేహి ద్వీహాకారేహి చోదేతి, కాయేన వా చోదేతి, వాచాయ వా చోదేతి, ఇమేహి ద్వీహాకారేహి చోదేతీ"తి వత్తబ్బం. కస్మా? చోదనాకణ్డే (పరి॰ ౩౬౨) తథా

విజ్జమానతోతి. **పన్నరససు ధమ్మేసు పతిట్ఠాతబ్బన్తి** పరిసుద్ధకాయసమాచారతా, పరిసుద్ధవచీసమాచారతా, మేత్తచిత్తే పచ్చుపట్ఠితతా, బహుస్సుతతా, ఉభయపాతిమోక్ఖస్వాగతతా, కాలేన వచనతా, భూతేన వచనతా, సణ్హేన వచనతా, అత్థసఞ్హితేన వచనతా, మేత్తచిత్తో హుత్వా వచనతా, కారుఞ్ఞతా, హితేసితా, అనుకమ్పతా, ఆపత్తివుట్ఠానతా, వినయపురేక్ఖారతాతి. వుత్తఞ్హేతం ఉపాలిపఞ్చకే (పరి. ౪౩౬) "చోదకేనుపాలి భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన ఏవం పచ్చవేక్ఖితబ్బం – పరిసుద్ధకాయసమాచారో ను ఖోమ్హి...పే.... పరిసుద్ధవచీసమాచారో ను ఖోమ్హి...పే.... మేత్తం ను ఖో మే చిత్తం పచ్చుపట్ఠితం సబ్రహ్మచారీసు...పే.... బహుస్సుతో ను ఖోమ్హి సుతధరో సుతసన్నిచయో...పే.... ఉభయాని ఖో మే పాతిమోక్ఖాని విత్థారేన స్వాగతాని...పే.... కాలేన వక్ఖామి, నో అకాలేన, భూతేన వక్ఖామి, నో అభూతేన, సణ్హేన వక్ఖామి, నో ఫరుసేన, అత్థసఞ్హితేన వక్ఖామి, నో అనత్థసఞ్హితేన, మేత్తచిత్తో వక్ఖామి, నో దోసన్తరో...పే.... కారుఞ్ఞతా, హితేసితా, అనుకమ్పతా, ఆపత్తివుట్ఠానతా, వినయపురేక్ఖారతా"తి.

తత్థ **కారుఞ్ఞతాతి** కారుణికభావో. ఇమినా కరుణా చ కరుణాపుబ్బభాగో చ దస్సితో . **హితేసితాతి** హితగవేసనతా . **అనుకమ్పతాతి** తేన హితేన సంయోజనతా. **ఆపత్తివుట్ఠానతాతి** ఆపత్తితో వుట్ఠాపేత్వా సుద్ధన్తే పతిట్ఠాపనతా. వత్థుం చోదేత్వా సారేత్వా పటిఞ్ఞం ఆరోపేత్వా యథాపటిఞ్ఞాయ కమ్మకరణం **వినయపురేక్ఖారతా** నామ. అమూలకమ్పి సమూలకమ్పి "మూల"న్తి గహేత్వా వదన్తీతి ఆహ "**ద్వే మూలానీ**"తి. **కాలేన వక్ఖామీ**తిఆదీసు ఏకో ఏకం ఓకాసం కారేత్వా చోదేన్తో **కాలేన వదతి** నామ. సఙ్ఘమజ్ఝే గణమజ్ఝే సలాకగ్గయాగుఅగ్గవితక్కమాళకభిక్ఖాచారమగ్గఆసనసాలాదీసు, ఉపట్ఠాకేహి పరివారితక్ఖణే వా చోదేన్తో **అకాలేన వదతి** నామ. తచ్ఛేన వత్థునా చోదేన్తో **భూతేన వదతి** నామ. తుచ్ఛేన చోదేన్తో **అభూతేన వదతి** నామ. "అమ్భో మహల్లక పరిసావచర పంసుకూలిక ధమ్మకథిక పతిరూపం తవ ఇద"న్తి వదన్తో **ఫరుసేన వదతి** నామ. "భన్తే, మహల్లకా పరిసావచరా పంసుకూలికా ధమ్మకథికా పతిరూపం తుమ్హాకం ఇద"న్తి వదన్తో **సణ్హేన వదతి** నామ. కారణనిస్సితం కత్వా వదన్తో **అత్థసఞ్హితేన వదతి** నామ. **మేత్తచిత్తో వక్ఖామి, నో దోసన్తరోతి** మేత్తచిత్తం ఉపట్ఠాపేత్వా వక్ఖామి, న దుట్ఠచిత్తో హుత్వా. **సచ్చే చ అకుప్పే చాతి** వచీసచ్చే చ అకుప్పతాయ చ. చుదితకేన హి సచ్చఞ్చ వత్తబ్బం, కోపో చ న కాతబ్బో, అత్తనా చ న కుప్పితబ్బం, పరో చ న ఘట్టేతబ్బోతి అత్థో.

ఇమస్మిం ఠానే "సఙ్ఘేన ఓతిణ్ణానోతిణ్ణం జానితబ్బం – అనువిజ్జకేన యేన ధమ్మేన యేన వినయేన యేన సత్థుసాసనేన తం అధికరణం వూపసమ్మతి, తథా తం అధికరణం వూపసమేతబ్బ"న్తి వత్తబ్బం. వుత్తఞ్హేతం చోదనాకణ్డే (పరి. ౩౬౩) "చోదకేన కథం పటిపజ్జితబ్బం? చుదితకేన కథం పటిపజ్జితబ్బం? సఙ్ఘేన కథం పటిపజ్జితబ్బం? అనువిజ్జకేన కథం పటిపజ్జితబ్బం? చోదకేన కథం పటిపజ్జితబ్బన్తి? చోదకేన పఞ్చసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాయ పరో చోదేతబ్బో. కాలేన వక్ఖామి నో అకాలేన, భూతేన వక్ఖామి నో అభూతేన, సణ్హేన వక్ఖామి నో ఫరుసేన, అత్థసఞ్హితేన వక్ఖామి నో అనత్థసఞ్హితేన, మేత్తచిత్తో వక్ఖామి నో దోసన్తరోతి. చోదకేన ఏవం పటిపజ్జితబ్బం. చుదితకేన కథం పటిపజ్జితబ్బన్తి? చుదితకేన ద్వీసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాతబ్బం సచ్చే చ అకుప్పే చ. చుదితకేన ఏవం పటిపజ్జితబ్బం. సఙ్ఘేన కథం పటిపజ్జితబ్బన్తి? సఙ్ఘేన ఓతిణ్ణానోతిణ్ణం జానితబ్బం. సఙ్ఘేన ఏవం పటిపజ్జితబ్బం. అనువిజ్జకేన కథం పటిపజ్జితబ్బన్తి? అనువిజ్జకేన యేన ధమ్మేన యేన వినయేన యేన సత్థుసాసనేన తం అధికరణం వూపసమ్మతి, తథా తం అధికరణం వూపసమేతబ్బం. అనువిజ్జకేన ఏవం పటిపజ్జితబ్బ"న్తి.

అట్ఠకథాయమ్పి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౩౬౨-౩౬౩) ‘‘**చోదనాయ కో ఆదీ**తిఆదిపుచ్ఛానం విస్సజ్జనే **సచ్చే అకుప్పే చా**తి ఏత్థ సచ్చే పతిట్ఠాతబ్బం అకుప్పే చ, యం కతం వా అకతం వా, తదేవ వత్తబ్బం, న చోదకే వా అనువిజ్జకే వా సఙ్ఘే వా కోపో ఉప్పాదేతబ్బో. **ఓతిణ్ణానోతిణ్ణం జానితబ్బ**న్తి ఓతిణ్ణఞ్చ అనోతిణ్ణఞ్చ వచనం జానితబ్బం. తత్రాయం జాననవిధి – ఏత్తకా చోదకస్స పుబ్బకథా, ఏత్తకా పచ్ఛిమకథా, ఏత్తకా చుదితకస్స పుబ్బకథా, ఏత్తకా పచ్ఛిమకథాతి జానితబ్బా. చోదకస్స పమాణం గణ్హితబ్బం, చుదితకస్స పమాణం గణ్హితబ్బం, అనువిజ్జకస్స పమాణం గణ్హితబ్బం. అనువిజ్జకో అప్పమత్తకమ్పి అహాపేన్తో ‘ఆవుసో, సమన్నాహరిత్వా ఉజుం కత్వా ఆహరా’తి వత్తబ్బో, సఙ్ఘేన ఏవం పటిపజ్జితబ్బం. **యేన ధమ్మేన యేన వినయేన యేన సత్థుసాసనేన తం అధికరణం వూపసమ్మతీ**తి ఏత్థ **ధమ్మో**తి భూతం వత్థు. **వినయో**తి చోదనా చేవ సారణా చ. **సత్థుసాసన**న్తి ఞత్తిసమ్పదా చేవ అనుస్సావనసమ్పదా చ. ఏతేన హి ధమ్మేన చ వినయేన చ సత్థుసాసనేన చ అధికరణం వూపసమ్మతి, తస్మా అనువిజ్జకేన భూతేన వత్థునా చోదేత్వా ఆపత్తిం సారేత్వా ఞత్తిసమ్పదాయ చేవ అనుస్సావనసమ్పదాయ చ తం అధికరణం వూపసమేతబ్బం, అనువిజ్జకేన ఏవం పటిపజ్జితబ్బ’’న్తి ఆగతం, తస్మా వత్తబ్బమేత్తకం ద్వయన్తి.

ఏవం ఏకదేసేన చోదనాకణ్డనయం దస్సేత్వా ఇదాని ఏకదేసేనేవ మహాసఙ్గామనయం దస్సేన్తో ‘‘**అనువిజ్జకేన చోదకో పుచ్ఛితబ్బో**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **యం ఖో త్వం, ఆవుసో, ఇమం భిక్ఖుం చోదేసి, కిమ్హి నం చోదేసీ**తి చోదనాసామఞ్ఞతో వుత్తం, పాళియం (మహావ॰ ౨౩౭) పన పవారణట్ఠపనవసేన చోదనం సన్ధాయ ‘‘యం ఖో త్వం, ఆవుసో, ఇమస్స భిక్ఖునో పవారణం ఠపేసీ’’తి వుత్తం. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

ఏవం ఏకదేసేన మహాసఙ్గామనయం దస్సేత్వా ఇదాని ఏకదేసేనేవ చూళసఙ్గామనయం దస్సేతుం ‘‘**సఙ్గామావచరేన భిక్ఖునా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **సఙ్గామావచరేన భిక్ఖునా**తి **సఙ్గామో** వుచ్చతి అధికరణవినిచ్ఛయత్థాయ సఙ్ఘసన్నిపాతో. తత్ర హి అత్తపచ్చత్థికా చేవ సాసనపచ్చత్థికా చ ఉద్ధమ్మం ఉబ్బినయం సత్థుసాసనం దీపేన్తా సమోసరన్తి వేసాలికా వజ్జిపుత్తకా వియ. యో భిక్ఖు తేసం పచ్చత్థికానం లద్ధిం మద్దిత్వా సకవాదదీపనత్థాయ తత్థ అవచరతి, అజ్ఝోగాహేత్వా వినిచ్ఛయం పవత్తేతి, సో **సఙ్గామావచరో** నామ యసత్థేరో వియ, తేన సఙ్గామావచరేన భిక్ఖునా సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమన్తేన నీచచిత్తేన సఙ్ఘో ఉపసఙ్కమితబ్బో. **నీచచిత్తేనా**తి మానద్ధజం నిపాతేత్వా నిహతమానచిత్తేన . **రజోహరణసమేనా**తి పాదపుఞ్ఛనసమేన, యథా రజోహరణస్స సంకిలిట్ఠే వా అసంకిలిట్ఠే వా పాదే పుఞ్ఛియమానే నేవ రాగో న దోసో, ఏవం ఇట్ఠానిట్ఠేసు అరజ్జన్తేన అదుస్సన్తేనాతి అత్థో. **యథాపతిరూపే ఆసనే**తి యథాపతిరూపం ఆసనం ఞత్వా అత్తనో పాపుణనట్ఠానే థేరానం భిక్ఖూనం పిట్ఠిం అదస్సేత్వా నిసీదితబ్బం.

అనానాకథికేనాతి నానావిధం తం తం అనత్థకథం అకథేన్తేన. **అతిరచ్ఛానకథికేనా**తి దిట్ఠసుతముతమ్పి రాజకథాదికం తిరచ్ఛానకథం అకథేన్తేన. **సామం వా ధమ్మో భాసితబ్బో**తి సఙ్ఘసన్నిపాతట్ఠానే కప్పియాకప్పియసన్నిస్సితా వా రూపారూపపరిచ్ఛేదసమథచారవిపస్సనాచారట్ఠాననిసజ్జవత్తాదినిస్సితా వా కథా **ధమ్మో** నామ. ఏవరూపో ధమ్మో సయం వా భాసితబ్బో, పరో వా అజ్ఝేసితబ్బో. యో భిక్ఖు తథారూపిం కథం కథేతుం పహోతి, సో వత్తబ్బో ‘‘ఆవుసో, సఙ్ఘమజ్ఝమ్హి పఞ్హే ఉప్పన్నే త్వం కథేయ్యాసీ’’తి. **అరియో వా తుణ్హీభావో నాతిమఞ్ఞితబ్బో**తి అరియా తుణ్హీ నిసీదన్తా న బాలపుథుజ్జనా వియ నిసీదన్తి, అఞ్ఞతరం కమ్మట్ఠానం గహేత్వావ నిసీదన్తి. ఇతి కమ్మట్ఠానమనసికారవసేన తుణ్హీభావో అరియో తుణ్హీభావో

నామ, సో నాతిమఞ్ఞితబ్బో, “కిం కమ్మట్ఠానానుయోగేనా”తి నావజానితబ్బో, అత్తనో పతిరూపం కమ్మట్ఠానం గహేత్వావ నిసీదితబ్బన్తి అత్థో.

న ఉపజ్ఝాయో పుచ్ఛితబ్బోతి “కో నామ తుయ్హం ఉపజ్ఝాయో”తి న పుచ్ఛితబ్బో. ఏస నయో సబ్బత్థ. **న జాతీ**తి “ఖత్తియజాతియో త్వం బ్రాహ్మణజాతియో”తి ఏవం జాతి న పుచ్ఛితబ్బా. **న ఆగమో**తి “దీఘభాణకో త్వం మజ్ఝిమభాణకో”తి ఏవం ఆగమో న పుచ్ఛితబ్బో. **కులపదేసో**పి ఖత్తియకులాదివసేనేవ వేదితబ్బో. **అత్రస్స పేమం వా దోసో వా**తి తత్ర పుగ్గలే ఏతేసం కారణానం అఞ్ఞతరవసేన పేమం వా భవేయ్య దోసో వా.

నో పరిసకప్పికేనాతి పరిసకప్పకేన పరిసానువిధాయకేన న భవితబ్బం, యం పరిసాయ రుచ్చతి, తదేవ చేతేత్వా కప్పేత్వా న కథేతబ్బన్తి అత్థో. **న హత్థముద్దా దస్సేతబ్బా**తి కథేతబ్బే చ అకథేతబ్బే చ సఞ్ఞాజననత్థం హత్థవికారో న కాతబ్బో.

అత్థం అనువిధియన్తేనాతి వినిచ్ఛయపటివేధమేవ సల్లక్ఖేన్తేన, “ఇదం సుత్తం ఉపలబ్భతి, ఇమస్మిం వినిచ్ఛయే ఇదం వక్ఖామీ”తి ఏవం పరితులయన్తేన నిసీదితబ్బన్తి అత్థో. **న చ ఆసనా వుట్ఠాతబ్బ**న్తి న ఆసనా వుట్ఠాయ సన్నిపాతమణ్డలే విచరితబ్బం. వినయధరే హి ఉట్ఠితే సబ్బా పరిసా వుట్ఠహన్తి, తస్మా న వుట్ఠాతబ్బం. **న వీతిహాతబ్బ**న్తి న వినిచ్ఛయో హాపేతబ్బో. **న కుమ్మగ్గో సేవితబ్బో**తి న ఆపత్తి దీపేతబ్బా. **అసాహసికేన భవితబ్బ**న్తి న సహసా కారినా భవితబ్బం, న సహసా దురుత్తవచనం కథేతబ్బన్తి అత్థో. **వచనక్ఖమేనా**తి దురుత్తవాచం ఖమనసీలేన. **హితపరిసక్కినా**తి హితేసినా హితగవేసినా కరుణా చ కరుణాపుబ్బభాగో చ ఉపట్ఠాపేతబ్బోతి అయం పదద్వయేపి అధిప్పాయో. **అనసురుత్తేనా**తి న అసురుత్తేన, అసురుత్తం వుచ్చతి విగ్గాహికకథాసఙ్ఖాతం అసున్దరవచనం, తం న కథేతబ్బన్తి అత్థో. **అత్తా పరిగ్గహేతబ్బో**తి “వినిచ్ఛినితుం వూపసమేతుం సక్ఖిస్సామి ను ఖో, నో”తి ఏవం అత్తా పరిగ్గహేతబ్బో, అత్తనో పమాణం జానితబ్బన్తి అత్థో. **పరో పరిగ్గహేతబ్బో**తి “లజ్జియా ను ఖో అయం పరిసా సక్కా సఞ్ఞాపేతుం, ఉదాహు నో”తి ఏవం పరో పరిగ్గహేతబ్బో. **చోదకో పరిగ్గహేతబ్బో**తి “ధమ్మచోదకో ను ఖో, నో”తి ఏవం పరిగ్గహేతబ్బో. **చుదితకో పరిగ్గహేతబ్బో**తి “ధమ్మచుదితకో ను ఖో, నో”తి ఏవం పరిగ్గహేతబ్బో. **అధమ్మచోదకో పరిగ్గహేతబ్బో**తి తస్స పమాణం జానితబ్బం. సేసేసుపి ఏసేవ నయో.

వుత్తం అహాపేన్తేనాతి చోదకచుదితకేహి వుత్తవచనం అహాపేన్తేన. **అవుత్తం అపకాసేన్తేనా**తి అనోసటం వత్థుం అపకాసేన్తేన. **మన్దో హాసేతబ్బో**తి మన్దో మోమూళ్హో పగ్గణ్హితబ్బో, “నను త్వం కులపుత్తో”తి ఉత్తేజేత్వా అనుయోగవత్తం కథాపేత్వా తస్స అనుయోగో గణ్హితబ్బో. **భీరు అస్సాసేతబ్బో**తి యస్స సఙ్ఘమజ్ఝం వా గణమజ్ఝం వా అనోసటపుబ్బత్తా సారజ్జం ఉప్పజ్జతి, తాదిసో “మా భాయి, విస్సత్థో కథయాహి, మయం తే ఉపత్థమ్భా భవిస్సామా”తి వత్వాపి అనుయోగవత్తం కథాపేతబ్బో. **చణ్డో నిసేధేతబ్బో**తి అపసారేతబ్బో తజ్జేతబ్బో. **అసుచి విభావేతబ్బో**తి అలజ్జిం పకాసేత్వా ఆపత్తిం దేసాపేతబ్బో. **ఉజుమద్దవేనా**తి యో భిక్ఖు ఉజు సీలవా కాయవఙ్కాదిరహితో, సో మద్దవేనేవ ఉపచరితబ్బో. **ధమ్మేసు చ పుగ్గలేసు చా**తి ఏత్థ యో ధమ్మగరుకో హోతి, న పుగ్గలగరుకో, అయమేవ ధమ్మేసు చ పుగ్గలేసు చ మజ్ఝత్తోతి వేదితబ్బో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

చోదనాదివినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

ఏకతింసతిమో పరిచ్ఛేదో.

౩౨. గరుకాపత్తివుట్ఠానవినిచ్ఛయకథా

పటిచ్ఛన్నపరివాసకథా

౨౩౮. ఏవం చోదనాదివినిచ్ఛయం కథేత్వా ఇదాని గరుకాపత్తివుట్ఠానవినిచ్ఛయం కథేతుం ‘‘**గరుకాపత్తివుట్ఠాన**’’న్తిఆదిమాహ. తత్థ గరు అలహుకం పటికరణం ఏతిస్సా ఆపత్తియాతి గరుకా, ఆపజ్జితబ్బాతి ఆపత్తి, గరుకా చ సా ఆపత్తి చాతి గరుకాపత్తి, వుట్ఠహతే వుట్ఠానం, గరుకాపత్తియా వుట్ఠానం **గరుకాపత్తి వుట్ఠానం**. కిం తం? సఙ్ఘాదిసేసాపత్తితో పరిసుద్ధభావో. తేనాహ ‘‘**పరివాసమానత్తాదీహి వినయకమ్మేహి గరుకాపత్తితో వుట్ఠాన**’’న్తి. కిఞ్చాపి చతుబ్బిధో పరివాసో, అప్పటిచ్ఛన్నపరివాసో పన ఇధ నాధిప్పేతోతి ఆహ ‘‘**తివిధో పరివాసో**’’తి. తథా హి వుత్తం సమన్తపాసాదికాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౭౫) ‘‘తత్థ చతుబ్బిధో పరివాసో – అప్పటిచ్ఛన్నపరివాసో పటిచ్ఛన్నపరివాసో సుద్ధన్తపరివాసో సమోధానపరివాసోతి. తేసు ‘యో సో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞోపి అఞ్ఞతిత్థియపుబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే ఆకఙ్ఖతి పబ్బజ్జం, ఆకఙ్ఖతి ఉపసమ్పదం, తస్స చత్తారో మాసే పరివాసో దాతబ్బో’తి ఏవం మహాఖన్ధకే (మహావ॰ ౮౬) వుత్తో తిత్థియపరివాసో **అప్పటిచ్ఛన్నపరివాసో** నామ. తత్థ యం వత్తబ్బం, తం వుత్తమేవ. అయం పన ఇధ అనధిప్పేతో’’తి. ఇతో పరం అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ సువిఞ్ఞేయ్యోతి తస్మా దుబ్బిఞ్ఞేయ్యట్ఠానేయేవ వణ్ణయిస్సామ.

౨౩౯. ఏవం యో యో ఆపన్నో హోతి, తస్స తస్స నామం గహేత్వా కమ్మవాచా కాతబ్బాతి ఏతేన పాళియం సబ్బసాధారణవసేన ‘‘సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో, అయం ఇత్థన్నామో భిక్ఖూ’’తి చ ‘‘యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఇత్థన్నామస్స భిక్ఖునో’’తి చ ఆగతేపి కమ్మవాచాభణనకాలే తథా అభణిత్వా ‘‘అయం బుద్ధరక్ఖితో భిక్ఖూ’’తి చ ‘‘ఇమస్స బుద్ధరక్ఖితస్స భిక్ఖునో’’తి చ ఏవం సకసకనామం ఉద్ధరిత్వావ కమ్మవాచా కాతబ్బాతి దస్సేతి.

మాళకసీమాయమేవ వత్తం సమాదాతబ్బం, న తతో బహి. కస్మా? ‘‘అఞ్ఞత్థ కమ్మవాచా అఞ్ఞత్థ సమాదాన’’న్తి వత్తబ్బదోసప్పసఙ్గతో. అసమాదిన్నవత్తస్స ఆరోచనాసమ్భవతో, మాళకసీమాయ సన్నిపతితానం భిక్ఖూనం ఏకస్సపి అనారోచనే సతి రత్తిచ్ఛేదసమ్భవతో చ. **పరివాసం సమాదియామి, వత్తం సమాదియామీ**తి ఇమేసు ద్వీసు పదేసు ఏకేకేన వా ఉభోహి పదేహి వా సమాదాతబ్బం. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? ‘‘ఏకపదేనపి చేత్థ నిక్ఖిత్తో హోతి పరివాసో, ద్వీహి పన సునిక్ఖిత్తోయేవ, సమాదానేపి ఏసేవ నయో’’తి వక్ఖమానత్తా. **సమాదియిత్వా తత్థేవ సఙ్ఘస్స ఆరోచేతబ్బం,** న తత్థ అనారోచేత్వా అఞ్ఞత్థ గన్తబ్బం. కస్మా? వుట్ఠితాయ పరిసాయ పున సన్నిపాతేతుం దుక్కరత్తా, ఏకస్సపి భిక్ఖునో అనారోచేత్వా అరుణుట్ఠాపనే సతి రత్తిచ్ఛేదకరత్తా.

ఆరోచేన్తేన ఏవం ఆరోచేతబ్బన్తి సమ్బన్ధో. ‘‘అహం భన్తే...పే॰... సఙ్ఘో ధారేతూ’’తి ఏత్తకమేవ వత్వా యాచనే వియ ‘‘దుతియమ్పి తతియమ్పీ’’తి అవుత్తత్తా అచ్చాయికకరణే సతి ఏకవారం ఆరోచితేపి ఉపపన్నమేవాతి దట్ఠబ్బం. **వేదియామహం భన్తే, వేదియతీతి మం సఙ్ఘో ధారేతూ**తి ఏత్థ ‘‘**వేదియామీ**తి చిత్తేన సమ్పటిచ్ఛిత్వా సుఖం అనుభవామి, న తప్పచ్చయా అహం దుక్ఖితోతి అధిప్పాయో’’తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౯౭) వుత్తం. ఏత్థ చ ‘‘సుఖం వేదేమి వేదన’’న్తిఆదీసు వియ **వి**-సద్దో అనుభవనత్థో హోతి. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౯౭) పన ‘‘వేదియామీతి జానేమి, చిత్తేన సమ్పటిచ్ఛిత్వా సుఖం అనుభవామి, న తప్పచ్చయా అహం దుక్ఖితోతి అధిప్పాయోతి

లిఖిత''న్తి వుత్తం. ఏత్థ పన ''దీపఙ్కరో లోకవిదూ''తిఆదీసు వియ ఞాణత్థో అనుభవనత్థో చ. విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. చూళవగ్గ ౨.౯౭) పన ''**వేదియామహన్తి** జానామహం, ఆరోచేమీతి అత్థో, అనుభవామీతిపిస్స అత్థం వదన్తి. పురిమం పన పసంసన్తి ఆరోచనవచనత్తా''తి. ఏత్థ తు –

> ''సమ్పన్నం సాలికేదారం, సువా ఖాదన్తి బ్రాహ్మణ;
> పటివేదేమి తే బ్రహ్మే, న నం వారేతుముస్సహే''తి. –

ఆదీసు వియ ఆరోచనత్థోతి దట్ఠబ్బో.

ఆరోచేత్వా...పే.... నిక్ఖిపితబ్బన్తి దుక్కటపరిమోచనత్థం వుత్తం. కేచి పన ''తదహేవ పున వత్తం సమాదియిత్వా అరుణం ఉట్ఠాపేతుకామస్స రత్తిచ్ఛేదపరిహారత్థమ్పీ''తి వదన్తి. యస్స మాళకే నారోచితం, తస్స ఆరోచేత్వా నిక్ఖిపితబ్బం. యస్స ఆరోచితం, తస్స పున ఆరోచనకిచ్చం నత్థి, కేవలం నిక్ఖిపితబ్బమేవ. ''సభాగా భిక్ఖూ వసన్తీ''తి వుత్తత్తా విసభాగానం వసనట్ఠానే వత్తం అసమాదియిత్వా బహి ఏవ కాతుమ్పి వట్టతీతి దట్ఠబ్బం. **ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమిత్వాతి** ఇదం విహారే భిక్ఖూనం సజ్ఝాయాదిసద్దసవనూపచారవిజహనత్థం వుత్తం, **మహామగ్గతో ఓక్కమ్మాతి** ఇదం మగ్గపటిపన్నానం భిక్ఖూనం సవనూపచారాతిక్కమనత్థం, **గుమ్బేన వాతిఆది** దస్సనూపచారవిజహనత్థం. **సోపి కేనచి కమ్మేన పురేఅరుణే ఏవ గచ్ఛతీతి** ఇమినా ఆరోచనాయ కతాయ సబ్బేసు భిక్ఖూసు బహివిహారం గతేసుపి ఊనేగణేచరణదోసో వా విప్పవాసదోసో వా న హోతి ఆరోచనత్థత్తా సహవాసస్సాతి దస్సేతి. తేనాహ ''**అయఞ్చా**''తిఆది. అనిక్ఖిత్తవత్తేన అన్తోఉపచారగతానం సబ్బేసమ్పి ఆరోచేతబ్బా. ''**అయం నిక్ఖిత్తవత్తస్స పరిహారో**''తి వుత్తం, తత్థ **నిక్ఖిత్తవత్తస్సాతి** వత్తం నిక్ఖిపిత్వా పరివసన్తస్సాతి అత్థో. అయం పనేత్థ థేరస్స అధిప్పాయో – వత్తం నిక్ఖిపిత్వా పరివసన్తస్స ఉపచారగతానం సబ్బేసం ఆరోచనకిచ్చం నత్థి, దిట్ఠరూపానం సుతసద్దానం ఆరోచేతబ్బం, అదిట్ఠఅసుతానమ్పి అన్తోద్వాదసహత్థగతానం ఆరోచేతబ్బం. ఇదం వత్తం నిక్ఖిపిత్వా పరివసన్తస్స లక్ఖణన్తి. **థేరస్సాతి** మహాపదుమత్థేరస్స.

౨౩౮. **కుక్కుచ్చవినోదనత్థాయాతి** ఇమేసు పటిచ్ఛన్నదివసప్పమాణేన పరివసితదివసేసు ''సియుం ను ఖో తివిధరత్తిచ్ఛేదకారణయుత్తాని కానిచి దివసాని, ఏవం సతి అపరిపుణ్ణపరివాసదివసత్తా న మానత్తారహో భవేయ్య, అసతి చ మానత్తారహభావే మానత్తం దిన్నమ్పి అదిన్నంయేవ భవేయ్య, ఏవఞ్చ సతి ఆపన్నాపత్తితో వుట్ఠానం న భవేయ్యా''తి ఇమస్స వినయకుక్కుచ్చస్స వినోదనత్థాయ. ఏకేన వా ద్వీహి వా తీహి వా దివసేహి అధికతరాని దివసాని పరివసిత్వా నను చాయం పరివుత్థపరివాసో, తస్మానేన మానత్తమేవ యాచితబ్బం, అథ కస్మా వత్తం సమాదియిత్వా మానత్తం యాచితబ్బన్తి ఆహాతి చోదనం మనసి కరోన్తేన వుత్తం ''**అయఞ్హి వత్తే సమాదిన్నే**''తిఆది. హి యస్మా అయం భిక్ఖు వత్తే సమాదిన్నే ఏవ మానత్తారహో హోతి, న అసమాదిన్నే, ఇతి తస్మా వత్తం సమాదియిత్వా మానత్తం యాచితబ్బన్తి సమ్బన్ధో. నను చ కమ్మవాచాయం ''సో పరివుత్థపరివాసో సఙ్ఘం మానత్తం యాచతి''ఇచ్చేవ వుత్తం, న వుత్తం ''సమాదిన్నవత్తో''తి, అథ కస్మా ''వత్తే సమాదిన్నే ఏవ మానత్తారహో హోతీ''తి వుత్తన్తి చోదనం సన్ధాయాహ ''**నిక్ఖిత్తవత్తేన పరివుత్థత్తా**''తి. యస్మా అయం భిక్ఖు నిక్ఖిత్తవత్తేన హుత్వా పరివుత్థో హోతి, నో అనిక్ఖిత్తవత్తేన, తస్మా నిక్ఖిత్తవత్తేన హుత్వా పరివుత్థత్తా అయం భిక్ఖు వత్తే సమాదిన్నే ఏవ మానత్తారహో హోతి, నో అసమాదిన్నేతి యోజనా. తథా హి వుత్తం ''**అనిక్ఖిత్తవత్తస్స పన పున సమాదానకిచ్చం నత్థి. సో హి పటిచ్ఛన్నదివసాతిక్కమేనేవ మానత్తారహో హోతి, తస్మా తస్స మానత్తం దాతబ్బమేవా**''తి.

చతూహి పఞ్చహి వా భిక్ఖూహి సద్ధిన్తి ఊనేగణేచరణదోసా విముచ్చనత్థం. **పరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపతోతిఆది** కిఞ్చాపి పాళియం నత్థి, అథ ఖో అట్ఠకథాచరియానం వచనేన తథా ఏవ పటిపజ్జితబ్బన్తి చ వుత్తం. ''**అత్థిభావం సల్లక్ఖేత్వాతి** ద్వాదసహత్థే ఉపచారే సల్లక్ఖేత్వా, అనిక్ఖిత్తవత్తానం ఉపచారసీమాయ ఆగతభావం సల్లక్ఖేత్వా సహవాసాదికం వేదితబ్బన్తి చ వుత్తం. 'నిక్ఖిపన్తేన ఆరోచేత్వా నిక్ఖిపితబ్బం పయోజనం అత్థీ'తి చ వుత్తం, న పన తం పయోజనం దస్సిత''న్తి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౯౭) వుత్తం, వత్తభేదదుక్కటా ముచ్చనపయోజనం హోతీతి వేదితబ్బం.

౨౩౯. అబ్భానం కాతుం న వట్టతీతి కతమ్పి అకతమేవ హోతీతి అత్థో. ''**తేనాపి వత్తం సమాదియిత్వా ఆరోచేత్వా అబ్భానం యాచితబ్బ**''న్తి వుత్తత్తా అబ్భానయాచనత్థం మానత్తస్స సమాదియనకాలేపి ఆరోచేతబ్బమేవ. పుబ్బే మానత్తచారితకాలే ఆరోచితమేవాతి అనారోచేత్వా అబ్భానం న యాచితబ్బన్తి విఞ్ఞాయతి. ఏవం మానత్తయాచనకాలేపి పరివాసం సమాదియిత్వా ఆరోచేతబ్బమేవాతి దట్ఠబ్బం.

౨౪౦. చిణ్ణమానత్తో భిక్ఖు అబ్భేతబ్బోతి చిణ్ణమానత్తస్స చ అబ్భానారహస్స చ నిన్నానాకరణత్తా వుత్తం. అఞ్ఞథా ''అబ్భానారహో అబ్భేతబ్బో''తి వత్తబ్బం సియా. ఉక్ఖేపనీయకమ్మకతోపి అత్తనో లద్ధిగ్గహణవసేన సభాగభిక్ఖుమ్హి సతి తస్స అనారోచాపేతుం న లభతి.

''అనన్తరాయికస్స పన అన్తరాయికసఞ్ఞాయ ఛాదయతో అచ్ఛన్నా వా''తి పాఠో. అవేరిభావేన సభాగో **అవేరిసభాగో**. ''సభాగసఙ్ఘాదిసేసం ఆపన్నస్స పన సన్తికే ఆవి కాతుం న వట్టతీ''తి పసఙ్గతో ఇధేవ పకాసితం. లహుకేసు పటిక్ఖేపో నత్థి. తత్థ ఞత్తియా ఆవి కత్వా ఉపోసథం కాతుం అనుఞ్ఞాతత్తా లహుకసభాగం ఆవి కాతుం వట్టతీతి. సభాగసఙ్ఘాదిసేసం పన ఞత్తియా ఆరోచనం న వట్టతీతి కిర. ''తస్స సన్తికే తం ఆపత్తిం పటికరిస్సతీతి (మహావ॰ ౧౭౧) వుత్తత్తా లహుకస్సేవాయం సమనుఞ్ఞాతా. న హి సక్కా సుద్ధస్స ఏకస్స సన్తికే సఙ్ఘాదిసేసస్స పటికరణం కాతు''న్తి లిఖితం. లహుకేసుపి సభాగం ఆవి కాతుం న వట్టతీతి. తస్మా ఏవ హి ఞత్తియా ఆవికరణం అనుఞ్ఞాతం, ఇతరథా తం నిరత్థకం సియా. అఞ్ఞమఞ్ఞారోచనస్స వట్టతి, తతో న వట్టతీతి దీపనత్థమేవ ఞత్తియా ఆవికరణమనుఞ్ఞాతం , తేనేవ ఇధ ''**సభాగసఙ్ఘాదిసేసం ఆపన్నస్సా**''తిఆది వుత్తం, అయమత్థో ''ఏత్తావతా తే ద్వే నిరాపత్తికా హోన్తి, తేసం సన్తికే సేసేహి సభాగాపత్తియో దేసేతబ్బా''తి వచనేన కఙ్ఖావితరణియమ్పి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) పకాసితోవ. సఙ్ఘాదిసేసం పన ఞత్తియా ఆరోచేత్వా ఉపోసథం కాతుం వట్టతి. తస్సా ఞత్తియా అయమత్థో – యదా సుద్ధం భిక్ఖుం పస్సిస్సతి, తస్స సన్తికే అఞ్ఞమఞ్ఞారోచనవసేన పటికరిస్సతి, ఏవం పటికతే ''న చ, భిక్ఖవే, సాపత్తికేన పాతిమోక్ఖం సోతబ్బం, యో సుణేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా''తి (చూళవ॰ ౩౮౬) వుత్తాపత్తితో మోక్ఖో హోతి, తస్మా ''గరుకం వా హోతు లహుకం వా, ఞత్తియా ఆవి కాతుం వట్టతీ''తి వుత్తం. ఉభోసు నయేసు యుత్తతరం గహేతబ్బం. ''**నామఞ్చేవ ఆపత్తి చాతి** తేన తేన వీతిక్కమేనాపన్నాపత్తి **ఆపత్తి. నామన్తి** తస్సా ఆపత్తియా నామ''న్తి లిఖితం. **ఆరోచేత్వా నిక్ఖిపితబ్బన్తి** ఏత్థ ఆరోచనం వత్తభేదదుక్కటపరిహరణప్పయోజనన్తి వేదితబ్బం.

''సతియేవ అన్తరాయే అన్తరాయికసఞ్ఞీ ఛాదేతి, అచ్ఛన్నా హోతి. అన్తరాయికస్స పన అన్తరాయికసఞ్ఞాయ వా అనన్తరాయికసఞ్ఞాయ వా ఛాదయతో అచ్ఛన్నా వా''తిపి పాఠో. **అవేరీతి** హితకామో. **ఉద్ధస్తే అరుణేతి** ఉట్ఠితే అరుణే. **సుద్ధస్స సన్తికేతి** సభాగసఙ్ఘాదిసేసం అనాపన్నస్స సన్తికే. **వత్థున్తి** అసుచిమోచనాదివీతిక్కమం. **సుక్కవిస్సట్ఠీతి వత్థు చేవ గోత్తఞ్చాతి** ''సుక్కవిస్సట్ఠీ''తి ఇదం అసుచిమోచనలక్ఖణస్స వీతిక్కమస్స పకాసనతో వత్థు చేవ హోతి,

సజాతియసాధారణవిజాతియవినివత్తసభావాయ సుక్కవిస్సట్ఠియా ఏవ పకాసనతో గోత్తఞ్చ హోతీతి అత్థో. గం తాయతీతి హి గోత్తం. **సఙ్ఘాదిసేసోతి నామఞ్చేవ ఆపత్తి చాతి** సఙ్ఘాదిసేసోతి తేన తేన వీతిక్కమేన ఆపన్నస్స ఆపత్తినికాయస్స నామపకాసనతో నామఞ్చేవ హోతి, ఆపత్తిసభావతో ఆపత్తి చ.

సుద్ధస్సాతి సభాగసఙ్ఘాదిసేసం అనాపన్నస్స, తతో వుట్ఠితస్స వా. **అఞ్ఞస్మి**న్తి సుద్ధన్తపరివాసవసేన ఆపత్తివుట్ఠానతో అఞ్ఞస్మిం ఆపత్తివుట్ఠానే. పటిచ్ఛాదియిత్థాతి పటిచ్ఛన్నా. కా సా? ఆపత్తి. దివసాదీహి పరిచ్ఛిన్దిత్వా వసనం పరివాసో. కో సో? వినయకమ్మకరణం. పటిచ్ఛన్నాయ ఆపత్తియా పరివాసో **పటిచ్ఛన్నపరివాసో**.

పటిచ్ఛన్నపరివాసకథా నిట్ఠితా.

సుద్ధన్తపరివాసకథా

౨౪౨. సుజ్ఝనం సుద్ధో, కో సో? ఆపత్తివిగమో. అమతి ఓసానభావం గచ్ఛతీతి అన్తో, సుద్ధో అన్తో యస్స పరివాసస్సాతి సుద్ధన్తో, సుద్ధన్తో చ సో పరివాసో చాతి **సుద్ధన్తపరివాసో**, సుద్ధకాలం పరియన్తం కత్వా అసుద్ధకాలప్పమాణేన పరిచ్ఛిన్దిత్వా కతపరివాసో.

సుద్ధన్తపరివాసకథా నిట్ఠితా.

ఓధానసమోధానపరివాసకథా

౨౪౩. సమోధీయతే సమోధానం, నానాకాలికా నానావత్థుకా ఆపత్తియో అగ్ఘాదివసేన సమోధానం ఏకీకరణం , సమోధానేత్వా కతో పరివాసో **సమోధానపరివాసో**తి విగ్గహో. కమ్మవాచాయం "పటికస్సితో సఙ్ఘేన ఇత్థన్నామో భిక్ఖు అన్తరా సమ్బహులానం ఆపత్తీనం అప్పటిచ్ఛన్నానం మూలాయపటికస్సనా, ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ, ఏవమేతం ధారయామీ"తి ఏత్థ గత్యత్థధాతుయా కమ్మని చ నయనత్థధాతుయా కమ్మని చ తదత్థసమ్పదానే చ విభత్తిపరిణామే చాతి ఇమేసు చతూసు ఠానేసు ఆయాదేసస్స వుత్తత్తా, పటిపుబ్బకసధాతుయా చ నయనత్థత్తా "మూలాయా"తి ఇదం "పటికస్సితో"తి ఏత్థ కమ్మం, తస్మా "పటికస్సితో…పే.… మూలాయ" ఇతి ఏత్తకమేవ భవితబ్బం, న "మూలాయపటికస్సనా"తి ఏవం మఞ్ఞమానా సద్దవిదునో "పటికస్సనా"తి ఇదం అధికన్తి వా వదేయ్యుం మక్ఖేయ్యుం వా, న పనేతం వత్తబ్బం. నవపాఠేసుయేవ అయం పాఠో సద్దలక్ఖణయుత్తో వా అయుత్తో వాతి చిన్తేతబ్బో, న పన పాళియట్ఠకథాదితో ఆగతేసు పోరాణపాఠేసు. తేసు పన కథం యోజియమానో అయం పాఠో సద్దయుత్తియా చ అత్థయుత్తియా చ సమన్నాగతో భవేయ్యాతి యోజనాకారోయేవ చిన్తేతబ్బో. అయఞ్చ పాఠో పోరాణపాళిపాఠోవ, తస్మా "మూలాయపటికస్సనా"తి ఇదం కరణవసేన విపరిణామేత్వా "మూలాయపటికస్సనాయ పటికస్సితో"తి యోజేతబ్బం.

కథం పనేతస్స పోరాణపాఠభావో జానితబ్బోతి? పకరణే ఆగతత్తా. వుత్తఞ్హి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౧౦౨) "పాళియం పటికస్సితో సఙ్ఘేన ఉదాయి భిక్ఖు అన్తరా ఏకిస్సా ఆపత్తియా…పే.… మూలాయపటికస్సనాతి ఇదం కరణవసేన విపరిణామేత్వా మూలాయపటికస్సనాయ పటికస్సితోతి యోజేతబ్బ"న్తి. అథ వా "మూలాయ పటికస్సనా మూలాయపటికస్సనా"తి అలుత్తసమాసవసేన ఉత్తరపదేన సమాసం కత్వా సఙ్ఘేన ఇత్థన్నామో భిక్ఖు అన్తరా

సమ్బహులానం ఆపత్తీనం అప్పటిచ్ఛన్నానం హేతు పటికస్సితో. సా మూలాయపటికస్సనా ఖమతి సఙ్ఘస్సాతి యోజేతబ్బం. తథా హి వుత్తం తత్థేవ (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౧౦౨) "అథ వా మూలాయపటికస్సనా ఖమతి సఙ్ఘస్సాతి ఉత్తరపదేన సహ పచ్చత్తవసేనేవ యోజేతుమ్పి వట్టతీ"తి.

తం దేన్తేన పఠమం మూలాయ పటికస్సిత్వా పచ్ఛాపరివాసో దాతబ్బోతి ఏత్థ తం ఓధానసమోధానపరివాసం దేన్తేన పఠమం తం భిక్ఖుం మూలాయ పటికస్సిత్వా మూలదివసే ఆకడ్ఢిత్వా తస్స అన్తరాపత్తియా సమోధానపరివాసో దాతబ్బోతి అత్థో. యథా కిం విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౧౦౨) "ఉదాయిం భిక్ఖుం అన్తరా ఏకిస్సా ఆపత్తియా...పే॰... మూలాయ పటికస్సిత్వాతి ఏత్థ అన్తరా ఏకిస్సా ఆపత్తియా హేతుభూతాయ ఉదాయిం భిక్ఖుం మూలాయ పటికస్సిత్వా మూలదివసే ఆకడ్ఢిత్వా తస్సా అన్తరాపత్తియా సమోధానపరివాసం దేతూతి యోజనా"తి వుత్తం. మహాసుమత్థేరవాదే **అవికారాపేత్వా విస్సజ్జేతబ్బో**తి తస్స అతేకిచ్ఛభావం తేనేవ సఙ్ఘస్స పాకటం కారేత్వా లజ్జీగణతో వియోజనవసేన విస్సజ్జేతబ్బోతి అత్థో.

ఓధానసమోధానపరివాసకథా నిట్ఠితా.

అగ్ఘసమోధానపరివాసకథా

౨౪౪. అగ్ఘేన అగ్ఘవసేన అరహవసేన సమోధానం అగ్ఘసమోధానం, ఆపన్నాసు సమ్బహులాసు ఆపత్తీసు యా ఆపత్తియో చిరతరప్పటిచ్ఛన్నాయో, తాసం అగ్ఘేన సమోధాయ తాసం రత్తిపరిచ్ఛేదవసేన అవసేసానం ఊనతరప్పటిచ్ఛన్నానం ఆపత్తీనం పరివాసో దీయతి, అయం వుచ్చతి **అగ్ఘసమోధానో . సతం ఆపత్తియో**తి కాయసంసగ్గాదివసేన ఏకదివసే ఆపన్నా సతం ఆపత్తియో. **దససత**న్తి సహస్సఆపత్తియో. రత్తిసతం ఛాదయిత్వానాతి యోజేతబ్బం. ''**అగ్ఘసమోధానో** నామ సభాగవత్థుకాయో సమ్బహులా ఆపత్తియో ఆపన్నస్స బహూరత్తిం పటిచ్ఛాదితాపత్తియం నిక్ఖిపిత్వా దాతబ్బో, ఇతరో నానావత్థుకానం వసేనాతి అయమేతేసం విసేసో''తి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౧౦౨) వుత్తం.

అగ్ఘసమోధానపరివాసకథా నిట్ఠితా.

౨౪౬. లిఙ్గపరివత్తనకకథాయం యది కస్సచి భిక్ఖునో ఇత్థిలిఙ్గం పాతు భవేయ్య, కిం తేన పున ఉపజ్ఝా గహేతబ్బా, పున ఉపసమ్పదా కాతబ్బా, కిం భిక్ఖూపసమ్పదాతో పట్ఠాయ వస్సగణనా కాతబ్బా, ఉదాహు ఇతో పట్ఠాయాతి పుచ్ఛాయ సతి తం పరిహరితుమాహ ''**సచే**''తిఆది. ఏవం సన్తే సా భిక్ఖునీ భిక్ఖూనం మజ్ఝేయేవ వసితబ్బం భవేయ్యాతి చోదనం సన్ధాయాహ ''**అప్పతిరూప**''న్తిఆది. ఏవం సన్తే భిక్ఖుభూతకాలే ఆపజ్జితాపత్తియో కథం కాతబ్బాతి చోదనం మనసి కత్వా ఆహ ''**యా దేసనాగామినియో వా**''తిఆది. తత్థ **భిక్ఖూనం భిక్ఖునీహి సాధారణా**తి సఞ్చరిత్తాదయో. **అసాధారణా**తి సుక్కవిస్సట్ఠిఆదయో. హోతు భగవతో అనుఞ్ఞాతవసేన లిఙ్గే పరివత్తే అసాధారణాపత్తీహి వుట్ఠితభావో, పున పకతిలిఙ్గే ఉప్పన్నే పున ఆపత్తి సియాతి ఆసఙ్కం పరిహరితుం ''**పున పకతిలిఙ్గే**''తిఆది వుత్తం. ఇదాని తమత్థం పాళియా సాధేతుం ''**వుత్తఞ్హేత**''న్తిఆదిమాహ. తస్సత్థో పఠమపారాజికవణ్ణనాయ టీకాసు (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౬౯; వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౬౯) వుత్తనయేనేవ దట్ఠబ్బో, ఇధ పన గరుకాపత్తివుట్ఠానకథాభూతత్తా సాయేవ కథా వుచ్చతే.

౨౪౭. తత్థ **భిక్ఖునీహి సాధారణాయ పటిచ్ఛన్నాయ ఆపత్తియాతి** సఞ్చరిత్తాదిఆపత్తియా, హేత్వత్థే చేతం కరణవచనం. **పరివసన్తస్సాతి** అనాదరే సామివచనం. **పక్ఖమానత్తమేవ దాతబ్బం,** న పున పరివాసో దాతబ్బో భిక్ఖునిభావే అపరివాసారహత్తాతి అధిప్పాయో. **మానత్తం చరన్తస్సాతి** అనాదరేయేవ సామివచనం, ఛారత్తమానత్తే ఆచిణ్ణేయేవ పరివత్తతి, పున పక్ఖమానత్తమేవ దాతబ్బన్తి. తేన వక్ఖతి "సచే చిణ్ణమానత్తస్సా"తిఆది. **అకుసలవిపాకే పరిక్ఖీణేతి** పురిసిన్ద్రియస్స అన్తరధానం సన్ధాయ వుత్తం. ఇత్థిన్ద్రియపతిట్ఠానం పన కుసలవిపాకమేవ. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం "ఉభయమ్పి అకుసలేన అన్తరధాయతి, కుసలేన పటిలబ్భతీ"తి. **ఛారత్తం మానత్తమేవ దాతబ్బం,** న పరివాసో దాతబ్బో, న వా పక్ఖమానత్తం దాతబ్బం.

"అయం పన విసేసో"తి వత్వా తం విసేసం దస్సేతుమాహ "**సచే**"తిఆది. **పరివాసదానం నత్థి, ఛారత్తం మానత్తమేవ దాతబ్బం**. కస్మా? భిక్ఖునికాలే పటిచ్ఛన్నత్తా. భిక్ఖుకాలే ఛన్నాయేవ హి ఆపత్తి పరివాసారహా హోతి, నో భిక్ఖునికాలేతి అయమేతాసం విసేసో. **పక్ఖమానత్తం చరన్తియాతి** అనాదరే సామివచనం, పక్ఖమానత్తే ఆచిణ్ణేయేవాతి అత్థో. తథా హి వక్ఖతి "చిణ్ణమానత్తాయా"తిఆది. **ఛారత్తం మానత్తం చరన్తస్సాతిఆది** వుత్తనయమేవ.

పరివాసవినిచ్ఛయకథా

ఇదాని సఙ్ఘాదిసేసాపత్తి యస్మా సావసేసగరుకాపత్తి హోతి సతేకిచ్ఛా, తస్మా యథా నామ రోగాతురో పుగ్గలో కిఞ్చి అత్తనో హితసుఖకారణం కాతుం న సక్కోతి, తమేనం కారుణికో తికిచ్ఛకో కరుణాసఞ్చోదితో తికిచ్ఛం కత్వా గేలఞ్ఞతో వుట్ఠాపేత్వా హితసుఖం జనేతి, ఏవం సఙ్ఘాదిసేసాపత్తిసమఙ్గీ పుగ్గలో ఆణావీతిక్కమన్తరాయికభావతో సగ్గమోక్ఖమగ్గం సోధేతుం న సక్కోతి, తమేనం మహాకారుణికో భగవా మహాకరుణాయ సఞ్చోదితమానసో అనేకేహి నయేహి ఆపత్తితో వుట్ఠానం కత్వా సగ్గమోక్ఖసుఖే పతిట్ఠపేతి, భగవతో అధిప్పాయఞ్ఞూనో అట్ఠకథాచరియాపి అనేకేహి కారణేహి భగవతో వచనస్స అత్థం పకాసేత్వా విసుద్ధకామానం నయం దేన్తి, తథా టీకాచరియాదయోపి. ఏవం దిన్నే పన నయే యోనిసో మనసి కాతుం సక్కోన్తా పణ్డితా యథానుసిట్ఠం పటిపజ్జన్తి, అసక్కోన్తా అఞ్ఞథా అత్థం గహేత్వా న యథానుసిట్ఠం పటిపజ్జన్తి, తేసం దిట్ఠానుగతిం అనుగచ్ఛన్తా సిస్సాదయోపి తథేవ కరోన్తి, తస్మా భగవతో వచనఞ్చ పుబ్బేనాపరం సంసన్దిత్వా అట్ఠకథాటీకాదివచనఞ్చ సమ్మా తులయిత్వా తథతో భగవతో అధిప్పాయం ఞత్వా యథానుసిట్ఠం పటిపజ్జన్తేహి గరుకాపత్తితో వుట్ఠహనత్థం యోగో కరణీయో.

తస్మా యదా భిక్ఖూ ఆగచ్ఛన్తి వినయధరస్స సన్తికం "గరుకాపత్తివుట్ఠానం కరిస్సామా"తి, తదా వినయధరేన "త్వం కతరాపత్తిం ఆపన్నో"తి పుచ్ఛితబ్బో. "సఙ్ఘాదిసేసం ఆపన్నో"తి వుత్తే "కతరసఙ్ఘాదిసేస"న్తి పుచ్ఛిత్వా "ఇమం నామా"తి వుత్తే సుక్కవిస్సట్ఠియం మోచేతుకామచేతనా, ఉపక్కమో, ముచ్చనన్తి తీణి అఙ్గాని. కాయసంసగ్గే మనుస్సిత్థీ, ఇత్థిసఞ్ఞితా, కాయసంసగ్గరాగో, తేన రాగేన వాయామో, హత్థగ్గాహాదిసమాపజ్జనన్తి పఞ్చ అఙ్గాని. దుట్ఠుల్లవాచాయం మనుస్సిత్థీ, ఇత్థిసఞ్ఞితా, దుట్ఠుల్లవాచస్సాదరాగో, తేన రాగేన ఓభాసనం, తఙ్ఖణవిజాననన్తి పఞ్చ అఙ్గాని. అత్తకామే మనుస్సిత్థీ, ఇత్థిసఞ్ఞితా, అత్తకామపారిచరియాయ రాగో, తేన రాగేన వణ్ణభణనం, తఙ్ఖణవిజాననన్తి పఞ్చ అఙ్గాని. సఞ్చరిత్తే యేసు సఞ్చరిత్తం సమాపజ్జతి, తేసం మనుస్సజాతికతా , నాలంవచనీయతా, పటిగ్గణ్హనవీమంసనపచ్చాహరణానీతి పఞ్చ అఙ్గాని. కుటికారే ఉల్లిత్తాదీనం అఞ్ఞతరతా, హేట్ఠిమపమాణసమ్భవో, అదేసితవత్థుకతా, పమాణాతిక్కన్తతా, అత్తుద్దేసికతా, వాసాగారతా, లేపఘటనాతి సత్త పమాణయుత్తాదీసు ఛధా అఙ్గాని. విహారకారే తానియేవ ఛ అఙ్గాని. దుట్ఠదోసే యం

చోదేతి, తస్స ఉపసమ్పన్నోతి సఞ్ఞుపగమనం, తస్మిం సుద్ధసఞ్ఞితా, యేన పారాజికేన చోదేతి , తస్స దిట్ఠాదివసేన అమూలకతా, చావనాధిప్పాయేన సమ్ముఖాచోదనా, తస్స తఙ్ఖణవిజాననన్తి పఞ్చ అఙ్గాని. అఞ్ఞభాగియే అఞ్ఞభాగియస్స అధికరణస్స కఞ్చిదేసం లేసమత్తం ఉపాదియనతా, పురిమాని పఞ్చాతి ఛ అఙ్గాని. సఙ్ఘభేదే భేదాయ పరక్కమనం, ధమ్మకమ్మేన సమనుభాసనం, కమ్మవాచాపరియోసానం, అప్పటినిస్సజ్జనన్తి చత్తారి అఙ్గాని. భేదానువత్తకే అఙ్గేసు యథా తత్థ పరక్కమనం, ఏవం ఇధ అనువత్తనన్తి చత్తారి అఙ్గాని. దుబ్బచే అఙ్గేసు యథా తత్థ పరక్కమనం, ఏవం ఇధ అవచనీయకరణతాతి చత్తారి అఙ్గాని. కులదూసకే అఙ్గేసు యథా తత్థ పరక్కమనం, ఏవం ఇధ ఛన్దాదీహి పాపనన్తి చత్తారి అఙ్గాని. ఇతి ఇమాని అఙ్గాని సోధేత్వా సచే అఙ్గపారిపూరీ హోతి, "సఙ్ఘాదిసేసో"తి వత్తబ్బో. నో చే, "నాయం సఙ్ఘాదిసేసో, థుల్లచ్చయాదీసు అఞ్ఞతరాపత్తీ"తి వత్వా "నాయం వుట్ఠానగామినీ, దేసనాగామినీ అయం ఆపత్తి, తస్మా పతిరూపస్స భిక్ఖుస్స సన్తికే దేసేహీ"తి వత్వా దేసాపేతబ్బో.

అథ పన అనాపత్తిచ్ఛాయా పఞ్ఞాయతి, "అనాపత్తీ"తి వత్వా ఉయ్యోజేతబ్బా. సచే పన సఙ్ఘాదిసేసచ్ఛాయా పఞ్ఞాయతి, "త్వం ఇమం ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా ఛాదేసి, న ఛాదేసీ"తి పుచ్ఛిత్వా "న ఛాదేమీ"తి వుత్తే "తేన హి త్వం న పరివాసారహో, మానత్తారహోవ హోతీ"తి వత్తబ్బో. "ఛాదేమీ"తి పన వుత్తే "దససు ఆకారేసు అఞ్ఞతరకారణేన ఛాదేసి, ఉదాహు అఞ్ఞకారణేనా"తి పుచ్ఛిత్వా "దససు అఞ్ఞతరకారణేనా"తి వుత్తే "ఏవమ్పి మానత్తారహో హోతి, న పరివాసారహో"తి వత్తబ్బో. అథ "అఞ్ఞకారణేనా"తి వదతి, ఏవం సన్తేపి "త్వం ఆపత్తిఆపన్నభావం జానన్తో పటిచ్ఛాదేసి, ఉదాహు అజానన్తో"తి పుచ్ఛిత్వా "అజానన్తో పటిచ్ఛాదేమీ"తి వుత్తే చ "ఆపత్తిఆపన్నభావం సరన్తో పటిచ్ఛాదేసి, ఉదాహు విసరిత్వా పటిచ్ఛాదేసీ"తి పుచ్ఛిత్వా "విసరిత్వా పటిచ్ఛాదేమీ"తి వుత్తే చ "ఆపత్తిఆపన్నభావే వేమతికో హుత్వా పటిచ్ఛాదేసి, ఉదాహు నిబ్బేమతికో హుత్వా"తి పుచ్ఛిత్వా "వేమతికో హుత్వా"తి వుత్తే చ "న త్వం పరివాసారహో, మానత్తారహోవ హోతీ"తి వత్తబ్బో.

అథ "జానన్తో పటిచ్ఛాదేమీ"తి వుత్తే చ "సరన్తో పటిచ్ఛాదేమీ"తి వుత్తే చ "నిబ్బేమతికో హుత్వా పటిచ్ఛాదేమీ"తి వుత్తే చ "త్వం పరివాసారహో"తి వత్తబ్బో. వుత్తఞ్హేతం సముచ్చయక్ఖన్ధకే (చూళవ. ౧౪౪) "సో ఏవం వదతి 'యాయం, ఆవుసో, ఆపత్తి జానపటిచ్ఛన్నా, ధమ్మికం తస్సా ఆపత్తియా పరివాసదానం, ధమ్మత్తా రుహతి. యా చ ఖ్వాయం, ఆవుసో, ఆపత్తి అజానప్పటిచ్ఛన్నా, అధమ్మికం తస్సా ఆపత్తియా పరివాసదానం, అధమ్మత్తా న రుహతి. ఏకిస్సా, ఆవుసో, ఆపత్తియా భిక్ఖు మానత్తారహో'"తి చ, "సో ఏవం వదతి 'యాయం ఆపత్తి సరమానపటిచ్ఛన్నా, ధమ్మికం తస్సా ఆపత్తియా పరివాసదానం, ధమ్మత్తా రుహతి. యా చ ఖ్వాయం ఆపత్తి అసరమానపటిచ్ఛన్నా, అధమ్మికం తస్సా ఆపత్తియా పరివాసదానం, అధమ్మత్తా న రుహతి. ఏకిస్సా, ఆవుసో, ఆపత్తియా భిక్ఖు మానత్తారహో'"తి చ, "సో ఏవం వదతి 'యాయం, ఆవుసో, ఆపత్తి నిబ్బేమతికపటిచ్ఛన్నా, ధమ్మికం తస్సా ఆపత్తియా పరివాసదానం, ధమ్మత్తా రుహతి. యా చ ఖ్వాయం, ఆవుసో, ఆపత్తి వేమతికపటిచ్ఛన్నా, అధమ్మికం తస్సా ఆపత్తియా పరివాసదానం, అధమ్మత్తా న రుహతి. ఏకిస్సా, ఆవుసో, ఆపత్తియా భిక్ఖుమానత్తారహో'"తి చ.

ఏవం పరివాసారహభావం పకాసేత్వా "అయం భిక్ఖు పరివాసారహో, తీసు పరివాసేసు కతరపరివాసారహో"తి చిన్తేత్వా "భిక్ఖు త్వం కతి ఆపత్తియో ఛాదేసీ"తి పుచ్ఛిత్వా "ఏకం ఆపత్తి"న్తి వా "ద్వే తీణి తతుత్తరి వా ఆపత్తియో ఛాదేమీ"తి వా వుత్తే "కతీహం త్వం ఆపత్తిం పటిచ్ఛాదేసీ"తి పుచ్ఛిత్వా "ఏకాహమేవాహం పటిచ్ఛాదేమీ"తి వా "ద్వీహం తీహం తతుత్తరి వా పటిచ్ఛాదేమీ"తి వా వుత్తే "యావతీహం పటిచ్ఛాదేసి, తావతీహం త్వం పటివసిస్ససీ"తి వత్తబ్బో. వుత్తఞ్హేతం భగవతా

“యావతీహం జానం పటిచ్ఛాదేతి, తావతీహం తేన భిక్ఖునా అకామా పరివత్థబ్బ”న్తి. తతో “అయం భిక్ఖు ఆపత్తిపరియన్తం జానాతి, తస్మా పటిచ్ఛన్నపరివాసారహో”తి (పారా॰ ౪౪౨) ఇత్వా తదనురూపా కమ్మవాచా కాతబ్బా.

ఏత్థ చ ఆపత్తిపరియన్తపుచ్ఛనం కమ్మవాచాకరణత్థమేవ హోతి, రత్తిపరియన్తపుచ్ఛనం పన తదత్థఞ్చేవ సుద్ధన్తపరివాసస్స అననురూపభావదస్సనత్థఞ్చ హోతి. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (చుళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) “సో దువిధో చూళసుద్ధన్తో మహాసుద్ధన్తోతి, దువిధోపి చేస రత్తిపరిచ్ఛేదం సకలం వా ఏకచ్చం వా అజానన్తస్స చ అసరన్తస్స చ తత్థ వేమతికస్స చ దాతబ్బో. ఆపత్తిపరియన్తం పన ‘అహం ఏత్తకా ఆపత్తియో ఆపన్నో’తి జానాతు వా, మా వా, అకారణమేత”న్తి. తతో తస్స భిక్ఖునో నిసీదనట్ఠానం జానితబ్బం. దువిధఞ్హి నిసీదనట్ఠానం అనిక్ఖిత్తవత్తేన నిసీదితబ్బట్ఠానం, నిక్ఖిత్తవత్తేన నిసీదితబ్బట్ఠానన్తి.

తత్థ అప్పభిక్ఖుకే విహారే సభాగభిక్ఖూనం వసనట్ఠానే ఉపచారసీమాపరిచ్ఛిన్నో అన్తోవిహారో అనిక్ఖిత్తవత్తేన నిసీదితబ్బట్ఠానం హోతి. ఉపచారసీమం అతిక్కమ్మ మహామగ్గతో ఓక్కమ్మ గుమ్బవతిపటిచ్ఛన్నట్ఠానం నిక్ఖిత్తవత్తేన నిసీదితబ్బట్ఠానం హోతి. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) “సచే అప్పభిక్ఖుకో విహారో హోతి, సభాగా భిక్ఖూ వసన్తి, వత్తం అనిక్ఖిపిత్వా విహారేయేవ రత్తిపరిగ్గహో కాతబ్బో. అథ న సక్కా సోధేతుం, వుత్తనయేనేవ వత్తం నిక్ఖిపిత్వా పచ్చూససమయే ఏకేన భిక్ఖునా సద్ధిం మానత్తవణ్ణనాయం వుత్తనయేనేవ ఉపచారసీమం అతిక్కమిత్వా మహామగ్గా ఓక్కమ్మ పటిచ్ఛన్నట్ఠానే నిసీదిత్వా అన్తోఅరుణేయేవ వుత్తనయేనేవ వత్తం సమాదియిత్వా తస్స భిక్ఖునో పరివాసో ఆరోచేతబ్బో”తి. “మానత్తవణ్ణనాయం వుత్తనయేనేవా”తి చ “సచే అప్పభిక్ఖుకో విహారో హోతి, సభాగా భిక్ఖూ వసన్తి, వత్తం అనిక్ఖిపిత్వా అన్తోవిహారేయేవ రత్తియో గణేతబ్బా. అథ న సక్కా సోధేతుం, వుత్తనయేనేవ వత్తం నిక్ఖిపిత్వా పచ్చూససమయే చతూహి పఞ్చహి వా భిక్ఖూహి సద్ధిం పరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపతో, అపరిక్ఖిత్తస్స పరిక్ఖేపారహట్ఠానతో ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమిత్వా మహామగ్గతో ఓక్కమ్మ గుమ్బేన వా వతియా వా పటిచ్ఛన్నట్ఠానే నిసీదితబ్బ”న్తి (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮) ఇదం వచనం సన్ధాయ వుత్తం.

తత్థ **అప్పభిక్ఖుకో విహారో హోతీ**తి ఇదం బహుభిక్ఖుకే విహారే అఞ్ఞే భిక్ఖూ గచ్ఛన్తి, అఞ్ఞే భిక్ఖూ ఆగచ్ఛన్తి, తస్మా రత్తిచ్ఛేదవత్తభేదకారణాని సోధేతుం దుక్కరత్తా వుత్తం. వక్ఖతి హి “అథ న సక్కా సోధేతు”న్తి. **సభాగా భిక్ఖూ వసన్తీ**తి ఇదం విసభాగానం వేరీభిక్ఖూనం సన్తికే వత్తం ఆరోచేన్తో పకాసేతుకామో హోతి , తస్మా వుత్తం. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨; వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౨౩౬) “తస్మా అవేరిసభాగస్స సన్తికే ఆరోచేతబ్బా. యో పన విసభాగో హోతి సుత్వా పకాసేతుకామో, ఏవరూపస్స ఉపజ్ఝాయస్సపి సన్తికే నారోచేతబ్బా”తి, తస్మా విసభాగానం వసనట్ఠానే వత్తం అసమాదియిత్వా బహియేవ కాతుమ్పి వట్టతీతి దట్ఠబ్బం. **విహారేయేవా**తి అన్తోఉపచారసీమాయమేవ. వక్ఖతి హి “అథ న సక్కా…పే.… ఉపచారసీమం అతిక్కమిత్వా”తి. **రత్తిపరిగ్గహో కాతబ్బో**తి రత్తిగణనా కాతబ్బా. వుత్తఞ్హి మానత్తవణ్ణనాయం “రత్తియో గణేతబ్బా”తి. **అథ న సక్కా సోధేతు**న్తి బహుభిక్ఖుకత్తా వా విహారస్స విసభాగానం వసనట్ఠానత్తా వా రత్తిచ్ఛేదవత్తాభేదకారణానిపి సోధేతుం న సక్కా. **వత్తం నిక్ఖిపిత్వా**తి పరివాసవత్తం నిక్ఖిపిత్వా. **పచ్చూససమయే**తి పచ్ఛిమయామకాలే అరుణోదయతో పురేతరమేవ. తథా హి వక్ఖతి “అన్తోఅరుణేయేవ వుత్తనయేన వత్తం సమాదియిత్వా తస్స భిక్ఖునో పరివాసో ఆరోచేతబ్బో”తి. **ఏకేన భిక్ఖునా సద్ధి**న్తి విప్పవాసరత్తిచ్ఛేదవిముచ్చనత్థం వినా పకతత్తేన

సభిక్ఖుకఆవాసఅభిక్ఖుకఅనావాసగమనసఙ్ఖాతవత్తభేదవిముచ్చనత్థఞ్చ వుత్తం. తథా హి వుత్తం "న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా అభిక్ఖుకో అనావాసో గన్తబ్బో అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా"తి (చూళవ. ౭౬).

మానత్తవణ్ణనాయం వుత్తనయేనాతి "పరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపతో, అపరిక్ఖిత్తస్స పరిక్ఖేపారహట్ఠానతో ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమిత్వా"తి వుత్తనయేన. యది ఏవం విసమమిదం నయదస్సనం, పరిక్ఖేపపరిక్ఖేపారహట్ఠానే ఏవ హి ఉపచారసీమా హోతి, కస్మా తత్థ ఉపచారసీమతో ద్వేలేడ్డుపాతాతిక్కమో వుత్తో, ఇధ పన ఉపచారసీమాతిక్కమో ఏవాతి ? సచ్చం, తథాపి విహారే భిక్ఖూనం సజ్ఝాయాదిసద్దసవనసబ్భావతో సువిదూరాతిక్కమో వుత్తో, ఇధ పన ఉపచారసీమతో అతిక్కమమత్తోపి అతిక్కమోయేవాతి కత్వా వుత్తో. బుద్ధమతఞ్ఞూనో హి అట్ఠకథాచరియా. తథా హి వుత్తం వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. చూళవగ్గ ౯౭) "పరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపతోతిఆది కిఞ్చాపి పాళియం నత్థి, అథ ఖో అట్ఠకథాచరియానం వచనేన తథా ఏవ పటిపజ్జితబ్బన్తి చ వుత్త"న్తి.

మానత్తవణ్ణనాయం **చతూహి పఞ్చహి వా భిక్ఖూహి సద్ధిన్తి** ఇదం పన ఊనేగణేచరణరత్తిచ్ఛేదవిముచ్చనత్థం వుత్తం. **ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమిత్వాతిఆది** అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం సవనూపచారదస్సనూపచారవిజహనత్థం వుత్తం. తేనేవాహ టీకాచరియో "**ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమిత్వాతి** ఇదం విహారే భిక్ఖూనం సజ్ఝాయాదిసద్దసవనూపచారవిజహనత్థం వుత్తం, '**మహామగ్గతో ఓక్కమ్మాతి** ఇదం మగ్గపటిపన్నానం భిక్ఖూనం సవనూపచారవిజహనత్థం, **గుమ్బేన వాతిఆది** దస్సనూపచారవిజహనత్థ"న్తి. తస్మా యథావుత్తం దువిధం ఠానం పరివసన్తమానత్తచారికభిక్ఖూహి నిసీదితబ్బట్ఠానం హోతి. తేసు చ యది అన్తోవిహారేయేవ నిసీదిత్వా పరివసతి, ఉపచారసీమగతానం సబ్బేసం భిక్ఖూనం ఆరోచేతబ్బం హోతి. అథ బహిఉపచారసీమాయం, దిట్ఠరూపానం సుతసద్దానం ఆరోచేతబ్బం. అదిట్ఠఅసుతానమ్పి అన్తోద్వాదసహత్థగతానం ఆరోచేతబ్బమేవ. వుత్తఞ్హి వజిరబుద్ధిటీకాయం "వత్తం నిక్ఖిపిత్వా వసన్తస్స ఉపచారసీమగతానం సబ్బేసం ఆరోచనకిచ్చం నత్థి, దిట్ఠరూపానం సుతసద్దానం ఆరోచేతబ్బం. అదిట్ఠఅస్సుతానమ్పి అన్తోద్వాదసహత్థగతానం ఆరోచేతబ్బం. ఇదం వత్తం నిక్ఖిపిత్వా వసన్తస్స లక్ఖణన్తి వుత్త"న్తి. ఇదఞ్చ వత్తం అనిక్ఖిపిత్వా వసన్తస్స అన్తోవిహారేయేవ రత్తిపరిగ్గహస్స చ నిక్ఖిపిత్వా వసన్తస్స ఉపచారసీమం అతిక్కమిత్వా వత్తసమాదానస్స చ అట్ఠకథాయం వుత్తత్తా వుత్తం. ఉపచారో పన అన్తోసీమాయ ఠితానం సకలఉపచారసీమా హోతి, బహిఉపచారసీమాయ ఠితానం ద్వాదసహత్థమత్తం. తేనేవ హి ఉద్దేసభత్తాదిసఙ్ఘలాభో యది అన్తోసీమాయ ఉప్పజ్జతి, సీమట్ఠకసఙ్ఘస్స హోతి. యది బహిసీమాయం, ద్వాదసహత్థబ్భన్తరే పత్తభిక్ఖూనం, తస్మా ఉపచారవసేనపి ఏస అత్థో విఞ్ఞాయతి. తథా హి వుత్తం వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. చూళవగ్గ ౯౭) "**అత్థిభావం సల్లక్ఖేత్వాతి** ద్వాదసహత్థే ఉపచారే సల్లక్ఖేత్వా అనిక్ఖిత్తవత్తానం ఉపచారసీమాయ ఆగతభావం సల్లక్ఖేత్వా సహవాసాదికం వేదితబ్బన్తి చ వుత్త"న్తి.

ఏవం అనిక్ఖిత్తవత్తానం హుత్వా పరివసన్తానం అన్తోవిహారేయేవ వసనస్స, నిక్ఖిత్తవత్తానం హుత్వా పరివసన్తానం విహారతో బహి ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమిత్వా వసనస్స చ అట్ఠకథాదీసు పకరణేసు ఆగతత్తా తథాగతనయో పకరణాగతనయో హోతి. ఇదాని పన ఆచరియా అనిక్ఖిత్తవత్తస్స చ రత్తిచ్ఛేదవత్తభేదదోసే పరిహరితుం అతిదుక్కరత్తా, నిక్ఖిత్తవత్తస్స చ దేవసికం పచ్చూససమయే బహిసీమగమనస్స దుక్కరత్తా, వాళసరీసపాదిపరిసయస్స చ ఆసఙ్కితబ్బభావతో రత్తిచ్ఛేదవత్తభేదపరిహరణవసేన లక్ఖణపారిపూరిమేవ మనసి కరోన్తా నిక్ఖిత్తవత్తాపి సమానా అన్తోవిహారేయేవ పరివాసవసనఞ్చ మానత్తచరణఞ్చ కరోన్తి.

ఏకచ్చే ఆచరియా బహిఉపచారసీమాయం పతిరూపట్ఠానే పకతత్తానం భిక్ఖూనం వసనసాలం కారాపేత్వా పారివాసికభిక్ఖూనం నిపజ్జనమఞ్చం సబ్బతో ఛన్నపరిచ్ఛిన్నం సద్వారబన్ధనం సుగుత్తం కారాపేత్వా తం పదేసం వతియా పరిక్ఖిపాపేత్వా సాయన్హసమయే తత్థ గన్త్వా ఉపట్ఠాకసామణేరాదయో నివత్తాపేత్వా పురిమయామే వా మజ్ఝిమయామే వా సమన్తతో సద్దఛిజ్జనకాలే పకతత్తభిక్ఖూ సాలాయం నిపజ్జాపేత్వా పారివాసికభిక్ఖూ వత్తం సమాదాపేత్వా ఆరోచాపేత్వా అత్తనో అత్తనో మఞ్చకేసు నిపజ్జాపేత్వా పచ్ఛిమయామకాలే ఉట్ఠాపేత్వా అరుణే ఉట్ఠితే ఆరోచాపేత్వా వత్తం నిక్ఖిపాపేన్తి. ఏస నయో పకరణేసు అనాగతత్తా ఆచరియానం మతేన కతత్తా **ఆచరియనయో** నామ. ఏస నయోపి యథారుతతో పకరణేసు అనాగతోపి పకరణానులోమవసేన రత్తిచ్ఛేదవత్తభేదదోసే పరిహరిత్వా లజ్జిపేసలేహి బహుస్సుతేహి సిక్ఖాకామేహి వినయే పకతఞ్ఞూహి విచారితో సమానో సున్దరో పసత్థోవ హోతి, తస్మా "అనులోమనయో"తిపి వత్తుం వట్టతి.

నను చ అనిక్ఖిత్తవత్తానంయేవ అన్తోవిహారే వసనం అట్ఠకథాయం వుత్తం, అథ కస్మా నిక్ఖిత్తవత్తాపి సమానా వసన్తీతి? సచ్చం, తత్థ పన అప్పభిక్ఖుకత్తా సభాగభిక్ఖూనం వసనట్ఠానత్తా చ రత్తిచ్ఛేదవత్తభేదదోసే చ పరిహరితుం సక్కుణేయ్యభావతో సకలరత్తిన్దివమ్పి వత్తం అనిక్ఖిపిత్వా వసనం వుత్తం, ఇధ పన తథా అసక్కుణేయ్యభావతో దివా వత్తం నిక్ఖిపిత్వా రత్తియం సమాదియన్తో ఆగన్తుకానం అనాగమనకాలభావతో, సద్దఛిజ్జనకాలభావతో చ రత్తిచ్ఛేదాదిదోసే పరిహరితుం సక్కుణేయ్యత్తా తదనులోమోయేవ హోతీతి మన్త్వా ఆచరియా ఏవం కరోన్తీతి దట్ఠబ్బం.

ఏవం హోతు, బహిఉపచారసీమాయ వసన్తానం పటిచ్ఛన్నట్ఠానే నిసీదనమేవ అట్ఠకథాయం వుత్తం, న పకతత్తసాలాకరణమఞ్చకరణాదీని, అథ కస్మా ఏతాని కరోన్తీతి? సచ్చం, తథాపి పకతత్తసాలాకరణం పారివాసికానం భిక్ఖూనం పకతత్తేహి భిక్ఖూహి విప్పవాసరత్తిచ్ఛేదవత్తభేదదోసపరిహరణత్థం, తం "తయో ఖో, ఉపాలి, పారివాసికస్స భిక్ఖునో రత్తిచ్ఛేదా సహవాసో, విప్పవాసో, అనారోచనా"తి వుత్తపాఠం (చూళవ. ౮౩) అనులోమేతి. మఞ్చకరణం సహవాసరత్తిచ్ఛేదవత్తభేదదోసపరిహరణత్థం, తం "న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా పకతత్తేన భిక్ఖునా సద్ధిం ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వత్థబ్బం, న ఏకచ్ఛన్నే అనావాసే వత్థబ్బం, న ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వా అనావాసే వా వత్థబ్బ"న్తి వుత్తపాఠఞ్చ (చూళవ. ౮౧) యథావుత్తపాఠఞ్చ అనులోమేతి. ఆది-సద్దేన సాయన్హసమయే గమనాదీని సఙ్గణ్హాతి. తేసు అట్ఠకథాయం పచ్చూససమయే గమనే ఏవ వుత్తేపి సాయన్హసమయే గమనం రత్తిగమనస్స బహుపరిస్సయత్తా పరిస్సయవినోదనత్థం, తం "అన్తరాయతో పరిముచ్చనత్థాయ గన్తబ్బమేవా"తి వుత్తం అట్ఠకథాపాఠం (చూళవ. అట్ఠ. ౭౬) అనులోమేతి. ఉపట్ఠాకసామణేరాదీనం నివత్తాపనం అనుపసమ్పన్నేన సహసేయ్యాసఙ్కానివత్తనత్థం, తం "యో పన భిక్ఖు అనుపసమ్పన్నేన సహసేయ్యం కప్పేయ్య, పాచిత్తియ"న్తి వుత్తం మాతికాపాఠం (పాచి. ౪౯) అనులోమేతి. పురిమయామే వా మజ్ఝిమయామే వా సమన్తతో సద్దఛిజ్జనకాలే పకతత్తభిక్ఖూ సాలాయం నిపజ్జాపేత్వా పారివాసికభిక్ఖూనం వత్తసమాదాపనం అఞ్ఞభిక్ఖూనం సద్దసవనవివజ్జనత్థం, తం అనారోచనరత్తిచ్ఛేదదోసపరిహరణత్థం, తం యథావుత్తరత్తిచ్ఛేదపాఠం అనులోమేతి.

నను చ అట్ఠకథాయం అన్తోఅరుణేయేవ వత్తసమాదాపనం వుత్తం, అథ కస్మా "పురిమయామమజ్ఝిమయామేసూ"తి వుత్తన్తి? నాయం దోసో, హియ్యోఅరుణుగ్గమనతో పట్ఠాయ హి యావ అజ్జఅరుణుగ్గమనా ఏకో రత్తిన్దివో అజ్జఅరుణస్స అన్తో నామ, అజ్జఅరుణతో పట్ఠాయ పచ్ఛాకాలో అరుణస్స బహి నామ, తస్మా పురిమమజ్ఝిమయామేసు కతవత్తసమాదానమ్పి అరుణోదయతో పురే కతత్తా అన్తోఅరుణే కతంయేవ హోతి. వత్తం అసమాదియిత్వా నిపజ్జనే చ సతి నిద్దావసేన

అరుణుగ్గమనకాలం అజానిత్వా వత్తసమాదానం అతిక్కన్తం భవేయ్య, తస్మా పురేతరమేవ సమాదానం కత్వా నిపజ్జనం ఞాయాగతం హోతి, "అన్తోఅరుణేయేవ వుత్తనయేనేవ వత్తం సమాదియిత్వా"తి వుత్తఅట్ఠకథాపాఠఞ్చ (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) అనులోమేతి.

ఏవం హోతు, ఏవం సన్తేపి కస్మా "ఆరోచాపేత్వా"తి వుత్తం, నను మాళకసీమాయం సమాదిన్నకాలేయేవ వత్తమారోచితన్తి? సచ్చం ఆరోచితం, అయం పన భిక్ఖు దివా వత్తం నిక్ఖిపిత్వా నిసిన్నో, ఇదాని సమాదిన్నో, తస్మా మాళకసీమాయ ఆరోచితమ్పి పున ఆరోచేతబ్బం హోతి. ఇదమ్పి "అన్తోఅరుణేయేవ వుత్తనయేనేవ వత్తం సమాదియిత్వా తస్స భిక్ఖునో పరివాసో ఆరోచేతబ్బో"తి పాఠం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) అనులోమేతి. అథ "అత్తనో అత్తనో మఞ్చకేసు నిపజ్జాపేత్వా"తి కస్మా వుత్తం, నను అఞ్ఞమఞ్ఞస్స మఞ్చేసు నిపజ్జమానాపి పకతత్తసాలతో నిబ్బోదకపతనట్ఠానతో బహి నిపజ్జమానా సహవాసరత్తిఅచ్ఛేదదోసతో ముత్తాయేవాతి? న పనేవం దట్ఠబ్బం. న హి పారివాసికో పకతత్తభిక్ఖూహేవ ఏకచ్ఛన్నే నిపన్నో సహవాసరత్తిచ్ఛేదప్పత్తో హోతి, అథ ఖో అఞ్ఞమఞ్ఞమ్పి హోతియేవ. వుత్తఞ్హేతం సమన్తపాసాదికాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౮౧) "సచే హి ద్వే పారివాసికా ఏకతో వసేయ్యుం, తే అఞ్ఞమఞ్ఞస్స అజ్ఝాచారం ఞత్వా అగారవా వా విప్పటిసారినో వా హుత్వా పాపిట్ఠతరం వా ఆపత్తిం ఆపజ్జేయ్యుం విబ్భమేయ్యుం వా, తస్మా నేసం సహసేయ్యా సబ్బప్పకారేన పటిక్ఖిత్తా"తి. "పచ్ఛిమయామకాలే ఉట్ఠాపేత్వా అరుణే ఉట్ఠితే ఆరోచాపేత్వా వత్తం నిక్ఖిపాపేన్తీ"తి ఏత్థ అరుణే అనుట్ఠితేయేవ వత్తనిక్ఖిపనే కరియమానే రత్తిచ్ఛేదో హోతి, సా రత్తి గణనూపగా న హోతి, తస్మా పఠమపరిచ్ఛేదే వుత్తం అరుణకథావినిచ్ఛయం ఓలోకేత్వా అరుణుగ్గమనభావో సుట్ఠు జానితబ్బో.

"ఆరోచాపేత్వా వత్తం నిక్ఖిపాపేతబ్బ"న్తి వుత్తం. కస్మా ఆరోచాపేతి, నను సమాదిన్నకాలేయేవ ఆరోచితన్తి? సచ్చం, తథాపి పారివాసికవత్తసమాదానకాలే ఆరోచితేసు భిక్ఖూసు ఏకచ్చే నిక్ఖిపనకాలే గచ్ఛన్తి, అఞ్ఞే ఆగచ్ఛన్తి, ఏవం పరిససఙ్కమనమ్పి సియా, తథా చ సతి అభినవాగతానం సబ్బావా ఆరోచేతబ్బం హోతి, అసతి పన అభినవాగతభిక్ఖుమ్హి ఆరోచనకిచ్చం నత్థి. ఏవం సన్తేపి ఆరోచనే దోసాభావతో పున ఆరోచనం ఞాయాగతం హోతి, మానత్తచరణకాలే పన సమాదానే ఆరోచితేపి నిక్ఖిపనే అవస్సం ఆరోచేతబ్బమేవ . కస్మా? దివసన్తరభావతో. "దేవసికం ఆరోచేతబ్బ"న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౯౦) హి వుత్తం. ఏవం సన్తేపి సాయం సమాదానకాలే ఆరోచేస్సతి, తస్మా నిక్ఖిపనే ఆరోచనకిచ్చం నత్థీతి చే? న, సాయం సమాదానకాలే ఏతే భిక్ఖూ ఆగచ్ఛిస్సన్తిపి, న ఆగచ్ఛిస్సన్తిపి, అనాగతానం కథం ఆరోచేతుం లభిస్సతి, అనారోచనే చ సతి రత్తిచ్ఛేదో సియా, తస్మా తస్మిం దివసే అరుణే ఉట్ఠితే వత్తనిక్ఖిపనతో పురేయేవ ఆరోచేతబ్బన్తి నో మతి, సుట్ఠుతరం ఉపధారేత్వా గహేతబ్బం. ఏవం పకరణాగతనయేన వా పకరణానులోమఆచరియనయేన వా సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఆణం పతిట్ఠాపేన్తేన వినయకోవిదేన బహుస్సుతేన లజ్జీపేసలభూతేన వినయధరేన విసుద్ధికామానం పేసలానం భిక్ఖూనం సీలవిసుద్ధత్థాయ సుట్ఠు విచారేత్వా పరివాసవత్తామానత్తచరణవత్తాని ఆచిక్ఖితబ్బానీతి.

ఇమస్మిం ఠానే లజ్జీభిక్ఖూనం పరివాసాదికథాయ కుసలత్థం నానావాదనయో వుచ్చతే – కేచి భిక్ఖూ "పకతత్తసాలం కురుమానేన తస్సా సాలాయ మజ్ఝే ధమ్మం నిమిత్తం కత్వా తతో ద్వాదసహత్థమత్తం పదేసం సల్లక్ఖేత్వా యథా పఞ్ఞత్తే పారివాసికానం మఞ్చే నిపన్నస్స భిక్ఖుస్స గీవా తస్స పదేసస్స ఉపరి హోతి, తథా పఞ్ఞాపేతబ్బో. ఏవం కతే సుకతం హోతీ"తి వదన్తి కరోన్తి చ. ఏకచ్చే "మఞ్చే నిపన్నస్స భిక్ఖుస్స కటి తస్స పదేసస్స ఉపరి హోతి, యథా పఞ్ఞాపేతబ్బో, ఏవం కతే సుకతం హోతీ"తి వదన్తి కరోన్తి చ, తం వచనం నేవ పాళియం, న అట్ఠకథాటీకాదీసు విజ్జతి, కేవలం తేసం పరికప్పమేవ.

అయం పన నేసం అధిప్పాయో సియా – “ద్వాదసహత్థం పన ఉపచారం ముఞ్చిత్వా నిసీదితుం వట్టతీ”తి అట్ఠకథాయం వుత్తవచనఞ్చ “అథ ద్వాదసహత్థం ఉపచారం ఓక్కమిత్వా అజానన్తస్సేవ గచ్ఛతి, రత్తిచ్ఛేదో హోతి ఏవ, వత్తభేదో పన నత్థీ”తి అట్ఠకథావచనఞ్చ (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౯౭) “అదిట్ఠఅస్సుతానమ్పి అన్తోద్వాదసహత్థగతానం ఆరోచేతబ్బ”న్తి వుత్తటీకావచనఞ్చ (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౯౭) “అదిట్ఠఅస్సుతానమ్పి అన్తోద్వాదసహత్థగతానం ఆరోచేతబ్బం, ‘ఇదం వత్తం నిక్ఖిపిత్వా వసన్తస్స లక్ఖణ’న్తి వుత్త”న్తి వుత్తవజిరబుద్ధిటీకావచనఞ్చ (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౯౭) “**అత్థిభావం సల్లక్ఖేత్వా**తి ద్వాదసహత్థే ఉపచారే సల్లక్ఖేత్వా, అనిక్ఖిత్తవత్తానం ఉపచారసీమాయ ఆగతభావం సల్లక్ఖేత్వా సహవాసాదికం వేదితబ్బ”న్తి వుత్తం వజిరబుద్ధిటీకావచనఞ్చ పస్సిత్వా అయోనిసో అత్థం గహేత్వా సబ్బత్థ ద్వాదసహత్థమేవ పమాణం, తతో ఊనమ్పి అధికమ్పి న వట్టతి, తస్మా యథావుత్తనయేన మజ్ఝే ఠత్వా తతో ద్వాదసహత్థమత్తే పదేసే నిపన్నస్స భిక్ఖుస్స గీవా వా కటి వా హోతు, ఏవం సన్తే ద్వాదసహత్థప్పదేసే పారివాసికభిక్ఖు హోతి, తతో సహవాసతో వా విప్పవాసతో వా రత్తిచ్ఛేదవత్తభేదదోసా న హోన్తీతి.

తత్రేవం యుత్తాయుత్తవిచారణా కాతబ్బా. యథావుత్తపాఠేసు పఠమపాఠస్స అయమధిప్పాయో – పకతత్తభిక్ఖుమ్హి ఛమాయ నిసిన్నే యది పారివాసికభిక్ఖు ఆసనే నిసీదితుకామో, పకతత్తస్స భిక్ఖునో నిసిన్నట్ఠానతో ద్వాదసహత్థం ఉపచారం ముఞ్చిత్వావ నిసీదితుం వట్టతి, న ద్వాదసహత్థబ్భన్తరేతి. ఏతేన ద్వీసుపి ఛమాయ నిసిన్నేసు ద్వాదసహత్థబ్భన్తరేపి వట్టతి, ద్వాదసహత్థప్పదేసతో బహి నిసీదన్తో ఆసనేపి నిసీదితుం వట్టతీతి దస్సేతి. తేనాహ “**న ఛమాయ నిసిన్నే**తి పకతత్తే భూమియం నిసిన్నే ఇతరేన అన్తమసో తిణసన్థరేపి ఉచ్చతరే వాలికతలేపి వా న నిసీదితబ్బం, ద్వాదసహత్థం పన ఉపచారం ముఞ్చిత్వా నిసీదితుం వట్టతీ”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౭౧). ఇతి పకతత్తే ఛమాయ నిసిన్నే పారివాసికేన నిసీదితబ్బట్ఠానదీపకో అయం పాఠో, న మఞ్చపణ్ణాపనట్ఠానసయనట్ఠానదీపకో, తం పుబ్బాపరపరిపుణ్ణం సకలం పాఠం అనోలోకేత్వా ఏకదేసమత్తమేవ పస్సిత్వా పరికప్పవసేన అయోనిసో అధిప్పాయం గణ్హన్తి.

దుతియపాఠస్స పన అయమధిప్పాయో – బహి ఉపచారసీమాయ పటిచ్ఛన్నట్ఠానే వత్తం సమాదియిత్వా నిసిన్నే భిక్ఖుస్మిం తస్స నిసిన్నట్ఠానతో ద్వాదసహత్థం ఉపచారం ఓక్కమిత్వా తస్స అజానన్తస్సేవ అఞ్ఞో భిక్ఖు గచ్ఛతి, తస్స పారివాసికస్స భిక్ఖునో రత్తిచ్ఛేదో హోతి, వత్తభేదో పన నత్థి. కస్మా రత్తిచ్ఛేదో హోతి? ఉపచారం ఓక్కమితత్తా. కస్మా న వత్తభేదో? అజానన్తత్తాతి. ఏతేన బహిఉపచారసీమాయ ఉపచారో ద్వాదసహత్థప్పమాణో హోతి ఆరోచనక్ఖేత్తభూతోతి దస్సేతి. తేనాహ “గుమ్బేన వా వతియా వా పటిచ్ఛన్నట్ఠానే నిసీదితబ్బం, అన్తోఅరుణేయేవ వుత్తనయేన వత్తం సమాదియిత్వా ఆరోచేతబ్బం. సచే అఞ్ఞో కోచి భిక్ఖు కేనచిదేవ కరణీయేన తం ఠానం ఆగచ్ఛతి, సచే ఏస తం పస్సతి, సద్దం వాస్స సుణాతి, ఆరోచేతబ్బం. అనారోచేన్తస్స రత్తిచ్ఛేదో చేవ వత్తభేదో చ. అథ ద్వాదసహత్థం ఉపచారం ఓక్కమిత్వా అజానన్తస్సేవ గచ్ఛతి, రత్తిచ్ఛేదో హోతి ఏవ, వత్తభేదో పన నత్థీ”తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౯౭). ఇతి అయమ్పి పాఠో ఆరోచనక్ఖేత్తదీపకో హోతి, న మఞ్చపఞ్ఞాపనాదిదీపకోతి దట్ఠబ్బం.

తతియపాఠస్స పన అయమధిప్పాయో – కిం బహిఉపచారసీమాయ వత్తసమాదానట్ఠానం ఆగతభిక్ఖూనం దిట్ఠరూపానం సుతసద్దానంయేవ ఆరోచేతబ్బన్తి పుచ్ఛాయ సతి అదిట్ఠఅస్సుతానమ్పి అన్తోద్వాదసహత్థగతానం ఆరోచేతబ్బన్తి విస్సజ్జేతబ్బన్తి. ఏతేన అదిట్ఠఅస్సుతానం పన అన్తోద్వాదసహత్థగతానంయేవ ఆరోచేతబ్బం, న బహిద్వాదసహత్థగతానం, దిట్ఠసుతానం పన అన్తోద్వాదసహత్థగతానమ్పి బహిద్వాదసహత్థగతానమ్పి ఆకాసాదిగతానమ్పి

ఆరోచేతబ్బమేవాతి దస్సేతి. తేనాహ "అయం పనేత్థ థేరస్స అధిప్పాయో – వత్తం నిక్ఖిపిత్వా పరివసన్తస్స ఉపచారగతానం సబ్బేసం ఆరోచనకిచ్చం నత్థి, దిట్ఠరూపానం సుతసద్దానం ఆరోచేతబ్బం, అదిట్ఠఅస్సుతానమ్పి అన్తోద్వాదసహత్థగతానం ఆరోచేతబ్బం. ఇదం వత్తం నిక్ఖిపిత్వా పరివసన్తస్స లక్ఖణ"న్తి (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౮౭). ఇతి అయమ్పి పాఠో ఆరోచేతబ్బలక్ఖణదీపకో హోతి, న మఞ్చపఞ్ఞాపనాదిదీపకోతి. చతుత్థపాఠస్స అధిప్పాయోపి తతియపాఠస్స అధిప్పాయసదిసోవ.

పఞ్చమపాఠస్స పన అయమధిప్పాయో – **అత్థిభావం సల్లక్ఖేత్వా**తి ఏత్థ ఏతస్మిం అట్ఠకథావచనే నిక్ఖిత్తవత్తానం భిక్ఖూనం అత్తనో నిసిన్నట్ఠానతో ద్వాదసహత్థే ఉపచారే అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం అత్థిభావం సల్లక్ఖేత్వా అనిక్ఖిత్తవత్తానం ఉపచారసీమాయ అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం ఆగతభావం సల్లక్ఖేత్వా సహవాసాదికం వేదితబ్బం. **ఆది**-సద్దేన విప్పవాసఅనారోచనఊనేగణేచరణాని సఙ్గణ్హాతి. అయఞ్చ యస్మా గణస్స ఆరోచేత్వా భిక్ఖూనఞ్చ అత్థిభావం సల్లక్ఖేత్వా వసి, తస్మా నిక్ఖిత్తవత్తానం బహిఉపచారసీమాయ సమాదిన్నత్తా అత్తనో నిసిన్నట్ఠానతో ద్వాదసహత్థే ఉపచారే అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం అత్థిభావం సల్లక్ఖేత్వా అనిక్ఖిత్తవత్తానం అన్తోవిహారే సమాదిన్నత్తా ఉపచారసీమాయ అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం ఆగతభావం సల్లక్ఖేత్వా సహవాసవిప్పవాసఅనారోచనఊనేగణేచరణసఙ్ఖాతాని వత్తచ్ఛేదకారణాని వేదితబ్బానీతి. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౮౭) "అయఞ్చ యస్మా గణస్స ఆరోచేత్వా భిక్ఖూనఞ్చ అత్థిభావం సల్లక్ఖేత్వావ వసి, తేనస్స ఊనేగణేచరణదోసో వా విప్పవాసో వా న హోతీ"తి. ఇతి అయఞ్చ పాఠో పకతత్తభిక్ఖూసు గతేసుపి వత్తం ఆరోచేత్వా భిక్ఖూనం అత్థిభావం సల్లక్ఖేత్వా వసితత్తా దోసాభావమేవ దీపేతి, న మఞ్చపఞ్ఞాపనాదీని. ఇతి ఇమేసం పాఠానం అయోనిసో అధిప్పాయం గహేత్వా "సబ్బత్థ ద్వాదసహత్థమేవ పమాణ"న్తి మఞ్ఞమానా విచారింసు, తేసం దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జమానా సిస్సానుసిస్సాదయోపి తథేవ కరోన్తి, తదేతం అప్పమాణం.

కథం? యం తత్థ పకతత్తసాలాయ మజ్ఝే థమ్భం నిమిత్తం కత్వా ద్వాదసహత్థం మినింసు, తదప్పమాణం . న హి థమ్భేన వా సాలాయ వా సహవాసో వా విప్పవాసో వా వుత్తో, అథ ఖో పకతత్తభిక్ఖునావ. వుత్తఞ్హి సమన్తపాసాదికాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౮౩) "తత్థ **సహవాసో**తి య్వాయం పకతత్తేన భిక్ఖునా సద్ధిం ఏకచ్ఛన్నేతిఆదినా నయేన వుత్తో ఏకతో వాసో. **విప్పవాసో**తి ఏకకస్సేవ వాసో"తి. యఞ్హి తతో ద్వాదసహత్థమత్తట్ఠానే భిక్ఖుస్స గీవాట్ఠపనం వా కటిట్ఠపనం వా వదన్తి, తదపి అప్పమాణం. బహిఉపచారసీమాయ హి పరివసన్తస్స భిక్ఖుస్స సకలసరీరం పకతత్తభిక్ఖూనం అన్తోద్వాదసహత్థే ఉపచారే ఠపేతబ్బం హోతి, న ఏకదేసమత్తం.

తేసం పన అయమధిప్పాయో సియా – ద్వాదసహత్థప్పదేసతో సకలసరీరస్స అన్తోకరణే సతి సహవాసో భవేయ్య, బహికరణే సతి విప్పవాసో, తేన ఉపడ్ఢం అన్తో ఉపడ్ఢం బహి హోతూతి, తం మిచ్ఛాఞాణవసేన హోతి. న హి సహవాసదోసో ద్వాదసహత్థేన కథితో, అథ ఖో ఏకచ్ఛన్నే సయనేన. వుత్తఞ్హేతం భగవతా పారివాసికక్ఖన్ధకే (చూళవ॰ ౮౧) "న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా పకతత్తేన భిక్ఖునా సద్ధిం ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వత్థబ్బం, న ఏకచ్ఛన్నే అనావాసే వత్థబ్బం, న ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వా అనావాసే వా వత్థబ్బ"న్తి. అట్ఠకథాయమ్పి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౮౧) వుత్తం "**ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే**"తిఆదీసు **ఆవాసో** నామ వసనత్థాయ కతసేనాసనం. **అనావాసో** నామ చేతియఘరం బోధిఘరం సమ్ముఞ్జనిఅట్టకో దారుఅట్టకో పానీయమాళో వచ్చకుటి ద్వారకోట్ఠకోతి ఏవమాది. తతియపదేన తదుభయమ్పి గహితం, 'ఏతేసు యత్థ కత్థచి ఏకచ్ఛన్నే ఛదనతో ఉదకపతనట్ఠానపరిచ్ఛిన్నే ఓకాసే ఉక్ఖిత్తకో వసితుం న లభతి, పారివాసికో పన అన్తోఆవాసేయేవ న లభతీ'తి

మహాపచ్చరియం వుత్తం. మహాఅట్ఠకథాయం పన 'అవిసేసేన ఉదకపాతేన వారితా'న్తి వుత్తం. కురున్దియం 'ఏతేసు ఏత్తకేసు పఞ్చవణ్ణఛదనబద్ధట్ఠానేసు పారివాసికస్స చ ఉక్ఖిత్తకస్స చ పకతత్తేన సద్ధిం ఉదకపాతేన వారితా'న్తి వుత్తం, తస్మా నానూపచారేపి ఏకచ్ఛన్నే న వట్టతి. సచే పనేత్థ తదహుపసమ్పన్నేపి పకతత్తే పఠమం పవిసిత్వా నిపన్నే సట్ఠివస్సోపి పారివాసికో పచ్ఛా పవిసిత్వా జానన్తో నిపజ్జతి, రత్తిచ్ఛేదో చేవ వత్తభేదదుక్కటఞ్చ, అజానన్తస్స రత్తిచ్ఛేదోవ, న వత్తభేదదుక్కటం. సచే పన తస్మిం పఠమం నిపన్నే పచ్ఛా పకతత్తో పవిసిత్వా నిపజ్జతి, పారివాసికో చ జానాతి, రత్తిచ్ఛేదో చేవ వత్తభేదదుక్కటఞ్చ. నో చే జానాతి , రత్తిచ్ఛేదోవ, న వత్తభేదదుక్కటన్తి, తస్మా సాలాయపి విహారేపి ఛదనతో ఉదకపతనట్ఠానతో ముత్తమత్తేయేవ సహవాసదోసో న విజ్జతీతి దట్ఠబ్బం.

ఏకచ్చే పన మజ్ఝిమత్థమ్భతో ద్వాదసహత్థాయామేన దణ్డకేన చక్కం భమిత్వా సమన్తతో బాహిరే లేఖం కరోన్తి, ఏవం కతే సా బాహిరలేఖా ఆవట్టతో ద్వాసత్తతిహత్థమత్తా హోతి, తతో తం పదేసం ద్వాదసహత్థేన దణ్డకేన మినిత్వా భాజియమానం ఛభాగమేవ హోతి, తతో తేసం ఛభాగానం సీమాయ ఏకేకస్మిం మఞ్చే పఞ్ఞపియమానే ఛళేవ మఞ్చట్ఠానాని హోన్తి, తస్మా ఏకస్మిం వట్టమణ్డలే ఛ భిక్ఖూయేవ అపుబ్బం అచరిమం వసితుం లభన్తి, న తతో ఉద్ధన్తి వదన్తి. కస్మా పన ఏవం కరోన్తీతి? పుబ్బే వుత్తనయేన "సబ్బత్థ ద్వాదసహత్థమత్తమేవ పమాణ"న్తి గహితత్తా. ఏవం కిర నేసమధిప్పాయో – పారివాసికో పకతత్తస్స భిక్ఖునో ద్వాదసహత్థబ్భన్తరే సయమానో సహవాసో సియా, బాహిరే సయమానో విప్పవాసో, తథా అఞ్ఞమఞ్ఞస్సపీతి. ఏవం కరోన్తానం పన నేసం సకలఅధిప్పాయోపి న సిజ్ఝతి, కుతో భగవతో అధిప్పాయో.

కథం? పారివాసికో భిక్ఖు పకతత్తభిక్ఖూనఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞస్స చ ద్వాదసహత్థమత్తే పదేసే హోతూతి నేసమధిప్పాయో. అథ పన మజ్ఝిమత్థమ్భం నిమిత్తం కత్వా మినియమానా సమన్తతో బాహిరలేఖా థమ్భతోయేవ ద్వాదసహత్థమత్తా హోతి, న పకతత్తభిక్ఖూహి. తే హి థమ్భతో బహి ఏకరతనద్వితిరతనాదిట్ఠానే ఠితా, బాహిరతోపి లేఖాయేవ థమ్భతో ద్వాదసహత్థమత్తా హోతి, న తస్సూపరి నిపన్నభిక్ఖు. సో హి ద్విరతనమత్తేనపి తిరతనమత్తేనపి లేఖాయ అన్తోపి హోతి బహిపి. అఞ్ఞమఞ్ఞస్సపి ఛభాగసీమాయేవ అఞ్ఞమఞ్ఞస్స ద్వాదసహత్థమత్తా హోతి , న తస్సూపరి పఞ్ఞత్తమఞ్చో వా తత్థ నిపన్నభిక్ఖు వా. మఞ్చో హి ఏకరతనమత్తేన వా ద్విరతనమత్తేన వా సీమం అతిక్కమిత్వా ఠితో, భిక్ఖూపి సయమానా న సీమాయ ఉపరియేవ సయన్తి, విదత్థిమత్తేన వా రతనమత్తేన వా సీమం అతిక్కమిత్వా వా అప్పత్వా వా సయన్తి, తస్మా తే పారివాసికా భిక్ఖూ పకతత్తభిక్ఖూనమ్పి అఞ్ఞమఞ్ఞస్సపి ద్వాదసహత్థమత్తట్ఠాయినో న హోన్తి, తతో ఊనావ హోన్తి, తస్మా సకలఅధిప్పాయోపి న సిజ్ఝతి.

భగవతో పన అధిప్పాయో – యది అప్పభిక్ఖుకాదిఅఙ్గసమ్పన్నత్తా విహారస్స వత్తం అనిక్ఖిపిత్వా అన్తోవిహారేయేవ పరివసతి, ఏవం సతి పకతత్తేన భిక్ఖునా న ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వసితబ్బం. యది తాదిసఆవాసే వా అనావాసే వా ఛదనతో ఉదకపతనట్ఠానస్స అన్తో సయేయ్య, సహవాసో నామ, రత్తిచ్ఛేదో హోతీతి అయమత్థో యథావుత్త-పాళియా చ అట్ఠకథాయ చ పకాసేతబ్బో. న ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే ద్వీహి వత్థబ్బం. యది వసేయ్య, వుడ్ఢస్స రత్తిచ్ఛేదోయేవ, నవకస్స రత్తిచ్ఛేదో చేవ వత్తభేదదుక్కటఞ్చ హోతి. సమవస్సా చే, అజానన్తస్స రత్తిచ్ఛేదోయేవ , జానన్తస్స ఉభయమ్పీతి అయమత్థో "తయో ఖో, ఉపాలి, పారివాసికస్స భిక్ఖునో రత్తిచ్ఛేదా సహవాసో విప్పవాసో అనారోచనా"తి చ "న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా పారివాసికేన వుడ్ఢతరేన సద్ధిం న ఏకచ్ఛన్నే ఆవాసే వత్థబ్బ"న్తి (చూళవ॰ ౮౨) చ "**వుడ్ఢతరేనా**తి ఏత్థ...పే॰... సచే హి ద్వే పారివాసికా ఏకతో వసేయ్యుం, తే అఞ్ఞమఞ్ఞస్స అజ్ఝాచారం ఞత్వా అగారవా వా విప్పటిసారినో వా హుత్వా పాపిట్ఠతరం వా

ఆపత్తిం ఆపజ్జేయ్యుం విబ్భమేయ్యుం వా, తస్మా నేసం సహసేయ్యా సబ్బప్పకారేన పటిక్ఖిత్తా"తి (చూళవ. అట్ఠ. ౮౧) చ ఇమేహి పాళిఅట్ఠకథాపాఠేహి పకాసేతబ్బో. విప్పవాసేపి పారివాసికేన అభిక్ఖుకే ఆవాసే న వత్థబ్బం, పకతత్తేన వినా అభిక్ఖుకో ఆవాసో న గన్తబ్బో, బహిసీమాయం భిక్ఖూనం వసనట్ఠానతో ద్వాదసహత్థప్పమాణస్స ఉపచారస్స అన్తో నిసీదితబ్బన్తి భగవతో అధిప్పాయో.

అయమత్థో "న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సభిక్ఖుకా ఆవాసా అభిక్ఖుకో ఆవాసో గన్తబ్బో అఞ్ఞత్ర పకతత్తేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా"తిఆది (చూళవ. ౭౬) చ "తయో ఖో, ఉపాలి...పే.... అనారోచనా"తి చ "చత్తారో ఖో, ఉపాలి, మానత్తచారికస్స భిక్ఖునో రత్తిచ్ఛేదా సహవాసో, విప్పవాసో, అనారోచనా, ఊనేగణేచరణ"న్తి (చూళవ. ౯౨) చ "**విప్పవాసో**తి ఏకకస్సేవ వాసో"తి చ "అయఞ్చ యస్మా గణస్స ఆరోచేత్వా భిక్ఖూనఞ్చ అత్థిభావం సల్లక్ఖేత్వావ వసి, తేనస్స ఊనేగణేచరణదోసో వా విప్పవాసో వా న హోతీ"తి చ "**అత్థిభావం సల్లక్ఖేత్వా**తి ద్వాదసహత్థే ఉపచారే సల్లక్ఖేత్వా, అనిక్ఖిత్తవత్తానం ఉపచారసీమాయ ఆగతభావం సల్లక్ఖేత్వా సహవాసాదికం వేదితబ్బ"న్తి చ ఆగతేహి పాళియట్ఠకథా-వజిరబుద్ధిటీకాపాఠేహి పకాసేతబ్బో, తస్మా విహారే పరివసన్తస్స ఉపచారసీమాయ అబ్భన్తరే యత్థ కత్థచి వసన్తస్స నత్థి విప్పవాసో, బహిఉపచారసీమాయం పరివసన్తస్స భిక్ఖూనం నిసిన్నపరియన్తతో ద్వాదసహత్థబ్భన్తరే వసన్తస్స చ నత్థి విప్పవాసోతి, తఞ్చ పరివాసకాలే "ఏకేన భిక్ఖునా సద్ధి"న్తి వచనతో ఏకస్సపి భిక్ఖునో, మానత్తచరణకాలే "చతూహి పఞ్చహి వా భిక్ఖూహి సద్ధి"న్తి (చూళవ. అట్ఠ. ౧౦౨) వచనతో చ చతున్నం పఞ్చన్నమ్పి భిక్ఖూనం హత్థపాసభూతే ద్వాదసహత్థబ్భన్తరేపి వసితుం లభతి, నత్థి విప్పవాసోతి దట్ఠబ్బం.

వత్తం సమాదియిత్వా తేసం భిక్ఖూనం ఆరోచితకాలతో పన పట్ఠాయ కేనచి కరణీయేన తేసు భిక్ఖూసు గతేసుపి యథావుత్తఅట్ఠకథాపాఠనయేన విప్పవాసో న హోతి. తథా హి వుత్తం విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. చూళవగ్గ ౨.౯౭) "**సోపి కేనచి కమ్మేన పురేఅరుణే ఏవ గచ్ఛతీ**తి ఇమినా ఆరోచనాయ కతాయ సబ్బేసుపి భిక్ఖూసు బహివిహారం గతేసు ఊనేగణేచరణదోసో వా విప్పవాసదోసో వా న హోతి ఆరోచితత్తా సహవాసస్సాతి దస్సేతి. తేనాహ '**అయఞ్చా**'తిఆదీ"తి. అపరే పన ఆచరియా "బహిసీమాయ వత్తసమాదానట్ఠానే వతిపరిక్ఖేపోపి పకతత్తభిక్ఖూహేవ కాతబ్బో, న కమ్మారహభిక్ఖూహి. యథా లోకే బన్ధనాగారాది దణ్డకారకేహి ఏవ కత్తబ్బం, న దణ్డారహేహి, ఏవమిధాపీ"తి వదన్తి, తమ్పి అట్ఠకథాదీసు న దిస్సతి. న హి వతిపరిక్ఖేపో దణ్డకమ్మత్థాయ కారితో, అథ ఖో దస్సనూపచారవిజహనత్థమేవ. తథా హి వుత్తం సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. చూళవగ్గ ౩.౯౭) "**గుమ్బేన వా వతియా వా పటిచ్ఛన్నట్ఠానే**తి దస్సనూపచారవిజహనత్థ"న్తి. తథా విమతివినోదనియమ్పి (వి. వి. టీ. చూళవగ్గ ౨.౯౭) "**గుమ్బేన వా**తిఆది దస్సనూపచారవిజహనత్థ"న్తి. ఇతో పరం అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ పరివాసదానఞ్చ మానత్తదానఞ్చ వేదితబ్బం. యత్థ పన సంసయితబ్బం అత్థి, తత్థ సంసయవినోదనత్థాయ కథేతబ్బం కథయామ.

ఏకచ్చే భిక్ఖూ ఏవం వదన్తి – పారివాసికో భిక్ఖు వుడ్ఢతరోపి సమానో వత్తే సమాదిన్నే నవకట్ఠానే ఠితో. తథా హి వుత్తం "యత్థ పన నిసీదాపేత్వా పరివిసన్తి, తత్థ సామణేరానం జేట్ఠకేన, భిక్ఖూనం సఙ్ఘనవకేన హుత్వా నిసీదితబ్బ"న్తి (చూళవ. అట్ఠ. ౭౫) తస్మా ఆరోచితకాలాదీసు "అహం భన్తే"ఇచ్చేవ వత్తబ్బం, న "అహం ఆవుసో"తి. తత్రేవం విచారణా కాతబ్బా – పారివాసికాదయో భిక్ఖూ సేయ్యాపరియన్తఆసనపరియన్తభాగితాయ నవకట్ఠానే ఠితా, న ఏకన్తేన నవకభూతత్తా. తథా హి

వుత్తం భగవతా “అనుజానామి, భిక్ఖవే, పారివాసికానం భిక్ఖూనం పఞ్చ యథావుడ్ఢం ఉపోసథం పవారణం వస్సికసాటికం ఓణోజనం భత్త”న్తి (చూళవ. ౭౫). అట్ఠకథాయఞ్చ (చూళవ. అట్ఠ. ౮౧) “పకతత్తం భిక్ఖుం దిస్వా ఆసనా వుట్ఠాతబ్బం, పకతత్తో భిక్ఖు ఆసనేన నిమన్తేతబ్బో”తి ఏతిస్సా పాళియా సంవణ్ణనాయ **“వుట్ఠాతబ్బం, నిమన్తేతబ్బో”తి** తదహుపసమ్పన్నమ్పి దిస్వా వుట్ఠాతబ్బమేవ, వుట్ఠాయ చ ‘అహం ఇమినా సుఖనిసిన్నో వుట్ఠాపితో’తి పరమ్ముఖేన న గన్తబ్బం, ‘ఇదం ఆచరియ ఆసనం, ఏత్థ నిసీదథా’తి ఏవం నిమన్తేతబ్బోయేవా”తి ఏత్థేవ “ఆచరియా”తి ఆలపనవిసేసో వుత్తో, న అఞ్ఞత్థ. యది వుడ్ఢతరేనపి “భన్తే”ఇచ్చేవ వత్తబ్బో సియా, ఇధాపి “ఇదం, భన్తే, ఆసన”న్తి వత్తబ్బం భవేయ్య, న పన వుత్తం, తస్మా న తేసం తం వచనం సారతో పచ్చేతబ్బం. ఇమస్మిం పన వినయసఙ్గహప్పకరణే (వి. సఙ్గ. అట్ఠ. ౨౩౭) “ఆరోచేన్తేన సచే నవకతరో హోతి, ‘ఆవుసో’తి వత్తబ్బం. సచే వుడ్ఢతరో, ‘భన్తే’తి వత్తబ్బ”న్తి వుత్తం, ఇదఞ్చ “ఏకేన భిక్ఖునా సద్ధి”న్తి హేట్ఠా వుత్తత్తా తం పటిగ్గాహకభూతం పకతత్తం భిక్ఖుం సన్ధాయ వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం.

బహవో పన భిక్ఖూ పారివాసికం భిక్ఖుం సఙ్ఘమజ్ఝే నిసీదాపేత్వా వత్తం యాచాపేత్వా కమ్మవాచాపరియోసానే సమాదాపేత్వా ఆరోచనమకారేత్వా సఙ్ఘమజ్ఝతో నిక్ఖమాపేత్వా పరిసపరియన్తే నిసీదాపేత్వా తత్థ నిసిన్నేన ఆరోచాపేత్వా వత్తం నిక్ఖిపాపేన్తి, ఏవం కరోన్తానఞ్చ నేసం అయమధిప్పాయో – అయం భిక్ఖు వత్తే అసమాదిన్నే వుడ్ఢట్ఠానియోపి హోతి, తస్మా యాచనకాలే చ కమ్మవాచాసవనకాలే చ వత్తసమాదానకాలే చ సఙ్ఘమజ్ఝే నిసీదనారహో హోతి, వత్తే పన సమాదిన్నే నవకట్ఠానియో, తస్మా న సఙ్ఘమజ్ఝే నిసీదనారహో, ఆసనపరియన్తభాగితాయ పరిసపరియన్తేయేవ నిసీదనారహోతి, తదేతం ఏవం విచారేతబ్బం – అయం భిక్ఖు సఙ్ఘమజ్ఝే నిసీదమానో ఆసనం గహేత్వా యథావుడ్ఢం నిసిన్నో న హోతి, అథ ఖో కమ్మారహభావేన ఆసనం అగ్గహేత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ఉక్కుటికమేవ నిసిన్నో హోతి, కమ్మారహో చ నామ సఙ్ఘమజ్ఝేయేవ ఠపేతబ్బో హోతి, నో బహి, తస్మా “సఙ్ఘమజ్ఝే నిసీదనారహో న హోతీ”తి న సక్కా వత్తుం తస్మిం కాలే, నిక్ఖమాపితే చ వత్తారోచనవత్తనిక్ఖిపనానం అనిట్ఠితత్తా అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆహచ్చ సుట్ఠు నిసిన్నం భిక్ఖుసఙ్ఘం పరిహరితుమసక్కుణేయ్యత్తా, చీవరకణ్ణపాదపిట్ఠిఆదీహి బాధితత్తా అగారవకిరియా వియ దిస్సతి, ఆరోచనకిరియఞ్చ వత్తనిక్ఖిపనఞ్చ సఙ్ఘమజ్ఝేయేవ కత్తబ్బం పరియన్తే నిసీదిత్వా కరోన్తో అట్ఠకథావిరోధో హోతి. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (చూళవ. అట్ఠ. ౯౭) “వత్తం సమాదియిత్వా తత్థేవ సఙ్ఘస్స ఆరోచేతబ్బం…పే.… ఆరోచేత్వా సచే నిక్ఖిపితుకామో, వుత్తనయేనేవ సఙ్ఘమజ్ఝే నిక్ఖిపితబ్బ”న్తి. కస్మా? సమాదానట్ఠానేయేవ ఆరోచాపేత్వా తత్థేవ నిక్ఖిపాపేత్వా నిట్ఠితసబ్బకిచ్చమేవ నిక్ఖమాపేత్వా అత్తనో ఆసనే నిసీదాపేన్తో ఞాయాగతోతి అమ్హాకం ఖన్తి.

తథా సాయం వత్తారోచనకాలే బహూసు పారివాసికేసు వుడ్ఢతరం పఠమం సమాదాపేత్వా ఆరోచాపేత్వా అనుక్కమేన సబ్బపచ్ఛా నవకతరం సమాదాపేన్తి ఆరోచాపేన్తి, పాతో నిక్ఖిపనకాలే పన నవకతరం పఠమం ఆరోచాపేత్వా నిక్ఖిపాపేన్తి, తతో అనుక్కమేన వుడ్ఢతరం సబ్బపచ్ఛా ఆరోచాపేత్వా నిక్ఖిపాపేన్తి. తేసం అయమధిప్పాయో సియా – యదా దస భిక్ఖూ పకతత్తా దస భిక్ఖూ పారివాసికా హోన్తి, తదా వుడ్ఢతరేన పఠమం సమాదియిత్వా ఆరోచితే తస్స ఆరోచనం అవసేసా ఏకూనవీసతి భిక్ఖూ సుణన్తి, దుతియస్స అట్ఠారస, తతియస్స సత్తరసాతి అనుక్కమేన హాయిత్వా సబ్బనవకస్స ఆరోచనం దస పకతత్తా సుణన్తి సేసానం అపకతత్తభావతో. తతో నిక్ఖిపనకాలే సబ్బనవకో పుబ్బే అత్తనా ఆరోచితానం దసన్నం భిక్ఖూనం ఆరోచేత్వా నిక్ఖిపతి, తతో పటిలోమేన దుతియో ఏకాదసన్నం, తతియో ద్వాదసన్నన్తి అనుక్కమేన వడ్ఢిత్వా సబ్బజేట్ఠకో అత్తనా పుబ్బే ఆరోచితానం ఏకూనవీసతిభిక్ఖూనం ఆరోచేత్వా నిక్ఖిపతి, ఏవం యథానుక్కమేన నిక్ఖిపనం హోతి. సబ్బజేట్ఠకే పన పఠమం నిక్ఖిత్తే సతి పుబ్బే అత్తనా ఆరోచితానం నవన్నం భిక్ఖూనం తదా అపకతత్తభావతో ఆరోచితానం

సన్తికే నిక్ఖిపనం న హోతి, తథా సేసానం. తేసం పన ఏకచ్చానం ఊనం హోతి, ఏకచ్చానం అధికం, తస్మా యథావుత్తనయేన సబ్బనవకతో పట్ఠాయ అనుక్కమేన నిక్ఖిపితబ్బన్తి.

ఏవంవాదీనం పన తేసమాయస్మన్తానం వాదే పకతత్తాయేవ భిక్ఖూ ఆరోచేతబ్బా హోన్తి, నో అపకతత్తా. పుబ్బే ఆరోచితానంయేవ సన్తికే వత్తం నిక్ఖిపితబ్బం హోతి, నో అనారోచితానం. ఏవం పన పకతత్తాయేవ భిక్ఖూ ఆరోచేతబ్బా న హోన్తి, అథ ఖో అపకతత్తాపి "సచే ద్వే పారివాసికా గతట్ఠానే అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సన్తి, ఉభోహి అఞ్ఞమఞ్ఞస్స ఆరోచేతబ్బ"న్తి అట్ఠకథాయం వుత్తత్తా. పుబ్బే ఆరోచితానమ్పి అనారోచితానమ్పి సన్తికే ఆరోచేత్వా నిక్ఖిపితబ్బమేవ "సచే సో భిక్ఖు కేనచిదేవ కరణీయేన పక్కన్తో హోతి, యం అఞ్ఞం సబ్బపఠమం పస్సతి, తస్స ఆరోచేత్వా నిక్ఖిపితబ్బ"న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) వుత్తత్తా, తస్మా తథా అకరోన్తేపి సబ్బేసం ఆరోచితత్తా నత్థి దోసో. అప్పేకచ్చే భిక్ఖూ "పకతత్తస్సేవాయం ఆరోచనా"తి మఞ్ఞమానా సాయం వుడ్ఢపటిపాటియా వత్తం సమాదియిత్వా ఆరోచేత్వా అత్తనో సయనం పవిసిత్వా ద్వారజగ్గనసయనసోధనాదీని కరోన్తా అఞ్ఞేసం ఆరోచితం న సుణన్తి. అప్పేకచ్చే పాతో సయం ఆరోచేత్వా నిక్ఖిపిత్వా అఞ్ఞేసం ఆరోచనం వా నిక్ఖిపనం వా అనాగమేత్వా భిక్ఖాచారాదీనం అత్థాయ గచ్ఛన్తి, ఏవం కరోన్తానం తేసం ఆరోచనం ఏకచ్చానం అసుతభావసమ్భవతో సాసఙ్కో హోతి పారివాసికానం అఞ్ఞమఞ్ఞారోచనస్స పకరణేసు ఆగతత్తా. న కేవలం సారత్థదీపనియంయేవ, అథ ఖో వజిరబుద్ధిటీకాయమ్పి (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౭౬) "సచే ద్వే పారివాసికా గతట్ఠానే అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సన్తి, ఉభోహిపి అఞ్ఞమఞ్ఞస్స ఆరోచేతబ్బం అవిసేసేన 'ఆగన్తుకేన ఆరోచేతబ్బం, ఆగన్తుకస్స ఆరోచేతబ్బ'న్తి వుత్తత్తా"తి వుత్తం.

తథా అప్పేకచ్చే పకతత్తా భిక్ఖూ పారివాసికేసు భిక్ఖూసు సాయం వత్తసమాదానత్థం పకతత్తసాలతో నిక్ఖమిత్వా అత్తనో అత్తనో సయనసమీపం గతేసు అత్తనో సయనపఞ్ఞాపనపఅక్ఖారఠపనఅఞ్ఞమఞ్ఞఆలాపసల్లాపకరణాదివసేన ఆళోలేన్తా పారివాసికానం వత్తారోచనం న సుణన్తి, న మనసి కరోన్తి. అప్పేకచ్చే పాతో వత్తనిక్ఖిపనకాలే పారివాసికభిక్ఖూసు వత్తారోచనవత్తనిక్ఖిపనాని కరోన్తేసుపి నిద్దాపసుతా హుత్వా న సుణన్తి. ఏవం కరోన్తానమ్పి తేసం ఏకచ్చానం అస్సుతసమ్భవతో వత్తారోచనం సాసఙ్కం హోతీతి. హోతు సాసఙ్కం, సుణన్తానం అస్సుతసమ్భవేపి ఆరోచకానం సమ్మాఆరోచనేన వత్తస్స పరిపుణ్ణత్తా కో దోసోతి చే? ఆరోచకానం సమ్మా ఆరోచితత్తా వత్తే పరిపుణ్ణేపి వత్తభేదదుక్కటతోవ విముత్తో సియా, న రత్తిచ్ఛేదతో. వుత్తఞ్హి సమన్తపాసాదికాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౭౬) "సచే వాయమన్తోపి సమ్పాపుణితుం వా సావేతుం వా న సక్కోతి, రత్తిచ్ఛేదోవ హోతి, న వత్తభేదదుక్కట"న్తి.

అథఞ్ఞో భిక్ఖూ వత్తం సమాదియిత్వా రత్తిం నిపన్నా నిద్దాభావేన మనుస్ససద్దమ్పి సుణన్తి, భేరిఆదిసద్దమ్పి సుణన్తి, సకటనావాదియానసద్దమ్పి సుణన్తి, తే తేన సద్దేన ఆసఙ్కన్తి "భిక్ఖూనం ను ఖో అయ"న్తి, తే తేన కారణేన రత్తిచ్ఛేదం మఞ్ఞన్తి. కస్మా? "అయఞ్చ నేసం ఛత్తసద్దం వా ఉక్కాసితసద్దం వా ఖిపితసద్దం వా సుత్వా ఆగన్తుకభావం జానాతి, గన్త్వా ఆరోచేతబ్బం. గతకాలే జానన్తేనపి అనుబన్ధిత్వా ఆరోచేతబ్బమేవ. సమ్పాపుణితుం అసక్కోన్తస్స రత్తిచ్ఛేదోవ హోతి, న వత్తభేదదుక్కట"న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౭౬) వుత్తత్తాతి. తే ఏవం సఞ్ఞాపేతబ్బా – మాయస్మన్తో ఏవం మఞ్ఞిత్థ, నాయం పాఠో బహిసీమట్ఠవసేన వుత్తో, అథ ఖో ఉపచారసీమట్ఠవసేన వుత్తో. వుత్తఞ్హి తత్థేవ "యేపి అన్తోవిహారం అప్పవిసిత్వా ఉపచారసీమం ఓక్కమిత్వా గచ్ఛన్తీ"తి. తత్థపి ఆగన్తుకభావస్స జానితత్తా రత్తిచ్ఛేదో హోతి, తస్మా దూరేసద్దసవనమత్తేన రత్తిచ్ఛేదో నత్థి, "అయం భిక్ఖూనం సద్దో, అయం భిక్ఖూహి వాదితభేరిఘణ్టాదిసద్దో, అయం భిక్ఖూహి

పాజితసకటనావాదిసద్దో”తి నిసిన్నట్ఠానతో జానన్తోయేవ రత్తిచ్ఛేదకరో హోతి. తేనాహ “ఆయస్మా కరవీకతిస్సత్థేరో ‘సమణో అయ’న్తి వవత్థానమేవ పమాణ”న్తి.

దివా దూరే గచ్ఛన్తం జనకాయం దిస్వాపి “ఇమే భిక్ఖూ ను ఖో”తి పరికప్పేన్తా రత్తిచ్ఛేదం మఞ్ఞన్తి, తమ్పి అకారణం. కస్మా? “భిక్ఖూ”తి వవత్థానస్స అభావా. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం “నదీఆదీసు నావాయ గచ్ఛన్తమ్పి పరతీరే ఠితమ్పి ఆకాసే గచ్ఛన్తమ్పి పబ్బతథలఅరఞ్ఞాదీసు దూరే ఠితమ్పి భిక్ఖుం దిస్వా సచే ‘భిక్ఖూ’తి వవత్థానం అత్థి, నావాదీహి వా గన్త్వా మహాసద్దం కత్వా వా వేగేన అనుబన్ధిత్వా వా ఆరోచేతబ్బ”న్తి. ఇతి భిక్ఖుం దిస్వాపి “భిక్ఖూ”తి వవత్థానమేవ పమాణం. అభిక్ఖుం పన “భిక్ఖూ”తి వవత్థానే సన్తేపి వా అసన్తేపి వా కిం వత్తబ్బం అత్థి, బహవో పన భిక్ఖూ ఇదం రూపదస్సనం సద్దసవనఞ్చ ఆసఙ్కన్తా “పభాతే సతి తం ద్వయం భవేయ్య, తస్మా మనుస్సానం గమనకాలసద్దకరణకాలతో పుబ్బేయేవ వత్తం నిక్ఖిపితబ్బ”న్తి మఞ్ఞమానా అనుగ్గతేయేవ అరుణే వత్తం నిక్ఖిపన్తి, తదయుత్తం రత్తిచ్ఛేదత్తాతి.

అథ పన వినయధరేన “కిత్తకా తే ఆపత్తియో, ఛాదేసి, కీవతీహం పటిచ్ఛాదేసీ”తి పుట్ఠో సమానో “అహం, భన్తే, ఆపత్తిపరియన్తం న జానామి, రత్తిపరియన్తం న జానామి, ఆపత్తిపరియన్తం నస్సరామి, రత్తిపరియన్తం నస్సరామి, ఆపత్తిపరియన్తే వేమతికో, రత్తిపరియన్తే వేమతికో”తి వుత్తే “అయం భిక్ఖు సుద్ధన్తపరివాసారహో”తి ఞత్వా తస్సపి దువిధత్తా చూళసుద్ధన్తమహాసుద్ధన్తవసేన “తేసు అయం భిక్ఖు ఇమస్స అరహో”తి ఞాపనత్థం ఉపసమ్పదతో పట్ఠాయ అనులోమక్కమేన వా ఆరోచితదివసతో పట్ఠాయ పటిలోమక్కమేన వా “కిత్తకం కాలం త్వం ఆరోచనఆవికరణాదివసేన సుద్ధో”తి పుచ్ఛిత్వా “ఆమ భన్తే, ఏత్తకం కాలం అహం సుద్ధోమ్హీ”తి వుత్తే “అయం భిక్ఖు ఏకచ్చం రత్తిపరియన్తం జానాతి, తస్మా చూళసుద్ధన్తారహో”తి ఞత్వా తస్స సుద్ధకాలం అపనేత్వా అసుద్ధకాలవసేన పరియన్తం కత్వా చూళసుద్ధన్తపరివాసో దాతబ్బో. అయం ఉద్ధమ్పి ఆరోహతి, అధోపి ఓరోహతి. యో పన అనులోమవసేన వా పటిలోమవసేన వా పుచ్ఛియమానో “సకలమ్పి రత్తిపరియన్తం అహం న జానామి నస్సరామి, వేమతికో హోమీ”తి వుత్తే “అయం భిక్ఖు సకలమ్పి రత్తిపరియన్తం న జానాతి, తస్మా మహాసుద్ధన్తారహో”తి ఞత్వా తస్స ఉపసమ్పదతో పట్ఠాయ యావ వత్తసమాదానా ఏత్తకం కాలం పరియన్తం కత్వా మహాసుద్ధన్తపరివాసో దాతబ్బో. ఉద్ధంఆరోహనఅధోఓరోహనభావో పనేసం అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) వుత్తోయేవ. ఇతో పరమ్పి విధానం అట్ఠకథాయం ఆగతనయేనేవ దట్ఠబ్బం.

ఇదాని పన బహవో భిక్ఖూ “అయం చూళసుద్ధన్తారహో, అయం మహాసుద్ధన్తారహో”తి అవిచినన్తా అన్తోకమ్మవాచాయం “ఆపత్తిపరియన్తం న జానాతి, రత్తిపరియన్తం న జానాతి, ఆపత్తిపరియన్తం నస్సరతి, రత్తిపరియన్తం నస్సరతి, ఆపత్తిపరియన్తే వేమతికో, రత్తిపరియన్తే వేమతికో”తి అవిసేసవచనమేవ మనసి కరోన్తా “ఇమాయ కమ్మవాచాయ దిన్నం సుద్ధన్తపరివాసం గహేత్వా పఞ్చాహమత్తం వా దసాహమత్తం వా పరివసిత్వా అపరియన్తరత్తిపటిచ్ఛాదితాహి అపరియన్తాహి ఆపత్తీహి మోక్ఖో హోతీ”తి మఞ్ఞన్తా పఞ్చాహమత్తం వా దసాహమత్తం వా పరివసిత్వా మానత్తం యాచన్తి, ఏవం కరోన్తా తే భిక్ఖూ సహస్సక్ఖత్తుం పరివసన్తాపి ఆపత్తితో న ముచ్చేయ్యుం. కస్మాతి చే? పాళియా చ అట్ఠకథాయ చ విరుజ్ఝనతో. వుత్తఞ్హి పాళియం (పారా॰ ౪౪౨) “యావతీహం జానం పటిచ్ఛాదేతి, తావతీహం తేన భిక్ఖునా అకామా పరివత్థబ్బం. పరివుత్థపరివాసేన భిక్ఖునా ఉత్తరి ఛారత్తం భిక్ఖుమానత్తాయ పటిపజ్జితబ్బం. చిణ్ణమానత్తో భిక్ఖు యత్థ సియా వీసతిగణో భిక్ఖుసఙ్ఘో, తత్థ సో భిక్ఖు అబ్భేతబ్బో”తి, తస్మా పటిచ్ఛన్నదివసమత్తం అపరివసిత్వా మానత్తారహో నామ న హోతి,

అమానత్తారహస్స మానత్తదానం న రుహతి, అచిణ్ణమానత్తో అబ్భానారహో న హోతి, అనబ్భానారహస్స అబ్భానం న రుహతి, అనబ్భితో భిక్ఖు ఆపత్తిముత్తో పకతత్తో న హోతీతి అయమేత్థ భగవతో అధిప్పాయో.

అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) పన చూళసుద్ధన్తే "తం గహేత్వా పరివసన్తేన యత్తకం కాలం అత్తనో సుద్ధిం జానాతి, తత్తకం అపనేత్వా అవసేసం మాసం వా ద్విమాసం వా పరివసితబ్బ"న్తి, మహాసుద్ధన్తే "తం గహేత్వా గహితదివసతో యావ ఉపసమ్పదదివసో, తావ రత్తియో గణేత్వా పరివసితబ్బ"న్తి వుత్తం, తస్మా పటిచ్ఛన్నరత్తిప్పమాణం పరివసన్తోయేవ మానత్తారహో హోతి, న పఞ్చాహదసాహరత్తిప్పమాణమత్తం పరివసన్తోతి అయం అట్ఠకథాచరియానం అధిప్పాయో. తేనేవ చ కారణేన దేసనాఆరోచనాదీహి సబ్బకాలం ఆపత్తిం సోధేత్వా వసన్తానం లజ్జీపేసలానం సిక్ఖాకామానం భిక్ఖూనం సుద్ధన్తపరివాసం దాతుం అయుత్తరూపో, దేసనాఆరోచనాదీహి ఆపత్తిం అసోధేత్వా పమాదవసేన చిరకాలం వసన్తానం జనపదవాసికాదీనం దాతుం యుత్తరూపోతి వేదితబ్బం. ఏత్థాపి అవసేసవినిచ్ఛయో అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

అథ పన వినయధరేన "త్వం, ఆవుసో, కతరఆపత్తిం ఆపన్నో, కతి రత్తియో తే ఛాదితా"తి పుట్ఠో "అహం, భన్తే, సఙ్ఘాదిసేసం ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా పక్ఖమత్తం పటిచ్ఛాదితా, తేనాహం సఙ్ఘం పక్ఖపరివాసం యాచిత్వా సఙ్ఘేన దిన్నే పక్ఖపరివాసే పరివసిత్వా అనిక్ఖిత్తవత్తోవ హుత్వా అన్తరా సఙ్ఘాదిసేసాపత్తిం ఆపజ్జిత్వా పఞ్చాహమత్తం ఛాదితా"తి వుత్తే "అయం భిక్ఖు సమోధానపరివాసారహో, తీసు చ సమోధానపరివాసేసు ఓధానసమోధానారహో"తి ఞత్వా "తేన హి భిక్ఖు త్వం మూలాయపటికస్సనారహో"తి వత్వా తం మూలాయ పటికస్సిత్వా పరివుత్థదివసే అదివసే కత్వా అన్తరా పటిచ్ఛన్నే పఞ్చ దివసే మూలాపత్తియా పటిచ్ఛన్నేసు దివసేసు సమోధానేత్వా ఓధానసమోధానో దాతబ్బో. ఇతో పరాని ఓధానసమోధానే వత్తబ్బవచనాని పాళియం అట్ఠకథాయఞ్చ వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బాని.

అథ పన వినయధరేన పుట్ఠో "అహం, భన్తే, సమ్బహులా సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియో ఆపజ్జిం, సమ్బహులా ఆపత్తియో ఏకాహప్పటిచ్ఛన్నాయో…పే॰… సమ్బహులా ఆపత్తియో దసాహప్పటిచ్ఛన్నాయో"తి వుత్తే "అయం భిక్ఖు అగ్ఘసమోధానారహో"తి ఞత్వా తాసం ఆపత్తీనం యా ఆపత్తియో చిరతరప్పటిచ్ఛన్నాయో, తాసం అగ్ఘేన సమోధానపరివాసో దాతబ్బో. తత్రేవం వదన్తి – "యా ఆపత్తియో చిరతరప్పటిచ్ఛన్నాయో, తాసం అగ్ఘేన సమోధానపరివాసో దాతబ్బో"తి వుత్తో, ఏవం సన్తే పక్ఖప్పటిచ్ఛన్నమాసప్పటిచ్ఛన్నాదీసు కథన్తి? తేసుపి "యా ఆపత్తియో పక్ఖప్పటిచ్ఛన్నాయో, యా ఆపత్తియో మాసప్పటిచ్ఛన్నాయో"తి వత్తబ్బోతి. యది ఏవం పాళివిరోధో ఆపజ్జతి. పాళియఞ్హి దసాహప్పటిచ్ఛన్నపరియోసానా ఏవ ఆపత్తి దస్సితా, న పక్ఖప్పటిచ్ఛన్నమాసప్పటిచ్ఛన్నాదయోతి? సచ్చం, పాళియం తథాదస్సనం పన నయదస్సనమత్తం. తథా హి వుత్తం అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) "పఞ్చదస దివసాని పటిచ్ఛన్నాయ 'పక్ఖప్పటిచ్ఛన్నా'న్తి వత్వా యోజనా కాతబ్బా…పే॰… ఏవం యావ సట్ఠిసంవచ్ఛరం, అతిరేకసట్ఠిసంవచ్ఛరప్పటిచ్ఛన్నన్తి వా తతో వా భియ్యోపి వత్వా యోజనా కాతబ్బా"తి. మహాపదుమత్థేరేనపి వుత్తం "అయం సముచ్చయక్ఖన్ధకో నామ బుద్ధానం ఠితకాలసదిసో, ఆపత్తి నామ పటిచ్ఛన్నా వా హోతు అప్పటిచ్ఛన్నా వా సమకఊనతరఅతిరేకప్పటిచ్ఛన్నా వా, వినయధరస్స కమ్మవాచం యోజేతుం సమత్థభావోయేవేత్థ పమాణ"న్తి, తస్మా పక్ఖప్పటిచ్ఛన్నాదీనం కమ్మవాచాకరణే కుక్కుచ్చం న కాతబ్బన్తి.

హోతు, ఏవమ్పి పక్ఖప్పటిచ్ఛన్నం పరియన్తం కత్వా కతాయ కమ్మవాచాయ తతో ఉద్ధం ఆపత్తి నత్థీతి కథం జానేయ్యాతి? ఇదాని సిక్ఖాకామా భిక్ఖూ దేవసికమ్పి దేసనారోచనావికరణాని కరోన్తి ఏకాహికద్వీహికాదివసేనపి, కిచ్చపసుతా హుత్వా తథా అసక్కోన్తాపి ఉపోసథదివసం నాతిక్కమన్తి, గిలానాదివసేన తదతిక్కన్తాపి అతిక్కన్తభావం జానన్తి, తస్మా తదతిక్కన్తభావే సతి అతిరేకపక్ఖప్పటిచ్ఛన్నమాసప్పటిచ్ఛన్నాదివసేన వడ్ఢేత్వా కమ్మవాచం కరేయ్య, తదతిక్కన్తభావే పన అసతి పక్ఖప్పటిచ్ఛన్నపరియన్తా హోతి, తస్మా పక్ఖపరియన్తకమ్మవాచాకరణం ఞాయాగతం హోతీతి దట్ఠబ్బం.

ఏవం హోతు, తథాపి యదేతం "సమ్బహులా ఆపత్తియో ఏకాహప్పటిచ్ఛన్నాయో…పే.… సమ్బహులా ఆపత్తియో పక్ఖప్పటిచ్ఛన్నాయో"తి వుత్తం, తత్థ ఇమినాయేవ అనుక్కమేన మయా పటిచ్ఛాదితా ఆపత్తియో హోన్తీతి కథం జానేయ్య, అజాననే చ సతి "యా చ ఖ్వాయం, ఆవుసో, ఆపత్తి అజానప్పటిచ్ఛన్నా, అధమ్మికం తస్సా ఆపత్తియా పరివాసదానం, అధమ్మత్తా న రుహతీ"తి ఇదం ఆపజ్జతీతి? నాపజ్జతి. తత్థ హి ఆపత్తియా ఆపన్నభావం అజానన్తో హుత్వా పటిచ్ఛాదేతి, తస్మా "ఆపత్తి చ హోతి ఆపత్తిసఞ్ఞీ చా"తి వుత్తఆపత్తిసఞ్ఞితాభావా అప్పటిచ్ఛన్నమేవ హోతి, తస్మా అప్పటిచ్ఛన్నాయ ఆపత్తియా పరివాసదానం అధమ్మికం హోతి. ఇధ పన "ఏత్తకా రత్తియో మయా ఛాదితా"తి ఛన్నకాలమేవ న జానాతి, తదజానభావే సతిపి పరివాసదానం రుహతి. తేనేవ చ కారణేన సుద్ధన్తపరివాసే (చూళవ. ౧౫౬-౧౫౭) "ఆపత్తిపరియన్తం న జానాతి, రత్తిపరియన్తం న జానాతి, ఆపత్తిపరియన్తం నస్సరతి, రత్తిపరియన్తం నస్సరతి, ఆపత్తిపరియన్తే వేమతికో, రత్తిపరియన్తే వేమతికో"తి రత్తిపరియన్తస్స అజాననఅసరణవేమతికభావే సతిపి పరివాసదానం వుత్తం, తస్మా ఛాదితకాలం తథతో అజానన్తోపి "సమ్బహులా ఆపత్తియో ఏకాహప్పటిచ్ఛన్నాయో…పే.… సమ్బహులా ఆపత్తియో పక్ఖప్పటిచ్ఛన్నాయో"తి ఏత్థ అప్పవిట్ఠస్స అభావా సమ్పజ్జతియేవాతి దట్ఠబ్బం.

అథాపి ఏవం వదేయ్యుం – "సమ్బహులా ఆపత్తియో ఏకాహప్పటిచ్ఛన్నాయో…పే.… సమ్బహులా ఆపత్తియో పక్ఖప్పటిచ్ఛన్నాయో"తి వుత్తే తేసు దివసేసు ఆపత్తియో అత్థి పటిచ్ఛన్నాయోపి, అత్థి అప్పటిచ్ఛన్నాయోపి, అత్థి చిరప్పటిచ్ఛన్నాయోపి, అత్థి అచిరప్పటిచ్ఛన్నాయోపి, అత్థి ఏకాపి, అత్థి సమ్బహులాపి, సబ్బా తా ఆపత్తియో ఏతేనేవ పదేన సఙ్గహితా సియున్తి? సఙ్గహితా ఏవ. న హేత్థ సంసయో కాతబ్బో. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాయం (చూళవ. అట్ఠ. ౧౦౨) "అఞ్ఞస్మిం పన ఆపత్తివుట్ఠానే ఇదం లక్ఖణం – యో అప్పటిచ్ఛన్నం ఆపత్తిం 'పటిచ్ఛన్నా'తి వినయకమ్మం కరోతి, తస్స ఆపత్తి వుట్ఠాతి. యో పటిచ్ఛన్నం 'అప్పటిచ్ఛన్నా'తి వినయకమ్మం కరోతి, తస్స న వుట్ఠాతి. అచిరప్పటిచ్ఛన్నం 'చిరప్పటిచ్ఛన్నా'తి కరోన్తస్సపి వుట్ఠాతి, చిరప్పటిచ్ఛన్నం 'అచిరప్పటిచ్ఛన్నా'తి కరోన్తస్స న వుట్ఠాతి. ఏకం ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా 'సమ్బహులా'తి కరోన్తస్సపి వుట్ఠాతి ఏకం వినా సమ్బహులానం అభావతో. సమ్బహులా పన ఆపజ్జిత్వా 'ఏకం ఆపజ్జి'న్తి కరోన్తస్స న వుట్ఠాతీ"తి, తస్మా ఏతేహి పదేహి సబ్బాసం పటిచ్ఛన్నాపత్తీనం సఙ్గహితత్తా తాహి ఆపత్తీహి వుట్ఠానం సమ్భవతీతి దట్ఠబ్బం.

అథ పన వినయధరేన పుట్ఠో "అహం, భన్తే, సమ్బహులా సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియో ఆపజ్జిం ఏకం సుక్కవిస్సట్ఠిం, ఏకం కాయసంసగ్గం, ఏకం దుట్ఠుల్లవాచం, ఏకం అత్తకామం, ఏకం సఞ్చరిత్తం, ఏకం కుటికారం, ఏకం విహారకారం, ఏకం దుట్ఠదోసం, ఏకం అఞ్ఞభాగియం, ఏకం సఙ్ఘభేదం, ఏకం భేదానువత్తకం, ఏకం దుబ్బచం, ఏకం కులదూసక"న్తి వుత్తే "అయం భిక్ఖు మిస్సకసమోధానపరివాసారహో"తి ఞత్వా అట్ఠకథాయం (చూళవ. అట్ఠ. ౧౦౨) ఆగతనయేన పరివాసో దాతబ్బో. ఏత్థాహ – అగ్ఘసమోధానమిస్సకసమోధానానం కో విసేసో, కిం నానాకరణన్తి? వుచ్చతే – అగ్ఘసమోధానపరివాసో

అచిరప్పటిచ్ఛన్నా ఆపత్తియో చిరప్పటిచ్ఛన్నాయం ఆపత్తియం సమోధానేత్వా తస్సా చిరప్పటిచ్ఛన్నాయ ఆపత్తియా అగ్ఘవసేన దీయతి, మిస్సకసమోధానపరివాసో నానావత్థుకా ఆపత్తియో సమోధానేత్వా తాసం మిస్సకవసేన దీయతి, అయమేతేసం విసేసో. అథ వా అగ్ఘసమోధానో సభాగవత్థూనం ఆపత్తీనం సమోధానవసేన హోతి, ఇతరో విసభాగవత్థూనన్తి ఆచరియా. తేనేవాహ ఆచరియవజిరబుద్ధిత్థేరో (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౧౦౨) "**అగ్ఘసమోధానో** నామ సభాగవత్థుకాయో సమ్బహులా ఆపత్తియో ఆపన్నస్స బహురత్తిం పటిచ్ఛాదితాపత్తియం నిక్ఖిపిత్వా దాతబ్బో, ఇతరో నానావత్థుకానం వసేనాతి అయమేతేసం విసేసో"తి.

అథ సియా "ఏవం చిరప్పటిచ్ఛన్నాయో చ అచిరప్పటిచ్ఛన్నాయో చ నానావత్థుకాయో ఆపత్తియో ఆపజ్జన్తస్స కో పరివాసో దాతబ్బో అగ్ఘసమోధానో వా మిస్సకసమోధానో వా, అథ తదుభయా వా"తి. కిఞ్చేత్థ – యది అగ్ఘసమోధానం దదేయ్య, చిరప్పటిచ్ఛన్నాహి చ అచిరప్పటిచ్ఛన్నాహి చ సభాగవత్థుకాహి ఆపత్తీహి వుట్ఠితో భవేయ్య, చిరప్పటిచ్ఛన్నాహి చ అచిరప్పటిచ్ఛన్నాహి చ నో విసభాగవత్థుకాహి. యది చ మిస్సకసమోధానం దదేయ్య, సమానకాలప్పటిచ్ఛన్నాహి విసభాగవత్థూహి ఆపత్తీహి వుట్ఠితో భవేయ్య, నో అసమానకఆలప్పటిచ్ఛన్నాహి సభాగవత్థుకాహి చ, అథ తదుభయమ్పి దదేయ్య, "ఏకస్మిం కమ్మే ద్వే పరివాసా దాతబ్బా"తి నేవ పాళియం, న అట్ఠకథాయం వుత్తన్తి? వుచ్చతే – ఇదఞ్హి సబ్బమ్పి పరివాసాదికం వినయకమ్మం వత్థువసేన వా గోత్తవసేన వా నామవసేన వా ఆపత్తివసేన వా కాతుం వట్టతియేవ.

తత్థ సుక్కవిస్సట్ఠీతి **వత్థు** చేవ **గోత్త**ఞ్చ. సఙ్ఘాదిసేసోతి **నామ**ఞ్చేవ **ఆపత్తి** చ. తత్థ "సుక్కవిస్సట్ఠిం కాయసంసగ్గ"న్తిఆదివచనేనాపి "నానావత్థుకాయో"తి వచనేనపి వత్థు చేవ గోత్తఞ్చ గహితం హోతి, "సఙ్ఘాదిసేసో"తి వచనేనపి "ఆపత్తియో"తి వచనేనపి నామఞ్చేవ ఆపత్తి చ గహితా హోతి, తస్మా అగ్ఘసమోధానవసేన పరివాసే దిన్నే "అహం, భన్తే, సమ్బహులా సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియో ఆపజ్జి"న్తిఆదివచనేనేవ వత్థుస్స చ గోత్తస్స చ నామస్స చ ఆపత్తియా చ గహితత్తా చిరప్పటిచ్ఛన్నాహి అచిరప్పటిచ్ఛన్నాహి చ సభాగవత్థుకాహి చ విసభాగవత్థుకాహి చ సబ్బాహి ఆపత్తీహి వుట్ఠాతీతి దట్ఠబ్బం. వుత్తఞ్హేతం సమన్తపాసాదికాయం "ఏత్థ చ 'సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియో ఆపజ్జిం నానావత్థుకాయో'తిపి 'సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియో ఆపజ్జి'న్తిపి ఏవం పుబ్బే వుత్తనయేన వత్థువసేనపి గోత్తవసేనపి నామవసేనపి ఆపత్తివసేనపి యోజేత్వా కమ్మవాచం కాతుం వట్టతియేవాతి అయం మిస్సకసమోధానో"తి, ఇమస్మిఞ్చ వినయసఙ్గహప్పకరణే (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౨౪౨) తథేవ వత్వా "తస్మా న ఇధ విసుం కమ్మవాచం యోజేత్వా దస్సయిస్సామ, పుబ్బే సబ్బాపత్తిసాధారణం కత్వా యోజేత్వా దస్సితాయ ఏవ కమ్మవాచాయ నానావత్థుకాహిపి ఆపత్తీహి వుట్ఠానసమ్భవతో సాయేవేత్థ కమ్మవాచా అల"న్తి.

యది ఏవం ఆచరియవజిరబుద్ధిత్థేరేన ద్విన్నం విసేసో న వత్తబ్బో, అథ కస్మా వుత్తోతి? తీసు సమోధానపరివాసేసు ఓధానసమోధానో మూలాయపటికస్సనాయ ఓధునితకాలేయేవ దాతబ్బో, అగ్ఘసమోధానమిస్సకసమోధానపరివాసా పన విసుంయేవ దాతబ్బా. "ఏవం దిన్నే ఏతేసం కో విసేసో"తి చిన్తాయం విసేససమ్భవమత్తదస్సనత్థం వుత్తో. అట్ఠకథాయం పన పరివాసాదికమ్మస్స లక్ఖణం దస్సేతుం "వత్థువసేన వా"తిఆదిమాహ, తస్మా లక్ఖణవసేనేవ సభాగవత్థుకాహిపి ఆపత్తీహి వుట్ఠానం సమ్భవతి. తేనేవ చ కారణేన సారత్థదీపనినామికాయం వినయటీకాయఞ్చ విమతివినోదనినామికాయం వినయటీకాయఞ్చ న కోచి విసేసో వుత్తోతి దట్ఠబ్బో.

యది ఏవం మిస్సకసమోధానకమ్మవాచాయపి చిరప్పటిచ్ఛన్నాహి అచిరప్పటిచ్ఛన్నాహిపి ఆపత్తీహి వుట్ఠానం సమ్భవేయ్య. తత్థపి హి "అహం, భన్తే, సమ్బహులా సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియో ఆపజ్జిం నానావత్థుకాయో"తిపి "ఏకా సుక్కవిస్సట్ఠి...పే.... ఏకా కులదూసకా"తిపి వత్తబ్బం. ఏవం సతి "సమ్బహులా"తిపి "సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియో"తిపి వత్థుగోత్తనామాపత్తీహి కిత్తనసమ్భవతో చిరప్పటిచ్ఛన్నాహిపి అచిరప్పటిచ్ఛన్నాహిపి ఆపత్తీహి వుట్ఠానం సమ్భవేయ్యాతి? న పనేవం దట్ఠబ్బం. వత్థాదికిత్తనఞ్హి సబ్బాపత్తీనం గణ్హనత్థం హోతి. ఏవం గణ్హన్తేపి పటిచ్ఛన్నకాలస్స అకథితత్తా "ఏత్తకం నామ కాలం పరివసితబ్బ"న్తి న పఞ్ఞాయతి, తస్మిం అపఞ్ఞాయమానే తేన పమాణేన పరివాసో న హోతి, తస్మిం అసతి ఆపత్తితో వుట్ఠానం న సమ్భవతి, తస్మా మిస్సకసమోధానకమ్మవాచాయ చిరప్పటిచ్ఛన్నాహిపి అచిరప్పటిచ్ఛన్నాహిపి ఆపత్తీహి వుట్ఠానం న సమ్భవతీతి దట్ఠబ్బం.

పరివాసవినిచ్ఛయకథా నిట్ఠితా.

మానత్తవినిచ్ఛయకథా

మానత్తకథాయమ్పి మానత్తం నామ అప్పటిచ్ఛన్నమానత్తం పటిచ్ఛన్నమానత్తం పక్ఖమానత్తం సమోధానమానత్తన్తి చతుబ్బిధం హోతి. తత్థ యో భిక్ఖు సఙ్ఘాదిసేసం ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా తం దివసమేవ ఆరోచేతి, ఏకరత్తిమత్తమ్పి న పటిచ్ఛాదేతి, తస్స పరివాసం అదత్వావ దిన్నం మానత్తం **అప్పటిచ్ఛన్నమానత్తం** నామ. యో ఆపజ్జిత్వా దసహి ఆకారేహి వినా తం దివసం నారోచేతి, ఏకరత్తాదివసేన పటిచ్ఛాదేతి, తత్థ యథాపటిచ్ఛన్నదివసం పరివాసం దత్వా పరివుత్థపరివాసస్స దిన్నం మానత్తం **పటిచ్ఛన్నమానత్తం** నామ. ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా పటిచ్ఛన్నాయ వా అప్పటిచ్ఛన్నాయ వా భిక్ఖునియా పక్ఖమత్తమేవ దిన్నం మానత్తం **పక్ఖమానత్తం** నామ. భిక్ఖు పన పటిచ్ఛన్నాయ ఆపత్తియా పరివసిత్వా అనిక్ఖిత్తవత్తకాలేయేవ పున ఆపజ్జిత్వా న పటిచ్ఛాదేతి, తస్స మూలాయ పటికస్సిత్వా పరివుత్థదివసే అదివసే కత్వా అప్పటిచ్ఛాదితత్తా సమోధానపరివాసం అదత్వా దిన్నం మానత్తం **సమోధానమానత్తం** నామ. మానత్తారహకాలేపి మానత్తచరణకాలేపి అబ్భానారహకాలేపి ఏసేవ నయో. తేసు తీణి మానత్తాని అట్ఠకథాయం వుత్తనయేన సువిఞ్ఞేయ్యత్తా న వుత్తాని. పక్ఖమానత్తం పచ్ఛా ఆగమిస్సతి.

యాని పన పరివాసమానత్తాని అనవట్ఠితత్తా పుథుజ్జనస్స గిహిఆదివసేన పరివత్తనే సతి పున దాతబ్బాదాతబ్బభావే సన్దిట్ఠాని, తాని దస్సేతుం పాళియం అనేకేహి పకారేహి విత్థారతో వుత్తాని. తేసు భిక్ఖూనం సంసయవినోదనత్థాయ ఏకదేసం దస్సేతుం **"సచే కోచీ"**తిఆదిమాహ. తత్థ **విబ్భమతీ**తి విరూపో హుత్వా భమతి, హీనాయావత్తతి గిహీ హోతీతి అత్థో. **సామణేరో హోతీ**తి ఉపసమ్పన్నభావం జహిత్వా సామణేరభావం ఉపగచ్ఛతి. తత్థ పారాజికప్పత్తభావేన వా "గిహీతి మం ధారేథా"తిఆదినా సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేన వా గిహీ హోతి . తేసు పఠమేన పున ఉపసమ్పదాయ అభబ్బత్తా పున పరివాసో న రుహతియేవ, దుతియేన పన పున ఉపసమ్పదాయ భబ్బత్తా **"సో చే పున ఉపసమ్పజ్జతీ"**తి వుత్తం. ఇతరో పన పారాజికప్పత్తభావేన సామణేరో న హోతి. కస్మా? సరణగమనాదీనం వినస్సనతో. వుత్తఞ్హి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౧౦౮) "ఉపసమ్పన్నానమ్పి పారాజికసమఆపత్తియా సరణగమనాదిసామణేరభావస్సపి వినస్సనతో సేనాసనగ్గాహో చ పటిప్పస్సమ్భతి, సఙ్ఘలాభమ్పి తేన లభన్తీతి వేదితబ్బ"న్తి, గిహీ పన హుత్వా పున సామణేరభావమత్తం లద్ధబ్బం హోతి. "సామణేరోతి మం ధారేథా"తిఆదినా పన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానే కతే సియా సామణేరభావో, తతోపి పున ఉపసమ్పజ్జితుకామతాయ సతి సియా ఉపసమ్పన్నభావో. "గిహీతి మం ధారేథా"తిఆదినా సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం కత్వా

గిహిభావం ఉపగతేపి పున సామణేరపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా సామణేరో హోతి. తతో పున ఉపసమ్పజ్జితుం లద్ధబ్బత్తా "పున ఉపసమ్పజ్జతీ"తి వుత్తో. తేసం భిక్ఖుభావే పరివాసే అనిట్ఠితేపి గిహిసామణేరభావం పత్తత్తా పరివాసో న రుహతి ఉపసమ్పన్నానమేవ పరివాసస్స భగవతా పఞ్ఞత్తత్తాతి అత్థో.

ఏవం సన్తే పున ఉపసమ్పజ్జన్తస్స కిం పరివాసో పున దాతబ్బోతి ఆహ **"సో చే పున ఉపసమ్పజ్జతీ"**తిఆది. తస్సత్థో – సో విబ్భన్తకో సో వా సామణేరో పున ఉపసమ్పన్నభావం ఉపగచ్ఛతి, పురిమం పుబ్బే భిక్ఖుభూతకాలే దిన్నం పరివాసదానం ఏవ ఇదాని పరివాసదానం హోతి. యో పరివాసో పుబ్బే భిక్ఖుభూతకాలే దిన్నో, సో పరివాసో సుదిన్నో, దుదిన్నో న హోతి. యో యత్తకో కాలో పరివుత్థో, సో తత్తకో కాలో సుపరివుత్థోయేవ హోతి, న దుపరివుత్థో, తస్మా అవసేసో కాలో పరివసితబ్బోతి. ఇదం వుత్తం హోతి – పుబ్బే భిక్ఖుకాలే పక్ఖప్పటిచ్ఛన్నాయ ఆపత్తియా పరివాసం గహేత్వా దసదివసమత్తం పరివసిత్వా అనిట్ఠితేయేవ పరివాసే విబ్భమిత్వా సామణేరో వా హుత్వా పున ఉపసమ్పన్నేన అవసేసపఞ్చదివసే పరివసిత్వా పరివాసో నిట్ఠాపేతబ్బోతి. మానత్తారహాదీసుపి ఏసేవ నయో. ఉమ్మత్తకాదీసుపి తస్మిం కాలే అజానన్తత్తా "పరివాసో న రుహతీ"తి వుత్తం. తిణ్ణమ్పి ఉక్ఖిత్తకానం కమ్మనానాసంవాసకత్తా తేహి సహసంవాసోయేవ నత్థీతి ఉక్ఖిత్తకానం పరివాసో న రుహతీతి వుత్తం.

సచే పున ఓసారీయతీతి ఉక్ఖేపనీయకమ్మం పటిప్పస్సమ్భనవసేన సమానసంవాసకభావం పవేసీయతి. "సచే కస్సచి భిక్ఖునో ఇత్థిలిఙ్గం పాతుభవతీ"తిఆదీసు అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ అత్థో సువిఞ్ఞేయ్యో హోతి. యం పన వుత్తం "పక్ఖమానత్తం పచ్ఛా ఆగమిస్సతీ"తి, తత్రేవం జానితబ్బం – **పక్ఖమానత్త**న్తి భిక్ఖునియా దాతబ్బమానత్తం. తం పన పటిచ్ఛన్నాయపి అప్పటిచ్ఛన్నాయపి ఆపత్తియా అడ్ఢమాసమత్తమేవ దాతబ్బం. వుత్తఞ్హేతం "గరుధమ్మం అజ్ఝాపన్నాయ భిక్ఖునియా ఉభతోసఙ్ఘే పక్ఖమానత్తం చరితబ్బ"న్తి (పాచి॰ ౧౪౯; చూళవ॰ ౪౦౩; అ॰ ని॰ ౮.౨౧). తం పన భిక్ఖునీహి అత్తనో సీమం సోధేత్వా విహారసీమాయ వా విహారసీమం సోధేతుం అసక్కోన్తీహి ఖణ్డసీమాయ వా సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన చతువగ్గగణం సన్నిపాతాపేత్వా దాతబ్బం. సచే ఏకా ఆపత్తి హోతి, ఏకిస్సా వసేన, సచే ద్వే వా తిస్సో వా సమ్బహులా వా ఏకవత్థుకా వా నానావత్థుకా వా, తాసం తాసం వసేన వత్థుగోత్తనామఆపత్తీసు యం యం ఇచ్ఛతి, తం తం ఆదాయ యోజనా కాతబ్బా.

తత్రిదం ఏకాపత్తివసేన ముఖమత్తనిదస్సనం – తాయ ఆపన్నాయ భిక్ఖునియా భిక్ఖునిసఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా వుడ్ఢానం భిక్ఖునీనం పాదే వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ఏవమస్స వచనీయో "అహం , అయ్యే, ఏకం ఆపత్తిం ఆపజ్జిం గామన్తరం, సాహం, అయ్య,ఏ ఏకిస్సా ఆపత్తియా గామన్తరాయ పక్ఖమానత్తం యాచామీ"తి. ఏవం తిక్ఖత్తుం యాచాపేత్వా బ్యత్తాయ భిక్ఖునియా పటిబలాయ సఙ్ఘో ఞాపేతబ్బో "సుణాతు మే, అయ్యే, సఙ్ఘో, అయం ఇత్థన్నామా భిక్ఖునీ ఏకం ఆపత్తిం ఆపజ్జి గామన్తరం, సా సఙ్ఘం ఏకిస్సా ఆపత్తియా గామన్తరాయ పక్ఖమానత్తం యాచతి. యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ఇత్థన్నామాయ భిక్ఖునియా ఏకిస్సా ఆపత్తియా గామన్తరాయ పక్ఖమానత్తం దదేయ్య, ఏసా ఞత్తి. సుణాతు మే, అయ్యే, సఙ్ఘో…పే॰… దుతియమ్పి. తతియమ్పి ఏతమత్థం వదామి. సుణాతు మే, అయ్యే, సఙ్ఘో…పే॰… భాసేయ్య. దిన్నం సఙ్ఘేన ఇత్థన్నామాయ భిక్ఖునియా ఏకిస్సా ఆపత్తియా గామన్తరాయ పక్ఖమానత్తం, ఖమతి సఙ్ఘస్స, తస్మా తుణ్హీ, ఏవమేతం ధారయామీ"తి.

కమ్మవాచాపరియోసానే వత్తం సమాదియిత్వా భిక్ఖుమానత్తకథాయం వుత్తనయేనేవ సఙ్ఘస్స ఆరోచేత్వా నిక్ఖిత్తవత్తం వసితుకామాయ తథేవ సఙ్ఘస్స మజ్ఝే వా పక్కన్తాసు భిక్ఖునీసు ఏకభిక్ఖునియా వా దుతియికాయ వా సన్తికే వుత్తనయేనేవ నిక్ఖిపితబ్బం. అఞ్ఞిస్సా పన ఆగన్తుకాయ సన్తికే ఆరోచేత్వా నిక్ఖిపితబ్బం, నిక్ఖిత్తకాలతో పట్ఠాయ పకతత్తట్ఠానే తిట్ఠతి.

పున సమాదియిత్వా అరుణం ఉట్ఠపేన్తియా పన భిక్ఖునీనంయేవ సన్తికే వసితుం న లబ్భతి . “ఉభతోసఙ్ఘే పక్ఖమానత్తం చరితబ్బ”న్తి హి వుత్తం, తస్మా అస్సా ఆచరియుపజ్ఝాయాహి విహారం గన్త్వా సఙ్గాహకపక్ఖే ఠితో ఏకో మహాథేరో వా ధమ్మకథికో వా భిక్ఖు వత్తబ్బో “ఏకిస్సా భిక్ఖునియా వినయకమ్మం కత్తబ్బమత్థి, తత్ర నో అయ్యా చత్తారో భిక్ఖూ పేసేథా”తి. సఙ్గహం అకాతుం న లబ్భతి, “పేసేస్సామా”తి వత్తబ్బం. చతూహి పకతత్తభిక్ఖునీహి మానత్తచారినిం భిక్ఖునిం గహేత్వా అన్తోఅరుణేయేవ నిక్ఖిపిత్వా గాముపచారతో ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమిత్వా మగ్గా ఓక్కమ్మ గుమ్బవతిఆదీహి పటిచ్ఛన్నే ఠానే నిసీదితబ్బం, విహారూపచారతోపి ద్వే లేడ్డుపాతా అతిక్కమితబ్బా. చతూహి పకతత్తభిక్ఖూహిపి తత్థ గన్తబ్బం, గన్త్వా పన భిక్ఖునీహి సద్ధిం న ఏకట్ఠానే నిసీదితబ్బం, పటిక్కమిత్వా అవిదూరే ఠానే నిసీదితబ్బం. కురున్దిమహాపచ్చరీసు పన “భిక్ఖునీహి బ్యత్తం ఏకం వా ద్వే వా ఉపాసికాయో భిక్ఖూహిపి ఏకం వా ద్వే వా ఉపాసకే అత్తరక్ఖణత్థాయ గహేత్వా గన్తబ్బ”న్తి వుత్తం. కురున్దియంయేవ చ “భిక్ఖునుపస్సయస్స చ విహారస్స చ ఉపచారం ముఞ్చితుం వట్టతీ”తి వుత్తం, “గామస్సా”తి న వుత్తం.

ఏవం నిసిన్నేసు పన భిక్ఖునీసు చ భిక్ఖూసు చ తాయ భిక్ఖునియా “మానత్తం సమాదియామి, వత్తం సమాదియామీ”తి వత్తం సమాదియిత్వా భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స తావ ఏవం ఆరోచేతబ్బం “అహం, అయ్యే, ఏకం ఆపత్తిం ఆపజ్జిం గామన్తరం, సాహం సఙ్ఘం ఏకిస్సా ఆపత్తియా గామన్తరాయ పక్ఖమానత్తం యాచిం, తస్సా మే సఙ్ఘో ఏకిస్సా ఆపత్తియా గామన్తరాయ పక్ఖమానత్తం అదాసి, సాహం మానత్తం చరామి, వేదియామహం అయ్యే, వేదియతీతి మం సఙ్ఘో ధారేతూ”తి.

తతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సన్తికం గన్త్వా ఏవం ఆరోచేతబ్బం “అహం, అయ్యా, ఏకం ఆపత్తిం ఆపజ్జిం...పే.... వేదియామహం అయ్యా, వేదియతీతి మం సఙ్ఘో ధారేతూ”తి. ఇధాపి యాయ కాయచి భాసాయ ఆరోచేతుం వట్టతి. ఆరోచేత్వా చ భిక్ఖునిసఙ్ఘస్సేవ సన్తికే నిసీదితబ్బం, ఆరోచితకాలతో పట్ఠాయ భిక్ఖూనం గన్తుం వట్టతి. సచే సాసఙ్కా హోతి, భిక్ఖునియో తత్థేవ ఠానం పచ్చాసీసన్తి, ఠాతబ్బం. సచే అఞ్ఞో భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా తం ఠానం ఏతి, పస్సన్తియా ఆరోచేతబ్బం. నో చే ఆరోచేతి, రత్తిచ్ఛేదో చేవ వత్తభేదదుక్కటఞ్చ . సచే అజానన్తియా ఏవ ఉపచారం ఓక్కమిత్వా గచ్ఛతి, రత్తిచ్ఛేదోవ హోతి, న వత్తభేదదుక్కటం. సచే భిక్ఖునియో ఉపజ్ఝాయాదీనం వత్తకరణత్థం పగేవ గన్తుకామా హోన్తి, రత్తివిప్పవాసగణఓహీయనగామన్తరాపత్తిరక్ఖణత్థం ఏకం భిక్ఖునిం ఠపేత్వా గన్తబ్బం, తాయ అరుణే ఉట్ఠితే తస్సా సన్తికే వత్తం నిక్ఖిపితబ్బం. ఏతేనుపాయేన అఖణ్డా పఞ్చదస రత్తియో మానత్తం చరితబ్బం.

అనిక్ఖిత్తవత్తాయ పన పారివాసికక్ఖన్ధకే వుత్తనయేనేవ సమ్మా వత్తితబ్బం. అయం పన విసేసో – “ఆగన్తుకస్స ఆరోచేతబ్బ”న్తి ఏత్థ యత్తకా పురేభత్తం వా పచ్ఛాభత్తం వా తం గామం భిక్ఖూ వా భిక్ఖునియో వా ఆగచ్ఛన్తి, సబ్బేసం ఆరోచేతబ్బం. అనారోచేన్తియా రత్తిచ్ఛేదో చేవ వత్తభేదదుక్కటఞ్చ. సచేపి రత్తిం కోచి భిక్ఖు తం గాముపచారం ఓక్కమిత్వా గచ్ఛతి, రత్తిచ్ఛేదో హోతియేవ, అజాననపచ్చయా పన వత్తభేదతో ముచ్చతి. కురున్దీఆదీసు పన “అనిక్ఖిత్తవత్తభిక్ఖూనం వుత్తనయేనేవ కథేతబ్బ”న్తి వుత్తం, తం పారివాసికవత్తాదీనం ఉపచారసీమాయ పరిచ్ఛిన్నత్తా యుత్తతరం దిస్సతి. ఉపోసథే ఆరోచేతబ్బం, పవారణాయ ఆరోచేతబ్బం, చతున్నం భిక్ఖూనఞ్చ భిక్ఖునీనఞ్చ దేవసికం ఆరోచేతబ్బం. సచే భిక్ఖూనం తస్మిం

గామే భిక్ఖాచారో సమ్పజ్జతి, తత్థేవ గన్తబ్బం. నో చే సమ్పజ్జతి, అఞ్ఞత్ర చరిత్వాపి తత్ర ఆగన్త్వా అత్తానం దస్సేత్వా గన్తబ్బం, బహిగామే వా సఙ్కేతట్ఠానం కాతబ్బం “అసుకస్మిం నామ ఠానే అమ్హే పస్సిస్సతీ”తి. తాయ సఙ్కేతట్ఠానం గన్త్వా ఆరోచేతబ్బం, సఙ్కేతట్ఠానే అదిస్వా విహారం గన్త్వా ఆరోచేతబ్బం. విహారే సబ్బభిక్ఖూనం ఆరోచేతబ్బం. సచే సబ్బేసం సక్కా న హోతి ఆరోచేతుం, బహి ఉపచారసీమాయ ఠత్వా భిక్ఖునియో పేసేతబ్బా, తాహి ఆనీతానం చతున్నం భిక్ఖూనం ఆరోచేతబ్బం. సచే విహారో దూరో హోతి సాసఙ్కో, ఉపాసకే చ ఉపాసికాయో చ గహేత్వా గన్తబ్బం. సచే పన అయం ఏకా వసతి, రత్తివిప్పవాసం ఆపజ్జతి, తస్మాస్సా ఏకా పకతత్తా భిక్ఖునీ సమ్మన్నిత్వా దాతబ్బా ఏకచ్ఛన్నే వసనత్థాయ.

ఏవం అఖణ్డం మానత్తం చరిత్వా వీసతిగణే భిక్ఖునిసఙ్ఘే వుత్తనయేనేవ అబ్భానం కాతబ్బం. “సచే మానత్తం చరమానా అన్తరాపత్తిం ఆపజ్జతి, మూలాయ పటికస్సిత్వా తస్సా ఆపత్తియా మానత్తం దాతబ్బ”న్తి కురున్దియం వుత్తం, ఇదం పక్ఖమానత్తం నామ. ఇదం పన పక్ఖమానత్తం సమన్తపాసాదికాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౧౦౨) పాళిముత్తవినయవినిచ్ఛయభావేన ఆగతమ్పి ఇమస్మిం వినయసఙ్గహప్పకరణే ఆచరియేన అనుద్ధటం. అయం పనాచరియస్స అధిప్పాయో సియా – ఇదం పక్ఖమానత్తం భిక్ఖునియోయేవ సన్ధాయ భగవతా విసుం పఞ్ఞత్తం, భిక్ఖూహి అసాధారణం, ఇమస్మిఞ్చ కాలే భిక్ఖునిసఙ్ఘో నత్థి, తస్మా గన్థస్స లహుభావత్థం ఇదమ్పి అఞ్ఞమ్పి ఈదిసం అజ్ఝుపేక్ఖితబ్బన్తి. అమ్హేహి పన భిక్ఖునిసఙ్ఘే అవిజ్జమానేపి “భిక్ఖుసఙ్ఘో భిక్ఖునీహి సమాదాతబ్బవత్తం జానిస్సతి. ‘దుబ్బలజాతికా హి భీరుకజాతికా భిక్ఖునియో భగవతో ఆణం పతిట్ఠాపేన్తియో ఏవరూపం దుక్కరం దురభిసమ్భవం వత్తం సమాదయింసు, కిమఙ్గం పన మయ’న్తి మనసి కరోన్తా భగవతో ఆణం పతిట్ఠాపేన్తా పరివాసాదివత్తం సమాదియిస్సన్తీ”తి మన్త్వా ఆచరియేన అనుద్ధటమ్పి ఇమస్మిం వినయాలఙ్కారప్పకరణే ఉద్ధటం, తస్మా సమ్మాసమ్బుద్ధే సఞ్జాతసద్ధాపేమగారవాదియుత్తేహి సత్థుసాసనకరేహి భిక్ఖూహి సమ్మా సిక్ఖితబ్బం. ఇతో పరాని అట్ఠకథాయం ఆగతనయేనేవ వేదితబ్బాని.

మానత్తవినిచ్ఛయకథా నిట్ఠితా.

౨౪౮. పారివాసికవత్తకథాయం **నవకతరం పారివాసిక**న్తి అత్తనా నవకతరం పారివాసికం. పారివాసికస్స హి అత్తనా నవకతరం పారివాసికం ఠపేత్వా అఞ్ఞే మూలాయపటికస్సనారహా మానత్తారహా మానత్తచారిక అబ్భానారహాపి పకతత్తట్ఠానేయేవ తిట్ఠన్తి. తేనాహ ‘‘**అన్తమసో మూలాయపటికస్సనారహాదీనమ్పి**’’తి. **అన్తమసో మూలాయపటికస్సనారహాదీనమ్పీతి ఆది**-సద్దేన మానత్తారహమానత్తచారికఅబ్భానారహే సఙ్గణ్హాతి. తే హి పారివాసికానం, పారివాసికా చ తేసం పకతత్తట్ఠానే ఏవ తిట్ఠన్తి. **అధోతపాదట్ఠపనక**న్తి యత్థ ఠత్వా పాదే ధోవన్తి, తాదిసం దారుఫలకఖణ్డాదిం. **పాదఘంసన**న్తి సక్ఖరకథలాదిం. పాదే ఘంసన్తి ఏతేనాతి **పాదఘంసనం,** సక్ఖరకథలాది. వుత్తఞ్హి భగవతా “అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిస్సో పాదఘంసనియో సక్ఖరం కథలం సముద్దఫేణ”న్తి (చూళవ॰ ౨౬౯). **సద్ధివిహారికానమ్పి సాదియన్తస్సాతి** సద్ధివిహారికానమ్పి అభివాదనాదిం సాదియన్తస్స. **వత్తం కరోన్తీ**తి ఏత్తకమత్తస్సేవ వుత్తత్తా సద్ధివిహారికాదీహిపి అభివాదనాదిం కాతుం న వట్టతి. “మా మం గామప్పవేసనం ఆపుచ్ఛథా”తి వుత్తే అనాపుచ్ఛాపి గామం పవిసితుం వట్టతి.

యో యో వుడ్ఢోతి పారివాసికేసు భిక్ఖూసు యో యో వుడ్ఢో. **నవకతరస్స సాదితు**న్తి పారివాసికనవకతరస్స అభివాదనాదిం సాదితుం. ‘‘**పారిసుద్ధిఉపోసథే కరియమానే**’’తి ఇదం పవారణదివసేసు సఙ్ఘే పవారేన్తే అనుపగతఛిన్నవస్సాదీహి కరియమానం పారిసుద్ధిఉపోసథమ్పి సన్ధాయ వుత్తం. **తత్థేవా**తి సఙ్ఘనవకట్ఠానేయేవ. **అత్తనో పాళియా పవారేతబ్బ**న్తి అత్తనో వస్సగ్గేన పత్తపాళియా పవారేతబ్బం, న పన సబ్బేసు పవారితేసూతి అత్థో.

ఓణోజనం నామ విస్సజ్జనం, తం పన పారివాసికేన పాపితస్స అత్తనా సమ్పటిచ్ఛితస్సేవ పునదివసాదిఅత్థాయ విస్సజ్జనం కాతబ్బం. అసమ్పటిచ్ఛిత్వా చే విస్సజ్జేతి, న లభతీతి వుత్తం. **యది పన న గణ్హాతి న విస్సజ్జేతీతి** యది పురిమదివసే అత్తనో న గణ్హాతి, గహేత్వా చ న విస్సజ్జేతి.

చతుస్సాలభత్తన్తి భోజనసాలాయ పటిపాటియా దీయమానం భత్తం. **హత్థపాసే ఠితేనాతి** దాయకస్స హత్థపాసే ఠితేన, పటిగ్గహణరుహనట్ఠానేతి అధిప్పాయో. **మహాపేళభత్తేపీతి** మహన్తేసు భత్తపచ్ఛిఆదిభాజనేసు ఠపేత్వా దీయమానభత్తేసుపి. ఇతో పరమ్పి పారివాసికవత్తం పాళియం (చూళవ॰ ౭౫) ఆగతనయేనేవ వేదితబ్బం. తత్థ పన అట్ఠకథాయం ఆగతనయేనేవ అత్థో సువిఞ్ఞేయ్యో హోతి, తస్మా దుబ్బిఞ్ఞేయ్యట్ఠానేయేవ కథయిస్సామ.

“న సామణేరో ఉపట్ఠాపేతబ్బో”తి ఏత్థ దుబ్బిధం సామణేరం దస్సేతుం ‘‘**అఞ్ఞో**’’తిఆదిమాహ. “న భిక్ఖునియో ఓవదితబ్బా”తి ఏత్థ లద్ధసమ్ముతికేన ఆణత్తోపి గరుధమ్మేహి అఞ్ఞేహి వా ఓవదితుం న లభతీతి ఆహ ‘‘**పటిబలస్స వా భిక్ఖుస్స భారో కాతబ్బో**’’తి. ఆగతా భిక్ఖునియో వత్తబ్బాతి సమ్బన్ధో. **సవచనీయన్తి** సదోసం. **జేట్ఠకట్ఠానం న కాతబ్బన్తి** పధానట్ఠానం న కాతబ్బం. కిం తన్తి ఆహ ‘‘**పాతిమోక్ఖుద్దేసకేనా**’’తిఆది.

రజేహి హతా ఉపహతా భూమి ఏతిస్సాతి **రజోహతభూమి,** రజోకిణ్ణభూమీతి అత్థో. **పచ్చయన్తి** వస్సావాసికలాభం సన్ధాయ వుత్తం. **ఏకపస్సే ఠత్వాతి** పాళిం విహాయ భిక్ఖూనం పచ్ఛతో ఠత్వా. **సేనాసనం న లభతీతి** సేయ్యపరియన్తభాగితాయ వస్సగ్గేన గణ్హితుం న లభతి. **అస్సాతి** భవేయ్య. “ఆగన్తుకేన ఆరోచేతబ్బం, ఆగన్తుకస్స ఆరోచేతబ్బ”న్తి అవిసేసేన వుత్తత్తా సచే ద్వే పారివాసికా గతట్ఠానే అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సన్తి, ఉభోహిపి అఞ్ఞమఞ్ఞస్స ఆరోచేతబ్బం. యథా బహి దిస్వా ఆరోచితస్స భిక్ఖునో విహారం ఆగతేన పున ఆరోచనకిచ్చం నత్థి, ఏవం అఞ్ఞవిహారం గతేనపి తత్థ పుబ్బే ఆరోచితస్స పున ఆరోచనకిచ్చం నత్థీతి వదన్తి. **అవిసేసేనాతి** పారివాసికస్స చ ఉక్ఖిత్తకస్స చ అవిసేసేన.

ఓబద్ధన్తి పలిబుద్ధం. **సహవాసోతి** వుత్తప్పకారే ఛన్నే భిక్ఖునా సద్ధిం సయనమేవ అధిప్పేతం, న సేసఇరియాపథకప్పనం. సేసమేత్థ సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

పాపిట్ఠతరాతి పారాజికాపత్తీతి ఉక్కంసవసేన వుత్తం. సఞ్చరిత్తాదిపణ్ణత్తివజ్జతో పన సుక్కవిస్సట్ఠాదికా లోకవజ్జావ. తత్థపి సఙ్ఘభేదాదికా పాపిట్ఠతరా ఏవ. **కమ్మన్తి పారివాసికకమ్మవాచాతి** ఏతేన “కమ్మభూతా వాచా కమ్మవాచా”తి కమ్మవాచాసద్దస్స అత్థోపి సిద్ధోతి వేదితబ్బో. **సవచనీయన్తి** ఏత్థ స-సద్దో “సన్తి”అత్థం వదతి, అత్తనో వచనేన అత్తనో పవత్తనకమ్మన్తి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో, “మా పక్కమాహీ”తి వా “ఏహి వినయధరానం సమ్ముఖీభావ”న్తి వా ఏవం అత్తనో ఆణాయ పవత్తనకకమ్మం న కాతబ్బన్తి అధిప్పాయో. ఏవఞ్హి కేనచి సవచనీయే కతే అనాదరేన అతిక్కమితుం న వట్టతి, బుద్ధస్స సఙ్ఘస్స ఆణా అతిక్కన్తా నామ హోతి. **రజోహతభూమీతి** పణ్ణసాలావిసేసనం. **పచ్చయన్తి** వస్సావాసికచీవరం. **సేనాసనం న లభతీతి** వస్సగ్గేన న లభతి. **అపణ్ణకపటిపదాతి** అవిరద్ధపటిపదా. **సచే వాయమన్తోపీతి** ఏత్థ అవిసయభావం ఞత్వా అవాయమన్తోపి సఙ్గయ్హతి. **అవిసేసేనాతి** పారివాసికుక్ఖిత్తకానం సామఞ్ఞేన. **పఞ్చవణ్ణఛదనబన్ధనట్ఠానేసూతి** పఞ్చప్పకారఛదనేహి ఛన్నట్ఠానేసు. **ఓబద్ధన్తి** ఉట్ఠానాదిబ్యాపారపటిబద్ధం, పీళితన్తి అత్థో. **మఞ్చే వా పీఠే వాతి** ఏత్థ వాసద్దో సముచ్చయత్థో. తేన తట్టికాచమ్మఖణ్డాదీసు దీఘాసనేసుపి నిసీదితుం న వట్టతీతి దీపితం హోతి. **న వత్తభేదదుక్కటన్తి**

వుడ్ఢతరస్స జానన్తస్సపి వత్తభేదే దుక్కటం నత్థీతి దస్సేతి. **వత్తం నిక్ఖిపాపేత్వా**తి ఇదమ్పి పరివాసాదిమేవ సన్ధాయ వుత్తం, న సేసకమ్మాని.

‘‘**సేనాసనం న లభతి** సేయ్యాపరియన్తభాగితాయ. ఉద్దేసాదీని దాతుమ్పి న లభతీతి వదన్తి. ‘తదహూపసమ్పన్నేపి పకతత్తే’తి వచనతో అనుపసమ్పన్నేహి వసితుం వట్టతి. **సమవస్సా**తి ఏతేన అపచ్ఛా అపురిమం నిపజ్జనే ద్విన్నమ్పి వత్తభేదాపత్తిభావం దీపేతి. **అత్తనో అత్తనో నవకతరన్తి** పారివాసికాదినవకతరం. పఠమం సబ్బమజ్ఝే పరివాసం గహేత్వా నిక్ఖిత్తవత్తేన పున ఏకస్సపి సన్తికే సమాదియితుం నిక్ఖిపితుఞ్చ వట్టతి, మానత్తే పన నిక్ఖిపితుం వట్టతి. ఊనేగణేచరణదోసత్తా న గహేతున్తి ఏకే. పఠమం ఆదిన్నవత్తం ఏకస్స సన్తికే యథా నిక్ఖిపితుం వట్టతి, తథా సమాదియితుమ్పి వట్టతీతి పోరాణగణ్ఠిపదే’’తి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౭౬) వుత్తన్తి.

ఇదం ఏత్థ యం వత్తం ‘‘చతునవుతిపారివాసికవత్త’’న్తి పారివాసికక్ఖన్ధకపాళియం (చూళవ॰ ౭౫) ఆగతం, సమన్తపాసాదికాయమ్పి ఏత్తకాయ పాళియా (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౭౫-౮౫) వణ్ణనం వత్వా ‘‘పారివాసికవత్తకథా నిట్ఠితా’’తి ఆహ. ఇమస్మిం వినయసఙ్గహపకరణే (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౨౫౮) పన ‘‘న ఛమాయం చఙ్కమన్తే చఙ్కమే చఙ్కమితబ్బ’’న్తి ఇమస్సానన్తరం ‘‘పారివాసికచతుత్థో చే, భిక్ఖవే’’తిఆదీని అగ్గహేత్వా ‘‘న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సాదితబ్బ’’న్తిఆదీని పఠమం పఞ్ఞత్తపదాని గహేత్వా తేసం పదానం సంవణ్ణనం కత్వా ‘‘ఇదం పారివాసికవత్త’’న్తి అఞ్ఞథా అనుక్కమో వుత్తో, సో పాళియా చ అట్ఠకథాయ చ న సమేతి. ఆచరియస్స పన అయమధిప్పాయో సియా – ‘‘పారివాసికచతుత్థో చే, భిక్ఖవే’’తిఆదీని పారివాసికభిక్ఖూనం సమాదియితబ్బాని న హోన్తి , అథ ఖో కమ్మకారకానం భిక్ఖూనం కత్తబ్బాకత్తబ్బకమ్మదస్సనమేతం, తస్మా పారివాసికవత్తే న పవేసేతబ్బం. ‘‘న, భిక్ఖవే, పారివాసికేన భిక్ఖునా సాదితబ్బ’’న్తిఆదీని పన పారివాసికభిక్ఖూనం సమ్మావత్తితబ్బవత్తానియేవ హోన్తి, తస్మా ఇమానియేవ పారివాసికవత్తే పవేసేతబ్బానీతి. అప్పేహి పన పాళిఅట్ఠకథాటీకాసు ఆగతానుక్కమేన పఠమం పఞ్ఞత్తవత్తానం అత్థం పఠమం దస్సేత్వా పచ్ఛా పఞ్ఞత్తపదానం అత్థో పచ్ఛా వుత్తోతి దట్ఠబ్బో.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

గరుకాపత్తివుట్ఠానవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

ద్వత్తింసతిమో పరిచ్ఛేదో.

౩౩. కమ్మాకమ్మవినిచ్ఛయకథా

౨౯౯. ఏవం గరుకాపత్తివుట్ఠానవినిచ్ఛయకథం కథేత్వా ఇదాని కమ్మాకమ్మవినిచ్ఛయకథం కథేతుం ''**కమ్మాకమ్మన్తి ఏత్థ పనా**''తిఆదిమాహ. తత్థ సమగ్గేన సఙ్ఘేన కరీయతే తన్తి కమ్మం, అపలోకనాదిచతుబ్బిధవినయకమ్మం. ఇతరస్మిమ్పి ఏసేవ నయో. అ-కారో వుద్ధిఅత్థో, న వుద్ధిప్పత్తం కమ్మం అకమ్మం. కమ్మఞ్చ అకమ్మఞ్చ **కమ్మాకమ్మం** వజ్జావజ్జం వియ, ఫలాఫలం వియ చ. తత్థ చ **కమ్మ**న్తి అపలోకనకమ్మఞత్తికమ్మద్వయం. **అకమ్మ**న్తి ఞత్తిదుతియకమ్మఞత్తిచతఉత్థకమ్మద్వయం. అథ వా **కమ్మ**న్తి చతూసుపి ఏతేసు లహుకకమ్మం. **అకమ్మ**న్తి గరుకకమ్మం. కమ్మాకమ్మన్తి ఏత్థ పన వినిచ్ఛయో ఏవం వేదితబ్బోతి యోజనా. తత్థ **పనా**తి పక్ఖన్తరత్థే నిపాతో , గరుకాపత్తివుట్ఠానవినిచ్ఛయకథాపక్ఖతో అఞ్ఞో కమ్మాకమ్మవినిచ్ఛయకథాపక్ఖో వేదితబ్బోతి వా మయా వుచ్చతేతి వా అత్థో.

చత్తారి కమ్మానీతి ఏత్థ **చత్తారీ**తి పరిచ్ఛేదనిదస్సనం. తేన వినయకమ్మాని నామ చత్తారి ఏవ హోన్తి, న ఇతో ఊనాధికానీతి దస్సేతి. **కమ్మానీ**తి పరిచ్ఛిన్నకమ్మనిదస్సనం. **అపలోకనకమ్మ**న్తిఆదీని పరిచ్ఛిన్నకమ్మానం ఉద్దేసకథనం. తత్థ అపలోకీయతే ఆయాచీయతే అపలోకనం, అపపుబ్బలోకధాతు ఆయాచనత్థే, యుపచ్చయో భావత్థవాచకో. అపలోకనవసేన కత్తబ్బం కమ్మం **అపలోకనకమ్మం,** సీమట్ఠకసఙ్ఘం అపలోకేత్వా సఙ్ఘానుమతియా కత్తబ్బం కమ్మం. ఞాపనా ఞత్తి, సఙ్ఘస్స జానాపనాతి అత్థో. ఞత్తియా కత్తబ్బం కమ్మం **ఞత్తికమ్మం,** అనుస్సావనం అకత్వా సుద్ధఞత్తియాయేవ కత్తబ్బకమ్మం. ద్విన్నం పూరణీ దుతియా, ఞత్తి దుతియా ఏతస్స కమ్మస్సాతి ఞత్తిదుతియం, ఞత్తిదుతియఞ్చ తం కమ్మఞ్చాతి **ఞత్తిదుతియకమ్మం,** ఏకాయ ఞత్తియా ఏకాయ అనుస్సావనాయ కత్తబ్బకమ్మం. చతున్నం పూరణీ చతుత్థీ, ఞత్తి చతుత్థీ ఏతస్స కమ్మస్సాతి ఞత్తిచతుత్థం, ఞత్తిచతుత్థఞ్చ తం కమ్మఞ్చాతి **ఞత్తిచతుత్థకమ్మం,** ఏకాయ ఞత్తియా తీహి అనుస్సావనాహి కత్తబ్బకమ్మం. తేన వక్ఖతి "అపలోకనకమ్మం నామ సీమట్ఠకసఙ్ఘం సోధేత్వా"తిఆది.

ఏవం చత్తారి కమ్మాని ఉద్దిసిత్వా పరివారే (పరి॰ ౪౮౨ ఆదయో) కమ్మవగ్గే ఆగతనయేనేవ తేసం చతున్నం కమ్మానం విపత్తికారణాని పుచ్ఛిత్వా విస్సజ్జేతుం ''**ఇమాని చత్తారి కమ్మాని కతిహాకారేహి విపజ్జన్తి? పఞ్చహాకారేహి విపజ్జన్తీ**''తిఆదిమాహ. తత్థ **వత్థుతో**తి వినయకమ్మస్స కారణభూతవత్థుతో. **ఞత్తితో అనుస్సావనతో**తి ద్వేపి కమ్మవాచాయమేవ. **సీమతో**తి కమ్మకరణట్ఠానభూతబద్ధసీమతో. **పరిసతో**తి కమ్మప్పత్తఛన్దారహభూతకారకసఙ్ఘతో. తానియేవ హి పఞ్చ సబ్బేసం వినయకమ్మానం విపత్తికారణాని హోన్తి.

తతో తం కమ్మవిపత్తికారణభూతం వత్థుం పాళినయేన విత్థారేతుం ''**సమ్ముఖాకరణీయం కమ్మం అసమ్ముఖా కరోతి, వత్థువిపన్నం అధమ్మకమ్మ**''న్త్యాదిమాహ. తత్థ సమ్ముఖాకరణీయం పటిపుచ్ఛాకరణీయం పటిఞ్ఞాయకరణీయన్తి ఇమేసం తిణ్ణం అతథాకరణేన, సతివినయో అమూళ్హవినయో తస్సపాపియసికా తజ్జనీయకమ్మం నియసకమ్మం పబ్బాజనీయకమ్మం పటిసారణీయకమ్మం ఉక్ఖేపనీయకమ్మం పరివాసో మూలాయపటికస్సనా మానత్తం అబ్భానం ఉపసమ్పదన్తి ఇమేసం తేరసకమ్మానం అఞ్ఞకమ్మారహస్స అఞ్ఞకమ్మకరణేన, ఉపోసథో పవారణాతి ఇమేసం ద్విన్నం అదివసే కరణేన, పణ్డకో థేయ్యసంవాసకో తిత్థియపక్కన్తకో తిరచ్ఛానగతో మాతుఘాతకో పితుఘాతకో అరహన్తఘాతకో లోహితుప్పాదకో సఙ్ఘభేదకో భిక్ఖునిదూసకో ఉభతోబ్యఞ్జనకో ఊనవీసతివస్సో అన్తిమవత్థుఅజ్ఝాపన్నపుబ్బోతి ఇమేసం

తేరసన్నం పుగ్గలానం ఉపసమ్పదాకమ్మకరణేన ఇతి ఇమాని ఏకతింస కమ్మాని **వత్థువిపన్నం అధమ్మకమ్మం** హోతి. ఞత్తితో పఞ్చ, అనుస్సావనతో పఞ్చాతి ఇమాని దస కారణాని అఞ్ఞకమ్మవాచాయమేవ లబ్భన్తి, సీమతో ఏకాదస కారణాని సీమాసమ్ముతివసేన లబ్భన్తి, పరిసతో ద్వాదస కారణాని చతువగ్గపఞ్చవగ్గదసవగ్గవీసతివగ్గసఙ్ఘాతేసు చతూసు సఙ్ఘేసు ఏకేకస్మిం కమ్మపత్తఛన్దారహసమ్ముఖీభూతసఙ్ఘాతానం తిణ్ణం తిణ్ణం సఙ్ఘానం వసేన లబ్భన్తీతి.

ఏవం కమ్మవిపత్తికారణాని దస్సేత్వా పున చతువగ్గసఙ్ఘాదీసు సన్నిసిన్నానం భిక్ఖూనం విసేసనామం దస్సేతుం ‘‘**చతువగ్గకరణే కమ్మే**’’తిఆదిమాహ. తం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౨౨౦. తతో పరం చతున్నం కమ్మానం ఠానం సఙ్ఖేపతో దస్సేతుం ‘‘**అపలోకనకమ్మం కతి ఠానాని గచ్ఛతీ**’’తిఆదిమాహ. తమ్పి సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౨౨౧. తతో తానియేవ కమ్మాని తేసు ఠానేసు పవత్తాని విత్థారతో పకాసేతుకామో ‘‘**అయం తావ పాళినయో. అయం పనేత్థ ఆదితో పట్ఠాయ వినిచ్ఛయకథా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ తస్సం వినిచ్ఛయకథాయం చతూసు కమ్మేసు కతమం అపలోకనకమ్మం నామాతి పుచ్ఛాయం తం దస్సేతుమాహ ‘‘**అపలోకనకమ్మం నామా**’’తిఆది. తత్థ **సీమట్ఠకసఙ్ఘం సోధేత్వా**తి అవిప్పవాససఙ్ఖాతమహాసీమట్ఠకం సఙ్ఘం సోధేత్వా. న హి ఖణ్డసీమాయ సన్నిపతితే సఙ్ఘే సోధేతబ్బకిచ్చం అత్థి, అవిప్పవాససీమాసఙ్ఖాతాయ మహాసీమాయ పన విత్థారత్తా బహూనం భిక్ఖూనం వసనట్ఠానత్తా సమగ్గభావత్థం సోధేతబ్బం హోతి. **ఛన్దారహానం ఛన్దం ఆహరిత్వా**తి తిస్సం సీమాయం చతువగ్గాదిగణం పూరేత్వా హత్థపాసం అవిజహిత్వా ఠితేహి భిక్ఖూహి అఞ్ఞేసం హత్థపాసం అనాగతానం పకతత్తభిక్ఖూనం ఛన్దం ఆహరిత్వా. వుత్తఞ్హి “చతువగ్గకరణే కమ్మే చత్తారో భిక్ఖూ పకతత్తా కమ్మప్పత్తా, అవసేసా పకతత్తా ఛన్దారహా”తి (పరి. ౪౯౭). **సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స అనుమతియా**తి ఛన్దస్స ఆహరితత్తా హత్థపాసం ఆగతాపి అనాగతాపి సబ్బే భిక్ఖూ సమగ్గాయేవ హోన్తి, తస్మా సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స అనుమతియా. **తిక్ఖత్తుం సావేత్వా**తి “సుణాతు మే, భన్తే, సఙ్ఘో”తిఆదినా కమ్మవాచం అభణిత్వా “రుచ్చతి సఙ్ఘస్స. దుతియమ్పి…పే.… తతియమ్పి రుచ్చతి సఙ్ఘస్సా”తి తిక్ఖత్తుం సావేత్వా కత్తబ్బకమ్మం అపలోకనకమ్మం నామాతి యోజనా. **వుత్తనయేనేవా**తి అపలోకనకమ్మే వుత్తనయేనేవ. ఇమినా “సీమట్ఠకసఙ్ఘం సోధేత్వా, ఛన్దారహానం ఛన్దం ఆహరిత్వా”తి ఇదం ద్వయం అతిదిసతి. ఇతరేసుపి ఏసేవ నయో.

తత్థ తేసు చతూసు కమ్మేసు కిం అఞ్ఞకమ్మం ఇతరకమ్మవసేన కాతబ్బన్తి చోదనం సన్ధాయాహ ‘‘**తత్ర**’’ఇచ్చాది. ఏవం హోతు, ఏవం సన్తే అవిసేసేన సబ్బమ్పి కమ్మం అఞ్ఞవసేన కత్తబ్బన్తి ఆహ ‘‘**ఞత్తిదుతియకమ్మం పనా**’’తిఆది. తత్థ **పన**-సద్దో విసేసత్థజోతకో, ఞత్తిదుతియకమ్మే పన విసేసో అత్థీతి అత్థో. ఇతో పరాని సువిఞ్ఞేయ్యానేవ. పటిక్ఖిత్తమేవ అట్ఠకథాయన్తి అజ్ఝాహారసమ్బన్ధో. యది ఏవం అక్ఖరపరిహీనాదీసు సన్తేసు కమ్మకోపో సియాతి చోదనం మనసి కత్వా ఆహ ‘‘**సచే పనా**’’తిఆది. తత్థ **అక్ఖరపరిహీనన్తి** “సుణాతు మే”తిఆదీసు సు-కార ణా-కార తు-కారాదీనం భస్సనం. **పదపరిహీనన్తి** సుణాతూతిఆదీనం విభత్యన్తపదానం భస్సనం. **దురుత్తపదం** పన ఉపరి వక్ఖతి.

ఇదాని పునప్పునవచనే పయోజనం దస్సేన్తో ‘‘**ఇదం అకుప్పకమ్మే దళ్హీకమ్మం హోతి, కుప్పకమ్మే కమ్మం హుత్వా తిట్ఠతీ**’’తి ఆహ. తత్థ **ఇదన్తి** ఇదం పునప్పునం వుత్తకమ్మం. **అకుప్పకమ్మే**తి అకుప్పే ఠానారహే పురేకతకమ్మే. **దళ్హీకమ్మం హోతీ**తి థిరతరకమ్మం హోతి ఏకాయ రజ్జుయా బన్ధితబ్బభారే దుతియతతియాదిరజ్జూహి బన్ధనం వియ. **కుప్పకమ్మే**తి

అక్ఖరపరిహీనాదివసేన కుప్పే అట్ఠానారహే పురేకతకమ్మే. **కమ్మం హుత్వా తిట్ఠతీ**తి పునప్పునం వుత్తే సతి తేసం అక్ఖరపరిహీనాదీనం సోధితత్తా పరిసుద్ధకమ్మం హుత్వా తిట్ఠతి. **అకుప్పకమ్మే కుప్పకమ్మే**తి వా భావేనభావలక్ఖణత్థే భుమ్మవచనం. పురేతరం కతకమ్మస్మిం అకుప్పకమ్మే సతి పచ్ఛా ఇదం పునప్పునం వుత్తకమ్మం దళ్హికమ్మం హోతి, పురేకతకమ్మస్మిం కుప్పకమ్మే సతి ఇదం పునప్పునం వుత్తకమ్మం అకుప్పం ఠానారహం పరిసుద్ధకమ్మం హుత్వా తిట్ఠతీతి. ఇమం పాఠం నిస్సాయ ఆచరియవరా ఏకపుగ్గలమ్పి అనేకక్ఖత్తుం ఉపసమ్పదకమ్మం కరోన్తి. కస్మా పన తే భిక్ఖూ లజ్జీపేసలబహుస్సుతసిక్ఖాకామభూతానం అత్తనో ఆచరియుపజ్ఝాయానం సన్తికే సిక్ఖం గణ్హన్తీతి? న తే అత్తనో ఆచరియుపజ్ఝాయానం సన్తికా లద్ధసిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ అఞ్ఞం గణ్హన్తి, అథ ఖో తాయ ఏవ సద్ధిం దిగుణతిగుణం కరోన్తి. ఏవం సన్తేపి పురిమసిక్ఖాయ అసద్దహన్తాయేవ కరేయ్యుం, నో సద్దహన్తాతి? నో అసద్దహన్తా , సద్దహన్తాపి తే భిక్ఖూ పునప్పునకరణే యుత్తితోపి ఆగమతోపి ఆదీనవం అపస్సన్తా ఆనిసంసమేవ పస్సన్తా కరోన్తీతి.

కథం యుత్తితో ఆనిసంసం పస్సన్తి? యథా హి లోకే అభిసిత్తమ్పి రాజానం పునప్పునాభిసిఞ్చనే ఆదీనవం న పస్సన్తి, అథ ఖో అభిసేకానుభావేన రాజిద్ధిప్పత్తతాదీహి కారణేహి ఆనిసంసమేవ పస్సన్తి, యథా చ సాసనే చేతియం వా పటిమం వా నిట్ఠితసబ్బకిచ్చం "అనేకజాతిసంసార"న్తిఆదీహి భగవతో వచనేహి అభిసేకమఙ్గలం కరోన్తాపి పునప్పునకరణే ఆదీనవం అపస్సన్తా అతిరేకతరం మహిద్ధికతామహానుభావతాదిఆనిసంసమేవ పస్సన్తా పునప్పునం కరోన్తియేవ, ఏవమేవ కతఉపసమ్పదకమ్మం భిక్ఖుం పునదేవ కమ్మవాచాభణనే ఆదీనవం అపస్సన్తా పుబ్బే కతకమ్మస్మిం వత్థుఆదీసు పఞ్చసు అఙ్గేసు ఏకస్మిమ్పి అఙ్గే అపరిపుణ్ణే సతి కమ్మకోపసమ్భవతో ఇదాని కతకమ్మేన పరిపుణ్ణఅఙ్గే సతి కమ్మసమ్పత్తిసమ్భవఞ్చ పుబ్బేవ కమ్మసమ్పత్తిసమ్భవేపి దళ్హికమ్మథిరతరసమ్భవఞ్చ ఆనిసంసం పస్సన్తా కరోన్తి. కథం ఆగమతో ఆనిసంసం పస్సన్తి? యథావుత్తపరివారట్ఠకథాపాఠవినయసఙ్గహపాఠేసు దురుత్తపదస్స సోధనత్థం పునప్పునం వత్తబ్బభావస్స ఉపలక్ఖణనయేన వచనతో. సేసఞత్తిదోసఅనుస్సావనదోసానఞ్చ వత్థువిపత్తిసీమవిపత్తిపరిసవిపత్తిదోసానఞ్చ సోధనం దస్సితం హోతి. తేనేవ చ కారణేన అయమ్పి పచ్ఛిమపాఠో ఆచరియేన వుత్తో. తస్సత్థో హేట్ఠా వుత్తోవ. ఇతి పుబ్బే కతకమ్మస్స కోపసమ్భవేపి ఇదాని కతకమ్మేన సమ్పజ్జనసఙ్ఖాతం ఆనిసంసం ఆగమతో పస్సన్తీతి దట్ఠబ్బం.

కేచి పన ఆచరియా ఇమం "పునప్పునం వత్తుం వట్టతీతి పాఠం తస్మింయేవ పఠమకమ్మకరణకాలే దురుత్తసోధనత్థం వత్తబ్బతం సన్ధాయ వుత్తం, న చిరకాలే"తి వదన్తి, తదేతం వచనం నేవ అట్ఠకథాయం ఆగతం, న టీకాదీసు వినిచ్ఛితం, తేసం మతిమత్తమేవ, తస్మా న గహేతబ్బం. అపిచ తస్మిం ఖణే పునప్పునం వచనతోపి అపరభాగే వచనం మహప్ఫలం హోతి మహానిసంసం. తస్మిఞ్హి కాలే పునప్పునం భణనే ఞత్తిదోసఅనుస్సావనదోసాని పచ్ఛిమభణనే సుట్ఠు భణన్తో సోధేతుం సక్కుణేయ్య, న వత్థువిపత్తిసీమవిపత్తిపరిసవిపత్తిదోసాని. తస్మిఞ్హి ఖణే తమేవ వత్థు, సా ఏవ సీమా, సా ఏవ పరిసా, తస్మా తాని పునప్పునవచనేన సోధేతుమసక్కుణేయ్యాని హోన్తి. అపరభాగే కరోన్తో పన పుబ్బే అపరిపుణ్ణవీసతివస్సభావేన వత్థువిపత్తిభూతేపి ఇదాని పరిపుణ్ణవీసతివస్సత్తా వత్థుసమ్పత్తి హోతి, పుబ్బే సీమసఙ్కరాదిభావేన సీమవిపత్తిసమ్భవేపి ఇదాని తదభావత్థాయ సుట్ఠు సోధితత్తా సీమసమ్పత్తి హోతి, పుబ్బే వగ్గకమ్మాదివసేన పరిసవిపత్తిసమ్భవేపి ఇదాని తదభావత్థాయ సుట్ఠు సోధితత్తా పరిససమ్పత్తి హోతి, ఏవం పఞ్చ విపత్తియో సోధేత్వా పఞ్చ సమ్పత్తియో సమ్పాదేత్వా కాతుం సక్కుణేయ్యతో పఠమకాలే పునప్పునం భణనతోపి అపరభాగే భణనం మహప్ఫలం హోతి మహానిసంసన్తి వేదితబ్బం.

యది ఏవం ఉపసమ్పదసిక్ఖాయ దహరో భవేయ్యాతి? న భవేయ్య. కస్మా? పోరాణసిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖిత్వా తాయ ఏవ పతిట్ఠితత్తాతి. ఏవం సన్తేపి పురేకతకమ్మస్స సమ్పజ్జనభావేన తిట్ఠన్తే సతి తాయ ఠితత్తా అదహరో సియా. పురిమకమ్మస్స అసమ్పజ్జనభావేన ఇదాని కతకమ్మేయేవ ఉపసమ్పదభావేన తిట్ఠన్తే సతి కస్మా దహరో న భవేయ్యాతి? ఏవం సన్తే దహరో భవేయ్య. ఏవం దహరో సమానో పురిమసిక్ఖాయ వస్సం గణేత్వా యథావుడ్ఢం వన్దనాదీని సమ్పటిచ్ఛన్తో మహాసావజ్జో భవేయ్యాతి? ఏవం పురిమసిక్ఖాయ అట్ఠితభావం పచ్ఛిమసిక్ఖాయ ఏవ లద్ధుపసమ్పదభావం తథతో జానన్తో ఏవం కరోన్తో సావజ్జో హోతి, ఏవం పన అజానన్తో "పురిమసిక్ఖాయమేవ ఠితో"తి మఞ్ఞిత్వా ఏవం కరోన్తో అనవజ్జోతి వేదితబ్బో. కథం విఞ్ఞాయతీతి చే? "**అనాపత్తి ఊనవీసతివస్సం పరిపుణ్ణసఞ్ఞీ**తి ఏత్థ కిఞ్చాపి ఉపసమ్పాదేన్తస్స అనాపత్తి, పుగ్గలో పన అనుపసమ్పన్నోవ హోతి. సచే పన సో దసవస్సచ్చయేన అఞ్ఞం ఉపసమ్పాదేతి, తం చే ముఞ్చిత్వా గణో పూరతి, సూపసమ్పన్నో. సోపి చ యావ న జానాతి, తావస్స నేవ సగ్గన్తరాయో, న మోక్ఖన్తరాయో. ఞత్వా పన పున ఉపసమ్పజ్జితబ్బ"న్తి సమన్తపాసాదికాయం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౪౦౬) ఆగతత్తా విఞ్ఞాయతి. ఏవం వత్థువిపన్నత్తా కమ్మకోపతో అనుపసమ్పన్నస్స పుగ్గలస్స ఉపజ్ఝాయో భవితుం యుత్తకాలే పున ఉపసమ్పజ్జనేన ఉపసమ్పన్నభూతభావస్స అట్ఠకథాయం ఆగతత్తా ఇమినా నయేన సీమవిపన్నపరిసవిపన్నఞత్తివిపన్నఅనుస్సావనవిపన్నభూతత్తా కమ్మకోపతో పుబ్బే అనుపసమ్పన్నభూతం పుగ్గలమ్పి అపరభాగే వుడ్ఢిప్పత్తికాలేపి పఞ్చ విపత్తిదోసాని సోధేత్వా పున ఉపసమ్పదకమ్మవాచాకరణేన ఉపసమ్పాదేతుం వట్టతి. సోపి పుగ్గలో పుబ్బకమ్మకాలే అనుపసమ్పన్నో హుత్వాపి అపరకమ్మకాలే ఉపసమ్పన్నో హోతీతి దట్ఠబ్బో.

ఏకచ్చే పన భిక్ఖూ పోరాణసిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ నవసిక్ఖమేవ గణ్హింసు, తే పన భిక్ఖూ నవసిక్ఖావసేన దహరావ భవన్తి, ఏవం కరణఞ్చ అతివియ గుణవిసిట్ఠం అత్తనో నవకతరం భిక్ఖుం దిస్వా తస్మిం పుగ్గలే పయిరుపాసితుకామో తం పుగ్గలం అత్తనా వుడ్ఢతరం కాతుకామో అత్తానం దహరం కాతుకామో హుత్వా ధమ్మగారవేన కరోన్తో యుత్తో భవేయ్య. అథ పన సిక్ఖాసమ్పన్నం కత్తుకామో ఏవం కరేయ్య, సిక్ఖా నామ పఞ్చఙ్గసమన్నాగతే సతి సమ్పజ్జతి, సీలవిసుద్ధియేవ కారణం హోతి, తస్మా యది పురిమసిక్ఖా అట్ఠితా భవేయ్య, పచ్చక్ఖానకిచ్చం నత్థి, సయమేవ పతితా హోతి. పురిమసిక్ఖాయ ఠితాయ సతి విబ్భమితుకామోయేవ పచ్చక్ఖానం కరేయ్య, న భిక్ఖుభవితుకామో, సో పన చతుపారిసుద్ధిసీలమేవ పరిసుద్ధం కరేయ్య, తస్మా పోరాణసిక్ఖాయ పచ్చక్ఖానం అయుత్తం వియ దిస్సతి. తతో పోరాణసిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ నవసిక్ఖాగహణతో పునప్పునం కరణంయేవ యుత్తతరం దిస్సతి. కస్మా? పోరాణసిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ నవసిక్ఖాగహణే పురిమకమ్మం అసమ్పజ్జిత్వా పచ్ఛిమకమ్మసమ్పజ్జనే సతి కిఞ్చాపి పురిమసిక్ఖా నత్థి, యా పచ్చక్ఖాతబ్బా, తథాపి నవసిక్ఖాయ సమ్పజ్జితత్తా దోసో నత్థి, దహరభావం పత్తోపి యుత్తరూపోయేవ.

యది పురిమకమ్మమ్పి పచ్ఛిమకమ్మమ్పి సమ్పజ్జతియేవ, ఏవం సతి పురిమసిక్ఖాయ పచ్చక్ఖానం నిరత్థకం. పచ్ఛిమసిక్ఖాయ ఠితోపి దహరభావం పత్తత్తా అయుత్తరూపో. యది పన పురిమకమ్మమేవ సమ్పజ్జతి, న పచ్ఛిమకమ్మం, ఏవం సతి పుబ్బే ఠితపోరాణసిక్ఖాపి పచ్చక్ఖానేన పతితా. పచ్ఛిమసిక్ఖాపి పచ్ఛిమకమ్మస్స పఞ్చన్నం విపత్తీనం అఞ్ఞతరేన యోగతో న సమ్పజ్జతి, తస్మా పురిమసిక్ఖాయ చ పతితత్తా పచ్ఛిమసిక్ఖాయ చ అలద్ధత్తా ఉభతో భట్ఠత్తా అయుత్తోవ హోతి. పోరాణసిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయ నవసిక్ఖాగహణే పన సతి పురిమకమ్మం సమ్పన్నం హుత్వా పచ్ఛిమకమ్మం అసమ్పన్నం హోన్తమ్పి పురిమసిక్ఖాయ పతిట్ఠితోయేవ, పురిమం అసమ్పన్నం హుత్వా పచ్ఛిమం సమ్పన్నమ్పి పచ్ఛిమసిక్ఖాయ ఠితో ఏవ. పురిమపచ్ఛిమకమ్మద్వయమ్పి పఞ్చహఙ్గేహి సమ్పన్నమ్పి దళ్హికమ్మథిరతరభూతాయ పురిమసిక్ఖాయ ఠితోయేవ

సో భిక్ఖు హోతి, తస్మా పురిమసిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ నవసిక్ఖాగహణతో పురిమసిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయ పునప్పునం నవసిక్ఖాగహణం యుత్తతరం హోతీతి దట్ఠబ్బం.

ఇమం పన పునప్పునం కరోన్తానం ఆచరియానం వాదం అమనసికరోన్తా అఞ్ఞే ఆచరియా అనేకప్పకారం అనిచ్ఛితకథం కథేన్తి. కథం? ఏకచ్చే థేరా ఏవం వదన్తి “కిం ఇమే భిక్ఖూ ఏవం కరోన్తా పారాజికప్పత్తం భిక్ఖుం పున సిక్ఖాయ పతిట్ఠాపేస్సామాతి మఞ్ఞన్తీ”తి. తే థేరా పునప్పునం కమ్మవాచం భణన్తే భిక్ఖూ దిస్వా “ఇమే భిక్ఖూ ఇమినా కారణేన ఏవం కరోన్తీ”తి చిన్తేత్వా ఏవమాహంసు. ఏకచ్చే పన థేరా “కస్మా ఇమే భిక్ఖూ పునప్పునం కరోన్తి, యథా నామ అసని ఏకవారమేవ పతన్తీ సత్తే జీవితక్ఖయం పాపేతి, ఏవమేవ భగవతో ఆణాభూతా కమ్మవాచా ఏకవారం భణమానా కమ్మం సిజ్ఝాపేతి, న అనేకవార”న్తి, తేపి “కమ్మసిజ్ఝనత్థాయ పునప్పునం భణన్తీ”తి చిన్తేత్వా ఏవమాహంసు. బహవో పన భిక్ఖూ పునప్పునం కరోన్తే దిస్వా ఏవం వదన్తి “ఇమే భిక్ఖూ ఆచరియుపజ్ఝాయేహి దిన్నసిక్ఖం అసద్దహన్తా ఏవం కరోన్తి, ఆచరియుపజ్ఝాయగుణాపరాధకా ఏతే సమణా”తి. తే “పుబ్బసిక్ఖం అసద్దహిత్వా పునప్పునం కరోన్తీ”తి మఞ్ఞన్తా ఏవమాహంసు.

అపరే పన థేరా “పఠమం ఉపసమ్పదకమ్మవాచాభణనకాలేయేవ పునప్పునం వత్తబ్బం, న అపరభాగే”తి, తత్థ కారణం హేట్ఠా వుత్తమేవ. అఞ్ఞే ఏవమాహంసు “ఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయమేవ పునప్పునం వత్తబ్బన్తి అట్ఠకథాయం వుత్తం, న ఞత్తిచతుత్థకమ్మే, అథ చ పనిమే భిక్ఖూ ఞత్తిచతుత్థకమ్మభూతాయ ఉపసమ్పదకమ్మవాచాయ పునప్పునం కరోన్తి, ఏతం అట్ఠకథాయ న సమేతీ”తి, తం నీతత్థమేవ గహేత్వా వదింసు. నేయ్యత్థతో పన ఇమినా నయేన చతూసుపి కమ్మేసు పునప్పునం కాతబ్బన్తి దస్సేతి. కమ్మసబ్బరమేవ హి ఞత్తిదుతియకమ్మే విసేసతో వదతి, పునప్పునం వత్తబ్బభావో పన సబ్బేసూతి దట్ఠబ్బో. తేనేవ హి ఞత్తిచతుత్థకమ్మవాచాయ ఉపసమ్పన్నట్ఠానేయేవ పుబ్బే అనుపసమ్పన్నస్స పుగ్గలస్స పచ్ఛా ఉపసమ్పజ్జితబ్బభావో అట్ఠకథాయం వుత్తోతి.

పటిపుచ్ఛాకరణీయాదీసుపీతి ఏత్థ **ఆది**సద్దేన పటిఞ్ఞాయ కరణీయాదయో సఙ్గణ్హాతి. తత్థ **పటిపుచ్ఛాయ కరణీయం అప్పటిపుచ్ఛా కరోతీ**తి పుచ్ఛిత్వా చోదేత్వా సారేత్వా కాతబ్బం అపుచ్ఛిత్వా అచోదేత్వా అసారేత్వా కరోతి. **పటిఞ్ఞాయ కరణీయం అప్పటిఞ్ఞాయ కరోతీ**తి పటిఞ్ఞం ఆరోపేత్వా యథాదిన్నాయ పటిఞ్ఞాయ కాతబ్బం అపటిఞ్ఞాయ పటిఞ్ఞం అకరోన్తస్స విలపన్తస్స బలక్కారేన కరోతి. **సతివినయారహస్సా**తి దబ్బమల్లపుత్తత్థేరసదిసస్స ఖీణాసవస్స. **అమూళ్హవినయారహస్సా**తి గగ్గభిక్ఖుసదిసస్స ఉమ్మత్తకస్స. **తస్సపాపియసికకమ్మారహస్సా**తి ఉపవాళభిక్ఖుసదిసస్స ఉస్సన్నపాపస్స. **తజ్జనీయకమ్మారహస్సా**తి పణ్డకలోహితకభిక్ఖుసదిసస్స భణ్డనకారకస్స. **నియసకమ్మారహస్సా**తి సేయ్యసకభిక్ఖుసదిసస్స అభిణ్హాపత్తికస్స. **పబ్బాజనీయకమ్మారహస్సా**తి అస్సజిపునబ్బసుకభిక్ఖుసదిసస్స కులదూసకస్స. **పటిసారణీయకమ్మారహస్సా**తి సుధమ్మభిక్ఖుసఅసస్స ఉపాసకే జాతిఆదీహి దూసేన్తస్స. **ఉక్ఖేపనీయకమ్మారహస్సా**తి ఛన్నభిక్ఖుసదిసస్స ఆపత్తిం అపస్సన్తస్స ఆపత్తిం అదేసేన్తస్స అరిట్ఠభిక్ఖుసదిసస్స మిచ్ఛాదిట్ఠిం అవిస్సజ్జేన్తస్స. **పరివాసారహస్సా**తి పటిచ్ఛన్నసఙ్ఘాదిసేసాపత్తికస్స. **మూలాయపటికస్సనారహస్సా**తి అన్తరాపత్తిం ఆపన్నస్స. **మానత్తారహన్తి** అప్పటిచ్ఛన్నసఙ్ఘాదిసేసాపత్తికం. **అబ్భానారహన్తి** చిణ్ణమానత్తం భిక్ఖుం. **ఉపసమ్పాదేతీ**తి ఉపసమ్పదకమ్మం కరోతి.

అనుపోసథే ఉపోసథం కరోతీతి అనుపోసథదివసే ఉపోసథం కరోతి. ఉపోసథదివసో నామ ఠపేత్వా కత్తికమాసం అవసేసేసు ఏకాదససు మాసేసు భిన్నస్స సఙ్ఘస్స సామగ్గిదివసో చ యథావుత్తా చాతుద్దసపన్నరసా చ, ఏతం తిప్పకారమ్పి ఉపోసథదివసం ఠపేత్వా అఞ్ఞస్మిం దివసే ఉపోసథం కరోన్తో అనుపోసథే ఉపోసథం కరోతి నామ. యత్ర హి పత్తచీవరాదిఅత్థాయ అప్పమత్తకేన కారణేన వివదన్తా ఉపోసథం వా పవారణం వా ఠపేన్తి, తత్థ తస్మిం అధికరణే వినిచ్ఛితే "సమగ్గా జాతమ్హా"తి అన్తరా సామగ్గీఉపోసథం కాతుం న లభన్తి, కరోన్తేహి అనుపోసథే ఉపోసథో కతో నామ హోతి.

అప్పవారణాయ పవారేతీతి అప్పవారణదివసే పవారేతి. పవారణదివసో నామ ఏకస్మిం కత్తికమాసే భిన్నస్స సఙ్ఘస్స సామగ్గిదివసో చ పచ్చుక్కడ్ఢిత్వా ఠపితదివసో చ ద్వే చ పుణ్ణమాసియో, ఏతం చతుబ్బిధం పవారణదివసం ఠపేత్వా అఞ్ఞస్మిం దివసే పవారేన్తో అప్పవారణాయ పవారేతి నామ. ఇధాపి అప్పమత్తకస్స వివాదస్స వూపసమే సామగ్గీపవారణం కాతుం న లభన్తి. కరోన్తేహి అప్పవారణాయ పవారణా కతా హోతీతి అయం అట్ఠకథాపాఠో (పరి॰ అట్ఠ॰ ४८३).

"ఉమ్మత్తకస్స భిక్ఖునో ఉమ్మత్తకసమ్ముతి ఉమ్మత్తకేన యాచిత్వా కతే అసమ్ముఖాపి దాతుం వట్టతి, తత్థ నిసిన్నేపి న కుప్పతి నియమాభావతో. అసమ్ముఖా కతే పన దోసాభావం దస్సేతుం '**అసమ్ముఖా కతం సుకతం హోతీ**'తి వుత్తం. దూతేన ఉపసమ్పదా పన సమ్ముఖా కాతుం న సక్కా కమ్మవాచానానత్తసమ్భవతో. పత్తనిక్కుజ్జనాదయో హత్థపాసతో అపనీతమత్తేపి కాతుం వట్టన్తి. **సఙ్ఘసమ్ముఖతా**తిఆదీసు యావతికా భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా, తే ఆగతా హోన్తి, ఛన్దారహానం ఛన్దో ఆహతో హోతి, సమ్ముఖీభూతా న పటిక్కోసన్తి, అయం **సఙ్ఘసమ్ముఖతా**. యేన ధమ్మేన యేన వినయేన యేన సత్థుసాసనేన సఙ్ఘో కమ్మం కరోతి, అయం **ధమ్మసమ్ముఖతా వినయసమ్ముఖతా**. తత్థ **ధమ్మో**తి భూతం వత్థు. **వినయో**తి చోదనా చేవ సారణా చ. **సత్థుసాసనం** నామ ఞత్తిసమ్పదా చేవ అనుస్సావనసమ్పదా చ. యస్స సఙ్ఘో కమ్మం కరోతి, తస్స సమ్ముఖభావో **పుగ్గలసమ్ముఖతా**. కత్తికమాసస్స పవారణమాసత్తా '**ఠపేత్వా కత్తికమాస**'న్తి వుత్తం. **పచ్చుక్కడ్ఢిత్వా ఠపితదివసో** **చా**తి కాళపక్ఖే చాతుద్దసిం పన్నరసిం వా సన్ధాయ వుత్తం. **ద్వే పుణ్ణమాసియో**తి పఠమపచ్ఛిమవస్సూపగతానం వసేన వుత్త"న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పరివార ३.४८३) ఆగతం.

"ఠపితఉపోసథపవారణానం కత్తికమాసే సామగ్గియా కతాయ సామగ్గీపవారణం ముఞ్చిత్వా ఉపోసథం కాతుం న వట్టతీతి ఆహ '**ఠపేత్వా కత్తికమాస**'న్తి. సచే పన తేసం నానాసీమాసు మహాపవారణాయ విసుం పవారితానం కత్తికమాసబ్భన్తరే సామగ్గీ హోతి, సామగ్గీఉపోసథో ఏవ తేహి కాతబ్బో, న పవారణా ఏకస్మిం వస్సే కతపవారణానం పున పవారణాయ అవిహితత్తా. **సామగ్గీదివసో హోతీ**తి అనుపోసథదివసే సామగ్గీకరణం సన్ధాయ వుత్తం. సచే పన చాతుద్దసియం పన్నరసియం వా సఙ్ఘో సామగ్గిం కరోతి, తదా సామగ్గీఉపోసథదివసో న హోతి, చాతుద్దసీపన్నరసీఉపోసథోవ హోతి. ఉపరి పవారణాయపి ఏసేవ నయో. **పచ్చుక్కడ్ఢిత్వా ఠపితదివసో చా**తి భణ్డనకారకేహి ఉపద్దుతా వా కేనచిదేవ కరణీయేన పవారణసఙ్గహం వా కత్వా ఠపితో కాళపక్ఖచాతుద్దసీదివసో చ. **ద్వే చ పుణ్ణమాసియో**తి పుబ్బకత్తికపుణ్ణమా పచ్ఛిమకత్తికపుణ్ణమా చాతి ద్వే పుణ్ణమాసియో. **ఏతం చతుబ్బిధ**న్తి పుణ్ణమాసిద్వయేన సద్ధిం సామగ్గీపవారణం చాతుద్దసీపవారణఞ్చ సమ్పిణ్డేత్వా, ఇదఞ్చ పకతిచారిత్తవసేన వుత్తం. తథారూపపచ్చయే పన సతి ఉభిన్నం పుణ్ణమాసీనం పురిమా ద్వే చాతుద్దసియో, కాళపక్ఖచాతుద్దసియా అనన్తరా పన్నరసీపీతి ఇమేపి తయో దివసా పవారణాదివసా ఏవాతి ఇమం సత్తవిధమ్పి పవారణాదివసం ఠపేత్వా అఞ్ఞస్మిం దివసే పవారేతుం న వట్టతీ"తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పరివార ౨.४८३) ఆగతం.

ఏవం వత్థువిపత్తివినిచ్ఛయం దస్సేత్వా ఇదాని ఞత్తివిపత్తివినిచ్ఛయం అనుస్సావనవిపత్తివినిచ్ఛయఞ్చ దస్సేన్తో **''ఞత్తితో విపత్తియం పనా''**తిఆదిమాహ. తత్థ పఞ్చమఞత్తివిపత్తియం "పచ్ఛా వా ఞత్తిం ఠపేతీ"తి ఏతస్స సంవణ్ణనాయం **అనుస్సావనకమ్మం కత్వా**తి పఠమం అనుస్సావనం సావేత్వా "ఏసా ఞత్తీ"తి అనుస్సావనానన్తరమేవ సకలం ఞత్తిం వత్వా, పరియోసానే "ఏసా ఞత్తీ"తి వత్వాతి అధిప్పాయో.

౨౫౨. చతుత్థఅనుస్సావనవిపత్తిసంవణ్ణనాయం **''బ్యఞ్జనన్తి** బ్యఞ్జనప్పభేదో అధిప్పేతో. **దసధా బ్యఞ్జనబుద్ధియా పభేదో**తి ఏత్థ దసధా దసవిధేన బ్యఞ్జనానం పభేదోతి యోజేతబ్బం. కేనాయం పభేదోతి ఆహ '**బ్యఞ్జనబుద్ధియా**'తి. యథాధిప్పేతత్థబ్యఞ్జనతో బ్యఞ్జనసఙ్ఖాతానం అక్ఖరానం జనికా బుద్ధి బ్యఞ్జనబుద్ధి, తాయ **బ్యఞ్జనబుద్ధియా,** అక్ఖరసముట్ఠాపకచిత్తభేదేనేవాతి అత్థో. యం వా సంయోగపరం కత్వా వుచ్చతి, ఇదమ్పి గరుకన్తి యోజనా"తి విమతివినోదనియం వుత్తం.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పరివార ౩.౪౮౫) పన "ఠానకరణాని సిథిలాని కత్వా ఉచ్చారేతబ్బమక్ఖరం **సిథిలం,** తానియేవ ధనితాని అసిథిలాని కత్వా ఉచ్చారేతబ్బమక్ఖరం **ధనితం**. ద్విమత్తకాలం **దీఘం,** ఏకమత్తకాలం **రస్సం. దసధా బ్యఞ్జనబుద్ధియా పభేదో**తి ఏవం సిథిలాదివసేన బ్యఞ్జనబుద్ధియా అక్ఖరుప్పాదకచిత్తస్స దసప్పకారేన పభేదో. సబ్బాని హి అక్ఖరాని చిత్తసముట్ఠానాని యథాధిప్పేతత్థబ్యఞ్జనతో బ్యఞ్జనాని చ. సంయోగో పరో ఏతస్మాతి సంయోగపరో. న సంయోగపరో **అసంయోగపరో** 'ఆయస్మతో బుద్ధరక్ఖితథేరస్స యస్స న ఖమతీ'తి ఏత్థ త-కార న-కారసహితారో అసంయోగపరో. **కరణానీ**తి కణ్ఠాదీని" ఇతి ఏత్తకం వుత్తం.

పున విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పరివార ౨.౪౮౫) "తత్థ **ఆయస్మతో**తిఆదీసు సరానన్తరితాని స-కార మ-కారాదిబ్యఞ్జనాని 'సంయోగో'తి వుచ్చన్తి. యో సంయోగో పరో యస్స అ-కారాదినో, సో **సంయోగపరో** నామ. **రస్సన్తి** అ-కారాదిబ్యఞ్జనరహితం పదం. **అసంయోగపరన్తి** 'యస్స న ఖమతీ'తిఆదీసు స-కార న-కారాదిబ్యఞ్జనసహితం పదం సన్ధాయ వుత్తం. త-కారస్స థ-కారం అకత్వా 'సుణాతు మే'తిఆదిం అవత్వా వగ్గన్తరే సిథిలమేవ కత్వా 'సుణాటు మే'తిఆదిం వదన్తోపి దురుత్తం కరోతియేవ ఠపేత్వా అనురూపం ఆదేసం. యఞ్హి 'సచ్చికత్థపరమత్థేనా'తి వత్తబ్బే 'సచ్చికట్ఠపరమట్ఠేనా'తి చ 'అత్థకథా'తి చ వత్తబ్బే 'అట్ఠకథా'తి చ తత్థ తత్థ వుచ్చతి, తాదిసం పాళిఅట్ఠకథాదీసు దిట్ఠపయోగం తదనురూపఞ్చ వత్తుం వట్టతి, తతో అఞ్ఞం న వట్టతి. తేనాహ '**అనుక్కమాగతం పవేణిం అవినాసేన్తేనా**'తిఆది. '**దీఘే వత్తబ్బే రస్స**'న్తిఆదీసు 'భిక్ఖూన'న్తి వత్తబ్బే 'భిక్ఖున'న్తి వా 'బహూసూ'తి వత్తబ్బే 'బహుసూ'తి వా 'నక్ఖమతీ'తి వత్తబ్బే 'న ఖమతీ'తి వా 'ఉపసమ్పదాపేక్ఖో'తి వత్తబ్బే 'ఉపసమ్పదాపేఖో'తి వా ఏవం అనురూపట్ఠానేసు ఏవ దీఘరస్సాదిరస్సదీఘాదివసేన పరివత్తేతుం వట్టతి, న పన 'నాగో'తి వత్తబ్బే 'నగో'తి వా 'సఙ్ఘో'తి వత్తబ్బే 'సఘో'తి వా 'తిస్సో'తి వత్తబ్బే 'తిసో'తి వా 'యాచతీ'తి వత్తబ్బే 'యాచన్తీ'తి వా ఏవం అననురూపట్ఠానేసు వత్తుం . సమ్బన్ధం పన వవత్థానఞ్చ సబ్బథాపి వట్టతీతి గహేతబ్బ"న్తి ఆగతం. సేసాని అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ సుట్ఠు సల్లక్ఖేతబ్బాని.

౨౫౩. సీమవిపత్తివినిచ్ఛయో పన హేట్ఠా సీమకథాయం సబ్బేన కథితో, తస్మా తత్థ వుత్తనయేనేవ గహేతబ్బో.

పరిసవిపత్తికథాయ **చతువగ్గకరణే**తి చతువగ్గేన సఙ్ఘేన కత్తబ్బే. **అనిస్సారితా**తి ఉపోసథట్ఠపనాదినా వా లద్ధినానాసంవాసకభావేన వా న బహికతా. అట్ఠకథాయఞ్హి **''అపకతత్తస్సా**తి ఉక్ఖిత్తకస్స వా యస్స వా ఉపోసథపవారణా

రపితా హోన్తీ"తి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౨౫) వుత్తత్తా రపితఉపోసథపవారణో భిక్ఖు అపకతత్తో ఏవాతి గహేతబ్బం. **పరిసుద్ధసీలాతి** పారాజికం అనాపన్నా అధిప్పేతా. పరివాసాదికమ్మేసు పన గరుకట్ఠాపి అపకతత్తా ఏవాతి గహేతబ్బం. **అవసేసా...పే॰... ఛన్దారహావ హోన్తీ**తి హత్థపాసం విజహిత్వా ఠితే సన్ధాయ వుత్తం, అవిజహిత్వా ఠితా పన ఛన్దారహా న హోన్తి, తేపి చతువగ్గాదితో అధికా హత్థపాసం విజహిత్వావ ఛన్దారహా హోన్తి, తస్మా సఙ్ఘతో హత్థపాసం విజహిత్వా ఠితేనేవ ఛన్దో వా పారిసుద్ధి వా దాతబ్బా.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పరివార ౩.౪౮౮) పన "అనుక్ఖిత్తా పారాజికం అనాపన్నా చ పకతత్తాతి ఆహ '**పకతత్తా అనుక్ఖిత్తా**'తిఆది. తత్థ **అనిస్సారితాతి** పురిమపదస్సేవ వేవచనం. **పరిసుద్ధసీలాతి** పారాజికం అనాపన్నా. **న తేసం ఛన్దో వా పారిసుద్ధి వా ఏతీ**తి తీసు ద్వీసు వా నిసిన్నేసు ఏకస్స వా ద్విన్నం వా ఛన్దపారిసుద్ధి ఆహటాపి అనాహటావ హోతీతి అధిప్పాయో"తి ఆగతో. ఏవం పాళియఞ్చ అట్ఠకథాయ చ చతున్నమ్పి కమ్మానం సమ్పత్తి చ విపత్తి చ ఆగతా, టీకాచరియేహి చ వినిచ్ఛితా, తస్మా అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ చత్తారి కమ్మాని కత్తబ్బాని, న అవుత్తనయేన. వుత్తఞ్హి సమన్తపాసాదికాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧. గన్ధారమ్భకథా; ౨.౪౩౧) –

"బుద్ధేన ధమ్మో వినయో చ వుత్తో;
యో తస్స పుత్తేహి తథేవ ఞాతో;
సో యేహి తేసం మతిమచ్చజన్తా;
యస్మా పురే అట్ఠకథా అకంసు.

"తస్మా హి యం అట్ఠకథాసు వుత్తం;
తం వజ్జయిత్వాన పమాదలేఖం;
సబ్బమ్పి సిక్ఖాసు సగారవానం;
యస్మా పమాణం ఇధ పణ్డితాన"న్తి.

ఇమస్మిఞ్హి కమ్మవగ్గే అపలోకనాదీనం చతున్నం కమ్మానం కరణట్ఠానం ఏకాదసవిపత్తిసీమవిముత్తం బద్ధసీమభూతంయేవ వుత్తం, "ఏకాదసహి ఆకారేహి సీమతో కమ్మాని విపజ్జన్తీ"తి (పరి॰ ౪౮౬) వచనతో న అబద్ధఉపచారసీమభూతం. న హి తత్థ ఏకాదసవిపత్తి అత్థి. అట్ఠకథాయమ్పి (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౨) "**అపలోకనకమ్మం** నామ సీమట్ఠకసఙ్ఘం సోధేత్వా ఛన్దారహానం ఛన్దం ఆహరిత్వా సమగ్గస్స సఙ్ఘస్స అనుమతియా తిక్ఖత్తుం సావేత్వా కత్తబ్బం కమ్మ"న్తి అపలోకనకమ్మస్సాపి బద్ధసీమాయమేవ కత్తబ్బభావో వుత్తో, న ఉపచారసీమాయం. న హి తత్థ సీమట్ఠకసఙ్ఘసోధనఞ్చ ఛన్దారహానఞ్చ అత్థి, అన్తోసీమం పవిట్ఠపవిట్ఠానం సఙ్ఘలాభో దాతబ్బోయేవ హోతి, తస్మా "ఞత్తికమ్మభూతం ఉపోసథపవారణాకమ్మం అబద్ధసీమవిహారేపి కత్తబ్బ"న్తి గణ్హన్తానం ఆచరియానం వాదోపి "ఞత్తిదుతియకమ్మభూతం కథినదానకమ్మం ఉపచారసీమాయమేవ కత్తబ్బ"న్తి గణ్హన్తానం ఆచరియానం వాదోపి పాళివిరోధో అట్ఠకథావిరోధో చ హోతీతి వేదితబ్బో. యమేత్థ వత్తబ్బం, తం ఉపోసథపవారణకథావణ్ణనాయఞ్చ కథినకథావణ్ణనాయఞ్చ వుత్తం, అత్థికేహి తత్థ సుట్ఠు ఓలోకేత్వా సంసయో వినోదేతబ్బో.

ఇదాని సబ్బే భిక్ఖూ లేఖకారేహి పరిచయవసేన సబ్బగన్థానం ఆదిమ్హి లిఖితం మహానమక్కారపాఠం సరణగమనస్స, కమ్మవాచాయ చ ఆరమ్భకాలే మహతా ఉస్సాహేన భణన్తి, సో పన పాఠో నేవ సరణగమనపరియాపన్నో, న కమ్మవాచాపరియాపన్నో, నాపి కమ్మవాచాయ పుబ్బకరణపరియాపన్నో, తస్మిం అభణితేపి న సరణగమనస్స వా కమ్మవాచాయ వా హాని అత్థి, న భణితే వడ్ఢి, తస్మా పకరణాచరియా సరణగమనారమ్భేపి కమ్మవాచారమ్భేపి తస్స మహానమక్కారపాఠస్స వణ్ణనం న వదన్తి, వదన్తో పన "భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స" ఇతి పదానం అత్థో విసుద్ధిమగ్గసమన్తపాసాదికాసారత్థదీపనీఆదిప్పకరణేసు "భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో" ఇతిపదానం అత్థో వియ విత్థారేన వత్తబ్బో సియా, ఏవం సన్తేపి భగవతో యథాభూతగుణదీపనవసేన పవత్తత్తా సబ్బేపి ఆచరియా సబ్బేసు గన్థారమ్భేసు తిక్ఖత్తుం మఙ్గలత్థం భణన్తి. భణన్తేహి చ పన న-కార మో-కారాదీనం ఠానకరణాదిసమ్పదం అహాపేన్తేన సిథిలధనితదీఘరస్సాదివిసేసం మనసి కరోన్తేన సమణసారుప్పేన పరిమణ్డలేన పదబ్యఞ్జనేన భణితబ్బో హోతి, న అతిఆయతకేన గీతసద్దసదిసేన సద్దేన. వుత్తఞ్హేతం భగవతా "న, భిక్ఖవే, ఆయతకేన గీతస్సరేన ధమ్మో గాయితబ్బో, యో గాయేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ॰ ౨౪౯).

> "ఏకమత్తో భవే రస్సో, ద్విమత్తో దీఘముచ్చతే;
> తిమత్తో తు ప్లుతో ఞేయ్యో, బ్యఞ్జనఞ్చడ్ఢమత్తిక"న్తి. –

సద్దప్పకరణాచరియేహి వుత్తం సద్దలక్ఖణం నిస్సాయ న-కారాదీసు రస్సభూతే అసరే ఏకమత్తం, న-బ్యఞ్జనే అడ్ఢమత్తం సమ్పిణ్డేత్వా దియడ్ఢమత్తకాలం పమాణం కత్వా ఉచ్చారీయతే. మో-కారాదీసు దీఘభూతే ఓ-కారాదిసరే ద్విమత్తం, మ-కారాదిబ్యఞ్జనే అడ్ఢమత్తం సమ్పిణ్డేత్వా అడ్ఢతేయ్యమత్తాకాలం పమాణం కత్వా ఉచ్చారీయతే, న తతో ఉద్ధన్తి. నను "ప్లుతో తిమత్తో ఞేయ్యో"తి వుత్తన్తి? సచ్చం, సా పన దూరతో అవ్హాయనాదీసుయేవ లబ్భతి, నాఞ్ఞత్థ. వుత్తఞ్హి కారికాయం –

> "దూరతో అవ్హానే గీతే, తథేవ రోదనేపి చ;
> ప్లుతా తిమత్తికా వుత్తా, సబ్బేతే నేత్థ గయ్హరే"తి. –

కిత్తకేన పన కాలేన ఏకమత్తా విఞ్ఞేయ్యాతి? అక్ఖినిమిసఉమ్మిసమత్తకాలేనాతి ఆచరియా. ఏకే పన ఆచరియా "అఙ్గులిఫోటనకాలప్పమాణేనా"తి వదన్తి. వుత్తఞ్హి ఆచరియధమ్మసేనాపతిత్థేరేన –

> "పమాణం ఏకమత్తస్స, నిమిసుమ్మిసతోబ్రవుం;
> అఙ్గులిఫోటకాలస్స, పమాణేనాపి అబ్రవు"న్తి.

ఏవం సద్దసత్థాచరియేహి వచనతో సుద్ధరస్ససరట్ఠానే ఏకమత్తాపమాణం, సబ్యఞ్జనరస్ససరట్ఠానే దియడ్ఢమత్తాపమాణం, సుద్ధదీఘసరట్ఠానే ద్విమత్తాపమాణం, సబ్యఞ్జనదీఘసరట్ఠానే అడ్ఢతేయ్యమత్తాపమాణం కాలం సల్లక్ఖేత్వా ఉచ్చారీయతే.

ఇదాని పన భిక్ఖూ మహానమక్కారభణనే బలవఉస్సాహం కత్వా భణన్తా రస్సట్ఠానేసు ద్వితిమత్తాకాలం దీఘట్ఠానేసు చతుపఞ్చమత్తాకాలం సరం పతపేత్వా భణన్తి, తదయుత్తం వియ దిస్సతి. అపరే పఠమవారే భణిత్వా "సమ్మాసమ్బుద్ధస్సా"తి పరియోసానపదం పత్వాపి తత్థ అట్ఠపేత్వా పున "నమో తస్సా"తి భణిత్వా స-కారే ఠపేత్వా థోకం

విస్సమిత్వా దుతియవారే “భగవతో”తి ఇదం ఆదిం కత్వా యావ పరియోసానం భణిత్వా ఠపేన్తి. తతియవారే పన ఆదితో పట్ఠాయ పరియోసానే ఠపేన్తి. ఏవం భణన్తఞ్చ బహూ పసంసన్తి, ఏవం పన కాతబ్బన్తి నేవ పాళియం, న అట్ఠకథాయం విజ్జతి. యథా ఇత్తిచతుత్థకమ్మే కరియమానే తీణి అనుస్సావనాని సద్దతో చ అత్థతో చ అభిన్నాని అఞ్ఞమఞ్ఞం సజ్ఝరవిరహితాని కత్వా భణితబ్బాని, ఏవం మహానమక్కారపాఠే తిక్ఖత్తుం భఞ్ఞమానే తయో వారా సద్దతో చ అత్థతో చ అభిన్నే కత్వా సజ్ఝరవిరహితే కత్వా ఆదితో ఆరభిత్వా పరియోసానే ఠపేతబ్బా హోన్తీతి.

తత్రాయమేకేఏవం వదన్తి – యథా నామ జవేన గచ్ఛన్తస్స ఠాతబ్బట్ఠానం పత్వాపి సహసా ఠాతుం న సక్కోతి, ఏకపాదమత్తం గన్త్వా తిట్ఠతి, ఏవం ఆదితో భణన్తస్స బలవఉస్సాహత్తా పరియోసానే పత్తేపి ఠపేతుం న సక్కోతి, “నమో తస్సా”తి ద్విపదమత్తం భణిత్వా సక్కోతీతి. ఏవం సన్తే దుతియతతియవారేసు కస్మా సక్కోతీతి? తదా పన దుతియవారే థోకం విస్సమితత్తా లద్ధస్సాసో హుత్వా సక్కోతీతి. ఏవం తే ఆయస్మన్తో సయమేవ అత్తానం విఘాతం పాపేన్తి. న హి “మహానమక్కారం భణన్తేన పఠమవారే బలవఉస్సాహేన భణితబ్బో”తి భగవతా పఞ్ఞత్తో, ధమ్మసఙ్గాహకత్థేరేహి వా ఠపితో అత్థి. ఏవం సన్తే యథా పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తేన యత్తకా భిక్ఖూ పాతిమోక్ఖం సుణన్తి, తేసం సవనప్పమాణేన యావ పరియోసానా ఉద్దిసితుం అత్తనో సరప్పమాణం గహేత్వా పాతిమోక్ఖో ఉద్దిసితబ్బో, ఏవం కమ్మవాచం భణన్తేనపి సీమమణ్డలే నిసిన్నభిక్ఖూనం సవనప్పమాణేన యావ పరియోసానా అత్తనో సరప్పమాణం గహేత్వా భణితబ్బాతి.

అపరే పన ఆచరియా మో-కారాదీసు ఓ-కారన్తపదేసు అఞ్ఞేసం పదానం అతిరేకేన సరేన ద్వత్తిక్ఖత్తుం అనుకరణసద్దం అనుబన్ధాపయమానా భణన్తి, తేసం ఆచరియానం తాదిసం భణనం సుత్వా పరిచయప్పత్తా అఞ్ఞే భిక్ఖూ వా గహట్ఠా వా అఞ్ఞేసం ఆచరియానం కమ్మవాచం న గరుం కరోన్తి, తాయ కమ్మవాచాయ ఉపసమ్పదా అలభితబ్బా వియ మఞ్ఞన్తి, తాదిసం పన భణనం తేసం ఆచరియానం సిస్సానుసిస్సా ఏవ తథా భణన్తి, న అఞ్ఞే ఆచరియా. తే పన పోరాణాచరియానం సరసమ్పన్నానం అనుకరణసద్దరహితమ్పి సహితం వియ ఖాయమానం సుణన్తానం అతిమనోరథం సద్దం సుత్వా దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తా ఏవం కరోన్తి మఞ్ఞే. న హి వినయే వా సద్దసత్థేసు వా తథా భణితబ్బన్తి అత్థి, తస్మా విచారేతబ్బమేతన్తి.

బహూ పన భిక్ఖూ “సిథిలం ధనితఞ్చ దీఘరస్స”న్తిఆదినా వినయే కథితవినిచ్ఛయఞ్చ “ఏత్థ పఞ్చసు వగ్గేసూ”తిఆదినా సద్దసత్థేసు కతవినిచ్ఛయఞ్చ అజానన్తా పిటకత్తయకోవిదానం వినయధరబహుస్సుతత్థేరానం సన్తికా అలద్ధోపదేసా హుత్వా తత్థ తత్థ ఉపసమ్పదం కరోన్తానం భిక్ఖూనం వచనమేవ గహేత్వా హేయ్యోపాదేయ్యం అజానన్తా పుబ్బే పరదేసతో ఆగతానం పుఞ్ఞవన్తానం సరసమ్పన్నానం మహాథేరానం అనోసరేన భణమానానం సరం సుత్వా తేసం థేరవరానం మతిం అపుచ్ఛిత్వావ యథాదిట్ఠం యథాసుతం లిఖిత్వా ఠపేన్తా అనుక్కమేన పణ్డితేహి హసితబ్బం అయుత్తం కథం దీపేన్తా “ఇమస్మిం ఠానే బ్యగ్ఘియా సద్దసదిసం సద్దం కరోన్తి, ఇమస్మిం ఠానే సకుణియా సద్దసదిసం సద్దం కరోన్తి, ఇమస్మిం ఠానే తమ్బులకసటపాతం కరోన్తి, ఇమస్మిం ఠానే దక్ఖిణతో నమన్తా భణన్తి, ఇమస్మిం ఠానే వామతో నమన్తా భణన్తి, ఇమస్మిం ఠానే విలాసం కురుమానా భణన్తీ”తిఆదీని వత్వా తదేవ సద్దహన్తా రుక్ఖమూలఉమఙ్గలేణాదీసు నిసీదిత్వా తమేవ వచనం అనుసిక్ఖన్తా తదనురూపం కమ్మవాచం భణన్తా “అహం కమ్మవాచాకుసలో”తి వత్వా బాలజనే సఞ్ఞాపేత్వా

తేసం తేసం ఉపసమ్పదాపేక్ఖానం కమ్మవాచం భణన్తి, ఇమే భిక్ఖూ భగవతో ఆణం అతిక్కామేన్తి, సాసనం ఓసక్కాపేన్తీతి దట్ఠబ్బా.

అథాపరేపి భిక్ఖూ గామకావాసాదీసు వసన్తా పణ్డితానం సన్తికే అపయిరుపాసమానా వత్థుసమ్పత్తిమ్పి వత్థువిపత్తిమ్పి ఞత్తిఅనుస్సావనసీమపరిససమ్పత్తిమ్పి విపత్తిమ్పి తథతో అజానన్తా బహవో సిస్సే లభేత్వా పబ్బజ్జఞ్చ ఉపసమ్పదఞ్చ కరోన్తా పరిసం వడ్ఢాపేన్తి, తేపి భగవతో సాసనం ఓసక్కాపేన్తి, తస్మా భగవతో ఆణం కరోన్తేహి లజ్జీపేసలేహి బహుస్సుతేహి సిక్ఖాకామేహి సప్పురిసభిక్ఖూహి ఏవరూపానం భిక్ఖూనం సహాయకేహి ఉపత్థమ్భకేహి ఏకసమ్భోగసంవాసకరేహి న భవితబ్బం. ఇదాని భిక్ఖూ –

> "చ-కారన్తం స-కారన్తం, త-కారన్తసమం వదే;
> ఞ-కారన్తం ల-కారన్తం, న-కారన్తసమం వదే"తి. –

ఇమం సిలోకం ఉపనిస్సాయ సరణగమనేపి "బుద్ధం సరణం గచ్ఛామీ"తి పాఠం "బుద్ధం సరణం గచ్ఛామీ"తి పఠన్తి. కమ్మవాచాయమ్పి "పఠమం ఉపజ్ఝం గాహాపేతబ్బో"తిఆదిపాఠం "పఠమం ఉపజ్ఝం గాహాపేతబ్బో"తిఆదినా పఠన్తి. ఏత్థ యుత్తితోపి ఆగమతోపి కారణం చిన్తేతబ్బం.

తత్రాయం యుత్తిచిన్తా – "చ-కారన్తం స-కారన్తం, త-కారన్తసమం వదే"తి ఏత్థ చ-కారో తాలుజో, త-కారో దన్తజో, ఏవమేతే అక్ఖరా ఠానతోపి అసమానా. చ-కారో జివ్హామజ్ఝకరణో, త-కారో జివ్హగ్గకరణో, ఏవం కరణతోపి అసమానా. చ-కారో దుతియవగ్గపరియాపన్నో, త-కారో చతుత్థవగ్గపరియాపన్నో, ఏవం వగ్గతోపి అసమానా. సంయోగక్ఖరవసేన న పుబ్బక్ఖరా సుతిం లభన్తా సరవిసేసం పాపుణన్తి, తేనేవ చ-కారేన సద్దసత్థకారాచరియా "సంయోగే పరే రస్సత్త"న్తి చ "సంయోగపుబ్బా ఏ-కారో-కారా రస్సాఇవ వత్తబ్బా"తి చ వదన్తి. ఏవం సన్తే కథం అసమానట్ఠానికేన అసమానకరణేన అసమానవగ్గేన సంయోగక్ఖరేన లద్ధసుతికా అక్ఖరా తతో అఞ్ఞేన అసమానట్ఠానికేన అసమానకరణేన అసమానవగ్గేన సంయోగక్ఖరేన లద్ధసమానసుతికా భవేయ్యుం. న కేవలఞ్చ ఏతే అక్ఖరా అసమానట్ఠానికా అసమానకరణా అసమానవగ్గావ హోన్తి, అథ ఖో అనాసన్నట్ఠానికా అనాసన్నకరణా అనాసన్నవగ్గా చ హోన్తి. యథా చ వీణం వాదేన్తానం దూరే తన్తిస్సరేన తతో దూరే తన్తిస్సరో అసమానో హోతి, ఏవం దూరట్ఠానికేన అక్ఖరేన దూరకరణేన తతో దూరట్ఠానికో దూరకరణో సమానసుతికో కథం భవేయ్య, వగ్గక్ఖరానఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం అసఙ్కరవసేన అసమానసుతివసేన పవత్తనతో "వగ్గన్తం వా వగ్గే"తి సుత్తే నిగ్గహితస్స వగ్గన్తకరణే సతి అఞ్ఞవగ్గస్మిం పరే అఞ్ఞవగ్గన్తం న పాపుణాతి, "వగ్గే ఘోసాఘోసానం తతియపఠమా"తి సుత్తేన చ అసదిసద్వేభావకరణే అఞ్ఞవగ్గే అఞ్ఞవగ్గద్వేభావో న హోతి.

యది చ చ-కారన్తక్ఖరో త-కారన్తక్ఖరేన సమానసుతికో సియా, ఏవం సతి కిం చ-కారన్తక్ఖరలేఖనేన సబ్బత్థ త-కారన్తమేవ లిఖేయ్య, తథా పన అలిఖిత్వా పయోగానురూపం పఠమక్ఖరస్స సదిసద్వేభావట్ఠానే "కచ్చో కచ్చాయనో"తి, అసదిసద్వేభావట్ఠానే "వచ్ఛో వచ్ఛాయనో"తి తతియక్ఖరస్స సదిసద్వేభావట్ఠానే "మజ్జం సమ్మజ్జ"న్తి, అసదిసద్వేభావట్ఠానే "ఉపజ్ఝా ఉపజ్ఝాయో"తి సమానట్ఠానసమానకరణసమానవగ్గక్ఖరానమేవ ద్వేభావో లిఖీయతి, నో ఇతరేసం, తస్మా పయోగానురూపం చ-కారన్త జ-కారన్తట్ఠానేసు సకవగ్గసుతివసేనేవ వత్తబ్బం, న అఞ్ఞవగ్గసుతివసేన. స-కారన్తే పన స-కారస్స త-కారేన సమానట్ఠానికత్తా సమానకరణత్తా చ వగ్గఅవగ్గవసేన భిన్నేపి అవగ్గక్ఖరానం వగ్గక్ఖరేహి సాధారణత్తా చ

అవగ్గక్ఖరానం వగ్గక్ఖరానం వియ విసుం సుతియా అభావతో చ స-కారన్తస్స త-కారన్తభణనం యుత్తం సియా. స-కారోపి హి దన్తజో, త-కారోపి, స-కారోపి జివ్హగ్గకరణో, త-కారోపి , తస్మా సమానట్ఠానికానం సమానకరణానం అక్ఖరానం సమానసుతిభావో యుత్తో. ఞ-కారన్త ల-కారన్తానం న-కారన్తభణనేపి ఇమినా నయేన ఞ-కారన్త న-కారన్తానం అసమానసుతిభావో ల-కారన్త న-కారన్తానం సమానసుతిభావో దట్ఠబ్బోతి. అయమేత్థ యుత్తిచిన్తా.

ఆగమచిన్తా పన ఏవం కాతబ్బా –

> “చ-కారన్తం స-కారన్తం, త-కారన్తసమం వదే;
> ఞ-కారన్తం ల-కారన్తం, న-కారన్తసమం వదే”తి. –

అయం సిలోకో కుతో పభవో, కత్థ ఆగతో, కేన కారితోతి? తత్థ **కుతో పభవో**తి భగవన్తస్మా వా ధమ్మసఙ్గాహకత్థేరేహి వా అట్ఠకథాచరియేహి వా పభవో. **కత్థ ఆగతో**తి వినయే వా సుత్తన్తే వా అభిధమ్మే వా పాళియం వా అట్ఠకథాయ వా టీకాదీసు వా ఆగతో. **కేన కారితో**తి నేత్తినిరుత్తిపేటకోపదేసకచ్చాయనప్పకరణకారకేన ఆయస్మతా మహాకచ్చాయనత్థేరేన వా ముఖమత్తదీపనికారకేన వజిరబుద్ధాచరియేన వా పదరూపసిద్ధికారకేన బుద్ధపియాచరియేన వా సద్దనీతిప్పకరణకారకేన అగ్గవంసాచరియేన వా తదఞ్ఞసత్థకారకేహి మహాథేరేహి వా కారితోతి ఏవం ఆగమచిన్తాయం సతి అయం సిలోకో భగవన్తస్మా పభవో ధమ్మసఙ్గాహకత్థేరేహి వా అట్ఠకథాచరియేహి వాతి న పఞ్ఞాయతి. “వినయే వా సుత్తన్తే వా అభిధమ్మే వా పాళియం వా అట్ఠకథాయ వా టీకాసు వా ఆగతో”తి హి న సక్కా వత్తుం. కచ్చాయనాచరియాదీహి సద్దసత్థకారకేహి ఆచరియేహి కతోతిపి న దిస్సతి. ఏవం సన్తే అప్పాటిహీరకతం ఇదం వచనం ఆపజ్జతి.

ఏవం పన మయం చిన్తయిమ్హా – రామఞ్ఞదేసే కిర సకభాసాయం చ-కారన్త ఞ-కారన్తా న సన్తి , తేనేవ రామఞ్ఞదేసియా భిక్ఖూ “సచ్చ”ఇతి ఇమం పాఠం వదన్తా “సత్చ”ఇతి వదన్తి, “పఞ్చఙ్గ”ఇతి పాఠం వదన్తా “పన్చఙ్గ”ఇతి వదన్తి, తస్మా అత్తనో విసయే అవిజ్జమానం చ-కారన్త ఞ-కారన్తం యథాపాఠం వత్తుమసక్కోన్తేహి తేహి భిక్ఖూహి సకభాసానురూపతో అయం సిలోకో కారితో భవిస్సతీతి. ఏవం సన్తేపి మరమ్మభాసాయ చ-కారన్త ఞ-కారన్తపదానం సుతివిసేసవసేన విసుం పఞ్ఞాయనతో మరమ్మదేసియా భిక్ఖూ తం సిలోకం అనువత్తిత్వా “బుద్ధం సరణం గచ్ఛామీ”తి వా “పఠమం ఉపజ్ఝం గాహాపేతబ్బో”తి వా “హేతుపచ్చయో ఆరమ్మణపచ్చయో”తి వా వత్తుం న అరహన్తి. రామఞ్ఞదేసియాపి సకభాసాయ విసుం అవిజ్జమానమ్పి చ-కారన్త ఞ-కారన్తపదం సకభాసాకథనకాలేయేవ భాసానురూపం త-కారన్త న-కారన్తభావేన కథేతబ్బం, మాగధభాసాకథనకాలే పన మాగధభాసాయ చ-కారన్త ఞ-కారన్తపదానం విసుం పయోగదస్సనతో మాగధభాసానురూపం చ-కారన్త ఞ-కారన్తపదానం విసుం సుతివసేన యథాపాఠమేవ కథేతబ్బానీతి నో మతి. అయమేత్థ ఆగమచిన్తా.

> జినసాసనమారబ్భ, కథాయం కథితా మయా;
> యుత్తాయుత్తం చిన్తయన్తు, పణ్డితా జినసావకా.
>
> యుత్తాయుత్తం చిన్తయిత్వా, యుత్తఞ్చే ధారయన్తు తం;
> అయుత్తఞ్చే పజహన్తు, మానదోసవివజ్జితాతి.

౨౩౪. ఏవం చతున్నం కమ్మానం సమ్పత్తివిపత్తిం దస్సేత్వా ఇదాని తేసం కమ్మానం ఠానప్పభేదం దస్సేన్తో **''అపలోకనకమ్మం కతమాని పఞ్చ ఠానాని గచ్ఛతీ''**తిఆదిమాహ. తత్థ వినిచ్ఛయో అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో. అనుత్తానపదత్థమేవ దస్సయిస్సామ. **''ఏతరహి సచేపి సామణేరో''**తిఆదీసు బుద్ధాదీనం అవణ్ణభాసనమ్పి అకప్పియాదిం కప్పియాదిభావేన దీపనమ్పి దిట్ఠివిపత్తియంయేవ పవిసతి, తేనేవ వక్ఖతి "తం లద్ధిం విస్సజ్జాపేతబ్బో"తి. భిక్ఖునమ్పి ఏసేవ నయో. **మిచ్ఛాదిట్ఠికోతి** బుద్ధవచనాధిప్పాయం విపరీతతో గణ్హన్తో, సో ఏవ **''అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా సమన్నాగతో''**తి వుత్తో. కేచి పన "సస్సతుచ్ఛేదానం అఞ్ఞతరదిట్ఠియా సమన్నాగతో"తి వదన్తి, తం న యుత్తం. సస్సతుచ్ఛేదగాహస్స సామణేరానం లిఙ్గనాసనాయ కారణత్తేన హేట్ఠా అట్ఠకథాయమేవ వుత్తత్తా ఇధ చ దణ్డకమ్మనాసనాయ ఏవ అధిప్పేతత్తా. **కాయసమ్భోగసామగ్గీతి** సహసేయ్యపటిగ్గహణాది. **సోరతోతి** సుభే రతో, సుట్ఠు ఓరతోతి వా **సోరతో. నివాతవుత్తీతి** నీచవుత్తి.

తస్సాపి దాతబ్బోతి విజ్జమానం ముఖరాదిభావం నిస్సాయ అప్పటిపుచ్ఛిత్వాపి పటిఞ్ఞం అగ్గహేత్వాపి ఆపత్తిం అనారోపేత్వాపి దేసితాయపి ఆపత్తియా ఖుంసనాదితో అనోరమన్తస్స దాతబ్బోవ. ఓరమన్తస్స పన ఖమాపేన్తస్స న దాతబ్బో. **బ్రహ్మదణ్డస్స దానన్తి** ఖరదణ్డస్స ఉక్కట్ఠదణ్డస్స దానం. తజ్జనీయాదికమ్మే హి కతే ఓవాదానుసాసనిప్పదానపటిక్ఖేపో నత్థి, దిన్నబ్రహ్మదణ్డే పన తస్మిం సద్ధిం తజ్జనీయకమ్మాదికతేహి పటిక్ఖిత్తమ్పి కాతుం న వట్టతి "నేవ వత్తబ్బో"తిఆదినా ఆలాపసల్లాపమత్తస్సపి న-కారేన పటిక్ఖితత్తా. తఞ్హి దిస్వా భిక్ఖూ గీవం పరివత్తేత్వా ఓలోకనమత్తమ్పి న కరోన్తి, ఏవం వివజ్జేతబ్బం నిమ్మదనకరణత్థమేవ తస్స దణ్డస్స అనుఞ్ఞాతత్తా. తేనేవ ఛన్నత్థేరోపి ఉక్ఖేపనీయాదికమ్మకతోపి అభాయిత్వా బ్రహ్మదణ్డే దిన్నే "సఙ్ఘేనాహం సబ్బథా వివజ్జితో"తి ముచ్ఛితో పపతి. యో పన బ్రహ్మదణ్డకతేన సద్ధిం ఞత్వా సంసట్ఠో అవివజ్జేత్వా విహరతి, తస్స దుక్కటమేవాతి గహేతబ్బం. అఞ్ఞథా బ్రహ్మదణ్డవిధానస్స నిరత్థకతాపసఙ్గతో. **తేనాతి** బ్రహ్మదణ్డకతేన. యథా తజ్జనీయాదికమ్మకతేహి, ఏవమేవ తతో అధికమ్పి సఙ్ఘం ఆరాధేన్తేన సమ్మా వత్తితబ్బం, తఞ్చ "సోరతో నివాతవుత్తీ"తిఆదినా సరూపతో దస్సితమేవ. తేనాహ **''సమ్మా వత్తిత్వా ఖమాపేన్తస్స బ్రహ్మదణ్డో పటిప్పస్సమ్భేతబ్బో''**తి. **పటిసఙ్ఖాతి** పటిసఙ్ఖాయ, ఞాణేన ఉపపరిక్ఖిత్వా.

యం తం భగవతా అవన్దియకమ్మం అనుఞ్ఞాతన్తి సమ్బన్ధో. "తస్స భిక్ఖునో దణ్డకమ్మం కాతు"న్తి సామఞ్ఞతో అనుఞ్ఞాతప్పకారం దస్సేత్వా పున విసేసతో అనుఞ్ఞాతప్పకారం దస్సేతుం **''అథ ఖో''**తిఆది పాళిఉద్ధటాతి వేదితబ్బం. **ఇమస్స అపలోకనకమ్మస్స ఠానం హోతీతి** అపలోకనకమ్మసామఞ్ఞస్స పవత్తిట్ఠానం హోతి. విసేసబ్యతిరేకేన అవిజ్జమానమ్పి తదఞ్ఞత్థ అప్పవత్తిం దస్సేతుం విసేసనిస్సితం వియ వోహరీయతి. **''కమ్మఞ్ఞేవ లక్ఖణ''**న్తి ఇమినా ఓసారణాదివసేన గహితావసేసానం సబ్బేసం అపలోకనకమ్మసామఞ్ఞలక్ఖణవసేన గహితత్తా "కమ్మఞ్ఞేవ లక్ఖణమస్సాతి కమ్మలక్ఖణ"న్తి నిబ్బచనం దస్సేతి, ఇదఞ్చ వుత్తావసేసానం కమ్మానం నిట్ఠానట్ఠానం సఞ్ఞారక్ఖన్ధధమ్మాయతనాదీని వియ వుత్తావసేసఖన్ధాయతనానన్తి దట్ఠబ్బం. తేనేవ వక్ఖతి "అయం పనేత్థ పాళిముత్తకోపి కమ్మలక్ఖణవినిచ్ఛయో"తిఆది. యథా చేత్థ, ఏవం ఉపరి ఞత్తికమ్మాదీసుపి కమ్మలక్ఖణం వుత్తన్తి వేదితబ్బం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పరివార ౩.౪౮౩-౪౮౬) పన "కమ్మమేవ లక్ఖణన్తి **కమ్మలక్ఖణం.** ఓసారణనిస్సారణభణ్డుకమ్మాదయో వియ కమ్మఞ్చ హుత్వా అఞ్ఞఞ్చ నామం న లభతి, కమ్మమేవ హుత్వా ఉపలక్ఖీయతీతి కమ్మలక్ఖణన్తి వుచ్చతీ"తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పరివార ౪౮౩-౪౮౬) పన "ఇమస్స అపలోకనకమ్మస్స ఠానం హోతీతి ఏవమ్పి అపలోకనకమ్మం పవత్తతీతి అత్థో. కమ్మఞ్ఞేవ లక్ఖణన్తి **కమ్మలక్ఖణం.** ఓసారణనిస్సారణభణ్డుకమ్మాదయో వియ కమ్మఞ్చ హుత్వా అఞ్ఞఞ్చ నామం న లభతి, కమ్మమేవ హుత్వా ఉపలక్ఖీయతీతి **కమ్మలక్ఖణం** ఉపనిస్సయో వియ. హేతుపచ్చయాదిలక్ఖణవిముత్తో హి సబ్బో

పచ్చయవిసేసో తత్థ సఙ్గయ్హతీ"తి వుత్తం. **తస్స కరణన్తి** అవన్దియకమ్మస్స కరణవిధానం. **న వన్దితబ్బోతి**, ఇమినా వన్దన్తియా దుక్కటన్తి దస్సేతీతి దట్ఠబ్బం. సఙ్ఘేన కతం కతికం ఞత్వా మద్దనం వియ హి సఙ్ఘసమ్ముతిం అనాదరేన అతిక్కమన్తస్స ఆపత్తి ఏవ హోతి.

౨౦౦. **భిక్ఖుసఙ్ఘస్సపి పనేతం లబ్భతియేవాతి** అవన్దియకమ్మస్స ఉపలక్ఖణమత్తేన గహితత్తా భిక్ఖుసఙ్ఘస్సపి కమ్మలక్ఖణం లబ్భతి ఏవ. సలాకదానట్ఠానం **సలాకగ్గం** నామ, యాగుభత్తానం భాజనట్ఠానాని **యాగగ్గభత్తగ్గాని** నామ. ఏతేసుపి హి ఠానేసు సబ్బో సఙ్ఘో ఉపోసథే వియ సన్నిపతితో, కమ్మఞ్చ వగ్గకమ్మం న హోతి, "మయమేతం న జానిమ్హా"తి పచ్ఛా ఖీయన్తాపి న హోన్తి, ఖణ్డసీమాయ పన కతే ఖీయన్తి. సఙ్ఘికపచ్చయఞ్హి అచ్ఛిన్నచీవరాదీనం దాతుం అపలోకేన్తేహి ఉపచారసీమట్ఠానం సబ్బేసం అనుమతిం గహేత్వావ కాతబ్బం. యో పన విసభాగపుగ్గలో ధమ్మికం అపలోకనం పటిబాహతి, తం ఉపాయేన బహిఉపచారసీమగతం వా కత్వా ఖణ్డసీమం వా పవిసిత్వా కాతుం వట్టతి. యం సన్ధాయ "అపలోకనకమ్మం కరోతీ"తి సామఞ్ఞతో దస్సేతి, తం అపలోకనకమ్మం సరూపతో దస్సేతుం ఆహ **''అచ్ఛిన్నచీవరం''**ఇచ్చాది. యది అపలోకేత్వావ చీవరం దాతబ్బం, కిం పన అప్పమత్తకవిస్సజ్జకసమ్ముతియాతి ఆహ **''అప్పమత్తకవిస్సజ్జకేన పనా''**తిఆది. **నాళి వా ఉపడ్ఢనాళి వాతి** దివసే దివసే అపలోకేత్వా దాతబ్బస్స పమాణదస్సనం. తేన యాపనమత్తమేవ అపలోకేతబ్బం, న అధికన్తి దస్సేతి. **ఏకదివసంయేవ వాతి**ఆది దసవీసతిదివసానం ఏకస్మిం దివసేయేవ దాతబ్బపరిచ్ఛేదదస్సనం. తేన "యావజీవ"న్తి వా "యావరోగా వుట్ఠహతీ"తి వా ఏవం అపలోకేతుం న వట్టతీతి దస్సేతి. **ఇణపలిబోధన్తి** ఇణవత్థుం దాతుం వట్టతీతి సమ్బన్ధో. తఞ్చ ఇణాయికేహి పలిబుద్ధస్స లజ్జీపేసలస్స సాసనుపకారకస్స పమాణయుత్తమేవ కప్పియభణ్డం నియమేత్వా భిక్ఖూహి అపలోకేత్వా దాతబ్బం, న పన సహస్సం వా సతసహస్సం వా మహాఇణం. తాదిసఞ్హి భిక్ఖాచరియవత్తేన సబ్బేహి భిక్ఖూహి తాదిసస్స భిక్ఖునో పరియేసిత్వా దాతబ్బం.

''ఛత్తం వా వేదికం వాతి ఏత్థ **వేదికాతి** చేతియస్స ఉపరి చతురస్సచయో వుచ్చతి. **ఛత్తన్తి** తతో ఉద్ధం వలయాని దస్సేత్వా కతో అగ్గచయో వుచ్చతీ"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. పరివార ౩.౪౮౨-౪౮౬) వుత్తం. **చేతియస్స ఉపనిక్ఖేపతోతి** చేతియస్స పటిజగ్గనత్థాయ వడ్ఢియా పయోజేత్వా కప్పియకారకేహి ఠపితవత్థుతో. **సఙ్ఘికేనపీతి** న కేవలఞ్చ తత్రుప్పాదతో పచ్చయదాయకేహి చతుపచ్చయత్థాయ సఙ్ఘస్స దిన్నవత్థునాపీతి అత్థో. **సఙ్ఘభత్తం కాతుం న వట్టతీతి** మహాదానం దదన్తేహిపి కరియమానం సఙ్ఘభత్తం వియ కారేతుం న వట్టతీతి అధిప్పాయో. **''యథాసుఖం పరిభుఞ్జితుం రుచ్చతీ''**తి వుత్తత్తా అత్తనో అత్తనో పరిభోగపహోనకం అప్పం వా బహుం వా గహేతబ్బం, అధికం పన గహేతుం న లభతి.

ఉపోసథదివసేతి నిదస్సనమత్తం, యస్మిం కిస్మిఞ్చి దివసేపి కతం సుకతమేవ హోతి. కరోన్తేన "యం ఇమస్మిం విహారే అన్తోసీమాయ సఙ్ఘసన్తకం…పే.… యథాసుఖం పరిభుఞ్జితుం మయ్హం రుచ్చతీ"తి ఏవం కతికా కాతబ్బా. తథా ద్వీహి తీహిపి "ఆయస్మన్తానం రుచ్చతీ"తి వచనమేవ హేత్థ విసేసో. **తేసమ్పీతి** రుక్ఖానం. **సా ఏవ కతికాతి** విసుం కతికా న కాతబ్బాతి అత్థో.

తేసన్తి రుక్ఖానం, సఙ్ఘో సామీతి సమ్బన్ధో. **పురిమవిహారేతి** పురిమే యథాసుఖం పరిభోగత్థాయ కతకతికే విహారే. **పరివేణాని కత్వా జగ్గన్తీతి** యత్థ అరక్ఖియమానే ఫలాఫలాని రుక్ఖా చ వినస్సన్తి, తాదిసం ఠానం సన్ధాయ వుత్తం, తత్థ సఙ్ఘస్స కతికా న పవత్తతీతి అధిప్పాయో. యేహి పన రుక్ఖబీజాని రోపేత్వా ఆదితో పట్ఠాయ పటిజగ్గితా, తేపి దసమభాగం దత్వా రోపకేహేవ పరిభుఞ్జితబ్బాని. **తేహీతి** జగ్గితేహి.

తత్థాతి తస్మిం విహారే. **మూలే**తిఆదికాలే, పుబ్బేతి అత్థో. **దీఘా కతికా**తి అపరిచ్ఛిన్నకాలా యథాసుఖం పరిభోగత్థాయ కతికా. **నిక్కుక్కుచ్చేనా**తి "అభాజితమిద"న్తి కుక్కుచ్చం అకత్వాతి అత్థో. **ఖీయనమత్తమేవ త**న్తి తేన ఖీయనేన బహుం ఖాదన్తానం దోసో నత్థి అత్తనో పరిభోగప్పమాణస్సేవ గహితత్తా, ఖీయన్తేపి అత్తనో పహోనకం గహేత్వా ఖాదితబ్బన్తి అధిప్పాయో.

గణ్హథాతి న వత్తబ్బాతి తథా వుత్తే తేనేవ భిక్ఖునా దిన్నం వియ మఞ్ఞేయ్యుం. తం నిస్సాయ మిచ్ఛాజీవసమ్భవో హోతీతి వుత్తం. తేనాహ "**అనువిచరిత్వా**"తిఆది. **ఉపడ్ఢభాగో**తి ఏకస్స భిక్ఖునో పటివీసతో ఉపడ్ఢభాగో, దేన్తేన చ "ఏత్తకం దాతుం సఙ్ఘో అనుఞ్ఞాసీ"తి ఏవం అత్తానం పరిమోచేత్వా యథా తే సఙ్ఘే ఏవ పసీదన్తి, ఏవం వత్వా దాతబ్బం. **అపచ్చాసీసన్తేనా**తి గిలానగమికిస్సరాదీనం అనుఞ్ఞాతపుగ్గలానమ్పి అత్తనో సన్తకం దేన్తేన అపచ్చాసీసన్తేనేవ దాతబ్బం. అననుఞ్ఞాతపుగ్గలానం పన అపచ్చాసీసన్తేనపి దాతుం న వట్టతీతి. సఙ్ఘికమేవ యథాకతికాయ దాపేతబ్బం. అత్తనో సన్తకమ్పి పచ్చయదాయకాదయో సయమేవ విస్సాసేన గణ్హన్తి, న వారేతబ్బా, "లద్ధకప్పియ"న్తి తుణ్హీ భవితబ్బం. **పుబ్బే వుత్తమేవా**తి "కుద్ధో హి సో రుక్ఖేపి ఛిన్దేయ్యా"తిఆదినా తుణ్హీభావే కారణం పుబ్బే వుత్తమేవ, తేహి కతఅనత్థాభావేపి కారుఞ్ఞేన తుణ్హీ భవితుం వట్టతి, "గణ్హథా"తిఆది పన వత్తుం న వట్టతి.

గరుభణ్డత్తా...పే.... న దాతబ్బన్తి జీవరుక్ఖానం ఆరామట్ఠానియత్తా దారూనఞ్చ గేహసమ్భారానుపగతత్తా "సబ్బం త్వమేవ గణ్హాతి దాతుం న వట్టతీ"తి వుత్తం. **అకతావాసం వా కత్వా**తి పుబ్బే అవిజ్జమానం సేనాసనం కత్వా. **జగ్గితకాలే**తి ఫలవారే సమ్పత్తే. **జగ్గనకాలే**తి జగ్గితుం ఆరద్ధకాలే.

౨౩౬. ఇత్తికమ్మట్ఠానభేదేతి ఇత్తికమ్మస్స ఠానభేదే.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

కమ్మాకమ్మవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

తేత్తింసతిమో పరిచ్ఛేదో.

౩౪. పకిణ్ణకవినిచ్ఛయకథా

ఏవం కమ్మాకమ్మవినిచ్ఛయకథం కథేత్వా ఇదాని పకిణ్ణకవినిచ్ఛయకథం కథేతుం ‘‘**ఇదాని పకిణ్ణకకథా వేదితబ్బా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ పకారేన కిణ్ణాతి పకిణ్ణా, దివాసేయ్యాతి కథా వియ విసుం విసుం అప్పవత్తిత్వా ఏకస్మింయేవ పరిచ్ఛేదే కరణవసేన పవత్తా గణభోజనకథాదయో. **పకిణ్ణకా** సకత్థే క-పచ్చయవసేన.

తత్రాయం పకిణ్ణకమాతికా –

గణభోజనకథా చ, పరమ్పరా చ భోజనా;
అనాపుచ్ఛా పంసుకూలం, తతో అచ్ఛిన్నచీవరం.

పటిభానచిత్తం విప్ప-కతభోజనమేవ చ;
ఉద్దిసన్తుద్దిసాపేన్తా, తివస్సన్తరికా తథా.

దీఘాసనం గిలానుప-ట్ఠానం మరణవణ్ణకం;
అత్తపాతనమప్పచ్చ-వేక్ఖిత్వా నిసిన్నం తథా.

దవాయ సిలావిజ్ఝనం, దాయాళిమ్పనకం తథా;
మిచ్ఛాదిట్ఠికులాభతం, గోపకదానమేవ చ.

ధమ్మికాయాచనా చేవ, ఉచ్చారాదీన ఛడ్డనం;
న్హానే రుక్ఖఘంసనాని, వలికాదీన ధారణం.

దీఘకేసా ఆదాసాది, నచ్చాదృఙ్గచ్ఛేదాది చ;
పత్తో సబ్బపంసుకూలం, పరిస్సవన నగ్గియం.

గన్ధపుప్ఫం ఆసిత్తకం, మళోరికేకభాజనం;
చేలపతి పాదఘంసీ, బీజనీ ఛత్తమేవ చ.

నఖాలోమా కాయబన్ధా, నివాసనపారుపనా;
కాజ దన్తకట్ఠఞ్చేవ, రుక్ఖారోహనకమ్పి చ.

ఛన్దారోపా లోకాయతా, ఖిపితం లసుణం తథా;
న అక్కమితబ్బాదీని, అవన్దియా చ వన్దియా.

వన్దనాకారకథా చ, ఆసన్దాదికథాపి చ;
ఉచ్చాసనమహాసనం, పాసాదపరిభోగకం.

ఉపాహనం యానఞ్చేవ, చీవరం ఛిన్నచీవరం;
అకప్పియచీవరఞ్చ, చీవరస్స విచారణా.

దణ్డకథినకఞ్చేవ, గహపతిచీవరం తథా;
ఛచీవరం రజనాది, అతిరేకఞ్చ చీవరం.

అట్ఠవరం నిసీదనం, అధమ్మకమ్మమేవ చ;
ఓకాసో సద్ధాదేయ్యో చ, సన్తరుత్తరకోపి చ.

చీవరనిక్ఖేపో చేవ, సత్థవత్థికమ్మం తథా;
నహాపితో దసభాగో, పాథేయ్యం పదేసోపి చ.

సంసట్ఠం పఞ్చభేసజ్జం, దుతియం వసా మూలకం;
పిట్ఠం కసావ పణ్ణఞ్చ, ఫలఞ్చ జతు లోణకం.

చుణ్ణం అమనుస్సాబాధం, అఞ్జనం నత్థుమేవ చ;
ధూమనేత్తం తేలపాకం, సేదం లోహితమోచనం.

పాదబ్భఞ్జం గణ్డాబాధో, విసఞ్చ ఘురదిన్నకో;
దుట్ఠగహణికో పణ్డు-రోగో ఛవిదోసోపి చ.

అభిసన్నదోసకాయో, లోణసువీరకో తథా;
అన్తోవుత్థాదికథా చ, ఉగ్గహితపటిగ్గహో.

తతో నిహతకథా చ, పురేభత్తపటిగ్గహో;
వనట్ఠం పోక్ఖరట్ఠఞ్చ, తథా అకతకప్పతం.

యాగుకథా గుళకథా, మహాపదేసమేవ చ;
ఆనిసంసకథా చేతి, పకిణ్ణకమ్హి ఆగతా.

గణభోజనకథా

౧. తత్థ గణితబ్బో సఙ్ఖ్యాతబ్బోతి గణో, యో కోచి సమూహో, ఇధ పన చతువగ్గాదిగణో అధిప్పేతో. భుఞ్జితే భోజనం, బ్యవహరణభావసఙ్ఖాతా భోజనకిరియా, గణస్స భోజనం గణభోజనం, తస్మిం. **గణభోజనే పాచిత్తియం హోతీ**తి ఏత్థ జనకహేతుమ్హి భుమ్మవచనం. **అఞ్ఞత్ర సమయా**తి గిలానాదిసత్తవిధం సమయం ఠపేత్వా. ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స విఞ్ఞత్తిం కత్వా భుఞ్జనవత్థుస్మిం పఞ్ఞత్తత్తా విఞ్ఞత్తితో గణభోజనం వత్థువసేనేవ పాకటన్తి తం అవత్వా “గణభోజనం నామ యత్థ… పే… నిమన్తితా భుఞ్జన్తీ”తి నిమన్తనవసేనేవస్స పదభాజనే గణభోజనం వుత్తం. కిఞ్చి పన సిక్ఖాపదం వత్థుఅనురూపమ్పి

సియాతి "పదభాజనే వుత్తనయేనేవ గణభోజనం హోతీ"తి కేసఞ్చి ఆసఙ్కా భవేయ్యాతి తన్నివత్తనత్థం "**గణభోజనం ద్వీహి ఆకారేహి పసవతీ**"తి వుత్తం. **ఏకతో గణ్హన్తీ**తి ఏత్థ అఞ్ఞమఞ్ఞస్స ద్వాదసహత్థం అముఞ్చిత్వా ఠితా ఏకతో గణ్హన్తి నామాతి గహేతబ్బం. "అమ్హాకం చతున్నమ్పి భత్తం దేహీ"తి వా విఞ్ఞాపెయ్యు"న్తి వచనతో, హేట్ఠా "త్వం ఏకస్స భిక్ఖునో భత్తం దేహి, త్వం ద్విన్నన్తి ఏవం విఞ్ఞాపేత్వా"తి వచనతో చ అత్తనో అత్థాయ అఞ్ఞేన విఞ్ఞత్తమ్పి సాదియన్తస్స గణభోజనం హోతియేవాతి దట్ఠబ్బం. **ఏవం విఞ్ఞత్తితో పసవతీ**తి ఏత్థ విఞ్ఞత్తియా సతి గణన్తస్స ఏకతో హుత్వా గహణే ఇమినా సిక్ఖాపదేన ఆపత్తి, విసుం గహణే పణీతభోజనసూపోదనవిఞ్ఞత్తీహి ఆపత్తి వేదితబ్బా.

పఞ్చన్నం భోజనానం నామం గహేత్వాతి ఏత్థ "భోజనం గణ్హథాతి వుత్తేపి గణభోజనం హోతియేవా"తి వదన్తి. "హేట్ఠా అద్ధానగమనవత్థుస్మిం, నావాభిరుహనవత్థుస్మిఞ్చ 'ఇధేవ, భన్తే, భుఞ్జథా'తి వుత్తే యస్మా కుక్కుచ్చాయన్తా న పటిగ్గణ్హింసు, తస్మా 'భుఞ్జథా'తి వుత్తేపి గణభోజనం హోతియేవా"తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. "పఞ్చన్నం భోజనానం నామం గహేత్వా నిమన్తేతీ"తి వుత్తత్తా పన "ఓదనం భుఞ్జథా"తి వా "భత్తం భుఞ్జథా"తి వా భోజననామం గహేత్వావ వుత్తే గణభోజనం హోతి, న అఞ్ఞథా. "ఇధేవ, భన్తే, భుఞ్జథా"తి ఏత్థాపి "ఓదన"న్తి వా "భత్త"న్తి వా వత్వావ తే ఏవం నిమన్తేసున్తి గహేతబ్బం. గణవసేన వా నిమన్తితత్తా తే భిక్ఖూ అపకతఞ్ఞుతాయ కుక్కుచ్చాయన్తా న పటిగ్గణ్హింసూతి అయం అమ్హాకం ఖన్తి, వీమంసిత్వా యుత్తతరం గహేతబ్బం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౨౧౭-౨౧౮) పన "**యేన కేనచి వేవచనేనా**తి వుత్తత్తా 'భోజనం గణ్హథా'తిఆదిసామఞ్ఞనామేనపి గణభోజనం హోతి. యం పన పాళియం అద్ధానగమనాదివత్థూసు 'ఇధేవ భుఞ్జథా'తి వుత్తవచనస్స కుక్కుచ్చాయనం, తమ్పి ఓదనాదినామం గహేత్వా వుత్తత్తా ఏవ కతన్తి వేదితబ్బ"న్తి వుత్తం.

కురున్దీవచనే **విచారేతీ**తి పఞ్చఖణ్డాదివసేన సంవిదహతి. **ఘట్టేతీ**తి అనువాతం ఛిన్దిత్వా హత్థేన, దణ్డకేన వా ఘట్టేతి. **సుత్తం కరోతీ**తి సుత్తం వట్టేతి. **వలేతీ**తి దణ్డకే వా హత్థే వా ఆవట్టేతి. "అభినవస్సేవ చీవరస్స కరణం ఇధ **చీవరకమ్మం** నామ, పురాణచీవరే సూచికమ్మం చీవరకమ్మం నామ న హోతీ"తి వదన్తి. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౨౧౭-౨౧౮) పన "**ఆగన్తుకపట్ట**న్తి అచ్ఛిన్దిత్వా అన్వాధిం ఆరోపేత్వా కరణచీవరం సన్ధాయ వుత్తం. **ఠపేతీ**తి ఏకం అన్తం చీవరే బన్ధనవసేన ఠపేతి. **పచ్చాగతం సిబ్బతీ**తి తస్సేవ దుతియఅన్తం పరివత్తిత్వా ఆహతం సిబ్బతి. **ఆగన్తుకపట్టం బన్ధతీ**తి చీవరేన లగ్గం కరోన్తో పునప్పునం తత్థ తత్థ సుత్తేన బన్ధతి. **ఘట్టేతీ**తి పమాణేన గహేత్వా దణ్డాదీహి ఘట్టేతి. **సుత్తం కరోతీ**తి సుత్తం తిగుణాదిభావేన వట్టేతి. **వలేతీ**తి అనేకగుణసుత్తం హత్థేన వా చక్కదణ్డేన వా వట్టేతి ఏకత్తం కరోతి. **పరివత్తనం కరోతీ**తి పరివత్తనదణ్డయన్తకం కరోతి. యస్మిం సుత్తగుళం పవేసేత్వా వేళునాళికాదీసు ఠపేత్వా పరిబ్భమాపేత్వా సుత్తకోటితో పట్ఠాయ ఆకడ్ఢన్తీ"తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨౧౮-౨౧౯) న "ఆగన్తుకపట్టం మోఘసుత్తేన సిబ్బిత్వా ఠపేన్తి. తత్థ అనువాతే యథా ఏకతలం హోతి, తథా హత్థేహి ఘట్టేతి. **వలేతీ**తి ఆవట్టేతి. **పరివత్తన**న్తి సుత్తం గణ్హన్తానం సుఖగ్గహణత్థం సుత్తపరివత్తనం కరోతి, పట్టం సిబ్బన్తానం సుఖసిబ్బనత్థం పట్టపరివత్తనఞ్చ, నవచీవరకారకో ఇధాధిప్పేతో, న ఇతరో"తి వుత్తం.

అనిమన్తితచతుత్థన్తి అనిమన్తితో చతుత్థో యస్స భిక్ఖుచతుక్కస్స, తం అనిమన్తితచతుత్థం. ఏవం సేసేసుపి. తేనాహ "**పఞ్చన్నం చతుక్కాన**"న్తి, "చతుత్థే ఆగతే న యాపేన్తీతి వచనతో సచే అఞ్ఞో కోచి ఆగచ్ఛన్తో నత్థి, చత్తారోయేవ చ తత్థ నిసిన్నా యాపేతుం న సక్కోన్తి, న వట్టతీ"తి వదన్తి. గణభోజనాపత్తిజనకనిమన్తనభావతో "**అకప్పియనిమన్తన**"న్తి వుత్తం.

సమ్పవేసేత్వాతి నిసీదాపేత్వా. **గణో భిజ్జతీతి** గణో ఆపత్తిం న ఆపజ్జతీతి అధిప్పాయో. విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. పాచిత్తియ ౨.౨౨౦) పన ''**సమ్పవేసేత్వాతి** తేహి యోజేత్వా. **గణో భిజ్జతీతి** నిమన్తితసఙ్ఖో న హోతీతి అత్థో''తి వుత్తం.

''యత్థ చత్తారో భిక్ఖూ...పే.... భుఞ్జన్తీ''తి ఇమాయ పాళియా సంసన్దనతో ''**ఇతరేసం పన గణపూరకో హోతీ**''తి వుత్తం. **అవిసేసేనాతి** ''గిలానో వా చీవరకారకో వా''తి అవిసేసేత్వా సబ్బసాధారణవచనేన. **తస్మాతి** అవిసేసితత్తా.

అధివాసేత్వా గతేసూతి ఏత్థ అకప్పియనిమన్తనాధివాసనక్ఖణే పుబ్బపయోగే దుక్కటమ్పి నత్థి, విఞ్ఞత్తితో పసవనే పన విఞ్ఞత్తిక్ఖణే ఇతరసిక్ఖాపదేహి దుక్కటం హోతీతి గహేతబ్బం. **భుత్వా గతేసూతి** ఏత్థ ఆగతేసుపి భోజనకిచ్చే నిట్ఠితే గణ్హితుం వట్టతి. **తాని చ తేహి ఏకతో న గహితానీతి** యేహి భోజనేహి విసఙ్కేతో నత్థి, తాని భోజనాని తేహి భిక్ఖూహి ఏకతో న గహితాని ఏకేన పచ్ఛా గహితత్తా. **మహాథేరేతి** భిక్ఖూ సన్ధాయ వుత్తం. **నిమన్తనం సాదియథాతి** నిమన్తనభత్తం పటిగ్గణ్హథ. **యానీతి** కుమ్మాసాదీని తేహి భిక్ఖూహి ఏకేన పచ్ఛా గహితత్తా ఏకతో న గహితాని. **భత్తుద్దేసకేన పణ్డితేన భవితబ్బం...పే.... మోచేతబ్బాతి** ఏతేన భత్తుద్దేసకేన అకప్పియనిమన్తనే సాదితే సబ్బేసమ్పి సాదితం హోతి, ఏకతో గణ్హన్తానం గణభోజనాపత్తి చ హోతీతి దస్సేతి. దూతస్స ద్వారే ఆగన్త్వా పున ''భత్తం గణ్హథా''తి వచనభయేన ''**గామద్వారే అట్ఠత్వా**''తి వుత్తం. **తత్థ తత్థ గన్త్వాతి** అన్తరవీథిఆదీసు తత్థ తత్థ ఠితానం సన్తికం గన్త్వా. భిక్ఖూనం అత్థాయ ఘరద్వారే ఠపేత్వా దీయమానేపి ఏసేవ నయో. **నివత్తథాతి వుత్తే పన నివత్తితుం వట్టతీతి** ''నివత్తథా''తి విచ్ఛిన్దిత్వా పచ్ఛా ''భత్తం గణ్హథా''తి వుత్తత్తా వట్టతి.

పరమ్పరభోజనకథా

౨. పరమ్పరభోజనకథాయం పన పరస్స పరస్స భోజనం **పరమ్పరభోజనం**. కిం తం? పఠమం నిమన్తితభత్తం ఠపేత్వా అఞ్ఞస్స భోజనకిరియా. పరమ్పరభోజనం గణభోజనం వియ విఞ్ఞత్తితో చ నిమన్తనతో చ న పసవతీతి ఆహ ''**పరమ్పరభోజనం పనా**''తిఆది. **పన**-సద్దో విసేసత్థజోతకో. వికప్పనావసేనేవ తం భత్తం అసన్తం నామ హోతీతి అనుపఞ్ఞత్తివసేన వికప్పనం అట్ఠపేత్వా యథాపఞ్ఞత్తసిక్ఖాపదమేవ ఠపితం. పరివారే (పరి. ౮౬) పన వికప్పనాయం అనుజాననమ్పి అనుపఞ్ఞత్తిసదిసన్తి కత్వా ''చతస్సో అనుపఞ్ఞత్తియో''తి వుత్తం, మహాపచ్చరియాదీసు వుత్తనయం పచ్ఛా వదన్తో పాళియా సంసన్దనతో పరమ్ముఖావికప్పనమేవ పతిట్ఠాపేతి. కేచి పన ''తదా అత్తనో సన్తికే ఠపేత్వా భగవన్తం అఞ్ఞస్స అభావతో థేరో సమ్ముఖావికప్పనం నాకాసి, భగవతా చ విసుం సమ్ముఖావికప్పనా న వుత్తా, తథాపి సమ్ముఖావికప్పనాపి వట్టతీ''తి వదన్తి. తేనేవ మాతికాట్ఠకథాయమ్పి (కఙ్ఖా. అట్ఠ. పరమ్పరభోజనసిక్ఖాపదవణ్ణనా) ''యో భిక్ఖు పఞ్చసు సహధమ్మికేసు అఞ్ఞతరస్స 'మయ్హం భత్తపచ్చాసం తుయ్హం దమ్మీ'తి వా 'వికప్పేమీ'తి వా ఏవం సమ్ముఖా వా 'ఇత్థన్నామస్స దమ్మీ'తి వా 'వికప్పేమీ'తి వా ఏవం పరమ్ముఖా వా పఠమనిమన్తనం అవికప్పేత్వా పచ్ఛా నిమన్తితకులే లద్ధభిక్ఖతో ఏకసిత్థమ్పి అజ్ఝోహరతి, పాచిత్తియ''న్తి వుత్తం.

పఞ్చహి భోజనేహి నిమన్తితస్స యేన యేన పఠమం నిమన్తితో, తస్స తస్స భోజనతో ఉప్పటిపాటియా అవికప్పేత్వా వా పరస్స పరస్స భోజనం పరమ్పరభోజనన్తి ఆహ ''**సచే పన మూలనిమన్తనం హేట్ఠా హోతి, పచ్ఛిమం పచ్ఛిమం ఉపరి, తం ఉపరితో పట్ఠాయ భుఞ్జన్తస్స ఆపత్తీ**''తి. హత్థం అన్తో పవేసేత్వా సబ్బహేట్ఠిమం గణ్హన్తస్స మజ్ఝే ఠితమ్పి అన్తోహత్థగతం

హోతీతి ఆహ “**హత్థం పన...పే॰... యథా యథా వా భుఞ్జన్తస్స అనాపత్తీ**”తి. ఖీరస్స రసస్స చ భత్తేన అమిస్సం హుత్వా ఉపరి ఠితత్తా “**ఖీరం వా రసం వా పివతో అనాపత్తీ**”తి వుత్తం.

“**మహాఉపాసకో**తి గేహస్సామికో. మహాఅట్ఠకథాయం ‘ఆపత్తీ’తి వచనేన కురున్దియం ‘వట్టతీ’తి వచనం విరుద్ధం వియ దిస్సతి. ద్విన్నమ్పి అధిప్పాయో మహాపచ్చరియం విభావితో”తి మహాగణ్ఠిపదే వుత్తం.

సబ్బే నిమన్తేన్తీతి అకప్పియనిమన్తనవసేన నిమన్తేన్తి. “పరమ్పరభోజనం నామ పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరేన భోజనేన నిమన్తితో, తం ఠపేత్వా అఞ్ఞం పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరం భోజనం భుఞ్జతి, ఏతం పరమ్పరభోజనం నామా”తి వుత్తత్తా సతిపి భిక్ఖాచరియాయ పఠమం లద్ధభావే “పిణ్డాయ చరిత్వా లద్ధం భత్తం భుఞ్జతి, ఆపత్తీ”తి వుత్తం.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౨౨౯) పన “**ఖీరం వా రసం వా**తి పఞ్చభోజనామిస్సం భత్తతో ఉపరి ఠితం సన్ధాయ వుత్తం. తఞ్హి అభోజనత్తా ఉప్పటిపాటియా పివతోపి అనాపత్తి. తేనాహ ‘**భుఞ్జన్తేనా**’తిఆదీ”తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨౨౯) పన “ఏత్థ ‘మహాఉపాసకో భిక్ఖూ నిమన్తేతి...పే॰... పచ్ఛా లద్ధం భత్తం భుఞ్జన్తస్స ఆపత్తి. పిణ్డాయ చరిత్వా లద్ధభత్తం భుఞ్జతి, ఆపత్తీ’తి అట్ఠకథాయం వచనతో, ‘కాలస్సేవ పిణ్డాయ చరిత్వా భుఞ్జిమ్హా’తి పాళితో, ఖన్ధకే ‘న చ, భిక్ఖవే, అఞ్ఞత్ర నిమన్తనే అఞ్ఞస్స భోజ్జయాగు పరిభుఞ్జితబ్బా, యో భుఞ్జేయ్య, యథాధమ్మో కారేతబ్బో’తి వచనతో చ నిమన్తేత్వా వా పవేదేతు అనిమన్తేత్వా వా, పఠమగహితనిమన్తితస్స భిక్ఖునో పఠమనిమన్తనభోజనతో అఞ్ఞం యం కిఞ్చి పరసన్తకం భోజనం పరమ్పరభోజనాపత్తిం కరోతి. అత్తనో సన్తకం, సఙ్ఘగణతో లద్ధం వా అగహట్ఠసన్తకం వట్టతి, నిమన్తనతో పఠమం నిబద్ధత్తా పన నిచ్చభత్తాదిపరసన్తకమ్పి వట్టతీ”తి వుత్తం.

అనాపుచ్ఛాకథా

౩. అనాపుచ్ఛాకథాయం “**పకతివచనేనా**తి ఏత్థ యం ద్వాదసహత్థబ్భన్తరే ఠితేన సోతుం సక్కా భవేయ్య, తం పకతివచనం నామ. **ఆపుచ్ఛితబ్బో**తి ‘అహం ఇత్థన్నామస్స ఘరం గచ్ఛామీ’తి వా ‘చారిత్తకం ఆపజ్జామీ’తి వా ఈదిసేన వచనేన ఆపుచ్ఛితబ్బో. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరేన నిమన్తనసాదియనం, సన్తం భిక్ఖుం అనాపుచ్ఛా, భత్తియఘరతో అఞ్ఞఘరప్పవేసనం, మజ్ఝన్హికానతిక్కమో, సమయస్స వా ఆపదానం వా అభావోతి ఇమాని పనేత్థ పఞ్చ అఙ్గానీ”తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౨౯౮) ఏత్తకమేవ వుత్తం, విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పచిత్తియ ౨.౨౯౮) పన “**పరియేసిత్వా ఆరోచనకిచ్చం నత్థీ**తి వుత్తత్తా యో అపరియేసితబ్బో ఉపసఙ్కమితుం యుత్తట్ఠానే దిస్సతి, సో సచేపి పకతివచనస్స సవనూపచారం అతిక్కమ్మ ఠితో, ఉపసఙ్కమిత్వా ఆపుచ్ఛితబ్బో. తేనాహ ‘**అపిచ...పే॰... యం పస్సతి, సో ఆపుచ్ఛితబ్బో**’తిఆది. అనాపత్తివారే చేత్థ అన్తరారామాదీనఞ్ఞేవ వుత్తత్తా విహారతో గామవీథిం అనుఞ్ఞాతకారణం వినా అతిక్కమన్తస్సాపి ఆపత్తి హోతి, న పన ఘరూపచారం అతిక్కమన్తస్సేవ. యం పన పాళియం ‘అఞ్ఞస్స ఘరూపచారం ఓక్కమన్తస్స...పే॰... పఠమపాదం ఉమ్మారం అతిక్కామేతీ’తిఆది వుత్తం, తం గామే పవిట్ఠం సన్ధాయ వుత్తం, తథాపి అఞ్ఞస్స ఘరూపచారం అనోక్కమిత్వా వీథిమజ్ఝేనేవ గన్త్వా ఇచ్ఛితిచ్ఛితఘరద్వారాభిముఖే ఠత్వా మనుస్సే ఓలోకేత్వా గచ్ఛన్తస్సపి పాచిత్తియమేవ. తత్థ కేచి ‘వీథియం అతిక్కమన్తస్స ఘరూపచారగణనాయ ఆపత్తియో’తి వదన్తి. అఞ్ఞే పన ‘యాని కులాని ఉద్దిస్స గతో, తేసం గణనాయా’తి. పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరేన

నిమన్తనసాదియనం, సన్తం భిక్ఖుం అనాపుచ్ఛనా, భత్తియఘరతో అఞ్ఞఘరూపసఙ్కమనం, మజ్ఝన్హికానతిక్కమో, సమయాపదానం అభావోతి ఇమానేత్థ పఞ్చ అఙ్గానీ”తి. వికాలగామప్పవేసనేపి "**అపరిక్ఖిత్తస్స గామస్స ఉపచారో అదిన్నాదానే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో**"తి ఇమినా దుతియలేడ్డుపాతో ఇధ ఉపచారోతి దస్సేతి. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. సన్తం భిక్ఖుం అనాపుచ్ఛనా, అనుఞ్ఞాతకారణాభావో, వికాలే గామప్పవేసనన్తి ఇమాని పనేత్థ తీణి అఙ్గాని.

పంసుకూలకథా

౪. పంసుకూలకథాయం **అభిన్నే సరీరే**తి అబ్భుణ్హే అల్లసరీరే. “అబ్భుణ్హే”తి ఇమినాపి వుత్తమేవ పరియాయభేదమన్తరేన విభావేతుం "**అల్లసరీరే**"తి వుత్తం.

విసభాగసరీరేతి ఇత్థిసరీరే. విసభాగసరీరత్తా అచ్చాసన్నేన న భవితబ్బన్తి ఆహ "**సీసే వా**"తిఆది. **వట్టతీ**తి విసభాగసరీరేపి అత్తనావ వుత్తవిధిం కాతుం సాటకఞ్చ గహేతుం వట్టతి . కేచి పన “కిఞ్చాపి ఇమినా సిక్ఖాపదేన అనాపత్తి, ఇత్థిరూపం పన ఆమసన్తస్స దుక్కట”న్తి వదన్తి. "**యథాకమ్మం గతో**"తి తతో పేతత్తభావతో మతభావం దస్సేతి. **అబ్భుణ్హే**తి ఆసన్నమరణతాయ సరీరస్స ఉణ్హసమఙ్గితం దస్సేతి, తేనేవాహ ‘**అల్లసరీరే**’తి. కుణపసభావం ఉపగతమ్పి భిన్నమేవ అల్లభావతో భిన్నత్తా. **విసభాగసరీరే**తి ఇత్థిసరీరే. ‘**సీసే వా**’తిఆది అధక్ఖకే ఉబ్భజాణుమణ్డలే పదేసే చిత్తవికారప్పత్తిం సన్ధాయ వుత్తం, యత్థ కత్థచి అనామసన్తేన కతం సుకతమేవ. మతసరీరమ్పి హి యేన కేనచి ఆకారేన సఞ్చిచ్చ ఫుసన్తస్స అనామాసదుక్కటమేవాతి వదన్తి, తం యుత్తమేవ. న హి అపారాజికవత్థుకేపి చిత్తాదిఇత్థిరూపే భవన్తం దుక్కటం పారాజికవత్థుభూతే మతిత్థిసరీరే నివత్తతీ”తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౧౩౦) వుత్త.

ఇమస్మిం ఠానే ఆచరియేన అవుత్తాపి పంసుకూలకథా పంసుకూలసామఞ్ఞేన వేదితబ్బా. సా హి చీవరక్ఖన్ధకే (మహావ॰ ౩౪౦) ఏవం ఆగతా “తేన ఖో పన సమయేన యే తే భిక్ఖూ గహపతిచీవరం సాదియన్తి, తే కుక్కుచ్చాయన్తా పంసుకూలం న సాదియన్తి ‘ఏకంయేవ భగవతా చీవరం అనుఞ్ఞాతం, న ద్వే’తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, గహపతిచీవరం సాదియన్తేన పంసుకూలమ్పి సాదియితుం, తదుభయేనపాహం, భిక్ఖవే, సన్తుట్ఠిం వణ్ణేమీ”తి. తత్థ "**ఏకంయేవ భగవతా చీవరం అనుఞ్ఞాతం, న ద్వే**తి తే ‘కిర ఇతరీతరేన చీవరేనా’తి ఏతస్స ‘గహపతికేన వా పంసుకూలేన వా’తి ఏవం అత్థం సల్లక్ఖింసు. తత్థ పన **ఇతరీతరేనపీ**తి అప్పగ్ఘేనపి మహగ్ఘేనపి యేన కేనచీతి అత్థో”తి అట్ఠకథాయం వుత్తో, తస్మా ధుతఙ్గం అసమాదియిత్వా వినయపంసుకూలమత్తసాదియకేన భిక్ఖునా గహపతిచీవరమ్పి సాదితబ్బం హోతి, పంసుకూలధుతఙ్గధరస్స పన గహపతిచీవరం న వట్టతి “గహపతిచీవరం పటిక్ఖిపామి, పంసుకూలికఙ్గం సమాదియామీ”తి సమాదానతోతి దట్ఠబ్బం.

తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా భిక్ఖూ కోసలేసు జనపదేసు అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నా హోన్తి. ఏకచ్చే భిక్ఖూ సుసానం ఓక్కమింసు పంసుకూలాయ, ఏకచ్చే భిక్ఖూ నాగమేసుం. యే తే భిక్ఖూ సుసానం ఓక్కమింసు పంసుకూలాయ, తే పంసుకూలాని లభింసు. యే తే భిక్ఖూ నాగమేసుం, తే ఏవమాహంసు “అమ్హాకమ్పి, ఆవుసో, భాగం దేథా”తి. తే ఏవమాహంసు “న మయం, ఆవుసో, తుమ్హాకం భాగం దస్సామ, కిస్స తుమ్హే నాగమిత్థా”తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, నాగమేన్తానం నాకామా భాగం దాతున్తి. తత్థ **నాగమేసు**న్తి యావ తే సుసానతో ఆగచ్ఛన్తి, తావ తే న అచ్ఛింసు, పక్కమింసుయేవ. **నాకామా భాగం దాతు**న్తి న అనిచ్ఛాయ దాతుం. యది పన ఇచ్ఛన్తి, దాతబ్బో.

తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా భిక్ఖూ కోసలేసు జనపదేసు అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నా హోన్తి. ఏకచ్చే భిక్ఖూ సుసానం ఓక్కమింసు పంసుకూలాయ, ఏకచ్చే భిక్ఖూ ఆగమేసుం. యే తే భిక్ఖూ సుసానం ఓక్కమింసు పంసుకూలాయ, తే పంసుకూలాని లభింసు. యే తే భిక్ఖూ ఆగమేసుం, తే ఏవమాహంసు "అమ్హాకమ్పి, ఆవుసొ,ఏ భాగం దేథా"తి. తే ఏవమాహంసు "న మయం, ఆవుసో, తుమ్హాకం భాగం దస్సామ, కిస్స తుమ్హే న ఓక్కమిత్థా"తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆగమేన్తానం అకామా భాగం దాతున్తి.

తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా భిక్ఖూ కోసలేసు జనపదేసు అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నా హోన్తి. ఏకచ్చే భిక్ఖూ పఠమం సుసానం ఓక్కమింసు పంసుకూలాయ, ఏకచ్చే భిక్ఖూ పచ్ఛా ఓక్కమింసు. యే తే భిక్ఖూ పఠమం సుసానం ఓక్కమింసు పంసుకూలాయ, తే పంసుకూలాని లభింసు. యే తే భిక్ఖూ పచ్ఛా ఓక్కమింసు, తే న లభింసు. తే ఏవమాహంసు "అమ్హాకమ్పి, ఆవుసో, భాగం దేథా"తి. తే ఏవమాహంసు "న మయం, ఆవుసో, తుమ్హాకం భాగం దస్సామ, కిస్స తుమ్హే పచ్ఛా ఓక్కమిత్థా"తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, పచ్ఛా ఓక్కన్తానం నాకామా భాగం దాతున్తి.

తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా భిక్ఖూ కోసలేసు జనపదేసు అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నా హోన్తి. తే సదిసా సుసానం ఓక్కమింసు పంసుకూలాయ. ఏకచ్చే భిక్ఖూ పంసుకూలాని లభింసు, ఏకచ్చే భిక్ఖూ న లభింసు. యే తే భిక్ఖూ న లభింసు, తే ఏవమాహంసు "అమ్హాకమ్పి, ఆవుసో, భాగం దేథా"తి. తే ఏవమాహంసు "న మయం, ఆవుసో, తుమ్హాకం భాగం దస్సామ, కిస్స తుమ్హే న లభిత్థా"తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, సదిసానం ఓక్కన్తానం అకామా భాగం దాతున్తి.

తత్థ **ఆగమేసు**న్తి ఉపచారే అచ్ఛింసు. తేనాహ భగవా "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆగమేన్తానం అకామా భాగం దాతు"న్తి. **ఉపచారే**తి సుసానస్స ఆసన్నప్పదేసే. యది పన మనుస్సా "ఇధాగతా ఏవ గణ్హన్తూ"తి దేన్తి, సఞ్ఞాణం వా కత్వా గచ్ఛన్తి "సమ్పత్తా గణ్హన్తూ"తి . సమ్పత్తానం సబ్బేసమ్పి పాపుణాతి. సచే ఛడ్డేత్వా గతా, యేన గహితం, సో ఏవ సామీ. **సదిసా సుసానం ఓక్కమింసూ**తి సబ్బే సమం ఓక్కమింసు, ఏకదిసాయ వా ఓక్కమింసూతిపి అత్థో.

తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా భిక్ఖూ కోసలేసు జనపదేసు అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నా హోన్తి. తే కతికం కత్వా సుసానం ఓక్కమింసు పంసుకూలాయ. ఏకచ్చే భిక్ఖూ పంసుకూలాని లభింసు, ఏకచ్చే భిక్ఖూ న లభింసు. యే తే భిక్ఖూ న లభింసు, తే ఏవమాహంసు "అమ్హాకమ్పి, ఆవుసో, భాగం దేథా"తి. తే ఏవమాహంసు "న మయం, ఆవుసో, తుమ్హాకం భాగం దస్సామ, కిస్స తుమ్హే న లభిత్థా"తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, కతికం కత్వా ఓక్కన్తానం అకామా భాగం దాతున్తి. తత్థ **తే కతికం కత్వా**తి "లద్ధం పంసుకూలం సబ్బే భాజేత్వా గణ్హిస్సామా"తి బహిమేవ కతికం కత్వా. **ఛడ్డేత్వా గతా**తి కిఞ్చి అవత్వాయేవ ఛడ్డేత్వా గతా. ఏతేన "భిక్ఖూ గణ్హన్తూ"తి ఛడ్డితే ఏవ అకామా భాగదానం విహితం, కేవలం ఛడ్డితే పన కతికాయ అసతి ఏకతో బహూసు పవిట్ఠేసు యేన గహితం, తేన అకామా భాగో న దాతబ్బోతి దస్సేతి. సమానా దిసా పురత్థిమాదిభేదా ఏతేసన్తి సదిసాతి ఆహ "**ఏకదిసాయ వా ఓక్కమింసూ**"తి.

అచ్ఛిన్నచీవరకథా

౩. అచ్ఛిన్నచీవరకథాయం **అనుపుబ్బకథాతి** అనుపుబ్బేన వినిచ్ఛయకథా. సేసపరిక్ఖారానం సద్ధివిహారికేహి గహితత్తా నివాసనపారుపనమేవ అవసిట్ఠన్తి ఆహ “**నివాసనపారుపనమత్తంయేవ హరిత్వా**”తి. సద్ధివిహారికానం తావ ఆగమనస్స వా అనాగమనస్స వా అజాననతాయ వుత్తం “**థేరేహి నేవ తావ...పే॰... భుఞ్జితబ్బ**”న్తి. **పరేసమ్పి అత్థాయ లభన్తీ**తి అత్తనో చీవరం దదమానా సయం సాఖాభఙ్గేన పటిచ్ఛాదేన్తీతి తేసం అత్థాయపి భఞ్జితుం లభన్తి. “తిణేన వా పణ్ణేన వా పటిచ్ఛాదేత్వా ఆగన్తబ్బ”న్తి వచనతో ఈదిసేసు భూతగామపాతబ్యతాపి అనుఞ్ఞాతాయేవ హోతీతి ఆహ “**నేవ భూతగామపాతబ్యతాయ పాచిత్తియం హోతీ**”తి. **న తేసం ధారణే దుక్కట**న్తి తేసం తిత్థియధజానం ధారణేపి దుక్కటం నత్థి.

యాని చ నేసం వత్థాని దేన్తీతి సమ్బన్ధో. థేరానం సయమేవ దిన్నత్తా వుత్తం “**అచ్ఛిన్నచీవరట్ఠానే ఠితత్తా**”తి. యది లద్ధిం గణ్హాతి, తిత్థియపక్కన్తకో నామ హోతి. తస్మా వుత్తం “**లద్ధిం అగ్గహేత్వా**”తి. “నో చే హోతి, సఙ్ఘస్స విహారచీవరం వా...పే॰... ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి ఇమినా అన్తరామగ్గే పవిట్ఠవిహారతో నిక్ఖమిత్వా అఞ్ఞత్థ అత్తనో అభిరుచితట్ఠానం గచ్ఛన్తస్స దుక్కటం వుత్తం, ఇమినా చ “యం ఆవాసం పఠమం ఉపగచ్ఛతీ”తి వుత్తం అన్తరామగ్గే ఠితవిహారమ్పి సచే నగ్గో హుత్వా గచ్ఛతి, దుక్కటమేవాతి వేదితబ్బం. యది ఏవం తత్థ కస్మా న వుత్తన్తి చే? అనోకాసత్తా. తత్థ హి “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అచ్ఛిన్నచీవరస్స వా...పే॰... చీవరం విఞ్ఞాపేతు”న్తి ఇమినా సమ్బన్ధేన సఙ్ఘికమ్పి చీవరం నివాసేతుం పారుపితుఞ్చ అనుజానన్తో “యం ఆవాసం పఠమం...పే॰... గహేత్వా పారుపితు”న్తి ఆహ, తస్మా తత్థ అనోకాసత్తా దుక్కటం న వుత్తం.

విహారచీవరన్తి సేనాసనచీవరం. **చిమిలికాహీ**తి పటపిలోతికాహి. **తస్స ఉపరీ**తి భూమత్థరణస్స ఉపరి. **విదేసగతేనా**తి అఞ్ఞం చీవరం అలభిత్వా విదేసగతేన. **ఏకస్మిం...పే॰... ఠపేతబ్బ**న్తి ఏత్థ సేసేన గహేత్వా ఆగతత్తా ఠపేన్తేన చ సఙ్ఘికపరిభోగవసేనేవ ఠపితత్తా అఞ్ఞస్మిం సేనాసనే నియమితమ్పి అఞ్ఞత్థ ఠపేతుం వట్టతీతి వదన్తి. **పరిభోగేనేవా**తి అఞ్ఞం చీవరం అలభిత్వా పరిభుఞ్జనేన.

పరిభోగజిణ్ణన్తి యథా తేన చీవరేన సరీరం పటిచ్ఛాదేతుం న సక్కా, ఏవం జిణ్ణం. **కప్పియవోహారేనా**తి కయవిక్కయాపత్తితో మోచనత్థం వుత్తం. “విఞ్ఞాపేన్తస్సా”తి ఇమస్సేవ అత్థం విభావేతి “**చేతాపేన్తస్స పరివత్తాపేన్తస్సా**”తి. అత్తనో ధనేన హి విఞ్ఞాపనం నామ పరివత్తనమేవాతి అధిప్పాయో. సఙ్ఘవసేన పవారితానం విఞ్ఞాపనే వత్తం దస్సేతి “**పమాణమేవ వట్టతీ**”తి. సఙ్ఘవసేన హి పవారితే సబ్బేసం సాధారణత్తా అధికం విఞ్ఞాపేతుం న వట్టతి. **యం యం పవారేతీ**తి యం యం చీవరాదిం దస్సామీతి పవారేతి. **విఞ్ఞాపనకిచ్చం నత్థీ**తి వినా విఞ్ఞత్తియా దీయమానత్తా విఞ్ఞాపేత్వా కిం కరిస్సతీతి అధిప్పాయో. **అఞ్ఞస్సత్థాయా**తి ఏత్థపి “ఞాతకానం పవారితాన”న్తి ఇదం అనువత్తతియేవాతి ఆహ “**అత్తనో ఞాతకపవారితే**”తిఆది. వికప్పనుపగచీవరతా, సమయాభావో, అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తి, తాయ చ పటిలాభోతి ఇమానేత్థ చత్తారి అఙ్గాని.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౩౧౩) పన పాళియం **ధమ్మనిమన్తనా**తి సమణేసు వత్తబ్బాచారధమ్మమత్తవసేన నిమన్తనా, దాతుకామతాయ కతనిమన్తనా న హోతీతి అత్థో. తేనేవ “విఞ్ఞాపేస్సతీ”తి వుత్తం. అఞ్ఞాతకఅప్పవారితతో హి విఞ్ఞత్తి నామ హోతి.

“తిణేన వా పణ్ణేన వా పటిచ్ఛాదేత్వా ఆగన్తబ్బ”న్తి ఇమినా భూతగామవికోపనం అనుఞ్ఞాతన్తి ఆహ **“నేవభూతగామపాతబ్యతాయా”**తిఆది. పఠమం సుద్ధచిత్తేన లిఙ్గం గహేత్వా పచ్ఛా లద్ధిం గణ్హన్తోపి తిత్థియపక్కన్తకో ఏవాతి ఆహ **“నివాసేత్వాపి లద్ధి న గహేతబ్బా”**తి.

యం ఆవాసం పఠమం ఉపగచ్ఛతీతి ఏత్థపి విహారచీవరాదిఅత్థాయ పవిసన్తేనపి తిణాదీహి పటిచ్ఛాదేత్వావ గన్తబ్బం, “న త్వేవ నగ్గేన ఆగన్తబ్బ”న్తి సామఞ్ఞతో దుక్కటస్స వుత్తత్తా. **చిమిలికాహీ**తి పటపిలోతికాహి. **పరిభోగేనేవా**తి అఞ్ఞం చీవరం అలభిత్వా పరిభుఞ్జనేన. **పరిభోగజిణ్ణ**న్తి యథా తం చీవరం పరిభుఞ్జియమానం ఓభగ్గవిభగ్గతాయ అసారుప్పం హోతి, ఏవం జిణ్ణం.

అఞ్ఞస్సత్థాయాతి ఏత్థపి “ఞాతకానం పవారితాన”న్తి ఇదం అనువత్తతేవాతి ఆహ **“అత్తనో ఞాతకపవారితే”**తిఆది. ఇధ పన అఞ్ఞస్స అచ్ఛిన్ననట్ఠచీవరస్స అత్థాయ అఞ్ఞాతకఅప్పవారితే విఞ్ఞాపేన్తస్స నిస్సగ్గియేన అనాపత్తీతి అత్థో గహేతబ్బో, ఇతరథా “ఞాతకానం పవారితాన”న్తి ఇమినా విసేసో న భవేయ్య, తేనేవ అనన్తరసిక్ఖాపదే వక్ఖతి “అట్ఠకథాసు (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౨౬) పన ఞాతకపవారితట్ఠానే...పే.... పమాణమేవ వట్టతీతి వుత్తం, తం పాళియా న సమేతీ”తి చ “యస్మా పనిదం సిక్ఖాపదం అఞ్ఞస్సత్థాయ విఞ్ఞాపనవత్థుస్మింయేవ పఞ్ఞత్తం, తస్మా ఇధ ‘అఞ్ఞస్సత్థాయా’తి న వుత్త”న్తి చ. వికప్పనుపగచీవరతా, సమయాభావో, అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తి, తాయ చ పటిలాభోతి ఇమానేత్థ చత్తారి అఙ్గాని.

“తఞ్చే అఞ్ఞాతకో గహపతి వా గహపతానీ వా బహూహి చీవరేహి అభిహట్ఠుం పవారేయ్య, సన్తరుత్తరపరమం తేన భిక్ఖునా తతో చీవరం సాదితబ్బం, తతో చే ఉత్తరి సాదియేయ్య, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ”న్తి ఇమస్మిం తదుత్తరిసిక్ఖాపదే (పారా॰ ౫౨౩) **అభిహట్ఠు**న్తి ఏత్థ **అభీ**తి ఉపసగ్గో, హరితున్తి అత్థో, గణ్హితున్తి వుత్తం హోతి. **పవారేయ్యా**తి ఇచ్ఛాపేయ్య, ఇచ్ఛం రుచిం ఉప్పాదేయ్య వదేయ్య నిమన్తేయ్యాతి అత్థో. అభిహట్ఠుం పవారేన్తేన పన యథా వత్తబ్బం. తం ఆకారం దస్సేతుం “యావత్తకం ఇచ్ఛసి, తావత్తకం గణ్హాహీ”తి ఏవమస్స పదభాజనం వుత్తం. అథ వా యథా “నేక్ఖమ్మం దట్ఠు ఖేమతో”తి ఏత్థ దిస్వాతి అత్థో, ఏవమిధపి **అభిహట్ఠుం పవారేయ్యా**తి అభిహరిత్వా పవారేయ్యాతి అత్థో. తత్థ కాయాభిహారో వాచాభిహారోతి దువిధో అభిహారో. కాయేన వా హి వత్థాదీని అభిహరిత్వా పాదమూలే ఠపేత్వా “యత్తకం ఇచ్ఛసి, తత్తకం గణ్హాహీ”తి వదన్తో పవారేయ్య, వాచాయ వా “అమ్హాకం దుస్సకోట్ఠాగారం పరిపుణ్ణం, యత్తకం ఇచ్ఛసి, తత్తకం గణ్హాహీ”తి వదన్తో పవారేయ్య, తదుభయమ్పి ఏకజ్ఝం కత్వా “అభిహట్ఠుం పవారేయ్యా”తి వుత్తం.

సన్తరుత్తరపరమన్తి సఅన్తరం ఉత్తరం పరమం అస్స చీవరస్సాతి సన్తరుత్తరపరమం, నివాసనేన సద్ధిం పారుపనం ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదో అస్సాతి వుత్తం హోతి. **తతో చీవరం సాదితబ్బ**న్తి తతో అభిహటచీవరతో ఏత్తకం చీవరం గహేతబ్బం, న ఇతో పరన్తి అత్థో. యస్మా పన అచ్ఛిన్నసబ్బచీవరేన తేచీవరికేనేవ భిక్ఖునా ఏవం పటిపజ్జితబ్బం, అఞ్ఞేన అఞ్ఞథాపి, తస్మా తం విభాగం దస్సేతుం “సచే తీణి నట్ఠాని హోన్తీ”తిఆదినా నయేనస్స పదభాజనం వుత్తం.

తత్రాయం వినిచ్ఛయో – యస్స తీణి నట్ఠాని, తేన ద్వే సాదితబ్బాని, ఏకం నివాసేత్వా ఏకం పారుపిత్వా అఞ్ఞం సభాగట్ఠానతో పరియేసిస్సతి. యస్స ద్వే నట్ఠాని, తేన ఏకం సాదితబ్బం. సచే పకతియావ సన్తరుత్తరేన చరతి, ద్వే సాదితబ్బాని, ఏవం ఏకం సాదియన్తేనేవ సమో భవిస్సతి. యస్స తీసు ఏకం నట్ఠం, న సాదితబ్బం. యస్స పన ద్వీసు ఏకం నట్ఠం, ఏకం సాదితబ్బం. యస్స ఏకంయేవ హోతి, తఞ్చ నట్ఠం, ద్వే సాదితబ్బాని. భిక్ఖునియా పన పఞ్చసుపి

నట్ఠేసు ద్వే సాదితబ్బాని, చతూసు నట్ఠేసు ఏకం సాదితబ్బం, తీసు నట్ఠేసు కిఞ్చి న సాదితబ్బం, కో పన వాదో ద్వీసు వా ఏకస్మిం వా. యేన కేనచి హి సన్తరుత్తరపరమతాయ ఠాతబ్బం, తతో ఉత్తరి న లబ్భతీతి ఇదమేత్థ లక్ఖణం.

సేసకం ఆహరిస్సామీతి ద్వే చీవరాని కత్వా సేసం పున ఆహరిస్సామీతి అత్థో. **న అచ్ఛిన్నకారణాతి** బాహుసచ్చాదిగుణవసేన దేన్తి. **ఞాతకానన్తిఆదీసు** ఞాతకానం దేన్తానం సాదియన్తస్స, పవారితానం దేన్తానం సాదియన్తస్స, అత్తనో ధనేన సాదియన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో. అట్ఠకథాసు పన "ఞాతకపవారితట్ఠానే పకతియా బహుమ్పి వట్టతి, అచ్ఛిన్నకారణా పమాణమేవ వట్టతీ"తి వుత్తం, తం పాళియా న సమేతి. యస్మా పనిదం సిక్ఖాపదం అఞ్ఞస్సత్థాయ విఞ్ఞాపనవత్థుస్మింయేవ పఞ్ఞత్తం, తస్మా ఇధ "అఞ్ఞస్సత్థాయా"తి న వుత్తం. సేసం ఉత్తానత్థమేవ. సముట్ఠానాదీసు ఇదమ్పి ఛసముట్ఠానం , కిరియం, నోసఞ్ఞావిమోక్ఖం, అచిత్తకం, పణ్ణత్తివజ్జం, కాయకమ్మవచీకమ్మం, తిచిత్తం, తివేదనన్తి.

సత్తమే పాళియం **పగ్గాహికసాలన్తి** దుస్సవాణిజకానం ఆపణం, "పగ్గాహితసాల"న్తిపి పఠన్తి. **అభీతి ఉపసగ్గోతి** తస్స విసేసత్థాభావం దస్సేతి. తేనాహ "**హరితున్తి అత్థో**"తి. వరసద్దస్స ఇచ్ఛాయం వత్తమానత్తా ఆహ "**ఇచ్ఛాపేయ్యా**"తి. **దట్ఠు ఖేమతోతి** ఏత్థ గాథాబన్ధవసేన అనునాసికలోపో దట్ఠబ్బో. **సఅన్తరన్తి** అన్తరవాసకసహితం. **ఉత్తరన్తి** ఉత్తరాసఙ్గం. **అస్స చీవరస్సాతి** సాదితబ్బచీవరస్స. **అచ్ఛిన్నసబ్బచీవరేనాతి** అచ్ఛిన్నాని సబ్బాని తీణి చీవరాని అస్సాతి అచ్ఛిన్నసబ్బచీవరో, తేనాతి అత్థో. యస్స హి అచ్ఛిన్దనసమయే తీణి చీవరాని సన్నిహితాని హోన్తి, తాని సబ్బాని అచ్ఛిన్నానీతి సో "అచ్ఛిన్నసబ్బచీవరో"తి వుచ్చతి. తేనేవ "**అచ్ఛిన్నసబ్బచీవరేన తేచీవరికేనా**"తి వుత్తం. **తేచీవరికేనాతి** హి అచ్ఛిన్దనసమయే తిచీవరస్స సన్నిహితభావం సన్ధాయ వుత్తం, న పన వినయే తేచీవరికాభావం, ధుతఙ్గతేచీవరికభావం వా సన్ధాయ. **ఏవం పటిపజ్జితబ్బన్తి** "సన్తరుత్తరపరమం తేన భిక్ఖునా తతో చీవరం సాదితబ్బ"న్తి వుత్తవిధినా పటిపజ్జితబ్బం. **అఞ్ఞేనాతి** అచ్ఛిన్నఅసబ్బచీవరేన. యస్స తీసు చీవరేసు ఏకం వా ద్వే వా చీవరాని అచ్ఛిన్నాని హోన్తి, తేనాతి అత్థో. **అఞ్ఞథాపీతి** "సన్తరుత్తరపరమ"న్తి వుత్తవిధానతో అఞ్ఞథాపి. యస్స హి తీసు ద్వే చీవరాని అచ్ఛిన్నాని హోన్తి, ఏకం సాదితబ్బం, ఏకస్మిం అచ్ఛిన్నే న సాదితబ్బన్తి న తస్స సన్తరుత్తరపరమసాదియనం సమ్భవతి. అయమేవ చ అత్థో పదభాజనేన విభావితో. తేనాహ "**తం విభాగం దస్సేతు**"న్తి.

కేచి పన "తేచీవరికేనాతి వుత్తత్తా తిచీవరం పరిక్ఖారచోళవసేన అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జతో తస్మిం నట్ఠే బహూనిపి గహేతుం లభతీ"తి వదన్తి, తం న గహేతబ్బం. పదభాజనస్స హి అధిప్పాయం దస్సేన్తేన యస్మా పన "అచ్ఛిన్నసబ్బచీవరేన…పే…. తం విభాగం దస్సేతు"న్తి వుత్తం, పదభాజనే చ న తాదిసో అత్థో ఉపలబ్భతి, తస్మా తం న గహేతబ్బమేవ. యమ్పి మాతికాట్ఠకథాయం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ తతుత్తరిసిక్ఖాపదవణ్ణనా) వుత్తం "యస్స అధిట్ఠితతిచీవరస్స తీణి నట్ఠానీ"తి, తత్థపి అధిట్ఠితగ్గహణం సరూపకథనమత్తన్తి గహేతబ్బం, న పన తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠితచీవరస్సేవాతి ఏవమత్థో గహేతబ్బో పాళియం అట్ఠకథాయఞ్చ తథా అత్థస్సాసమ్భవతో . న హి తిచీవరాధిట్ఠానేన అధిట్ఠితచీవరస్సేవ ఇదం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తన్తి సక్కా విఞ్ఞాతుం. పురిమసిక్ఖాపదేన హి అచ్ఛిన్నచీవరస్స అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తియా అనుఞ్ఞాతత్తా పమాణం అజానిత్వా విఞ్ఞాపనవత్థుస్మిం పమాణతో సాదియనం అనుజానన్తేన భగవతా ఇదం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం, తస్మా పరిక్ఖారచోళికస్స బహుమ్పి సాదితుం వట్టతీతి అయమత్థో నేవ పాళియా సమేతి, న చ భగవతో అధిప్పాయం అనులోమేతి.

యస్స తీణి నట్ఠాని, తేన ద్వే సాదితబ్బానీతి ఏత్థ యస్స తిచీవరతో అధికమ్పి చీవరం అఞ్ఞత్థ ఠితం అత్థి, తదా తస్స చీవరస్స అలబ్భనీయభావతో తేనపి సాదితుం వట్టతీతి వేదితబ్బం. **పకతియావ సన్తరుత్తరేన చరతీతి** సాసఙ్కసిక్ఖాపదవసేన

వా అవిప్పవాససమ్ముతివసేన వా తతియస్స అలాభేన వా చరతి. “ద్వే నట్ఠానీ”తి అధికారత్తా వుత్తం **“ద్వే సాదితబ్బానీ”**తి. **ఏకం సాదియన్తేనేవ సమో భవిస్సతీ**తి తిణ్ణం చీవరానం ద్వీసు నట్ఠేసు ఏకం సాదియన్తేన సమో భవిస్సతి ఉభిన్నమ్పి సన్తరుత్తరపరమతాయ అవట్ఠానతో. **యస్స ఏకంయేవ హోతీ**తి అఞ్ఞేన కేనచి కారణేన వినట్ఠసేసచీవరం సన్ధాయ వుత్తం.

“సేసకం తుమ్హేవ హోతూతి దేన్తీ”తి వుత్తత్తా “పమాణయుత్తం గణ్హిస్సామ, సేసకం ఆహరిస్సామా”తి వత్వా గహేత్వా గమనసమయేపి “సేసకమ్పి తుమ్హాకంయేవ హోతూ”తి వదన్తి, లద్ధకప్పియమేవ. **పవారితానన్**తి అచ్ఛిన్నకాలతో పుబ్బేయేవ పవారితానం. **పాళియా న సమేతీ**తి సన్తరుత్తరపరమతో ఉత్తరి సాదియనే అనాపత్తిదస్సనత్థం “అనాపత్తి ఞాతకానం పవారితాన”న్తి వుత్తత్తా న సమేతి. సన్తరుత్తరపరమం సాదియన్తస్స హి ఆపత్తిప్పసఙ్గోయేవ నత్థి, సతి చ సిక్ఖాపదేన ఆపత్తిప్పసఙ్గే అనాపత్తి యుత్తా దస్సేతున్తి అధిప్పాయో. కేచి పన **“పమాణమేవ వట్టతీ**తి ఇదం సల్లేఖదస్సనత్థం వుత్త”న్తి వదన్తి.

యస్మా పనిదం...పే.... న వుత్తన్తి ఏత్థాయమధిప్పాయో – “అఞ్ఞస్సత్థాయా”తి వుచ్చమానే అఞ్ఞేసం అత్థాయ పమాణం అతిక్కమిత్వాపి గణ్హితుం వట్టతీతి ఆపజ్జతి, తఞ్చ అఞ్ఞస్సత్థాయ విఞ్ఞాపనవత్థుస్మిం పఞ్ఞత్తత్తా వత్థునా సంసన్దియమానం న సమేతి. న హి యం వత్థుం నిస్సాయ సిక్ఖాపదం పఞ్ఞత్తం, తస్మింయేవ అనాపత్తివచనం యుత్తన్తి. గణ్ఠిపదేసు పన తీసుపి “ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స అత్తనో సాదియనపటిబద్ధతావసేన పవత్తత్తా ‘అఞ్ఞస్సత్థాయా’తి వత్తుం ఓకాసోయేవ నత్థి, తస్మా న వుత్త”న్తి కథితం. ఇధ “అఞ్ఞస్సత్థాయా”తి అవుత్తత్తా అఞ్ఞేసం అత్థాయ ఞాతకపవారితేసు అధికం విఞ్ఞాపేన్తస్స ఆపత్తీతి చే? న, తత్థ పురిమసిక్ఖాపదేనేవ అనాపత్తిసిద్ధితో. తతుత్తరితా, అచ్ఛిన్నాదికారణతా, అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తి, తాయ చ పటిలాభోతి ఇమానేత్థ చత్తారి అఙ్గాని.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౫౨౨-౫౨౪) పన “పాళియం **పగ్గాహికసాలన్**తి దుస్సాపణం. తఞ్హి వాణిజకేహి దుస్సాని పగ్గహేత్వా దస్సనట్ఠానతాయ ‘పగ్గాహికసాలా’తి వుచ్చతి. **అస్స చీవరస్సా**తి సాదితబ్బచీవరస్స. **తేచీవరికేనా**తి ఇమినా అచ్ఛిన్నతిచీవరతో అఞ్ఞస్స విహారాదీసు నిహితస్స చీవరస్స అభావం దస్సేతి . యది భవేయ్య, విఞ్ఞాపేతుం న వట్టేయ్య, తావకాలికం నివాసేత్వా అత్తనో చీవరం గహేతబ్బం. తావకాలికమ్పి అలభన్తస్స భూతగామవికోపనం కత్వా తిణపణ్ణేహి ఛదనం వియ విఞ్ఞాపనమ్పి వట్టతి ఏవ. **అఞ్ఞేనా**తి అచ్ఛిన్నఅసబ్బచీవరేన. ‘ద్వే నట్ఠానీ’తి అధికారతో వుత్తం **‘ద్వే సాదితబ్బానీ’**తి. **పాళియా న సమేతీ**తి ‘అనాపత్తి ఞాతకానం పవారితాన’న్తి (పారా॰ ౫౨౬) ఇమాయ పాళియా న సమేతి తతుత్తరి విఞ్ఞాపనఆపత్తిప్పసఙ్గే ఏవ వుత్తత్తా. **అఞ్ఞస్సత్థాయాతి న వుత్తన్**తి ఇదం అఞ్ఞస్సత్థాయ తతుత్తరి విఞ్ఞాపనే నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం హోతీతి ఇమమత్థం దీపేతి. తఞ్చ పాచిత్తియం యేసం అత్థాయ విఞ్ఞాపేతి, తేసం వా సియా విఞ్ఞాపకస్సేవ వా, న తావ తేసం, తేహి అవిఞ్ఞాపితత్తా, నాపి విఞ్ఞాపకస్స, అత్తానం ఉద్దిస్స అవిఞ్ఞత్తత్తా. తస్మా అఞ్ఞస్సత్థాయ విఞ్ఞాపేన్తస్సపి నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం న దిస్సతి. పాళియం పన ఇమస్స సిక్ఖాపదస్స అత్తనో సాదియనపటిబద్ధతావసేన పవత్తత్తా ‘అఞ్ఞస్సత్థాయా’తి అనాపత్తివారే న వుత్తన్తి వదన్తి, తఞ్చ యుత్తం వియ దిస్సతి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం. తతుత్తరిచీవరతా, అచ్ఛిన్నాదికారణతా, అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తి, తాయ చ పటిలాభోతి ఇమానేత్థ చత్తారి అఙ్గానీ”తి.

ఇదం తతుత్తరిసిక్ఖాపదవినిచ్ఛయం ఆచరియేన అవుత్తమ్పి అచ్ఛిన్నచీవరాధికారేయేవ పవత్తత్తా అమ్హేహి గహితం, అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదస్స సమయేసు అచ్ఛిన్నచీవరకాలే అఞ్ఞాతకానం విఞ్ఞాపేతబ్బభావో భగవతా వుత్తో, తేహి దిన్నచీవరస్స మత్తసో గహితభావో తతుత్తరిసిక్ఖాపదేన వుత్తో. తస్మా అచ్ఛిన్నచీవరఅధికారోయేవ హోతీతి.

చీవరఅచ్ఛిన్దనవినిచ్ఛయకథా

ఇతో పరం అచ్ఛిన్దనసామఞ్ఞేన చీవరఅచ్ఛిన్దనవినిచ్ఛయం వక్ఖామ – తత్థ **యమ్పి త్యాహన్తి** యమ్పి తే అహం. సో కిర "మమ పత్తచీవరఉపాహనపచ్చత్థరణాని వహన్తో మయా సద్ధిం చారికం పక్కమిస్సతీ"తి అదాసి. తేనేవమాహ "మయా సద్ధిం జనపదచారికం పక్కమిస్సతీ"తి. **అచ్ఛిన్దీతి** బలక్కారేన అగ్గహేసి, సకసఞ్ఞాయ గహితత్తా పనస్స పారాజికం నత్థి, కిలమేత్వా గహితత్తా ఆపత్తి పఞ్ఞత్తా.

సయం అచ్ఛిన్దతి, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియన్తి ఏకం చీవరం ఏకాబద్ధాని చ బహూని అచ్ఛిన్దతో ఏకా ఆపత్తి, ఏకతో అబద్ధాని విసుం విసుం ఠితాని బహూని అచ్ఛిన్దతో, "సఙ్ఘాటిం ఆహర, ఉత్తరాసఙ్గం ఆహరా"తి ఏవం ఆహరాపయతో చ వత్థుగణనాయ ఆపత్తియో. "మయా దిన్నాని సబ్బాని ఆహరా"తి వదతోపి ఏకవచనేనేవ సమ్బహులా ఆపత్తియో.

అఞ్ఞం ఆణాపేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి "చీవరం గణ్హా"తి ఆణాపేతి, ఏకం దుక్కటం. ఆణత్తో బహూని గణ్హాతి, ఏకం పాచిత్తియం. "సఙ్ఘాటిం గణ్హ, ఉత్తరాసఙ్గం గణ్హా"తి వదతో వాచాయ వాచాయ దుక్కటం. "మయా దిన్నాని సబ్బాని గణ్హా"తి వదతో ఏకవాచాయ సమ్బహులా ఆపత్తియో.

అఞ్ఞం పరిక్ఖారన్తి వికప్పనుపగపచ్ఛిమం చీవరం ఠపేత్వా యం కిఞ్చి అన్తమసో సూచిమ్పి. వేఠేత్వా ఠపితసూచీసుపి వత్థుగణనాయ దుక్కటాని. సిథిలవేఠితాసు ఏవం. గాళ్హం కత్వా బద్ధాసు పన ఏకమేవ దుక్కటన్తి మహాపచ్చరియం వుత్తం. సూచిఘరే పక్ఖిత్తాసుపి ఏసేవ నయో. థవికాయ పక్ఖిపిత్వా సిథిలబద్ధగాళ్హబద్ధేసు తికటుకాదీసు భేసజ్జేసుపి ఏసేవ నయో.

సో వా దేతీతి "భన్తే, తుమ్హాకంయేవ ఇదం సారుప్ప"న్తి ఏవం వా దేతి. అథ వా పన "ఆవుసో, మయం తుయ్హం 'వత్తపటిపత్తిం కరిస్సతి, అమ్హాకం సన్తికే ఉపజ్ఝం గణ్హిస్సతి, ధమ్మం పరియాపుణిస్సతీ'తి చీవరం అదమ్హా, సోదాని త్వం న వత్తం కరోసి, న ఉపజ్ఝం గణ్హాసి, న ధమ్మం పరియాపుణాసీ"తి ఏవమాదీహి వుత్తో "భన్తే, చీవరత్థాయ మఞ్ఞే భణథ, ఇదం వో చీవర"న్తి దేతి, ఏవమ్పి సో వా దేతి. దిసాపక్కన్తం వా పన దహరం "నివత్తేథ న"న్తి భణతి, సో న నివత్తతి. "చీవరం గహేత్వా రున్ధథా"తి ఏవం చే నివత్తతి, సాధు. సచే "పత్తచీవరత్థాయ మఞ్ఞే తుమ్హే భణథ, గణ్హథ న"న్తి దేతి, ఏవమ్పి సోయేవ దేతి. విబ్భన్తం వా దిస్వా "మయం తుయ్హం 'వత్తం కరిస్సతీ'తి పత్తచీవరం అదమ్హా, సోదాని త్వం విబ్భమిత్వా చరసీ"తి వదతి, ఇతరో "గణ్హథ తుమ్హాకం పత్తచీవర"న్తి దేతి, ఏవమ్పి సో వా దేతి. "మమ సన్తికే ఉపజ్ఝం గణ్హన్తస్సేవ తే దేమి, అఞ్ఞత్థ గణ్హన్తస్స న దేమి. వత్తం కరోన్తస్సేవ దేమి, అకరోన్తస్స న దేమి. ధమ్మం పరియాపుణన్తస్సేవ దేమి, అపరియాపుణన్తస్స న దేమి. అవిబ్భమన్తస్సేవ దేమి, విబ్భమన్తస్స న దేమీ"తి ఏవం పన దాతుం న వట్టతి, దదతో దుక్కటం, ఆహరాపేతుం పన వట్టతి. చజిత్వా దిన్నం అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హన్తో భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో. సేసమేత్థ ఉత్తానమేవ. అయం సమన్తపాసాదికతో ఉద్ధటవినిచ్ఛయో.

యమ్పి త్యాహన్తి ఏత్థ **యన్తి** కారణవచనం, తస్మా ఏవమేత్థ సమ్బన్ధో వేదితబ్బో – "మయా సద్ధిం జనపదచారికం పక్కమిస్సతీతి యం కారణం నిస్సాయ అహం తే, ఆవుసో, చీవరం అదాసిం, తం న కరోసీ"తి కుపితో అనత్తమనో అచ్ఛిన్దీతి. **యన్తి** వా చీవరం పరామసతి. తత్థ "మయా సద్ధిం జనపదచారికం పక్కమిస్సతీతి యమ్పి తే అహం చీవరం అదాసిం, తం చీవరం గణ్హిస్సామీ"తి కుపితో అనత్తమనో అచ్ఛిన్దీతి సమ్బన్ధితబ్బం.

ఆణత్తో బహూని గణ్హాతి, ఏకం పాచిత్తియన్తి "చీవరం గణ్హా"తి ఆణత్తియా ఏకచీవరవిసయత్తా ఏకమేవ పాచిత్తియం. **వాచాయ వాచాయ దుక్కటన్తి** ఏత్థ అచ్ఛిన్నేసు వత్థుగణనాయ పాచిత్తియాని. **ఏకవాచాయ సమ్బహులా ఆపత్తియోతి** ఇదం అచ్ఛిన్నేసు వత్థుగణనాయ ఆపజ్జితబ్బం పాచిత్తియాపత్తిం సన్ధాయ వుత్తం, ఆణత్తియా ఆపజ్జితబ్బం పన దుక్కటం ఏకమేవ.

ఏవన్తి ఇమినా "వత్థుగణనాయ దుక్కటానీ"తి ఇదం పరామసతి. **ఏసేవ నయోతి** సిథిలం గాళ్హఞ్చ పక్ఖిత్తాసు ఆపత్తియా బహుత్తం ఏకత్తఞ్చ అతిదిసతి.

ఆవుసో మయన్తిఆదీసు గణ్హితుకామతాయ ఏవం వుత్తేపి తేసేవ దిన్నత్తా అనాపత్తి. **అమ్హాకం సన్తికే ఉపజ్ఝం గణ్హిస్సతీతి** ఇదం సామణేరస్సపి దానం దీపేతి, తస్మా కిఞ్చాపి పాళియం "భిక్ఖుస్స సామం చీవరం దత్వా"తి వుత్తం, తథాపి అనుపసమ్పన్నకాలే దత్వాపి ఉపసమ్పన్నకాలే అచ్ఛిన్దన్తస్స పాచిత్తియమేవాతి వేదితబ్బం. అచ్ఛిన్దనసమయే ఉపసమ్పన్నభావోయేవ హేత్థ పమాణం. **దేతీతి** తుట్ఠో వా కుపితో వా దేతి. **రుద్ధథాతి** నివారేథ. **ఏవం పన దాతుం న వట్టతీతి** ఏత్థ ఏవం దిన్నం న తావ "తస్స సన్తక"న్తి అనధిట్ఠహిత్వావ పరిభుఞ్జితబ్బన్తి వేదితబ్బం. **ఆహరాపేతుం పన వట్టతీతి** ఏవం దిన్నం భతిసదిసత్తా ఆహరాపేతుం వట్టతి. **చజిత్వా దిన్నన్తి** వుత్తనయేన అదత్వా అనపేక్ఖేన హుత్వా తస్సేవ దిన్నం. **భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బోతి** సకసఞ్ఞాయ వినా గణ్హన్తో భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా ఆపత్తియా కారేతబ్బో. వికప్పనుపగపచ్ఛిమచీవరతా, సామం దిన్నతా, సకసఞ్ఞితా, ఉపసమ్పన్నతా, కోధవసేన అచ్ఛిన్దనం వా అచ్ఛిన్దాపనం వాతి ఇమానేత్థ పఞ్చ అఙ్గాని. అయం సారత్థదీపనీపాఠో (సారత్థ॰ టీ॰ ౨.౬౩౧).

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౬౩౧) పన **"యమ్పి...పే.... అచ్ఛిన్దీతి** ఏత్థ యం తే అహం చీవరం అదాసిం, తం 'మయా సద్ధిం పక్కమిస్సతీ'తి సఞ్ఞాయ అదాసిం, న అఞ్ఞథాతి కుపితో అచ్ఛిన్దీతి ఏవం అజ్ఝాహరిత్వా యోజేతబ్బం. **ఏకం దుక్కటన్తి** యది ఆణత్తో అవస్సం అచ్ఛిన్దతి, ఆణత్తిక్ఖణే ఏవ పాచిత్తియం. యది న అచ్ఛిన్దతి, తదా ఏవ దుక్కటన్తి దట్ఠబ్బం. **ఏకవాచాయ సమ్బహులాపత్తియోతి** యది ఆణత్తో అనన్తరాయేన అచ్ఛిన్దతి, ఆణత్తిక్ఖణేయేవ వత్థుగణనాయ పాచిత్తియాపత్తియో పయోగకరణక్ఖణేయేవ ఆపత్తియా ఆపజ్జితబ్బతో, చీవరం పన అచ్ఛిన్నేయేవ నిస్సగ్గియం హోతి. యది నో న అచ్ఛిన్దతి, ఆణత్తిక్ఖణే ఏకమేవ దుక్కటన్తి దట్ఠబ్బం. ఏవమఞ్ఞత్థపి ఈదిసేసు నయో ఞాతబ్బో. **ఉపజ్ఝం గణ్హిస్సతీతి** సామణేరస్స దానం దీపేతి, తేన చ సామణేరకాలే దత్వా ఉపసమ్పన్నకాలే అచ్ఛిన్దతోపి పాచిత్తియం దీపేతి. "భిక్ఖుస్స సామం చీవరం దత్వా"తి ఇదం ఉక్కట్ఠవసేన వుత్తం. **ఆహరాపేతుం పన వట్టతీతి** కమ్మే అకతే భతిసదిసత్తా వుత్తం. వికప్పనుపగపచ్ఛిమచీవరతా, సామం దిన్నతా, సకసఞ్ఞితా, ఉపసమ్పన్నతా, కోధవసేన అచ్ఛిన్దనం వా అచ్ఛిన్దాపనం వాతి ఇమానేత్థ పఞ్చ అఙ్గానీ"తి వుత్తం.

పటిభానచిత్తకథా

౬. పటిభానచిత్తకథాయం అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ సువిఞ్ఞేయ్యన్తి సారత్థదీపనియం న కిఞ్చి వుత్తం, విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౩౯౯) పన ''**కరోహీతి వత్తుం న వట్టతీ**తి ఆణత్తియా ఏవ పటిక్ఖిత్తత్తా ద్వారపాలం 'కిం న కరోసీ'తిఆదినా పరియాయేన వత్తుం వట్టతి. **జాతకపకరణ**న్తి జాతకపటిసంయుత్తం ఇత్థిపురిసాది యం కిఞ్చి రూపం అధిప్పేతం. '**పరేహి కారాపేతు**'న్తి వుత్తత్తా బుద్ధరూపమ్పి సయం కాతుం న లభతీ''తి వుత్తం.

విప్పకతభోజనకథా

౭. విప్పకతభోజనకథాయమ్పి సారత్థదీపనీ విమతివినోదనీ వజిరబుద్ధిటీకాసు న కిఞ్చి వుత్తం. పఠమం కతం పకతం, వి అనిట్ఠితం పకతం విప్పకతం, విప్పకతం భోజనం యేన సో **విప్పకతభోజనో,** పఠమం భుఞ్జిత్వా అనిట్ఠితభోజనకిచ్చో భిక్ఖు. వుత్తేన భిక్ఖునా పవిసితబ్బన్తి సమ్బన్ధో. **రిత్తహత్థమ్పి ఉట్ఠాపేతుం న వట్టతీ**తి ఏత్థ కారణమాహ ''**విప్పకతభోజనోయేవ హి సో హోతీ**''తి, యాగుఖజ్జకాదీసుపి పీతేసు ఖాదితేసుపి భత్తస్స అభుత్తత్తా అనిట్ఠితభోజనకిచ్చో హోతి. **పవారితో హోతి, తేన వత్తబ్బో**తి పవారితేన ఆసనా వుట్ఠితేన భుఞ్జితుం అలభమానత్తా అత్తనో సన్తికే ఉదకే అసన్తే వత్తబ్బోతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

ఉద్దిసన్తఉద్దిసాపనకథా

౮. ఉద్దిసన్తఉద్దిసాపనకథాయం **ఉద్దిసన్తేనా**తి ఉద్దేసం దేన్తేన, పాళిం వాచేన్తేనాతి అత్థో. **ఉద్దిసాపేన్తేనా**తి ఉద్దేసం గణ్హన్తేన, పాళిం వాచాపేన్తేనాతి అత్థో. **ఉచ్చతరేపీతి పి**-సద్దేన సమానాసనం సమ్పిణ్డేతి. **నీచతరేపీ**తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో.

తివస్సన్తరికకథా

౯. తివస్సన్తరికకథాయం తీణి వస్సాని తివస్సం, తీణి వా వస్సాని తివస్సాని, తివస్సానం అన్తరం తివస్సన్తరం, తివస్సన్తరే ఠితోతి తివస్సన్తరో, తేన **తివస్సన్తరేన, అన్తర**-సద్దో మజ్ఝత్థవాచకో, ఇ-పచ్చయో ఠితత్థే. తేనాహ వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩౨౦) ''**తివస్సన్తరేనా**తి తిణ్ణం వస్సానం అన్తో ఠితేనా''తి. అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౦) పన సరూపమేవ దస్సేన్తో ''**తివస్సన్తరో నామా**''తిఆదిమాహ. **ఇమే సబ్బే**తి సబ్బే తివిధా ఇమే సమానాసనికా. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

దీఘాసనకథా

౧౦. దీఘాసనకథాయం **సంహారిమం వా**తి సంహరితుం యుత్తం కటసారకాది. **అసంహారిమం వా**తి సంహరితుం అసక్కుణేయ్యం పాసాణాది ఆసనం. తేనాహ సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౩౨౦) ''**దీఘాసనం** నామ మఞ్చపీఠవినిముత్తం యం కిఞ్చి తిణ్ణన్నం ఏకతో సుఖం నిసీదితుం పహోతీ''తి. కస్మా పన ''తిణ్ణన్నం పహోతీ''తి వుత్తం, నను ద్విన్నం పహోనకాసనమ్పి దీఘమేవాతి చోదనం సన్ధాయాహ ''**అనుజానామి...పే.... ఏత్తకం పచ్ఛిమం దీఘాసనన్తి హి వుత్త**''న్తి. ద్విన్నం పహోనకే హి అదీఘాసనే సమానాసనికేహేవ సహ నిసీదితుం వట్టతి, తిణ్ణన్నం పహోనకతో పట్ఠాయ గహితే దీఘాసనే పన అసమానాసనికేహిపి సహ నిసీదితుం వట్టతి. యది ఏవం పణ్డకాదీహిపి సహ నిసీదితుం వట్టేయ్యాతి చోదనం మనసి కత్వా ఆహ ''**అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఠపేత్వా పణ్డక**''న్తిఆది. తత్థ అత్థో సువిఞ్ఞేయ్యోవ.

గిలానుపట్ఠానకథా

౧౧. గిలానుపట్ఠానకథాయం **పలిపన్నో**తి నిముగ్గో, మక్ఖితోతి అత్థో. **ఉచ్చారేత్వా**తి ఉక్ఖిపిత్వా. **సమానాచరియకో**తి ఏత్థ "సచేపి ఏకస్స ఆచరియస్స ఏకో అన్తేవాసికో హోతి, ఏకో సద్ధివిహారికో, ఏతేపి అఞ్ఞమఞ్ఞం సమానాచరియకా ఏవా"తి వదన్తి. **భేసజ్జం యోజేతుం అసమత్థో హోతీ**తి వేజ్జేన "ఇదఞ్చిదఞ్చ భేసజ్జం గహేత్వా ఇమినా యోజేత్వా దాతబ్బ"న్తి వుత్తే తథా కాతుం అసమత్థోతి అత్థో. **నీహాతు**న్తి నీహరితుం, ఛడ్డేతున్తి అత్థో. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౩౬౫-౩౬౬) పన "**భూమియం పరిభణ్డం అకాసీ**తి గిలానేన నిపన్నభూమియం కిలిట్ఠట్ఠానం ధోవిత్వా హరితూపలిత్తం కారేసీతి అత్థో. **భేసజ్జం యోజేతుం అసమత్థో**తి పరేహి వుత్తవిధిమ్పి కాతుం అసమత్థో"తి వుత్తం.

మరణవణ్ణకథా

౧౨. మరణవణ్ణకథాయం **మరణత్థికావ హుత్వా**తి ఇమస్స కాయస్స భేదేన సగ్గపాపనాధిప్పాయత్తా అత్థతో మరణత్థికావ హుత్వా. **మరణత్థికభావం అజానన్తా**తి "ఏవం అధిప్పాయినో మరణత్థికా నామ హోన్తీ"తి అత్తనో మరణత్థికభావం అజానన్తా. న హి తే అత్తనో చిత్తప్పవత్తిం న జానన్తి. **వోహారవసేనా**తి పుబ్బభాగవోహారవసేన, మరణాధిప్పాయస్స సన్నిట్ఠాపకచేతనాక్ఖణే కరుణాయ అభావతో కారుఞ్ఞేన పాసే బద్ధసూకరమోచనం వియ న హోతీతి అధిప్పాయో. "యథాయునా"తి వుత్తమేవత్థం **యథానుసన్ధినా**తి పరియాయన్తరేన వుత్తం, యథానుసన్ధినా యథాయుపరిచ్ఛేదేనాతి వుత్తం హోతి. అథ వా **యథానుసన్ధినా**తి యథానుప్పబన్ధేన, యావ తస్మిం భవే సన్తానస్స అనుప్పబన్ధో అవిచ్ఛిన్నపవత్తి హోతి, తావ ఠత్వాతి వుత్తం హోతి.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౧౮౦) "**వోహారవసేనా**తి పుబ్బభాగవోహారవసేన మరణాధిప్పాయస్స సన్నిట్ఠాపకచేతనాక్ఖణే కరుణాయ అభావతో, కారుఞ్ఞేన పాసే బద్ధసూకరమోచనం వియ న హోతీతి అధిప్పాయో. 'యథాయునా'తి వుత్తమేవత్థం **యథానుసన్ధినా**తి పరియాయన్తరేన వుత్త"న్తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౧౮౦) పన "**మరణత్థికావ హుత్వా**తి ఇమస్స కాయస్స భేదేన సగ్గపాపనాధిప్పాయత్తా అత్థతో మరణత్థికావ హుత్వా. "ఏవంఅధిప్పాయినో మరణత్థికా నామ హోన్తీ"తి అత్తనో మరణత్థికభావం అజానన్తా ఆపన్నా పారాజికం. న హి తే అత్తనో చిత్తప్పవత్తిం న జానన్తీతి వుచ్చన్తి. **వోహారవసేనా**తి పుబ్బభాగే వోహారవసేన, సన్నిట్ఠానే పనేతం నత్థి, పాసే బద్ధసూకరమోచనే వియ న హోతి. **యథానుసన్ధినా**తి అన్తరా అమరిత్వాతి అత్థో"తి వుత్తం.

అత్తపాతనకథా

౧౩. అత్తపాతనకథాయం **విభత్తిబ్యత్తయేనా**తి విభత్తివిపరిణామేన. **విసేసాధిగమో**తి సమాధి విపస్సనా చ. అతివియ పాకటత్తా "**హత్థప్పత్తో వియ దిస్సతీ**"తి వుత్తం. **ఉపచ్ఛిన్దతీ**తి విసేసాధిగమస్స విక్ఖేపో మా హోతూతి ఆహారం ఉపచ్ఛిన్దతి. **విసేసాధిగమ**న్తి లోకుత్తరధమ్మపటిలాభం. **బ్యాకరిత్వా**తి ఆరోచేత్వా. **ఉపచ్ఛిన్దతి, న వట్టతీ**తి యస్మా సభాగానం లజ్జీభిక్ఖూనంయేవ అరియా అత్తనా అధిగతవిసేసం తాదిసే కారణే సతి ఆరోచేన్తి, తే చ భిక్ఖూ అప్పతిరూపాయ అనేసనాయ పచ్చయం న పరియేసన్తి, తస్మా తేహి పరియేసితపచ్చయే కుక్కుచ్చం ఉప్పాదేత్వా ఆహారం ఉపచ్ఛిన్దితుం న వట్టతీతి అత్థో. సభాగానఞ్హి బ్యాకతత్తా ఉపచ్ఛిన్దితుం న లభతి. తే హి కప్పియఖేత్తం ఆరోచేన్తి. తేనేవ "సభాగానఞ్హి లజ్జీభిక్ఖూనం

కథేతుం వట్టతీతి ఇదం 'ఉపచ్ఛిన్దతి, న వట్టతీ'తి ఇమస్స కారణం దస్సేన్తేన వుత్త''న్తి తీసుపి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. అథ వా **విసేసాధిగమం బ్యాకరిత్వా**తి ఇదం విసేసస్స అధిగతభావదస్సనత్థం వుత్తం, అధిగమన్తరాయం ఆసఙ్కన్తేనేవ చ ఆహారుపచ్ఛేదో కాతబ్బోతి అనుఞ్ఞాతత్తా అధిగతేన న కాతబ్బోతి దస్సేతుం ''**విసేసాధిగమం బ్యాకరిత్వా ఆహారం ఉపచ్ఛిన్దతి, న వట్టతీ**''తి వుత్తం. కిం పన అరియా అత్తనా అధిగతవిసేసం అఞ్ఞేసం ఆరోచేన్తీతి ఇమిస్సా చోదనాయ ''**సభాగానఞ్హి లజ్జీభిక్ఖూనం కథేతుం వట్టతీ**''తి వుత్తం, అయమేత్థ యుత్తతరోతి అమ్హాకం ఖన్తి, గణ్ఠిపదేపి అయమత్థో దస్సితోయేవాతి.

విమతివినోదనియమ్పి (వి. వి. టీ. ౧.౧౮౨-౧౮౩) ''**విభత్తిబ్యత్తయేనా**తి విభత్తివిపరిణామేన. **విసేసాధిగమో**తి సమాధి విపస్సనా చ. **విసేసాధిగమ**న్తి లోకుత్తరధమ్మపటిలాభం. **బ్యాకరిత్వా**తి ఆరోచేత్వా, ఇదఞ్చ విసేసస్స అధిగతభావదస్సనత్థం వుత్తం. అధిగతవిసేసా హి దిట్ఠానుగతిఆపజ్జనత్థం లజ్జీభిక్ఖూనం అవస్సం అధిగమం బ్యాకరోన్తి, అధిగతవిసేసేన పన అబ్యాకరిత్వాపి ఆహారం ఉపచ్ఛిన్దితుం న వట్టతి, అధిగమన్తరాయవినోదనత్థమేవ ఆహారుపచ్ఛేదస్స అనుఞ్ఞాతత్తా తదధిగమే సో న కాతబ్బోవ. కిం పనాధిగమం ఆరోచేతుం వట్టతీతి ఆహ సభాగానఞ్హీతిఆదీ''తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. పారాజిక ౧౮౧-౧౮౩) ''హత్థప్పత్తో వియ దిస్సతి, 'తస్స విక్ఖేపో మా హోతూ'తి **ఉపచ్ఛిన్దతి, విసేసాధిగమం బ్యాకరిత్వా** తప్పభవం సక్కారం లజ్జాయన్తో **ఆహారం ఉపచ్ఛిన్దతి** సభాగానం బ్యాకతత్తా. తే హి కప్పియఖేత్తం ఆరోచేన్తీ''తి వుత్తం.

అప్పచ్చవేక్ఖిత్వానిసిన్నకథా

౧౮. అప్పచ్చవేక్ఖిత్వా నిసిన్నకథాయం **అప్పటివేక్ఖిత్వా**తి అనుపపరిక్ఖిత్వా. **ఉద్ధం వా అధో వా సఙ్కమన్తీ**తి పచ్ఛా ఆగతానం ఓకాసదానత్థం నిసిన్నపాళియా ఉద్ధం వా అధో వా గచ్ఛన్తి. **పటివేక్ఖణకిచ్చం నత్థీ**తి పచ్ఛా ఆగతేహి ఉపపరిక్ఖణకిచ్చం నత్థి. హేట్ఠా కిస్మిఞ్చి విజ్జమానే సాటకం వలిం గణ్హాతీతి ఆహ ''**యస్మిం వలి న పఞ్ఞాయతీ**''తి. పటివేక్ఖణఞ్చేతం గిహీనం సన్తకేయేవాతి దట్ఠబ్బం. విమతివినోదనియమ్పి (వి. వి. టీ. ౧.౧౮౦) ''హేట్ఠా కిస్మిఞ్చి విజ్జమానే సాటకం వలిం గణ్హాతీతి ఆహ '**యస్మిం వలి న పఞ్ఞాయతీ**'తి. పటివేక్ఖణఞ్చేతం గిహీనం సన్తకే ఏవాతి దట్ఠబ్బ''న్తి ఏత్తకమేవ వుత్తం, వజిరబుద్ధిటీకాయమ్పి (వజిర. టీ. పారాజిక ౧౮౦) ''**అప్పటివేక్ఖిత్వా**తి అవిచారేత్వా. హేట్ఠిమభాగే హి కిస్మిఞ్చి విజ్జమానే వలి పఞ్ఞాయతీ''తి ఏత్తకమేవ.

దవాయసిలావిజ్ఝనకథా

౧౨. దవాయసిలావిజ్ఝనకథాయం **దవా**సద్దో హసాధిప్పాయవాచకో. పటిపుబ్బవిధ-ధాతు పవట్టనత్థోతి ఆహ ''**హసాధిప్పాయేన పాసాణో న పవట్టేతబ్బో**''తి. **సిలా**సద్దస్స పాసాణవాచకత్తా సో ఏవ న పటివిజ్ఝితబ్బోతి చోదనం సన్ధాయాహ ''**న కేవలఞ్చా**''తిఆది. యది ఏవం సబ్బేసమ్పి అత్థాయ న వట్టేయ్యాతి ఆహ ''**చేతియాదీనం అత్థాయా**''తిఆది. **ధోవనదణ్డక**న్తి భణ్డధోవనదణ్డం. విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౧౮౨-౧౮౩) పన ''**భణ్డకం వా ధోవన్తా**తి చీవరం వా ధోవన్తా. **ధోవనదణ్డక**న్తి చీవరధోవనదణ్డ''న్తి వుత్తం.

దాయాలిమ్పనకథా

౧౬. దాయాలిమ్పనకథాయం **అల్ల...పే.... పాచిత్తియ**న్తి సుక్ఖట్ఠానేపి అగ్గిం పాతేత్వా ఇమినా అధిప్పాయేన ఆలిమ్పేన్తస్స పాచిత్తియమేవ. **దుక్కట**న్తి సుక్ఖట్ఠానే వా సుక్ఖం "అసుక్ఖ"న్తి అవవత్థపేత్వా వా అగ్గిం పాతేన్తస్స దుక్కటం. కీళాధిప్పాయేపి ఏసేవ నయో, కీళాధిప్పాయో చ పటపటాయమానసద్దస్సాదవసేనేవ వేదితబ్బో. పటిపక్ఖభూతో అగ్గి **పటగ్గి. పరిత్తకరణ**న్తి ఆరక్ఖకరణం. **సయం వా ఉట్ఠిత**న్తి వాతేరితానం వేళుఆదీనం అఞ్ఞమఞ్ఞసఙ్ఘట్టనేన సముట్ఠితం. **నిరుపాదానో**తి ఇన్ధనరహితో. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౯౦) పన "**ఖిడ్డాధిప్పాయేనపి దుక్కట**న్తి సుక్ఖతిణాదీసు అగ్గికరణం సన్ధాయ వుత్తం. అల్లేసు పన కీళాధిప్పాయేనపి కరోన్తస్స పాచిత్తియమేవ. పటిపక్ఖభూతో, పటిముఖం గచ్ఛన్తో వా అగ్గి **పటగ్గి**, తస్స అల్లతిణాదీసుపి దానం అనుఞ్ఞాతం. తం దేన్తేన దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం దావగ్గిం దిస్వా విహారస్స సమన్తతో ఏకక్ఖణే అకత్వా ఏకదేసతో పట్ఠాయ విహారస్స సమన్తతో సణికం ఝాపేత్వా యథా మహన్తోపి అగ్గి విహారం పాపుణితుం న సక్కోతి, ఏవం విహారస్స సమన్తా అబ్భోకాసం కత్వా పటగ్గి దాతబ్బో. సో డావగ్గినో పటిపథం గన్త్వా ఏకతో హుత్వా తేన సహ నిబ్బాతి. **పరిత్తకరణ**న్తి సమన్తా రుక్ఖతిణాదిచ్ఛేదనపరిఖాఖణనాదిఆరక్ఖకరణం. తేనాహ '**తిణకుటికానం సమన్తా భూమితచ్ఛన**'న్తిఆదీ"తి, వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౯౦) పన "**పరిత్త**న్తి రక్ఖణం, తం దస్సేతుం '**సమన్తా భూమితచ్ఛన**'న్తిఆది వుత్త"న్తి ఏత్తకమేవ వుత్తం.

మిచ్ఛాదిట్ఠికులాభతకథా

౧౭. మిచ్ఛాదిట్ఠికులాభతకథాయం నత్థి సద్ధా ఏతేసూతి అస్సద్ధా, మచ్ఛరినో, తేసు **అస్సద్ధేసు**. మిచ్ఛాదిట్ఠియా యుత్తాని కులాని **మిచ్ఛాదిట్ఠికులాని,** మజ్ఝేలోపతతియాతప్పురిససమాసో, "నత్థి దిన్న"న్తిఆదినయప్పవత్తాయ దసవత్థుకాయ మిచ్ఛాదిట్ఠియా యుత్తకులాని, తేసు. మిచ్ఛాదిట్ఠికులేసు లభిత్వాతి సమ్బన్ధో. అసక్కచ్చకారీనం తేసం సక్కచ్చకరణేన, అప్పణీతదాయీనం తేసం పణీతదానేన భవితబ్బమేత్థ కారణేనాతి కారణం ఉపపరిక్ఖిత్వావ భుఞ్జితుం యుత్తన్తి ఆహ "**అనుపపరిక్ఖిత్వా నేవ అత్తనా భుఞ్జితబ్బం, న పరేసం దాతబ్బ**"న్తి. యేన కారణేన భవితబ్బం, తం దస్సేతుం "**విసమిస్సమ్పి హీ**"తిఆది వుత్తం. న కేవలం పిణ్డపాతమేవాతి ఆహ "**యమ్పీ**"తిఆది. తత్థ కారణమాహ "**అపిహితవత్థుస్మిమ్పి హీ**"తిఆది. తతో అఞ్ఞమ్పి దస్సేతి **గన్ధహలిద్దాదిమక్ఖితో**తిఆదినా . తత్థపి కారణం దస్సేతుమాహ "**సరీరే రోగట్ఠానానీ**"తిఆది.

గోపకదానకథా

౧౮. గోపకదానకథాయం పరేసం సన్తకం గోపేతి రక్ఖతీతి గోపకో, తస్స దానం **గోపకదానం,** ఉయ్యానపాలకాదీహి భిక్ఖూనం దాతబ్బదానం. తత్థ **పణ్ణం ఆరోపేత్వా**తి "ఏత్తకేహేవ రుక్ఖేహి ఏత్తకమేవ గహేతబ్బ"న్తి పణ్ణం ఆరోపేత్వా, లిఖిత్వాతి వుత్తం హోతి. **నిమిత్తసఞ్ఞం కత్వా**తి సఙ్కేతం కత్వా. **దారకా**తి తేసం పుత్తనత్తాదయో దారకా. అఞ్ఞేపి యే కేచి గోపకా హోన్తి, తే సబ్బేపి వుత్తా. సబ్బత్థపి గిహీనం గోపకదానే యత్తకం గోపకా దేన్తి, తత్తకం గహేతబ్బం. సఙ్ఘికే పన యథాపరిచ్ఛేదమేవ గహేతబ్బన్తి దీపితత్తా "**అత్థతో ఏక**"న్తి వుత్తం. విమతివినోదనియమ్పి (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౧౫౬) "**పణ్ణం ఆరోపేత్వా**తి 'ఏత్తకే రుక్ఖే రక్ఖిత్వా తతో ఏత్తకం గహేతబ్బ'న్తి పణ్ణం ఆరోపేత్వా. **నిమిత్తసఞ్ఞం కత్వా**తి సఙ్కేతం కత్వా. **దారకా**తి తేసం పుత్తనత్తాదయో యే కేచి గోపేన్తి, తే సబ్బేపి ఇధ 'దారకా'తి వుత్తా"తి, వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౧౫౬) పన "**ఆరామరక్ఖకా**తి

విస్సత్థవసేన గహేతబ్బం. **అధిప్పాయం ఇత్వావి** ఏత్థ యస్స దానం పటిగ్గణ్హన్తం భిక్ఖుం, భాగం వా సామికా న రక్ఖన్తి న దణ్డేన్తి, తస్స దానం అప్పటిచ్ఛాదేత్వా గహేతుం వట్టతీతి ఇధ సన్నిట్ఠానం, తమ్పి 'న వట్టతి సచ్ఛికే'తి వుత్త''న్తి వుత్తం.

యత్థాతి యస్మిం ఆవాసే. **అఞ్ఞేసం అభావన్తి** అఞ్ఞేసం ఆగన్తుకభిక్ఖూనం అభావం. **తత్థాతి** తాదిసే ఆవాసే. **భాజేత్వా ఖాదన్తీతి** ఆగన్తుకానమ్పి సమ్పత్తానం భాజేత్వా ఖాదన్తీతి అధిప్పాయో. **చతూసు పచ్చయేసు సమ్మా ఉపనేన్తీతి** అమ్బఫలాదీని విక్కిణిత్వా చీవరాదీసు చతూసు పచ్చయేసు సమ్మా ఉపనేన్తి. **చీవరత్థాయ నియమేత్వా దిన్నాతి** "ఇమేసం రుక్ఖానం ఫలాని విక్కిణిత్వా చీవరేసుయేవ ఉపనేతబ్బాని, న భాజేత్వా ఖాదితబ్బానీ''తి ఏవం నియమేత్వా దిన్నా. **తేసుపి ఆగన్తుకా అనిస్సరాతి** పచ్చయపరిభోగత్థాయ నియమేత్వా దిన్నత్తా భాజేత్వా ఖాదితుం అనిస్సరా. **న తేసు...పే.... ఠాతబ్బన్తి** ఏత్థ ఆగన్తుకేహి హేట్ఠా వుత్తనయేన భాజేత్వా ఖాదితబ్బన్తి అధిప్పాయో. **తేసం కతికాయ ఠాతబ్బన్తి** "భాజేత్వా న ఖాదితబ్బ''న్తి వా "ఏత్తకేసు రుక్ఖేసు ఫలాని గణ్హిస్సామా''తి వా "ఏత్తకాని ఫలాని గణ్హిస్సామా''తి వా "ఏత్తకానం దివసానం అబ్భన్తరే గణ్హిస్సామా''తి వా "న కిఞ్చి గణ్హిస్సామా''తి వా ఏవం కతాయ ఆవాసికానం కతికాయ ఆగన్తుకేహి ఠాతబ్బం. మహాఅట్ఠకథాయం "అనిస్సరా''తి వచనేన దీపితోయేవ అత్థో మహాపచ్చరియం **''చతున్నం పచ్చయాన''**న్తిఆదినా విత్థారేత్వా దస్సితో. **పరిభోగవసేనేవాతి** ఏత్థ **ఏవ**-సద్దో అట్ఠానప్పయుత్తో, పరిభోగవసేన తమేవ భాజేత్వాతి యోజేతబ్బం. **ఏత్థ** ఏతస్మిం విహారే, రట్ఠేవా.

సేనాసనపచ్చయన్తి సేనాసనఞ్చ తదత్థాయ నియమేత్వా ఠపితఞ్చ. **లామకకోటియాతి** లామకం ఆదిం కత్వా, లామకసేనాసనతో పట్ఠాయాతి వుత్తం హోతి. సేనాసనేపి తిణాదీని లామకకోటియావ విస్సజ్జేతబ్బాని, సేనాసనపరిక్ఖారాపి లామకకోటియావ విస్సజ్జేతబ్బా. **మూలవత్థుచ్ఛేదం పన కత్వా న ఉపనేతబ్బన్తి** ఇమినా కిం వుత్తం హోతి? తీసుపి గణ్ఠిపదేసు తావ ఇదం వుత్తం "సబ్బాని సేనాసనాని న విస్సజ్జేతబ్బానీతి వుత్తం హోతీ''తి. లామకకోటియా విస్సజ్జన్తేహిపి సేనాసనభూమియో న విస్సజ్జేతబ్బాతి అయమత్థో వుత్తో హోతీతి నో ఖన్తి. వీమంసిత్వా యం రుచ్చతి, తం గహేతబ్బం.

ధమ్మసన్తకేన బుద్ధపూజం కాతుం, బుద్ధసన్తకేన వా ధమ్మపూజం కాతుం వట్టతి న వట్టతీతి? "తథాగతస్స ఖో ఏతం, వాసేట్ఠ, అధివచనం ధమ్మకాయో ఇతిపీ''తి చ "యో ఖో, వక్కలి, ధమ్మం పస్సతి, సో మం పస్సతీ''తి (సం. ని. ౩.౮౭) చ వచనతో వట్టతీతి వదన్తి. కేచి పన "ఏవం సన్తే 'యో, భిక్ఖవే, మం ఉపట్ఠహేయ్య, సో గిలానం ఉపట్ఠహేయ్యా'తి (మహావ. ౩౬౫) వచనతో బుద్ధసన్తకేన గిలానస్సపి భేసజ్జం కాతుం యుత్తన్తి ఆపజ్జేయ్య, తస్మా న వట్టతీ''తి వదన్తి, తం అకారణం. న హి "యో, భిక్ఖవే, మం ఉపట్ఠహేయ్య, సో గిలానం ఉపట్ఠహేయ్యా''తి (మహావ. ౩౬౫) ఇమినా అత్తనో చ గిలానస్స చ ఏకసదిసతా, తదుపట్ఠానస్స వా సమఫలతా వుత్తా. అయఞ్హేత్థ అత్థో – "యో మం ఓవాదానుసాసనీకరణేన ఉపట్ఠహేయ్య, సో గిలానం ఉపట్ఠహేయ్య, మమ ఓవాదకారకేన గిలానో ఉపట్ఠాతబ్బో''తి (మహావ. అట్ఠ. ౩౬౫). భగవతో చ గిలానస్స చ ఉపట్ఠానం ఏకసదిసన్తి ఏవం పనేత్థ అత్థో న గహేతబ్బో, తస్మా "యో వో, ఆనన్ద, మయా ధమ్మో చ వినయో చ దేసితో పఞ్ఞత్తో, సో వో మమచ్చయేన సత్థా''తి (దీ. ని. ౨.౨౧౬) వచనతో "అహఞ్చ ఖో పనిదాని ఏకకోవ ఓవదామి అనుసాసామి, మయి పరినిబ్బుతే ఇమాని చతురాసీతి బుద్ధసహస్సాని తుమ్హే ఓవదిస్సన్తి అనుసాసిస్సన్తీ''తి (దీ. ని. అట్ఠ. ౨.౨౧౬) వుత్తత్తా చ బహుస్సుతం భిక్ఖుం పసంసన్తేన చ "యో బహుస్సుతో, న సో తుమ్హాకం సావకో నామ, బుద్ధో నామ ఏస చున్దా''తి వుత్తత్తా ధమ్మగరుకత్తా చ తథాగతస్స పుబ్బనయో ఏవ పసత్థతరోతి అమ్హాకం ఖన్తి. విమతివినోదనియమ్పి **''యత్థాతి** యస్మిం ఆవాసే. **అఞ్ఞేసన్తి** అఞ్ఞేసం ఆగన్తుకానం. **తేసుపి ఆగన్తుకా అనిస్సరాతి** సేనాసనే నిరన్తరం వసన్తానం

చీవరత్థాయ దాయకేహి, భిక్ఖూహి వా నియమేత్వా దిన్నత్తా భాజేత్వా ఖాదితుం అనిస్సరా. ఆగన్తుకేహిపి ఇచ్ఛన్తేహి తస్మిం విహారే వస్సానాదీసు పవిసిత్వా చీవరత్థాయ గహేతబ్బం. **తేసం కతికాయ ఠాతబ్బ**న్తి సబ్బాని ఫలాఫలాని అభాజేత్వా 'ఏత్తకేసు రుక్ఖేసు ఫలాని భాజేత్వా పరిభుఞ్జిస్సామ, అఞ్ఞేసు ఫలాఫలేహి సేనాసనాని పటిజగ్గిస్సామా'తి వా 'పిణ్డపాతాదిపచ్చయం సమ్పాదేస్సామా'తి వా 'కిఞ్చిపి అభాజేత్వా చతుపచ్చయత్థాయేవ ఉపనేమా'తి వా ఏవం సమ్మా ఉపనేన్తానం ఆవాసికానం కతికాయ ఆగన్తుకేహి ఠాతబ్బం. మహాఅట్ఠకథాయం 'అనిస్సరా'తి వచనేన దీపితో ఏవ అత్థో, మహాపచ్చరియం 'చతున్నం పచ్చయాన'న్తిఆదినా విత్థారేత్వా దస్సితో. **పరిభోగవసేనేవా**తి ఏత్థ **ఏవ**-సద్దో అట్ఠానప్పయుత్తో, పరిభోగవసేన తమేవ భాజేత్వాతి యోజేతబ్బం. **ఏత్థా**తి ఏతస్మిం విహారే, రట్ఠే వా. **సేనాసనపచ్చయ**న్తి సేనాసనఞ్చ తదత్థాయ నియమేత్వా ఠపితఞ్చ. 'ఏకం వా ద్వే వా వరసేనాసనాని ఠపేత్వా'తి వుత్తమేవత్థం పున బ్యతిరేకముఖేన దస్సేతుం **'మూలవత్థుచ్ఛేదం పన కత్వా న ఉపనేతబ్బ'**న్తి వుత్తం, సేనాసనసఙ్ఖాతవత్థునో మూలచ్ఛేదం కత్వా సబ్బాని సేనాసనాని న విస్సజ్జేతబ్బానీతి అత్థో. కేచి పనేత్థ 'ఏకం వా ద్వే వా వరసేనాసనాని ఠపేత్వా లామకతో పట్ఠాయ విస్సజ్జన్తేహిపి సేనాసనభూమియో న విస్సజ్జేతబ్బాతి అయమత్థో వుత్తో'తి వదన్తి, తమ్పి యుత్తమేవ ఇమస్సపి అత్థస్స అవస్సం వత్తబ్బతో, ఇతరథా కేచి సహ వత్థునాపి విస్సజ్జేతబ్బం మఞ్ఞేయ్యు"న్తి.

వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పారాజిక ౧౫౩) "**ఏత్థ** ఏతస్మిం విహారే పరచక్కాదిభయం ఆగతం. **మూలవత్థుచ్ఛేద**న్తి 'సబ్బసేనాసనానం ఏతే ఇస్సరా'తి వచనతో ఇతరే అనిస్సరాతి దీపితం హోతి. **అయమేవ భిక్ఖు ఇస్సరో**తి యత్థ సో ఇచ్ఛతి, తత్థ అత్తఞాతహేతుం లభతీతి కిర అత్థో, అపి చ 'దహరో'తి వదన్తి. **సవత్థుక**న్తి సహ భూమియాతి వుత్తం హోతీ"తి.

ధమ్మికారక్ఖయాచనకథా

౧౯. ధమ్మికారక్ఖయాచనకథాయం "**గీవాయేవా**తి ఆణత్తియా అభావతో. **తేసం అనత్థకామతాయా**తి 'చోరో'తి వుత్తం మమ వచనం సుత్వా కేచి దణ్డిస్సన్తి, జీవితా వోరోపేస్సన్తీతి ఏవం సఞ్ఞాయ. ఏతేన కేవలం భయేన వా పరిక్ఖారగ్గహణత్థం వా సహసా 'చోరో'తి వుత్తే దణ్డితేపి న దోసోతి దస్సేతి. రాజపురిసానఞ్హి 'చోరో అయ'న్తి ఉద్దిస్సకథనే ఏవ గీవా. భిక్ఖూనం, పన ఆరామికాదీనం వా సమ్ముఖా 'అసుకో చోరో ఏవమకాసీ'తి కేనచి వుత్తవచనం నిస్సాయ ఆరామికాదీసు రాజపురిసానం వత్వా దణ్డాపేన్తేసుపి భిక్ఖుస్స న గీవా రాజపురిసానం అవుత్తత్తా, యేసఞ్చ వుత్తం, తేహి సయం చోరస్స అదణ్డితత్తాతి గహేతబ్బం. 'త్వం ఏతస్స సన్తకం అచ్ఛిన్దా'తి ఆణత్తోపి హి సచే అఞ్ఞేన అచ్ఛిన్దాపేతి, ఆణాపకస్స అనాపత్తి విసఙ్కేతత్తా. **అత్తనో వచనకర**న్తి ఇదం సామీచివసేన వుత్తం. వచనం అకరోన్తానం రాజపురిసానమ్పి 'ఇమినా గహితపరిక్ఖారం ఆహరాపేహి, మా చస్స దణ్డం కరోహీ'తి ఉద్దిస్స వదన్తస్సపి దణ్డే గహితేపి న గీవా ఏవ దణ్డగ్గహణస్స పటిక్ఖిత్తత్తా 'అసుకభణ్డం అవహరా'తి ఆణాపేత్వా విప్పటిసారే ఉప్పన్నే పున పటిక్ఖిపనే (పారా॰ ౧౨౧) వియ. దాసాదీనం సమ్పటిచ్ఛనే వియ తదత్థాయ అడ్డకరణే భిక్ఖూనమ్పి దుక్కటన్తి ఆహ **'కప్పియఅడ్డో నామ, న వట్టతీ'**తి. కేనచి పన భిక్ఖునా ఖేత్తాదిఅత్థాయ వోహారికానం సన్తికం గన్త్వా అడ్డే కతేపి తం ఖేత్తాదిసమ్పటిచ్ఛనే వియ సబ్బేసం అకప్పియం న హోతి పుబ్బే ఏవ సఙ్ఘసన్తకత్తా. భిక్ఖుస్సేవ పన పయోగవసేన ఆపత్తియో హోన్తి. దాసాదీనమ్పి పన అత్థాయ రక్ఖం యాచితుం వోహారికేన పుట్ఠేన సఙ్ఘస్స ఉప్పన్నం కప్పియక్కమం వత్తుం ఆరామికాదీహి చ అడ్డం కారాపేతుం వట్టతి ఏవ.
విహారవత్థాదికప్పియఅడ్డం పన భిక్ఖునా సయమ్పి కాతుం వట్టతీ"తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౬౭౯) ఆగతో.

వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౬౮౧) “**గీవాతి** కేవలం గీవా ఏవ హోతి, న పారాజికం. **కారాపేత్వా దాతబ్బా**తి ఏత్థ సచే ఆవుధభణ్డం హోతి, తస్స ధారా న కారాపేతబ్బా, అఞ్ఞేన పన ఆకారేన సఞ్ఞాపేతబ్బ”న్తి వుత్తం.

ఉచ్చారాదిఛడ్డనకథా

౨౦. ఉచ్చారాదిఛడ్డనకథాయం అట్ఠమే ఉచ్చారాదిఛడ్డనే “ఉచ్చారాదిభావో, అనపలోకనం, వళఞ్జనట్ఠానం, తిరోకుట్టపాకారతా, ఛడ్డనం వా ఛడ్డాపనం వాతి ఇమాని పనేత్థ పఞ్చ అఙ్గాని, నవమే హరితూపరి ఛడ్డనే **సబ్బేస**న్తి భిక్ఖుస్స భిక్ఖునియా చ. ఇధ ఖేత్తపాలకా ఆరామాదిగోపకా చ సామికా ఏవా”తి ఏత్తకమేవ సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౮౩౦) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౮౩౦) పన “అట్ఠమే వళఞ్జియమానతిరోకుట్టాదితా, అనపలోకేత్వా ఉచ్చారాదీనం ఛడ్డనాదీతి ద్వే అఙ్గాని. నవమే ‘మత్థకచ్ఛిన్ననాళికేరమ్పీ’తి వుత్తత్తా హరితూపరి ఛడ్డనమేవ పటిక్ఖిత్తం. తేనాహ ‘**అనిక్ఖిత్తబీజేసూ**’తిఆది. యత్థ చ ఛడ్డేతుం వట్టతి, తత్థ హరితే వచ్చాదిం కాతుమ్పి వట్టతి ఏవ. **సబ్బేస**న్తి భిక్ఖుభిక్ఖునీన”న్తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౮౩౨) పన “సామికే అపలోకేత్వావ ఛడ్డేతీతి కత్థచి పోత్థకే నత్థి, కత్థచి అత్థి, అత్థిభావోవ సేయ్యో కిరియాకిరియత్తా సిక్ఖాపదస్స. ఇధ ఖేత్తపాలకా ఆరామాదిగోపకా చ **సామికా** ఏవ. ‘సఙ్ఘస్స ఖేత్తే ఆరామే చ తత్థ కచవరం న ఛడ్డేతబ్బ’న్తి కతికా చే నత్థి, భిక్ఖుస్స ఛడ్డేతుం వట్టతి సఙ్ఘపరియాపన్నత్తా, న భిక్ఖునీనం. తాసమ్పి భిక్ఖునిసఙ్ఘసన్తకే వుత్తనయేన వట్టతి, న తత్థ భిక్ఖుస్స. ఏవం సన్తేపి సారుప్పవసేనేవ కాతబ్బన్తి వుత్త”న్తి వుత్తం.

భిక్ఖువిభఙ్గే పన సేఖియవణ్ణనాయం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౬౫౧) “**అసఞ్చిచ్చా**తి పటిచ్ఛన్నట్ఠానం గచ్ఛన్తస్స సహసా ఉచ్చారో వా పస్సావో వా నిక్ఖమతి, అసఞ్చిచ్చకతో నామ, అనాపత్తి. **న హరితే**తి ఏత్థ యమ్పి జీవరుక్ఖస్స మూలం పథవియం దిస్సమానం గచ్ఛతి, సాఖా వా భూమిలగ్గా గచ్ఛతి, సబ్బం హరితసఙ్ఖాతమేవ, ఖన్ధే నిసీదిత్వా అప్పహరితట్ఠానే పాతేతుం వట్టతి. అప్పహరితట్ఠానం ఓలోకేన్తస్సేవ సహసా నిక్ఖమతి, గిలానట్ఠానే ఠితో హోతి, వట్టతి. **అప్పహరితే కతో**తి అప్పహరితం అలభన్తేన తిణణ్డుపకం వా పలాలణ్డుపకం వా ఠపేత్వా కతోపి పచ్ఛా హరితం ఓత్థరతి, వట్టతియేవ. ‘ఖేళేన చేత్థ సిఙ్ఘాణికాపి సఙ్గహితా’తి మహాపచ్చరియం వుత్తం. **న ఉదకే**తి ఏతం పరిభోగఉదకమేవ సన్ధాయ వుత్తం. వచ్చకుటిసముద్దాదిఉదకేసు పన అపరిభోగేసు అనాపత్తి. దేవే వస్సన్తే సమన్తతో ఉదకోఘో హోతి, అనుదకట్ఠానం ఓలోకేన్తస్సేవ నిక్ఖమతి, వట్టతి. మహాపచ్చరియం వుత్తం ఏతాదిసే కాలే అనుదకట్ఠానం అలభన్తేన కాతుం వట్టతీ”తి వుత్తం. తస్సం వణ్ణనాయం విమతివినోదనియఞ్చ (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౬౫౨) “**ఖేళేన చేత్థ సిఙ్ఘాణికాపి సఙ్గహితా**తి ఏత్థ ఉదకగణ్డుసకం కత్వా ఉచ్ఛుకచవరాదిఞ్చ ముఖేనేవ హరితుం ఉదకేసు ఛడ్డేతుం వట్టతీతి దట్ఠబ్బ”న్తి వుత్తం.

ఇమస్మిం ఠానే పణ్డితేహి విచారేతబ్బం అత్థి – “వచ్చకుటిసముద్దాదిఉదకేసు పన అపరిభోగేసు అనాపత్తీ”తి అట్ఠకథాయం వుత్తం, ఏవం సన్తే నదీజాతస్సరాదీసు ఆపత్తి వా అనాపత్తి వాతి. తత్థ **సముద్దాదీతి ఆది**-సద్దేన నదీజాతస్సరాపి సఙ్గహితావ, తస్మా అనాపత్తీతి చే? న చేవం దట్ఠబ్బం. యది హి **సముద్దాదీ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన నదీజాతస్సరాపి సఙ్గహితా, ఏవం సతి టీకాచరియా వదేయ్యుం, న పన వదన్తి, అట్ఠకథాయఞ్చ “వచ్చకుటిసముద్దాదిఉదకేసూ”తి ఏత్తకమేవ వదేయ్య, తథా పన అవత్వా “అపరిభోగేసూ”తి హేతుమన్తవిసేసనపదమ్పి గహితం. తేన ఞాయతి “ఆదిసద్దేన అపరిభోగాని చన్దనికాదిఉదకాని ఏవ గహితాని, న పరిభోగాని

నదీజాతస్సరాదిఉదకానీ”తి. తేన చ వచ్చకుటిసముద్దాదిఉదకాని అపరిభోగత్తా అనాపత్తికరాని హోన్తి, నదీజాతస్సరాదిఉదకాని పన పరిభోగత్తా ఆపత్తికరానీతి. కథం పన “అపరిభోగేసూ”తి ఇమస్స పదస్స హేతుమన్తపదభావో జానితబ్బోతి? యుత్తితో ఆగమతో చ. కథం యుత్తితో? “వచ్చకుటిసముద్దాదిఉదకాని పరిభోగానిపి సన్తి, అపరిభోగానిపీ”తి అబ్యభిచారియభావతో. బ్యభిచారే హి సమ్భవే ఏవ సతి విసేసనం సాత్థకం సియా. కథం ఆగమతో? వుత్తఞ్హేతం ఆచరియబుద్ధదత్తత్థేరేన వినయవినిచ్ఛయే (వి॰ వి॰ ౧౯౨౪) “తేసం అపరిభోగత్తా”తి. తస్మా ఆది-సద్దేన అపరిభోగానియేవ ఉదకాని గహితాని, న పరిభోగాని. వుత్తఞ్హేతం వినయవినిచ్ఛయటీకాయం ‘‘**వచ్చకుటిసముద్దాదిఉదకేసూ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన సబ్బం అపరిభోగజలం సఙ్గయ్హతి, తేనేవ తేసం అపరిభోగత్తమేవ కారణమాహా”తి, తస్మా మనుస్సానం పరిభోగేసు నదీజాతస్సరతళాకపోక్ఖరణియాదిఉదకేసు ఉచ్చారపస్సావాదికరణం న వట్టతీతి జానితబ్బమేతం. “దేవే వస్సన్తే సమన్తతో ఉదకోఘో హోతి, అనుదకట్ఠానం ఓలోకేన్తస్సేవ నిక్ఖమతి, వట్టతి. మహాపచ్చరియం వుత్తం ఏతాదిసే కాలే అనుదకట్ఠానం అలభన్తేన కాతుం వట్టతీతి వుత్త”న్తి అట్ఠకథాయం ఆగతత్తా మహన్తేసు నదీజాతస్సరాదీసు నావాదీహి గతకాలే తాదిసే కారణే సతి “తీరం ఉపనేహీ”తి వత్వా “ఉపనేతుం అసక్కుణేయ్యట్ఠానే ఉదకేపి కాతుం వట్టతి, అనాపత్తీ”తి అట్ఠకథానులోమతో విఞ్ఞాయతి, ఉపపరిక్ఖిత్వా గహేతబ్బం.

నహానేరుక్ఖాదిఘంసనకథా

౨౧. నహానే రుక్ఖాదిఘంసనన్తి ఏత్థ **అట్ఠపదాకారేనా**తి అట్ఠపదఫలకాకారేన, జూతఫలకసదిసన్తి వుత్తం హోతి. **మల్లకమూలసణ్ఠానేనా**తి ఖేళమల్లకమూలసణ్ఠానేన. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౨౪౩) పన ‘‘**అట్ఠపదాకారేనా**తి జూతఫలకే అట్ఠగబ్భరాజిఆకారేన. **మల్లకమూలసణ్ఠానేనా**తి ఖేళమల్లకమూలసణ్ఠానేన. ఇదఞ్చ వట్టాధారకం సన్ధాయ వుత్తం. కణ్టకే ఉట్ఠాపేత్వా కతవట్టకపాలస్సేతం అధివచనం. **పుథుపాణిక**న్తి ముట్ఠిం అకత్వా వికసితహత్థతలేహి పిట్ఠిపరికమ్మం వుచ్చతి. ఏతమేవ సన్ధాయ **హత్థపరికమ్మ**”న్తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨౪౪) పన “పుథుపాణినా కత్తబ్బం కమ్మం **పుథుపాణికమ్మ**’’న్తి వుత్తం.

ఏవం పాళిఅనుసారేనేవ నహానే కత్తబ్బాకత్తబ్బం దస్సేత్వా ఇదాని నహానతిత్థే నహాయన్తానం భిక్ఖూనం నహానవిధిం దస్సేన్తో ‘‘**ఇదం పనేత్థ నహానవత్త**’’న్తిఆదిమాహ. తత్థ పస్సన్తానం అప్పసాదావహనతో, గిహీపురిసానం కమ్మం వియాతి గరహితబ్బభావతో చ వుత్తం ‘‘**యత్థ వా తత్థ వా…పే॰… న ఓతరితబ్బ**’’న్తి. అఞ్ఞేసు సమ్ముఖీభూతేసు అనుదకసాటకేన నహాయితుం దుక్కరత్తా ‘‘**సబ్బదిసా పన ఓలోకేత్వా వివిత్తభావం ఞత్వా**’’తి వుత్తం. ఏవమ్పి ఖాణుగుమ్బలతాదీహి పటిచ్ఛన్నాపి హుత్వా తిట్ఠేయ్యున్తి ఆహ ‘‘**ఖాణు…పే॰… ఉక్కాసిత్వా**’’తి. ఉద్ధంముఖేన చీవరాపనయనం హిరాయితబ్బం సియాతి వుత్తం ‘‘**అవకుజ్జ…పే॰… అపనేత్వా**’’తి. తతో కాయబన్ధనట్ఠపనవత్తమాహ ‘‘**కాయబన్ధన**’’న్త్యాదినా . తతో ఉదకసాటికాయ సతి తం నివాసేత్వా ఓతరితబ్బం సియా, తాయ అసతియా కిం కాతబ్బన్తి చోదనం సన్ధాయాహ ‘‘**సచే**’’తిఆది. తత్థ పుబ్బే “రితకేనేవ న ఓతరితబ్బ”న్తి అహిరికాకారస్స పటిసిద్ధత్తా ఇధ హిరిమన్తాకారం దస్సేతి **ఉదకన్తే ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా నివాసనం మోచేత్వా**తి. ఉణ్ణట్ఠానే, సమట్ఠానే వా పసారితే సతి వా తేన అఞ్ఞత్థ గచ్ఛేయ్యాతి ఆహ ‘‘**సచే నిన్నట్ఠాన**’’న్తిఆది.

ఓతరన్తేన కిం కాతబ్బన్తి పుచ్ఛం సన్ధాయ ''**ఓతరన్తేన సణిక**''న్త్యాది. తత్థ పుబ్బే "వేగేన న ఓతరితబ్బ"న్తి పటిసిద్ధానురూపమాహ ''**సణిక**''న్తి. అతిగమ్భీరం గచ్ఛన్తో ఉదకోఘతరఙ్గవాతాదీహి పహరన్తో చలితకాయో సియా, అతిఉత్తానే నిసీదన్తో అప్పటిచ్ఛన్నకాయో సియాతి వుత్తం ''**నాభిప్పమాణమత్తం ఓతరిత్వా**''తి. అత్తనో హత్థవికారాదీహి వీచిం ఉట్ఠాపేన్తో, సద్దఞ్చ కరోన్తో ఉద్ధటచపలభావో సియాతి వుత్తం ''**వీచిం అనుట్ఠపేన్తేన సద్దం అకరోన్తేన నివత్తిత్వా**''తి. నివత్తిత్వా కిం కాతబ్బన్తి ఆహ **ఆగతదిసాభిముఖేన నిముజ్జితబ్బ**"న్తి, అభిముఖేన హుత్వాతి పాఠసేసో. ఇదాని తప్ఫలం దస్సేన్తో ''**ఏవ**''న్త్యాదిమాహ. తతో ఉమ్ముజ్జన్తేన కిం కాతబ్బన్తి పుచ్ఛాయమాహ ''**ఉమ్ముజ్జన్తేనపీ**''తిఆది. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ. **చీవరం పారుపిత్వావ ఠాతబ్బం,** కస్మాతి చే? న తావ కాయతో ఉదకం ఓతరతి, తస్మా థోకం కాలం ఉత్తరాసఙ్గం చీవరం ఉభోహి హత్థేహి అన్తే గహేత్వా పురతో కత్వా ఠాతబ్బం. తతో కాయస్స సుక్ఖభావం ఞత్వా చీవరం పారుపిత్వా యథారుచి గన్తబ్బన్తి.

వలికాదికథా

౨౨. వలికాదికథాయం ''**ముత్తోలమ్బకాదీనన్తి ఆది**-సద్దేన కుణ్డలాదిం సఙ్గణ్హాతి. **పలమ్బకసుత్త**న్తి యఞ్ఞోపచితాకారేన ఓలమ్బకసుత్త"న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౨౪౭). విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౨౪౭) పన ''**ముత్తోలమ్బకాదీనన్తి ఆది**-సద్దేన కుణ్డలాదిం సఙ్గణ్హాతి. **పలమ్బకసుత్త**న్తి బ్రాహ్మణానం యఞ్ఞోపచితసుత్తాదిఆకారం వుచ్చతి. **వలయ**న్తి హత్థపాదవలయ"న్తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨౪౭) పన "కణ్ణతో నిక్ఖన్తముత్తోలమ్బకాదీనం కుణ్డలాదీనన్తి లిఖితం. 'కాయూర'న్తి పాళిపాఠో. 'కేయూరాదీనీ'తి ఆచరియేనుద్ధట"న్తి వుత్తం.

దీఘకేసకథా

౨౩. దీఘకేసకథాయం సారత్థదీపనియం న కిఞ్చి వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౨౪౮) పన ''**ద్వఙ్గులేతి** ఉపయోగబహువచనం, ద్వఙ్గులప్పమాణం అతిక్కామేతుం న వట్టతీతి అత్థో. ఏత్థ చ దుమాసస్స వా ద్వఙ్గులస్స వా అతిక్కన్తభావం అజానన్తస్సపి కేసమస్సుగణనాయ అచిత్తకాపత్తియో హోన్తీతి వదన్తి. **కోచ్ఛేనాతి** ఉసీరహీరాదీని బన్ధిత్వా సమకం ఛిన్దిత్వా గహితకోచ్ఛేన. **చిక్కలేనాతి** సిలేసయుత్తతేలేన. **ఉణ్హాభితత్తరజసిరానమ్పీతి** ఉణ్హాభితత్తానం రజోకిణ్ణసిరానం. **అద్దహత్థేనాతి** అల్లహత్థేనా"తి వుత్తం.

ఉపరి పన పాళియం (చూళవ॰ ౨౭౫) "తేన ఖో పన సమయేన ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ మస్సుం కప్పాపేన్తి. మస్సుం వడ్ఢాపేన్తి. గోలోమికం కారాపేన్తి. చతురస్సకం కారాపేన్తి. పరిముఖం కారాపేన్తి. అడ్ఢదుకం కారాపేన్తి. దాఠికం ఠపేన్తి. సమ్బాధే లోమం సంహరాపేన్తి. మనుస్సా ఉజ్ఝాయన్తి ఖీయన్తి విపాచేన్తి 'సేయ్యథాపి గిహీ కామభోగినో'తి . భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – న, భిక్ఖవే, మస్సు కప్పాపేతబ్బం. న మస్సు వడ్ఢాపేతబ్బం. న గోలోమికం కారాపేతబ్బం. న చతురస్సకం కారాపేతబ్బం. న పరిముఖం కారాపేతబ్బం. న అడ్ఢదుకం కారాపేతబ్బం. న దాఠికా ఠపేతబ్బా. న సమ్బాధే లోమం సంహరాపేతబ్బం, యో సంహరాపేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి ఆగతం. అట్ఠకథాయమ్పి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౭౫) ''**మస్సుం కప్పాపేన్తీతి** కత్తరియా మస్సుం ఛేదాపేన్తి. **మస్సుం వడ్ఢాపేన్తీతి** మస్సుం దీఘం కారేన్తి. **గోలోమికన్తి** హనుకమ్హి దీఘం కత్వా ఠపితం ఏళకమస్సు వుచ్చతి. **చతురస్సకన్తి** చతుకోణం. **పరిముఖన్తి** ఉదరే లోమసంహరణం. **అడ్ఢదుకన్తి** ఉదరే లోమరాజిట్ఠపనం. **ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి** మస్సుకప్పాపనాదీసు సబ్బత్థ ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి వుత్తం.

పున పాళియం (చూళవ. ౨౭౫) “తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూ సక్ఖరికాయపి మధుసిత్థకేనపి నాసికాలోమం గాహాపేన్తి, నాసికా దుక్ఖా హోన్తి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, సణ్డాసన్తి. తేన ఖో పన సమయేన ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ పలితం గాహాపేన్తి. మనుస్సా ఉజ్ఝాయన్తి ఖీయన్తి విపాచేన్తి ‘సేయ్యథాపి గిహీ కామభోగినో’తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – న, భిక్ఖవే, పలితం గాహాపేతబ్బం, యో గాహాపేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి ఆగతం. “సక్ఖరాదీహి నాసికాలోమగ్గాహాపనే ఆపత్తి నత్థి, అనురక్ఖణత్థం పన సణ్డాసో అనుఞ్ఞాతో”తి అట్ఠకథాయం వుత్తం. ‘‘**న, భిక్ఖవే, పలితం గాహాపేతబ్బ**న్తి ఏత్థ భముకాయ వా నలాటే వా దాఠికాయ వా ఉగ్గన్త్వా బీభచ్ఛం ఠితం, తాదిసం లోమం పలితం వా అపలితం వా గాహాపేతుం వట్టతీ”తి చ వుత్తం.

ఆదాసాదికథా

౨౮. ఆదాసాదికథాయం **ఆదాసో** నామ మణ్డనపకతికానం మనుస్సానం అత్తనో ముఖచ్ఛాయాదస్సనత్థం కంసలోహాదీహి కతో భణ్డవిసేసో. **ఉదకపత్తో** నామ ఉదకట్ఠపనకో పాతిసరావాదికో భాజనవిసేసో. **కంసపత్తాదీనీ**తి ఆదాసభావేన అకతాని పరిసుద్ధభావేన ఆలోకకరాని వత్థూని. **ఆది**-సద్దేన సువణ్ణరజతజాతిఫలికాదయో సఙ్గణ్హాతి, **కఞ్జియాదీనీ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన ద్రవజాతికాని తేలమధుఖీరాదీని. **ఆబాధపచ్చయా**తి అత్తనో ముఖే ఉప్పన్నవణపచ్చయా. తేనాహ ‘‘**సఞ్ఛవి ను ఖో మే వణో**’’తిఆది. ఆయుం సఙ్ఖరోతీతి ఆయుసఙ్ఖారో. కో సో? అత్తభావో, తం **ఆయుసఙ్ఖారం,** తం ఓలోకేన్తో కేనాకారేన ఓలోకేయ్యాతి పుచ్ఛాయమాహ ‘‘**జిణ్ణో ను ఖోమ్హి నోతి ఏవ**’’న్తి. తస్సత్థో – మమ అత్తభావో జిణ్ణో ను ఖో వా, నో జిణ్ణో ను ఖో వాతి ఏవం ఇమినా మనసికారేన కమ్మట్ఠానసీసేన ఓలోకేతుం వట్టతి. “సోభతి ను ఖో మే అత్తభావో, నో వా”తి ఏవం పవత్తేన అత్తసినేహవసేన ఓలోకేతుం న వట్టతీతి.

న ముఖం ఆలిమ్పితబ్బన్తి విప్పసన్నఛవివణ్ణకరేహి ముఖలేపనేహి న లిమ్పితబ్బం. **న ఉమ్మద్దితబ్బ**న్తి నానాఉమ్మద్దనేహి న ఉమ్మద్దితబ్బం. **న చుణ్ణేతబ్బ**న్తి ముఖచుణ్ణకేన న మక్ఖేతబ్బం. **న మనోసిలికాయ ముఖం లఞ్జేతబ్బ**న్తి మనోసిలాయ తిలకాదిలఞ్ఛనాని న కాతబ్బాని . న కేవలం మనోసిలాయమేవ, హరితాలాదీహిపి తాని న వట్టన్తియేవ. **అఙ్గరాగాదయో** పాకటాయేవ.

నచ్చాదికథా

౨౯. నచ్చాదికథాయం ‘‘**సాధుగీత**న్తి అనిచ్చతాదిపటిసంయుత్తగీతం. **చతురస్సేన వత్తేనా**తి పరిపుణ్ణేన ఉచ్చారణవత్తేన. తరఙ్గవత్తాదీనం ఉచ్చారణవిధానాని నట్ఠప్పయోగానీ”తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. చూళవగ్గ ౩.౨౪౮-౨౪౯) వుత్తం, విమతివినోదనియమ్పి (వి. వి. టీ. చూళవగ్గ ౨.౨౪౮-౨౪౯) ‘‘**సాధుగీత**న్తి అనిచ్చతాదిపటిసఞ్ఞుత్తం గీతం. **చతురస్సేన వత్తేనా**తి పరిపుణ్ణేన ఉచ్చారణవత్తేన. తరఙ్గవత్తాదీనం సబ్బేసం సామఞ్ఞలక్ఖణం దస్సేతుం ‘**సబ్బేసం... పే... లక్ఖణ**’న్తి వుత్తం. యత్తకాహి మత్తాహి అక్ఖరం పరిపుణ్ణం హోతి, తతోపి అధికమత్తాయుత్తం కత్వా కథనం **వికారకథనం** నామ, తథా అకత్వా కథనమేవ లక్ఖణన్తి అత్థో”తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. చూళవగ్గ ౨౪౮-౨౪౯) పన ‘‘**సాధుగీతం** నామ పరినిబ్బుతట్ఠానే గీతన్తి లిఖితం. **దన్తగీతం** గాయితుకామానం వాక్కరణీయం. దన్తగీతస్స విభావనత్థం ‘**యం గాయిస్సామా**’తిఆదిమాహ. **చతురస్సవత్తం** నామ చతుపాదగాథావత్తం. ‘తరఙ్గవత్తాదీని ఉచ్చారణవిధానాని నట్ఠప్పయోగానీ’తి లిఖిత”న్తి వుత్తం.

అఙ్గచ్ఛేదాదికథా

౨౯. అఙ్గచ్ఛేదాదికథాయం "అత్తనో అఙ్గజాతం ఛిన్దన్తస్సేవ థుల్లచ్చయం, తతో అఞ్ఞం ఛిన్దన్తస్స దుక్కటం, ఆబాధపచ్చయా ఛిన్దన్తస్స అనాపత్తీ"తి అట్ఠకథాయం వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౨౨౮) పన "**అఙ్గజాత**న్తి బీజవిరహితం పురిసనిమిత్తం. బీజే హి ఛిన్నే ఓపక్కమికపణ్డకో నామ అభబ్బో హోతీతి వదన్తి. ఏకే పన 'బీజస్సపి ఛేదనక్ఖణే దుక్కటాపత్తి ఏవ, కమేన పురిసిన్ద్రియాదికే అన్తరహితే పణ్డకో నామ అభబ్బో హోతి, తదా లిఙ్గనాసనాయ నాసేతబ్బో'తి వదన్తి. **తాదిసం వా దుక్ఖం ఉప్పాదేన్తస్సా**తి ముట్ఠిప్పహారాదీహి అత్తనో దుక్ఖం ఉప్పాదేన్తస్సా"తి వుత్తం.

పత్తకథా

౨౮. పత్తకథాయం "**భూమిఆధారకే**తి వలయాధారకే. **దారుఆధారకదణ్డాధారకేసూ**తి ఏకదారునా కతఆధారకే, బహూహి దణ్డకేహి కతఆధారకే వాతి అత్థో . తీహి దణ్డేహి కతో పన న వట్టతి. **భూమియం పన నిక్కుజ్జిత్వా ఏకమేవ ఠపేతబ్బ**న్తి ఏత్థ 'ద్వే ఠపేన్తేన ఉపరి ఠపితపత్తం ఏకేన పస్సేన భూమియం ఫుసాపేత్వా ఠపేతుం వట్టతీ'తి వదన్తి. **ఆలిన్దకమిడ్ఢికాదీన**న్తి పముఖమిడ్ఢికాదీనం. **పరివత్తేత్వా తత్థేవ పతిట్ఠాతీ**తి ఏత్థ 'పరివత్తేత్వా తతియవారే తత్థేవ మిడ్ఢియా పతిట్ఠాతీ'తి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. **పరిభణ్డన్తే**తి ఏత్థ **పరిభణ్డం** నామ గేహస్స బహికుట్టపాదస్స థిరభావత్థం కతా తనుకమిడ్ఢికా వుచ్చతి. **తనుకమిడ్ఢికాయా**తి ఖుద్దకమిడ్ఢికాయ. మిడ్ఢన్తేపి ఆధారకే ఠపేతుం వట్టతి. 'అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆధారక'న్తి హి వచనతో మిడ్ఢాదీసు యత్థ కత్థచి ఆధారకం ఠపేత్వా తత్థ పత్తం ఠపేతుం వట్టతి ఆధారకే ఠపనోకాసస్స అనియమితత్తాతి వదన్తి. '**పత్తమాళో** నామ వట్టేత్వా పత్తానం అగమనత్థం వట్టం వా చతురస్సం వా ఇట్ఠకాదీహి పరిక్ఖిపిత్వా కతో'తి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. **ఘటిక**న్తి ఉపరి యోజితం అగ్గళం. **తావకాలికం పరిభుఞ్జితుం వట్టతీ**తి సకిదేవ గహేత్వా తేన ఆమిసం పరిభుఞ్జిత్వా ఛడ్డేతుం వట్టతీతి అధిప్పాయో. **ఘటికటాహే**తి భాజనకపాలే. పాళియం **అభుం మే**తి ఏత్థ భవతీతి భూ, వడ్ఢి. న భూతి **అభూ**, అవడ్ఢి. భయవసేన పన సా ఇత్థీ '**అభు**'న్తి ఆహ, వినాసో మయ్హన్తి అత్థో. **ఛవసీసస్స పత్త**న్తి ఛవసీసమయం పత్తం. పకతివికారసమ్బన్ధే చేతం సామివచనం. అభేదేపి వా తదుపచారవసేనేవాయం వోహారో 'సిలాపుత్తకస్స సరీర'న్తిఆదీసు వియ. **చబ్బేత్వా**తి ఖాదిత్వా. **ఏకం ఉదకగణ్డుసం గహేత్వా**తి వామహత్థేనేవ పత్తం ఉక్ఖిపిత్వా ముఖేన గణ్డుసం గహేత్వా. **ఉచ్ఛిట్ఠహత్థేనా**తి సామిసేన హత్థేన. **ఏత్తావతా**తి ఏకగణ్డుసం గహణమత్తేన. **లుఞ్చిత్వా**తి తతో మంసం ఉద్ధరిత్వా. ఏతేసు సబ్బేసు పణ్ణత్తిం జానాతు వా, మా వా, ఆపత్తియేవా"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౨౫౩-౨౫౫) వుత్తం.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౨౫౨) పన "**గిహివికటానీ**తి గిహిసన్తకాని. పాళియం **న అచ్ఛుపియన్తీ**తి న ఫుస్సితాని హోన్తి. **రూపకాకిణ్ణాని** ఇత్థిరూపాదిఆకిణ్ణాని. **భూమిఆధారకే**తి దన్తాదీహి కతే వలయాధారకే. ఏతస్స వలయాధారకస్స అనుచ్చభావితాయ ఠపితా పత్తా న పరివత్తన్తీతి 'తయో పత్తే ఠపేతుం వట్టతీ'తి వుత్తం. అనుచ్చతఞ్హి సన్ధాయ అయం 'భూమిఆధారకో'తి వుత్తో. **దారుఆధారకదణ్డాధారకేసూ**తి ఏకదారునా కతఆధారకే చ బహూహి దణ్డకేహి కతఆధారకే చ, ఏతే చ ఉచ్చతరా హోన్తి పత్తేహి సహ పతనసభావా, తేన '**సుసజ్జితేసూ**'తి వుత్తం. **భమకోటిసదిసేనా**తి యత్థ ధమకరణాదిం పవేసేత్వా లిఖన్తి, తస్స భమకస్స కోటియా సదిసో. తాదిసస్స దారుఆధారకస్స అవిత్థిణ్ణతాయ ఠపితోపి పత్తో పతతీతి 'అనోకాసో'తి వుత్తో. **ఆలిన్దకమిడ్ఢికాదీన**న్తి పముఖమిడ్ఢికాదీనం, ఉచ్చవత్థుకానన్తి అత్థో. **బాహిరపస్సే**తి

పాసాదాదీనం బహికుట్టే. **తనుకమిడ్ఢికాయా**తి వేదికాయ. సబ్బత్థ పన హత్థప్పమాణతో అబ్భన్తరే ఠపేతుం వట్టతి, ఆధారకే పన తతో బహిపి వట్టతి. **అఞ్ఞేన పన భణ్డకేనా**తి అఞ్ఞేన భారభణ్డేన భణ్డకేన. '**బన్ధిత్వా ఓలమ్బేతు**'న్తి చ వుత్తత్తా పత్తత్థవికాయ అంసబద్ధకో యథా లగ్గితట్ఠానతో న పరిగళతి, తథా సబ్బథాపి బన్ధిత్వా ఠపేతుం వట్టతి. **బన్ధిత్వాపి ఉపరి ఠపేతుం న వట్టతీ**తి 'ఉపరి నిసీదన్తా ఓత్థరిత్వా భిన్దన్తీ'తి వుత్తం. **తత్థ ఠపేతుం వట్టతీ**తి నిసీదనసఙ్కాభావతో వుత్తం. **బన్ధిత్వా వా**తి బన్ధిత్వా ఠపితఛత్తే వా. **యో కోచీ**తి భత్తపూరోపి తుచ్ఛపత్తోపి. **పరిహరితు**న్తి దివసే దివసే పిణ్డాయ చరణత్థాయ ఠపేతుం. పత్తం అలభన్తేన పన ఏకదివసం పిణ్డాయ చరిత్వా భుఞ్జిత్వా ఛడ్డేతుం వట్టతి. పణ్ణపుటాదీసుపి ఏసేవ నయో. **ఛవసీసస్స పత్తో**తి ఛవసీసమయో పత్తో, పకతివికారసమ్బన్ధే చేతం సామివచనం. **చబ్బేత్వా**తి నిట్ఠుభిత్వా. 'పటిగ్గహం కత్వా'తి వుత్తత్తా ఉచ్ఛిట్ఠహత్థేన ఉదకం గహేత్వా పత్తం పరిప్ఫోసిత్వా ధోవనఘంసనవసేన హత్థం ధోవితుం వట్టతి. ఏత్తకేన హి పత్తం పటిగ్గహం కత్వా హత్థో ధోవితో నామ న హోతి. **ఏకం ఉదకగణ్డుసం గహేత్వా**తి పత్తం అఫుసిత్వా తత్థ ఉదకమేవ ఉచ్ఛిట్ఠహత్థేన ఉక్ఖిపిత్వా గణ్డుసం కత్వా, వామహత్థేనేవ వా పత్తం ఉక్ఖిపిత్వా ముఖేన గణ్డుసం గహేతుమ్పి వట్టతి. **బహి ఉదకేన విక్ఖాలేత్వా**తి ద్వీసు అఙ్గులీసు ఆమిసమత్తం విక్ఖాలేత్వా బహి గహేతుమ్పి వట్టతి. **పటిఖాదితుకామో**తి ఏత్థ సయం న ఖాదితుకామోపి అఞ్ఞేసం ఖాదనారహం ఠపేతుం లభతి. **తత్థేవ కత్వా**తి పత్తేయేవ యథాఠపితట్ఠానతో అనుద్ధరిత్వా. **లుఞ్చిత్వా**తి తతో మంసమేవ నిరవసేసం ఉప్పాటేత్వా"తి వుత్తం.

వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨౫౪) పన "**ఆలిన్దకమిడ్ఢికాదీన**న్తి పముఖమిడ్ఢికాదీనం. **పరివత్తేత్వా తత్థేవా**తి ఏత్థ 'పరివత్తేత్వా తతియవారే తత్థేవ మిడ్ఢికాయ పతిట్ఠాతీ'తి లిఖితం. **పరిభణ్డం** నామ గేహస్స బహికుట్టపాదస్స థిరభావత్థం కతా తనుకమిడ్ఢికా వుచ్చతి, ఏత్థ '**పరివత్తేత్వా పత్తో భిజ్జతీ**తి అధికరణభేదాసఙ్కారభావే ఠానే ఠపేతుం వట్టతీ'తి లిఖితం. పత్తమాళో వత్తేత్వా పత్తానం అపతనత్థం వట్టం వా చతురస్సం వా ఇట్ఠకాదీహి పరిక్ఖిపిత్వా మాళకచ్ఛన్నేన కతో. 'పత్తమణ్డలికా పత్తపచ్ఛికా కాలపణ్ణాదీహి కతా'తి చ లిఖితం. మిడ్ఢన్తే ఆధారకే ఠపేతుం వట్టతి పత్తసన్ధారణత్థం వుత్తత్తా. మఞ్చే ఆధారకేపి న వట్టతి నిసీదనపచ్చయా వారితత్తా. ఆసన్నభూమికత్తా **ఓలమ్బేతుం వట్టతి**. 'అంసకూటే లగ్గేత్వా'తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౫౪) వచనతో అగ్గహత్థే లగ్గేత్వా అఙ్కే ఠపేతుం న వట్టతీ'తి కేచి వదన్తి, న సున్దరం. **న కేవలం యస్స పత్తో**తిఆది యది హత్థేన గహితపత్తే భేదసఙ్కా, పగేవ అఞ్ఞేన సరీరావయవేనాతి కత్వా వుత్తం. పాళియం పన పచురవోహారవసేన వుత్తం. ఘటికపాలమయం **ఘటికటాహం. ఛవసీసస్స పత్త**న్తి 'సిలాపుత్తకస్స సరీరం, ఖీరస్స ధారా'తిఆదివోహారవసేన వుత్తం, మఞ్చే నిసీదితుం ఆగతోతి అత్థో. **పిసాచిల్లికా**తి పిసాచదారకాతిపి వదన్తి. **దిన్నకమేవ** పటిగ్గహితమేవ. **చబ్బేత్వా**తి ఖాదిత్వా. అట్ఠీని చ కణ్టకాని చ **అట్ఠికణ్టకాని**. ఏతేసు సబ్బేసు పణ్ణత్తిం జానాతు వా, మా వా, ఆపత్తియేవాతి లిఖిత"న్తి వుత్తం.

సబ్బపంసుకూలాదికథా

౨౮. సబ్బపంసుకూలాదికథాయం పంసు వియ కుచ్ఛితభావేన ఉలతి పవత్తతీతి పంసుకూలం, సబ్బం తం ఏతస్సాతి **సబ్బపంసుకూలికో,** పత్తచీవరాదికం సబ్బం సమణపరిక్ఖారం పంసుకూలంయేవ కత్వా ధారణసీలోతి అత్థో. సమణపరిక్ఖారేసు కతమం పంసుకూలం కత్వా ధారేతుం వట్టతీతి పుచ్ఛం సన్ధాయాహ "**ఏత్థ పన చీవరఞ్చ మఞ్చపీఠఞ్చ పంసుకూలం వట్టతీ**"తి. తత్థ చ చీవరం వినయవసేన చ ధుతఙ్గసమాదానవసేన చ వట్టతి, మఞ్చపీఠం వినయవసేనేవ. కతమం

పంసుకూలం న వట్టతీతి ఆహ "**అజ్ఝోహరణీయం పన దిన్నమేవ గహేతబ్బ**"న్తి, న అదిన్నం, తస్మా పంసుకూలం న వట్టతీతి అధిప్పాయో. ఏత్థ చ "**అజ్ఝోహరణీయ**"న్తి వచనేన పిణ్డపాతగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారవసేన ఉభోపి పచ్చయే దస్సేతి.

పరిస్సావనకథా

३०. పరిస్సావనకథాయం **అద్ధానమగ్గో** నామ సబ్బన్తిమపరిచ్ఛేదేన అడ్ఢయోజనప్పమాణో, తత్తకం మగ్గం పరిస్సావనం అగ్గహేత్వా గచ్ఛన్తోపి అఞ్ఞేన అపరిస్సావనకేన భిక్ఖునా యాచియమానో హుత్వా అదేన్తోపి న వట్టతి, ఆపత్తియేవ. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పరిస్సావన"న్తి అనుజానిత్వా "చోళకం నప్పహోతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి , భిక్ఖవే, కటచ్ఛుపరిస్సావన"న్తి (చూళవ. ౨౫౮) వుత్తత్తా పకతిపరిస్సావనతో కటచ్ఛుపరిస్సావనం ఖుద్దకన్తి విఞ్ఞాయతి. పకతిపరిస్సావనస్స విధానం అట్ఠకథాయం న వుత్తం, కటచ్ఛుపరిస్సావనస్స పన విధానం "**కటచ్ఛుపరిస్సావనం** నామ తీసు దణ్డకేసు వినన్ధిత్వా కత"న్తి (చూళవ. అట్ఠ. ౨౫౮) వుత్తం. కటచ్ఛుపరిస్సావనం వత్వా పున "చోళకం నప్పహోతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, ధమకరణ"న్తి (చూళవ. ౨౫౮) వుత్తత్తా కటచ్ఛుపరిస్సావనతోపి ధమకరణో ఖుద్దకతరోతి విఞ్ఞాయతి. ధమకరణస్స విధానం హేట్ఠా పరిక్ఖారకథాయం వుత్తమేవ. "భిక్ఖూ నవకమ్మం కరోన్తి, పరిస్సావనం న సమ్మతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, దణ్డపరిస్సావన"న్తి (చూళవ ౨౫౯) వుత్తత్తా పకతిపరిస్సావనతోపి దణ్డపరిస్సావనం మహన్తతరన్తి విఞ్ఞాయతి. "దణ్డపరిస్సావనం న సమ్మతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఓత్థరక"న్తి (చూళవ. ౨౫౯) వచనతో దణ్డపరిస్సావనతోపి ఓత్థరకం మహన్తతరన్తి విఞ్ఞాయతి. తేసం పన ద్విన్నమ్పి పరిస్సావనానం విధానం అట్ఠకథాయం (చూళవ. అట్ఠ. ౨౫౯) ఆగతమేవ.

నగ్గకథా

३१. నగ్గకథాయం **న నగ్గేన నగ్గో అభివాదేతబ్బో**తి నగ్గేన నవకతరేన భిక్ఖునా నగ్గో వుడ్ఢతరో భిక్ఖు న అభివాదేతబ్బో న వన్దితబ్బో. కస్మా? "న, భిక్ఖవే, నగ్గేన నగ్గో అభివాదేతబ్బో, యో అభివాదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ. ౨౬౧) భగవతా వచనతో న అభివాదేతబ్బోతి యోజనా . ఏత్థ పన **వది** అభివాదనథుతీసూతి ధాతుస్స చురాదిగణత్తా ణే-పచ్చయో హోతి, న హేత్వత్థత్తా.

> "అకమ్మకేహి ధాతూహి, భావే కిచ్చా భవన్తి తే;
> సకమ్మకేహి కమ్మత్థే, అరహసక్కత్థదీపకా"తి. –

వచనతో కమ్మత్థే తబ్బ-పచ్చయోతి దట్ఠబ్బో. **న నగ్గేన అభివాదేతబ్బ**న్తి ఏత్థ తు నగ్గేన భిక్ఖునా న అభివాదేతబ్బన్తి ఏత్తకమేవ యోజనా. నను చ భో –

> "కిచ్చా ధాతుహ్యకమ్మేహి, భావేయేవ నపుంసకే;
> తదన్తా పాయతో కమ్మే, సకమ్మేహి తిలిఙ్గికా"తి. –

వచనతో, ఇమిస్సా చ ధాతుయా సకమ్మకత్తా కమ్మం అజ్ఝాహరితబ్బం, కమ్మానురూపఞ్చ లిఙ్గం ఠపేతబ్బం, అథ కస్మా ఏత్తకమేవ యోజనా కతాతి? కమ్మవచనిచ్ఛాభావతో. వుత్తఞ్హి –

“కమ్మస్సావచనిచ్ఛాయం, సకమ్మాఖ్యాతపచ్చయా;
భావేపి తం యథా గేహే, దేవదత్తేన పచ్చతే”తి.

యథా ఆఖ్యాతపచ్చయసఙ్ఖాతా విభత్తియో సకమ్మకధాతుతో భవన్తాపి కమ్మవచనిచ్ఛాయ అసతి కమ్మం అవత్వా భావత్థమేవ వదన్తి, ఏవం కిచ్చపచ్చయాపి సకమ్మకధాతుతో భవన్తాపి కమ్మవచనిచ్ఛాయాభావతో కమ్మం అవత్వా భావత్థమేవ వదన్తి, తస్మా కమ్మఞ్చ అనజ్ఝాహరితం, కమ్మానురూపఞ్చ లిఙ్గం న ఠపితం, భావత్థానురూపమేవ ఠపితన్తి దట్ఠబ్బం. ఏత్థ హి “అయం నామ పుగ్గలో అభివాదేతబ్బో”తి అచిన్తేత్వా సామఞ్ఞతో కత్తారమేవ గహేత్వా ఠపితోతి వేదితబ్బో.

న నగ్గేన నగ్గో అభివాదాపేతబ్బోతి ఏత్థ పన నగ్గేన వుడ్ఢతరేన భిక్ఖునా నగ్గో నవకతరో భిక్ఖు న అభివాదాపేతబ్బో, న వన్దాపేతబ్బోతి యోజనా. ఏత్థ హి సకారితస్స కిచ్చపచ్చయస్స దిట్ఠత్తా, ధాతుయా చ సకమ్మకత్తా నవకతరో భిక్ఖు ధాతుకత్తా హోతి, వుడ్ఢతరో భిక్ఖు ధాతుకమ్మం , పున కారితసమ్బన్ధే వుడ్ఢతరో భిక్ఖు కారితకత్తా హోతి, నవకతరో భిక్ఖు కారితకమ్మం. వుత్తఞ్హి –

“హేతుక్రియాయ సమ్బన్ధీ-భావా కమ్మన్తి మన్యతే;
హేతుక్రియాపధానత్తా, అఞ్ఞథానుపపత్తితో”తి.

న నగ్గేన అభివాదాపేతబ్బన్తి ఏత్థ తు నగ్గేన వుడ్ఢతరేన భిక్ఖునా న అభివాదాపేతబ్బం, న వన్దాపేతబ్బన్తి యోజనా, ఏత్థాపి కమ్మవచనిచ్ఛాయాభావతో వుత్తనయేన భావేయేవ కిచ్చపచ్చయో హోతీతి దట్ఠబ్బో. నను వన్దాపకే సతి వన్దాపేతబ్బో లబ్భతియేవ, అథ “కస్మా కమ్మవచనిచ్ఛాయాభావతో”తి వుత్తన్తి? “వత్తిచ్ఛానుపుబ్బికా సద్దపటిపత్తీ”తి వచనతో వత్తిచ్ఛాభావతో న వుత్తన్తి. వుత్తఞ్హేతం పుబ్బాచరియేహి –

“వత్తిచ్ఛా న భవే సన్త-మప్యసన్తమ్పి సా భవే;
తం యథానుదరా కఞ్ఞా, సముద్దో కుణ్డికాతి చా”తి.

ఇతరేసుపి సువిఞ్ఞేయ్యమేవ. పటిచ్ఛాదేన్తి అఙ్గమఙ్గాని ఏతాహీతి **పటిచ్ఛాదియో.**

గన్ధపుప్ఫకథా

౩౨. గన్ధపుప్ఫకథాయం ‘‘**గన్ధగన్ధం పన గహేత్వా కవాటే పఞ్చఙ్గులిం దాతుం వట్టతీ**’’తి వచనతో గన్ధే దిన్నే పటిగ్గహితుం వట్టతి, నో లిమ్పితున్తి సిద్ధం. ఇదాని పన మనుస్సా భిక్ఖూ భోజేత్వా హత్థధోవనావసానే హత్థవాసత్థాయ గన్ధవిలేపనం దేన్తి, తం భిక్ఖూ పటిగ్గహేత్వా ఏకచ్చే హత్థమేవ లిమ్పేన్తి, ఏకచ్చే కాయమ్పి ముఖమ్పి ఆలిమ్పేన్తి, “సుగన్ధో వతా”తిఆదీని వత్వా హట్ఠపహట్ఠాకారం కరోన్తి, తం వట్టతి, న వట్టతీతి? “కవాటే పఞ్చఙ్గులికం దాతుం వట్టతీ”తి విహారే కవాటధూపనమత్తస్సేవ వుత్తత్తా కాయధూపనస్స అవుత్తత్తా, “మాలాగన్ధవిలేపనధారణమణ్డనవిభూసనట్ఠానా వేరమణీ”తి వచనస్సానులోమతో చ న వట్టతీతి దిస్సతి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం. ‘‘**పుప్ఫం గహేత్వా విహారే ఏకమన్తం నిక్ఖిపితు**’’న్తి వచనతో పుప్ఫే దిన్నే గహేతుం వట్టతి, న పిళన్ధనాదీని కాతున్తి సిద్ధం. ఇదాని పన భిక్ఖూసు గన్ధపుప్ఫేసు లద్ధేసు “సురభిగన్ధం వతిదం పుప్ఫ”న్తిఆదీని వత్వా పహట్ఠాకారం కత్వా సిఙ్ఘన్తి, తం వట్టతి, న వట్టతీతి? తమ్పి విహారేయేవ

ఏకమన్తం రపనస్స వుత్తత్తా సిబ్బితబ్బాదిభావస్స అవుత్తత్తా, మాలాగన్ధాదిపారస్స అనులోమతో చ న వట్టతీతి దిస్సతి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం. "ఏకమన్తం నిక్ఖిపితు"న్తి వచనస్స పన సామత్థియతో చేతియపటిమాపూజనాదీని చ కాతుం వట్టతీతి విఞ్ఞాయతి.

ఆసిత్తకూపధానకథా

౩౩. ఆసిత్తకూపధానకథాయం మనుస్సానం భరణసీలతం సన్ధాయ "**తమ్బలోహేన వా రజతేన వా**"తి వుత్తం, వికప్పనత్థేన పన **వా**-సద్దేన హిరఞ్ఞేన వా సువణ్ణేన వాతిఆదిం సఙ్గణ్హాతి. **పటిక్ఖిత్తత్తా పనాతి** భగవతా పన ఆసిత్తకూపధానస్స సామఞ్ఞవసేన పటిక్ఖిత్తత్తా. న కేవలం రతనపేళా ఏవ న వట్టతి, అథ ఖో **దారుమయాపీతి**. ఏత్థ **పి**-సద్దో సమ్పిణ్డనత్థో, తం న విలీవమయతాలపణ్ణమయవేత్తమయాదికం సమ్పిణ్డేతి.

మళోరికకథా

౩౪. మళోరికకథాయం "**అనుజానామి, భిక్ఖవే, మళోరిక**"న్తి గిలానో భిక్ఖు భుఞ్జమానో న సక్కోతి హత్థేన పత్తం సన్ధారేతుం, తస్మా అనుఞ్ఞాతం. పుబ్బే పత్తసఙ్గోపనత్థం ఆధారకో అనుఞ్ఞాతో, ఇదాని భుఞ్జనత్థం. **దణ్డాధారకో వుచ్చతీతి** దణ్డాధారకో పధానతో మళోరికోతి వుచ్చతి. యట్ఠి...పే.... పీఠాదీనిపి ఆధారకసామఞ్ఞేన ఏత్థేవ పవిట్ఠానీతి సమ్బన్ధో. ఆధారకం నామ ఛిద్దం విద్ధమ్పి అత్థి, అవిద్ధమ్పి అత్థి, తేసు కతమం వట్టతీతి ఆహ "**ఆధారసఙ్ఖేపగమనతో హి...పే.... వట్టతియేవా**"తి.

ఏకభాజనాదికథా

౩౫. ఏకభాజనాదికథాయం **ఏకతోభుఞ్జనం** నామ ఏకభాజనస్మిం ఏకక్ఖణేయేవ సహభుఞ్జనం, న నానాభాజనే. ఏకభాజనస్మిమ్పి న నానాక్ఖణేతి ఆహ "**సచే పనా**"తిఆది. **తస్మిం అపగతే** తస్స అపగతత్తా **ఇతరస్స సేసకం భుఞ్జితుం వట్టతి**. ఇమినా ఏకక్ఖణే అభుఞ్జనభావం దస్సేతి. **ఇతరస్సపీతిఆదీసు ఇతరస్సపీతి** ఇతరీతరకథనం, సేసభుఞ్జకఇతరతో ఇతరస్సాతి అత్థో. తేన పఠమం గహేత్వా గతభిక్ఖుమేవాహ. **తస్మిం ఖీణే** తస్స ఖణత్తా పఠమం గహితవత్థుస్స ఖీణత్తా **పున గహేతుం వట్టతి**. ఇమినా సహఅభుఞ్జనభావం దస్సేతి.

న ఏకమఞ్చే నిపజ్జితబ్బం సతిపి నానాఅత్థరణే "న ఏకమఞ్చే తువట్టితబ్బం, యో తువట్టేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ. ౨౬౪) వచనతో. **న ఏకత్థరణే నిపజ్జితబ్బం** సతిపి నానామఞ్చే "న ఏకత్థరణా తువట్టితబ్బా"న్తి (చూళవ. ౨౬౪) వచనతో, పగేవ ఉభిన్నం ఏకత్తేతి అత్థో. యది ఏవం నానామఞ్చనానాఅత్థరణేసు అసన్తేసు కథం అనాపత్తి సియాతి చిన్తాయమాహ "**వవత్థానం పనా**"తిఆది. **ఏకత్థరణపావురణేహీతి** ఏత్థ పన అయం ఏకత్థరణపావురణసద్దో న చత్థసమాసో హోతి, అథ ఖో బాహిరత్థసమాసోతి ఆహ "**ఏకం అత్థరణఞ్చేవ పావురణఞ్చ ఏతేసన్తి ఏకత్థరణపావురణా**"తి, తిపదతుల్యాధికరణబాహిరత్థసమాసోయం. కేసమేతమధివచనన్త్యాహ "**ఏకం అన్తం అత్థరిత్వా ఏకం పారుపిత్వా నిపజ్జన్తానమేతం అధివచన**"న్తి, ఏవం నిపజ్జన్తానం భిక్ఖూనం ఏతం ఏకత్థరణపావురణపదం అధివచనం హోతీతి అధిప్పాయో. కేసం పన అన్తన్తి ఆహ "**సంహారిమాన**"న్తిఆది.

చేలపటికకథా

౩౬. చేలపటికకథాయం **చేలపటిక**న్తి చేలసన్థరం. కిం పన భగవతో సిక్ఖాపదపఞ్ఞాపనే కారణన్తి? “బోధిరాజకుమారో కిర ‘సచే అహం పుత్తం లచ్ఛామి, అక్కమిస్సతి మే భగవా చేలపటిక’న్తి ఇమినా అజ్ఝాసయేన సన్థరి, అభబ్బో చేస పుత్తలాభాయ, తస్మా భగవా న అక్కమి. యది అక్కమేయ్య, పచ్ఛా పుత్తం అలభన్తో ‘నాయం సబ్బఞ్ఞూ’తి దిట్ఠిం గణ్హేయ్య, ఇదం తావ భగవతో అనక్కమనే కారణం. యస్మా పన భిక్ఖూపి యే అజానన్తా అక్కమేయ్యుం, తే గిహీనం పరిభూతా భవేయ్యుం, తస్మా భిక్ఖూ పరిభవతో మోచేతుం సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేసి, ఇదం సిక్ఖాపదపఞ్ఞాపనే కారణ”న్తి అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౬౮) వుత్తం.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౨౬౮) పన ‘‘**భగవా తుణ్హీ అహోసీ**తి ‘కిస్స ను ఖో అత్థాయ రాజకుమారేన అయం మహాసక్కారో కతో’తి ఆవజ్జేన్తో పుత్తపత్థనాయ కతభావం అఞ్ఞాసి. సో హి రాజపుత్తో అపుత్తకో, సుతఞ్చానేన అహోసి ‘బుద్ధానం కిర అధికారం కత్వా మనసా ఇచ్ఛితం లభన్తీ’తి, సో ‘సచాహం పుత్తం లభిస్సామి, సమ్మాసమ్బుద్ధో ఇమం చేలపటికం అక్కమిస్సతి. నో చే లభిస్సామి, న అక్కమిస్సతీ’తి పత్థనం కత్వా సన్థరాపేసి. అథ భగవా ‘నిబ్బత్తిస్సతి ను ఖో ఏతస్స పుత్తో’తి ఆవజ్జేత్వా ‘న నిబ్బత్తిస్సతీ’తి అద్దస. పుబ్బే కిర సో ఏకస్మిం దీపే వసమానో భరియాయ సమానచ్ఛన్దో అనేకసకుణపోతకే ఖాది. ‘సచస్స మాతుగామో పుఞ్ఞవా భవేయ్య, పుత్తం లభేయ్య, ఉభోహి పన సమానచ్ఛన్దేహి హుత్వా పాపకమ్మం కతం , తేనస్స పుత్తో న నిబ్బత్తిస్సతీతి అఞ్ఞాసి. దుస్సే పన అక్కన్తే ‘బుద్ధానం అధికారం కత్వా పత్థితం లభన్తీతి లోకే అనుస్సవో, మయా చ మహాఅధికారో కతో, న చ పుత్తం లభామి, తుచ్ఛం ఇదం వచన’న్తి మిచ్ఛాగాహం గణ్హేయ్య. తిత్థియాపి ‘నత్థి సమణానం అకత్తబ్బం నామ, చేలపటికమ్పి మద్దన్తా ఆహిణ్డన్తీ’తి ఉజ్ఝాయేయ్యుం, ఏతరహి చ అక్కమన్తేసు బహూ భిక్ఖూ పరచిత్తవిదునో, తే భబ్బత్తం జానిత్వా అక్కమిస్సన్తి. అభబ్బతం జానిత్వా న అక్కమిస్సన్తి. అనాగతే పన ఉపనిస్సయో మన్దో భవిస్సతి, అనాగతం న జానిస్సన్తి. తేసు అక్కమన్తేసు సచే పత్థితం సమిజ్ఝిస్సతి, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే ఇజ్ఝిస్సతి, ‘పుబ్బే భిక్ఖుసఙ్ఘస్స అధికారం కత్వా ఇచ్ఛితిచ్ఛితం లభన్తి, ఇదాని న లభన్తి, తేయేవ మఞ్ఞే భిక్ఖూ పటిపత్తిపూరకా అహేసుం, ఇమే పన పటిపత్తిం పూరేతుం న సక్కోన్తీ’తి మనుస్సా విప్పటిసారినో భవిస్సన్తీతి ఇమేహి తీహి కారణేహి భగవా అక్కమితుం అనిచ్ఛన్తో తుణ్హీ అహోసి. **పచ్ఛిమం జనతం తథాగతో అనుకమ్పతీ**తి ఇదం పన థేరో వుత్తేసు కారణేసు తతియకారణం సన్ధాయాహా”తి వుత్తం.

పాళియం (చూళవ॰ ౨౬౮) “యాచియమానేన చేలపటికం అక్కమితు”న్తి వచనతో యాచియమానేన ఏవ అక్కమితబ్బం, నో అయాచియమానేనాతి సిద్ధం, తత్థపి “మఙ్గలత్థాయా”తి (చూళవ॰ ౨౬౮) వచనతో మఙ్గలత్థాయ యాచియమానేన అక్కమితబ్బం, న సిరిసోభగ్గాదిఅత్థాయ యాచియమానేనాతి చ, తత్థపి “గిహీన”న్తి (చూళవ॰ ౨౬౮) వచనతో గిహీనం ఏవ చేలసన్థరం అక్కమితబ్బం, న పబ్బజితానన్తి చ. అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౬౮) ‘‘**యా కాచి ఇత్థీ అపగతగబ్భా వా హోతు, గరుగబ్భా వా**’’తి అనియమవాచకేన **వా**-సద్దేన వచనతో న కేవలం ఇమా ద్వేయేవ గహేతబ్బా, అథ ఖో “పతిట్ఠితగబ్భా వా విజాతిపుత్తా వా”తిఆదినా యా కాచి మఙ్గలికాయో ఇత్థియోపి పురిసాపి గహేతబ్బా. ‘‘**ఏవరూపేసు ఠానేసూ**’’తి వుత్తత్తా న కేవలం యథావుత్తట్ఠానేసుయేవ, అథ ఖో తంసదిసేసు యేసు కేసుచి మఙ్గలట్ఠానేసు యేసం కేసఞ్చి గిహీనం మఙ్గలత్థాయ యాచియమానానం చేలసన్థరం అక్కమితుం వట్టతీతి సిజ్ఝతి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం. పాళియం (చూళవ॰ ౨౬౮) “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ధోతపాదకం అక్కమితు”న్తి సామఞ్ఞవసేన వచనతో,

అట్ఠకథాయఞ్చ (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౬౮) "తం అక్కమితుం వట్టతీ"తి అవిసేసేన వుత్తత్తా ధోతపాదకం అయాచియమానేనపి భిక్ఖునా అక్కమితబ్బన్తి సిద్ధం, ''**ధోతేహి పాదేహి అక్కమనత్థాయా**''తి పన వుత్తత్తా అధోతేహి అక్కమితుం న వట్టతీతి చ, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం.

పాదఘంసనీయకథా

౩౭. పాదఘంసనీయకథాయం పఠమం తావ అకప్పియపాదఘంసనిం దస్సేతుం ''**కతకం న వట్టతీ**''తి ఆహ. కతకం నామ కీదిసన్తి పుచ్ఛాయ సతి వుత్తం ''**కతకం నామ పదుమకణ్ణికాకార**''న్తిఆది. కస్మా పటిక్ఖిత్తన్తి వుత్తం ''**బాహులికానుయోగత్తా**''తి. తతో కప్పియపాదఘంసనియో దస్సేతుమాహ ''**అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిస్సో పాదఘంసనియో**''తిఆది. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

బీజనీకథా

౩౮. బీజనీకథాయం పఠమం తావ అకప్పియబీజనిం దస్సేతుం ''**చమరీవాలేహి కతబీజనీ న వట్టతీ**''తి ఆహ. తతో కప్పియఛబీజనియో దస్సేతుం ''**మకసబీజనీఆది వట్టతీ**''తి ఆహ. తత్థ **కప్పియఛబీజనియో** నామ మకసబీజనీ, వాకమయబీజనీ, ఉసీరమయబీజనీ, మోరపిఞ్ఛమయబీజనీ, విధూపనం, తాలవణ్టఞ్చాతి. తాసం విసేసం దస్సేతుం ''**విధూపనన్తి బీజనీ వుచ్చతీ**''తిఆదిమాహ . ఉసీరమయం మోరపిఞ్ఛమయఞ్చ సువిఞ్ఞేయ్యత్తా న వుత్తం. ''**బీజని**న్తి చతురస్సబీజనిం. **తాలవణ్ట**న్తి తాలపత్తాదీహి కతం మణ్డలికబీజని"న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౨౬౯) వుత్తం.

ఛత్తకథా

౩౯. ఛత్తకథాయం **ఛత్తం** నామ తీణి ఛత్తాని సేతచ్ఛత్తం, కిలఞ్జచ్ఛత్తం, పణ్ణచ్ఛత్తన్తి. తత్థ **సేతచ్ఛత్త**న్తి వత్థపలిగుణ్ఠితం పణ్డరచ్ఛత్తం. **కిలఞ్జచ్ఛత్త**న్తి విలీవచ్ఛత్తం. **పణ్ణచ్ఛత్త**న్తి తాలపణ్ణాదీహి యేహి కేహిచి కతం. **మణ్డలబద్ధం సలాకబద్ధ**న్తి ఇదం పన తిణ్ణమ్పి ఛత్తానం పఞ్జరదస్సనత్థం వుత్తం. తాని హి మణ్డలబద్ధాని చేవ హోన్తి సలాకబద్ధాని చ. యమ్పి తత్థజాతకదణ్డేన కతం ఏకపణ్ణచ్ఛత్తం హోతి, తమ్పి ఛత్తమేవ. ''**విలీవచ్ఛత్త**న్తి వేణువిలీవేహి కతం ఛత్తం. **తత్థజాతకదణ్డకేన కత**న్తి తాలపణ్ణం సహ దణ్డకేన ఛిన్దిత్వా తమేవ ఛత్తదణ్డం కరోన్తి గోపాలకాదయో వియ, తం సన్ధాయేతం వుత్త"న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౮౩౪) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౨.౮౩౪) పన ''**విలీవచ్ఛత్త**న్తి వేణుపేసికాహి కతం. **మణ్డలబద్ధానీ**తి దీఘసలాకాసు తిరియం వలయాకారేన సలాకం ఠపేత్వా సుత్తేహి బద్ధాని దీఘఞ్చ తిరియఞ్చ ఉజుకమేవ సలాకాయో ఠపేత్వా దళ్హబద్ధాని చేవ తిరియం ఠపేత్వా దీఘదణ్డకేహేవ సఙ్కోచారహం కత్వా సుత్తేహేవ తిరియం బద్ధాని. **తత్థజాతకదణ్డకేన కత**న్తి సహ దణ్డకేన ఛిన్నతాలపణ్ణాదీహి కత"న్తి వుత్తం. ఇధ పన ఛత్తధారకపుగ్గలవసేన వుత్తం, తస్మా అగిలానస్స భిక్ఖునో ఛత్తం ధారేతుం న వట్టతి. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

నఖకథా

౪౦. నఖకథాయం దీఘనఖధారణపచ్చయా ఉప్పన్నే వత్థుస్మిం “న, భిక్ఖవే, దీఘా నఖా ధారేతబ్బా, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ॰ ౨౭౪) వచనతో ధారేన్తస్స ఆపత్తి. “నఖేనపి నఖం ఛిన్దన్తి, ముఖేనపి నఖం ఛిన్దన్తి, కుట్టేపి ఘంసన్తి, అఙ్గులియో దుక్ఖా హోన్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, నఖచ్ఛేదన”న్తి (చూళవ॰ ౨౭౪) వచనతో నఖచ్ఛేదనసత్థకం ధారేతుం వట్టతి. హేట్ఠా చ “నఖచ్ఛేదనం వలితకంయేవ కరోన్తి, తస్మా తం వట్టతీ”తి అట్ఠకథాయం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫) వుత్తం. “**వలితక**న్తి నఖచ్ఛేదనకాలే దళ్హగ్గహణత్థం వలీహి యుత్తమేవ కరోన్తి, తస్మా తం వట్టతీ”తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౮౫) వుత్తం. **మంసప్పమాణేనా**తి అఙ్గులగ్గమంసప్పమాణేన. **వీసతిమట్ఠ**న్తి వీసతిపి హత్థపాదనఖే లిఖితమట్ఠే కరోన్తి. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

లోమకథా

లోమకథాయం “సమ్బాధేలోమం సంహరాపేన్తి. మనుస్సా ఉజ్ఝాయన్తి ఖీయన్తి విపాచేన్తి సేయ్యథాపి గిహీ కామభోగినో”తి వత్థుస్మిం ఉప్పన్నే “న, భిక్ఖవే…పే॰… దుక్కటస్సా”తి (చూళవ॰ ౨౭౫) వచనతో సంహరాపేన్తస్స ఆపత్తి. అఞ్ఞతరస్స భిక్ఖునో సమ్బాధే వణో హోతి, భేసజ్జం న తిట్ఠతీతి ఇమిస్సా అట్ఠుప్పత్తియా “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆబాధపచ్చయా సమ్బాధే లోమం సంహరాపేతు”న్తి (చూళవ॰ ౨౭౫) వచనతో ఆబాధపచ్చయా భేసజ్జపతిట్ఠాపనత్థాయ సమ్బాధే లోమం హరాపేన్తస్స అనాపత్తి. “సేయ్యథాపి పిసాచిల్లికా”తి మనుస్సానం ఉజ్ఝాయనపచ్చయా “న, భిక్ఖవే, దీఘం నాసికాలోమం ధారేతబ్బం, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ॰ ౨౭౫) వచనతో ధారణపచ్చయా ఆపత్తి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, సణ్డాస”న్తి అనురక్ఖణత్థాయ సణ్డాసో అనుఞ్ఞాతో, తస్మా నాసికాలోమం సణ్డాసేన హరాపేతుం వట్టతి. **పలిత**న్తి పణ్డరకేసం. **గాహేతుం న వట్టతి** “మా మే జరాభావో హోతూ”తి మనసి కతత్తా. **బీభచ్ఛం హుత్వా**తి విరూపం హుత్వా. **పలితం వా అపలితం వా**తి పణ్డరం వా అపణ్డరం వా. **గాహాపేతుం వట్టతి** అప్పసాదావహత్తాతి.

కాయబన్ధనకథా

౪౧. కాయబన్ధనకథాయం **అకాయబన్ధనేనా**తి అబన్ధితకాయబన్ధనేన. భిక్ఖునాతి సేసో. అథ వా **అకాయబన్ధనేనా**తి అబన్ధితకాయబన్ధనో హుత్వాతి ఇత్థమ్భూతత్థే కరణవచనం యథా “భిన్నేన సీసేన పగ్ఘరన్తేన లోహితేన పటివిసకే ఉజ్ఝాపేసీ”తి. తేనాహ “**అబన్ధిత్వా నిక్ఖమన్తేన యత్థ సరతి, తత్థ బన్ధితబ్బ**”న్తి. **కాయబన్ధనం** నామ ఛ కాయబన్ధనాని కలాబుకం, దేడ్డుభకం, మురజం, మద్దవీణం, పట్టికం, సూకరన్తకన్తి. తత్థ **కలాబుకం** నామ బహురజ్జుకం. **దేడ్డుభకం** నామ ఉదకసప్పసీససదిసం. **మురజం** నామ మురజవట్టిసణ్ఠానం వేఠేత్వా కతం. **మద్దవీణం** నామ పామఙ్గసణ్ఠానం. ఈదిసఞ్హి ఏకమ్పి న వట్టతి, పగేవ బహూని. తస్మా పటిక్ఖిత్తాని అకప్పియకాయబన్ధనాని నామ చత్తారి హోన్తి, పట్టికం, సూకరన్తకన్తి ఇమాని ద్వే కాయబన్ధనాని భగవతా అనుఞ్ఞాతాని కప్పియకాయబన్ధనాని నామ, తస్స పకతివీతా వా మచ్ఛకణ్టకవాయిమా వా పట్టికా వట్టతి, సేసా కుఞ్జరచ్ఛికాదిభేదా న వట్టతి. **సూకరన్తకం** నామ కుఞ్చికకోసకసణ్ఠానం హోతి, ఏకరజ్జుకం, పన ముద్దికకాయబన్ధనఞ్చ సూకరన్తకం అనులోమేతి. ఇమేహి పన ద్వీహి సద్ధిం అట్ఠ కాయబన్ధనాని హోన్తి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, మురజం మద్దవీణ”న్తి ఇదం దసాసుయేవ అనుఞ్ఞాతన్తి పామఙ్గదసా చేత్థ చతున్నం ఉపరి న వట్టతి. **సోభకం** నామ వేఠేత్వా ముఖవట్టిసిబ్బనం. **గుణకం** నామ ముదిఙ్గసణ్ఠానేన సిబ్బనం. ఏవం సిబ్బితా హి అన్తో థిరా హోన్తీతి వుచ్చతి. **పవనన్తో**తి పాసన్తో వుచ్చతి. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨౭౭-౨౭౮) పన

“ముద్దికకాయబన్ధనం నామ చతురస్సం అకత్వా సజ్జితం . **పామఙ్గదసా** చతురస్సా. **ముదిఙ్గసణ్ఠానేనా**తి సఙ్ఘాటియా ముదిఙ్గసిబ్బనాకారేన వరకసీసాకారేన. **పవనన్తో**తి పాసన్తో, ‘దసామూల’న్తి చ లిఖితం. అకాయబన్ధనేన సఞ్చిచ్చ వా అసఞ్చిచ్చ వా గామప్పవేసనే ఆపత్తి. సరితట్ఠానతో బన్ధిత్వా పవిసితబ్బం, నివత్తితబ్బం వాతి లిఖిత”న్తి వుత్తం.

నివాసనపారుపనకథా

౪౨. నివాసనపారుపనకథాయం **హత్థిసోణ్డాదివసేన గిహినివత్థం న నివాసేతబ్బ**న్తి ఏత్థ **హత్థిసోణ్డకం** (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౮౦; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ పరిమణ్డలసిక్ఖాపదవణ్ణనా) నామ నాభిమూలతో హత్థిసోణ్డసణ్ఠానం ఓలమ్బకం కత్వా నివత్థం చోళికఇత్థీనం నివాసనం వియ. **మచ్ఛవాళకం** నామ ఏకతో దసన్తం ఏకతో పాసన్తం ఓలమ్బిత్వా నివత్థం. **చతుకణ్ణకం** నామ ఉపరితో ద్వే, హేట్ఠతో ద్వేతి ఏవం చత్తారో కణ్ణే దస్సేత్వా నివత్థం. **తాలవణ్టకం** నామ తాలవణ్టాకారేన సాటకం ఓలమ్బిత్వా నివాసనం. **సతవలికం** నామ దీఘసాటకం అనేకక్ఖత్తుం ఓభుజిత్వా ఓవట్టికం కరోన్తేన నివత్థం, వామదక్ఖిణపస్సేసు వా నిరన్తరం వలియో దస్సేత్వా నివత్థం. సచే పన జాణుతో పట్ఠాయ ఏకం వా ద్వే వా వలియో పఞ్ఞాయన్తి, వట్టతి. **సంవేల్లియం నివాసేన్తీ**తి మల్లకమ్మకారాదయో వియ కచ్ఛం బన్ధిత్వా నివాసేన్తి, ఏవం నివాసేతుం గిలానస్సపి మగ్గప్పటిపన్నస్సపి న వట్టతి. **సేతపటపారుతాదివసేన న గిహిపారుతం పారుపితబ్బ**న్తి ఏత్థ యం కిఞ్చి సేతపటపారుతం పరిబ్బాజకపారుతం ఏకసాటకపారుతం సోణ్డపారుతం అన్తేపురికపారుతం మహాజేట్ఠకపారుతం కుటిపవేసకపారుతం బ్రాహ్మణపారుతం పాళికారకపారుతన్తి ఏవమాది పరిమణ్డలలక్ఖణతో అఞ్ఞథా పారుతం సబ్బమేతం **గిహిపారుతం** నామ, తస్మా యథా సేతపటా అడ్ఢపాలకనిగణ్ఠా పారుపన్తి, యథా చ ఏకచ్చే పరిబ్బాజకా ఉరం వివరిత్వా ద్వీసు అంసకూటేసు పావురణం ఠపేన్తి, యథా చ ఏకసాటకా మనుస్సా నివత్థసాటకస్స ఏకేన అన్తేన పిట్ఠిం పారుపిత్వా ఉభో కణ్ణే ఉభోసు అంసకూటేసు ఠపేన్తి, యథా చ సురాసోణ్డాదయో సాటకేన గీవం పరిక్ఖిపిత్వా ఉభో అన్తే ఉరే వా ఓలమ్బేన్తి, పిట్ఠియం వా ఖిపేన్తి, యథా చ అన్తేపురికాయో అక్ఖితారకమత్తం దస్సేత్వా ఓగుణ్ఠికం పారుపన్తి, యథా చ మహాజేట్ఠా దీఘసాటకం నివాసేత్వా తస్సేవ ఏకేన అన్తేన సకలసరీరం పారుపన్తి, యథా చ కస్సకా ఖేత్తకుటిం పవిసన్తా సాటకం పలివేఠేత్వా ఉపకచ్ఛకే పక్ఖిపిత్వా తస్సేవ ఏకేన అన్తేన సరీరం పారుపన్తి, యథా చ బ్రాహ్మణా ఉభిన్నం ఉపకచ్ఛకానం అన్తరే సాటకం పవేసేత్వా అంసకూటేసు పారుపన్తి, యథా చ పాళికారకో భిక్ఖు ఏకంసపారుపనేన పారుతం వామబాహుం వివరిత్వా చీవరం అంసకూటే ఆరోపేతి. ఏవం అపారుపిత్వా సబ్బేపి ఏతే అఞ్ఞే చ ఏవరూపే పారుపనదోసే వజ్జేత్వా నిబ్బికారం పరిమణ్డలం పారుపితబ్బం. తథా అపారుపిత్వా ఆరామే వా అన్తరఘరే వా అనాదరేన యం కిఞ్చి వికారం కరోన్తస్స దుక్కటం.

కాజకథా

౪౩. కాజకథాయం **ముణ్డవేఠీ**తి యథా రఞ్ఞో కుహిఞ్చి గచ్ఛన్తో పరిక్ఖారభణ్డగ్గహణమనుస్సాతి అధిప్పాయో. **ఉభతోకాజ**న్తి ఏకస్మింయేవ కాజే పురతో చ పచ్ఛతో చ ఉభోసు భాగేసు లగ్గేత్వా వహితబ్బభారం. **ఏకతోకాజ**న్తి ఏకతో పచ్ఛతోయేవ లగ్గేత్వా వహితబ్బభారం. **అన్తరాకాజ**న్తి మజ్ఝే లగ్గేత్వా ద్వీహి వహితబ్బభారం. **సీసభారాదయో** సీసాదీహి వహితబ్బభారాదయో ఏవ. **ఓలమ్బక**న్తి హత్థేన ఓలమ్బిత్వా వహితబ్బభారం. ఏతేసు ఉభతోకాజమేవ న వట్టతి, సేసా వట్టన్తి.

దన్తకట్ఠకథా

౪౪. దన్తకట్ఠకథాయం దన్తకట్ఠస్స అఖాదనే పఞ్చ దోసే, ఖాదనే పఞ్చానిసంసే చ దస్సేత్వా భగవతా భిక్ఖూనం దన్తకట్ఠం అనుఞ్ఞాతం. తత్థ **పఞ్చ దోసా** నామ అచక్ఖుస్సం, ముఖం దుగ్గన్ధం, రసహరణియో న విసుజ్ఝన్తి, పిత్తం సేమ్హం భత్తం పరియోనన్ధతి, భత్తమస్స నచ్ఛాదేతీతి. తత్థ **అచక్ఖుస్స**న్తి చక్ఖూనం హితం న హోతి, పరిహానిం జనేతి. **నచ్ఛాదేతీ**తి న రుచ్చతి. **పఞ్చానిసంసా** వుత్తపటిపక్ఖతో వేదితబ్బా. తతో దీఘదన్తకట్ఠఖాదనే చ అతిమదాహకదన్తకట్ఠఖాదనే చ దుక్కటం పఞ్ఞపేత్వా అట్ఠఙ్గులపరమం చతురఙ్గులపచ్ఛిమం దన్తకట్ఠం అనుఞ్ఞాతం. తత్థ అట్ఠఙ్గులం పరమం ఏతస్స దన్తకట్ఠస్సాతి **అట్ఠఙ్గులపరమం**. చతురఙ్గులం పచ్ఛిమం పమాణం ఏతస్స దన్తకట్ఠస్సాతి **చతురఙ్గులపచ్ఛిమం. అతిమదాహక**న్తి అతిఖుద్దకం. అట్ఠఙ్గులం మహాదన్తకట్ఠం నామ, చతురఙ్గులం ఖుద్దకదన్తకట్ఠం నామ, పఞ్చఛసత్తఙ్గులం మజ్ఝిమదన్తకట్ఠం నామ. తేన వుత్తం "దువిధేన ఉదకేన తివిధేన దన్తకట్ఠేనా"తి. "**అట్ఠఙ్గులపరమ**న్తి మనుస్సానం పమాణఙ్గులేన అట్ఠఙ్గులపరమ"న్తి అట్ఠకథాయ (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౮౨) మాహ.

ఏత్థ చ **పమాణఙ్గులేనా**తి ఇదం పకతిఅఙ్గులేనాతి గహేత్వా మనుస్సానం పకతిఅఙ్గులేన అట్ఠఙ్గులతో అధికప్పమాణం దన్తకట్ఠం న వట్టతీతి వదన్తి. తత్తకమేవ చ కత్వా ఖాదన్తి. అట్ఠకథాయం పన "మనుస్సానం పమాణఙ్గులేన" ఇచ్చేవ వుత్తం, న "పకతిఅఙ్గులేనా"తి. తస్మా యం వడ్ఢకిహత్థతో అఙ్గులం పమాణం కత్వా మనుస్సా గేహాదీని మినన్తి, తేన మనుస్సానం పమాణఙ్గులభూతేన వడ్ఢకిఅఙ్గులేన అట్ఠఙ్గులపరమన్తి అత్థో గహేతబ్బో. వుత్తఞ్హి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౨౮౦-౨౮౨) "**పమాణఙ్గులేనా**తి వడ్ఢకిఅఙ్గులం సన్ధాయ వుత్త"న్తి. విమతివినోదనియఞ్చ (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౨౮౨) "**పమాణఙ్గులేనా**తి వడ్ఢకిఅఙ్గులేన, కేచి పన 'పకతిఅఙ్గులేనా'తి వదన్తి, తం చతురఙ్గులపచ్ఛిమవచనేన సమేతి. న హి పకతిఅఙ్గులేన చతురఙ్గులప్పమాణం దన్తకట్ఠం కణ్ఠే అవిలగ్గం ఖాదితుం సక్కా"తి.

రుక్ఖారోహనకథా

౪౫. రుక్ఖారోహనకథాయం పురిసో పమాణో యస్స రుక్ఖస్సాతి **పోరిసో**, ఉద్ధం ఉక్ఖిపితహత్థేన సద్ధిం మనుస్సకాయప్పమాణో పఞ్చహత్థమత్తఉచ్చో రుక్ఖపదేసో, తం **పోరిసం రుక్ఖం**, అవయవే సముదాయవోహారో యథా "సముద్దో దిట్ఠో"తి, ఆభుసో పదన్తి గచ్ఛన్తి పవత్తన్తీతి **ఆపదా,** పరిస్సయా. యావ అత్థో అత్థి ఏతస్మిం రుక్ఖేతి **యావదత్థో**, రుక్ఖో, అత్థ-సద్దో పయోజనవాచకో. యావ తస్మిం రుక్ఖే భిక్ఖుస్స అత్థో పయోజనం అత్థి, తావ అభిరుహితబ్బోతి అధిప్పాయో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

ఛన్దారోపనకథా

౪౬. ఛన్దారోపనకథాయం **ఛన్దసో**తి సక్కటభాసాయ. **న ఆరోపేతబ్బ**న్తి వాచనామగ్గం న ఆరోపేతబ్బం. **సకాయ నిరుత్తియా**తి మాగధభాసాయ. తత్థ సన్తేహి కతాతి సక్కటా, అట్ఠకవామకాదీహి సమితపాపేహి ఇసీహి కతాతి అత్థో. అథ వా సక్కరితబ్బా పూజితబ్బాతి సక్కటా మనుస్సానం హితసుఖావహనతో, తదత్థికేహి మనుస్సేహి పూజితబ్బాతి అత్థో. భాసీయతేతి భాసా, సక్కటా చ సా భాసా చాతి **సక్కటభాసా**. వేదత్తయగతా నిరుత్తి, సస్స ఏసాతి **సకా**, భగవతో వచనన్త్యత్థో. మగధే జాతా **మాగధికా,** ఆదికప్పకాలే మగధరట్ఠే జాతాతి అత్థో. ఉచ్చతేతి ఉత్తి, నీహరిత్వా ఉత్తి **నిరుత్తి,** పిటకత్తయతో నీహరిత్వా కథీయతేత్యత్థో. వుత్తఞ్హేతం పోరాణేహి –

“సా మాగధీ మూలభాసా;

నరా యాయాదికప్పికా;

బ్రహ్మానో చాస్సుతాలాపా;

సమ్బుద్ధా చాపి భాసరే”తి.

సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

లోకాయతకథా

౪౭. లోకాయతకథాయం లోకియన్తి పతిట్ఠహన్తి పుఞ్ఞాపుఞ్ఞాని తబ్బిపాకో చాతి లోకో, సత్తలోకో. ఆభుసో యతన్తి వీరియం కరోన్తి ఏత్థాతి ఆయతం, లోకస్స ఆయతం **లోకాయతం,** సత్తానం భుసో వీరియకరణట్ఠానన్త్యత్థో. కిం తం? తిత్థియసత్థం. **సబ్బం ఉచ్ఛిట్ఠం,** కస్మా? సకుణాదీహి పరిభుత్తపుబ్బత్తా. **సబ్బం అనుచ్ఛిట్ఠం** ఇమస్స అవసేసభోజనస్స కేనచి అపరిభుత్తపుబ్బత్తా. **సేతో కాకో** అట్ఠిస్స సేతత్తా, **కాళో బకో** పాదస్స కాళత్తాతి. నత్థి అత్థో ఏత్థాతి నిరత్థకం, నిరత్థకమేవ కారణం నిరత్థకకారణం. తేన పటిసంయుత్తం **నిరత్థకకారణపటిసంయుత్తం**. తరన్తి ఏత్థాతి తిత్థం, పట్టనం. తిత్థం వియాతి తిత్థం, లద్ధి, తం ఏతేసం అత్థీతి తిత్థియా, విపరీతదస్సనా. సాసన్తి అత్తనో సావకే ఏత్థాతి సత్థం, తిత్థియానం సత్థం **తిత్థియసత్థం. న తిరచ్ఛానవిజ్జా పరియాపుణితబ్బాతి** ఏత్థ **తిరచ్ఛానవిజ్జా** నామ యా కాచి బాహిరకా అనత్థసఞ్హితా. **న పరియాపుణితబ్బాతి** అత్తనా న పరియాపుణితబ్బా. **న వాచేతబ్బాతి** పరేసం న వాచేతబ్బా. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

ఖిపితకథా

౪౮. ఖిపితకథాయం ఖిపీయిత్థాతి ఖిపితో. ఖిపి అబ్యత్తసద్దేతి ధాతు. భావేనభావలక్ఖణత్తా తస్మిం **ఖిపితే**తి విభత్యన్తం. “యస్మిం కిస్మిఞ్చి పుగ్గలే”తి లక్ఖణవన్తకత్తా అజ్ఝాహరితబ్బో. **జీవాతి** జీవ పాణధారణేతి ధాతు, విభత్తిలోపో. యస్మిం కిస్మిఞ్చి పుగ్గలే ఖిపితే భిక్ఖునా “జీవా”తి వచనం న వత్తబ్బం, భిక్ఖుస్మిం ఖిపితే గిహినా “జీవథ భన్తే”తి వుచ్చమానే సతి “చిరం జీవా”తి భిక్ఖునా వత్తుం వట్టతీతి యోజనా. “వుచ్చమానే”తి ఏత్థ పన లక్ఖణస్స కమ్మవాచకత్తా తేన సమానాధికరణం కమ్మభూతం “భిక్ఖుస్మి”న్తి లక్ఖణవన్తకమ్మం అజ్ఝాహరితబ్బం యథా కిం “గోసు దుయ్హమానాసు పురిసో ఆగతో”తి . అపరే పన ఆచరియా ఈదిసేసు ఠానేసు “సన్తేసూ”తి పదం అజ్ఝాహరిత్వా ఇదమేవ లక్ఖణపదం, “గోసు దుయ్హమానాసూ”తి పదద్వయం పన “సన్తేసూ”తి ఏత్థ పకతివికతివసేన కత్తా ఏవాతి వదన్తి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం.

లసుణకథా

౪౯. లసుణకథాయం “లసుణం నామ మాగధక”న్తి (పాచి॰ ౭౯౫) పాళియం ఆగతం. అట్ఠకథాయం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౭౯౫) పన “**మాగధక**న్తి మగధేసు జాతం. మగధరట్ఠే జాతలసుణమేవ హి ఇధ లసుణన్తి అధిప్పేతం, తమ్పి భణ్డికలసుణమేవ, న ఏకద్వితిమిఞ్జకం. కురున్దియం పన ‘జాతిదేసం అవత్వా ‘మాగధకం నామ భణ్డికలసుణ’న్తి వుత్త”న్తి వుత్తం. సచే ద్వే తయో భణ్డికే ఏకతోయేవ సఙ్ఖరిత్వా అజ్ఝోహరతి, ఏకం పాచిత్తియం. భిన్దిత్వా ఏకేకం మిఞ్జం ఖాదన్తియా పన పయోగగణనాయ పాచిత్తియాని, ఇదం భిక్ఖునీనం వసేన పాచిత్తియం, భిక్ఖుస్స పన దుక్కటం.

పలణ్డుకాదీనం వణ్ణేన వా మిఞ్జాయ వా నానత్తం వేదితబ్బం. వణ్ణేన తావ **పలణ్డుకో** నామ పణ్డువణ్ణో హోతి. **భఞ్జనకో** లోహితవణ్ణో, హరితకో హరితవణ్ణో, మిఞ్జాయ పన పలణ్డుకస్స ఏకా మిఞ్జా హోతి, భఞ్జనకస్స ద్వే, హరితకస్స తిస్సో, చాపలసుణో అమిఞ్జకో. అఙ్కురమత్తమేవ హి తస్స హోతి. మహాపచ్చరియాదీసు పన "పలణ్డుకస్స తీణి మిఞ్జాని, భఞ్జనకస్స ద్వే, హరితకస్స ఏక"న్తి వుత్తం. ఏతే పలణ్డుకాదయో సభావేనేవ వట్టన్తి, సూపసమ్పాకాదీసు పన మాగధకమ్పి వట్టతి. తఞ్హి పచ్చమానేసు ముగ్గసూపాదీసు వా మచ్ఛమంసవికతియా వా తేలాదీసు వా బదరసాళవాదీసు వా అమ్బిలపాకాదీసు వా ఉత్తరిభఙ్గే వా యత్థ కత్థచి అన్తమసో యాగుపత్తేపి పక్ఖిపితుం వట్టతీతి వుత్తం. "**సభావేనేవా**తి సూపసమ్పాకాదిం వినావ. **బదరసాళవం** నామ బదరఫలాని సుక్ఖాపేత్వా చుణ్ణేత్వా కత్తబ్బా ఖాదనీయవికతీ"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పాచిత్తియ ౩.౭౯౩-౭౯౭) వుత్తం.

నఅక్కమితబ్బాదికథా

౨౫౦. నఅక్కమితబ్బాదికథాయం "**పరిభణ్డకతభూమి** నామ సణ్హమత్తికాహి కతా కాళవణ్ణాదిభూమి . **సేనాసనం** మఞ్చపీఠాదికాయేవ. **తథేవ వళఞ్జేతుం వట్టతీ**తి అఞ్ఞేహి ఆవాసికేహి భిక్ఖూహి పరిభుత్తనీహారేన పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. 'నేవాసికా పకతియా అనత్థతాయ భూమియా ఠపేన్తి చే, తేసమ్పి అనాపత్తియేవా'తి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. 'ద్వారమ్పీ'తిఆదినా వుత్తద్వారవాతపానాదయో అపరికమ్మకతాపి న అపస్సయితబ్బా. **లోమేసూ**తి లోమేసు ఫుసన్తేసూ"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౩౨౪) వుత్తం. విమతివినోదనియమ్పి (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౩౨౪) "**పరిభణ్డకతభూమి వా**తి కాళవణ్ణాదికతసణ్హభూమి వా. **సేనాసనం వా**తి మఞ్చపీఠాది వా. **తథేవ వళఞ్జేతుం వట్టతీ**తి ఇమినా నేవాసికేహి ధోతపాదాదీహి వళఞ్జనట్ఠానే సఞ్చిచ్చ అధోతపాదాదీహి వళఞ్జన్తస్సేవ ఆపత్తి పఞ్ఞత్తాతి దస్సేతి , '**ద్వారమ్పీ**'తిఆదినా సామఞ్ఞతో వుత్తత్తా ద్వారవాతపానాదయో అపరికమ్మకతాపి న అపస్సయితబ్బా. అజానిత్వా అపస్సయన్తస్సపి ఇధ లోమగణనాయ ఆపత్తీ"తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩౨౩-౩౨౪) "నేవాసికా పకతియా అనత్థతాయ భూమియా ఠపేన్తి చే, తేసమ్పి అనాపత్తియేవాతి లిఖితం, ద్వారవాతపానాదయో అపరికమ్మకతాపి న అపస్సయితబ్బాతి లిఖిత"న్తి వుత్తం.

అవన్దియవన్దియకథా

౨౫౧. అవన్దియవన్దియకథాయం ఇధ పకరణాచరియేన సేనాసనక్ఖన్ధకపాళివసేన దస అవన్దియా, తయో వన్దియా చ వుత్తా, అట్ఠకథాటీకాసు చ న కిఞ్చి వుత్తా, తస్మా ఇధ ఆగతనయేనేవ అత్థో దట్ఠబ్బో. పరివారపాళియం (పరి॰ ౪౬౭ ఆదయో) పన ఉపాలిపఞ్చకే పఞ్చపఞ్చకవసేన పఞ్చవీసతి అవన్దియా, పఞ్చ వన్దియా చ వుత్తా. కథం? "కతి ను ఖో, భన్తే, అవన్దియాతి? పఞ్చిమే, ఉపాలి, అవన్దియా. కతమే పఞ్చ? అన్తరఘరం పవిట్ఠో అవన్దియో, రచ్ఛగతో అవన్దియో, ఓతమసికో అవన్దియో, అసమన్నాహరన్తో అవన్దియో, సుత్తో అవన్దియో. ఇమే ఖో, ఉపాలి, పఞ్చ అవన్దియా. అపరేపి, ఉపాలి, పఞ్చ అవన్దియా. కతమే పఞ్చ? యాగుపానే అవన్దియో, భత్తగ్గే అవన్దియో, ఏకావత్తో అవన్దియో, అఞ్ఞవిహితో అవన్దియో, నగ్గో అవన్దియో. ఇమే ఖో, ఉపాలి, పఞ్చ అవన్దియా. అపరేపి, ఉపాలి, పఞ్చ అవన్దియా. కతమే పఞ్చ? ఖాదన్తో అవన్దియో, భుఞ్జన్తో అవన్దియో, ఉచ్చారం కరోన్తో అవన్దియో, పస్సావం కరోన్తో అవన్దియో, ఉక్ఖిత్తకో అవన్దియో. ఇమే ఖో, ఉపాలి, పఞ్చ అవన్దియా. అపరేపి, ఉపాలి, పఞ్చ అవన్దియా. కతమే పఞ్చ? పురేఉపసమ్పన్నేన పచ్ఛాఉపసమ్పన్నో

అవన్దియో, అనుపసమ్పన్నో అవన్దియో , నానాసంవాసకో వుడ్ఢతరో అధమ్మవాదీ అవన్దియో, మాతుగామో అవన్దియో, పణ్డకో అవన్దియో. ఇమే ఖో, ఉపాలి, పఞ్చ అవన్దియా. అపరేపి, ఉపాలి, పఞ్చ అవన్దియా. కతమే పఞ్చ? పారివాసికో అవన్దియో, మూలాయపటికస్సనారహో అవన్దియో, మానత్తారహో అవన్దియో, మానత్తచారికో అవన్దియో, అబ్భానారహో అవన్దియో. ఇమే ఖో, ఉపాలి, పఞ్చ అవన్దియా"తి.

"కతి ను ఖో, భన్తే, వన్దియాతి? పఞ్చిమే, ఉపాలి, వన్దియా. కతమే పఞ్చ? పచ్ఛాఉపసమ్పన్నేన పురేఉపసమ్పన్నో వన్దియో, నానాసంవాసకో వుడ్ఢతరో ధమ్మవాదీ వన్దియో, ఆచరియో వన్దియో, ఉపజ్ఝాయో వన్దియో, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో వన్దియో. ఇమే ఖో, ఉపాలి, పఞ్చ వన్దియా"తి.

అట్ఠకథాయఞ్చ (పరి॰ అట్ఠ॰ ४६२) "**ఓతమసితోతి** అన్ధకారగతో. తస్మిం వన్దన్తస్స మఞ్చపాదాదీసుపి నలాటం పటిహఞ్ఞేయ్య. **అసమన్నాహరన్తోతి** కిచ్చప్పసుతత్తా వన్దనం అసమన్నాహరన్తో. **సుత్తోతి** నిద్దం ఓక్కన్తో. **ఏకావత్తోతి** ఏకతో ఆవత్తో సపత్తపక్ఖే ఠితో వేరీ విసభాగపుగ్గలో వుచ్చతి, అయం అవన్దియో. అయఞ్హి వన్దియమానో పాదేనపి పహరేయ్య. **అఞ్ఞవిహితోతి** అఞ్ఞం చిన్తయమానో. **ఖాదన్తోతి** పిట్ఠఖజ్జకాదీని ఖాదన్తో. **ఉచ్చారఞ్చ పస్సావఞ్చ కరోన్తో** అనోకాసగతత్తా అవన్దియో. **ఉక్ఖిత్తకోతి** తివిధేనపి ఉక్ఖేపనీయకమ్మేన ఉక్ఖిత్తకో అవన్దియో, తజ్జనీయాదికమ్మకతా పన చత్తారో వన్దితబ్బా, ఉపోసథపవారణాపి తేహి సద్ధిం లబ్భన్తి. ఆదితో పట్ఠాయ చ వుత్తేసు అవన్దియేసు నగ్గఞ్చ ఉక్ఖిత్తకఞ్చ వన్దన్తస్సేవ హోతి ఆపత్తి , ఇతరేసం పన అసారుప్పట్ఠేన చ అన్తరా వుత్తకారణేన చ వన్దనా పటిక్ఖిత్తా. ఇతో పరం పచ్ఛాఉపసమ్పన్నాదయో దసపి ఆపత్తివత్థుభావేనేవ అవన్దియా. తే వన్దన్తస్స హి నియమేనేవ ఆపత్తి. ఇతి ఇమేసు పఞ్చసు పఞ్చకేసు తేరస జనే వన్దన్తస్స అనాపత్తి, ద్వాదసన్నం వన్దనాయ ఆపత్తి. **ఆచరియో వన్దియోతి** పబ్బజ్జాచరియో ఉపసమ్పదాచరియో నిస్సయాచరియో ఉద్దేసాచరియో ఓవాదాచరియోతి అయం పఞ్చవిధోపి ఆచరియో వన్దియో"తి ఆగతో.

"**అన్తరా వుత్తకారణేనాతి** తస్మిం వన్దన్తస్స మఞ్చపాదాదీసు నలాటం పటిహఞ్ఞేయ్యాతిఆదినా వుత్తకారణేనా"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ పరివార ३.४६२) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టి॰ పరివార २.४६२) పన "**మఞ్చపాదాదీసుపి నలాటం పటిహఞ్ఞేయ్యాతి** అన్ధకారే చమ్మఖణ్డం పఞ్ఞపేత్వా వన్దితుం ఓనమన్తస్స నలాటం వా అక్ఖి వా మఞ్చాదీసు పటిహఞ్ఞతి. ఏతేన వన్దతోపి ఆపత్తిఅభావం వత్వా వన్దనాయ సబ్బథా పటిక్ఖేపాభావఞ్చ దీపేతి. ఏవం సబ్బత్థ సుత్తన్తరేహి అప్పటిక్ఖిత్తేసు. నగ్గాదీసు పన వన్దితుం న వట్టతీతి. **ఏకతో ఆవత్తోతి** ఏకస్మిం దోసాగతిపక్ఖే పరివత్తో, పవిట్ఠోతి అత్థో. తేనాహ '**సపత్తపక్ఖే ఠితో**'తి. **వన్దియమానోతి** ఓనమిత్వా వన్దియమానో. వన్దితబ్బేసు ఉద్దేసాచరియో నిస్సయాచరియో చ యస్మా నవకాపి హోన్తి, తస్మా 'తే వుడ్ఢా ఏవ వన్దియా'తి వన్దితబ్బా"తి ఆగతం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ పరివార ४६२) "**ఏకావత్తోతిపి** పఠన్తి, తస్స కుద్ధో కోధాభిభూతోతి కిర అత్థో. ఏకవత్థోతిపి కేచి, ఉత్తరాసఙ్గం అపనేత్వా ఠితోతి కిర అత్థో. తం సబ్బం అట్ఠకథాయం ఉద్ధటపాళియా విరుజ్ఝతి. ఏకావత్తోతి హి ఉద్ధటం, తస్మా న గహేతబ్బం. **అన్తరా వుత్తకారణేనాతి** కిచ్చప్పసుతత్తా అసమన్నాహరన్తో 'నలాటం పటిహఞ్ఞేయ్యా'తిఆదివుత్తకారణేనా"తి ఆగతం.

దుతియగాథాసఙ్గణికట్ఠకథాయం (పరి॰ అట్ఠ॰ ४२२) "**దస పుగ్గలా నాభివాదేతబ్బాతి** సేనాసనక్ఖన్ధకే వుత్తా దస జనా. **అఞ్జలిసామీచేన చాతి** సామీచికమ్మేన సద్ధిం అఞ్జలి చ తేసం న కాతబ్బో. నేవ పానీయపుచ్ఛనతాలవణ్టగ్గహణాది

ఖన్ధకవత్తం తేసం దస్సేతబ్బం, న అఞ్జలి పగ్గణ్హితబ్బోతి అత్థో. **దసన్నం దుక్కట**న్తి తేసంయేవ దసన్నం ఏవం కరోన్తస్స దుక్కటం హోతీ"తి ఆగతం, తస్మా అఞ్జలికమ్మమత్తమ్పి నేసం న కత్తబ్బన్తి.

"నవకతరేన, భన్తే, భిక్ఖునా వుడ్ఢతరస్స భిక్ఖునో పాదే వన్దన్తేన కతి ధమ్మే అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠాపేత్వా పాదా వన్దితబ్బాతి? నవకతరేనుపాలి, భిక్ఖునా వుడ్ఢతరస్స భిక్ఖునో పాదే వన్దన్తేన పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠాపేత్వా పాదా వన్దితబ్బా. కతమే పఞ్చ? నవకతరేనుపాలి, భిక్ఖునా వుడ్ఢతరస్స భిక్ఖునో పాదే వన్దన్తేన ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా ఉభోహి పాణితలేహి పాదాని పరిసమ్బాహన్తేన పేమఞ్చ గారవఞ్చ ఉపట్ఠాపేత్వా పాదా వన్దితబ్బా. నవకతరేనుపాలి, భిక్ఖునా వుడ్ఢతరస్స భిక్ఖునో పాదే వన్దన్తేన ఇమే పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠాపేత్వా పాదా వన్దితబ్బా"తి (పరి॰ ౪౬౯) ఇమస్మిం ఠానే సమ్మాసమ్బుద్ధేన ఆయస్మతో ఉపాలిస్స వన్దనానయోవ ఆచిక్ఖితో.

పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వాతి ఏత్థ పఞ్చసరూపఞ్చ కథితం. కథం? వుడ్ఢతరస్స పాదే వన్దన్తేన ఉభో అంసే వివరిత్వా వన్దితబ్బా, న చ ఉభో అంసే పారుపిత్వా వన్దితబ్బా, అథ ఖో ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా వన్దితబ్బాతి. ఏతేన సఙ్ఘాటి పన ఏకంసం కతాపి అకతాపి నత్థి దోసోతి పకాసితో హోతి. "దసనఖసమోధానసముజ్జలం కరపుటసఙ్ఖాతం అఞ్జలిం పగ్గహేత్వావ వన్దితబ్బా, న హత్థతలపకాసనమత్తేన వా న హత్థముట్ఠిపకాసనాదినా వా వన్దితబ్బా"తి చ "న ఏకేన హత్థేన చీవరకణ్ణఘుపనాదిమత్తేన వన్దితబ్బా, అథ ఖో ఉభోహి పాణితలేహి పాదాని పరిసమ్బాహన్తేన వన్దితబ్బా"తి చ "ఏవం వన్దన్తేహి న దుట్ఠచిత్తఞ్చ అనాదరఞ్చ ఉపట్ఠాపేత్వా వన్దితబ్బా, అథ ఖో పేమఞ్చ గారవఞ్చ ఉపట్ఠాపేత్వా పాదా వన్దితబ్బా"తి చ ఏవం వన్దనానయో ఆచిక్ఖితో హోతి.

కథం పఞ్చపతిట్ఠితసరూపం కథితం? ఇధ ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వాతి ఏకం, అఞ్జలిం పగ్గహేత్వాతి ఏకం, ఉభోహి పాణితలేహి పాదాని పరిసమ్బాహన్తేనాతి ఏకం, పేమఞ్చ ఉపట్ఠాపేత్వాతి ఏకం, గారవఞ్చ ఉపట్ఠాపేత్వాతి ఏకం, ఏవం పఞ్చపతిట్ఠితసరూపం కథితం హోతి. తేనాహ "పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠాపేత్వా పాదా వన్దితబ్బా"తి. ఏవం సకలలోకస్స హితసుఖకారకేన ధమ్మస్సామినా కాయపణామమనోపణామవసేన మహతో హితసుఖస్స పవత్తనత్థం ఆయస్మతో ఉపాలిత్థేరస్స ఆచిక్ఖితేన వన్దనానయేన వన్దితుం వట్టతి.

ఇదాని పన ఆచరియా అభినవఆగతానం దహరానఞ్చ సామణేరానఞ్చ వన్దనానయం సిక్ఖన్తా న ఇమం ఆహచ్చభాసితం పాళిం గహేత్వా సిక్ఖన్తి, అథ ఖో పవేణీఆగతనయంయేవ గహేత్వా సిక్ఖన్తి. కథం? యది ఠత్వా వన్దథ, ద్వే పాదతలాని సమం భూమియం పతిట్ఠాపేత్వా ద్వే హత్థతలాని సమం ఫుసాపేత్వా నలాటే పతిట్ఠాపేత్వా వన్దితబ్బాభిముఖం ఓనమిత్వా వన్దథాతి, అయం నయో "ఏవం మహాసత్తో సువణ్ణకదలి వియ బారాణసినగరాభిముఖం ఓనమిత్వా మాతాపితరో వన్దిత్వా"తి ఇమం జాతకట్ఠకథావచనఞ్చ "దసనఖసమోధానసముజ్జలం అఞ్జలిం పగ్గయ్హ సిరస్మిం పతిట్ఠాపేత్వా"తిఆదిఅట్ఠకథావచనఞ్చ అనులోమేతి. ఇధ పన ద్వే పాదతలాని, ద్వే హత్థతలాని, నలాటఞ్చాతి పఞ్చసు పతిట్ఠితానీతి సరూపం వదన్తి. యది నిసీదిత్వా వన్దథ, పఠమం ద్వే పాదతలాని భూమియం సమం పతిట్ఠాపేత్వా ద్వే జాణుమణ్డలాని సమం ఉస్సాపేత్వా ద్వే కప్పరాని ద్విన్నం జాణూనం ఉపరి సమం ఠపేత్వా ద్వే హత్థతలాని సమం ఫుసితాని కత్వా అఞ్జలిసఙ్ఖాతం కరపుటం సిరసఙ్ఖాతే నలాటే పతిట్ఠాపేత్వా వన్దథ. తతో ఓనమిత్వా ద్వే జాణుమణ్డలాని చ ద్వే కప్పరాని చ భూమియం సమం పతిట్ఠాపేత్వా ద్వే హత్థతలాని పసారేత్వా సమం భూమియం ఠపేత్వా సీసం ఉభిన్నం హత్థపిట్ఠీనం ఉపరి కత్వా భూమియం పతిట్ఠాపేత్వా వన్దథాతి. ఏత్థ తు ద్వే పాదతలాని ఏకం కత్వా, తథా ద్వే

జాణుమణ్డలాని ఏకం, ద్వే కప్పరాని ఏకం, ద్వే హత్థతలాని ఏకం, సీసం ఏకం కత్వా పఞ్చపతిట్ఠితసరూపం కథేన్తి. ఏస నయో పాళిఅట్ఠకథాటీకాసు న దిట్ఠో.

సమీపం గన్త్వా పాదానం వన్దనకాలే పన ఏకచ్చే పఠమం అత్తనో సీసం హత్థేన పరామసిత్వా తేన హత్థద్వయేన థేరానం జాణుమణ్డలం చీవరస్స ఉపరియేవ సమ్బాహన్తి. ఏకచ్చే పఠమం థేరానం జాణుమణ్డలం సచీవరంయేవ పరామసిత్వా తేనేవ హత్థద్వయేన అత్తనో సీసం పరామసన్తి. ఏకచ్చే ఛుపనమత్తమేవ కరోన్తి. ఏసపి నయో న కిస్మిఞ్చి దిట్ఠో. రామఞ్ఞదేసియా పన భిక్ఖూ ఏవం సమీపం గన్త్వా వన్దనకాలే థేరానం పాదగ్గం అపస్సన్తాపి పరియేసిత్వా చీవరతో నీహరిత్వా పాదగ్గమేవ పునప్పునం హత్థేన సమ్బాహిత్వా సీసేన పవట్టేత్వా చుమ్బిత్వా లేహిత్వా చిరప్పవాసాగతపియమనాపఉపజ్ఝాయం వా ఆచరియం వా పస్సన్తా వియ కత్వా వన్దన్తి. తం కిరియం పరివారపాళియం “ఉభోహి పాణితలేహి పాదాని పరిసమ్బాహన్తేన పేమఞ్చ గారవఞ్చ ఉపట్ఠాపేత్వా పాదా వన్దితబ్బా”తి ఆగతపాళియా సంసన్దతి వియ దిస్సతి. తేపి న సబ్బే పాళిం పస్సన్తి, పవేణీవసేనేవ కరోన్తి, తస్మా సబ్బేసం హితత్థం పాళినయో అమ్హేహి ఉద్ధటో. పవేణీఆగతనయతో హి పాళినయో బలవతరో, తస్మా భగవతో ఆణం గరుం కరోన్తేహి సప్పురిసేహి పాళినయో సమాసేవితబ్బోతి అమ్హాకం ఖన్తి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం.

ఆసన్దాదికథా

౩౩. ఆసన్దాదికథాయం **చతురస్సపీఠ**న్తి సమచతురస్సం. **అట్ఠఙ్గులపాదం వట్టతీ**తి అట్ఠఙ్గులపాదకమేవ వట్టతి. **పమాణాతిక్కన్తోపి వట్టతీ**తి సమచతురస్సమేవ సన్ధాయ వుత్తం. ఆయతచతురస్సా పన సత్తఙ్గపఞ్చఙ్గాపి ఉచ్చపాదా న వట్టన్తి. వేత్తేహేవ చతురస్సాదిఆకారేన కతం భద్దపీఠన్తి ఆహ ‘‘**వేత్తమయపీఠ**’’న్తి. **దారుపట్టికాయ ఉపరీ**తి అటనిఆకారేన ఠితదారుపటలస్స హేట్ఠా. ఉద్ధం పాదం కత్వా పవేసనకాలఞ్హి సన్ధాయ “ఉపరీ”తి వుత్తం. ఏళకస్స పచ్ఛిమపాదద్వయం వియ వఙ్కాకారేన ఠితత్తా పనేతం ‘‘**ఏళకపాదపీఠ**’’న్తి (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౨౯౭) వుత్తం.

ఉచ్చాసయనమహాసయనకథా

౩౬. ఉచ్చాసయనమహాసయనకథాయం ‘‘**వాళరూపానీ**తి ఆహరిమాని వాళరూపాని, ‘అకప్పియరూపాకులో అకప్పియమఞ్చో పల్లఙ్కో’తి సారసమాసే వుత్తం. **దీఘలోమకో మహాకోజవో**తి చతురఙ్గులాధికలోమో కాళకోజవో. ‘చతురఙ్గులాధికాని కిర తస్స లోమానీ’తి వచనతో చతురఙ్గులతో హేట్ఠా వట్టతీతి వదన్తి. **వానచిత్రో ఉణ్ణామయత్థరణో**తి భిత్తిచ్ఛేదాదివసేన విచిత్రో ఉణ్ణామయత్థరణో. **ఘనపుప్ఫకో ఉణ్ణామయత్థరణో**తి ఉణ్ణామయలోహితత్థరణో . **పకతితూలికా**తి రుక్ఖతూలలతాతూలపోటకీతూలసఙ్ఖాతానం తిణ్ణం తూలానం అఞ్ఞతరపుణ్ణా తూలికా. ‘**ఉద్దలోమీ**తి ఉభతోదసం ఉణ్ణామయత్థరణం. **ఏకన్తలోమీ**తి ఏకతోదసం ఉణ్ణామయత్థరణ’న్తి దీఘనికాయట్ఠకథాయం వుత్తం. సారసమాసే పన ‘**ఉద్దలోమీ**తి ఏకతోఉగ్గతపుప్ఫం. **ఏకన్తలోమీ**తి ఉభతోఉగ్గతపుప్ఫ’న్తి వుత్తం. ‘**కోసేయ్యకట్టిస్సమయ**న్తి కోసేయ్యకసటమయ’న్తి ఆచరియధమ్మపాలత్థేరేన వుత్తం. **సుద్ధకోసేయ్య**న్తి రతనపరిసిబ్బనరహితం. దీఘనికాయట్ఠకథాయం పనేత్థ ‘ఠపేత్వా తూలికం సబ్బానేవ గోనకాదీని రతనపరిసిబ్బితాని న వట్టన్తీ’తి వుత్తం. తత్థ ‘ఠపేత్వా తూలిక’న్తి ఏతేన రతనపరిసిబ్బనరహితాపి తూలికా న వట్టతీతి దీపేతి. ‘రతనపరిసిబ్బితాని న వట్టన్తీ’తి ఇమినా పన యాని రతనపరిసిబ్బితాని, తాని భూమత్థరణవసేన యథానురూపం మఞ్చాదీసు చ ఉపనేతుం వట్టతీతి దీపితన్తి వేదితబ్బం. ఏత్థ

చ వినయపరియాయం పత్వా గరుకే ఠాతబ్బత్తా ఇధ వుత్తనయేనేవేత్థ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. సుత్తన్తికదేసనాయ పన గహట్ఠానమ్పి వసేన వుత్తత్తా తేసం సఙ్గణ్హనత్థం 'ఠపేత్వా తూలికం...పే.... వట్టతీ'తి వుత్తన్తి అపరే.

అజినచమ్మేహీతి అజినమిగచమ్మేహి. తాని కిర చమ్మాని సుఖుమతరాని, తస్మా దుపట్టతిపట్టాని కత్వా సిబ్బన్తి. తేన వుత్తం '**అజినప్పవేణీ**'తి. ఉత్తరం ఉపరిభాగం ఛాదేతీతి **ఉత్తరచ్ఛదో,** వితానం, తఞ్చ లోహితవితానం ఇధాధిప్పేతన్తి ఆహ '**ఉపరిబద్ధేన రత్తవితానేనా**'తి, 'రత్తవితానేసు చ కాసావం వట్టతి, కుసుమ్భాదిరత్తమేవ న వట్టతీ'తి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. **మహాఉపధాన**న్తి పమాణాతిక్కన్తం ఉపధానం. ఏత్థ చ కిఞ్చాపి దీఘనికాయట్ఠకథాయం 'అలోహితకాని ద్వేపి వట్టన్తియేవ, తతో ఉత్తరి లభిత్వా అఞ్ఞేసం దాతబ్బాని. దాతుమసక్కోన్తో మఞ్చే తిరియం అత్థరిత్వా ఉపరిపచ్చత్థరణం దత్వా నిపజ్జితుమ్పి లభతీ'తి అవిసేసేన వుత్తం, సేనాసనక్ఖన్ధకవణ్ణనాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౯౭) పన 'అగిలానస్స సీసూపధానఞ్చ పాదూపధానఞ్చాతి ద్వయమేవ వట్టతి. గిలానస్స బిమ్బోహనాని సన్థరిత్వా ఉపరి చ పచ్చత్థరణం దత్వా నిపజ్జితుమ్పి వట్టతీ'తి వుత్తత్తా గిలానోయేవ మఞ్చే తిరియం అత్థరిత్వా నిపజ్జితుం వట్టతీతి వేదితబ్బం. **అభినిస్సాయ నిసీదితు**న్తి అపస్సాయ నిసీదితు"న్తి ఏత్తకో వినిచ్ఛయో సారత్థదీపనియం ఆగతో.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౨౫౪) – పన **వాళరూపానీ**తి ఆహరిమాని వాళరూపాని. **చతురఙ్గులాధికానీ**తి ఉద్దలోమీఏకన్తలోమీహి విసేసదస్సనం. చతురఙ్గులతో హి ఊనాని కిర ఉద్దలోమీఆదీసు పవిసన్తి. **వానచిత్రో ఉణ్ణామయత్థరణో**తి నానావణ్ణేహి ఉణ్ణామయసుత్తేహి భిత్తిచ్ఛేదాదివసేన వాయిత్వా కతచిత్తత్థరణో. **ఘనపుప్ఫకో**తి బహలరాగో. **పకతితూలికా**తి తూలపుణ్ణా భిసి. **వికతికా**తి సీహరూపాదివసేన వానచిత్రావ గయ్హతి. "**ఉద్దలోమీ**తి ఉభతోదసం ఉణ్ణామయత్థరణం. **ఏకన్తలోమీ**తి ఏకన్తదసం ఉణ్ణామయత్థరణ"న్తి దీఘనికాయట్ఠకథాయం వుత్తం. **కోసేయ్యకట్టిస్సమయ**న్తి కోసియసుత్తానం అన్తరా సువణ్ణమయసుత్తాని పవేసేత్వా వీతం, సువణ్ణసుత్తం కిర కట్టిస్సం కసటన్తి చ వుచ్చతి. తేనేవ "కోసేయ్యకసటమయ"న్తి ఆచరియధమ్మపాలత్థేరేన వుత్తన్తి వదన్తి. **రతనపరిసిబ్బిత**న్తి సువణ్ణలిత్తం. **సుద్ధకోసేయ్య**న్తి రతనపరిసిబ్బనరహితం.

అజినమిగచమ్మానం అతిసుఖుమత్తా దుపట్టతిపట్టాని కత్వా సిబ్బన్తీతి వుత్తం "**అజినప్పవేణీ**"తి. **రత్తవితానేనా**తి సబ్బరత్తేన వితానేన. యం పన నానావణ్ణం వానచిత్తం వా లేపచిత్తం వా, తం వట్టతి. ఉభతోలోహితకూపధానేపి ఏసేవ నయో. **చిత్రం వా**తి ఇదం పన సబ్బథా కప్పియత్తా వుత్తం, న పన ఉభతోఉపధానేసు అకప్పియత్తా. న హి లోహితకసద్దో చిత్తే వట్టతి. పటలిగ్గహణేనేవ చిత్తకస్సపి అత్థరణస్స సఙ్గహేతబ్బప్పసఙ్గతో. కాసావం పన లోహితఙ్గవోహారం న గచ్ఛతి, తస్మా వితానేపి ఉభతోఉపధానేపి వట్టతి. **సచే పమాణయుత్త**న్తిఆది అఞ్ఞస్స పమాణాతిక్కన్తస్స బిమ్బోహనస్స పటిక్ఖిత్తభావదస్సనత్థం వుత్తం, న పన ఉచ్చాసయనమహాసయనభావదస్సనత్థం తథా అవుత్తత్తా, తం పన ఉపధానం ఉపోసథికానం గహట్ఠానం వట్టతి. ఉచ్చాసయనమహాసయనమేవ హి తదా తేసం న వట్టతి. దీఘనికాయట్ఠకథాదీసు కిఞ్చాపి "ఠపేత్వా తూలికం సబ్బానేవ గోనకాదీని రతనపరిసిబ్బితాని న వట్టన్తీ"తి వుత్తం, వినయట్ఠకథా ఏవ పన కప్పియాకప్పియభావే పమాణన్తి గహేతబ్బం. **అభినిస్సాయా**తి అపస్సాయాతి వుత్తం.

పాసాదపరిభోగకథా

పాసాదపరిభోగకథాయం సారత్థదీపనియం వజిరబుద్ధిటీకాయఞ్చ న కిఞ్చి వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨.౩౨౦) పన "**సువణ్ణరజతాదివిచిత్రానీ**తి సఙ్ఘికసేనాసనం సన్ధాయ వుత్తం. పుగ్గలికం పన సువణ్ణాదివిచిత్రం భిక్ఖుస్స సమ్పటిచ్ఛితుమేవ న వట్టతి 'న కేనచి పరియాయేన జాతరూపరజతం సాదితబ్బ'న్తి (మహావ॰ ౨౯౯) వుత్తత్తా. తేనేవేత్థ అట్ఠకథాయం (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౦) 'సఙ్ఘికవిహారే వా పుగ్గలికవిహారే వా'తి వుత్తం. గోనకాదిఅకప్పియభణ్డవిసయే ఏవ వుత్తం ఏకభిక్ఖుస్సపి తేసం గహణే దోసాభావా"తి వుత్తం.

ఉపాహనకథా

ఉపాహనకథాయం "**అద్దారిట్ఠకవణ్ణా**తి అభినవారిట్ఠఫలవణ్ణా, ఉదకేన తిన్తకాకపత్తవణ్ణాతిపి వదన్తి. **ఉణ్ణాహి కతపాదుకా**తి ఉణ్ణాలోమమయకమ్బలేహి, ఉణ్ణాలోమేహి ఏవ వా కతపాదుకా. **కాళసీహో**తి కాళముఖవానరజాతి. సేసమేత్థ పాళితో చ అట్ఠకథాతో చ సువిఞ్ఞేయ్యమేవా"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౨౪౬) వుత్తం.
విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౨౪౬) పన "**అద్దారిట్ఠకవణ్ణా**తి అల్లారిట్ఠఫలవణ్ణా, తిన్తకాకపక్ఖవణ్ణాతిపి వదన్తి. **రజన**న్తి ఉపరిలిత్తనీలాదివణ్ణం సన్ధాయ వుత్తం. తేనాహ '**చోళకేన పుఞ్ఛిత్వా**'తి. తఞ్హి తథా పుఞ్ఛితే విగచ్ఛతి. యం పన చమ్మస్స దుగ్గన్ధాపనయనత్థం కాళరత్తాదిరజనేహి రఞ్జితత్తా కాళరత్తాదివణ్ణం హోతి, తం చోళాదీహి అపనేతుం న సక్కా చమ్మగతికమేవ, తస్మా తం వట్టతీతి దట్ఠబ్బం. **ఖల్లక**న్తి సబ్బపణ్హిపిధానచమ్మం అపరిగళనత్థం పణ్హియా ఉపరిభాగే అపిధాయ ఆరోపనబన్ధనమత్తం వట్టతి. **విచిత్రా**తి సణ్ఠానతో విచిత్రపట్టా అధిప్పేతా, న వణ్ణతో సబ్బసో అపనేతబ్బేసు ఖల్లకాదీసు పవిట్ఠత్తా. బిళాలసదిసముఖత్తా మహాఉలూకా **పక్ఖిబిళాలా**తి వుచ్చన్తి, తేసం చమ్మం నామ పక్ఖలోమమేవ. **ఉణ్ణాహి కతపాదుకా**తి ఏత్థ ఉణ్ణామయకమ్బలేహి కతపాదుకా సఙ్గయ్హన్తి. **కాళసీహో**తి కాళముఖవానరజాతి. **చమ్మం న వట్టతీ**తి నిసీదనత్థరణం కాతుం న వట్టతి, భూమత్థరణాదివసేన పరిభోగో వట్టతేవా"తి వుత్తం.

వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨౫౯) పన "**మిగమాతుకో**తి తస్స నామం, వాతమిగోతి చ తస్స నామం. '**కాళసీహో** కాళముఖో కపీ'తి లిఖితం. **చమ్మం న వట్టతీ**తి యేన పరియాయేన చమ్మం వట్టిస్సతి, సో పరతో ఆవిభవిస్సతి. 'అత్తనో పుగ్గలికవసేన పచ్చాహారో పటిక్ఖిత్తో'తి వుత్తం. 'న, భిక్ఖవే, కిఞ్చి చమ్మం ధారేతబ్బ'న్తి ఏత్తావతా సిద్ధే 'న, భిక్ఖవే, గోచమ్మ'న్తి ఇదం పరతో 'అనుజానామి, భిక్ఖవే, సబ్బపచ్చన్తిమేసు జనపదేసు చమ్మాని అత్థరణానీ'తి (మహావ॰ ౨౫౯) ఏత్థ అనుమతిప్పసఙ్గభయా వుత్తన్తి వేదితబ్బ"న్తి వుత్తం.

యానకథా

యానకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పురిసయుత్తం హత్థవట్టక"న్తి (మహావ॰ ౨౫౩) ఏత్థ అనుజానామి, భిక్ఖవే, పురిసయుత్తం, అనుజానామి, భిక్ఖవే, హత్థవట్టకన్తి ఏవం పచ్చేకం వాక్యపరిసమాపనం అధిప్పేతన్తి ఆహ "**పురిసయుత్తం ఇత్థిసారథి వా...పే॰... పురిసా వా, వట్టతియేవా**"తి. "**పీఠకసివిక**న్తి పీఠకయానం. **పాటఙ్కి**న్తి అన్దోలికాయేతం అధివచన"న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౨౫౩) వుత్తం, "**పీఠకసివిక**న్తి ఫలకాదినా కతం పీఠకయానం. **పటపోతలికం** అన్దోలికా. సబ్బమ్పి యానం ఉపాహనేనపి గన్తుం అసమత్థస్స గిలానస్స అనుఞ్ఞాత"న్తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౨౫౩).

చీవరకథా

౨౩౭. చీవరకథాయం ‘‘**అహతకప్పాన**న్తి ఏకవారధోతానం. **ఉతుద్ధటాన**న్తి ఉతుతో దీఘకాలతో ఉద్ధటానం హతవత్థకానం, పిలోతికానన్తి వుత్తం హోతి. **పాపణికే**తి అన్తరాపణతో పతితపిలోతికచీవరే. **ఉస్సాహో కరణీయో**తి పరియేసనా కాతబ్బా. పరిచ్ఛేదో పనేత్థ నత్థి, పట్టసతమ్పి వట్టతి. సబ్బమిదం సాదియన్తస్స భిక్ఖునో వసేన వుత్తం. **అగ్గళం తున్న**న్తి ఏత్థ ఉద్ధరిత్వా అల్లీయాపనఖణ్డం **అగ్గళం,** సుత్తేన సంసిబ్బితం **తున్నం,** వట్టేత్వా కరణం **ఓవట్టికం. కణ్డుపకం** వుచ్చతి ముద్దికా. **దళీకమ్మ**న్తి అనుద్ధరిత్వావ ఉపస్సయం కత్వా అల్లీయాపనకం వత్థఖణ్డ’’న్తి అట్ఠకథాయం ఆగతం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౩౪౮) పన ‘‘**అచ్ఛుపేయ్య**న్తి పతిట్ఠపేయ్యం. **హతవత్థకాన**న్తి కాలాతీతవత్థానం. **ఉద్ధరిత్వా అల్లీయాపనఖణ్డ**న్తి దుబ్బలట్ఠానం అపనేత్వా అల్లీయాపనవత్థఖణ్డ’’న్తి వుత్తం. **దిగుణం సఙ్ఘాటి**న్తి దుపట్టం సఙ్ఘాటిం. **ఏకచ్చియ**న్తి ఏకపట్టం అగ్గపట్టం. **అగ్గళం అచ్ఛుపేస్స**న్తి జిణ్ణట్ఠానే పిలోతికఖణ్డం లగ్గాపేయ్యం.

ఛిన్నచీవరకథా

ఛిన్నచీవరకథాయం **తీసు పన చీవరేసు ద్వే వా ఏకం వా ఛిన్దిత్వా కాతబ్బ**న్తి ఏత్థ ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఛిన్నకం సఙ్ఘాటిం ఛిన్నకం ఉత్తరాసఙ్గం ఛిన్నకం అన్తరవాసక’’న్తి (మహావ. ౩౪౫) వచనతో పఞ్చఖణ్డసత్తఖణ్డాదివసేన ఛిన్దిత్వావ కాతబ్బం, న అచ్ఛిన్దిత్వాతి అత్థో. **సచే నప్పహోతి, ఆగన్తుకపట్టం దాతబ్బ**న్తి ఏత్థ యది ఛిన్దిత్వా కతే తిణ్ణమ్పి చీవరానం అత్థాయ సాటకో నప్పహోతి, ద్వే చీవరాని ఛిన్నకాని కాతబ్బాని, ఏకం చీవరం అచ్ఛిన్నకం కత్తబ్బం. ద్వీసు చీవరేసు ఛిన్దిత్వా కతేసు సాటకో నప్పహోతి, ద్వే చీవరాని అచ్ఛిన్నకాని, ఏకం చీవరం ఛిన్నకం కాతబ్బం. ఏకస్మిమ్పి చీవరే ఛిన్దిత్వా కతే సాటకో నప్పహోతి, ఏవం సతి అచ్ఛిన్దిత్వా ఆగన్తుకపట్టం దాతబ్బన్తి అత్థో. తమత్థం పాళియా సాధేతుం ‘‘**వుత్తఞ్హేత**’’న్తిఆదిమాహ. తత్థ **అన్వాధికమ్పి ఆరోపేతు**న్తి ఏవం అప్పహోన్తే సతి ఆగన్తుకపట్టమ్పి ఆరోపేతుం అనుజానామీతి అత్థో.

అకప్పియచీవరకథా

అకప్పియచీవరకథాయం ‘‘నగ్గియం కుసచీరం ఫలకచీరం కేసకమ్బలం వాళకమ్బలం ఉలూకపక్ఖికం అజినక్ఖిప’’న్తి ఇమాని తిత్థియసమాదానత్తా థుల్లచ్చయవత్థూనీతి భగవతా పటిక్ఖిత్తాని . తత్థ **నగ్గియ**న్తి నగ్గభావో అచేలకభావో. **కుసచీర**న్తి కుసేన గన్థేత్వా కతచీవరం. **వాకచీర**న్తి తాపసానం వక్కలం. **ఫలకచీర**న్తి ఫలకసణ్ఠానాని ఫలకాని సిబ్బిత్వా కతచీవరం. **కేసకమ్బల**న్తి కేసేహి తన్తే వాయిత్వా కతకమ్బలం. **వాలకమ్బల**న్తి చామరీవాలేహి వాయిత్వా కతకమ్బలం. **ఉలూకపక్ఖిక**న్తి ఉలూకసకుణస్స పక్ఖేహి కతనివాసనం . **అజినక్ఖిప**న్తి సలోమం సఖురం అజినమిగచమ్మం. తాని తిత్థియద్ధజభూతాని అచీవరభావేన పాకటానీతి ఆచరియేన ఇధ న వుత్తాని. పోత్థకో పన అపాకటోతి తం వత్వా సబ్బనీలకాదీని దుక్కటవత్థుకాని వుత్తాని. ‘‘**తిపట్టచీవరస్స వా మజ్ఝే దాతబ్బానీ**’’తి వుత్తత్తా తిపట్టచీవరం ధారేతుం వట్టతీతి సిద్ధం. తిపట్టాదీనఞ్చ బహుపట్టచీవరానం అన్తరే ఈదిసాని అసారుప్పవణ్ణాని పటపిలోతికాని కాతబ్బానీతి దస్సేతి. **కఞ్చుకం** నామ సీసతో పటిముఞ్చిత్వా కాయారుళ్హవత్థం. తేనాహ ‘‘**ఫాలేత్వా రజిత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతీ**’’తి. **వేఠన**న్తి సీసవేఠనం. **తిరీట**న్తి మకుటం. తస్స విసేసం దస్సేతుం ‘‘**తిరీటకం పనా**’’తిఆదిమాహ.

చీవరవిచారణకథా

చీవరవిచారణకథాయం "పణ్డితో, భిక్ఖవే, ఆనన్దో, మహాపఞ్ఞో, భిక్ఖవే, ఆనన్దో. యత్ర హి నామ మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స విత్థారేన అత్థం ఆజానిస్సతి, కుసిమ్పి నామ కరిస్సతి, అడ్ఢకుసిమ్పి నామ కరిస్సతి, మణ్డలమ్పి నామ కరిస్సతి, అడ్ఢమణ్డలమ్పి నామ కరిస్సతి, వివట్టమ్పి నామ కరిస్సతి, అనువివట్టమ్పి నామ కరిస్సతి, గీవేయ్యకమ్పి నామ కరిస్సతి, జఙ్ఘేయ్యకమ్పి నామ కరిస్సతి, బాహన్తమ్పి నామ కరిస్సతి, ఛిన్నకం భవిస్సతి, సత్థలూఖం సమణసారుప్పం పచ్చత్థికానఞ్చ అనభిచ్ఛిత"న్తి (మహావ. ౩౪౫) వచనతో "పస్ససి త్వం, ఆనన్ద, మగధఖేత్తం అచ్చిబద్ధం పాళిబద్ధం మరియాదబద్ధం సిఙ్ఘాటకబద్ధ"న్తి భగవతో సంఖిత్తేన వుత్తవచనం సుత్వా ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో అజ్ఝాసయానురూపం సమ్బహులానం భిక్ఖూనం చీవరం సంవిదహి. తథా ఇదానిపి ఏవరూపం చీవరం సంవిదహితబ్బం.

తత్థ "**అచ్చిబద్ధ**న్తి చతురస్సకేదారబద్ధం. **పాళిబద్ధ**న్తి ఆయామతో చ విత్థారతో చ దీఘమరియాదబద్ధం. **మరియాదబద్ధ**న్తి అన్తరన్తరా రస్సమరియాదబద్ధం. **సిఙ్ఘాటకబద్ధ**న్తి మరియాదాయ మరియాదం వినివిజ్ఝిత్వా గతట్ఠానే సిఙ్ఘాటకబద్ధం, చతుక్కసణ్ఠానన్తి అత్థో. **యత్ర హి నామాతి** యో నామ. **కుసిమ్పి నామాతి**ఆదీసు **కుసీ**తి ఆయామతో చ విత్థారతో చ అనువాతాదీనం దీఘపట్టానమేతం అధివచనం. **అడ్ఢకుసీ**తి అన్తరన్తరారస్సపట్టానం నామం. **మణ్డల**న్తి పఞ్చఖణ్డికస్స చీవరస్స ఏకేకస్మిం ఖణ్డే మహామణ్డలం. **అడ్ఢమణ్డల**న్తి ఖుద్దకమణ్డలం. **వివట్ట**న్తి మణ్డలఞ్చ అడ్ఢమణ్డలఞ్చ ఏకతో కత్వా సిబ్బితం మజ్ఝిమఖణ్డం. **అనువివట్ట**న్తి తస్స ఉభోసు పస్సేసు ద్వే ఖణ్డాని. **గీవేయ్యక**న్తి గీవాపేఠనట్ఠానే దళ్హీకరణత్థం అఞ్ఞసుత్తసంసిబ్బితం ఆగన్తుకపట్టం. **జఙ్ఘేయ్యక**న్తి జఙ్ఘపాపుణనట్ఠానే తథేవ సంసిబ్బితం పట్టం. గీవాట్ఠానే చ జఙ్ఘట్ఠానే చ పట్టానమేతం నామన్తి. **బాహన్త**న్తి అనువివట్టానం బహి ఏకేకం ఖణ్డం. ఇతి పఞ్చఖణ్డికచీవరేనేతం విచారితన్తి. అథ వా **అనువివట్ట**న్తి వివట్టస్స ఏకపస్సతో ద్విన్నం ఏకపస్సతో ద్విన్నన్తి చతున్నమ్పి ఖణ్డానమేతం నామం. **బాహన్త**న్తి సుప్పమాణం చీవరం పారుపన్తేన సంహరిత్వా బాహాయ ఉపరి ఠపితా ఉభో అన్తా బహిముఖా తిట్ఠన్తి, తేసం ఏతం నామం. అయమేవ హి నయో మహాఅట్ఠకథాయం వుత్తో"తి అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౩౪౫) ఆగతో.

చీవరసిబ్బనకథా

దణ్డకథినేనచీవరసిబ్బనకథాయం – తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూ తత్థ తత్థ ఖీలం నిక్ఖనిత్వా సమ్బన్ధిత్వా చీవరం సిబ్బేన్తి, చీవరం వికణ్ణం హోతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, కథినం కథినరజ్జుం, తత్థ తత్థ ఓబన్ధిత్వా చీవరం సిబ్బేతున్తి. విసమే కథినం పత్థరన్తి, కథినం పరిభిజ్జతి...పే.... న, భిక్ఖవే, విసమే కథినం పత్థరితబ్బం, యో పత్థరేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి.

ఛమాయ కథినం పత్థరన్తి, కథినం పంసుకితం హోతి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిణసన్థారకన్తి. కథినస్స అన్తో జీరతి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, అనువాతం పరిభణ్డం ఆరోపేతున్తి. కథినం నప్పహోతి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, దణ్డకథినం బిదలకం సలాకం వినన్ధనరజ్జుం వినన్ధనసుత్తకం వినన్ధిత్వా చీవరం సిబ్బేతున్తి. సుత్తన్తరికాయో విసమా హోన్తి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, కళిమ్భకన్తి. సుత్తా వఙ్కా హోన్తి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, మోఘసుత్తకన్తి.

తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూ అధోతేహి పాదేహి కథినం అక్కమన్తి, కథినం దుస్సతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – న, భిక్ఖవే, అధోతేహి పాదేహి కథినం అక్కమితబ్బం, యో అక్కమేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి.

తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూ అల్లేహి పాదేహి కథినం అక్కమన్తి, కథినం దుస్సతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – న, భిక్ఖవే, అల్లేహి పాదేహి కథినం అక్కమితబ్బం, యో అక్కమేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి.

తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూ సఉపాహనా కథినం అక్కమన్తి, కథినం దుస్సతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – న, భిక్ఖవే, సఉపాహనేన కథినం అక్కమితబ్బం. యో అక్కమేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి.

తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూ చీవరం సిబ్బన్తా అఙ్గులియా పటిగ్గణ్హన్తి, అఙ్గులియో దుక్ఖా హోన్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, పటిగ్గహన్తి.

తేన ఖో పన సమయేన ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ ఉచ్చావచే పటిగ్గహే ధారేన్తి సువణ్ణమయం రూపియమయం. మనుస్సా ఉజ్ఝాయన్తి ఖీయన్తి విపాచేన్తి “సేయ్యథాపి గిహీ కామభోగినో”తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – న, భిక్ఖవే, ఉచ్చావచా పటిగ్గహా ధారేతబ్బా, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సాతి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, అట్ఠిమయం…పే… సఙ్ఖనాభిమయన్తి.

తేన ఖో పన సమయేన సూచియోపి సత్థకాపి పటిగ్గహాపి నస్సన్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆవేసనవిత్థకన్తి. ఆవేసనవిత్థకే సమాకులా హోన్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, పటిగ్గహథవికన్తి. అంసబద్ధకో న హోతి…పే… అనుజానామి, భిక్ఖవే, అంసబద్ధకం బన్ధనసుత్తకన్తి.

తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూ అబ్భోకాసే చీవరం సిబ్బన్తా సీతేనపి ఉణ్హేనపి కిలమన్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, కథినసాలం కథినమణ్డపన్తి. కథినసాలా నీచవత్థుకా హోతి, ఉదకేన ఓత్థరీయతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఉచ్చవత్థుకం కాతున్తి. చయో పరిపతతి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, చినితుం తయో చయే ఇట్ఠకచయం, సిలాచయం, దారుచయన్తి. ఆరోహన్తా విహఞ్ఞన్తి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, తయో సోపానే ఇట్ఠకసోపానం, సిలాసోపానం, దారుసోపానన్తి. ఆరోహన్తా పరిపతన్తి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆలమ్బనబాహన్తి. కథినసాలాయ తిణచుణ్ణం పరిపతతి . అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఓగుమ్ఫేత్వా ఉల్లిత్తావలిత్తం కాతుం సేతవణ్ణం కాళవణ్ణం గేరుకపరికమ్మం మాలాకమ్మం లతాకమ్మం మకరదన్తకం పఞ్చపటికం చీవరరజ్జున్తి.

తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూ చీవరం సిబ్బేత్వా తత్థేవ కథినం ఉజ్ఝిత్వా పక్కమన్తి, ఉన్దూరేహిపి ఉపచికాహిపి ఖజ్జతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, కథినం సఙ్ఘరితున్తి. కథినం పరిభిజ్జతి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, గోఘంసికాయ కథినం సఙ్ఘరితున్తి. కథినం వినివేఠియతి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, బన్ధనరజ్జున్తి.

తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూ కుట్టేపి థమ్భేపి కథినం ఉస్సాపేత్వా పక్కమన్తి, పరిపతిత్వా కథినం భిజ్జతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, భిత్తిఖీలే వా నాగదన్తే వా లగ్గేతున్తి. అయం ఖుద్దకవత్థుఖన్ధకే ఆగతో పాళిపాఠో.

‘‘**కథినన్తి** నిస్సేణిమ్హి, తత్థ అత్థరితబ్బకటసారకకిలఞ్జానం అఞ్ఞతరమ్హి. **కథినరజ్జున్తి** యాయ దుపట్టచీవరం సిబ్బన్తా కథినే చీవరం విబన్ధన్తి. **కథినం నప్పహోతీతి** దీఘస్స భిక్ఖునో పమాణేన కతం కథినం ఇత్తరస్స భిక్ఖునో చీవరం పత్థరియమానం నప్పహోతి, అన్తోయేవ హోతి, దణ్డకే న పాపుణాతీతి అత్థో. **దణ్డకథినన్తి** తస్స మజ్ఝే ఇత్తరస్స భిక్ఖునో పమాణేన అఞ్ఞం నిస్సేణిం బన్ధితుం అనుజానామీతి అత్థో. **బిదలకన్తి** దణ్డకథినప్పమాణేన కటసారకస్స పరియన్తే పటిసంహరిత్వా దుగుణకరణం. **సలాకన్తి** దుపట్టచీవరస్స అన్తరే పవేసనసలాకం. **వినన్ధనరజ్జున్తి** మహానిస్సేణియా సద్ధిం ఖుద్దకనిస్సేణిం వినన్ధితుం రజ్జుం. **వినన్ధనసుత్తకన్తి** ఖుద్దకనిస్సేణియా చీవరం వినన్ధితుం సుత్తకం. **వినన్ధిత్వా చీవరం సిబ్బితున్తి** తేన సుత్తకేన తత్థ చీవరం వినన్ధిత్వా సిబ్బేతుం. **విసమా హోన్తీతి** కాచి ఖుద్దకా హోన్తి, కాచి మహన్తా. **కళిమ్భకన్తి** పమాణసఞ్ఞాకరణం యం కిఞ్చి తాలపణ్ణాదిం. **మోఘసుత్తకన్తి** వడ్ఢకీనం దారూసు కాళసుత్తేన వియ హలిద్దిసుత్తేన సఞ్ఞాకరణం. **అఙ్గులియా పటిగ్గణ్హన్తీతి** సూచిముఖం అఙ్గులియా పటిచ్ఛన్తి. **పటిగ్గహన్తి** అఙ్గులికోసకం. **ఆవేసనవిత్థకం** నామ యం కిఞ్చి పాతిచఙ్కోటకాది. **ఉచ్చవత్థుకన్తి** పంసుం ఆకిరిత్వా ఉచ్చవత్థుకం కాతుం అనుజానామీతి అత్థో. **ఓగుమ్ఫేత్వా ఉల్లిత్తావలిత్తం కాతున్తి** ఛదనం ఓధునిత్వా ఘనదణ్డకం కత్వా అన్తో చేవ బహి చ మత్తికాయ లిమ్పితున్తి అత్థో. **గోఘంసికాయాతి** వేళుం వా రుక్ఖదణ్డకం వా అన్తో కత్వా తేన సద్ధిం సంహరితున్తి అత్థో. **బన్ధనరజ్జున్తి** తథా సంహరితస్స బన్ధనరజ్జు’’న్తి అయం అట్ఠకథాపాఠో (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౫౬).

‘‘**అనువాతం పరిభణ్డన్తి** కిలఞ్జాదీసు కరోతీతి గణ్ఠిపదేసు వుత్తం. **బిదలకన్తి** దుగుణకరణసఙ్ఖాతస్స కిరియావిసేసస్స అధివచనం. కస్స దుగుణకరణం? యేన కిలఞ్జాదినా మహన్తం కథినం అత్థతం, తస్స. తఞ్హి దణ్డకథినప్పమాణేన పరియన్తే సంహరిత్వా దుగుణం కాతబ్బం. **పటిగ్గహన్తి** అఙ్గులికఞ్చుకం. **పాతి** నామ పటిగ్గహసణ్ఠానేన కతో భాజనవిసేసో. **న సమ్మతీతి** నప్పహోతి. **నీచవత్థుకం చినితున్తి** బహికుట్టస్స సమన్తతో నీచవత్థుకం కత్వా చినితు’’న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౩.౨ౕౠ-౨ౕౢ).

‘‘**నిస్సేణిమ్పీతి** చతూహి దణ్డేహి చీవరప్పమాణేన ఆయతచతురస్సం కత్వా బద్ధపటలమ్పి. ఏత్థ హి చీవరకోటియో సమకం బన్ధిత్వా చీవరం యథాసుఖం సిబ్బన్తి. **తత్థ అత్థరితబ్బన్తి** తస్సా నిస్సేణియా ఉపరి చీవరస్స ఉపత్థమ్భనత్థాయ అత్థరితబ్బం. కథినసఙ్ఖాతాయ నిస్సేణియా చీవరస్స బన్ధనకరజ్జు కథినరజ్జూతి మజ్ఝిమపదలోపీ సమాసోతి ఆహ ‘‘**యాయా**’’తిఆది. తత్థ యస్మా ద్విన్నం పటలానం ఏకస్మిం అధికే జాతే తత్థ వలియో హోన్తి, తస్మా దుపట్టచీవరస్స పటలద్వయమ్పి సమకం కత్వా బన్ధనకరజ్జు కథినరజ్జూతి వేదితబ్బం. పాళియం (చూళవ॰ ౨౫౬) **కథినస్స అన్తో జీరతీతి** కథినే బద్ధస్స చీవరస్స పరియన్తో జీరతీ’’తి విమతివినోదనియం వుత్తం.

‘‘**బిదలకం** నామ దిగుణకరణసఙ్ఖాతస్స కిరియావిసేసస్స అధివచనం. కస్స దిగుణకరణం? యేన కిలఞ్జాదినా మహన్తం కథినం అత్థతం, తస్స. తఞ్హి దణ్డకథినప్పమాణేన పరియన్తే సంహరిత్వా దిగుణం కాతబ్బం, అఞ్ఞథా ఖుద్దకచీవరస్స అనువాతపరిభణ్డాదివిధానకరణే హత్థస్స ఓకాసో న హోతి. సలాకాయ సతి ద్విన్నం చీవరానం అఞ్ఞాతరం ఞత్వా సిబ్బితాసిబ్బితం సుఖం పఞ్ఞాయతి. దణ్డకథినే కతే న బహూహి సహాయేహి పయోజనం. ‘అసంకుటిత్వా చీవరం సమమం హోతి, కోణాపి సమా హోన్తీ’తి లిఖితం, ‘హలిద్దిసుత్తేన సఞ్ఞాకరణ’న్తి వుత్తత్తా ‘హలిద్దిసుత్తేన చీవరం సిబ్బేతుమ్పి వట్టతీ’తి సిద్ధం. తత్థ హి కేచి అకప్పియసఞ్ఞినో. **పటిగ్గహో** నామ అఙ్గులికోసో. **పాతీతి** పటిగ్గహసణ్ఠానం. **పటిగ్గహథవికన్తి** అఙ్గులికోసథవిక’’న్తి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ చూళవగ్గ ౨౫౬) ఆగతం.

గహపతిచీవరాదికథా

గహపతిచీవరాదికథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, గహపతిచీవరం, యో ఇచ్ఛతి, పంసుకూలికో హోతు, యో ఇచ్ఛతి, గహపతిచీవరం సాదియతు, ఇతరీతరేనపాహం, భిక్ఖవే, సన్తుట్ఠిం వణ్ణేమీ"తి (మహావ. ౩౩౭) వచనతో అసమాదిన్నధుతఙ్గో యో భిక్ఖు పంసుకూలం ధారేతుం ఇచ్ఛతి, తేన పంసుకూలికేన భవితబ్బం . యో పన గిహీహి దిన్నం గహపతిచీవరం సాదియితుం ఇచ్ఛతి, తేన గహపతిచీవరసాదియకేన భవితబ్బం. సమాదిన్నధుతఙ్గో పన భిక్ఖు "గహపతిచీవరం పటిక్ఖిపామి, పంసుకూలికఙ్గం సమాదియామీ"తి అధిట్ఠహనతో గహపతిచీవరం సాదియితుం న వట్టతి. **గహపతిచీవర**న్తి గహపతీహి దిన్నం చీవరం. **ఇతరీతరేనపీ**తి అప్పగ్ఘేనపి మహగ్ఘేనపి యేన కేనచీతి అత్థో.

"**ఇతరీతరేనా**తి ఇతరేన ఇతరేన. **ఇతర**-సద్దో పన అనియమవచనో ద్విక్ఖత్తుం వుచ్చమానో యంకిఞ్చి-సద్దేహి సమానత్థో హోతీతి వుత్తం **అప్పగ్ఘేనపి మహగ్ఘేనపి యేన కేనచీ**"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౩౩౭), "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పావారం, అనుజానామి, భిక్ఖవే, కోసేయ్యపావారం, అనుజానామి, భిక్ఖవే, కోజవ"న్తి (మహావ. ౩౩౭) వచనతో పావారాదీనిపి సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి. తత్థ **పావారో**తి సలోమకో కప్పాసాదిభేదో. **అనుజానామి, భిక్ఖవే, కోజవ**న్తి ఏత్థ పకతికోజవమేవ వట్టతి, మహాపిట్ఠియకోజవం న వట్టతి. **కోజవ**న్తి ఉణ్ణామయో పావారసదిసో. "**మహాపిట్ఠి కోజవ**న్తి హత్థిపిట్ఠీసు అత్థరితబ్బతాయ 'మహాపిట్ఠియ'న్తి లద్ధసమఞ్ఞం చతురఙ్గులపుప్ఫం కోజవ"న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౩౩౭) వుత్తం. విమతివినోదనియమ్పి (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౩౩౭) "**మహాపిట్ఠియకోజవ**న్తి హత్థిపిట్ఠియం అత్థరితబ్బతాయ 'మహాపిట్ఠియ'న్తి లద్ధసమఞ్ఞం ఉణ్ణామయత్థరణ"న్తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౩౩౭) పన "**మహాపిట్ఠియకోజవం** నామ అతిరేకచతురఙ్గులపుప్ఫం కిరా"తి వుత్తం. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, కమ్బల"న్తి (మహావ. ౩౩౭) వచనతో అడ్ఢకాసియాదీని మహగ్ఘానిపి కమ్బలాని వట్టన్తి . **అడ్ఢకాసియ**న్తి ఏత్థ **కాసీ**తి సహస్సం వుచ్చతి, తంఅగ్ఘనకో కాసియో. అయం పన పఞ్చ సతాని అగ్ఘతి, తస్మా అడ్ఢకాసియోతి వుత్తో.

ఛచీవరకథా

ఛచీవరకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఛ చీవరాని ఖోమం కప్పాసికం కోసేయ్యం కమ్బలం సాణం భఙ్గ"న్తి (మహావ. ౩౩౯) వచనతో ఖోమాదీని ఛ చీవరాని దుకూలాదీని ఛ అనులోమచీవరాని చ వట్టన్తి. తత్థ "**ఖోమ**న్తి ఖోమసుత్తేహి వాయితం ఖోమపట్టచీవరం. **కప్పాసిక**న్తి కప్పాసతో నిబ్బత్తసుత్తేహి వాయితం. **కోసేయ్య**న్తి కోసకారకపాణకేహి నిబ్బత్తసుత్తేహి వాయితం. **కమ్బల**న్తి ఉణ్ణామయచీవరం. **సాణ**న్తి సాణసుత్తేహి కతచీవరం. **భఙ్గ**న్తి ఖోమసుత్తాదీని సబ్బాని, ఏకచ్చాని వా మిస్సేత్వా కతచీవరం. భఙ్గమ్పి వాకమయమేవాతి కేచి. దుకూలం పట్టుణ్ణం సోమారపటం చీనపటం ఇద్ధిజం దేవదిన్నన్తి ఇమాని పన ఛ చీవరాని ఏతేసంయేవ అనులోమానీతి విసుం న వుత్తాని. **దుకూల**ఞ్హి సాణస్స అనులోమం వాకమయత్తా. పట్టుణ్ణదేసే సఞ్జాతవత్థం **పట్టుణ్ణం**. 'పట్టుణ్ణకోసేయ్యవిసేసో'తి హి అభిధానకోసే వుత్తం. సోమారదేసే చీనదేసే చ జాతవత్థాని **సోమారచీనపటాని**. పట్టుణ్ణాదీని తీణి కోసేయ్యస్స అనులోమాని పాణకేహి కతసుత్తమయత్తా. **ఇద్ధిజం** ఏహిభిక్ఖూనం పుఞ్ఞిద్ధియా నిబ్బత్తచీవరం, తం ఖోమాదీనం అఞ్ఞతరం హోతీతి తేసం ఏవ అనులోమం. దేవతాహి దిన్నం చీవరం **దేవదిన్నం**. కప్పరుక్ఖే నిబ్బత్తం జాలినియా దేవకఞ్ఞాయ అనురుద్ధత్థేరస్స దిన్నవత్థసదిసం, తమ్పి ఖోమాదీనంయేవ అనులోమం హోతి తేసు అఞ్ఞతరభావతో"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౪౬౨-౪౬౩) వుత్తం.

విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ ౧.౪౬౩) పన "**ఖోమ**న్తి ఖోమసుత్తేహి వాయితం ఖోమపటచీవరం, తం వాకమయన్తి వదన్తి. కప్పాససుత్తేహి వాయితం **కప్పాసికం**. ఏవం సేసానిపి. **కమ్బల**న్తి ఏళకాదీనం లోమమయసుత్తేన వాయితం పటం. **భఙ్గ**న్తి ఖోమసుత్తాదీని సబ్బాని, ఏకచ్చాని వా మిస్సేత్వా వాయితం చీవరం, భఙ్గమ్పి వాకమయమేవాతి కేచి . దుకూలం పట్టుణ్ణం సోమారపటం చీనపటం ఇద్ధిజం దేవదిన్నన్తి ఇమాని ఛ చీవరాని ఏతేసఞ్ఞేవ అనులోమానీతి విసుం న వుత్తాని. **దుకూల**ఞ్హి సాణస్స అనులోమం వాకమయత్తా. 'పట్టుణ్ణం కోసేయ్యవిసేసో'తి అభిధానకోసే వుత్తం. సోమారదేసే చీనదేసే చ జాతవత్థాని **సోమారచీనపటాని**. పట్టుణ్ణాదీని తీణి కోసేయ్యస్స అనులోమాని పాణకేహి కతసుత్తమయత్తా. **ఇద్ధిజ**న్తి ఏహిభిక్ఖూనం పుఞ్ఞిద్ధియా నిబ్బత్తచీవరం, కప్పరుక్ఖేహి నిబ్బత్తం, దేవదిన్నఞ్చ ఖోమాదీనం అఞ్ఞతరం హోతీతి తేసం సబ్బేసం అనులోమానీ"తి వుత్తం.

రజనాదికథా

రజనాదికథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఛ రజనాని మూలరజనం ఖన్ధరజనం తచరజనం పత్తరజనం పుప్ఫరజనం ఫలరజన"న్తి వచనతో ఇమేసు ఛసు రజనేసు ఏకకేన చీవరం రజితబ్బం, న ఛకణేన వా పణ్డుమత్తికాయ వా రజితబ్బం. తాయ రజితచీవరం దుబ్బణ్ణం హోతి. ఛరజనానం సరూపం హేట్ఠా పరిక్ఖారకథాయం వుత్తమేవ. తత్థ **ఛకణేనా**తి గోమయేన. **పణ్డుమత్తికాయా**తి తమ్బమత్తికాయ. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, రజనం పచితుం చుల్లం రజనకుమ్భి"న్తి (మహావ॰ ౩౪౪) వచనతో సీతుదకాయ చీవరం న రజితబ్బం. తాయ హి రజితచీవరం దుగ్గన్ధం హోతి. తత్థ **సీతుదకా**తి అపక్కరజనం వుచ్చతి. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఉత్తరాళుమ్పం బన్ధితు"న్తి వచనతో ఉత్తరాళుమ్పం బన్ధితుం వట్టతి. తత్థ **ఉత్తరాళుమ్ప**న్తి వట్టాధారకం, రజనకుమ్భియా మజ్ఝే ఠపేత్వా తం ఆధారకం పరిక్ఖిపిత్వా రజనం పక్ఖిపితుం అనుజానామీతి అత్థో. ఏవఞ్హి కతే రజనం న ఉత్తరతి. తత్థ "**రజనకుమ్భియా మజ్ఝే ఠపేత్వా**తి అన్తోరజనకుమ్భియా మజ్ఝే ఠపేత్వా. ఏవం వట్టాధారకే అన్తోరజనకుమ్భియా పక్ఖిత్తే మజ్ఝే ఉదకం తిట్ఠతి, వట్టాధారకతో బహి సమన్తా అన్తోకుమ్భియం రజనచ్ఛల్లి. **పక్ఖిపితు**న్తి రజనచ్ఛల్లిం పక్ఖిపితు"న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౩౪౪) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౩౪౪) పన "**ఏవఞ్హి కతే**తి వట్టాధారస్స అన్తో రజనోదకం, బహి ఛల్లికఞ్చ కత్వా వియోజనే కతే. **న ఉత్తరతీ**తి కేవలం ఉదకతో ఫేణుట్ఠానాభావా న ఉత్తరతీ"తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౪౪) పన "గోమయే ఆపత్తి నత్థి, విరూపత్తా వారితం. కుఙ్కుమపుప్ఫం న వట్టతీతి వదన్తీ"తి వుత్తం.

"అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఉదకే వా నఖపిట్ఠికాయ వా థేవకం దాతు"న్తి (మహావ॰ ౩౪౪) వచనతో తథా కత్వా రజనస్స పక్కాపక్కభావో జానితబ్బో. తత్థ **ఉదకే వా నఖపిట్ఠికాయ వా**తి సచే పరిపక్కం హోతి, ఉదకపాతియా దిన్నో థేవో సహసా న విసరతి, నఖపిట్ఠియమ్పి అవిసరన్తో తిట్ఠతి. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, రజనుళుఙ్కం దణ్డకథాలక"న్తి (మహావ॰ ౩౪౪) వచనతో రజనస్స ఓలోకనకాలే కుమ్భియా రక్ఖణత్థం ఉళుఙ్కదణ్డకథాలికాని ఇచ్ఛితబ్బాని. తత్థ **రజనుళుఙ్క**న్తి రజనఉళుఙ్కం. **దణ్డకథాలక**న్తి దణ్డమేవ దణ్డకం. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, రజనకోలమ్బం రజనఘట"న్తి (మహావ॰ ౩౪౪) వచనతో తానిపి ఇచ్ఛితబ్బాని. తత్థ **రజనకోలమ్బ**న్తి రజనకుణ్డం. తత్థ **రజనకుణ్డ**న్తి పక్కరజనట్ఠపనకం మహాఘటం. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, రజనదోణిక"న్తి (మహావ॰ ౩౪౪) వచనతో పాతియమ్పి పత్తే చీవరే మద్దన్తే చీవరస్స పరిభిజ్జనతో చీవరరక్ఖణత్థం రజనదోణికా ఇచ్ఛితబ్బా. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిణసన్థరక"న్తి (మహావ॰ ౩౪౪) వచనతో ఛమాయ చీవరే పత్థరియమానే చీవరస్స

పంసుకితత్తా తతో రక్ఖణత్థం తిణసన్థరం కాతబ్బం. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, చీవరవంసం చీవరరజ్జు”న్తి (మహావ. ౩౪౪) వచనతో తిణసన్థారకే ఉపచికాదీహి ఖజ్జమానే చీవరవంసే వా చీవరరజ్జుయా వా చీవరం పత్థరితబ్బం మజ్ఝేన చీవరే లగ్గితే రజనస్స ఉభతో గళితత్తా.

“అనుజానామి, భిక్ఖవే, కణ్ణే బన్ధితు”న్తి (మహావ. ౩౪౪) వచనతో కణ్ణే బన్ధితబ్బం చీవరస్స కణ్ణే బన్ధియమానే కణ్ణస్స జిణ్ణత్తా. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, కణ్ణసుత్తక”న్తి (మహావ. ౩౪౪) వచనతో కణ్ణసుత్తకేన బన్ధితబ్బం ఏవం బన్ధన్తే రజనస్స ఏకతో గళితత్తా. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, సమ్పరివత్తకం సమ్పరివత్తకం రజేతుం, న చ అచ్ఛిన్నే థేవే పక్కమితు”న్తి (మహావ. ౩౪౪) వచనతో తథా రజితబ్బం. యావ రజనబిన్దు గళితం న ఛిజ్జతి, తావ న అఞ్ఞత్ర గన్తబ్బం. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఉదకే ఓసారేతు”న్తి (మహావ. ౩౪౪) వచనతో పత్థిన్నం చీవరం ఉదకే ఓసారేతబ్బం. తత్థ **పత్థిన్న**న్తి అతిరజితత్తా థద్ధం. **ఉదకే ఓసారేతు**న్తి ఉదకే పక్ఖిపిత్వా ఠపేతుం. రజనే పన నిక్ఖన్తే తం ఉదకం ఛడ్డేత్వా చీవరం మద్దితబ్బం. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, పాణినా ఆకోటేతు”న్తి (మహావ. ౩౪౪) వచనతో ఫరుసం చీవరం పాణినా ఆకోటేతబ్బం. “న, భిక్ఖవే, అచ్ఛిన్నకాని చీవరాని ధారేతబ్బాని, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ. ౩౪౪) వచనతో అచ్ఛిన్నకాని చీవరాని దన్తకాసావాని న ధారేతబ్బాని. తత్థ **దన్తకాసావానీ**తి ఏకం వా ద్వే వా వారే రజిత్వా దన్తవణ్ణాని ధారేన్తి.

అతిరేకచీవరకథా

అతిరేకచీవరకథాయం “న, భిక్ఖవే, అతిరేకచీవరం ధారేతబ్బం, యో ధారేయ్య, యథాధమ్మో కారేతబ్బో”తి (మహావ. ౩౪౭) వచనతో నిట్ఠితచీవరస్మిం ఉబ్భతస్మిం కథినే దసాహతో పరం అతిరేకచీవరం ధారేన్తస్స నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, దసాహపరమం అతిరేకచీవరం ధారేతు”న్తి (మహావ. ౩౪౭) వచనతో ఉబ్భతేపి కథినే దసాహబ్భన్తరే ధారేన్తస్స అత్థతకథినానం అనుబ్భతేపి కథినే పఞ్చమాసబ్భన్తరే తతో పరమ్పి దసాహబ్భన్తరే అనత్థతకథినానమ్పి దసాహబ్భన్తరే అతిరేకచీవరం అనాపత్తి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అతిరేకచీవరం వికప్పేతు”న్తి (మహావ. ౩౪౭) వచనతో దసాహతో పరం వికప్పేత్వా అతిరేకచీవరం ధారేతుం వట్టతి. కిత్తకం పన చీవరం వికప్పేతబ్బన్తి? “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆయామేన అట్ఠఙ్గులం సుగతఙ్గులేన చతురఙ్గులవిత్థతం పచ్ఛిమం చీవరం వికప్పేతు”న్తి (మహావ. ౩౫౮) వచనతో సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన సుగతఙ్గులేన అట్ఠఙ్గులాయామం చతురఙ్గులవిత్థారం చీవరం వికప్పేతుం వట్టతి. తత్థ **సుగతఙ్గులం** నామ మజ్ఝిమపురిసఙ్గులసఙ్ఖాతేన వడ్ఢకీఅఙ్గులేన తివఙ్గులం హోతి, మనుస్సానం పకతిఅఙ్గులేన అడ్ఢపఞ్చకఙ్గులం, తస్మా దీఘతో వడ్ఢకీహత్థేన ఏకహత్థం పకతిహత్థేన దియడ్ఢహత్థం విత్థారతో వడ్ఢకీహత్థేన విదత్థిప్పమాణం పకతిహత్థేన ఛళఙ్గులాధికవిదత్థిప్పమాణం పచ్ఛిమం చీవరం వికప్పేతుం వట్టతి, తతో ఊనప్పమాణం న వట్టతి, అధికప్పమాణం పన వట్టతీతి దట్ఠబ్బం.

అట్ఠవరకథా

అట్ఠవరకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, వస్సికసాటికం ఆగన్తుకభత్తం గమికభత్తం గిలానభత్తం గిలానుపట్ఠాకభత్తం గిలానభేసజ్జం ధువయాగుం భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స ఉదకసాటిక”న్తి వచనతో ఇమాని అట్ఠ దానాని సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి. తత్థ నిక్ఖిత్తచీవరా హుత్వా కాయం ఓవస్సన్తానం భిక్ఖూనం నగ్గియం అసుచి జేగుచ్ఛం పటికూలం హోతి, తస్మా వస్సికసాటికా

అనుఞ్ఞాతా. ఆగన్తుకో భిక్ఖు న వీథికుసలో హోతి, న గోచరకుసలో, కిలన్తో పిణ్డాయ చరతి, తస్మా ఆగన్తుకభత్తం అనుఞ్ఞాతం, గమికో భిక్ఖు అత్తనో భత్తం పరియేసమానో సత్థా వా విహాయిస్సతి , యత్థ వా వాసం గన్తుకామో భవిస్సతి, తత్థ వికాలేన ఉపగచ్ఛిస్సతి, కిలన్తో అద్ధానం గమిస్సతి, తస్మా గమికభత్తం. గిలానస్స భిక్ఖునో సప్పాయాని భోజనాని అలభన్తస్స ఆబాధో వా అభివడ్ఢిస్సతి, కాలకిరియా వా భవిస్సతి, తస్మా గిలానభత్తం. గిలానుపట్ఠాకో భిక్ఖు అత్తనో భత్తం పరియేసమానో గిలానస్స ఉస్సూరే భత్తం నీహరిస్సతి, తస్మా గిలానుపట్ఠాకభత్తం. గిలానస్స భిక్ఖునో సప్పాయాని భేసజ్జాని అలభన్తస్స ఆబాధో వా అభివడ్ఢిస్సతి, కాలకిరియా వా భవిస్సతి, తస్మా గిలానభేసజ్జం. యస్మా భగవతా అన్ధకవిన్దే దసానిసంసే సమ్పస్సమానేన యాగు అనుఞ్ఞాతా, తస్మా ధువయాగు. యస్మా మాతుగామస్స నగ్గియం అసుచి జేగుచ్ఛం పటికూలం హోతి, తస్మా భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స ఉదకసాటికా అనుఞ్ఞాతా.

నిసీదనాదికథా

నిసీదనాదికథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, కాయగుత్తియా చీవరగుత్తియా సేనాసనగుత్తియా నిసీదన"న్తి (మహావ. ౩౫౩) వచనతో కాయాదీనం అసుచిముచ్చనాదితో గోపనత్థాయ నిసీదనం ధారేతుం వట్టతి. తస్స విధానం హేట్ఠా వుత్తమేవ. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, యావమహన్తం పచ్చత్థరణం ఆకఙ్ఖతి, తావమహన్తం పచ్చత్థరణం కాతు"న్తి వచనతో అతిఖుద్దకేన నిసీదనేన సేనాసనస్స అగోపనత్తా మహన్తమ్పి పచ్చత్థరణం కాతుం వట్టతి. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, యస్స కణ్డు వా పీళకా వా అస్సావో వా థుల్లకచ్ఛు వా ఆబాధో, కణ్డుపటిచ్ఛాది"న్తి వచనతో ఈదిసేసు ఆబాధేసు సన్తేసు చీవరాదిగుత్తత్థాయ కణ్డుపటిచ్ఛాది వట్టతి. తత్థ పమాణం హేట్ఠా వుత్తమేవ. "అనుజానామి, భిక్ఖవే , ముఖపుఞ్ఛనచోళ"న్తి (మహావ. ౩౫౫) వచనతో ముఖసోధనత్థాయ ముఖపుఞ్ఛనచోళం వట్టతి. తమ్పి హేట్ఠా వుత్తమేవ. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పరిక్ఖారచోళక"న్తి వచనతో తిచీవరే పరిపుణ్ణే పరిస్సావనథవికాదీహి అత్థే సతి పరిక్ఖారచోళం వట్టతి. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిచీవరం అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతుం, వస్సికసాటికం వస్సానం చాతుమాసం అధిట్ఠాతుం తతో పరం వికప్పేతుం, నిసీదనం అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతుం, పచ్చత్థరణం అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతుం, కణ్డుపటిచ్ఛాదిం యావ ఆబాధా అధిట్ఠాతుం తతో పరం వికప్పేతుం, ముఖపుఞ్ఛనచోళం అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతుం, పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠాతుం న వికప్పేతు"న్తి (మహావ. ౩౫౮) వచనతో వుత్తనయేన అధిట్ఠానఞ్చ వికప్పనా చ కాతబ్బా. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన హేట్ఠా వుత్తోవ.

అధమ్మకమ్మకథా

౨౮. అధమ్మకమ్మకథాయం **న, భిక్ఖవే...పే.... దుక్కటస్సా**తి ఇదం "తేన ఖో పన సమయేన ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ సఙ్ఘమజ్ఝే అధమ్మకమ్మం కరోన్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – న, భిక్ఖవే, అధమ్మకమ్మం కాతబ్బం, యో కరేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౧౫౪) ఇమం ఉపోసథక్ఖన్ధకే ఆగతపాఠం సన్ధాయ వుత్తం. **అనుజానామి...పే.... పటిక్కోసితు**న్తి తత్థేవ ఆగతం "భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, అధమ్మకమ్మే కయిరమానే పటిక్కోసితు"న్తి ఇమం. తత్థ **కరోన్తియేవా**తి పఞ్ఞత్తమ్పి సిక్ఖాపదం మద్దిత్వా అధమ్మకమ్మం కరోన్తియేవాతి అత్థో. "అనుజానామి...పే.... పటిక్కోసితు"న్తి ఏవం అధమ్మకమ్మే కయిరమానే సతి "పేసలేహి భిక్ఖూహి తం అధమ్మకమ్మం అకతం, కమ్మం దుక్కటం కమ్మం పున కాతబ్బ"న్తి ఏవం పటిక్కోసితబ్బం, న తుణ్హీభావేన ఖమితబ్బన్తి అత్థో. **ఇతి**

వచనతోతి ఇదం పన పుబ్బపాఠం గహేత్వా ఇతి వచనతో. **అధమ్మకమ్మం న కాతబ్బన్తి** అపరపాఠం గహేత్వా ఇతి వచనతో కయిరమానఞ్చ అధమ్మకమ్మం భిక్ఖూహి నివారేతబ్బన్తి ద్విధా యోజనా కాతబ్బా.

నివారేన్తేహి చాతిఆది పన "తేన ఖో పన సమయేన పేసలా భిక్ఖూ ఛబ్బగ్గియేహి భిక్ఖూహి అధమ్మకమ్మే కయిరమానే పటిక్కోసన్తి, ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ లభన్తి ఆఘాతం, లభన్తి అప్పచ్చయం, వధేన తజ్జేన్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, దిట్ఠిమ్పి ఆవికాతు"న్తి (మహావ. ౧౫౪) పాఠఞ్చ "తేసంయేవ సన్తికే దిట్ఠిం ఆవికరోన్తి, ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ లభన్తి ఆఘాతం, లభన్తి అప్పచ్చయం, వధేన తజ్జేన్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అనుజానామి, భిక్ఖవే, చతూహి పఞ్చహి పటిక్కోసితుం, ద్వీహి తీహి దిట్ఠిం ఆవికాతుం, ఏకేన అధిట్ఠాతుం న మేతం ఖమతీ"తి ఇమే పాఠే సన్ధాయ వుత్తం. **వచనతో**తి ఇదం పన పాళియం తీణి సమ్పదానాని గహేత్వా తీహి కిరియాపదేహి విసుం విసుం యోజేతబ్బం. సబ్బఞ్చేతం అనుపద్దవత్థాయ వుత్తం, న ఆపత్తిసబ్భావతోతి యోజనా. కథం అనుపద్దవసమ్భవోతి? నిగ్గహకమ్మం కాతుం అసక్కుణేయ్యభావతో, అఞ్ఞస్స ఉపద్దవస్స చ నివారణతో. తేన వుత్తం వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౧౫౪) "**తేసం అనుపద్దవత్థాయా**తి సఙ్ఘో సఙ్ఘస్స కమ్మం న కరోతి, అఞ్ఞోపి ఉపద్దవో బహూనం హోతి, తస్మా వుత్త"న్తి.

ఓకాసకతకథా

౨౫౯. ఓకాసకతకథాయం **న, భిక్ఖవే, అనోకాసకతో**తిఆది "తేన ఖో పన సమయేన ఛబ్బగ్గియా భిక్ఖూ అనోకాసకతం భిక్ఖుం ఆపత్తియా చోదేన్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – న, భిక్ఖవే, అనోకాసకతో భిక్ఖు ఆపత్తియా చోదేతబ్బో, యో చోదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఓకాసం కారాపేత్వా ఆపత్తియా చోదేతుం, కరోతు ఆయస్మా ఓకాసం, అహం తం వత్తుకామో"తి (మహావ. ౧౫౩) ఇదం పాఠం సన్ధాయ వుత్తం. అధిప్పాయేసు **చావనాధిప్పాయో**తి, సాసనతో చావేతుకామో. **అక్కోసాధిప్పాయో**తి పరం అక్కోసితుకామో పరిభాసితుకామో. **కమ్మాధిప్పాయో**తి తజ్జనీయాదికమ్మం కత్తుకామో. **వుట్ఠానాధిప్పాయో**తి ఆపత్తితో వుట్ఠాపేతుకామో. **ఉపోసథప్పవారణట్ఠపనాధిప్పాయో**తి ఉపోసథం, పవారణం వా ఠపేతుకామో. **అనువిజ్జనాధిప్పాయో**తి ఉపపరిక్ఖితుకామో. **ధమ్మకథాధిప్పాయో**తి ధమ్మం దేసేతుకామో. ఇతి పరం చోదేన్తానం భిక్ఖూనం అధిప్పాయభేదో అనేకవిధో హోతీతి అత్థో. **పురిమేసు చతూసు అధిప్పాయేసూ**తి చావనాధిప్పాయఅక్కోసాధిప్పాయకమ్మాధిప్పాయవుట్ఠానాధిప్పాయేసు ఓకాసం అకారాపేన్తస్స దుక్కటం. కారాపేత్వాపి సమ్ముఖా చోదేన్తస్స యథానురూపం సఙ్ఘాదిసేసపాచిత్తియదుక్కటాని, అసమ్ముఖా పన దుక్కటమేవాతి అయమేత్థ పిణ్డత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

"ఠపనక్ఖేత్తం పన జానితబ్బ"న్తి వత్వా తం దస్సేన్తో "**సుణాతు మే**"తిఆదిమాహ. అనువిజ్జకస్స అనువిజ్జనాధిప్పాయేన వదన్తస్స ఓకాసకమ్మం నత్థీతి యోజనా. ధమ్మకథికస్స అనోదిస్స కమ్మం కథేన్తస్స ఓకాసకమ్మం నత్థి. సచే పన ఓదిస్స కథేతి, ఆపత్తి, తస్మా తం దస్సేత్వా గన్తబ్బన్తి యోజేతబ్బం. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

సద్ధాదేయ్యవినిపాతనకథా

౬౦. సద్ధాదేయ్యవినిపాతనకథాయం “మాతాపితరోతి ఖో, భిక్ఖవే, వదమానే కిం వదేయ్యామ. అనుజానామి, భిక్ఖవే, మాతాపితూనం దాతుం, న చ, భిక్ఖవే, సద్ధాదేయ్యం వినిపాతేతబ్బం, యో వినిపాతేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ. ౩౬౧) వచనతో దాయకేహి సద్ధాయ భిక్ఖుస్స దిన్నం వినిపాతేత్వా గిహీనం దాతుం న వట్టతి. **“న చ, భిక్ఖవే, సద్ధాదేయ్యన్తి** ఏత్థ సేసఞాతీనం దేన్తో వినిపాతేతియేవ. మాతాపితరో పన సచే రజ్జే ఠితాపి పత్థయన్తి, దాతబ్బ”న్తి అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౩౬౧) వుత్తత్తా భాతుభగినీఆదీనం ఞాతకానమ్పి దాతుం న వట్టతి. వుత్తఞ్హి ఆచరియధమ్మసిరిత్థేరేన ఖుద్దసిక్ఖాయం –

> “న లబ్భం వినిపాతేతుం, సద్ధాదేయ్యఞ్చ చీవరం;
> లబ్భం పితూనం సేసానం, ఞాతీనమ్పి న లబ్భతీ”తి.

కయవిక్కయసమాపత్తిసిక్ఖాపదవణ్ణనాయమ్పి “మాతరం పన పితరం వా ‘ఇమం దేహీ’తి వదతో విఞ్ఞత్తి న హోతి, ‘ఇమం గణ్హాహీ’తి వదతో సద్ధాదేయ్యవినిపాతనం న హోతి. అఞ్ఞాతకం ‘ఇమం దేహీ’తి వదతో విఞ్ఞత్తి హోతి, ‘ఇమం గణ్హాహీ’తి వదతో సద్ధాదేయ్యవినిపాతనం హోతి. ‘ఇమినా ఇమం దేహీ’తి కయవిక్కయం ఆపజ్జతో నిస్సగ్గియం హోతీ”తి అట్ఠకథాయం (పారా. అట్ఠ. ౨.౫౯౫) వుత్తం. తత్థ “సేసఞాతకేసు సద్ధాదేయ్యవినిపాతసమ్భవతో తదభావట్ఠానమ్పి దస్సేతుం ‘మాతరం పన పితరం వా’తి వుత్త”న్తి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౫౯౩-౫౯౫) వుత్తం.

సన్తరుత్తరకథా

౬౧. సన్తరుత్తరకథాయం **అన్తర**-సద్దో మజ్ఝవాచకో. వసతి సీలేనాతి వాసకో, “అన్తరే వాసకో అన్తరవాసకో”తి వత్తబ్బే “రూపభవో రూప”న్తిఆదీసు వియ ఉత్తరపదలోపీసమాసవసేన “అన్తరో”తి వుత్తో. ఉత్తరసద్దో ఉపరివాచకో, ఆభుసో సజ్జతీతి ఆసఙ్గో, “ఉత్తరే ఆసఙ్గో ఉత్తరాసఙ్గో”తి వత్తబ్బే వుత్తనయేన “ఉత్తరో”తి వుత్తో, అన్తరో చ ఉత్తరో చ అన్తరుత్తరా, సహ అన్తరుత్తరేహి యో వత్తతీతి **సన్తరుత్తరో,** సహపుబ్బపదభిన్నాధికరణద్విపదబహుబ్బీహిసమాసో. అథ వా సహ అన్తరేన చ ఉత్తరేన చ యో వత్తతీతి **సన్తరుత్తరో,** తిపదబహుబ్బీహిసమాసో. సఙ్ఘాటిం ఠపేత్వా అన్తరవాసకఉత్తరాసఙ్గమత్తధరో హుత్వా గామో న పవిసితబ్బోతి అత్థో. “పరిబ్బాజకమదక్ఖి తిదణ్డకేనా”తిఆదీసు వియ ఇత్థమ్భూతలక్ఖణే చేతం కరణవచనం, తస్మా అన్తరవాసకం తిమణ్డలం పటిచ్ఛాదేన్తేన పరిమణ్డలం నివాసేత్వా కాయబన్ధనం బన్ధిత్వా సఙ్ఘాటిఞ్చ ఉత్తరాసఙ్గఞ్చ దిగుణం కత్వా పారుపిత్వా గామో పవిసితబ్బో.

చీవరనిక్ఖేపకథా

౬౨. చీవరనిక్ఖేపకథాయం సంహరీయతేతి సఙ్ఘాటి, తస్సా **సఙ్ఘాటియా,** భావయోగే కమ్మత్థే ఛట్ఠీ. **నిక్ఖేపాయాతి** ఠపనాయ, సఙ్ఘాటిం అగ్గహేత్వా విహారే ఠపేత్వా గమనాయ పఞ్చ కారణాని హోన్తీతి అత్థో. **గిలానో వా హోతీతి** గహేత్వా గన్తుం అసమత్థో గిలానో వా హోతి. **వస్సికసఙ్కేతం వా హోతీతి** “వస్సికకాలో అయ”న్తి సఙ్కేతం వా కతం హోతి. **నదీపారగతం వా హోతీతి** నదియా పారం గన్త్వా భుఞ్జితబ్బం హోతి. **అగ్గళగుత్తివిహారో వా హోతీతి** అగ్గళం దత్వాపి దాతబ్బో సుగుత్తవిహారో వా హోతి. **అత్థతకథినం వా హోతీతి** తస్మిం విహారే కథినం అత్థతం వా హోతి అత్థతకథినానం అసమాదానచారసమ్భవతో. సేసం

సువిఞ్ఞేయ్యమేవ. **ఆరఞ్ఞికస్స పన విహారో న సుగుత్తో హోతీతి** అప్పభిక్ఖుకత్తా చోరాదీనం గమనట్ఠానతో చ. **భణ్డుక్ఖలికాయాతి** చీవరాదిట్ఠపనభణ్డుక్ఖలికాయ. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యం.

సత్థకమ్మవత్థికమ్మకథా

౬౩. సత్థకమ్మవత్థికమ్మకథాయం **సత్థకమ్మం వా వత్థికమ్మం వాతి** ఏత్థ యేన కేనచి సత్థాదినా ఛిన్దనాది **సత్థకమ్మం** నామ హోతి. యేన కేనచి చమ్మాదినా వత్థిపీళనం **వత్థికమ్మం** నామ. "సమ్బాధే దహనకమ్మం పటిక్ఖేపాభావా వట్టతీ"తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౨౭౯). విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౨౭౯) పన "**వత్థిపీళనన్తి** యథా వత్థిగతతేలాది అన్తోసరీరే ఆరోహన్తి, ఏవం హత్థేన వత్థిమద్దన"న్తి వుత్తం.

వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨౭౯) పన "**సమ్బాధేతి** వచ్చమగ్గే, భిక్ఖుస్స భిక్ఖునియా చ పస్సావమగ్గేపి అనులోమతో దహనం పటిక్ఖేపాభావా వట్టతి. సత్థవత్థికమ్మానులోమతో న వట్టతీతి చే? న, పటిక్ఖిత్తపటిక్ఖేపా, పటిక్ఖిపితబ్బస్స తప్పరమతాదీపనతో. కిం వుత్తం హోతి? పుబ్బే పటిక్ఖిత్తమ్పి సత్థకమ్మం సమ్పిణ్డేత్వా పచ్ఛా 'న, భిక్ఖవే… పే॰… థుల్లచ్చయస్సా'తి ద్విక్ఖత్తుం సత్థకమ్మస్స పరిక్ఖేపో కతో. తేన సమ్బాధస్స సామన్తా ద్వఙ్గులం పటిక్ఖిపితబ్బం నామ సత్థవత్థికమ్మతో ఉద్ధం నత్థీతి దస్సేతి. కిఞ్చ భియ్యో – పుబ్బే సమ్బాధేయేవ సత్థకమ్మం పటిక్ఖిత్తం, పచ్ఛా సమ్బాధస్స సామన్తా ద్వఙ్గులమ్పి పటిక్ఖిత్తం , తస్మా తస్సేవ పటిక్ఖేపో, నేతరస్సాతి సిద్ధం. ఏత్థ '**సత్థం** నామ సత్థహారకం వాస్స పరియేసేయ్యా'తిఆదీసు (పారా॰ ౧౬౭) వియ యేన ఛిన్దతి, తం సబ్బం. తేన వుత్తం 'కణ్టకేన వా'తిఆది. ఖారుదానం పనేత్థ భిక్ఖునీవిభఙ్గే పసాఖే పముఖే అనుఞ్ఞాతన్తి వేదితబ్బం, ఏకే పన 'సత్థకమ్మం వా'తి పాఠం వికప్పేత్వా వత్థికమ్మం కరోన్తి. వత్థీతి కిం? అగ్ఘికా వుచ్చతి, తాయ ఛిన్దనం వత్థికమ్మం నామాతి చ అత్థం వణ్ణయన్తి, తే 'సత్థహారకం వాస్స పరియేసేయ్యా'తి ఇమస్స పదభాజనీయం దస్సేత్వా పటిక్ఖిపితబ్బా. **అణ్డవుద్ధీతి** వాతణ్డకా, **ఆదానవత్తీతి** అనాహవత్తీ"తి వుత్తం. సేసం అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

నహాపితపుబ్బకథా

౬౪. నహాపితపుబ్బకథాయం నహాపితో పుబ్బేతి నహాపితపుబ్బో, పుబ్బే నహాపితో హుత్వా ఇదాని భిక్ఖుభూతోతి అత్థో. తేన **నహాపితపుబ్బేన** భిక్ఖునా. **ఖురభణ్డన్తి** ఖురాదినహాపితభణ్డం, "లద్ధాతపత్తో రాజకుమారో"తిఆదీసు వియ ఉపలక్ఖణనయోయం. "న, భిక్ఖవే, పబ్బజితేన అకప్పియం సమాదపేతబ్బం, యో సమాదపేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. న చ, భిక్ఖవే, నహాపితపుబ్బేన ఖురభణ్డం పరిహరితబ్బం, యో పరిహరేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ॰ ౩౦౩) చ ద్విధా పఞ్ఞత్తి, తస్మా నహాపితపుబ్బేన వా అనహాపితపుబ్బేన వా పబ్బజితేన నామ అకప్పియసమాదపనం న కాతబ్బం. నహాపితపుబ్బేన పన భిక్ఖునా ఖురేన అభిలక్ఖితం ఖురభణ్డం, ఖురభణ్డఖురకోసనిసితపాసాణఖురథవికాదయో న పరిహరితబ్బా ఏవ. సేసం అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౦౦) పన "న, భిక్ఖవే, పబ్బజితేన అకప్పియే సమాదపేతబ్బన్తి వుత్తత్తా అనుపసమ్పన్నస్సపి న కేవలం దససు ఏవ సిక్ఖాపదేసు, అథ ఖో యం భిక్ఖుస్స న కప్పతి, తస్మిమ్పీతి అధిప్పాయో"తి వుత్తం.

దసభాగకథా

౬౫. దసభాగకథాయం **సజ్జికానీతి** సజ్జసస్సకాని **బీజాని. పుగ్గలికాయాతి** పుగ్గలస్స సన్తకాయ భూమియా. **భాగం దత్వాతి** మూలభాగసఙ్ఖాతం దసమభాగం భూమిసామికానం దత్వా. **పరిభుఞ్జితబ్బానీతి** తేసం బీజానం ఫలాని రోపకేహి పరిభుఞ్జితబ్బానీతి అత్థో. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ . **ఇదం కిర జమ్బుదీపే పోరాణకచారిత్తన్తి** ఆదికప్పకాలే పఠమకప్పికా మనుస్సా బోధిసత్తం మహాసమ్మతం నామ రాజానం కత్వా సబ్బేపి అత్తనో అత్తనో తణ్డులఫలసాలిఖేత్తతో పవత్తతణ్డులఫలాని దస కోట్ఠాసే కత్వా ఏకం కోట్ఠాసం భూమిసామికభూతస్స మహాసమ్మతరాజినో దత్వా పరిభుఞ్జింసు. తతో పట్ఠాయ జమ్బుదీపికానం మనుస్సానం చారితత్తా వుత్తం. తేనేవ సారత్థదీపనీనామికాయమ్పి వినయటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౦౪) ''**దసభాగం దత్వాతి** దసమభాగం దత్వా. తేనేవాహ 'దస కోట్ఠాసే కత్వా ఏకో కోట్ఠాసో భూమిసామికానం దాతబ్బో'తి" వుత్తం.

పాథేయ్యకథా

౬౬. పాథేయ్యకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే"తిఆది భద్దియనగరే అమితపరిభోగభూతేన మేణ్డకసేట్ఠినా అభియాచితో హుత్వా అనుఞ్ఞాతం, ఇధ పన పఠమం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చ గోరసే ఖీరం దధిం తక్కం నవనీతం సప్పి"న్తి (మహావ॰ ౨౯౯) పఞ్చ గోరసా అనుఞ్ఞాతా. తతో పరం సేట్ఠినో అభియాచనానురూపం వత్వా అనుజానితుం ''**సన్తి, భిక్ఖవే, మగ్గా కన్తారా**''తిఆదిమాహ. సేసం అట్ఠకథాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. **తథా అలభన్తేన అఞ్ఞాతకఅప్పవారితట్ఠానతో యాచిత్వాపి గహేతబ్బన్తి** ఏతేన ఏవరూపేసు కాలేసు విఞ్ఞత్తిపచ్చయా దోసో నత్థీతి దస్సేతి. ''**ఏకదివసేన గమనీయే మగ్గే ఏకభత్తత్థాయ పరియేసితబ్బ**''న్తి వుత్తత్తా పన తతో ఉపరి యాచనం న వట్టతీతి దస్సితం. ''**దీఘే అద్ధానే**''తిఆదినా సచే మాసగమనీయే మగ్గే సత్తాహగమనీయో ఏవ కన్తారో హోతి, తత్థ సత్తాహయాపనీయమత్తమేవ పాథేయ్యం పరియేసితబ్బం, తతో పరం పిణ్డచారికాదివసేన సుభిక్ఖసులభపిణ్డమగ్గత్తా న పరియేసితబ్బన్తి.

మహాపదేసకథా

౬౭. మహాపదేసకథాయం మహాపదేసా నామ అప్పటిక్ఖిత్తా ద్వే, అననుఞ్ఞాతా ద్వేతి చత్తారోతి దస్సేన్తో ''**యం భిక్ఖవే**''తిఆదిమాహ. తేసు అప్పటిక్ఖిత్తేపి అకప్పియానులోమకప్పియానులోమవసేన ద్వే, తథా అననుఞ్ఞాతేపీతి.

తత్థ ''**పరిమద్దన్తాతి** ఉపపరిక్ఖన్తా. పట్టుణ్ణదేసే సఞ్జాతవత్థం **పట్టుణ్ణం.** 'పట్టుణ్ణం కోసేయ్యవిసేసో'తి హి అభిధానకోసే వుత్తం. చీనదేసే సోమారదేసే చ సఞ్జాతవత్థాని చీనసోమారపటాని. పట్టుణ్ణాదీని తీణి కోసేయ్యస్స అనులోమాని పాణకేహి కతసుత్తమయత్తా. **ఇద్ధిమయం** ఏహిభిక్ఖూనం పుఞ్ఞిద్ధియా నిబ్బత్తచీవరం, తం ఖోమాదీనం అఞ్ఞతరం హోతీతి తేసంయేవ అనులోమం. దేవతాహి దిన్నచీవరం **దేవదత్తియం,** తం కప్పరుక్ఖే నిబ్బత్తం జాలినియా దేవకఞ్ఞాయ అనురుద్ధత్థేరస్స దిన్నవత్థసదిసం, తమ్పి ఖోమాదీనంయేవ అనులోమం హోతి తేసు అఞ్ఞతరభావతో. **ద్వే పటాని దేసనామేన వుత్తానీతి** తేసం సరూపదస్సనమత్తమేతం, నాఞ్ఞనివత్తనపదం పట్టుణ్ణపట్టస్సపి దేసనామేనేవ వుత్తత్తా. **తుమ్బాతి** తీణి భాజనాని. **ఫలకతుమ్బో** లాబుఆది. **ఉదకతుమ్బో** ఉదకుక్ఖిపనకుటకో. **కిలఞ్జచ్ఛత్తన్తి** వేళువిలీవేహి వాయిత్వా కతఛత్త"న్తి సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౩౦౫) వుత్తం.

“**యావకాలికపక్కాన**న్తి పక్కే సన్ధాయ వుత్తం. ఆమాని పన అనుపసమ్పన్నేహి సీతుదకే మద్దిత్వా పరిస్సావేత్వా దిన్నపానం పచ్ఛాభత్తమ్పి కప్పతి ఏవ. అయఞ్చ అత్థో మహాఅట్ఠకథాయం సరూపతో అవుత్తోతి ఆహ ‘**కురున్దియం పనా**’తిఆది. **ఉచ్ఛురసో నికసటో**తి ఇదం పాతబ్బతాసామఞ్ఞేన యామకాలికకథాయం వుత్తం, తం పన సత్తాహకాలికమేవాతి గహేతబ్బం. **ఇమే చత్తారో రసా**తి ఫలపత్తపుప్ఫఉచ్ఛురసా చత్తారో”తి విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౩౦౦) వుత్తం. “**ద్వే పటా దేసనామేనేవా**తి చీనపటసోమారపటాని. **తీణీ**తి పట్టుణ్ణేన సహ తీణి. **ఇద్ధిమయం** ఏహిభిక్ఖూనం నిబ్బత్తం. **దేవదత్తియం** అనురుద్ధత్థేరేన లద్ధ”న్తి వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩౦౨).

సంసట్ఠకథా

సంసట్ఠకథాయం **తదహుపటిగ్గహితం కాలే కప్పతీ**తిఆది సబ్బం సమ్భిన్నరసం సన్ధాయ వుత్తం. సచే హి ఛల్లిమ్పి అపనేత్వా సకలేనేవ నాళికేరఫలేన సద్ధిం పానకం పటిగ్గహితం హోతి, నాళికేరం అపనేత్వా తం వికాలేపి కప్పతి. ఉపరి సప్పిపిణ్డం ఠపేత్వా సీతలపాయాసం దేన్తి, యం పాయాసేన అసంసట్ఠం సప్పి, తం అపనేత్వా సత్తాహం పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. బద్ధమధుఫాణితాదీసుపి ఏసేవ నయో. తక్కోలజాతిఫలాదీహి అలఙ్కరిత్వా పిణ్డపాతం దేన్తి, తాని ఉద్ధరిత్వా ధోవిత్వా యావజీవం పరిభుఞ్జితబ్బాని, యాగుయం పక్ఖిపిత్వా దిన్నసిఙ్గివేరాదీసుపి, తేలాదీసు పక్ఖిపిత్వా దిన్నలట్ఠిమధుకాదీసుపి ఏసేవ నయో. ఏవం యం యం అసమ్భిన్నరసం హోతి, తం తం ఏకతో పటిగ్గహితమ్పి యథా సుద్ధం హోతి, తథా ధోవిత్వా వా తచ్ఛేత్వా వా తస్స తస్స కాలస్స వసేన పరిభుఞ్జితుం వట్టతి.

సచే పన సమ్భిన్నరసం హోతి సంసట్ఠం, న వట్టతి. యావకాలికఞ్హి అత్తనా సద్ధిం సమ్భిన్నరసాని తీణిపి యామకాలికాదీని అత్తనో సభావం ఉపనేతి. యామకాలికం ద్వేపి సత్తాహకాలికాదీని అత్తనో సభావం ఉపనేతి. సత్తాహకాలికం అత్తనా సద్ధిం సంసట్ఠం యావజీవికం అత్తనో సభావఞ్ఞేవ ఉపనేతి, తస్మా తేన తదహుపటిగ్గహితేన సద్ధిం తదహుపటిగ్గహితం వా పురేపటిగ్గహితం వా యావజీవికం సత్తాహం కప్పతి, ద్వీహపటిగ్గహితేన ఛాహం…పే॰… సత్తాహపటిగ్గహితేన తదహేవ కప్పతీతి వేదితబ్బం. తస్మాయేవ హి “సత్తాహకాలికేన, భిక్ఖవే, యావజీవికం తదహుపటిగ్గహిత”న్తి అవత్వా “పటిగ్గహితం సత్తాహం కప్పతీ”తి వుత్తం.

కాలయామసత్తాహాతిక్కమేసు చేత్థ వికాలభోజనసన్నిధిభేసజ్జసిక్ఖాపదానం వసేన ఆపత్తియో వేదితబ్బా. ఇమేసు చ పన చతూసు కాలికేసు యావకాలికం యామకాలికన్తి ఇదమేవ ద్వయం అన్తోవుత్థకఞ్చేవ సన్నిధికారకఞ్చ హోతి, సత్తాహకాలికఞ్చ యావజీవికఞ్చ అకప్పియకుటియం నిక్ఖిపితుమ్పి వట్టతి, సన్నిధిమ్పి న జనేతీతి. సేసం సబ్బత్థ ఉత్తానత్థమేవ.

పఞ్చభేసజ్జకథా

పఞ్చభేసజ్జకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, తాని పఞ్చ భేసజ్జాని కాలే పటిగ్గహేత్వా కాలే పరిభుఞ్జితు”న్తి (మహావ॰ ౨౬౧) వచనతో సారదికేన ఆబాధేన ఫుట్ఠానం భిక్ఖూనం యాగుపి పీతా ఉగ్గచ్ఛతి, భత్తమ్పి భుత్తం ఉగ్గచ్ఛతి, తే తేన కిసా హోన్తి లూఖా దుబ్బణ్ణా ఉప్పణ్డుప్పణ్డుకజాతా ధమనిసన్థతగత్తా. తేసం యం భేసజ్జఞ్చేవ అస్స భేసజ్జసమ్మతఞ్చ, లోకస్స ఆహారత్థఞ్చ ఫరేయ్య, న చ ఓళారికో ఆహారో పఞ్ఞాయేయ్య. తత్రిమాని పఞ్చ భేసజ్జాని. సేయ్యథిదం – సప్పి నవనీతం

తేలం మధు ఫాణితం, తాని భేసజ్జాని కాలే పటిగ్గహేత్వా కాలే పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. తత్థ ''**సారదికేన ఆబాధేనా**తి సరదకాలే ఉప్పన్నేన పిత్తాబాధేన. తస్మిఞ్హి కాలే వస్సోదకేనపి తేమేన్తి, కద్దమమ్పి మద్దన్తి, అన్తరన్తరా ఆబాధోపి ఖరో హోతి, తేన తేసం పిత్తం కోట్ఠబ్భన్తరగతం హోతి. **ఆహారత్థఞ్చ ఫరేయ్యా**తి ఆహారత్థం సాధేయ్యా''తి అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౨౬౦) వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౨౬౦) ''**పిత్తం కోట్ఠబ్భన్తరగతం హోతీ**తి బహిసరీరే బ్యాపేత్వా ఠితం అబద్ధపిత్తం కోట్ఠబ్భన్తరగతం హోతి, తేన పిత్తం కుపితం హోతీతి అధిప్పాయో''తి వుత్తం.

వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౨౬౦) ''**యం భేసజ్జఞ్చేవ అస్సా**తి పరతో 'తదుభయేన భియ్యోసోమత్తాయ కిసా హోన్తీ'తిఆదినా విరోధదస్సనతో నిదానానపేక్ఖం యథాలాభవసేన వుత్తన్తి వేదితబ్బం. యథానిదానం కస్మా న వుత్తన్తి చే? తదఞ్ఞాపేక్ఖాధిప్పాయతో. సబ్బబుద్ధకాలేపి హి సప్పిఆదీనం సత్తాహకాలికభావాపేక్ఖోతి. తథా వచనేన భగవతో అధిప్పాయో. తేనేవ 'ఆహారత్థఞ్చ ఫరేయ్య, న చ ఓళారికో ఆహారో పఞ్ఞాయేయ్యా'తి వుత్తం. తథా హి కాలే పటిగ్గహేత్వా కాలే పరిభుఞ్జితున్తి ఏత్థ చ కాలపరిచ్ఛేదో న కతో, కుతోయేవ పన లబ్భా తదఞ్ఞాపేక్ఖాధిప్పాయో భగవతా మూలభేసజ్జాదీని తాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవన్తి కాలపరిచ్ఛేదో. యం పన 'అనుజానామి, భిక్ఖవే, తాని భేసజ్జాని కాలే పటిగ్గహేత్వా కాలే పరిభుఞ్జితు'న్తి (మహావ. ౨౬౦) వచనం, తం 'సన్నిధిం కత్వా అపరాపరస్మిం దివసే కాలే ఏవ పరిభుఞ్జితుం అనుజానామీ'తి అధిప్పాయతో వుత్తన్తి వేదితబ్బం. అఞ్ఞథా అతిసయత్తా భగవతో 'యం భేసజ్జఞ్చేవ అస్సా'తిఆదివితక్కుప్పాదో న సమ్భవతి. పణీతభోజనానుమతియా పసిద్ధత్తా ఆబాధానురూపసప్పాయాపేక్ఖాయ వుత్తానీతి చే? తఞ్చ న, 'భియ్యోసోమత్తాయా'తి కిసాదిభావాపత్తిదస్సనతో. యథా ఉచ్ఛురసం ఉపాదాయ ఫాణితన్తి వుత్తం, తథా నవనీతం ఉపాదాయ సప్పీతి వత్తబ్బతో నవనీతం విసుం న వత్తబ్బన్తి చే? న విసేసదస్సనాధిప్పాయతో. యథా ఫాణితగ్గహణేన సిద్ధేపి పరతో ఉచ్ఛురసో విసుం అనుఞ్ఞాతో ఉచ్ఛుసామఞ్ఞతో గుళోదకట్ఠానే ఠపనాధిప్పాయతో, తథా నవనీతే విసేసవిధిదస్సనాధిప్పాయతో నవనీతం విసుం అనుఞ్ఞాతన్తి వేదితబ్బం. విసేసవిధి పనస్స భేసజ్జసిక్ఖాపదట్ఠకథావసేన (పారా. అట్ఠ. ౨.౬౨౮-౬౨౧) వేదితబ్బో. వుత్తఞ్హి తత్థ 'పచిత్వా సప్పిం కత్వా పరిభుఞ్జితుకామేన అధోతమ్పి పచితుం వట్టతీ'తి. తత్థ సప్పి పక్కావ హోతి, నాపక్కా, తథా ఫాణితమ్పి. నవనీతం అపక్కమేవా''తిఆది.

దుతియభేసజ్జకథా

దుతియభేసజ్జకథాయం ''అనుజానామి, భిక్ఖవే, తాని పఞ్చ భేసజ్జాని పటిగ్గహేత్వా కాలేపి వికాలేపి పరిభుఞ్జితు''న్తి (మహావ. ౨౬౧) వచనతో ''తాని పఞ్చ భేసజ్జాని కాలే పటిగ్గహేత్వా కాలే పరిభుఞ్జన్తానం తేసం భిక్ఖూనం యానిపి తాని పాకతికాని లూఖాని భోజనాని, తాని నచ్ఛాదేన్తి, పగేవ సేనేసితాని. తే తేన చేవ సారదికేన ఆబాధేన ఫుట్ఠా ఇమినా చ భత్తాచ్ఛాదకేన తదుభయేన భియ్యోసోమత్తాయ కిసా హోన్తీ''తి ఇమస్మిం వత్థుస్మిం కాలేపి వికాలేపీతి అనుఞ్ఞాతత్తా వికాలేపి పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. తత్థ ''**నచ్ఛాదేన్తీ**తి న జీరన్తి, న వాతరోగం పటిప్పస్సమ్భేతుం సక్కోన్తి. **సేనేసితానీ**తి సినిద్ధాని. **భత్తాచ్ఛాదకేనా**తి భత్తం అరోచికేనా''తి అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౨౬౧) వుత్తం, టీకాసు (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౨౬౧; వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౨౬౧-౨౬౨) పన ''**నచ్ఛాదేన్తీ**తి రుచిం న ఉప్పాదేన్తీ''తి ఏత్తకమేవ వుత్తం, మహావిభఙ్గే (పారా. ౬౨౨) పన ''యాని ఖో పన తాని గిలానానం భిక్ఖూనం పటిసాయనీయాని భేసజ్జాని. సేయ్యథిదం –

సప్పి నవనీతం తేలం మధు ఫాణితం, తాని పటిగ్గహేత్వా సత్తాహపరమం సన్నిధికారకం పరిభుఞ్జితబ్బాని, తం అతిక్కామయతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ"న్తి వచనతో ఇమేసం పఞ్చభేసజ్జానం సత్తాహకాలికభావో వేదితబ్బో, ఇధ పన అట్ఠుప్పత్తివసేన వుత్తోతి.

వసాభేసజ్జకథా

వసాభేసజ్జకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, వసాని భేసజ్జాని అచ్ఛవసం మచ్ఛవసం సుసుకావసం సూకరవసం గద్రభవసం కాలే పటిగ్గహితం కాలే నిప్పక్కం కాలే సంసట్ఠం తేలపరిభోగేన పరిభుఞ్జితుం. వికాలే చే, భిక్ఖవే, పటిగ్గహితం వికాలే నిప్పక్కం వికాలే సంసట్ఠం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి తిణ్ణం దుక్కటానం. కాలే చే, భిక్ఖవే, పటిగ్గహితం వికాలే నిప్పక్కం వికాలే సంసట్ఠం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి ద్విన్నం దుక్కటానం. కాలే చే, భిక్ఖవే, పటిగ్గహితం కాలే నిప్పక్కం వికాలే సంసట్ఠం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. కాలే చే, భిక్ఖవే, పటిగ్గహితం కాలే నిప్పక్కం కాలే సంసట్ఠం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, అనాపత్తీ"తి (మహావ. ౨౬౨). తత్థ "**కాలే పటిగ్గహిత**న్తిఆదీసు మజ్ఝన్హికే అవీతివత్తే పటిగ్గహేత్వా పచిత్వా పరిస్సావేత్వా చాతి అత్థో. **తేలపరిభోగేన పరిభుఞ్జితు**న్తి సత్తాహకాలికతేలపరిభోగేన పరిభుఞ్జితు"న్తి అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౨౬౨) వుత్తం, టీకాసు (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౨౬౨; వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౨౬౧-౨౬౨) పన "**సుసుకా**తి సముద్దే భవా ఏకా మచ్ఛజాతి, కుమ్భిలాతిపి వదన్తి. **సంసట్ఠ**న్తి పరిస్సావితం. **తేలపరిభోగే**నాతి సత్తాహకాలికపరిభోగం సన్ధాయ వుత్త"న్తి వుత్తం. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన హేట్ఠా చతుకాలికకథాయం వుత్తోయేవ.

మూలభేసజ్జకథా

మూలభేసజ్జకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, మూలాని భేసజ్జాని, హలిద్దిం సిఙ్గివేరం వచం వచత్తం అతివిసం కటుకరోహిణిం ఉసీరం భద్దముత్తకం, యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి మూలాని భేసజ్జాని నేవ ఖాదనీయే ఖాదనీయత్థం ఫరన్తి, న భోజనీయే భోజనీయత్థం ఫరన్తి, తాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిహరితుం, సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం. అసతి పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తస్స ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి. తత్థ **వచత్త**న్తి సేతవచం. సేసం హేట్ఠా వుత్తమేవ.

పిట్ఠభేసజ్జకథా

పిట్ఠభేసజ్జకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, నిసదం నిసదపోతక"న్తి (మహావ. ౨౬౩) వచనతో పిసితేహి చుణ్ణకతేహి మూలభేసజ్జేహి అత్థే సతి నిసదఞ్చ నిసదపోతకఞ్చ పరిహరితుం వట్టతి. తత్థ **నిసదం నిసదపోతక**న్తి పిసనసిలా చ పిసనపోతో చ. నిసదన్తి పిసన్తి చుణ్ణవిచుణ్ణం కరోన్తి మూలభేసజ్జాదయో ఏత్థాతి **నిసదం,** పిసనసిలా. నిసదన్తి పిసన్తి చుణ్ణవిచుణ్ణం కరోన్తి మూలభేసజ్జాదయో ఏతేనాతి నిసదం, పోసేతబ్బోతి పోతో, దారకో. ఖుద్దకప్పమాణతాయ పోతో వియాతి పోతో, నిసదఞ్చ తం పోతో చాతి నిసదపోతో, **తం నిసదపోతకం**. నిపుబ్బసద చుణ్ణకరణేతి ధాతు.

కసావభేసజ్జకథా

కసావభేసజ్జకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, కసావాని భేసజ్జాని నిమ్బకసావం కుటజకసావం పటోలకసావం ఫగ్గవకసావం నత్తమాలకసావం, యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి కసావాని భేసజ్జాని నేవ ఖాదనీయే ఖాదనీయత్థం ఫరన్తి, న

భోజనీయే భోజనీయత్థం ఫరన్తి, తాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిహరితుం, సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం, అసతి పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తస్స ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౨౬౩) వచనతో తానిపి కసావభేసజ్జాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిహరితుం సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. తత్థ **ఫగ్గవన్తి** లతాజాతి. **నత్తమాలన్తి** కరఞ్జం. "**కసావేహీ**తి తచాదీని ఉదకే తాపేత్వా గహితఊసరేహీ"తి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౨౬౩) వుత్తం.

పణ్ణభేసజ్జకథా

పణ్ణభేసజ్జకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పణ్ణాని భేసజ్జాని నిమ్బపణ్ణం కుటజపణ్ణం పటోలపణ్ణం నత్తమాలపణ్ణం ఫగ్గవపణ్ణం సులసిపణ్ణం కప్పాసపణ్ణం, యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి పణ్ణాని భేసజ్జాని నేవ ఖాదనీయే ఖాదనీయత్థం ఫరన్తి, న భోజనీయే భోజనీయత్థం ఫరన్తి, తాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిహరితుం, సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం, అసతి పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తస్స ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౨౬౩) వచనతో ఖాదనీయభోజనీయత్థం అఫరన్తాని తానిపి పణ్ణాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిహరితుం, సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. **అచ్ఛవసన్తి**ఆదీసు నిస్సగ్గియవణ్ణనాయం (పారా. అట్ఠ. ౨.౬౨౩) వుత్తనయేనేవ అత్థో వేదితబ్బో. మూలభేసజ్జాదివినిచ్ఛయోపి ఖుద్దకవణ్ణనాయం వుత్తోయేవ, తస్మా ఇధ యం యం పుబ్బే అవుత్తం, తం తదేవ వణ్ణయిస్సామ.

ఫలభేసజ్జకథా

ఫలభేసజ్జకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఫలాని భేసజ్జాని బిళఙ్గం పిప్పలిం మరిచం హరీతకం విభీతకం ఆమలకం గోట్ఠఫలం, యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి ఫలాని భేసజ్జాని నేవ ఖాదనీయే ఖాదనీయత్థం ఫరన్తి, న భోజనీయే భోజనీయత్థం ఫరన్తి, తాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిహరితుం, సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం, అసతి పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తస్స ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౨౬౩) వచనతో ఖాదనీయభోజనీయత్థం అఫరన్తాని తాని ఫలాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిహరితుం, సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుమ్పి వట్టతి.

జతుభేసజ్జకథా

జతుభేసజ్జకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, జతూని భేసజ్జాని హిఙ్గుం హిఙ్గుజతుం హిఙ్గుసిపాటికం తకం తకపత్తిం తకపణ్ణిం సజ్జులసం, యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి జతూని భేసజ్జాని నేవ ఖాదనీయే ఖాదనీయత్థం ఫరన్తి, న భోజనీయే భోజనీయత్థం ఫరన్తి, తాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిహరితుం, సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం, అసతి పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తస్స ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౨౬౩) వచనతో తాని జతూని భేసజ్జాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిహరితుం, సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. తత్థ **హిఙ్గుహిఙ్గుజతుహిఙ్గుసిపాటికా** హిఙ్గుజాతియోయేవ. **తకతకపత్తితకపణ్ణియో** లాఖాజాతియో.

వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౨౬౩) పన "**హిఙ్గుజతు** నామ హిఙ్గురుక్ఖస్స దణ్డపల్లవపవాళపాకనిప్ఫన్నా. **హిఙ్గుసిపాటికా** నామ తస్స మూలసాఖపాకనిప్ఫన్నా. **తకం** నామ తస్స రుక్ఖస్స తచపాకోదకం. **తకపత్తీ**తి తస్స పత్తపాకోదకం. **తకపణ్ణీ**తి తస్స ఫలపాకోదకం. అథ వా '**తకం** నామ లాఖా. **తకపత్తీ**తి కిత్తిమలోహసాఖా . **తకపణ్ణీ**తి

పక్కలాఖా’తి లిఖితం. **సతి పచ్చయే**తి ఏత్థ సతిపచ్చయతా గిలానాగిలానవసేన ద్విధా వేదితబ్బా. వికాలభోజనసిక్ఖాపదస్స హి అనాపత్తివారే యామకాలికాదీనం తిణ్ణమ్పి అవిసేసేన సతిపచ్చయతా వుత్తా. ఇమస్మిం ఖన్ధకే ‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, గిలానస్స గుళం అగిలానస్స గుళోదకం. అనుజానామి, భిక్ఖవే, గిలానస్స లోణసోవీరకం, అగిలానస్స ఉదకసమ్భిన్న’న్తి (మహావ. ౨౮౪) వుత్తం, తస్మా సిద్ధం ‘సతిపచ్చయతా గిలానాగిలానవసేన దువిధా’తి, అఞ్ఞథా అసతి పచ్చయే గుళోదకాది ఆపజ్జతి, తతో చ పాళివిరోధో. **ఆహారత్థ**న్తి ఆహారపయోజనం, ఆహారకిచ్చయాపనన్తి అత్థోతి చ. **తేలపరిభోగేనా**తి సత్తాహకాలికపరిభోగేన. **పిట్ఠేహీ**తి పిసితతేలేహి. **కోట్ఠఫల**న్తి కోట్ఠరుక్ఖస్స ఫలం, మదనఫలం వాతి చ లిఖిత”న్తి వుత్తం.

లోణభేసజ్జకథా

లోణభేసజ్జకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, లోణాని భేసజ్జాని సాముద్దికం కాళలోణం సిన్ధవం ఉబ్భిదం బిలం, యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి లోణాని భేసజ్జాని నేవ ఖాదనీయే ఖాదనీయత్థం ఫరన్తి, న భోజనీయే భోజనీయత్థం ఫరన్తి, తాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిహరితుం, సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం, అసతి పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తస్స ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ. ౨౬౩) వచనతో తాని లోణాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిహరితుం, సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. తత్థ **సాముద్ద**న్తి సముద్దతీరే వాలుకం వియ సన్తిట్ఠతి. **కాళలోణ**న్తి పకతిలోణం. **సిన్ధవ**న్తి సేతవణ్ణం పబ్బతే ఉట్ఠహతి. **ఉబ్భిద**న్తి భూమితో అఙ్కురం వియ ఉట్ఠహతి. **బిల**న్తి దబ్బసమ్భారేహి సద్ధిం పచితం, తం రత్తవణ్ణం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౨౬౩) పన “**ఉబ్భిదం** నామ ఊసరపంసుమయ”న్తి వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౨౬౩) పన “**ఉబ్భిద**న్తి ఊసరపంసుమయం లోణం. **బిల**న్తి లోణవిసేసో”తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయమ్పి తథేవ వుత్తం.

చుణ్ణకథా

చుణ్ణకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, యస్స కణ్డు వా పీళకా వా అస్సావో వా థుల్లకచ్ఛు వా ఆబాధో కాయో వా దుగ్గన్ధో చుణ్ణాని భేసజ్జాని, అగిలానస్స ఛకణం మత్తికం రజననిప్పక్కం. అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఉదుక్ఖలం ముసల”న్తి (మహావ. ౨౬౪). “**కాయో వా దుగ్గన్ధో**తి కస్సచి అస్సాదీనం వియ కాయగన్ధో హోతి, తస్సపి సిరీసకోసుమ్బాదిచుణ్ణాని వా గన్ధచుణ్ణాని వా సబ్బాని వట్టన్తి. **ఛకణ**న్తి గోమయం. **రజననిప్పక్క**న్తి రజనకసటం, పాకతికచుణ్ణమ్పి కోట్టేత్వా ఉదకేన తేమేత్వా న్హాయితుం వట్టతి, ఏతమ్పి రజననిప్పక్కసఙ్ఖమేవ గచ్ఛతీ”తి అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౨౬౪) వుత్తం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౨౬౪) పన “**ఛకణ**న్తి గోమయం. **పాకతికచుణ్ణం** నామ అపక్కకసావచుణ్ణం. తేన ఠపేత్వా గన్ధచుణ్ణం సబ్బం వట్టతీతి వదన్తీ”తి వుత్తం. విమతివినోదనియమ్పి (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౨౬౪-౨౬౫) “**ఛకణ**న్తి గోమయం. **పాకతికచుణ్ణ**న్తి అపక్కకసావచుణ్ణం, గన్ధచుణ్ణం పన న వట్టతీ”తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయమ్పి (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౨౬౪) “**ఛకణ**న్తి గోమయం. **పాకతికచుణ్ణం** నామ అపక్కకసావచుణ్ణం. తేన ఠపేత్వా గన్ధచుణ్ణం సబ్బం వట్టతీతి వదన్తీ”తి వుత్తం. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, చుణ్ణచాలిని”న్తి (మహావ. ౨౬౪) వచనతో గిలానానం భిక్ఖూనం చుణ్ణేహి భేసజ్జేహి చాలితేహి అత్థే సతి చుణ్ణచాలినీ వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, దుస్సచాలిని”న్తి (మహావ. ౨౬౪) వచనతో సణ్హేహి చుణ్ణేహి అత్థే సతి దుస్సచాలినీ వట్టతి . “**చుణ్ణచాలిని**న్తి ఉదుక్ఖలే కోట్టితచుణ్ణపరిస్సావని”న్తి విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ.

మహావగ్గ ౨.౨౬౪-౨౬౫) వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయమ్పి (వజిర॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨౬౪) ‘‘**చాలితేహీ**తి పరిస్సావితేహీ’’తి వుత్తం.

అమనుస్సికాబాధకథా

అమనుస్సికాబాధకథాయం ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, అమనుస్సికాబాధే ఆమకమంసం ఆమకమంసలోహిత’’న్తి (మహావ॰ ౨౬౪) వచనతో యస్స భిక్ఖునో ఆమకమంసం ఖాదితస్స ఆమకలోహితం పివితస్స సో అమనుస్సాబాధో పటిప్పస్సమ్భతి, తస్స అనాపత్తి. తత్థ **ఆమకమంసఞ్చ ఖాది, ఆమకలోహితఞ్చ పివీ**తి న తం భిక్ఖు ఖాది, న పివి, అమనుస్సో ఖాదిత్వా చ పివిత్వా చ పక్కన్తో. తేన వుత్తం ‘‘తస్స సో అమనుస్సికాబాధో పటిప్పస్సమ్భీ’’తి.

అఞ్జనకథా

అఞ్జనకథాయం ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, అఞ్జనం కాళఞ్జనం రసఞ్జనం సోతఞ్జనం గేరుకం కపల్ల’’న్తి (మహావ॰ ౨౬౫) వచనతో భిక్ఖూనం చక్ఖురోగే సతి అఞ్జనాదీని వట్టన్తి. తత్థ ‘‘**అఞ్జన**న్తి సబ్బసఙ్గాహికవచనమేతం. **కాళఞ్జన**న్తి ఏకా అఞ్జనజాతి. **రసఞ్జన**న్తి నానాసమ్భారేహి కతం. **సోతఞ్జన**న్తి నదీసోతాదీసు ఉప్పజ్జనకఅఞ్జనం. **గేరుకో** నామ సువణ్ణగేరుకో. **కపల్ల**న్తి దీపసిఖతో గహితమసీ’’తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౬౪) వుత్తం. సారత్థదీపనియం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౨౬౫) ‘‘**సువణ్ణగేరుకో**తి సువణ్ణతుత్థాదీ’’తి వుత్తం. విమతివినోదనియమ్పి (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౨౬౪-౨౬౫) తథేవ వుత్తం. ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, చన్దనం తగరం కాళానుసారియం తాలీసం భద్దముత్తక’’న్తి (మహావ॰ ౨౬౫) వచనతో అఞ్జనూపపిసనేహి అత్థే సతి ఇమాని చన్దనాదీని వట్టన్తి. తత్థ ‘‘**చన్దన**న్తి లోహితచన్దనాదికం యం కిఞ్చి చన్దనం. **తగరాదీని** పాకటాని. అఞ్ఞానిపి నీలుప్పలాదీని వట్టన్తియేవ. **అఞ్జనూపపిసనేహీ**తి అఞ్జనేహి సద్ధిం ఏకతో పిసితబ్బేహి. న హి కిఞ్చి అఞ్జనూపపిసనం న వట్టతీ’’తి అట్ఠకథాయం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౬౪) టీకాయం (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౨౬౫) పన ‘‘**అఞ్జనూపపిసన**న్తి అఞ్జనత్థాయ ఉపపిసితబ్బం యం కిఞ్చి చుణ్ణజాతీ’’తి వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి॰ వి॰ టీ॰ మహావగ్గ ౨.౨౬౪-౨౬౫) పన ‘‘పాళియం **అఞ్జనూపపిసన**న్తి అఞ్జనే ఉపనేతుం పిసితబ్బభేసజ్జ’’న్తి వుత్తం.

‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, అఞ్జని’’న్తి (మహావ॰ ౨౬౫) వచనతో అఞ్జనఠపనట్ఠానం వట్టతి. ‘‘న, భిక్ఖవే, ఉచ్చావచా అఞ్జనీ ధారేతబ్బా, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనుజానామి, భిక్ఖవే, అట్ఠిమయం దన్తమయం విసాణమయం నళమయం వేళుమయం కట్ఠమయం జతుమయం లోహమయం సఙ్ఖనాభిమయ’’న్తి (మహావ॰ ౨౬౫) వచనతో ఏతాని కప్పియాని. తత్థ **అట్ఠిమయ**న్తి మనుస్సట్ఠిం ఠపేత్వా అవసేసఅట్ఠిమయం. **దన్తమయ**న్తి హత్థిదన్తాదిసబ్బదన్తమయం. **విసాణమయేపి** అకప్పియం నామ నత్థి. **నళమయాదయో** ఏకన్తకప్పియాయేవ.

‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, అపిధాన’’న్తి (మహావ॰ ౨౬౫) వచనతో అఞ్జనీఅపిధానమ్పి వట్టతి. ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, సుత్తకేన బన్ధిత్వా అఞ్జనియా బన్ధితు’’న్తి (మహావ॰ ౨౬౫) వచనతో అపిధానం సుత్తకేన బన్ధిత్వా అఞ్జనియా బన్ధితబ్బం. ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, సుత్తకేన సిబ్బేతు’’న్తి (మహావ॰ ౨౬౫) వచనతో అపతనత్థాయ అఞ్జనీసుత్తకేన సిబ్బేతుం వట్టతి. ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, అఞ్జనిసలాక’’న్తి (మహావ॰ ౨౬౫) వచనతో అఞ్జనిసలాకమ్పి వట్టతి. ‘‘న, భిక్ఖవే, ఉచ్చావచా

అఞ్జనిసలాకా ధారేతబ్బా, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనుజానామి, భిక్ఖవే, అట్ఠిమయం…పే॰… సఙ్ఖనాభిమయ”న్తి (మహావ॰ ౨౬౫) వచనతో ఏతాయేవ అఞ్జనిసలాకా వట్టన్తి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, సలాకట్ఠానియ”న్తి (మహావ॰ ౨౬౫) వచనతో అఞ్జనిసలాకట్ఠానియమ్పి వట్టతి. తత్థ **సలాకట్ఠానియ**న్తి యత్థ సలాకం ఓదహన్తి, తం సుసిరదణ్డకం వా థవికం వా అనుజానామీతి అత్థో. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అఞ్జనిత్థవిక”న్తి (మహావ॰ ౨౬౫) వచనతో థవికమ్పి వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అంసబద్ధకం బన్ధనసుత్తక”న్తి (మహావ॰ ౨౬౫) వచనతో అఞ్జనిత్థవికాయ అంసే లగ్గనత్థాయ అంసబద్ధకమ్పి బన్ధనసుత్తకమ్పి వట్టతి.

నత్థుకథా

నత్థుకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ముద్ధని తేలక”న్తి (మహావ॰ ౨౬౬) వచనతో సీసాభితాపస్స భిక్ఖునో ముద్ధని తేలం వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, నత్థుకమ్మ”న్తి (మహావ॰ ౨౬౬) వచనతో నక్ఖమనీయే సతి నత్థుకమ్మం వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, నత్థుకరణి”న్తి (మహావ॰ ౨౬౬) వచనతో నత్థుయా అగళనత్థం నత్థుకరణీ వట్టతి. “న, భిక్ఖవే, ఉచ్చావచా నత్థుకరణీ ధారేతబ్బా, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనుజానామి, భిక్ఖవే, అట్ఠిమయం…పే॰… సఙ్ఖనాభిమయ”న్తి (మహావ॰ ౨౬౬) వచనతో ఏతాయేవ నత్థుకరణియో వట్టన్తి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, యమకనత్థుకరణి”న్తి (మహావ॰ ౨౬౬) వచనతో నత్థు విసమం ఆసిఞ్చయన్తి చే, యమకనత్థుకరణిం ధారేతబ్బం. తత్థ **యమకనత్థుకరణి**న్తి సమసో తాహి ద్వీహి పనాళికాహి ఏకం నత్థుకరణిం.

ధూమనేత్తకథా

ధూమనేత్తకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ధూమం పాతు”న్తి (మహావ॰ ౨౬౬) వచనతో యమకనత్థుకరణియా నక్ఖమనీయే సతి ధూమం పాతుం వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ధూమనేత్త”న్తి (మహావ॰ ౨౬౬) వచనతో తమేవ వట్టిం ఆలిమ్పేత్వా పివనపచ్చయా కణ్ఠే దహన్తేన ధూమనేత్తధూమో పివితబ్బో. “న, భిక్ఖవే, ఉచ్చావచాని ధూమనేత్తాని ధారేతబ్బాని, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనుజానామి, భిక్ఖవే, అట్ఠిమయం…పే॰… సఙ్ఖనాభిమయ”న్తి (మహావ॰ ౨౬౬) వచనతో ఏతాని ఏవ ధూమనేత్తాని ధారేతబ్బాని. “అనుజానామి , భిక్ఖవే, అపిధాన”న్తి (మహావ॰ ౨౬౬) వచనతో పాణకాదిఅప్పవిసనత్థం ధూమనేత్తత్థవికమ్పి వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, యమకత్థవిక”న్తి (మహావ॰ ౨౬౬) వచనతో ఏకతో ఘంసియమానే సతి యమకత్థవికం వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అంసబద్ధకం బన్ధనసుత్తక”న్తి (మహావ॰ ౨౬౬) వచనతో ధూమనేత్తత్థవికస్స అంసబద్ధబన్ధనసుత్తం వట్టతి.

తేలపాకకథా

తేలపాకకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, తేలపాక”న్తి (మహావ॰ ౨౬౭) వచనతో వాతాబాధే సతి తేలపాకో వట్టతి. తత్థ **అనుజానామి, భిక్ఖవే, తేలపాక**న్తి యం కిఞ్చి భేసజ్జపక్ఖిత్తం సబ్బం అనుఞ్ఞాతమేవ హోతి. “న, భిక్ఖవే, అతిపక్ఖిత్తమజ్జం తేలం పాతబ్బం, యో పివేయ్య, యథాధమ్మో కారేతబ్బో. అనుజానామి, భిక్ఖవే, యస్మిం తేలపాకే మజ్జస్స న వణ్ణో న గన్ధో న

రసో పఞ్ఞాయతి, ఏవరూపం మజ్జపక్ఖిత్తం తేలం పాతు"న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో యస్మిం తేలపాకే పక్ఖిత్తస్స మజ్జస్స వణ్ణో వా గన్ధో వా రసో వా న పఞ్ఞాయతి, తాదిసం తేలం పివితబ్బం. తత్థ **అతిపక్ఖిత్తమజ్జానీ**తి అతివియ ఖిత్తమజ్జాని, బహుం మజ్జం పక్ఖిపిత్వా యోజితానీతి అత్థో. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, అబ్భఞ్జనం అధిట్ఠాతు"న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో అతిపక్ఖిత్తమజ్జత్తా అపివితబ్బే తేలే సతి అబ్భఞ్జనం అధిట్ఠాతుం వట్టతి. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, తీణి తుమ్బాని లోహతుమ్బం కట్ఠతుమ్బం ఫలతుమ్బ"న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో తేలపక్కభాజనాని ఇమాని తీణి తుమ్బాని వట్టన్తి.

సేదకమ్మకథా

సేదకమ్మకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, సేదకమ్మ"న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో అఙ్గవాతే సతి సేదకమ్మం కాతుం వట్టతి . తత్థ **అఙ్గవాతో**తి హత్థపాదే వాతో. నక్ఖమనీయో హోతి, "అనుజానామి, భిక్ఖవే, సమ్భారసేద"న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో సేదకమ్మేన నక్ఖమనీయే సతి సమ్భారసేదం కాతుం వట్టతి. తత్థ **సమ్భారసేద**న్తి నానావిధపణ్ణసమ్భారసేదం. నక్ఖమనీయో హోతి, "అనుజానామి, భిక్ఖవే, మహాసేద"న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో సమ్భారసేదనక్ఖమనీయే సతి మహాసేదం కాతుం వట్టతి. తత్థ **మహాసేద**న్తి మహన్తం సేదం, పోరిసప్పమాణం ఆవాటం అఙ్గారానం పూరేత్వా పంసువాలికాదీహి పిదహిత్వా తత్థ నానావిధాని వాతహరణపణ్ణాని సన్థరిత్వా తేలమక్ఖితేన గత్తేన తత్థ నిపజ్జిత్వా సమ్పరివత్తన్తేన సరీరం సేదేతుం అనుజానామీతి అత్థో. నక్ఖమనీయో హోతి, "అనుజానామి, భిక్ఖవే, భఙ్గోదక"న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో మహాసేదేన నక్ఖమనీయే సతి భఙ్గోదకం కాతుం వట్టతి. తత్థ **భఙ్గోదక**న్తి నానాపణ్ణభఙ్గకుథితం ఉదకం, తేహి పణ్ణేహి చ ఉదకేన చ సిఞ్చిత్వా సిఞ్చిత్వా సేదేతబ్బో. నక్ఖమనీయో హోతి, "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఉదకకోట్ఠక"న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో భఙ్గోదకేన నక్ఖమనీయే సతి ఉదకకోట్ఠకం కాతుం వట్టతి. తత్థ **ఉదకకోట్ఠక**న్తి ఉదకకోట్ఠే చాటిం వా దోణిం వా ఉణ్హోదకస్స పూరేత్వా తత్థ పవిసిత్వా సేదకమ్మకరణం అనుజానామీతి అత్థో.

లోహితమోచనకథా

లోహితమోచనకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, లోహితం మోచేతు"న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో పబ్బవాతే సతి లోహితం మోచేతుం వట్టతి. తత్థ **పబ్బవాతో హోతీ**తి పబ్బే పబ్బే వాతో విజ్ఝతి. **లోహితం మోచేతు**న్తి సత్థకేన లోహితం మోచేతుం. నక్ఖమనీయో హోతి, అనుజానామి, భిక్ఖవే, లోహితం మోచేత్వా విసాణేన గాహేతున్తి (మహావ. ౨౬౭).

పాదబ్భఞ్జనకథా

పాదబ్భఞ్జనకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పాదబ్భఞ్జన"న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో పాదేసు ఫలితేసు పాదబ్భఞ్జనం పచితబ్బం. నక్ఖమనీయో హోతి, "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పజ్జం అభిసఙ్ఖరితు"న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో పాదబ్భఞ్జనతేలేన నక్ఖమనీయే సతి పజ్జం అభిసఙ్ఖరితబ్బం. **తత్థ పజ్జం అభిసఙ్ఖరితు**న్తి యేన ఫలితపాదా పాకతికా హోన్తి, తం నాళికేరాదీసు నానాభేసజ్జాని పక్ఖిపిత్వా పజ్జం అభిసఙ్ఖరితుం, పాదానం సప్పాయభేసజ్జం పచితున్తి అత్థో.

గణ్డాబాధకథా

గణ్డాబాధకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, సత్థకమ్మ”న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో గణ్డాబాధే సతి సత్థకమ్మం కాతబ్బం. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, కసావోదక”న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో కసావోదకేన అత్థే సతి కసావోదకం దాతబ్బం. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిలకక్క”న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో తిలకక్కేన అత్థే సతి తిలకక్కం దాతబ్బం. **తిలకక్కేన అత్థోతి** పిట్ఠేహి తిలేహి అత్థో. “అనుజానామి భిక్ఖవే కబళిక”న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో కబళికాయ అత్థే సతి కబళికా దాతబ్బా. తత్థ **కబళిక**న్తి వణముఖే సత్తుపిణ్డం పక్ఖిపితుం. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, వణబన్ధనచోళ”న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో వణబన్ధనచోళేన అత్థే సతి వణబన్ధనచోళం దాతబ్బం. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, సాసపకుట్టేన ఫోసితు”న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో సచే వణో కుణ్డవతీ, సాసపకుట్టేన ఫోసితబ్బం. తత్థ **సాసపకుట్టేనా**తి సాసపపిట్ఠేన.

“అనుజానామి, భిక్ఖవే, ధూమం కాతు”న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో యది వణో కిలిజ్జిత్థ, ధూమం కాతుం వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, లోణసక్ఖరికాయ ఛిన్దితు”న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో యది వడ్ఢమంసం వుట్ఠాతి , ఛిన్దితబ్బం. తత్థ **వడ్ఢమంస**న్తి అధికమంసం ఆణీ వియ ఉట్ఠహతి. **లోణసక్ఖరికాయ ఛిన్దితు**న్తి ఖారేన ఛిన్దితుం. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, వణతేల”న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో యది వణో న రుహతి, వణరుహనతేలం పచితబ్బం. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, వికాసికం సబ్బం వణపటికమ్మ”న్తి (మహావ. ౨౬౭) వచనతో యది తేలం గళతి, వికాసికం దాతబ్బం, సబ్బం వణపటికమ్మం కాతబ్బం. తత్థ **వికాసిక**న్తి తేలరున్ధనపిలోతికం. **సబ్బం వణపటికమ్మ**న్తి యం కిఞ్చి వణపటికమ్మం నామ అత్థి, సబ్బం అనుజానామీతి అత్థో. మహావికటకథా పుబ్బే వుత్తావ.

సామం గహేత్వాతి ఇదం న కేవలం సప్పదట్ఠస్సేవ, అఞ్ఞస్మిమ్పి దట్ఠవిసే సతి సామం గహేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం, అఞ్ఞేసు పన కారణేసు పటిగ్గహితమేవ వట్టతి.

విసపీతకథా

విసపీతకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, గూథం పాయేతు”న్తి (మహావ. ౨౬౮) వచనతో పీతవిసం భిక్ఖుం గూథం పాయేతుం వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, యం కరోన్తో పటిగ్గణ్హాతి, స్వేవ పటిగ్గహో కతో, న పున పటిగ్గహేతబ్బో”తి (మహావ. ౨౬౮) వచనతో తదేవ వట్టతి. అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౨౬౮) పన **న పున పటిగ్గహేతబ్బో**తి సచే భూమిప్పత్తో, పటిగ్గహాపేతబ్బో, అప్పత్తం పన గహేతుం వట్టతి.

ఘరదిన్నకాబాధకథా

ఘరదిన్నకాబాధకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, సీతాలోళిం పాయేతు”న్తి (మహావ. ౨౬౯) వచనతో ఘరదిన్నకాబాధస్స భిక్ఖునో సీతాలోళిం పాయేతుం వట్టతి. తత్థ **ఘరదిన్నకాబాధో**తి వసీకరణపాణకసముట్ఠితరోగో. టీకాయం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౨౬౯) పన “**ఘరదిన్నకాబాధో** నామ వసీకరణత్థాయ ఘరణియా దిన్నభేసజ్జసముట్ఠితో ఆబాధో. తేనాహ ‘వసీకరణపాణకసముట్ఠితరోగో’తి. **ఘర**-సద్దో చేత్థ అభేదేన ఘరణియా వత్తమానో అధిప్పేతో”తి వుత్తం. విమతివినోదనియమ్పి (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౨౬౭-౨౬౯) “**ఘరదిన్నకాబాధో** నామ ఘరణియా

దిన్న వసీకరణభేసజ్జసముట్ఠితో ఆబాధో”తి వుత్తం. **సీతాలోళి**న్తి నఙ్గలేన కసన్తస్స ఫాలే లగ్గమత్తికం ఉదకేన ఆలోళేత్వా పాయేతుం అనుజానామీతి అత్థో.

దుట్ఠగహణికకథా

దుట్ఠగహణికకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆమిసఖారం పాయేతు”న్తి (మహావ. ౨౬౮) వచనతో దుట్ఠగహణికస్స భిక్ఖునో ఆమిసఖారం పాయేతుం వట్టతి. తత్థ **దుట్ఠగహణికో**తి విపన్నగహణికో, కిచ్ఛేన ఉచ్చారో నిక్ఖమతీతి అత్థో. **ఆమిసఖార**న్తి సుక్ఖోదనం ఝాపేత్వా తాయ ఛారికాయ పగ్ఘరితం ఖారోదకం. విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౨౬౭-౨౬౮) పన “**తాయ ఛారికాయ పగ్ఘరితం ఖారోదక**న్తి పరిస్సావనే తం ఛారికం పక్ఖిపిత్వా ఉదకే అభిసిఞ్చితే తతో ఛారికతో హేట్ఠా పగ్ఘరితం ఖారోదక”న్తి వుత్తం.

పణ్డురోగాబాధకథా

పణ్డురోగాబాధకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ముత్తహరీతకం పాయేతు”న్తి (మహావ. ౨౬౮) వచనతో పణ్డురోగాబాధస్స భిక్ఖునో ముత్తహరీతకం పాయేతుం వట్టతి. తత్థ **ముత్తహరీతక**న్తి గోముత్తపరిభావితం హరీతకం.

ఛవిదోసాబాధకథా

ఛవిదోసాబాధకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, గన్ధాలేపం కాతు”న్తి (మహావ. ౨౬౮) వచనతో ఛవిదోసాబాధస్స భిక్ఖునో గన్ధాలేపం కాతుం వట్టతి.

అభిసన్నకాయకథా

అభిసన్నకాయకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, విరేచనం పాతు”న్తి (మహావ. ౨౬౮) వచనతో అభిసన్నకాయస్స భిక్ఖునో విరేచనం పాతుం వట్టతి. తత్థ **అభిసన్నకాయో**తి ఉస్సన్నదోసకాయో. అచ్ఛకఞ్జియా అత్థో హోతి, “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అచ్ఛకఞ్జియ”న్తి (మహావ. ౨౬౮) వచనతో అచ్ఛకఞ్జియం పాతుం వట్టతి. తత్థ **అచ్ఛకఞ్జియ**న్తి తణ్డులోదకమణ్డో. అకటయూసేన అత్థో హోతి, “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అకటయూస”న్తి (మహావ. ౨౬౮) వచనతో అకటయూసం పాతుం వట్టతి. తత్థ **అకటయూస**న్తి అసినిద్ధో ముగ్గపచితపానీయో. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౨౬౮) పన విమతివినోదనియఞ్చ (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౨౬౭-౨౬౮) “**అకటయూసేనా**తి అనభిసఙ్ఖతేన ముగ్గయూసేనా”తి వుత్తం. కటాకటేన అత్థో హోతి, “అనుజానామి, భిక్ఖవే, కటాకట”న్తి (మహావ. ౨౬౮) వచనతో కటాకటం పాయేతుం వట్టతి. తత్థ **కటాకట**న్తి సోవ ధోతసినిద్ధో. సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. మహావగ్గ ౩.౨౬౮) విమతివినోదనియఞ్చ (వి. వి. టీ. మహావగ్గ ౨.౨౬౭-౨౬౮) “**కటాకటేనా**తి ముగ్గే పచిత్వా అచాలేత్వావ పరిస్సావితేన ముగ్గయూసేనా”తి వుత్తం. పటిచ్ఛాదనీయేన అత్థో హోతి, “అనుజానామి, భిక్ఖవే, పటిచ్ఛాదనీయ”న్తి (మహావ. ౨౬౮) వచనతో పటిచ్ఛాదనీయం పాతుం వట్టతి. తత్థ **పటిచ్ఛాదనీయేనా**తి మంసరసేన.

లోణసోవీరకకథా

లోణసోవీరకకథాయం "అనుజానామి, భిక్ఖవే, గిలానస్స లోణసోవీరకం, అగిలానస్స ఉదకసమ్భిన్నం పానపరిభోగేన పరిభుఞ్జితు"న్తి (మహావ. ౨౬౩) వచనతో గిలానేన భిక్ఖునా లోణసోవీరకం పాతబ్బం, అగిలానేన ఉదకసమ్భిన్నం కత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం, తఞ్చ "పానపరిభోగేనా"తి వచనతో వికాలేపి వట్టతి.

తత్థ **లోణసోవీరకం** నామ సబ్బరసాభిసఙ్ఖతం ఏకం భేసజ్జం, తం కిర కరోన్తో హరీతకామలకవిభీతకకసావే సబ్బధఞ్ఞాని సబ్బఅపరణ్ణాని సత్తన్నమ్పి ధఞ్ఞానం ఓదనం కదలిఫలాదీని సబ్బఫలాని వేత్తకేతకఖజ్జూరికళీరాదయో సబ్బకళీరే మచ్ఛమంసఖణ్డాని అనేకాని చ మధుఫాణితసిన్ధవలోణతికటుకాదీని భేసజ్జాని పక్ఖిపిత్వా కుమ్భిముఖం లిమ్పిత్వా ఏకం ద్వే తీణి సంవచ్ఛరాని ఠపేన్తి, తం పరిపచ్చిత్వా జమ్బురసవణ్ణం హోతి, వాతకాసకుట్ఠపణ్డుభగన్దలాదీనం సినిద్ధభోజనభుత్తానఞ్చ ఉత్తరపానం భత్తజీరణకభేసజ్జం తాదిసం నత్థి, తం పనేతం భిక్ఖూనం పచ్ఛాభత్తమ్పి వట్టతి, గిలానానం పాకతికమేవ. అగిలానానం పన ఉదకసమ్భిన్నం పానపరిభోగేనాతి.

సారత్థదీపనియం (సారత్థ. టీ. ౨.౧౯౧-౧౯౨) పన "పానపరిభోగేనాతి వుత్తత్తా లోణసోవీరకం యామకాలిక"న్తి వుత్తం. విమతివినోదనియం (వి. వి. టీ. ౧.౧౯౨) పన "పానపరిభోగేన వట్టతీతి సమ్బన్ధో. ఏవం పన వుత్తత్తా లోణసోవీరకం యామకాలికన్తి కేచి వదన్తి, కేచి పన 'గిలానానం పాకతికమేవ, అగిలానానం పన ఉదకసమ్భిన్న'న్తి వుత్తత్తా గుళం వియ సత్తాహకాలిక"న్తి వుత్తం. వజిరబుద్ధిటీకాయం (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౨౬౩) పన "అవిసేసేన సతిపచ్చయతా వుత్తా . ఇమస్మిం ఖన్ధకే 'అనుజానామి, భిక్ఖవే, గిలానస్స గుళం, అగిలానస్స గుళోదకం, గిలానస్స లోణసోవీరకం, అగిలానస్స ఉదకసమ్భిన్న'న్తి (మహావ. ౨౮౪) వుత్తం, తస్మా సిద్ధం 'సతిపచ్చయతా గిలానాగిలానవసేన దువిధా'తి" వుత్తం.

అన్తోవుత్థాదికథా

అన్తోవుత్థాదికథాయం "తేన ఖో పన సమయేన భగవతో ఉదరవాతాబాధో హోతి, అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో 'పుబ్బేపి భగవతో ఉదరవాతాబాధో తేకటులయాగుయా ఫాసు హోతీ'తి సామం తిలమ్పి తణ్డులమ్పి ముగ్గమ్పి విఞ్ఞాపేత్వా అన్తో వాసేత్వా అన్తో సామం పచిత్వా భగవతో ఉపనామేసి 'పివతు భగవా తేకటులయాగు'న్తి. జానన్తాపి తథాగతా పుచ్ఛన్తి, జానన్తాపి న పుచ్ఛన్తి, కాలం విదిత్వా పుచ్ఛన్తి, కాలం విదిత్వా న పుచ్ఛన్తి, అత్థసఞ్హితం తథాగతా పుచ్ఛన్తి, నో అనత్థసఞ్హితం, అనత్థసఞ్హితే సేతుఘాతో తథాగతానం. ద్వీహి ఆకారేహి బుద్ధా భగవన్తో భిక్ఖూ పటిపుచ్ఛన్తి 'ధమ్మం వా దేసేస్సామ, సావకానం వా సిక్ఖాపదం పఞ్ఞపేస్సామా'తి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి 'కుతాయం, ఆనన్ద, యాగూ'తి. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసి. విగరహి బుద్ధో భగవా అననుచ్ఛవికం, ఆనన్ద, అననులోమికం అప్పతిరూపం అస్సామణకం అకప్పియం అకరణీయం, కథఞ్హి నామ త్వం, ఆనన్ద, ఏవరూపాయ బాహుల్లాయ చేతేస్ససి, యదపి, ఆనన్ద, అన్తో వుత్థం, తదపి అకప్పియం. యదపి అన్తో పక్కం, తదపి అకప్పియం. యదపి సామం పక్కం, తదపి అకప్పియం. నేతం, ఆనన్ద, అప్పసన్నానం వా పసాదాయ...పే.... విగరహిత్వా ధమ్మిం కథం కత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – న, భిక్ఖవే, అన్తో వుత్థం అన్తో పక్కం సామం పక్కం పరిభుఞ్జితబ్బం, యో పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అన్తో చే, భిక్ఖవే, వుత్థం అన్తో పక్కం సామం

పక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి తిణ్ణం దుక్కటానం. అన్తో చే, భిక్ఖవే, వుత్థం అన్తో పక్కం అఞ్ఞేహి పక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి ద్విన్నం దుక్కటానం. అన్తో చే, భిక్ఖవే, వుత్థం బహి పక్కం సామం పక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి ద్విన్నం దుక్కటానం. బహి చే, భిక్ఖవే, వుత్థం అన్తో పక్కం సామం పక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి ద్విన్నం దుక్కటానం. అన్తో చే, భిక్ఖవే, వుత్థం బహి పక్కం అఞ్ఞేహి పక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. బహి చే, భిక్ఖవే, వుత్థం అన్తో పక్కం అఞ్ఞేహి పక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. బహి చే, భిక్ఖవే, వుత్థం బహి పక్కం సామం పక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. బహి చే, భిక్ఖవే, వుత్థం బహి పక్కం అఞ్ఞేహి పక్కం, తఞ్చే పరిభుఞ్జేయ్య, అనాపత్తీ”తి (మహావ. ౨౭౪) వచనతో సహసేయ్యప్పహోనకే ఠానే వుత్థతా, తత్థ పక్కతా, ఉపసమ్పన్నేన సామం పక్కతాతి ఇమేసం తిణ్ణం అఙ్గానం సమ్భవే సతి తిస్సో ఆపత్తియో, ద్విన్నం సమ్భవే ద్వే ఆపత్తియో, ఏకస్స అఙ్గస్స సమ్భవే ఏకా ఆపత్తీతి వేదితబ్బం.

అన్తో వుత్థన్తి అకప్పియకుటియం వుత్థం. **సామం పక్క**న్తి ఏత్థ యం కిఞ్చి ఆమిసం భిక్ఖునో పచితుం న వట్టతి. సచేపిస్స ఉణ్హయాగుయా సులసిపణ్ణాని వా సిఙ్గివేరం వా లోణం వా పక్ఖిపన్తి, తమ్పి చాలేతుం న వట్టతి. “యాగుం నిబ్బాపేమీ”తి పన చాలేతుం వట్టతి. ఉత్తణ్డులభత్తం లభిత్వాపి పిదహితుం న వట్టతి. సచే పన మనుస్సా పిదహిత్వావ దేన్తి, వట్టతి. “భత్తం వా మా నిబ్బాయతూ”తి పిదహితుం వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, పున పాకం పచితు”న్తి (మహావ. ౨౭౪) వచనతో పుబ్బే అనుపసమ్పన్నేహి పక్కం పున పచితుం వట్టతి. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౨౭౪) “ఖీరతక్కాదీసు పన సకిం కుథితేసు అగ్గిం దాతుం వట్టతి పునపాకస్స అనుఞ్ఞాతత్తా”తి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అన్తో వాసేతు”న్తి (మహావ. ౨౭౪) వచనతో దుబ్భిక్ఖసమయే తణ్డులాదీని అన్తో వాసేతుం వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అన్తో పచితు”న్తి (మహావ. ౨౭౪) వచనతో దుబ్భిక్ఖసమయే అన్తో పచితుం వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, సామం పచితు”న్తి (మహావ. ౨౭౪) వచనతో దుబ్భిక్ఖసమయే సామమ్పి పచితుం వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అన్తో వుత్థం అన్తో పక్కం సామం పక్క”న్తి (మహావ. ౨౭౪) వచనతో దుబ్భిక్ఖసమయే తీణిపి వట్టన్తి.

ఉగ్గహితపటిగ్గహితకథా

ఉగ్గహితపటిగ్గహితకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, యత్థ ఫలఖాదనీయం పస్సతి, కప్పియకారకో చ న హోతి, సామం గహేత్వా హరిత్వా కప్పియకారకే పస్సిత్వా భూమియం నిక్ఖిపిత్వా పటిగ్గహాపేత్వా పరిభుఞ్జితుం, అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఉగ్గహితం పటిగ్గహితు”న్తి (మహావ. ౨౭౫) వచనతో తథా కత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి, ఆపత్తి న హోతీతి.

తతోనీహటకథా

తతో నీహటకథాయం “పటిగ్గణ్హథ, భిక్ఖవే, పరిభుఞ్జథ. అనుజానామి, భిక్ఖవే, తతో నీహటం భుత్తావినా పవారితేన అనతిరిత్తం పరిభుఞ్జితు”న్తి (మహావ. ౨౭౬) వచనతో యస్మిం దానే నిమన్తితా హుత్వా భిక్ఖూ భుఞ్జన్తి, తతో దానతో నీహటం భోజనం పవారితేన భిక్ఖునా భుఞ్జితబ్బం, న పవారితసిక్ఖాపదేన ఆపత్తి హోతి. వుత్తఞ్హి అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౨౭౬) “**తతో నీహట**న్తి యత్థ నిమన్తితా భుఞ్జన్తి, తతో నీహట”న్తి.

పురేభత్తపటిగ్గహితకథా

పురేభత్తపటిగ్గహితకథాయం “పటిగ్గణ్హథ, భిక్ఖవే, పరిభుఞ్జథ, అనుజానామి, భిక్ఖవే, పురేభత్తం పటిగ్గహితం భుత్తావినా పవారితేన అనతిరిత్తం పరిభుఞ్జితు”న్తి (మహావ. ౨౭౭) వచనతో పురేభత్తం పటిగ్గహేత్వా నిక్ఖిపితం పవారితేన భిక్ఖునా అతిరిత్తం అకత్వా భుఞ్జితుం వట్టతి, పవారితసిక్ఖాపదేన ఆపత్తి న హోతి.

వనట్ఠపోక్ఖరట్ఠకథా

వనట్ఠపోక్ఖరట్ఠకథాయం “తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స కాయడాహాబాధో హోతి. అథ ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి, ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ ‘పుబ్బే తే, ఆవుసో సారిపుత్త, కాయడాహాబాధో కేన ఫాసు హోతీ’తి. భిసేహి చ మే, ఆవుసో, ముళాలికాహి చాతి…పే.… అథ ఖో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స భిసే చ ముళాలికాయో చ పరిభుత్తస్స కాయడాహాబాధో పటిప్పస్సమ్భి…పే.… పటిగ్గణ్హథ, భిక్ఖవే, పరిభుఞ్జథ. అనుజానామి, భిక్ఖవే, వనట్ఠం పోక్ఖరట్ఠం భుత్తావినా పవారితేన అనతిరిత్తం పరిభుఞ్జితు”న్తి (మహావ. ౨౭౮) వచనతో వనట్ఠం పోక్ఖరట్ఠం పవారితేన భిక్ఖునా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి, పవారితసిక్ఖాపదేన ఆపత్తి న హోతి. తత్థ **వనట్ఠం పోక్ఖరట్ఠ**న్తి వనే చేవ పదుమినిగచ్ఛే చ జాతం.

అకతకప్పకథా

అకతకప్పకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అబీజం నిబ్బట్టబీజం అకతకప్పం ఫలం పరిభుఞ్జితు”న్తి (మహావ. ౨౭౮) వచనతో అబీజఞ్చ నిబ్బట్టబీజఞ్చ ఫలం అగ్గిసత్థనఖేహి సమణకప్పం అకత్వాపి పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. తత్థ **అబీజ**న్తి తరుణఫలం, యస్స బీజం అఙ్కురం న జనేతి. **నిబ్బట్టబీజ**న్తి బీజం నిబ్బట్టేత్వా అపనేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బకం అమ్బపనసాది, తాని ఫలాని కప్పియకారకే అసతి కప్పం అకత్వాపి పరిభుఞ్జితుం వట్టతి.

యాగుకథా

యాగుకథాయం “దసయిమే, బ్రాహ్మణ, ఆనిసంసా యాగుయా. కతమే దస, యాగుం దేన్తో ఆయుం దేతి, వణ్ణం దేతి, సుఖం దేతి, బలం దేతి, పటిభానం దేతి, యాగుపీతా ఖుదం పటిహనతి, పిపాసం వినేతి, వాతం అనులోమేతి, వత్థిం సోధేతి, ఆమావసేసం పాచేతి. ఇమే ఖో, బ్రాహ్మణ, దసానిసంసా యాగుయాతి.

‘యో సఞ్ఞతానం పరదత్తభోజినం;
కాలేన సక్కచ్చ దదాతి యాగుం;
దసస్స ఠానాని అనుప్పవేచ్ఛతి;
ఆయుఞ్చ వణ్ణఞ్చ సుఖం బలఞ్చ.

‘పటిభానమస్స ఉపజాయతే తతో;
ఖుద్దం పిపాసఞ్చ బ్యపనేతి వాతం;

సోధేతి వత్థిం పరిణామేతి భత్తం;
భేసజ్జమేతం సుగతేన వణ్ణితం.

‘తస్మా హి యాగుం అలమేవ దాతుం;
నిచ్చం మనుస్సేన సుఖత్థికేన;
దిబ్బాని వా పత్థయతా సుఖాని;
మానుస్ససోభగ్యతమిచ్ఛతా వా’తి.

అథ ఖో భగవా తం బ్రాహ్మణం ఇమాహి గాథాహి అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. అథ ఖో భగవా ఏతస్మిం నిదానే ఏతస్మిం పకరణే ధమ్మిం కథం కత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – అనుజానామి, భిక్ఖవే, యాగుఞ్చ మధుగోళకఞ్చా”తి (మహావ. ౨౮౨) వచనతో యాగుఞ్చ మధుగోళకఞ్చ సమ్పటిచ్ఛితుం వట్టతి. అనుమోదనాగాథాయ “పత్థయతం ఇచ్ఛత”న్తి పదానం “అలమేవ దాతు”న్తి ఇమినా సమ్బన్ధో. సచే పన “పత్థయతా ఇచ్ఛతా”తి పాఠో అత్థి, సోయేవ గహేతబ్బో. “న, భిక్ఖవే, అఞ్ఞత్ర నిమన్తితేన అఞ్ఞస్స భోజ్జయాగు పరిభుఞ్జితబ్బా, యో పరిభుఞ్జేయ్య, యథాధమ్మో కారేతబ్బో”తి (మహావ. ౨౮౩) వచనతో తథా భుఞ్జన్తస్స పరమ్పరభోజనసిక్ఖాపదేన ఆపత్తి హోతి. **భోజ్జయాగూతి** యా పవారణం జనేతి. **యథాధమ్మో కారేతబ్బోతి** పరమ్పరభోజనేన కారేతబ్బో.

గుళకథా

గుళకథాయం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, గిలానస్స గుళం, అగిలానస్స గుళోదక”న్తి (మహావ. ౨౮౪) వచనతో గిలానో భిక్ఖు గుళపిణ్డం వికాలేపి ఖాదితుం వట్టతి. అగిలానో పన ఉదకసమ్భిన్నం కత్వా గుళోదకపరిభోగేన పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. “**గిలానస్స గుళన్తి** తథారూపేన బ్యాధినా గిలానస్స పచ్ఛాభత్తం గుళం అనుజానామీతి అత్థో”తి అట్ఠకథాయం (మహావ. అట్ఠ. ౨౮౪) వుత్తం. “తథారూపేన బ్యాధినా”తి వుత్తత్తా యథారూపేన బ్యాధినా గిలానస్స గుళో పరిభుఞ్జితబ్బో హోతి, తథారూపేన ఏవ బ్యాధినా గిలానస్సాతి వుత్తం వియ దిస్సతి, వీమంసిత్వా గహేతబ్బం.

ఏత్తకాసు కథాసు యా యా సంవణ్ణేతబ్బప్పకరణే న దిస్సతి, సా సా అమ్హేహి పేసలానం భిక్ఖూనం కోసల్లత్థం పాళితో చ అట్ఠకథాతో చ గహేత్వా టీకాచరియానం వచనేహి అలఙ్కరిత్వా ఠపితా, తస్మా నిక్కఙ్ఖా హుత్వా పణ్డితా ఉపధారేన్తు.

చతుమహాపదేసకథా

౬౭. యం భిక్ఖవేతిఆది మహాపదేసకథా నామ. తత్థ మహన్తే అత్థే ఉపదిస్సతి ఏతేహీతి **మహాపదేసా**, మహన్తా వా అత్థా పదిస్సన్తి పఞ్ఞాయన్తి ఏత్థాతి **మహాపదేసా**, మహన్తానం వా అత్థానం పదేసో పవత్తిదేసోతి **మహాపదేసా**. కే తే? ఇమేయేవ చత్తారో పాఠా, అత్థా వా. తేన వుత్తం “**ఇమే చత్తారో మహాపదేసే**”తిఆది. తత్థ **ధమ్మసఙ్గాహకత్థేరాతి** మహాకస్సపాదయో. **సుత్తం గహేత్వాతి** “ఠపేత్వా ధఞ్ఞఫలరస”న్తిఆదికం సుత్తం గహేత్వా ఉపధారేన్తో. **సత్త ధఞ్ఞానీతి** –

“సాలి వీహి చ కుద్రూసో, గోధుమో వరకో యవో;
కఙ్గూతి సత్త ధఞ్ఞాని, నీవారాదీ తు తబ్భిదా”తి –.

వుత్తాని సత్త ధఞ్ఞాని. **సబ్బం అపరణ్ణన్తి** ముగ్గమాసాదయో. **అట్ఠ పానానీ**తి అమ్బపానం జమ్బుపానం చోచపానం మోచపానం సాలుకపానం ముద్దికపానం మధుకపానం ఫారుసకపానఞ్చ.

ఇమినా నయేనాతి సుత్తానులోమనయేన. వుత్తఞ్హేతం అట్ఠకథాయం "**సుత్తానులోమం** నామ చత్తారో మహాపదేసా"తి. **పాళిఞ్చ అట్ఠకథఞ్చ అనపేక్ఖిత్వా**తి పాళియం నీతత్థతో ఆగతమేవ అగ్గహేత్వా . **అఞ్ఞానిపీ**తి తతో అఞ్ఞానిపి. ఏతేన మహాపదేసా నామ న కేవలం యథావుత్తా ఏవ, అథ ఖో అనేకాని నానప్పకారాని వినయధరస్స ఞాణానుభావప్పకాసితానీతి దస్సేతి.

ఆనిసంసకథా

౬౮. ఆనిసంసకథాయం వినయం ధారేతీతి **వినయధరో,** సిక్ఖనవాచనమనసికారవినిచ్ఛయనతదనులోమకరణాదినా వినయపరియత్తికుసలో భిక్ఖు. వినయపరియత్తిమూలం ఏతేసన్తి **వినయపరియత్తిమూలకా**. కే తే? పఞ్చానిసంసా. వినయపరియత్తియేవ మూలం కారణం కత్వా లభితబ్బఆనిసంసా, న అఞ్ఞపరియత్తిం వా పటిపత్తిఆదయో వా మూలం కత్వాతి అత్థో. అథ వా పరియాపుణనం పరియత్తి, వినయస్స పరియత్తి వినయపరియత్తి, సా మూలం ఏతేసన్తి **వినయపరియత్తిమూలకా,** వినయపరియాపుణనహేతుభవా ఆనిసంసాతి అత్థో. "**కతమే**"తిఆదినా తేసం పఞ్చానిసంసాదీనం సరూపం పుచ్ఛిత్వా "**అత్తనో**"తిఆదినా విస్సజ్జేత్వా తం వచనం పాళియా సమత్థేతుం "**వుత్తఞ్హేత**"న్తిఆదిమాహ.

ఏవం పఞ్చానిసంసానం సరూపం దస్సేత్వా ఇదాని తేయేవ విత్థారతో దస్సేతుం "**కథమస్సా**"తిఆదినా పుచ్ఛిత్వా "**ఇధేకచ్చో**"తిఆదినా విస్సజ్జేతి. తత్థ అత్తనో సీలక్ఖన్ధసుగుత్తభావో నామ ఆపత్తిఅనాపజ్జనభావేనేవ హోతి, నో అఞ్ఞథాతి ఆపత్తిఆపజ్జనకారణం దస్సేత్వా తదభావేన అనాపజ్జనం దస్సేతుం "**ఆపత్తిం ఆపజ్జన్తో ఛహాకారేహి ఆపజ్జతీ**"తిఆదిమాహ. తత్థ –

> "సఞ్చిచ్చ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి;
> ఆపత్తిం పరిగూహతి;
> అగతిగమనఞ్చ గచ్ఛతి;
> ఏదిసో వుచ్చతి అలజ్జిపుగ్గలో"తి. (పరి॰ ౩౫౯) –

వుత్తేన అలజ్జీలక్ఖణేన న లజ్జతి న హిరీయతీతి అలజ్జీ, తస్స భావో **అలజ్జితా**. నత్థి ఞాణం ఏతస్సాతి అఞ్ఞాణం, తస్స భావో **అఞ్ఞాణతా**. కుకతస్స భావో కుక్కుచ్చం, తేన పకతో కుక్కుచ్చపకతో, తస్స భావో **కుక్కుచ్చపకతతా**. కప్పతీతి కప్పియం, న కప్పియం అకప్పియం , తస్మిం **అకప్పియే** , కప్పియం ఇతి సఞ్ఞా యస్స సో కప్పియసఞ్ఞీ, తస్స భావో **కప్పియసఞ్ఞితా**. ఇతరం తప్పటిపక్ఖతో కాతబ్బం, ఇమేసు పఞ్చసు పదేసు యకారలోపో, తస్మా "అలజ్జితాయ ఆపత్తిం ఆపజ్జతీ"తిఆదినా యోజేతబ్బాని. హేత్వత్థే చేతం నిస్సక్కవచనం. సరతీతి సతి, సముస్సనం సమ్మోసో. సతియా సమ్మోసో సతిసమ్మోసో, తస్మా **సతిసమ్మోసా**. హేత్వత్థే చేతం కరణవచనం. ఇదాని తాని కారణాని విత్థారతో దస్సేతుం "**కథ**"న్త్యాదిమాహ. తం నయానుయోగేన విఞ్ఞేయ్యమేవ.

అరిట్ఠో ఇతి భిక్ఖు అరిట్ఠభిక్ఖు, కణ్టకో ఇతి సామణేరో కణ్టకసామణేరో, వేసాలియా జాతా వేసాలికా, వజ్జీనం పుత్తా వజ్జిపుత్తా, వేసాలికా చ తే వజ్జిపుత్తా చాతి వేసాలికవజ్జిపుత్తా, అరిట్ఠభిక్ఖు చ కణ్టకసామణేరో చ వేసాలికవజ్జిపుత్తా చ **అరిట్ఠభిక్ఖుకణ్టకసామణేరవేసాలికవజ్జిపుత్తకా**. పరూపహారో చ అఞ్ఞాణఞ్చ కఙ్ఖావితరణఞ్చ **పరూపహారఅఞ్ఞాణకఙ్ఖావితరణా**. కే తే? వాదా. తే ఆది యేసం తేతి పరూపహారఅఞ్ఞాణకఙ్ఖావితరణాదయో. వదన్తి ఏతేహీతి వాదా, పరూపహారఅఞ్ఞాణకఙ్ఖావితరణాదయో వాదా ఏతేసన్తి పరూ…పే… వాదా. కే తే? మిచ్ఛావాదినో. అరిట్ఠ…పే… పుత్తా చ పరూపహార…పే… వాదా చ మహాసఙ్ఘికాదయో చ సాసనపచ్చత్థికా నామాతి సముచ్చయద్వన్దవసేన యోజనా కాతబ్బా. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

ఆనిసంసకథా నిట్ఠితా.

ఇతి వినయసఙ్గహసంవణ్ణనాభూతే వినయాలఙ్కారే

పకిణ్ణకవినిచ్ఛయకథాలఙ్కారో నామ

చతుత్తింసతిమో పరిచ్ఛేదో.

నిగమనకథావణ్ణనా

నిగమగాథాసు పఠమగాథాయం సద్ధమ్మట్ఠితికామేన సాసనుజ్జోతకారినా పరక్కమబాహునా నరిన్దేన అజ్ఝేసితో సో అహం వినయసఙ్గహం అకాసిన్తి యోజనా.

దుతియతతియగాథాయం **తేనేవ** పరక్కమబాహునరిన్దేనేవ **కారితే రమ్మే** రమణీయే **పాసాదసతమణ్డితే** పాసాదానం సతేన పటిమణ్డితే **నానాదుమగణాకిణ్ణే భావనాభిరతాలయే** భావనాయ అభిరతానం భిక్ఖూనం ఆలయభూతే **సీతలూదకసమ్పన్నే జేతవనే** జేతవననామకే విహారే **వసం** వసన్తో హుత్వా, అథ వా **వసం** వసన్తో **సోహం** సో అహం **యోగీనం హితం** హితభూతం **సారం** సారవన్తం **ఇమం** ఈదిసం **వినయసఙ్గహం** అకాసిన్తి యోజనా.

సేసగాథాసు **ఇమినా** గన్థకరణేన **యం పుఞ్ఞం** మయ్హం **సిద్ధం, అఞ్ఞం** ఇతో గన్థకరణతో అఞ్ఞభూతం యం పుఞ్ఞం **మయా పసుతం** హోతి, ఏతేన పుఞ్ఞకమ్మేన దుతియే అత్తసమ్భవే తావతింసే పమోదేన్తో సీలాచారగుణే రతో పఞ్చకామేసు అలగ్గో దేవపుత్తో హుత్వా **పఠమం** పఠమభూతం **ఫలం** సోతాపత్తిఫలం పత్వాన అన్తిమే అత్తభావమ్హి లోకగ్గపుగ్గలం **నాథం** నాథభూతం సబ్బసత్తహితే రతం **మేత్తేయ్యం** మేత్తేయ్యనామకం **మునిపుఙ్గవం** మునిసేట్ఠం దిస్వాన తస్స ధీరస్స సద్ధమ్మదేసనం సుత్వా **అగ్గం ఫలం** అరహత్తఫలం **అధిగన్త్వా** లభిత్వా జినసాసనం **సోభేయ్యం** సోభాపేయ్యన్తి అయం పాకటయోజనా.

ఏతిస్సాయ పన యోజనాయ సతి ఆచరియవరస్స వచనం న సమ్పటిచ్ఛన్తి పణ్డితా. కథం? ఏత్థ హి ఇతో దుతియభవే తావతింసభవనే దేవపుత్తో హుత్వా సోతాపత్తిఫలం పత్వా అన్తిమభవే మేత్తేయ్యస్స భగవతో ధమ్మదేసనం సుత్వా అరహత్తఫలం లభేయ్యన్తి ఆచరియస్స పత్థనా, సా అయుత్తరూపా హోతి. సోతాపన్నస్స హి సత్తభవతో ఉద్ధం

పటిసన్ధి నత్థి, తావతింసానఞ్చ దేవానం భవసతేనపి భవసహస్సేనపి భవసతసహస్సేనపి మేత్తేయ్యస్స భగవతో ఉప్పజ్జనకాలో అప్పత్తబ్బో హోతి. అథాపి వదేయ్య “అన్తరా బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తిత్వా మేత్తేయ్యస్స భగవతో కాలే మనుస్సో భవేయ్యా”తి, ఏవమ్పి న యుజ్జతి. న హి బ్రహ్మలోకగతానం అరియానం పున కామభవూపపత్తి అత్థి. వుత్తఞ్హి అభిధమ్మే యమకప్పకరణే (యమ॰ ౨.అనుసయయమక. ౩౧౨) “రూపధాతుయా చుతస్స కామధాతుం ఉపపజ్జన్తస్స సత్తేవ అనుసయా అనుసేన్తీ”తి. అథాపి వదేయ్య “బ్రహ్మలోకేయేవ ఠత్వా అగ్గఫలం లభేయ్యా”తి, తథా చ ఆచరియస్స వచనే న దిస్సతి, “సోభేయ్యం జినసాసన”న్తి వుత్తత్తా భిక్ఖుభూతత్తమేవ దిస్సతి. న హి భిక్ఖుభూతో సాసనం సోభాపేతుం సక్కోతి. అభిధమ్మత్థవిభావనియఞ్చ –

“జోతయన్తం తదా తస్స, సాసనం సుద్ధమానసం;
పస్సేయ్యం సక్కరేయ్యఞ్చ, గరుం మే సారిసమ్భవ”న్తి. –

భిక్ఖుభూతమేవ వుత్తం. అథాపి వదేయ్య “అన్తరా దీఘాయుకో భుమ్మదేవో హుత్వా తదా మనుస్సో భవేయ్యా”తి, ఏవమ్పి ఏకస్స బుద్ధస్స సావకభూతో అరియపుగ్గలో పున అఞ్ఞస్స బుద్ధస్స సావకో న భవేయ్యాతి, ఆచరియో పన సబ్బపరియత్తిధరో అనేకగన్థకారకో అనేకేసం గన్థకారకానం థేరానం ఆచరియపాచరియభూతో, తేన న కేవలం ఇధేవ ఇమా గాథాయో ఠపితా, అథ ఖో సారత్థదీపనీనామికాయ వినయటీకాయ అవసానే చ ఠపితా, తస్మా భవితబ్బమేత్థ కారణేనాతి వీమంసితబ్బమేతం.

అథ వా ఇమినా…పే॰… దేవపుత్తో హుత్వా పఠమం తావ ఫలం యథావుత్తం తావతింసే పమోదనసీలాచారగుణే రతం పఞ్చకామేసు అలగ్గభావసఙ్ఖాతం ఆనిసంసం పత్వాన అన్తిమే అత్తభావమ్హి…పే॰… సోభేయ్యన్తి యోజనా. అథ వా ఇమినా…పే॰… పఞ్చకామేసు అలగ్గో హుత్వా అన్తిమే అత్తభావమ్హి…పే॰… సద్ధమ్మదేసనం సుత్వా పఠమం ఫలం సోతాపత్తిఫలం పత్వా తతో పరం అగ్గఫలం అరహత్తఫలం అధిగన్త్వా జినసాసనం సోభేయ్యన్తి యోజనా. యథా అమ్హాకం భగవతో ధమ్మచక్కప్పవత్తనసుత్తన్తధమ్మదేసనం సుత్వా అఞ్ఞాతకోణ్డఞ్ఞత్థేరో సోతాపత్తిఫలం పత్వా పచ్ఛా అరహత్తఫలం అధిగన్త్వా జినసాసనం సోభేసి, ఏవన్తి అత్థో. ఇతో అఞ్ఞానిపి నయాని యథా థేరస్స వచనానుకూలాని, తాని పణ్డితేహి చిన్తేతబ్బాని.

నిగమనకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిగమనకథా

౧. జమ్బుదీపతలే రమ్మే, మరమ్మవిసయే సుతే;
తమ్బదీపరట్ఠే ఠితం, పురం రతననామకం.

౨. జినసాసనపజ్జోతం , అనేకరతనాకరం;
సాధుజ్జనానమావాసం, సోణ్ణపాసాదలఙ్కతం.

౩. తస్మిం రతనపురమ్హి, రాజానేకరట్ఠిస్సరో;
సిరీసుధమ్మరాజాతి, మహాఅధిపతీతి చ.

౪. ఏవంనామో మహాతేజో, రజ్జం కారేసి ధమ్మతో;
కారాపేసి రాజా **మణి-చూళం** మహన్తచేతియం.

౫. తస్స కాలే బ్రహారఞ్ఞే, **తిరియో** నామ **పబ్బతో**;
పుబ్బకారఞ్ఞవాసీనం, నివాసో భావనారహో.

౬. అట్ఠారసహి దోసేహి, ముత్తో పఞ్చఙ్గపాగతో;
అరఞ్ఞలక్ఖణం పత్తో, బద్ధసీమాయలఙ్కతో.

౭. తస్మిం పబ్బతే వసన్తో, మహాథేరో సుపాకటో;
తిపేటకాలఙ్కారోతి, ద్విక్ఖత్తుం లద్ధలఞ్ఛనో.

౮. తేభాతుకనరిన్దానం, గరుభూతో సుపేసలో;
కుసలో పరియత్తిమ్హి, పటిపత్తిమ్హి కారకో.

౯. సోహం లజ్జీపేసలేహి, భిక్ఖూహి అభియాచితో;
సాసనస్సోపకారాయ, అకాసిం సీలవడ్ఢనం.

౧౦. **వినయాలఙ్కారం** నామ, లజ్జీనం ఉపకారకం;
సుట్ఠు వినయసఙ్గహ-వణ్ణనం సాధుసేవితం.

౧౧. రూపభిద్దనాసకణ్ణే , సమ్పత్తే జినసాసనే;
ఛిద్దసుఞ్ఞసుఞ్ఞరూపే, కలియుగమ్హి ఆగతే.

౧౨. నిట్ఠాపితా అయం టీకా, మయా సాసనకారణా;

ద్వీసు నోణ్ణవిహారేసు, ద్విక్ఖత్తుం లద్ధకేతునా.

౧౩. ఇమినా పుఞ్ఞకమ్మేన, అఞ్ఞేన కుసలేన చ;
ఇతో చుతాహం దుతియే, అత్తభావమ్హి ఆగతే.

౧౪. హిమవన్తపదేసమ్హి, పబ్బతే గన్ధమాదనే;
ఆసన్నే మణిగుహాయ, మఞ్జూసకదుమస్స చ.

౧౫. తస్మిం హేస్సం భుమ్మదేవో, అతిదీఘాయుకో వరో;
పఞ్ఞావీరియసమ్పన్నో, బుద్ధసాసనమామకో.

౧౬. యావ తిట్ఠతి సాసనం, తావ చేతియవన్దనం;
బోధిపూజం సఙ్ఘపూజం, కరేయ్యం తుట్ఠమానసో.

౧౭. భిక్ఖూనం పటిపన్నానం, వేయ్యావచ్చం కరేయ్యహం;
పరియత్తాభియుత్తానం, కఙ్ఖావినోదయేయ్యహం.

౧౮. సాసనం పగ్గణ్హన్తానం, రాజూనం సహాయో అస్సం;
సాసనం నిగ్గణ్హన్తానం, వారేతుం సమత్థో అస్సం.

౧౯. సాసనన్తరధానే తు, మఞ్జూసం రుక్ఖముత్తమం;
నన్దమూలఞ్చ పబ్భారం, నిచ్చం పూజం కరేయ్యహం.

౨౦. యదా తు పచ్చేకబుద్ధా, ఉప్పజ్జన్తి మహాయసా;
తదా తేసం నిచ్చకప్పం, ఉపట్ఠానం కరేయ్యహం.

౨౧. తేనేవ అత్తభావేన, యావ బుద్ధుప్పాదా అహం;
తిట్ఠన్తో బుద్ధుప్పాదమ్హి, మనుస్సేసు భవామహం.

౨౨. మెత్తేయ్యస్స భగవతో, పబ్బజిత్వాన సాసనే;
తోసయిత్వాన జినం తం, లభే బ్యాకరణుత్తమం.

౨౩. బ్యాకరణం లభిత్వాన, పూరేత్వా సబ్బపారమీ;
అనాగతమ్హి అద్ధానే, బుద్ధో హేస్సం సదేవకేతి.

వినయాలఙ్కారటీకా సమత్తా.